Les Bibliothèques Virtuelles Huıanistes

Extrait de la convention établie avec les établisseıents partenaires :

- ces établisseıents autorisent la nuıérisation des ouvrages dont ils sont dépositaires (fonds d'Etat ou autres) sous réserve du respect des conditions de conservation et de ıanipulation des docuıents anciens ou fragiles. Ils en conservent la propriété et le copyright, et les iınages résultant de la nuıérisation seront dûıent référencées.
- le travail effectué par les laboratoires étant considéré coııne une « oeuvre » (nuıérisation, traiteıent des iınages, description des ouvrages, constitution de la base de données, gestion technique et adıinistrative du serveur), il relève aussi du droit de la propriété intellectuelle et toute utilisation ou reproduction est souınise à autorisation.
- toute utilisation coıınerciale restera souınise à autorisation particulière deıandée par l'éditeur aux établisseıents détenteurs des droits (que ce soit pour un ouvrage édité sur papier ou une autre base de données).
- les bases de données sont déposées auprès des services juridiques coıpétents.

Copyright - © Bibliothèques Virtuelles Huıanistes

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ORD. FRAT. PRÆD.

CÖV. TOLOS.

SUB. TIT.

S. ROMANI

1854

Études Supérieures

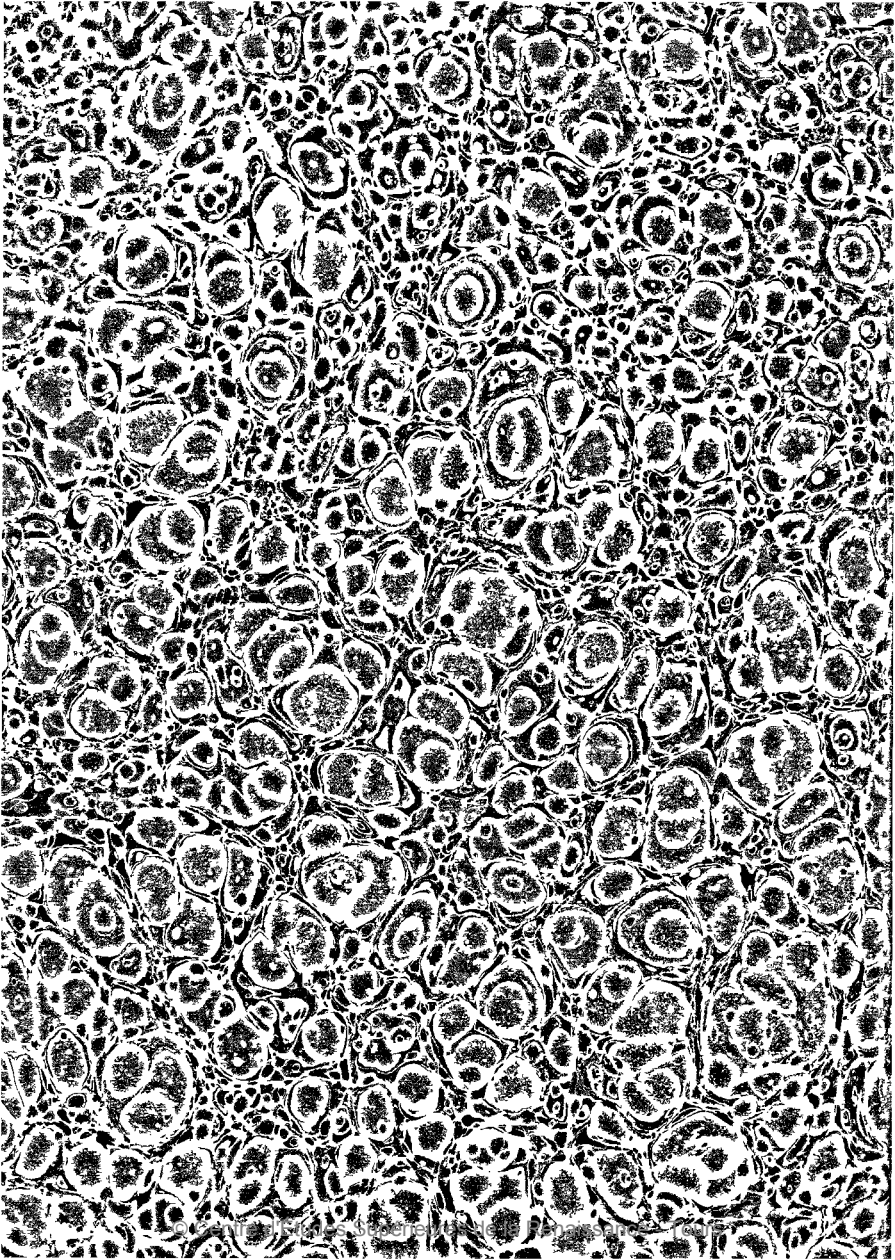

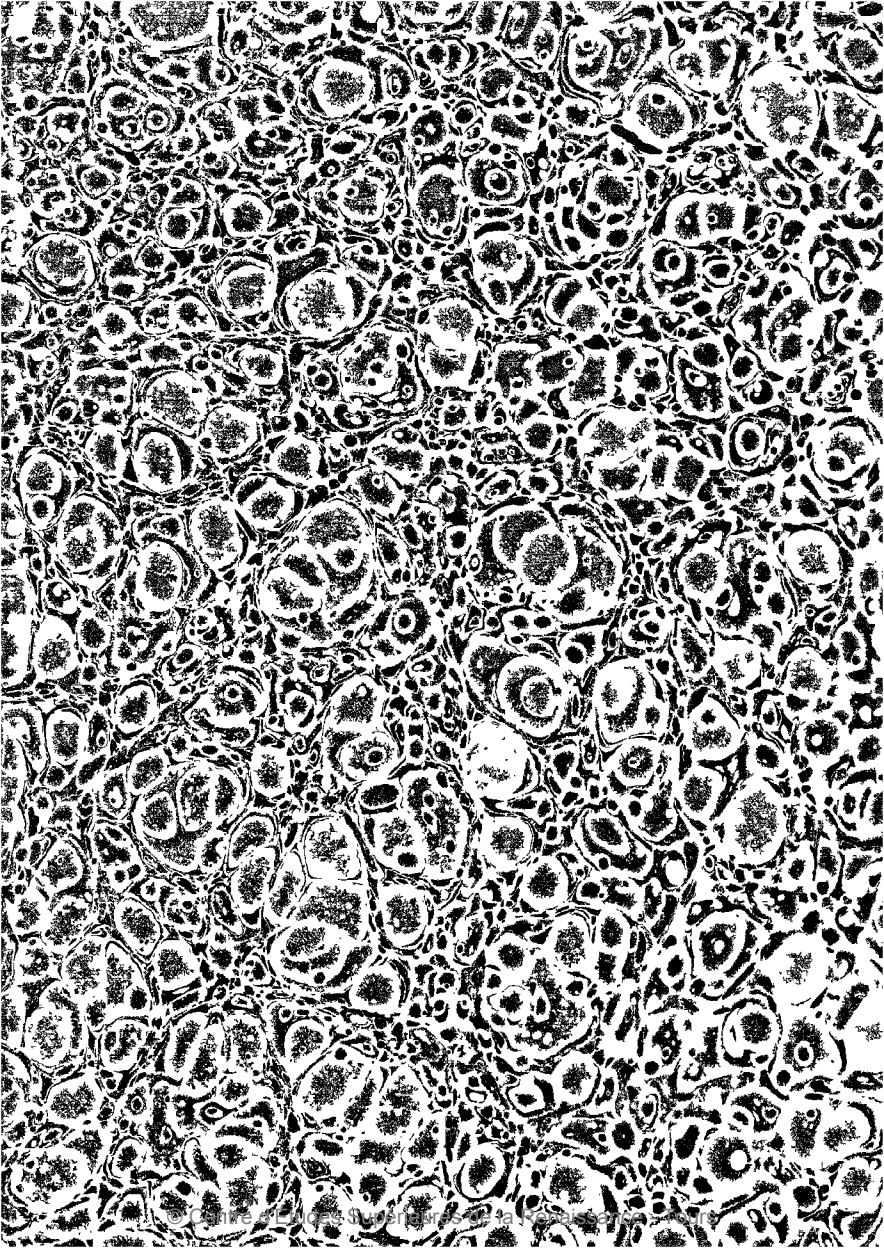

S 13 v

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Distin. Beati Vincē.

¶ Diuini verbi preconis et p̄dicatoris ac sacrarū litterarꝝ ĩterp̄tis ⁊ ꝓfessoris subtilissimi scti Vincētij cōfessoris de Valentia ordinis fratrū p̄dicatorꝝ aurei sermones fructuosissimi ⁊ omni tēpore p̄dicabiles: cūctis diuine legis declamatoribꝰ plurimū necessarij ꝑ distinctiōes ⁊ lr̄as alphabeticas ordinati nusq̄ hactenꝰ imp̄ssi: preceteris iam imp̄ssis pulcherrimi diligēterq̄ reuisi ꝑ fratrē Petrū de tardito sacre theologie ꝓfessorē eiusdē ordinis ⁊ cōuentꝰ chāberiaci cū tabula alphabetica valde bona ad facillime inueniēdū materias per numeros distinctionū et foliorū feliciter Incipiunt.

Cum priuilegio regio.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

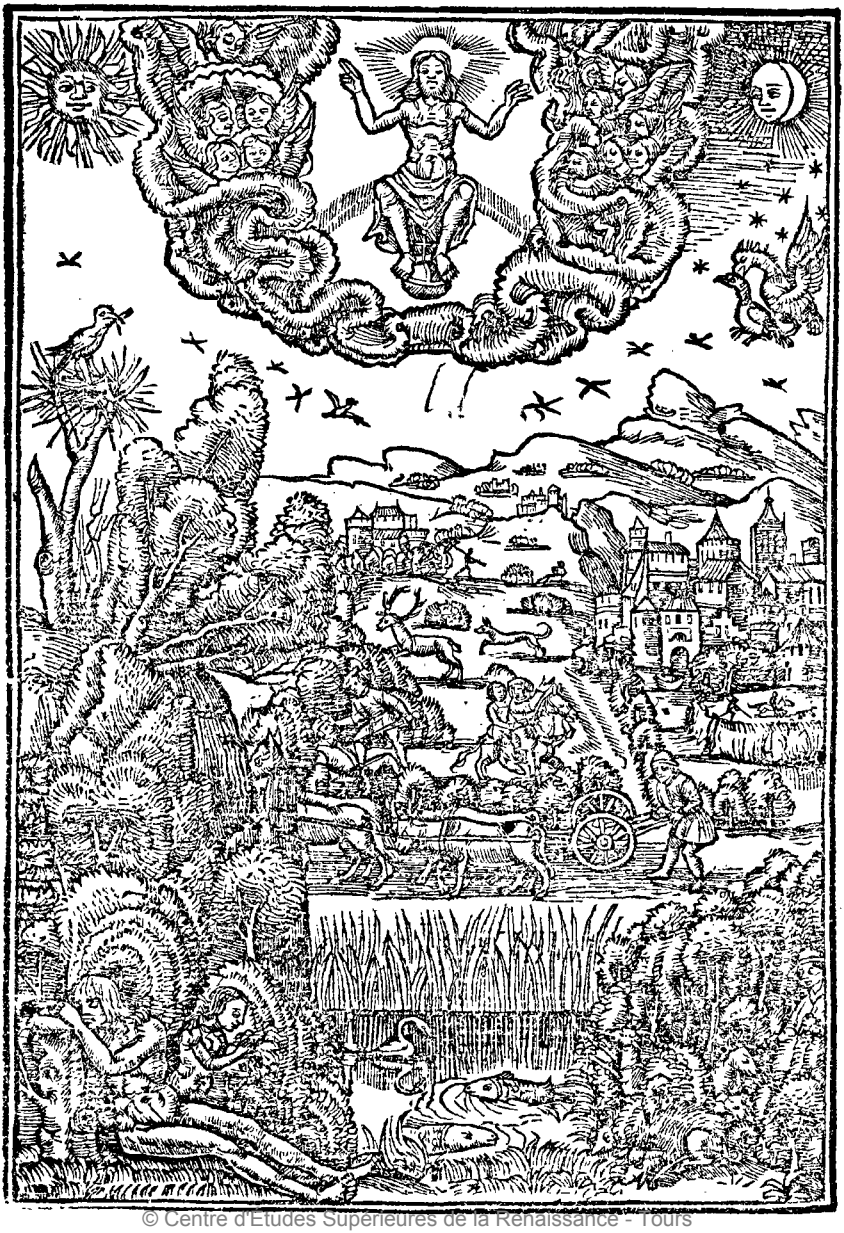

© Centre d'Etudes Supérieures de la Renaissance - Tours

Frater Petrus de tarditonationis Sabaudie Cenobij chamberiaci inter theologie scientie professores minimus & in spiritu humilitatis filius obseruãdissimo admodũ patri et in primis excolẽdissimo Valẽtino Iyenini nationis Normanie doctori theologo Parisiano predicatorie pfessionis eximio cõgregatiõis gallice generali vicario dignissimo necnõ totiꝰ regni Frãcie hereticе prauitatis inquisitori vigilantissimo felicitatem.

INter precipuas humane sollicitudinis actiones: qbus vario hoĩm genꝰ studio exercetur (preitantissimi pater) grandẽ et hijs oĩbus maximã virtꝰ obtinet celsitudinẽ: qua sese circa difficillima optime versari testatur: ad vltimũ et pene supra se conari potentiã facit: habet quippe ipa nõ parua suis adhibere: conamina viribus: et post remitẽtes carnee cõditiõis affectꝰ: hinc ardua difficiliaqꝫ amplectiť: illinc ad vltimũ potentie eleuatur. Hec vtiqꝫ hoc ea rõne asserit: qua quilibet virtutis actus suprem: sit in quẽ ipsa potẽtia possit: cũ eo quoqꝫ autore philosopho dispositũ fit pfecti ad optimũ: aliusqꝫ aliũ necessario antecellat: diffi

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

cileq; sit pares semp aut diutius in hoie persenerare virtutes: quippe que frequenti exercitatione augẽtur: sicuti otio segnitiaue minuũtur. Sed qm̃ virtus supra naturã fortius ad optima deprecatur: z ad sublimiora queq; animi vires disponit: hinc quasi quibusdã stimulis agitur humanus affectus: vt ad capescenda optate iura felicitatis: z illius summi boni: cui⁹ est hominib⁹ naturaliter inserta cupido: haud difficile iter subeñdum velut acta mens et pene feratur impulsa. Sane qm̃ difficile est opus virtutis: et nisi calcaribus nemo iter ei⁹ aggredit: humana hoc segnities desidia negligẽtie et fracti illico resilientis animi torpor cõminationes terroresq; multimodi attestantur. Quid em̃ diuinis humanisq; legibus siue erudiẽtib⁹: siue prohibẽtib⁹: quid pmissis seu terroribus: quid agit p̃mio vel supplicijs nisi quo facilius frenata cupidine: ad virtutis bonũ humanus animus excitetur? Et quid aliud sibi volũt etiaz in paruulis virtutis semitã adeũtib⁹ cõminationes ac ferule? qd flagella cõuitiaq; indicta infinnãt: nisi quo vehemẽtius virtutis amore nou⁹ animus inardescat: et ineũte etate id primũ conetur arripere: in quo non fatiscant perpetuo stabiliri. O miseram nascẽtis hois conditionẽ: que tot tantisq; prepedita malis ad bonũ quod appetit fatibũda cõsurgit: et ad malũ quod fugere satagit precipitata ruit. O q̃ difficile adipiscit scientia z o q̃ facili obliuione deletur. Nullus labor adhibetur inertie: sed grandẽ sollicitudo exercet laborẽ: ad mala leuissimo tractu impellimur a bono proposito fracti protinus resilimus: indocti sumus absq; labore: sed nõ nisi diutino labore docemur: duro exercitio assuescũt mẽbra virtutibus: sed leui otij resolutione soluũtur: sed ex hijs nullus sapientũ arbitrabit virtutez nature esse contrariã vitiũq; innatũ: sed cũ illud seminaria in nobis signatum super nos diuini vultus lumen ostendat: atq; obsistat natura vitio. Hinc magnus quondã apud egiptios aiebat Anthonius. Nolite virtutis quasi impossibile nomẽ pauere: cui⁹ opis inserta est natura hoi: sed trahitur animus pondere carnis: et lubrico veluti quodã pcipitio: hiana mortalitas i malũ pcliuis

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

pronaq̃ deducitur. Quapropter hijs adihbēda sūt frena: illis stimulus impingendus: hec cōpescenda veniunt: illa vero accedunt iuuāda. Supra modū autē ea maxime prestant: atq̃ auxilianda veniunt: que literarū agunt infatigabili hūane vite exercitio: atq̃ senescente etate si ratio valet: nouis in dies renouanda sunt incremētis his velut celestibus imbribus arida mens irrigata fouet̃: et adducte squallore segetes virore animi reuiuiscunt: hijs filij emergūt ī patres ⁊ adolescētia sensu canescit ante iuuentā: his letant̃ hoīes se obtinere magistros quos genuere filios: his preceptor nanciscit̃ preceptores quos fouit alumnos: hinc gloriosissimā ceterarū religionū sacrū ordinē predicatorū literarū studio ex sancte excercitio predicationis ab ipsa eius fundatiōe nouimus institutū: quatenus eructātis diuine veritatis flumine in accepta diuinitus semina que christo satore fideliū cordibus predicatorū ministerio inferunt̃ vberrimas passim cōsurgāt in segetes: et quod fecūdissimo virtutū germine in stipite nascitur: ad longas vsq̃ propagines diffundant. O quātis tēporis officio profecit ecclesia incrementis: q̃ salubribus innouata est in dies institutis: q̃ mirabilibus eius aucta doctrinis: hic ordo celeberrimus est fluuius dorix egressus de paradiso: rigans hortū plantationis sctārū scripturarū: hic trames ⁊ aqueductus inundans et inebrians virgineū partum et vberrimū ecclesie fructū: hic est fons paruus crescens in flumen maximū infundens diuinis aquis sapiētie extremas toti⁹ eccl̃ie oras. Sacer hic ordo est fluminis impetus letificans ciuitatem omniū repellens inquinamēta erroꝝ: et rapido cursu ab occidēte vsq̃ ad orientē pertingens: hic est lucerna super candelabrum sanctum ecclesie quā procellosus validusq̃ ventus nūq̃ extinxit nec falsaꝝ nebula doctrinaꝝ vnq̃ obtexit: vnde merito sibi credita est verbi dei pre ceteris predicatio heretice prauitatis suorū sanguine parta inquisitio: et sacri palatij magistratus perpetuo collata est sibi possessio: in quo q̃ mirabiles viri q̃ profundissimi sacri eloquij professores q̃ facundissimi euangelice veritatis concionatores effulserint: ea res inditio est qd̃

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

inter tot tantosq; vix pateat quis qui veniat preferendus sanctissimo vincentio de Valentia: qui toto tempore vite sue ardentissimus predicator et lumen predicantiuz extitit: habet quippe is gratiosam dicendi maneriem et inter sententiosos: non modice auctoritatis sermones: tam in hijs que de tempore q̄ etiaz de sanctis compegit: plurima ad componendos mores: coercēdaq; vicia: familiarum rerum exempla diuine scripture aptauit: vt nedum ipsa sententia satiet: verumetiam audientium corda modus disserendi alliciat: sed qm̄ longum erat cunctos illius sanctissimi vincentij sermones breui temporis interuallo imprimere: tantum nunc sermones inter cunctos excellentissimos ac fructuosissimos per distinctiōes alphabeticas ordinatos ⁊ per predictum sanctissimū Vincētiū declamatos: cū etiam alijs quibusdam sermonibus de decem preceptis decalogi non sine grādi labore imprimere curaui. Et reuerende. P. V. pro sue merito dignitatis doctrine pariter et officij destinare decreui. Accipiat ita. V. dignatio mei famulatus obsequium: ⁊ quod obstrusum fere bibliothecarum angulis latitabat suo nomine faciat vbiq; diffusum. Jam enim tantiviri sancti opera non sine ingratitudinis vicio suorum fratrum negligentia occultabat qua stupenda ecclesie vniuersitati hodieq; in puluere multorum nostri ordinis professorum multipliciaq; scripta sordescunt: que si per orbem diffusa essent: quasi nouis doctrine radijs dei ecclesiam illustrarent. Et si laborem meum gratuz habueritis: aliud opus panegericum de sanctis eiusdem sancti Vincentij nusq̄ impressum imprimendum curabo. Vale prestantissime pater meiq; studij moderator sapientissime doctor nostre sacre religionis sciētie et virtutis specimen et exemplar. Ex lugduno. xj. Julij anno domini millesimo quingentesimo. xxiij.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

¶ Tabula miro artificio com/posita: cōplectens q̄ breuissime ea que in singulis distinctionibus beati Vincētij sacre Theologie professoris ordinis predicatorum diffuse explicantur.

Aduentus dñi est triplex: videlicet copiose humilitatis: preciose charitatis: ⁊ rigorose manifestatis. distin. j. fo. i.

Aduersus nos ꝫ christ⁹ tria pctā: videlicet inde uotionē spiritualē: presumptionē intellectualē: ⁊ corruptionē vniuersalē. distin. ij. fo. 2.

Aduersus xp̄m habemus tria: videlicet instabilitatem virtualē: infidelitatē diuinalē: ⁊ carnalitatem generalem. distin. iij. fo. iij.

Ambulare possumus ad paradisum per quattuor virtutes: vcz per credulitatē veram: spem rectam: charitatē plenam: et obedientiā dignam. distin. iiij. fo. 4.

Nota q̄bus modis acq̄ritur amor christi.

Amor xp̄i singularis per septē acquirit⁹: videlicet per speculationē sapientie: per dilectionē benivolentie: per obseruationē obedientie: per simplicitatē conscientie: per puritatē continētie: per largitatē mie: per vnitatem concordie. distin. v. fo. 6.

Amores falsi septē reperiunt in hoc mūdo: videlicet amicorū adinuicem: parentū ad filios: filiorū ad parentes: hominū ad mulieres: mulierum ad homines: dominorū ⁊ diuitū ad pauperes: ⁊ subditorū ad dominos. distin. vj. fo. 7.

Angeli boni nobis septē beatitudines conferūt: videlicet contra demones defendimur: in nostris tētationibus consilium habemus: ad veram penitentiā prouocamur: in secretis sacre scripture ꝓfortamur: coram deo rationē damus siue ad nocamur: in celo festiuamur: in celestem gloriā portamur. distin. vij. fo. 9.

De antixp̄o

Antixp̄s tenebit quatuor modos decipiēdi gētes sm quattuor conditiones que sunt in hoc mundo: quidam sunt yant: quidā spirituales: quidā clerici: ⁊ quidā celestes. distin. viij. fo. 10.

Alia que vult poni in paradiso debet habere septē conditiōes que requiruntur: prima est imaginis veritas: scōa est subscriptionis ꝓprietas: tertia materie p̄ciositas: q̄rta pōderis eq̄litas: q̄nta est soni ꝫgruitas: sexta figure integritas: ⁊ septia est circularis rotūditas. di. ix. fo. 12.

Anima renouat tribus medicinis siue tribus virtutib⁹: videlicet virtuosa hūilitate: copiosa largitate siue liberalitate: ⁊ gratiosa puritate siue castitate. distin. x. fo. 13.

Alia delata ad iudiciū habet tres testes: primus est conscientia propria: secūdus est angelus bonus proprius: ⁊ tertius est iudex vniuersalis. distin. xj. fo. 15.

Not. de aīa existente in purgatorio

Alia siue bona siue mala iuxta quatuor operationes ipsius aīe nouiter recedētis quatuor nota sortitur: primū est exitus corporalis: scōm est incessus spiritualis: tertiū est introitus penalis: quartum est mer-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

cessmeritalis.distin.xij. fo.16.
Not.de alia existente in purgatorio: Alie in purgatorio existētes habēt quattuor conditiones contrarias videlicet gratie stabilitatē:glorie securitatē: pene acerbitatē:z operis paupertatē.distin.xiij. fo.18.
Animarū defunctorū sunt quattuor cōditiones:z orationes nō ꝓsunt nisi vni illarū:prima est saluatorū qui sunt in paradiso:alia est dānatorum:alia est puerorū:z alia purgandorū.distin.xiij. fo.20.
Nota dfiaz inter pctm̄ z iniquitatē. Annūtiare debet predicator verbi diuini vitia z pctā̄que committuntur.distin.xv. Nota mirabilia. fo.21.
Nota qūo diligēter dz audiri ꝙbū dei. Aperire debemus q̄nq:videlicet aures ad instructionē spiritualem: cor ad contritionē penitentialē:os ad confessionē sacramentalē: oculos ad cōtēplationē celestialē:manꝰ ad largitionē mialē.di.xvj.fo.23.
Apparuit xp̄s post resurrectionē discipulis in tribꝰ formis: videlicet in forma pegrini:i forma ortolani:z i forma mercatoris.di.xvij.f.24.
Arboribus comparanť hoies quantū ad quinq; virtutes: vide materiam.distin.xvij. fo.25.
De extremo iudicio. Arguet xp̄s in iudicio hoies de decē q̄ notanť in p̄s.xcix.di.xix.fo.26.
Arguet xp̄s pcōres de tribus pctis in iudicio:videlicet de otiositate: crudelitate:z infidelitate.distin.xx. fo.28.
De aqua benedicta notanť quattuor: videlicet q̄ est materia: que est forma:quis est minister:quis est fructus.distin.xxj. fo.29.
Armare nos debemus tribus rationibus:videlicet cogitando locum in quo sumus:cogitādo inimicos quos habemus:z tertio cogitando p̄miū quod speramus.distin.xxij. fo.31.
Arma quibus nos debemus armare apostolus enumerat dicens ad Ephesios.vj.Estote succincti.distin.xxij. fo.32.
De arūdine videbimus duo:scilz eius significationem z eius agitationem:z ibi ostendit multiplicitas sciētiaꝝ que est sextuplex.distin.xxvij.fo.33.et ibi in quadā subdistinsione ostēditur q̄ fides nostra agitatur vento quadruplici.
Ascēsionis xp̄i sex sunt modi z totidē erunt in descensu ad iudiciū: primus fuit ascensio gloriosa:scōs cōclamatio victoriosa:tertiꝰ cōgregatio copiosa:quartus allocutio gratiosa:quintus increpatio rigorosa: sextus retributio gloriosa.distin.xxv.z ibi inuentes duas subdistinsiones multū vtiles. fo.34.
In ascēsione xp̄i fuerūt q̄nq; q̄ etiā in assumptiōe aie beate ad celū reperiunť:primo fuit societas spiritualis:scōs melodia angelicalis: tertio tristitia diabolicalis:quarto letitia celestialis: quinto gloria vniuersalis.distin.xxvj. fo.36.
Ascendit christus vt angelos de sua presentia z omem perditā letificaret.distinctione.xxvij. fo.38.
Nota quasꝫ torū misterium ascensionis. Ascendēdi in celū sunt septē gradus ꝑm septē que xp̄s seruauit in sua ascensione.distin.xxviij. fo.38.
Ascendēdi in celū septem sunt gradus:videlicet articulorū credētia: diuinorū reuerentia:proximorū benivolentia:membrorꝫ regētia:agēdorum diligētia:dicēdorꝫ prudētia:z intentorꝫ custodia.di.xxix.fo.39.
Nota mirabilia in presenti distinctione.
Nota mirabilia de ascēsione. Ascensionis christi ratio ostendit tripliciter:videlicet ratione sciētialiꝫ:practica hystoriali:z vtilitate finali.distin.xxx. fo.40.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Nota de septē pctis in pñti distin. Not. i spāli de superbia carnalitate: ira. ⁊ iuidia.

SAptismata quinq; reperiuntur: videlicet aq̄ sacramētalis: gratie spiritualis: sanguinitatis materialis: mie penitētialis: ⁊ ignis purgatorij. di. xxxj. fo. 42.
Bellū habem⁹ contra septē pctā mortalia que possum⁹ vincere per septē virtutes cōtrarias. distin. xxxij. fo. 43.
Bellant contra nos demones: nos autē defendimus nos in nomine domini. distin. xxxiij. fo. 44.
Bellantiū sunt septē differētie: videlicet cursarij explorantes: balistarij: sagittātes tubicinarij prouocātes: bandarij ordinātes: equitarij penetrātes: peditarij detractātes: ⁊ sannatarij reportātes. dist. xxxiiij. fo. 45. Inuenies etiā qūo debemus vincere mundū: carnē ⁊ spiritū.

Nota bona que habemus a deo.

Bene fecit xp̄s oia: qm̄ generaliter fecit tria opera ad que omnia alia reducuntur: primo fecit opus mūdane creationis: scdo opus gñalis gubernationis: tertio opus humane redēptionis. distin. xxxv. ⁊ est ibi subdiuisio. fo. 47.

Qūo possumus bñ viuere.

Bene viuendi sunt nouē modi: videlicet afflictio penitentialis: deuotio spiritualis: patiētia virtualis: cōcordia fraternalis: presidētia humanalis: paupertas apostolica: sapiētia diuinalis: charitas supernalis. distin. xxxvj. fo. 48.
Bona quatuor recepimus a xp̄o: videlicet naturalia: tēporalia: spiritualia: ⁊ celestia. distin. xxxvij. fo. 50. ⁊ nota mirabilia.

¶ De littera C.

Nota de tētatione diabolica. Not. q̄re resurgent illi de limbo in iudicio.

CAdit homo quadrupliciter: videlicet demoniaca tētatione: humana affectione: delectabili conuersatione: ⁊ vsuali indeuotione. distin. xxxviij. fo. 51.
Cadūt anime in diuersis locis: videlicet secus viā: supra petrā: inter spinas: ⁊ in terrā bonā. distin. xxxix. fo. 53.
Charitas refrigerat̄ quadrupliciter: videlicet erga deū: ecclesiā: proximum ⁊ nosmetipsos. distin. xl. fo. 54.
Charitatis tres sunt gradus: videlicet incipientiū: proficientiū ⁊ percientium. distin. xlj. fo. 55.

Nota qūo oēs creature deteriorātur p pctm̄. No. mirabilia de pnia ⁊ qūo oēs punimur i adā

Cause quattuor concurrūt in iustificatione impij. prima est principalis ⁊ effectiua. scda est materialis ⁊ receptiua. tertia est formalis ⁊ perfectiua. et quarta est finalis ⁊ contēplatiua. distin. xlij. fo. 56.
Celoꝝ tres sunt dispositiones in cōparatione ad aias: qm̄ celi in sacra scriptura inueniunt̄. primo durissimi impenetrabiliter. scdo nobilissimi delectabiliter. tertio aperti ⁊ patētes vniuersaliter. distin. xliij. fo. 58. et nota in presenti distinctione punitionē oim pctōꝝ in spāli.
Concludūtur male tria que habemus: videlicet corpus naturale: aia rationalis: vita humana siue tēporalis. distin. xliiij. fo. 60.
Confidere debemus q̄ a deo habem⁹ quattuor: videlicet ꝓmissionē tēporalem: remissionē liberalē: defensionē tēporalē: ⁊ possessionē eternalem. distin. xlv. fo. 62.

No. de mia

Congregatio est quadruplex: videlicet cōgregatio per miam: congregatio per iustitiam: congregatio ad miseriam: ⁊ congregatio ad gloriam. distin. xlvj. fo. 63.
Credendi sunt tres modi: videlicet credere deū: credere deo: ⁊ credere in deum. distin. xlvj. fo. 63.

Nota qūo

Crucifigere carnē debemus quinq; modis: videlicet manū dextram

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

non dz fieri elemosyna de malè acq sitis. cũ mia: manũ siniſtrã cum iuſtitia: pedẽ dextrũ cũ temperãtia: et pedẽ ſiniſtrum cum penitẽtia: ꝛ latus cum patientia. diſtin. xlviij. fo. 65.

Nota gratuitatez pcti multi declarationibus Crux ſex vtilitates nobis affert: videlicet defenſionẽ vniuerſalẽ: conjunctionẽ angelicalẽ: conuerſationẽ penitentialẽ: apertionẽ celeſtialem: deuotionẽ ſpirituale: curationẽ corporalẽ. diſtin. xlix. fo. 66.

Notade honore q̃ debetur deo ꝛ pximo. Currerere debemus leuiter q̃nq; modis. primo deponẽdo omne pondus. ſcõo deponẽdo circũſtans pctm. tertio per patientiã. quarto debem⁹ currere aſpiciẽtes in xp̃m. q̃nto p̃ mercede accipiẽda. d. l. fo. 67.

De littera D.

Debemus honorẽ deo ꝛ proximo ꝛ nobis: videlicet deo honorẽ principale: proximo honorem fraternalẽ: et nobis rigorẽ virtualẽ. diſtin. lij. fo. 69. et nota in quadã ſubdiuiſione ſeptẽ gradus honoris q̃ debetur proximo.

Nota de dilectione dei Debemus deo quattuor: videlicet in corde amorẽ ſupernalẽ: de ore laudẽ temporalẽ: de corpore rigorẽ penitentialẽ: de bonis honorẽ principalẽ. diſtin. lij. fo. 70. nota quandã ſubdiuiſionem de penitentia.

Nota dignitatẽ quã accepimus in baptiſmo. Deus dedit nobis quattuor virtutes ſiue poteſtates: videlz gñationis diuinalis: recõciliationis ſpiritualis: ſaluationis celeſtialis: ꝛ curationis corporalis. diſtin. lij. fo. 71. nota in p̃ncipio diſtin. maximã miaz dei ꝛ quomodo homo quantũcunq; pctõr non debet ceſſare a bono.

Nota ſũmã cognitionẽ ſaluatoruz. Denarius gloriã celeſtẽ ſignificat: videlicet ratione ſcripture: ratione figure: ratione circulature: ꝛ ratione ſoni. diſtin. lxij. fo. 72. nota gaudia paradiſi.

Nota ſũmã hereditatẽ gl̃ie ꝛ gaudia. Deſiderare debemus gloriã paradiſi ꝓpter quinq; ratiões: videlicet ꝓpter excellentiã incõmutabilẽ ciuitatẽ: q; ture hereditario nobis debetur: q; in hoc mũdo ſum⁹ exules: q; vita noſtra eſt defectiua: q; ſine deſiderio non habebitur. diſtin. lv. fo. 73.

We negligẽtia diuinoꝝ Deſcẽdit pctõr ad infernũ per ſeptẽ gradus. primus eſt mala cogitatio. ſecũdus eſt ſtulta locutio. tertius eſt negligẽs operatio. quart⁹ eſt carnalis cõuerſatio. q̃ntus eſt proximi iniuriatio. ſextus eſt diuinoꝝ

Nota bene neglectio. ſeptimus eſt in fide dubitatio. diſtin. lvj. fo. 74.

Nota quoddam exẽplũ Deus & pater noſter quadruplici rõne: videlicet creatiõe gñali: adoptione filiali: cõuerſatione virtuali: ſaluatiõe ſupnali. diſt. lvij. fo. 75.

No. de morte naturali et iudicio. Dies purgatorij dicunt triplici ratione: videlicet ignis: conditionis ale: ratione loci. diſtin. lvij. fo. 77. nota pulcherrimã ſubdiuiſionez.

Nota de dilectione ꝓximi. Dies tres debemus habere in memoria: vez diẽ mortis naturalis: q; iſte eſt magnus: iudicij generalis: ꝛ gloriæ eternalis. diſtin. lix. fol. 79.

Nota in preſenti diſtinctione decẽ nouiſſima hominis.

Dilectio ꝓximi debet habere quattuor conditiones: vez diligere ſine fictione: prudẽter ſine corruptione: tẽperate ſub dei dilectione: ꝛ gñaliter ſine exceptione. diſtin. lx. fo. 80.

Dilectionis proximi in tenẽtur multi gradus: vez fraternalis: parẽtalis: cõiugalis: ſpũalis ꝛ iudicialis. diſtin. lxj. fol. 82.

De patientia. Diſcipulus xp̃i põt quis effici ſeptẽ modis. prim⁹ eſt credẽtia principalis. ſecũs obediẽtia vniuerſalis. terti⁹ eſt penitẽtia ſacramentalis. quartus patiẽtia virtualis. q̃ntus benivolẽtia cordialis. ſext⁹ eſt diligẽtia ſpiritualis. ꝛ ſeptim⁹ perſeuerãtia tẽporalis. diſt. lxij. fo. 83.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

De abstinētia.

Dispositiones quattuor ad recipiendū spiritū sanctū: videlicet abstinentia corpalis: eminētia spiritualis: cōcordia fraternalis: ⁊ audiētia spiritualis siue doctrinalis. distin. lxiij. fo. 84. Nota hic quib⁹ aduenit spiritus sanctus.

¶ De littera E.

Euangeliū totū stat in quattuor: videlicet in simplici credentia: in plena obediētia: in digna penitentia: in firma perseuerātia. distin. lxiiij. fo. 85.

¶ De littera F.

Nota de febre spūali. Not. de peccato supbie De p̄ceptis De mia dei

Febres septē corporales septē pctis mortalibus sunt applicate. prima cōtinua. scda quotidiana. tertia tertiana. quarta quartana. q̄nta ephimera. sexta erratica. septima ethica. distin. lxv. fo. 87. Nota quandam pulcherrimā subdiuisionē in qua ostēdit ꝙ pctm̄ supbie magis cōtradicit deo q̄ aliqd aliud pctm̄. qr de⁹ fecit hominē ex duabus naturis: quarum quelibet hz decem gradus. Fidelitas ad deū requirit tria: videlicet simplicē credentiā: plenā obedientiam: ⁊ firmam perseuerentiam. distin. lxvj. fo. 88.

Nota qūo iustus cadit i die septies

Filij dei sum⁹ nos oēs xp̄iani qd triplici ratione ꝓbari pōt siue triplici signo: vcz parētalis imitatio: ꝓximalis correctio: spiritualis prouisio siue instructio. distin. lxvij. fo. 90.

Nota de fraternitate.

Fleuit xp̄s quinquies. distin. lxviij. fo. 91. nota qūo sumus exules in terra brutorū ⁊ quomodo brutū nunq̄ intrauit paradisum terrestrā.

Nota mirabilia in p̄nti disti. videlz qūo xp̄s est filij⁹ cuiuslibet penitentis.

Fraternitas quituplex reperit in natura: vcz humanalis: spiritualis: demonialis: angelicalis ⁊ diuinalis. distin. lxix. fo. 93. nota in presenti distinctione quantū nobis seruiūt boni angeli: et quare de⁹ exp̄sse fecit euam de costa ⁊ non de alio mēbro.

¶ De littera G.

Nota q̄bus dat̄ gl̄ia et proprietates glorie.

Gaudia septē virginis marie que habuit de filio suo iesu xp̄o ⁊ totidē dolores quos pro ipso ꝑtulit. primū fuit in ꝯceptiōe filij dei. scdm fuit in partu. tertiū fuit in adoratione regū. quartū in resurrectione. quintum in ascēsione. sextū in missione spiritussancti. septimū in promissione glorie. distin. lxx. fo. 95.

Nota mirabile exēplū de horribilitate pcti in p̄nti. di. i tertio mēbro ⁊ qūo pueri stati baptisati hn̄t proprietates glorie.

Gn̄ationes tres inueniunt̄ xp̄i: quarū prima est eterna in sua deitate. scda est in nr̄a hūanitate. tertia est spūalis i vera scitate. di. lxxj. f. 97.

Gloria celestis est ꝓ aliquib⁹ ⁊ cōtra aliquos. est em̄ ꝓ innocētib⁹ purificatis baptismaliter: ⁊ cōtra delinquentes criminaliter. distin. lxxij. fo. 98. nota ꝙ in p̄nti distinctione ostēditur qūo gloria cōuenit iustis per regulā philosophi: videlicet ꝙ locus debet ꝓportionari locato.

Gloriā suā dat de⁹ trib⁹ cōditionib⁹ hominū: videlicet pure innocentium: plenarie obedientiū: digne penitentiū. distin. lxxiij. fo. 99.

Nota qūo gr̄a ē necessaria ad resurgenduz.

Gloria paradisi simpliciter quattuor virtutibus acquirit̄. prima est obediētia gn̄alis. scda mia liberalis. tertia sapiētia diuinalis. quarta est penitentia virtualis. nota mirabilia. distin. lxxiiij. fo. 100.

Gratia dei ad tria necessaria est: vcz ad exeundum de pctō mortali ad tenendū bonā vitā spūalē: ⁊ ad veniendū ⁊ ad adipiscendū vitā eternam. distin. lxxv. fo. 102. nota qūo natura hūana est ꝓna ad peccādū.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Nota de donis spūssancti. Gratias septē infundit in nobis spiritus sctūs: vcz sapientiā diuinalem: intelligentiā spiritualē: consiliū euangelicū: fortitudinē virtualē: scientiā visualē: pietatē fraternalē: ⁊ timorē filialē. disti. lxxvj. fo. 104.

Nota gradus perfectionis. Gradus perfectionis vite spūalis sunt quinq; primꝰ stat in dilectione gn̄ali sine exceptione. scd̄s stat in locutione rationali sine offensione. tertius in diligētia virtuali cū vera intētione. quartꝰ in patientia tēporali cū exultatione. quintus in indigentia apostolica continuatione. distin. lxxvij. fo. 105. nota mirabilia in pn̄ti distinctione.

¶ De littera H.

Nota septē opa mie taz spūalia q̄ corporalia. Habētur tēporalia ⁊ spiritualia ⁊ eterna septem modis. primus est integritas credētie. scd̄s est puritas cōscientie. tertius est hubertas fletus. quartus est scrupulositas timoris. quintus est liberalitas mie. sextꝰ est hubertas scientie. septimus est firmitas perseuerantie. distin. lxxviij. fo. 106.

Nota cōditiones habitantium in gloria. Habitabūt in gloria celesti duodecim cōditiones hominū q̄ notātur in p̄s. in quo querit Dauid a deo. Quis habitabit in loco sctō tuo. deꝰ autē rn̄de q̄ ingredit̄ sine macula cōtinuādo psalmū. di. lxxix. fo. 107.

Nota qūo sumꝰ heredes glorie. Hereditas dat̄ in hoc mūdo quattuor cōditionibꝰ hominū: vcz filijs legitimis si habet. parētibus ꝓximis si nō habet filios. amicis charissimis si nō habet parentes. pauperibus miseris vbi supradicti deficiunt. distin. lxxx. fo. 109.

Nota plures figuras sacr̄i heucharistie. Heucharistie sacramētū ꝓpter quinq; rationes fuit institutū. prima est ꝓpter ostensionē memorialē. scd̄a est propter oblationē perpetualem. tertia est ꝓpter refectionē spiritualē. quarta est ꝓpter curationē vniuersalē. quinta est propter ꝓmotionē celestialē. distin. lxxxj. fo. 110.

De heucharistia. Heucharistie sacr̄m quinq; hz mirabilia: vcz mutationē substātialē: operationē sacerdotalē: habitationē sacramentalē: perceptionē spiritualem: receptionē vniuersalē. distin. lxxxij. fo. 113.

Nota de humilitate et oratione. Humilitatis vere quinq; sunt modi siue species: vcz humilitas reueuerentie: humilitas obediētie: humilitas penitētie: humilitas patientie: ⁊ humilitas sapiētie. distin. lxxxiij. fo. 114. Nota quomodo arcta est via que ducit ad paradisum.

Nota qūo deꝰ habitat nobiscū qui sumꝰ speculum eius. Habitationes quattuor habet xp̄s in hoc mūdo. prima est consciētia humana. scd̄a est ecclesia xp̄iana. tertia est societas bn̄ loquens. quarta est cōitas bene concordans. distin. lxxxiiij. fo. 115.

De āgelis. Hierarchie tres sunt in paradiso. prima est angeloꝝ obsequentiū. secūda est angeloꝝ p̄sidētiū. tertia ē angeloꝝ assistētiū. di. lxxxv. fo. 116.

¶ De littera I.

Nota qūo pctm̄ corrūpit elemēta ⁊ facit hominem brutū. Ingrediūtur statim paradisum quattuor cōditiones hoīm: vcz innocētes baptisaliter: obediētes integraliter: patiētes virtualiter: patientes martyrialiter. distin. lxxxvj. fo. 117.

De igne cōflagratorio sunt quttuor videnda: vcz quare veniet: practica qūo erit: tribulatio quā infliget: effectꝰ quē dimittet. distin. lxxxvij. fo. 118. nota de contēptu mundi.

De iudicio In iudicio extremo siue finali ⁊ gn̄ali fiēt sex. primū erit presentia iudicialis. scd̄m societas solēnis. tertiū residētia tribunalis. quartū cōfluentia generalis. quintum sententia vniuersalis. ⁊ sextum efficacia

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

perpetualis.distin.lxxxviij. fo.120.

Nota de fide. Induere debem⁹ dñm iesum xp̄m quēadmodū induit̄ ferrū igne i fornace qd̄ fit quadrupliciter.p̄ma est claritas lucēs.scd̄a est calor siue caliditas ardēs.tertia est mollicies patens.quarta est pulchritudo placens.distin.lxxxix. fo.122.

De littera L.

No. de vtilitate lachrymarum. Lachryme multiplices inueniūtur: videlz lachryme tp̄alis afflictiōis: lachryme fraterne cōpassionis:lachryme internalis cōpunctionis: lachryme spiritualis deuotionis: lachryme celestialis affectionis. distinctione.xc. fo.24.

Nota de septem pctis mortalibus Lepra septē pctā mortalia significat ꝓpter defect⁹ quos infert lepra corporalis.distin.xcj. fo.125.

Nota q̄s nō pōt mūdari a pctō nisi supnaturaliter vcz per gratiam. Lepra corp̄alis quinq̄ modis inuenit̄ fuisse curata vel sanata in sacra scriptnra:vcz lotione corp̄ali:tactu manuali:ostēsione visuali:absolutione sinuali:ꝛ elongatione ꝑsonali. distin.xcij. fo.126.

Nota cum quāto desiderio debemus appetere gloriā. Leuare debem⁹ quattuor ad celū:primo cor suspirādo in cōtritione: scd̄o man⁹ petēdo in oratione:tertio oculos contēplando cū affectiōe: quarto vocē ratiocinādo cū discretiōe.distin.xciij.fo.128. Nota ꝙ in p̄nti dist.subdiuidit̄ quartū mēbrū vbi oñdit̄ ꝙ sicut in musica sunt septē puncti quib⁹ eleuat̄ vox:ita in xp̄ianitate sunt sex puncti quibus ordinatur tota vita hominis.

No. de voce Liberales septē artes reducte sunt ad mores.distin.xciiij.fo.130. Nota in presenti distin.q̄uo omnia sunt deo attribuenda.

Nota mirabilia de libero arbitrio quorūcūq̄ statuum. Liberū arbitriū reperit̄ in quadruplici dr̄ia:vcz infirmū valde debiliter:sanū veraciter:ligatū terribiliter:perfectū totalr̄.distin.xcv.fo.133.

Not. libros in q̄b⁹ debem⁹ studere. Libros quattuor dedit nobis xp̄s in quib⁹ possum⁹ studere:vcz nature:scripture:gratie ꝛ consciētie.distin.xcvj. fo.134.

Nota q̄uo lumina q̄ttuor sūt nobis sūme necessaria. Loca q̄ttuor ad q̄ vadūt aie post hāc vitā: vcz locus dānatoꝝ: locus bānitorū:loc⁹ purgādoꝝ:ꝛ locus beatorū.distin.xcvij. fo.136.

Loca tria sunt in quibus manent seu locant̄ aie defunctorū:vcz infernus:purgatoriū:paradisus.distin.xcviij. fo.137.

Lumina quattuor sunt necessaria ad eundū ad paradisum:vcz lumē intellect⁹ naturalis:lumē doctrine spūalis:gratie diuinalis: exempli virtualis.distin.xcix. fo.138.

De littera M.

Maria sex habet excellētias q̄ continētur in aue maria.distin.c. fo.139.

Maria virgo inuēta est pregnās trib⁹ modis: vcz experiētia sensuali:sapia diuinali:excellētia spāli.d.cj.f.141.

Not. modū curādi quē tenet xp̄s. Medici sanāt infirmitates decē modis:vcz ꝑ sudorē: per vomitū:ꝑ strictā viā:ꝑ vnguētū:ꝑ fleubothomiā:ꝑ cauteriū:ꝑ clisteriū ꝑ dormitionē:ꝑ exercitiū corpis:ꝛ ꝑ purgam.distin.cij. fo.142.

Not. rōnes mirabiles q̄re pctōr dz moueri ad contritionē Medici tenēt septē modos in curādo corpa quos tenet xp̄s in sanatione aiaꝝ:vñ medicus primo respicit vultū:ifirmi scd̄o tāgit pulsuz: tertio respicit vrinaz:quarto dat dietā:q̄nto ordinat syrupū:sexto dat purgam:septimo cōcedit infirmo comedere carnes ꝛ bibere vinū.distin.ciij.fol.143. Nota insup conditiones boni predicatoris.

Mediū tenuit xp̄s iuxta quattuor virtutes cardinales:vcz in natiui-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Nota d̄ prudētia fortitudine iustitia ⁊ tēpātia.
No. de pnia
Not. de eucharistia.
Nota de regimine pricipū ⁊ dñoꝝ spiritualiū.
No. de elemosyna.
Nota qūo aia i orone multas hz tētationes.
No. mirabilia de miseria nostra.
Sermones cōis d̄ mia.
Nota qūo pegriamur
Not. dr̄iam inter mortale ⁊ veniale
Nota de iustitia diuia ⁊ punitione pcti ⁊ mēsura.
No. triplicē honorē q̄ fit aie qñ recipit i padiso
De semine.
No. de luie in q̄dā subdiuisione.
Nota qūo meli⁹ est nō eē q̄ dānari
Sermo cōmunis.
Nota quā-

tate in medio duoꝝ animaliū: in tēplo in medio doctoꝝ: in nazareth in medio eū precipitare volentiū: in passione in cruce in medio duoꝝ latronū. Nota optie de q̄ttuor virtutib⁹ cardinalib⁹. dist. ciiij. fo. 145.
Memoriā passiōis sue dimisit nobis xp̄s i q̄nq̄ sensib⁹. dis. cv. f. 146.
Mēsas quattuor parauit nobis xp̄s. prima est penitētialis virtuosa. scd̄a est eucharistialis gratiosa. tertia est scripturalis fructuosa. q̄rta est celestis gloriosa. distin. cvj. fo. 147. Nota subdiuisionē diligēter qm̄ agitur ibi de partibus penitentie.
Ministri siue seruitores in eccl̄ia dei sicut in domib⁹ regū inueniunt in septēplici dr̄ia: vcz ianitores: dispēsatores: coci: scutiferi: mimi ⁊ elemosynarij ⁊ cāmerarij siue cubicularij. dist. cvij. fo. 148. nota modos quos debent seruare predicatores.
Miserias habem⁹ nouē in hoc mūdo: quaꝝ tres sunt aie: tres corporis ⁊ tres vite: cōtra quas dauid p spm̄ pphetie fecit nouē versus incipiētes p miserere: miserie aie sunt tres: vcz inefficacia orādi: inconstātia pseuerādi: impotētia resurgēdi. dist. cviij. fo. 150. Nota multa que semper applicari possunt.
Mie opera corporalia sunt septē ⁊ septē spiritalia. dist. cix. fol. 152.
Misericordie dei inter alias sunt sex. distin. cx. fo. 154.
Modicū habem⁹ de septē virtutib⁹ spūalib⁹ q̄ sunt discretio intellectualis: deuotio spūalis: dilectio supnalis: afflictio pnialis: subiectio diuinalis: miseratio fraternalis: duratio virtualis. dist. cxj. fo. 156.
Mors quadruplex reperit̄ iuxta dictū bti hieronymi: vcz spūalis: corporalis: infernalis: perpetua siue eterna. dist. cxij. fo. 157. Nota diffinitiones pcti ⁊ differentiā inter pctm̄ ⁊ pctm̄: et quomodo maius peccatum est iurare in vanū q̄ occidere hominē.
Morientiū tres sunt cōditiones. nā quidam moriunt̄ longe a deo: cōmuniter prope deum: quidā perfecte in deo. distin. cxiij. fo. 158.
Mortui portāt opera que fecerūt triplici ratione: vcz pro seruādo potēter: pro emēdo proficue: pro honorādo gloriose. dist. cxiiij. fo. 160.
Morientiū triplex est conditio s̄m doctrinā augustini: quidā em̄ sunt boni psecte: secūdi nec ex toto boni nec ex toto mali: tertij sunt ex toto mali. distin. cxv. fo. 161.
Mūdus iste d̄r. cāpus siue ager diuersis rōnibus. distin. cxvj. fo. 162.
Christus rorauit mundū suo sanguine septem vicibus.
Mūdus capit̄ q̄drupl̄r: vcz p eccl̄ia vniuersali: p tota ista habitatiōe tpali: p machina vniuersali. p gēte mūdana ⁊ carnali. d. cxvij. f. 164.

¶ De littera N.

Natiuitas xp̄i habuit quinq̄ cōditiōes: nā fuit p fctās personas grāditer desiderata: p iudeos viliter neglecta: p deū dulciter celebrata: p btāz virginē hūiliter celata: p angelos largiter manifestata. d. cxviij. f. 166.
Natiuitas triplex reperit̄ in sacra scriptura: vcz formationis interioris: pductionis exteririoris: ⁊ adoptionis superioris. distin. cxix. fo. 168. Nota qūo qñ xp̄ianus peccat summe displicet deo et grauius punietur q̄ ceteri infideles.

¶ De littera O.

Oramus octo modis vide distin. cxx. fo. 170.
Orare debemus sex modis. vide distin. cxxj. fo. 172.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

tis virtutidus aīa induitur i baptismo.

Nota mirabilē moduz orandi xp̄m imitando.

Nota dr̄iaz inter opera mīe ⁊ opera pietatis.

Not. diligēter opera redēptionis ⁊ maxime de paupertate christi.

Nota qūo signū crucis dz p̄poni in oratione.

Nota quid est pctm̄ originale.

Orationes tres breues inueniūtur in euāgelijs continētes oīa q̄ petere debem⁹ a deo: videlicet iustificationē aīe: reformationē corporis: prolongationem vite. distin. cxxij. fo. 173. Nota qūo per pctm̄ aīa que prius erat sponsa xp̄i efficit̄ deo odiosa ⁊ perfectas conditiones orationis volentis iustificari.

Orando tenuit xp̄s quattuor modos: videlicet eleuādo oculos in altum: extendēdo manus largiter: flectendo genua humiliter: prostrando totuz corpus longanimiter. distin. cxxiij. fo. 174. Nota quō bruta naturali instinctu petunt necessaria deo.

Opera mīe sunt quattuor ⁊ totidē pietatis. opera mīe sunt hec: dare liberaliter: accōmodare pure: restituere plenarie: seruire dulciter: opera autē pietatis sunt ista: orare copiose: loqui proficue: parcere cordialiter: ⁊ supportare gratiose. distin. cxxiiij. fo. 177.

Operari debemus bonū: primo erga deū: scd̄o erga proximū: ⁊ tertio erga nos. distin. cxxv. fo. 178.

Opera septē redēptionis nostre debemus attente cognoscere: quorū primū est humilis incarnatio: scd̄m est pauꝝ conuersatio: tertiū certa p̄dicatio: quartū amara passio: quintū benigna descēsio: sextuz plena resurrectio: septimū alta ascensio. distin. cxxvi. fo. 179.

Nota mirabilē humilitatem xp̄i circa quartū membrū diuisionis.

Ordinatio vite nr̄e stat in q̄ttuor: vcz in ordinatiōe diei: in ordinatiōe septimane: in ordinatiōe mēsis: ⁊ in ordinatiōe anni. dist. cxxvij. fo. 181.

Ordinauit christus tria per qne possumus ascendere celum: vcz innocentiam baptismalē: obedientiā diuinalē: penitentiā integralē. distin. cxxviij. fo. 82. Nota decē beatitudines quas habent aīe saluatorum tam ratione anime q̄ ratione corporis q̄ etiam vite.

Oues christi quattuor signis cognoscūtur: videlicet innocentia: bn̄ficentia: patiētia ⁊ obedientia. distin. cxxix. fo. 183.

¶ De littera P.

Nota qūo passio xp̄i ē medicia cōtra pctm̄.

Nota qūo est naturalis cōtrouersia inter carnem ⁊ aīam

Nota ordinē creaturarū tā spūalium q̄ corporalium.

Sermocōis

Nota de p̄seuerātia.

Panes tres in quib⁹ stat tota prouisio creature humane: videlicet remissio pctōꝝ: p̄uisio bonoꝝ tēporaliū: possessio gaudiorū celestium. dist. cxxx. fol. 185.

Passio christi est medicina contra pctm̄: videlicet curatiua: confortatiua: ⁊ preseruatiua. distin. cxxxi. fo. 186.

Pastoris bonitas in quattuor ostēditur: primo emendo pretiose oues suas: secundo in conseruando studiose: tertio in pascendo studiose: quarto in collocando gloriose. distin. cxxxij. fo. 188.

Pax triplex nobis necessaria est: videlicet pax interioris hominis cuz seipso: exterioris hominis cum proximo: et superioris hominis cum deo. distin. cxxxiij. fo. 189.

Perditiones quinq̄ reperiuntur in hoc mundo: prima est mentis rationalis: secunda est corporis materialis: tertia est temporis naturalis: quarta est substantie mundanalis: et quinta vite eternalis. distinctione. cxxxiiij. fo. 9. Nota mirabilia de superbia: luxuria: accidia: ⁊ auaritia. Hec enim distinc. appropriatur beate cecilie: potest enim appropriari cuilibet sancto.

Perseuerare debemus in tribus vsq̄ ad mortem: primo operādo bene ⁊ diligenter: secundo in portando malum patiēter: tertio in orando deum diligenter. distin. cxxxv. fo. 192

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

No. quo naturaliter inclinamur ad malum per quandam figuram.

De perseuerantia ponuntur tres conditiones: prima est quod ex parte dei habet in nobis perdurare et esse virtualis permanentia: secunda est quod ex parte nostra habet esse in nobis spiritualis desinentia: et tertia est quod per orationes bonas et deuotas possumus obtinere a deo finalem perseuerentiam. distin. cxxxvj. fol. 194.

Nota quo sctus ludo. rex francie contra iurantes fecit institu.

Nota quod gratia gratum faciens non est sine eo quod facit gratum. Nota punitionem peccatorum in presenti distinctione: et quomodo deterioramur per peccatum.

Petitiones septem contra septem peccata mortalia continentur in oratione dominica. distin. cxxxvij. fo. 195. Nota quomodo est peccatum fugere epydimiam.

Nota quo xps fecit septem opa in cruce contra septem vitia.

Portauit christus in cruce peccata nostra propter duo: scilicet pro redemptione generali. et pro instructione virtuali. distin. cxxxviij. fo. 197.

Porte sex per quas possumus intrare paradisum: videlicet porta fontis: porta sterquilinij: porta vetus: porta vallis: porta piscium: porta gregis. distin. cxxxix. fo. 199.

Nota iustitiam dei infinitam per quandam figuram

Potestatem siue potentiam ostendit deus contra hierusalem. distin. cxl. fo. 200. Nota quomodo demones apparent in mortis articulo.

Nota quo pnia dr prandium.

Prandia quatuor parauit nobis xps: primum est penitentie virtualis: secundum est eucharistie diuinalis: tertium est gratie spiritualis: quartum glorie celestialis. distin. cxlj. fo. 201. Nota quomodo omnes modi peccandi comprehenduntur sub quattuor nam: aliqui peccant per malitiam et isti sunt pauperes: quidam per fragilitatem et isti sunt clausti: quidam per consuetudinem: et isti sunt debiles: quidam per ignorantiam et isti sunt ceci.

Nota quo omnes modi peccandi reducuntur quatuor

De predestinatione et prescientia diuina declarantur tres conclusiones. distin. cxlij. fo. 203.

De predesti.

De preceptis siue mandatis et eorum obseruantia. distin. cxliij. fo. 205.

Nota materiam preceptorum satis diffuse tactam per. ij. diuisiones sequentes.

Unde tria prima nos ordinant circa deum: alia tria circa proximum: et alia tria circa nos siue circa vitam propriam. fo. 207. et. 208.

Predicator debet annunciare populo peccata commissa contra deum. distinctione. cxlvj. fo. 210. Nota in presenti distin. quomodo deus propter multitudinem pctorum tenet manum iustitie aptam flagellando pctores: item quomodo per peccatum efficitur imago diaboli: ista autem punitio ostenditur per multas figuras.

Nota de iustitia diuina et quo homo per pctm efficitur imago diaboli.

Predicatores domini terrarum et rectores ciuitatum habent idem officium in genere. distin. cxlvij. fo. 211. Nota quomodo predicatores et domini terrarum debent extirpare vitia verbo et facto et seminare virtutes: et hoc ostenditur per quandam figuram.

Principes demonum sunt septem peccata mortalia: primus est leuiathan princeps superbie. vide supra distin. cxlviij. fo. 212.

No. de regimine ciuilium.

Processiones que fiunt in rogationibus triplici ratione fuerunt institute: videlicet pro obtinendo hubertatem temporalem: pro possidendo sanitatem corporalem: pro retinendo vnitatem socialem. dist. cxlix. fo. 213.

Nota de predicatoribus.

Nota remedium contra tempestates.

Nota bella demonum.

Precepta diuina diuersas habent virtutes et proprietates. distinctio. cl. folio. 214.

No. quod tempestates fiunt aliquando naturaliter: aliquando per malitiam demonum

Nota quomodo precepta sunt ornamentum anime rationalis: et sic dicuntur esse innumerabilia: sunt insuper firmamentum diuine gratie in nobis: et ita sunt numerabilia. Ceterum ipsa sunt operamentum meritorum spiritualium: et ita sunt in numero decem: quarto sunt crementum siue augmentum premiorum celestium: et ita sunt in nume

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ro binario q̄nto regimen vite virtualis: et ita sunt in vno: primo ergo mandata sunt ꝛc.

Nota qūo p̄cepta ornant animam.

Prope creaturas est deus tribus modis: scz per suam effectiuā operationem: per suam perceptiuā exauditionē: ꝛ per suam effectiuam incarnationē. distin. cli. fo. 216. Nota ibi multas solutiones multarum questionū quomodo intelligitur deum esse prope ꝛ longe per effectiuā opationē. Nota qūo audit ꝛ nō audit peccatores: nota insuper de peccato luxurie quomodo plures dānantur pro isto peccata q̄ pro alijs: quoniā vt dicit Remigius. Tāta est labes luxurie in humano genere: ꝙ maior pars saluandorū creditur esse puerorū.

Nota mirabilē declarationē p̄ceptorū.

Nota nullus effectꝰ pōt sortiri p̄ creaturas nisi deus effectiue influat ꝛ p̄nalr.

Prophete falsi tres reperiūtur: videlicet demon: mundus: ꝛ hostis domesticus. distin. clij. fo. 217. Nota de luxuria.

¶ De littera R.

Nota mirabilia de pctō luxurie.

Nota diabolicā tentationē et modum.

Radices due mittēde seu plātāde sunt in hoc mūdo vt fructificēt sursum in gloria: videlicet vere credentie ꝛ deuote obedientie. distin. cliij. fo. 218.

Regit deus mundū ꝛ specialiter christianitatem per quinq̄: videlicet per fidem euangelicam: per gratiam spiritualem: per iustitiā temporalē: per penam infernalem: et q̄nto per gloriam celestialem. distin. clitij. fo. 220. Nota quomodo regimur gratia dei. Nota de pena sēsus ꝛ pena dāni: ꝛ quare punimur pena sensus ꝛ damni. Nota etiam quibus modis possumus mereri gloriam paradisi.

Not. bñ de fide ꝛ obedientia: ꝛ ꝯpugnationē iudeoꝝ

Not. qūo deꝰ punit in hoc mūdo iustitia temporali.

Regnum celorum quinq̄ modis obtinetur: videlicet emēdo rigorose: cambiendo virtuose: violando fortiter: furando cautelose: et inueniendo fortuitu. distin. clv. fol. 222. Nota ꝙ nemo debet abuti misericordia dei.

Nota cū quāta difficultate quis iustificatur.

Regnum celorum dat deus sex modis: primo per directam hereditatem: secūdo per violentam importunitatem: tertio per deuotū seruitium: quarto per fidele cambium: quinto per continuam petitionem: et sexto per iustam emptionem. distin. clvj. fo. 223.

Nota bene.

Sermo cōis.

Remittit deus peccata nouem modis: quorum primus est ablutio baptismalis: scdus est confessio sacramētalis: tertius contritio cordialis: quartus oratio affectualis: quintus afflictio penitentialis: sextus donatio misericordialis: septimus remissio iniurialis: octauus religio spiritualis: nonus ꝛ vltimus concessio indulgentialis. distin. clvij. fo. 224. Nota ꝙ opus factum in gratia habet duas virtutes scz meritoriā ꝛ satisfactoriā.

No. ꝙ glia est nostra p̄ directā hereditatem.

No. de contritione bene.

Renouari debemus in quinq̄ s̄m quinq̄ que renouabūtur ante iudicium scilicet terra: aqua: aer: ignis ꝛ celum. distin. lviij. fo. 226.

No. qūo debemꝰ renouari per virtutes.

Renouatur anima sex modis: quorum primus est munditia baptismalis: secundus penitentia sacramentalis: tertius patientia virtualis: quartꝰ est humiliatio cordialis: quintꝰ est deuotio liberalis sextus est dilectio supernalis. distin. clix. fol. 227. Nota de humilitate diligēter. Nota quomodo ad similitudinem serui quisq̄ debet deponere auaritiam que est idolorū seruitus.

No. de baptismo pulcram materiā cum figuris.

De auaritia.

Requies non inuenitur in hoc mundo specialiter in illis qui desiderant temporalitates: qui inquirunt honores et dignitates: qui requirunt tenere vanitates: qui amant carnalitates: qui cetera sectā-

Not. qūo nū q̄ lueniūt re-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

quiē desiderātes temporalitates.

De vanitate.

tur vitia ⁊ impuritates. distin. clx. fo. 229. Nota de vanitate: nota de requie virginis marie vcz quō fuit firmissima in virtutibus. Et nota vlterius in presenti distinctione vitam quam tenuit post passionem ⁊ quanto tempore vixit.

Resurrectionem suam ostendit christus nouem argumentis siue modis: quorū primus fuit monumenti apertio: scd̄s angelorum testificatio: tertius vulneruz ostensio: quartus tactus exhibitio: quintus vera cibi gustatio: sextus realis ambulatio: septimus vocalis locutio: octauus panis fractio: nonus scripture comprobatio. distin. clxj. fo. 231.

Nota mirabilia de resurretiōe gn̄ali cum magna diligētia.

Resurrectionis generalis sex sunt conditiones que notātur in illa auctoritate Joā. v. Nolite mirari hoc ⁊c. distin. clxij. fo. 233.

Retributiones tres dat deus: primam dat in ista vita temporali: secundam dat in fine siue in morte corporali: tertiam dat in iudicio vniuersali. distin. clxiij. fo. 234.

No. qūo mali semp̄ ī pn̄ti vita tristantur.

No. septem sacrificia pn̄ie.

¶ De littera S.

Sacrificia septem reperiuntur penitentie: primum contritio dolorosa: scd̄m proposito virtuosa: tertium confessio verecunda: quartuz afflictio rigorosa: quintum oratio cordialis: sextum deuotio pietosa: septimū cōmunio gratiosa. di. clxiiij. fo. 235.

No. qūo p̄ qn̄q̄ sensus possumus saluari.

Saluationem animaruz possumus mereri per quinq̄ sensus corporis: primo per visum fideliter contemplando: scd̄o per auditum humiliter audiendo: tertio per odoratum subtiliter iudicādo: quarto per gustum sacramentaliter communicando: quinto per tactuz penitentialiter conuersando. distin. clxv. fo. 237.

Sermo de sanctis.

Sanctificari possumus per septem: primo per finalem contritionē: scd̄o per penitentialem conuersationem: tertio per virtualem afflictionem: quarto per spiritualem religionem: quinto per martyrialem defunctionem: sexto per baptismalez ablutionem: septimo per specialem preuentionē. di. clxvj. fo. 238. Nota p̄ que sanctificamur.

Nota cōditiones sapientie.

Sapientie septem sunt conditiones: prima est pudica: scd̄a est pacifica: tertia est modesta: quarta est suadibilis: quinta est consentiēs bonis: sexta est plena misericordia: ⁊ septima est q̄ nō est simulatoria. distin. clxvij. fo. 240.

Sermo de sanctis.

Scale tres necessarie sunt ad ascendendū ad paradisuz: quarū prima est innocentia: scd̄a est firma obedientia: tertia est humilis penitentia. di. clxviij. fo. 241. Nota cōditiōes eorum q̄ ascēdūt ī celū.

Nota de pn̄ia mirabilia.

Scala ascendendi ad celestem hierusalem inuenitur figurata in sacra scrituptura. distin. clxix. fo. 242.

Nota sex grauissima pctā.

Nota de blaphemia.

Scandalizamur propter sex peccata: quorum quidem primum est sortilegium diabolicū: scd̄m est blasphemia diuina: tertium est fractio festorum: quartum est lupanar speciale: quintū est societas criminalis: sextum est inuidia spiritualis. distin. clxx. fo. 243.

Nota mirabilez cognitionē quā hēbant in lege nature.

Secula quattuor reperiuntur a principio mundi vsq̄ ad finem. distin. clxxj. fo. 244. Nota excellentiā p̄ceptorū respectu dei dantis: insuper. Nota mirabilem cognitionem quā habebāt creature humane ante legem datā Moysi naturali intellectu.

Seminandi bona opera sunt nouem modi. distin. clxxij. fo. 245.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Not. boetium qui ferere ingenuum.

Mota qūo in qualibet etate siue quolibet tempore debemus seminare bona opera.

Senectus corporalis dat homini sex que spiritualiter reperiuntur in anima quando senescit per peccatum mortale: primo pilorum dealbationem: scō sensuū hebetationem: tertio pellis corrugationem: quarto capitis incurvationem: quinto membrorum debilitationem: sexto mortis approximationem. distinc. clxxiij. fol. 246.

Mota dāna q̄ inducit pctm̄.

Mota grauissima mala que in ducit peccatum.

Dānationem animemali diuitis vocat xp̄s sepulturam: cum dicit Luc. xvj. Mortuus est diues et sepultus ꝛc. dist. clxxiij. fo. 247.

Sequi debemus christum quattuor rationibus. dist. clxxv. fo. 248.

In signum triplex fuit christus positus et nobis datus: scilicet: primo in signum integralis puritatis: scō in signum spiritualis paupertatis: tertio in signū corporalis humilitatis. dist. clxxvj. fo. 249.

No. qūo sūt septez sepulchra in inferno pctō rū mortaliuz.

Mota de puritate humilitate et paupertate.

Stimulus quadruplex ad bona vitā reperitur. vcz dolor temporalis: doctor spūalis: timor iudicialis: et amor celestialis. dist. clxxvij. fo. 251.

Sermo cōis p feriali et sctis.

Mota de charitate cum diligentia.

Mota species superbie.

Stultitie dicuntur septem peccata mortalia ꝛ virtutes eis oppositte dicuntur sapientia et prudētia. distin. clxxviij. fo. 252.

Mot. p̄dicator debet p̄dicare euangelium.

Inuenies in presenti distinctiōe pulchras similitudines peccatoꝝ mortaliū.

No. qūo deus nos pūgit tribulationibus.

Sufficiētiam triplicem habemus a deo: vcz nature in vita corporali gratiam vita spirituali glorie: in vita eternali. di. clxxix. f. 254.

Mota quomodo parentibus nostris necessarius erat cibus corporalis: ꝛ que cibaria deus illis instituit.

De peccatis mortalibus.

Surgens a peccato debet habere modum alicuius honeste surgētis de somno nocturno. distin. clxxx. fo. 254.

De vanitate mirabilia.

¶ De littera T.

Mota moduz surgendi a peccato.

Timēte se dominus magnificat in septē primo in penitentia: scō in sanctitate: tertio in sapiētia: quarto in diuitijs temporalibus: quinto in perseuerantia: sexto in morte: septimo in gloria. di. clxxxj. fo. 256. Debet insuper timere deū vt patrem.

Mota de iustitia diuina.

Timor triplex inuenitur: scilicet: timor naturalis et iste est rigorosus: timor filialis: et iste est gratiosus: timor reuerentialis: ꝛ iste est gloriosus. distin. clxxxij. fo. 258. Mota quomō patres ꝛ matres debent instruere pueros.

De honorez diuino.

Ser. de sāctis.

Trahit nos christus quadruplici chorda siue funiculo: primus est amor diuinalis: scōs est ardor supernalis: tertius est timor infernalis: quartus est dolor temporalis. distin. clxxxiij. fo. 259.

Mota qūo pena iferni est perpetua ꝛ rōnez.

Mota qūo in hoc nōie iesu sanātur oēs ifirmitates tā aialiū rōnaliū q̄z bruto rū. Et qūo debem⁹ cognoscere beneficia.

Mota insup de contēptu mūdi: nota etiā qūo pena qualiscūq̄z nō est cōparabilis infernali.

Mota vitā ecclesiasticoruz.

Transire debent viri ecclesiastici ad deum tribus modis: primo p celestialem laudationem: scō per sacramentalem consecrationez: tertio per spiritualem conuersationem. distinc. clxxxiiij. fol. 266.

Mota diligenter opus quod fit in ecclesia triumphanti.

Mota qūo ecclesiastici debēt cauere a mercātijs: et simonia.

Mota mirabilia pe concubinarijs ꝛ omnibus frangentibus castitatē: de temperā-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

tia gustus.

Nota iustitiaz diuinā p quādam figuram. Deus volens per mortalitatem interficere habitantes in hierusalem dixit quibusdam de angelis suis ꝛc. distinc. clxxxv. fol. 265. Et ibi ponitur quedam sub diuisio narrans sniam diuinalem rationē siue causam nostri mali mundanalis: recursum consuetū humane nature et remediuz siue recursum finalem. Nota quomodo omne malum accidit propter peccatum. Nota qūo de iustitia diuina recurrendum est ad sanctā crucē.

Nota de signo thau.

Nota qūo debemus recurre ad gloriā vl' ad curiā celestez. Tristitia quadruplex reperitur in isto mundo: scz: prima est occupationis temporalis: scda est contritionis cordialis: tertia est tribulationis mundanalis: quarta est defunctionis corporalis. distinctio. clxxxvj. fo. 268. Nota de tristitia mortis.

¶ De littera U.

Sermo cōis. Nota de castitate. Vadunt ad paradisum quidam: primo delectabiliter equitando: scdo laboriose peditando: tertio meabiliter nauigando: q̄rto periculose natādo: ꝛ quinto sublimiter volādo. dist. clxxxvij. fo. 268.

Nota de patientia. Uadunt ad gloriam aliqui: primo aperte currendo: scdo suauiter spatiando: tertio violenter tracti. di. clxxxviij. fo. 280. Nota quomō deus nos trahit ad paradisum per multas tribulationes.

Nota qūo debemus depore peccatum. Nota de pnia. Uenit deus ad creaturam rationalem per duo opera: videlicet primo per baptismalem ablutionem: scdo per correctionem penitentialem. distin. clxxxix. fo. 272. Nota diligenter quomodo peccatū originale redundat in omnes: licet aliquibus nō videatur.

Nota qūo q̄dē veniūt ab oriēte. Ueniunt quidam ad celestem gloriam de diuersis mundi partib⁹. Quidam veniunt ab oriente: quidam ab occidente: quidam ab aq̄lone: quidam a meridie. distin. cxc. fo. 273. Nota quomodo iuuenes ꝛ ille qui est sine peccatis faciliter venit ad deum: et senes per oppositum. Nota quomodo cum maxima difficultate antiquus cōuertitur. Nota insup quomodo multi per tribulationes veniūt ad deum: sed pauci p prosperitatem.

Nota de ꝟbo dei quid facit. Uerbum dei quando deuote auditur facit tria: primo illuminat in cognitione rerum spiritualium: scdo inflāmat in dilectione bonorum celestium: tertio purificat ab infectione ꝛ corruptione peccatorum. distin. cxcxj. fo. 274.

Nota septem ꝟtutes ꝟbi dei ꝟz septē sacra. Uerbū dei ꝟm septem virtutes quas habet cōparatur septē rebus. Nota qūo per peccatum ligamur totiens quotiens peccamus cathenis. distin. cxcij. fo. 276.

Dānati vidēt saluatos. Uie tres sunt p quas diuersi diuersimode incedunt: quarū prima est criminalis: ꝛ ista est scandalosa: scda est mūdanalis: ꝛ ista est periculosa: tertia est spiritualis: ꝛ ista est mirabilis et virtuosa. distin. cxciij. fo. 277. Nota quomodo vnus peccator multos trahit ad peccatum ꝛ scandalum. Nota insuper qūo peccator confitetur ore deo in inferno: et tunc ei placet. Nota insuper quomodo quis per humilitatem potest euadere omnes laqueos huius mundi. Et quomodo mundus est plenus laqueis.

De penitētia. Uie due eundi ad alium mundum: prima est carnalis ꝛ mundana: scda est spiritualis siue penitentialis. distin. cxciiij. fo. 279.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Nota cognitionez q̄ hēmus. ꝑ verbum dei.

Uerba omnia sacre scripture possunt in summa cōprehēdi in q̄nq̄ verbis: primum est instructiuum vere cognitionis: scd̄m est directiuum bone operationis: tertium est retractiuum male inclinationis: quartum est incussiuum iuste punitionis: quintum est promissiuum alte retributionis. distin. cxcv. fo. 288.

Nota q̄uo debemus vigilare i hoc mūdo.

Uigilant homines vna ex quatuor rationibus: primo ꝓpter amorem lucri temporalis: scd̄o propter timorem periculi mundanalis: tertio ꝓpter dolorem laboris corporalis: quarto propter clamorez clangoris sensualis. distin. cxcvj. fo. 292. Nota mirabilia de vigilia huius mundi: ⁊ pericula iminētia. Et quomodo quilibet debet surgere a peccato.

Nota mirabiles penas iferni.

Uille tres sunt in alio mundo: videlicet: prima est celestis gloriosa ⁊ alta: scd̄a est infernalis tenebrosa ⁊ infirma: tertia est purgatoria dolorosa ⁊ media. dist. xcxvij. fo. 283. Nota dotes quas recipit aīa quādo intrat paradisum. Nota pretium quo emitur paradisus: infernus et purgatorium.

Nota ꝙ quātū cūq̄ viuamus indigem⁹ mīa propter peccata que cōmittimus.

Uitas quatuor habemus a spū sācto. Quarū prima est corporalis quam debemus diligēter gubernare. Scd̄a est spūalis: quā debemus firmiter conseruare. Tertia est celestis: quam debemus ardenter desiderare. Quarta est perpetua: quam debem⁹ post resurrectionem expectare. distinctione. cxcviij. fo. 285. Nota quomō Christus ſm scripturas debet nobis facere tres visitatiōes. Nota insuper in presenti distin. de quibusdā qui sumūt spiritū ab oriente. Alij habēt spiritum ab occidente: alij ab aquilone.

Nota ꝙ hoīes hui⁹ mūdi dicuntur bestie.

Uita peccatorum tres habet malas conditiones. Primo est ferociter tenebrosa. Scd̄o est penaliter dolorosa. Tertio est finaliter defectuosa. distin. cxcix. fo. 286. Nota conditiōes bestie. Nota insuper de auaro: guloso ⁊c.

Nota ꝙ religiosi: sacerdotes: ⁊ mulieres in iuuētute nō curāt facere bonum.

Uocat nos deus ad gloriam paradisi quatuor modis. Primo per signum certum. Secūdo per verbum viuum. Tertio per nuntium verum. Quarto per scripturam claram. distin. cc. fo. 187. Nota in presenti dist. historia de Samuele. Nota insuper quid significat Hely. Nota etiam ꝙ diuitie sunt similes falconi.

Nota ꝙ dn̄s inuitat oēs dulciter: paucos tn̄ habet pro se.

Uocat dominus quatuor modis homines ad gratiam in hoc mundo ⁊ ad gloriam paradisi. Primo inuitando dulciter. Scd̄o prouocando largiter. Tertio minando dure. Quarto attrahendo aspere. distinc. ccj. fo. 288. Nota de beato Christophoro. Nota in presenti distin. ꝙ os dei est biblya. Nota etiaz ꝙ diuites sunt similes falconi habenti stomachum plenum. Nota insuper ꝙ Christus d̄r gallina: siue comparatur galline.

Nota ꝙ ꝑ mōtē in sacra scriptura intelligitur superbia.

Uoces septem ponuntur p̄s. 28. q̄ ita per prophetā Dauid ordinantur: ⁊ significant septem sacr̄a. Prima est vox domini super aquas. Scd̄a est vox domini in virtute. Tertia est vox dn̄i in magnificētia. Quarta est vox domini confringentis cedros. Quinta est vox domini intercidentis flāmam ignis. Sexta est vox domini concutientis desertū. Septima est vox dn̄i preparantis ceruos distin. ccij. fo. 289. Nota ꝙ in baptismo sunt duo baptisantes. Nota in quadam diuisione ꝙ sunt tres statu gentium. Nota insuper de quattuor angelis malis.

Nota ꝙ q̄ diu

Uult deus tria a nobis. Primo conuersionem penitentialem. Scd̄o

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

quis est in pcto mortali hz faciē versam ad diabolum.

durationem spiritualē. Tertio saluationem celestialem. distin. cciij. folio. 291. Nota in quadaz subdiuisione ꝙ creature sunt in quintuplici differentia. Nota quomodo via eundi ad paradisum non continet nisi duodecim dietas.

Nota quomō fides est iter ⁊ via ad gl̄iam.

Uult deus a nobis septē ꝑ que dei voluntas cognoscitur. Primū est veritas diuinalis. Scd̄m est charitas cordialis. Tertium est puritas personalis. Quartum est honestas exemplaris. Quintū est vnitas amicabilis. Sextum est pietas liberalis. Septimum est felicitas eternalis distin. cciiij. fo. 292. Nota ꝙ oculi sunt prelati qui debent alijs ostendere viam ad paradisum sicut oculi ostendunt viam corpori. Nota insuper ꝙ omnes sumus mēbra vnius corporis.

Nota quomō abstinētia siue tēperantia est necessaria.

Uirtutes morales sunt quattuor: scz sobrietas siue temperatia iustitia: prudentia fortitudo: que ita intitulari solēt. Prima temperantia cōuictualis. Scd̄a prudentia rationalis. Tertia iustitia vniuersalis. Quarta fortitudo spiritualis. di. ccv. fo. 293. Nota ꝙ tres sunt digestiones. Nota in presenti dist. quomō ab Adā vsqꝫ ad Noe homines non comedebāt nisi fructus: ⁊ bibebant aquā: ⁊ erant longeui. Nota in fine distinctionis exēplum.

¶ De littera X.

Nota quomō Jesus erat parentibus subditus.

Xp̄us habuit ⁊ habz tres excellētias. Quarum prima est maiestas imperialis. Secunda est dignitas pontificalis. Tertia est potestas iudicialis. distin. ccvj. fol. 295. Nota in presenti distin. ꝙ tria sunt regna. Nota insuper de paupertate xp̄i. Nota insup ꝙ excōicatus non debet respicere vas in quo est corpus domini quando portatur per sacerdotē ad infirmos in villa.

Nota quomō nullum pretiū est cōparabile anime.

Xp̄us quinquies fuit in periculo mortis: tamen noluit mori nisi in cruce: vnde fuit in periculo ꝙ moreretur. Primo gladio. Scd̄o precipitatione. Tertio lapidatione. Quarto toxicatione. Quinto in cruce. distin. ccvij. fo. 296. Nota quomodo demon facit multos precipitari. Nota etiam de quinqꝫ lapidibus.

Nota quomō bonus religiosus nō dz habere duas capas nec duos habitus.

Xp̄us in passione sua dedit quattuor exēpla virtutū cōtra quattuor peccata que fiūt inter viros ecclesiasticos. distin. ccviij. folio. 297. Nota quomodo religiosi debent habere paupertatem. Uide etiam dubitationem an Christus habuerit duas vestes. Nota insuper similitudinem. Nota etiam dolores quos habuit Christus: ⁊ verba que dixit in cruce. Uide preterea quot conditiones debemus obseruare in dicendo honoras canonicas.

Nota quomō dominꝰ faciebat hoīes circūcidi in parte verecūdosa in signū illius furti qd̄ fecit Adā.

Xp̄i vita representata est in missa ꝑ triginta bona opera principaliora que fecit Jesus in hoc mundo. dist. ccix. fo. 299. Nota quō sacerdos in sacristia induit septem indumenta. Uide etiam dubitationē quare sacerdos abluit manus. Nota insuper quare Jesus venit ad baptismum cum non teneretur. Attende que circa corpus Jesu filij mortui virgo Maria faciebat. Attende preterea in fine distinctionis quomodo sacerdotes debent celebrare deuote missam memorādo Christi vitam ⁊ eius passionem: ⁊ laici debent attēte audire.

Nota quomō Christꝰ est verbum dei p̄ris ꝑ

Xp̄s vt maneat nobiscum potest retineri tripliciter. Primo loquendo verba spiritualia. Secundo audiendo doctrinas celestes. Tertio operādo opera misericordialia. dist. ccx. fol. 304. Uide de duobꝰ

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

manens ꝛ eternum nō autem transitorium.

discipulis qui in ipsa die resurrectionis ibant in castellum Emaus. Nota quomodo crux Christi fuit plātata in medio terre. Nota etiā de octo conditionibus hominum qui per crucem saluantur.

Nota ꝙ quādiu aliqs stat i peccato mortali tādiu est monumentū.

Ēps ostendit resurrectionem suam apostolis ꝛ alijs per nouem argumenta. distin. ccxj. fo. 306. Nota quō sacerdos bone vite numeratur cum bonis angelis. Nota etiam ꝙ probatur cum tactu si creatura resuscitata est a pctō. Unde etiam in psenti dist. de patientia Job.

Nota quō apostoli non crediderunt virgini Marie dicenti Christum resurrexisse.

Ēps voluit resuscitare cum cicatricibus siue vulneribus corporis propter sex rationes. Prima est propter confirmationem credentie. Secūda propter demonstrationem amicitie. Tertia propter cōmēdationez victorie. Quarta propter intercessionē misericordie. Quinta propter manifestationem iustitie. Sexta propter informationem penitentie. distin. ccxij. fo. 308. Nota ꝙ omnis Christianus debet dicere flexis genibus mane et sero credo. Nota quō Antipater accusatus de proditione monstrauit imperatori plagas quas pro eo sustinuerat in diuersis partibus corporis sui.

¶ De littera Y.

Nota quomō deus nō pmittit mori misericordes i aliqbus pctis supbie: auaritie: luxurie ꝛc.

YDrias sex lapideas proposuit nobis christus. Quarū prima est ablutio baptismalis. Secunda est confessio sacramentalis. Tertia est oratio spiritualis. Quarta est afflictio penitentialis. Quinta est deuotio misericordialis. Sexta est remissio iniurialis. dist. ccxij. fo. 310. Nota que sit forma baptismi ordinata a Christo. Attende dubitationē an aqua possit remittere peccata. Nota etiam ꝙ si inimico tuo factam iniuriam remittas: remittet tibi deus peccata tua.

¶ Explicit Tabula alphabetica distinctionum Beati Vincentij.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

¶ Incipiūt distinctiones valde morales ⁊ in omni tēpore predicabiles sancti Vincentij ordinis fratrū Predicatorum nullū Impresse.

¶ Triplicis aduētus dñi cum vnius cuiusq; perutili declaratiōe. Distinctio. j.

Duentus dñi est triplex. Primus copiose humilitatis. Secūs preciose charitatis. Tertius rigorose maiestatis. ¶ Primus aduentus dñi nostri Jesu christi in hūc mundū fuit quando venit per incarnationē humanalē: qz hic cū magna humilitate. Ratio autem quare venit cū tāta humilitate est: quia sciens qz totum malū huius mundi venerat per superbiā: qz Eua ⁊ Adā nolue runt obedire deo: sed magis propter vo lūtatē ⁊ superbia est fundamentum ⁊ radix oīm malorū ⁊ peccatorū: qđ patet sic deducēdo. vnde est qz aliqs est auarus. ratio est: qz non vult obedire deo: nec ei⁹ precepto dicēti. Nō feneraberis: vel nō furtū facies. Itē ratio quare aliquis est luxuriosus: est quia nō vult obedire precepto dei dicēti. Nō mechaberis. Idem de aliis preceptis: vñ est ad hoc auctoritas Eccli. xj. Initiū omnis peccati est superbia. ideo christus ad reformandū venit in magna humilitate: qz vt famulus ad ministrandū nobis opera redēptionis per humanā incarnationem. Et vt melius intelligatis istā humilitatē: cogitate: qz si essent multi congregati in cōuiuio alicuius dñi: ⁊ nō haberent aliquē seruitorem idoneū: scies hic filius regis depositis vestē regali simpliciter indut⁹ in forma seruili siue famuli veniret ad cōuiuium ad seruiēdum oībus: ⁊ primo daret aquā ad manus: deinde ministraret escas ⁊ necessaria: ⁊ post prandiū iterum daret aquā calidā ad lauādum manus: sicut fit cōmuniter in magnis cōuiuijs: nunqđ esset ista magna humilitas filij regis: vtiq; sic: maior autem incōparabiliter fuit humilitas filij dei: naz oēs eramus cōgregati in aula huius mūdi: expectantes bonū prādium epulariū celestiū: sed nō habebamus seruitorē qui nobis eas ministraret: ꝓpter quod filius dei assumpta veste nostre humanitatis venit ad ministrandum nobis. Phil. ij. Qui cū in forma dei esset indutus. s. veste diuinitatis semetipsum exi. for. serui acci. in similitudinem hoim factus: ⁊ habitu inuentus vt homo. ad hoc. s. vt seruiret ⁊ ministraret nobis. Et primo dedit aquā in manibus nostris imminundis: qz omnes eramus immūdi: qz cōcepti: nati: ⁊ nutriti in peccatis. ꝓpter quod primo ordinauit sacramentū baptismi. Secundo dedit escas corporales: quādo cōpatiens turbe eū sequenti dixit. ecce iā triduo. fusti. me. nec habent qđ manducent: et cōtinuo sanauit eos. Mat. xiij. Item dedit escas celestes ⁊ spūales scz doctrinas celestes ⁊ euangelicas: quib⁹ anime reficiūtur. Tertio dedit escas miraculorum: infirmos curādo: mortuos suscitādo. Quarto dedit escas virtutum: o quō erant sapide: ⁊ cōfortatiue. deinde facto prādio iterum dedit aquā calidā manibus ⁊ pedib⁹ in cruce: ⁊ quando in cruce de latere exiuit sanguis et aqua. Prima aqua in introitu mense fuit baptismus: qui est ianua sacramentoꝝ. Secūda aqua penitētia in christi sanguine in passione fuso habuerūt virtutem ⁊ efficaciā lauādi: ⁊ ideo de isto hūili seruitio dicit ipse met christus. Mat. xx. Filius hois nō venit ministrari: sed ministrare: ⁊ dare aiam suam in redēptionem ꝓ multis. vñ ille medicus diceretur humilis ⁊ miseros: qui videret penam magnā esse in aliqua ciuitate: vbi essent oēs pauperes non valentes se iuuare: nec sibi subuenire: et nullus posset eos sanare: nisi ipse qui de ista ciuitate venit ad ipsos: et suis laboribus ⁊ expēsis sanauit eos: talis medicus diceret valde humilis: et misericors: ⁊ charitatiu⁹: talis medicus fuit christus qui in hūc mundū de paradiso descendit: et omnes infirmos ad eū

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ductōs sanauit: aliquos solo tactu: aliquos visu: aliquos solis voce: qz virtus de illo exi. & sa. oēs. de isto medico loquit beat⁹ Aug. dicēs. magnus ad nos aduenit medicus: quia magn⁹ vbiq; iacebat egrotus: ecce ergo aduentus humilitatis copiose in incarnatione. ¶ Secūdus aduētus est p̄sens qualibet die qñ venit cū magna charitate in eucharistia p̄ sacerdotalē consecrationē in hostia consecrata: sicut semel venit in uterū virginis marie dictis verbis. ecce ancilla dñi fiat mihi ſm verbū tuū. Luc. j. venit per humilē incarnationē: ita in q̄libet missa dictis verbis sacramētalibus a sacerdote venit in hostia: et adhuc quodāmodo maior ſtute ēs p̄ ꝓba ꝑginis marie: qñ ipsa dicit octo verba: sacerdos autē non dicit nisi quinq; : ergo maior est excellentia in lingua sacerdotis ēs in lingua brē marie. Itē etiam qz solū semel fecit ipm venire: sacerdos aūt quotidie: sacerdos autē multottiens. s. quotiēs celebrat. Itē qz fecit ipsum venire ita paruū q̄ nō posset visu notari: sicut dicit magister in. iij. lib. sed sacerdos facit ipsum venire ita magnum sicut erat in cruce: & modo est in celo. Itē qz ipsa fecit eum venire passibilē & mortalē: sacerdos vero impassibilem & immortalē: & nos adoramus eū in primo aduētu venit in forma famuli vel tanq̄ famulus: sed in scōo venit vt sponsus: ratio est qz modus et cōsuetudo sponsationē scīt. Sponsi etiam consueuerūt insimul comedere & bibere: ita dñs noster Jesus xp̄s venit de celo ad domū nostrā p̄andere nobiscū in cōmuni. vnde dicit Apoc. iij. ecce ego sto ad ostiū & pulso: si quis audierit vocem meā: & aperuerit ianuā introibo ad illū: & cenabo cū illo. & ipse mecum. O qualis refectio est: qñ homo bene paratus cōcatur: reficere & ei intellectus clara illuminatiōe: mēoua passiōis & aliox̄ bñficiox̄ recordatiōe: voluntas bonis deiderijs & sancta affectiōe: os oratiōib⁹ & finaliter totū corpus fortificat ad penitentiā faciendum nec recedit a nobis: ex quo cōitamus nisi demus ei cōgeriem per pctm̄ mortale perpetratuz: qz aliter nō recederet tantū sibi placet nostra societas: in cuius signū ipe met dicit prouer. vj. delicie mee esse cū filiis. ho. i. patriarcharū: pphetarū: & doctox̄ qui tenuerūt nos in fide catholica. Sumus ergo nos socij vt dñs noster Jesus xp̄s socius noster est. de hoc auctoritas. j. Cox̄. j. Fidelis deus per quē vocati estis in societatē filij ei⁹ dñi nostri Jesu xp̄i : dicit fi. deus cōplens. p̄missuz: qz dictis verbis siue a bono siue a malo sacerdote statim est in hostia: & hoc de scōo aduentu. ¶ Tertius aduentus est rigorose maiestatis ad faciendū retributionē iudicialē generaliter. licet eñ qñ homo moritur statim alia vadat ad iudiciū: & deus det sibi retributionē ꝓpter opera que fecit qz si fecit cō digną penitētiam statim dat sibi gloriā: et si sit mala & impenitens dat sibi dāpnationē & penā infernalē: si autē sit mediocris nec totaliter bona: nec totaliter mala: qz cōfessus fuerit de pctis cōmissis & habuit contritionē: sed qz nō fecit condignā penitentiā dat sibi retributionē purgatorij: & iste retributiones solū fiūt animabus: qz corpora tam sanctox̄ ēs damnatorū ēs illox̄ qui adhuc in purgatorio: adhuc sunt in mūdo isto corrupta: et corpora sanctox̄ qui sustinuerūt tantas afflictiones & labores: & fecerūt tot bona opera in isto mūdo adhuc nō habuerūt aliquē retributionē: ideo venient in iudiciū generale: vt reddat retributionē nō solū animabus sed etiā corporibus: de hoc aduētu dicit ipse met Matth. xvj. Filius hois venturus est in gloria patris sui cū angelis suis: & tunc reddet vnicuiq; ſm opa sua: & iste aduētus nō erit in humilitate: simplicitate vel pauptate sicut primus aduētus: nec veniet vt sponsus sicut in scōo aduētu sed veniet cū tanta potestate & maiestate q̄ in eo aduētu totus mūdus tremet velut si rex veniret ad villā siue ciuitatē sibi rebellē cū gentibus armox̄ cū bōbardis & tubis: ita veniet xp̄s ad ciuitatē huius mūdi in qua sunt multi inobedientes & rebelles regi xp̄o: qui p̄

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

cepit humilitatē ⁊ ipsi sunt superbi: precepit castitatē: ⁊ ipsi sunt luxuriosi: liberalitatē ⁊ misericordiā: ⁊ ipsi sunt auari: vsurarij: ⁊ latrones: ⁊ sic de alijs virtutibus ⁊ pctis oppositis. Credētia sine obediētia neminē saluat: nā nullus rex esset contētus de credētia suorū subditorum sine obediētia: nō em̄ sufficeret regi: si sibi diceret dn̄e nos tenem⁹ vos tanq̄ regem: sed tn̄ nihil faciemus ꝓ vobis: non em̄ bene contētaretur rex: ita est de rege nostro Jesu xp̄o: qꝛ nō sufficit christiano credere in ip̄m et totā fidē catholicā: sed oportet obedire preceptis eius et facere ea que ipse vult: ⁊ tn̄ multi faciūt contrariū quotidie: ideo veniet ad hāc ciuitatē scz mūdi: nō vt famulus nec vt soci⁹ sed vt dn̄s cū gentib⁹ armorū: qꝛ illa die celū euacuabitur: qꝛ nulla creatura ibidē remanebit: nec angelica: nec hūana: oēs em̄ venient cū rege eorū Jesu xp̄o ad iudiciū cū tubis mirabilib⁹ ⁊ terribilibus ita ꝙ celū et terra trement. ¶ Nota hic attēte si celū ⁊ terra ⁊ creature qui nūq̄ peccauerūt contra deū: nec eum offenderūt: immo ad nutū ei obediētes fuerunt nō poterūt sustinere illū aduentū: quid facient tunc pctōres: qui tot peccata tot offensas cōmiserunt cōtra deū tūc vellēt esse in inferno: ne viderent iudicem suū dominū nostrū Jesum christum iratuz: ideo Job in ꝑsona peccatoris loquitur Job. xiiij. Quis mihi hoc tribuat: vt in inferno protegas me: et abscondas me donec pertranseat furor tuus. sed boni stabunt securi et nō timebūt: ideo sancta mater ecclesia orans pro quolibet fideli dicit. Libera me dn̄e de morte eterna: in die illa tremenda quando celi mouendi sunt ⁊ terra. dum veneris iudicare seculum per ignē. tunc enim ostendet se dominū: ⁊ omnes cognoscent eum. de quo Dauid dicit ps̄. Cognoscetur dominus iudicia fa. in operibus manuuz suarum cōprehen. est peccator: boni autem leti de aduentu eius dicent. Benedictus qui venit in noie dn̄i. Mat. xxj.

¶ Peccatorum triū que aduersum nos Christus habet seu nobis obijcere pōt.

Distinctio secunda.

Aduersum nos habet christus tria peccata. Prio indeuotionē spūalē. Secūdo presumptionem intellectualem. Tertio corruptionem vniuersalem.

¶ Primū ergo quod habet xp̄s aduersum nos est indeuotio spūalis: qm̄ non inuenit deuotio in mūdo: non primo in religiosis: qꝛ nō tenēt regulā: nec cerimonias suas: sed sunt refrigerati in deuotione. Itē silr̄ sacerdotes qui nec dicunt officiū: nec celebrāt ita deuote: nec ita digne: nec dant bonū exemplū: sed bibunt in tabernis: ⁊ sunt ꝯcubinarij aliqui. Itē silr̄ inter laicos nulla deuotio: sed penitus sunt refrigerati: ⁊ est verificatū illud v̄bū xp̄i qd̄ dicit Mat. xxiiij. Qm̄ abūdabit malitia refri. cha. multo. charitas est dilectio dei sup oīa: ⁊ dilectio xp̄i ordinata: tn̄ p̄ncipalis est deuotio ⁊ dilectio ad deū: ⁊ tn̄ talis deuotio est refrigerata: qꝛ antiquit⁹ non erat ita: sed habebāt laici deuotionē in trib⁹. Primo faciēdo deuotam or̄onē. scd̄o audiēdo deuote missaz. tertio in agēdo penitentiā: verbi gr̄a. de primo. s. de or̄one: cū em̄ antiq̄tus mane surrexissent vir ⁊ vxor cū filijs ⁊ filiabus separabant se vn⁹ ab alio in angulis domus: ⁊ vnusquisq̄ facto prim⁹ signo crucis modo debito qd̄ est nūc refrigeratū: qꝛ multi sunt senes sexagenarij qui nesciūt facere signū: cū antiquitus omnes paruuli bn̄ scirēt facere: et ideo addiscāt magis facere signū crucis: et postea doceāt paruulos suos: facto ergo signo crucis antiquit⁹ genib⁹ flexis adorādo dicebāt pr̄ noster: meditādo cū quo loq̄bant̄ ⁊ postea dicebāt. aue maria deuote meditādo quō cū magna regina loq̄bant̄: nūc aūt istud est refrigeratū: qm̄ si dicāt pr̄ noster: vel aue maria: dicunt illa induēdo vel calciādo: siue zonando: silr̄ in nocte exuendo et discalciando: refrigerati sunt: post dicebant Credo in deum. distincte: vnde pueri septēnes vel circa omnes sciebant Credo in deū: sed nunc pauci sunt laici qui illud sciāt: q̄uis sint sexagenarij: et tamē precepit baptismū:

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

qm̄ antiquitus quādo quis infidelis volebat baptizari: priusq̄ baptizaret̄ sciebat ⁊ cōfitebatur corā populo protestando se velle viuere ⁊ mori ī fide illa: ⁊ post baptizabatur: nūc vero cū paruuli nondum possint loqui: nō confitent̄ ip̄m sed tamē sacerdos dicit. Credo in deum pro paruulo: ⁊ post iniungit patrinis ⁊ matrinis vel parentib⁹: vt cū erit magnus doceant ipsum: sed tn̄ pauci docent paruulos: nec mirū qr ipsi nesciunt: et ideo qr refrigerata est ista spūalis deuotio veniunt tot mala: tribulationes ⁊ tēpestates: verūtamen si tenerēt istum modum scz orare mane et vespere: de⁹ daret illis tam bona tēporalia q̄ spūalia. iuxta dictum Dauid. ps̄. lxv. Benedictus deus qui nō amo. ora. meā ⁊ misericordiā suā a me. vbi dicit glo. beati Aug. nūq̄ amoueat̄ a te oratio tua: et nunq̄ amouebit̄ a te miseratio diuina. ¶ Scd̄o habebāt antiquitus deuotionē in audiendo missam: qr quotidie summo mane in quolibet loco quācunq̄ paruo sacerdos pulsabat cāpanas: ⁊ tunc om̄is populus veniebat auditum missam a principio vsq̄ ad finē: nō loquendo: ⁊ post ibant ad laborem: ⁊ ideo ꝓsperabant in oībus: nūc vero perdita est talis deuotio: qm̄ nō audiūt missam nisi die dn̄ico: cum ad illud obligentur: ⁊ adhuc non audiunt modo quo debēt: sed veniunt multotiēs prāsi: et est aliquādo culpa sacerdotum: dicentiū missam tarda hora: cū deberēt ipsam dicere mane ⁊ post sil̄r non sunt in principio nec in fine. Itē cum sunt in missa nō faciunt nisi loqui: quia cū in septimana quisq̄ sit in labore ⁊ opere suo: in die dominico adunant̄: ⁊ vn⁹ petit ab alio vtrū fuerit in foro tali vel tali: et q̄d narrat̄ de rege: de papa: et de duce. Itē quātum valet bladum. Itē vtrum inuenerit asinū perditū ⁊c. Itez mulieres petunt vna ab alia quō se habet familia tā filius vetus q̄ ioanetus: siue filia katherina ⁊ quō se habent canicula ⁊ murilegus. ¶ Tertio erāt deuoti antiquitus ad agendū penitentiā: maxime tp̄e statuto. s. in quadragesima: ieiunabāt em̄ ⁊ agebāt alia opera penitētie: vt essent parati ad digne recipiēdum corpus christi in pascha: vnde non solum in pascha: sed in quolibet die dn̄ico sumebant eucharistiā: ⁊ cōfitebantur quolibet sabbato: ⁊ veniebāt em̄ bini ad mēsam corporis xp̄i: et tūc dabat illis sacerdos corpus xp̄i: ⁊ post osculabātur seinuicē: et de isto habemus signuz q̄ in qualibet ecclesia in die dn̄ico datur panis benedictus: in signū q̄ antiquit⁹ dabatur corpus dn̄i: et ideo multū deberēt flere ⁊ dolere qn̄ sumūt illum panē: memorando deuotionē antiquā: nunc vero nō recipiunt eū multi in pascha: et tales cum veniēt ad portam paradisi dicēdo. dn̄e dn̄e aperi nobis: audient responsionē a xp̄o: eo qr noluerūt eum recipere in domo corporis sui: nec ipse eos recipiet in paradiso: sed mittet illos ad infernū. Alij autē sumunt eum: sed male cōfessi: vel qr statim reuertunt̄ ad peccata: breuiter talis deuotio in p̄dictis tribus est amissa: ideo dicit thema. filius tuus hz aliquid aduersuz te. cui cōcordat illa auctoritas Apocal̄. xx. habeo aduersum te pauca: eo q̄ charitatem tuā primā reliquisti. memor esto vnde excideris: ⁊ age penitentiā: ⁊ pauca opera fac. dicit pauca. s. predictā deuotionem: que stat in tribus predictis: et quare charitatē primā id est deuotionē ⁊ dilectionem spūalem ad deum que est maius opus: et primuz charitatis reliquisti. Uerūtamen dat cōsilium: memento ergo vnde excideris. ¶ Scd̄m qd̄ christus hz aduersum nos est presumptio intellectualis: qm̄ multi sunt simplices: qui nihil intelligunt ⁊ tamen habent tātam presumptionē q̄ nolunt credere doctoribus nec ordinatiōi eccl̄ie sed separāt se presumentes de suo intellectu: et de isto fuit ꝓphetia illi⁹ ad Phil̄. inde capl̄o dicentis. in nouissimis tēporibus veniēt illusores s̄m desideria sua ambulātes nō in pietate: hi sunt qui segregabant semetipsos: animales sp̄m nō habentes. Sunt ergo presumētes de seipsis: ideo cadunt in errores maxime in tribus.

Primus est diabolicus.
Secundus est paganicus.
Tertius est iudaicus.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

¶ Primus est diabolicus: qz cuz ꝺr illis ꝙ in qualibet infirmitate recurrant ad summū medicū xp̄m: ipsi ꝺ se ꝑsumētes ꝓtra ordinationē dei ⁊ ecclie ⁊ doctoꝝ vadunt ad diuinos ⁊ sortilegos. Itē sitꝫ ꝑ furtis inuenīedis. Itē mulieres etiā vt possint cōcipere vadūt ad sortilegos cū deberēt ire ad xp̄m dicēdo. Dñe vos postis me in mrimonio placeat vobis vt detis mihi fructū mrimonij: cū cetera nil valeāt: ⁊ ita ꝓto certo dabit qꝺ petit: et iō xp̄s dicebat Jo. xvj. Amē amē dico vobis si q̄d pet̄e. pa. in no. meo da. vo. vsq; mō nō pe. quicq̄ in nōie meo petite et acci. vt gau. ve. sit plenū. dicit in nōie meo. ſ. iesus: qz vocatū est nomen ei⁹ ⁊c. Luc. ij. ¶ Scōs error est paganicus: qz cū de⁹ ⁊ eccla ordinauerint ꝙ solus de⁹ adorē: iuxta illud Mat. iiij. Dñm deuz tuū ado. ⁊ illi so. ſer. Alii qui in de suo intellectu ꝑsumētes cū nō sint clerici ſz rudes adorāt creaturas. ſ. iolē ⁊ salutāt et impēdūt illi honorē: ⁊ fundāt suā ꝑsumptionē dicēdo. Sol dat bonū tps ⁊ facit fructificare: sed mentiunt: qm̄ de⁹ facit mediante instro suo. ſ. sole. ⁊ talis error est paganicus: ⁊ multi apli fuerūt mortui qz predicabāt ꝓtra istū errorē: vñ iste error est amor ceteris: ⁊ potest cognosci quantū petm̄ est: qz semel deus oñdit se iratū ꝓtra ciuitatem hierlm ⁊ terrā ꝓmissionis: ⁊ reuelauit illud Ezechieli ꝓphe qui dicit. O dñe: ⁊ quare iūc ostendit illi deus. xxv. hoies tenētes facie aduersus solem: quo viso dixit illi Ezechiel. o dñe quantū petm̄ est illud. iō dicit dñs Ezechieli. viij. Propterea nō parcet oculus meus nec miserebor: ⁊ cū clamauerit ad aures meas voce magna nō exaudiam eos. caueant ergo. Alij adorant lunā et vocant eā sanctā: vñ alique mulieres in plenilunio capiunt filiū suum ostendētes eum lunę dicendo. O luna luna sancta luna tu lucens ⁊ filius me⁹ crescens: tales eñ damnant. ¶ Tertius error est iudaicus: multi eñ xp̄iani facūt opera iudeoꝝ colentes diem sabbati ⁊ fundāt suā ꝓsumptionem dicentes ꝙ illud fit amore virginis Marie: qꝺ non licet: sed debent colere diem dominicū qui est festum christianoꝝ: qz illa est dies qua ꝺr ps. cxvij. Hec est dies quā fecit dñs exul. ⁊ le. in ea. o dñe dñ prospe. o dñe sal. me fac. ⁊ qꝺ proficuū habem⁹ inde ostendit ꝙ duo. ſ. saluū me fac videz in gl̄ia: ⁊ de nec ꝑsperare hic in vita. Isti ergo sunt errores: ⁊ ideo dicit thema: fratri tuo: cui cōcordat illa auctoritas Apoca. Habeo aduersum re pauca: qz habes hic tenentes doctrinā Balaā qui hz tria petā: qz erat diuin⁹ ⁊ infidel⁹ ⁊ ꝑsequebat ꝑplm dei. ⁊ isti sūt tres errores. dicit pauca ꝓpter ista tria petā q̄ sunt paucta in numero: sed maxima in quātitate ⁊ qualitate. ¶ Tertiū qꝺ xp̄us hz aduersum nos est corruptio vniuersalis: qm̄ ꝓmo scḋo tertio ē corruptio cōtra deū, ꝓmū ⁊ seip̄m. Primo est corruptio ꝓtra deū: qz nomen dei iurat: blasphemat: vituperat: ⁊ diffamat mēdaciter cū iurat ꝑ caput: ꝑ ventrem ⁊ negat quotidie vbiqꝫ a quolibet qꝺ est ꝓtra deū: qui dicit Mat. v. Nolite oīno iurare: nec ꝑ celū qz thron⁹ dei est: nec ꝑ terrā qz scabellū pedū ei⁹ est: nec ꝑ hieroſolymā qz ciuitas regis magni est nec ꝑ caput tuū iurabueris: qz non potes vnū capillū albū facere aut nigrū: sit autem sermo vester: est est: nō non: qꝺ autē hīs abundantius est: a malo est. Istā ergo corruptionē habet frater noster aduersum nos. Item est corruptio contra ꝓximū: qz vnusquisqꝫ odit ꝓximū suū et inuidet sibi: cuius dicat scriptura. ſ. Jo. iij. Dis q̄ occi. fra. suū homici. est. Item est corruptio ꝓtra seip̄m: qz debem⁹ tenere corpa nostra in castitate ꝓpter honorem hūanitatis xp̄i: ⁊ tñ corrūpim⁹ nos per luxuriā vniuersalem intantū qꝺ cōpletū est illud Dauid ps. xiij. ⁊. liij. Corrup. sunt ⁊ abhomi. facti sunt in iniquitatibus. non est qui faciat bonū nō est vsq; ad vnum. ergo frater tuus habet aliquid aduersum te ⁊c. cui cōcordat auctoritas Apocal. ij. Habeo aduersum te: qz permittis mulierem Jezabel que se dicit ꝓphetaz docere ⁊ seducere seruos meos. Jesabel fuit regina isrl̄ que habuit tria predicta peccata: primo qz blasphemauit nomen dei dicendo se prophetare in nōie suo: ⁊ donabat in nōie diaboli. Itez

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

erat odiens populum dei. Item similiter erat valde luxuriosa.

¶ De tribus vitijs que aduersum xp̄m habemus. Dist. iij.

Aduersus christum habemus tria. Prio instabilitatē ꝟtualē. Scdo ifidelitatē diuialē. Tertio carnalitatē gñalē. ¶ Primo ergo habemus aduersus xp̄m instabilitatē virtualem: eo ꝙ sum⁹ instabiles. i. nō firmi in opib⁹ virtuosis: qꝛ si q̄s in virtute sit ꝑ septem dies statim dimittit: sed sum⁹. valde firmi ad male agendū. Cui⁹ signuz est qm̄ sum⁹ ita obstinati ꝙ nec ꝑ predicationē nec ꝑ cōsiliū nec ꝑ minas corrigimur: sz semꝑ de malo in malū leuiter currimus et iō possum⁹ dicere ꝙ xp̄s hz aliq̄d aduersum nos: qꝛ ipemet declarat in quadam auctoritate Apoc. ij. Habeo aduersum te pauca: qꝛ charitatē primā reliq̄sti. Memor esto itaqꝫ vñ excideris ⁊ age pniam: ⁊ pauca opa fac. Nō dicit parua sz pauca: qm̄ dr̄ia est inter paruū ⁊ paucum: qꝛ paucū dicit quantitatē discretā: ⁊ paruū quantitatē continuā: sed q̄ sunt illa pauca: vñ nota ꝑm tres hoim conditiones. s. laycoꝝ: sacerdotū: ⁊ prelatorū. Aduersuz laycos primo hz pauca: eo ꝙ dimittunt innocentiā baptismalē ⁊ fit ei tanta iniuria sicut regi q̄ caperet filiam pastoris in cōiugē q̄ dimitteret regem et iret ad lupanar lenonū. Ad ꝓpositū xp̄s aiam cuiuscūqꝫ homis capit in baptismo: ita ꝙ diligit ipsam dum stat in charitate quasi vir vxorē: sed qñ ipsa dimittit regem xp̄m ⁊ vadit ad lupanar lenonum. s. pctōꝝ mortaliū statim expellit̄ a gratia xp̄i. Sed quid mirabile est qm̄ si aia recognoscat priorem statū suū. s. statum gratie dum erat in dilectione regis et desistit a pctis: statim xp̄us cū magno gaudio suscipit illā iocunde ⁊ oēs offensas remittit sibi: sed si aia faciat tp̄us suū stādo in pctis ⁊ totaliter ē obstinata: ita ꝙ non vult conuerti ad xp̄m: xp̄s tradit eam in manib⁹ tortorū. Uñ Hiere. xxxj. In charitate per. di. te. iō attra. te mise. Sed istam charitatē statim post baptismū dimittit puer: qꝛ immediate incipit iurare ⁊ furari ortos: ⁊ postq̄ crescit incipit supbire: luxuriari ⁊c. ⁊ fit maior iniuria xp̄o qꝛ filia pastoris ei⁹ vxor dimittit ip̄m ⁊ vadit ad lupanar cū ribaldis: hoc est septem pctis mortalib⁹: vnde sūt septem principes pctōꝝ mortaliū. Primus princeps est Leuiathā qui est princeps supbie. Scds Māmona qui tentat de auaritia. Tertius Asmodeus de luxuria. Quartus Belzebuth de inuidia. Quintus Belphegor de gula. Sextus Berich de ira. Septim⁹ Astaroth de accidia. Sed remediū habem⁹: vnde dicit Memor esto vñ excideris ⁊ age pniam ⁊ pauca opa fac. Si velit ergo reuerti ad xp̄m suscipiet eam vt prius in amore: qd̄ mirū est: vñ Hiere. iij. vulgo dr. Si dimiserit vir vxorē suā: ⁊ recedēs ab eo duxerit virū aliū: nūq̄d reuertet̄ ad eū vltra? nūquid nō polluta ⁊ incōtaminata esset mulier illa. Tu aūt fornicata es cū amatoribus multis: tñ reuertere ad me dicit dñs. q. d. ꝙ mulier fornicans nō recipitur a viro: sed si aia velit reuerti suscipitur a deo: sed tunc nullus vult reuertit et ideo pauca sunt aduersum nos: qꝛ nō habemus charitatē: ergo frater tu⁹ ⁊c. ⁊ hoc est ꝓ laycis. Si pro sacerdote deuote officiendo ⁊ hūiliter viuendo: sz statim instabilitatur: qꝛ paulisper dimittit deuotionē cōicando ⁊ comedendo cum indeuotis ⁊ cōgregādo diuitias: qñ incipit ditari delectat̄ in delicijs. s. tenendo cōcubinam ⁊ coquinā ⁊ sic de alijs: ⁊ ita paulatine dimittit deuotionē ⁊ primam charitatem: ⁊ habet fastidiū de missa: de horis dicendis: vnde sunt sites vxoratis qui in primo anno nō possunt saturari de societate vxoris: sed paulisper fiunt abominabiles. ⁊ tā stulti sunt tales miseri sacerdotes qꝛ iesus xp̄s de lingua fecit clauem paradisi: ⁊ ꝓpter quinqꝫ verba que profert sacerdos celum aperit̄: ⁊ iste xp̄us descendit in eoꝝ manibus: qd̄ nunq̄ fuit datū alicui angelo: nec virgini marie nisi semel dū respōdit archangelo gabrieli: ecce ancilla dñi. Luc. j. sed sacerdoti dedit quotidie si q̄tidie vult ce

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

lebrare. vnde btus Greg. iiij. dialogoꝝ. Quis fideliuz dubiū hr̄e possit in imolationis hora ad sacerdotis vocem celos aperiri in illo iesu xp̄i misterio angeloꝝ choros ad eum summa licet imis sociari: terrā celestib⁹ iungi. O q̄ miser est sacerdos ille qui amittit primā deuotionē qꝛ si ꝯseruaret se in illa puritate ⁊ in illa hūilitate quā habet dū est nouus sacerdos melius sctificaret q̄ multi scti qui sunt in paradiso. Pone practicā quā dicūt angeli xp̄o de sacerdote pctōre: quibus rn̄det xp̄s Eze. xviij. Nolo mortem pec. sed vt ma. cōuer. ⁊ vi. vn̄ ⁊ in auctoritate predicta ponit̄ remediū: memēto vn̄ excideris ⁊ age pn̄iam ⁊ pauca opera fac. De religiosis q̄ qn̄ sunt nouicij sunt deuoti ⁊ seruant regulā ⁊ cerimonias: ⁊ dum sunt subleuati totū proijciūt. vide per temetip̄m quō se habēt: vn̄ qd̄ remedium: memento vn̄ exci. ⁊ age pe. ⁊ pau. ope. fac. i. regredere ad statū obedientie cui cōcordat xp̄s aduocās paruulū cōtētiōe mota inter dis. qui dicit Mat. xviij. Nisi cōuersi fueritis ⁊ effi. sicut paruuli nō intra. in reg. ce. Sed instabilitatē habent religiosi: ergo frater tuus. s. xp̄s hz aliquid aduersum te. ¶ Scd̄o habem⁹ aduersus xp̄m infidelitatē diuinalē. vnde sciēdū ꝙ magna iniuria fit dn̄o quādo vassalus est ei infidelis. vnde sum⁹ nos infideles xp̄o cui i cathecismo promisimus fidē. s. renūciando sathane et oibus operib⁹ suis: sed nos dimittimus fidem ⁊ adherem⁹ sathane dū peccam⁹: vnde ipsemet xp̄s dicit Apoc. ij. Habeo aduersum te pauca: qꝛ habes illic tenētes doctrinā Balaā. Vn̄ sciendū ꝙ Balaam fuit ꝓpha: qꝛ spūssctūs loquebat̄ per os eius sicut fecit ꝑ os asine: sed tn̄ ipse erat malus ⁊ dānatus est: qꝛ doctrina quā dabat erat diuinare. s. scire futura ⁊ hmōi. Et istā doctrinā tenent hodie multi hoies cōtra quos vibrat de⁹ sn̄iaz in antiquo testamēto Leui. xx. di. Uir sine mulier in quib⁹ phitonicus vel diuinationis spūs fiunt morte moriat̄: lapidibus obruent eos: sanguis illoꝝ sit super illos. ergo eijciant̄ a ciuitatib⁹. Alia esset doctrina Balaā qꝛ docebat ꝓuocare deum: vnde dedit doctrinā cuidā regi qui dicebat̄ Balaac vt prouocaret irā dei cōtra ppl̄m isrl̄: vt ptz Nūeri. xxiiij. Hanc doctrinā tenent iurātes ⁊ renegātes deū quē prouocāt: pone modū quō iurat̄. Et est sciendū ꝙ sunt tres ꝯditiones hoim qui debent esse magis deuoti q̄ alij. s. naute: gentes armorū: ⁊ sacerdotes ꝓpter missaz quā habent celebrare: et tn̄ sunt indeuotiores ⁊ peiores: vt ptz in multis. Itez alia doctrina Balaā erat qꝛ docebat vt dimitteret̄ officiū diuinū: vt ptz Nume. xxiiij. Istā doctrinā docent qui nō docent festa: pone quō dati sunt sex dies ad laborandū ⁊ vnus solus deo ad colendū: quō frāgunt̄: pone practicā vt alibi inuenies visa hystoria de lib. Num̄. xv. c. de colligente ligna in die dn̄ica: pone practicā vt alibi visa hystoria de rege qui diuisit gallinā: et post dic. Habeo aduersum te pauca: qꝛ habes illic tenentes doctrinam Balaam. ¶ Tertio habemus aduersus xp̄m carnalitatē generalem. s. ꝙ oēs sumus dediti pctō carnis. Exemplū de rege habēte filiam dilectissimā: qui trāsfretans cōmendauit eam cuidā militi: cui filie tradidit ancillam quandā ad seruiendū ei: qui miles post pauca tpa philocapt⁹ de ancilla vituperauit filiā nō dando esum nec potum nec indumentum cōdecens. Quid videt̄ vobis de iudicio militis cū rex aduenerit ⁊ inuenerit filiā in paupere statu: ⁊ ancillam in maximo statu. Unde xp̄s dicit̄ esse rex: filia aīa multū dilecta: ācilla caro. Dimisit ergo nobis animā filiā suā ⁊ tradidit sibi carnē in ancillam vt seruiret sibi cū trāsfretauit in die ascēsiōis cui⁹ carta ē ista Deut. iiij. scp̄ta. Custodi temetip̄m ⁊ aīaz tuā solicite: pone practicā ꝑ temet quō spoliat̄ ꝟtutib⁹ aīa q̄ sūt patiētia hūilitas abstinētia ⁊c. vn̄ Col. iij. Induite vos si. ele. dei scti dile. visce. mie benignitatē: hūilita. mode. patiē. suppor. inuicē. In charitate iduimus ācillā qn̄ cōplem⁹ volūtatē ei⁹ ⁊ exponim⁹ bona regis ꝓ īduēdo ācillā: ⁊ finalr oia exponunt̄ ꝓ ācilla. Cogitem⁹ ḡ qn̄ veniet rex i iudicio siue ꝑticulari siue gn̄ali an hēbit aliq̄d aduersū nos: certe

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ſic.Apoc.ij.habeo aduersus te: q̃ pmittis mulierem Jezabel seducere seruos meos.Jezabel idem est q̃ sterquilinij: p q̃s intelligit̃ caro q̃ est fim⁹: ergo. q̃s remedij sequit̃ post in textu Apoc.ij. Tu ſit̃ pniam age si quomin⁹ veniã tibi cito & repugnabo cum illis in gladio oris mei. Utem⁹ ergo ista & reuertamur ad fratrem nostrũ Jesum christum.

¶ De tribus virtutib⁹ theologicis & una morali alias omnes virtutes morales includente. Dist.iij.

Admbulare possum⁹ ad paradisuz p quattuor virtutes.

Prima est credulitas vera.
Secunda est spes recta.
Tertia est caritas plena.
Quarta st obedientia digna.

¶ Iste sunt virtutes quib⁹ debet regi et gubernari vita nra:quarum tres pume sunt theologice: vltima aũt est moralis que includit omnes virtutes morales.

¶ Puma ergo virtus est credulitas vera.ſ.credere sine dubitatiõe articulos fidei:& ponit̃ puma tanq̃ fundamẽtũ:q̃m sicut edificiũ nõ põt fieri sine fundamento:ita nõ põt quicq̃ fieri ad eũdũ ad paradisum sine fundameto q̃ est illud de quo loquit̃ Paulus.ſ.Coz.iij. Fundamentũ aliud nemo põt ponere preter id q̃ po.est:q̃ xp̃s iesus dicit.glo.interli. xp̃s iesus.i. fides iesu xp̃i. Patet ergo q̃ fides est fundamentũ saluatiõis: & ideo ille doctor Athanasi⁹ in simbolo suo posuit pumo fundamẽtũ dicẽs. Quicũq̃ vult sal. esse añ oia opus est vt te.ca. fi. Quã nisi quisq̃ integrã inuiolatq̃ seruauerit absq̃ dub.in eter.peribit. Dicit integrã:q̃ nõ sufficit credere vnũ articulũ nisi credant̃ oẽs. Dicit inuiolatã:vñ aliq̃s põt habere fidem integrã credẽdo oẽs articulos et tñ violat illos vel aliquos illorum:q̃ facit̃ vel dicit aliq̃d q̃ dirigere est cõtra articulos fidei.Sbi gr̃a. Dicunt aliq̃ q̃ sabbatũ dz celebrari ad honorẽ v̄ginis Marie: & ita violãt vnũ articulũ fidei.ſ. articulũ resurrectiõis: q̃ cũ xp̃s resurrexerit tertia die tales colẽtes sabbatũ implicite & indirecte ostendũt ipm nõ resurrexisse die dñico. ¶ Item illi q̃ adorãt solem impendentes illi honorẽ:cuius habeant fidẽ integrã:tñ corrũpũt et violãt fidem.ſ.illũ articulũ. Credo in vnũ deũ: q̃ adorãdo solem implicite oñdunt ipm solem esse deũ. Item sacerdotes q̃ dicũt q̃ posito q̃ cõmiserint multa pcã mortalia sufficit illis cõfessio q̃ fit in introitu misse: & dicũt q̃ tãta est virtus diuinorũ sacrorũ q̃ posito q̃ pcã nõ cõfiteant oia indulgent̃. Tales facũt implicite cõtra illũ articulũ. Credo in vnã sanctã ecclesiã.q̃ ecclia vñs ordinauit q̃ sint cõfessi anteq̃ celebrent. Item q̃s dicũt q̃ ingredientes ecclesiã vsq̃ ad.xl.dies:& post partũ femelevsq̃ ad.lxxx.& ita dz Leui.xij. tales corrũpũt fidem xp̃i. Et breuiter quicũq̃ tenet indirecte aliquã cõclusionem pꝛa fidem vel articulos fidei nõ põt ire ad paradisum q̃ hz fidem violatã. Igit̃ teneat̃ ista via credulitat̃ de qua Esa.xxxv. Hec est via recta vt stulti nõ errent p eã.& dicit stulti:sed nõ capiẽt hic stulti⁹ pro fatuo: q̃ capiẽt pro rudi & grosso:q̃m cuius phi antiq̃ vt Aristo.& Plato haberent plures virtutes de deo:tñ statim cadebãt in errorez: vñ habuerunt istã veritat̃ q̃ esset vnus deus:sed statim ceciderũt in errorem:q̃ dixerũt q̃ nõ poterat creare de nihilo: q̃ ponebãt primã materiã quã vocabant yle esse ppetuã:& ita de aliis. Et ideo illi cuius essent sapientes errabãt & dãnati sũt. Uerũtñ laici et rudes xp̃iani ex quo sunt rudes & ignorates q̃ hñt fidẽ rectã vadũt ad paradisuz:vñ vir est ista. Credo in.d.pa.o.cre.ce.& terre. Istã aũt veritatẽ nõ habuerũt phi:q̃ dixerũt q̃ deus nõ erat creator celi & terre. Itẽ nõ sciuerũt istũ articulũ:& in iesum xp̃m filiũ &c. nos aũt xp̃iani cũ sciam⁹ istos posse saluari:ideo dak̃ psilli vt dicak̃ manet & fero:& isto mõ deꝰ portabit ad bonũ finẽ & ad paradisuz q̃ est mirabile:q̃ posito q̃ aliq̃s sit magn⁹ pcõr: si deuote teneat̃

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

modū ꝓdictū nō dānabilē nō tñ intelligatis ꝙ si moreret in pctō mortali ꝙ saluaret: ꝫ intelligat sic ꝙ tāta est vt⁹ ꝓfessiōis ⁊ credēte fidei ꝙ nūq̄ pmitter illū mori in pctō: ō saluabilē. vñ Ro.x. Si cōfessus fueris ore tuo dñm iesum: ⁊ in corde tuo crediderit⁹ qñ de⁹ excitauit illū a mortuis salu⁹ eris. subdit rōnem: corde enī cre. ad iu. ore aūt ꝓfes. fit ad salutem. Teneam⁹ g̃ istū modū ⁊ vniuersi nos seruem⁹ istū modū: qñ Dauid q̄ fuit ante xp̃m mille annis tenuit istū modū: qz dicit ps. cxv. Credidi corde. s. ꝓpt qō locutus sum ore: ⁊ quō oñdit: ego aūt hūiliatus sum nimis. ergo teneam⁹ nos istum modū ⁊ ita saluabim⁹: aks ꝙ declinauerit ad aliquā ptē nō pōt ire. vñ Abacuch ij. Qui incredulus est non erit recta anima eius in semetipso. ¶ Scōa virt⁹ est spes recta. s. ꝙ firmissime sperem⁹ ire ad paradisuz: vñ spes ꝓcedit a fide qua ꝓpter dicta fidei ⁊ ꝓmissiões ei⁹ sperām⁹ hr̃e gloriā. Per fidē em̄ scim⁹ ꝙ deus est summe potēte ⁊ sūme clemēte: ō quantūcūq̄ sim⁹ pctōres speram⁹ ꝙ de⁹ ꝓcet nobis ⁊ peniteam⁹ ⁊ saluabimur. Et ita ptz quō spes ꝓcedit a fide: ⁊ ō dicit scriptura Eccl. ij. Credite⁹ dño ⁊ spate i illū. Vbi nota exēplū qō fuit reuelatū semel cuidā viro sctō q̄ vidit vnū fluuiū ꝓfundū aque sulphuree plenū demōib⁹: ⁊ super erat pons strictus sup quē trāsibant hoies de vna ripa ad aliā: ⁊ oēs illi q̄ respiciebāt ad aliquā partem. s. ad dextrā vel ad sinistrā statim cadebāt in aquā: ⁊ illi soli trāsibāt sine periculo q̄ nō respiciebāt ad aliquā ptē: ꝫ tremebāt: et post trāsitū erāt in ꝑgulnis ⁊ delicijs ⁊ cātib⁹. ¶ Mozaliter fluui⁹ est infern⁹: aqua sulphurea est feror: ⁊ demones sunt in eo: ⁊ ō loquēs de inferno dicit Job. xx. c. Terrā tenebrozaz ⁊ op. mor. cali. ter. mi. ⁊ te. vbi vmbra mor. ⁊ nul. or. ꝫ sem. hor. inhabitat. ⁊ ista ripa est vna vita q̄ est mortalis: ⁊ alia vita immortalis est alia ripa. Pons est pnia: q̄ sicut est stricta iuxt̄ illū Mat. vij. ☞ angusta porta ⁊ arcta via q̄ ducit ad vitā: ꝫ pauci sunt q̄ inuenīāt eā. Vñ scriptū est primū opus pnie. s. cōtritio q̄ est stricta stringēs cor: ⁊ faciens lachrymari. Ite strictū opus est cōfessio in qua ꝑsona diffamat se: verūtñ si volum⁹ trāsire pontē opz trāsire p confessionē. Ite strictū opus est vitare occasiões. s. dimittere ꝑsonā q̄ amat vt ꝑsona ꝓpria, ꝓpter delectationē q̄ habet in peccādo. verūtñ istud est necessariū. Ite afflictio corpalis: ite restitutio dānoꝝ est stricta. s. restituere illud cū honorificat⁹ magnificat: ⁊ tenet magnū statū: ⁊ tñ necessaria est. Ite strictū op⁹ est remittere iniurias: ⁊ tñ illud est necessariū. Ite strictū opus est reparare famā: breuiter iste pons est stricte: ⁊ ō pauci sūt q̄ trāseāt p ipm: tuē auctoritatez allegatā: ꝫ dicit ꝙ illi q̄ respiciebāt ad dextrā vel ad sinistrā cadebāt: ista sūt illi cadūt ad dextrā qui declinant ꝓpter amorē: ⁊ illi ad sinistrā q̄ declināt ꝓpter timorē: ⁊ illud bene declarauit Dauid ps. xc. Cadēt a latere tuo mille ⁊ decē milia a dex. tu. ad te aūt nō appropinquabit: iste casus. Sed nota ꝙ dicit a latere mille ⁊ decez milia a dextris: qñ pro vno q̄ dānat pro aduersitate: dānatur mille pro ꝓsperitate: ⁊ pro mille q̄ dānant pro aduersitate dānant decem milia pro ꝓsperitate. ⁊ sic semp duplicando: ⁊ de isto est clara auctoritas Deute. xxij. Incrassat⁹ est dilect⁹ ⁊ recalcitrauit impi. dila. derelinqt deū factore, suuz ⁊ recedeo sa. su. loquit de⁹ dilect⁹ est ꝓpian⁹ q̄ dilect⁹ est a deo cū voluerit ꝓsperando ꝓpo: incrassat⁹. s. i bonis terrenis: ⁊ recalcitrauit. s. abeūdo retro: incrassat⁹ in bonis tpalib⁹: ipinguat⁹ in delitijs carnalib⁹: dilatat⁹. i. ꝛplificat⁹ in honorib⁹: et ita recalcitrauit ⁊ derelinqt deum ⁊c. ⁊ ita ptz quō cadūt in ꝓsperitate ꝓstituti: illi vo qui sunt in aduersitate reuertunt ad deum ⁊ pauci dānant in aduersitate: et ō dicit Greg. Mala q̄ nos ꝑmūt ad deū ire cōpellunt: ptz ergo quō intelligit cadent a latere tu. mil. ⁊c. Sz q̄d oñdit spē dicad te aūt qui speras in deo recte ābulando nō appropinquabit: casus iste. Cū eam⁹ g̃ vt ābulem⁹ recte: ō Dauid in oꝛone sua dicebat ps. v. Dñe deduc me in iustitia tua ꝑpter inimicos meos dirige in cōspectu tuo viam meā, vocat pe-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

nitentiã: iustitiã: et penitẽtia nihil aliud est: nisi facere iustitiã de seipo. ¶ Tertia virtus est charitas plena: quia charitas hz duo brachia. s. dextrũ quod est amor dei supernalis: ⁊ sinistrũ qđ est amor ꝓximi ordinatus: vñ nõ sufficit dicere amo deũ: ⁊ non amo illũ: q̃ est inimicus me⁹: qꝛ dicit scriptura. j. Jo. iiij. Si q̃s dixerit diligo deũ: ⁊ fratrẽ suũ odit: mẽdax est: q̃ em̃ non diligit fratrẽ suũ quẽ videt: quõ deum quẽ non videt põt diligere: ⁊ hoc manifestuz habem⁹ a deo: vt qui diligit deũ: diligat ⁊ fratrẽ suũ. Super hoc quõ diliget deũ quẽ nõ videt. dicit Aug. incognita amari non pñt: vnde cõiter q̃libet xp̃ianus diligit imaginẽ dei et virginis marie: nõ tamen qđ adorent̃ imagines: sed illud qđ representat̃ per eas: vñ imagines sunt libri laicorũ: qꝛ in hoc legunt passionẽ xp̃i. s. in cruce vel crucifixo. Itẽ qñ videtur imago virginis marie cũ filio suo in brachijs suis: tũc legitur incarnatio. Et ideo patet error illorũ qui destruũt imagines: qꝛ licite sunt vnde primus q̃ fecit imagines in nouo testamento fuit xp̃s: cũ q̃dã rex qui dicebat̃ Abagarus distaret multũ a terra ꝓmissiõis: misit pictorẽ qui pingebat faciem sicuti erat: vt xp̃s faciem depingeret. Cũq; respiceret attẽte xp̃m predicãtem: volebat ipsum depingere: ⁊ nõ poterat: qꝛ dicunt doctores: ꝙ quidã radius claritatis exibat a facie eius: ⁊ ideo pictor nõ poterat ipsum bene depingere: ⁊ sequebatur eũ quotidie: qđ videns xp̃s vocauit eũ ⁊ petijt velum suũ siue capitegiũ: ⁊ tersit cuz illo faciẽ: ⁊ remansit ibi imago xp̃i faciei tradiditq; pãnũ pictori di. tene porta illud dño tuo: ⁊ simil̃r in veteri testamẽto iussit illas fieri: ⁊ Salomõ posuit imagines aureas in tẽplo: ideo nõ sunt ꝓijciẽde de ecclesijs. Cũ ergo lapidee imagines vel fustee sint in veneratione: multo magis debemus diligere hominẽ: qui est imago dei factus. Gen̄. iij. Ad imaginẽ dei factus est homo. In creatione em̃ homo factus est ad imaginẽ dei: ⁊ in redẽptione fact⁹ est ad sil̃itudinẽ hoĩs. vnde Paulus Phil̃. ij. Qui cũ in forma dei esset: nõ rapi. arbi. est se esse equalez deo: sed semetip̃m exinaniuit formã serui accipiẽs in sil̃itudinẽ hoĩm factus: et habitu inuẽtus vt homo. Cum ergo homo sit factus ad imaginẽ dei: ⁊ deus ad sil̃itudinẽ hoĩs: ideo debemus diligere hoĩem deũ. s. super omnia ⁊ ꝓximũ ordinate: aliter nõ poterimus ire ad paradisum. Petrus Act̃. viij. Cor tuũ nõ remittat tibi hec cogitatio cordis tui. In felle em̃ amaritudinis ⁊ obligatione iniquitatis video te esse loquit̃ illi qui non hz charitatẽ: que est in felle amaritudinis: qꝛ non in dulcedine amoris dei: ⁊ qꝛ non diligit fratrẽ suũ est in obligatione iniq̃tatis. s. dãnationis. ¶ Quarta virtus est obedientia digna: vñ ista est necessaria: qꝛ nullus potest intrare gloriã paradisi sine obediẽtia: qđ declarat̃ primo in angelis. Ubi sciẽdum ꝙ in principio deus creauit celũ: ⁊ impleuit ipsum angelicis creaturis: vñ Strabus. Creauit de⁹ celuz empyreũ: qđ mox sanctis angelis est repletũ: plures ergo sunt angeli: intantum qđ dicit sanctus Tho. in. j. parte. ꝙ tãta est multitudo ãgeloꝝ: ꝙ nulla creaturaꝝ hui⁹ mũdi põt sibi cõparari: ⁊ dat rõnem: qꝛ terra nõ est nisi pũctus indiuisibilis rõne celi: in quãtitate cõtinua: ita sil̃r in quãtitate discreta. s. in habitãtib⁹ celũ excedit terra: ideo nõ est multitudo creaturarũ mũdi ad cõparationẽ angeloꝝ: ⁊ de ipsis Lucifer et plures alij voluerũt ire ꝑ aliã viã q̃ per obediẽtiã: ⁊ iõ ceciderũt. Itẽ sil̃r primi parẽtes qꝛ volebãt ire ꝑ aliã viã: iõ ceciderũt. Breuiter sine obediẽtia nullus ingredit̃ ꝑadisuz: imo nec rex gl̃ie intrauit sine obediẽtia: qđ est miꝝ. vñ Phil̃. ij. Fact⁹ est ꝓ nobis obe. vsq; ad mor. mor. aũt cru. ꝓpter qđ ⁊ de⁹ exal. il. ⁊ do. il. nomen qđ est sup oẽ nomẽ: ⁊ in noĩe Jesu oẽ genu flectat̃ celestiũ terre. ⁊ infer. ⁊ oĩs lingua confiteat̃: qꝛ dñs Jesus xp̃s in gloria est dei p̃ris: est ergo in gl̃ia ⁊ cõtrarie: qꝛ fact⁹ est obediẽs ⁊c. s. inquantũ hõ sim⁹: ergo obediẽtes: qꝛ nec ꝑ p̃sidentiã: nec ꝑ p̃laturã: nec ꝑ sciẽtiã: nec g̃n⁹: nec pulchritudinẽ poterim⁹ intrare in gloriã: nisi ꝑ obediẽtiã. ꝟbi gr̃a. mortuo papa imꝑatore vl̃ rege venit aĩa ad portã ꝑadisi. vñ ẽ tex. Luce

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

xiij. Cū intraue.pr̄fa.et clause. ostiū incipietis foris stare ⁊ pulsare ad ostiū dicentes: dñe dñe aperi nobis: dicet xp̄us: quid vultis? rñdet: o dñe vos fecistis me in mundo magnū dñm ⁊ regem: si placet faciatis me magnū in gloria. Rñdet xp̄s. Uerū est ꝙ ego feci te in mūdo potētem: qꝛ Rom̄.xiij.dr. Oīs ptās a dño deo est: sed qꝛ nō bene rexisti ppl'm tibi commissuz: nec preceptis meis obedisti ideo vade cum demonib⁹ in inferno. Caueāt ergo principes ne torqueant ppl'm: qꝛ si nō seruent obedientiā acriter punient̄. vnde Sap̄.vj. Potētes potenter tormēta patient̄. Nō em̄ subtrahet p̄sonā cuiuscūq; dñi: nec reuerebit̄ magnitudinē cuiusq̄: qm̄ pugillū ⁊ magnū ipse fecit: ⁊ equaliter cura est illi de oībus: fortior aūt dño fortior stat cruciatus. Itē prelati venientes facient sil'r: sil'r ⁊ clerici qui fuerūt magni theologi ⁊ predicauerunt alijs petent regnū: dicet xp̄s. O vos cuz magna sciētia habuistis ⁊ malā cōscientiam: ideo ite ad infernum. Sil'r diuites dicent. Dñe vos fecistis nos diuites in mūdo: qd̄ verū est iuxta illud.j.Rom̄.ij. Dñs pauperē facit ⁊ ditat: ideo faciatis nos habere thesaurū vestre gl'ie: quib⁹ dicet: qꝛ nō fuistis obediētes: ite ad mā mona in inferno. Item mulieribus pulchris dicet ꝙ vadant cū asmodeo in inferno. Breuiter ad intrandū paradisuz requiritur obedientia: ⁊ ideo dicit xp̄us Matth̄.xix. Si vis ad vitā ingredi serua mandata. Quando ergo illi qui fuerūt obedientes venient ad portam paradisi petentes ingredi respiciet eos deus facie leta: ⁊ ipsis petētib⁹ gloriā dicet illud Mat.xxv. Euge serue bone ⁊ fide. qꝛ super pauca fuisti fidelis supra multa te cōstituā: intra in gaudium dñi tui. Dicit super pauca scz mandata ⁊ supra multa te constituā in gloria. ergo obediamus mandatis: qꝛ dicit scriptura.j.Rom̄.xv. Melior est obedientia q̄ victima. Et si sumus habentes predictas virtutes nō erimus de numero illoꝝ de quib⁹ dicit̄ Matth̄.viij. In via deficient quidē. sed ibimus indeficienter ad gloriam.

¶ De amore singulari xp̄i quem per septem adipisci possumus. Distinctio.v

Amor christi singularis p septem acquiritur siue dilectio dei que sunt hec que sequuntur.

Primo per speculationez sapientie.
Secūdo per dilectionem beniuolentie
Tertio per obseruationem obedientie.
Quarto per simplicitatem conscientie.
Quinto per puritatem continentie.
Sexto per largitatem misericordie.
Septimo per vnitatem concordie.

¶ Primo ergo acquirit̄ amor dei ⁊ dilectio p speculationē sapientie vt speculādo ⁊ imaginando in deo dimissis oībus terrenis: puta imaginari deum trinū et vnū: ⁊ imaginari ac speculari opa creatiōis: gubernatiōis: redēptionis: ⁊ premiationis gl'ie paradisi: ⁊ dānatis pene ifernalis. Itē speculādo opa ordinationis ⁊ regimīs: vcz quō regit celuz in suo motu ⁊ quō ordiata sunt astra in celo: ⁊ quō sūt ordiata q̄tuor elemēta ⁊ quō fiūt gñatiōes ⁊ corruptiōes quō ī vere pullulāt g̃mīa et sinit pere aues. Itē ꝯsiderādo opa redēptiōis quō xp̄s voluit h̄ esurire vt nos saturaremur ī mēsa gl'ie: voluit seru⁹ coronari vt sibi credētes ⁊ obediētes coronarent̄ in padiso corona immarcessibilis gl'ie: ⁊ sic de alijs opib⁹ redēptiōis. Itē in opib⁹ retributōis.s.quō post mortē habebim⁹ gloriā: ⁊ ita p speculationē de⁹ diligit nos: vñ est auctoritas p̄s.lxxxvj. Fundamē. ei⁹ in mō.san. di.do.por.si.su.o.ta.ia. dicit fundamēta ei⁹: est em̄ ei⁹ relatiuū ⁊ itelligit̄ sic: ei⁹.i. p̄sone speculātis. dt̄ g̃ ꝙ fūdamēta ei⁹.i. p̄sone speculātis dz esse ī mōtib⁹ sctis.i. in articulis fidei: qꝛ in illis dz eē fundamētū illi⁹ q̄ vult speculari: al's incideret in heresim iō dicit in mōtib⁹.i. in articulis fidei q̄ sunt.xij.mōtes: ⁊ dicunt̄ montes: qꝛ sicut mōtes sunt alti: ita articuli fidei sunt alte veritates fidei. Primus mons est Credo in deū patrē oīpotentem creatorē celi et terre. O q̄ altus est iste mons: qꝛ vsq; ad celos ascendit. Uide ceteros articulos per te: et sequitur.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

diligit dñs poz. ſy. ſu. o. t. Iacob: ſyon idẽ eſt q̃ ſpeculuz: ſiue ſpeculatio: p̃ quem intelligit̃ aia ſpeculatiua cui⁹ porte ſũt actus qui incidũt contẽplationes: ſicut ſunt ſermones leuãtes aias audientiũ ad contemplationem. Item oz̃ationes: itẽ legere in bonis libris: puta bibliam: itẽ audire miſſam ꝛc. tales eñ operationes p̃ quas intramus ad contẽplationẽ dicũtur porte: dicit tabernacula iacob. Vbi nota q̃ iacob ꝛ ceteri patriarchen o luerũt edificare domos: ſicut Noe Iacob: ſed habebãt tabernaculuz pãn: et iſta tabernacula dicuntur ſocoth: ꝛ ita patz Geñ. xxxiij. vbi legit̃ q̃ Jacob fixis tẽtoriis appellauit nomẽ loci illius ſocoth. i. tabernacula: et per illa tabernacula intelligũtur ſciẽtie phoꝛ et leges: quia tabernaculum mutabatur de loco in locum: ita iſte ſcientie mutãtur ſicut: quia omnes deſtruenť: et ideo dicit Paul⁹ Coꝛ. xiij. Sicut ſciẽtie deſtruẽť. Et iſte ſciẽtie dicũť tabernacula Jacob: ſz magis diligit deus illũ qui ſpeculatur in mõtibus: ſcz in theologia: qui intelligit̃ p̃ portas ſyon: ꝛ ita ptz quomodo diligit deus ſpeculationẽ ſapientie: ideo dicit Sapiẽtie primo. neminẽ diligit̃ deus niſi qui cũ ſapiẽtia inhabitat.

¶ Secundo acquirit̃ amoꝛ dei per dilectionẽ benuolentie. ſ. quãdo deus carꝛ tatiue diligitur. vnde in iſto mũdo multi diligunt alios: qui non diligũtur ab eis: quot eñ ſunt mulieres diligentes viros: q̃ ab eis nõ diligunť: et ecõtrario: et ita de alijs: nõ tamen eſt ita de deo: q̃ impoſſibile eſt anteq̃ ipm diligere: d̃n ab ipſo diligať: vnde ipemet dicit p̃. Ioꝛ uer. viij. Ego diligentes me diligo: ꝛ q̃ mane vigilat ad me: inueniet vitã: dicit mane: vbi nota q̃ vita hois bz̃ dies: q̃n ſicut dies incipit lucere in auꝛoꝛa: ꝛ poſt licipit oziri ꝛ fieri magna dies: ꝛ hoꝛa tertia: ꝛ ſexta: ꝛ cõſequenter hoꝛa nona: ꝛ in veſperis incipit deficere ꝛ minuť: ita hõ in adoleſcentia incipit habere modicuz diſcretionis: ꝛ inde magis ac magis augmentatur vſq̃ deficiat in ſenectute: ſic dicit dñs qui mane vigilauerit. ſ. in infantia vigilauerit in amoꝛe dei inueniet illum: ꝛ ideo patres ꝛ matres deberent nutrire pueros in amoꝛe dei: ꝛ reddere eos vigiles: et attentos in amoꝛe dei: et hoc in infantia in ſeruitio diuino iſtruẽ do: et in bonis operibus ipſos exercitã do: ſcz faciendo ſignum crucis primo: et poſtea addiſcere Credo in deum patrem ꝛc. Pater noſter. Aue maria. Vide quomõ ꝛ declara: item q̃ cõfiteantur in ſeptimo ꝛ in octauo ãno: ꝛ in decimo vl duodecimo cõicẽť ꝛ ſumãt coꝛp⁹ chriſti: ꝛ iſto modo diligẽť deũ: quia alꝫ niſi inſtruentur: erunt Ribaldi et malꝫ: ꝛ condẽnati in inferno: ꝛ patres ꝛ matres cuz ipſis inſtruãtur: igit̃: ꝛ ita diligent deũ ꝛ diligent a deo: qm̃ ipemet dicit Jo. xiij. Qui diligit me diligetur a patre meo: et ego diligam eũ ꝛ manifeſtabo ei meipz. Et de tali poteſt dici illud Joan. vltimo Hic eſt dilectus ille quem diligit ieſus.

¶ Tertio acquirit̃ amoꝛ dei vel dilectio p̃ obſeruationem obedientie: vnde debemus obſeruare: et cõſiderare cum aliq̃d agim⁹ vtrũ act⁹ ille ſit cõtra mandatum dei: ꝛ diligenter facere actus qui ſunt circa p̃cepta dei: ꝛ eis conformia: et iſto modo obſeruans mandata diligetur a deo, vnde clara eſt auctoritas que hic dicit p̃time Joan. v. Hec eſt charitas dei: vt mãdata eius cuſtodiamus et mandata eius grauia non ſunt: dicit grauia non ſunt: quis diceret aliquis: mandata dei bene poſſent ſeruari: ſed ſunt grauia: p̃o certo non ſunt grauia immo benigniſſima: q̃m eſto q̃ deus nõ dediſſet nobis illa: adhuc ratio dictat et intellectus naturalis q̃ non debent trãgredi: vnde ſunt. x. p̃cepta quoꝛ tria oꝛdinãt erga deũ: tria erga p̃rimum: et quattuoꝛ erga ſeipm: ꝛ ita debent obſeruari. Primo ergo ergã deũ nõ ire ad ſortileges: q̃m nullus dñs terren⁹ vult q̃ ſerui eius ineant cõſiliũ vel nec fed⁹ cũ ſuis inimicis: ꝛ ita de alijs vide p̃ te: ꝛ iſta obſeruãdo diliget te xp̃s. Jo. xiij. Si q̃s diligit me ſermonẽ meũ ſer. ꝛ pater meus dilꝫ. eũ: ꝛ ad eũ ve. ꝛ mãſ. apud eũ faciem⁹.

¶ Quarto amoꝛ et dilectio dei acquirit̃ per ſimplicitatem cõſcientie: vñ ſimplicitas conſcientie eſt quãdo omnia que

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

quis cogitat siue meditat in corde ⁊ oia que legit ⁊ operatur faciat cū simplicitate conscientie: non cū duplicitate: vel multiplicitate: ⁊ maxime in penitentia: vnde quomodo debeat fieri declaratur per similitudinē sacrificioꝝ veteris legis que erant triplicia.

Primum sacrificium pacificorum.
Secundum sacrificium pro peccato.
Tertium sacrificium holocausti.

¶ Primum erat qñ quis vt posset habere gratiam dei libēter offerebat deo: de quo fiebāt tres partes. Prima pars dabatur deo: scz sanguis cremabat ⁊ altare. Scda pars erat sacerdoti: scz spatula dextra et pectus. Tertia aūt pars erat illi⁹ q̄ offerebat: ⁊ sic minor pars (vt ptz) dabat deo. ¶ Scdm sacrificiū erat pro pctō: scz qñ q̄s recognoscebat pctm̄ suū: ⁊ offerebat caprā vel hedū: vt impetraret sacerdos veniam ꝑ ipo: ⁊ de isto fiebant due partes: et minor dabatur deo: scilicet sanguis ⁊ renes cetera erant sacerdoti. ¶ Tertiū sacrificiuz erat holocausti: et istud offerebat totum deo thure integro. Juxta ista p̄dicta multi offerunt deo sacrificiū triplex: et nō simplex: et ideo ostendit paulus quō nos debem⁹ facere dicēs. Roma. xij. Obsecro vos itaq̄ fratres ꝑ miam dei: vt exhibeatis corpora vestra hostiā viuentem sanctā deo placentem rationabilem obsequiū vestrū. Pro quo nota ꝙ aliqui faciūt triplex sacrificiū: scz qui faciūt penitentiā: vt habeāt honores et isti sunt hypocrite: ⁊ ista est vna pars. Itez faciūt pniam vt habeāt bona temporalia: ⁊ ista est secūda ꝑs. Tertia est color pnie: ⁊ ista est mima pars: et ista dat deo: qr videtur ꝙ fiat amore dei. Alij offerūt duplex: sunt enim aliqui q̄ tm̄ amore bonorum temporalium faciunt penitentiam: sicut ficti: et ista est p̄ma pars. Scda datur deo scilicet color ⁊ visio illius penitētie: ista sacramenta q̄ sunt multiplicia: nō vult deus. Alij offerunt sacrificium holocausti: scilicet illi solum qui intuitu faciunt penitentiam: et totum istud sacrificium datur deo: et istud dicitur holocaustum ab holon ꝙ est totum: et cauma ꝙ est sacrificium: quia totum intenditur deo: et isto modo diligitur a christo per simplicitatem cōscientie: vnde primi Parali. Secundo dicit dauid. Scio deus me⁹ ꝙ probes corda: et simplicitatem diligas.

¶ Quinto acquiritur amor dei et dilectio per puritatem cōtinentie: scz quando quis iuxta suā cōditionem abstinet et cōtinet se ab immūdicia corporali: puta quando religiosus a carnalitate et luxuria: ⁊ similiter religiose abstinent seruando castimoniā. Item sacerdotes similiter abstinent a luxuria: ⁊ cōiuges tā vir q̄ vxor inuicem debent continere: et breuiter q̄libet iuxta suū statū. Et ratio est: quia nos omnes christiani sumus domus dei: et ideo sicut quilibet nobilis ⁊ princeps gaudet quando inuenit domū siue habitationē suam bñ paratā ⁊ mundā: ita deus gaudet quando nos sum⁹ bñ parati ⁊ puri: qui sum⁹ domus dei. vñ scriptura ad Hebr. iij. Dom⁹ dei sumus nos. et ideo cum inuenit mundā diligit nos: mūdemus ergo illā ab oib⁹ inquinamentis: et ita diligemur a deo: ⁊ vna clara auctoritas est Dauid loquētis in persona filij dei: scz christi ad patrem. psal. xxv. Dñe dilexi decorem domus tue: ⁊ locū habitationis glorie tue. Illi tñ nō diligunt decorē domus dei. i. ecclesie qui in ecclesia suspendūt petasa porcoꝝ: vel alia nec timēt verbū Pauli dicētis. j. Coꝝ. iij. Templum dei estis: ⁊ spūs dei habitat in vobis: si quis tēpluz dei violauerit: dispdet illuz deus: igitur remoueantur immundicie ab ecclesia.

¶ Sexto amor dei et dilectio acquiritur per largitatem mie: vñ sicut aliq̄s laborator hñs campū fructiferum: amplius illum diligit q̄ alios nō fructiferos: ita etiā deus magis diligit illos qui dāt de bonis suis amore ei⁹: ⁊ ideo Paulus. ij. Coꝝ. ix. dicit. Hilarē em̄ datorem diligit deus. potens est autem dñs omnem gratiam abundare facere in vobis: ⁊ in omnibus semper oēm sufficientiam habentes abundetis in omne opus bonū sicut scriptuz est. disper. de. pau. iu. eius manet in seculum se. Et patet ꝙ hilaris dator placeat per historiam quā ponūt

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Matt.xiij.⁊ Luc.xxj. De gazophilacio posito in templo: vt ibi ponerentur elemosine ad reparationē tēpli: et ibi vnus quisq; offerebat: vñ dicit tex. Matt.xiij. Sedebat iesus cōtra gazophilaciū aspiciens quomodo turba iactaret es in gazophilacium: ⁊ multi diuites iactabant multa: cum venisset antem vna vidua paupercula misit duo minuta quod est quadrans: et cōuocās discipulos suos ait illis. Amē dico vobis vidua ista paupercula plus omnibus misit qui miserunt in gazophilaciuz. Nota ꝙ diuites iactabant se: de muliere autem dicit obtulit: et nō iactauit: cum autem obtulisset vocatis discipulis petijt eis: q̄s plus obtulerat? quibus respondētibus iuxta quātitatem pecunie dicit Christus: dico vobis: ꝙ mulier hec paupercula plus omnibus obtulit. Et reddidit rationē: nā omnes ex eo ꝙ abundabant illi miserunt: hec vero de pecunia sua omnia que habuit misit totum victum suum: illa enim mulier obtulit genuflexo ⁊ cū deuotione: ceteri vero non obtulerunt: sed iactauerunt: quasi nō curando: vbi habent instructionem pauperes: vt ꝑm quod possunt hylariter tribuant: dent ⁊ offerant: q̄r tantum valet denarius pauperis q̄ntū scutuz diuitis: ⁊ hoc quantū ad meritum doni. Item diuites etiā habent instructionem vt illud q̄d dabunt non iactent: sicut illi faciebant sed offerant: ⁊ ita diligetur vnusquisq; a deo.

¶ Septimo amor dei siue dilectio acq̄ritur per vnitatem concordie: scz quādo in vna domo vir ⁊ vxor non irascuntur: sed sunt concordes: item in vna ciuitate quando diuites concordant cum pauperibus: et religiosi cum sacerdotibus: ecclesiastici cum laicis: et isto modo deꝰ est in talibus locis: scilicet vbi est concordia: et istō clare dicit auctoritas Dauid psalm̄.xv. Factus est in pace locus eius: et tales concordes diligit deus: et in eis habitat: igitur concordemus oēs adinuicem: et audiamus paulum dicentem.ij. Coꝝ.ij. Pacem habete: ⁊ deꝰ pacis erit vobiscum.

¶ De septuplici amore falso qui in hoc mundo reperitur cū vniuscuiusq; expositione. Distinctio.vj.

Mores septez falsi reperiunt̄ in hoc mundo. Primus est amicorum adinuicem.

Secundus est parentum ad filios.

Tertius est filiorum ad parentes.

Quartus est hominum ad mulieres.

Quintus est mulierum ad homines.

Sextus est dñoꝝ ⁊ diuitū ad pauperes.

Septimus est subditoruz ad dominos.

Ideo ꝯtra hos falsos amores dicit xp̄s Luc.x. Diliges ꝓximuz tuū sicut teip̄m scz vere et cordialiter ⁊ nō ficte: nec false.

¶ Primus falsus amor est amicoꝝ adinuicē dicētiū: si vos estis amicus meꝰ omnia mea vestra sunt oīa q̄ habeo in domo mea q̄d vultis petatis soluz mō: quia habebitis: ⁊ tñ nihil est in re. O falsus amor in ore ostēdit bonā affectionē ⁊ amorē: sz in corde et secrete tractat sibi omne malū. Hic amor d̄r vrsinus: vrsus em̄ q̄ qñ nō habet ad comedenduz exit in viā: quasi volens amplexari et osculari ex amore: sed hoc facit ad deuorandum: idē de falsis amicis adinuicem: in ore em̄ ostendūt signum amoris: sed in corde nihil est nisi malicia et odiū: talis amor fuit iude ad xp̄m dicentis Matt. xxviij. Quēcūq; osculatꝰ fuero ip̄e est tene eū: et bene erat falsus amor: q̄r iā tractauerat mortē suam. O quot iude sunt hodie qui ex verbo ostēdunt signū amoris: ⁊ secrete dānificāt: ⁊ diffamāt ⁊c. De istis loquit̄ Dauid.psal.xvij. Qui loquitur pacē cū ꝓximo suo ma. aūt in cor.e. sequit̄ da illis ꝑm opera eoꝝ: ⁊ ꝑm neq̄tiam adinuentionū ip̄oꝝ: cōtra hūc falsum amorem dicit xp̄s Luc.xx. Diliges ꝓximū tuū sicut teipsuz. Charissimi bonus amor debet habere tres partes: scz in corde: in ore ⁊ in ope. In corde desiderare ⁊ velle bonū ꝓximi sui: in ore nō loq̄ malum de eo: salutando eum: quia os est nūcius cordis: sicut em̄ fumus ostēdit ignem in fornello: sic os vel verbuz ostendit amorem vel odium esse in cor-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

de:dic contra illos:qui dicunt confesso ri:ego nolo illi malū:sed pater non loq̄rer sibi:malicia diaboli:ex abundantia em̄ cordis os loq̄tur bonus hō de bono the.ꝓfert bona ⁊ malus hō de ma.the. ꝓfert ma.Mat.xiij. In ope:scz nō dāna re aliq̄ mō:sed iuuare. Ideo dicit sacra scriptura prime Joā.iij. Filioli mei non diligamus ꝟbo neq̄ lin.supple tm̄:sed opere et veritate. ¶ Scd̄s falsus amor est parentum ad filios:quoniam pauci sunt qui diligunt filios amore vero: sz falso:q̄a nesciūt vel non curant informare eos in bona vita ⁊ virtuosa:et doctrina dei:sed sufficit parentibus ꝙ filij sint bñ induti:vl' pasci ⁊c. Et talis amor dicitur cati. Cat⁹ em̄ diligit filios:et nutrit:⁊ aliqñ comedit eos:o qualis amor: sic falsi parētes destruūt filios:⁊ comedunt inducēdo eos ad malitiā:iō a natura sunt inclinati ad maluz. Gen.viij. Sēsus em̄ ⁊ cogitatio humani cordis in malū ꝓna sunt ab adolescētia sua:oportet enim ex quo sunt inclinati ad malū: ꝙ instruantur a parētibus in doctrinis et cōcionibus bonis:ne cadant in pctis. Nota exēplum de vidua vnicū filiū habente:q̄ in iuuētute noluit eū corrigere de paruis latrocinijs: q̄ postea magna commisit furta: ꝓpter q̄ fuit iudicat⁹ ad furcā siue suspendiū:qui dū debuit suspendi petijt ꝓ gratia:vt posset osculari matrem suam:qd̄ obtinuit:⁊ osculando eam amouit sibi nasum cum dentibus. Reprehensus aūt o Ribalde quare hoc fecisti? quare tantam iniuriā fecisti matri tue:cum modo debeas mori? Respondit:ista ꝓditrix mater mea duxit me ad suspendium:quia in iuuentute mea non correxit me de latrocinijs q̄ apportabā sibi:imo applaudebat mihi dicendo O fili mi bene veneris:qñ portabā sibi parua furta:aliqñ furabar fructus:aliquādo vnā gallinā ⁊c. Et sic de paruis latrocinijs veni ad magna:ideo sacra scriptura dicit Prouerb.xiij. Qui parcit virge:odit filium suū:qui aūt diligit eū instanter erudit:documēta optima veri amoris ad monēdū filios sunt ista:vt quādo incipiunt loqui bona mater de mane ostendat filio vel filie quō debet se signare: promittendo sibi panem vel fructus ad instar illius qui nutrit falconez:q̄ quando dat sibi aliquid libentius venit qñ vocat eū:sic de puero:debet etiā de sero facere hoc idez inducendo ti morē:dicēdo quomodo demones vadūt de nocte:et nocent illis q̄ non signāt se quando ponūt se in lecto: deinde ostendat flectere genua:salutare virginem mariaz dicēdo O fili mi est vna regina tam pulchra in celo:tā valens ⁊c. vnde sicut magna culpa est ortholani obliquitas arborū quas in iuuentute nō rectificat:sic parentum mala vita filioꝝ in iuuētute:ideo dicit scriptura sacra Phili.vj. Patres nolite ad iracundiam ꝓuocare filios vestros:sed educate eos a disciplina ⁊ correctiōe dei ad iracūdiā supple dei:⁊ sic seruabitis illud Luc.x. Diliges ꝓxi.t.⁊c. ¶ Tertiꝰ falsus amor est filioꝝ ad parentes:qui solū ipsos tādiu:diligūt q̄ꝫdiu ipsis indigent:talis amor est auiū:q̄ q̄ꝫdiu sunt in nido diligunt patrem ⁊ matrez:quādo portant eis escam aperiendo os:et mouēdo alas.q. faciendo eis festū:sed ex quo sciunt volare et sunt extra niduz et sunt magne ⁊ nutrite ad deū nō curāt de parentibus. Idem est de filijs:cōiter enim diligunt patrem ⁊ matrē q̄ꝫdiu sūt in nido domus paterne:et in iuuentute quando non possunt:nec sciunt viuere sine parentibus dicunt: o domine pater mi ⁊c. sed ex quo sunt adulti:et extra domum collocati vel vxorati non curant de parentibus:ecce amor auium. De hoc dicam vobis vnum exemplum. Erat semel vnus homo diues habens vnicam filiam multum pulchram ⁊ diligenter seruiebat patri:lauando eius pedes:et faciendo pulra obsequia: videns pater qd̄ filia tantum diligebat eum: et ita obsequiosa erat ei:cogitauit sibi dare virum:et omnes diuitias suas in dotem: confidens qd̄ ista diligenter seruiret sibi: et prouideret sicut prius:et finaliter qñ fuit maritata:⁊ habuit oīa bona patris non curauit de eo intm̄ ꝙ oportuit ꝙ pr̄iret mendicando

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

per patriā. Cunq; semel venisset ad portam filie petēs elemosynā: dicit filia ancille sue: quis est ille homo qui petit elemosynā? o dicit ancilla est pater vester: o dicit filia benedict⁹ deus quō est tediosus: semper attediat me querēdo: fac eū ascendere: ⁊ filia erat in mensa: et habebat corā se vnā bonā ⁊ pinguem gallinā quā abscōdit in archa: ne pater suus videret: ne oporteret ꝙ daret ei: postq̄ vero pater ascēdit dicit filia: o benedictus deus semp petit; ⁊c. pater ꝟo dicit filie: propter te sum pauper: tu habes oīa bona mea: ⁊ filia dedit sibi vnā partem panis nigri dicens: accipite ⁊ vadatis: cūq; fuit extra dicit ancille vt clauderet portā: ⁊ ipsa iuit ad archā vt acciperet gallinam quā abscōderat propter patrē: ⁊ dū aperuit archā vt acciperet gallinā: gallina (volēte deo) cōuersa est in vnum magnū buffonem qui accipiēs filiam in facie interfecit eā: et demones portauerūt secū in īferno: ecce bone gētes amor falsus filie ad patrem: et quō fuit punita. Ideo dicit scriptura Deut. xxvij. Maledictus homo qui nō honorat patrē suū aut matrē: ⁊ dicet omnis populus amē. Ideo honorate parētes corde: ore: ⁊ opere seruiendo ⁊ iuuando: sicut ipsi vobis seruierunt ⁊ iuuerunt quādo eratis parui: quod si non fecissent fuissetis mortui: ideo dicit scriptura Eccli. vij. Honora patrem tuū et genitus matris tue ne obliuiscaris: memēto quādo nisi ꝑ illos non fuisses: ⁊ retribue illis quomodo et illi tibi: igitur. Dilige proximū tuum ⁊c.

¶ Quart⁹ amor falsus est hoīm ad mulieres qui d̄r lupinus: lupus enim de die ⁊ de nocte laborat: vadit ꝑ nemora querēdo amicā suam ouem: et tm̄ diligit eā: ꝙ nō potest dormire: o dn̄e lupe et quid queritis? ouem amicā meā inquit: et qn̄ inuenit eā portat eā super collum suū et deuorat: o falsus amor sic hō philocaptus velut lupus de die ⁊ de nocte querat dilectam suā cum instrumētis melopiosis ⁊ vlulātibus hoc est cantionib⁹: ⁊ ad quid querit eā? certe ad deuorandū: hoc est vt faciat eā meretricem. O amor falsus: ⁊ quot sunt tales in mūdo: ꝑ vero innumeri: ⁊ sub colore mr̄imonij decipiūt mulierē dicēdo: fac hoc ꝑ me: quia recipiā te in vxorem: sed quādo peccatū est cōmissum dimittūt mulierē meretricem: nec amplius curāt de ea: igitur dic si aliquis requirat secrete mulierem de matrimonio: mulier debet respōdere ꝙ fiat in facie ecclesie: et dic quot mala sequunt̄ de clandestinis matrimonijs: qr multi dant corpus suū vni mulieri secrete: ⁊ est verum matrimonium: ⁊ post recipiūt aliā: vel mulier aliū virū: ⁊ ita multi credunt esse matrimoniū legitimum: qd̄ tamen non est: quia iam dederūt suū alibi: ideo scriptura dicit Prouerb. vlti. Fallax gratia. s. hoī false diligendo mulierē: ⁊ vana est pulchritudo mulieris. s. qui allicit hoīem: sed mulier timēs deū ip̄a laudabit̄. Ecce amor lupinus: o ego diligo vos tantū ꝙ nō possum dormire: caue: caue a lupo: qr vult deuorare ouē.

¶ Quintus amor falsus est mulierū ad hoīes qui dicit̄ vulpinus: vulpes enim quādo vult decipere nunq̄ vadit recte: sed tortuose per nemora: ponēs se aliqn̄ in via quasi esset mortua. ¶ Nota historiā de piscatore qui recepit vulpem fingentē se mortuā in via: ⁊ piscator volens habere pellē posuit eā super iumentum suū: ⁊ anteq̄ esset in domo vulpes comedit pisces suos: cūq; piscator vellet vulpē accipere ad deū fugit: crediditq; postmodum accipere pisces: ⁊ non inuenit: o quot fraudes scit vulpes: sic mulieres fingūt se diligere hoīes: vt habeāt iocalia ad se ornandū ⁊c. ¶ Nota historiam de quodā archidiacono bn̄ diuite a quo quedā mulier volebat habere aliqua iocalia: que postq̄ habuit quicq̄d voluit fuit sibi innata ⁊c. Ideo scriptura sacra dicit Prouerb. vj. Precepta patris tui. i. dei conserua fili mi: ⁊ ne dimittas legem matris tue: liga eā in corde tuo iugiter ⁊ circūda gutturi tuo ⁊ infra vt custodiat te a muliere mala ⁊ blanda lingua extranee nō concupiscat pulchritudinē ei⁹ cor tuum: ne capiaris nutib⁹ eius. Modus autē amandi bonam mulierē ponitur a beato Hieronymo dicente: mulierē quā bene cōuersantem mēte dilige nō corpo

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

rali frequentia. ¶ Sext⁹ amor falsus est dñoꝝ ⁊ diuitũ ad paupes qui dr canin⁹. Canis em̃ diligit os vt spoliet eũ a carnib⁹ ⁊ rodit eũ: ⁊ deffendit eũ ab alijs canib⁹ latrãdo ⁊ mordẽdo si q̃s appropinquat. Sic dñi tpales q̃ volunt rodere et expoliare subditos bonis tpalib⁹ ipsos ab alijs defendũt dicentes nõ tangatis ppl'm meũ qꝛ defendã eũ: sed cur defendis: certe ꝓpter carnes. s. bona q̃ ab ip̃is habes. Rodũt em̃ os ꝑ rapinã ⁊ iniustas exactiones ⁊c. O amor falsus canin⁹: cõtra hunc amorẽ dicit scriptura Michee iij. Audite pricipes iacob ⁊ duces dom⁹ isrl': nũquid nõ vestrũ est scire iudiciũ q̃ odio habetis bonũ et diligitis malũ? q̃ violẽter tollitis pelles eoꝝ desup eos: ⁊ carnẽ desup ossib⁹ eoꝝ qui comederunt carnẽ ppl'i mei: carnẽ eoꝝ desup excoriauerũt ⁊ ossa eoꝝ cõfregerũt ⁊ cõciderũt sicut in lebete: ⁊ quasi carnem in medio olle ⁊ de sudore pauperũ faciũt supflua in victu ⁊ vestitu ⁊c. quib⁹ apl's dicit Collo. iij. Dñi qd̃ iustũ est ⁊ equũ seruis prestate scientes qm̃ vos deũ habetis in celo. ¶ Septimus amor falsus est ꝑ oppositum. s. subditoꝝ ad dños: ⁊ pauperum ad diuites. Iste amor dr apin⁹ que mel diligit in hoĩe ⁊ nõ hoĩem: q̃diu em̃ homo est vnctus melle apes veniũt ad eũ: ita ꝙ sequunt̃ mel ⁊ nõ hoĩem: sic vassali ⁊ seruitores diligunt dños ⁊ prelatos q̃diu sunt vncti melle diuitiarũ ⁊ honorum ⁊ alioꝝ bonoꝝ: sed si dom⁹ depauperetur: amẽ dico vobis nescio vos. Nõ em̃ curant de eo: imo quilibet fugit nec reperiet vnũ qui sibi velit seruire. o falsus amor apin⁹. De hoc Seneca semel erat Rome in vna magna platea ⁊ vidit vnũ magnũ hoĩem ⁊ diuitem transeũtẽ cũ magna comitiua nobiliũ scutiferoꝝ et seruitoruz: quos videns Seneca ait. Mel musce sequunt̃: grana formice: predam turba: lupi cadauera: ista sequitur nõ hoĩem. Dic cõtra laboratores q̃ false laborando nec fideliter cõplendo dietã suã: in sero volũt totũ salariũ suũ: dicendo nõ curetis diues est: sed sine falla tu teneris ad restitutionem. ¶ Nota ꝙ ad oculum seruiũt illi qui in presentia dñi laborant ⁊ in absentia dormiũt in vinea vel in alio opere: ⁊ tamen volunt ꝑsolui ac si per totã diem laborassent. Contra hos falsos amores dicit xp̃us. Diliges proxi. tuũ sicut teip̃m ⁊c. Rogem⁹ dñm.

¶ De septem vtilitatib⁹ quas ex bonis angelis cõsequimur. Distinctio. vij.

Angeli boni septem vtilitates nobis ꝯferunt. Primo per angelos cõtra demones defendimur. Scdo in nostris tentationibus cõsilium habem⁹. Tertio ad veram pniam prouocamur. Quarto in secretis sacre scripture confortamur. Quinto coram deo rationem damus siue aduocamur. Sexto per sanctos angelos in celo festinamur. Septimo in celestem gloriã portamur. ¶ Primo ꝑ sctõs angelos ꝯtra demões defendimur. Iste em̃ mũdus nõ est nisi quedã silua in qua sunt lupi rapaces. i. demones: nos v̄o sumus vt oues inter illos qui vident nos ⁊ nos nõ videmus eos. Et ideo pastor noster. s. ille q̃ dicit Io. xx. Ego sum pa. bo. bonus pa. aĩam suã dat pro ouib⁹ suis. Nõ dimittit nos solos sed dat tutores. s. bonos angelos qui maiorem habent ptãtem q̃ demones: qm̃ al's nõ possemus eorũ manus effugere: qꝛ tanta est vis demonũ quam deus eis tribuit ꝙ minimus diabolus proijceret dehinc vltra mare maiorem turrim mundi: ⁊ nos nõ sumus nisi formice parue in cõparatione eorum: ideo deus mittit nobis angelos bonos ad custodiã. vñ dicit p̃s. ix. Angelis su. deus man. de te vt cu. te in oĩ. vijs tuis. Et mittunt̃ ad custodiendũ statim post ortum: vñ citius supponit angelus bonus manũ puero in natiuitate eius q̃ obstetrix. vnde glo. bti Hiero. super illo verbo Mat. xviij. Angeli eoꝝ semper vident faciez patris mei. Dicit ita magna dignitas est aĩarũ vt vnaqueq̃ habeat ab ortu natiuitatis sue angelũ bonũ ad custodiã sui delegatum. Angeli v̄o gau

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

dent qñ deus precipit eis vt nos custodiant. O deus quãta est dignitas aiaꝝ: qꝛ duces ⁊ comites alicui⁹ regis nõ acciperent gratis custodire oues illius: ⁊ tñ angeli qui sunt digniores maiore ĩpatore ⁊ rege totius mundi gaudent nos custodire q̃ sum⁹ oues dei. Item qꝛ plures nõ habent vnũ solũ sed vnusquisq̃ habet vnũ propriũ qui semp̃ siue vigilãdo siue dormiendo vel al's nos custodiunt. O deus quõ debem⁹ nos seruare ⁊ custodire ne peccem⁹ corã angelo qui semper est nobiscũ ⁊ semp̃ nos videt: ⁊ ideo cõsiderem⁹ qñ volumus peccare quõ angelus qui ita dign⁹ est: est presens ⁊ videt. Et ideo dicit btũs Ber. Noli homo facere corã angelo qđ corã me facere non auderes: ⁊ ista est prima vtilitas. ¶ Secunda vtilitas est: qꝛ p̃ sanctos angelos in nostris tentationib⁹ habemus consilium qñ demon nos tentat angelus loquitur ecõtrario immittendo virtutem: nõ tñ audimus angelũ qꝛ interius loq̃tur nõ extra. Et ꝙ istud sit verũ ptz Jaco. j. Angelus dñi loquebat̃ in me. Unde qñ diabolus ad extra loquit̃ alicui dicens. Nõne es tu ita magn⁹ sicut talis? igitur potes habere vestes ita magnas et esse põposus vt laudent te gentes vt magnificeris: ⁊ hoc tam a viris q̃ a mulieribus: ita dicit demon. Sed bon⁹ angelus dat cõsiliũ cõtrariũ dicens. Nõ facias ita: sed cogita paup̃tatẽ xp̃i ⁊ virginis marie qui nõ habebãt nisi vnã vestẽ O deus quãta iniuria fit vni bono angelo qñ cõsentit̃ diabolo: ⁊ ita etiã quando quis tentat̃ de auaritia ⁊ oĩbus alijs pctis: nã in oĩb⁹ prebet bon⁹ angelus cõsiliũ ꝯtrariũ. vnde Exo. xiij. Mittã angelum meũ qui precedet te ⁊ custodiat te ĩ via: ⁊ introducat te in locũ quez paraui: obserua eum ⁊ audi vocẽ eius. dicit precedat. i. anteq̃ cadas in pctm̃ siue tentationem: qñ em̃ angelus malus immittit malã imaginationẽ anteq̃ talis peccet bonus angelus dat rõnem cõtrariã: ⁊ iõ dicit ꝙ audiat̃. Postq̃ v̄o audiuerit demonẽ loquentẽ in imaginatione audiat̃ bonus angelus anteq̃ fiat aliq̃d: ⁊ ideo bene dicit: videte ne cõtẽnatis ⁊c. s. ꝯsentiendo demoni ⁊ nõ bono angelo. Itẽ qñ demon tentat de pctõ luxurie dicendo: o quãta delectatio ⁊ quãt⁹ honor esset hr̃e talẽ amasiã: bon⁹ angelus loquit̃ ecõtra dicẽs. o quãta pena habet̃ in inferno ꝑ tali pctõ: ⁊ quant⁹ honor in paradiso pro castitate: ⁊ ita de alijs pctis ⁊c. ¶ Tertia vtilitas est p̃ sctõs angelos ad verã penitentiã ꝓuocamur: vñ si a casu cadam⁹ in pctm̃ nõ deserit nos bon⁹ angelus sed dicit in imaginatiõe: o tu ne glexisti me: tñ age pniam ⁊ remittet̃ tibi pctm̃: cõfitere cito nõ expectãdo vsq̃ ad pascha: qꝛ forte interim morieris ⁊ dãnaberis: ⁊ ita breuiter ꝓuocat ad pniam: vt ptz. iij. Re. xix. de Helia cũ itinerasset ⁊ esset fessus: obdormiuit ĩ deserto subtus arborẽ in quo erat in periculo ꝓpter feras siluestres. dr̃ aũt in textu. Angelus dñi tetigit illũ ⁊ dixit illi. Surge ⁊ comede: exponit̃ ita. Nã dormitio Helie significat dormientẽ in pctõ: ⁊ morat̃ inter feras hui⁹ mũdi. i. demones: sed angelus dñi excitat eũ. s. qñ immittit in imaginatione pniaz dicens: o miser quot tp̃ib⁹ dormiuisti in pctõ: dãnat⁹ es si moriaris: igit̃ surge ⁊ peniteas. vñ Zacha. iiij. Reuersus est angelus q̃ loquebat̃ in me ⁊ suscitauit me quasi virum qui suscitat̃ de somno suo. dicit reuersus est: qꝛ sicut qñ aliquis socius videt aliũ sociũ peccãtem dimittit eũ: tñ si ille q̃ peccauit vult penitere alius reuertetur ad illũ: ita angelus qñ videt ꝙ peccamus vadit ad celũ: nõ tñ totaliter deserit: sed qñ penitem⁹ angelus iterũ reuertitur ⁊ ꝓuocat ad pniam loquẽdo in corde intra. Unde Esa. in p̃sona dei loquentis ad angelos dicit Esa. iiij. Loquimini ad cor hierl'm ⁊ aduocate eã. loquitur angelus ad cor hierusalem. i. hominũ. ¶ Quarta vtilitas est qꝛ p̃ sctõs angelos in secretis scripture sacre confortamur. Ubi sciẽdũ ꝙ tãta est altitudo fidei ⁊ scripture ꝙ intellect⁹ noster nõ põt attingere. Unde sicut aliq̃s põt legere cũ paruo lumine aliquã litterã paruã: tñ bene cũ magno lumine: ita noster intellect⁹ q̃ est sicut lucerna minima: vñ Dauid Qm̃ tu illu. lu. meã. d. o. intellectuz deus meus illu. te. meas. Sz intellect⁹ angelicus cõ-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

paratur magne lucerne: ⁊ ideo id qđ intellectus noster nō pōt capere angelus bonus facit intelligere suū magnū intellectū nr̄o paruo adiūgendo: vñ cū intellectus noster meditat primo de trinitate. ſ. quō est vn⁹ deus simplex indiuisibilis: ⁊ tñ sunt tres psone distincte realiter: cū intellect⁹ noster nō possit capere ãgelus bon⁹ additcit suū intellectū bonū nobis dando cōparationē de sole q̄ est vn⁹ solus ⁊ gñat radium: ⁊ de sole ⁊ de radio pcedit calor: ⁊ tñ nō est nisi vn⁹ sol: multomagis deus q̄ est incōprehēsibilis ita pōt esse: et ita illuminat intellect⁹. Sīr de incarnatione: qz btā virgo maria concepit sine corruptione sicut auelana concipit granū suū sine corruptione. Idē de partu sine corruptione dando exēplū sīue sīlitudinē de fenestra vitrea per quā transit radius solis ⁊ fenestra fit clarior ⁊ radius sumit colorem vitri: ita de virgine maria ꝛc. Itē de eucharistia: qz in parua hostia est xp̄s integer: ⁊ in mille hostijs est totus: ⁊ si frāgatur hostia est in qualibet parte: dando exēplū de speculo qz imago hois est in mille speculis: et si frāgat speculū imago remanet in qualibet parte: ergo multofortius ⁊ multomagis xp̄s pōt ponere imaginem suā in qualibet hostia: ⁊ ita in secretis scripture p angelos cōfortamur: vñ clara est ascoritas Apocal. xxj. In ipsa nocte erat petrus dormiēs inter duos milites vinctus cathenis duabus ⁊ custodiam ante ostium custo. carcerem: ⁊ ecce ãgelus dñi astitit ⁊ lumine refulsit in habitaculo carcer⁊. Mor est cogitatio nr̄a que est tenebrosa ⁊ obscura: igit̄ ptz quō p angelos cōfortamur. ¶ Quinta vtilitas est qz p sctōs angelos cōz deo rōnem damus sīue aduocamur. vñ cū cōmittamus in hoc mūdo multa mala ⁊ sīr multa bona: angeli qñ agim⁹ bonū recōmendāt nos deo: si aūt faciam⁹ mala: nos excusant. vnde cū videt angelus sibi deputatum oratē ⁊ penitentem pect⁹ dicit xp̄o. Ecce dñe videte talē qui amore vestri facit hoc ⁊ illud. Itē qñ ieiunat. Itē qñ largitur elemosinas: ⁊ ita de alijs operib⁹ penitentialib⁹, vñ Thob. xij. Qñ ora. cū la. ⁊ sepelie. mor. ⁊ derelinquebas prandiū tuū: ⁊ mo: abscōde. p die in do. tua: ⁊ nocte sepeliebas: ego obtuli orones tuā dño. Sicut em̄ p aliquod enceniū presentatū alicui principi cōmēdat ille p quo presentat: ita p angelū cōmēdat deo: qñ presentat oones ⁊ alia opa pria ⁊ bona facta. Si aūt peccam⁹ excusat nos di. Memorem̄ vulnerū vestror̄ ⁊ passionis vestre quaz passus estis pro illis: qz agēt pniam ⁊ quertent: ergo dimittatis eis adhuc. Etiā dicūt virgini marie. Rogetis filium vestrū pro illis qz dimittat eos adhuc qz agent pniam ⁊ cōuertent. Vñ Luc. xvij. Arborē fici habebat quidam plantatā in vineā suā ⁊ venit quērens fructus in illa ⁊ nō inuenit: qui dicit cultori vinee sue. Ecce anni tres sunt ex quo venio querens fructū in ficulnea hac ⁊ nō inuento: succinde ergo illam: vt quid terrā occupat. At ille rñdens dixit illi. Dñe dimitte illā z hoc anno vsq; dū fodiā circa illā ⁊ mittā stercora: ⁊ si quidem fecerit fructū: si nautem in futurū succindes eam. Dñs vinee sue ficus est christus: vinea est christianitas vniuersa sīue particularis ecclesie et monasteria religiosorū. Ficus eius vnusquisq; christianus qui plantat in baptismo in vinea. Et fructus quem vult xp̄s a christianis sunt opera virtuosa ⁊ penitētialia q̄ nō inuenit xp̄s nec pmo āno nec secundo anno nec tertio immo nec trigesimo: vnde expectat religiosum in religione p predicta tpa anteq̄ faciat fructum paupertatis et hūilitatis. Sīr de alijs xp̄ianis qui nō faciunt fructū sed solum folia. ſ. vanitates ⁊ superfluitates vestrū ⁊ alior̄ q̄ sūt sine fructu. Tūc dicit xp̄s ad angelo. Sume securi ⁊ abscinde. Tūc dicit angelus. O dñe nō adhuc: qz ego ponā in radice stercora. ſ. memoriā petōr̄ imittendo in corde aquā. ſ. lachrymarū plorādo pro pctis: ⁊ ita faciet fruct⁹. dū aūt reducit ad memoriā pctā ⁊ hz cōtritionē ponit stercus vn⁹. Loquit clare vna ascoritas Job. xxxiij. Si fuerit pro eo angelus loquēs vnū de sīlib⁹: vt annūciet hois equitatem: miserebit eius ⁊ dicet: libera eū vt nō descēdat in corruptionē.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

¶Sexta vtilitas est qz per sanctos angelos in celo festinamur: vñ angeli gaudent adinuicem qñ vident superbos humiliari: auaros bona sua largiflue elemosinis distribuere: luxurto sum castum esse: z ita de oibus alijs: breuiter inter se faciũt festũ ꝓgratulãdo. vñ Luce. xv. dico vobis qz gaudiũ ẽ i celis: angelis dei sup vno pctore pniam agẽte. ẽ sup vno pctore. vñ sciendũ qz qlibet angel⁹ z sanctus hz suã fenestrã per quaz respicit in hoc mũdo z videt q̃ fiunt in hoc mundo: fenestra aũt ẽ eoz scia: z ita qlibet sctũs hz suã: sancta aũt trinitas nõ hz nisi vnã qz vna z eadẽ scia est patris z filij z spũs sancti: z virgo maria hz suã: dicit qz sup vno ex quo extrahitur talis cõsequentia si angeli gaudent sup vno pctore pniam agente: ergo multo magis super multis qz multiplicatis penitẽtib⁹ multiplicat gaudiũ: z ita angeli faciunt festũ de nobis: igitur faciam⁹ de ipsis. ¶Septima vtilitas qz p sanctos angelos in celestez gloriã portamur. s. post mortẽ: null⁹ enz posset p se ita alte ascendere: ideo portamur per angelos. vñ Luce. xvj. Factum est vt moreret mẽdicus z portaret ab angelis in sinu abrahe: dicit angeli in plurali z nõ in singulari. ¶Pro quo sciendũ est qz tria impedimẽta hz aia añqz intret paradisum. Primũ est in exitu a corpore qñ multitudo demonum adest cuilibet morienti vt capiãt aiaz. Virgo aũt maria spãli priuilegio exẽpta fuit: z iõ nisi ecñt defensores contra demones portarẽtur morientes ad infernum. Secũm impedimentuz est in aere: vbi sunt demones ita spissi z densi sicut athomi in radio solis. Isti em impediunt quantũ possunt illos q̃ euaserunt primũ impedimentũ. Tertiũ impedimentũ est in porta paradisi: qz multi euadũt primũ z secũm ipedimẽta: z veniũt ad portaz paradisi. vt ptz Mat. xxv. dñe dñe aperi nobis: z si bene egerit introibit: si aũt male pjciet in infernum: z auctoritas q̃ ista tria dicit ponitur Ezo. xxiij. Ecce ego mittã angeluz q̃ pcedat te z custodiat i via z introducat ad locũ quẽ paraui: pcedat. s. añqz morias z custodiat: in exitu em fugiũt demones visa anima clara: z fine pctõ in aere etiã fugiũt: z aia deridet eos. Primo leuiathã. qui tentauit de superbia: secundo mãmonã z sic de alijs: vide p quolibet p ordinẽ alibi: z tũc cũ venerit ad portã paradisi clamãt angeli illud ps. xxiij. Attollite por. prin. ve. z ele. por. eterna: z intro. rex glorie. i. aia sancta in qua habitat rex glorie. Et tũc captis ianuis osculatur aia a btõ petro ianitore paradisi alijs: igit bñ dicit auctoritas introducat te in locũ quez paraui. s. gliam paradisi Debem⁹ igit facere festũ de sanctis angelis: z spãliter habere ppriũ angelũ in memoria dicẽdo mane z sero. Angele qui meus es custos pietate superna me tibi cõmissũ serua: defende: guberna: z alias ozatiões quas scit tã ad ppriũ angelum in particulari q̃z ad btm̃ michaelẽ tanq̃ principẽ angelor̃ ad nos missorum: q̃ etiã ad oẽs angelos i vniuersale. nã oẽs p curant saluationẽ nostrã z exultant de nostra saluatione. Et sic seruamur ab inclinationib⁹ malis z defendimur ab inimicis visibilibus z inuisibilib⁹: z gubernamur in bonis operibus vt habere possumus gloriam celestem, Cuius gloue nos participes efficiat.

¶De quattuor modis quos tenebit antichristus ad decipiẽdũ gẽtes ꝑm quattuor conditiones que sunt in hoc mũdo.

Distinctio octaua.

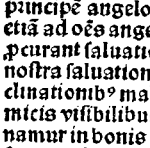

Antichristus tenebit quattuor modos ad decipiendũ gentes ꝑm q̃ttuor conditiones q̃ sunt in hoc mũdo: vnde quidã in hoc mundo sunt vani z mũdani: cõtra quos tenebit modũ piscatoris. ¶Simplices z spũales contra quos tenebit modũ tragetatoris: litterati z clerici: contra quos tenebit modũ incãtatoris: spũales z celestes: contra quos tenebit modus dñi crudelis. Dico primo quod in hoc mũdo q̃dã sunt vani z mundani: z isti sunt multi q̃ nõ verecũdant de peccatis: q̃ nõ curant de spũalibus: qui dãt se carnalibus oblectamẽtis z istos seducet sicut piscator piscez: vnde piscator ꝑ

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

lens piscem capere cũ hamo velãt ipsuz cum esca: ⁊ ita piscis capiẽdo escã capit cum hamo. Ita antichristus contra p̃dictos sciens illud qđ ipsi amant: ⁊ cum venerit carnalia dabit eis: qꝛ si in primordio poneret errorem non cito faceret qđ vellet: sed ita vt diciuz est: vnde clara auctoritas est Actuũ.ix. Nescit hõ fratrem suum: sed etiã sicut pisces capiuntur hamo: ⁊ sicut cõprehẽduntur laqueo: sic capiuntur hoies tp̃e malo: cũ eis ex exemplo supuenerit dicit nescit qꝛ nesciunt si poterint euadere tribulationẽ illã: ⁊ iste est primus modus .s. tã in hoĩbꝰ decipiẽdo eos q̃ꝫ in luxuria q̃ꝫ in gulositate. Vñ modus erit talis: venient em̃ discipuli cito antichristi in habitu heremitaꝝ ⁊ dicent. O bone gentes parate vos: qꝛ finis mundi adest: ⁊ in hoc dicent veꝝ qm̃ nullus est error cui non sit aliqđ veꝝ admixtũ. ⁊ ideo dicent: estote misericordes qm̃ mi a multũ placet. Ut aũt sciatis qm̃ nõ verbo solum p̃dicamus sicut ceteri: sed etiã opere cõplemus illa q̃ dicimus: quicunqꝫ vestrũ erit indigẽs veniat ad nos ⁊ ꝓuidebimus ei. Tunc his auditis venient hoies ꝑm suas affectiones ad eos secrete dicentes vt eis tribuant: ⁊ tũc augebunt statuz cuiuscũqꝫ: ⁊ dabunt eis in duplo plusq̃ꝫ petant: ⁊ tunc dicẽt hoies. O quã boni p̃dicatores: non em̃ faciunt sic nostri qui semꝑ dicunt da da: vnde habebũt istud auꝝ: vt đꝛ ꝙ demones omne thesauꝝ absconsum portabunt eis subito. Item faciet p̃conizari antichristus ꝙ vult ire bellatum cum infidelibus: ⁊ ip̃e intelliget de christianis ⁊ ꝙ ipse magnũ stipendium dabit: tunc congregabit cito tot gentes armoꝝ: q̃t dicit beatus Joh. Apoc.xx. Qđ goth ⁊ magoth ꝯgregabit eos in p̃lium: quoꝝ numerꝰ est sicut arena maris: dicunt aliq̃ ꝙ goth ⁊ magoth sunt decẽ tribus israel vltra montes captos. Sed đꝛ ꝙ ꝓ goth intelligunt̃ illi q̃ erunt recti ⁊ cooperti. s. in habitu ficto: et per magoth detecti. s. qui cum magna vi venient. vnde goth idẽ est ꝙ tectũ ⁊ magoth detectum: ⁊ audita: eiꝰ ptãte inimicus properabit contra inimicum vt possit vindicari: ⁊ ita deponet principes aliquos ⁊ alios sublimabit: vtinã non inueniantur christiani inter tales. Item dabit carnalia oblectamẽta: qꝛ ab anno remouebit quadragesimam ⁊ quattuor tẽpora: ⁊ breuiter nullum fiet ieiuniuz nec abstinentia. Item de luxuria destruet oẽ matrimonium: sacerdotiuz ⁊ religionẽ: ⁊ dicit ꝙ deus dicit Gene.iij. Crescite et multiplicamini ⁊ replete terram: et isto mũdo habebit carnales: ⁊ vnꝰ habebit sex vel septez mulieres. Si aũt queratur vnde venient tot mulieres: đꝛ ꝙ sicut dicit glo. Geñ.viij.cap̃. Qđ sicut demũ succumbit ⁊ incumbit illis: ita fiet in tẽpore illo: ⁊ ita vnus hõ poterit habere q̃t voluerit ⁊ ponet se in specie formosissima: ⁊ ita etiam in habitu ⁊ forma viri: sic mulieri faciet q̃cunqꝫ placebit ei: sic mulier virosilr: ⁊ tunc antiqui plangent qꝛ non venit citius ⁊ plorabunt. O deus quot secum habebit cum habuerit sup nos auaros: luxuriosos: ⁊ gulosos: quis tunc remanebit cum christo. O deus tam pauci erunt cũ eo. Et ecce auctoritas hoc di. vnde Daniel.xj. dicit. De isto ad litterã multiplicabit gloriã suis: ⁊ dabit eis potestatem in multis: ⁊ terram diuidet gratuito: ⁊ sequitur infra dñabitur thesauroꝝ auri ⁊ argenti: quõ poterit fieri euasio: đꝛ ꝙ in predictis oĩbus de p̃senti nõ apponatur cor: ⁊ tunc in illo tẽpore non erit cura de illis ⁊ stabit quilibet firmꝰ: vnde primo Joh.ij.cap̃. Nolite diligere mundum neqꝫ ea que in mundo sunt: si quis diligit mundum non est charitas patris in eo. qm̃ omne qđ est in mũdo cõcupiscẽtia carnis est: ⁊ concupiscẽtia oculoꝝ ⁊ superbia vite: que non est ex patre sed ex mundo ⁊ mũdus transiuit ⁊ cõcupiscentia eius: qui aũt fecit voluntatem dei manet in eternum. ¶ Secundo illos qui adhuc remanebunt seducet ad modum tragetatoris: vnde tragetator facit apparere homines armoruz ⁊ nihil est: facit etiam apparere ꝙ scindit capita et resuscitat ⁊c. ita faciet antichristus qui cum omnibus demonibus faciet tot miracula ficta: non tñ vera sicut christꝰ faciebat. Unde veraciter non illuminabit cecos: nec sanabit leprosos: neqꝫ faciet

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

loqui mutos: sed per similitudinē faciet tot & tanta q̄ simplices seducet. ij. Thes. ſal. ij. Reuelabitur ille iniqu⁹ cui⁹ est ad uentus ſm operationē sathane in omni virtute & ſignis & prodigijs mendacib⁹: & in omni seductiōe iniquitatis hijs qui pereunt eo quod charitate veritatis nō receperunt vt salui fierent: ideo illis mittet deus operationez errous. vnde beatus Johannes Apocalypſis decimoterno ponit duo miracula que faciet. ¶ Primum est q̄ faciet descēdere ignez de celo. Dicent enim eius discipuli & predicatores. Vos non vultis credere q̄ iste dñs quem predicamus sit filius dei: dicent ſp̄aliter simplices non: sed est vnus predicator & in alijs filius diaboli. Dicent illi: si nos facimus descendere ignē de celo qui cōburet istum montem? Respondebunt illi: vos facietis illa: ita dicent illi. Et tunc ꝓpter coloꝛem flectēt genua & dicent: ego rogo deum q̄ si iste dominus quem predicam⁹ est saluator mūdi q̄s deus miraculū faciat: & faciet descēdere ignem de celo: tunc subito descendet ignis: q̄ subito demones adducent illum a phera ignis sicut fecit sathanas Job primo. ¶ Secundum miraculum quod dicit beatus Johannes Apocalip. decimotertio. Quod faciet loq̄ ymagines: dicent enim vos non vultis credere q̄s dicimus: vnde habuisti fidē vestrā & a quibus? Respondebūt fideles q̄ ab apostolis qui predicauerunt sicut Petrus Paulus & alij. Tunc dicent: nonne creditis nobis si nos facimus eis reuocare per os suum? Respondebunt fideles vos non poteritis: & ille deo rogato faciet demon mouere labia ymaginis dicq̄ damnatus est qui credit in iesum christum. Et ita credent homines: si aūt non velint credere ꝓpter illa apparenter ſuscitabunt mortuos demonibus formantibus corpoꝛa ſimilia mortuis: & loquētur ad intra & conuerſabuntur cum hominibus & alia multa: vnde Christ⁹ nos auiſans de iſtis ita predixit nobis. Mathei. xxiij. Surgēt pſeudo christi & pſeudo prophete & dabunt ſigna & prodigia ita vt in errorem inducant ſi fieri poteſt etiam electi: quod ergo remedium: dicitur q̄ ſi quis quantūcunq̄ appareat ſanctus velit ſanare infirmitatem vel alia ſimilia quod nō credamus niſi faciat illa in nomine Jeſu: & ſicut euangeliſta ait Marci vltimo. Super egros manus imponent in nomine eius et bene habebūt. & ad Philippenſes ſecundo. Dabit illi nomen quod eſt ſuper omne nomen: quod antichriſtus omnibus nominib⁹ vocabitur: excepto illo nomine Jeſus. vnde vocabitur verbum dei: lux: chriſt⁹ ſed non ieſus: quia eſt nomen ꝓpriū noſtri ſaluatoris: & tūc nō curabim⁹ de nominibus antichriſti. vnde Dauid pſal. xxix. Beatus vir cuius eſt nomen domini ſpes eius: & non reſpexit in vanitates & inſanias falſas. Beatus ergo non cadet in errorem cuius eſt nomen dominī ſpes ei⁹. Nota aliud & q̄ non reſpexit in vanitates. ſ. iſta conuicia qui dicunt hodie. Item quarto: non enim eſt nomen ſub celo datum hominibus in quo oporteat nos ſaluos fieri: vnde Marci vlti. Signa eos qui crediderunt hec ſequentur in noie meo demonia eiicient: linguis loquent nouis: serpētes tollēt: & ſi mortiferum quid biberint non eis nocebit: ſuper egros manus imponēt & bene habebunt. ¶ Tertio adhuc eos qui erunt in fide ſeducet per modū incantatoꝛis. Incantatoꝛes enim quando volūt capere ſerpentē aſpidē qui aſtutus eſt: ſi poſſunt dicere verba incantationis q̄ ſerpens ille non audiat: capiunt ipſum: ita diſcipuli antichriſti dicent magiſtris et doctoribus: veniamus ad diſputationē. Tunc diſputabunt & intricate arguent q̄ magiſtri doctoꝛes & gentes erunt attonite: & capientur quemadmodum ſerpētes capiuntur auditis verbis incātationis. vnde prime ad Thimo. iiij. Manifeſte dicit: quia in nouiſſimis temporibus deſcedent: quidam a ſpiritibus errois & doctrinis demoniox: & ypocriſi loquētiū mēdaciū. Unde modus eoꝛum talis erit. Dicent enim diſcipuli antichriſti rectoribus ciuitatum: nos non volumus ſeducere gentes: vt in publico manifeſtetur veritas: ideo volumus vt fiant

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

duo stadafalia vt possint: gentes adesse: & ita fiet. Tunc omnibus congregatis dicet: bone gētes vt cognoscatis q̄ quē predicamus filius dei sit et saluator mundi nos volumus probare ibi coram magistris vestris et doctoribus: sic dicent gētes hoc bonum est. Et tunc incipient arguere discipuli antichristi et probare p prophetias que apparebunt esse contra christum: et pro illo maledicto antichristo: & tunc dicent vos magistri parisienses & vos doctores tholosanē sic de alijs studijs respondeatis. Tunc demones ligabunt eorum linguam & non poterunt loqui nisi balbutiendo ad modum capre: & tunc cadent omnes gentes: ratio quare ligabit linguam: quoniam poterit ligare linguam cuz ligauerit animaz fortiorem. Itez per que quis peccat per hec et torquetur. Sapiētie. xj. quia modo nō curamus studere bibliam: sed poetas et illos predicare: ideo punientur per illud idem quando poterimus nos muare quando erit nobis necessarium: et erit Danielis. xj. Faciet iuxta voluntatē suā & elevabitur et magnificabitur aduersus omnem dominum & aduersus dominum deorum loquetur ingentia id est sophistria: scilicet illis qui tunc erunt. Sed si quis bene studeat bibliam valde poterit bene respondere: si autem quis querat quomodo poterimus euadere: et qd faciendo: dicitur q̄ modo non fundem⁹ nos nec fidem nostram in articulis et rationibus: sed i fide que ita alta est: quod si est vna ratio in fide sunt. lx. pra. Sed fundetur in vera obedientia: ex quo christus illaz nobis ostendit qui non potest mentiri: ergo ita faciamus argumenta tamen bona sunt ad fundandum: sed fortificandum intelligentiaz: & si ita fiat poterim⁹ dicere discipulis antichristi: nos non tenemus fidem per argumenta sed per veram obedientiam: quare non credimus vobis. Et ita poterimus euadere: ergo tollantur argumenta: vnde sunt due auctoritates: vna est beati Ambrosij q̄ dicit ita. Tolle argumenta vbi fides queritur: tolle scilicet ad fundandū possunt tamen capi ad confortandum. Item beatus Paulus prime ad Corinthios. ij. Fides nostra non sit in sapientia hominuz: sed in virtute dei. ¶ Quarto seducet per tormenta crudelia: vnde magna fuit tribulatio martyrum: sicut Laurentij Bartholomei &c. Sed maior erit tribulatio antichristi: quia non solum affliget corpora sed etiam corda: vnde faciet durare tormenta forte per annum: vnde si dicatur illis fidelib⁹ quis viuat: et respondeant dominus noster Jesus christus: tunc statim capientur et scindentur illis iuncture digitorum: et postyngentur & mittentur in carceribus vsq̄ in crastinum: et post manu inflata vel alio membro rescindent &c. Et similiter affigent cor: vnde capient parvulos et dicent patribus et matrib⁹ quis viuat? Si respondeant dominus noster Jesus christus scindent & comminentur sed erit martyr. Si vero dicat iste dominus qui venit nouiter viuat: posito q̄ in corde non credat: erit damnatus. Corde creditur ad iustitiam: ore autem confessio fit ad salutem. Et ideo non sufficit credere: sed oportet confiteri: alios seducet quia non ement aliquid ab alijs nisi portent signum antichristi. Sicut dicit beatus Johannes Apocalipsis decimo tertio. Et ita nullus christianus remanebit in ciuitatibus: sed in desertis lugētes ad dñm clamātes. Quod aūt sic fiat dicit ipsemet Christus Matthei vigesimoquarto. Erit tunc tribulatio qualis non fuit ab initio mundi vsq̄ mō: neq̄ fiet: et nisi breuiati fuissent dies illi non fieret salua omnis caro: sed propter electos breuiabuntur dies illi. Quod autem remedium habebimus: vt euadamus: dicitur quod ipse dominus Jesus Christus illud dedit in vltimo suo sermone: cui⁹ secrete post⁹ loquut⁹ fuit discipulis. Luce vigesimoprimo di. Vigilate itaq̄ omni tempore orantes vt digni habeamini fugere: omnia ista que futura sunt & stare ante filium hominis dicit offi tēpore. i. offi mane & sero orare: pone quō & demū faciendi signū cru-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

cis ⁊c. dicit ergo: vigilate ⁊c. vt digni habeamini stare ante thronū filij hois eū laudando. Illi vero qui eū negauerunt nō potuerit eius facie sustinere: ergo vigilate ⁊c. Explicit sermo Antichristi.

¶De septem conditionibus requisitis anteq̄ aliquid ponat in thesauris principum vel imperatorum: quas aīa que vult poni in paradiso dz hre. Dist. xx.

Anima q̄ vult poni in paradiso dz habere septē conditiones: q̄ requiruntur anteq̄ aliq̄d ponat in thesauris principū vel impatoꝝ.

Prima est imaginis veritas.
Scōa est subscriptionis proprietas.
Tertia est materie preciositas.
Quarta est ponderis equalitas.
Quinta est soni congruitas.
Sexta est figure integritas.
Septima est circularis rotunditas.

¶Prima ergo conditio est imaginis veritas. Vbi sciēdum q̄ illa siue bona siue mala post mortē possunt ire ad portam paradisi. vnde de bonis nō est dubium: sz de malis est auctoritas Luce. xiij. Cū intrauerit pfamilias et clauserit ostiū incipietis foris stare: ⁊ pulsare ad ostiū dicētes. Domine domine aperi nobis: ⁊ nō dicet vobis: nescio vos. vnde si in aīa inuentaī veritas imaginis. s. fides xp̄iana ponit in thesauro: aīa nō: vñ veritas imaginis stat in duodecim mēbris. s. in fronte: in oculis: in auribus: in naso: ore: ⁊ barba: collo: brachijs: stomacho,: vētre: tibijs ⁊ pedibus: ista fides stat in duodecim de q̄bus examinanī anime: vnde q̄ fides sit imago pt⁹ Eccli. xvij. Deꝰ creauit hoiem de terra: ⁊ sm imaginē suā fecit illū: ⁊ iterū conuertit ipsum in ipsam imaginē fidei: et iterū aduertit in ipsam sz cū mediatur in fide. patet ergo q̄ prima cōditio quā debet habere anima est fides: ⁊ ista est prima virtus scilz fides.

¶Secunda conditio est subscriptionis proprietas. s. cū scribit Karolus vel Ludouicus rex Francie: ⁊ per istā intelligit alia virtus. s. spes: que debet esse in superscriptis in nōie Jesu Christi. vñ Dauid ps. xxxvij. Beatus cuius est nomen dñi spes eius: ⁊ non respexit in vanitates et insanias fallas: vnde illud nomen debemus habere scriptum in corde: vt notat miraculū sancti Jgnacij epi Antiocheni qui cū occideret pro fide: in quolibet tormēto vel ictu dicebat Jesus: ⁊ petiuerit ab eo quō notaret ita spe illud nomen? Respōdit q̄ ideo q̄ habebat ipsum scriptū in corde: quo mortuo diuiserunt cor eius: ⁊ inuenerūt in qualibet parte lras aureis scriptum hoc nomē Jesus: ergo habeamus nos scriptū in aīa per spem: et nō vadamus ad sortileges ⁊ diuinos: et cū post mortē examinabīt poterit dicere xp̄s q̄ est moneta bona: ⁊ de isto nomine scripto in aīa est auctoritas Apoc. ij. Dabo illi calculū candidū: ⁊ in calculo nomē meū scriptum q̄ nemo scit nisi qui accipit. Calculus est lapis p̄ciosus: per quē intelligitur fides: que debet esse cādida nō obfuscata per dubitationē: ⁊ nomē scriptum. s. per spem q̄ nemo scit nisi qui accipit. s. per spem: q̄ confiteretur in illo nomine sperat. ¶Tertū q̄ debet habere moneta est materie preciositas scz q̄ sit de auro purissimo: per q̄ intelligitur tertia virtus. s. charitas que est amor dei supernꝰ: ⁊ recta intentio ad deū in oibus que fiunt: aīa sine ista virtute nō potest q̄q̄ sine ista placere: sicut non placeret materia monete principi si nō esset materia preciosa: ita nec anima sine charitate: vñ aliq̄e gr̄e sunt in triplici gradu: quedam sunt in anima. s. in intellectu sicut spūs prophetie et sciētie ⁊ fidei firmissime: tñ si nō adsit charitas nihil prodest. vñ. j. ad Cor. xiij. Si habuero oēm prophetiā ⁊ nouerim mysteria oia ⁊ oēm sciētiam: ⁊ si habuero oēm fidē ita vt montes transferam: charitatē autē non habeā nihil sum: itē gratia est in ore. s. quō quis habet loquēliā in predicatione tamē propter illud aīa non fit preciosa coram deo. ⁊ ideo Paulus. j. ad Cor. xiij. Si linguis hoīm loquar aut angelorū: charitatē autē non habeam fa

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ctus sum velut es sonans ⁊ cymbalũ tinniẽs: dicit cymbalũ tinniẽs: qꝛ sicut cymbalũ vocat alios: ⁊ prodest illis nõ tamẽ sibi: ita silr̃ p̃dicator sine charitate. Alia virtus est in corpore. s. quõ datur elemosyna ⁊ patienter sustinentur labores: tñ nõ faciũt aiam preciosam: nisi adsit charitas et recta intentio. vñ. j. ad Coꝝ. xiij. Si distribuero oẽs facultates meas in cibos pauperꝝ: ⁊ tradidero corpus meũ ita vt ardeam: charitatẽ aũt non habeã nihil mihi prodest: ergo caueamꝰ ꝙ oĩa fiant in charitate ⁊ recta intentione: alꝰ quecũqꝫ bona que fiunt recta intẽtione sunt meritoria: sicut sunt elemosyne: qui tñ si fiãt vt videatur a persona nõ ꝓsunt nisi fiãt in respectu dei. Itẽ comedere ꝓ delectatione cordis nõ prodest ad meritũ: si tñ fiat recta intẽtione. s. vt possit laborare in seruitio diuino ꝓdest: et ita de alijs operibꝰ sicut est dormire: breuiter maiora opera huiꝰ mũdi perdunt̃: qꝛ nõ fiunt recta intẽtione: verbi gr̃a. de iustitia que est magna virtus perditur tamẽ in hoibus armorũ: qñ non pugnant pro iustitia: sed amore dominarũ. itẽ religio magnũ quid est: tñ si fiat intẽtione corrupta: vt si fiãt magni clerici: ⁊ vt possint fieri prelati ⁊ magnates nõ ꝓdest: breuiter omnia opera que nõ fiunt in charitate ⁊ recta intentione in oĩbus operibus: itẽ similiter qñ aliquis laicus vult facere filiũ suũ sacerdotẽ vt melius possit viuere ⁊ bonũ beneficiuꝫ habere ⁊ iuuare parẽtes imposterũ talis intẽtio est corrupta: ergo fiant oĩa recta cũ intentione et charitate: quia charitas nihil est: nisi oĩa opera facere recta intẽtione. s. amore dei. et iõ dicit scriptura. j. ad Coꝝ. xvj. Confortamini in dño ⁊ omnia vestra in charitate fiant: iste ergo sunt tres virtutes theologales: de q̃bus d̃r. j. ad Coꝝ. xiij. Nunc manent fides: spes: charitas: maior autẽ his est charitas. Sequũtur virtutes morales q̃ necessarie sunt anime: vt in thesauro paradisi reponãtur. Quarũ prima intelligit̃ per quartã conditionẽ monete. s. ponderis equalitatẽ: per quã intelligitur temperãtia: hoc est ꝙ omnia opera fiant cum certa mẽsura sicut penitẽtia que debet talis assumi vt possit cõportari oĩbus diebus vite sue. Et ideo dicit scriptura ad Rom̃. xxij. Obsecro vos itaqꝫ fratres per misericordiã dei vt exhibeatis corda vestra hostiã viuentẽ sanctã deo placentem rationabile obsequiũ vestrum. dicit viuentẽ illi non offerunt hostiã viuẽtem sanctã deo placentem: qꝛ capiunt penitentiã nimis strictam ante tẽpus moriantur: ⁊ tales sunt homicide sicut ille qui occideret aliũ in xxv. anno: cum deberet viuere: ita similr̃ faciunt nimis austeri ⁊ ideo cũ mensura debẽt capere penitentiã. Quoniã si sit discreta auget vitã: vnde qui voluerit capere penitentiã: habeat exemplũ in vita scꝫ non comedere carnes: ⁊ comedere semel in die: ⁊ ita de alijs istud est tẽperãtia. Alij non capiũt penitentiã in paruo pondere. Et ideo dicit Aug. monens vt fiat penitẽtia discreta. Carnem vestram domate ieiunijs et abstinentia quãtum valitudo permittit. ¶ Quinta conditio est soni congruitas. s. quãdo facit sonũ bonũ: per quam conditionẽ intelligitur alia virtus. s. prudentia: vnde prudẽtia attẽditur in sono. s. in verbis oris: vnde de isto est auctoritas. Qui moderat̃ labia sua prudentissimus est: nota ꝙ dicit prudẽtissimus qđ est suppellatiuũ: ergo includit positiuũ et cõparatiuum. vnde quis d̃r prudens quãdo non offendit cũ lingua seipsum: prudẽtior quando nõ offendit proximũ: prudentissimus quãdo non offendit deũ: prudens ergo dicit̃ erga seipsum. s. quãdo non dicit mendacium: quia dicens mendaciũ offendit seipsum: qꝛ remouet officiũ lingue: quod est debere illud qđ est in corde. iuxta illud philosophi. voces sunt note earum que sunt in anima passionũ. item Christus Mat. xij. Ex abundantia cordis os loquitur. Cum vero dicit̃ mẽdacium lingua nõ facit officium suũ: ideo offendit seip̃m. Et ideo dicit scriptura ad Ephe. iiij. Deponentes mẽdacium loquimini veritatem vnusquisqꝫ cuꝫ proximo suo: prudentior enim dicit̃ quando nõ offendit proximũ. s. per diffamationẽ quomodo si furatur bonam famã quod est ma-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

sus peccatum q̄ furari bona tēporalia q̄ preualet bona fama q̄ diuitie. vt ptz ꝑ Salomo. Prouer. xxvj. Melius est nomen bonum q̄ diuitie multe. Gregoriꝰ: qui diffamauit tenet̄ restituere sicut furtum restituitur. Et cum dicit Augu. non pigeat ex ipso ore proferre meditata ex quo facta sunt vulnera: prudentissimus dicitur qui in verbis suis honorat deuz et non iurat in vanū nec falsum: nec negat: alꝫ non est prudēs. Et ideo dicebat Paulus ad Ephe. iiij. Om̄is sermo malus ex ore vestro non procedat: sed quis bonus est ad edificationem fidei: vt det gratiam audiētibus. ¶ Sexta conditio est figure integritas: per quam intelligitur alia v̄tus. s. iustitia: vnde iustitia est quando redditur vnicuiq; illud qd̄ sibi debetur: et ideo ille qui seruat iustitiam reddit monetam integram: verbi gratia de religiosis qui debent quattuor. s. tria vota essentialia ⁊ quartū. s. obseruantiā cerimoniarum: debēt religiosi castitatē angelicam: paupertatem apostolicam: ⁊ obedientiā generalem: ⁊ obseruantiam cerimonialē: ⁊ tunc quando seruant illa tradunt filie integritatē. Sacerdotes vero debent tria. s. digne celebrare: deuote officiare hoc est dicere deuote horas: et in hora debita: ⁊ tertio iuste edificare populum. Laici vero debent duo. s. amare deum supreme ⁊ proximum ordinate. in his enim duobus mandatis pēdet lex ⁊ ꝓphetie. Mat. xxij. Et isto mō traditur filia integra. Et ideo vnusquisq; debet tenere verbum scripture Mar. xv. Si q̄s totā legem seruauerit et offendat in vno factus est reus omnium: et ita punietur in inferno executiue: sicut si offendisset in omnibus: nō tamen tantū intensiue. ¶ Septima conditio est circularis rotūditas: per quā intelligitur fortitudo scz perseuerantia in bonis operibus: quia nō sufficit incipere nisi perficiatur: vnde debet meditari vnusquisq; q̄ in die presenti dz mori: ⁊ in illo debet seruire deo: et resistere tentationibus: ⁊ perseuerare in bonis operibus vsq; ad mortē. vnde ad illud nos monent arbores que q̄uis multa patiuntur incōmoda: tamen semper faciūt florem odorem et fructum: ita debet facere homo resistens tentationibus: quia Matth. x. ⁊ xxiiij. dicitur. Qui perseuerauerit vsq; in finem hic saluus erit. Iste sunt ergo virtutes quas qui habebit in fine vite intrabit in thesaurum glorie paradisi.

¶ De tribus medicinis siue virtutibus per quas anima renouatur. Distinctio decima.

Anima renouatur tribus medicinis siue virtutibus.

Quarum prima est virtuosa humilitas.

Scd̄a est copiosa largitas siue liberalitas.

Tertia ē gratiosa puritas siue castitas. His tribus medicinis iuuenescit ⁊ renouat anima: est tamen verū q̄ si quis sciret medicinam aliquam per quā posset corpus iuuenescere: multam pecuniā lucraretur: ⁊ multi ad eum confluerentur: ergo audiat vnusquisq; istas medicīas quibus anima iuuenescit: que incorporaliter premunt corpori. ¶ Prima ergo virtus est humilitas virtuosa. s. humiliari primo deo: ⁊ hoc in tribus. s. in corde deo obediendo: fideliter in ore loquēdo de deo: reuerenter nō iurando false: aliqui tamē non curant si faciant falsuz iuramētū: ⁊ cū tn̄ est maius peccatū ꝑm doctores canoniste ⁊ theologie q̄ homicidiū. Item opere seruire ei: item humilitas est obedire patri ⁊ matri ⁊ principi dn̄o suo ⁊ vnicuiq; alteri: ⁊ ita iuuenescit anima vnde potest cognosci per albedinem pilorū. vnde est auctoritas Danie. vij. Antiquus dierū sedebit vestimentū eius quasi nix candidū et capilli capitis eius quasi lana munda: ita similiter cognoscit̄ anima antiqua si habeat pillos capitis albos: vnde caput anime est superior pars anime que dicitur intellectꝰ siue cor: vn̄ auctoritas super illud Luce xxj. Leuate capita vestra. dicit Gregoriꝰ. Exhylarate corda populi sunt cogitatio

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

nes.vnde Dauid ps.xxvj. Multiplicati sunt super capillos capitis mei sunt cogitatus albi:quãdo omnia bona que habent et honores attribuunt sibijpsis: et omnia videntur eis alba:q̃ nullo modo cognoscũt proprios defectus:z ita cogitationes talibus sunt albe. In humilitero cogitatus sunt nigri. vñ Cant.v. Coma capitis ei⁹ sunt elate sicut folia palmarũ:nigre quasi cornus:come.s.cogitationes sunt nigre cogitando proprii defectum:et de bonis elenare ad deum intellectum:dicendo ps.cxiij. Non nobis dñe non nobis: sed nomini tuo da gloriã:et ita sunt elate quasi folia palme ad dominũ et retribuendo bonum quod habent:z dicunt nigri cogitatus. s. cogitando proprium defectum: et sibijpsi attribuendo:tunc vero est iumenis quãdo habet capillos nigros:sed antiqui quando habet albos.s.quãdo eleuatur in corde. Ubi nota historiam Pharisei qui eleuatus in templo descendit reprobatus: publicanus vero iustificatus: qui ergo habet pillos albos remouetur. iuxta illud apostoli ad Romanos.xij. Reformamini in nouitate sensus vestri. vnde dicit ps.cij. Qui replet in bonis desiderium renouabitur vt aquila iuuentus tua. ponitur autez primo. Benedic anima mea dominum: et quasi subdens rationem dixit. Qui replet in bonis desiderium renouabit ꝛc.dicit in bonis: non in malis: quoniã quando quis petit aliquid a deo si deus illud quod petitur sciat esse nocuum non dat illud petenti: sed mutat in bonum: ideo desiderium quod erat malum repletur per bonum animo collatum:dicitur renouabit vt aquila. Que cum sit senex rostrum curuum non permittit sibi aperire os:q̃ quidẽ facit ipsaz macram z plumosam ab extra:ipsa vero videns q̃ non potest comedere elidit rostrum ad petram:z ita sanatur. Ita etiaz superbus qui intelligitur per aquilam: quia aquila est auis que volat in altum: ita z superbus vult exaltari in altũ.iuxta dictũ Job.xij. Aquila in arduis ponit nidum suum:itẽ sicut aquila est macra intertus: ita superbus est macer a gratia diuina z exterius est plenus plumis: scz vanitatibus z raupis superfluis sicut caudis rauparum z cornibus z similibus:z istud accidit ex rostro intellectus reflexo ad cor considerando propriam excellentiam. Et tamen istud ducit ad mortem: cum non possit sumere cibum gratie diuine. Et ideo si vult sanari elidat rostrũ scilicet cogitationem proprie excellentie ad petram.de qua.j.ad Cor.x. Petra autem erat christus: vnde si quis voluerit superbire: considerãdo genus elidat ad petram scilicet Christum qui fuit de nobiliori genere inquantum deus est: et inquantum est de nobiliori q̃ vnq̃ fuerit si de Dauid. Item si superbiat propter diuitias consideret paupertatem christi:et ita de alijs. et ideo Dauid ps. cxxxvj. Beatus qui tenet et allidet paruulos suos ad petram:paruulos scilicet cogitatus. ¶Secũda virtus per quam anima reformatur et iuuenescit est copiosa largitas siue liberalitas scz quando quis dedicat se ad opera pietatis: vt delicet cum docet indoctos: quoniã maior est misericordia dare bona spiritualia quam corporalia. Et ergo si quis sit doctus per dei gratiam largiatur de sua doctrina elemosynã indoctis: sicut sunt predicatores qui sunt toti spiritussancti; qui dando doctrinam spiritualem largiuntur elemosynam. Item deuoti largiantur de sua deuotione inducendo altos ad deuotionem per bonum exemplum z aliquas rationes dicendo:quod si moriatur in tali statu ibit ad infernũ: item visitare illos qui sunt in carcere siue hospitali spirituali scilicet purgatorio: et hoc per orationes: et ita de alijs operibus spiritualibus. Item etiaz adimplere opera misericordie corporalia:per ista enim renouatur anima antiquata per peccatum auaritie. Unde vnũ signum antiquitatis cordis: quando inclinat caput ad terram: istud clarum est.et cum hoc est auctoritas clara. Luce decimotertio. Erat mulier quedã que habebat spiritum infirmitatis

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

annis decem ⁊ octo: ⁊ erat inclinata nec omnino poterat sursum respicere. Item similiter anima inclinat caput ad terrã ꝑ auaritiã: ita ꝙ sunt inclinati a deo diuitijs: ꝙ non possunt leuare caput ad dominũ. Et de talib⁹ loquitur Dauid in persona christi di. p̃s. xvj. Proijcientes me nunc circũdederunt me occulos suos statuerũt declinare in terram: loq̃tur de auaris qui primo eijciũt a se xp̃m cũ ipse fuerit in hoc mũdo pauperrim⁹ ⁊ tales auari ꝓijciũt ipsum quasi dicendo cũ iudeis Luc. xix. Nolum⁹ hũc regnare sup̃ nos. Cum enim iudei scirẽt Christũ iam natũ q̃uis non cognoscerẽt eũ. dixerat em̃ Joãnes baptista: medi⁹ aũt vr̃m stetit quẽ vos nescitis. Cũ aũt in iordane oñdisset eũ dicẽs Joã. j. Ecce agnus dei: ecce qui tollit peccata mundi: hoc est de quo dixi vobis. Cum autem postea vidissent eum pauperem: dixerũt nolumus hũc regnare sup̃ nos: ita etiam facient auari maxime tempore antixp̃i: quia negabunt eũ propter diuitias: dicit circũdederẽt me. vbi nota ꝙ prelati ⁊ sacerdotes sunt ante christum quia orant pro ppl̃o. vnde Paulus ad Hebre. v. Omnis pontifex ex hominib⁹ sumptus pro omnibus constituitur in hijs que sunt ad deum vt offerat dona et sacrificia ꝓ peccatis. diuites nõ sunt ad dexteram: quia sunt in prosperitate diuitiarũ: pauperes a parte sinistra: p̃ncipes terreni sunt retro: quia debẽt tueri in temporalibus ⁊ mũdanis. Si vt dictũ est intercedũt in spũalibus. Sz oẽs isti prelati siue principes siue pauperes siue diuites omnes ꝓijciũt Christũ per auaritiam ⁊ circũdederũt (vt dictuz est) Christũ quia stant sibi circumcirca. s. añ et retro a dextris ⁊ a sinistris: ⁊ tales statuerunt oculos suos declinare in terrã: quia non curant nisi de terrenis: ⁊ fiunt similes brutis: que omnia respiciũt ad terram: ad denotãdũ ꝙ nihil habent in celo: sed omnia tam corpus q̃ animam habent a terra: vnde anime brutoꝝ educuntur a terra. Genesis. j. Producat terra animam viuentem: et ideo cum auari non curant de celestibus similes sũt brutis: cum inclinant caput ad terram: et ita anima est antiquata: sed quando renouabit̃ seu iuuenescet ostendit deus in natura. s. in serpente: qui cũ sit senex: et non possit se mouere in foramine stricto transiens dimittit pellẽ: ⁊ ita iuuenescit: ⁊ ita est de auaro: quoniam per serpentẽ intelligitur auarus: qm̃ sicut serpẽs respicit in terra ita etiã auarus respicit terrena: ⁊ sicut serpens non vadit via recta: ita etiã auarus nunq̃ vadit ꝑ viam rectaz: sed per fraudes ⁊ cautelas q̃tum potest acquiri bona temporalia. Quid ego restat si vult renouari: ⁊ iuuenescere: faciat sicut serpens dimittendo pellez: scilicet diuitias male acquisitas: et de alijs bene acquisitis prestet indigenti: quia maximum bonum est prestare: ideo dicit Dauid. Jocũdus homo q̃ miseretur: ⁊ comodat: disponit sermões suos in iudicio: quia in eternum: nõ cõmouebitur: vide quomodo disponit sermones in iudicio. s. quia cũ Christ⁹ ostẽdat vulnera: ⁊ dicet sibi. O homo q̃d fecisti pro me: cũ ego tantuz fecerim pro te: respondebit dñe non feci tantum ꝓ vobis q̃tum vos fecistis ꝓ me: cum de bonis a vobis mihi collatis prestiti indigentibus: ergo prestetur sine vsura: qui ita precepit deus Deut. xxiij. Non fenerabis fratri tuo pecuniã ad vsuram nec fruges nec quãlibet aliaz rẽ: sed alieno fratri aũt tuo absq̃ vsura illud quo indiget comodabis. Sed tamen qñ quis vult aliq̃d ab alio sibi prestari: statim dicit placet: ⁊ tunc quando dicit ꝙ prestabit per viam rectam: sed statim vadit ꝑ deuia: quando petit vsuraz sicut etiã qñ venditur aliquid vadit per viam rectã: sed quando vult amplius quomodo expectat pecuniaz vel quomodo fit fraus tantum deuiatur a via recta. Et ita ptz quomodo auari intelligũtur per serpentes: ⁊ de istis serpentibus: scz auaris loquitur de⁹ per Hieremiã cũ dicit Hier. lxxxviij. Ecce ego mittã vobis serpẽtes et regulos q̃bus non est incãtatio ⁊ incedebunt vos ait dñs: loquitur laboratoribus quibus mittet deus auaros ꝓpter peccata que committuntur contra

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

dūm: quia non faciunt die tam completam quando conducūtur ab alijs: ita qz vnꝰ furatur alteri: item quia nō soluūt bene decimas: ideo deus mittit auaros ad puniendum eos: ⁊ non possunt incātari: sed flecti ꝑ preces aliquomodo: cū tenebunt aliquē excōicatum vel incarcerant: ⁊ ideo de auaris dicit Job.xv.c. Cor eiꝰ indurabitur quasi lapis: ⁊ stringetur quasi malleatoris intꝰ. Si ergo velint renouari vadāt ad fornacem confessionis strictam hoc est ad confessorē habentē strictam consciam qui non absoluet alꝫ nisi dimittatur pellis per restitutionē vsure: ⁊ post talis erit iuuenis: ergo renouamini i nouitate sēsus.

¶ Tertia virtus per quam anima iuuenescit ⁊ renouatur est castitas vel puritas gratiosa. s. nō luxuriari nisi tantum coniuges qui sub forma a deo instituta vtantur. Ceteri vero nec corde nec opere nec ore loquendo velint gustare de cibo illo fetido. Si dimittāt cōiugibus qui habent illud placitum cum magno honore deus scit q̄ta patiūtur in matrimonio: ceteri non cōplaceāt in cibis et potibus ⁊ dormitionibus sine peccato: ⁊ isto modo renouabitur anima ⁊ iuuenescet que erat antiqua: vnde ꝑ exempluz corporalis senectutis cognoscitur antiquitas anime. Signa aūt corporalis senectutis inter cetera est qñ amissꝰ est sensus: ⁊ venit ebetatio sensuum: scz qñ non potest videre vel audire vel habere saporem cibi: ⁊ ita de alijs: ita est de anima que non sentit peccata vnde subtilis est sensus corporis in aliquibꝰ vt sēsus aīe valde obscuratꝰ: vnde si q̄s ambulando offendatur a lapillo statim sentit. Sed si offendatur a rupe inferni q̄ est in anima per iram non sentit: item sentit ventum intrantem per fenestram sed non sentit ventum superbie in anima: item non sentit morbum demonis extrahentis de ecclesia ante officium cōpletum die dominica: itē non sentit puluerē inuidie in anima: ⁊ ita de alijs. Et ideo paulus prime ad Cor.ij. Animalis homo non percipit ea que sunt spūs dei. Stulticia enim est illi et non potest intelligere. Ergo si volumus renouari ⁊ iuuenescere recuperet sensus anime ⁊ hoc in confessione: ⁊ ita reformabitur: ideo Dauid psal.ciij. Emitte spm̄ tuum ⁊ creabūtur: ⁊ renouabis faciē terre. Dicit emitte spm̄ tuū: ad habendū contritionē et confessionez: qm̄ homo de se nō potest leuare se a peccato: q̄uis per se peccet. Sed oportet ꝙ eleuetur a deo: iuxta illud Ozee.xiij. Perditio tua isrl̄ tantummodo ex me auxilium meum dicit: ⁊ creabuntur. Unde sciendū ꝙ scdm doctores theologie quādo quis peccat occidit ad minꝰ.xv. nobiles creaturas. Quarum prima est gratia gratum faciens que prius erat informis iuxta illud Jac.ij. Fides sine opibꝰ mortua ē ⁊c. Secunda fides formata.

Tertia spes q̄ prius dicebat p̄sumptio.

Quarta charitas.

Quinta septez dona spiritus sancti: ⁊ sic sunt vndecim.

Sexta quattuor v̄tutes morales infuse quas infundit in aīa ipse deus: quoniā quattuor virtutes morales acquisite ꝑ exercitiuz non iustificant animam nisi sint infuse a deo: ⁊ ita habemus.xv. nobiles creaturas que occiduntur per peccatum ⁊ adnihilātur ⁊ creantur quando quis penitet. Ergo renouamini ⁊ iuuenescite: vnde istis.xv. creaturis viuificatis faciamus fructum meritoriū quēadmodum arbor ramis viuificatis in vere qui mortui erant in hyeme faciunt flores ⁊ fructus ⁊c. Ita penitēs post hyemem peccati facit in vere gratie diuine flores penitentie et fructus bonorum operum meritoriorū. Nos ergo ita faciamus: vt sic de senio peccato per gratiam renouati veniamus ad gloriam paradisi. Amen.

¶ De trib⁹ testibus quos anima ad iudicium delata pro se vel cōtra se habet.

Distinctio.xj.

Anima delata ad iudicium habet tres testes pro se vel cōtra se.

Primꝰ est conscia propria.

Secundus est angelꝰ bo-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

nus propius.

Tertius est iudex vniuersalis.

Isti enim perhibent testimonium. Un primo testis est conscientia propria: qm̃ cõscientia cuiuslibet est ad modũ cuiusdaz libri: qm̃ priusq̃ aliquis peccauerit imediate peccatũ scribitur in conscia: et remanet impressum in cõscientia: cuius supposito q̃ transiuit actus. Similiter bona opera remanent impressa: cuius actus trãseat. Cũ em̃ alius eat ad aliud bonum facit: tunc Christus imperat vt scribatur in cõsciẽtia ppetuo di. q̃ meritum p̃sequat in paradiso: pone practicã qñ bona opera q̃cũq̃ sint scribũtur siue salutatio xpi siue deuote audire missaz nunq̃ em̃ deo obliuiscit bonoꝝ operuz. vnde ad Rom. Cuz em̃ gentes que legẽ nõ hñt naturaliter ea que legis sunt faciunt eiusmodi legẽ non habentes ipsi sibi sunt lex q̃ ostẽdunt opus legis scriptuz in cordibus suis ꝛc. ergo bona opera remanent scripta in cõscia. similr mala opera: pone practicã quõ aliq̃s bibit ante missam vel in ea loquitur vel non vult loqui cũ proximo: ꝛ sic de aliis: qm̃ omnia peccata siue parua semp scribũtur in libro conscientie. Un̄ psal. cxxxviij. Imperfectum meuz viderunt oculi tui: ꝛ in libro tuo omnes scribẽtur: dicit em̃ conscientia liber dei: eo q̃ nullus potest in eo legere nisi deus: ꝛ ille cuius est. sapientia. Et notandum q̃ due sunt carte siue folia: in vna carta scribũtur boni literis aureis: in alia vero scribũtur mali nigerrimo incausto: iste autem liber nõ põt aperiri nisi in iudicio. Unde qñ aia exit a a corpore portatur ad iudiciũ coram christo: ꝛ ibi accusatur per demones. Tunc audita accusatione christus precipit q̃ aperiatur liber conscientie: ꝛ ibi legit. Si inueniant bona opera xps increpat demones dicens ite maledicti: quoniam illud qõ dicitis de isto non est veruz: ergo studeamus vt in numero talium inueniamur: ꝛ numeremur: vñ ad Cor. j. Gloria nostra hec est testimonium conscientie q̃ in simplicitate ꝛ sinceritate dei et non in sapientia carnali: sed in gratia dei conuersati sumus in hoc mundo. Tria enim requrit a nobis deus. s. simplicitatem non duplicitatem: sed vt bona que facit aliquis faciat tantum respectum: dato q̃ non habeat cor ad vanam gloriam vel ad laudem humanam. ¶ Secundum est integritas: scz integre credere q̃ fidem totam ꝛ non partem. ¶ Tertium est gloria dei scz integre ꝛ perfecte credere non ponere errorem nec dubitationem ꝛ continuare semper in omnibus operibus virtuosis: ꝛ talib⁹ repulsis demonibus ad accusatione loquitur christus Mat. xxv. Euge serue bone ꝛ fidelis: quia sup pauca fuisti fidelis. s. supra tria tam dicta supra multa te constituã. Per contrarium est de illis qui descendunt ad infernum impenitentes. Tũc enim illo delato ad iudicium aperitur liber in quo non inuenitur aliquod bonum in parte dextra scriptum: sed bene in sinistra incausto nigro scripta sunt mala: tũc visis illis malis Christus tradit eam demonibus: et ecce quando conscientia est testis: vnde ad Roma. ij. Testimonium reddet illis conscientia ipsorum: remedium tamen habemus: vnde pro declaratione. Nota exemplu3 de quodã magno predicatore contra quem balliu3 ciuitatis fecit informationes. Et cuz habuisset depositiones testium scripsit eas in quodã libro quem fortiter clausit: ꝛ signauit vt mitteret euz regi qui haberet exequi iudicium contra illum homicidam proditorem. Cum autem conuocasset eundem homicidam tradidit illi libz̃ clausum ꝛ signatum vt eum deferret regi: cũ autem diu perambulasset in via considerauit intra se q̃ magnus malefactor fuerat: ꝛ timẽs ne illo libro illo eẽt aliquod scriptum contra eum aperuit libz̃: ꝛ videns informatiões contra se fleuit amare considerãs non posse euadere manũ regis: quia potens erat: nec posse fugere ꝓpter q̃ possidebat: qui iuit ad quẽdã amicũ suum fidelem. Cui secrete omnia narrauit: amicus promisit sibi radere depositiones contra ipsum factas: ꝛ scribere pro ipso easdem depositiones si permitteret sibi q̃ a mõ desisteret a pecca-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

tis. Cui homicida: ego promitto vobis ꝙ a modo ab omni peccato mihi cauebo: amicus vero rasit depositiões ⁊ clausit librum ⁊ tradidit alteri dicens: vade et porta audacter hunc librum regi. Cũ autem accusatores venissent coram rege ⁊ eum accusassent ille venit ⁊ tradidit librum regi. Tunc accusatores dixerũt regi: capiatur iste eo ꝙ homicida est: et vos domine rex inuenietis informationes in illo libro. Rex vero aperiens librũ inuenit contrarium accusantiũ ⁊ increpauit eos ⁊ alium iustificauit. Ad propositum dum nos peccauimus aspiciamus librũ conscientie nostre: ⁊ visis peccatis lugeamus conterẽdo: eo ꝙ condẽnari habemus coram deo rege: post debemus ire ad amicum. s. confessorẽ qui absoluendo nos a peccatis radit pctã q̃ in anima erant. Joã. ij. Quorum remiseritis pctã remittuntur eis. Et post facere iniunctã penitentiam per confessorem postea cum anima portabitur corã deo vt iudicetur accusabitur per demones: ⁊ Christus precipiet vt liber aperiatur: qui liber dicit̃ grãdis. Esa. viij. Sume tibi librum grandem: ⁊ scribe in eo stilo hominis velociter: dicitur enim cõscientia liber: in quo deus precepit scribere stilo hominis. Ubi notãdũ est ꝙ in antiquo testamento scribebant homines stilo dei q̃ erat valde religiosus: intantum ꝙ nullus poterat propter illam confessionem intrare paradisum. Sed modo scribimus stilo hominis: scz quãdo confitemur sacerdoti: ⁊ iste scelus benignus est: quia eius scripta nos ducit ad paradisum: ⁊ ideo caueamus ne scribamus tantummõ cuz stilo dei: scilicet confitendo tantũmodo peccata nostra deo: quia hec confessio duceret nos ad infernum: sed scribamus stilo hominis scz confitendo peccata nostra homini: et iniũctam per eum penitentiam complendo ⁊c. ¶ Secũdus testis est bonus angelus; vnde doctrina est in theo. ꝙ vnusquisq̃ statim cum nascitur habet vnũ bonũ angelum ad sui custodiã deputatũ: deus enim respiciẽs in hũc mũdum qm̃ omnia videt. psal. xiij. Dñs de celo prospexit super filios hominũ ⁊ videns aliquã mulierem pregnantẽ vocat aliquẽ angelũ eum noiando qm̃ singulos ãgelos noibus suis vocat: ⁊ precepit ei vt custodiat partum illius mulieris. Tũc angelus gaudens eo ꝙ datus est ad custodiã creature rationalis venit ad illũ custodiendũ: ⁊ nunq̃ eum deserit: donec sit in paradiso vel in inferno. Unde glo. sup illud Mat. xviij. Angeli eorũ in celis semp̃ vidẽt faciẽ patris nostri q̃ in celis est. Dicit. Magna est dignitas animaꝝ vt vnaqueq̃ habeat angelũ bonũ ad custodiã sui delegatũ. Et iste angelus est testis in iudicio ⁊ ꝑhibet testimoniũ de visu di. ꝙ vidit opera bona vel mala: ⁊ semper presentat xp̃o bona q̃ agimus in hoc mũdo. Pone practicticam quando quilibet debet cogitare ꝙ facit malũ: ꝙ angelus bonꝰ videt: vñ in psal. ix. Angelis suis deus mandauit de te: vt custodiãt te i omnibꝰ vijs tuis, mõ pone practicam quõ aĩa venit ad iudiciũ ⁊ accusat̃ ꝑ demones: tunc deꝰ petit bono ãgelo vtrũ illd̃ qd̃ dicũt demones sit verũ. Angelꝰ aũt dat testimoniũ ſm opera siue bona siue mala: ⁊ scd̃m illud iudicatur: vñ quomõ iudicatur ſm opera bona deus p̃cipit angelis, vt portent eam ad paradisũ. vñ Job. xxxiij. Si fuerit ꝓ eo angelꝰ loquẽs vnũ de similibus vt annunciet hois equitatem miserebit̃ eius: ⁊ dicet libera eum vt nõ descendat in corruptionem: per cõtrarium est in malis: interrogatur enim angelꝰ ⁊ perhibet testimoniũ cõtra eam di. Si possem excusare hãc animã corã vobis dñe libenter facerem: sed nõ possum: qd̃ fecit quod dicunt demones: tunc liberatur a demonibus terribiliter clamando remediũ habemꝰ in hoc mũdo: vt faciamus istud qd̃ dicit Bernardus. s. Noli p̃nte sctõ ãgelo facere ꝙ me p̃nte facere nõ audes. Et faciamus orationẽ angelo qualibet die mane ⁊ fero dicẽdo. Angele qui meꝰ es custos pietate superna me tibi cõmissum serua defende guberna. ¶ Tertius testis est iesus xp̃s iudex vniuersalis: vnde sciẽdũ ꝙ nullꝰ põt eẽ in eadẽ cã iudex et testis in hoc mũdo:

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

tamē christꝰ est iudex ⁊ testis. vnde Hiere. xxix. Ego sum iudex ⁊ testis dicit dominꝰ. Quomodo aūt christ iudicet ⁊ testificet declarat Malachias ꝓpheta. iij. ca. dicēs. Ecce accedā ad vos in iudicio ⁊ ero testis velox oībus maleficijs ⁊ adulterijs ⁊ periurijs ⁊ qui calūniant mercecennarij ⁊ qui humiliāt viduas ⁊ pupillos: ⁊ qui opprimunt peregrinū: nec timuerunt me dicit dñs. Dicit accedaz ad vos qm̄ aīa anteq̄z iudicet non vadit ad celū corā christo: qꝛ nō est digna: sed christus accedit ad animā. s. ꝑ manifestā reuelationē ⁊ etiā iudicat hominē de septē pctis in auctoritate supradicta numeratis testimoniū ahibēdo ꝯtra maledictos scz qui diffamāt alios. Displicet em̄ deo illud pctm̄ plus q̄z furtum. quoniā maius peccatū est furtū fame q̄z bonorū ēporalium: ⁊ ideo ponit primū in ordine. Unde Prouer. xxij. Melius est nomē bonum q̄z diuitie multe. ergo si nullus pōt intrare paradisum si fuerit aliquid furatus nisi prius restituat: qm̄ non remittit ꝓeccatū nisi restituatur ablatū: ergo multo magis ille qui furatus fuit famam bonam alicui non poterit intrare paradisum nisi restituat illā. Et hec ꝑverba cōtraria verbis diffamatorijs. ¶ Secundum peccatū est adulteriū ⁊ cōmittit inter vxoratos scz qñ mulier vel vir rūpit fidem. Et est sciendū ꝙ matrimoniū dicitur esse sacramentū ab incarnatiōe citra: qꝛ ante non erat sacramentū: sed tm̄ modo erat in officium nature modo est sacramentū: eo ꝙ est sacre rei signū denotat coniuntionē diuinitatis cum humanitate: matrimonio em̄ cōsummato iam vir ⁊ vxor non sunt duo sed vna caro. vñ Mat. xix. Itaq̄z iam nō sunt duo: sed vna caro: denotat nāq̄z coniūctio maris cum femina: coniunctionē diuinitatis cū humanitate qui nunq̄z separabunt: modo cum quis eorū frangit matrimoniū implicite innuit heresim: eo qꝛ frangēs matrimoniū denotat ꝙ humanitas separabitur a diuinitate qđ est heresis. ¶ Tertium peccatū est periuriū qđ est maius peccatū homicidio: pone practicam quomodo iuratur hodie. ¶ Quartū pctm̄ est retinere mercedē seruitorū cū calūnijs scz cum fallatijs dicēdo illis: vos nō bene fecistis opus meū: vel non fecistis cito: vel nō fecistis sicut ego volebā: vel fecistis mihi fraudē ⁊c. ¶ Quintum peccatum est persequi viduas ⁊ pupillos. Deꝰ em̄ vult ꝙ vidue honorent ꝙ vere vidue sunt: et dic practicā quomodo persequūtur vidue. Sextū peccatum est opprimere peregrinum: debemus em̄ eos custodire in patria tm̄ cum nullum amicū ibi habeant. ¶ Septimū peccatū est non timere deū: sed ipsum blasphemare ipsum laniando iurando per epar per cor ꝑventrem per plagas: ⁊ sic de alijs. Ad sensuz videtur quomodo iuratur hodie: et quomodo ꝓpter predicta veniunt tempestates: fulgura: mortalitates: guerre ⁊c.

De quattuor nominibus que aīa siue bona siue mala iuxta quattuor operatiōes ipsius aīe ab hoc mundo nouiter exeuntis sortitur. Distinctio. xij.

Anima siue bona siue mala iuxta quattuor operationes ipsiꝰ anime nouiter recedētis ab hoc mundo q̄ttuor nomina sortitur.

Primum est exitus corporalis.
Secundum est incessus spiritualis.
Tertium est introitus paternalis.
Quartum est merces meritalis.

¶ Pro p̄mo opere bona aīa vocat filia principis: mala vero vocat filia latronis. Pro scđo bona anima vocatur filia syon: mala vero vocat filia edon. Pro tertio bona aīa vocatur filia iuda: mala autē dicit filia babilō. Pro quarto opere bona anima vocatur filia hierusalē: mala vero dicitur filia belial. Primū ergo opus anime nouiter recedētis ab hoc mundo est exitus corporalis: qꝛ scz dimittit corpus: et si anima sit bona sctā ⁊ penitens condigne non exijt sola: sed statim dum est in articulo mortis subito angelus bonus custos eius qui videt horam mortis propinquā vadit ad christū: qui lz om̄ia sciat tñ placet sibi audire narrari que facimus: dixitq̄z angelus christo. O dñe talis quē mihi cōmisisti vixit in bonis ope

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ribus seruauit precepta vestra et noluit viuere sm sensualitatem suã: sed sm vestrã volũtatẽ: nec sequi suas inclinationes: sed vras ordinationes: mõ autẽ est in articulo mortis: ⁊ tũc statim xps mittit angelos multos: ⁊ si talis habeat filios vel filias in paradiso dũ audiũt nouã illa dici ab angelo. s. q aia patris vel matris eoꝝ debet venire ad paradisum cũ magno gaudio dicũt. O dñe vos precepistis honorare patrem ⁊ matrẽ: detis nobis licentiã vt vadam⁹ ad associandũ patrẽ nr̃m vel matrẽ nostrã: quivel q̃ mõ est in articulo mortis. Hec patẽt ex multis miraculis: ⁊ qñ exit a corpore statim videt angelos ⁊ aias filioꝝ vel filiarum quas cognouit ⁊ nolat eas nole suo que honorifice recipiũt ⁊ honorãt ⁊ associatur ab eis. Et ex isto honore vt filia principis in die nuptiarũ nõ vadit sola sed nobiliter associata militib⁹ et baronib⁹. Sic aia sctã ⁊ deuota associat̃ ab ãgelis et aiabus: vñ est auctoritas ad hoc Canti. vij. Qõ videbitis in sinamite nisi thoros castroꝝ: q̃ pulchra sunt gressus tui in calciamẽtis filia principis. Sinamitis interpretat̃ mortificata: q̃ q̃diu aia stat in mũdo isto p̃ pniam mortificat corpus castigando carnem que inclinat ad pctm̃. Apls dicit ad Colł. iij. Mortificate mẽbra vestra q̃ sunt sup terras. Quid ergo videbitis in sinamite. i. in aia p penitentiã mortificata vbi choros castrorum. i. ordines angeloꝝ. Angeli eã vocant castra. Ita vocauit eos Jacob Gene. xxxij. dicẽs. Castra dei sũt hec. q̃ pulchra sunt gressus tui. i. exit⁹ tui qui sunt virtutes: ⁊ operibus meritorijs ambulamus ad xp̃m. vnde Dauid p̃s. lxxxiij. Ibunt de virtute in virtutem videbitur deus deoꝝ in sion. Deus deoꝝ. i. archãgeloꝝ. Sicut eã vicijs ⁊ malis operib⁹ ambulamus ad infernũ: ita bonis moribus ⁊ virtutibus vadimus ad paradisum. Et sicut bona calciamẽta decorant pedes: ita recte intentiones nostre decorũt opera nostra: ideo dicit pulchra sunt gressus tui. i. virtutes et bona opera: in calciamentis. i. intentionibus rectis erga dñm filia principis. Per oppositum si aia sit mala et impenitens vocat̃ filia latronis: q̃ sicut latro quando debet duci ad furcas data sentẽtia: statim ad portam carceris venit̃ gentes exitum eius expectãtes. ita est de aia mala filia Ade latronis: q̃ cõtra preceptum dei de orto paradisi furatus fuit fructũ vetitũ: propter q̃ oẽs ibant ad furcã inferni ante aduentũ xp̃i. ¶ Nota cõtra illos qui furantur fructus quõ peccant mortaliter: qui dicuntur latrones q̃ cõmittunt furtum. Primo superbi furanꝝ de fructu arboris superbie de quo precepit deus ne homo tãgat fructus illius arboris qui sunt pompa: presumptio: vana gloria: hipocrisis ⁊ sic de alijs cõditionibus superbie. Et multi volunt cõedere de istis fructibus. Item de arbore auaritie cuius fructus sunt vsura: rapina: calũnia: furtum: sacrilegiũ ⁊c. Item de arbore inuidie cuius fructus sunt odiũ: rancor: mala volũtas: diffamatio ⁊c. Item de arbore luxurie cuius fructꝰ sunt fornicatio: adulteriũ ⁊c. Item de arbore gule cuius fructus sunt comessationes: ebrietates: et ieiunioꝝ fractiones ⁊c. Item de arbore ire cuius fructus sunt vindicte: rancores: homicidia ⁊c. Itẽ de arbore accidie cuius fructus sunt ociositas: negligentia ⁊c. Et q̃ tales latrones moriuntur ⁊ aia vult exire de corpore: tũc sunt ibi demones inferni spectãtes filiã latronis. Et ad hoc ẽ auctoritas Michee. v. Mũc vastabilis filia latronis: respondet aia pro se ⁊ in persona altarũ: quando videt demones obsidiones posuerũt sup nos ibidem: ⁊ est de tali aia sicut de perdice que est in loco abscondito quã inquirũt venatores q̃ scientes ipsam in loco absconditio habent baculos et circuunt vepres seu locum illum in quo est perdix circunquaq; hinc ⁊ inde sunt canes: in aere sunt falcones: ⁊ sic perdix non põt euadere: q̃ cum baculis faciunt eam exire de loco vbi latitabat. Si velit fugere per terram canes capient ipsam. Si aũt volat in aere: falcones ipsam capient. Ita est de aia peccatrice que est abscondita in corde peccatoris: que dum venit ad mortem percutitur cum baculis: scil

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

doloribus mortis qui dicuntur baculi mortis: de quibus Dauid psalm̄. cxiiij. Circūdederunt me dolores mortis scz: canes sunt in circuitu. Psal. xxj. Circundederunt me canes multi scz demones: nunc vastabilis: scilz in exitu corporis erit destructa filia latronis: id est anima peccatoris que non poteris euadere.

¶ Secundū opus anime post exitum a corpore est incessus siue ambulatio spiritualis que post exitum anime corpus remanet in loco vel alibi. Sz anima vadit ad celum sursum: vel ad infernū deorsum. Et propter hoc ambulatio spiritualis: qr spūs sine corpe vadit. vñ debetis scire ꝙ vsqꝫ ad celum est longa via: ⁊ in media regione aeris est maxima multitudo demonū: quia quando ceciderūt de celo non descenderunt oēs ad infernum: sed maximus numerus remansit in aere ⁊ circa nos: modo videam⁹ quomodo trāsibit anima inter tot demones sine periculo? Dico ꝙ anima bona ⁊ sancta dum ascendit associata sanctis angelis demones fugiunt hinc ⁊ inde in aere et tremunt: ⁊ anima videt eos: ⁊ cogitat a quibus eorum fuit tentata in hoc mūdo sed noluit cōsentire: ⁊ dicit eis. O ꝓditor nunquid es Leuiatham qui tentabas me de superbia ⁊c. sed deus adiuuauit me sua mia. Item de Māmona qui tentat de auaritia. Asmodeus qui tentat de luxuria: ⁊ sic de alijs. ⁊ transit anima sine timore. Et ex isto aspectu demonum anima bona dicitur filia sion id est speculatio. vnde Zacha. ix. Non transibit super eos exactor qr nunc vidit oculis meis. Exulta satis filia sion. i. speculatio: exactor diabolus non transibit ⁊c. Ideo sancta anima dicitur filia sion. Si vero anima sit mala descendit ad infernū et non dicitur filia sion: sed filia edom. Auctoritas Threnorū. iiij. Filia edom qui habitas in terra his ad te quoqꝫ ꝑueniet calix: inebriaberis atqꝫ mandaberis. Nota his scilz consiliatoris seu festinantis. Dicitur festinans quia festinanter peccauit: quia quando fuit creatus voluit statim esse equalis deo: qr multi angeli sibi consenserunt: ideo facti sunt demones. Ecce quomodo festinanter in modico ceciderunt: ideo dicit qui habitas in terra his id est festinantis: ad te quoqꝫ veniet calix: de quo beatus Joannes Apocal. xiiij. Biberunt de calice ire dei inebriaueris: qr sicut ebrius nescit quid facit: ita anima quando sentit intolerabiles inferni penas blandimentis scilz mentis et gaudij. Cauete ergo ne anima vestra sit filia edom. ¶ Tertiū opus anime post egressum a corpore est ingressus paternalis. Si enim aīa sit bona intrat celum. Si autem mala: infernum. Si intrat celum dicitur filia iuda: si infernum dicitur filia babylon: hoc est confusionis. Quomodo anima bona est egressa a corpore: ⁊ cum illa honorabili comitiua angelorum ascendit ad celum laudans ⁊ benedicens dñm: tunc pro tota si sanctus michael pro angelis: ⁊ beatus petrus pro omnib⁹ sanctis aperuit ei portam ⁊ anima intrat cum tota comitiua: ⁊ quando vident pulchritudinem inextimabilem celi admirātur valde: et angeli ⁊ anime beate per fenestras suas respicientes quando vident animā nouiter intrantem laudant et benedicunt deum: salutantqꝫ animā dicentes. O benedicta creatura benedicta dies et hora in qua dimisisti peccata et penitentiam fecisti. Tunc anima respondet illud p̄s. cxiij. Non nobis dñe non nobis: sed nomini tuo da gloriam. Et ex isto introitu anima dicit̄ filia iuda. Auctoritas Dauid psalm̄. xcvj. Audiuit ⁊ letata est filia sion ⁊ exultauerunt filie iude propter iudicia tua domine. Filia sion dicitur anima propter incessum spiritualem: ⁊ exultauerunt filie iude scilz laudis ⁊ confitētis ex ingressu paradisi: non propter iudicia tua domine. Que ⁊ quot sunt? Dico ꝙ sex: tria in hoc mūdo: ⁊ tria in alio: que omnia attribuuntur deo. Primū iudicium in hoc mundo est cordis contritio de peccatis ⁊ bonum propositū abstinendi. Ecce primū iudicium in quo creatura iudicat cogitare se. Secundum iudicium est oris confessio: quando persona dicit omnia mala coram confessore tanqꝫ iudice. Istud iudicium est necessa

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

rium: quia sicut ad vulnus curandum est necesse q extrahatur ferrum et corruptio. Ita est necessarium q de anima eij ciantur peccata per confessionem. Tertium iudicium in hoc mundo est corporis afflictio: optimum iudicium est castigare in hoc mundo carnem: ne castigetur in inferno. ¶ Item in alio mundo sunt alia tria iudicia. Primum est in exitu anime a corpore: assotiatio angelorū sanctorum. Ex quo enim sunt assotiata bonis operibus et virtutibus iudicat deus vt associetur cum angelis. Secundum iudicium est fuga demonū in media regione: ex quo enim anima fugit et euitauit tentationes demonum iudicat deus vt tunc ipsi fugiant: z anima transeat libera. Tertium iudicium est in introitu paradisi vbi anima laudat et benedicitur: z angeli et anime beate letantur in eius introitu. Ex quo erit anima laudauit et benedixit deum in mundo: deus iudicat vt ipsa laudetur z benedicatur. Ecce quare dicitur exultauerunt filie iude. Totum oppositum est de anima mala et impenitente: quia vadit ad patriā et regionem infernalem: z quando est in ianua statim aperitur: z exit fumus horribilis z fetidus sulphuris: et tunc anima clamans terribiliter z horribiliter fiens dicit. O misera introibo huc. Et demones dicunt. Uenias proditor sicut proditrix anima: quia in eternum eris hic. Et ex isto introitu anima mala dicitur filia babylonis: id est confusionis: quia sicut in paradiso est ordinatio angelorum z sanctorum: ita in inferno est ordinatio et confusio. Job. ix. Ubi nullus ordo sed sempiternus horror inhabitat. Ideo anima dicitur filia babylonis. Auctoritas Dauid psalm. cxxxvj. Filia babylonis misera beatus qui retribuet tibi retributionem quam retribuisti nobis. Uerba sunt sanctarum personarum. Nota: beatus supple est ille qui retribuet tibi retributionem &c. qz in hoc mundo mali et peccatores iniuriantur bonis z persequuntur eos dicētes. O de isto hipocrita; sed de malis ponis et sibi similibus nihil dicunt reprehensuum: sed ibi anima punitur a deo: ideo dicit. Beatus qui retribuet tibi retributionem tuā quā retribuisti nobis.

¶ Quartum opus anime post exitum a corpore est receptio mercedis in celo si sit bona: vel i inferno si sit mala. Ex quo anima bona est ingressa in paradisum: venit ad cathedram christi et osculatur sibi pedes velut summo pontifici: z manus virginis marie et regratiatur sibi: z ibi coronat a christo corona glorie. Auctoritas Sapien. v. Accipiet regnū decoris z diadema speī de manu domini. Deinde collocatur in cathedra z ibidez manebit in secula seculorum: in cōtinua pace gaudio z alacritate: z ex hoc dicitur filia hierusalem que interpretatur pacifica. Sapien. iij. Letare z exulta filia hierusalem dūs in medio tui non timebis malum vltra. Nota letare z exulta: qm̄ differentia est inter letari et exultare: qz exultatio est in corde z non solum in corde: sed etiā ostenditur ad extra. Et ideo dicitur exultatio quasi extra salutatio. Letitia est tm̄ in corde z non ostenditur ad extra. Anima quando intrat paradisum letatur: sed in die iudicij exultabit: quia letitia anime saltabit extra: quia redundabit in corpore: quia sicut modo esse anime commutūtur corpori: ita tunc esse glorie ipsius anime cōmittabuntur corpori. Per oppositum si anima sit mala in inferno recipit mercedem sm̄ peccata z mala que fecit. Uerbi gratia. Si persona fuerit in hoc mundo superba z vana exaltando se super alios: anima illius recipiet in inferno mercedem quaz meruit: quia humiliabitur in maximis penis et conculcabitur pedibus demonum. Et ex hoc dicitur anima filia belial. primi Regum primo. Unde belial habet duplicem interpretationem. Est enim q̄ sine iugo vel sine domino. Prima interpretatio que est absq; vel sine iugo ostendit q anima damnatur. Secunda interpretatio ostendit quā penā habet. Quantum ad primū sciendum q deus imponit nobis iugū dicens Mat.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

xxiiij. Tollite iugum meuz sup vos: hoc aūt iugum siue onus dñi est multū leue qz non ponderat nisi.x.libras vel.x.vncias que sunt decem precepta legis: sed tamen sunt multi qui nolunt portare illud iugum: qz quilibet vult viuere ad libitum suum ꝛ ꝟm suam voluntatē ꝛ non curat de preceptis dei. Sequitur secundum.s.pena cum dicit secunda interpretatio absqꝫ domino sicut ꝛ hic: ad clarificandum aūt intellectus nostros: qz aliq̄bus videtur iniuste ꝙ deus pro peccato temporali damnet animam eternaliter. Nunquid enim sufficeret ꝙ tantum duraret pena quantum durauit culpa? ita ꝙ redderetur tanta pena pro tanto peccato: vt si peccatum durauit per horam: diem: mensem: vel annum aut plus qđ tātum duraret pena ꝛ non amplius. hoc videtur iustum si ꝑ peccato vnius hore vel diei ꝛc. damnetur eternaliter hoc videtur esse iniustum. Pro responsiōe sciēdū ꝙ q̄diu anima est vnita corpori eternaliter recipit aliquas cōditiones a corpore: vt socius a socio cum quo viuit et conuersatur. Corpus autē est variabile ꝛ materiabile: qz modo est sanum: modo est egrum: modo frigiduz: modo calidū: anima aūt lz de se sit immateriabilis et inuariabilis: tñ q̄diu est in corpore propter magnā cōniunctionem quā hz cum corpore efficitur variabilis: qz si non est bona potest esse statim mala: ꝛ econuerso modo indeuota. vnde Sapien.ix. Corpus qđ corrumpitur aggrauat animam s.ad conditionem corporis trahendo ei terrena inhabitatio deprimit sensū multa cogitātē. Sed postq̄ aīa separata est a corpore semper est immateriabilis: si em̄ recedit a corpore ī gratia nūq̄ postea potest eam perdere: ideo durat gloria eternaliter: si aūt recedit a corpore in culpa ita obstinatur ꝙ nunq̄ potest dimittere culpam nec penitere: ideo pena durat eternaliter: vnde Eccl̄i.xj. Si ceciderit lignum ad austrum: aut aquilonē in quocunqꝫ loco ceciderit ibi erit. Nota de homine qui est arbor plantata in viridario ecclesie. vnde Mat.viij. Uideo homines velut arbores ambulantes: ista em̄ arbor scinditur in morte. Mat.iij. Jam enim securis in radice arboris posita est Austrum quod est pars calida ꝛ humimida significat personam que est in statu gratie que est calida per deuotionez ꝛ humida per fletum ꝛ lachrymationez. Aquilo est pars frigida ꝛ sicca: ꝛ hec ꝑsona que est in peccato que est frigida ꝑ indeuotionem ꝛ sicca: hoc est sine operibus meritorijs: patet ergo ꝙ ex quo culpa ꝛ peccatum semper durant: ꝛ etiā pena debet esse eterna: ꝛ vos credebatis ꝙ qñ anima post mortem dimittit corpus quod etiam dimittat culpam ꝛ peccatū: sed non potest: ideo modo est hora penitendi de animabus non que statim post mortem non vadunt ad paradisuz que nō sunt perfecte bone non vadūt ad infernum: qz non sunt totaliter male: sz ante mortem habuerunt contritionem de peccatis: et fuerunt confessi tales vadunt ad purgatorium: ꝛ ad cōplendum penitentiam: qua completa intrabunt paradisum ꝛ gloriā sempiternā. ad quā ꝛc.

¶ De quattuor conditionibus contrarijs hominib⁹ qui in hoc mūdo existunt quas anime in purgatorio existētes habent. Distinctio.xiij.

Anime ī purgatorio existētes habent quattuor conditiones contrarias.
Pruna est gl̄ie stabilitas.
Secūda est gl̄ie securitas.
Tertia est pene acerbitas.
Quarta est operis paupertas.

¶ Conditiones aūt cōtrarie hoībus qui in hoc mundo existunt: reperiunt̄ in hominibus hmōi: qđ patebit declarando conditiones aīaꝝ purgatorij predicās.

¶ Prima enim conditio est qz habēt stabilitatem siue firmitatē gratie: sunt eniz in dilectione dei: qz nullo modo possunt peccare: nec venialiter nec mortaliter: et est conditio contraria. Ratio aūt quare aīe existentes in purgatorio sunt firme ꝛ stabiles: ꝛ non est q̄diu aīa stat in corpore; aīa ꝛ corpus habent tantā affinitatez adinuicē: qđ vnū sumit conditionē alterius: sicut cōiter fit de duabus personis

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

adinuicē cōuenientibus:ita est de anima ⁊ corpore:qm̄ nunq̄ fuit tāta dilectio inter aliquas psonas humanas quāta est inter corp⁹ ⁊ aiam:qz inter illa est tāta cōiunctio qō faciunt vnā psonam ⁊ vnam essentiā. Et ideo corpus accipit aliquam conditionē ab aia ⁊ ecōuerso. Corp⁹ em̄ accipit ab aia loquelā qz de se non loquitur:ſz ab aia.ſ.a virtute operatiua aie:ꝛ ita de alijs. Et ideo dicebat dns Jesus xp̄s Jo.vj. Spūs est qui vnificat: caro non p̄dest quicq̄:p cōtrariū aūt aia capit aliquas conditiones a corpore.ſ. alterationē:qz aliqn̄ corpus est frigidum: aliqn̄ calidū. Item aia aliqū est deuota ⁊ aliqn̄ frigida:ꝛ istā conditionem sumit aia a corpore. Et p̄ contrariū sicut corp⁹ frigidū fit calidū qn̄ appropinquaſ igni ita de aia frigida fit calida audiendo aliquē bonū sermonē. Sic̄r corpus aliqn̄ de sano fit infirmū. Sic de aia sana.i.de statu gratie fit infirma p̄ peccm̄ ⁊ econtra:vn̄ q⁹ aia q̄diu stat in corpore sumat cōditiones corporis est auctoritas. Sapi.ix. Corp⁹ qō corrūpitur aggrauat aiam:ꝛ deprimit terrena inhabitatio:sensum multa cogitantem dicit terrena inhabitatio hoc est habitatio in corde qō est terrenum vel terreum:ꝛ ecce quō aia pōt esse in statu gratie ⁊ in statu peccati: quādiu est in corpore:ſz ipsa exuta a corpore: qō regebat corpus remanet in suis cōditionibus p̄pijs. Sic̄r ipsa aia dimittit corpus:vn̄ si exeat in statu gratie nūq̄ mutabitur in secula seculorū:sic̄r si exeat in peto mortali sem p̄ erit i illo :ꝛ ista de cā pena inferni est ppetua. De hoc in vltima parte p̄cedētis conditionis: vnde si aia dānata posset penitere in tāta quantitate quanta est granū milij statim eriret de inferno:sed qz semp̄ durat malitia semper durabit pena. Et ideo dicit ecclesia:qz in inferno nulla est redemptio miserere mei deus ⁊ salua me:ac si diceret qz in inferno ꝛc.ideo miserere mei i hoc mundo. Similiter anime qui descēdunt in statu gratie nunq̄ possunt demereri. Et ideo si non fuit facta condigna penitentia in hoc mundo fiet in purgatorio: tamen non poterit peccare. vnde Eccle. xj. Si ceciderit lignum ad austrum: aut ad aquilonem in quocunq̄ loco ceciderit ibi erit:vbi notādum q⁹ quilibet christianus dicitur arbor plantata in viridario christi:scilicet in ecclesia:ꝛ plantatur in baptismo:quia quando erat arbor siluestris ⁊ non valebat ad fructificandū sed ad comburendū in igne:sed post facit fructum. vnde Matth.viij. Quelibet homines velut arbores ambulantes. Ambulabat nanq̄ ista arbor primo faciendo flores:deinde folia ⁊ consequēter fructus:quousq̄ vsq̄ ad excisionem scilz vsq̄ ad mortem. vnde Matth.iij. Jam securis ad radicem arboris posita est: mors est securis. Si autez ceciderit ad austrū persignatur status gratie:quia est vētus calidus ⁊ humidus lachrymando. Sed per aquilonem intelligitur status peccati:quia est ventus frigidus non faciens fructum:ꝛ ideo caueamus vt q̄diu possumus morari in hoc mundo:ex ea mus peccatum. Si iusti sumus studeamus vt maneam⁹ i timore domini. Eccli. xxvij. Si non in timore dñi tenueris te insanter:cito subuertetur domus tua:de' eamus enim respicere ad christum:ꝛ tunc non peccabimus:sicut mulier volēs pec care;nunq̄ fornicabitur vidente marito: ita debemus nos facere:quia debemus respicere maritum anime nostre:ꝛ si leno:scilicet dyabolus velit nos decipere repellamus eum: quia sponsus noster videt vbicunq̄ sumus:ꝛ ideo dicitur in auctoritate si in timore domini ꝛc. Domus est conscientia:nō est ita de animabus purgatorij que sunt stabilite ⁊ firmate in gratia. ¶ Secunda conditio animarum purgatorij est securitas siue certitudo glorie:quia scīūt certissime q⁹ aliquo tempore habebūt gloriam paradisi ⁊ si non ante ad minus in die iudicij eribunt purgatorū:quia in die iudicij euacuabitur purgatorium:ꝛ ita sunt secure. Et ratio est:quia tota certitudo quā possumus habere de gloria paradisi abundanter est in statu gratie:quia stat⁹ gratie est arra. Sicut mercator emēs aliquā mercantiam non habens totaz pecuniā tradit arraa:ꝛ tunc est certus et securus

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

quod habebit illam: ita est de nobis: qr Christus volens nos emere dat suā gratiam: ⁊ tradidit nobis arras sicut sunt ieieunia: penitētia: orationes: ⁊ similia: vnde ad Roma. vj. Gratia dei in christo Jesu domino nostro: gratia est ablatiui casus: ⁊ ideo si habemus possumus portare gloriaz. Caueamus ergo si sumus in statu gratie: quoniaz corruere possum⁹. Nota exemplū de salomone qui fuit in amore dei ⁊ spiritu prophetie dotatus q̄ fecit cantica canticorum que sunt altissima prophetia: de quo dicit deus ꝓphete Jtida quod nolebat eū diligere: ⁊ ideo dicitur itida id est ambulans deo: hic cū esset sanctus corruit in peccatū luxurie intantū ꝙ habuit vxores quasi reginas septingentas. ⁊ concubinarias tricētas: ⁊ finaliter negauit deum: vt patet tertij Reg. xj. Nullus ergo presumat de seipo ⁊ illud est de veteri testamento: sed de nouo est ita vnum terribile exemplum: scilz de iuda scariothi qui erat ꝓuisor christi ⁊ sue societatis: qui etiam erat ita sanctus quod resuscitabat mortuos: sanabat leprosos sicut ceteri apostoli: ⁊ tamē pessime finiuit vitam suam: q̄ terribile est hoc: ergo ista duo exempla moneant corda: quia nulla est certitudo saluationis in hac vita: vnde Eccli. ix. Sunt iusti atq̄ sapientes ⁊ opera eorum in manu dei: ⁊ tamen nescit homo vtrum amore an odio dignus sit: sed omnia in futurum seruantur incerta. Et sic nos sum⁹ incerti: an anime que sunt ī purgatorio sunt certe ⁊ secure de gloria habenda.

¶ Tertia conditio animarum est pene acerbitas siue asperitas: vnde mirabile quoniam magne sunt pene martyrum sicut Bartholomei Laurentij ⁊ alioꝝ: tñ ſm aliquos doctores nulla fuit tanta pena in hoc mundo quanta est minima pena purgatorij: immo nihil: quasi sunt pene huius mundi in respectu aliaruz. Et ideo agamus penitentiam in hoc mundo: qm̄ vna modica ⁊ leuis pena in hoc mundo facit euadere illam penam tam terribilem: grandem ⁊ acerbam: vñ nota similitudinem de duobus filijs qui fecerunt offensam patri: quos corrigēs vn⁹ obedit patri: scz se spoliando ⁊ petēdo veniam: alius non. Tunc primus min⁹ verberatur q̄ scd̄s in centuplo. ita est de nobis xp̄ianis qui sumus filij dei oēs: non tñ infideles vel iudei qui sunt ei⁹ inimici: ipse vero est pater noster: ⁊ ideo si obedimus hic ⁊c. Quapropter caueamus a pena purgatorij violenta: pena hui⁹ mūdi est voluntaria: ⁊ ideo illa est terribilissima: intm̄ qd̄ possunt dicere in ea existētes illud Threñ. j. O vos oēs q̄ trāsitis ꝑ. ⁊c. Clamant nobis qui sumus ꝑ viā: vnde iste mundus non est nisi quedam via ⁊ quidam transitus: vbi nāq̄ sunt reges ⁊ principes qui fuerūt centum annis: vbi sunt omnes illi qui fuerunt ab initio mūdi. Et ideo dicunt nobis: videte si est in mundo tantus quantus est in purgatorio: qm̄ si q̄s nō stat nisi ꝑ duos dies in purgatorio: apparet sibi qd̄ sint mille anni. Ubi nota exēplum de quodā nobili q̄ bene seruabat mandata: prius tñ cōmiserat multa pctā: sz post cōtritus tenuit mādata: finaliter iste habuit vnā magnā ⁊ grauē infirmitatē q̄ multuz vexabat ipsum: intm̄ qd̄ quotidie desiderabat mori. Quadaz aūt die apparuit sibi suus bon⁹ angelus nūciās sibi ꝙ si vellet manere tribus annis in illa pena statim post exitū iret ad paradisuz: sine hoc ingrederetur purgatoriuz: vel qd̄ vellet stare tribus diebus in purgatorio: ipse elegit stare in purgatorio. Et in crastinū iuit ad purgatoriū: cū aūt esset in purgatorio post morulā apparuit in porta su⁹ angelus vocās eum noīe ꝓprio. Qui respondit: q̄ es tu? dicit angelus. Ego suz angelus tuus bonus? Respōdit tu mentiris: immo es demon infernalis: qr dixisti mēdaciuz: dicebas cm̄ ꝙ nō morarer nisi per tres dies: ⁊ mansi bene trib⁹ milibus annoꝝ: dicit angelus non fecisti: per centesimā partē vnius hore: qñ eniz fuisti mortuus sacerdos tue ecclesie incipiebat dicere primā: dicendo deus in adiutorium ⁊ nondū finiuit alla: tūc respōdit. O si posset fieri ꝙ reuerterer in mundo in primis penis libēter sufferrē. Cui angelus dixit: de⁹ vult vt reuertaris: et tunc resuscitatus est: ⁊ qñ illi dolores et

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

pene veniebant ⁊ affligebant eum: ipse ridebat dicēs, ꝙ ꝑ illas penas euadebat penas purgatorij que sunt acerbissime ⁊ sustinebat patienter ⁊c. ¶ Quarta conditio animarum in purgatorio existentiuz est operis paupertas: qm̄ nullum opus meritorium possunt facere: si diceretur: possunt ne dicere pater noster ⁊ aue maria ⁊ alias oratiōes: dr̄ ꝙ sic: immo ⁊ psalterium: qr̄ totū sciunt maiorē scientiā habent q̄ nos: tn̄ non sunt meritoria: sz sūt ad perfectionem vite: sicut nec illi q̄ sunt in paradiso q̄ non possunt mereri sed bene laudant deum: ⁊ illud est ad ꝑfectionez vite eoꝝ: ⁊ ideo non possunt habere meritum in hoc mūdo. vnde est clara auctoritas Joh. ix. me oportet operari opera eius qui misit me donec dies est: vita huius mundi dicitur dies: mors autem nox. Et ideo si velim⁹ eis iuuare minuetur pena. x. annoꝝ ad. v. vel pōt esse tantum suffragiū ꝙ omnino liberabuntur. Unde nota exēplū de quodam religioso ꝯdānato i purgatorio ad. xv. annos: qui apparuit altissimo religioso depcans vt ipse iuuaret eū. Et hoc fuit ante aurorā. Tunc ille religiosus dicit missam suā cū bona deuotione ⁊ lachrymis: ⁊ duz tenebat corpus dn̄i nostri iesu xp̄i iter man⁹ depcabat̄ eum di. Dn̄e iesu xp̄e ego seruiui vobis multis temporibus in hoc monasterio rogo vos vt aiam illius amici nostri velitis extrahere a purgatorio ⁊ collocare in gl̄ia celesti. Rn̄dit xp̄s plz: et statiz appuit ille referēs gr̄as ei. Et ideo multū iuuāt misse: qm̄ si deuote dicant̄ ⁊ ꝑ bonos paulisꝑ statim liberabit̄ aīa: et post volat ad ꝑadisum referēs gr̄as xp̄o dn̄o iesu q̄ lib̄auit eā a tāta pēa sua mia ⁊ post rogat dn̄z ꝑ illis q̄ orauerūt ꝑ illa ideo dicit scriptura secūdi Mach. xv. Sācta ergo ⁊ salubris est cogitatio ⁊c.

¶ De quattuor conditionibus quas habent anime defunctoꝝ. Distinctio. xiiij.

Animarū defunctorū sunt quattuor ꝯditiōes ⁊ orōnes nō ꝓsunt nisi vni illarum conditionum. Prima est saluatoruz qui sunt in paradiso.

Scd̄a est dānatoꝝ q̄ sunt in inferno.

Tertia est pueroꝝ qui sunt in limbo.

Quarta est purgādoꝝ q̄ sunt in purgat̄.

¶ Prima ergo ꝯditio est aīaꝝ saluatarū q̄ sunt in ꝑadiso corpore exn̄te i terra: qr̄ tū corpus sit terrenū reuertit̄ in terraz: sicut corpora brutoꝝ. Eccl̄i. iij. Cūcta subiacēt vanitati: ⁊ oīa ꝑgūt ad vnū locū de terra facta sunt: ⁊ in terrā pariter reuertunt̄. Et paꝝ an̄ istā auctoritatē dr̄ nihil habet homo inuito amplius dicit cuncta. s. bruta ⁊ corpora humana: sunt eniz eiusdem corporaliter sunt terrestria q̄ anima. Et ideo quando de⁹ voluit formare iumenta dicit Gen̄. j. Producat terra animam viuentem in genere suo iumēta reptilia ⁊ bestias terre ꝑm species suas. Sed tn̄ homo quantum ad animā non est similis: qr̄ aīa rationalis creatur a deo ⁊ ponitur in corpore: vt ipsuz regat quemadmodū rex tradidit alicui militi castrum in terra inimicorum vt ipsuz custodiat: ne inimici intrent per portas scz quinq̄ sensus: tunc quando discedit ab eo vt bonus miles vadit ad palatiū christi: vbi p̄miabitur pro bona custodia. vnde Eccl̄i. vlti. Dicitur reuertatur puluis in terrā suaz vnde erat: ⁊ spēs redeat ad dn̄m qui dedit illum. Tales ergo ale cū sint in gloria non indigent orōnibus nec oblationibus nostris: ⁊ non ecōuerso eēt malefactum si rogaremus deū pro ipsis qm̄ dicunt doctores: iniuriam facit martyri qui orat ꝑ martyre. Uerūtamē gaudent cū vident nos bonum agere: ⁊ hoc duplici rōne. Primo ꝓpter honorez dei. Scd̄o ꝓpter nostram vtilitatem: et istud declarauit xp̄s cū dicit Luc. xv. Dico vobis gaudium est angelis dei super vno peccatore pn̄iam agente. Et ideo posito ꝙ aliquis sciat patrem suū vel aliuz esse saluatū: nō ꝓpter hoc dz dimittere quin soluat eius testm̄: q̄uis talis exn̄s in paradiso non indigeat: qr̄ dat̄ honor deo q̄ facit illud quod dz fieri. Item sil̄r qr̄ talis saluatus gaudet: tale tn̄ seruitiū nō fit propter hoc vt habeat gloriam: quia iam ipsam habet. ¶ Secunda conditio aīaꝝ est damnatoꝝ q̄ sunt i īferno: ⁊ nr̄e

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

oblationes non prosunt illis: qꝛ non pōt pena diminui nec refrigerari: imo si dānatus sciat ꝙ bonū aliquod fiat ꝓ ipso tristatur: cū nil potest sibi prodesse: ⁊ dat̄ similitudo de aliquo captiuo: cui si mittatur finātia ⁊ perdat̄ in itinere tūc magis tristatur: ita est de dānatis. Uerūtamen q̄uis non prosint dānatis nō perduntur: qꝛ prosunt illis qui faciunt illa: qꝛ deus conuertit illa in vtilitatem agētium. Et de isto sunt auctoritates vna in antiquo testamēto: alia in nouo. vñ Dauid Ps. iiij. Oratio mea in sinu meo conuertitur: in sinu. i. in vtilitatem: ergo nō perditur. Itē Luce. x. Si fuerit ibi filius pacis requiescet ibi pax vestra: sin autem ad vos reuertetur. ꝓ talibus ergo dānatis nō est nec debet esse intentio orandi.

¶ Tertia conditio animarū est puerorꝝ discedentiū sine baptismo qui nūq̄ intrabunt gloriam paradisi: ⁊ sunt in tenebris: qꝛ non habēt lumen gratie diuine: nec lumen glorie: tamen habent lumen intellect⁹: qꝛ nullus ph̄s habuit in hoc mundo tantā scientiā naturalē quātam habent paruuli: sciūt em̄ ea que possunt sciri scientia naturali statim cum exute sunt a corpore: ⁊ datur sil̄itudo de tassea noua que si abscondatur in pāno sole lucente nō dat lumen: si tamen remoueat̄ pannus ⁊ apponatur soli infert magnū lumē: ita est de anima paruuli que cum est abscōdita in corpe nō habet sciētiam neq̄ lumen intellectus: ip̄a tamen exita om̄ia naturaliter possibilia sciri scit: nec habēt societatem demonū: qꝛ nunq̄ intrant locū vbi sunt paruuli: verūtamen tales paruuli nunq̄ intrabunt paradisum. Et ideo dicit xp̄s Joā. iij. Amē dico vobis nisi quis renat⁹ fuerit ⁊c. Et ideo non est necessaria intētio rogare ꝓ ipsis qꝛ nō ꝓdest illis. ¶ Quarta conditio animarū existentium in purgatorio: videlꝫ animarū illorū qui in mūdo cōmiserunt pctā egerunt penitentiā. s. habuerūt contritionē: tamen nō fecerūt penitētiam cōdignā: et tales sunt in purgatorio: qꝛ iustitia dei requirit tantā penitentiā quāta fuerūt pctā: qm̄ sicut est summe misericors: ita est summe iustus, vñ Dauid Ps. x. Justus dn̄s ⁊ iustitias dilexit equitatē vidit vultus eius. Ideo cū non cōpleuerunt pniam hic habent illā cōplere in purgatorio: vbi est ignis flāma crudelissimus: et ibi cōplent pniam nisi iuuētur ab amicis suis: ⁊ pro talibus oramus: ⁊ est opus piū. iuxta illud Macha. xij. Sancta ergo ⁊ salubris est cogitatio pro defunctis exorare. Et ad hoc meli⁹ intelligendū ponent̄ quattuor declarationes ꝙ aliqui nō potuerūt quodāmodo intelligere qꝛ orōnes que fiūt hic a viuis pro illis qui sunt in purgatorio possint illis prodesse. Et ideo ꝙ bona q̄ fiūt a viuis prosint illis: de purgatorio declarabitur quadrupliciter.

Primo ratione naturali.
Secundo experientia vsuali.
Tertio figura euangelicali.
Quarto miraculo diuinali.

¶ Primo declarat̄ ratione naturali: qm̄ naturaliter videmus ꝙ cibus sumptus ab ore ꝓdest oibus mēbris corporis: ita sil̄r cibus sumptus ab ore corporis ecclesie prodest oibus mēbris ecclesie: eccl̄ia em̄ est corpus cuius corporis xp̄s est caput: ⁊ ideo beatus Paulus ad Ephes. j. Ip̄m dedit caput supra oēm ecclesiā que est corpus ipsi⁹ plenitudo ei⁹ oculi hui⁹ corporis sunt cōtēplatiui: aures sunt iudices tp̄ales ⁊ confessores: nasus quo cognoscunt̄ odores sunt deuoti qui discernūt bonū a malo: os sunt ꝓditores quātum ad officiū loquēdi ⁊ quantū ad officiū comedendi sunt sacerdotes: man⁹ et brachia que defendūt corp⁹ sunt hoīes armorum venter plenus cibis sunt diuites et nobiles qui habēt redditus: tibie sunt ministrales vt sutores ⁊ alij: pedes qui sustinēt ⁊ portāt totū corpus sunt laboratores in terra qui sustinēt laborē a quo oēs viuimus: ptꝫ ergo ꝙ ecclesia est corpus. vñ ad Rom̄. xij. Sicut in vno corpore multa mēbra habem⁹: oīa aūt mēbra non eūdem actū habēt. Cū ergo illi qui sunt in purgatorio sint coniūcti corpori ecclesie ⁊ viuificētur ab vno et eodē spū sancto prosunt illis bona que fiūt ꝓ ipsis: non tamē prosunt dānatis: qꝛ sunt mēbra scissa a corpore eccl̄ie: sed bñ illis

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

qui sunt in purgatorio: vñ sicut aliquod mẽbrũ corporis debile propter famẽ vel sitim vel ꝓpter laborẽ sentit sibi sumptũ ⁊ requiẽ: ita similiter illi qui sunt in purgatorio sentiũt bona que fiunt ꝑ ipsis: ⁊ alleuiant̃ in eoꝝ pena: eleuant̃ ab imo ĩ altũ ⁊ refrigerant̃: sentiunt ergo bonũ ꝑ ipsis factũ. vñ ad Rom̃. viij. Qui ſm spiritũ sunt: que sunt spũs sentiũt. Si ergo celebraret̃ ꝑ eis missa sentiunt alleuiationẽ pene. Si tñ celebret̃ a bono presbytero: qꝛ al's si esset pctõr nõ prodest illis: itẽ sentiũt ieiunia: elemosynas: ⁊ alia bona que fiũt ꝑ ipsis: vñ nunq̃ mutat deꝰ bonũ factũ pro vna aĩa ita ꝙ tradat̃ aliquando nisi ꝙ illi aĩe ꝑ qua fit ⁊ paulisꝑ alleuiat̃ pena: et abbreuiat̃ vsq; fuerit a toto deliberata: patet ergo ratio naturalis: qꝛ sicut mẽbra corporis iuuantur ab alijs: ita silr aĩe defunctoꝝ. Et ideo dicebat btũs Paulus ad Rom̃. viij. Corpus quidẽ mortuũ est ꝓpter pctm̃: spũs non viuit ꝓpter iustificationẽ. ¶ Scdo patet experiẽtia vsuali: videt̃ em̃ ꝙ si aliq̃s malefactor cõmiserit crimẽ contra regẽ vel principẽ suũ: si talis condẽnet̃ ad morãdũ in carcerem in quo habeat penã: ⁊ ꝙ nullꝰ amicoꝝ loquat̃ secũ: ⁊ ita maneat in tali carcere nõ tñ cõdẽnatur ad mortẽ vl' ꝙ maneat ibi ĩ ꝑpetuo. Sꝫ amici illiꝰ veniũt ad regẽ supplicantes pro ipso vt velit ip̃m liberare ⁊ presentet sibi cyphũ aureũ cũ mille frãcis quos ipse libenter ⁊ gratãter capit: post vadũt ad reginam supplicãtes vt intercedat ꝑ incarcerato ⁊ promittũt sibi coronã perlarũ quã ip̃a capit cũ sibi placeãt iocalia post vadunt ad milites ⁊ cõsiliarios: ⁊ vni dant equũ ⁊ alteri loricam ⁊ ita de alijs: post vadũt ad seruitores ⁊ mãgones: ⁊ vni dant caligas: alteri sotulares: alteri quattuor grossos. Tũc rex videns intentionẽ eoꝝ dicit ꝙ amore ipsoꝝ alleuiabit penam ⁊ abbreuiabit tẽpus vel penitꝰ liberabit ipsum: istud videt̃ in vsu: ita est de his q̃ sunt in purgatorio qui sunt cõdẽnati in carcere nõ tñ meruerũt mortẽ inferni: et si regi. s. xp̃o supplicetur et offerat̃ sibi cyphus aureus. s. hostia consecrata ⁊ calix cũ sanguine in missa: ⁊ regine scꝫ virgini Marie offerat̃. s. Aue maria: que multũ placet virgini Marie et post supplicentur cõsiliarijs. s. apl'is ⁊ sanctis: et dẽtur calige ⁊ sotulares seruitoribꝰ. s. pauperibus huiꝰ mundi: qd̃ fit cum dant̃ elemosyne. Tũc rex xp̃s liberat talẽ ad supplicationẽ ipsoꝝ: ⁊ istud sciens Judas Machabeus ꝑ spiritũ ꝓphetie misit Hierosolymã duodecim milia dragmas argẽti offerri ibi eas ꝑ peccatis mortuorũ. ij. Macha. xij. ¶ Tertio patet figura euãgelica: vnde legit̃ Mat. ix. ⁊ Marci. ij. de quodã paralytico a quattuor portatoribus portato. Et dicit textus ꝙ vidẽs Jesus fidem illorũ ait paralytico: fili remittuntur tibi peccata tua. Nota ꝙ dicit videns fidẽ illoꝝ. s. qui portabãt ipsum paralyticũ. Sed videamꝰ q̃s est paralyticus: dr ꝙ aĩa existens in purgatorio que est impotẽs ad operãdũ meritorie q̃uis possint facere orones: ⁊ alia bona tamẽ non sunt meritoria: qꝛ solũ bona meritoria fiunt in hoc mũdo. vñ Jo. ix. Me opꝫ operari opera illius: qui misit me donec dies est venit nox qñ nemo poterit operari. s. meritorie: ⁊ lectus in quo iacet talis aĩa est purgatoriũ: de quo dicit Dauid Ps̃. xl. Dñs opem ferat illi super lectum doloris eius: quattuor portatores sunt quattuor opera que fiunt pro ipsis ſm beatũ Gregoriũ. Primũ est missa. Et illud opus est principale: ideo debet elegi bonus sacerdos ad celebrãdum missam. Scdm est deuota oratio. Tertium est pia elemosyna. Quartũ est penitẽtia dolorosa. Ista q̃ttuor bona: sunt q̃ttuor portatores ⁊ amore istorũ sanantur paralyticus. s. aĩa que est in purgatorio: et ideo salubris est cogitatio ꝑ defunctis exorare. ¶ Quarto patet miraculo diuino: qm̃ multa miracula: immo q̃si infinita fiunt: de quibꝰ beatus Grego. in lib. dialogoꝝ facit mentionẽ. Audiat̃ tamẽ ad presens vnũ miraculũ siue exemplũ magne cõsolationis: de quodã religioso qui putabat̃ sanctus qui pro quodã peccato secreto cõdẽnatus est ad manendũ xv. annis in purgatorio et dimisit sociuꝫ suũ: qui cuꝫ post matutinas oraret ꝑ eo apparuit anima illiꝰ terribilis dicẽs: ꝙ

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

rogaret deũ pro ipsa: ille vero socius suus dicit missam in crastinũ deuotissime apparuit anima clarissima in fine misse in cornu altaris dicens sibi: petuisti me a xp̃o: ecce donauit me tibi christus & vado ad paradisum: pone diffusiõ quõ celebras missam ozauit di. Dñe Jesu xp̃e tu scis q̃ deuotissime seruiui tibi in religione tot annis celebrando missam: & predicãdo & cõuertendo pctores. Cum igitur hec pro te egerim & principes terrent remunerẽt seruitores suos & multo magis tu de tua benigna gratia supplico ergo tibi pro aia talis amici mei: & tunc apparuit aia: predictũ est ergo ozetis deuote pro aiabus purgatozij: qm̃ sanctũ est et salubre ꝑ defunctis ezorare ꝛc.

¶ De predicatore verbi diuini qui debz peccata & vitia que cõmittuntur annuntiare: & de defectibus nostris qui diuersimode nominantur ſm obiecta contra que fiunt. Distinctio. xv.

ANuntiare dz predicatoꝛ verbi diuini peccata et vitia que cõmittuntur. ¶ Pro quo sciendũ q̃ defectus atq̃ pctã nostra diuersimode nominant ſm obiecta cõtra que fiũt vel ſm rem cõtra quã fiunt: ſm eñ hoc illud vitiũ siue pctm̃ nominat: vñ qñ vitium fit contra proximũ de directo & immediate: vt est furari diffamare percutere: occidere proximũ dicunt iniq̃tates. i. non equitates qz nõ seruatur ibi equitas a deo data & ordiata. Mat. xxij. Diliges proximũ tuũ sicut teipsuz. Qui nõ furat rem suã ꝓmo nõ diligit ipm: et sic de aljs: illa sunt peccata que non fiunt contra proximũ: sed cõtra seipsum scz contra ꝓpriũ corpus: de directo vt peccatũ gule comedere. s. inebriari bibere reipzopter eñ ista aliqui infirmant: aliq̃ perdũt visum: aliqui habent gutt̃: aliq̃ morbum caducũ bocia apostemata. O quãta mala patitur homo in suo ꝓpio corpoze & finaliter ꝓpter ista homo moritur. de quibus dicit scriptura ꝓpter crapulã. i. crudam epulã multi obierũt. Item luxuria est cõtra ꝓpriũ corpus: destruit eñ non solum animã sed etiam corpus: dissipat omnia membra. Ideo dicit Apostolus. j. ad Coz. vj. Omne peccatũ quodcunq̃ fecerit homo extra corpus est. Qui autẽ fornicatur in corpus suũ peccat. Item pigritia: accidia est cõtra ꝓpriũ corpus destruẽdo ipsum ad instar ferri cum pigritia. i. rubigine destruitur nisi vticet: sic corpus nisi laboret cõpetenter: nam cõmuniter quando persona est male dispositra dicit sibi expatiamini: vel in vulgari Deportã vos: vos expedit enim vt laboretis & exercitemini: etsi cũ modico labore qui aufert pigritiã homo bene disponit: & isti defectus qui sunt contra ꝓpriũ corpus dicuntur ꝓprie peccata quasi peccatozũ acta. i. facta ſm ethimologiam: qz bibere & comedere sunt operationes pecozũ et bestiarũ bruto zũ: ideo quando homo cõmittit ista efficitur bestia bruta: qz sicut brutum viuit & cõuersatur: alia sunt peccata que nõ sunt contra proximũ: nec contra ꝓpriũ corpus: sed cõtra animã de directo: qz non tangũt proximum nec corpus ꝓpriũ sed aiam: vt superbia vanitas cordis: et presumptio: inflatio inuidia malitia: mala voluntas: & desideriũ vindicte: ista sunt passiones quibus aia venenatur & occiditur: quia aĩa que peccauerit ipsa morietur. Ezechie. xviij. Et isti defectus dicuntur delicta: scilz quasi derelicta: quia anima dereliquitur in talibus: & quibus debet se custodire & seruare diligenter ab istis: & ita diligẽter ac si haberet reliquias beate ỹginis: & etiã totius mundi: reliquias totiꝰ mundi est anima hominis que diligenter debet custodiri iuxta illud Eccli. x. Fili mi in mã suetudine serua aiam tuam: et da illi honorem ſm meritum suũ. Alij defectus sunt de directo contra deũ: & hi sunt contra bonos mores qui dicuntur scelera: & tunc patet differentia inter defectus stricte loquendo. Et ideo sanctus Job loquens de omnibus his quãdo petebat veniam & remissionem deo dicebat. Job xiij. Quantas habeo iniq̃tates: ecce contra proximũ: et peccata: ecce contra corpus ꝓpriũm: scelera mea: ecce contra

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

dominū ⁊ diuinam maiestatem: dicit de prophete Esa. preceptori loquēdo. Esa. lix. Annūtia populo meo scelera eorum: quasi dicat tu p̄dicator populo meo annuntia scelera eorum: non dicit iniquitates peccata aut delicta: sed scelera: licet etiam iniquitates peccata et delicta debeant nuncupari: ⁊ corrigātur. Ideo bone gentes iuxta dei preceptum volo vobis nunc denūtiare peccata que sunt cōtra dominū: ⁊ ad hoc faciendū recipiam vnam figuram que habetur Ezechiel. viij. c. in qua habetur qō dominus minatus fuit populo Israel facere guerrā: ita q̄ nulli parceret: mitteret famē in tātum q̄ pueros comederent: ⁊ mortalitates tales q̄ vix reperiretur aliquis q̄ corpora sepeliret: destructionem ciuitatis per inimicos: de quo p̄pheta Ezechiel. Turbatus ⁊ desolatus plangebat ciuitatem ⁊ populum: et orando dicebat. O dñe quare hec mala vultis facere populo meo: deus autē volens declarare causam istorum malorum: subito portauit eum in Hierusalem que distabat ab illo loco in quo erat quasi per vigiti dietas. Et dū fuit ibi dicit sibi dominus. fili hominis vides scelera? vides quid faciunt gentes me prouocantes ad iram ⁊ in indignatione: ⁊ aspiciens vidit in porta ciuitatis idolum zeli ad prouocādū iram dei: et emulationem ad idolum recurrebant gentes in suis necessitatibus: et dixit deus Ezechieli et tu mirabaris: quia tam iratus ⁊ turbatus filium hominis: vides quid isti faciunt ad prouocādum me: dimittentes me: ⁊ dicit p̄pheta. O domine rationem habetis iraſci contra cōtra istum populum: et istud peccatum sufficit: vt veniant contra eos tot mala scz recurrere ad diabolum. O dicit deus et tu mirabaris quia erā turbatus. Secūdo duxit eum ad quandam plateam muratam ⁊ muris clausam: ⁊ dixit ei: respice ⁊ respexit per vnum magnum foramen ⁊ nō poterat bene videre infra: et dixit ei: non possum bene videre. Tunc dixit illi dñs: fac vnum magnum foramen fode parietē: quo facto p̄pheta vidit ibi magines bestiarū pictas: et filij Israel exhibebant sibi honores dādo eis incēsum: ⁊ tūc dixit p̄pheta. O dñe quale peccatū exhibere reuerentiā bestijs ⁊ figuris bestiarum que tibi soli debet: deinde duxit ad aliam plateā. Et ecce mulieres ibi plangētes Adonidem qui erat philocaptus carū: ⁊ plangebant mortē illius: plāgebant corpus ⁊ non plangebāt animam dānatam: o dicit p̄pheta. O dñe tam grande peccatū: deinde duxit eū coram templo: ⁊ vidit ibi homines habentes dorsum versum contra templū dei: ⁊ habētes faciem ad orientē adorādo: tūc dixit p̄pheta. O dñe qualis iniuria fit vobis vertendo vobis dorsum: et dixit deus. Quid tibi videtur: propterea non parcet oculus meus nec miserebor. O fee viij. Ecce bone gētes figura in qua ostēse sunt p̄prophete quattuor abominationes que fiunt nunc in hoc mundo contra dñm: quas annuntiare volo vobis: primo p̄propheta inuenit in porta ciuitatis idolum zeli. Ciuitas illa est christianitas a christo per. xx. annos magnis laboribus: doloribus: ⁊ miserijs edificata: et multis priuilegijs ⁊ sacramentis dotata: de qua dicit Dauid p̄s. lxxxvj. Gloriosa dicta sunt de te: ciuitas dei. O ciuitas christiana. glo. ꝛc. porta huius ciuitatis est baptismus: nec aliquis est burgensis: nec ciuis huius ciuitatis nisi intret per portam baptismi: de qua porta dicit Dauid p̄s. cxvij. Hec porta dñi iusti intrabunt in eam: dicit porta dñi actiue quia ipse ordinauit: ⁊ passiue quia ipē voluit recipere baptismum: dicit iusti. f. iustificandi intrabūt in ea: ⁊ ibi in porta ciuitatis scilz baptismi: siue in baptismo datur fides christo renuntiādo diabolo dic modum baptizandi: in ista porta est odium zeli: siue de gelozia quia cōtra fidem christo p̄missam in porta ista in nostris necessitatibꝰ recurrimus ad diabolum: verbi gra. si aliquid perdidistis vel pro sanitate habēda vel p̄ filijs habendis ad quē recurritis: stari vaditis ad diuinatores ⁊ sortilegos tāq̄ ad diabolū: quō ergo tu vadis ad diabolū: et debes ire ad xp̄m dñm nostrū ipm orādo vt det tibi qō petis. Ecce idolū zeli de gelozia

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ad ꝓuocandū emulationē: scz iram dei in porta ciuitatis. O bone gētes quare non vaditis ad iesum christuz in vestris necessitatib⁹ si infirmamini petatis ab eo sanitatem qꝛ ipse sanat omnes: iuxta illud. Qui sanat omnes infirmitates. dicit vniuersaliter oēs infirmitates: ergo diabolus nō pōt aliquid curare: ⁊ hoc peccatum prouocat iram dei sicut indignaretur rex si aliq̄s subtraheret ppl'm suū: ⁊ hoc fit ꝑ diuersum cōtra regē xp̄m iō scriptura sacra Leuit. xx. Vir siue mulier in q̄bus phitonicus vel diuinatiōis spūs fuerit morte moriatur lapidibus obruent eos sanguis illoꝝ sit sup̄ illos: spūs phitonicus dicit̄ quirato vel sortileg⁹ vel diuinator: ⁊ nota mortē q̄ debēt interimi quia lapidib⁹ obruet eos ppl's: et quare lapidib⁹ nunq̄d sufficeret ꝙ suspenderent̄ vel comburent̄? nō: quia diuinator omnibus nocet ideo voluit dn̄s ꝙ ab omnib⁹ lapidaret̄ vel in patria vel in ciuitate in qua diuin⁹ sustinet̄ de⁹ dat tribulationes tēpestates guerras ⁊ oia mala: ⁊ habemus exemplū de Saul qui recurrit ad mulierē phitonissam ꝓ habendo cōsilio propter qd̄ mortu⁹ est ⁊ filij sui ⁊ ꝑdidit regnuz in se ⁊ pro ceteris: vnde dicit tex. p̄mi Parali. x. Mortuus est saul ꝓpter iniq̄tates suas: eo ꝙ p̄uaricatus sit mādatuz dn̄i qd̄ p̄ceperat eis ⁊ nō custodierit illud: sed insup̄ etiā phitonissā consulerit: nec sperauerit in dn̄o propter qd̄ īterfecit eū ⁊ trāstulit regnū suū ad Dauid filiū Isai. vn̄ propter hoc scz ꝙ christiani recurrent ad diuinos et sortilegos dicit dn̄s de⁹ moysi ꝓphetisādo de christianis Deu. xxxiij. Generatio enim peruersa est ⁊ infideles filij: nota duplices generationes. Prima est de patre ⁊ matre ex qua facti fuimus filij ade. Scd̄a generatio est d̄ p̄re xp̄o ī vētre vxoris sue eccl'ie ⁊: semē est v̄buz dei. Luce viij. s. forma baptismi: ego te baptizo ⁊c. Et ista generatio bona. Sed tn̄ fit peruersa hec est traitessa quando recurrit quis ad diabolū ⁊ dimittit xp̄m ⁊ sūt infideles filij quia faciunt cōtra fidem in baptismo promissam. O domine ⁊ quare sic loquimini de christianis: certe dicit dn̄s quia ipsi me ꝓuocauerūt in quib⁹ non est deus. Deutero. xxxij. Dominus duxit ꝓphetam Ezechielē ad quādam plateā muratā ⁊c. hec platea murata est cor hominis vbi sunt plura peccata que non possunt videri nisi ꝑ foramē oris et dicit ꝙ erāt ibi imagines bestiaꝝ: in hoc ostendūtur errores cordis contra fidem quibus datur incēsum eis adherendo ⁊ cōsentiēdo erroribꝰ in corde: ideo oportet fodere parietem interius vt videantur hec peccata: verbi gr̄a de vsurario. O quod peccatū est mutuare cum lucro pecuniam meā. O ꝓditor latro qui hic dicit duos errores: qꝛ dicit qd̄ nō est peccatū mutuare ad vsurā contra illud qd̄ dicit̄ Deu. xxiij. Non feneraberis fratri tuo pecuniaz tuam ad vsuram nec fruges nec quālibet aliā rem: sed alieno fratri autem tuo absq̄ vsura id quo indiget cōmodabis ī quo sūt duo precepta: vnum negatiuū ⁊ aliud affirmatiuum. ¶ Alius error est cum dicit mea. O proditor non est tua: sed dn̄i nostri iesu christi: audi Dauid p̄s. xxiij. Domini est terra ⁊ plenitudo eius ⁊c. Ille em̄ ꝓprie dicit̄ dn̄s alicui⁹ rei q̄ nō hz reddere rōnez alicui de illa re. Sz tu hēs reddere rōnē vsq̄ ad minimū quadrātem. Nōne eēt ꝓditor thesaurarius si diceret ꝙ pecunia regis eēt sua: ideo dicit apl's prime ad Coꝝ. iiij. Sic nos existimet homo vt ministros xp̄i ⁊ dispēsatores: isti errores sunt vt imagines bestiaꝝ in corde hois vsurarij: item de simplici fornicatione quia dicunt aliqui ꝙ peccatum non est: ego non sum vxorat⁹ nec ipsam habet virum cui fit iniuria? O falsarij heretici dicere ꝙ fornicatio nō est peccatū mortale ⁊ dicis cui fit iniuria de filia regis: vn̄ tales formāt imagines bestiaꝝ in corde scilicet heresim: vnde Mala. ij. Abhominatio facta est in israel ⁊ in hierusalē quia contaminauit iudas sanctificationem dn̄i quā dilexit: ⁊ habuit filiam dei alieni disperdet dominus virum qui fecerit hic magistrum ⁊ discipulum de tabernaculo Jacob: alieni sunt vero q̄ non habent nisi de christianitate. i. sacerdotes ⁊ religiosi: omnes enim sūt corrupti

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

idem vt dicunt de penis inferni dicētes
q̄cum deus sit iustus iudex non puniet
pro peccato temporali:⁊ quasi momen-
taneo in eternum:vñ pro mensura pec-
cati erit plagarū modus propter qd̄ di-
cunt in corde suo q̄ tantuz durabit pe-
na q̄tum ⁊ culpa:sed quia culpa dura-
bit ꝑ diem vel per hebdomadā:ideo ꝑm
eos pena debet durare tantūdē. Nota
rationem de imutabilitate anime sepa-
rate secus quando est cōiuncta corpori
qr ad instar corporis variabilis est:cre-
dunt enim q̄ peccatum finiatur quādo
anima sepat̄ a corpore:⁊ tñ non sic imo
plus obstinatur:⁊ cōsequenter semper
durabit pena:vnde Prouerb.xj. Mor-
tuo homine impio nulla erit vltra spes
nec remedia. Itē alij ad excusandū pec
cata ⁊ ne habeant complere testamēta
dimissa ꝑ mortuos fabricant sibi ima-
gines erroꝝ in cordibus:dicunt enim
ad quid prosunt mortuis suffragia:qr
membra abscissa sunt a corpore ecclesie
per mortem:ideo si bonuz fecerunt in vi
ta bonum inuenient:idē si malum fece
rint ⁊c. Respōdeo q̄ illi de inferno sunt
membra abscissa:ideo non ꝓsūt eis suf
fragia.ad Roma.viij. Qui scd̄m spiritū
sunt que sunt spūs sentiunt:idē de alijs
heresibus. Dicatur scd̄m qd̄ erit expe-
diens quare non oportet dubitare:sed
firmiter credere:vnde Dauid psalm̄.xj.
Eloquia domini eloquia casta argentū
igne examinatum:scz igne disceptatio-
nis domini examinatū purgatū septu-
plum:scz predicatione patriarcharum:
⁊ prophetaꝝ:apostolorum martyrum:⁊
confessorū ac virginū ⁊ determinatio-
nem vniuersalis ecclesie. ¶ Tertio deꝰ
duxit ꝓphetā Ezechielez ad aliam pla
team ciuitatis hierusalem. Et ecce ibi
mulieres plangentes adonidem q̄ erat
mortuꝰ in corpore ⁊ anima. Hic tangit̄
peccatum mulierū:quoniā quādo mu-
lier perdit filium suū dilectum qui di-
scessit post baptismū añq̄ peccauit mor
taliter plangit:⁊ plorat qd̄ est magnum
peccatum:vnde se rex recipet filium ve
strum:⁊ faceret ipsum magnum dñz nō
deberetis plāgere ip̄m nec dolere sed
gaudere:idem de filia si regina recipe-
ret eam ⁊c. sic est de rege christo:et re-
gina virgine maria recipientibus filijs
innocentibus:⁊ de hoc loquitur apl̄us
p̄me ad Thessa.iiij. Nolumꝰ vos igno
rare de dormientibus innocentibus in
christo dormientibus:sed nō plangitis
nec ploratis mortem animarū q̄ postq̄
sunt adulti dāt se peccatis iurādo blas-
phemando:⁊ sic de alijs peccatis ⁊ vos
non curatis eos corrigere nec ploratis
cum vadunt ad furcaz inferni rectavia
et potest dicere puer innocens quando
moritur patri ⁊ matri illud verbum xp̄i
Luce.xiij. Filie hierusalem nolite flere
super me:ideo patres nolite ad iracun-
diam dei supple prouocare filios vr̄os
ad Ephese.vj. ¶ Quarto duxit deus ꝓ-
phetam ad templum vbi vidit hmines
habentes dorsum cōtra templū hoc est
magnum peccatum de festis non serua
tis:quia tunc vertūt dorsum ad tēpluz
despiciendo festa:⁊ ordinationes eccle-
sie ⁊ adorantes ad orientem negocian-
do qualibet die a mane vsq̄ ad vespe-
rum.iuxta.psal.ciij. Ortus est sol:seq̄tur
et exiuit homo ⁊ opus suū ad operatio
nem vsq̄ ad vesperā. Nota quomodo
deus retinuit sibi diem dominicam du-
plici ratione.p̄mo Exo. Sanctificamini
mihi omne primogenitum:dies domi-
nica est primogenitū.i.prima dies mū-
di:⁊ p̄ma dies hebdomade:ideo debet
sanctificari Matt.vj. Primo querite re
gnū dei. Secunda rō est quia christus
in dominica die quieuit ab operibus re
demptionis.Jo.xvj. Opus consumma
ui:scz redemptionis humane qd̄ dedi-
stis mihi vt facerem:loquitur filius pa-
tri:⁊ in gloriosa resurrectiōe q̄ fuit dies
dominica christus quieuit:⁊ beata vir-
go dimisso sabbato iudeorum domini-
cā seruauit:⁊ xp̄iani aliqui ecōuerso fa-
cientes dimittunt dominicam ⁊ seruāt
sabbatum dicentes q̄ ipsi faciunt reue-
rentiaz virgini marie qd̄ est ac si homo
diceret ob reuerētiam christi recipiam
circuncisionem celebrando eam. O pre
dicator heretice denegate ⁊c. quia chri-
stus dedit finem circuncisioni:ideo am-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

plius ad Gala. v. Dico vobis: quoniam si circundamini christus nobis nihil ꝓderit: nota qualis iniuria fieret regi si retineretur sibi redditus regales: ⁊ darentur inimicis suis: maior iniuria fit xp̄o qñ dies dñica nō colit̄: ⁊ festa nō seruāt̄ ⁊ ista debet predicator nuntiare ppl̄o.

¶ De auribus ⁊ reliquis quattuor que aperire debemus. Distin. xvj.

Aperire debem⁹ qnqz. Primo aures ad instructionem spiritualem. Secundo cor ad contritionem penitentialem. Tertio os ad confessionē sacramētalē. Quarto. ocl̄os ad ꝯtēplationē celestialē. Quinto manus ad largitionez mialez.

¶ Primo ergo debemus aperire aures ad instructionē spūalem: quia veritas dei et scriptura sacra intrat per aures. Unde ista deus est trinus ⁊ vnus intrauit per auditū: ⁊ in intellectu primo Jo. v. Tres sunt qui testimoniū dāt in celo: pater: verbum: ⁊ spūs sanctus ⁊ hi tres vnum sunt similiter incarnatio. Uñ ad Philip. xx. Qui cū in forma dei esset non rapinā arbitratus est se esse equalē deo sed semetip̄m exinaniuit formam serui accipiēs. Itē ꝙ passus est: vñ ad Phil. ij. Christus fact⁹ est ꝓ nobis obediēs vsqꝫ ad mortē. Itē de eucharistia: vñ Jo. vj. Caro mea vere est cibus ergo ꝑ aures intrauit in cor. Uñ dicit ph̄us ꝙ audit⁹ est ianua ītellectus aperiant̄ aures: vñ Isa. l. Erigit mane erigit mihi aurem vt audiāt quasi magistrū dñs de⁹ aꝑuit mihi aurē ego aūt nō ꝯtradico retrorsū nō abij dicit erigit mane. Quare bis ponit erigit: vñ sciendū ꝙ ibi tangit conditionez christianoꝝ in tēpore apl̄oꝝ: qm̄ tunc quolibet mane missaz ⁊ postea sermonē audiebāt. Et ideo ꝓ missa ponit. Primū erigit: ⁊ ꝓ sermōe: scd̄m vt magr̄ fidei nisi xp̄s: nā apl̄i ⁊ alij fuerūt vt discipuli: ⁊ baccalarij reperendo illud qd̄ ipse dixerat: ipse ergo est magister de q̄ [illegible] Mat. xij. Magister: scimus quia [illegible] es ⁊ viā dei ī ꝟitate doces: docet g̃ [illegible] dei vt magr̄: vnde ipsemet ait Mat. xiij. Nō vocemini: quia magister vester vnus est christus: vñ sequitur in auctoritate dñs deus aꝑuit mihi aurez ⁊ abij retrorsum: quia illud qd̄ proponitur de fide credi: ⁊ non ire retrorsum: qꝛ illud quod predicatur de fide debet credi: ergo aperiant̄ aures. ¶ Secundo ex quo habem⁹ aures apertas aperiam⁹ scz cor ad cōtritionē penitentialez sicut infirmo. Primo datur syrob dulce ⁊ post purga amara. s. contritio peccatorum: quia debet esse amara: ⁊ sicut infirmus non vult sumere zucharā dulcem eo ꝙ amisit appetitum: tamen sumit purgā amaram vt sanetur: ita faciet peccator ergo conterat̄: vnde per modū oratiōis dicitur scd̄i Machabeoꝝ primo capl̄o. Aperiat dñs cor vestrū in lege sua: ⁊ in preceptis ⁊ faciat pacez: aperit em̄ deus cor per contritionē que maior ⁊ medicabilior est omni medicina: qꝛ xp̄us nulla medicina sanat de infirmitate mortali: contritio autem sic: ergo aperi ⁊c. Et faciat pacem vbi dicūtur tria que debent esse in cōtritiōe. Primo ꝙ contritio debet esse quia offendit in lege dei al's nō est cōtritio si ī respectu mūdi vt ī p̄ceptis suis. Scd̄o oportet ꝙ sit dolor quia cōmisit contra p̄cepta qd̄ ē firmū ꝓpositū alio modo seruare: scd̄o p̄cepta: et tertiō sequit̄ pax quia prius erat guerra inter dominū ⁊ peccatorē: sz post facta est pax ergo fiet pax: ⁊ ita dicit Job. xxij. capl̄o. Acquiesce illi ⁊ habeto pacē ⁊ ꝑ hoc habebis fruct⁹ optimos: ergo aperiat cor ad lachrimādū ⁊ cōterēdum. ¶ Tertio debemus aperire os ad confessionē sacramentalē: vñ post p̄dictam cōtritionē oportet confiteri: sicut facit ancilla mūdans domuz que scobādo adunat immūdicias in vno loco: nōdum tamē mūdauit domū donec aꝑta fenestra ꝓijciat extra: ita est in cōtritiōe ꝑ quā in cōscia cōgregant̄ pctā ⁊ in cōfessiōe eijciunt̄: et de ista aꝑtiōe loquit̄ Dauid p̄s. cxviij. Os meum aperui: ⁊ attraxi sp̄m: qꝛ mādata tua desiderabā: aperuit os in confessione: ⁊ attraxit sp̄m sctm̄ ad se ꝑ gratiam: quia mandata dei desiderabat: qꝛ dicit Jac. v. Confitemini alterutrū pec

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

cata vestra. In tpe aūt Dauid ꝯfitebant̄ solt deo ⁊ dura erat illa cōfessio: qꝛ nullꝰ intrabat tūc tēporis paradisum. Sꝫ mō ꝑ cōfessionem que est creature humane quā deus ita voluit honorare: qꝛ ipsam assumpsit ⁊ tunc subtiliter perquirebat pctā mō aūt possumꝰ euadere grosso mō vñ qñ deꝰ dicet nobis illd̄ Lu.xviij. Redde rōnez villicationis tue poterit dicere ille qui confessus fuerit: dñe iaꝫ reddidi locum tenenti vestro: tunc dicet xp̄s sufficit. Et ita debet aperiri os in cōfessione tñ confessores hodie in qnattuor male agūt: primo qꝛ nō audiūt ꝯfessionē ip̄is sedentibus: ⁊ confitentibus genibꝰ flexis. Scd̄o quia super altare cōtra quos d̄r Numeri xviij. Homo qui nō est de genere Aaron vsqꝫ moriat̄. Tertio qꝛ faciunt ponere cōfitentē ante faciē. Quarto qꝛ petūt directe vel indirecte argēt ū: cū dicat christus Mat.x. gratis accepistis g̃tis date. ¶ Quarto debemꝰ apire occulos ad celestiū cōtemplationē: vñ si quis filiꝰ ꝑ hereditatē debet habere aliquod castrū dimissū sibi a patre qd̄ non posset expugnari: in quo omnis delectatio i quo nulla mors talis si nō posset cito habere illud propter ꝯtradictores talis suspirādo respiceret ad castrū desiderādo illud intrare. Castrū est paradisus dimissus nobis: in testō vltimo xp̄i si faciamꝰ eiꝰ volūtatem: vñ Luc.xij. Nō omnis qui dicit mihi dñe dñe intrabit in regnū celoꝝ. Sed qui sunt impediētes dicit̄ ꝙ demōes mūdus ⁊ caro: tñ debemus aperire occulos respiciendo celuꝫ exterius cōsiderādo pulchritudinē in timore q̄ est tāta ꝙ nō pōt estimari: vnde esto ꝙ quis viuat in statu gratie nunqꝫ intrabit paradsū donec desiderauerit: sed in purgatorio ardebit: vbi nota de barsalonia: ergo aperiātur occuli iudei sancti ante incarnationē nō poterāt desiderare: qꝛ nō intrabāt: nos tñ post passionem xp̄i possumus desiderare: vnde Isa.xxxiiij. Deus ip̄e veniet ⁊ saluabit nos: tūc apiēt̄ oculi eoꝝ. Et iō desideremus: quia possumus intrare: vnde Prouerbio. Aperi occulos vsqꝫ celestibꝰ ⁊c. ¶ Quīto debemꝰ apire manus ad largitionē misericordialē: qm̄ hō misericors nunqꝫ venit ad malū finē: vñ sicut aptis manibus seminatur ⁊ moritur granuꝫ: ⁊ post virescit ⁊ inde sequit̄ fructꝰ. Sed cū seminat̄ videt̄ eē stultitia qñ bladuꝫ bonū ⁊ sanū proijcit̄ in terra: sed tñ non est qꝛ maior inde sequit̄ fructꝰ: ita etiaꝫ de elemosinis q̄ seminātur vt fructū afferant cētuplū quoniam Mat.xix. scribit̄. Cētuplum accipietis ⁊ vitā eternā possidebitis. Et istū fructū spectamꝰ: largiamus ergo abunde vt bene sit nobis: vñ Prouerb.vlti. Manū suā aperuit inopi ⁊ palmas extēdit ad pauperē nō cōtinebit domui a frigoribꝰ nimis oēs domestici eiꝰ vestiti sūt duplicibꝰ: p̄ponit̄ aūt hic sumere ista lr̄a Caph q̄ sig̃t tm̄ q̄tū palma siue manꝰ: qꝛ anteqꝫ fiat elemosina debet esse cōpassio ⁊ humiliatio considerando paupertatez: ⁊ post compati corde esurienti: qꝛ preualet cōpassio q̄ elemosina: ergo maior ē elemosina vniꝰ denarij q̄ vnius scuti sine cōpassiōe. Et ideo ad ostēdendū istud p̄ponit̄ caph q̄ post sequit̄ apuit manū suā: vñ sciendū ꝙ sūt due manꝰ: vna ad largiēdū elemosinā: ⁊ ista est necessaria. Sed seq̄tur palmas suas ⁊c. ad oñdēdū aliā manū. s. ad restituēdū: ⁊ ponit in pl̄i ad oñdendum duos modos restitutiōis: p̄mꝰ ē soluere legata: ⁊ ita viuis sicut mortuis: et ista ē dextra sinistra aperiat̄ restituēdo rapta. Et ita domꝰ nr̄a nō timebit a frigoribꝰ niuis vocat pauptatē frigꝰ: ergo aperiāt̄ q̄nqꝫ p̄missa ad aīaꝝ salutē si ꝑuentre volumꝰ ad gl̄iam celestem: ad quā nos ⁊c.

¶ De apparitiōe xp̄i post resurrectiōez suam qui in tribꝰ formis discipulis suis apparuit. Distinctio.xvij.

Apparuit xp̄s post Resurrectionē suā discipulis suis ī tribꝰ formis. Primo in forma peregrini Luce.xxiiij.

Secūdo in forma ortolani beate marie magdalene.

Tertio in forma mercatoris.

¶ Si tu sustulisti eū ⁊c. Forte portabat ligonē aut aliud instrumētū: ⁊ nō inue

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

nim⁹ plures formas in quib⁹ apparuerit q̄ est rō ad ostendēdū vitā quā tenuit in hoc mūdo ipse iesus ꝛ formā quā debemus tenere pro imitando ipsum. Primo in sua cōuersatiōe: qz peregrin⁹. Secūdo in sua operatione: qz ortolan⁹. Tertio in sua passione: qz mercator.

¶Primo apparuit in forma peregrini ad ostendendū suam cōuersationē: quia nunq̄ voluit habere domū nec propriū habitaculū: ſz voluit esse in forma peregrini: non emit domum in itinere. Mat thei.viij.dicit ipse de se. Uulpes foueas habent: volucres celi nidos: filius autem hois nō habet vbi caput reclinet. Et ecce quomodo est peregrinus ad ostendēdum suam conuersationem ¶Scōo apparuit in forma ortolani ad ostendendū suā opationē: qz officiū ortolani est eradicare malas herbas ꝛ plātare bonas vt fructificent: sic faciebat iesus eradicādo cuz ligone sue ꝑdicatiōis malas herbas ſcz superbie plantādo humilitatē ꝛ eradicabat malam herbā auaritie ꝛ concupiſcentie de cordibus gētiū ꝛ plātabat misericordiā ꝛc. Et ecce quomodo est ortolanus ad denotandū suā operationem. ¶Tertio apparuit vt mercator ad demōſtrandū suam passionē: quia ipse voluit emere omnes alas mundi et voluit redimere eas de potestate diaboli p̄cioſo sanguine suo. Et ideo quia iſta demōſtrant totam vitā iesu christi ideo voluit ſub iſtis tribus formis apparere ꝛ nō in pluribus: et per hoc ostendit nobis vitā quā debemus tenere dum in hac vita viuimus. Primo q̄ simus peregrini viō nō debemus esse ſtātes: quia nullus potest remanere in hoc mundo ꝛ curemus face re magnas domos nec ſumptuoſas veſtes. nec alias pōpas: ſed trāſire ſimpliciter ſicut transit peregrinus viuēdo ſimpliciter non tenēdo bonā vitā. vſi dō p̄s. xxxviij. Aduena ego ſum apud te ꝛ peregrinus ſicut omnes patres mei. Nota q̄ dicit patres mei. Unde non legimus de ſanctis patribus q̄ vellent facere domos parietū: nec Moe qui vixit nongētis ꝙquagīta annis. Geñ.ix. nec alij ſunt Sed modo vnus ſenex qui tenet mortez ad gulā facit domum nouā. vnde prima Petri.ij. Obſecro vos itaq̄ fratres tāq̄ aduenas et peregrinos vos abſtinere a carnalibus deſideriis que militāt aduerſus animā cōuersationē veſtrā inter gentes habētes bonā. Itē debemus eſſe ortolani taliter q̄ ꝙlibet videat ſuo ort⁹.ſ. in corde vtrū ſint ibi male herbe pcti: et ſi ſint eradicet ꝛ plātet virtutes. Item q̄ ſim⁹ mercatores: qz cū labor ib⁹: ieiunijs ꝛ flagellis: elemoſynis ꝛ aliis operibus: virtutib⁹ ꝛ affectiōib⁹ ſp̄ualib⁹ debemus emere paradiſum. vnde dicit dñs. Uenale habeo: ꝛ quid eſt regnum celoz: dicet homo vitam meā.ſ. penitētias ꝛ bona. Cozretarius inter dñm ꝛ hominē est angelus: ꝛ dicit angelus homini. Quid dabis deo pro regno celoz: dicet homo: vitam meā.ſ. penitētias ꝛ bona que feci: religioſi dant ſuam bonā vitam ꝛ obſeruātiam ſuarū cerimoniarū ꝛ vota que ſeruauerunt ꝛc. Item p̄sbyteri ſuam bonā vitam ꝛ horas ꝛ miſſas quas digne celebrauerunt et alia bona que fecerunt dabunt: et in hoc ſequunt ieſum christum. vnde dicit Jo.x. Sequunt me ꝛ ego vitā eternā do eis. Item ſequit aliud in hoc qō dicit. Mitte in dexterā nauigij rhete ꝛc. perfecerunt ꝛ prendiderūt de piſcib⁹. Et ſciatis q̄ dexteris ꝛ ſiniſtra ſignificāt vitam huius mūdi. vnde Cāt.ij. Leua eius ſub capite meo ꝛ dextera illius amplexabitur me. Illi ergo qui faciunt opera ſua in hoc mundo pro acquirēda gloria huius mundi piſcātur ad ſiniſtram. Sed illi qui faciūt pro honore dei piſcātur ad dexterā ſicut ſunt aliqui religioſi qui totum opus ſuum faciūt predicationes ꝓpter pompaz ꝛ glozīā huius mundi dicet tunc nunq̄ cōuertunt aliqui ad predicationē eorum qz piſcātur ad ſiniſtrā. Sed ſi ſint aliqui qui non curent de gloria iſtius mundi: ſed quicqd faciunt ſem. per faciunt ad honozē dei: tales, cōuertūt animas qz ad dexterā piſcātur: et iō apoſtoli rudes ꝛ groſſi ſine ſciētia acquiſita qui non curabāt de honore conuerterūt totum mundū: ſed nos miſeri qui venimus poſt non piſcamur niſi ad ſiniſtraz. Et ideo nullus cōuertitur ꝓpter prędi

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

cationem nostrã: immo cõuersi ꝑ predicationem apl̃oꝝ ꝑuertunt̃ iam propter malã vitã ⁊ mala exempla: dolenter referto ad idez presbyteros qui in suis officijs ⁊ sacramentis dandis cõmittũt simoniã dicẽtes: vultis crucẽ argẽti vel de cristallo vel de ligno. Certe ego eligerẽ pro me crucẽ de ligno. Et ideo cũ vadit crux argenti ad mortuos vadũt plures presbyteri ad associandũ crucẽ. Sed cũ iesus vadit ꝑ ciuitatez nõ vadit nisi vnꝰ ⁊ si necesse est sine lumine. Et ideo emendetis vitã vestrã: qm̃ si ad sinistrã piscamur nihil capiemus. Ad idem est in nobis laycis rusticis: qꝛ iuuatis oẽs indifferenter ꝓpter pecunias: sed pro amore ⁊ honore iesu xp̃i nullus loquitur: q̃uis blasphemet̃ ꝑ multos: ⁊ quare nõ loquẽtur pro xp̃o: qꝛ non spectant habere salarium: immo nõ credũt in dñm ⁊c. Quasi crederent haberent aduocatũ: et ideo ad sinistrã quasi piscamur: quare male. Et ideo d̃r Prouer. iiij. Vias que a dextris sunt nouit dñs. s. ꝑ approbationem. Peruerse vo sunt que a sinistris ⁊c.

¶ De cõparatione qua arboribus homines cõparant̃. Distinctio.xviij.

Arboribus cõparãtur hoies. vñ Matth. viij. dicit cecus ille cui xp̃s restituit visum cũ interrogatus fuisset q̃d videret. Video inquit hoies velut arbores ambulantes. Quare aũt arbores ambulãt fortiter: nã primo faciũt viã inferius radices mittendo. Scd̃o faciũt viã superius frondes ⁊ ramos extendẽdo. ⁊ ecce quõ arbores ambulãt in iardinis viridarijs et ortis. Sic moraliter hõ xp̃ianꝰ est plãtatus in die baptismi: ⁊ dz emittere radices ambulãdo inferius ꝑ ꝓfundã hũilitatẽ nõ supbiendo: vt si sit aliq̃s nobilis gñe nõ dz supbire: cogitãdo ꝙ cito cinis erit: ⁊ cito veniet ad putrefactionẽ ⁊ corruptionẽ: immo citius q̃ rusticus: qm̃ si vultis bene cõsiderare ⁊ attẽdere citius corrũpit̃ ⁊ fetet corpus diuitis ⁊ nobilis q̃ rustici. Ratio est qꝛ habet corpus magis delicatũ q̃ rusticus: ergo non debet superbire de nobilitate nec diuitijs: mitte ergo radices humilitatis inferius cogitando ꝙ eris vermis ⁊ venies ad corruptionem. Item si sis diues cogita ꝙ nihil portabis tecum nisi modicum de tela: et de omnibus diuitijs habes reddere rõnem in die iudicij vsq̃ ad vltimũ denariũ. Mitte ergo radices humilitatis ⁊c. Item si sis pulcher vel pulchra in corpore ⁊ ornas illud ⁊ habes magnam curam ⁊c. Noli supbire de pulchritudine corporis: sed mitte radices ꝑ meditationes humiles ⁊c. Auctoritas ad hoc Eccl̃. iij. Quanto magnus es humilia te in oĩbus ⁊ coraz deo inuenies gratiam. Et ecce quõ potestis ambulare tanq̃ ar arbores inferius ⁊ quãto fortius mittetis radices inferius per humilitatẽ: tanto altius ascẽdetis. vnde experientie ꝙ arbor q̃ profundius mittit radices altiꝰ eleuat̃ ⁊ fortius ⁊c. sic homo qnãto ꝓfundius se inclinat ꝑ humilitatem: tanto altius eleuat̃ per gratiã in gl̃ia. Ita em̃ dicit magister veritatis xp̃s Lu. xviij. Oĩs qui se hũiliat exaltabit̃. s. in ꝑfectione et sanctitate. Et hec prima via quam debemus facere exemplo arboꝝ: vnde iter siue via quã facit arbor est ꝙ mittit siue producit superius frondes ⁊ ramos: sic homo debet mittere ramos ⁊ frõdes superius proximũ diligẽdo. Ideo d̃r. j. Pe. v. Oẽs inuicem hũilitatẽ insinuate: qm̃ dñs superbis resistit: humilibus autem dat gratiam. Nota ꝙ dicit dñs superbis resistit: deus em̃ facit guerram contra superbos. Et ecce quare dicit video homines velut arbores ambulantes: sic ptz ꝑm sacram scripturam ꝙ homo est similis arbori. Et in hoc possumus habere doctrinam ad salutem animarũ ⁊ addiscere ab arboribus quinq̃ virtutes ad gubernationem animarum nostrarum. Quarum prima est vt exhibeamus deo obedientiam.

Scd̃a est vt exhibeamꝰ paupibꝰ mĩam.

Tertia ẽ vt exhibeamꝰ ĩimicis patiẽtiã.

Quarta est vt exhibeamus de peccatis penitentiam.

Quinta est vt exhibeamus bonis operibus perseuerantiam.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Prima ergo veritas quã possum⁹ addiscere in arboribꝫ est vt exhibeam⁹ deo obedientiã. Est aũt obediẽtia dimittere volũtatẽ, ppriã ⁊ sequi volũtatẽ diuinã ⁊ ordinationẽ nõ gubernando se ꝑm sensualitatẽ ꝛ ꝑm dei volũtatẽ dicendo sic. O dñe ego sum inclinat⁹ ad supbiã ⁊ põpã ⁊ vanã gloriã. Sz qz vos preceptis oppositũ ego volo humiliari ⁊ inclinari ad hũilitatẽ vestrã ⁊ voluntatẽ. Itẽ sum inclinat⁹ ad auaritiã: ad luxuriã ⁊ sic de aliis: ꝛ qz vos preceptis oppositũ sciz miaz: puritatẽ: ⁊ mũdiciã: nõ volo tenere et discernere ꝓ ola pcia mortalia ⁊ repro ba cozmua caudas ⁊ alia ihonesta ⁊ vsuras. Ecce obediẽcia q̃ debeꝫ deo. Et istã virtutẽ obediẽtie poteritis accipe in arboribꝫ ꝑ exẽplũ. Mã oẽs arbozes sequũtur ordinationẽ dei: qm̃ cuilibet arbori dedit de⁹ naturã q̃ est fructũ hẽre: ⁊ facere debebat tpe a deo ordinato: vt ptz in ficulnea que nõ ꝓduxit poma ꝛ ficus: nuꝛ nõ ꝓduxit pira sed nuces. Itẽ ordinauit in quãtitate. ſ. tantũ fructũ quãtũ de⁹ ordinauit ⁊ nõ trãseũt ꝓceptũ dei. Si ergo arboꝛ ꝑ suã inclinationẽ obedit deo ad faciẽdũ fructũ suũ q̃ est sine intellectu: multo plus hõ q̃ hz rõnẽ ⁊ volũtatẽ: nã arboribꝫ non dedit scripturã ꝑm quã deberẽt regi: nobis aũt dedit ad faciẽdũ qõ de⁹ vult. vñ Apls ad Ro. vii. Cõde leꝛ legi dei ꝑm interiorem hoiem. ſ. ꝑm aiaz. Videamus aũt alia legẽ i mẽbris meis: sciz ꝑm inclinationẽ naturalẽ qualcs fructus vult de⁹ de ficulnea ficus: de nuce nuꝛ: ⁊ sic de aliis. Ita de nobis vult ista: sciz de cozde fidelitatẽ nõ ire ad diuinos. Itẽ de oze vult fructũ reuerẽtie: nõ turꝛe: nõ blasphemare. De ope vult fructũ: sciz diẽ dñica seruare: audire missam: ecce fructus. Itẽ aliũ fructũ: honoꝛare ꝓrem et matrẽ. Itẽ vult q̃ habeam⁹ fructũ paciẽtie erga inimicos: nẽ vult fructũ in cozpoze nostro: sciz puritatem. Et isti sunt fructus quos debemus facere sicut arbozes seruant dei ordinationem. Unde dicit Mat. vij. Mũquid colligitis de spinis vuas: aut de tribulis ficus. Ideo videte ficulneaz que est obediẽs deo pꝛofert fructum iuxta ordinationem ⁊ mandatũ dei. Debetis ergo ⁊ vos fructũ istũ sciz vt obediatis scientes qõ scriptum est Mat. v. Obedite deo magis q̃ hoibus. Mã seruiẽs alicui pro. xx. vel. xl. oportet q̃ faciat ꝓcepta magistri sui ⁊ obtẽperet mãdatis ei⁹ licitis ⁊ honestis: cuius volũtas est q̃ vadas de die ⁊ de nocte in magnis periculis: qz ei⁹ merces magna est. Ita ⁊ nos quib⁹tãta merces est ꝓmissa debem⁹ seruare ⁊ obedire deo: ꝓmisit nobis nõ solũ. xl. vel. lx. florenos: sed vnũ magnũ regnũ: iõ dicit xp̃us Mat. xix. Si vis ad vitã ingredi serua mãdata: qz mãdata ei⁹ grauia nõ sunt. j. Jo. v. Et nota q̃ de⁹ nulli creature ꝓmisit salariũ ⁊ mercedẽ nisi hoi. Uideamus de sole. Deus ꝓcepit soli ire de oziẽte in occidens: et tenuit illud ꝓceptũ quasi ꝑ septẽ mille annos ⁊ nõ quiuit obedire deo nec faciet vsq; in diẽ iudicij: ⁊ tũ nõ ꝓmisit sibi aliq̃ salariũ. Idem de luna ⁊ stellis: idẽ de arboribꝫ de quibus nunc est sermo: et nobis ꝓmisit deus magnũ salariũ. ſ. regnum celoꝛ. Matth. vij. Qui fecerit voluntatem patris mei qui in celis est ipse intrabit in regnum celoꝛ. Secunda virtus est quam nobis ostendunt arbozes: omnes diuitias suas nobis tribuunt: vt flozes: folia: fructꝫ: frondes ꝛc. sine vsura. Non enim abſcondunt fructus suos: immo põt recipere q̃ vult. q. d. arbozes. Ecce fructus recipiatis. idẽ de floribꝫ: foliis: ⁊ ramis: ergo videte ficulneã ⁊ omnes alias quasi magistros vt ab eis discatis virtutem mie: ad pauperes nãq; debemus, esse liberales dando eis vel accõmodãdo liberaliter: qr i cã maioꝛ clemosina est accõmodare ⁊ mutuare ꝑ dare: sine accõmodare vni paupꝛi q̃ hz domũ vxoꝛẽ: filios ⁊ filias: ⁊ nõ hz vñ faciat negocia sua: si accomodant ei. xx. frãci aut x. ant. xij. plus valet et maioꝛ est mia ꝑ dare tres vel quattuoꝛ grossos: ecce mia. Sed ista mia perdit ⁊ cozrũpit sicut pomũ qõ habet intra se vermẽ. Sic vermis vsure cozrũpit miam accõmodationis: dicũt eñ vsurarij. Munquid de moneta mea possum recipere. c. vel tres aut duo: vendere plus ꝓpter expectationẽ pecuniarũ: vel vendere melius: seu velle me-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

lius forū: qꝛ trado pecuniā ante: vel tenere possessionē in vadiū ⁊ recipere fructum possessionis: ⁊ post recipere totum principale. Ecce vermis vsure: ideo voluntas dñi cuius sunt oīa est ꝙ ab hoīe nō recipiatis vsurā: sed ab eo q̄ pro decē dat mille ⁊ fecit ei instrumentū obligatiōis tā in nouo testamēto q̄ꝫ in antiquo ⁊ soluet pro .x. centū milia. Instrumentū veteris testamēti est scriptū Deut. xxiij. Nō feneraberis fratri tuo ad vsurā pecuniā nec fruges nec quālibet aliā rem: sed alieno fratri autē tuo absq̄ꝫ vsura id quo indiget cōmodabis ⁊ benedicat tibi dñs deus tuus in om̄i opere tuo. Nota ꝙ dicit in om̄i ope tuo vniuersaliter. Itē fecit instr̄m in nouo testamēto. Mat. v. Beati misericordes: qm̄ ipsi miam cōsequent̄. Et Luc. vj. Mutuū dantes nihil inde sperantes: ⁊ erit merces vestra multa: qm̄ centuplū accipietis et vitā eternā possidebitis. ¶ Tertia virtus quam nobis ostendūt arbores est patiētia ad inimicos: sunt em̄ tres gradus patientie. Primus est nō vindicare se de iniuria. s. remittere inimico ⁊ dimittere deo. Scd̄s gradus est melior. s. qñ in corde nō desiderat vindictā. Tertius gradus est ⁊ iste est sup oēs qñ nō solū homo nō vult vindictā nec in corde satagit seu desiderat: sed cū hoc dat beneficiū ⁊ facit bona his qui iniuriant̄ ⁊ minant̄. Et iste est gradus maximus. Hunc gradū ostendūt nobis arbores a quib⁹ cū flagellis ⁊ lapidibus ꝑcutient eas recipit fructus: quasi sum⁹ inimici arboꝝ: quot iniurie fiūt arborib⁹ si ita debeat dici: vñ ꝑcutiunt̄ baculis et frangunt̄ rami dali dali. Et cum hoc ipsi dant fructū ⁊ faciūt nobis dona ⁊ in isto anno ⁊ in alio. Ideo videte ficulneam et oēs arbores ⁊ non statim auferatis: nec fructū bonoꝝ operū his qui nobis iniuriantur: ideo dicit dñs noster iesus xp̄s Mat. v. Ego dico vobis diligite inimicos vestros: bñ facite his q̄ oderūt vos ⁊ orate pro ꝑsequentibus ⁊ calūniantibus vos vt sitis filij patris vestri qui in celis est: qui solem suū facit oriri sup bonos ⁊ malos. Si em̄ diligitis amicos nec grates nec gratias: qꝛ sil'r faciunt bestie: canis em̄ diligit benefactorē suū. i. amicuꝫ qui facit sibi bonū: ⁊ nunq̄ꝫ erimus ꝑfectiores aīalibus brutis? opꝫ ꝙ sic: aliter nō habebimus meritum: sicut bestie qui nō merent̄ de habendo amicū. Dicit vt sitis filij patris vestri. Et q̄d fecit pater noster deus. Adā em̄ ⁊ Eua ꝑ pctm̄ fecerunt se inimicos dei: cum ipse nō dicit soli ⁊ alijs creaturis ꝙ nō seruierūt Ade vt diligatis inimicū et habeatis patientiā erga eum: ideo Luc. xxj. In patientia vestra possidebitis aīas vestras. Quidam possident aīam suā in bona vita ⁊ in ieiunio et patientia: sed qñ fit eis modica iniuria statim ꝑdunt patientiā: ⁊ sic perdunt aīam. Secus est de illo qui est patiens qui possidet eā: ideo Apl's ad Hebreos. x. Patientia vobis necessaria est. ¶ Quarta virtus q̄ ab arboribus a nobis recipienda est: est pnīa de pctis: qꝛ arbores ex incōmoditate tp̄is in hyeme ꝓpter frigus perdūt folia ⁊ fruct⁹: in quibus ostendūt nobis pniam: vnde doctrina est theologie ꝙ qui peccat mortaliter ꝑdit oīa bona que fecit et oīa merita: flores: folia: fructus: ⁊ gratiā. Quid ergo facere debet? Facere debet sicut arbores faciūt in vere renouari. s. producēdo flores ⁊ folia ⁊ fructus sunt bone cogitationes: cōtritio cordis de pctis: cogitando quō ex pctō ꝑdidit mlta bona dicēdo sic: oy las: ꝓ pctō meo sum in ira dei: ex peccato meo perdidi amicitiā sanctoruꝫ angeloꝝ: ꝑdidi gloriā paradisi: pro pctō meo sum iam cōdemnatus ad patibulū inferni: o miser: dñe miserere mei. Et iste cogitationes sunt flores tam bene redolentes ꝙ odor eoꝝ ascendit vsq̄ꝫ ad celū et qñ angeli ⁊ sancti ⁊ sancte vident inferius per suas fenestras: ⁊ quilibet angelus ⁊ sanctus habet suā fenestrā respiciēdo inferius: ⁊ illa fenestra est sciētia eorum: et ideo quando vident peccatorem per illas fenestras qui facit flores cōtritionis ⁊ dolet de peccato: quomodo sentiunt odores florum: angeli et sancti letentur et gaudent multū. ¶ Quinta virtus que a nobis exemplariter ab arboribus recipienda est: est perseuerantia in bona vita quādo nec ꝓpter tentationes

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

demonis nec inclinationē corporis: nec ꝓpter accusationes mūdi dimittitur bona vita: nec cessat facere bonū: hanc ostēdunt nobis arbores q̄ nec ꝓpter ventos pluuias aut tēpestates: nec ꝓpter frig⁹ cessant nec dimittunt facere cursum suū quousq; per securiz scinduntur in pede: sic quilibet in suo statu dz perseuerare in bona vita: non dz dimittere ꝓpter vētum nec tempestates dyabolice tētationis: nec occasione: nec inclinatione corporis quousq; homo scindit in pede securi mortis. Et tunc q̄escet in pace. Apoca. xiiij. Amodo iam dicit spiritus vt requiescant a laboribus suis. s. in gloria perhenni: ad quam ꝛc.

¶ De decē peccatis de q̄bus xp̄s arguet hoīes in iudicio. Distinctio. xix.

Arguet xp̄s in iudicio hoīes de decē pctis q̄ notant̄ Psal. xcix. Ubi Dauid loquēs de iustitia dei: pctōri aūt dicit: quare tu enarras iustitias meas et assumis testm̄ meū per os tuuz: tu vero odisti disciplinā ꝛ ꝓiecisti sermōes meos retrorsum. Si videbas furē currebas cū eo: ꝛ cū adulterijs portionem tuā ponebas: os tuum abundauit malitia: ꝛ lingua tua concinnabat dolos: sedens aduersus fratrem tuū loquebaris: ꝛ aduersus filium matris tue ponebas scandalum hec fecisti ꝛ tacui. Sequitur ad propositum arguā te ꝛ statuā contra faciez tuaz. In qua auctoritate continentur. x. de q̄bus arguet pctōrē. Primo ergo dicet dn̄s deus pctōri arguēdo ip̄m quare tu enarras iustitias meas hoc est pctm̄ qd̄ vocat̄ iniustitia duoꝝ tēporaliū rectorū officiarioꝝ: locū tenētiūq̄ uis nō sint dn̄i ciuitatum: villaꝝ ꝛ ppl̄oꝝ: habent tn̄ regimē: tales oēs de pctō iniustitie arguētur ꝑ dn̄m. Et quare creditis ꝙ de⁹ velit in hoc mūdo eē dn̄os tp̄ales supra alios nisi ꝓ faciēdo iustitiā ꝛ nō ꝓ vana gloria sed ꝓ sustinendo ppl̄m dei: ꝛ si faciūt cōtrariū ꝑ pecuniā: aut ꝑ timorē: aut amorem condēnabunt̄ ꝑpetuo in pena: ideo non faciatis expensas frustratorias nec ꝓcessus longos ꝛc. Quare non expeditis cām pauperis quē facitis stare in porta ꝑ horā: vos stabitis ad portā paradisi ꝑ mille milia annoꝝ dicendo: dn̄e domine aperi nobis: ꝛ non intrabitis sz descēdetis in infernū. Quare nō dicit iustitiā meā sed iustitias meas: ratio est qꝛ dn̄i mei tēporales debent facere duas iustitias: vnā ppl̄o ꝛ aliā deo. s. custodire honorē dei vt pctā q̄ solū nō sūt in corruptionē ppl̄i: sed etiā in vituperiū dei corrigātur. Primo sortilegia dyabolica: qꝛ dn̄i tp̄ales non debēt tales sustinere: immo acriter punire. Et si necesse sit ad ignem ponere. ꝛ illud tangit ppl̄m ꝛ dn̄m: qꝛ si in ciuitate seruatur sortilegus hoc est in destructionē ciuitatis: qꝛ hoc pctm̄ sufficit ad tempestates et siccitates habendas ꝛc. qꝛ q̄ dimitteret regē suū ꝛ adhereret inimico eius punire: sic faciūt sortilegi ꝛc. Jō rectores ꝛ dn̄i tp̄ales auisetz vos. Itē debent corrigere blasphemias diuinales: qꝛ qn̄ blasphemat̄ de⁹ notorie dn̄i tēporales condēnabunt̄ nisi corrigant. Itē negligentias festiuales debent corrigere rectores et dn̄i tp̄ales qn̄ fit notorie qꝛ in hoc dānum ppl̄i est et in irreuerētiā dei: q̄ auferret a dn̄o siue a rege suo redditus debitos sibi nōne puniret̄: vtiq; sic de die dn̄ico. Exo. xx. Memēto vt diē sabbati sanctifices. Itez ludos taxilloꝝ debēt corrigere: qꝛ ibi ē fōs blasphemie. Itez meretrices sp̄ales. beatus Augu. in libro de ordine determinat ꝙ in ciuitatibus pn̄t sustinere lupanaria pauca in angulo ciuitatis: ꝛ ibi maledicte q̄ nolūt viuere caste vadant: sed quādo in hospitijs tenentur ribalde: hoc est dānum aīaꝝ rectoꝝ: ꝛ propter hoc non sustineant ribaldas in hostalarijs: et sic debent dn̄i temporales defectus corrigere ꝛ punire. Sed qꝛ non faciunt dicit dominus arguendo eos: quare tu enarras iustitias meas. vel enarrare debes puniendo ꝛ tamen non facis: qꝛ iudex̄ quādo accipit officiū iurat seruare iustitiā. vn̄ Dauid p̄s. lvij. Si ve vtiq; iustitiā loquimini recte iudicate filij hominum etenim in corde iniquitates operamini in terra iniustitias manus vestre cōcin-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

nāt quia permittitis facere ista peccata ideo arguet deus mundū.s.mūdi principes ⁊ factores de pctō iniustitie. ¶ Tertio dicit ⁊ assumis testm̄ ꝑ os meuz: dn̄s fecit duo testamenta. Primo vet⁹ testm̄ cuius notarius fuit moyses in mōte synai: ⁊ in illo non dedit hereditatem celestem cuiq̄: qꝛ in tota lege moysi non est ꝓmissio glorie eterne: sed solū bonoruz temporalium. Esa.j. Si volueritis ⁊ audieritis me bona terre comedetis. Non dicit celi. Sed post incarnationem fecit aliud testm̄ confirmatū per mortem. ad Hebre.ix. Testm̄ in morte confirmatum est ⁊ illud durat. Et in isto testō pro remuneratione non ꝓmittit bona temporalia: immo vult ꝙ corde despiciam⁹ ea. Mat.v. Beati pauꝑes spū: qm̄ ipsoꝝ est regnuz celoꝝ: dicit ergo quare assumis ⁊c. Istud pctm̄ est symonie in ecclesiasticis: qꝛ nos ecclesiastici accipim⁹ illud testamentū ꝑ os non ꝑ opus: qꝛ nō curamus de aīabus: qm̄ si vacat vna dignitas non curamus de aīabus: sz quot valet in portatis: immo possum⁹ dicere quātū valet in furcatis si accipias testm̄ meū ꝑ os tuum ⁊ non pone in opus: vt scz cures de salute aīaꝝ: qꝛ debes timere de animabus: ⁊ tn̄ si oēs aīe dānarentur non curas nisi tangeret denarius cum ipsis. Et ideo seruate illud Mat.x. Gratis accipitis: gratis date. Nota exemplum: quidā magnus prelatus erat qui de bonis eccl̄ie faciebat mercaturas cui dixit quidā religiosus. Nonne recordamini huius ꝟbi iesu xp̄i: gratis accipitis ⁊c. Respondit non tangit me: qꝛ non recepi gratis immo precio. Et ideo nō faciā gratis qꝛ nō recepi gratis. Et iō habeamus curaz aīaꝝ in honore dei docendo ppl̄m in bona vita ⁊ bonis exēplis. Curati debēt gaudere de adiutorio cōfessoris religiosoꝝ ⁊ tn̄ non faciūt multi: vnde contra symoniacos dicit Dauid p̄s. lxv. Non custodierūt testm̄ dei ⁊ in lege eius noluerunt ambulare sed bene cantare per os: iō arguet mundū de pctō symonie. ¶ Tertio dicit tu nō odisti disciplinā.s.pniam: ⁊ istud pctm̄ est in pnīa: qꝛ multi sunt tardi ad pniam faciendā. Et ideo dicebat Dauid p̄s.ij. Apprehēdite disciplinā neqn̄ irascatur ⁊c. plures aūt modi sunt faciēdi pniam: sicut ieiuniū: abstinētia: portare ciliciū ⁊c. hic potes satis dilatare de pnīa ⁊ etiaz de cerimonia pnīe. ¶ Quarto dicit ꝓiecisti sermones meos retrorsum: hoc vocat̄ pctm̄ negligentie diuini verbi quō hō vel mulier in sermone accipit voluntatē dimittēdi malā vitā: ⁊ vanitates. Et postea retro dimittit alter ꝓponit dimittere auariciā: alius ꝯcubinā ⁊ sic de alijs: ⁊ tn̄ nō curat sed negligit ⁊ non ponit in effectu non est paruū pctm̄ illud.s.despicere seu negligere verba diuina: pone exempluz de cornibus: caudis ⁊c. Et ideo dicit Sapiēs prouer.iiij. Fili mi ausculta sermones meos: ⁊ ad eloquia mea inclina aurem tuā ne recedāt ab oculis tuis custodi ea in medio cordis tui: ideo in iudicio de⁹ statuet oues a dextris: hedos autē a sinistris. Mat.xxv. Et hoc cū arguet mūdū de pctō. Quintuz pctm̄ est si videbas furē currebas cū eo hoc ē pctm̄ auaritie cupidoꝝ: hoc fit qn̄ aliq̄s vult depredari: lucifer voluit depdari honorē diuinū. Itē adā in paradiso terrestri intantū qd̄ dn̄s dicit Jo.x. Omnes quotquot venerunt fures fuerunt ⁊ latrones: dicit ergo si videbas furem.s.dyabolū tu auare qn̄ loquit̄ tecū dicēs. Si vis viuere de hereditate tua nunq̄ poteris ditari nec maritare filias tuas: sz si facias vsuras eris magnus diues: ⁊ tūc loquit̄ tecū ⁊ tu videbas furē ⁊ tu currebas cū eo: qꝛ iā totus mūdus est dānificatus: qꝛ nō solum dānificat seip̄m ꝟm ea q̄ hz per vsurā: dimittit ꝓ capella edificanda ⁊ dz restituere. O maledicta capellania si vult habere redditus habeat duas conditiones. Prima ꝙ tractatus sit verus ⁊ ꝓ emptione vera: qꝛ si ista ciuitas vel villa idiget mille francis venient ad talez dicentes ⁊ rogantes vt tradat eis: placet mihi dicet ille: sed volo ꝙ deus mihi centū francos reddituum. Et notarius falsari⁹ faciet pro venditione ⁊ ciuitas vel villa nō intelliget nisi mutuuz. Sed pro mille recipis centum peccatum est vsure: de⁹ em̄ non vult ꝙ recipiatis aliquid vltra sor-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

tem: ⁊ tñ ipse dñs oīm bonoꝝ ⁊ vos non estis nisi dispensatores. ¶ Scda cōditio ꝙ p̄ciū sit iustū: qꝛ non est iustū recipere vnum ⁊ post restabit p̄ciū integrū. Et de talibus Prouer. j. cap̄. Pedes eoꝝ ad malum currunt ⁊ festināt vt effundant sanguinē: frustra iacit̄ rethe ante oculos pēnatoꝝ. Sextum peccatū est ⁊ cū adulterijs portionē tuam ponebas: hoc est peccatum immūdicie: luxuriosoꝝ in oīm luxuria quo mōcūq; fiat est fractio matrimonij: in sancto enim baptismo fit matrimoniū de creatura ad dñm ꝓut ipse testatur Ozee. ij. Sponsabo te mihi ī fide: iō quomodocūq; cōmittit̄ peccatū luxurie siue ope siue mente portio mea ponitur cū adulterijs. Non eñ ꝓdest habere corpus castum qñ aīa est meretrix: iō arguit mundū de pctō ⁊c. Septimum peccatū est os tuum abundauit malitia hoc est blasphemia iracūdoꝝ q̄ blasphemant dñm ⁊ beatā virginē Mariam: qꝛ hodie hō ꝓ ira incōtinenti blasphemat: verbigr̄a: si nūcius mittit̄ ꝑ dñm ad foꝝ ⁊ amittit aliquid incontinenti aduocat dyabolū ⁊ renegat dñm: iō os tuū abundauit malitia: istud peccatū satis abundat hodie Tholosane. xiij. Maledicti erūt q̄ contēpserunt te ⁊ ꝯdēnati erunt q̄ blasphemauerunt te. Octauum peccatum est. Et lingua tua ꝯcinnabat dolos hoc est fraudulentia mercatoꝝ. ꝟbigr̄a: si quis veniat ad mercatorē ⁊ petat quātum costabit illud: dicet tantū: ⁊ sic continuabunt: ⁊ vnus conatur defraudare alium: qꝛ ille qui vendit si posset vendere centū francos illud qđ nō valet viginti libenter faceret: non est sic fiendū: beatus Augusti. refert ꝙ quidam rusticus portauit vni mercatori vnum preciosuz lapidem dicit mercator valet. xij. francos ⁊ dedit ei: ⁊ potuisset habere si voluisset pro duobus grossis: ⁊ sic ille emebat iuste. Sed si mō valent decem francos mercator vellet habere pro decē solidis. ad idem de laboratoribus qui nō laborant per totā diez ⁊c. ergo lingua tua cōcinnabat dolos. Hiere. ix. Docuerūt linguam suam loqui mendaciuz vt inique agerent: laborauerunt ad faciendum dolum: ideo arguet ⁊c. hoc dicit aduersus fratrem tuum loquebaris: hoc est locutio occisoꝝ qñ laborant in hebdomada vnus loquitur de alio. Sed in die dñico loquuntur de omnibus: ⁊ si vident religiosum indicant ad ppl̄m: ad idē de mulieribus senibus que loquuntur de iuuenibus indicant eas: cū ipse forte secerint peius. Ad idē de laboratoribus qui inuidiā habent in alijs operibus oīes deficiunt a minimo vsq; ad maximum: vnde dicit xp̄s Jo. xiiij. Ego suz via veritas ⁊ vita: ⁊ de talib⁹ sic effrenate loquētibus dicit Dauid p̄s. lxviij. Aduersum me loquebantur qui sedebant in porta ⁊ in me psallebant qui bibebant vinuz. dicit aduersum me loquebant̄. Ecce detractio qui sedebant in porta. i. vacātes ocio: ⁊ in me. i. contra me psallebant ꝓferentes de me cantilenam qui bibebāt vinum de mane vsq; ad vesperam: ideo arguet deus mundū de peccato. s. ociositatis ⁊ detractionis: ideo dicit. Et aduersus filium matris tue ponebas scandalum: mater nostra est gratia spiritualis: filius est ille qui ꝯuertitur ad bonaz vitā. ad Gal. iiij. Filioli mei q̄s iteꝝ parturio: ⁊ contra istum filium ponitur scādalum qm̄ si quis vult facere maluz reperiet plures socios: sed si velit facere penitentiam vel ducere bonam vitam cōtradicetur ei: ⁊ qñ impediunt ne faciant bonum ponunt scandalum. Sed tamē plures attendere deberent illud qđ scribit̄ Mat. xviij. Qui scandalizauerit vnū de pusillis istis qui ī me credāt expedit vt suspendatur mola asinaria in collo eius: ⁊ demergatur in profundum maris. s. inferni: immo pensate conclusionē quam propheta infert post p̄dicta peccata arguaz te scilicet in iudicio: ⁊ statuam peccata tua contra faciem tuam. i. ante conspectum tuum: vnde beatus Hieronymus. Utinam nos ante nos poneremus in hoc seculo peccata nostra: ⁊ de⁹ in iudicio non statueret ea ante faciē nostram vbi nō iam castigatio: sed iudiciū mortis accedit: de his decez peccatis arguet deus in die iudicij mundum: ergo rogemus dñm iesum xp̄m ⁊c.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

¶De peccatis quibus christus arguet peccatores in iudicio. Distinctio.xx.

Arguet xp̄s peccatores de trib⁹ peccatis in iudicio.
Primo de ociositate contra semetipsum.
Secundo de crudelitate contra proximum.
Tertio de infidelitate contra deum.

¶Arguet primo deus de ociositate cōtra semetipsum.s.quia sumus ociosi ad agendum bona opera: vbi sciendum ꝙ homo non est formatus de auro vel argento vel materia preciosa:sed de limo terre.iuxta illud Gen̄.ij.Formauit ergo deus hominem de limo terre. Et iō cuz sit formatus de terra habet conditionē terre:nam terra qn̄ non colitur: sed stat ociosa ꝓducit spinas ⁊ tribulos ⁊ malas herbas et arbores siluestres: ita similiter est de corpore humano:qđ si nō colit̄ per exercitium ⁊ laborem:vel pn̄iaz statim gignit tribulos:scilicet peccata ⁊ corruptiones ⁊ spinas:scilicet malas cogitationes ⁊ praua desideria. Et ista est ratio quare sunt viri ecclesiastici mali:scz qꝛ non occupant se in bonis operibus sz stant occiosi. Et ideo malas producunt cogitatiōes:⁊ inde mlta ꝓueniūt peccata. Et ideo dicebat beatus Bernardus. Ociositas est mater vitiorum ⁊ nouerca virtutum:dicitur mater vitiorum scz quia ipsa gignit. Et ideo dicit scriptura Ezech.xxxiij. Mitte seruum tuū in operibus ne vacet:multam enim malitiā docuit ociositas: dicit seruum scilicet corpus quod est seruus anime. Sed cū corpus aratur per penitentiam:aut ꝑ ieiunium ciliciuz ⁊c. Et tunc facit bonos fructus. Et ideo Luc.iij.dicit̄. Facite fruct⁹ dignos pn̄ie:verūtamen qꝛ ad agendū pn̄iaz sumus ociosi: ideo de isto arguet nos deus:⁊ istud declarauit post in quadam parabola. Mat.xxv. Homo quidaz peregre ꝓficiscens vocauit seruos suos et tradidit ⁊c. Vide hystoriam litteralem quomodo primi duo laborauerunt ⁊ negociati sunt ⁊ lucrati. Sed terti⁹ noluit operari nec aliquid lucrari: sed stetit ociosus. Cum autem venisset dominus vocauit eos:⁊ primus gaudens respondit ꝙ lucratus fuerat. Et tunc dixit illi dominus. Euge serue bone ⁊ fidelis: quia sup̄ pauca fuisti fidelis ⁊c. Simil'r dixit secundo:⁊ cum venisset tertius dixit illi:serue male ⁊ piger sciebas qꝛ meto vbi non semino ⁊ congrego vbi non sparsi:oportuit ergo te committere pecuniam meam nummularijs. Et ego veniens recepissem vtiqꝫ quod meum est cum vsura:⁊ dixit. Ligatis manibus et pedibus mittite eum in tenebras exteriores:scz in infernuz:ista est parabola. Sed videatur sensus eius:domin⁹ eniz ipsemet christus qui q̄uis in hoc mundo fuerit pauper ad dandum exēplū cōtra auaritiā:est tn̄ dn̄s vniuersoꝝ:iuxta illud p̄s.xxiij. Dn̄i est terra ⁊c.⁊ hic dn̄s ꝓfectus est in regionē longinquā in ascēsione:⁊ dedit bona sua hoibus hui⁹ mūdi. Aliquibus dedit quinqꝫ talenta vel quinqꝫ partes: alijs dedit duo:alijs dedit vnum:vnde quinqꝫ talēta sunt corp⁹ aīa:diuitie tp̄ales:potētia terrena: scientia sp̄ūalis:duo talenta sunt corp⁹ ⁊ aīa: vnū talentū est aīa quā solū habent illi qui sunt infirmi:vel illi q̄ sunt serui ⁊ incarcerati:isti enim habent aīam liberatam:vnde Seneca. Errant qui dicūt seruitutez in totū hoīem descendere:corpora em̄ seruituti obnoxia sunt: sed melior pars libera est:aliquib⁹ eniz dedit q̄nqꝫ. Primo corpus aliqđ qđ haberet pn̄iaz ⁊ afflictionem:⁊ ita germinat bonū.s.corpus ab aīa vult deuotionē sermonum ⁊ missarum:et ita de alijs:a diuitijs vult mīam ⁊ liberalitatem:a p̄sona mūdana vult habere iustitiā: a sciētia sp̄ūali vult habere doctrinā ⁊ iustructionē ꝓximoꝝ. Et si quis geminauerit ista.s.faciēdo de predictis vt dictuz est poterit dicere deo in iudicio:domine quinqꝫ talenta tradidisti mihi. Ecce alia quinqꝫ sup̄lucrat⁹ sum. Cui dicet xp̄s. Euge serue bone ⁊c. euge est interiectio congaudentis:et sumendo ipsuz ꝑ manū dicet intra in gaudiū dn̄i tui. O q̄ꝫ beati erūt qui poterūt predicta dicere ⁊ audire. Alij vero sunt

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

sicut laboratores qui habēt solum duo bona. s. corpus ⁊ animam: ⁊ ab istis vult deus lucrū duplum: qꝛ a corpore vult penitētiā. Nōne opꝫ nos quotidie laborare in terris: ⁊ comedimus viles cibos: et potamus aquā? nonne ista est nostra penitētia. Sed respondet ꝙ taliter pñt pati illū laborem ꝙ illis est penitētia: sicut em̄ penitētia iniuncta a cōfessore est bona ⁊ vtilis si patiēter sustineatur: ita silr si laboratores ꝯsiderent ꝙ penitētia illa est eis iniuncta a summo penitētiario et cōfessore. s. deo in persona Ade cū confessus fuisset pctm̄ que penitentia fuit ista. Gen̄. iij. In sudore vul⁹ tui vesceris pane tuo: donec reuertaris in terrā: de qua sumptus es. s. per mortē. Et ideo qñ laborauit si sustineatur patienter: considerādo ꝙ eis iniunctū est a deo: talis penitētia bona est ⁊ vtilis. Et ideo Dauid ꝑ spiritum prophetie Ps̄. cxxvij. Labores manuū tuarū qꝛ māducabis ⁊c. Et reddit rōnē: qꝛ māducabis labores manuū tuarū. Istud ergo est lucrū corporis siue fructus: ab aīa requirit deus deuotionē spūalem: ⁊ ideo dicit ꝙ requirit deuotionem diei. s. orando bis mane ⁊ sero: item deuotionē cuiuslibet septimane et sero: cuiuslibet mēsis: et cuiuslibet anni: vide per te: ista ergo requirit deꝰ a laboratoribus. Et ideo dicit scriptura Deuter̄. iiij. Custodi temetip̄m. s. quantū ad corpus et aīam tuā solicite: ⁊ tunc poterūt tales dicere dñe duo talēta tradidisti mihi ⁊c. Et xp̄s eis respondēs dicet. Euge serue ⁊c. Alij solum vnum talētum habēt scilꝫ aīam a qua vult deus orationē et deuotionē proximorū: beniuolentiā sine inuidia ⁊ sine ira. Et si nō fiat fructus de aīa mittetur in tenebras exteriores. Et ideo faciamus fructꝰ: ad quos admonet scriptura di. Eccl̄i. ix. Quodcūqꝫ potest manus tua facere instanter operare: qꝛ nec opus: nec ratio: nec sciētia: nec sapientia erūt apud inferos quo tu ꝓperas. Ergo dū tēpus habemus operemur bonū. ad Gala. vj. ¶ Secūdum pctm̄ quod deus arguet est crudelitas contra proximū: ⁊ illud est quasi cōtra rōnē. Et ratio est: qꝛ naturaliter videmus ꝙ vnū membrum corporis non nocet alteri: sed iuuat ip̄m quātum potest: manus enim non nocet manui sed eā iuuat: ita est de nobis qui omnes sumus vnū corpus christianitatis: ⁊ vnusquisqꝫ membrū est. Et ideo dr̄ ad Roma. xij. Sicut in vno corpore multa mēbra habemus: omnia autē mēbra nō eundem actum habēt. Ita multi vnū corpus sumus in xp̄o. Et ideo qñ vnus nocet alteri: illud est peccatū contra naturā. Nā dicit scriptura. iij. ad Cor̄. xij. Si quid patitur vnū membrū cōpatiūtur omnia mēbra: si gloriatur vnum mēbrum cōgaudent omnia mēbra. Qd̄ patet: qꝛ si pes doleat statim alia membra sentient: ita etiam nos debemus sentire vnus dānum alterius. Et ideo dr̄ ligamur nos ⁊ compatiamur alijs. Unde dicebat christus Jo. xiij. In hoc cognoscēt oēs ꝙ mei estis discipuli: si dilectionem habueritis adinuicē: si aūt fecerimus cōtrarium: arguet nos deus ꝑm ꝙ ipse dicit Matth̄. xxv. Cum autē venerit filius hoīs in maiestate sua: tūc dicet rex: ⁊ his qui a sinistris eius erunt: discedite a me ⁊c. vsqꝫ non venistis ad me: oīa em̄ assumit xp̄s supra se quia dicit: amē dico vobis q̄dīu vni de minimis istis non fecistis nec mihi fecistis: de istis ergo scꝫ de crudelibus contra proximū dicebat Jacobus. ij. c. sue epistole. Judiciū sine misericordia fiet illi qui non fecerit misericordiā: sic moraliter. Ex quo illi q̄ de bonis suis ꝓprijs nō fecerint misericordiā proximis habebūt dāmnationē: quanto magis illi qui rapiūt aliena: verū ꝙ multi decipiunt credentes ꝙ non teneantur restituere dānata illa ꝓximis nisi habuerint vtilitatē: sed tamē decipiunt quia de oibus tenent: posito ꝙ nō habuerint aliquod ꝓficuū. Et ideo Jacob patriarcha xxxj. Ego dānum om̄e reddebā: quapropter caueant illi qui dānificant ꝓximos tam in vineis q̄ in bladis ⁊ alijs: immo non solū tenentur restituere dāna facta cū manu: sed etiā cum lingua. s. si q̄s voluerit eligere sepulturā: et alius perturbauerit: talis tenet restituere dānum et proficuū quod habuisset illud monasterium de sepultura. Itē similiter de testa

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

mentis ⁊ legatis: item etiā de fama ideo caueāt. Itē decipiuntur multi dicētes ꝙ capere poma ⁊ racemos ⁊ fructꝰ de ortis aliorū nō est peccatū: sed tamen errāt qꝛ accipere vnum pomū contra voluntatē illius cuiꝰ est: si non esset pctm̄: non esset necessariū ꝙ christus fuisset mortuus. ⁊ ideo Dauid in ꝑsona xp̄i Ps. lxviij. que non rapui tūc exoluebā. Quapropter caueant qm̄ furari pomū vel pyrū cōtra voluntatem dn̄i est peccatū mortale: ⁊ ideo capiamus cōsiliū scripture que dicit nobis ad Ephe. iiij. Qui furabatur iā non furetur: magis autē operetur operando manibus suis quod bonū est vt habeat: vnde tribuat necessitatē patiēti. ¶ Tertium peccatū quod deus arguet: est infidelitas cōtra dn̄m: vn̄ illud est magnū et maximū peccatū: sicut maius peccatū cōmitteret aliq̄s seruitor si promissa fide dn̄o suo ⁊ cōmorans in domo sua si post esset illi dn̄o proditor scz recurrendo ad inimicos dn̄i talis q̄ si nō ꝓmisisset fidē qꝛ facit contra fidē promissam: ita est de xp̄ianis qui omnes in baptismo conducit xp̄ianos. Querit em̄ sacerdos ab illo qui vult baptizari vel patrino aut parētibus. Quid petit: respōdet baptismum. Cui sacerdos: ergo renūtia sathane: qui dicit abrenūtio. Et tunc promittit illi vitam eternā: ⁊ ponit ipsum in domo xp̄i. s. in ecclesia per baptismū: ptz ergo quod ꝓmittitur fides: sed tamen fit contrariū quādo recurrimus ꝑ aliqua re ad inimicos suos. s. sortilegos vel diuinos: et de isto arguet nos deus: ⁊ ideo dicebat xp̄s postq̄ dixerat arguet mūdū de peccato. Jo. xvj. Subdit pctō quidē qꝛ non crediderūt in me: sed supple in diuinis ⁊ sortilegijs. ⁊ ideo Dauid. Ps. xliij. Si oblitisumus nomē dei nostri: et si expendimꝰ manus nostras ad dn̄m alienum: nōne deꝰ requiret ista: vtiq̄ fit de ipsis arguēdo nos qm̄ ipse nouit abscōdita cordis: abijciamus ergo illud peccatū infidelitatis: et si ita fiat audiatur Paulus ad Roma. x. Si confitearis in ore tuo dn̄m: et in corde tuo crediderꝫ saluus eris ⁊c. Corde enim creditur ad iustitiā: ore aūt confessio fit ad salutē. Si vis potes hoc ponere quomodo debemus christo esse fideles: confitendo mane ⁊ sero ⁊c. vide alibi ⁊c. Explicit.

¶ De benedictione aque ⁊ eius virtutibus aque benedicte. Distinctio. xxj.

De aqua declarabūtur ad presens quattuor. Primo que est materia cōueniens. Secundo que est materia expediens. Tertio quis est minister sufficiens. Quarto quis est fructus veniens.

¶ Primo ergo declarabit̄ que est materia conueniens: nā sua materia est aqua naturalis nō rosea nec artificialis. Item materia etiā est sal: ratio est: nā ista materia significat incarnationē Jesu christi per quam voluit in mysterio siue vnum fieri cū nostra humanitate: et Jesus xp̄s in sacra scriptura vocat̄ sal. Ratio est: qꝛ sal habet duas virtutes. Prima est quia seruat a corruptione sicut cōiter videtur in carnibus salsis que ꝓpter sal cōseruātur. Scd̄a virtus est qꝛ dat saporē epulis ⁊ cibarijs: sic Jesus xp̄s habꝫ istas duas virtutes ipse preseruat primo creaturam a corruptione: ⁊ etiā ab annihilatione. Nā si ipse nō sustineret celū ⁊ terrā: ⁊ oīa creata statim redigerent̄ in nihilū: et sic non solū preseruat a corruptione: sed etiā ab annihilatione: nec solum preseruat ab annihilatione naturali: sed etiaꝫ preseruat a criminali: qꝛ hoīes caderent sepius in pctō nisi qꝛ deꝰ tenet eos ⁊ sustinet ne cadāt: videmus enim sepe ꝙ duo hoīes erūt bone vite ⁊ sancte: et vnus cadet in pctō: ⁊ alius nō: et vn̄ est hoc ꝙ iste nō cadet? certe ex preseruatiōe Jesu xp̄i corruptio aūt naturalis vadit ⁊ tēdit ad nihilū eē: ⁊ sic ptz ꝙ Jesus d̄r sal: qꝛ p̄seruat: ⁊ hoc probat ad Heb. j. vbi dicit̄ portāsq̄ oīa verbo virtutis sue purgationē pctōꝝ faciēs sedet ad dexterā maiestatꝫ in excelsis. Et sic xp̄s habet primā virtutē salis: itē habet scd̄am virtutē: nam dat virtutē ⁊ saporē epulis: qm̄ sicut nullus cibus est sapidus sine sale: sic nullū opꝰ meritoriuꝫ est nisi misceatur sal: hoc est

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

nisi fiat ad honorē dei: vt puta si vis ieiunare ieiuniū nō est meritoriū sine sale. s. nisi fiat ob amorē ⁊ reuerētiā dei ⁊ trado consiliū ꝙ si q̄s vult facere bonū op⁹ anteq̄ faciant misceat sal: vt puta si vis ire ad missam nō vadas vt videaris aut vt videas: sed pone vt vadas ad honorem dei. Et vt merearis ale tue aut vt lucreris indulgētias: item si vis facere elemosynā dicas in corde tuo: ego volo facere ad honorē dei. Nam ipse Jesus qui fecit nobis elemosynā q̄n sparsit sanguinem suum pro redēptione nostra. Et isto mō ponit̄ sal: hoc ꝓbat̄ ad Collo. iij. c. Om̄e quodcunq̄ facitis in verbo aut in opere oīa in noīe dn̄i nostri Jesu xp̄i facite gratias agētes deo: ⁊ patri per ip̄m. Itē alia auctoritas Leuit. ij. Quicq̄d obtuleris sacrificij sale cōdies nec auferes sal federis dei tui de sacrificio tuo in omni oblatione offeres sal: ⁊ istis rationib⁹ probatū est quare Jesus d̄r sal. Sed videam⁹ nunc de aqua q̄re humanitas nostra d̄r aqua: sicut em̄ aqua q̄ exit de fonte vadit primū multitudo ⁊ nō cessat vsq̄ ad mare: sic vita humana que exit de vētre mulieris currit donec sit in morte: ⁊ sic propter istā rationē vita humana d̄r aq̄: hoc probat̄ ꝑ auctoritatē veteris testamēti. vn̄. ij. Reg. xiiij. di. Oēs morimur ⁊ quasi aqua dilabimur sup̄ terrā: d̄r morimur. Nam donec sit in morte quis nō est mortuus: et ita quō filiꝰ dei vniuit se quādo miscuit cū humanitate nostra ꝑ incarnationē: ideo d̄r aqua ⁊ sal: ⁊ sic in sermone d̄r aqua ⁊ sal: et reperit̄ figura. iiij. Regū ij. c. vbi legit̄ ꝙ in ciuitate Hiericho que erat multū pulchra erat vnus defect⁹. s. ꝙ cāpi qui rigabant̄ non fructificabāt ⁊ gētes moriebant̄ ꝓpter infectionē aquarum: cōtigit tamē ꝙ propheta Heliseus qui erat sanctus homo ⁊ amicus dei venit ibi ⁊ maiores ciuitatꝫ venerūt ad eū rogātes vt daret remediū cōtra illas infectiones: ⁊ ꝓpheta stetit imaginando ⁊ expectando reuelationē a deo: ⁊ fuit sibi reuelatū q̄d facere debebat ⁊ dixit: affer te mihi vas nouū: ⁊ statim fuit ibi paratū: ipse autem recepit vas et misit intus aquā: ⁊ cū aqua miscuit sal ⁊ dicit: hec dicit dn̄s sanaui has aq̄s ⁊ non erit in eis vltra mors nec sterilitas. iiij. Re. ij. Ista ciuitas est mūdus iste in quo terra non fructificabat: hoc est ꝙ hoīes esto ꝙ multa bona fecissent: nō ibant ad paradisuꝫ ante passionē Jesu xp̄i: immo oēs ibant in infernū. ⁊ ideo d̄r Dauid Ps̄. lxxxviij. Creauit deus nouū super terrā: hoc est argumentū cōtra Judeos qui nolūt credere incarnationē. Nā queratis que est ꝑsona illa q̄ induet hoīem: ⁊ sic nō poterūt credere incarnationē nisi intelligat̄ de virgine Maria. Nā dicit hoīem non puerū ⁊ sic ex quo humanitas fuit iūcta diuinitati: tūc iste mundus fructificauit nā nūc quilibet pōt ire ad paradisum: q̄ liberati sum⁹ a morte: et ideo dicit decretum. ¶ Scd̄o declaranda est forma expediēs q̄ debet seruari in bn̄dictione aque que stat in duob⁹. s. in verbis ⁊ figuris limitatis. Primo in v̄bo in septē or̄onib⁹ siue inuocationib⁹ noīs dei. Prima inuocatio est dū dicit: adiutoriū nostrū ⁊c. Scd̄a exorciso te creatura salis. Tertia inuocam⁹ te dn̄e. Quarta exorciso te creatura aque. Quinta cū dicit: de⁹ qui ad salutē humani generis. Sexta cū admiscetur aque. Septima est cū dicit de⁹ inuicte virtutis ⁊c. Et ita in illa forma v̄bor̄ sunt septē or̄ones siue inuocationes: nā sicut ꝑ septē gr̄as siue dona scti spūs sanctificat̄ ꝑ istas septē or̄ones siue inuocationes: sed auisent se sacerdotes vt dicāt v̄ba distincte. Nā aliter nō benedicerēt̄ aqua: nā differētia est inter materiam et formā: q̄ si de forma remoueat̄ aliquid forma recedit. Si autē de materia remoueat̄ aliq̄ pars nihilomin⁹ remanet materia: v̄bi gr̄a in vno circulo ferreo ferrū est materia sꝫ rotūditas est forma. Nūc aūt sic est ꝙ amota aliq̄ ꝑte rote materia remanet. s. ferrū sed forma recedit. s. rotūditas: itē si recepis. xx. grana frumēti: remotis duob⁹ remanet materia. s. frumentū sed forma. s. numer⁹ recedit: sic in aq̄ bn̄dicta materia est aqua: ⁊ v̄ba sunt forma. Mō sic est ꝙ remota aliq̄ parte remanet adhuc materia. s. aq̄: sed amotis aliquib⁹ v̄bis recedit forma: vnde dicūt doctores theologie ꝙ in ꝯsecratiōe cor-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ꝓtis ꝓ̄i nō cōsecrat nisi oia ꝟba dicant distincte q̄ est forma: sed si de hostia remoueat aliq̄ pars: nihilominꝰ ꝓsecrareꝫ q̄ est materia. Et ideo q̄libꝫ sacerdos dꝫ se auisare de istis ⁊ nō solū in septē sacramētis eccl̄ie: sꝫ etiā in bñdictiōe aque et q̄ dicāt ꝟba distincte ⁊ attēdere bñ si deficiēt aliq̄ ⁊ corrigere totū. Et ideo dr̄. ij. ad Timo. j. Formā habe sanorū ꝟboꝝ q̄ a me audisti: ꝑmo dr̄ sanoꝝ. Mā hō cui deficiūt aliq̄ ꝟba nō hꝫ corꝑ sanū: ⁊ sic dat intelligere q̄ ꝟba debēt dici distincte ⁊c. Ire forma bñdictionis stat in signis ⁊ figuris. Mā in baptismo ⁊ in pma siue ab solutiōe siue cōsecratione nō fiūt cruces siue crux ꝫ sufficiūt: sed in bñdictione aq̄ sunt necessarie cruces: ⁊ sunt. xiij. puma fit in ꝑma inuocatione. s. vna: in scōa inuocatiōe sunt tres cruces: in tertia fiunt due: in q̄rta inuocatiōe fiūt tres: in q̄nta fit vna cū dr̄ infunde tua benedictiōe: fit vna cū miscet sal aq̄m septima aūt tres et sic sunt. xiij. Et ista ꝑscyter dꝫ formare ꝟba distincte: crux aūt dꝫ fieri sicut decet: nō facere circulū demonis. Mā demō accepit ꝑ ꝓtō signo circulū: et ꝓs ꝓpter suā passionē accepit crucē. nā Esa. xcviij. scribit hec dicit dñs deꝰ. Ecce ego leuaui manus meas: ⁊ exaltabo ad pplos signū meū. Et aut sent se sacerdotes vt dicāt ꝟba distincte: nā audire miraculum. Quidā habebat diabolū in corꝑe ⁊ nolebat exire cū aq̄ bñdicta: non eū curabat immo dicebat da sat̄ de illa aq̄ bñdicta. Et tūc acturās q̄siuit ab eo q̄re volebat de illa aq̄ bñdicta: q̄ dicit q̄ ideo volebat de illa: q̄a nō erat bñdicta: ⁊ sic fuit reptū q̄ ille q̄ benedixerat nō dixerat ꝟba distincte ⁊ fecerat circulū demonis sup aquā ⁊ nō crucē: ⁊ tūc cū habuerūt aquā benedictā vt decebat ⁊ cū illa exuit. Et nō multū debent se auisare sacerdotes in hoc: ⁊ tūc tenebūt cōsiliū apli dicētis ad Phil. iij. Obseruate eos q̄ ita ambulant sicut habetis formā. ¶ Tertio opꝫ cōsiderare in bñdictione aque q̄ fit sup mēsam: dico q̄ illā bñdictionē q̄ fit sup mēsam pōt q̄libet facere: sed illā q̄ fit in ecclia nō dꝫ facere nisi sacerdos. Sz vtrū bñdictio oīm sacerdotū habeat virtutē: responsio per distinctionē aut benedixit in ꝑsona ecclesie: vt puta q̄ est minister eccl̄ie. s. curatꝰ et tūc esto q̄ sit male vite ⁊ magnꝰ pctōr semp aq̄ est bñdicta: ⁊ suam virtutē hꝫ: hꝫ de bono cōsilio deberet cōmutere bñdictionē aque alteri sacerdoti. Si aūt benedicat in ꝑpria ꝑsona tūc requirit q̄ sit bone vite; aliter aq̄ non esset bñdicta: nec aqua hꝫ virtutē: hoc ꝓbat per exēplum. Illiq̄ mulier iuuenis vēit ad petēdū elemosynā: ⁊ vēit cuta ⁊ dñs domꝰ habuit cōpassionē bona ⁊ pura intentiōe mittit ei elemosynā ꝑ scutiferū. Ille vero scutifer dat mala ⁊ corrupta intentiōe: nā forte dicit intra se: si ego dem istā elemosynam: ego cōmittā secū actū carnalē. Et sic forte dādo elemosynā fricat sibi manū: nūc quō vtrum ista elemosyna sit meritoria etiā si daret. x. flore. de ꝑpria bursa: ⁊ intento sua mala: sic sacerdos male vite ⁊ benedicat vt minister eccl̄ie: puta vt curatus vel locūtenens: nihilominꝰ aqua est benedicta ⁊ suā habet virtutē: hꝫ si in ꝑpria persona benedicat aquā nihil valet: ex quo nō est bone vite: nā ea que fiūt in noie eccl̄esie semp sunt deo placibilia Et ideo dicit beatus Greg. eccl̄ie preces semp sunt tibi grates: hꝫ q̄n est pctōr ille qui benedicit nihil ꝓdest: ⁊ hoc est q̄d dicit ꝓpheta Mal. ij. ad nos mādatū hoc. O sacerdotes si noluerit̄ audire ⁊ si noluerit̄ ponere sup coꝛ vt detis gloriaꝫ noī: vt ait dñs exercituū: mittam in vos egestatē ⁊ maledictā benedictionibꝰ vestris: sed q̄n minister est bone vite tā habet maiorē virtutē. Mā legit de bīo Petro q̄ ex aqua bñdicta per eū facta vna die illuminati sunt. cxvij. cecī: ⁊ de pluribus infirmitatibꝰ curati: et tñ cū aqua ꝑ alios benedicta nō illuminabant: ⁊ sic sacerdotes licet nō teneant ꝓfiteri in benedictionibꝰ fiendis de bono cōsilio debent cōfiteri ad hoc q̄ aq̄ habeat maiorē virtutē: ⁊ ita dr̄ Deut. Sacerdotes accedāt ad me ⁊ benedicāt in noie meo: dicit accedāt ad me. q. d. q̄ ille qui est in pctō mortali est longe a deo: teste Dauid Ps. Longe a peccatoribꝰ salue: q̄ iustificationes tuas non exquisierūt: per ꝓfessionem aūt ⁊ ꝓpositū non reuertēdi ad

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

pctm̄ et seruando penitētiā quā dat cōfessor tunc appropinquāt siue accedunt ad dn̄m: ⁊ tūc benedicāt aquā. Quarto cōsiderare optz in bn̄dictione aq̄ fructū aque ꝓueniētem de q̄ loq̄tur beat⁹ Jo. euāgelista cū dicit Jo. xij. Fructū multum affert. vn̄ repio ꝑ decretū ꝙ ꝑ benedictionē aq̄ ꝯsequēter dant̄ quattuor: et ꝑ benedictionē salis quā ponit ecclesia in aqua bn̄dicta hic. xij. v̄tutes. s. q̄ttuor in aīa: quattuor i corpore: ⁊ quattuor in vita: p̄ma in aīa sūt hec. Prima est reductio cordis: nā ꝑsone q̄ ꝑ totā septimanā fuerūt occupate in negocijs ip̄alibus ⁊ habēt cor totaliter dispersum erga plura ⁊ occupatū aqua benedicta hz v̄tutē ꝙ si recipiat̄ cū deuotiōe faciēdo signuz crucis dicēdo iesus xp̄us reducit cor ad vnū locū. s. ad orationē. Et iō aqua benedicta ponit̄ in introitu misse in portis eccl̄iaꝝ. Scd̄a virt⁹ est purificatio mentis: nā alique ꝑsone sunt q̄ hn̄t dispsam mētē erga mlta: ⁊ demō ꝓmittit malas cogitationes: ⁊ fantasias de nocte ⁊ etiā de die: ⁊ sic debēt recipere aquā benedictā vt̄s. Tertia v̄tus est qꝛ remittit pctā venialia si accipiat̄ deuote. Nam reperit̄ ꝙ vna ꝑsona ꝓpter vnū peccatū veniale stat ꝑ annū in purgatorio. Quarta virtus ꝙ expellit demonem a corpore creature sicut canes eijciūtur de coq̄na cū aqua calida vl̄ brodio. Sed aliqn̄ ꝓpter indeuotionē illi⁹ q̄ habet demonem in vētre vel illi⁹ qui cōiurat vel ꝓpter secreta dei demon nō vult exire: itē expellit de domib⁹ demonem. Naz aliq̄ domus sunt ad quas veniūt demones: ⁊ ideo si aspgatis aquā benedictā ꝑ domū recedēt demōes ⁊ nō veniēt. Sequūtur quattuor virtutes corporales: p̄ma est fecūditas corporalis ad imp̄gnāduz si recipiant die dn̄ico: ⁊ viuat ⁊ in nocte faciat crucē ꝑ ventrē cū aqua benedicta dicēdo iesus xp̄s. Scd̄a v̄t⁹ est vtilitas terrenalis hoc est si habeatis vnā vineā vel campū si vultis ꝙ fructificet: ⁊ custodiat̄ a tēpestate recipiatis deuote aquā benedictā ꝓijciēdo per cāpū cū vno ramo dicēdo ies⁹ ies⁹: hoc ponit̄. v. Reg. ij. Nam ciuitas herico nō fructificabat an̄ ea ⁊ post aquā benedictā ꝑ heliseū proiectam fructificauit tā mirabiliter sicut ibi legitur. Tertia v̄t⁹ est curatio infirmitatis. Nam ypocras auicenna: aut galien⁹ nunq̄ ordinauerunt tā vtilē medicinā nec tātam generalez quibuscūq̄ infirmitatib⁹ dū tn̄ curatio nō sit contra salutē aīe. Et ideo si habeatis malū seu infirmitatē aliquā recipiatis aquā benedictā: ⁊ ponatis supra mēbrū patientis faciēdo crucē ⁊ dicēdo iesus cū deuotione bona ⁊ fide ⁊ curabimini. Nam dicit beatus Gregorius morbosq̄ pellendos ⁊ etiā sup̄ infirmitatib⁹ bestiaꝝ: nā dicit Dauid p̄s. xxxv. Homines ⁊ iumenta saluabis dn̄e. Quarta v̄t⁹ ē exclusio mortalitatū: nā dicūt ꝙ iste infirmitates veniunt aliqn̄ ex corruptiōe aeris qn̄q̄: ex corruptiōe terre. Nā natura nō est nisi minister iesu xp̄i sicut ille q̄ vult mittere alicui aliqd̄ enceniū nō vadit ip̄em ⁊: sed mittit famulū: sic facit de⁹ ꝑ naturā. Sz contra pestem ꝑ aquā benedictā iuuat̄ isto mō si recipiat̄ deuote ꝑ domos aspgendo dicēdo iesus ⁊c. deus p̄cipiet nature vt cesset: ꝓcessiōes etiā fiāt deuote ꝑ ciuitatē ꝑ villā etiā dicēdo iesus ⁊ tūc cessabit plaga. Caueas tn̄ ne dicas ieus sed iesus: pro quo audite exēplū in quadaz ciuitate villa vel castro lombardie: erat q̄dā nobilis ⁊ q̄dā demō erat multū philocaptus de ea ⁊ intm̄ demon ille erat not⁹ ꝙ oēs scutiferi ⁊ ip̄a quotidie truffabant̄ cū eo ⁊ solatiabant̄ nec timebat de eo: ratio: qꝛ apparebat in forma vnius speciosi iuuenis: ⁊ intm̄ erat familiaris ꝙ si ipsa vel scutiferi vel familiares domus indigerēt aliquo vtpote fructib⁹ vel aliquo alio aut vellent alicubi aliquid agere ipse erat parat⁹ omni tēpore pro eis facere ⁊ hoc amore illi⁹ domine: vn̄ quadā vice portauit fructus: ⁊ tamen in patria illa nōdum tēpus taliū fructuū aduenerat. Et dn̄a nolebat comedere ⁊ ipse dicebat ei comedite: ⁊ signata dicēdo ieus non dicebat iesus finaliter illa bona domina dicit casum suum cuidā probo religioso: ⁊ docuit eaz quō faceret signū crucis ⁊ diceret: iesus ies⁹ quod et fecit ⁊ diabolus amplius non

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

apparuit. Et ideo auisetis vos vt dicatis iesus. Sequũtur quattuor virtutes temporales contra pericula. Prima est contra pericula hominũ: scz contra inimicos. Nam sicut illi qui vadũt p montes pestiferos: ⁊ infectos portant secum triaclaz sic nos debemus portare aquã benedictam: ⁊ ita cũ videbis inimicos cape deuotionẽ: ⁊ sic non timebis. Secũda virt⁹ est cõtra feroces: ⁊ crudeles bestias vt legitur de beata Martha in sua hystoria q̃ recepit draconez ⁊ ligauit cũ aqua benedicta. Tertia virtus est contra aquas: nam quilibet qui vadit p mare debet portare: nã mũdificabit vndas et custodiet a periculo. Quarta virtus est contra ignem: nam cũ aqua benedicta suffocabis iguẽ multo meli⁹ sine cõparatiõe q̃ faceretis cũ quacũq; aliqua aqua: ⁊ hoc legit̃ in hystoria sancti Andree: ⁊ de istis. xij. fructib⁹ dicitur Apoc. xxij. Ostendit fluuiũ aque viue. Sed volo auisare sacerdotes: qm̃ dicunt doctores q̃ aqua benedicta si misceatur cum non benedicta tota erit benedicta hoc est verum dum non sit maior q̃titas aq̃ non benedicte: qm̃ in illo casu non esset benedicta. Nã sequeretur q̃ mare posset benedici in ponendo aquam benedictam: et etiam dicunt theologi et iuriste de vestimento sacerdotali q̃ reparatur si illud qd̃ additur sit maior pars debet de nouo benedici: secus autez si non sit maior pars quia tũc non oportet q̃ iterum benedicatur: sic de aqua benedicta cui si immisceatur nõ benedicta ⁊ in maiori q̃titate nõ erit benedicta: amen ⁊c.

¶ De tribus rationibus propter quas debemus nos armare. Distin. xxij.

ARmare nos debem⁹ tribus rationibus: quaruz Prima est cogitando locuz in quo sumus.

Secunda est cogitando inimicos quos habemus.

Tertia est cogitãdo premium ad quod speramus.

¶ Primo ergo debemus nos armare cogitando locũ in quo sumus: scilicet mũdum: vnde sciendũ q̃ locus iste in quo sumus est medius inter paradisum et infernum: illos enim qui sunt in paradiso non oportet armari: nec contra demonem: nec contra mundum: nec cõtra carnem: nec oportet timere propter malos mores qui inclinant ad peccatum: nec ꝯtra aliquã tentationẽ cũ sint ĩ palatio regis ⁊ in saluagardia ei⁹: ⁊ de cõditione quã hñt saluati in paradiso loquitur scriptura Esa. xxxij. dicẽs Sedebit ppl's me⁹ ĩ pulchritudie pacis: ⁊ ĩ tabernaculis fiducie: ⁊ ĩ requie opulẽta: dicit ĩ pulchritudine pacis: qm̃ qñ hoĩes armoruz huius mũdi hñt pacem cũ inimicis illa pax est turpitudo: ⁊ non pulchritudo: qz cũ sunt in pace dant se delitijs ⁊ meretricib⁹ ⁊ alijs carnalitatibus: dicit in tabernaculis fiducie q̃ tabernacula sũt nouẽ chori angeloꝝ in q̃b⁹ stant s̃m merituz suũ: dicit etiã in requie opulenta: qz oĩa q̃ volũt hñt ⁊ cõcordãt oẽs scti vnanimiter in omnib⁹: tales ergo nõ indigẽt armari. Illi vero qui sũt in inferno nõ pñt armari cũ iã sint captiui: vñ Esa. xxiiij. Ad litterã de dãnatis. Congregabũtur in congregatione vnius facis in lacum. Et claudentur ibi in carcerez: vide quõ ligati sunt iuxta eorum conditionẽ: talibus ergo. s. illis q̃ sũt in paradiso: ⁊ illis q̃ sunt in inferno nõ põt cõgrue dici illd̃ v̄bum apl'i ad Ehe. vj. Induite vos armatura dei: sed nos q̃ sumus in hoc mũdo in medio cõstituti indigemus armari. Cũ habeamus tot bella contra nos semp. s. a demone ⁊ carne ⁊ mũdo a malis cõsuetudinibus a malis cõsortijs q̃ nos impugnãt intm̃ q̃ Job ꝓpter illaz rõnẽ coaci⁹ dicit Job. vij. Militia est vita hoĩs sup terrã ⁊ sicut dies mercẽnarij dies eius: dicit mercẽnarij: qz sicut mercẽnarius iuxta op⁹ p̃miat̃: ita nos iuxta victoriam quã habuerimus premiabimur. Et ita ptz quõ nos habem⁹ bella: et ratio est quia nõ sumus ligati cũ habeam⁹ liberũ arbitriũ cũ sit potẽtia aĩe rõnal' libera tñ hñt ligamẽtũ: sz nos nõ imo sum⁹ liberi: iõ dicit Paul⁹ ad Gala. vj. In libertate vocati estis. fratres igit̃ cũ sum⁹ liberi armem⁹ nos armaturis.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Sed quõ docet nos beatus paulus ad Roma.xiij. Abijciamus ergo opa tenebrarũ et induamur arma lucis sic vt in die honeste ambulemus. dicit opera tenebrarum: scz peccatũ quia omne pctm̃ est ex ignorãtia q̃uis aliqui specialiter peccent per ignorantiam: aliqui per fragilitatem: aliqui per maliciaz tamẽ oĩa peccata procedunt ex ignorantia: q̃ appellatur tenebra. Exempluz de illo qui recipit vindictã de inimico quando vindicat se ignorat deum esse presentẽ qui hoc videt: ⁊ dicit ad Roma.xij. Mihi vindictam et ego retribuam dicit dñs: item de fornicatore simplici qui dicit se non peccare. Cum vtriq; placeat: talis enim ignorat mulierẽ esse filiã regis ⁊ domini sui. Et ꝯtra tales dicit scriptura Mala. ij. Abhominatio facta est in isrl̃ ⁊ in hierusalẽ: qꝛ contaminauit iudas sanctificationẽ dñi quã dilexit: ⁊ habuit filiam dei alieni: dispdet dñs virum qui fecit hoc. Item auarus. s. vsurari⁹ cum p̃stat ad vsurã ignorat se tãtũmõ esse dispẽsatorẽ monete: ⁊ dicit se esse dñm: sz tñ hoc est abusio cum dicat p̃s. Dñi est terra et plenitudo eius. Sũt enim hoĩes precise dispẽsatores non dñi: vñ. j. ad Coꝝ. iiij. Sic nos existimet hõ vt mistros xp̃i dispẽsatores: sed cũ datur ad vsurã cõtra voluntatez dñi fit qui dicit Deute. xxiij. Nõ feneraberis fratri tuo ad vsurã pecuniã tuã. abijciam⁹ ergo pctã isti⁹ ignorantie: qm̃ de pctõrib⁹ dicit Dauid psal. di. Nescierũt: neq; intellexerint qui in tenebris ãbulãt: mouebunt̃ oĩa fundamẽta terre: ergo concludam⁹ q̃ rõne loci in quo sumus debemus armari. Scda rõ qua debemus armari est rõne inimicorũ: scz demonũ: ipi enim hñt tres conditiones quarũ nos habem⁹ contrarias. Prima conditio: qꝛ ipsi sunt fortes ⁊ potẽtes: qm̃ maiorẽ montem totius mũdi p̃ijceret minor diabol⁹ vltra mare: nos vero sumus debiles ⁊ fragiles. Et ideo nõ possumus eis resistere. Et ideo dicit Job. xiiij. capl̃o. Nõ est sup terrã ptãs q̃ compareť ei. Scda cõditio est qꝛ sũt vsitati ⁊ astuti: ⁊ sapiẽtes in armis: qꝛ septẽ milib⁹ ãnis vsitati fuerũt i bello. s. a die creationis ipsorum vsq; nũc testať hoc beat⁹ Joã. in Apoc. Factũ est p̃lium in celo: michael: ⁊ angeli ei⁹ preliabãtur cũ dracone: ⁊ draco pugnabat: ⁊ angeli ei⁹: nos vero sumus ignorãtes cũ nõ fuerimus vsitati. Tertia conditio est qꝛ sunt inuisibiles: cogitate ergo qñ vn⁹ hõ visibilis deuinceret̃ cito ab inuisibili: oportet ergo q̃ ꝯtra hostes ⁊ inimicos nr̃os scz ꝯtra demones nõ cõtra hoĩes: qm̃ vt ait apl̃s ad Ephe. vj. Nõ ẽ nobis colluctatio siue p̃liũ aduersus carnẽ ⁊ sanguinẽ supple p̃cise: sed aduersus principes ⁊ ptãtes aduersus mũdi rectores tenebraꝝ harũ: ꝯtra spũalia neq̃tie in celestibus. s. demões: ⁊ debem⁹ armari spũali armatura qđ figurant̃ p tres clausulas ibi positas: quaꝝ prima est cõtra p̃ncipes ⁊ ptãtes. Scda est cõtra rectores tenebraꝝ. Tertia ꝯtra nequitias spirituũ celestiũ. p istas em̃ tres ꝯditiones possumus notare tres tẽtationes quas habemus a demonib⁹: quaꝝ p̃ma est in vita p̃senti: scda est in morte corpali: tertia est in ascẽsu ad celum. Prima ergo tẽtatio est in vita presenti. s. qñ volum⁹ dimittere supbiaz: auaritiã vel alia pctã statim sentimus tentationẽ diabolicã quã mittit diabol⁹ in corde di. O q̃ bonũ est habere bonas ⁊ pulchras vestes vt sic hõ honoreť a gẽtib⁹. Sil̃r de luxuria ⁊ alijs vitijs dic q̃ si quis non dicat q̃ nõ sensit tẽtationẽ: dr̃ q̃ ratio est qꝛ anteq̃ tentetur iam consensit pctõ: sed tñ si viuat spũaliter sentiet: vñ beat⁹ Augustin⁹ dicit. non sentit q̃ dissentit: sed sentit q̃ dissentit. s. tẽtationis. Itẽ dať exẽplũ de rege qñ expugnat castrũ qđ possidet: ⁊ est sibi obediẽs: sed illud qđ est sibi rebelle ita est de demone. Et ideo dicit Augustinus eos tẽtare demon negligit q̃s q̃eto iure possidere se sẽtit. Scda tẽtatio est i morte: qꝛ adest demon vnicuiq; in morte vbi timet: ⁊ tẽtat. Et ideo dicit beat⁹ Joã. apoc. xiij. capl̃o. Ue terre ⁊ mari: qꝛ descẽdit diabol⁹ ad nos hñs irã magnã sciens q̃ modicuz tempus. Et ita ptz q̃ adest i morte: itẽ alia auctoritas Sapiẽtie. lxxvj. Cũ exierit spũs nõ reuertetur nec reuocauit que accepta est: sed iuam

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

manum effugere impossibile est:si non tunc inuenientur in hmõi virtutib⁹ ponetur ad infernum:si autem inueniatur fugiunt demones perterriti. Tertia tẽtatio est in ascensu ad celũ. Pro quo sciẽdum q̃ aliqui angeli post peccatum ceciderũt in terra:aliqui in aere:aliqui in inferno.s.tot ⁊ tanti q̃ sufficiunt ad puniendũ animas:pauci sunt in terra:sed multitudo magna est in aere:⁊ ꝑm ista tria loca dant demones tres tentationes supradictas:q̃ illi qui sunt in infernо veniunt quesitum animas in morte: illi qui sũt in terra tentant in vita:illi q̃ sunt in aere depumũt animã in ꝓtutib⁹ dum ascendit. Si vero fuerit armata fugant:⁊ tũ derridet eos. Et ꝓmo leuiatã vide supra. Caueam⁹ ergo ⁊ armemus nos virtutibus in hoc mũdo. Tertia rõ qua debemus nos armare excogitãdo de ꝓmio q̃ speram⁹ q̃si bñ armemur habebim⁹ in premiũ coronã glorie:laboremus ergo debemus nũc pro ea q̃m ꝓ quacũq; victoria quã habemus cõtra tentationes in hoc mũdo habebimus coronã in paradiso:vbi nota exẽplum de discipulo cuiusdã heremite qui vigilauit septẽ horis in nocte:⁊ septies resistit tẽtationibus summe ꝓ charitate illius heremite ne aliquo mõ molestaretur contra ipsum:qui discipulus lucratus est septem coronas in paradiso: prout reuelatum est illi seni heremite qui vidit cathedram in celo:supra quaz erant septẽ corone ⁊ petijt heremita cui⁹ essent. Respondit angelus q̃ erãt discipuli sui: dicitq; illi modũ ꝓ quẽ lucrat⁹ erat. Cũ ergo iuuenis ille habuerat tot coronas pro resistẽdo illi tentationi ꝑtomagis possumus lucrari si resistamus maioribus tentationibus scz fugibie:auaritie: luxurie ꝛc. maior enim est tentatio tuoꝝ vitioꝝ ꝗ̃ iuuenis ꝓdicti. Armem⁹ ergo nos ad resistendũ tẽtatiõib⁹ ad q̃s nos exhortãs apls Paul⁹ dicit ſcbe ad Thi. ij. Labora sicut bonꝰ miles ihesu xꝑi nemo militans deo implicat se negocijs secularib⁹ vt ei placeat cui se ꝓbauit. naz qui certat in agone nõ coronabitur nisi legitime certauerit. Romani quõdã ꝓ habendo coronã lauri q̃ cito siccabatur exponebãt se morti: ꝑtomagis debem⁹ nos exponere ꝓ hñdo coronã imarcessibilẽ glie paradisi et tantã gtiam inter angelos. Et ideo apls Paulus prime ad Coꝝ. iij. Omnis qui in agone contendit ab hominibus se abstinet:⁊ ille quidẽ vt corruptibilẽ coronaz accipiẽtẽ: nos autem incoruptaz dum virtutib⁹ meritz fuerim⁹ armati vt supradictũ est. De armatura q̃b⁹ dẽm⁹ armari. dis. xxiij.

ARma quib⁹ armari debemus apls Paul⁹ enumerat i ista auctoritate ad Ephe. vj. state g̃ succincti lũbos vestros in veritate ⁊ induti lorica iustitie: ⁊ calciati pedes in ꝓparatione euãgelij pacis in oib⁹ sumẽtes scutũ fidei i q̃ possitis oia tela neq̃ssimi ignea extinguere:⁊ galeaz salutis ⁊ gladium spũs qõ est ꝙ̃dum dei vbi videte sex arma bona:et nobis vtilia. Et ꝓmo põit zona scilicet intima integralis stare succincti lũbos:scõo lorica pectualis induti lorica iusticie:tertio calcei pattẽtie q̃ alis calciati pe.i ꝓpa.euãge.pacis. quarto scutũ credẽtie diuinalis in sinistra sumentes scu. fidei. quinto galea in capite cõfidẽtie supnaturalis ⁊ galeam salutis assumite:sexto ensem in manu dextera instantie spiritualis:⁊ gladium spiritus quod est verbum dei. Primo ergo debem⁹ zonari castitate siue sctimonia integrali q̃ em̃ aliqs zonat se cingit ⁊ stringit raupã q̃ erat dispsa ita debem⁹ cingere ⁊ stringere ꝙ̃tutes q̃ ꝙ̃ vnita fortior est sepa dispsa. zona aũt q̃ debemus nos pstringere est castitas: ista em̃ cingit horiz ⁊ in vrozatis ꝺr castitas ꝓ lugalis: in ceteris ꝙ̃ ꝺr castitas ⁊ ꝙ̃ginalis. Et ꝺz fugere occasiões ꝓpter quo cãtes ad petrũ. de q̃b⁹ xꝑo Matt. xix. ꝺi. Sũt em̃ eunuchi q̃ de vtero matris sic nati sũt: ⁊ sũt eunuchi q̃ seipos castrauerũt ꝓp regnũ celoꝝ. Et ita pz q̃ castitas siue sctimonia ꝺr zona. Et iõ ꝺcit⁹ paul. ꝺi. i sancto. ꝑdi. state succin. lũbos vros i ꝓfecto et hic indigemus ꝓphetia q̃ ꝺicit veritatẽ sic ꝺi. veritas est adequatio rei ad

intellectū. Uideamus ergo quomodo castitas erit in veritate: ⁊ dr̄ q̄ qñ volūtas cōcordat cum facto. s. qñ persona est casta tam in corde nō desiderādo q̄ etiā in facto: tunc est vera castitas: alias nō. Audiamus ergo btm̄ paulū nos monentē ⁊ exhortantē: state succincti ⁊c. qr est ista castitas integralis qñ. s. castitas cordis et operis siue facti cōcordāt: ⁊ sunt similes. Et ideo cum christus daret preceptū contra luxuriā posuit vtrūq̄. s. cordis ⁊ facti cum dicit Luc. iij. Sint lumbi vestri precincti ⁊ lucerne ardētes in manibus vestris ⁊c. Ponit em̄ castitatē: cū dicit. Expectātibus dñm suuz ⁊c. Castitatē vero corporis per verba precedētia. ¶ Secunda armatura qua debem⁹ armari est penitentia virtualis: ⁊ ista dicit̄ lorica. In lorica sunt multi annuli siue mailles coniuncti: ita in penitētia sunt plures virtutes cōiuncte: sicut sunt contritio: cōfessio: lachryme ⁊c. et stringunt̄ inuicē. Et ideo dicit christus Mat. vij. q̄ angusta est porta ⁊ arcta que ducit ad vitā: ⁊ pauci sunt qui veniūt in eā. Stricta em̄ est penitentia qr strictum est cōfiteri pctā: ieiunare: dimittere vinū ⁊ bibere aquā: portare ciliciū ⁊c. Talia em̄ sunt stricta sicut sunt annuli in lorica. Itē alia ratione penitētia dicitur lorica: qr sicut lorica circuit corpus a quattuor partib⁹. s. ante ⁊ retro: et ad latera. Ita penitētia tāgit a quattuor partibus. s. retro qr dolet pctā preterita a parte ante que preseruat a futuris ⁊ tāgit a sinistra parte. s. a penis inferni. Et ad dexterā qr dat vitā eternā. Et ita patet quomodo penitentia dicit̄ lorica siue torax: quapropter de penitētia dicit̄ in sacra scriptura Sapiētie. v. Accipiet armaturam zelus illius ⁊ armabit creaturā ad vltionē inimicorū induet ꝑ torace iustitiam: dicit zelus: qr sicut est magn⁹ amor inter virū ⁊ vxorē ⁊ vir nō permittit vxorem fornicari: ita quilibet debet esse zelotypus de aīa sua: intm̄ q̄ nō debet ꝑmittere ipsam fornicari cū diabolo per peccatū. Et si velit seruabit eā cum penitentia. Et ita penitētia dicit̄ iustitia. Unde magnū priuilegiū habem⁹ qm̄ si volum⁹ facere iustitiā nobis in hoc mūdo nō fiet de nobis iudiciū corā deo: ⁊ hoc testatur Paulus apostolus prime ad Corin. xj. dicens. Si nosmetipsos iudicaremus non vtiq̄ iudicaremur. ergo iudicemus nos vt possimus dicere xp̄o post mortē cum demones nos accusabūt illud ps̄. cxviij. Feci iudiciū ⁊ iustitiā nō tradas me calūniantibus me. ¶ Tertia armatura qua debemus armari est patiētia gñalis que intelligit̄ cum dicit̄ calciati pedes in preparationē euāgelij pacis: et ista armatura patiētie gñalis dicit̄ calciamentū pedum: qr sicut ambulās nudis pedib⁹ leditur a lapillis ⁊ spinis: ita impatiēs leditur a parua iniuria ⁊ etiā a magnis iniurijs: sed sicut calciatus recōdit lapillos et spinas: ita patiēs recōdit. s. paruas iniurias: et ita verba vituperosa ⁊c. Recondit etiā spinas. s. qñ iniuriat̄ q̄s sibi magnis verbis ⁊ ledit etiā factis: sustinet tñ oīa cum patiētia: et talis patiētia necessaria est ad salutez. Et ideo dicebat apostolus ad Hebre. x. Patiētia nobis necessaria est vt voluntatē dei facientes repromissionē reportetis. Et ita patet quomodo patiētia dicitur calciamentū: sed quomodo poterit haberi ista patiētia ostendit deus filijs israel in libris quos dedit illis pro doctrina. vnde dicit illis Exod. xij. Calciamēta vestra habebitis in pedibus tenētes baculos. Notanduz q̄ dicit baculos non baculū: qm̄ duos baculos oportet nos habere. Unus baculus quē debemus tenere est crux beatissima siue memoria passionis christi: et tunc habebimus patientiā. Si bene cōsideremus quantā habuit patientiā christus cū pro crucifigētibus orauit dicens Luce. xxiij. Pater dimitte illis ⁊c. Alius baculus est cuz dicit in preparatione euāgelij pacis: quia euangeliū nos docet habere pacez teste appstolo ad hoc nos hortāte ad Roma. xij. Si fieri potest qd̄ ex vobis est cū oībus hoībus pacē habētes nō vosmetipsos defendētes charissimi: sed date locum ire. ¶ Quarta armatura qua debemus armari est credentia diuinalis. Et ista dicit̄ scutuz qd̄ ostēdit Paulus in auctoritate cum dicit. In oīb⁹ sumētes scutum fidei in quo possitis oīa tela neq̄ssi-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

mi ignea extinguere. Istud scutū dr credentie diuinalis.s.fides: qm̄ sicut scutū est triangulū: ita fides ad min⁹ principalior pars q̄ est credere sanctā trinitatem vnde pater gignit filiū: ⁊ ab vtroq; ꝓcedit spūssctūs: ⁊ sic trianguli sunt vnum ⁊ idem scutum: ita tres ꝑsone diuine sunt vnus deus: de quibus dr.j.Jo.iij. Tres sunt qui testimoniū dant in celo: pater: verbū: ⁊ spūssanctus: ⁊ hi tres vnū sunt. Itez alia rōne fides dr scutū: qr sicut scutum portat in sinistra: ita fides portatur in sinistra vita. Pro quo notandū ꝙ due sunt vite. Una est in hoc mūdo: ⁊ ista dicitur sinistra. Alia est in paradiso: ⁊ illa dr dextra: de quib⁹ dr Cañ.ij. Leua ei⁹ sub capite meo: ⁊ dextera illius amplexabit me. Fides aūt nō portat nisi in hoc mūdo: qr in alio mūdo nō est fides. qd ptz ꝑ diffinitionē fidei: q̄ dicit ꝙ fides est credere ꝙ nō vides. Cum aūt in paradiso clare videam⁹ non est ibi fides. vñ Apl's j.ad Cor.xiij. Uidemus nunc ꝑ speculū in enigmate: tunc aūt facie ad faciē. Et ita ptz quō fides dr scutum. Sed nota ꝙ dicit ī oīb⁹: sumētes hoc est ī oīb⁹ dieb⁹ mane ⁊ sero ⁊c. Et de isto dauid p̄s.lxxx. Scuto circūdabit te veritas ei⁹: nō timebis a timore nocturno. Scuto fidei circundabit te veritas eius.s.xp̄s qui dr veritas: ⁊ nō timebis a timore nocturno.i. tenebroso tpe antixp̄i qui obscurabitur ignorantib⁹ fidem iesu xp̄i. ¶ Quinta armatura qua debemus armari est galea in capite que dr cōfidentia spūalis: scilz spes que inter ceteras virtutes dr altior ideo dr cassis siue galea: qr sicut galea est altior armatura in hoīe: ita spes. Nō tamē dicit maior: qr charitas maior est: spes tñ altior obiectat: fides tñ alta est ⁊ bassa: alta credēdo paradisi gloriā: ⁊ bassa credēdo penā inferni. Itē charitas dr alta ⁊ bassa: alta amor ad dñm: bassa amor ad ꝓximū ⁊ amor ad illos q̄ sunt in purgatorio. Sed spes est tota alta: qr in deo solū debem⁹ sperare q̄ est altissim⁹: et nō debem⁹ sperare in mūdanis ⁊ infimis. vñ Dauid p̄s.cxlv. Nolite cōfidere in p̄ncipib⁹ in filijs hoīm in quib⁹ nō est salus. Armemur ergo ista armatura vt scz in dño ponam⁹ spez nostrā: qm̄ vt ait dñs p̄s.xxxix. Btūs vir cui⁹ est nomē dñi ⁊c. Nomē dñi est iesus: vñ alia noīa dicūtur cognoīa: sed ꝓpriū nomen est sibi iesus. Ubi notandū ꝙ illud nomē iesus representat passionez xp̄i: in quo noīe sunt tres littere cū titulo. vñ h significat xp̄m qm̄ linea recta altius istius lr̄e h. representat diuinitatē xp̄i q̄ fuit alta in passione: qr nō declinauit in passione: quō pateretur diuinitas linea obliqua qua ꝓtrahitur ad infinitatē repñtat hūanitatem q̄ fuit bassa ⁊ inclinata ꝓpter passionem: titulus desup̄ significat coronā spinarū. Littera i. q̄ est a parte dextra significat bonū latronē q̄ fuit paru⁹ sicut i. ꝑ hūilitatem cū penituit. Et s. q̄ est maior lr̄a ⁊ tortuosa sig̃t malum latronē in sinistra q̄ fuit magn⁹ ꝑ sup̄biā ⁊ tortuosus ꝑ malā vitā ⁊ cōscientiā. Duo v̄o puncta q̄ ponunt in principio ⁊ in fine istius noīs .ihs. sig̃nt beatā virginē mariā ⁊ ioannē euāgelistā: quoꝝ vita ꝓpter dolorē erat ita parua ꝙ stabat in pūcto: dic etiā vanitates: qr aliqua spes est vana.s.cū q̄s nō laborat: ⁊ tñ ociādo sperat hr̄e bonū. Et talis spes est vana: sed bona ⁊ vera spes est ꝙ faciam⁹ totū illud qd est ī nobis operādo bonū: ⁊ sic possum⁹ sperare in dño. Et ista est spes de qua dicit Apl's j.ad Thessa.v. Nos q̄ sumus sobrij sumus induti lorica fidei ⁊ charitatis ⁊ galeam ⁊ spem salutis. ¶ Sexta armatura qua debem⁹ armari est instātia spūalis. Et ista armatura dr gladius: qr sicut gladius scindit ab vtraq; parte: ita oro scilz vulnerando demonē ab vna parte: ⁊ ab alia parte scindit ꝯtra hoīes mūdi: dum tñ fiat deuote.s.genib⁹ flexis ⁊ corde eleuato. Quō aūt oro contra hoīes valeat ptz in lib.Exo.c.xvij. de Moyse tenente man⁹ eleuatas ⁊ orante: propter cui⁹ orationē q̄ꝫdiu manus erant eleuate ꝑpl'us israel vincebat inimicos: quādo v̄o declinabat eas vincebāt inimici: ⁊ hoc erat propter orationem. Deo ratione v̄o quō vincat demonem ptz in historia Juliani imperatoris qui fuit apostata: quoniaz cum prius esset xp̄ianus deinde negauit fidem: qui volēs scire negocia hyspanie

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

misit demonem vt cito reuerteret. Demon vero non est reuersus vsq; post multa tpa di. q ꝓpter orõnem vnius monachi nõ poterat transire ꝑ illã patriã: que orõ protegebat totũ mundũ. s. ab oriente in occidentem: ideo nõ potuit demon denũciare illud qđ Julian⁹ volebat scire. Et iste est gladius de quo possumus dicere illud Apoca. xix. De ore ipsius procedebat gladius ex vtraq; parte acutus vt ex ipso ꝑcutiat gentes. Explicit ⁊c.

¶ De arundinis significatione et eius agitatione. Distinctio. xxiiij.

De arundine videbimus duo: scilicet
Primo ei⁹ significationẽ.
Scđo eius agitationem.

¶ Quantũ ad primũ dicitur q ꝓprie arundo significat fidem nostram catholicã que cõponit ex plurib⁹ articulis: vnde antiquitus apud phos nõ erat fides illoꝝ cõposita ex pluribus qꝛ sufficiebat eis credere vnũ deũ: item nec in lege Moysi: qꝛ sufficiebat eis credere vnum deũ. Sed nunc nostra fides xp̃ianoꝝ cõponitur ex plurib⁹ articulis qm̃ oportet credere vnũ solũ deũ. Item illum credere trinũ in ꝑsonis ⁊ vnum in essentia. Et opꝫ credere vnã illarũ ꝑsonarum esse incarnatã: ⁊ ita de alijs articulis. Et ita ptꝫ quõ fides nostra đr arũdo. s. cõposita ex pluribus. vñ Jo. Apoc. xxj. dicit. Qui loquebat mecum habebat mensurã arundineã aureã vt metiret ciuitatem ⁊ portas eius ⁊ murũ: ⁊ ciuitas in quadro posita est: ⁊ longitudo ei⁹ tanta est quanta est latitudo: ⁊ mensus est ciuitatem de arundine aurea ꝑ stadia. xij. milia. Mensura arundinea aurea est fides: sed ille qui eam tenebat est xp̃s qui docuit nobis fidem: qꝛ alius non docuit nos nisi ipse deus incarnat⁹: qꝛ dixit Jo. j. Dñm nemo vidit vnq̃. vnigenitus filius qui est in sinu patris ipse enarrauit. Et iste ponit mensuram fidei ad moduꝫ arũdinis. s. per angelos. Et qui eam tenuerit nunq̃ poterit errare si nõ excedat mensurã fidei: iuxta doctrinã beati Pauli ad Roma. xij. Dico em̃ per gratiã que data est mihi oib⁹ qui sunt inter vos nõ plus sapere q̃ opꝫ sape: sed sapere ad sobrietatem vt vnicuiq; sicut deus diuisit mensuram fidei. Et ideo necessarium est scire Credo in deum: in quo est mensura fidei cõpositus ex pluribus articulis: sicut arundo ex pluribus modis: ergo nõ exeamus mensurã: ⁊ si aliqua dubitatio eueniat cuius determinatio nõ sit in illis articulis: recurramus ad illum articulum Credo in vnam sanctã catholicã ecclesiã: et ibi firmemus intellectũ absq; vlla hesitatione. Dicit etiam q mẽsura erat aurea. s. pura sine aliq̃ errore: quoniam alie scientie habent aliquem defectum excepta scientia fidei. s. theologie.

¶ Pro quo sciendum q scientie sunt in sextuplici dr̃ia. Est ei vltima sine errore.
Scientia sensualis.
Scientia practicalis.
Scientia phisicalis.
Scientia legiscalis.
Scientia canonicalis.
Scientia theologalis.

¶ Prima em̃ habet errorem per incantationem per quã apparent oculis q non sunt. Itẽ in practicali est defectus: iuxta illud. Nã miranda canunt. Item phisicalis que ponit mundũ eternum ⁊ similes defectus. s. materiã primã scꝫ yle eternam vel eternum. Item legisalis sciẽtia ponit defectũ. Item canonicalis similiter. Sed sola theologia est sine defectu. Et ideo dicit quapropter de ea Gen̄. ij. in figura vbi nascit aurũ terre illi⁹ optimum est ibi. s. in theologia. Ciuitas que metit sine mẽsurat est xp̃ianitas: de qua p̃s. lxxxvj. dicitur. Gloriosa dicta sunt de te ciuitas dei. Stadium est mensura grecorum. Ubi sciendum q Hercules a quo stadium nomen accepit currebat per magnum spatium sine spiratione: ⁊ cũ erat fessus stabat spirando: ⁊ ille cursus dicit stadium a stando. Et dicit rex q sunt. xij. stadia. s. xij. articuli. Et dicuntur stadia: qꝛ sicut Hercules in quolibet stadio stabat et quiescebat: ita ille qui dicit articulos debet stare et in quolibet facere pausam bene punctuãdo. Et ita ptꝫ quõ. xij. stadia significant duodecim articulos fi

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

dei qui alibi dicunt gradus vel lapides. vnde Apoc.xxj. Murus ciuitatis habes fundamenta.xij. lapidū pretiosoꝝ: et in ipsa parte ꝛ in ipsis noia apłoꝝ. Dic nomina apłoꝝ posuit articulū de veritate essentie ꝛ de omnipotētia patris ꝛ opere creationis di. Credo in vnū deū patrem oīpo. crea. celi ꝛ ter. Jo. apłs ꝛ euan. posuit articulū di. Et in ie.xp̄m fi. eiꝰ vnicū dn̄m nr̄m. Jacobꝰ zebedei posuit articulum de conceptione ꝛ natiuitate dicens. Qui cōceptus est de spū sancto: natus ex maria virgine. Andreas posuit articulū de passione dicēs. Passus sub pontio pylato crucifixus mortuus ꝛ sepultus. Philippus posuit articulum de descēsu ad inferos di. Descendit ad celos sedet ad dexteram dei patris oīpotentis. Matheus apostolus ꝛ euangelista posuit articulū de aduentu ad iudiciū dicens. Inde venturus est iudicare vīos ꝛ mortuos. Jacobus alphei posuit articulum de persona spiritussancti dicens. Credo in spiritumsanctū. Simon posuit articulum de effectu gratie dei dicens. Sanctam eccle siam catholicā sanctoꝝ cōionem. Judas Jacobi frater addidit. Remissionē peccatoꝝ. Mathias aūt vel sicut quidā dicunt Thomas posuit articulū de effectu glorie dicens. Carnis resurrectionem vitam eternā amē. Et isti baculi. ſ. articuli sunt vacui ab argumentis q̄ nō debent fundari in argumentis iuxta dictū beati Ambrosij. Tolle argumenta vbi fides queritur. Cui cōcordat brūs Paulus. ſ. ad Coꝝ. ij. Fides nostra nō sit in sapientia hoim sed in virtute dei. Et ita patet quō fides dicit arundo. Et ideo Dauid ps. lxvij. Increpa feras arundinis cōgregatio taurorum in vaccis ppłoꝝ vt excludant eos q̄ probati sunt argento. Dicit increpa feras arūdinisq̄ nō sunt nisi cōgregatio tauroꝝ in vaccis: fere dicunt probationes ꝛ rōnes cōtra fidē sine arūdinē. q. d. Dauid. Increpa. i. nō audias ꝛ maxime in tpe antixp̄i: quare reddit rationem q̄ ille fere sunt congregationes tauroꝝ: q̄ sicut taurus hz duo cornua: ita discipuli antixp̄i habebūt duos modos arguendi: vn⁹ erit logicalis ꝛ alius phisicalis: ꝛ ōr q̄ erit in vaccis. i. in sacra scriptura q̄ ōr vacca: q̄ sicut vacca habet duo vbera quib⁹ lactat. ſ. nouū testamentum ꝛ vetus q̄ nutriūt aiam. Et tales tauri percutiūt cornib⁹ vaccas vt excludant eos q̄ probati sunt in fide vt argentū. Et iō Paul⁹ auisat nos de illis dicēs ad Colł. ij. Videte ne q̄s decipiatvos p philosophiā. Et de isto articulo locutus fuit dō cū dixit p̄s. xj. Eloquia dn̄i eloquia casta argentum igne examinatū probatū terre septuplū. Habet etiā arundo folia viridia scz opa bona: q̄ fides nuda ꝛ sola nō prodest: vñ Jac. ij. Fides sine operib⁹ mortua est. Modicū em̄ pdesset regi si eius vassalli crederent ipsum esse regem si sibi nō obedirent sed facerent ꝓtrariū mandati sui. Tales sumus nos qui habem⁹ fidē iesu xp̄i sed faciṁus ꝓtrariū mādatoꝝ suoꝝ: ipse em̄ xp̄s precepit humilitatē ꝛ nos facimus cōtrariū q̄ sumus superbi. Item precepit castitatē: ꝛ nos sum⁹ immundi ꝛ luxurioſi ꝛ sic de alijs. Mō g̃ ptentat xp̄s de talib⁹: q̄ xp̄s ipm̄ credāt esse deū ꝛ dn̄m: talis em̄ arūdo est sine foliꝭ: ꝛ ē silꝭ illi de q̄ loq̄t Mat. xxvij. di. Unꝰ ex eis accepta spō. iple. ace. ꝛ dedit ei bi. sicut ei fuit xp̄o dolor ille potꝰ: ita displiceat sibi fides cū mala vita: vñ necesse ē hr̄e bonā vitā cū fide. ꝛ iō Pau. ad Thi. iij. Curret bonis opi. hesse q̄ credūt deo. hec sunt bona ꝛ vtilia hoib⁹. Scō videdū est de arūdinis agitatiōe. vñ sciēdū q̄ sicut semp sūt q̄tuoꝝ vēti p̄ncipales agitātes arūdinē naturalē in hoc mūdo ita sunt quattuoꝝ venti agitantes fidem.

Primus est orientalis.
Secundus est occidentalis.
Tertius est meridionalis.
Quartus est aquilonaris.

¶ Prim⁹ oriētalis ē p̄sūptio ꝛ subtilitas intellect⁹. ſ. q̄n q̄s p subtilitatē intellect⁹ vult pbare articlos itra se di. quō p̄t fieri q̄ vn⁹ deꝰ sit tres pſone ꝛc. Ista cogitatio p̄sūptuosa agitat fidē in subtili itellectu nō aūt in pſonis simplicib⁹ q̄ simpliciter

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

confitentur ⁊ firmiter credunt: sed subtiles hesitant: ⁊ melius esset talib⁹ q̄ eēnt ignorantes q̄ sciētes: ꝓ quo nota hystoriā q̄ est Jo. ix. de ceco quem xp̄s sanauit ⁊ petiuit xp̄s ab eo: tu credis in filiū dei? Rn̄dit ille ⁊ dixit. Quis ē dn̄s vt credā in eum. Et ait illi iesus: ⁊ vidisti eū ⁊ qui loquitur tecū ipse est. q. d. ego sum: at ille dixit. Credo dn̄e: ⁊ ꝓcidens adorauit eū ⁊ dixit ei Jesus in iudicium: ego in hunc mundū veni vt qui non vidēt videāt ⁊ q̄ vidēt ceci fiāt: dixit ceci fiāt q̄ ip̄i ponūt obstaculuz ꝑ p̄sumptionē intellect⁹: vn̄ xp̄s est sicut sol qui om̄ia illuminat nisi illos qui ponunt se sub tecto: ita xp̄s oēs illuminat nisi illos qui ponunt obstaculum p̄sumptionis: ergo nō immerito dicit: ego in iudiciū veni ⁊c. Cū aūt dixisset ista surrexerūt q̄dā ⁊ dixerūt nūq̄d sum⁹ nos ceci: ⁊ dixit Jesus: si ceci essetis non haberetis pctm̄: dixit si ceci ⁊c. ⁊ si nō haberetis ꝯsciam ph̄icam non haberetis pctm̄ p̄sumptiōis in intellectu. s. q̄ videtis ꝑ sciaz: iō pctm̄ vestrū manet. Et iste ē p̄m⁹ vēt⁹: ⁊ isti sunt sil̄es volētes purgare vel ꝓbare scuta aurea ī lumine cādelle: vnde eis accidit sicut eue quā interrogauit serpens. Gen̄. iij. Cur p̄cepit vobis deus vt non comedetis de oī ligno paradisi. Tunc rn̄dit mulier dubitatiue dicēs: ne forte moriamur: tales eniz sunt q̄ dubitant: iō dicamus cum tētabimur. Credo simpl̄r qm̄ demō immittit cōclusiones. Et iō btūs Paulus loquēs dubitantib⁹ de fide dixit. ij. ad Corin. xj. Timeo aūt ne sicut serpēs euā seduxit astutia vr̄a ita corrūpat̄ sensus vr̄i ⁊ excidāt a simplicitate ⁊ castitate q̄ est ī xp̄o Jesu.

¶ Scd̄s vētus est occidētalis ⁊ est occupatio secularis q̄ ꝑdit fidē. Et ideo xp̄us loquēs de talib⁹ dicit Matt. xiij. Hic est q̄ scindit verbū ⁊ solicitudo seculi isti⁹. Et fallacia diuitiaꝝ suffocat verbū ⁊ sine fructu efficit. Et ideo caueamus ne īplicemur in diuitijs ⁊ negocijs mundanis: sed contētemur paucis ⁊ cogitemus aliquantulū in diuinis vt simus contenti vno officio vel beneficio ad conquirendam vitam: vnde si velimus ascendere ad celum faciamus sicut fit arbori quaz volumus in altum crescere cum frangimus frondes laterales vt stipes rectus ⁊ principalis possit ascēdere: ita nos frāgamus negociora secularia nocentia et pullulantia in corde nos occupantia et retardantia a deo: ⁊ ideo dicit xp̄s Luce xxj. Attendite vobis ne grauentur corda vestra crapula ebrietate ⁊ curis hui⁹ vite ⁊ subueniat vobis repentina dies illa.

¶ Tertius ventus est aquilonaris qui refrigerat: ⁊ iste est refrigeratio conscientie. s. mala conscientia: q̄ sicut ventus aquilonaris refrigerat membra: ita mala conscientia refrigerat ⁊ facit dimittere fidem. Et idcirco beatus Paul⁹ dat bonū cōsilium dicens. j. ad Thimo. Primo habe fidem ⁊ bonā cōscientiā quam quidē repellentes circa fidem naufragauerunt: ergo calefaciamur in camino orationis. s. orando deuote. Et ita tenebimus rectam fidem: ad q̄d hortat̄ nos christus dicēs Luc. xviij. Oportet sperare ⁊ non deficere.

¶ Quartus ventus est meridionalis qui d̄r inflammatio cōcupiscentie: scz quando ponitur alti⁹ amor in istis mundanis: scz qn̄ quis per phas aut nephas vult habere honorem ⁊ concupiscentias mundanas: quoniā vt ait beatus Paulus. j. ad Thi. vj. Radix omnium maloꝝ est cupiditas quāquidem appetentes errauerunt a fide ⁊ instruerūt se doloribꝰ multis. Et isti quattuor venti sunt q̄ exagitant fidem: de quibus Daniel̄. in. vij. cap̄. Ecce quattuor venti celi pugnabant in mari ⁊c.

¶ De sex modis ascēsiōis xp̄i. Dist. xxv.

Scensionis christi sex sūt modi: ⁊ totidē erūt in descensu ad iudicium. Primus modus quez seruauit in ascēsione fuit associatio gloriosa.
Scd̄s conclamatio victoriosa.
Tertius congregatio copiosa.
Quartus allocutio gratiosa.
Quintus increpatio rigorosa.
Sextus retributio gloriosa.

¶ Primo xp̄s in ascensione habuit gl̄iosam societatē: vn̄ oēs iusti q̄ mortui sue-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

rant a primo iusto abel vsq; ad ascensio
nē iesu xp̄i: oēs ascēderūt cū eo. Ita etiā
oēs angeli celi descēderunt vt associarēt
eū ⁊ tunc associatus ascēdit. Primo eniz
angeli erant ante euz: ⁊ post xp̄m venie-
bant sancte aīe: vñ beatus Ber. loquēs
de ista ꝓcessione ait. Quā digna ista ꝓ-
cessio fratres charissimi cum aīaꝝ ⁊ cele
stiū virtutū ⁊c. Et isto mō veniet ⁊ descē
det xp̄s in die iudicij: nā xp̄s die illa di-
cet matri sue: virgo maria mr̄ mea gl̄io
sa hodie est dies iudicij: iō vadamus ad
iudiciū: ⁊ capiet ipsam ꝑ manuz: dicetq;
oībus angelis ꝙ vadāt primi: ⁊ post ip̄z
veniēt oēs scti ita ꝙ i die illa nulla crea
tura remanebit in ꝑadiso sz oēs veniēt
ad iudiciū. xp̄s v̄o ⁊ virgo maria erūt in
medio: ⁊ de hoc descēsu satis clare loqui
tur Esa. in. iij. cap̄. di. Stat ad iudicādū
dñs ⁊ stat ad iudicandū ppl̄os dñs: ⁊ ad
iudiciū veniēt cuz senioribus ppl̄i sui et
principibus eius: cogitemus ergo nos
qñ xp̄s sedebit in iudicio cū virgine ma-
ria: ⁊ cū tanta societate qñ etiā vnuq̄sq;
videbit opa alterius: siue bona siue ma
la: sicut em̄ respiciēdo hoīem videm⁹ an
sit albus vel niger: ita in illa die cogno-
scemus oīa facta hoīm. Et rō est qr xp̄s
vult ꝙ sn̄ia quā dabit approbet ꝑ oēs et
ꝙ manifestet oīb⁹: vñ qñ dabit sn̄iaz cō-
tra malos dicent sancti: dñe vos bene fe
cistis qr bene meruerūt: ⁊ qñ dabit sn̄iaz
ꝓ bonis dicent sancti bene meruerūt qr
multa bona fecerūt: vñ. j. ad Corin. iiij.
Itaq; nolite ante tempus iudicare quo
adusq; veniet dominus qui illuminabit
abscondita tenebrarum ⁊ manifestabit
consilia cordium. q. d. nolite iudicare: qr
nescitis vtruz sit bonus vel malus quia
nescitis cor eius: sed in die iudicij vide-
buntur corda: ⁊ erit magna laus bonis
⁊ gaudiū qđ oēs dicent. O taz bon⁹ erat
ille ⁊ ille: sed vituperium erit damnatis.
Tunc enim qñ videbuntur peccata eoꝝ
surgent omnes peccatores ⁊ accusabun
tur superbi de peccato superbie: auari
de peccato auaritie ⁊ sic de alijs. Itez no
ta quomodo vituperabuntur mulieres
meretrices ⁊ alie inhoneste viuentes: re
medium autem habemus q̄diu sumus
in hoc mundo vt tunc non vituperemur
propter peccata: scz vt habeamus vnuz
capitergium siue velum cum quattuor
angulis cum quo velemus faciez. Quo
rum angalorum
Primus est cordis contritio.
Scđs est ꝓpositum non redeundi.
Tertius est oris confessio.
Quartus est pn̄ie iniuncte impletio.
¶ Beatus erit q̄ seruabit istos angulos
vnde Dauid p̄s. xxxj. Beati quoꝝ remis
se sunt iniquitates ⁊c. ¶ Secundus mo
dus ascensionis fuit conclamatio victo
riosa: clamabant enim oēs dum ascēde-
bant congaudentes de victoria qua ha-
buerat christus. sicut enim qñ aliquis
dñs veniens de aliqua patria in qua ha
buit victoriam de inimicis clamant gen
tes sue congaudendo: viuat viuat domi
nus noster qui habuit talem victoriam:
item clamāt cum tubis ⁊ cytharis ⁊ alijs
instrumentis musicis. Figura de hoc p̄-
mi Reg. xviij. De dauid qñ habuit victo
riam de goliath philistes. Nota eaz: ita
etiam clamabant angeli cum tubis di-
centes viuat viuat rex noster iesus xp̄s.
Similiter clamabant sancti viuat viuat
filius virginis marie qui habuit victo-
riam. vñ p̄s. xcvj. testat hoc Dauid dicēs
Cum cithara sua ascēdit deus in iubilo
⁊ dñs in voce tube. Jubilus est gaudiuz
mentis qđ non potest ore explicari: ita
etiam veniet ad iudicium: qr tunc nul-
lus viuet. Sed xp̄s precipiet michaeli ꝙ
cum tuba vocet mortuos alta voce. Sur
gite mortui: venite ad iudiciū: ⁊ vox illa
erit tanta ꝙ illi de purgatorio ⁊ illi de pa
radiso ⁊ illi q̄ erūt in inferno audiēt illāt
⁊ statim aīe q̄ sunt in paradiso descēdēt
⁊ capiant corpora sua ⁊ inuenient para-
ta sicut inueniret aliq̄s tunicā suā para-
tam ꝓ induendo. Et sil̄r illi de purgato
rio ⁊ pariter illi de inferno: sed tñ atten-
de ꝙ dānati inueniēt corpora sua fetida
ardētia sicut lorice ardentes: ⁊ qñ aīa vi
debit corpus suū ita ardēs ⁊ rubeuz tre-
niet ⁊ refugiet intrare: angelus autem
dicet sibi: indue indue: illa vero timens
faciet rugas in facie quasi tristis ⁊ timēs
cui dicet angelus terribili voce indue in-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

due econtrario: aīa vero saluata cuz magno gaudio induet corpus suū ita lucidū q̄ fulgebūt corpora sanctoꝝ septies supra solē cuius videmus claritatē. Sicut enim gauderet aliqua nobilis sponsa in die nuptiaꝝ si aliquis nūcius portaret sibi ex parte sponse vestē aliquam p̄ciosam ⁊ nobilē margaritis ⁊ lapidib⁹ p̄ciosis ornatā: ⁊ supra auꝝ fulgentem ⁊ libēter atq̄ gaudenter indueret: ita cum tali immo maiori gaudio induet aīa sācta corpus suū lucidū in die illa qñ angelus dicet illi: aīa btā indue corp⁹ tuū dicet aīa libenter: ⁊ tunc talis aīa poterit dicere illud Esa. lxj. Gaudens gaudebo in dño: ⁊ exultabit aīa mea ī deo meo qꝛ induit me vestimento salutis: ⁊ indumento letitie circūdedit quasi sponsam decoratam corona: ⁊ tanq̄ sponsaz ornataz monilibus suis. Ecce quō clamabūt resurgentes exultando. s. boni: vñ beat⁹ Paulus. j. ad Coꝝ. xv. Ecce misteriū vobis dico: oēs quidā resurgemus: sed nō oēs immutabimur in momēto ī ictu oculi in nouissima tuba: ⁊ hoc erit in resurgēdo: scz quo ad coadunationem corporis: iō dicit in momento. s. qñ aīa reformabit corpus: non erit tempus: sed fiet in instāsti ideo dicit in ictu oculi. Aliā em̄ habemus auctoritatem Pauli. j. ad Thessal. iiij. Hoc em̄ vobis dicimus in verbo dñi qm̄ ipse dñs in voce archangeli: ⁊ in tuba dei descendet de celo ⁊ mortui qui in xp̄o sunt resurgent. Illa aūt tuba timenda est ꝑm qd̄ beatus Herony. de seipso fatetur di. Siue comedā siue bibā semꝑ videt̄ sonare in auribus meis illa tuba iudicij. Surgite mortui venite ad iudiciū. Studeamus ergo quātuz poterim⁹ vt operemur bonū: ⁊ tunc erimus beati. vñ p̄s. cxviij. Beati īmaculati in via ⁊c. talis em̄ non timebit vocē tube: iuxta illud p̄s. cj. In memoria eterna erit ⁊c.

¶ Tertius modus ascensionis xp̄i fuit ꝯgregatio copiosa: qꝛ erat ibi v̄go maria ⁊ multe alie sctē mlieres ⁊ apli: vñ d̄r in textu. Igitur q̄ ꝯuenerant qd̄ cōgregati erāt in monte oliueti: ita erūt silr in die iudicij: qꝛ congregabunt̄ oēs de oib⁹ finibus terre postq̄ resuscitati fuerūt in valle Josaphat prope hierl'm. Et ratio est qꝛ vbi xp̄s fuit cōdēnatus iniuste: ibi iudicabit iuste: ⁊ iusti erunt a dextris. Mat. xxv. Cuz venerit filius hominis in sede maiestatis sue cōgregabuntur ante eū oēs gentes: ⁊ separabit eos ab inuicē sicut pastor segregat oues ab hedis ⁊ statuet oues quidē a dextris: hedos autez a sinistris: vbi notandum est q̄ melius erit hoībus si fuerint oues q̄ imperatores ⁊ essent a sinistris. Sciendum est q̄ ouis hz quinq̄ bonas conditiones.

Quia primo est innocens.
Secundo est misericors.
Tertio est patiens.
Quarto est obediens.
Quinto est honesta.

¶ Primo ergo ouis est innocens: eo qd̄ nullū malū facit: non em̄ ꝑcutit cū cornibus: non mordet cū dentibus non ferit cum pede ⁊c. ergo simus ei sil'es vt non ꝑcutiamus cum cornibus nostris: duo enim cornua hz hō scz cornu potentie et cornu scientie. Caueamus ergo ne ꝑcutiamus alios cū istis cornib⁹: qm̄ teste Dauid. p̄s. lxxiiij. Omnia cornua pctōꝝ cōfringā ⁊ exaltabunt̄ cornua iusti. Caueat etiam quilibet vt iuxta conditionē eius non mordeat cum dentibus. s. diffamando vt non rapiat cum vnguib⁹ aliena: vt etiā non recalcitret ꝑ superbiaz et inobedientiā cōtra patrē vel matrez aut maiores ⁊c. ¶ Scd̄o ouis est misericors qꝛ de duabus tunicis quas hz dat nobis vnam. ¶ Tertio est patiens eo qꝛ verberetur non dat verbū: non est em̄ sicut canis vel serpens. ¶ Quarto ouis est obediens qꝛ vnus puer gubernaret centuz non est tñ sic de aīalibus. ¶ Quīto ouis est honesta qꝛ cooperit pudenda: non sic facit capra. Sic nos debemus cooperire pctā non solū nostra ꝑ cōfessionē: sz etiā alioꝝ nullo mō diffamādo. Et tūc de talibus cōditionem ouis habētibus dicet xp̄s illud Jo. x. Cognosco oues meas: et cognoscūt me mee: ⁊ īfra. Oues mee vocē meaz audiūt: ⁊ ego agnosco eas et sequunt̄ me. Et ego vitaz eternam do eis.

¶ Quartus modus ascensionis iesu xp̄i fuit allocutio gratiosa. s. qñ dixit eis ac-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

cipietis virtutez supueniētis spūssancti in vos: ⁊ eritis mihi testes in hierl'm ⁊ in omni iudea ⁊ samaria: ⁊ vsq̄ ad vltimū terre. Item qñ dixit eis Mat. vltim̄. Ego vobiscū sum oībus diebus vsq̄ ad consummationē seculi: isto mō veniet qñ dicet saluatis illud Mat. xxv. Uenite bñdicti patris ⁊c. Tunc illi clamabunt dicentes. Gloria tibi dñe ⁊c. Tuncq̄ exurgent a terra ⁊ eleuabunt̄ in aere. vñ. j. ad Rhessa. iiij. dicit apl'us. Nos q̄ viuim⁹ q̄ reliquimur simul rapiemur cū illis in nubibus obuiā xp̄o in aera: ⁊ sic semp̄ cū dño erimus: dicit reliq̄mur: iō q̄ erim⁹ in terra: quia non sumus ita parati sicut alij postea accedim⁹ cū illis in aere. ¶ Quintus modus fuit increpatio rigorosa. vñ euangeliū. Mat. vlti. Recūbentibus vndecim discipulis apparuit illis Jesus: et exprobauit incredulitatez ⁊c. Et nota p̄ te quō increpauit eos isto modo increpabit in die iudicij cū dicet dānatis illd̄ Matt. xxv. Esuriui ⁊ non dedistis mihi man. sitiui ⁊ nō dedistis mihi bibere. ⁊c. Ideo discedite a me maledicti in ignem eternum qui paratus est dyabolo ⁊ angelis eius. O q̄ durū ⁊ irreuocabile. Si enim ipsi dicerent: domine p̄mitte nos ire tecum: non diceret christ⁹: discedite a me. Et si ipsi dicerent domine ex quo nō vis q̄ maneamus tecum: ad minus da nobis benedictionem: non diceret q̄ iā estis maledicti: ⁊ tunc ipsi dicerēt: ad minus p̄mitte nobis morari in aliquo loco vbi nō sit pena: nō diceret ip̄e sz ī ignē. Et si ipsi dicerent ad minus dñe moremur in eo p̄ aliqua tp̄a nō diceret sed in eternū. Et si ipsi dicerēt ad min⁹ habeamus bonū ⁊ piū dñm: nō diceret sed dyabolo ⁊ angelis ei⁹. Tunc illi p̄ nimio dolore ⁊ quasi desperātes: clamātes alta et terribili ⁊ horribili voce dicēt illud quod scribit̄ Hieremie. xx. Maledicta dies in qua natus sum: dies in qua peperit me mr̄ mea nō sit bñdicta: maledict⁹ vir qui annūciauit pr̄i meo di. Nat⁹ ē tibi puer masculus ⁊ quasi gaudio letificauit eū: ⁊ infra: quare de vulua egressus sum vt viderē laborē ⁊ dolorē ⁊ ꝯsumerent̄ ī cōfusione dies mei: potes hic notare qñ pr̄ increpabit filiū ⁊ fili⁹ patrē: marit⁹ vxorem: ⁊ p̄ sustinēdis ei⁹ ornamētis ⁊ vanitatibus in hoc mundo fecit fraudes ⁊ extorsiones ⁊c. Tuncq̄ aperietur terra et absorbebit eos: ⁊ tunc iuxta verbū Esa. xxiiij. cap̄. Congregabūtur in congregatione vnius facis in lacum ⁊ claudentur ibi in carcerē heu quātus dolor. ¶ Sextus modus in ascēsione xp̄i fuit retributio gloriosa: retribuit cuilibet cū eo ascēdenti s̄m opa sua loc ūin celis. s. cū angelis ⁊ archāgelis: vñ sctā mr̄ eccl'ia ī festo ascēsiōis sepi⁹ hoc recolēs dicit. Ascendēs xp̄s in altū captiuā duxit captiuitatē: dedit bona hoīb⁹: isto mō faciet ī die iudicij: q̄ iudicio finito ⁊ completo accipiet mr̄em suā p̄ manū: ⁊ angeli ibūt primi cātātes: scti v̄o sequent̄. Et tūc illi intrantes celū ⁊ vidētes eū oculis corporalibus dicēt xp̄o. Dñe tā pulchrū est istud palatiū: loquent̄ em̄ scti cū xp̄o sicut cuz socio. Tunc xp̄s dicet illis: nō cogitabatis pulchritudinē eius. Et potes notare ⁊ cogitare quō palatiū sctissime trinitatꝫ dz eē pulchrū: cū palatiū alicui⁹ regꝫ terre nisi valde pulchrū ī hoc mūdo. Tūc ēt videbūt noīa sua scripta in cathedris celi vbi sedebūt: ipsisq̄ sedētib⁹ xp̄s ponet coronas capitib⁹ eoꝝ: iuxta illud qd̄ scribit̄ Sap̄. v. Justi aūt in p̄petuū ⁊c. ⁊ cogitatio illoꝝ apud altissimū: ideo accipiet regnū decoris ⁊ diadema spei de manu dñi. O quantus honor quantaq̄ gloria erit illis coronari de manu regis regum Jesu christi. Notare etiaz potes quō s̄m opera vniuscuiusq̄ collocabit eos ī choris angeloꝝ: iuxta illud. Mat. xvj. Fili⁹ hominis venturus est in gloria pr̄is sui cum angelis suis: ⁊ tunc reddet vnicuiq̄ s̄m opera sua ⁊ certus glorie ⁊c.

¶ De quinq̄ que in ascēsione christi fuerunt que etiam in assumptione aīe beate ad celū repeeiuntur. Distin. xxvj.

In ascensione christi fuerunt q̄nq̄ que etiam in assumptiōe aīe beate ad celum reperiunt̄. Nā in ascensione christi

Primo fuit societas spiritualis.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Secundo melodia angelicalis.
Tertio tristitia diabolicalis.
Quarto letitia celestialis.
Quinto gloria vniuersalis.

¶ Primo in ascensione xp̃i fuit societas spũalis: vnde cũ xp̃s esset in monte Oliueti: ⁊ virgo Maria cũ alijs mulieribus et ap̃lis: statim sanctus Michael ascendit ad celũ: ⁊ nuntiauit oĩbus angelis ꝙ xp̃s debebat ascẽdere qui statim descenderunt oẽs obuiã dño: post iuit ad paradisum terrestrẽ vbi erant aĩe quas xp̃s a lymbo extraxerat ⁊ nũtiauit eis ascẽsionẽ christi: ⁊ statim venerunt oẽs ad locũ vbi erat xp̃s: ⁊ tunc oẽs insimul ascenderũt ad celũ. Et fuit cõpleta ꝓphetia Jacob di. Geñ. xxxij. In baculo meo trãsiui Jordanẽ istũ: nunc autem cũ duabꝰ turmis regredior. q. d. Jacob pauper cũ baculo transiuit Jordanẽ: modo autẽ associatus pluribus gẽtibus: ita xp̃s transiuit Jordanẽ. Jordanis em̃ fluuius rapidus est: ita xp̃s transiuit Jordanem. s. rabiem Judeorũ cũ baculo. s. cũ cruce: ⁊ in ascẽsione qñ regressus habuit magnam societatez: ergo associatus fuit xp̃s eodẽ modo associatur anima dũ exit a corpore: videns nãqꝫ bonus angelus daiꝰ ad custodiam ꝙ talis hõ est ꝓximus morti statim euolat ad paradisum: et nuntiat xp̃o mortẽ illius. Et bona opera q̃ fecit ⁊ q̃uis xp̃s hoc sciat interrogat tñ angelũ quõ se habuit ille homo in mũdo: et hoc facit ad modũ iudicis. vñ Ps̃. x. dr. Dñs interrogat iustũ ⁊ impium. Tũc auditis bonis operibꝰ illius beata v̄go Maria supplicat filio vt mittat obuiam plures angelos ⁊ filios ⁊ filias ⁊ parẽtes eius si sint in paradiso ⁊ veniũt ad morientẽ: et aĩa statim videt eos ⁊ mirat̃ di. Angelis quõ vos creature tã nobiles venistis obuiã mihi miserrime? Respondẽt illi: aĩa benedicta qꝛ tu meruisti: post hoc loquitur aĩa filijs di. O filij mei: dicũt illi nos venimus vobis obuiã: qꝛ deꝰ vult: et sic ascendit ad celũ cũ illis. vñ Sap̃. v. Ecce quõ cõputati sunt inter filios dei: ⁊ inter sanctos sors illoꝝ est. Sic similitudo est inter ascensionẽ xp̃i ⁊ assumptionem aĩe beate: per contrariũ tñ est in aĩabus dãnatis: puta morientibꝰ in pctõ mortali: sicut in pctõ supbie: auaritie: luxurie ⁊c. Tunc em̃ in exitu aĩe a corpore datꝰ diabolus ad subuersionẽ vadit ad luciferũ ⁊ nũtiat sibi malã vitã eius: ⁊ lucifer tradit ei plures demones qui veniũt obuiã illi miserrime aĩe quã vix extrahũt a corpore: cũ non velit spõte exire sentiens penam sibi paratã tunc ligãt ei cathenã in collo ⁊ ducunt eã secũ cum magnis vlulatibus in inferno: iuxta illud Prouerb. xxij. Uir q̃ a via doctrine errauerit in cetu gigantiũ cõmorabit̃. Illi errant a via doctrine qui nõ agunt penitentiã quam deꝰ docuit in hoc mũdo. Mat. iiij. di. Penitẽtiã agite: appropinquabit em̃ regnũ celorũ: dicunt̃ diaboli gigantes eo ꝙ minor diabolus maior est maxĩa turri mũdi. ¶ Scda silitudo est: qꝛ in ascensione xp̃i fuit melodia angelica: vñ cũ xp̃s inciperet eleuari a terra angeli ⁊ oẽs anime statim inceperũt cantare cũ magna melodia. Magnã enim melodiã causat cantus angelicus. Nota exẽpluz de quodã sancto viro ⁊ deuoto qui contẽplans sub quadã arbore audiuit vnam auẽ dulciter garriẽtẽ in arbore ⁊ in melodia auis contẽplabat̃ melodiã paradisi: intãtum ꝙ stetit ibi ꝑ quattuor annos: ⁊ post venit ad ecclesiã credẽs adhuc esse in eadẽ hora in qua exiuerat ad contẽplanduz: ecce quõ magna est melodia in cãtu angelico. Cãtabũt em̃ angeli in ascẽsu dñi vnde ascẽdit cum sono tube: sicut dñs victor intrat ciuitatẽ qñ venit de victoria: ita xp̃s qui habuerat victoriã: qꝛ fuerat in bello per. xxxiij. annos: vñ Dauid de hmõi letitia in ascẽsiõe dñi habita dicit Ps̃. xlvj. Ascẽdit deus in iubilo ⁊ dñs in voce tube: eodẽ modo cantant angeli in assumptiõe aĩe sancte: eo qꝛ egit penitẽtiã de peccatis. In cuius rei testimoniũ Luce. xv. Gaudiũ est angelis dei super vno pctõre penitentiam agẽte ⁊ portant ipsam in manibꝰ: nõ tantum vnus angelus sed plures: iuxta illud Ps̃. xc. In manibus portabũt te. ⁊ Luce. xvj. Factũ est vt moreret̃ mẽdicus et portaret̃ ab angelis in sinu abrahe. Ecce quõ quiescit silr̃ anima bona cũ xp̃o: sed per contrariũ fit

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

de aīa impenitente sicut exēplificari pōt de illis qui detinēt bona aliena ⁊ nolunt reddere: sed malūt ducere statū magnū de alienis q̄ si restituerent. Tunc in fine vite taliū veniunt demones ⁊ rapiūt animā ⁊ faciunt sonos terribiles ac vlulatꝰ dum tenent eā. Et anima silr ita horribiliter clamat ꝙ apparet ꝙ celum et terra frangant: vñ Esa.xiiij. Infernus subtus cōturbatus est: ⁊ in occursu aduētus tui suscitabit tibi gigātes: ⁊ loquit ꝓpheta cuidā dānato.s. Nabuchodonosor: turbātur em̄ demones qñ sciunt dānandū mori per modū solicitationis dicēdo: vadamus vadamus ad animā talis: et silr quādo vnus pulsat alios. ¶ Tertia similitudo est tristitia diabolica. Unde sciēdū ꝙ post descēsum luciferi aliqui demōes ceciderūt in infernū: sed pauci sicut lucifer in cathenati ⁊ alij necessarij ad puniēdum aīas. Aliqui autē remanserūt inter nos vt nos tētent: sed maxima multitudo est in aere ita spissi ⁊ densi sicut athomi in radio solis. Et qr a principio mundi vsq̄ ad ascensionē xp̄i nullus intrauerat paradisum: eo ꝙ demones tenebant insidias in aere custodientes passum et portā ne ascenderēt: sed in die ascēsionis videntes xp̄m cum animabꝰ ascendentē fugerūt clamātes ⁊ pre tristitia dicētes: heu heu et quātis tēporibus custodimꝰ istū passuz ⁊ modo dimittimus illū tam miseri sumꝰ. Et ad hoc propositū videt loqui Dauid Ps̄.lxvij. Exurgat deus ⁊ dissipētur inimici eius: ⁊ fugiāt qui oderunt eum a facie eius: sicut deficit fumꝰ deficiant sicut fluit cera a facie ignis: sic pereant pctōres a facie dei. Similiter in assumptiōe aīe bone qr postq̄ Christus ascendit cū illis animabꝰ redierunt iterum ad custodiendū viam ⁊ vidētes animā sanctā ascendentē in celum similiter nō tamen equaliter qr nō timent tm̄ sed fugiunt ⁊ dimittūt passum. Et tunc anima increpat demones: primo Leuiathā qui tentat de superbia: secūdo māmonā qui tētat de auaritia: post Asmodeū qui tentat de luxuria: post Beelzebub qui tētat de peccato ire: post Balberich qui tētat de peccato inuidie: post Astaroth q̄ tentat de peccato accidie. Et dicas practice de quolibet: cogitemꝰ ergo quō tristantur demones quādo anima deridet eos ⁊ increpat. vñ Dauid Ps̄.lxiiij. Turbabūtur gentes ⁊ timebunt qui habitāt terminos ⁊ a ⁊c. demones dicuntur gentes qui habitāt terminos: dicit textꝰ ⁊c. vbi nota ꝙ mors cuiuslibet est vesper: qr est finis huius vite. Et dicit textus. matutini qr exit ad matutinū.s. ad vitā eternam. Sed per contrariū est de aīa dānata qm̄ demones videntes ipsam gaudēt non tamē vere sed ad modū inuidi: inuidus em̄ gaudet de dāno proximi sui: posito ꝙ ipse in damno illa patiatur. vnde Eccli.xviij. Si prestes anime tue concupiscētias eius faciet te in gaudiū inimicis tuis. ¶ Quarta similitudo est letitia celestis: vnde dū Christus fuit in porta paradisi pre nimio gaudio āgeli clamauerunt alijs: qui iā reuersi fuerant ⁊ intrauerāt paradisum dicentes illud Ps̄. xxiij. Attollite portas principes ⁊c. vnde sciendū ꝙ duplicatur interrogatio et sic duplicatur respōsio: prima interrogatio est quo ad gloriā humanitatis: secunda interrogatio fit ꝓpter diuinitatē. Quis est iste rex glorie. Respondet dñs virtutum ip̄e est rex glorie: eodem etiā modo angeli in assumptione aīe sancte quādo sunt in porta paradisi gaudēt cum ipsa anima sancta clamat ⁊ pulsat ad portā ⁊ venit ad eam sanctus Petrus ⁊ aperit ei portas: ⁊ tūc anima ⁊ angeli intrāt paradisum: vñ xp̄s loquens nobis: qui ascendemus post ipsum dicit Luce.xiij. Cum intrauerit paterfamilias in domū ⁊ clauserit portas venietis vos et clamabitis dicētes. Dñe dñe aperi nobis: tūc intrat aīa paradisum. Et gaudent angeli ⁊ silr oēs sancti. vnde Luce.xv. Gaudiū est in celo sup vno pctōre penitentiā agēte ⁊c. Sciendū ꝙ iteratur in euāgelio bis gaudiū est in celo. In scdo dr gaudiū est angelis dei: ad denotandū ꝙ tam sancti q̄ angeli letātur: contrariū tm̄ est de dānatis: dū enim dānatus moritur: infernus aperit os suū maximū ⁊ absorbet animā illius miserrimā vbi perenniter torquet et torquebitur ꝑ infinita seculoꝝ secula.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Unde Esa. v. Propterea dilatauit infernus aiam suã: ⁊ aperuit os suũ absq; termino ⁊c. ¶ Quinta similitudo est gloria solēnis. Nam cũ christus inquantũ homo venisset ante cathedrã patris genib⁹ flexis: salutauit eũ deuotissime inquãtum homo: qꝛ inquantũ deus est equalis patri: ⁊ dicit illud Jo. xvij. Pater manifestaui nomen tuũ hoĩbus quos dedisti mihi mundo: tui erãt ⁊ mihi eos dedisti: ⁊ infra. Rogo pro eis q̄s dedisti mihi: qꝛ tui sunt ⁊ mea oĩa tua sunt: pater vero respõdit filio di. illud Luc. xv. Tu fili mecum semper es: ⁊ omnia mea tua sunt. Tu es filius me⁹ dilectus in quo mihi bene cõplacui. Et Jesus postea vertit se ad spm̄ sanctũ et salutauit eum di. illud Esa. lxj. Spirit⁹ dñi super me: eo ꝙ vnxit me ad annuntiandũ mãsuetis misit me: vt mederer cõtritos corde ⁊c. Spũssanctus respondit filio benignissime di. illud Ps̄. xliiij. Speciosus forma pre filijs hoĩm: diffusa est gr̄a in labijs tuis: ꝓpterea ⁊c. Post hoc pater ⁊ spũssanctus acceperũt filiũ ⁊ collocauerunt in dextera pr̄is: vbi regnat in secula seculoꝝ. Angeli autẽ videntes honorẽ sibi impẽsum per patrẽ ⁊ spiritũ sanctum venerũt coram pedibus suis: ⁊ salutauerũt eũ di. illud Apoc. vij. Benedictio ⁊ claritas ⁊ sapiẽtia ⁊ gratiarum actio: honor virtus ⁊ fortitudo deo nostro in secula seculorũ. Christus vero respõdit angelis multũ gratiose dicens. Uos estis administratorij spũs in ministeriũ fidei missi. ad Heb. j. Beatus autẽ Joannes baptista cũ alijs sanctis qui cũ christo ascenderant ꝓstrati ad pedes ei⁹ salutauerunt eũ dicẽtes illud Apoca. v. Dignus es dñe accipere virtutẽ ⁊ diuinitatẽ ⁊ sapientiã ⁊ fortitudinẽ ⁊ honorẽ ⁊ gloriam ⁊ benedictionem ⁊ regnare in sempiternũ. Quibus xp̄s benigne respõdit: vos estis genus electũ regale sacerdotiũ gens sancta populus acq̄sitionis. j. Pet. ij. O quantus honor fuit ille: cogitet cui datũ est talia mente cõcipere similiter nõ tamen equaliter aĩa sancta portatur ad celũ: et dum transit per choros angelorũ veniunt ad fenestras alie aĩe ⁊ angeli: ⁊ videntes animã salutant dicentes. O anima sancta benedicta es tu: et in prima hierarchia cantãt sibi vnã pulchram cantilenã dicentes. Felix dies felix hora felix tẽpus felix mora in qua vitam cõpleuisti. Consequenter venit ante cathedrã Christi ⁊ ponit se genib⁹ flexis et Christus salutat ipsam: ⁊ extẽdit ei pedes: anima aũt videns signa vulnerum qm̄ non sunt vulnera sed tantũmodo signa ⁊ semper erũt: ⁊ sunt admodũ stelle et vulnus lateris est ad modũ medie lune: dicit ergo christo aĩa. O dñe ego non eram digna habere tantũ honorẽ: sed ex vestra misericordia infinita illum mihi contulisti ⁊ osculatur signa vulnerũ: deinde virgo Maria etiam salutat eam: ⁊ ipsa ipsam alternatiue: beata autem virgo Maria extendit ei manus et anima osculatur eas. Tunc christus accipit coronam in manibus suis: et ponit sup caput anime. O quãtus honor: quãtꝫ gloria: quantum premiũ: quanta exultatio est tunc in anima illa: vnde Sap̄. v. Accipiẽt regnum decoris et diadema spei de manu dñi: ecõtrario enim eueniet damnatis quãdo enim anima intrat infernũ tunc fiũt ibi rugitus magni ⁊ terribiles. Et sciendũ ꝙ sunt in inferno chori: et s̄m maiorẽ descensum maiorẽ tolerat penã: et ideo cũ intrat primũ chorum ibi vult morari eo ꝙ sentit si amplius descendat habebit maiorem penam: demones aũt dicunt illi. O maledicta anima nõ remanebis ibi: sed amplius intrabis: ⁊ descẽdunt ⁊ cogunt ipsam cum magnis verberibus ⁊ impulsionibus intrare: illa vero terribiliter ⁊ horribiliter clamat quasi desperando: melius enim esset talib⁹ ꝙ nunq̄ nati fuissent neq; creati. vñ Christus loquens de Juda sciens illũ esse dãnãdum. dicit Mat. xxvj. Bonum erat ei si natus nõ fuisset homo ille. Caueam⁹ ergo ne simus de numero illorum: ꝫ dũ tempus habemus operemur bonuꝫ. ad Gala. vj. Ut si possimus fugiamus et vitemus interminabiles penas: ⁊ gloriam obtineamus eternam amen.

¶ De ascensione qua Christus ascẽdit: vt sua presentia angelos ⁊ ouem perditam letificaret. Distinctio. xxvij.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Ascendit Christus vt angelos de sua presentia z ouem perditā letificaret. vñ ait Mat. xv. Cōgratulamini mihi quia inueni ouem quā perdideram. Cum quāto putas apparatu z iubilo superna curia adunata exiuit obuiam ei: quibus canticis spūalibus laudes cecinit triūphanti: forsitasse tam pauci venere ad discipulos consolādos: et tam pauci sunt locuti cum plurima consolatione cor desolatorū indigeret ne tam festiuis solēnis deberet. vnde cū Bernardus de decē diebus post ascēsionē tractaret ait. Videri potest velut detētum a singularibus ordinibus angelorū per dies singulos saluatorē ad patrē die decimo peruenisset: z induens ordines singulos solēnibus cum processionibus et triūphalibus canticis occurrens cum vellent eos transire dicebāt q apud homines tantā fecerat moram: apud eos vero nē declinare vellet vnde z cogebant eū debētes. Mane nobiscū dñe: qm̄ aduesperascit: z inclinata est iam dies: itaq; diebus nouē detentus: decimo autem super oēs choros angelorū euectus sine vlla mora promisso spiritū in filios adoptionis infudit. Affectuosa expositio deuotioni plusq; rationi deseruiens &c.

¶ De septem gradibus ascēdendi in celum ꝑm septem circūstantias quas seruauit xp̄s in sua ascēsione iuxta illa que fecit in die ascensionis sue. Dist. xxviij.

Ascendēdi in celum sunt septez gradus ꝑm septem circumstantias quas xp̄s seruauit in sua ascēsione iuxta illa que fecit i die ascensionis sue. primū em̄ quod dē illa die fecit: ꝑm qō dicit beat⁹ Marcus fuit q recūbentib⁹ vndecim discipp. il. Jesus: z expro. &c. Dicit text⁹ q cepit increpare discipulos et aplos qz nō crediderant suā resurrectionē. Et est ista practica. Angeli viderūt eum resurgere a monumēto z beata virgo Maria et alie Marie: et aliqui discipuli viderūt ipsum resuscitatum tamen apostoli credere nolebant: ponamus ergo in practica in die ascensionis dicebat eis Jesus. O duri et tardi corde ad credendum in his q̄ dixerunt angeli &c. Sed quare increpauit eos cum post debuisset eos consolari? Dicitur q ad demonstrandū nobis q primus gradus scale celi est cōtritio cordis: vera em̄ cordis contritio non est nisi increpare seipsum: vt si quis religiosus in mensa huius mundi comedēdo: bibendo non obseruādo tamen spiritualia sue religiōis nec seruādo cerimonias sui ordinis dicit. O miser o quantū tēpus amisi &c. Ecce quō incipit increpatio. Iste talis recūbit in mensa: ergo opz si vult ascēdere in celū q aperiat illi Jesus per gratiā qz cōtritio nō est sine grā et sic de sacerdotib⁹ z laicis quoz multi stant in mēsa supbie vanitatis: in mēsa auaritie z cupiditatis: in mēsa luxurie et carnalitatis &c. Et cum xp̄s apparet talibus per contritionē tūc est primus gradus ascēdendi ad celū. Et ideo Jesus cepit facere z docere: z tunc pōt dicere peccator illud Job. x. Tedet aiam meā vsq; noli me condēnare: z ecce ꝑm⁹ gradus scale. Et ideo corrigamus z emēdemus corda nostra p verā cordis cōtritionem al's nō esset cōtritto sz attritio. Scōs gradus capit de illa circūstātia quā xp̄s pcepit facere z docere: vñ dicit beat⁹ Luc. c. vlt. Duxit eos foras in bethaniā. Et q̄re duxit eos ibi cū non ascēderit in celum de Bethania nec fuerunt ibi discipuli: ō: q ad denotādū gradus ꝑnie q̄ est cōfessio: qm̄ tādiu creatura stat q nō confitet stat intra semetipsam abscōsa qz apparet humilis z est supba: apparet plena operib⁹ mie z est auara &c. ergo exite foras p confessionē: q̄re dicit Bethaniā: qz Jesus dixit leprosis: ite z ostēdite vos sacerdotibus: z factū est: dū irēt mūdati sunt. Bethania sic pōt iterp̄tari hebraice beth. i. domus: tania. i. obediētia afflictiōis domus dei. Ecce cōfessio: qz q̄ stat in camera stat secret⁹ z nō demōstrat se omnib⁹ nisi camerarijs: talis enim confessio dei esset secreta et sacramētalis nisi aliquis veniret ad dominum papam. Et diceret

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

in publico pctm̄ suum non esset cōfessio: nec ꝓpter illud posset absolui nisi confiteret sacramētaliter in secreto.i.in domo et hoc est ꝑ obediētiā: vñ Jac.v. Cōfitemini alterutrū peccata vestra: nō dicit sacerdotibus: quare ergo vultis nos flere ⁊ sacerdotes scire pctā nr̄a: dico ꝙ ante incarnationem iesu xp̄i nullus hō poterat absolui etiā de vno pctō veniali: sed nūc ex quo xp̄s iesus factus est hō Mat.ij. Quis em̄ pōt dimittere pctā nisi solus deus: sed diuinitas ⁊ humanitas fuerūt vnite. Et veniēs iesus ver⁹ de⁹ et ver⁹ hō voluit dare posse solis p̄sbr̄is: ⁊ nullis alijs absoluēdi a pctis: vñ Jo.ij. Quoꝝ remiseritis pctā remittūtur eis: ⁊ sic ꝑ cōfessonē exit de domo in bethaniā ⁊ non debet esse publica: sꝫ secreta: secūdus gradus. Terti⁹ grad⁹ de alia ecce circūstantia ascēsionis: cū em̄ fuerūt foris eleuatis manib⁹ benedixit eis in vltimo. Quare benedixit? erat ne necessaria benedictio? dico ꝙ sic. Et correctio vite cum sacerdos imponit manū sup caput dicēdo vos habetis cōtritionē de peccatis signanter de superbia dicet sic: vos facietis sic istā orationē genibus flexis humiliter distincte. Et ista est bn̄dictio ⁊ medicina contra supbiā: sed si fuerit ꝑsona luxuriosa debet sibi dare ꝙ portet cilicium in penitētia vel stamina vel camisiam aspersam vel ꝙ flagellet se aut ieiunet vt faciebāt scti: ⁊ iesus videns ꝙ creatura tacit iusticiaꝫ de semetip̄a ꝑcit sibi: vñ pōt dicere anima sic faciens illd̄ psal.cxviij. Feci iudiciū ⁊ iusticiā de me iuxta meaꝫ fragilitatem: ⁊ sic dicetis. Et ista pnia vocat̄ bn̄dictio: quare? qꝛ magna benedictio esset si vnus esset dānatus ad mortē ⁊ cōmitteret̄ sibi ꝙ ieiunaret semel in pane: ⁊ aqua certe talis bn̄dictio est quā dant cōfessor in absolutione: vñ Esa.lxv. Qui benedict⁹ est super terrā benedicet̄ in deo amē: quare dicit eleuatis manibus. Nota ꝙ sacerdos q̄ d̄at istaꝫ benedictionē debet tenere manus.i.opera sua eleuata.s.ꝙ sint s̄m precepta dei opera sp̄ualia vt alter possit capere doctrinam in operibus confessoris. Et culpa non redarguat ipsum: confessor ergo debet eleuare manus in operibus spiritualibus: ⁊ tunc poterit dicere cum Dauid p̄s.cxl. Eleuatio manuū mearū sacrificiuꝫ vespertinū: istud erat magis acceptum in veteri lege q̄ꝫ matutinū. Et ecce terti⁹ g̃d⁹ ascendendi in celum. Quartus est alia circūstantia ascēsionis xp̄i quia duxit eos ad montē oliueti: vñ Actuum primo d̄r ꝙ de illo loco ascendit iesus quare: quia sanctiora loca erant ad demonstrandū quartū gradum penitētie: quiquidē est opus restitutionis de iniurijs ⁊ diffamationibus: et rebus male acquisitis: mons oliueti habet duo.s.asperitatē in ascendēdo: et dulcorem in abundantia dei misericordie. ad ꝓpositum: vñ cum depredator vl̄ vsurarius habet ascendere ad faciendū restitutionem laborat: ⁊ sudat sicut qui ascendit in montē: ⁊ ecce asperitatē. Vñ in lombardia erat quidā magnus dn̄s qui occupauerat mltas ciuitates villas et castra ecclesie: ⁊ imperij ⁊ alia ⁊ dixit illi deus ꝙ ꝓpter illa peccata ipse in breui debebat mori: ⁊ dānari: ⁊ ipse fecit cōgregari plures magistros in theologia ⁊ quesiuit ab eis vtrū talis sn̄ia per deū facta posset reuocari. Et dixerūt ꝙ sic: et bene quia iesus in vita hoīs semper dat sn̄iam cū cōditione.s. nisi emendauerit se: quia si emēdat se de pctis deus reuocat sn̄iam datā: vnde Exo.xxxiij. Si dixero impio morieris: ⁊ egerit penitētiaꝫ a pctō suo feceritq̄ iudiciū: ⁊ iusticiaꝫ ⁊ pignus restituerit: nec fecerit q̄cq̄ iniustum vita viuet: ⁊ nō morie t̄: ergo semꝑ intelligit̄ conditionaliter: ⁊ sic dixerunt ei ꝙ faceret penitētiā: dixit ipse: ī quo? dixerunt ipsi in tribus: primo vt ꝯtritionē habeatis: scd̄o cōfiteamini: tertio satisfaciatis quibus tenemini: dixit ille cōtritionem habeo sed tamen non erat cōtritio: sed attritio: ⁊ cōfitebor libenter: sed non satisfacere restituendo illa que abstuli nec fecit ⁊ sic mortu⁹ est. Ecce quō est mons in ascendendo: et ideo dicitur Matthei.j. Super hoc plangam et vlulabo vadam discalciatus et nudus: sed finaliter est oleum mīe cuꝫ fit restitutio. vnde Ecclesia.ix. Oleum de capite meo

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

nunq̃ deficiat: quoniã non remittitur peccatũ nisi restituatur ablatũ. Et ecce quartus gradus scale. Quint⁹ gradus est reformatio fame: vñ iesus dixit discipulis suis Actuũ.j. Eritꝫ mihi testes in hierusalẽ: ⁊ i omni iudea: samaria: ⁊ vsq̃ ad vlt. terre: ⁊ iudei ꝓditores diffamauerũt iesum dicẽdo: nõ est hic hõ a deo ⁊c. hõ peccator ⁊c. Et ideo dixit iesus quãuis iudei diffamauerint me tamen vos eritis mihi testes. Et ideo qui vult ascẽdere in celum oportet ꝙ restituat famaꝫ illi cui abstulit: vnde ita est necessaria restitutio fame sicut alterius furti ⁊ amplius: quia maius furtuꝫ est de fama q̃ de pecunijs: vnde salomõ Prouerb.xxij. Melius est nomen bonũ q̃ diuitie multe. super argentum em̃ ⁊ aurum gratia bona: ergo si magis valet fama bona q̃ magne diuitie ꝑ cõsequens maius furtum cõmittitur in fama q̃ in pecunijs: ergo si volumus ascendere paradisum necesse est restituere famam ⁊c. ⁊ hic q̃ntus gradus. Sextus gradus est remissio iniuriarũ: vñ Act.j. Precepit eis ab hierosolimis ne discederẽt: sed expectarent promissionem patris quam audistis inquit ꝑ os meum: hierl'm.i. pacifica; per quã intellegit̃ iniuriaꝝ remissio: oportet enim si volumus ascendere in celum ꝙ pacificemus nos cuꝫ inimicis. Sũt autem duo modi remissiõis vnus est necessarius alter est volũtarius. Voluntari⁹ est si quis furatus est tibi.x. florenos si vis parcere sibi bñ potes facere: sed nõ est necessariũ. Ad idẽ si quis occidit patrẽ tuũ zelo iusticie potes ip̃m accusare: si vis ꝑcere bñ potes. Et ista remissio ẽ volũtaria: ⁊ nõ necessaria: sed remissio necessaria ẽ ꝙ nõ parces mala volũtate in corde tuo ꝯ aliquẽ: ⁊ si facis ꝙ parcas nõ nocet illd̃ odium nisi tibi soli ⁊ nulli alteri: immo est venenũ cõtra animam tuã: vñ Joã.j. Omnis qui odit fratreꝫ suũ homicida est. ⁊ si parcis tu stas in hierusalem.i. in pacifica. Accipe ergo consilium apl'i ad Roma.xij. Cũ omnibus hominibus pacem habentes non vosmetipsos defendentes kr̃mi: sed date locum ire: scriptuꝫ est enim. Mihi vindictam: ⁊ ego retribuam dicit dñs: dicit vindictaꝫ.s. reseruari in magno iudicio ⁊ tunc ego retribuam: ⁊ tunc erimus: in sexto gradu scale ad ascẽdendũ. Septimus gradus ascẽdẽdi in celũ est eucharistie sacramentum ⁊ quõ extrahit̃: alio mõ Actuũ.j. capl'o vbi d̃r: et conuescẽs. dicit beatus Gregori⁹. Comedit ⁊ ascẽdit ⁊c. Comestũ est ista litteralis: sed videamus q̃d sig̃t istud est cõio altaris: et cum quis habuerit cõtritionem in corde ⁊ fuerit cõfessus ⁊ emendauerit vitã suam ⁊ restituerit vsuras: rapinas: ⁊ iniurias: ⁊ restituerit famam et pepercerit inimicis secure ⁊ sine aliqua dubitatione poterit recipere istud sacr̃m. Et tunc venit illa cõio ⁊ quilibet debet recipere gratanter exemplo iesu christi qui comedit: ⁊ ascẽdit: ratio theologalis Joã.iij. Nemo ascendit in celuꝫ nisi qui de celo descendit. Quis est qui de celo descẽdit q̃s est qui ascẽdit? filius virginis: ergo q̃d faciem⁹ nos q̃ nõ descẽdim⁹? dico ꝙ nemo ascẽdit in celũ ꝟtute ꝓpria sꝫ ꝟtute dei sicut nubes est de mane in terra: ⁊ nõ põt ascendere de se: sed venit sol ⁊ ponit in ea calorem suum ⁊ sic eleuat eam sursum: sic etiã iesus sol iusticie xp̃s de⁹ noster: qñ intrat in nos ⁊ calefacit nos eleuando ad celum ⁊ qd̃ comedit habet iesus de mea receptione dico ꝙ nullum sed est magnus honor sicut qñ q̃s magnus dñs aut princeps habuit de suis inimicis victoriam dicitur viuat viuat rex ⁊c. vnde p̃cepit iesus facere scꝫ ascensionem ⁊c. quõ ascendemus per penitẽtiam quia ipse ascendit per potẽtiã: nos vero per penitentiam ⁊c.

¶ De septem gradibus ascendendi in celum. Distinctio.xxix.

Scendẽdi ad celum septem sunt grad⁹: quorũ Prim⁹ ẽ articl'oꝝ credẽtia. Secund⁹ est diuinoruꝫ reuerentia.

Tertius est proximorum beniuolẽtia.
Quartus est membrorum regentia.
Quintus est agendorum diligentia.
Sextus est dicendorum prudentia.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Septimus est interiorum custodia.
¶ Primus ergo gradus ascendendi ad celum est articulorum credentia: vnde q̄s pōt habere omnes virtutes ⁊ tamen nisi firmiter credat omnes articulos fidei nō pōt ascēdere ad celū: ita etiaꝫ dicit athanasiꝰ hec ē fides catholica quā nisi ⁊c. Et ideo teneamus firmiter fideꝫ et ita tenebimus pedem supra primum gradum: idcirco sciatur Credo in deuꝫ minor qui dicat̄ ꝑm consiliuꝫ Hieronymi mane ⁊ sero: ita firmabit̄ cor in fide catholica. Nota exemplū de candela: et lanterna ⁊c. lanterna est fides vt patet psal. xvij. Quoniā tu illuminas lucernā meā deꝰ meꝰ illumina tenebras meas. Dicat̄ ergo et respirabit al's suffocabit̄ q̄tūcūq; fuerit magnꝰ clericus anteq̄ moriatur. p̄s. cxv. Credidi ꝓpter qd̄ locutus sum. Ego auteꝫ humiliatus sum nimis. qd̄ credebat corde loquebat̄ ore: cum humilitate ergo dicat̄: qm̄ quicūq; dicit modo p̄dicto ꝙ sit peccator faciet bonū finem: vñ paulus ad Roma. x. Si cōfitearis in ore tuo dñm iesum: ⁊ in corde credideris: qm̄ dñs excitauit illuꝫ ex mortuis saluus eris: corde enim credit̄ ad iusticiam: ore autem confessio fit ad salutē. Scd̄s gradus est impendere reuerētiā his que pertinēt ad dñm: vñ in hoc mūdo impendit̄ reuerentia illis de quibus habemus credentiā ꝙ sint magni: vnde breuiter ꝑm credentiā dignitatum cuilibet impendit̄ reuerentia: ita etiam debemus facere xp̄o qui oēs dignitates habet qꝛ est papa ⁊ rex et miles ⁊c. ergo impenditur ei reuerētia. Vñ nota exemplū de ceco Jo. ix. Quo sanato dixit ei iesꝰ credis in filiū dei: ille rñdit. Quis est filius dei: dixit iesus tu vidisti eū. Et q̄ loquit̄ tecū ipse est at ille dixit: credo dñe: ⁊ ꝓcidens ad pedes eiꝰ impendens reuerentiam adorauit. Ecce quomodo reuerentia secuta credentia: ergo impendatur in his que sūt dei scilicet ecclesie non comedendo in ea aliqua de causa non tripudiando non sonando nnsica instrumēta nisi eēt in missa noui sacerdotis: sed hodie fit contrarium: nō enim sunt similes Dauid qui cum timore introibat templū: vnde dicebat. Introibo in domum tuam adorabo ad templum sanctum tuum in timore tuo. Similiter impendat̄ honor: ⁊ reuerentia cruci dū itur ꝑ vias: ⁊ etiā imaginibus cogitando quid representant: non aūt adorare picturā illā: sed tantū modo illud qd̄ figurāt: ⁊ maxime impēdat̄ honor altari xp̄i nō ip̄ꝫ osculando: sed ⁊ tanta fit deuotio si osculet̄ in terra in qua sacerdos tenuit pedes: quia tangere nisi a sacerdotibꝰ pctm̄ est magnū. Et iste est tertiꝰ gradꝰ p̄me Pet. iiij. In omnibus honorificetur deus per iesum christū cū gloria ⁊ imperiū ⁊ virtus in secula seculoꝝ impēdat̄ honor diuinꝰ ⁊ erimus in scd̄o gradu. ¶ Tertius aūt gradus est ꝓximoꝝ beniuolētia. Quis autem sit ꝓximus declarauit xp̄s Jo. x. scilicet Qui fecit misericordiā in illum: vnde omnis creatura cui possumus ꝓficere dicitur proximus: ergo tam iudei q̄ sarraceni sūt nostri proximi cum possumus eis proficere rogando deum pro eis vt cōuertant̄: mortui sil'r sunt nr̄i ꝓximi: quia possumus eis ꝓficere ⁊ ipsi nobis: sil'r sancti qui nobis proficiūt: et nos ipsis dādo gaudium accidentale: gaudent em̄ qñ vident qd̄ facimꝰ aliqd̄ bonū: vñ Luc. xv. Dico vobis ꝙ gaudiū est in celis angelis dei ⁊c. ergo multo magis qñ non solum vnus sed multi agunt penitētiā: sil'r quia ꝓficiūt nobis custodiendo a demōibus: ipsi etiā gaudent qñ vident nos bene agere: vñ dico volo ⁊c. vt s̄. Sil'r anime purgatorij: qꝛ ꝓficicimus eis alleuiādo penā. Et ipsi ꝯñter extracti a purgatorio orant ꝓ nobis. Sed illi dicūtur non ꝓximi qui sūt condēnati in inferno siue sint patres siue matres fratres vl' sorores ⁊c. Nec nō etiam angeli mali: qꝛ non possunt ꝓficere nobis nec nos ipsis: ⁊ est tertius gradus. habeamus ergo beniuolētiā proximalem cū angelis dei rogādo ꝙ possimus ire cum ipsis. Similiter cum animabus purgatorij soluendo legata. Similiter debemus habere bonam voluntatem siue beniuolentiam patri ⁊ matri al's maxima dānatio sequitur tales. Et

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

nota exēplū qđ accidit in regno aragonie de quodam homine inuēto mortuo cum nesciretur qui fecisset ceperūt vnuz qui non fecerat qui timore tormentorū confessus est se fecisse homicidiū: ⁊ condēnatus est ad mortē. Qui cum transiret per ciuitatē dicebat. O deus qr nūq̄ feci istud. Cūq̄ venisset ad furcā clamauit voce magna. O de⁹ iudex iuste quia bñ memor nūc suspēdi ī ista furca. Tūc admirantibus omnibus qui aderāt dixit ꝙ nō fecerat illud peccatū ꝓpter qđ iudicatus fuerat suspēdi. Sed dū erat iuuenis mater sua lauabat pānos ꝓpe illā furcā. Cui ipse dixit iniuriā illa gen flexo orauit vt suspenderet in illa furca: et ita fuit. Caueamus ergo vt maxime patri ⁊ matri: ⁊ silr oībus ꝓximis impēdam⁹ reuerētiā: vñ p̄me Joā. iiij. Si q̄s dixerit qm̄ ego diligo dñm ⁊ fratrez ei⁹ odit mēdax ē: ⁊ iste ē terti⁹ g̃d⁹. ¶ Quartus grad⁹ est mēbroꝝ regentia: vñ sicut vn⁹ bon⁹ rex aut dñs regit suos vassallos ita nos debemus regere regimē nostrū. s. corp⁹ in quo sunt multi vassalli: et habitatores. s. sensus corpis ⁊ virtutes anime: debem⁹ ergo bene regere: p̄mo oc̄los nō respiciēdo vanitates nō respiciēdo aliquomō ꝯiūctionē carnalē aīaliū brutoꝝ: sz stati cōuertere oculos ad aliā partem: vñ Dauid p̄s. cxviij. Auerte oculos tuos ne videāt vanitates; silr respiciēdo pulchrā mulierē statim verte oculos ad aliā partem qr statim cor inclinat ad aliud q̄ ad faciē: silr mulier vidēdo virū aliū q̄ maritū. Sed debem⁹ ꝟtere oculos ad celū. Et maxie in nocte cogitando pulchritudinem in timore ⁊ post respicere pulchritudinē terre similiter respicere libros ⁊ plorare respicere ⁊ miseriā ꝓximorum: similiter bene regere aures non audiēdo diffamatiōes alteri⁹. nec vanas blasphemias sz audire missas sermones ⁊ bona ꝟba. Similiter bene regere odoratum: vnde si odoratur rosa vel viola non debemus delectari. Sed cogitare ꝙ magn⁹ odor debet esse in corpore virginis marie ⁊ aliorum sanctorū. Cum tant⁹ odor sit in illo flore paruo. Similiter odorando fetorē sui corporis non negligere. i. contēnere proximum suum pauperem propter fetorem suum sed cōpati: silr bene regere gustum: scilicet non comedere delicata non comedere vltra modum: quia animalia nobis prebent exemplum que bene regunt se nos tamē minime. Et ideo sunt tot infirmitates in corporibus nostris vt titubatio siue tremor mēbroruz vel lepra et sic de alijs. Similiter bene regere manus scz non furando aliq̄d et maxime de ecclesia non rapere decimas oblationes mortuorum: ⁊ legata non retinere sed reddere inuenta ⁊c. Similiter bene regere pedes non eundo ad sortilegos aliqua de causa sed ire ad ecclesiam ⁊ auditū sermones. Similiter bene regere totum corpus non viuere delicate: quoniam si viuamus delicate in hoc mundo aspere viuemus in alio ⁊c. Sed si bene regimus vassallos poterimus vocari reges: vnde si bene mēbra regis dign⁹ es noie regis. Et propter istam rationem dicebat paulus ad Romanos. vj. Non ergo regnet peccatum in vestro corpore mortali vt obediatis concupiscentijs eius: sed neq̄ exhibeatis mēbra vestra arma iniquitatis peccato sz exhibeatis vos deo tanq̄ ex mortuis viuentes et membra vestra arma iusticie deo: peccatum em̄ vobis nō dominabitur ergo caueamus. Et ideo dicit beat⁹ Gregorius seruire deo regnare est: et iste est quart⁹ grad⁹. ¶ Quintus gradus est agendorum diligentia scilicet in bonis spiritualibus: vnde sacerdotes in nocte ⁊ in die debent orare: primo in nocte: ⁊ ratio est quia in nocte christus fuit captus ⁊ ligatus ne nos ligemur a diabolo in corpore inferni. Et quia illa ligatio xp̄i fuit facta ī nocte: iō debent dici natutine al's non representabunt qđ figurāt aues tamen naturaliter dñm laudāt ī nocte: vñ Daniel. iij. Bñdicite volucres celi dño: sacerdotes aūt minimā diligentiam hñt nisi faciāt modo predicto: silr in die. Quia in p̄ma voluit accusari corā herode ne accusarentur a demonib⁹ in iudicio ⁊c. Si autem non faciāt negligenter agunt opus

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

diuinũ: contra quos loquitur Hiere. propheta Hiere. xlviij. Maledictus qui facit opus dñi fraudulẽter. Similiter layci debẽt esse diligẽtes ꝛc. Primo faciendo signũ crucis qđ est signũ dei. Sed multi faciunt signũ diaboli: faciãt ergo sicut decet. E ita cõfortat nos scriptura sacra. ij. Paralip. ix. di. Cõfortamini ꝛ agite diligenter: et erit dñs vobiscũ ꝛc. Sextꝰ gradus est dicẽdorũ prudẽtia: vnde anteq̃ loquamur debemus premeditari ꝛ examinare verba in corde: qꝛ multotiẽs propter imprudentiã loquẽdi multi dãnantur. Primo sumẽdo nomẽ dei in falsis iuramentis qđ nõ debet fieri etiã ꝓ seruãdo patrẽ a suspẽdio. Sed hodie emẽdo ꝛ vendẽdo fit falsum iuramentũ: ergo caueamus ne aliquo modo iuremꝰ qm̃ frequentia iurãdi inducit ad periuriũ. Aliqui blasphemãt ꝛc. In talibꝰ autẽ est indiscretio cõtra dñm. Similiter fit prudẽtia ne loquamur cõtra proximũ eũ diffamando. Qui em̃ seruabit se cõtra ꝓximũ ne loquat̃ erit i sexto gradu. Et ecce quõ dicit scriptura ad Collossen. iiij. Sermo vester semꝑ in gratia sale sit cõditus vt sciatis quõ oporteat vos vnicuiq̃ respõdere salitũ est vbi dicit conditũ sale. Ubi sciẽdũ ꝙ ille qui cõmedit aliq̃d sumẽdo bolum a scissorio nunq̃ immediate portat ad os sed salit siue salsat̃ vt magis sit sapidũ. Ita debemꝰ post cogitationẽ salsare in discretiõe. Et ideo dicit Paulus ad Ephes. iiij. Oĩs sermo malus ex ore vestro nõ procedat: sed si quis bonus est ad edificationẽ fidei vt det gratiã audiẽtibus. ¶ Septimus gradus est interiorum custodia ꝛ iste est maior: vnde in cogitationibus demonũ multa mala ꝛ peccata dimittit: sed debemꝰ nos custodire ne nos impingat taliter vt cadamus in malis. Sꝫ si tentet đ pctõ supbie cogitet humilitatẽ christi. Si de auaritia paupꝫtatem ꝛc. vt dicit scriptura Prouerb. iiij. Cum custodia serua cor tuũ: qꝛ ex ip̃o vita procedit. Et nota exemplũ de quodaꝫ heremita valde deuoto q̃ cothidie orabat dñꝫ vt placeret sibi ꝙ ip̃e viueret s̃m voluntatẽ suã. Cum autẽ diu orasset apparuit ei vnus diabolus in figura boni angeli: qꝛ multis modis malus angelus trãsfigurat se in angelũ bonũ. ij. ad Corin. iiij. Angelus sathane se transformat in angeluꝫ lucis. Qui dixit. O heremita deus mandat tibi ꝙ si possis esse dñs solis ꝛ dimie lune et quarte ꝑtis Rome tu eris saluus: alias dãnaberis. Quo dicto euanuit: heremita vero fuit quasi desperatus cogitãs ꝙ illud qđ dixerat ei erat sibi impossibile: tunc apparuit ei angelus bonus cõfortãs eũ: exponẽs ꝛ declarans ei quomodo intelligebant̃ dicta a diabolo. Dimidiũ lune esse litterã c. ꝛ solem rotũdum esse o. et quartã partẽ Rome esse r. ex quibꝰ iunctis resultat hec dictio cor. Tũc cognouit heremita ꝛ dixit ꝙ custodiret cor ꝛ esset dñs eiꝰ ne i eo intrarent vana: et iste est septimꝰ gradus. Et ideo dicit deus cuilibet nostruꝫ illud Prouerbio. xxiij. Prebe fili mi cor tuum mihi ꝛ oculi tui vias meas custodiant. Et isti sunt septem gradus scale ꝑ quos ascẽditur ad celũ. Ad qđ nos ꝛc.

¶ De ascẽsionis christi ratione que tripliciter ostenditur. Distin. xxx.

Scensionis christi ratio ostẽdetur tripl̃r: scꝫ Primo ratione sciẽtiali. Scđo practica hystoriali Tertio vtilitate finali.

¶ Prio ergo ascẽsio christi ostẽdetur ratione sciẽtiali. Unde sciendum est ꝙ res multũ dilecta attrahit ad se diligentez in quolibet loco sit: vñ sicut calor attrahit vapores in mane: ita cor amãtis attrahit amatũ. Juxta illud qđ dicit christus Mat. v. et Luc. xij. Ubi est thesaurꝰ tuꝰ ibi est cor tuũ. Certũ est ꝙ apl̃i ꝛ discipuli ita ardẽter diligebãt christum ꝙ in oĩbus suis non eleuabãt oculos ad celum sed ad christũ vbicũq̃ esset et quocunq̃ iret vertebant cor ꝛ oculos: et ideo ille ardens amor christi multum impediebat eos ne verterẽt cor ad celestia: sed tm̃ ad christum. Et ideo voluit christus ascendere in celũ vt oculi eoruꝫ eleuarẽtur ad celũ. Unde Jo. vj. di. Uado ad eum qui misit me ꝛ nemo ex vobis interrogat me quo vadis sed qꝛ hec locu

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

tus sum vobis tristitia impleuit cor vestrum: sed ego veritatem dico vobis: expedit vobis vt ego vadã: si em̃ nõ abiero paraclit⁹ nõ veniet ad vos. Dicit nemo interrogat me qr bene sciebãt cũ viderent. q. d. ꝙ expediens erat ꝙ ascenderet ad celũ: ⁊ si nõ ascenderet nõ haberẽt spm̃ sanctũ. Et rõ erat qr tantũ erant inclinati ad amorẽ xp̃i ꝙ nõ cognoscerent eum: ⁊ in eis vix potuisset imprimi. vnde Beda loquens apl'is inquit. Expedit vobis vt forma serui vestri subtrahat̃ aspectibus quaten⁹ amor diuinitatis imprimatur fortius in vobis. Ita etiã fuit expediens nobis sicut apl'is: qr si xp̃s esset modo in hierl'm nos nõ curarem⁹ de celo: sed quilibet desideraret ire in hierl'm vt videret eũ ibi. Ideo ascendit vt haberemus cor. vnde Apl's. Si cõsurrexistis cum xp̃o q̃ sursum sunt querite: non que sup terrã. ad Coll'. iij. Modo arguat̃ per locũ a minori si illud qd̃ minus videtur inesse inest: et illud qd̃ magis: tũc arguo sic. Amor quẽ habebant apl'i erga xp̃m filiũ dei impediebat eos ne haberẽt cor ad celũ: ⁊ impediebat dilectionẽ dei: ergo magis impedit amor quẽ nos habemus in creaturis hũanis ne habeamus amorez cũ deo. Et ideo pater ⁊ mater nõ debent diligere filiũ plus q̃ deũ: qr tunc deus amoueret ipsum eis ꝑ mortem. vñ Mat. xvij. Qui amat patrem et matrem plusq̃ me nõ est me dign⁹: ⁊ qui amat filium ⁊ filiã sup me nõ erit mecũ in gl'ia. Pone practicã cõtra illos qui ponũt cor in amore alicuius: specialiter de aliquo deuoto religioso quẽ aliqua deuota mulier eliget in cõfessorez: ⁊ tunc generatur inter eos amor qui impedit ne cor eius eleuetur ad celũ: igit̃ iuxta consiliũ Dauid p̃s. ij. Disrũpamus vincula eorũ ⁊c. Unde quẽadmodũ alique vestes eũtes per aliqd̃ iter inueniũt veprem qui retinet eos ⁊ sic remanent ibidem. Ita est de celestibus ponentib⁹ amorem in creaturis: vnde ad Gala. v. Currebatis bene ⁊ quis vos impediuit: vtinã abscindãtur qui vos cõturbant. Et ideo heremite bene faciunt qui nullam cõuersationẽ volunt habere cum viris nec cũ mulierib⁹; qr multũ nocet frequens visio vel visitatio mulieris. Unde btũs Grego. ad rusticum monachũ: Mulierem quã bene conuersari videris dilige mente: nõ corporali frequentia. ¶ Scd̃o christi ascensio ostendet̃ practica historiali. Unde sciendum ꝙ post resurrectionẽ xp̃s noluit manere in terra nisi per. xl. dies vt cõsolaretur matrẽ suã mariã virginẽ ⁊ alias marias ⁊ apl'os: aliqñ apparendo vni: aliqñ alteri: sed hodie cũ essent vndecim discipuli in domo ⁊ comederẽt in mensa: xp̃s introuit ianuis clausis: ⁊ ipsi gauisi sunt viso dño. Et dixerũt sibi si vellet comedere cũ ipsis: vnde Act. j. Cõuescens precepit eis ab hierosolymis ne discederent: sed expectarent ꝓmissionem patris. Et fuit vera comestio in quattuor. Primo sumebat vere cibũ. Scd̃o frãgebat cũ dentibus. Tertio ingerebat in ventre ⁊ ponebat in stomacho. Quarto qr corp⁹ suũ qd̃ glorificatũ erat nõ digerebat: sed digerebat̃ ad modũ liquoris existentis in radio solis qui liquefacit. Et tunc dixit eis ꝙ erat ascensurus ad patrem. Illiṽo hoc audito cõtristati sunt dicẽtes. O dñe ⁊ nos miseri q̃d faciem⁹ amodo: ⁊ flebãt. Ipse ṽo respondit ꝙ mitteret spm̃ sanctũ qui semꝑ maneret cũ ipsis: qr ipse nõ poterat ãpli⁹ manere cũ ipsis. Et dixit eis ꝙ adhuc viderent eũ semel in ascẽsione: et ꝙ irent ad matrẽ suã virginem mariã ⁊ magdalenã ⁊ q̃ erãt alibi prudentes et dicerent eis istã. Tunc nunciantib⁹ illis virgini marie illud qd̃ dixerat eis iesus: surrexit statim virgo maria ⁊ alij q̃ erãt in numero. cxxiiij. ⁊ venerũt ad montem oliueti ⁊ ibi steterũt vsq̃ ad horã nonã. Tunc venit iesus ⁊ primo salutauit matrem suã ⁊ deinde alios. Et postea fecit sermonem incipiẽs quõ fuerat incarnatus: predicauerat: elucidauerat sacram scripturam. Pone practicam quõ dixit ꝙ predicauerat virtutes cõtra vitia: puta humilitatem cõtra superbiam ⁊c. Item quomõ passus fuerat: ⁊ consequenter dixit. Modo cõsummaui opus ad qd̃ missus erã. Tunc virgo maria flebat: q̃uis multũ gauderet: xp̃s consolabatur eam di. Uos mater mea deberetis gaudere

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

vnde et vos ascendetis mõ mecũ: sz opz ꝙ aliq̄s remaneat post me q̄ sustineat fidẽ. Et dn̄a mea mr̄ ꝯfundetis errores: ⁊ ideo cantat de eo eccl̄ia. Gaude ꝟgo maria cunctas hereses sola interemisti in vniuerso mundo. Oẽs qõnes dubitabiles post xp̄i ascensionẽ virgo maria elucidabat. Postea cõquerebat̄ maria magdalena di. ꝙ ꝓpter ip̄m vendiderat oia bona sua: cui xp̄s dixit. Uos magdalena manebitis in hoc mundo vt instruatis alias mulieres: qꝛ ita bene oportet saluare mulieres sicut viros: item ego semper vobiscũ sum. vñ Mat. vlti. Ecce ego vobiscũ sum oibus diebꝰ vsq̄ ad cõsummationẽ seculi. s. in sacr̄o altaris. Quando em̄ istud sacr̄m deficiet erit ꝯsummatio scl̄i. Post hoc discipuli ⁊ spãliter Petrus pro oibꝰ dixit. Dn̄e si placet vobis nos volumus ascendere vobiscũ. Rn̄dit xp̄s. Nõ facietis mõ: sed in fine vite vestre ego veniã ad vos ⁊ ducã vos mecũ. Sed ite in mundũ vniuersum predicate euangeliũ omni creature. Mat. vlt. Exẽplum em̄ dedit alijs predicatoribus. s. ꝙ irent ꝑ vniuersum mundũ: ⁊ nõ manere diu in vno loco: sed semper ambulare in p̄dicatiõe. Uñ notandũ est ꝙ quãto melius est epulũ tãto maiori motiõe ĩdiget in olla ne cremet̄: ita etiã est de religiosis qui tanto meliores sunt aliis: tanto magis moueri debent: ita ꝙ nõ debent habere societatẽ cũ aliquibꝰ neq̄ cũ mulieribus: qꝛ societas generat amorem. Secũdo dixit eis vt predicarent euãgelium: nõ Uergiliũ nec Ouidiũ nec poetas: sicut fit hodie ꝑ magistros in theologia: ⁊ erubescũt predicare euangeliũ. Tertio dixit ꝙ predicarent om̄i creature: sed nõ tm̄ in magnis ciuitatibus vbi est magna multitudo ppl̄i: sed etiam in paruis locis. Deide dixit discipl̄is Act. j. Uos eritis mihi testes in om̄i iudea et hierl̄m ⁊ samaria ⁊ vsq̄ ad vltimũ terre. Et cũ hec dixisset videntibꝰ illis ⁊ virgine maria eleuatꝰ est di. illi fili mi et apl̄i petiuerũt benedictionez. Et tunc s̄m qd̄ dixit Luc. vlt. Benedixit eis: postea venit nubes ⁊ suscepit eum ab oculis eoꝝ. Ipse tñ nõ indigebat nube qꝛ bene poterat per se ascendere. Tunc discipuli oẽs flebant propter hoc qꝛ magister eoꝝ separabat̄ ab eis qꝛ timebant iudeos: gaudebant tñ propter honorem iesu xp̄i qꝛ exaltabatur in gloria. ¶ Tertio ascẽdit propter vtilitatẽ finalem: que cum multe sint de vna tñ loquit̄ Jo. xiiij. c. quãdo xp̄s discipulis suis dixit. Non turbetur cor vestrũ in domo patris mei mansiones multe sunt: vado parare vobis locum. Et si abiero ⁊ parauero vobis locũ iterũ veniam ⁊ accipiam vos ad meip̄m vt vbi ego sum ⁊ vos scitis. Multe mansiones sunt in celo specialiter tres scz firmamentũ qd̄ continet in se spheras planetarũ. Secunda mansio est celum cristallinum qd̄ ph̄i vocant primũ mobile. Tertia mansio est celum empireum vbi sunt angeli ⁊c. Et sunt nouem chori: scz archangeli angeli ⁊ sic de alijs. Uñ preparauit locum eis per realem possessionem. Primo in choro angelorũ ordinauit ⁊ ostendit cathedras illis animabus quas extraxerat de limbo: scz aĩabus illoꝝ qui egerãt veram penitentiã in hoc mundo. Postea in secundo choro posuit deuotos. In tertio scz principatꝰ posuit illos qui habuerãt fraternalem dilectionem. In quarto choro: scilz in ptãtibus posuit illos q̄ fuerant patiẽtes. In quinto scz in virtutibus posuit illos qui habuerant cõcordiã fraternalem. In sexto scz dn̄ationibus posuit illos qui habuerant benedictionem sup̄ alios. In septimo scz in throno posuit illos qui tenuerant vitam apostolicã. In octauo scilz in cherubin posuit illos qui habuerant feruentem amorem cum deo. Post hec ascẽdit ad patris dexteram: ⁊ sic preparauit nobis oibus loca in celo per realem distributionez scz s̄m opera que fecimus. Maxima humilitas fuit qꝛ dn̄s preparauit seruo hospitium: benedixit nobis Matthei. xxij. Thauri mei ⁊ altilia mea sunt occisa ⁊ oia parata sunt: venite ad nuptias. Paremꝰ ergo nos ⁊ ornemꝰ pulchris vestibꝰ. s. virtutibꝰ: vtputa capiamus humilitatẽ cõtra sup̄biã: largitatẽ cõtra auaritiã ⁊ sic de alijs: vt sic in tã solemni cõuiuio discũbere valeamus ⁊c.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

¶De quinq; baptismatibus quib⁹ anima lauatur. Distinctio.xxxj.

Baptismata quinq; reperiuntur.
Primū est aque sacr̄alis.
Scd̄m est gratie spūalis.
Tertium est sanguinitas materialis.
Quartum est mie penitentialis.
Quintum est ignis purgatorij.

¶Ista em̄ sunt baptismata quibus aīa lauat̄: vnde ab Heb.vj. Et fidei ad deuz baptismatum. ¶Primū ergo baptismū est aqua sacr̄alis: ⁊ istud est in articulo fidei vbi d̄r. Cōfiteor vnū baptisma in remissionē pctōꝝ. Dicit̄ em̄ vnū qd̄ requirit materiā ⁊ formā que in sua specie sūt vnū: vnde oīs aqua elementalis specie est vna: vñ nō pōt baptisari in aqua artificiali. Et ratio est qꝛ nō est eiusdem speciei cū aqua elementali. vbi dicit vnum baptisma. De isto baptismo loquit̄ apl̄s ad Ephes.iiij.di. Unus dñs: vna fides: vnū baptisma. vñ Act.viij. legit̄ de Philippo diacono quō baptisauit eunuchū in quodā torrente. Ecce quō erat aqua elementalis. Sil̄r vna forma scilz ista. Ego te baptiso in noīe patris ⁊c. Unde qui mutaret formam puta dicēdo. Ego te baptiso ī noīe sctē trinitatis nō baptisaret. Et ideo aduertat vnusquisq; nec addat nec diminuat in forma. Pone hic formā ad docendū mulieres quō debēt baptisare qñ puer est debilis post partū. Nota exemplū de quodam predicatore magistro in theologia qui cū predicasset solenniter venit ad eū quedā vetula di. Dñe detis mihi manū ⁊ osculabor eā postea dixit vetula. O dñe ego letor multum qꝛ baptisaui vos dū fuistis natus. Et quō dixit predicator dixistis. Ego baptiso te in noīe sctē trinitatis ⁊ virginis marie ⁊ oīm angeloꝝ ⁊ sanctoꝝ. Tunc ille stupefactus intra se dixit. Nō sum baptisatus: ⁊ fecit se baptisari: cōfirmari: et ordinari. Ergo caueam⁹ vt dicamus verba. Hanc formā docuit xp̄s Matth̄.vlti. Euntes docete oēs gentes baptisantes eos in nomine patris ⁊ filij ⁊ spūssancti. ¶Scd̄m baptisma est gratie spūalis. s. quando est aliquis infidelis cōterens ⁊ volens baptisari. Qui dum venit ad baptismū moritur ⁊ nō pōt baptisari: talis erit saluatus ꝑ gratiā spūalem: eo qꝛ nō potuit baptisari nec ipsemet potuit baptisare seip̄m. De isto baptismate loquitur Jo.bapti. Qui baptisat in spūsancto ego vidi ⁊ testimoniū ꝑhibui: qꝛ hic est filius dei.q.d. Ego vidi illū q̄ baptisat.i. mūdat intus aīaz: ⁊ hic est filiꝰ dei: tñ nō valet tantū sicut primū: qm̄ p̄mū mūdat de oībus pctis actualiter cōmissis ⁊ etiā ab originali: scd̄m v̄o nō mūdat sed tantūmodo s̄m quātitatē cōtritionis: ⁊ tantam posset q̄s facere et habere ꝙ statim volaret ad paradisum: sed si nō habeat tantā ⁊ moriat̄ ibit ad purgatoriū: vnde nota duo exēpla. Primū est de illo q̄ habuit tantā cōtritionem ꝙ statim volauit ad paradisum: ⁊ scd̄o de illo qui non habuit tantā: primū est in vita beati Martini. Unde sciendū ꝙ antiquitus infideles qñ volebant baptisari prius confitebātur fidē dicendo. Credo in deū: vbi est fides. Cum aūt quidā infidelis venisset ad btm̄ martinum petens baptisari. Interrogatus a btō martino si sciret Credo in deum: respōdit ille ꝙ nō. Nō: ergo inquit beatus martinus addisce priusq̄ baptiseris. Ille v̄o rudis erat ⁊ nūq̄ potuit cito addiscere: ⁊ interim mortuꝰ est. Tunc btūs martinꝰ dolens rogauit deū vt ostēderet ei quid erat de illo mortuo: xp̄us v̄o suscitauit illum infidelem. Qui interrogatus a beato Martino vbi fuerat dicit ꝙ angeli portabant animā suā per loca obscura in purgatorio. Secundum fuit minoritis siue malhorca: vbi cum esset quidaz religiosus qd̄ ethiops deferebat encennia ⁊ vocatur mahomet quem religiosus ille quotidie infestabat vt baptisaretur ⁊ vocaretur petrus. Ille v̄o renuens tandem venit ad mortem. Qui affectans baptisari ascendit equum vt iret baptisatuz: qui cecidit de equo ⁊ mortuus est. Cuiꝰ aīa apparuit religioso dicēs ꝙ erat saluata. Tunc verificatū fuit verbū xp̄i dicentis Apocal̄. xxj. Ego sitienti dabo de fonte aque viue gratis. ¶Secundum est sanguinis

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

materialis.s.cum quis martyrizat̄ ꝓ fide ⁊ nō potest baptizari baptismo aqué. vñ nota exēplū in vita beate Katherine de .l.phis qui positi in igne petierūt baptismum. Quibus beata Katherina dixit: non dubitetis qꝛ martyriū vos baptizabit. Tunc reddiderūt aīas suas angelis q̄ portauerunt eas ad paradisuz. vñ de isto baptismo loquit̄ iesus xp̄s dicēs Mat.xx.⁊ Mar.x. Calicē q̄dē meū bibetꝫ aut baptismo quo ego baptizor baptizari? xp̄s āt vocat mortē martyrij calicē vñ sciēdū ꝙ qñ martyriū sumit̄ non amore xp̄i sꝫ amore cuiusdā mulieris: tūc talis dānatur. Sed si sumat̄ ꝓ xp̄o vel pro seruando iustitiā talis est martyr. Et ideo sicut martyriū non dꝫ sumi nisi ꝓ xp̄o ita nec calix dꝫ sumi nisi ꝓ seruitio xp̄i: ꝯ caueant sacerdotes ne sumāt calicē nisi in sacr̄o altaris vel cōione: vnde miraculū in biblia Dañ.v. De rege illo magno q̄ vocabatur balthasar. Qui cū inuitasset nobiles ⁊ milites suos petijt vasa sctā q̄ habuerat a hierl̄m ⁊ potauerunt in illis statim deus misit ad ipsum Danielez q̄ dixit illi. Eo qd̄ potastis ī vasis istis morieris tu ⁊ oēs qui tecum sunt ⁊ amplius non erit memoria. Et statim venerūt inimici eius qui destruxerunt ciuitatez: ergo caueant sacerdotes: vnde Dauid p̄s. cv. Quid retribuam dño pro omnib⁹ q̄ retribuit mihi Calicem ⁊c. Secundo dixit xp̄us. Et baptismo q̄ ego baptizor ⁊c. vnde qñ xp̄us dixit ista verba discipulis ipse erat baptizatus per Johannem baptistam: ⁊ ideo loquebatur de sanguine martyrij qd̄ passurus erat. Et istud preualet alijs duobus: eo qꝛ de isto fit festū in ecclesia: de alijs aūt non. vnde Johā. Apoc.xxiij. Beati qui lauāt stolas suas in sanguine agni.i.in martyrio xp̄i: eum in martyrijs imitantes. ¶ Quartū baptismuz est mīe penitentialis: postq̄ em̄ corrumpimus primum baptismum per peccatum mundemus nos per mīaz penitentialem, s.conterendo ⁊ flendo propter peccata nostra cōmissa: ⁊ etiā confitendo: qꝛ in confessione eijciunt peccata de aīa: sicut immunditie ꝑ ostiū eijciuntur de domo: post debemus agere pnīaz iniunctam a sacerdote qꝛ aliter non eēt penitentia. Unde de isto habemus auctoritatez in libro Judich Allegorice de illa domina Judich sic d̄r cap̄.xij. Exibat noctibus in valle bethulie.s.in fonte aq̄: vnde Judich tantum sensit fontes sicut confitens: ⁊ ideo quandiu quis confitetur quantuncunq; sit magnus dominus: papa: imperator: vel rex debet se ponere genibus flexis ⁊ tunc glorificat dominum: eo quia sacerdos tenet locuz dei: ⁊ tenet locum iudicis: ⁊ confessor debet sedere ⁊ confitens debet stare genibus flexis. Caueant ergo sacerdotes ne ambulando vel pedes stando audiant confessiones: sed quia est iudex sedeat ⁊ faciat ponere confitentem genibus flexis. Unde Josue.vij. Fili mi da gloriam domino deo israel ⁊ confitere et iudica mihi quid feceris ne abscondas: sed in predicta auctoritate quod exibat in vallem: vallis significat humilitatem. Et dixit in noctibus eo ꝙ penitentialis afflictio melius: securius: audacius: ⁊ secretius fit de nocte q̄ de die: ⁊ ideo exibat in valle bethulie: idest penitētie de nocte. vnde Dauid p̄s.xiij. In noctibus extollite manus vestras in sancta: ⁊ benedicite dominum. Et sequitur. ⁊ iudich lauabat se in aqua: lauet ergo se peccator in aqua.s.aq̄ lachrymaꝝ ⁊ pnīe: vñ quantūcūq; sit magnn pctm̄ delebit̄ ꝑ humilē or̄onē: pnīam ⁊ aquā lachrymaꝝ: siue sit supbia: siue luxuria ⁊ sic de alijs: dicas quomodo contra superbiam debet accipere humilitatem: contra luxuriaz castitatem corpus affligendo: contra gulam parcitatem. Iste enim baptismus lauat a peccatis. vnde Esa.j. Lauamini mundi estote auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis, quiescite agere peruerse: discite benefacere. ¶ Quintū baptismum est ignis purgatorij: scꝫ pena quam patiuntur in igne purgatorij: ⁊ illud quintum baptisma purgat ⁊ lauat ipsam animam: vnde cum quis conteritur in hoc mundo de peccatis et non egerit condignam penitentiam: tūc anima exita portatur ad purgatorium ⁊ ibi baptizatur in igne: ⁊ sacerdos bae

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ptizans est angelus portans eā ad purgatorium ſm sanctum Thomam. iiij. sentētiarum. Et tunc ipse angelus tenēs ipsam animaz mergit ipsam in igne purgatorij: aliqñ per vnū diem: aliqñ per decem: aliqñ per centum ꝛc. vnde Mat. iij. Ego quidaz baptizo vos in aqua: in penitentia. Qui autem venit post me: scilz post mortez in purgatorio fortior me est ipse vos baptizabit in spiritu sancto angelo bono: ꝛ igni purgatorij: vnde tales qui transiuerunt per illum ignē possunt dicere cum Dauid ps. lxv. Transiuimꝰ per ignem et aquam ꝛ eduxisti nos in refrigerium: quare dicit ꝛ aquam: qꝛ nullus portatur ad purgatorium nisi prius fuerit baptizatus in aqua. Et ecce vltimum baptismum: ꝛ veniunt in adiutorium: primo quibus mediantibus peruenimus ad gloriam celestem ꝛc.

¶ De bello quod habemus cōtra septez peccata mortalia que per septem contrarias virtutes vitare possumus. Di. xxxij.

Elluz habemus cōtra septē peccata mortalia q̄ possumus vitare per septem virtutes ꝯtrarias. Est ergo bellum primum contra superbiam ꝛ vanitatem qđ vincitur ꝑ humilitatē ꝛ simplicitatem.

Scđm est ꝯ auariciā ꝛ cupiditatē qđ vincitur per mīam ꝛ liberalitatem.

Tertiū est cōtra luxuriā ꝛ carnalitatē qđ vincit per mundiciā ꝛ castitatē.

Quartuz est contra inuidiā ꝛ rancorē qđ vincitur per dilectionem ꝛ charitatem.

Quintū est contra gulaz ꝛ voracitatē qđ vincitur per tēperantiā ꝛ parcitatē.

Sextuz est ꝯtra irā ꝛ malignitatē qđ vincitur per patientiā ꝛ benignitatē.

Septimū ē ꝯ accidiā qđ vicit ꝑ opositatē

¶ Primum ergo bellum est contra superbiam: vnde superbia est qñ quis supbit de bonis spūalibus: corporalibꝰ: pulchritudine ꝛ honoribus. Et illud est stultum: qm̄ quanto quis maius onus hz tanto debet magis humiliari: iuxta illđ Eccli. iij. Quāto maior es humilia te in oībus ꝛ corā deo inuenies grām. Si autem deuincatur superbia ꝓmittitur nobis gloria per passionem xp̄i. Jo. Apoc. ij. Qui hz aures audiendi audiat: quid spiritꝰ dicat ecclesijs vincenti dabo edere de ligno vite quod est in paradiso dei mei: dixit dabo vincēti edere ꝛc. Ubi sciēdum ꝙ inter ceteras arbores paradisi terrestris est lignum vite: de q̄ comedēs nunq̄ senescit. Item inter ceteras fruitates ꝛ beatitudines est lignū vite. s. xp̄s: de quo deus dabit comedere vincēti superbiam. ¶ Scđm bellum est cōtra auariciam ꝛc. vnde illud nunc preualuit supra multos intm̄ ꝙ cōpleta est ꝓphetia Hiere. vj. ꝛ. viij. cap̄. dicentis. A maiore vsq̄ ad minorē oēs auaricie studēt. Et a ꝓpheta vsq̄ ad sacerdotē oēs faciūt dolū: quō ergo contra illud bellambiꝰ? dicitur ꝙ ꝑ mīam ꝛ liberalitatez. Sed modum vincēdi ostēdit. lxj. di. In hūc mundū nolite sperare in iniq̄tate ꝛ rapinas nolite concupiscere: diuitie si superfluāt nolite cor apponere. Nolite spare. i. habere spem in iniquitate. i. diuitijs male acquisitis. Et ratio est qꝛ nunq̄ veniunt ad bonum finem: qꝛ de rebus male acq̄sitis non ꝛc. Quinimmo si inter centum francos bene acq̄sitos sit vnus male acq̄situs corrūpit oēs: quēadmodū vnū pomuz putridū inter mille corrūpit om̄ia: ideo dicit nolite sperare in iniq̄tate. Itē cum multi sint pauperes ꝛ non habeāt aliena habēt tñ desiderium rapiendi cōtra quos dicit rapinas nolite concupiscere. Item aliqui habent diuitias bono iure quibus dat consiliuz diuitie si affluāt nolite cor apponere: ergo deuincamus auariciā qm̄ deus victoribus promittit esum ligni vite. Apoca. ij. Qui hz aures audiendi audiat: q̄d spūs dicat ecclesijs qui vicerit non ledetur a morte: scđa dicit ecclesijs. i. xp̄ianis vicerit. s. auariciaz dicit morte scđa. vbi sciēdū ꝙ q̄tuor sūt mortes sicut dixit Hierony. ꝓlogo. ij. super mattheū: genus humanum quadrifida morte ꝑemptum: quaruz due sunt anime ꝛ due corporis. Prima mors anime est peccatū mortale in hoc mūdo. Secunda est post mortem damnatio infernalis: de qua loquitur auctoritas quo-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

niam q̄uis moriatur in hoc mundo per peccatum: tñ si sit misericors non morietur p dānationē: nota. Unde Hieronymus. Nō memini me legisse mala morte pijsse qui opa mīe exercuit: hz em̄ multos iter cessores ⁊ impossibile est multaꝝ preces nō exaudiri. Due mortes corporis sunt. Prima in hoc mūdo: sepatio aīe a corpore: ⁊ de ista quātūcūq; sanctus nō potest euadere q̄n moriatur: iuxta illud ad Hebre. ix. Statutum est hoībus semel mori. Scda mors corporis est dānatio post iudiciū: de qua ēt loquit auctoritas p̄dicta. ¶ Tertiū bellū est ꝯ luxuriā de quo possum⁹ dicere illud p̄s. xviij. Non est q̄ se abscōdat a calore eius: q̄uis ad aliū sensum dicat illud Dauid. Et istd pctm̄ debemus multū vitare: qm̄ nō est peius venenū q̄ illud qd inficit solo visu: sicut fecit Dauid cū vidit bersabee: inficit ēt auditu: tactu: ⁊ multo magis actu: ergo vitemus illud cum sit tm̄ mortiferū venenum qd corpus ⁊ aīam interficit. Et si deuincamus ꝓmisit nobis deus gloriā per p̄conē suū. Jo. Apo. ij. Qui hz aures audiendi audiat: quid spūs dicat ecclesijs vincēti dabo māna abscōditū: et dabo illi calculū candiduz: ⁊ in calculo nomen meum scriptum qd nemo scit nisi q̄ accipit. Ubi nota q̄ māna erat cibus veniens de celo qui erat dulcissimus: ⁊ dabat dulcorem filijs israel. vt ptz Exodi xvj. Et ideo dicit q̄ illi qui se abstinent a delectatione carnali ꝓpter deum q̄ ipse dabit aliam dulcedinē in paradiso quā vocat māna. Et est ita dulcis q̄ ipsaz nō possumus meditari: ⁊ iō dicit Augu. in libro ꝯfes. Dñe deus meus inducis cor meū in dulcedinem q̄ si ꝑcipiatur in fine ignoro q̄d aliud sit vita eterna. ¶ Quartum bellū est ꝯtra inuidiā ⁊ est qñ q̄s dolet de dolo ꝓximi sui: vñ istud est fortissimū bellū qm̄ multos deiecit in terra: tā p̄latos q̄ religiosos: principes et alios laycos: intm̄ qd dicit Salomō. Eccli. vj. Contēplatus sum oēs labores hoīm et industrias aīe: dicenti pacē inuidie ꝓximi: ac tñ istud possumus vincere bene leuiter p orationē factā pro illo: de quo cor inuidit: vñ si habeat inuidiā oret vt magis multiplicent. ⁊ ita de alijs. Et si vincamus audiemus ꝓmissionē Apoca. ij. scriptā. Qui hz aures ⁊c. Qui vicerit ⁊ custodierit opera mea vsq; in finē dabo illi stellā matutinā: dicit opa mea: qr opera xp̄i q̄ fecit in hoc mūdo oīa fecit per dilectionem ⁊ amorē: vñ voluit incarnari ⁊ humiliari amore nostri vt nos eleuaremur. Item pati ⁊c. oīa fecit p amorē: ideo dicit. Qui custodierit opa mea. s. dilectionis dabo illi ⁊c. dicit stellā matutinam. Ubi sciēdū dicūtur stelle: vnde clara est auctoritas Abacuch. iij. Stelle vocate sunt ⁊ dixerunt adsumus: ⁊ luxerūt ei cū iocūditate qui fecit illas: vocat ergo angelos stellas: cum stelle corporales non loquantur. Et ideo dicit qui vicerit inuidiā p opera dilectionis dabo illi stellam matutinā. s. bonū angelum in morte. Et dr matutina qr mors est mane. i. initiuz vite eterne: q̄uis sit vesper huius mūdi vite. ¶ Quintum bellum est contra gulam ⁊ istud vincitur p tēperantiā: vñ ad denotādū q̄ hō dz esse parcus in cibo inter cetera animātia de⁹ fecit hoī paruuz os ad denotandū parcitatē. Sed secus est: qr cetera animalia habent parcitatē homo vero non. Et ideo xp̄s nos admonet dicens. Luc. xxj. Attendite ne grauētur corda vestra crapula ⁊ ebrietate. Et si vincamus ꝓmittit nobis p hunc modum Apoca. iij. Qui hz aures ⁊c. Qui vicerit vestietur vestimentis albis. Et nō delebo nomen illius de libro vite. Et cōfitebor nomen eius coram patre meo: et coram angelis eius: dixit qui vincit: scilz peccatum gule habebit vestem candidā scilicet corpus in hoc mundo cum sit castum. Et vltra promittit non delebo nomen eius de libro vite. Ubi sciendum q̄ quilibet existens: scilicet in gratia habet nomen suuz scriptum in paradiso: iuxta illud Luce. x. Gaudete quia nomina vestra scripta sunt in celis. Sed statim per peccatum mortale deletur nomen eius. vnde Exo. xxxij. Qui peccauerit mihi delebo eum de libro meo. Item dixit: confitebor ei cum quis vixerit tēperate amore christi: ⁊ ad honorem eius cum intrauerit paradisum accipiet eum christus:

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

inquantum homo per manum et ducet patri suo. Et dicet patri: iste amore mei abstinuit ideo recommendo vobis euz. Item etiam angelis eum recommendabit: ⁊ corã ipsis eum laudabit. O quãta laus laudari ab ore christi. ¶ Sextuz bellum est contra iram: scilicet qñ vnus sumit vindictã de alio: ⁊ non habet pacem cum alijs. Et istud deiecit in terra quasi omnes: vnde fere in desertis iuxta suam speciem habent in se pacem. Sed homines in mundo non possunt stare in pace: sed bellant inter se tam reges q̃ p̃lati tam religiosi q̃ curati: attamẽ si vincamus iram audiem⁹ promissionẽ. Apoca. iij. Qui habet aures audiẽdi ⁊c. Qui vicerit faciam illum columnam in templo dei mei: ⁊ foras non egredietur amplius dixit columnam: quoniam sicut columna est firma ita mansuetus est firm⁹ contra iram: ⁊ ideo erit vt columna spiritualiter firma in paradiso. Et nunq̃ exibit extra. ¶ Septimum bellum est contra accidiam: vnde sciendum est ꝙ quando quis est ociosus ad bona spiritualia: quamq̃ ad bona temporalia sit dililigens. Et istud vincitur per diligentiã. Et promittit deus vt continetur Apoca. iij. Qui habet aures audiendi ⁊c. Qui vicerit dabo ei sedẽ mecum in throno meo sicut ego vici: et sedi cum patre meo in throno eius: dicit dabo ei sedez in throno meo: id est in cathedra. Unde Papa in hoc mundo nunq̃ recipit aliquem sedentẽ in cathedra quantuncunq̃ sit magnus dominus: attamen christus recipit in sua cathedra diligentem: id est qui in hoc mũdo fuit diligens in bonis operibus. Sed que est cathedra ĩ qua sedet christus: dicitur ꝙ sua eternitas que cõmunis est patri ⁊ filio spirituisancto: ⁊ in ista sede eternitatis sedet beatus: ideo gloria paradisi dicit̃ vita eterna. Et ita patet quomodo possum⁹ vincere septez peccata mortalia per septez virtutes: ergo vincamus vt possumus habere promissa in gloria dei patris. Amen.

¶ De bello demonum qui in eq̃s cõtra nos pugnant: ⁊ de nobis qui in noĩe domini debem⁹ nos defendere. Dis. xxxiij.

Bellant contra nos demones in equis: nos autem defendimus nos ĩ nomine domini. Qd̃ videt̃ declarare in psalterio ludẽs Dauid dicens p̃s. xix. Hi in turribus et hi in equis. Nos autem in nomine domini nostri inuocabimus: per potentiaz enim naturalem non possumus nos defendere ab ipsis. Sed in nomine domini quod inuocabim⁹. Sicut enim formica non habet potentiam contra leonem sic nec homo contra dyabolum: quomodo ergo poterimus nos defendere: certe in nomine domini Jesu christi saluatoris. Et quia ꝑm philosophum sermones morales minus proficiunt in communi. Sed quando descendunt ad particularia prosunt: ideo vidẽdum est quales sunt equi cum quibus bellant cõtra nos. Et est ad hoc auctoritas Apoca. vj. Ubi ponuntur quattuor equi diuersorũ coloruz. dicitur nãq̃ ibi vidit ⁊ ecce equ⁹ albus ⁊ qui sedebat super eum habebat arcum: ⁊ data est ei corona: ⁊ exijt vincẽs vt vinceret: et exiuit alius equus ruffus et qui sedebat super illum datum est illi vt sumeret pacem de terra: et vt inuicem se interficiant: et datus est illi gladi⁹ magnus. Et ecce equus niger: ⁊ qui sedebat super eum habebat stateram in manu sua. Et ecce equus pallidus: ⁊ qui sedebat super illum nomen illi mors: ⁊ infernus sequebatur eum: in qua auctoritate notantur quattuor peccata principalia: scilicet superbia: auaritia: inuidia ⁊ luxuria. Primum ergo bellum de peccato superbie vocatur equus alb⁹: quare: quia color equi ostendit conditionez peccati superbie. Si equus albus stet a longe videbitur plusq̃ alterius coloris: et superbia ostendit se plusq̃ alia vitia: et tunc in bonis temporalibus aut spiritualibus: de temporalibus dicendo. Ego sum gratiosus ⁊c. Et inde facit superbiam in vestimentis ⁊ ornamentis: ⁊ sic mulier dicet quare non portabo sertum de margaritis vel cornua in capite: aut quare non traham caudam per

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

terram sicut talis ⁊ talis que nō sunt ita gratiose sicut ego: tales finaliter cognoscūtur per albedinē. s. per superbiā. Silr regnum ipale nō potest abscōdere quin appareat in apparatu aut als. Item de spūalibus si qs faciat opera spiritualia misericordie ⁊ penitētie et elemosynarū incōtinenti vult ostēdere. Mat. vj. Exterminant em̄ facies suas vt appareāt hominib⁹ ieiunātes: vana em̄ gloria est soror inseparabilis ⁊ collatera superbie: ⁊ de talib⁹ est auctoritas Mat. xxiij. Oia opera sua faciūt vt videant̄ ab hoibus. Sed contrariā doctrinā dat christus di. Mat. v. Attendite vt iustitiā vestram faciatis corā hoibus vt videamini ab eis alioquin mercedē nō habebitis: penitētia est iustitia volūtaria de peccatis: de⁹ vult ꝙ oia opera bona videant̄. Mat. v. Lux vestra luceat corā hoibus ⁊ videāt opera vestra bona ⁊ glorificent patrē vestrum qui in celis est: dicit vt videāt hoc est vt recipiant bonū exemplū et faciant penitētiam: deus em̄ non solum vult ꝙ simus boni corā ipso sed etiā coram hominibus. ad Rom̄. xij. Prouidētes bona non tantū coram deo: sed etiam corā hominibus. Auctoritas alia veteris testamēti Eccli. xx. Quā bonum est correptū manifestare penitentiā. Isto modo effugies peccatū ⁊ facies effugere alios. Sz si per vanā gloriā super isto equo sedet miles. s. diabolus qui tētat personas ab vtraqꝫ parte: bene dr ꝙ habebat arcum. Arcus iste sunt tētationes quas dat superbia que vulnerāt animā: quō ⁊ miles talis dñz incedit ornate cū honore: dicit alter: nōne ego sum nobilis sicut ille ⁊ ibi est sagitta: ad idem de mulierib⁹ ⁊c. Ad idem de prelatis qui habēt beneficia ecclesiastica: nōne (inquiūt) possum ego facere sicut ille: aliter essem vituperatus. Ad idem de doctoribus ⁊ religiosis q̄re non habeo camerā ornatam ⁊ non surgā ad matutinas ⁊c. Ad idē de presbyteris et ideo dixit Dauid Ps̄. vij. Arcum suū tetēdit ⁊ parauit illum: et in eo ⁊c. sequit̄ ⁊ data est ei corona: corona est dignitas regia: ⁊ de diabolo dicit̄ Job. xlj. Ipse est rex super oēs filios superbie: exiuit vincens vt vinceret. Nota ꝙ diabolus qui tentat de superbia. Primū bellū habuit in paradiso terrestri ⁊ vicit quādo decepit Adam de superbia: qꝛ habuit desiderium esse vt deus: ideo exiuit vincens vt vinceret oēs de mūdo: finaliter tātā habet potestatem ꝙ nō est dñs temporalis cui sufficiant redditus ad explendā vanitatē. Ad idem de prelatis qui sunt victi a diabolo: qꝛ de bonis ecclesie debēt facere tres partes: ⁊ tamē consumunt in vanitatibus. Ad idē de oibus statibus: vñ verificatū est illud Eccli. j. Vidi cuncta q̄ fiunt sub sole. Et ecce vniuersa vanitas: iō exiuit de paradiso terrestri vincens vt vinceret: sed debem⁹ nos defendere in noīe dñi. s. auctoritate xp̄i dicentis Mat. xj. Discite a me qꝛ mitis sum et humilis corde: et hoc est scutū cōtra peccatū superbie. s. per humilitatē: ergo ⁊c.

¶ Scdm bellū est de peccato luxurie. vñ dicitur ⁊ exiuit ali⁹ equus ruffus: et qui sedebat super eū: datuz est ei vt sumeret pacē de terra ⁊c. In hoc designatur tētatio luxurie: ꝑ colorez em̄ equi qui ruffus est. s. rubeus significatur luxuria. Peccatum em̄ luxurie est flāma inferni: dicunt doctores ꝙ homo in cōceptione ⁊ in natiuitate semꝑ habet ignē qui vocat̄ igniculus siue ꝯcupiscibilitas: aqua baptismi habet virtutē extinguēdi ignem inferni ⁊ purgatorij: ⁊ si qs descenderet statim post baptismū extinguit flāmā inferni. Et in tota sua virtute nō potest extinguere ignicuiū et cōcupiscibilitatē: quia nunqꝫ fuit sanct⁹ qui potuerit extinguere illum igniculū qꝛ omnes habemus ⁊ contra hunc ignē valent ieiunia ⁊ penitentia: ⁊ tunc est pruna sed non flamma quia dormiēdo venit: vnde quādo persona desiderat luxuriā: tunc est flāma ardens: sed persone bone nō pensantes in isto peccato nō possunt extinguere prunam sed bene flāmam. Et de isto dicitur Job. xxxj. Ignis est vsqꝫ ad cōsummationem deuorās. Et si quis haberet merita omniū sanctorum in illo puncto quo flāma luxurie incipit inflāmari in illo perdit omnia merita ⁊ amorē dei ⁊ bona spiritualia sicut homo diues qui habet do

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

mũ plenam bonis tẽporalibus cum par
ua candela potest ea cõsumere. Sic em̃
dixit filiꝰ Isaac. Eccli. vlti. Liberasti me
dñe a pressura flãme que circũdedit me:
et in medio ignis nõ sum estuatus. Sed
in qua parte corporis est illa pruna: a ca
pite vsq; ad pedes ⁊ in partibus corpo=
ris est illa pruna: ideo iste equus signifi
cat peccatũ luxurie: paruum peccatũ est
ꝑm aliquos peccatũ luxurie: dicũt enim
aliqui stulti ꝙ nõ est peccatũ: dicũt enim
ꝙ mulier soluta et vir solutus ꝑm leges
imperatorũ humanorũ permittunt̃ esse
simul. Sed lex imperatoris ⁊ regis cele=
stis contradicit ⁊ dãnat. Pone similitu=
dinem: si quis acciperet filiam regis in=
uito rege: nõne omnes mulieres sunt fi=
lie regis Jesu xp̃i: maxime xp̃iane quas
generauit in vẽtre vxoris sue sancte ec=
clesie in vẽtre fontis baptismi: dicũt etiã
ꝙ illud peccatũ est naturale: quod verũ
est animalibꝰ brutis sed nõ habentibus
frenuz rationis: istud enim peccatũ est
de quo dr̃ Mala. ij. Abominatio inuẽta
est in Israel ⁊ in Hierusalẽ: qꝛ contami=
nauit Judas sanctificationem dñi quaz
dilexit. Et habuerũt filiam dei alieni. s.
per peccatũ. Israel significat ppl̃m chri=
stianũ qui dicit̃ videns deum. Judas si=
gnificat duodecim tribus Israel religio
sos. Et qd̃ sequitur disperdat domus vi
rum qui fecerit hoc magistrũ et discipu=
lũ de tabernaculis Jacob. Et offerẽtem
munus exercituũ: iste miles. s. diabolus
habet potestatẽ auferendi pacem. Nota
septẽ paces quas aufert peccatũ luxurie
ab hoĩe. Prima est inter deum ⁊ hominẽ
qm̃ quando peccatũ luxurie cõmittitur
deus est multũ iratus ⁊ displicet ei. Alia
est inter angelũ ⁊ hoĩem: quelibet enim
persona habet angelũ bonum in custo=
dẽ qui nunq̃ deserit eã vsq; vadit ad pa
radisum vel ad penã. Et quãdo quis fa
cit luxuriã: angelus auertit se fugiẽs fe=
torem. Tertia pax est ista inter spiritum
et carnem ⁊ animam vnam entitatem ⁊
quãdo homo facit luxuriam ibi est bel=
lum. Caro enim cõcupiscit aduersus spi
ritum: ⁊ spiritus aduersus carnẽ. Quar
ta pax est inter virũ ⁊ vxorẽ quãdo quili
bet seruat legalitatẽ non faciẽs peccatũ
sed quãdo faciũt contrariũ ibi est bellũ.
Quinta pax est inter clerum ⁊ populuz:
quãdo enim clerici luxuriant̃ fit bellum
inter clericos ⁊ popl̃ares. Sexta pax est
inter dominũ et subditũ: non est aliquis
dñs qui debeat velle vxorem subditi nec
est populus q̃ sustineret hoc. Septima
pax est inter genus ⁊ comes ⁊c. ideo qui
sedebat super equũ ꝑm datum est ei su=
mere pacẽ de terra. Et vt inuicẽ se inter=
ficiant. Esa. xlvij. Impij quasi mare fer=
uẽs qd̃ quiescere non potest ⁊ redundet
fluctus eius in conculcationẽ ⁊ lutũ non
est pax impijs: dicit dñs sunt luxuriosi q̃
nesciunt parcere animabus suis. Itẽ da
tus est ei gladius magnus qꝛ de oriente
in occidentem ferit. vñ Dauid Ps̃. xviij.
Non est q̃ se abscõdat a calore eius: con
tra illud bellũ habemus armaturã. Lu
ce. xij. Sint lũbi vestri precincti et lucer=
ne ⁊c. precingere est abstinere ab intẽpe=
rãtia cibi et potus: lucerne ardẽtes sunt
deuote orõnes per quas motus carna=
les recedũt expectantibꝰ ⁊c. qñ si veniet
ad iudiciũ. Et ideo noli facere illud pec
catũ. ¶ Tertium bellũ est de pctõ auari
tie: vnde dr̃ et ecce equus niger: et q̃ sede
bat super eũ habebat stateram in manu
sua: ibi designant̃ per peccatũ auaritie ⁊
per colorẽ nigrũ possumus extrahere ra
tionẽ: nigredo est peccatũ auaritie: quia
auarus vendit cooperte: qꝛ auarus vtit̃
diuersis modis blãdis verbis fraudulẽ
tis. Et in corde habet voluntatẽ malam
et sumit̃ in vsura: vñ vsurarij quãdo mu
tuo dant homini decẽ frãcos sub vmbra
charitatis faciunt fraudem: qꝛ volũt ha
bere de auãtagio. Ad idẽ de vendentibꝰ
in maiori precio in mutuando quasi pe=
cuniam in mente reciperent: hoc est vsu
ra. Ad idem de emptoribus nunq̃ acci=
piant mercaturã: volũt enim melius fo
rum habere sicut pro pecunia expectata
est vsura sic et pro pecunia anticipata
est vsura. Esa. ix. In ore suo pacem cum
amico suo loquitur: ⁊ in occulto ponit ei
insidias: iõ ne sitis decepti de falsa opi=
nione vsurariorum dicẽtium: ꝙ ipsi quã
do dãt mutuo homo ille lucratur vnam

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

suam: ideo possunt ipsi aliquid habere quod est peccatum et cum ista opinione descendunt in infernũ: quia ratio fundatur in errore: quãdo tu dicis ego do mutuo meam monetam es tu dñs monete: certe non: quia dñs alicuius rei non tenetur reddere rationez de illa re: sed ille qui tenetur reddere rationẽ non est dñs tu autẽ de denario es redditurus rationẽ deo. vnde Dauid Ps. xxj. Domini est terra ꝛc. Diuites sunt solũ dispẽsatores superni regis: ꝛ debetis primo dispensare vobis ordinate nõ superflue. Secũdo debetis dispensare domesticis dei ꝑ misericordiã: ꝛ de hoc est auctoritas Pauli dicẽtis. j. ad Cor. iiij. Sic vos existimet homo vt ministros christi ꝛ dispensatores ergo non dominos: sed quõ non debeant prestare ad vsuram. patet Deute. xxiij. Non feneraberis fratri tuo pecuniam: fruges nec aliquã aliam rem: sed alieno fratri tuo absq; vsura id quo indiget cõmodabis: vt benedicat tibi dñs deus tuus in omni opere tuo. Et beatꝰ Luc. c. vj. Date mutuum nihil inde sperantes: et erit merces vestra magna: et eritis filij altissimi. Prouer. xix. Feneratur dño qui miseretur pauperis: ꝛ vicissitudinem suam retribuet ei. Ideo portat dñs staterã per quã potest diabolus facere bellũ: quia ponit in corde hominis malitiam. Michee. vj. Nunquid iustificabo stateram impiã: sed habemus contra hoc bonam armaturã. Luce. xij. Uidete ꝛ cauete ab oĩ auaritia: qꝛ in abundãtia cuiusq̃ vita est eius. ¶ Quartum bellum est de peccato inuidie: vnde dicitur: ecce equus pallidus ꝛ q̃ sedebat super eum nomen illi mors ꝛ infernus sequebatur eum. Color pallidus est color persone mortue quia inuidia facit. j. Jo. iij. Nos sumus qui translati sumus de morte ad vitam: quoniã diligimus fratres inuidia remouet charitatem a persona Job. vj. Paruulum occidit inuidia quare dicit paruulum qꝛ paruus corde: homo em̃ debet habere maius cor q̃ sit celũ ꝛ terra: quia debet dirigere celestia et terrestria ꝛ ea q̃ sunt in inferno. s. creaturas vt creature sunt: sed inuidia occidit animã: quia ibi est paruum cor. Qui sedebat vocabatur mors. Sap. ij. Inuidia diaboli mors intrauit in orbẽ terrarum: ꝛ infernus sequebatur eũ. s. omnes illi qui sunt inuidẽtes. Sed dñs dat nobis armaturã. Jo. xv. Hoc est preceptuz meũ vt diligatis inuicẽ: diuites diligãt pauperes: ꝛ paupes diuites: ꝛ sic de singulis statibus. Exemplũ de beato Joãne euangelista qui quando debuit exire de mũdo isto: deus reuelauit sibi finem suũ. Et in illa die sanctus Joãnes predicauit di. Filioli diligite inuicem. Et iũc ppl's leuauit se dicẽs. O pater nihil dicitis. Respondit sanctus Joãnes: nõ sum oblitus sermonis sed verbum hoc sit in corde expressum. ideo dico diligite inuicem. Et hoc sufficit ꝛc.

¶ De septem differentijs bellantium. Distinctio. xxxiiij.

Bellantium sunt septem differentie.
Prio cursitarij explorãtes.
Secundo ballistarij sagittantes.
Tertio tubicinarij prouocantes.
Quarto bandarij ordinantes.
Quinto equitarij penetrantes.
Sexto peditarij detractantes.
Septimo sannatarij reportantes.

¶ Et q̃cunq; specialiter sentiet se esse de aliqua istarũ differẽtiarum audiat quõ debeat armari. Primi ergo dicuntur cursitarij explorãtes. s. illi qui habẽt equos veloces qui anteq̃ misceatur bellũ vadunt visum inimicos ꝛ quid agunt ꝛ ipsi explorãtur: cui concordat scriptura Numeri. xiij. Quõ Judei debebãt bellare cõtra illos de Chanaan dicit dñs Moysi q̃ mitteret primo explorantes sicut fecit etiam Josue. c. ij. In bello vero spirituali. Cursitarij sunt contẽplatiui qui veloces sunt: quia cito currũt ad principium mundi contẽplando creationem mũdi: post statim volant ad celum contẽplando ordines angelorum ꝛ gloriam beatorum: post iterum currũt descendendo in inferno contẽplando penam superborũ auarorum luxuriosorũ ꝛc. Item contem

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

plank finē mundi iudicij ꝛ similia: tales enim velociter currūt in spiritu ambulā do ꝛ credendo. Et isti sunt de quibus ait Esa.xl. Qui sperant in dño mutuabunt fortitudinem spūales.s. qui amodo erit fortis ad resistendū tentationib⁹. Et dicit assumunt pennas vt aquile qz altius volat ꝯ alie aues: ita contēplatiui altius vadunt cū duabus alis.s. dextera contē plando vitā beatā: ꝛ sinistra contēplan do miseriā mūdi ꝛ dānationem eternā: dicit current ꝛ nō laborabunt qz vadunt contēplando in spiritu ꝛ non in corpore: ideo nō laborant: ꝛ cōtra illud faciūt illi qui nolunt contēplari in corpore: videlz ambulādo in Hierusalē ꝛ ad sanctū Jacobum ꝛc. Qui deficiūt et male agūt qñ talis conditionis poterit esse q̄ alia dete riorabitur: ꝛ si sit sacerdos non cantabit nec dicet horas ꝛc. ideo male: si religio sus nō predicabit. Si mulier forte quan do reuerteꝛ erit meretrix cū ante esset bo na vel virgo qñ iuit: tales enim qui am bulant corporaliter deficiūt sed non illi qui ambulāt in spiritu. Unde si q̄s velit ire in Hierusalem contempleretur quo modo christus in tēplo disputabat cum Judeis in Bethleem: contemplando na tiuitatem Christi ꝛ presepe ꝛ bouem ꝛ asi num. In Nazareth contemplando ca merā in qua erat virgo Maria que fuit salutata ab angelo cum contemplare tur prophetiā Esa. vij.c. positam. Ecce virgo concipiet et pariet filium ꝛc. Item vadamus ad Jordanem cōtemplando baptismum ꝛ talia: ita enim faciēdo cur remus non deficiendo sed ambulando in spiritu: et ideo Paulus apostolus ad Gala.v. dicit. Spiritu ambulate et desi deria carnis non perficietis: et infra: si spiritu viuimus spiritu et ambulemus. Si ergo volumus explorare versutias inimicoꝝ nostrorum contēplemur: hoc est deus in contēplatione. ¶ Secūda differētia bellatoꝝ est ballistariorum ꝛ sagittas emittentiū qui.s. anteq̄ bellum misceatur dānificant inimicos vt citius possint deuinci. Ista differēta est etiam in bello spirituali: nam per ballistarios intelliguntur illi qui sunt actiui qui mittunt sagittas ⟨cōtra demonem: sagit tas dico elemosynarum. Unde sicut in ballista sunt duo.s. corda et lignum: ita in elemosyna debēt esse duo. Primo de bet esse lignum quod flectitur compara tione paupertatis et miserie proxim et pauperis: flectitur enim cor qui medita tur paupertatem illius et datur elemo syna de bursa vel aliunde. Et ideo beat⁹ Petrus ostendit quomodo debemus fa cere elemosynam di.j. Petri.iij. Omnes vnanimes estote cōpatientes fraternita tis amatores misericordes: dicit compa tientes primo in corde: quia plus valet denarius datus cum compassiōe cordis q̄m saccus auri sine compassione. Et dicit misericordes scz dando elemosynā amo re dei: contemplando parētelam christi qui est frater noster cui debemus subue nire. vnde Mathei. xxiij. Omnes enim vos fratres estis: vnus est eñ pater qui in celis est. Item corda balliste est recta intentio que mittit sagittam scilicet ele mosynam que dicitur esse recta: scilicet contemplando vt fiat quia Christus vo luit p nobis fieri pauper vt faceret nos diuites in gloria. Itē recta intētio quan do contemplamur pauperem clamantē ad fores cui chorda. i. recta intentio mi sit sagittam scilicet elemosynam cōtem plando q̄ ita pulsabit anima nostra ad portam paradisi petendo elemosynam. vnde Luce.xvj. Cum intrauerit pater familias et clauserit ostium incipietis foris stare et pulsare ad ostium dicen tes. Domine domine aperi nobis: pater familias est christus: vide auctoritatem sagitte misse cum arcu compassionis in corde et cū chorda recte intēționis sunt elemosyne que sagittant demonē. vnde Dauid dicebat ps. cxix. Sagitte poten tis acute cum carbonibus desolatoriis. Heu mihi dicit potentis scilicet diuitis ei sagitte id est iste elemosyne sunt acu te vulnerantes demonem et misse cum carbonibus id est rectis intentionibus et compassione: et vulnerant demonem intantum quod sentiens se vulnera tum dicit, Heu mihi. mittamus ergo istas sagittas dando elemosynam.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

¶ Tertia differētia bellatoꝝ est tubicinatoꝝ qui.s.ꝓuocant alios ad bellū qꝛ cum clangit̄ tuba omnes aiant̄ ad bellum cum prius sint sopiti. Et ideo precepit deus moysi Nume.x. Ut cū filij isrl intrarent bellum haberēt tubas argenteas clangētes: per istos intelliguntur tubicinarij spūales: scꝫ p̄dicatores qui animant populum ad bellū cōtra diabolum: vnde predicatio dicit̄ tuba ꝑ similem tube quia sicut tuba est ex pluribꝰ baculis siue partibus ⁊ distinctis: ita predicatio debet esse ex pluribꝰ partibꝰ et distinctis: iuxta illud psal.lxv. Uota mea que distinxerunt labia mea. Item tuba est stricta vbi ponitur os ⁊ in fine lata: ita predicatio debet esse stricta in proferente: quia debet colligere materiam sermonis intra se: scꝫ in studio: nō ampla.s.discurrendo per carrerias. Et debet esse lata in fine.s.large predicando populo ⁊ moraliter instruendo. Et ideo dicit scriptura Prouerbio.v. Bibe aquā de cisterna tua: ⁊ fluenta putei tui deriuent̄: vel deriua de cisterna: scilicet veteris testamēti qꝛ sicut in cisterna nō est aqua viua: ita nec in veteri testamēto. Sed puteus est nouum testamentū in quo est aqua viua. Itē alia cōditio tube est quia tenetur cū manibus cū clangitur. Talis debet esse predicatio: quia qui predicat debet tenere in manu p̄dicationem scꝫ faciēdo opere qd̄ predicat ore. Et talis predicator erat paulus qui dicebat ad Roma.xv. Non audeo aliq̄d loqui eorum que ꝓ me non efficit christus. Si ergo volumus esse boni tubicinarij audiamus p̄dictas conditiōes. Et de istis loquitur Esa.lviij.capl̄o dicēs. Clama ne cesses exalta vocez tuā: ⁊ annuncia populo scelera eorum ⁊ domui Jacob peccata eoꝝ. ¶ Quarta cōditio siue differentia bellatoꝝ est bamdariorū.s.illoꝝ qui portant vexilla qui ordinant bellum: quia quando ipsi tenent vexillum erectuz oēs ordinant se ipsos sequendo al̄s nescirent quo ire. Et ideo precepit deus moysi vt filij israel diuiderent̄ in turmis et vexillis Numeri.ij. Per istos intelliguntur illi qui portant signa et vexilla xp̄i. Sed que est illa d̄r ꝙ tribulatio ⁊ penitentia quia in tota vita sua christus portauit illa vexilla. Itē signuz christi est humilitas. Et ideo illi qui sunt humiles sunt milites xp̄i: q̄ vero hn̄t superbiam sunt milites demonis: et ideo dicit beatus Gregoriꝰ sicut euidentissimū signū electoruz est humilitas: sic euidentissimum signū reproborum est superbia: qn̄ quidā hꝫ signum cognoscit̄ sub quo rege militat: item signū xp̄i est penitētia stricta sicut portare ciliciū est affligere corpꝰ vltra modū cōmunē. Et tales sunt milites xp̄i portās eius vexilla. Et ideo cū paulꝰ esset de numero illoꝝ dicebat ad Gala.vlti. Nemo mihi molestus sit ego stigmata dn̄i nostri iesu xp̄i in corpe meo porto: dicit nemo sit mihi molestus.i.importunus: quia porto stigmata.i.signa xp̄i. isti ergo sunt milites xp̄i q̄ portāt signa xp̄i.s.humilitatem ⁊ faciez liuidā ꝓpter penitentiam ⁊ ieiunia. Et ideo dicebat paulus scd̄e ad Coꝝ.iiij. Semper mortificationē iesu xp̄i in corpore nostro circumferētes vt ⁊ vita iesu in corporibꝰ nostris manifestet̄: dicit mortificationē.i. penitētiā quā portauit xp̄s. Et ratio est vt manifestetur nobis. ¶ Quinta cōditio siue differētia bellatoꝝ est equitariorum penetrātium.s.qui cum equis fortibus penetrant bellum: per istos intelligitur in spūali bello v̄gines q̄ penetrāt bellum demonū: vnde sciendū ꝙ corpꝰ humanum dicit̄ equꝰ ⁊ miles sup̄ illum est spūs quia sicut equus regit̄ a milite ita corpus a spū: vn̄ Esa.xxj. Equi eorū caro ⁊ non spūs. Sed sciedū ꝙ si quisq̄s vult equitare debet habere duo. primo ꝙ ponat lorum siue frenum in ore equi. Et si vult ambulare refrenet eum: item debet habere calcaria in pedibꝰ ad ꝓuocandum equum si non ambularet expedite: ita similiter q̄ vult gubernare corpus suum debet habere primo frenum in ore.s.abstinentiam vt refrenemꝰ corpus a luxuria: ⁊ ab illicitꝫ: ⁊ ideo Jac.iij. frena equis in ora mittimus ad consentiendum nobis ⁊ omne corpus eoꝝ circumferimus: itez debemus habere duo

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

calcaria:scz dextrum cogitando saluationem:vnde si corpus velit manere in luxuria det sibi de calcari sinistro meditando dãnationez. Et ista duo calcaria ostendit scriptura Eccli.ij.di. Qui timetis deum diligite eum:⁊ illuminabũtur corda vestra:qđ dicit. Qui timetis ostenditur calcar sinistrum:in hoc qđ dicit diligite ostendit dextrum. Et ideo si volumus regere corpus nostrum ne remaneat in luto luxurie refrenemus euz taliter vt non cadamus ab equo virginitatis sicut faciebat Paulus q̃ semp fuit virgo q̃ dicit de se ⁊ sibi similib⁹ scđe ad Cor.x. Non scđz carnem militam⁹.nã arma militie nostre non sunt carnalia: sed potentia deo.attñ pauci sunt q̃ equitant in equo intantum ꝙ conqueritur christus di.habeo pauca nomina in sardis ⁊ non coinq̃nauerũt vestimenta sua ⁊ ambulabunt mecũ in albis:qm̃ digni sunt: dicit sardis per qđ intelligũtur casti quia interpretatur principatus pulchritudinis.i.castitatis:cuius tres sunt gradus qui sunt hi:cõiugalis:vidualis virginalis:vnde sup istos gradus dixit ille doctor Beda. Bona est castitas ꝯiugalis melior:cõtinẽtia vidualis:sz optima perfectio virginalis. ¶ Sexta cõditio siue differentia bellatoruz est peditum detractãtiũ qui.s.cũ scuto:⁊ lancea bellant cuz capellinis in capite: p istos intelligũtur qui ceciderũt de equo virginitatis qui hñt tres pedes qm̃ sicut in bello ille qui cecidit de equo non potest fugere:ita nec ille qui cecidit a virginitate:vñ audias terribile verbum beati Hieronymi dicẽtis audacter loquar qr q̃uis deus possit omnia facere tñ non potest virginem post lapsum reparare. Et q̃uis ignoscat penitenti non tamen vult corruptã coronare. Tamen q̃uis non possumus equitare possumus tamen pedes fortiter debellare ⁊ ire pedester ad paradisum cum tribus armis.s. cũ scuto in sinistra.s.ieiunio qđ est deffẽsiuum cõtra demonem:vñ psal.xc. Scuto circũdabit te veritas eius non timebit a ti.noctur.vocatur scutum veritatis qđ conseruat in veritate.s.in christo. Item assumamus cassidem siue capellinam que ponit in capite. Et ista est oratio de qua dicit ad Ephe.vj. Galeã salutis assumite. ista duo sũt arma defensiua. Sed indigemus armis inuasiuis scz lancea in manu dextra que est penitentia sacramentalis. Et cum istis tribus possumus bellare contra demonẽ. primum armat corpus:scđm aĩam:tertiuz vitã. Et primũ istoꝝ representat nobis ecclesia in prima dñica.xl. scđm in scđa:tertiũ in tertia. cum in euangelio Luc.xj. Erat iesus eijciẽs demoniũ. Et illud erat mutũ non ꝙ demon esset mutus:sed effectiue quia reddebat illũ mutum:ita pctm̃ reddit hoĩem mutum sed eiecto illo p confessionẽ loq̃t psõa qr seq̃tur ibi. Et cum eijcisset demon locutus est mut⁹:ita sunt arma de q̃b⁹ ad Ephe. vj. dixit apl̃us. Induite vos armatura dei vt possitis resistere in die malo:⁊ in omnib⁹ perfecte stare. ¶ Septima conditio siue differẽtia bellatoꝝ est sãnatiuorum:scz illoꝝ qui portant onera ⁊ medicinas ad sanandũ ⁊ recreandũ illos qui fugiũt vel vulnerati sũt ĩ bello ⁊ vngunt vulnerantes:p istos intelliguntur capellani qui portãt onera et custodiũt quia hñt curã ppl̃i:⁊ sil̃r portãt medicinam.s.ecclesiastica sacr̃a sicut baptismũ pniaz ⁊c.isti tales portant cibũ spũalez sacr̃a que dãt ppl̃o de q̃bus đr.j. Pet.v. Pascite eum q̃ in vobis est gregẽ dei ꝓuidẽtes nõ coacte sed spontanee ꝑz dñz neq; turpis lucri gratia sed voluntate neq; vt dñantes in clero:sed forma facti gregis ex aĩo. Et cũ apparuerit princeps pastoꝝ ꝑcipietis immarcessibilem gl̃ie coronam:item tales curãt ⁊ sanant vulnera.s.cum sanant de peccatis ⁊ confortant illos qui volũt fugere a bello.s. confortando illos:⁊ docẽdo ⁊ dando remedium in tẽtationib⁹. Et si tales bene agant in fine belli habebũt coronã gl̃ie. ¶ Item sannatarij sunt rectores ciuitatum qui habent regere populũ ne faciant malum maxime:⁊ specialiter quinq; peccata cõmunia que videas alibi et si non faciant vt decet audiant paulum dicentem ad Roma.j. Qui talia agunt

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

digni sunt morte non solum qui ea faciunt sed etiam qui consentiunt facientib⁹: vnde dicit gl. Augustini. Cõsentiũt faciẽtibus qui possunt corrigere: et non faciũt. ergo vnusquisq; iuxta suam differentiam sumat arma vt predictũ est vt cum sumpserit veluti fortis: ⁊ strenuus miles custodiat atriũ suum vt finaliter mereat coronari in gloria celesti. Quaz nobis ⁊c.

¶ De trib⁹ operib⁹ que generaliter bñ fecit xp̃s ad q̃ oĩa alia reducũt. dis. xxxv.

Bene fecit christus oĩa: qm̃ generaliter fecit tria opera bene que ad omnia alia reducunt.

Primo fecit opus mũdane creationis.

Scdo opus generalis gubernationis.

Tertio opus humane redemptionis.

¶ Ista enim bene fecit: vñ declarat per regulam phicam que dicit qualis vnusq̃sq;: ⁊ talia dicit ⁊ operat: ⁊ nõ solũ per phiam sed etiam p theologiã hoc: vnde dñs noster iesus christus ait Matt. xij. Ex abundantia cordis os loquit: bon⁹ homo de bono thesauro pfert bona: et malus hõ de malo thesauraro profert mala. non potest dextra nisi procedat a corde veraciter: vnde Job. ij. Gaudium ypocrite ad instar puncti: si ergo bonus vir vna bonitate facit bona: quãto magis dñs noster iesus christus q̃ nõ soluz est bonus: sed mera bonitas omnia siue celestia siue terrestria siue marina fecit bona tñ eorum bonitas nõ est essentialis: sed accidentalis. Et ideo potest mutari: vnde in signuz ꝙ illa q̃ fecit dñs in creatione erant bona in sex dieb⁹ in qualibet fecit opus. Et in quolibet dr̃ vidit deus ꝙ esset bonum. Et in fine omni dr̃ vidit deus cũcta que fecerat: ⁊ erãt valde bona Gen. j. Quare mutat verba: qr in singularitate cuiuslibet dicit bonum simpliciter: sed in apprehẽsione omniũ dicit bona non simplr bona: sed valde bona dicit ꝙ sicut i cythara q̃libet chorda facit bonum sonũ per se tantũ: tamẽ quando oẽs sonant concordãdo faciũt valde bonuz sonũ: ita fuit de mũdo qm̃ omnia creata consonant: ⁊ non possunt melius consonari: vnde si esset solus sol bene bonus esset: sed nõ valde bonũ sed quia consonat cum alijs tam in giro q̃ in relucentia: ideo omnia insimul dñr valde bona. Et ideo dicit scriptura Sapientie. xj. Omnia in pondere in numero ⁊ mẽsura disposuisti. omnia em̃ sunt mẽsurata cũ palmo sapiẽtie diuine. Uñ si posset aliq̃d addi vel diminui celo vl ceteris rebus non essent valde bona: numerauit etiam ossa: scit em̃ quot sũt stelle quot homines quot capilli capitum quot folia arboꝝ scit quot sunt creature: iuxta cõditiones suas seu etiã quot iuxta spẽm cõditionis scit quot saluabũtur: et q̃ habẽt cathedras in celo siue in paradiso: ⁊ quot dãnabũtur in inferno: scit etiã de papis de imperatorib⁹ regibus ducibus ep̃is cardinalibus religiosis ⁊ sacerdotib⁹. Et ita de alijs nomina omniũ saluandorum breuiter scripta in cathedris eoꝝ: vnde Luc. x. Gaudete ⁊ exultate: qm̃ noĩa vr̃a scripta sunt in celis. Sed diceret aliq̃s ex quo ita est non oportet laborare nec bonum facere cuz scia dei non possit mutari: sz p certo hec questio pcedit vno de tribus capitibus siue modis,

Uel ex ignorantia,

Uel ex stultitia.

Uel ex maiori errore q̃ possit eẽ ꝯ fidez.

Ex ignorãtia qr credũt tales ꝙ in libro p̃destinationis soluz ordinet finis siue termin⁹ ⁊ nõ via ad finẽ siue terminũ. puta credũt ꝙ ita scribatur. talis em̃ intrabit regnũ celoꝝ siue paradisum ꝙ nihil vltra scribat: sed non est ita: qr nõ soluz scribit hoc sed isto mõ talis saluabitur per pniam: talis p humilitatẽ. Si autez talis dimittit bona opera dimittit p̃destinationẽ ⁊ hoc est magna stultitia: sed ista eẽt sapia siue prudẽtia si q̃s diceret ego sum predestinatus: faciam ergo bona opera ⁊ intrabo paradisuz. Alia stultitia est quã habuerũt quinq; virgines prudentes de quibus dicit Matt. xxvj. Uide ibi hystoriam: qm̃ qui parate erãt intrauerũt cũ sponso ad nuptias. Alijs

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

vero pulsantibus ad ostiũ: dixit. amẽ dico vobis nescio vos: ⁊ tñ fuerãt inuitate. Qui inuitat̃ ad cõuiuiũ aliqd̃ meli⁹ ornari debet nõ em̃ deficit p̃destinatio: sed predestinat⁹ deficit predestinationi: vñ Gregori⁹ i p̃mo libro dialogoꝝ cap̃. viij. Dicit ip̃a perẽnis p̃destinatio: ita est ab omnipotẽti deo disposita vt ad hoc electi ex labore ꝑueniãt quatenus postulãdo mereantur accipe quod eis op̃s de⁹ ante secula disposuit donare. sil'r i libro p̃scie siue reprobationis nõ soluz scribit̃ termin⁹: sed via ad illũ scribit̃: ita talis dãnabit̃ ꝑ pctm̃ supbie: talis ꝑ pctm̃ luxurie ⁊c. Faciam⁹ ergo bona opera: ⁊ nõ deficiem⁹ predestinatiõi: ⁊ saluabimur. nõ enim deficiet p̃destinatio: sz nos sibi. ¶ Scdo ꝙ ꝓcedat ex stultitia vbi sciendum ꝙ equaliter habet deus gr̃am de omnib⁹: ergo scit de q̃bus prãdebimur de q̃b⁹ induemur: si scimus infirmi vtrũ sanabimur: ergo nõ oportet parare prãdium neq̃ vestes neq̃ querere medicũ. O quãta stultitia: nõ em̃ oportet reges bellare nolẽtes congregare gentes armorũ vna em̃ scia est in deo non plures scie. ¶ Tertio dicit̃ ꝙ est error maxim⁹ quia destruit totã fidẽ et scripturã: non enim opportuisset xp̃z incarnari pati ⁊c. breuiter ista rõ omnia destruit: ⁊ adnihilat: quare tenemus cõsiliũ dicentis scd̃e Pet̃. j. Charissimi satagite: vt per bona opera creturã vestrã vocationẽ ⁊ electionem faciatis: etenim patiẽtes nõ peccabitis: sic em̃ abũdanter ministrabit̃ vobis introit⁹ in eternum regnum dñi nostri ⁊ saluatoris iesu christi. ¶ Scd̃m ꝙ deus bene fecit est opus generalis gubernationis: vñ sciendũ ꝙ de⁹ generaliter gubernat ⁊ regit creata: qm̃ sicut aliquis hõ discret⁹ bene regit omnia que sunt in sua ptãte: ita sil'r de⁹ ⁊ meli⁹: regit enim celũ in motibus: ⁊ influentijs ⁊ facit lunã diminuere ⁊ crescere sil'r regit elementa. Ubi notãduz ꝙ si sunt in vna corea tripudiãtes tenẽtes se per manus primus ⁊ vltimus non tangẽt alios nisi ꝑ vnam manũ: si aũt faciãt coreã rotundam omnes tenebunt se per ambas manus: ita est de elemẽtis: ⁊ quodlibet elementũ habet duas qualitates: ⁊ cũ vtraq̃ istarũ se tangũt: vnde ignis calidus ⁊ siccus caliditate tangit aerẽ: ⁊ cũ siccitate terram: aer humidus ⁊ calidus: ⁊ cuz humiditate tãgit aquã ⁊c. sil'r aliqñ est turbulẽt⁹: aliqñ clar⁹ aliqñ pluuiosus: ⁊ ita de alijs. ⁊ breuit̃ oia regit ꝑz ꝙ sue sapiẽtie placet: vñ ad hoc ꝓpositũ loquit̃ Dauid p̃s. ciij. Quaz magnificata sunt opa tua dñe oia i sapia fecisti repleta est terra possessiõe tua. Sz diceret aliquis omnis bonus rector bene regẽs terram suam eijcit mala ab illa si sint al's non diceretur bonus rector: quare ergo non eijcit mala omnia a mũdo ⁊ dimittit tm̃ bona? dicitur ꝙ nõ pertinet deo proijcere liberũ arbitrium al's destrueret naturam humanã: ꝓhibet deus tantũ creaturas dãdo consilium ne malum faciãt si autem remoueret liberum arbitrium destrueret: vñ Dionysi⁹. Nõ est diuine prouidẽtie creaturas destruere sed conseruare. Et ideo dicit scriptura Eccl'. xv. Deus ab initio constituit hominem. Et reliquit eum in manu cõsilij sui adiecit mandata ⁊ precepta sua. Et si volueris mandata conseruare conseruabit te: et imperpetuum fidem placitã facere apposuit tibi aquam ⁊ ignem ad qd̃ volueris porrige manum tuam: ante hominẽ vita ⁊ mors bonum ⁊ malum quod placuerit ei dabitur illi preceptum est negatiuum: vnde magis obligantur ad precepta q̃ ad mandata: mandata enim in natiuitate possunt frangi sicut sanctificare festa in aliquo casu non est celebrãdũ puta in illa die fugere inimicos vel causa infirmitatis ire ad missam ⁊c. Cõtra p̃ceptum nulla natiuitate debet q̃s cõmitti: ptz ergo ꝙ homo põt facere bonum ⁊ malũ: et qd̃ voluerit dabit̃ illi: si volunt saluari saluabuntur: si autẽ dãnari damnabuntur: multi tamẽ si petatur ab eis quod volunt mentiẽtur in responsione rñdent ꝙ volũt saluari: ⁊ mẽtientur: quia tenent iter inferni puta superbiã auaritiã ⁊ luxuriã. Et ita de alijs hec enim est via infernalis: et ita habet quod vult ⁊c. deus tamen vellet ꝙ oẽs saluarentur siue sint iudei siue sarra-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ent. ꝓo oibus eñ ſoluit ꝓciũ redemptionis. vnde.j. ad Thim.ij. Hoc enim bonũ eſt ⁊ acceptũ coꝝ ſaluatore noſtro deo: qui omnes hoies vult ſaluos fieri: et ad agnitionẽ veritatis venire: et ſubdit rationẽ: vnus eſt eñ deus mediator dei ⁊ hominũ homo ieſus chriſtus q̃ dedit ſemetipſum in redẽptione ꝓ oibus. Sed diceret aliq̃s: deꝰ ſcit ſi ego ero dãnatꝰ? dicit q̃ ſic: cur ergo me creauit? dicatur q̃ illa de cã vt ſalueris: ſi tñ non vis nõ ſaluaberis. Creauit eñ te ſua iſinita te bonitate ⁊ creãdo dedit tibi ſuã imaginem ſiue ſimilitudinẽ: hoc eſt alia in qua eſt memoria de ꝓteritis: intelligentia de preſentibꝰ: ⁊ volũtas de futuris. Adhuc vltra dedit tibi bona tã tẽꝑoralia q̃ ſpiritualia: puta baptiſmũ: euchariſtiã ⁊ cetera ſacramẽta: et breuiter bñ oĩa fecit ſi nos nõ mutemus in malũ ⁊c. ¶ Tertius q̃ deus bene fecit eſt opus humane redẽptionis: vbi erũt declarationes. Prima reſpiciet clementiã diuinã: vnde dicunt quidaꝫ pĥi. Fruſtra fit per plura q̃ põt fieri per paucioza: ergo cũ deꝰ potuiſſet nos redimere ſine morte fruſtra mortuꝰ eſt: o quãta ſtultitia. Ubi notandũ q̃ differẽtia eſt inter deũ ⁊ hominẽ: q̃m qualitates quas poſſunt hoies ſiue iuſtitias virtus ſiue aliquid aliud ſunt accidentia q̃ poſſunt adeſſe vel abeſſe: ſed oẽs virtutes que ſunt in deo ſunt ibi eſſentiales ⁊ nõ ꝑñt mutari. Tunc ergo ꝓpt̃ q̃ iuſtitia dei eſt ſua eſſentia: vñ ſicut deus nõ põt dimittere diuinitatẽ: ita nec iuſtitiaꝫ nec miam: q̃ tũc negaret ſe eſſe deũ. vñ Apoſtolus.ij. ad Thim.ij. Deus fidelis permanet ſeipz negare nõ põt: vnde iuſtitia dei ⁊ mia idem ſunt. Et ideo dicit Dauid ꝑs. c. Miſericordiã ⁊ iudiciũ cãtabo tibi dñe. Ecce quõ aſſociat virtutes: nõ enim facit ſicut aliqui hoies qui aliq̃s vtũtur ſumma mia ⁊ nõ iuſtitia: aliq̃s ecõuerſo. Sed deus in redẽptione noſtra vſus eſt nõ ſolũ iuſtitia vel mia: ſed vſus eſt ſumma mia ⁊ ſumma iuſtitia. Summa enim iuſtitia fuit cũ ꝓtio deberet dari ⁊ nos nõ poſſemus ſoluere ꝓtiũ quõ chriſtus ſoluit ꝓ nobis. Sed mia fuit q̃ ipſe qui erat ſine pcõ nõ ꝓ ſe ſed ꝓo nobis ſoluit ꝓtiũ: ergo bñ dicit fruſta fit ⁊c. verũ eſt dum rñ eque bñ fiat. Et ideo per penitentiam ſolã nõ poterat bene fieri. Et tõ ꝓportionaliter deus voluit nos redimere ſicut peccaueramus. vñ Adã primo electus eſt de paradiſo q̃ eſt ita altus q̃ dicit Beda q̃ tãgit celũ lune a quo deſcendit Adã. Et tõ hac de cauſa filius deiꝰ voluit deſcẽdere de paradiſo. Scõo ſicut ꝓ mulierẽ primo venit noſtra dãnatio: ita per mulierẽ voluit nos redimere carnez aſſumendo: põt tñ aliter fieri: q̃ poterat carnẽ ſuã ſumere a viro ſimiliter: ſicut ꝓ pctm venit tribulatio ⁊ labor. Ita chriſtꝰ voluit pati tribulationes ⁊ labores in hoc mũdo. Siꝫ per peccatũ venerat ignoratia: ideo chriſtus voluit dare doctrinam euangelicã. Et ꝓ ta obliuionẽ voluit dare medicinã ſacramentoꝝ: ſicut poſt peccatum penitentiã. Siꝫ ſicut per peccatũ Ade ligatꝰ fuit homo a diabolo. Ita voluit ligari chriſtus a iudeis: ſiꝫ flagellari. Similiter ſicut hõ eſt inter quattuor elemẽta q̃ ibi cõteritur: ita chriſtus voluit coram quattuor iudicibus condẽnari. Et ecce quomodo nihil facit ſuperfluũ. Itẽ perdiderat homo cozonã paradiſi: ideo chriſtꝰ aſpere voluit cozonari vt hõ illã reaſſumeret voluit crucifigi ne nos crucifigeremur in inferno. Similiter q̃ condẽnatus homo ne poſſet ſentire aliquid ſpirituale ad gloriã prinẽs in q̃nq̃ ſenſibus iõ voluit pati q̃nq̃ vulnera. Itẽ q̃ demones illudebãt hoibus: ideo voluit chriſtus illudi: et breuiter ita ordinata fuit noſtra redẽptio q̃ nihil fuit ſuperfluum neq̃ diminutũ ⁊c.

¶ De nouem modis ſeu conditionibus bene viuendi. Diſtinctio. xxxvj.

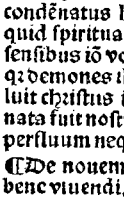

Tene viuẽdi ſunt nouem modi ſiue ꝓditiones. Primꝰ eſt afflictio pnialis. Secũdus eſt deuotio ſpiritualis.

Tertius eſt miſericordia fraternalis. Quartus eſt patientia virtualis. Quintus eſt concordia fraternalis. Sextus eſt preſidentia humanalis. Septimus eſt vita ſiue paupertas ſpũ

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Octauus est sapientia diuinalis.
Nonus est charitas supernalis.
¶ Primus ergo modus bene viuēdi est afflictio penitētialis.s.portare in corpore suo aliquā pniam siue afflictionē: sicut ieiunare aut portare cilicium ⁊ sic de alijs. Aliqui ignorantes dicūt.q̄d ꝓdest deo afflictio corpis. O ignorans: multū valet qñ ꝓ honore dei fit. Si rex i regno suo haberet aliquod castrū rebelle ⁊ sibi inobediens:⁊ aliq̄s miles pro honore regis debellaret illud castrū ⁊ faceret ip̄m obedire regi:esset honor regi et vtilitas magna militi. Moraliter rex noster iesus xp̄s hz plura castra rebellia sibi:scilz corpa nostra: qm̄ oim q̄ deus vult: vult contrariū:nā deus vult hūilitatē ⁊ corpꝰ superbiā.deus vult largitatē ⁊ miam:corpus vult auaritiā ⁊ sic de alijs virtutibꝰ et vitijs:testis ad hoc Apl'us ad Ro.vij. di.Condelector legi dei ſm interiorē hominē: video em̄ aliā legem in membris meis repugnantē legi mētis mee. Et qñ homo facit pniam dando afflictionē corpori debellat castrū ⁊ facit obedire deo. Ad qd̄ hortat̄ Apl's ad Ro.xij.di. Obsecro vos fratres ꝑ miam dei vt exhibeatis corpa vestra hostiā viuentē sanctam deo placentē. Quare dicit viuentē? ratio qr pnia nō valet nisi in ista vita: lz in inferno sit magna pnia tñ nihil valet: sanctā deo placentem. Pnia est sctā qñ fit in exēplū ꝓximi ⁊ in gl'ia dei:qr qñ aliq̄s facit pniam secrete gentes nō edificāt nec habent exemplum: sed qñ fit publice est exemplū ꝓximis ⁊ gl'ia dei. Mat.v. Sic luceat lux vr̄a corā hoībꝰ vt videant opa vestra bona ⁊ glorificent patrē vestruz q̄ in celis est. Est aūt alia auctoritas q̄ videtur dicere ꝯtrariū Mat.v.Attēdite ne iustitiā vestrā faciatis corā hoībus vt videamini ab eis.Sed tñ nō ꝯtradicūt: qr prima dicit videant opa vestra bona: et inde capiant exemplū.Et alia dicit vt videamini:hoc est vt gloriā ⁊ laudē queratis ab hoībus rōne taliū operū: qr sic nō haberetis mercedē a deo. Et talis persona que facit pniam quando morit̄ angelus eius bonus incōtinenti ascendit ad celum denuncians deo:lz deus sciat oia: vnde Dauid p̄s.x.Dñs interrogat iustū et impiū:interrogat ergo deus angeluz: quid vis. O dñe talis homo vel mulier fecit talem pniam ⁊ iam morit̄:⁊ tunc deꝰ mittit multos angelos qui portāt aiam ⁊ collocant eaz in choro angeloꝝ ſm qd̄ meruit:⁊ ibi inuenit cathedrā sibi paratam ⁊ nomē suū scriptū Luc.x.Gaudete et exultate qr noia vestra scripta sunt in celis.Si quis cogitaret ista dulciter ⁊ libenter sustineret pniaz ⁊ corpis afflictionem vt posset esse in illa celesti gl'ia. Lu. xv. Dico vobis ꝙ gaudiū est in celis ⁊c. fac argumentuz si gaudium est angelis sup vno pctōre pniam agente: quātoma ius gaudiū est illis sup pctōre pniam ꝑficiente et vsq̄ ad mundi productiue.
¶ Scd̄s modus bene viuendi est deuotio spūalis ⁊ est melior primo quāto aia est melior corpe: sic oro est melior pnia corpali. Joā.v. Spūs qui viuificat caro nō ꝓdest quicq̄. Quando homo accipit pniam ⁊ accipit deuotionem spūalem et orat deuote ꝑcutiendo pectus hz deuotionem ardentē audiendi quotidie missas pensando in sacrificio altaris: habet dulcedinem in audiendo sermones: ⁊ in qualibet hebdomada confitet̄:⁊ in his q̄ dei sunt habet reuerentiā:sicut nō ridere i eccl'ia nec bibere nec comedere nec carmina cantare nec ludere in cimiterio nec facere aliquid inhonestum: immo dum transis ꝑ cimiteriū debes facere signum crucis ⁊ absoluere mortuos. Item deuotio spūalis est dicere diuinuz officiū deuote. Et pone practicam quō religiosi et presbyteri debent dicere horas canonicas hora debita ſm representationē dominice passionis:videlz matutinas media nocte: quia in illa hora iesus fuit captus et incarceratus: vnde Dauid psal. cxj. Jocūdus homo qui miseret̄ ⁊ comodat ⁊c. Et apl's.j.ad Thimo.iiij. Exerce teipsum ad pietatem. Nam corporalis exercitatio ad modicū vtilis est: pietas aūt ad oia valet. Et quando talis persona misericors moritur aia eius deportatur ad chorū principatuū transeūdo per primā plateam ⁊ secundam. Matthei.v. Beati misericordes quoniaz ipsi miam

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

cõsequent. ¶ Quartus modus bene viuendi in hoc mũdo est patientia virtualis q̃ est maxima virtus. s. hr̃e patientiã in aduersis. Plures sunt misericordes: sed si ipsi ꝑderent oĩa bona sua desperarent. Pone exemplũ de Job q̃ habuit septem filios: tres filias: septẽ milia ouiũ: et quinquaginta paria boũ: quingentos asinos: ⁊ tria milia camellorũ: ⁊ in die ꝑdidit oĩa: vt ptz Job. j. Et tñ oĩbus ꝑditis dixit. Dñs dedit dñs abstulit ⁊c. Itez habuit tantã infirmitatez ꝙ oẽs carnes eius erant putrefacte ⁊ fuit positꝰ in fimo: tñ semꝑ laudabat deũ. Sz sunt multi qui dũ amittunt vnũ puerũ vel vnum aĩal aut aliquã rem: vel habent aliquaz tribulationem nesciũt habere patientiã: immo irascunt ꝯtra deũ. Multũ deo placet patientia: ⁊ ideo tales ꝑseuerãtes in patientia qñ aĩa exit a corpore portatur ab angelis in choro ptãtum. Et ad patiẽtiam habendã exhortatur nos Apl's ad Hebr. x. di. Patiẽtia nobis necessaria est vt volũtatem dei facientes repromissionem reportetis. ¶ Quintus modus bene viuendi est cõcordia fraternalis: qꝛ in aduersitatibꝰ nullus põt resistere cũ dentur a deo: sed in aduersitatibꝰ datis a ꝓximo habere cõcordiã cum eo ⁊ nõ vindicare se cũ tamen posset: est maxima virtus. Act. viij. Hec virtus dei que vocat̃ magna: ⁊ aĩa talis post mortem deportatur in choro virtutũ que sunt ãgeli: ideo pensate in hoc. Uñ ad Ro. xij. Si fieri potest qđ ex nobis est cũ oĩbus pacem habete non vos defendentes kr̃ĩ: sed date locũ ire: qꝛ scriptũ est. Mihi vindictã et ego retribuã dixit dñs. ¶ Sextꝰ modus est presidentia hũanalis quando q̃s habet presidentiã siue dñationem tꝑalem siue spũalem: sicut reges: principes: dñi tꝑales vel eorũ rectores: ⁊ prelati ecclesiastici: sicut sunt cardinales: archiepi: epi: abbates: priores: curati: vel eorũ loca tenentes: si tales habeant presidentiam iusto titulo ⁊ nõ per fraudem nec tyrannidem: ⁊ ꝙ bene se regant et populũ eis cõmissum perseuerando in pace: defendendo ab iniuriantibꝰ: ⁊ faciendo iustitiam tam pauperi q̃ diuiti: nõ declinando stateram iustitie fauore vel amore: timore vel odio. Et de redditibus suis faciant elemosinas viuendo parce: et nõ exponendo in vanitatibꝰ neq̃ superfluis. Ad idem prelati: epi: abbates: ⁊ sic de alijs. Si habent prelationem bono titulo ⁊ nõ per symoniã nec prece nec precio: sed ordinatione diuina ⁊ habent curam de aĩabꝰ sibi cõmissis plusq̃ de redditibus: ⁊ vigilant sup gregem sibi commissuz: ⁊ elegerũt bonos vicarios ad portanduz onus regiminis animarũ: tales nõ solum saluant seipsos sed plures animas. Ideo modus viuendi est excellentior oĩbꝰ alijs supradictis: qꝛ si q̃s agat pniam aut habet deuotionẽ aut orationem vel mĩam vel cũ ꝓximo concordiã: tm̃ proficit sibijpsi: sed tales qui in presidentia sunt cõstituti ⁊ bene in illa se habent proficiunt sibijpsis ⁊ alijs. Et ideo tales quando moriunt̃ portant̃ ad ordinem dñationũ. Sed pauci sunt q̃ intrãt illo choro: ideo quãdo est vnꝰ bonus cũ magno gaudio recipit̃ cum honore ibi ab angelis ⁊ v̄gine maria qm̃ pauci sunt qui bene se habeant in dñationibꝰ tam spiritualibus q̃ tꝑalibus ⁊ sapientes tales in regimine siue ptãte cõstitutos: dicit Sap̃. vj. Si delectamini in sedibus et sceptris: o reges ppl'i diligite sapiẽtiam vt in ꝑpetuũ regnetis. ¶ Septimus modus bene viuendi est vita apl'ica ⁊ paupertas. Mat. xix. Ecce nos relinquimus oĩa ⁊ secuti sumus te. Paupertas apl'ica est nõ velle habere d. narios nec iocalia nec redditus nec dignitates nec prelationes nec amicitiã parẽtũ nec alicuius creature. Sic dicit Apl's ad Thimo. vj. Habentes vestimenta quibus tegamur his cõtenti simus. Et hec paupertas est melior alijs Mat. xvj. Amen dico vobis qꝛ vos qui reliquistis oĩa et secuti estis me sedebitis super sedes iudi. Nõ dixit super thronos. Luce. xxj. Caueant ergo religiosi quomõ seruabunt istam paupertatem. ¶ Octauus modus bene viuendi est charitas supnalis que est oĩm maior. Charitas ꝓprie est amor dei: qñ scilz quis ardet in amore dei ⁊ liquefacit se incõtinenti fundens lachrymas ⁊ in-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

flammat alios frigidos ad faciendū bona opera: ⁊ tales sunt ardentes in amore dei q̄ labor ⁊ penitētia nihil sunt eis. Et desiderāt exire de vita p̄senti si deo placeret: vñ si deus diceret eis: vos manebitis in mundo p̄ annū: dicerent. o domine quare nō ponitis nos modo in paradiso: ita q̄ tales multū desiderant mori pro amore x̄pi. Et ideo Ap̄s. j. ad Corin. xiij. Maior horū est charitas. Talis aīa recipitur in ordine seraphin ⁊ accipit coronam de manu dñi. Sap̄. v. Justi autē in perpetuū viuent. Et infra. Ideo accipiūt regnū decoris et diadema spei de manu dñi. Et q̄ melior est charitas dicit Ap̄s ad Colł. iij. Super oia autez hec charitatez habentes q̄ est vinculum p̄fectionis. Et ita ordinātur aīe iustorū in paradiso cū angelis: ita q̄ angeli nō sunt superiores nec inferiores: sed de angelis ⁊ aiabus iustis fit quasi vnū ouile: quorū x̄p̄s est pastor. ¶ Nonus modus bene viuendi est sapientia diuinalis q̄n p̄sona obliuiscatur mundū ⁊ totam se ponit in cōtemplatione ⁊ studio diuino: et habet scientiā ⁊ claram intelligentiam ⁊ illuminat nescientes: tales quando moriuntur deportantur in ordine cherubin qui dicunt illuminati scientia. Dañ. iij. Qui docti fuerunt fulgebūt: ⁊ qui ad iusticiam eruditū multos erunt quasi stelle in perpetuas eternitates. Amen.

¶ De quattuor bonis que a christo recepimus. Distinctio. xxxvij.

Sona quattuor recepimus a christo: scilicet Primo naturalia bona. Secundo bona temporalia. Tertio bona spiritualia. Quarto bona celestia.

¶ Primo recepimus a x̄po bona naturalia. Et illa sunt q̄ naturaliter sunt hominis: vt corpus ⁊ aīa ⁊ membra. Item aia ⁊ oia que in aia sunt vt intellectus q̄ vocatur ratio: memoria ⁊c. ⁊ de istis tantum habet parū sicut magn⁹: tam p̄sbyter simplex q̄ papa. Et nō est aliq̄s q̄ plus in hoc mundo portauerit q̄ alius de istis bonis naturalib⁹. Sed vnde habent filij x̄pi hec bona? Dico q̄ a christo et deo: hoc p̄z in scriptura cui debet credi ⁊ adhiberi fides: q̄ dato q̄ nō sundet in scriptura nō debet credi: sed hoc dictū fundat in scriptura cum ōr. Deus creauit hoiem ⁊ p̄m imaginē suā fecit illum: et iterū conuertit illum in ipsam ⁊ p̄m se vestiuit illum virtute. Dicit creauit hominem. i. corpus de terra: ⁊ ideo si corp⁹ multeris esset de auro vel alia re precio fabene deberet teneri ornate: sed factū est de vltimo ⁊ vilissimo elemento. Item dicit p̄m imaginem suā fecit illū. i. aiam et illa ornate debet teneri: ⁊ dicit: et iterum cōuertit illum in ipsam. s. corpus in terrā: q̄ finis corporis est reduci in terram. Et finaliter dicit. Et p̄m se vestiuit illum virtute: q̄ virtutes ⁊ gratie q̄ sunt in aia: oia ista dat x̄p̄s. Item Job. x. Manus tue fecerunt me: ⁊ plasmauerūt me totū in circuitu. Dicit manus tue ⁊c. q̄ in vtero matris deus fecit hominē propria manu: ⁊ figurat corpus. Item dixit scz tam corpus q̄ aiam: vnde masculus post. xl. dies habet figurā hois: et in instanti deus creat ibi aiam infundendo: q̄ dicit Aug. q̄ aīa infundendo creatur: in creando infundit: sed femina p. lxxx. dies formatur. Et ratio distātie tpis est: q̄ maior difficultas est ad faciendū eaz bonā ⁊ bene q̄ hominem: ⁊ ideo ibi stat plus q̄ in masculo. Nam facit eam pulchram: ⁊ tamen ipsa non contentatur: q̄ ponit colores in facie et cornua in capite: ⁊ caudam in dorso: ⁊ tunc totaliter cōtrariatur operibus dei: sed vult imitari diabolum quia habet hec omnia q̄ facit ipsam: tamen deberet contentari de hoc quod fecit deus: qui plus in duplo stat in eius formatione q̄ in formatione masculi. Et ideo masculi cōmuniter nō sunt ita pulchri sicut femine. Et hec oia sunt bona naturalia que deus dat: scilz tam corpus q̄ aiaz. Et ideo ne obliuioni demus: et ne sim⁹ ingrati male istis bonis vrendo dicit nobis ipse christus Luce vj. Fili recordare q̄ recepisti bona. Et sub nole filij filia intelligitur: q̄ vt dicūt grāmatici masculinum genus concipit

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

femininũ. Et quare vult ꝙ recordemur: dico ꝙ ꝓpter duo. Primo ergo vt teneãt hec bona naturalia honore ⁊ mundicia s. corpus. O quãtũ dz mulier seruare corpus munde: attẽto ꝙ deus fecerit illud ꝓ certo dz seruare mundius q̃ faceret reliquias btẽ virginis Marie aut alteri⁹ sancti. Nam custodires sane care ⁊ mũde reliquias si quas xp̃s fecisset: ergo cũ deus fecerit corpus hoĩs dz care custodiri rõne p̃dicta: qꝛ custodiret bene reliquias virginis Marie: ergo corp⁹ tuum siue vir siue mulier. Sed cõtrariũ fit qm̃ ribalde ⁊ meretrices faciũt maius vituperiũ deo ⁊ virgini Marie q̃ si ponerẽt ymaginẽ fusteam virginis: aut christi in ignẽ vel in latrinam: ⁊ quid diceretur de illo q̃ hoc faceret moriatur ⁊c. Ita dz dici de muliere que ponit corpus suũ in fecẽ luxurie moriat̃: ⁊ non intelligit̃ de actu inter ꝯiuges: qꝛ ibi nõ cadit peccatũ nisi in casu: sed in casu extra matrimoniũ: ergo dicit xp̃us: fili recordare: serues care bona naturalia: nã hec mundicia ducit ad paradisum: ⁊ seruat aĩaz ne vadat ad infernũ. Et q̃d accidit de illis qui nolũt se corrigere: sed in fece luxurie volunt iugiter morari: certe illud qd̃ legit̃ in libro qui scala celi vocatur: vbi recitat̃ de quodam rege q̃ habebat viridariũ: in q̃ erant arbores: oĩa gña fructuũ portãtes q̃ dicebat intra se cui dabo hoc viridariũ ad custodiendũ nõ mulieribus: qꝛ vt capre comederent fructus: nec scutiferis: qꝛ facerẽt encẽnia ⁊c. Sed dabo ceco ⁊ claudo qui nõ poterunt comedere: qꝛ cecus non videbit colligere. Et claudus nõ poterit arbores ascendere ⁊ ita fecit: venit tp̃us fructuũ. Et dicebat claudus. O q̃ boni fructus si possemus hr̃e. Et q̃d est hoc: dicebat cecus. O frater dicebat claud⁹ q̃ boni fruct⁹: sunt habeas dicebat cecus nõ possum qꝛ claudus sum: dicebat claudus: sed tu qui habes pedes ascende: nõ possum qꝛ cecus sum ⁊ nõ video: sed expecta ⁊ ibo ad te ⁊ tu ascẽdes sup̃ me. Et portabo te ⁊ tu vides ⁊ poteris colligere fructus. Et factum fuit ita: ⁊ sic oẽs fructus comederunt: venit tandẽ rex spaciatum tẽpore fructuũ ⁊ vidit arbores fructibus spoliatas: ⁊ dixit rex custodibus: Quis fecit hoc? nõn ego dixit cecus: nec ego dixit claudus. Ducti sunt ambo ad torturam ⁊ claudus ꝯfessus est quia ip̃e comederat partẽ suam sed cecus erat in cã: qꝛ portabat eum: ad idẽ cecus excusabat se asserens ꝙ claudus qui videbat fecerat hoc fieri q̃ colligebat fruct⁹ ⁊ nõ ipse: finaliter rex fecit ipsos departicari ⁊ corpora eoꝝ resecari ⁊ poni ad patibulũ qd̃ bene meruerant: ⁊ facio iudicem conscientiã tuã qd̃ tu diceres in hoc casu: sic xp̃s ita faciet de ducẽtibus in alã vitam: qui tradidit hoc viridariũ ad custodienduz. Uñ moraliter loquendo hoc viridariũ est virtutes aĩe sensus corporales: ⁊ oĩa bona aĩe. nã deus vt dictũ est in vtero matris formauit corpus qd̃ est barreria aĩe ⁊ plãtauit ibi arbores. s. brachia: pedes: ⁊ quotquot mẽbra sunt in corpore tot sunt in aĩa sed sp̃ualia: ⁊ facit homines ⁊ mulieres ⁊ non tradidit eis viridarium: sed ceco ⁊ claudo: cecus est corpus qꝛ nihil videt nisi ꝑ gratiã: claudus est aĩa q̃ est in corpore incarcerata: qꝛ nõ potest ire nisi corpus vadat: ⁊ si anima velit ire ad ecclesiam corpus contradicit dicendo: non ibis ⁊ sic aĩa est clauda: et iõ cum puella crescit vel puer incipit portare fructum: ⁊ in. xv. anno incipit maturare: ⁊ dicit claudus. O tam pulcher est ille vel illa: cecus. s. corpus non videt: sz vellet bene facere pctm̃: ⁊ portat clauduz. s. aĩam: ⁊ sic viridariũ dei destruunt maculando se in peccatis: ⁊ hoc vides ad experientiam qm̃ nullus se corrigit ⁊ emendat. Et iõ veniet rex ⁊ dicet. Qui destruxit viridariuz: non ego dicet aĩa nec ego dicet corpus: ⁊ tunc ambo ducent̃ ad tormentum. Et tunc rex. s. Jesus xp̃s lacerabit eos. s. corpus ad terram ⁊ animaz in infernum: ⁊ in fine totũ simul dabit diabolo. Et idcirco debemus care custodire propter supradicta. Secundo dedit deus ista bona naturalia homini vt diligat eum: nam vides per experientiaz ꝙ si medicus aliquis restitueret tibi visuz perditum semper diligeres eum: quanto magis debes diligere deum qui dedit tibi visum corpus ⁊ animã: ergo dili

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

gas eum. Si quis diceret alicui mulieri vende mihi vnum oculum: statim respõderet non faciam pro mille florenis: tu eris regina si des mihi duos oculos: nõ facerem pro toto mundo: ⁊ tamen mulieres hodie pro nihilo dant oculos: ⁊ non solum oculos sed totum corpus: et hec omnia dantur diabolo ⁊ non deo. Et q̃d tibi videtur: certe si mulieres cognoscerent se ⁊ considerarent ⁊ ponderarẽt bona nature que deus dedit illis non committerent illa peccata qꝛ diligerent dñz: ⁊ tñ pro clamyde ꝓ annulo pro grosso ꝓ denario dant corpus: vnde Aug. in libro meditationũ. O q̃tũ debeo diligere dominum deum meum qui me fecit cũ nõ eram: non lapidem: non arborem ⁊c. Secundo dedit nobis deus bona temporalia: ⁊ illa que veniunt ⁊ recedunt in tempore: nam nudus egreditur homo de vẽtre matris ⁊ omnia bona tẽporalia acq̃rit post natiuitatem suam. Et ideo omnia bona p̃ter corpus ⁊ aĩam sunt tẽporalia: ⁊ quid hꝫ papa in papatu precise vsum: rex in regno vsum: mulier in ornamentis vsum ⁊c. qꝛ sunt nudi egressi regredientur ad terram bona: oĩa ⁊ relinquent: sed bona vel mala portant secuꝫ. Et de hoc habeť auctoritas Actuũ. xvij. Numeꝝ dieruꝫ ⁊ tempus dedit illi: ⁊ dedit potestatem eoꝝ q̃ sunt super terram: deus post corpus aĩam dedit numerum dieꝝ. s. tu viues. x. annis: tu quattuor: tu xl. ⁊c. Et ideo dedit numeꝝ dieꝝ: dicit et tempus: qd̃ lꝫ dedit nobis tempus. septimum tñ diem retinuit ꝓ se in qua sanctificauit omnia: vnde tibi dedit sex dies ⁊ retinuit vnum: ecce q̃ liberalis est: qꝛ potes operari oĩbus diebus sed in septimo requiescas ab omni opere seruili et stes in deuotione: ⁊ ores ⁊ facias bona opera: ⁊ ideo caueas ne facias ꝯtractus nec opera alia seruilia. Quapropter dicit Exo. xx. Memẽto vt diem sabbati sanctifices: sabbatum interp̃tatur requies: ⁊ in resurrectione dñi q̃ fuit dñica: ⁊ nota ꝙ nõ dicit in aliquo p̃cepto memẽto nisi in isto: ⁊ nõ põt excusari papa qm̃ peccaret si operareť in ista die nec rex nec ceteri ⁊c. nec mercatores ⁊c. macellarij etiaꝫ non excasantur: nec sartores nec semellatores: qꝛ tales impediũt seipsos ⁊ alios ne vadant ad ecclesiam: ⁊ idcirco grauiter peccant. Et de isto qꝛ non colitur nec veneratur vt decet dies dominica: dominus est valde iratus. vnde ad hoc potest induci exẽplum fumiliare de quodaꝫ rege qui cum sex militibus erat ⁊ comedebat gallinã in disco. Et vni dedit alã dextram: alteri sinistram: alteri coxã vnam ⁊ alteri aliam: alijs duobus dedit totuꝫ corpus: p̃ter collum cuꝫ capite qd̃ ꝓ se retinuit ⁊ fuerunt omnes contenti. Cunq; rex vellet comedere caput venit vnꝰ illorum ⁊ dedit canibus: ⁊ remouit regi caput galline ⁊c. dicit aũt rex. Quid est hoc dedi vobis totam gallinaꝫ preter caput ⁊ vos remouistis mihi caput. Quid facitis: non cognoscitis quid vobis feci. Et finaliter fecit omnes decapitari ⁊ corpus diuidi in q̃ttuor partibus: qꝛ bñ meruerant. Moraliter loquẽdo gallina est tota hebdomada: ala dextra est dies lune: ala sinistra est dies martis ⁊c. Caput est dies dominica quod retinuit ꝓ se. Et quid facimus? nos remouemꝰ sibi caput ⁊ damus canibus. s. venando: piscando: ludendo: coreando: ad lupanar eũdo: dũ per totam septimanam mulieres stant humiles: in die dñica portãt excessus varios ⁊ vanitates. Similiter ribaldi vadunt ad lupanar: laboratores ad tabernam: vbi iurant: irascuntur: inebriantur ⁊ exponunt quicquid lucrantur in septimana: in malis vsibus: breuiter in oĩbus statibus rũpitur dies dñica: in ludo etiã taxilloꝝ: alearuꝫ ⁊c. Deus dedit sex dies ad vaccandum temporalibus ⁊ diem dominicum retinuit pro se: quem si non serues deꝰ faciet de te sicut fecit rex de militibus. s. ꝙ lacerabit te dando corpus ⁊ aĩam demonibus. Item dicit ꝙ dedit tẽpus ⁊ potestatem supra terram: de tẽpore qd̃ honores eum in die dominico: ⁊ de bonis a deo tibi collatis quod offeras ei ⁊ eroges pauperibus honorando deum qꝛ tu das gallinis ⁊ porcis ⁊c. vnde Prouerbiorum. iij. Honora dominuꝫ de tua substantia ⁊ de primitijs frugum tuarũ ⁊ implebuntur horrea tua saturitaie ⁊ vi

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

no torcularia redundabunt: ⁊ cum quis habet tunicas vel caligas in abundantia det vnam pauperi: quia etiam tinee vastant eas: ideo debem⁹ dare deo ⁊ pauperibus: ideo dicit honora dominum tuum de tua substantia ⁊c. Similiter de vino ⁊ non respicias vtrum sit bassum vel altum: quia pauperi omne bonum est bonum: idem de pane quia dicit Christus. Frãge esurienti panẽ tuũ. ⁊ dixit de tua substantia ad significãduz quod debes facere de tuis bonis ꝓprijs bene acquisitis: quia vsurarius nõ potest dare nec debet de bonis acquisitis ꝑ vsuram: de proprijs tamen bene potest ⁊ debet. Item quilibet tenetur offerre sacerdoti parrochiali ex debito ecclesie: et cum ita sit misericorditer dari presbytero debet. Quidam enim dicunt: o vn⁹ denarius non est bonus ad honorandum deũ: da ergo si habes plus: tamẽ ab illo paruo non debes illa friuola excusatione ductus retrahi quin offeras. Sed tamen mulieres bene dant decẽ florenos pro vna corona quam portant in capite vel pro vnguento quo se vngunt in facie: ⁊ de alijs excessib⁹: sicut de zonis deargentatis vel deaureatis: de caputijs rotundis ⁊ frepatis ⁊ alijs in quib⁹ diabolus honoratur ⁊ non deus. Item domini in mensa qui inuitant scutiferos ⁊ alios qui sciunt dicere truffas: ⁊ tñ pauperi non dabunt alam galline. Non sic faciebat sanctus Ludouicus rex quondam Francie qui quotidie ponebat i mẽsa sua duodecim pauperes quibus dabat ad prandendum: debemus ergo honorare dominum de bonis temporalib⁹ que recepim⁹ ab eo. ¶ Tertio dedit nobis deus bona spiritualia que vocantur bona gratie. s. septem sacramenta. Primo baptismum: nam iudeus damnatur ⁊ christianus saluatur qđ est magna gratia. Item sacramentũ matrimonij ⁊ hec bona spũalia. s. sacramẽta veniunt a fontibus xp̃i. s. a latere: pedibus ⁊ manib⁹: fluxerunt nãq; a latere xp̃i in cruce mortui: ⁊ hoc dicit Dauid p̃s. cxliiij. Aperis tu manum tuam ⁊ imples omne animal benedictione: dixit omne animal: scz corpus ⁊ animam partem rationalem ⁊ sensitiuaz: ⁊ de istis bonis a xp̃o collatis qđ vult habere: certe gratias reddi in hunc modum. Agimus tibi gratias omnipotens deus pro vniuersis beneficijs tuis qui viuis ⁊ regnas de⁹. ꝑ oĩa secula seculoꝝ: đr beneficijs. s. septez sacr̃is: ⁊ hoc dz dicere sacerdos in fine misse: ⁊ quilibet xp̃ianus ⁊ post finez prãdij. ¶ Quarto dedit nobis deus bona celestia: ⁊ ista sunt bona superiora. s. bona ⁊ gaudia q̃ hz virgo Maria ⁊ sancti: ⁊ hanc gloriam dabit proprie nobis christianis: de quibus christus dixit Matthei. v. Gaudete ⁊ exultate: qꝛ nomina vestra scripta sunt in celis ⁊c.

¶ De quadruplici casu hominis: Distinctio. xxxviij.

Cadit hõ quadrupliciter

Primo de modica tẽtatiõe.
Scđo humana affectione.
Tertio delectabili conuersatione.
Quarto vsuali indeuotione.

¶ Primo ergo cadit quis de modica tentatione: vñ sciendũ ꝙ tanta est vis demonis ꝙ naturali fortitudĩe: fortior est mille hoĩbus armoꝝ: qm̃ vnum montẽ magnum subuerteret. Et iõ dicit scriptura iij. Reg. xix. Spũs fortis ⁊ grandis subuertens mõtes ⁊ ꝯterens petras: erat ne Aarõ fortis: interp̃tatur em̃ ita. s. mons fortis vel mons fortitudinis: quẽ tamẽ subuertit demõ: vt ptz Exo. xxxij. Similiter sansonẽ: vt pz Judich. xvj. Silr̃ Dauid: vt ptz. ij. Reg. xi. Uñ in die qua peccauit locutus fuerat sibi deus: multi cadũt de modica tentatione: ⁊ iõ Dauid post casuz dicit p̃s. cxvij. Impulsus euersus sũ vt caderẽ ⁊ dñs suscepit me: fortitudo mea ⁊ laus mea dñs factus est michi in salutẽ. Ille repellit̃ qui non aduertens nec precauens ab alio a retro pellitur. Item etiam Dauid. Impulsus est sz dominus fuit ei adiutor: qꝛ non per se leuatus est: ex quo illi montes caui magni ita fortes ⁊ alti ceciderunt. quomodo stabimus nos qui nihil sumus in eoruz re

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

spectu. Et ideo iuxta illud apostoli ad Corin.x. Qui se existimat stare videat ne cadat. Sed remedium habemus sicut ille qui ad magnum flatum venti nō potest per se stare sed rapit se cum duobus brachijs ad stipitem fortem: ita faciam⁹ nos ⁊ rapiamus nos cum stipite impermutabili. s. christo: ⁊ cum hoc duob⁹ brachijs hoc est duabus orationibus mane ⁊ sero: ⁊ ita dixit ipsemet christus Matt. xxvij. Ubi dixit discipulis suis ꝙ demon volebat eos facere cadere a fide: sicut patet Luce.xxij. Symon ecce sathanas expetiuit vos vt cribraret sicut triticuz. Et ideo dixit eis Mat.xxvj. Uigilate ⁊ orate ne intretis in tentationem. Sed quomodo alligamur primo in nocte dicitur qđ dicimus matutinas cogitando ꝙ illa hora christus fuit captus: ⁊ sic euitabit tētationem nocturnam: similiter in prima meditando: cogitando ꝙ fuit ⁊c. Et hoc cum duobus brachijs: primo qđ dicat verba distincte: secundo quod aduertat ad illa: ⁊ ita conseruabit vnam a peccato mortali: qui enim dixit distincte nō aduertendo rapit se cum vno brachio: ⁊ ita non potest stare nisi addat aliud brachium: scilicet habere intellectum ad ea que dicit. Similiter layci rapiant se cuz duobus brachijs: scilicet orando mane ⁊ sero: ⁊ facto primitus signo crucis: prout debet: ⁊ illud signum dedit christ⁹ Mat. xxvj. Uigilate scilicet intellectu eleuato ⁊ oretis ore vt non intretis in tentationem: ⁊ sic breuiter perdurabimus in statu gratie. vnde Dauid qui nūq̄ post peccatum cecidit: dicebat p̄s.lxv. Benedictus deus qui non amouit orationem suam ⁊ misericordiam suam a me: super quo verbo dicit glo. Augusti. non ergo amoueatur a te oratio tua ⁊ nunq̄ amouebitur a te misericordia diuina. Et tūc impleuit illud verbum christi qui se existimat bñ stare videat ne cadat ⁊c. Quomodo cadimus humana affectione: scz qñ capimus amorem in aliquā mulierē eam retinendo in corde ⁊ oculis respiciēdo. vnde si videatur aliqua pulchra mulier statim euertitur cor hominis: ⁊ ideo periculosum est eas respicere. vnde Ecclesia.xxiij. Melior est iniquitas viri q̄ mulieri. Unde faciens dicit glos. super hoc. Periculose tibi ministrat cuius vultum diligenter attendis: ⁊ ita capiendo amorem cum muliere cadim⁹ absq̄ hoc qđ diabolus nos impellat: certū enīz est quod si aliquis tēdat pariter ⁊ percutiat lapidem fortiter cum pede cadet absq̄ hoc quod impellatur: ⁊ quanto velocius vadit tanto grauior est casus. Ita etiam absq̄ hoc quod diabolus impellat spiritualem hominem inueniat in itinere ad paradisum aliquam creaturā erga quā fingat amorem statim reuertitur: ⁊ quāto maciatur que figit totum cor suum in deo: subuertatur totum figit in creatura: ergo si vitentur mulieres quantuncunq̄ sancte. Unde Hieronymus ad rusticum monachum. Mulierem quaz bene conuersantem videris mente dilige ⁊ non corporali frequentia. Ubi nota exēplum quod factum est in partibus vbi erat quidam comes habens vnam pulchram filiam et deuotam que vouit virginitatem. Cum autem senesceret pater voluit eam maritare: illa vero elongabat quantum poterat. Fuit autem vnus comes qui voluit eam in vxorem: ip̄a vero vidēs quod non poterat resistere quadam nocte exuit vestes muliebres: ⁊ induit vestes viriles: ⁊ deturpata facie crinibus ac trussis accessit Romam: vbi cōfitebatur quolibet die dominico: ⁊ communicabat et cogitauit quomodo faceret vt maneret incognita. Erat autem tunc Rome quidam deuotus qui faciebat miracula: qui finaliter audiuit eam de confessione cum lachrymis multis tēporibus postmodum fraternitate cōtracta inceperunt ludere cum pugnis: ad quod finaliter impregnauit eam: ip̄a vero videns quod grauiter peccauerat: cogitans quod non poterat esse pregnans sine peccato dixit intra se quod non erat digna viuere: et finaliter desperans suspendit se. Sacerdos etiam cogitans ꝙ peccare secerat: ita sanctam personā parata chorda etiam se suspendit: ⁊ fuit cōpleta prophetia Hieremie.xlvj. Fortis impegit in fortē: ⁊ ambo pariter ceci-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

derunt: ⁊ ita periculosa est cõuersatio cũ mulierib⁹: ⁊ ideo consiliũ do ꝙ vna mulier nõ confiteatur per vnũ annũ vni sacerdoti vel plurib⁹. Unde dicit scriptura Eccli. xxxiiij. In viam ruine nõ eas ⁊ nõ offendas in lapidẽ non tradas te vie laboriose ne ponas anime tue scandalum iter ruine siue laboris est: viuere in amicitia creature q̃ tunc intellectus mirabiliter laborat cogitãdo ⁊ lingua loquẽdo similiter in tẽpore quia amittitur diẽ ne offendas. s. non rues. Caueamus ergo ⁊ videamus ne cadamus. ¶ Tertio cadimus delectabili conuersatione sicut illi qui viuũt in delicijs: in epulationib⁹: in vestibus cũ camisijs delicatis: tales non possunt diu stare quin cadãt: vnde dicit cõmuniter ꝙ ambulans per iter lubricũ et lutosum absq̃ hoc ꝙ impinguatur cadet. Ita cadũt illi qui incedũt per viã lutosam. s. comedẽdo quantũ pñt de carnibus ⁊ cibis delicatis ⁊ bibendo vina fortia omni hora: et etiam tripudiando et cantãdo: breuiter tales non possunt diu viuere in gratia quin cadant. vnde dicit beatus Bernardus ꝙ maius miraculũ est viuere deliciose ⁊ deuote q̃ resuscitare mortuos: et ratio est. vbi nota ꝙ beat⁹ Thomas ponit istã questionẽ simul de superfluitate cibi. ¶ Pro cuius intelligẽtia sciendũ est ꝙ in stomacho qñ digerit cibus fiunt due partes. s. pura ⁊ impura: impura tendit ad posteriora ⁊ si sit materia liq̃da fit vrina si ꝟo sit grossa tẽdit ad egestũ: de pura ꝟo materia facit natura duas partes: vna est ad nutrimẽtũ: alia tẽdit ad partes pudẽdas: vnde generat semen: et ideo semen est de superfluitate cibi: ⁊ ideo cõedũt escas ⁊ cibaria grossa que mittunt ad posteriora: ⁊ illud quod nutrit modicũ est sicut sunt caules porri et ita de alijs: sz de alijs escis quasi fit totum ad nutrimentũ ⁊ modicum tẽdit ad posteriora sicut sunt carnes hedulorũ ⁊ pullorum ⁊c. vnde in talibus complet lamentatio Hieremie. Threñ. iiij. Lubricauerant vestigia nostra in itinere platearum nostrarũ appropinquauit finis noster: completi sunt dies nostri: quia venit finis noster: non in amplitudine platearum. i. in amplitudinibus: vñ in greco platea idem est ꝙ amplitudo: et ideo liber fuit scriptus in greco: et ita capitur in legenda beate Marie quãdo dicitur Eccli. xxiiij. Quasi plãtan⁹ exaltata sum iuxta aquas in plateis. i. in amplitudinibus q̃ plãtanus crescit in amplitudine quoniã non eleuatur in altũ: sed in amplum: ⁊ ideo errant illi qui punctuant in plateis sicut cynamomũ ⁊c. quia in plateis iungitur cum lo plantanus: ergo caueamus ne ambulemus in amplitudine vite sed in strictate: quoniam appropinquaret finis noster. s. mors. hoc ergo remedium Paulus dat nobis dicẽs ad Rom. xiij. Curã carnis ne feceris in desiderijs sed bene in necessarijs. ¶ Quarto cadimus in vsuali deuotione multi: neq̃ comedũt superbe: neq̃ conuersantur ⁊c. sed amittunt deuotionem. Unde quando aliquis consueuit vigilare ⁊ nõ vigilat: orare ⁊ nõ orat: breuiter talis nõ poterit diu durare quin cadat. Et de talibus loquitur dñs Joã. xviij. Quomodo dixit abierunt retrorsum ⁊ ceciderũt: abierunt retrorsum a deuotione: et ceciderunt in peccatũ. Et illud maxime tangit religiosos qui dimittunt vota et cerimonias que sicut stipes firmant vota essentialia: vnde sicut stipes tenẽt ostiũ inclinans ita cerimonie vota essentialia quoniam homo inclinatur naturaliter ad peccatũ. vnde Geñ. viij. Sensus ⁊ cogitatio humani cordis in malũ prona sunt ab adolescentia sua: ergo seruẽtur cerimonie. Quod remediuz ergo dicitur ꝙ habeamus illud quod dedit helgeus infirmo. iiij. Regũ. iiij. Accinge lumbos tuos: ⁊ tolle baculum meũ in manu tua et vade. Sed capiamus allegoriã ita ꝙ Christus dicat nobis ⁊c. sicut infirmus quando incipit conualescere non potest bene ambulare sine baculo: ita nec religiosus sine baculo cerimoniarũ seu sustentamento vel apodiamento earum. Ideo dicit. tolle baculum ⁊c. Unde cerimonie fuerunt seruate in Christo: poterat enim redimere totum mundũ cauendo mortẽ simpliciter sine cerimonijs sed voluit aliquas obseruare: quoniam pri

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

mo voluit q̄ caperetur ⁊ proderet á Juda ⁊ iudicaretur coram quattuor iudicibus ⁊ iudicaretur pro stulto ⁊ non duceretur statim ad mortem: post condemnationem sed verberaretur ⁊ nō duceretur sicut alij ad mortem qui ducūtur eques sed voluit ire pedes. Similiter alijs dimittitur indumentum Christo nullum: sed totus nudus fuit positꝰ in cruce: similiter q̄ potareť felle ⁊ aceto ⁊c. Et ita voluit Christus dimittere aliquā cerimoniā: immo vltimā quā dixerat deus pater voluit dimittere. ſ. quādo dixit sitio. Et postq̄ potatꝰ fuit dixit de cerimonijs cōsummatum est. Et ita dicit religiosis per hunc modū. O religiose tolle baculum meū. i. crucē penitentie ⁊ vade: ergo taceamus nobis ne cadamꝰ aliquo modo dictorū quattuor modorū sed firmiter perseuerantes in gr̄a: vt perueniamꝰ ad gloriā paradiſi. Ad quā ſtantes ⁊c.

¶ De casu animarum que in diuersis locis cadunt ſm q̄ in diuersis statibꝰ moriuntur. Distinctio.xxxix.

CAdunt anime in diuersis locis ſm q̄ diuersi mode siue in diuersis statibus moriuntur. Cadūt nanq̄ aliq̄ne

Secus viam qui moriuntur in peccato originali: iſte in lymbo.

Supra petram qui moriuntur in peccato mortali: iſte in inferno.

Inter ſpinas qui moriuntur in peccato veniali: iſte in purgatorio.

In terram bonam qui moriūtur in gratia diuina: iſte in paradiſo.

¶ Quidā enim moriūtur in peccato originali. Et eſt peccatuz originale macula quā ſumit aia quādo infundit creando in corpore organizato q̄ſi aia rōnalis de ſe eſt pulcherrima ſed nos non poſſumꝰ ipſam videre q̄ ſpūs eſt: ⁊ talis nō baptizata nō poteſt intrare regnū dei. iuxta illud Jo. iij. Amē dico vobis niſi quis renatus fuerit ex aqua ⁊ ſpū ſancto nō poteſt intrare in regnū dei. Sed tales anime cū moriunt ſine baptiſmo vadūt ad lymbū ⁊ cū aliquis taliū inoritur poteſt dici cecidit ſecus viā. Vbi ſciendū q̄ deus ordinauit vnā viam eūdi ad paradiſum que dr̄ innocentia baptiſmalis: ⁊ per iſtā viā vadūt paruuli baptizati. de qua via dicit Eſa. xxxv. c. Hec erit vobis directa via ita vt ſtulti non errent per eā. Et iſtā nō poteſt aliquis habere ſine baptiſmo: ideo paruuli nō baptizati nō vadūt per illā: et ideo bene pōt dici de ipſis: cecidit ſecus viā. i. iuxta vel ꝓpe quia nō reſtat niſi vnus paſſus ad intrandū illā viā ſcz innocētiā ⁊ quid reſtat dr̄ q̄ baptiſmus: et de iſto modo cadēdi loquit Amos prōpheta. c. v. di. Audite verbū hoc qđ ego leuo ſup vos planctū dicit dom⁹ Iſrael cecidit et non adijciet vt reſurgat virgo proiecta eſt in terrā ſuā: ⁊ nō eſt qui ſuſcitet eā. Nota q̄ dr̄ audite: o dom⁹ Iſrael vnū verbū quod ⁊ vobis plāctus. Nota q̄ dr̄ plāctus ad oſtendendū q̄ dz plāgi creatura moriēs ſine baptiſmo: quia nō intrabit gloriā: dolor eſſi eſt quādo generatur infans ꝓ cūdo ad infernū: de illis ergo dolendū eſt et flēdū: ſed de paruulis morientibꝰ poſt baptiſmū nō eſt dolendū ſed gaudēdū ⁊ debet fieri magnū feſtū cum tales pueri baptizati moriunt magis q̄ſ in nuptijs: non baptizati autē plāgēdi ſunt: ideo dicit ſcriptura. Leuo ſup vos planctū ⁊ dr̄ cecidit ꝙgo Iſrael: vocat aiam illius paruuli ꝙginē q: ille dr̄ virgo qui non facit luxuriā: nec corde nec opere cū non fecerit aliq̄ peccatum actuale: ideo q̄ſ nō ſit baptizata dicit ꝙgo: ꝙgines eſſi tales ſunt. vñ Thren. j. Virgines ſyon ⁊c. Sed dicit ꝓpheta cecidit ⁊ nō adijciet vt reſurgat: q: talis nō baptizatus nūq̄ reſuſcitabit vt habeat gratiā tamē bene reſuſcitabit ſumendo corpus cū quo iudicabit in die iudicij et reſuſcitabit ille paruulus vn⁹ magnus in etate. xxx. annoz̄: q: oēs ſiue iuuenes ſiue ſenes erunt in etate x̄pi. Juxta dictū Pauli ad Ephe. iij. Occurremus oēs in vnitate fidei ⁊ agnitiōis filij dei in virū perfectū in menſurā etatis plenitudinis x̄pi: Sed querit cū talis nō baptizatus reſuſcitet in corpore ⁊ aia: quare dicit ꝓpheta non adijciet vt reſurgat. Reſpondet q̄ non reſurgent ſpūaliter. ſ. vt

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

habeāt gloriā. Sed querit quare veniēt ad iudicandū: respōsio iam patet: qr vt iudicent in corpore ⁊ anima. Sed sanctꝰ Thomas sup. iiij. sen. dicit ꝙ veniēt ad iudiciū vt accusent ⁊ excusent patrem et matrē. Et ideo caueāt mulieres vt nō sit defectus in ipsis de morte paruulorum qm̄ tūc paruulus cognoscet matrē suā. Et si ipsa sit causa mortis clamabit ad deuz di. O dñe deus faciatis iustitiā de ista prodita matre mea q̄ fecit me mori sine baptismo. Caueāt ergo vt cum sentiūt se pregnātes custodiāt se caute ⁊ caueant ne equitēt sicut viri: item ne tripudient. Itē caueant ille que nō sunt maritate ne ꝓ cooperiendo peccatū occidant paruulos in ventre: tales ergo parent se ad reddendū rationē de illis in die iudicij: apparet ergo ꝙ talis paruulus resurget: qr oēs tam parui q̄ magni resurgēt iuxta illud. j. ad Coꝝ. xv. Ecce mysteriū dico vobis oēs quidē resurgemus. Sed dicit ꝓpheta Amos. Proiecta est in terram suā. s. in corde terre. s. in lymbo paruulorum ⁊ addit nō est qui suscitet eam: qm̄ talis paruulus nō potest iuuari aliquo bono qd̄ fiat in hoc mūdo. Et ideo plangēs ꝓpheta super illos dicebat. Audite verbū dñi ⁊c. ¶ Scdo dico ꝙ aliqui moriūtur cum peccato mortali: ⁊ tales q̄ sic moriūtur sunt illi qui cum cognoscāt malam vitam nolūt deserere nec exire a peccato sed in eo perseuerant per finalē impenitētiam: ⁊ tales cadūt supra petrā duram qui nunq̄ mollit: vbi sciēdum ꝙ nullus dānatur pro aliquo peccato nisi habeat finalē impenitētiam. Et ideo nō valet cōsequentia: talis fecit pctm̄ mortale: ergo dānatus est. Sed ista bene valet: talis mortuus est sine penitētia peccati mortalis: ergo dānatus est propter finalē impenitentiā: ⁊ de isto casu scribit Mat. xxj. Qui ceciderit super lapidē istū confringet super quē vere ceciderit conteret eā. Ubi sciēdum ꝙ quādo aliquod vitiū cadit super aliquem magnū lapidem frāgitur: sed remanent adhuc partes alique grosse. Sed quādo lapis magnus cadit supra vitrum cōterit illud et mollitur in minutis partibꝰ: ita etiā ille qui cadit super lapidē. s. finalē impenitētiam frangitur. s. in morte: ⁊ fiunt de illo tres partes: vna datur parētibꝰ. s. bona: alia datur vermibus. s. caro: alia dat̄ demonibus. s. aīa: sed dicit super quem lapis cecidit ⁊c. scilz finalis impenitentia. Impenitētia cōteretur. i. cōminuetur in minutis frustis in iudicio finali qm̄ diuitie minuētur. In infinitis doloribꝰ quia quelibet pars erit doloribꝰ ⁊ penis repleta: ideo de talibꝰ dicit Joā. Apoca. xviij. Cecidit cecidit babylon magna: et facta est habitatio demoniorū: ⁊ sequit̄ infra. Exite ergo popule meꝰ de illa: ⁊ ne participes sitis delictorū eius: ⁊ de plagis eiꝰ nō accipiatis. dicit bis cecidit. Primo dicit cecidit quādo perdit grāz dei. Secundo dicit cecidit quādo habet finalē impenitētiā: dicit facta est habitatio demoniorū. s. persona peccatrix in inferno: dicit babylon qr peccator d̄r babylō quod interpretat̄ cōfusio: qr qui manet in peccato mortali manet in cōfusione sed bonus christianus tenet ordinē in vita sua scz qua hora vigilabit ⁊ q̄ hora dormiet: et qua hora orabit: ⁊ qua hora comedet. Sed peccator nō tenet aliquē ordinem sed comedit horis indebitis: ⁊ aliquādo orat: aliquādo nō: ideo manet in cōfusione ⁊ nō in ordine: ideo d̄r babylon. i. confusio. Et ideo potest cognosci bene religiosus quādo tenet ordinē: primo in horis dicēdis: horis debitis ⁊ quō tenet ordinē in celebrādo ⁊ in alijs. Itē potest cognosci bonus capellanꝰ quādo tenet ordinē in honestate seruāda ⁊ missa dicenda. s. ex deuotione nō pro denarijs: et ita de alijs. Item etiā cognoscit̄ bonus laicus quādo tenet ordinē in vita. Et ideo datur ordo qm̄ vt ait apl̄s ad Rom̄. xiij. Que a deo sunt: ordiata sunt: dat̄ ꝯ ordo diei. s. orare mane ⁊ vespere. Itē ordo septimane audire missam integram quolibet die dñico cum conditionibꝰ requisitis ⁊c. Itē ordo mēsis. s. cōfiteri quolibet mense. Itē ordo anni quolibet anno bis vel ter sumere eucharistiam. Et isto mō poterit vnusquisq̄ exire a babylone. i. cōfusione: ad qd̄ inuitat̄ per Jo. cum dixit. Exite ergo popule meus de illa. ¶ Dico

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

tertio qđ moriunt aliqui cũ peccato veniali.s.illi qui cũ fecerint peccata cõtriti sunt ⁊ confessi ⁊ egerũt penitentiã iniunctã:sed tamen nõ fecerũt penitentiã condignã:⁊ tales cũ moriunt cadunt in purgatorio:de quib⁹ potest dici ꝙ ceciderũt inter spinas:spine em̃ pũgũt:ita sil'r pena purgatorij pungit acriter:qm̃ cõclusio est doctoꝝ ꝙ nulla pena huius mundi cõparatur pene purgatorij in acerbitate. Magna em̃ erat pena bti Laurẽtij qui cremabat supra craticulã. Item magna fuit pena Bartholomei qñ viuus fuit excoriatus. Itez magne fuerũt pene alioꝝ martyrũ attamẽ illa pena non est cõparabilis minime pene purgatorij: et ideo bonũ est facere penitẽtiã in hoc mũdo:qꝛ minima penitẽtia q̃ fit in hoc mũdo est alleuiatio illius pene purgatorij. Et ratio q̃re pena purgatorij est ita grauis est qꝛ est coacta ⁊ cũ fit in hoc mũdo est volũtaria:vñ tãta est pena purgatorij ꝙ si q̃s maneret ibi per spatiũ dicẽdi vnũ Aue maria appet ꝙ stetisset ꝑ mille annos:⁊ facit aĩa illũ plãctũ Dauid ps̃. cxix. Heu mi.qꝛ ico.me⁹ ꝓlõ.ẽ:ha. cũ ha. ce.mul.inco.fuit aĩa mea. Et de tali aĩa in purgatorio ꝯstituta põt dici ꝙ cecidit inter spinas.s. penas purgatorij pungẽtes:et de isto est auctoritas Michee.vij. Ne lete.ini. mea sup me qꝛ ce.sur. cũ se. in te.dñs lux mea est: loquit aĩa malitie diabolice cui dicit ne leteris qꝛ cecidi.s.i purgatorio. Ubi sciẽdũ ꝙ opinio fuit aliq̃ꝝ magr̃oꝝ siue doctoꝝ ꝙ demõ dat⁹ in hoc mũdo ad subuersionẽ aĩe apportat illã post mortẽ in purgatoriũ: qđ reprobat sctũs Tho. ⁊ dat sil'itudinẽ qꝛ nõ est verisil'e ꝙ vict⁹ in duello portet victorẽ extra licias. Ita sil'r cũ aĩa vicit demonẽ in hoc mũdo q̃ est cãpus belli nõ portat a demone sed a bono angelo: ideo dicit aĩa demoni:ne leteris qꝛ cecidi in purgatorio:⁊ ratio est:qꝛ surgã post actã penitentiã ⁊ ibo ad paradisum vel saltẽ resurgã in iudicio dixit:cũ sedero in tenebris penaꝝ purgatorij tñ dñs lux mea est:cũ sim in ei⁹ gr̃a ⁊ videbo post eũ in paradiso: cũ ergo tãte sint pene in purgatorio. Orem⁹ ꝓ illis q̃ sunt ibi:qm̃.ij. Macha. xij.dr. Sctã ⁊ salubris est cogitatio ꝓ defun.exora.vt a pec.sol. ⁊ misse iuuãt eos maxie deuote dicte ⁊ celebrate. ¶ Quarto moriũtur quidẽ cũ gr̃a diuina:⁊ taliũ due sunt cõditiones. Prima est innocentiũ q̃ moriunt post baptismũ anteq̃ cõmittãt pctm̃ mortale. Alia est cõditio illoꝝ q̃ post pctã cõmissa agũt pniam condignã ⁊ tales cadũt in terrã bonã.s.iustitiã.de qua Dauid ps̃.xxvj.di. Credo videre bo.dñi in ter.vi.s.in paradiso ⁊ hoc quantũ ad aĩam:qꝛ corp⁹ remanet in terra:aĩa aũt brutoꝝ que educit de potẽtia materie ꝑm phos deficit cũ corpe. Itẽ est ad hoc text⁹ biblie Gen̄.j. Producat terrã aĩam viuẽtẽ in genere suo:⁊ talis aĩa morit moriẽte corpore. Sz aĩa hois creata a deo cuz separat a corpore: vadit ad gloriã si moriat in statu inocẽtie vel egerit pniam cõdignã ⁊c. Et de isto mõ cadẽdi dr in ps̃.cxvij. Impulsus euersus suz vt caderẽ.s.in corpe:⁊ quantũ ad animã dicit dñs suscepit me.s.in gloria.

¶ De charitate que quadrupliciter refrigeratur. Distinctio.xl.

Charitas refrigerat quadrupliciter.
Primo erga deum.
Scđo erga ecclesiam.
Tertio erga proximum.
Quarto erga nosipsos.

¶ Primo ergo charitas refrigerat erga deũ. Pro q̃ sciendũ ꝙ antiquit⁹ viri ⁊ mulieres ac pueri stati post somnũ in mane genib⁹ flexis facto signo crucis orabant cogitãdo in deo affectuose eũ depcãtes cũ magnis suspirijs ac feruore deuotionis. Sed mõ refrigeratũ est: qꝛ posito ꝙ orẽt illud faciũt zonãdo induẽdo calciãdo ⁊ mulieres speculãdo pectinãdo ⁊ ꝙ peius est nesciũt facere signũ crucis:nesciũt vbi dz poni pr̃:vbi fili⁹:vbi spũssanctus. Et iõ signãdo vos debetis ponere patrẽ in capite dicẽdo in noĩe pr̃is: et nõ moueat man⁹ ad demõstrandũ ꝙ pater a nullo ꝓcedit:⁊ nõ mittit ab aliquo:descẽdendo aũt manũ ad ventrẽ ꝓfert filij in quo denotat filij inclinatio ⁊ humiliatio qñ descẽdit accipere carnẽ humanã:

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Spūs aūt sanctus situat' cū transimus manū a sinistra parte ad dextram dicēdo: ⁊ spūs scti. vbi notat' ꝓcessio ipsi⁹ ab vtroq;. s. pr̄e ⁊ filio. Item qꝛ spūs sctūs ꝑ gratiā suaꝫ habet nos ducere a sinistra parte aduersitatis hui⁹ mūdi ad dexterā glorie. Item vniunt' duo digiti ad denotādum ꝙ dei filius cōiunct⁹ est hūanitati. Et ita habetis quō debetis vos signare ⁊ signum crucis facere: vñ antiq̄tus pueri nōdum quatriennes sciebant facere signum crucis: sed mō sexagenarij homines vix sciūt facere immo multi nesciūt. Item antiquit⁹ pueri sciebāt Credo in deū ⁊ distinguere ꝑ articl'os: sꝫ hodie senes nesciūt credo in deum neq; quot sunt articuli: immo dñt qñ confitētur peccaui contra septē articulos fidei ⁊ cōtra. xij. sacr̄a ecclesie cōtra quinq; p̄cepta legis ⁊. x. pctā mortalia: ⁊ ita nesciūt q̄d dicūt ⁊ bene sciunt dicere ꝙ duple sunt in franco. Itez antiquitus orabant ⁊ paterfamilias exhortabat': familiaꝫ suā ⁊ docebat quō debebāt dominū reuereri: mō aūt nesciūt impendere deo reuerentiā: sed bene regi vel alteri dño ⁊ genuflexo: sed deo nihil. Item antiq̄tus audiebāt missam quotidie: ⁊ qñ sacerdos media nocte surgebat: et trahebat cāpanas ꝑ matutinis dicendis oēs surgebant ⁊ orabāt: ⁊ q̄plurimi ibāt auditum: sed hodie dicūt in mane orto iaꝫ sole vel sero duꝫ lingua est ingrossata a supfluitate cibi ⁊ potus: ⁊ laici vix hodie audiunt missam nisi in dieb⁹ dominicis et tūc multi pransi: ⁊ ebrij ⁊ non audiunt cum deuotiōe. Sed fabulant' adinuicē loquēdo de ecclesia de mūdanis: ⁊ maxime mlieres q̄ nō vidēt se de tota septimana nisi in die dñico: ⁊ tunc qñ reperiūtur petunt quid faciunt pueri ⁊ alias fatuitates. Item antiquitus qualibet die dñico sumebāt eucharistiā ⁊ in signum huius datur panis benedict⁹ in die dñico: vñ cum sumitur panis ille debemus flere: suspiria emittere reducētes ad memoriam deuotionē antiquoꝝ: ⁊ nr̄a peccata atq; negligētiā. Sic ergo sumebāt antiquit⁹ ⁊ in sabbato primo cōfitebāt': ⁊ hostijs in q̄dam vase honesto positis cū maplula mūdissima vel corporali veniebant bini ⁊ bini ⁊ sumebant. Et postea charitatiue se obsculabātur adinuicem sed modo vix semel in anno: ⁊ hoc ꝑvim q̄plurimi: qꝛ postea est ab ecclesia apposita ⁊ adhuc nisi causa verecūdie vitande non cōicant multi: ⁊ accedūt ac si irēt ad tabernam sine aliqua p̄paratiōe. Et ita refrigescit charitas laicoꝝ. Sed videamus de sacerdotibus ⁊ religiosis: et alijs ecclesiasticis qui antiquitus erant deuoti sicut oñdit Dauid p̄s. lxiiij. Psallite deo nostro psallite: psallite regi psallite: qm̄ rex omnis deus psallite sapienter: quare resumit hic quinquies psallite? dicit' ꝙ ad ostendendū deuotionem quā debēt habere debēt nāq; orare q̄nq; cōditionibus obseruatis: primo distincte: scd̄o attēte: tertio deuote: q̄rto ꝓuise: q̄nto alte vel sublime: p̄mo dñt orare distincte hoc est ꝓnūciādo recte: ⁊ intelligibiliter: attēte hoc est debēt aduertere ad illa que dicūt hoc est cū magna deuotione cordis debēt officiare: ꝓuidere vel ꝓuise hoc est debēt prouidere quid debeant dicere. Nam cū q̄s vult loqui cuꝫ rege prouidet anteq̄ loquatur illud qd̄ dꝫ dicere alte: ad finē vt meli⁹ cōmēdet' in memoria illa que dicūt antiquit⁹ seruabant: parū de istis seruat': ⁊ sic refrigescit charitas. Uisibiliter tñ terreni solebāt ꝓuidere circa q̄ttuor pctā cōmunia.

Quorū primū est sortilegium.
Scd̄m est blasphemia diuina.
Tertiū est solēnitas festiualis.
Quartum est ludus taxillorum.

¶ Antiquitus em̄ maluissent mori christiani q̄ in istis deum offendere. Sed in istis hodie q̄plurimi offendūt: ⁊ cuiuscunq; conditionis sint siue sint ecclesiastici siue laici. Solebant em̄ antiquitus ludere cum ludis qui erant ad defensionem ciuitatū villaꝝ ⁊c. scꝫ cū balista vel arcu. Sed hodie ludūt cū taxillis: ⁊ antiquitus rectores ciuitatum corrigebant delinquentes: sed hodie minime. Contra quos ait propheta Esa. lij. Dominatores terre inique agūt: ⁊ iugiter nomē meū tota die blasphematur: ꝓpter hoc sciet populus nomen meū in die illa: qꝛ

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ego ipse qui loquebar ecce assumi et ita refrigerat charitas erga dñz. Scdo refrigeratur charitas erga ecclesiā. Pro quo sciēdū ꝙ antiquitꝰ inter parrochianos ⁊ curatuz ex feruore deuotiōis erat q̄dā contētio pia qñ aliq̄d deficiebat eccl'ie siue libri siue calix siue alia repamēta dicebat curatus ego faciā vel soluā: dicebant parrochiani vos non soluetis: sed nos frater: hodie aūt qualiter fiat deus scit. Item antiquitus qñ ab ecclesia dabatur sententia excōicatiōis contra aliquem oēs parrochiani iuuabāt excōicatū tāq̄ amisissent aliquod mēbrū de corpore. Nā ecclesia sctā debet habere vnū corpus ⁊ omnes christiani sunt mēbra ipsius ecclesie: ⁊ ideo dolebant qñ membrum hoc est qñ vnꝰ xp̄ianus separabat a cōitate ecclesie: sed mō sunt multi qui gaudent et truffant qñ audiūt vicinum ⁊ proximum denunciari excōicatū. Itez si morarent p spacium quinq̄ dierū demon itrabat corpora eoꝝ: vt ptz p̄me ad Coꝝ.v. Ubi dicit paulus. tradidit eum sathane. Item nō dabat antiquitus sententia excōicationis pro modica sūma. Sed hodie datur ꝓ pugno pleno fructibus ⁊ hoc ideo vt habeat ius sigilli: ⁊ iō eadem facilitate cōtēnit qua ꝓfertur vel datur: vnde beatus Paulus legatus a latere christi p spacium.xxxvij. annoruz non vibrauit nisi vnam sniam excōicationis. s. contra vnū tenentem vxorē patris. prime ad Coꝝ.v. In cuius corpus statim intrauit demon: ⁊ ita refrigerat charitas erga ecclesiam. Tertio refrigeratur charitas erga ꝓximū. Ubi sciēduz ꝙ antiquitus diuites in ꝓprijs ꝑsonis querebant pauperes ⁊ aduenas: ⁊ peregrinos: ⁊ exibāt ad exitus viarum obuiā illis: ⁊ ducebāt ad domum eoꝝ dantes illis refectionē ⁊ in crastinū ip̄is accersitis si non erāt abundantes: et pecuniosi dabant eis pecunias pro eorū via. Sed hodie vix possunt reperire vbi ponant caput pro pecunia: immo hospites cariꝰ vendunt illis q̄ alijs. Item antiquitus videns diues agrum pauperibus incultum accomodabat pecunias a quibꝰ coleret agrum vel vineam aut pratum ꝓ maritando filias aut pro nutriēdo pueros: hodie autem non sic: sed petūt si volunt vendere campū vineam vel pratuz ⁊ nihil voluut prestare pauperibus nisi cum fenore vel vsura: quia volunt duos solidos pro franco vel tale hmōi. Solebant diuites ⁊ potētes maritare puellas pauperes hodie petūt multi si volūt eas tradere fornicatiōi: ⁊ ita de alijs operibus mīe. Item antiquitus filiꝰ reuerebatur patrez: ⁊ nolebat vxorari quousq̄ esset etatis.xxx. annoruz vel circa q̄diu pater vel mater viuerent: ⁊ hoc quia dubitabant ꝙ vxor tristaretur. Sed hodie vix exiuerunt testam oui ⁊ volunt vxorari: ⁊ volunt dominari patri ⁊ matri vix obedientes eis: et exhibentes necessaria. Quos tñ maledicit scriptura Deuteronomij.xxvij. Maledictus hō qui non honorat patrem ⁊ matrem: et oīs ppl's dicet amen. Itē antiquitꝰ religiosi erāt subditi maioribus suis: ⁊ seruabant vota religionis ⁊ cerimonias. Sed hodie vnusquisq̄ dominatur nec aliquis vult subijci. Et ita refrigerat charitas erga proximum. Sed videamus quarto quō refrigerat charitas erga nosipsos. Ubi sciendū ꝙ si in aliqua religione siue collegio siue cenobio sit aliq̄s cōmemorās pctā preterita: ⁊ conterens de eisdē peccatꝫ: ⁊ volēs facere qd̄ expedit anime sue ⁊ deuote orare: ⁊ abstinere statim vituperabit ab alijs ⁊ illudet. Sz si sit ribaldꝰ ⁊ gallādꝰ tūc exaltabit vsq̄ ad nubes: dicūt enim iste est bonus homo bonus socius: ⁊ cōmunis ad omne: similiter si sit aliqua iuuenis volens esse casta verecunda timens: ⁊ diligēs deum statim dicet de ea ꝙ est maria Martha ⁊ maria Jacobi ⁊ finaliter vituperabitur. Si aūt sit saltatrix ⁊ velit lasciuire ⁊ ornari ⁊ accipere quoscunq̄ volētes exaltabitur ⁊ vocabitur grōsa: item si sit aliq̄s nobilis nolens iurare vel negare deum alij illudent eum: ⁊ truffabuntur de eo ⁊ finaliter non poterit inuenire aliquem qui velit ei dare filiam suam: quia dicetur de ip̄o ꝙ nhil valet posito ꝙ sit bene moriginatus: sed si sit ribaldus lusor renegator dei exaltabitur: et laudabitur: et ita

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

abundauit iniquitas. Et completa est lamētatio Hieremie Threñ. j. Propter multitudinem iniquitatum paruuli ducti sunt captiui ante faciē tribulātis ꝛc.

¶ De trib⁹ gradib⁹ charitatis. Dis. xlj.

Charitatis tres sunt gradus: quorum scilicet Primus est incipientiuz scz incipere bonam vitā vigorose principium.

Scd̄s est proficientium scz proficere in bona vita fructuose medium.

Tertius est ꝑficientium hoc est perficere bonam vitam virtuose finis.

¶ Primus ergo gradus est incipere bonam vitam vigorose puta qñ aliq̄s sentiens se peccatorem incipit cōteri dicēs. O miser ego sum tantus pctōr: siue dicere. Ego agā pniam: talis enim contritio retrahit hominez a peccato: ꝛ dicitur charitas eo ꝙ fit amore dei: qm̄ si fieret amore creature non eēt charitas: vnde prime Pet. iiij. Charitas cooperit multitudinem peccatorū: dicit cooperit non absoluit. Et ratio est quia sicut cū bona tunica cooperitur praua siue diffuta: ita charitas capa seu mātellus prouenien-do coram deo: q m̄ peccator conterēs de peccatis ꝛ agens penitentiam cooperit sua peccata cum charitate: vñ in die iudicij coopertus hac veste non habebit peccata q̄ videant̄ in dedecus: sed quare dicitur vigorose: eo quia vigor maxim⁹ est in peccatore qñ exit a pctō. Sicut est magnus vigor quādo aliq̄s incarcerat⁹ in aliquo carcere: ꝛ bene incathenatus potest exire: ita anima est in tribus carceribus. ¶ Prim⁹ carcer est caro eo quia retinet aīam ne agat veram penitentiā ꝛ afflictionem: caro em̄ detinet animam ne vadat ad missam: qꝛ facit dormire de mane retinet ne euadatur ab amore illicito alicui⁹ creature: impedit ne faciat abstinentiam: vnde paulus ad Ro. vij. Condelector legi dei ſm interiorem hominem: video autem aliam legē in mēbris meis repugnantem legi mentis mee ꝛ captiuātem me in lege peccati q̄ est in mēbris meis ego hō infelix q̄s me liberabit de corpore mortis hui⁹: ꝛ respōdet gratia dei ꝑ iesuz christū dñm nr̄m.

¶ Scd̄s carcer est malus mos siue mala cōsuetudo: cathene enim male cōsuetudinis nos retinent in peccatis: vnde si aliq̄s cōfiteat̄ alicui cōfessori qui interroget eum si iuit ad sortilegos: ꝛ ille respōdebit ꝙ sic. Et tu male fecisti dicit cōfessor qꝛ potuisses sanare infirmitatem faciendo signum crucis: ꝛ dicendo iesus sup locū infirmū vel ire ad medicos naturales: rñdebit ille istud feci: quia mos siue cōsuetudo est in terra nostra. Unde sciendum ꝙ cōsuetudo mūdana mutat legem mūdanā. Sed cōsuetudo humana nunq̄ mutat legē dei: sed talis cōsuetudo ducit ad infernū: hodie vero ꝓ surto inueniēdo itur ad sortilegos: ꝛ homines se excusant per cōsuetudinē: itez qñ iuratur hodie enormit̄ etiā sic excusat̄ per cōsuetudinē: ꝛ ideo in talibus debēt ꝓuidere iudices: ꝛ iustitiarij: item qñ in die dñico venduntur carnes: ꝛ ferrant̄ equi ꝛ similia: ꝛ fit excusatio ꝑ cōsuetudinem malā: vñ in die dñca nō debēt vēdi carnes donec missa maior sit dicta: nec vinum in taberna nec etiā viatorib⁹: sz si ꝑegrini vel viatores vel alij petant panem vel vinū ante missam possum⁹ eos petere vtruz sint christiani: si dicāt ꝙ sic dicatur eis: ergo vadatis ad missam: qꝛ hodie nō debetis ambulare. Sed medicina potest vendi eo ꝙ necessitas est et contra rectores: qꝛ talia ꝑmittūt nec corrigunt: dr̄ Esa. lij. Dominatores populi inique agūt dicit dñs: et iugiter nomen meū tota die blasphematur: frangam⁹ ergo istas malas consuetudines: vnde Dauid exhortatur nos ad hoc dicens psal. ij. Disrumpamus vincula eorum ꝛ ꝓijciamus a nobis iuguz ipsoꝝ. ¶ Tertius carcer sunt custodes: vnde non tantummodo demones sunt custodes ne exeamus peccatum: sed etiam amici et homines alij. Unde si aliquis vsurari⁹ velit restituere vsuram. Si amici eius sciant increpabunt dicentes non videtis talem religiosam vel ecclesiasticum qui bene prestat ad vsuram: non restituatis. Item si quis velit dimittere iniu

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

riam vel parcere mozrem patris sui: posito q̄ exiuerit carcerem corpis per contritionem: ꝛ similiter sedam. s. cathenam male consuetudinis tamen non euadet custodes: scz parētes ꝛ amicos dicentes quomodo dimittetis tantaz iniuriam? estis ne iudeus ꝛ tunc retinebit talis p hos: tales autez sunt inimici de quibus Matth. x. dicitur Inimici hominis domestici eius. Item si aliqs religiosus velit seruare regulam sui ordinis alij non patient. Item si aliqs p̄byter velit denote dicere horas: ꝛ dimittere concubinam alij socij increpabunt eum dicentes talis est ypocrita magnus derridendo: et dicit missas longas vt gentes habeant in eo deuotionem vt dent sibi argentuz: non enim poteris euadere tales custodes: ergo dicū est vigorose: quia non debet dimittere bonam vitaz. Unde i cāticz. Fortis vt mors dilectio: ꝛ dura vt infernus emulatio. i. zelopatio lāpades eius: lāpades ignis atq; flammarum aque multe non potuerūt extinguere charitatem nec flāmā obruent illam: fortis dicit esse sicut mors que separat corpus ab alia: ita talis charitas dilectionis debet esse fortis ad rūpendū omnia supradicta. ¶ Secūdus gradus charitatis est proficere fructuose. Sicut enim arbor plantata in bona terra valde bene fructificat: primo em̄ pullulat: scdo flozet ꝛ post affert fructuz: ita homines proficientes fructuose: primo pullulant in mente p bonas cogitationes flozent. s. preparando ad bonū agēdum: ꝛ dant fructum factēdo bona opera sicut elemosinas: ꝛ similia: q̄ aūt homines cōparent arbori patet Mat. viij. Ubi legitur q̄ cecus qui illuminatus a xp̄o interrogat? q̄ videret. dixit video homines velut arbores ambulantes: ergo labozem? vt plātem? opera in bona terra: scz non in peccato: q̄m in pctō factuz nihil pdest ad meritū vite eterne: tamē nullū bonum debet dimitti ad agendū ꝓtūcūq; sit in peccato mortali excepta cōmunione eucharistie: ergo plantem? in charitate: vnde paulus ad Philip. Ut charitas vestra magis abundet in scia ꝛ sine offensa in die iesu christi repleti omni fructu iusticie p iesuz xp̄m. p̄mo debemus abūdare in scia. Clerici enim debent esse sciētifici ad regendum: ꝛ gubernandum se ꝛ alios: ꝛ eos absoluere: laici enim tenentur scire tria: primo debent scire credo in deū adhuc anteq̄ baptizantur: q̄ ptz quia Matt. vlt. dr Docete anteq̄ baptizare. Euntes inquit docete omnes gētes baptisantes eos in nomine patris ꝛc. Ergo non excusantur laici apud dominū si non sciāt Credo in deuz Sciūt th̄ multi cātilenas ꝛ nō Credo. Addiscūt eas: ꝛ retinēt in memoria ꝛ alia dicta secularia mūdana ꝛ diabolica: sed Credo in deū nolunt addiscere nec retinere: scdo tenent scire pater noster: tertio Aue maria. Sicut em̄ qñ edificatur domus: primo ponit fundamentum scdo paries: tertio tectum: ita in fide primo debemus ponere fundamentum: scz Credo in deum: scdo parietes scz Pater noster. In quo sunt petitiones ad habendū qd̄ volumus: ꝛ quo indigemus: tertio tectum: scz Aue maria Que est tectum nostrum ptegēs a frigoribꝰ: caloribꝰ ꝛ nubibꝰ tēptationū: ꝛ si nescit ista loquī cōtra eos deꝰ di. Esa. v. Propterea ductus est ppl's meꝰ captiuus q̄ nō h̄ūt sciam: ductꝰ. s. ad infernū. Sequitur auctoritate p̄dicta ꝛ in oī sensu. Ut q̄nq; sūt sensus corporis in qbꝰ debemꝰ abūdare in charitate ponēdo saluagardiā regis. s. deī i p̄is: ꝛ hoc faciēdo signū crucis debite: ꝛ tūc claudit hospitiū nostrū ne demon inhabitet. Itē debemus facere signum crucis super cibū ꝛ potuz ne demon intret corpus. Item dū intramus lectum. Cauеamus ergo q̄ facіamus debite omnes tam sacerdotes in altari sup calicē ꝛ hostiā. Itē sup aquaz benedictam. Itē dādo bñdictionē ppl'o: laici etiā faciāt debite: ꝛ etiā clerici q̄ nō sunt sacerdotes debite se signādo ꝛ quō debeat fieri quere supra in precedenti distinctione. Sequitur in auctoritate vt probetis portiōza dando de meliori qñ facitis elemosinā ꝛc. ¶ Tertiꝰ gdꝰ ẽ caritatꝫ pficere ꝓtuose. s. dū exiuit pcēm pficere et pducere ꝓpōsuit finē pseuerādo i bōis.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

nunq̃ dimittere bonũ opus: sed semp cõtinuare. Et ad hoc hortat nos aposto lus Paulus ad Ephe.iij. Det nobis deꝰ supplefm diuitias glorie sue virtutẽ cor roborãdi in spiritu eius in interiorẽ ho minẽ habitare christũ per fidẽ ⁊ in cordi bus vestris in charitate radicati et fun dati vt possitis cõprehendere cũ omnib⁹ sanctis q̃d sit longitudo: latitudo: sublimitas ⁊ profunditas. Ubi ostẽdit nobis quattuor virtutes quas debem⁹ habere. Prima est amplitudo siue latitudo.s.ha bere cor amplũ ⁊ latum.s.primo diligere dñm: deide se ⁊ domũ suã ⁊ familiã: dein de proximũ: deinde totã christianitatẽ et post iudeos: sarracenos: ⁊ finaliter inimi cos. vnde Dauid.ps.xvij. Eduxit me in latitudinẽ saluũ me fecit qm̃ voluit me. Scõa virtus est lõgitudo.s.perseuerãtia in bono vsq̃ ad finẽ vite: et sic lõgitudo eo q̃ deus dat p̃miũ infinitũ.s.q̃tũ ipse erit deus: ergo seruiamus ei quãdiu eri mus hoies: q̃d tñ non faciũt illi qui diffe runt bonũ facere vsq̃ in senectute. Tertia virtus est sublimitas.s.habere cor al tum nõ quo ad superbiã sed altũ quo tẽdat i altũ habẽdo itẽtionẽ faciẽdi bonũ respectu dei ⁊ nõ respectu hoiz: q̃ tũc eẽt infinitas ⁊ nõ sublimitas. Quarta virtꝰ est p̃funditas.s. humilitas q̃ nisi humi liemur nunq̃ poterimus saluari. vñ Ec clesiastici.iij. Quãto maior es tãto te hu milia in oibus ⁊ cozã deo inuenies gra tiam: et sic habebimus caritatẽ ⁊ finali ter gloriam: quã nobis cõcedat ꝛc.

¶ De quattuor causis que in impij iusti ficatione siue in remissione peccatoꝝ cõ currunt. Distinctio.xlij.

Tause quattuor con currunt in iustificatiõe impij siue i remissione pctoꝝ. Prima est p̃incipalis ⁊ effe ctiua.

Scõa est materialis ⁊ receptiua.

Tertia est formalis ⁊ perfectiua.

Quarta est finalis ⁊ contẽplatiua.

¶ Prima ergo causa concurrẽs ad iustifi cationẽ impij siue ad remissionẽ pctoꝝ est cã effectiua p̃cipalis: q̃ est deꝰ qz nul lus aliꝰ põt dimittere pctã effectiue nisi solus deꝰ. Ratio est qz est creator rerũ vi sibiliũ ⁊ inuisibiliũ. Ideo dico vobis vnũ mirabile q̃ in oi remissione oportet deũ creare nouiter quindecim creaturas q̃s homo peccãdo mortaliter interficit. Prima creatura quã creat nouiter in conuer sione pctoꝝ ⁊ pctoꝝ remissione est gra tia dei que est pulchrior ⁊ nobilior oĩm creaturarũ corporaliũ pluscz̃ sol nec luna nec stella aliqua: quequidẽ gra creat a deo in aĩa: ⁊ facit aĩaz gratã deo. Sicut in camera obscura introductio lumĩs est expulsio tenebrarum sic in cõscientia creatio gratie.s.gratũ faciẽtis est quod dam lumen illuminãs tenebrosam cons cientiã expellẽs obscuritatẽ ⁊ tenebras peccatorũ. Scõa creatura que creatur a deo in remissione peccatorũ est spes cer ta: q̃ sperare gloriã in pctõ ⁊ sine meritis plus fm doct. dicitur p̃sumptio q̃s spes. Tertia creatura est fides formata: q̃ fi des in formis stat cum pctõ: qui aũt non est in pctõ sed in gratia habet fidẽ forma tam bonis operib⁹: ideo dicit Jacobi.ij. Fides sine operibus mortua est. Quar ta creatura est charitas que est arbor dei super omnia que tota ad nihilaz exptõ mortali: nec iste creature educũt de potẽ tia materie nec p̃ gnationẽ ged creatur a deo de nihilo. Quinto in remissione pec catorum creanẽ quattuor virtutes morta les infuse que fm beatũ Thomã in pri ma.s.de distinguũtur nõ solũ specie sed etiã gñe ab aliis virtutib⁹ acq̃sitis. Qua rum prima est prudentia q̃ gubernat ho minẽ in eligẽdis quid cõtra deũ ⁊ q̃d pro deo. Scõa est iustitia que ordinat homi nem erga primos vt bene gubernẽt po pulus suũ in pace ⁊ populus sit obediẽs dñis: et sic debemus reddere vnicuiq̃ q̃ suum est. Tertia est tẽperantia que ordi nat in p̃speris ne homo excedat ꝛc. et in aduersis ne succũbat ꝛc. Quarta est fortitudo cõtra tentationes diaboli. Itẽ in re missione peccatoꝝ oportet creare septez dona spiritussancti in aĩa.s.sapientiã de deo de diuinis. Intelligẽtia ad credẽ dum. Consiliũ quod inclinat ad seruandum p̃silia euãgelica. Fortitudinẽ cõtra

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

tentationes corporis ⁊ imūdicias. Sciē tiā ad gubernandū se. Pietatē ad proximū. Timorem ad dñm. s. ne faciat aliq̄d contra dñm timendo semp. Et de oibus istis habetur auctoritas p̄s. ciij. Emitte spm̄ tuū scz ad iustificandū creaturā: qr nō pōt iustificari pctōr nisi spūsctūs mittatur. Et creabunt̄ he quindecim nobilissime creature: fiat ergo oro: sz iste. xv. creature habent creari in remissione peccatorū: ⁊ cū create sunt ꝓpriū dei ergo remittere pctā: ⁊ nemo pōt nisi solus deus et ad hoc est auctoritas Marci. ij. vbi dr. Quis em̄ pōt dimittere pctā nisi solus deus. q. d. qr requirit̄ creatio. Moraliter cogitare debemus quantū quilibet debeat a pctō mortali cauere: qr nō potest peccare mortaliter quin occidat. xv. nobiles creaturas siue ꝟtutes: ⁊ tñ nullus est quantūcūq; ribaldus qui vellet occidere quattuor vel quinq; hoīes nobiles ad hoc vt cōmitteret vnū pctm̄ mortale. Oportet ergo dicere ꝙ deus est cā principalis ⁊ effectiua remissionis pctōrū: vñ et marie magdalene q̄ venit cū cōtritione pctōrū ⁊ dolore lachrimādo ad iesum dixit Lu. vij. Mulier remittūtur tibi peccata tua. Et ceperūt qui simul discumbebant dicere intra se. Quis est hic q̄ etiaz pctā dimittit. Rñdit Dauid psal. xcviij. Hic est deus noster in eteruū ⁊ in seculū seculi ipse reget nos in secula. Ecce causa effectiua in remissione pctōrū. Sed cōfessor est causa instrumentalis ⁊ dispositiua: sicut de carta notari⁹ est causa effectiua ⁊ principalis: ⁊ calam⁹ est cā instrumentalis sicut in cōfessione confessor est calamus: de quo Dauid p̄s. xliiij. Lingua mea calamus scribe. s. dei pctā remittentis velociter scribētis: qm̄ statim in cōfessione cū calamus. i. lingua cōfessoris q̄ dicit: ego te absoluo: velociter. i. statim scribit. xv. creaturas predictas in aīa qd̄ ostensum fuit in auctoritate predicta qñ remisit pctā marie magdalene dicendo remittunt̄ tibi pctā tua. Noluit ꝙ prius recesserit iudiciū Symonis leprosi cui dicit Lu. vij. Symō habeo aliquid tibi dicere. At ille ait. Magr̄ dic. et xp̄s ait. Est talis casus. Duo debitores erant cuidā feneratori: vn⁹ debebat denarios quingētos ⁊ alius quinquaginta: nō habētib⁹ illis vnde redderēt donauit vtrisq; q̄s ergo plus diligit? Rñdens symon dixit. Estimo qr is cui plus donauit. At iesus dixit ei. Recte iudicasti. Ecce ꝙ āteq̄ xp̄s dimiserit pctā marie magdalene precessit iudiciū symōis: in quo innuit̄ ꝙ in remissione pctōrū vult deus ꝙ precedat iudiciū ꝯfessoris: vt simul cōcurrāt cā instr̄alis ⁊ pricipalis: ⁊ iō dicit̄ Jac. v. Cōfitemini alterutrū pctā vestra. Sed hic est questio q̄si argumentū in oppositū. Diceret aliq̄s. Ante aduentū xp̄i ꝑ pniam remittebant̄ pctā: ⁊ tñ nō ꝯcurrebat ibi ꝯfessio hoīs ad hoīem: sed solū cōfitebant̄ deo i orone: vt ptz de Dauid qñ peccauit q̄ ꝯfessus est deo ⁊ nō hoī in orone di. p̄s. l. Miserere mei de⁹ ꝟm ma. mi. tuā ⁊c. vsq; mūda me. Quare ergo restrinxit vt mō habeāt ꝯfiteri hoīb⁹. Sufficeret em̄ ꝯfiteri ⁊ dicere sicut patres antiqui dicebāt. s. dñe ego feci istud pctm̄ ⁊ illud miserere mei. Rñdeo ad qōnem ꝙ opz ꝙ cōfiteat̄ hoī ⁊ nō solū deo ꝓpter fauorez ⁊ vtilitatē nostrā: qr tunc ante aduentū xp̄i nunq̄ deus de quocūq; pctō cōfesso deo absoluebat ꝑsonā: sed oēs cadebant pro illo tpe in infernum. Sed ex quo deus fact⁹ est homo honorauit hominem dans ei ptātem ad minus instrumentaliter vel ministraliter remittendi pctā: qm̄ dixit Jo. xx. Quorū remiseritis pctā. s. instrumētaliter remittūtur eis ꝑ me approbādo qd̄ feceritis in terris. sed antiquitus anteq̄ deus esset homo noluit dare ptātem hoīb⁹: nec vnq̄ absoluit de vno pctō ad intrandū immediate paradisum. Adam em̄ qui fecit penitentiam tot annis nūq̄ voluit absoluere ad intrandū paradisum: sed iuit ad infernum. Modo ad instar regis qui vult honorare genus spōse sue ⁊c. Sic christus qui recepit in sponsam sororem nostraz humanitatem voluit honorare parentes eius scilz confessores dando eis potestatem diuinam. Et dico ꝙ qui amodo nolet confiteri sacerdoti: sed tm̄ deo: nunq̄ obtineret remissionem oim peccatorū: nisi forte esset in tali loco vel in tali

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

patria ꝙ non haberet copiam sacerdotum: tunc eñ sufficeret cõfiteri deo cum contritione conterendo scz de peccatis. Sed vbi habeat copiam sacerdotũ vult deus ꝙ causa instrumentalis cõcurrat. In cuius signum Luce.vij. legitur de leprosis: ꝙ xps dixit eis. Ite et ostendite vos sacerdotibus. O dñe vos qui estis papa iesus habetis potestatem dimittẽ di z curandi: quare ergo remittitis nos sacerdotibus qui ita sunt bene pctõres sicut nos: nõ dicet xps: ite qz ego volo ꝙ occurrat z sic apparet. ¶ Secũda causa que cõcurrit ad iustificationem impij siue ad remissionem pctõꝝ est causa materialis: receptiuus. s. recipiens remissionis gratiã pctõꝝ que est peccator: dicunt phi ꝙ in omni causa materiali requirit dispositio ad introducendũ formam: qz actus actiuoꝝ sunt in patiente disposito: ptz de igne introducente formã in ligno. Et apparet mihi ꝙ in persona peccatrice requiritur septem dispositiones ad hoc ꝙ habeat remissionem peccatoꝝ que possunt notari in illa auctoritate q̃ ponitur Luce.vij. de maria magdalena in qua dicitur. Mulier que erat in ciuitate peccatrix vt cognouit ꝙ accubuisset scz iesus in domo pharisei attulit alabastrum vnguenti: et stans retro secus pedes eius lachrymis cepit rigare pedes eius z vnguento vngebat. Prima ergo dispositio z peccatorũ cognitio: oportet eñ ꝙ materia scz persona peccatrix habeat dispositionem scilz peccatorum cognitionem: quia dicit Seneca ꝙ cognitio morbi est initium salutis. Cognoscẽ do morbum que debet sic dicere intra se. O miser ego feci tale pctm et tale: si anima modo exiret corpus iret ad diabolum. O domine miserere mei. Et hanc cognitionem habuit Dauid positꝝ peccauerat contra deum quando dixit psalmo.l. Amplius laua me ab iniquitate mea: et a peccato meo munda me. Quoniã iniquitatem meam ego cognosco: z peccatũ meum contra me est semper. Et hec dispositio notat in auctoritate dicta quando dicitur ꝙ Maria magdalena vt cognouit ꝙ iesus accubuisset in domo Symonis leprosi id est peccatoris: in qua cognouit ꝙ deus non despicit peccatores. Et ideo cognoscens z sciens se peccatricem venit ad eum. Secunda dispositio est cordis contritio: que notatur cum dicit attulit alabastrum vnguenti. Alabastrum enim est cor: vnguentum pretiosum est dolor peccatorum: quia minima gutta huius vnguenti curat omnes infirmitates peccatorum mortalium: quia conclusio theologie est ꝙ vera contritio quantumcũq; minima si vera est non est sine gratia. Et de isto vnguento contritionis est auctoritas Dauid psal. cxlvj. Qui scilicet deus sanat a plagis peccatorum mortalium contritos corde et alligat contritiones eorum. Tertia dispositio est male societatis vitatio. Uñ poeta. Que nocitura tenes ꝓuis sint chara relinque. Et hec conditio notatur in auctoritate quando dicitur ꝙ stans retro secus pedes eius scilicet iesu christi: in quo innuitur ꝙ retro dimittenda est mala societas. Unde nota vnum pulchrum verbum quod dicit Origenes de maria magdalena ex quo fuit conuersa non respexit hominem in vultu: nec fratrem suum lazarum nisi christum: cogitans et dicens in corde suo. O misera occasione hominum ego peccaui contra deum saluatorem meum: ideo amplius nolo respicere hominem. Ecce quomodo dimisit retro: iuxta verbum christi ad petrũ Matthei.xvj. Vade post me sathanas: id est aduersarius ꝛc. quia petrus dicebat christo. Domine non erit tibi hoc. s. de passione quod dicis. Quantum enim erat ex parte sua petrus impediebat bonum passionis. Sic mala societas impedit hominem ire ad paradisum: ideo dicitur Marci octauo. Vade retro me sathanas. Quarta dispositio est otio confessio q̃ tangitur in hoc cum ꝺr ꝙ lachrymis cepit rigare pedes eius scilicet domini nostri iesu christi. Confessio debet esse lachrymosa: et talis confessio cum lachrymis est benedicta: et debet fieri ad pedes confessoris. Sed pauci sunt qui hoc modo faciãt: immo sedent vel stant qualitercunq; appoduati ad altare: vel

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

quasi spaciando confitentur. De ista cõfessione lachrymosa dicit dauid psalmo sexto. Laboraui in gemitu meo: qr persona que confitetur laborat in corde habendo gemitum quasi vellet crepare: lauabo p sing.noc.lec. meũ: lac. meis stra. meũ rig. Ecce lahryme lachrymis meis stratũ meum.i. conscientiam meã rigabo per singulas noctes: id est per singulas culpas: quia debet dicere peccatum mortale in specie. Quinta dispositio est spiritualis oratio que notatur cum dicitur: capillis capitis sui tergebat: quia ad instar capillorum in capite oratio debet esse in intellectu cogitando cum quo loquitur. O cum quanto rege: o cũ quãta regina ꝛc. Et sic capilli sunt volatiles specialiter quando agitantur. Sic verba orationis volant per aerem ad deum Ecclesiastici.iij. Qui diligit deum exorabit pro peccatis ꝛ continebit se in illis ꝛ in oratione dierum exaudietur. Sexta dispositio est corporalis afflictio que notatur cum in auctoritate dicitur: osculabatur pedes eius: quia labia in osculando perdunt colorem: sic ieiunia ꝛ abstinentie auferunt colorem ꝛ reddunt hominem aridum totũ et siccũ. Item oportet humiliari in osculis pedum: sic in penitentia: vnde Dauid ps.xxxiiij. Ego autem cum mihi molesti essent: scilz demones induebar cilicio et humiliabam in ieiunio animã meam scilz vitam corporalem. Nota ꝙ dicunt doctores aliqui ꝙ maria magdalena ita sepe osculata est pedes iesu ore suo ꝙ propter illa oscula tantam gratiam recepit vel receperunt labia sua ex cõtactu pedum christi ꝙ predicatione sua conuertit multas gentes: vt patet de Marcilia. Septima dispositio est elemosinaruz largitio que notatur in auctoritate cum dicitur: vnguento vngebat scilicet pedes iesu christi. Pedes christi tangentes terram sunt pauperes quoniam debent vngi elemosinis: et ita christꝰ rigorosus ad puniendum efficitur mollis ꝛ dulcis ad miserãdum vnguento elemosine. Et ideo dicit Matthei.v. Beati misericordes quoniã misericordiã cõsequentur. ¶ Tertia causa que concurrit ad iustificationem impij siue peccatoris est formalis ꝛ perfectiua que dat perfectionem remissionis ad remittendum sicut charitas et amor dei: de qua in auctoritate: dimissa sunt ei peccata multa quoniam dilexit multũ: scz deum. Unde color charitatis purificat animam formaliter. vnde Esa.xliiij. dicit deus. Deleui vt nubem iniquitates tuas ꝛ quasi peccata tua. Nota ꝙ cõtritio habet materiam ꝛ formam. Materia est dolor de peccatis: forma ꝟo est vt talis sit respectu dei ꝛ propter deum: aliter quantũcũqꝫ doleret non esset contritio: sed potius attritio. Nota de quolibet statu. Primo de religioso qui tenet malam vitam ꝛ dolet quia prelatus vult eum punire nihil valet. Sed quando dolet respectu dei dicẽdo: o dñe tãtã gratiã fecistis mihi: quia de nemore mundi me plantastis in vestro iardino religionis vt vobis seruirem ꝛ ego oppositum feci. Item de sacerdotibus: timent ne ꝑdant beneficium ꝛc. Item layci qui ducuntur ad suspendendum bene deficiũt ꝛc. Sed quomodo dimittuntur eis peccata multa quando diligunt multum: non dicit quia doluit multum: quoniã hec est materia cõtritionis. Sed dilexit quia propter deum ꝛ respectu dei: ꝛ hec est forma cõtritiõis. Et de hoc est auctoritas Esa. xxxviij. q̃ loquens de ꝯtritione Ezechie. ꝓpter deũ dicit. Recogitabo tibi oẽs an. me.in ama.aĩe mee. Dñe si sic vi.ꝛ in talibus respectibꝰ respectu dei. Nota ꝙ dicit tibi nõ mũdo nec prelato nec mihi: sz tibi amaritudo mea amarissima: amara qr ꝑdidi gratiã dei: ꝛ multo amarior qr ꝑdidi gloriã paradisi ꝛ societatẽ angelorũ: amarissima qr suz iudicatꝰ in inferno cũ demonibꝰ. ¶ Quarta cã ꝯcurrit ad iustificationẽ ĩpij siue ad remissiõez pctõꝝ est finalis ꝛ cõpletiua q̃ notat̃ in auctoritate premissa cũ d̃r fides tua te saluã fecit vade in pace. Pctõr eñ in pctõ exñs est in guerra cũ deo. Questio est hic q̃re saluatio celestialis a xp̃o attribuit̃ fidei ꝛ nõ pnie qñ d̃r fides tua ꝛc. ꝛ nõ pnia tua ꝛc. Responsio est qm̃ nulla pnia remittit pctã nisi sit fundata in fide catholica: vt

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

pnia indeoꝝ ⁊ sarracenoꝝ nullo modo valet eis ad remissionẽ pctoꝝ: nec remittit eis pctã: qz non est fundata in fide xpi qz non credunt xpo: ideo dicit apl'us. ad Hebre. xj. Sine fide impossibile est placere deo. Et Eccl'. xv. ad hũc ppositũ dicitur fide deus purgans corda eoꝝ: non dicit pnia sed fide. Ideo bone gẽtes fundetis vos in fide: dicendo. Credo in eum ⁊c. mane ⁊ sero dic quomodo debet dici. Sic enim homo firmat se in fide: ⁊ sic sine dubio venietis ad saluationẽ. ad Roma. xvj. Si confitearis in ore tuo dominum Jesum ⁊ corde tuo credideris salvꝰ eris. Corde enim creditur ad iusticiã: ore aũt confessio fit ad salutem. Da similitudinem de lanterna in qua est lucerna vel candela accẽsa ⁊ extinguitur nisi habeat vnde respiret. Sic de lucerna fidei in lãterna cordis nisi respiret ⁊c.

¶ De triplici dispositione celorũ in comparatione ad animas. Distin. xlviij.

CElorum tres sunt dispositiones in cõparatione ad aias: qñ celi in sacra scriptura inueniũt. Primo durissimi impenetrabiliter.

Scõo nobilissimi delectabiliter.

Tertio aperti ⁊ patentes vniuersaliter.

¶ Primo celi in cõparatione ad animas holm sunt durissimi impenetrabiliter: ⁊ istud fuit ab Adã post pctũ vsq; christũ: fuerunt nãq; ita duri: qõ nullus quantũ cũq; sanctus potuit eos penetrare. Sed pro intelligentia istius nota q deꝰ creauit creaturas in triplici gradu. s. in gradu creaturaruꝝ mere spũalium. Et istas creaturas vocãt phi intelligentias: nos vero angelos. Et de istis loquit Dauid in ps. ciij. Qui facis angelos tuos spũs. Scõs gradus fuit creaturarũ mere corporalium que de se non habent aliquid spirituale. Et tales creature sunt anima bruta: pisces: aues ⁊c. puta arbores: lapides: sol: luna: stelle celi: ⁊ omnia elementa: animalia autem habent animam: scilicet eductam de potẽtia materie. Quod ostendit satis scriptura sacra cum dicit de piscibus ⁊ auibus. Bene. s. producant aque reptile anime viuentis ⁊ volatile super terram sub firmamento celi. Et hoc quantum ad animalia que sunt in aquis ⁊ in aere. Sed de animalibus que sunt in terra: dixit eodẽ capto. Producat terra animam viuentẽ in genere suo. Nota qõ dicit producat terra ⁊c. Tertius gradus est creature composite ex vtraq; natura. s. ex spirituali ⁊ corporali: ⁊ ista creatura est homo: q quantum ad corpus est similis bruto quod educatur de terra: quod ostenditur Geñ. ij. cum dicitur. Formauit deus hominẽ de limo terre ⁊ inspirauit in faciem eius spiraculum vite: anima aũt creat a deo: qõ ostenditur cum dr: ⁊ inspirauit in faciem eius spiraculũ vite. Et ideo ẽptum ad corpus reuertitur ad terram: de qua sum ptum est sicut corpora brutoꝝ q̃bus est simile. Et hoc considerãs dicebat Ecclesia. iij. Unus est interitus hoim ⁊ iumentoꝝ ⁊ equa viriusq; conditio. Et infra de terra facta sunt ⁊ in terraꝫ pariter reuertuntur. s. quo ad corpus. Et sic ptz quõ corpus reducitur ad terrã. Sed alia ẽm meritum expectat retributionem si bene se rexerit: et ideo non reuertit in terram sed vadit ad deum vt acciptat ẽmium laboꝝ. Et ideo Salomõ in eodẽ libro Eccli. cap. vlti. Reuertatur pulvis in terraꝫ vnde erat ⁊ spũs redeat ad deũ qui dedit illum. Quo viso sciendum qõ ẽnius adam: noe: abrahã: ⁊ ceteri sancti patres veteris testamenti bene rexissent corpꝰ suũ i hoc mũdo: tñ post egressũ aie a corpore non potuerunt eoꝝ aie penetrare celuꝫ vt intrarent cũ deo: duri erãt celi: ideo tam dicebantur duri ⁊ impenetrabiles: ⁊ illud clare ostendit Job cum dicit. xxxvij. cap. Tu fabricatus es celos qui solidissimi quasi ere subsistunt: ergo durissimi fuerunt celi. Et ratio quoniaꝫ dicit magister sententiarum in quarto. Quod propter peccatum Ade oẽs creature fuerunt deteriorate. Sicut sol q̃ lucebat septies plusq̃ modo. Et ita etiam cetere creature. Et ratio fuit quoniam omnes creature fuerunt facte propter homines cum deus nulla creatura indi

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

geret:non enim indigebat deus elemē-
tis:sed propter hoiem creata sunt. Item
nec celo sed fecit totum mundum ꝓpter
hominem ⁊ ipsum dedit homini vt illuz
possideret. Testatur hoc rex Dauid dic.
ps.ciiij. Constituit eum scilicet hominē
dominum domus sue ⁊ principez omīs
possessionis sue. Et ideo quādo aliquis
vassallus offendit dominum suum dñs
punit illū vassallū in bonis suis. Ita cū
Adam offendisset preceptum eius trans
grediendo deus corrupit terram ⁊ pos-
sessionem Ade. Et vastauit claritatez so
lis ⁊ cetera corrupit:⁊ fecit celos duros ⁊
impenetrabiles propter peccatum. Un-
de ꝙ celi sint duri propter peccatum: ptz
per scripturam sacram Leuiti. xxvj. Si
non obediueritis mihi addaz correptio
nes vestras septuplum propter peccata
vestra:⁊ conteram superbiam duritie ve
stre:daboq; vobis celum desuper sicut
ferrum ⁊ terram eneam consumetur in
cassum labor vester non proferet terra
germen:nec arbores poma prebebunt.
Patet ergo ꝙ propter peccatum homi-
nis celi sunt deteriorati. Sed moraliter
aduertamus ad textum istum: vbi nota
cum dicit septupluz. vnde sciatis ꝙ om-
nia peccata que committuntur a nobis
septempliant:hoc est in septem peccata
mortalia.s.superbia:luxuria ⁊c. Et ideo
corruptio istorum peccatorum fit septez
modis:vnde quodlibet peccatuz habet
suam propriam punitionem. Primo su-
perbia habet suam punitionem ꝓpriam
scz ventos ⁊tempestates:⁊ ratio est quia
sicut superbia est ventus ⁊ vanitas. Et
propter superbiam mulieres ornantur ⁊
dealbant facies suas vt videant̄:ideo in
punitionem mittit ventum maxime vē-
tum aquilonarem frigidum ad punien
dum:et vt talis mulier humilietur coo-
periendo se propter frigus. Item puni-
tio peccati auaritie:indigentia:⁊ paup-
tas. Et ratio est quia per auaritiaz quis
vult ditari. Et congregare diuitias per
dolum ⁊ furtum secretum:et rapinā vio
lentam ⁊ vsuram ⁊ non audent aliq̄d ex-
pendere:⁊ plures sunt qui de illis diui-
tijs non gaudent nec etiam tertius he-
res:quoniam statim reuertuntur vnde
venerunt. Est tamen consilium si quis
vult ditari vt seruet modum illius qui
vult conseruare poma qui putrida eijcit
ab alijs:quoniam al's omnia corrumpe
rētur:ita qui voluerit ditari eijciat diui-
tias corruptas hoc est male acquisitas
ab alijs:⁊ ita multiplicabuntur: si vero
non seruet istum modum punietur per
indigētiam ⁊ paupertatem. Luxuria pu
nitur per abluitiones ⁊ aque diluuia:et
illud prophetauit Jacob cum dicit filio
suo primogenito Ruben qui erat luxu-
riosus:intantum quod concubuit cum
vxore patris non tamen cum matre sua:
sed cum alia:quia Jacob habuit quat-
tuor mulieres. vñ dicit Gene.xlix. Rubē
effusus est ab aqua:non crescas cū eniz
luxuria sit superfluitas aquosi:iō deus
punit per aquam:sicut fecit etiam in di-
luuio tempore Noe propter peccatuz lu
xurie. Inuidiam punit per siccitatem: et
ratio est quia cor inuidi est siccum a cha
ritate ⁊ dilectione proximi:et ideo puni
tur per siccitatem in bonis suis. Gulosi-
tatem autem punit per pestilentiam:vn
de quia gulositas est stomachi nociua:⁊
inde procedunt infirmitates:ideo deus
punit eos per defectum nature ⁊ per in-
firmitatem. Iram vero punit per guer-
ram:et aduersitates:et diuisiones:quo-
niaz sicut irati habeet diuersos animos
ita facit eos deus magis diuersos: pu-
niens eos per guerras ⁊ diuisiones. Ac-
cidiam punit per epidimiam ⁊ mortali-
tatem. Et ratio est quia accidiosi ꝑdunt
tempus:et ideo sumit illud ꝓ parte sua
ad puniendum eos:et ita patet quomo
do puniuntur peccata per propriam pu
nitionem:ideo dicit in auctoritate pre-
dicta septies addam corruptionibus ve-
stris. Sed dicit conteram superbiam ve
stram. Quare iterat illud peccatum su-
perbie plusq̄ alia. ratio est: quia omne
peccatum mortale est superbia. Et om-
nium peccatoruz superbia est radix. De
clarat de quolibet peccato quomodo est
radix superbia in distinctione:⁊ ideo cuz
posuisset prius septem peccata: cum su
perbia sit radix iterat illud. vñ Eccli.x

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Omnis peccati initium est superbia:qui tenuerit eam adimplebitur maledictis: et ita patet quomodo celi fuerunt foetidi per punitionem peccati. Secundo fuerunt celi melliflui delectabiliter:et hoc a natiuitate christi usq; ad eius ascensionem. Pro quo nota q deus in scriptura dicitur ignis et mel:dicitur ignis propter actiuitatem veritatis sue:quia ignis inter cetera elementa est magis actiu⁹:de domino autem Jesu christo dicit Paul⁹ ad Ephe.xij. Etenim deus noster ignis consumens est. Item Deuteronomij.iiij. Dominus deus tuus ignis consumens est. Dicitur etiam mel propter infinitam dulcedinem sue misericordie:quod considerans Dauid dicit. Quā magna multitudo dulcedinis tue quam abscondisti timentibus te. Cum ergo deus sit infinite virtutis et infinite dulcedinis sicut ignis ferrum durum reddit molle:ita filius dei descendēs de celo assumere carnem humanam per infinitam virtutem ptransiens celos q̄ prius erant durificet illos molles et delectabiles et dulces per dulcedinem et mellis gratie spiritussancti. Et ad hoc est clara auctoritas ecclesie q̄ cantatur in matutinis natiuitatis domini in vno responsorio in quo sic dicitur. Hodie vobis de celo pax vera descendit:hodie per vniuersum mundum melliflui facti sunt celi. Et sic illi qui erāt in bethleem receperunt in die natiuitatis dulcedinem mellis spiritussancti stillātis super illos:ita etiam illi qui receperunt corpus domini in natiuitate sacramentaliter cum egressus fuit de virgine cum carne nostra testante petro in sua prima canonica:in primo capitulo dicēte. Per christum maxima et gloriosa nobis promissa donauit:vt per hoc efficiamur diuine consortie nostre. Et sicut celi per peccatum fuerunt indurati:ita cum redimerentur peccata fuerunt facti molles et distillauerunt ratione mellis gratie spiritussancti. Quod autem in natiuitate christi celi fuerunt facti molles:patet ps.lxvij. vbi dicit Dauid. Deus cum egredieris in conspectu populi tui:cum pertransieris in deserto terra mota est: etenim celi distillauerunt a facie dei sinay a facie dei israel:pluuiam voluntariam segregabis deus hereditati:et infirmata est:tu non perfecisti eam. Animalia tua habitabunt in ea:parasti in dulcedine tua pauperi deus. Sunt ibi enim quattuor versus:dicit. Egredieris in conspectu populi tui:quod nota q omnes chori angelorum viderunt filium dei descendentem incarnari:ideo dicit in conspectu populi tui:scilicet angelorum: quia omnibus angelis fuit nota incarnatio: nulli tamen de mundo nisi virgini gloriose:ideo dicit etiam pertransieris i deserto:scilicet in natiuitate exeūdo de virgine in mundum istum qui dicitur desertum propter feras habitantes in eo. Ita multi sunt fere propter peccata. Item dicit celi distillauerunt a facie dei sinay: a facie israel. Unde illemet deus qui dedit legem moysi in monte sinay sub specie ignis:in nube dedit legem nouaz in forma hominis personaliter:et dicit de sinay:quia ibi dedit legem in israel:inquantum dedit legem nouam christianis:vnde israel idem est quod vir videns deum:et ideo a facie eius distillauerunt: vt dictum est. Item dedit pluuiam voluntariam scilicet doctrinam euangelicam terre:scilicet hominibus que terra infirma erat prius:sed ipse perfecit eam et dicit. Animalia tua habitabunt in ea:sc̄z quattuor euangeliste qui sub forma animalium figurantur:sicut Mattheus in forma hominis. Marcus in forma leonis siue vituli. Johannes in forma aquile. Lucas in forma bouis. Dicit parasti in dulcedine tua pauperi:de⁹ dicit pauperi:dicent diuites qui erunt de ipsis. Pro quo nota q tres sunt gradus paupertatis. Primus gradus est paupertas apostolicalis:de qua apostoli se iactabant cuz dicebant Matth.xix. Ecce nos relinquimus omnia et secuti sumus te: tales q̄us sint pauperes habent dulcedinem in abundantia:cum plorant cuz deuotione magna:et rapiuntur in oratione pre dulcedine roris:gratie spiritussancti. Secundus gradus est paupertū qui modicum possident:sed de illo modico

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

contẽtanturtales sunt pauperes spiritu cuius contra voluntatẽ habeant paupertatem:tamen conformant voluntatem suam voluntati diuine:et istam paupertatem habuit Job cui perdidisset bona sua:conformauit enim voluntatẽ suã voluntati diuine:cuius displiceret sibi pdidisse:vnde dicit Job.j. Dominus dedit dominus abstulit ꝛc. Tertius gradus est diuitum qui contentantur diuitijs:et illas largiuntur pauperibus retẽta parte pro necessitate status eorum: et non figunt cor in ipsis cogitantes quod habuit illas dimittere: tales enim sunt pauperes spiritu. Et isto modo fuit pauper Dauid qui cuius esset ditissimus:et similiter omnes alij principes et diuites:et de istis loquit scriptura Prouer.xij. Est quasi pauper cum in multis diuitijs sit.

¶Tertia dispositio celorũ est:qz omnes sunt aperti vniuersaliter:et ista dispositio durat ab ascensione domini vsq; ad finem mundi:intantum quod omnis potest intrare:immo etiam infideles: quia non est necessarium quod itinerant nisi passum fidei: et baptismum: et obedientie. Item omnes christiani quantũcũq; sint peccatores:dummodo ambulent p quattuor passus.s. cordis contritionez: propositiuz non redeundi: confessionez: et penitentie iniuncte impletionem poterunt omnes intrare. Item faciendo deuotam oratiõnem quotidie mane et vespere. Item largiẽdo elemosinã remittẽdo iniurias et sumendo eucharistiaz. Et isto modo poterim⁹ dicere illud Actuz vij. Ecce video celos apertos: non dicit duros. Attamen peccatoribus fiunt duri:faciamus ergo taliter in hac vita duz possumus qꝫ nox mortis non nos apprehendat. Et caueamus qõ nobis non cõtingat sicut vni mercatorum redeuntiuz in ciuitate qui remansit in prato viridi iuxta fontem: et interim porta ciuitatis fuit clausa et sic remansit extra: et inimici apprehenderunt et depredati sunt. Aliter vero ingressus est ciuitatem et saluat⁹ est ab inimicis. Moraliter ciuitas est paradisus. de qua dicit Dauid ps. lxxxvj. Gloriosa dicta sunt de te ciuitas dei. Et statutum est qꝫ nisi vadamus de die non intrabimus. Illi vero qui vadunt et hospitantur de die:sez in gratia habent bonam cenam cum angelis:sanctis:et amicis dei:vnde Apoca.xix. Beati qui ad cenam nuptiarum agni vocati sunt: attamen si non vadamus in gratia dei non intrabimus ambulantes in nocte peccatorum:et ideo dicebat Christus Johã. xij. Ambulate dum lucem habetis vt nõ vos tenebre apprehendant. Et qui ambulat in tenebris nescit quo vadat:ptatum est mundus iste in quo peccatores resident propter peccata sua:et tales in fine vite sue non possunt intrare ciuitatez cuius clamentscilicet propter timorem pene:quia non est vera penitentia nisi fiat amore et non timore:quia illam penitentiam habent damnati:de quib⁹ Sapien.v. Videntes turbabuntur timore horribili: et mirabuntur in subitatione inspirate salutis gemẽtes pre angustia spiritus dicentes intra se:penitẽtiã agẽtes:et pre angustia spirit⁹ gementes. Ergo dum tempus restat ambulemus per bona opera:als audietur parabolã que ponitur Luce.xiij. Cum intrauerit paterfamilias et clauserit ostium incipietis foras stare et pulsare ad ostium dicẽtes. Domine domine aperi nobis. Et respondens dicet nobis:nescio vos vnde estis. Tunc incipiens dicere: manducabimus coram te et bibimus:et in plateis nostris docuisti:et dicet nobis:nescio vos vnde estis. Discedite a me operarij iniquitatis:ex quo aperta est porta paradisi:timeremus vt de die veniamus ad ciuitatem perhennem. Ad quã nos perducat Jesus ꝛc.

¶De tribus que habemus que male cõcluduntur. Distinctio.xliiij.

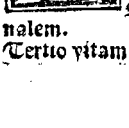

Concluduntur male tria que habemus:scilicet corpus: anima: vita temporalis: habemus nanq; Primo corpus materiale. Secundo animam rationalem.

Tertio vitam humanã siue temporalẽ.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

¶ Primo ergo habemus corpus materiale quod est magnũ bonũ quod deus dedit nobis vt cũ eo agamus penitentiã in hoc mũdo vt delectemur cũ eo. Et est ne magnũ bonum qui bene regit illud: quoniã si prius q̃ cõdemnaretur aĩa in inferno haberet modicũ corpus coniunctũ cum eo posset penitere ⁊ saluari: ergo bonũ est corpus: agamus ergo cũ possumus cũ eo penitentiã: ad qd̃ faciendum hortatur nos Paulus apl's ad Rom̃. xij. di. Obsecro vos itaq; fratres per misericordiã dei: vt exhibeatis corpora vestra hostiã viuentẽ sanctã deo placentẽ. Sed bonũ illud male concluditur per mortẽ: quantũcunq; em̃ quis fuerit potens diues ⁊ pulcher habet concludi in fine per mortẽ. Et de hoc loquit̃ scriptura Eccl'i. Noli metuere iudiciuz mortis memẽto que ante fuerũt ⁊ que super vẽtura sunt tibi hoc iudiciũ ⁊ dño omni carni. Cogitemus ergo quãta tristitia: quantus dolor est illi qui cõdemnatus est ad mortẽ. Et si bene meditemur: inueniem⁹ q̃ maiorẽ tristitiã ⁊ maiorem dolorẽ debemus nos habere: qm̃ ille qui condẽnatus est in iudicio hũano aliquo modo põt euadere per appellationẽ ⁊ supplicationem et rogamina aut resistentia amicorum ⁊ parentum: sicut Jonathas a patre suo Saule. j. Regũ. xiiij. Ergo ne Jonathas morietur qr fecit salutem hãc magnã in Jsrael: hoc nephas est. Et sequit̃. Liberauit populus Jonathã vt nõ moreret̃. Alij euadunt per miracula diuina sicut fecit de illo peregrino suspenso quẽ sustinuit beatus Jacobus per mẽsem vel aliquãdo per artẽ demonum. Et ita potest quis breuiter euadere illud iudiciũ: sed iudicium datũ contra homines non potest quis euadere: immo Christus mortuus est. Luce vlt. Nonne oportuit christum pati: et ita intrare gloriam suã: nec etiam euasit beata virgo Maria. Ergo nec euadent alij: quomodo ergo gaudebimus in hoc mundo cum cõclusum sit q̃ moriemur. Stulti possumus a sapientibus iudicari. Audiatis sup hoc Pauli apostoli doctorum veritatis testimoniũ dicentis ad Heb. ix. Statutum est hominibus semel mori: qd̃ quidem statutum irreuocabile est: nã ⁊ Christus mortuus est beata virgo Maria prophete apostoli ⁊ ceteri sancti. Ecce ergo conclusio corporis per mortem: ergo cum omnis conclusio fiat sillogistice vel enthimematice aut exemplariter vel inductiue. Dicitur q̃ fit enthimematice quia ex antecedẽte bene concluditur sic: primus homo scilz Adam peccauit: propter quod mortuus est: ergo homines moriuntur: ⁊ istũ modũ excludendi dat apostolus ad Rom̃. v. di. Sicut per vnum hominem peccatum in hoc mundo intrauit ⁊ per peccatum mors: ita in omnes homines mors pertransit: in quo omnes peccauerunt. Sed hec auctoritas indiget declaratione: dicit em̃ q̃ per peccatum mors in oẽs homines pertransit. Quinto autem non videtur crudele cum filij nõdum essent quãdo pater peccauit. Et per cõsequens non consenserunt ergo ⁊c. Maxime cum dicat scriptura Ezechiel'. xviij. Filius nõ portabit iniquitatem patris filij iustitia iusti super eũ erit: et impietas impij erit super eum: si autem impius egerit penitentiã ab omnibus peccatis que operatus est: ⁊ custodierit om̃ia precepta mea et fecit iudicium ⁊ iustitiam vita viuet ⁊ non morietur. Pro declaratione notandum omne animal habens qualitates contrarias naturaliter habet mori. Et propter hanc rationem Adam habebat naturaliter mori. Deus autem dederat tantam armoniã q̃ non fuisset excessus inter qualitates illas si non peccasset: cõposuisset eos in iustitia originali ⁊ sic nõ fuisset mortuus: anteq̃ enim trãsgrederetur preceptũ sibi datũ habebat quandam immortalitatẽ hoc est possibilitatẽ non moriendi: quequidem possibilitas principaliter erat in anima tanq̃ ab influente quia sicut ipsa erat subiecta deo ita ⁊ corpus ei. Itẽ erat a corporis qualitate sicut a disponente: a ligno vero vite sicut a vegetante ⁊ senectutem prohibente: a regimine vero diuine prouidentie sicut ab interius conseruante et exterius protegente. Sed transgrediẽte hodie diuinum preceptum fuit destituta.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Nam talibus auxilijs ꝛ amisit illud pri
uilegium: ꝛ dimissus est in naturalibus
et ideo cū naturaliter haberet bene mo-
rimoruus est: ꝛ similiter nos ex quo ge
niti sumus ex ipso existenti ex in natu-
ralibus: et sub naturalibus. Possumus
ergo concludere ꝙ mors partim est na-
turalis: et partim iudicialis. Naturalis
quia naturaliter inest. Judicialis ꝙ de
sicut iudicio suo statuit cum post peccatuꝫ
dimisit eū in naturalibus. Et potest de-
clarari de filijs alicuius quādo aliquis
rex facit de pastore militem et nobilem:
qui postmodum offendit regem. Tunc
rex si ejiciat eum et remittat in priorem
statum pastoralem: omnes filij qui na-
scētur erunt innobiles sicut pater et ma
ter: ergo sequitur verum quod dicit per
vnum primuꝫ hominem ꝛc. Et sequitur
post in quo omnes peccauerunt ꝙ decla
ratur de aliquo principe cui rex commit
tit castrū in finibus inimicorum qui p-
dit regem tradendo castrum inimicis il
le vocabitur semper proditor: et filij qui
nascentur ex eo erunt: et vocabuntur fi-
lij proditoris: tamen non puniētur sicut
pater sed non erunt in seruitio regis nec
in palatio suo vt filij proditoris. Ita fuit
proditor Adam qui cōdemnatus fuit in
inferno nisi egisset penitentiam filij: ta-
men propter peccatum illud non debe-
bant intrare infernum: sed nec etiā debe
bant esse in palatio regis. i. in paradiso:
sed deus dat eis locum in lymbo amenū
in quo vtantur intellectu ꝛ scientia ꝛ nō
curant de palatio dei: quia vident se in-
dignos: possunt tamē fieri de familia re
gis per baptismum: et ita intrare pala-
tium: prout clare patet in textu euange-
lij Joan. iij. Nisi quis renatus fuerit ex
aqua et spiritu sancto: non potest intra-
re in regnum dei. Ergo possumus con-
cludere ꝙ supradictum. ſ. bonum corpo
ris concluditur per mortem. vnde Da-
uid Ps. lxxvij. Quam fecit semite tre sue
et non pepercit a morte ire animarū eo-
rum: ꝛ tumenta eorū in morte conclusit.
Intelligitur sic viam fecit sc̄z deus semi
te tre sue. Unde ira dei fuit rigor iusti-
tie quando dixit Adam Gen. ij. In qua-
cūq; die comederis morte morieris. Di
ferentia est inter viam et semitam qz se-
mita est parvula via. Via autem est ma
gna: semita autem erat in Adam cū ipse
esset solus: et tunc erat parua via. Sed
tunc fuit magna quando filij nati sunt ꝛ
creuit ꝛ facta est magna. Et sequitur: et
tumenta eorum in morte conclusit: ibāt
tumēta corpori nostro que cōcluduntur
in morte: ergo patet ꝙ bonum primū qō
habemus. ſ. corpꝰ male concluditur per
mortē quoniam incineratur ꝛ in puluе
rem reuertitur. Secūdo habemus ani
mam rationalem que etiam cōcluditur
in morte: quoniam Adam propter pec
catum cōclusit animam suam vt iret ad
infernum. Pro quo sciēdum ꝙ in corde
terre sunt quattuor loca ad que ibāt ani
me ante christi passionem: sc̄z carcer dā
natorum: lymbus puerorum: locus pur
gandorum: ꝛ sinus perfectorum: et quili
bet istorum locorū dicitur infernus. Et
breuiter ante aduētum christi conclusio
erat ꝙ omnes anime descendebant ad
vnum istorum locorum sm̄ cōditionem
in qua moriebantur. Et hoc breuiter at-
testatur Dauid Ps. lxxxviij. di. Quis est
homo qui viuet ꝛ non videbit mortē ani
me sue de manu inferi. Eruet a morte. c.
corpus et animam de manu infert. q. d.
nullus. Quomodo autem fit ista conclu
sio dicitur ꝙ sillogistice ex duabus pre-
missis. ſ. hoc modo nullus intrabit in fer
num nisi per peccatum mortale ꝛ per fi-
nalē impenitentiā vnde non dānaretur
aliquis p pcō mortali nisi moreret im-
penitēs. vñ Job. xxj. Tenent tympanū ꝛ
cytharā ꝛ gaudent ad sonum organi du
cūt in bonis dies suos ꝛ in pūcto ad in-
ferna descendūt vbi ostēdunt tria pcā.
Primū est peccatū carnale ꝙ intelligit p
tympanū. Aliud est peccatū qō cōmittit
propter bona tpalia sicut est auaritia ꝙ
intelligitur per cytharā: vnde sicut in cy
thara sunt octo chorde q̄ sunt quattuor
paria ita in pcō auaritie sunt octo spēs
que sunt quattuor paria. Primū par est
rapina magnorum dñorū: simonia prela
torū cauille q̄ tenēt eas sunt pōpe quas
ducūt. Scōm par est vsura et sacrilegiū

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

prima est in mercatorib⁹ cauilla est sup-
fluitas domus siue familie: secũda est in
illis qui retinent bona ecclesiastica ⁊ ca-
piũt bona ecclesie cauilla est põpa. Ter
tium par est fraus siue dolus ⁊ furtũ se-
cretum cauille sunt vt supra in ꝓximo.
Quartum par est retẽtio ⁊ vsurpatio: re-
tentio nõ suorum: cauilla est vsurpando
obligationes non solũ mortuorũ sed eo-
rum qui non possunt vindicare ⁊ post ta
les congaudẽt in organis q̃ dãt grossum
sonũ: similiter ipsi propter superbiã non
tamẽ dãnarẽtur ꝓpter hoc: sequitur: du
cunt in bonis dies suos: per qđ intelligi
tur finalis impenitẽtia: ergo cõclusa est
anima ⁊c. vñ Hieremias loquẽs in per-
sona aĩe existẽtis in inferno dicit Threñ.
iij. Conclusit vias meas lapidibus q̃dra
tis semitas meas subuertit: via dicit ibi
decẽ precepta legis per que om̃is homo
quantuncunq; ignorans debet transire
al's perdit viã generalem: precepta em̃
sunt via ad paradisum in cuius signum
dicit Mat. xix. Si vis ad vitã ingredi ser
ua mãdata: precepta ergo sunt via. Et iõ
dicit anima: cõclusit vias meas lapidi-
bus quadratis ꝙ est fortius edificiuz q̃
ex rotũdis. Et ideo dixit anima cõclusit
vias meas q̃ nõ possum vltra redire ad
seruandũ illas vias ad recte ambulan-
dum per eas. Sequitur ⁊ semitas meas
subuertit: per qđ intelligit vita religio-
sorum ⁊ sacerdotũ quib⁹ non sufficit ten
dere ad viã generalem. s. mãdatorũ: sed
oportet ire per semitas religionis ⁊ offi-
cij al's subuertitur eorũ semita ad recti-
tudinẽ regule: et ita sunt in inferno. Uñ
regula religionis cito ducit ad paradi-
sum sicut semita ad terminũ: sed quãdo
sunt in inferno habẽt illam subuersam:
q̃ sicut debebant ascendere descendũt:
semite etiã sunt virtutes contra septem
peccata mortalia: sed si nõ habeãtur ille
tunc sunt subuerse si autẽ possent: semi-
ta est confessio que si nõ fiat in hoc mun-
do subuertitur in inferno: q̃ illic confitẽ
tur peccata. Sed quõ đr Ps. v. Uidentes
turbabũtur timore horribili ⁊ mirabun
tur in subitatione insperate salutis dicẽ
tes intra se penitentiã agentes ⁊ pre an-
gustia spũs gemẽtes ⁊c. ¶ Tertio habe
mus vitam humanã sicut temporalem
sed quõ ista vita cõcluditur pro vero stri
ctissime quoniam de omni verbo quan-
tũcunq; immo de quocunq; facto habe
mus reddere rationẽ deo in iudicio. s. de
quolibet verbo: de q̃libet passu: de qua-
libet comestione: de quolibet bolo car-
nis: de qualibet vice potus. O de⁹ quo-
modo euadetur ista conclusio quia non
solũ de bonis vel de malis tantum: sed
etiam de illo quod nõ est bonũ neq; ma
lum. Hoc clare patet Mat. xij. vbi sic ha
betur: ꝙ de omni verbo otioso quod lo-
ocuti fuerũt homines reddẽt rationem
in die iudicij: de eo vbi dicit glossa ꝙ ver
bum otiosum nulli prodest neq; nocet.
ideo Grego. O deus quõ reddam ratio
nem de illo quod habet rationem boni
vel mali: de berbo ergo otioso ⁊ quibus-
cunq; alijs redditur ratio siue bona siue
mala. vnde Dauid Ps. lxxiiij. Cum acce
pero tempus ego iustitias iudicabo. lo-
quitur in persona dei dicit ergo cũ acce-
pero tẽpus. Tẽpus em̃ est dei: ⁊ non ve-
strũ: qđ ipse accipiet in die iudicij et tunc
iudicabit iustitias scz bonum: vtrũ bene
factũ sit ⁊ qua de causa: vtrũ pro deo vel
alias. O deus si iudicẽtur iustitie quõ iu
dicabunt pctã ⁊ iniustitie: g̃ conclusio iu
stitie fiet in iudicio. Sed quõ cõcludit đr
ꝙ iductiue: vñ cõcludit sic si reddit ratio
de opib⁹ manuũ: de opib⁹ pedũ: de ope-
rib⁹ oris: de visu: de auditu: ⁊ sic de alijs
ergo de tota vita fiet iustitia. Et iõ dicit
scriptura Eccl'i. Et est finis tã libri q̃ ca
pituli. Cũcta q̃ fiũt adducet de⁹ in iudi-
ciũ ꝓ oi errato siue bonũ siue malũ sic: et
ista ꝯcl'o fiet i iudicio. vñ Ezechiel ꝓpha
loquens in ꝑsona pr̃is ad filiũ: dicit Eze
chiel. vij. Fac cõclusionẽ qm̃ terra plena
est iudicio sanguinũ ⁊ ciuitas ꝑlena iniq̃
tate. Caueamus g̃ qm̃ stricte examinabi
mur: habem⁹ tñ remediũ. s. vt grosso mõ
reddam⁹ rõnẽ in hoc mũdo confessorib⁹
hoc est vt confiteamur pctã in specie qm̃
nõ sufficeret in gñe: non em̃ sufficeret sic
dicere peccaui ꝑ supbiã: peccaui ꝑ auari
tiã: ꝑ luxuriã: sed opz dicere sic peccaui ꝑ
supbiã q̃ sui inobediens deo pr̃i ⁊c. Itẽ

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

in gñali dicere species ꝙ nõ opꝫ descẽde re ad idiuidua: ⁊ isto mõ reddet̃ rõ deo. Et rõ est: qꝛ cũ solus deꝰ possit remittere peccata. Mat.ij. Quis em̃ põt remittere pctã nisi solus deꝰ: dimisit in hoc mũdo locũtenentem rõne de post ꝙ ipse assum psit naturã humanã: ⁊ ipsaꝫ in tot hono rauit que hꝫ pro xp̃o recipere rõnẽ. Et iõ aĩa exuta a corpe veniens corã deo qñ di cet ei deꝰ Luce.xviij. Redde rõnẽ villica tiõis tue: poterit dicere dñe reddidi: tũc vidẽs xp̃s formã remissiõis siue absolu tionis in frõte dicet sufficit veni ꝯ ⁊ intra in gaudiũ dñi tui: reddamꝰ ergo rõnẽ in hoc mũdo ⁊ nõ reddemus in alio: qm̃ vt testat̃ apl̃s.j. ad Cor.xj. Si nosipsos iu dicaremꝰ nõ vtiqꝫ iudicaremur. q.d. si iu dicaremus nos accusando in cõfessione non iudicaremur in iudicio diuino: sed ad gloriam duceremur ⁊c.

¶ De quattuor q̃ debemꝰ confidere nos a deo habere: de q̃bꝰ cõfidũt filij natura les se illa habere a patre. Distin.xlv.

Onfidere debemus ꝙ a deo habemꝰ quattuor de quibꝰ cõfidũt filij natu rales se habere a p̃re: con fidunt enim habere

Primo promissionem personalem.
Secundo remissionem liberalem.
Tertio defensionem temporalem.
Quarto possessionem eternalem.

¶ Primo ergo cõfidũt filij naturales ꝙ habebũt a p̃re ꝓmissionẽ ꝑsonalẽ: vnde parui pueri nõ curãt sibi ꝓuidere tm̃ cõ fidũt in patre: vñ breuiter oẽm fiduciã ⁊ oẽm exercitationẽ habent in pre. Et talẽ vellet deꝰ ꝙ haberemꝰ in eo: vñ ꝑm ꝙ q̃s est in officio suo vult deꝰ ꝙ nõ sit otiosus ꝑ sex dies septimane: ⁊ de labore suo deꝰ faciet fructũ: siue sit semẽ ĩ terra siue fru ctus vinearũ siue mercãtiarũ. Et sil̃r fru ctũ aĩalium qꝛ oĩa multiplicat: vñ Mat. vj. Nolite solliciti esse aĩe vestre q̃d mã ducetis neqꝫ corpori vr̃o q̃d induamini. Confiteamur ꝯ dũ tñ laboremꝰ sex diebꝰ et q̃escamꝰ in die dñico: diceret aliq̃s sta bimꝰ ꝯ otiosi in die dñico? rñdeo ꝙ nõ: qꝛ dicit primũ querite regnũ dei: et iustitiã eius ⁊ hec oĩa adijcient̃ vobis: dicit pri mũ.i. primitus aduerbiũ: et intelligit̃ in primordio totiꝰ septimane.s. in die dñi co ⁊ hec oĩa ⁊c. Sed nõ cõfidimus in ver bis eius: ⁊ tñ confidimus in charta vniꝰ notarij sed nõ in sua. Et de ista cõfidẽtia quã debemꝰ habere ĩ deo hortat̃ Hiere. xvij.c.di. Beatꝰ vir q̃ cõfidit in dño: ⁊ erit fiducia eiꝰ dñs: ⁊ erit quasi lignũ ꝙ trãs plãtat̃ sup aq̃s ꝙ ad humorẽ mittit radi ces suas: ⁊ nõ timebit cũ venerit estus: ⁊ erit foliũ eiꝰ viride: et in tp̃e siccitatis nõ erit solicitũ: nec aliq̃n desinet facere fru ctũ. Nota ꝙ nõ ponit ibi verbũ ad remo uẽdũ differẽtiã tp̃is qꝛ intelligit̃ ꝙ semp est bñdictꝰ tã in p̃terito q̃ꝫ in p̃senti ⁊ fu turo: dicit em̃ ꝙ q̃ cõfidit in dño erit sicut arbor eradicata a terra sua et plãtata cir ca aquã: arbor est hõ q̃ plãtat̃ iuxta aq̃s id est iuxta doctrinas celestes in missa in die dñico eradicatus: p̃rio a terra sicca.i. ab op̃ibꝰ tp̃alibꝰ sex dierũ: ⁊ sunt q̃ttuor radices q̃ debent radicari iuxta illas do ctrinas: prima radix est mẽoria.s. memo rãdo cerimonias q̃ fiũt in eccl̃ia ⁊ q̃re ita fiũt sicut est de eleuatiõe corp̃is xp̃i et di uisiõe hostie in tres p̃tes ⁊c. Scd̃a radix est intelligẽtia.s. ĩtelligere sine errore: ꝙ xp̃s est in hostia ⁊ nõ ꝑm solã apparentiã sicut in speculo. Tertia est volũtas q̃ dꝫ inflãmari in cognitiõe ⁊ dilectiõe ipsius dñi nr̃i Jesu xp̃i. Quarta radix est contẽ plari ⁊ tunc ardere in dilectione dei ⁊ ꝑm istas q̃ttuor radices ponit in auctoritate q̃ttuor clausulas ⁊ ponit q̃ttuor febres q̃ est cõior infirmitas. ¶ Scd̃o debemꝰ ꝯfi dere ꝙ habebimꝰ a deo remissionẽ libe ralẽꝫ: vñ sicut in hospitio vbi sunt pueri ipsi faciũt multa forefacta. Pro quibus debẽt corrigi a patre: ipsi tamẽ confidũt in patre ꝙ remittit eis: ita facimus nos humiliãdo nos coram deo patre nostro cũ forefacimus in suo hospitio hoc est in mundo isto: vnde Baruch. iij. O Jsra el q̃ꝫ magna est domus dei: ⁊ ingens locus possessionis eius magnꝰ ⁊ non habet fi nẽ: possumus ergo cõfidere de remissio ne sicut filius sperat a patre: vnde Da uid ps̃. cij. Quomodo miseretur pater filiorũ misertus est dñs timentibꝰ se qm̃

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ipse cognouit figmentuz nostrũ. Tñ nõ faciamus sicut mali filij qui dum corrigũtur a patre fugiũt et post dum pater tenet eos in cẽtuplo puniũtur: ⁊ hoc propter inbedientiam: ita multi sunt quando affliguntur a deo spuunt cõtra celũ in despectu dei: ⁊ despiciũt ipsum ⁊ finaliter perdurant in maliciam vsq; sint in inferno. Spoliemur ergo coram deo patre nostro in cõfessione sumendo virgaz correctionis scz penitentiam vel tribulationẽ patienter: ⁊ ita erimus in gratia eius: vbi nota exemplum Mat. ix. Cum christus faceret miracula in quadam ciuitate ⁊ deferretur: ei paralyticus totus siccus a quattuor amicis duobus ante: ⁊ duob⁹ retro aspiciens eũ ies⁹ ⁊ misertus eius dixit illi. Confide fili remittũtur tibi peccata tua. Voluit ergo primo ꝙ confideret: sed videam⁹ quis est iste paralyticus: et qui sunt quattuor amici portantes ipsum. Paralyticus est quilibet existens in peccato mortali: quia sicut paralyticus non põt aliquid operari cum manibus nec aliquod opus facere: ita existẽs in peccato mortali non põt aliquod opus facere qđ prosit sibi ad vitam eternam obtinendam: non tamen propter hoc est desistendũ a bonis operibus excepta cõmunione: quia illa bona proficiunt ad habẽdum bona in hoc mundo ⁊ etiaz ꝙ propter illa bona non patietur deus illum mori in pctõ mortali tamẽ nõ ꝓsunt ad meritũ vite eterne. Et ideo Joã. xv. dicit xp̃s. Sicut palmes non potest facere fructũ a semetip̃o nisi manserit in vite sic nec vos nisi manseritis in me: ille em̃ est plantat⁹ in vite. s. in christo qui manet in eo per fidem et gratiam al's non: lect⁹ est penitẽtia que portat peccatorẽ corã deo qm̃ aliter nõ potest portari coram deo nisi in lecto penitentie: in cuius signum dicit christus Luc. xiij. Dico vobis nisi pniam egeritis omnes simul peribitis. Portitores sunt quattuor opera vere penitẽtie. Primus est cõtritio siue displicẽtia de pctis et illud est a parte dextra. Scđs est propositum non redeũdi ad peccata ⁊ istud est a parte sinistra: ⁊ isti a parte añ. Tertius est oris confessio: ⁊ iste est a ꝑte dextra. Quart⁹ est penitentie iniũcte impletio: ⁊ iste est a parte sinistra. Tertio debemus habere fiduciã ꝙ habebimus a deo defensionẽ tẽporalẽ sicut filij in tribulatiõe solent recurrere ad patrez: ita ⁊ nos ad dñz ⁊ iõ ipsemet nos induxit di. Luc. xj. Quãdo discipuli petierũt ab eo magister doce nos orare: rñdit cum oratis dicite Pater noster ⁊c. nõ voluit vocari rex vl' imperator aut dñs: sed pater vt melius confiderem⁹: vbi nota hystoriã q̃ habet Mat. xiiij. De nauicula posita in mari q̃ propter cõtrarietatem venti iactabat magnis fluctibus: ⁊ ita erant discipuli exñtes i ea in periculo submergendi: iesus aũt venit ad eos ambulãs supra mare: et dixit eis: hẽte fiduciam. Ego suz nolite timere: nauis est eccl'ia ꝑ similitudinẽ nauis. Et nota quomõ stricta erat a principio: ⁊ quomõ ampliata est: ⁊ quõ iterum cõstricta per plura scismata sicut sub p̃sbytero Joãne ⁊ Machometo vsq; ad finem mundi: qm̃ tunc ita restringet ꝙ pauci remanebũt in ea fideles: vñ Luc. xvij. Filius hoĩs veniẽs putas inueniet fidem in terra: veniens ad iudiciuz: et ita ecclesia est nauis de qua loq̃tur scriptura Prouerb. vlti. Facta est quasi nauis institoris vent⁹ siue ꝓcella. Procella est ꝑsecutio martyrũ ⁊ diaboli qui tentat de fide cum vento tẽtatiõis: de quo Job primo. Ventus vehemens irruit a regione deserti: ⁊ concussit quattuor angulos domus: domus est eccl'ia super quattuor angulos scz super quattuor euãgelistas in quibus est infallibilis doctrina fundata. Procella nauẽ agitãs et cõcutiens est tribulatio mũdana que viget tam in guerris q̃ diuisionibus ⁊c. q̃ ꝓcedunt ex sup̃bia: inuidia: auaritia: ira: de q̃bus ꝓcellis loq̃tur Dauid psal. xcix. Mirabiles elationes maris: terribilis erit ꝑsecutio antichristi. O q̃ magna ꝓcella ⁊ tempestas erit tũc: fantasmata sunt peccata carnalia que pretereunt vt fantasma: quia non sunt nisi vanitas: de q̃bus loquit̃ Dauid p̃s. iiij. Filij hominũ vsquequo graui corde vt q̃d dili. va. ⁊ que. men. contra illud fan-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

tasma est recipere xp̄m in eucharistia. Quarto possumus et debemus habere fiduciam ꝙ habebimꝰ a deo possessionez eternalez si simus heredes dei sicut filij naturales in hoc mundo confidunt et fiduciam habent ꝙ habebūt hereditatē tēporalē: ad Ro.iiij. Clare hoc dicit apl's dicēs filij et heredes dei efficimur in baptismo: al's sumꝰ filij ancille.i.carnis: et ideo possidebimus regnū. Jo.iij. Nisi quis renatꝰ fuerit ex aq̄ ⁊ spū.s.nō po.intro.in regnum dei: ergo a cōtrario sensu qui renati fue.intrabūt in regnū: et ideo baptisati possunt cōfidere ꝙ habebunt regnum dei in possessionē eternalem. Quam nobis ⁊c.

¶ De q̄druplici cōgregatiōe. Dist.xlvj.

Congregatio est q̄druplex.
Prima est congregatio per misericordiam.
Scd̄a est congregatio per iustitiam.
Tertia est congregatio ad miseriam.
Quarta est congregatio ad gloriam.

¶ Prima cōgregatio fuit per fidē ⁊ obedientiam: qꝛ cū ppl's esset diuisus in diuersis sectis christus ꝑ suam miam congregauit illos: et fuerūt credētes ⁊ obedientes ei: isto enim mō congregantur hoies ad xp̄m qm̄ si quis deficiat in vno istoꝝ.s.mandatoꝝ non pōt saluari: sine fide enim nō pōt q̄s placere deo: nec sil'r ꝓdest fides sine obedientia: ⁊ hoc clare testat̄ beatus Jacobus in sua canonica: scd̄o capl'o di. Quid ꝓdest fratres mei si quis fidē dicat se habere ⁊ opera nō habet nunquid fides poterit saluare eum. Si autem frater et soror nudi sunt ⁊ indigent victu quotidiano dicat aūt de vobis aliq̄s illis ite in pace. Calefacimini: et saturamini: nō dederit ⁊ āt eis q̄ necessaria sūt corpori q̄d ꝓderit: sic ⁊ fides si nō habet opera mortua est in semetip̄a Et ideo christus voluit congregare populos non credentes ⁊ inobedientes: et hoc per misericordiam. ⁊ de ista congregatione est tex. Matt.xxiij. Hierusalem hierl'm que occidis ꝓphetas: ⁊ lapidas eos qui ad te missi sūt quotiēs volui cōgregare filios tuos quēadmodū gallia cōgregat pullos sub alis ⁊ noluisti quotiens.i.cū p̄dicarē multotiēs: vt reuocarem et congregarem te sicut gallina pullifera: qꝛ sicut illa gallina est macra ꝓpt̄ nutrimentū pulloꝝ: ita christꝰ fuit macer per pniam ad nostrū exemplū intm̄ ꝙ credebant iudei ꝙ eēt magis senex q̄ esset: vn̄ dixerūt ei Jo.viij. Quinquaginta annos nondū habes ⁊c. Item fuit gallina quia sicut gallina est rauca ita xp̄s fuit raucus ꝑ predicationē intātuz ꝙ in persona sua dicit p̄s.lxviij. Rauce facte fauces mee. Et sicut gallina vcoat pullos comedentes escā ne miluus eos rapiat. ita christus vocat pctōres piccātes grana: qm̄ aliqui sūt piccātes in grano supbie aliqui in grano luxurie: aliqui in grano auaritie ⁊c. sed xp̄s vocat eos sub alas per veram credulitatem et plenaz obediētiā ne miluꝰ.s.demō rapiat eos.

¶ Scd̄a congregatio erit per iustitiam scz in die iudicij: quia omnes congregabuntur vt accipiat vnusq̄sq̄ p̄mium meriti vel dānationez de meriti: de qua cōgregatione loq̄tur Joel. in tertio capl'o libri sui dicens in ꝑsona iesu christi in tēpore illo dicit dominꝰ. Ego congregabo omnes gentes et educā eas in valle Josaphat et disceptabo cum eis ibi sup̄ populo meo. Item est alia auctoritas noui testi Matt.xxv. Cum venerit filiꝰ hominis in maiestate sua: et omnes angeli eius cum eo: tūc sedebit super thronū maiestatis sue et congregabuntur ante eum omnes gētes. ¶ Tertia congregatio fiet ad miseriam: scilz in illo iudicio qm̄ illi qui nolunt penitere et peccant ⁊ moriuntur in peccatis mortalibꝰ tales congregabunt̄ in vnū ⁊ ponentur in inferno. Quod preuidēs Esaias in spiritu ꝓphetico dicit Esa.xxiiij. In die illa visitabit dn̄s super militiam celi in excelso et super reges terre qui sunt super terrā et congregabuntur in cōgregatiōe vniꝰ facis in lacum et claudentur in carcere: dicit super militiam celi in excelso scilicet demones qui fuerūt milites dei in celo sed ceciderunt per peccatum: et di-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

cit super principes ⁊ reges terre: et ponit istos maiores: ⁊ non minores ⁊ unusquisq; arguat. Sed xps habet potestatem sup maiores: vnde ergo habet ptātem sup minores talis ergo congregatio fiet scōm vnuscuiusq; cōditionem: qz de malis prelatis fiet vna congregatio et ponentur in inferno ⁊ sic de alijs statib⁹ et cōditionib⁹. ¶Quarta cōgregatio p gr̄iam: qm̄ oēs illi qui tenuerūt bonā vitam in isto mundo congregabuntur a christo ⁊ ponentur in paradiso in etate xxx. annorum vel circa illud: iuxta illud ad Epheseos quarto. Occurremus oēs in vnitatem fidei ⁊ agnitionis christi in virum perfectum in mensurā etatis plenitudinis christi. Itē Mat. iij. Ventilabrum in manu eius ⁊ permūdabit aream suā ⁊ cōgregabit triticū suum in horreū suū: paleas aūt cōburet igni inextinguibili: dicit vētilabrū scz illa pala vel instrm cū qua vel quo ventilat bladū qm̄ granū remanet ⁊ portat palea a vento: ita xps hns vētilabrū in manu eius hoc est auctoritatē iudicialē quam hz xps in manu hoc est in potestate ⁊ tunc remanebunt purgati boni a malis ⁊ ponent in horreo felicitatis eterne scz in gloria paradisi. Quam nobis ⁊c.

¶De tribus modis credendi.

Distinctio. xlvij.

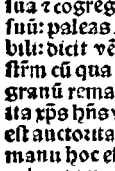

Redendi sunt tres modi.

Primus est credere deū: et ista credētia venit p sciaz. Secūd⁹ est credere deo: et ista venit per reuerētiam.

Tertius est credere in deū: ⁊ ista venit p obedientiam.

¶Prim⁹ ergo modus siue gradus credendi est credere deū. s. q̄ de⁹ sit vel credere deū esse: ⁊ ista credentia pōt haberi ⁊ declarari p sīlitudinē: vñ q̄libet credit hominem habere aiam: ⁊ tamen non videt ipam: sed potest scirī per scientiaz eum dentem: quia videt operatiōes exteriores. s. motum digestiones nutrimenta ⁊ respirationes q̄ non possunt fieri sine anima quia corpus mortuū nō operat: ⁊ sic iudicat q̄ talis q̄ sic operatur habet animam: ita possumus videre in mūdo qui est vnum corpus cuius mēbra sunt omnia creata: nā terra est pes ⁊ tibie aq̄ est venter vbi sunt humiditates brachia sunt aer. Cor calidū est ignis. Caput est celū: ck ergo videam⁹ operatiōes: ⁊ motus in isto corpore possumus scire quia in ipso est aliqua operatio spūalis que mouet ⁊ regit ipsum et ista est deus. Et ita ptz q̄ possumus credere deū esse per istos effectus: ⁊ ideo dicebat paulus ad Roma. j. Inuisibilia dei per ea q̄ facta sūt intellecta cōspiciūtur sempiterna quoq; virtus eius: ⁊ diuinitas ita vt sint inexcusabiles supple qui nō credūt dicit q̄ nō credunt sūt inexcusabiles: vñ nota q̄ sunt tria peccata que de directo fiunt cōtra deū de quibus nulla est excusatio.

Primum est incredentia cordis.

Secōm est irreuerentia oris.

Tertium est negligentia operis.

¶Primū ḡ est incredētia cordis: vbi nota q̄ sicut anima que est i corpore est tota in toto ⁊ tota in qualibz parte: ita de⁹ in toto mūdo est totus in qualibet pte. vnde Esa. vj. Plena est omnis terra gloria eius: ⁊ ideo canit ecclesia pleni sunt celi et terra gloria tua. Et i simbolo Augustini ⁊ Ambrosij. Pleni sūt celi ⁊ terra maiestatis gloriē tue. Illi ergo qui vadunt ad sortilegos non pñt excusari de incredentia: seu incredulitate cordis. Et si dicāt q̄ vadūt p medicina corporis talibus pōt dici cur nō vadūt ad deū q̄ est ppinquior: puta qz est pñs in omni loco nō ergo sūt excusabiles: ergo caueāt scz ne p furto vel infirmitate vadāt ad inimicos dei qm̄ illud est peccatū incredentie: vbi nota hystoriā ocosie regis q̄ est in quarto libro Reg. cap'o. j. Qui cuz misisset nūcios ad cōsulēdū Belzebuth deū acharon: ꝙ obiem hec dicit dns de⁹ de lectulo super quē ascendisti non descendes: scz morte morieris. Et ista mort⁹ est ocosias: iuxta sermonē dñi quem locutus est Helias. ¶Secūd⁹ petm̄ est irreuerentia oris scz blasphemia: vnde si rex esset pñs in aliquo loco si quis loq̄ rēt de eo irruerēter sic dicēdo. In cōspe

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ctu regis istud fiet: ⁊ similia ꝟba nunq̄d esset magna irreuentia vtiq̄: ita est de deo qui vbiq̄ est presens ⁊ multi irreuerenter loquūtur de eo. Et hoc fit quinq̄ modis scz iurando inane siue in vanum scilicet cum iuratur sine necessitate licet sit verum: et ideo scriptum est in scdo p̄cepto Exo.xx. Non assumes nomen dei tui in vanum nec eum habebis insontē dicēs eū qui assumpserit nomen domini dei sui frustra. Scdo iurādo false.i.cū iurat ꝯ veritatē ꝙ pro salutatiōe totius mundi nō debet fieri: vñ Mat.v. Audistis quia dictum est antiq̄s non periurabis: reddes autem domino iuramentū. Tertio iurādo infideliter scz cū iuratur per caput aut alia membra christi. ⁊ illud est pessimum. Quarto fit irreuerentia deo iurando cum blasphemia.s.qñ dicitur malgratis sit deo vel renegando deū ⁊ partem paradisi: ⁊ capiunt demonem pro dño ⁊c. O q̄tū peccatū: audiant tamen tales Thobiā.xiij.ca.dicētē. Maledicti erūt qui contēpserūt te: et condēnati erūt omnes qui blasphemauerūt te: ⁊ tamē tales blasphemias sepe audit deus ergo vitetur illud peccatum irreuerentie. ⁊ ad hoc hortatur nos beatus Jacobus in.v.capl̄o sue epl̄e dicēs Ante oīa fratres mei nolite iurare neq̄ per celū neq̄ per terrā neq̄ aliud quodcūq̄ iuramentum. Sit autem sermo vester est est: non non vt non sub iudicio decidatis neq̄ per celum ⁊c. Ubi nota ꝙ dicunt doc. ꝙ maius peccatum est iurare per creaturam q̄ per creatorem: et ratio est quia iurare est actꝰ latrie sicut adorare: ideo qui iurat per creaturā cōmittit idolatriā. Et ideo dicitur in iure canonico ꝙ clericus iurans per creaturam deponatur. Tertiuz peccatū est negligentia operis: vñ quando rex est presens seruitores sui cum magna reuerētia ⁊ diligentia.s.cū magno feruore spiritus ⁊ cordis operātur ⁊ maxime sacerdotes ⁊ religiosi dicēdo horas. Et laici maxime in die dominico audiendo missam cum conditionibus: ⁊ feruore spiritus ⁊ nullum opus tēporale debēt agere: fiant ergo omnia cum diligētia aliter illi qui negligenter deo seruiunt audiāt Hieremiam prophetā capl̄o.xlviij. Maledictus qui facit opus domini negligēter. Si autem faciant cum diligētia habent secū bonum socium: vnde scdi Paralip.xix. Confortamini ⁊ agite diligēter: ⁊ erit dominus vobiscum: fiant ergo predicta cum diligentia: ⁊ si contingat ꝙ predicta peccata cōmittantur apparet ꝙ non credunt deum: de quibus Dauid in duobus p̄s. scilicet.xiij.⁊.lij. dixit insipiens in corde suo non est deus. Et dixit bis ꝓpt̄ duas conditiones infidelium: nam q̄uis quidam philosophi cognoscerent deum tamen non honorauerunt: de quibus ad Romanos primo. Qui cum cognouissent deum non sicut deum glorificauerunt aut gratias egerunt: sed euanuerūt in cogitationibus suis ⁊ obscuratum est insipiens cor eorum: dicentes enim se esse sapiētes stulti facti sunt: de quibus loquitur Dauid in psal. predictis quia ibi versu sequenti subditur: corrupti sunt ⁊ abhominabiles facti sunt in studijs suis in vno psalmo et in alio. iniquitatibus suis. Secundus modus siue gradus credendi est credere deo id est credere dictis factis ⁊ doctrinis dei: ⁊ ista credentia procedit ex reuerentia scilicet cum credimus eius doctrinis ꝓpter eius bonitatem: quia non potest mentiri ⁊ istud est ac si aliquis diceret veniens de vltra mare aliqua magna mirabilia. Si sibi crederetur esset magna reuerentia exhibita sibi: ita est de christo qui est verus deus ⁊ homo ex anima rationali et humana carne subsistens qui est sanctus ⁊ non potest mentiri et credimus sibi ⁊ in hoc stat meritum fidei: vnde ipse nobis ostendit deum trinum esse ⁊ vnum cui credimus cum ipse dixerit prime Joannis tertio. Tres sunt qui testimonium dant in celo pater verbum ⁊ spiritussanctus: et hi tres vnum sunt. dico sunt in celo q̄uis sint vbiq̄: ibi tamen sunt demonstratiue: ⁊ demonstrantur: ita etiam credimus ꝙ vna persona sit incarnata sine corruptiōe ⁊c. Istud credimus cū ip̄e iesus xp̄us filius dei dixerit

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ad Gala.iiij. At vbi venit plenitudo tẽporis misit deus filiũ suũ natũ ex muliere factũ sub lege. dicit factũ non natũ: qz etiã sumꝰ nos nati de muliere: sed dicit factũ ex muliere nõ ex viro z muliere simul sed ex muliere sola. Vbi nota similitudinẽ incarnationis ad similitudinẽ auellane. Itẽ quomodo natus est sine corruptione ad similitudinẽ solis penetrãtis vitrale sine corruptiõe aut lesione: ita est de christo qui est splẽdor z figura substãtie dei patris. ad Hebreos.j. et hoc dicit ad Philip.ij. Qui cũ in forma dei eẽt nõ rapinã arbitratus est esse se equalẽ deo: sed semetipsum exinanuit formaz serui accipiens in similitudinẽ hominũ factꝰ z habitu inuẽtus vt homo. Item qz mortuus est in humanitate. Unde nota exẽplum de ciuitate condẽnata ad mortem nisi redimereẽ mille francis quos deliberauit z soluit diues cũ non possent ipsi ciues. Ita de christo qui voluit pati z suspẽdi vt sibi credẽtes z obedientes nõ suspẽdãtur in inferno. vñ ad Philip.ij. Humiliauit semetipsum factꝰ obediẽs vsqz mortẽ: mortẽ autẽ crucis. Itẽ de eucharistia nota exemplũ de speculo. Ita christus est imago: ad Collo.j. Qui est imago dei inuisibilis primogenitus omnis creature. Et de hostia habeẽ Sapiẽ.vij. Candor est lucis eterne z speculum sine macula dei maiestatis z imago bonitatis illꝰ: dicit candor: ꝙre caueãt sacerdotes sine presbyteri qꝫ hostia sit candẽs et alba. Et ita patet quomodo credit deo scz eius dictis z doctrinis: et in hoc stat meritũ: ergo credamus qz dicit scriptura Eccle.ij. Qui timetis deũ diligite illũ et illuminabunt corda vestra. Et de ista credẽtia dicit Jo. euãgelista Johan.iiij. de illo regulo cuius filius ad verbũ christi dicẽtis: vade quia filius tuus viuit et sanatus est. Credidit ipse z domus eius tota. ¶ Tertius modus siue gradus credendi est credere in deũ: vnde primũ gradum habẽt demones sed non saluãtur. Secũdus gradus similiter necessariꝰ est sed non saluat tm̃ per se: quia iudas scarioth credidit deo z tñ dãnatus est. Sed credere in deũ est esse obediẽtẽ mandatis eius. Et ideo ꝑm credentiaz quã habemus debemus obedire. Uñ credimus deũ a celo ad terrã se humiliasse ꝓ incarnationẽ: ergo obediamus nos humiliãdo. Itẽ credimus qꝫ cũ esset mitissimus z diuissimus voluit esse pauper qz nõ habebat denariũ sed viuebat de elemosynis. vnde dicit Matth̃.xj. Quod circũspectis oibus. s. qui audierãt eius predicationẽ et videẽs qꝫ nullus inuitabat eũ ad prandium z refectionẽ ibat in bethaniã ad domum marthe: qñ autẽ inuitabat ab aliquo ibat ad domũ eius: aliqñ cõfricabat spicas z comedebat grana hibẽdo aquã cum discipulis suis: item in terra in deserto. Si ergo credimus ista obediamus per simile opus z nõ simus vsurarij z raptores restituẽdo aliena nec decipiantur aliqui dicẽtes rapinã nõ esse pctm̃ mortale. vñ Dauid ps.lxj. dicit. Nolite sperare iniquitate. i. in diuitijs. glosa. Et rapinam nolite cõcupiscere. Nota qꝫ nõ solũ dicit Nolite facere facto z opere: sed nolite corde cõcupiscere. Item paulus prime ad Corin.vj. Nolite errare neqz fornicarij neqz ydolis seruientes: neqz adulteri neqz molles: neqz masculorũ cõcubitores regnũ dei possidebũt. Itẽ credimus christũ esse natũ ex muliere. s. ex virgine maria z ipsam esse virginẽ: ergo credamus opere et similiãdo scz vt nõ simꝰ luxuriosi. Itẽ credimus christũ ieiunasse z ipsum esse abstinẽtẽ qui ieiunauit.xl. diebus z.xl. noctibus. Luce.iiij. Itẽ in alijs diebus abstinebat: qz nõ comedebat nisi semel in die: ꝙnis legãt qꝫ post resurrectionem sederit bis in mẽsa. Sed non legitur qꝫ comederit nisi semel scz in Hierusalem cũ prius sedisset in emaus cum duobus discipulis z cognouerũt eum in fractione panis attñ non comedit: si ergo credimus illud ita obediamus: z ita de alijs: et de isto vltimo gradu fine modo credẽdi loquitur paulus ad Roma.x. Qis qui credit in illum nõ confundet: et isti sunt tres modi seu gradus credentie de quibus dicit Mar.vlti. Qui crediderit saluus erit: nõ exprimit aliquẽ gradũ: qz intelligitur de oibus: qz cuz primo nõ saluaremur: ergo credamꝰz obediamus

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

taliter q̄ in isto mundo possim⁹ adipisci gratiā dei ⁊ in alio gloriā: ad quā ⁊c.

¶De carne quam quinq̄ modis debemus crucifigere. Distinctio.xlviij.

Crucifigere debem⁹ carnem quinq̄ modis. Primo manū dextram cum misericordia. Secūdo manum sinistrā cum iustitia. Tertio pedem dextrū cū temperantia. Quarto pedem sinistrum cū patientia. Quinto latus cum penitentia.

¶Primo ergo debemus crucifigere manum dextrā cū mia. Ubi sciendū q̄ bona tpalia sunt manus dextra: qm̄ sicut alia membra regunt̄ per manus: cum dicat phs q̄ manus est organū organoꝝ: ita etiā diuitie hui⁹ mūdi regunt tpalia: in cuius signū dicit scriptura Eccli.ix. Oia supple bona tpalia obediūt pecunie. Et ideo sicut sunt due man⁹: ita est duplex modus diuitiarū. s. diuitie dextre q̄ sunt bene acquisite: ⁊ sinistre. s. male acquisite: de qua dextra ⁊ sinistra loquit̄ Salo. Cant.ij. Leua eius sub capite meo: ⁊ dextera illius amplexabit me. Debemus aūt crucifigere dextrā cū clauo mie: q⁹ sicut manus aperitur ꝓpter clauū: ita dextra debet aperiri per miam. s. largitēdo pauperibus. Sinistra aūt nō debet ita crucifigi. s. faciēdo elemosinā de rapinis seu male acquisitis: vñ tale obsequiū non fit deo qñ fit elemosina de male acquisitis. Sicut dixit iesus filius sidrac Eccli.xxxiij. Qui offert sacrificiū ex substātia pauperis qua si qui victimat filiū in conspectu patris. Et ideo nō faciatis elemosinā de rapinis ⁊ iniuste acquisitis. Sed si quis habeat aliq̄d de male acquisitis in theca diuidat et si caret a bene acquisitis: alis corrumpet bene acquisita: ⁊ breuiter talis male finiet vel filij eius ⁊ heredes. vnde Danid ꝑs.xxxvj. Vidi impiū superexaltatū ⁊ eleuatum sicut cedros libani: transiui ⁊ ecce nō erat ⁊ nō est inuentus locus eius qui totū perlit insimul. Sicut vñ pomū putridū corrumpit mille alia: Semodica pecunia male acq̄sita corrūpit mille milia bene acquisita: ⁊ talis nō eas separare. Item alia ratio q⁹ qñ videbitur illa pecunia dabit aliq̄n cōpunctionem reddendi ⁊ restituendi si sit separata ab alijs: si aūt sint insimul minime. Et ideo exhortando dicebat prophe ta Hiere.xij. Uide vias tuas in cōualle scito quid feceris. Uie sunt pecunie bone ⁊ male: ⁊ ideo dicendē sunt vt sciat de quibus fiat elemosina: q⁹ de bene acquisitis ⁊ nō de male: ⁊ tunc tenebit verbum xpi dicētis Mat.vj. Te aūt faciēte elemosinā nesciat sinistra tua q̄d faciat dextera tua. ¶Scōo debet crucifigi manus sinistra cū clauo iustitie. s. restituendo aliena. Unde ista non pōt neq̄ debet crucifigi cū clauo mie vt dictū est: sed bene cū clauo iustitie: q⁹ iustitia est reddere ⁊ restituere illa q̄ nō sūt sua illis quorum sunt: ergo reddant̄ ⁊ restituant̄ rapine eoꝝ q̄ vsure q̄ dānata: ⁊ ita crucifigetur manus sinistra. Primo vsura q̄ nō debet fieri: vñ Deut.xxxij. Nō fenerabis fratri tuo ad vsurā pecuniā nec fruges nec quālibet aliā rem: sed alieno fratri tuo absq̄ vsura id quo indiget cōmodabis. Unde nullus excusat̄ cum etiā sit rex ⁊ pecunie dispensator ⁊ nō dūs. vnde j. ad Cor.vij. dicit Apls. Sic vos existimet homo vt ministros dei ⁊ dispensatores. ergo restituat vnusquisq̄ ea q̄ sunt alioꝝ. Et ad hoc hortatur nos Apls ad Ro.xiij. di. Reddite oibus debita: cui tributū tributū: cui vectigal vectigal: cui timorē timorē: cui honorez honorē ⁊c. nemini q̄q̄ debeatis nisi vt inicē diligatis: dicit nemini q̄q̄ debeat⁹. Ergo restituī debēt dāna sicut rapta ⁊ furta et sīlia: posita q⁹ talis nullū proficuū affectus fuerit: als nō intrabit paradisum: ⁊ debent tales exemplum sumere a Jacob qui dixit Gen.xxxj. Damnū omne ego restituebam. Similiter restituant̄ furta fructuū q⁹ propter fructū furatū ⁊ cōtra voluntatem dñi acceptum electus est Adam de paradiso terrestri. ⁊ clausa est ianua paradisi celestis oibus quātūcūq̄ sanctis: sicut Noe Abrahe Moysi ⁊ ceteris patriarchis. Item Joanni baptiste tā sancto: ⁊ etiam Innocentibus ꝓ xpo occisis donec fuit restitutus fructꝰ in arbo-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

re crucis. Unde dicũt alique historie grece q̃ de eodem ligno fuit crux de quo pomũ furatũ fuerat. Fructus aũt restitut⁹ fuit xp̃s qui d̃r pomũ Cant. ij. Sicut malum inter ligna siluarũ sicut dilect⁹ me⁹ inter filios. Et fuit rubeum illud pomũ. Cant. v. Dilectus meus candidus ⁊ rubicũdus. Istũ fructũ restituit xp̃s: in cuius signũ dicit Dauid p̃s. lxviij. in p̃sona xp̃i loquens. Que nõ rapui tunc exsoluebã. Sil'r restituat̃ furtũ fame qd̃ maius est q̃ furtum pomorũ aut racemorũ: iuxta illud Prouer. xxij. Melius est nomen bonũ q̃ diuitie multe. Igit̃ iuxta cõsiliũ beati Aug. Non pigeat ex ipso ore proferre medicamenta a quo facta sunt vulnera. ¶ Tertio crucifigant̃ pedes: in isto em̃ mũdo sunt duo pedes. s. dexter ⁊ sinister. Pes dexter est p̃speritas: ⁊ sinister aduersitas: ⁊ his duob⁹ pedib⁹ ambulamus in hoc mũdo: aliqui cũ vno solo pede ambulãt. s. sinistro. i. aduersitate tm̃: vel etiã dextro. i. prosperitate tm̃. Et hoc satis bene ꝯcludit scriptura Prouer. xiiij. vbi d̃r. Risus dolore miscebit̃: ⁊ extrema gaudij luctus occupat. et isti pedes debẽt crucifigi. Primus. s. dexter cũ tẽperantia tam in esu q̃ in potu: tam in vestitu q̃ in statu. s. equorũ ⁊ suplectilium. Ad qd̃ hortat̃ nos Petrus apl's in sua prima epl'a. c. ij. dicẽs. Obsecro vos tanq̃ aduenas et peregrinos abstinere vos a carnalib⁹ desiderijs q̃ militãt aduersus aiam: conuersationẽ vestrã inter gentes habẽtes bonã vt in eo qd̃ detractant de vobis tanq̃ de malefactorib⁹ ex bonis opib⁹ vos cõsiderãtes: glorificent deũ in tp̃e visitationis. Dicit aduenas ⁊ peregrinos. Si q̃s ergo cogitet se aduenã in hoc mũdo ⁊ peregrinũ nõ figat pedem in eo nisi cũ temperãtia. Et supposito q̃ scriptura nõ dicat illud: quisq; tñ põt p̃ se scire. Sumus em̃ in vno hospitio habẽti duas ianuas: vnã pro introitu aliam pro exitu. Si quis em̃ intret p̃ vnã nõ potest semper in ea manere: sed oportet q̃ vadat ad aliã per quã exeat. Prima ianua est natiuitas: secunda est mors: peregrinamur ergo de vna ad aliã et ideo dicit propheta. j. Para. vit. Peregrini em̃ sumus coram te ⁊ aduene sicut oẽs patres nostri. Dies em̃ nostri quasi vmbra sup̃ terrã et nulla est mora. Cum aũt peregrinus noluit indui peregrinatione sua ⁊ nihil sup̃fluũ agat: ita et nos nisi iuxta necessitatem ⁊ nõ iuxta desideria. Et ad hoc hortat̃ nos Apl's ad Ro. xij. Carnis curam ne feceritis in desiderijs ⁊ ita crucifigemus pedem nostrum. ¶ Quarto debem⁹ crucifigere pedem sinistrũ cum clauo patientie. Unde sciendum q̃ sunt aliqua mala que procedunt immediate a deo vt mala pene: alia immediate a creatura: tñ ꝯclusio est in theologia q̃ oia mala siue mediate siue imediate p̃cedunt a deo: et ideo attribuam⁹ ei oẽs tribulationes nostras cũ ipsemet infligat: vñ ipse p̃ Esaiã dicit Esa. xliiij. Ego dñs formans lucem ⁊ creans tenebras: faciẽs pacem ⁊ creans malũ. Ego dñs faciens oia hec: facit malũ supple pene: nõ tñ culpe: ⁊ ita erimus patiẽtes. Ubi nota hystoriã Job. j. ⁊. ij. qui habebat septẽ filios ⁊ tres filias: ⁊ septẽ milia ouium: ⁊ tria milia camelorũ: quinquaginta quoq; iuga boum ⁊c. Nota ibi et quando nunciatũ est illi q̃ oia p̃diderat nihil aliud dixit nisi: dñs dedit dñs abstulit: sicut dño placuit ita factũ est: sit nomen dñi benedictũ. Job. j. Et ita oia attribuit deo: ⁊ ideo dicit scriptura ad Hebre. x. Patiẽtia vobis necessaria est vt voluntatem dei faciẽtes repro. reporte. ⁊c. ¶ Quinto debem⁹ crucifigere latus p̃forando illud cũ lancea pnie: vnde lancea significat pniam. Lancea em̃ primo habet ferrũ acutũ: ⁊ post fustem siue lignũ lancee. Per ferrũ intelligit̃ contritio que p̃forat cor timore dñi premisso: quoniã timor dñi initiũ est ꝯtritionis: fustis longus siue hasta est spes qm̃ modicũ prodest cõtritio nisi esset spes saluationis q̃ debet esse longa: ⁊ ideo sit spes post contritionẽ: al's q̃s esset sine spe sicut Cayn qui mentiendo dicit Gen. iiij. Maior est iniquitas mea q̃ vt veniã merear. Item iudas qui penituit sed nõ habuit spem. Idcirco habeamus spem post cõtritionem: et ad hoc est auctoritas q̃ clare ista duo cõprehendit. Eccli. ij. Qui timetis

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

dñm: ecce ferrũ ꝯtritionis: sperate in eo: ecce hasta spei: et in oblectatione veniet vobis mia. Perforet ergo latus cuꝫ ista lancea ⁊ exibit sanguis ⁊ aqua: sanguis scꝫ oratio: qm̃ sicut sanguis cõseruat vitam corporalem: ita oratio cõseruat bonam vitã: al's corrueret. Debet etiã exire aqua lachrymarũ: qm̃ dicit btũs Bernar. Oratio vngit: sed lachryma pungit. et ita debemus crucifigi in predictis mẽbris: ⁊ isto modo crucifixus fuit Paulus qui dicebat ad Gala. iij. ⁊. vj. capi. Mihi mũdus crucifixus est ⁊ ego mũdo. ⁊ infra. Ego em̃ stigmata dñi nostri iesu xp̃i in corpore porto. Deo gratias.

¶ De sex vtilitatibus quas per crucem habemus. Distinctio.xlix.

Ex vtilitates habemus per crucem.
Primo habemus defensionem vniuersalem.
Secundo habemus cõiunctionem angelicalem.
Tertio habemus ꝯuersationẽ pnialem.
Quarto habemꝰ apertionẽ celestialem.
Quinto habemus deuotionẽ spũalem.
Sexto habemus curationem corpalem.

¶ Dico primo ꝙ ꝑ sanctã crucẽ habemꝰ defensionem vniuersalem cõtra demones inimicos nostros qui vadũt ꝑ mundum tentando religiosos ne teneant regulam: sacerdotes ne sint casti nec deuoti ⁊ vt dent malũ exemplũ ducendo malam vitã: vos maritati ne teneatis matrimoniũ custodiendo fidem quã ꝓmisistis vnus alteri: vir scꝫ vxori ⁊ vxor viro: ideo xp̃s dedit nobis signũ crucis quo nos defendimus contra inimicos nr̃os demones: ad instar hoĩs qui ponit arma regis in domo sua vt sit sub saluagardia ne inimici sint ausi tangere immo potius fugere. Inimici nostri. s. demones dum tentant nos volunt nobis nocere ad pctm̃ ꝑducendo: sed nos debemus nos ponere sub saluagardia iesu xp̃i regis regũ signando nos signo sancte crucis: vñ eccl'ia cãtat. Per signũ crucis de inimicis nr̃is libera nos deꝰ noster. Et ꝙ ita debeamꝰ facere oñdit in historia exultationis sctẽ crucis: in qua dr̃ ꝙ Eraclius imꝑator in oĩbꝰ prelijs signabat se ⁊ totũ exercituꝫ signo crucis: ⁊ iõ habebat ꝑ signũ crucis cõtinue victoriã. Et est ad hoc vnũ bonũ exemplũ qđ recitat Greg. dicẽs ꝙ quidã iudeus veniẽs tarde romã nõ potuit ingredi ciuitatem ⁊ timuit valde quia erat nox: ⁊ intrauit quoddã templũ idoloꝝ: et dũ fuit infra timuit valde de demonibꝰ: dixit aũt intra se. Ego audiui ꝙ crux xp̃ianoꝝ habꝫ virtutẽ cõtra demones: o miser q̃d faciã ego si demones veniant. Ipse aũt quasi ꝯsulens sibijpsi fecit quasi centũ cruces de paleis quas reperit in tẽplo illo: ⁊ posuit vnã crucẽ in capite: vnã in humero dextro aliã in sinistro: ⁊ sic breuiter ĩpleuit se totũ de illis crucibꝰ palearũ. Quo facto posuit se ad dormiendũ in vno angulo tẽpli. Cũq; posuisset se ad dormiendũ venit vnus magnꝰ diabolus cũ magna multitudine sequẽtiũ ⁊ dixit. Quis est iste ribaldus q̃ ingressus est templũ nostrũ: cito cito capiatis eũ. Iudeus ꝟo hec audiẽs ⁊ videẽs tot demones timuit valde. Ex p̃cepto aũt illiꝰ magni diaboli alij diaboli accesserũt ad iudeũ vt ducerent eũ. Et dũ fuerũt ꝓpe voluerũt eũ capere ⁊ nõ potuerunt. Tunc ille magnus demon existẽs in vna magna cathedra dixit. O ribaldi ducatis eum mihi. Illi ꝟo demones inceperũt clamare fortissime. Uas vas quidẽ vacuum: sed signatum. Et hoc quidem dixerunt qꝛ totus erat signatus crucibus: et erat vacuus gratia dei ⁊ fide vera: sed qꝛ habebat illas cruces quas fecerat de paleis demones nõ fuerũt ausi tangere eum sed clamando ⁊ rugiendo recesserunt omnes: et iudeũ sine damno dimiserunt. Si ergo crux tantã virtutem habuit in iudeo infideli: quanto maiorẽ habet in nobis xp̃ianis credẽtibꝰ in iesuꝫ xp̃m. Quapropter quolibet mane dũ de lecto surgitis anteq̃ aliq̃d faciatis signetis vos ⁊ muniatis signo crucis in oĩbus actionibus vestris: signetis vos anteq̃ comedatis faciatis signũ crucis ne diabolus intret corpus vestrũ. Exẽplũ de moniali q̃ cõedit lactucã absq; hoc ꝙ fecisset signum

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

crucis. Itē qñ vultis laborare: seminare: fodere: vel quodcūq; aliud opus facere faciatis primo signū sancte crucis: et sic ponetis vos sub saluagardia regis oīm Jesu xp̄i: dū debito modo faciatis signū crucis: habemus ergo a sancta cruce defensionem gñalem: ideo cantat ecclesia deuote optando: ꝓtege dñe plebē tuam per signum sancte crucis ab omnib⁹ insidijs inimicoꝝ oīm: nota qđ dicit vniuersaliter oīm: qm̄ si faciatis defendet vos ab omnibus insidijs ⁊ periculis: de isto signo dicit propheta Esa. xcix. cap̄. Ecce ego leuabo ad gentem manum meam: ⁊ exaltabo ad populos signū meum: ideo bibendo: comedendo: dormiendo: laborando: transeundo passus periculosos ⁊ pericula signetis vos: ⁊ vos mulieres doceatis filios vestros ⁊ filias vt sciant facere signū crucis debite: ⁊ oretis om̄s vt mater nostra sctā ecclesia orat dicēs. Salue crux sancta: salue mundi gaudiū vera spes nostra dic totū hymnum: ⁊ sic ptz primū. ¶ Dico scđo ꝙ ꝑ sanctaz crucē habemus coniunctionē angelicalem siue angelicā. Unde ab initio mūdi vsq; ad adā: ⁊ ab adam vsq; ad passionez xp̄i fuerunt continue guerre inter deum et hoīem: hoīe incipiēte ꝑ pctm̄ mortale et deo hoīem inuadente armis tribulationum ⁊c. Erat etiam continue guerra inter hoīem ⁊ angelos: ⁊ sic eoꝝ gētes etiā habebant guerram. Et quia nos eram⁹ de gente adam: ideo faciebam⁹ guerraz contra deuz ꝑ peccata ⁊ gentis sue. s. angeli habebant guerram nobiscū: et per sanctaz crucē pacificati sumus angeli. s. ⁊ hoīes. Et in signū huius voluit Xp̄us brachijs extensis crucifigi: quasi dans dextram angelis ⁊ sinistrā hominib⁹: sicut faciūt mediatores partes discordes pacificādo: ideo de ista pace dicit Apo. ad Phil. ij. Ipse est pax nostra q̄ vtraq; fecit vnū. s. naturaz angelicā ⁊ humanā: scz per crucez vobis qui longe fuistis. s. hoībus ⁊ vobis qui prope: scilz angelis: ⁊ illud aliqualiter potest trahi ab hystoria exaltationis sancte crucis: vbi ꝙ qñ imperator voluit ingredi hierusalē: angelus apparuit cū cruce stans supra portale: quasi diceret nos angeli qui eram⁹ inimici: ⁊ ego venio ex dei voluntate et oīm angeloꝝ nunciando ꝙ facti sumus amici ꝑ crucez. Et ideo imperator ⁊ alij genuflectentes humiliauerunt se angelo: ⁊ facta est pax. Moraliter om̄s debetis habere magnam reuerentiā ad sanctam crucem: non solum vos signando: sed etiam ꝑ viam vel vbicunq; inuentatis adorando. non lignum vel lapidem sed xp̄m qui fuit in ea crucifixus: ratio si frater vester vel amicus esset suspensus in aliquo patibulo nonne videndo fleretis: dicendo. O hic fuit suspensus pater meus vel amicus: vtiq; sic: ita christ⁹ pater noster creator ⁊ frater indutus carne nostre mortalitatis fuit suspensus in ligno crucis: ne nos essemus suspensi in furca inferni. Et si aliquis diceret: o quare fletis? respondetis ꝙ hic fuit suspensus pro me dñs noster Jesus xp̄s. Et hic est completa ꝓphetia Esa. xviij. dicētis. Habitatores orbis qui moramini i terra cum eleuatum fuerit signum in montibus: videbitis ⁊ clangorem tube audietis: dicit eleuatuz in montibus: quoniā cōiter crux ponitur in altum ⁊ clangorez ⁊c. s. in die veneris sancta qñ fuit dictuz crucifige crucifige eum: ⁊ ita apparet secūdū. ¶ Tertio dico ꝙ ꝑ sanctam crucez habemus conuersionem penitentialez: nihil em̄ est nec erit in hoc mūdo: qđ tm̄ debeat mouere cor hoīs ad pniam sicut cogitare crucem xp̄i: nā si deberet fieri ꝓcessio in aliquo loco ⁊ rex discalciaret se: nonne omnes milites discalciarent se? vtiq;: cum ergo rex noster Jesus xp̄s fuit ita male tractatus: tāta mala passus q̄s est de nobis qui non debeat facere penitentiam: ex quo rex noster tantam fecit ⁊ tam crudelem? Et si rex fecit eam pro milite ⁊ eius salute cum pro se non indigeret: tanto magis miles debet facere pro seipso: si xp̄s fecit tantam penitentiā pro nobis: quanto maiorē debem⁹ facere ꝓ nobisipsis: ideo ipse xp̄s dicit Luc. ix. Si q̄s vult post me venire abneget semetipsum: ⁊ tollat crucem suam ⁊ sequatur me: dicit crucem suam: scilicet sui status si est religiosus facere ea que vouit: facer

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

dos ea que debet: si laycus ꝛc. Et ecce crux a cruciando. o si christus fecit tantā penitentiam ꝛ nunq̄ fecit aliquod peccatum: iuxta illud. j. Petri. ij. Qui peccatum non fecit nec inuentus est dolus in ore eius: quanto magis nos qui fecimꝰ ꝛ facimus tot peccata debemꝰ facere penitentiam. Nota quomodo quilibet status habet crucem a cruciando vel a cruciatu dictam: nam religiosus debet accipere crucem sue religionis dicēdo: o miser tot anni sunt ꝙ ego sum religiosus ꝛ non seruaui regulam nec cerimonias ꝛc. Item sacerdos debet dicere: ego fui cōcubinariꝰ: dedi malum exemplū intrando tabernas: ludendo taxillos: non habeo breuiarium: tenui ꝛ portaui arma: quid faciam: o miser certe agam pniam. Idem de vobis secularibus de malis q̄ facitis vt de vsura vel rapina: vel blasphemia ꝛc. O miser ego sum damnatus nisi faciam pniam: o deus ille qui nūq̄ fecit pctm̄ Jesus xp̄s fecit pniam: et ego qui feci infinita peccata non facio: o miser volo deinceps ordinare vitam meaz: o ista ribalda caro fecit pctm̄ ꝛ ip̄a faciet pniam: ꝛ portabit crucem pnie dicendo. O caro misera tu fecisti me peccare: tu lues: ꝛ portabimus pniaz: ꝛ istud potest trahi ab hystoria exaltatiōis sctē crucꝭ. Ubi dr ꝙ qn̄ imperator vidit portā clausam desuperq̄ angelum fecit quattuor. Qm̄ primo fleuit: scdo de equo descēdit: tertio se nudauit: quarto crucē xp̄i recepit: ita ꝛ nos primo debemus flere ꝑ cōtritionē. Johel. ij. In fletu ꝛ planctu scindite corda vestra. Secundo debemꝰ descendere de equo superbie: in quo peccator equitat nolens se humiliare: descendat ergo voluntarie de equo habēdo ꝓpositum non redeundi. Tertio denudemus nos ꝑ oris confessionem ostendendo omnes plagas ꝛ defectus clare non palliate: qꝛ confessio nihil aliud est q̄ expoliare se: ideo ꝓpheta Micheas dixit super hoc. Plangam ꝛ vlulabo: vadam spoliatus ꝛ nudus. Quarto debemꝰ recipere crucem. s. pniam per confessionez impositam ꝛ iniunctam ꝛ ipsam complere. ad Gala. v. De sic facientibus dr carnem suam crucifixerunt cū vitijs ꝛ cōcupiscentijs. ¶ Quarto dico ꝙ per sanctaz crucem habemus apertionez celestialē: qꝛ virtute sancte crucis porta paradisi aperta est credētibus ꝛ obedientibꝰ mādatis ꝛ p̄ceptis Jesu xp̄i: qm̄ a die q̄ adaz peccauit porta paradisi fuit clausa: ꝛ nullus quātūcūq̄ sanctus potuit intrare: vt ptz de Noe q̄ seruiuit deo nongētis annis ꝛ plus: cuius aīa qn̄ exiuit corpꝰ respiciens versus celū dicebat: o misera q̄ ibo: videbat em̄ ꝙ porta paradisi ꝛ sibi ꝛ alijs erat clausa: ita ꝙ aīe abrahe: ysaac ꝛ Jacob Hieremie ꝛ alioꝝ sanctoruz patrum nō poterant intrare paradisuz: nec aīa etiā sancti Jo. baptiste q̄ fuit ita sanctus ꝙ xp̄s ꝑhibet ei testimoniū: dicens Mat. ij. Inter natos mulieꝝ nō surrexit maior Jo. bap. Itē mater sancte Marie virginis Anna: ꝛ illud attestat̄ eximius ꝓpharum Dauid p̄s. lxxxviij. dic. Quis est hō q̄ viuet ꝛ nō videbit mortē: ꝛ eruet aīam suā de manu inferni: quasi diceret nullus. Sed ecce ꝯsolationē ex quo xp̄s portauit crucē supra dorsum suū: ꝛ in ea fuit crucifixus ꝛ mortuus: porta paradisi fuit apta: intm̄ ꝙ aīe pueroꝝ innocentiū dū fuerunt baptizati statim volāt ad paradisum: ꝛ intrāt: idē de magnis si volunt facere pniam condignā: qm̄ statim intrant paradisum: quotquot abhinc recedunt. Unde Rabanus de laude crucis dixit ad illud ꝓpositū crux xp̄i clauis est paradisi: de ista clane loquit̄ Dauid qn̄ dicit p̄s. xxxiij. Attollite port. prin. ve. ꝛc. Quis est iste rex glorie. Iteꝝ attollite ꝛc. Quia virtus crucis dupl̄r aperuit paradisum seu duobus modis. Un̄ sciēdū ꝙ in corde terre sunt quattuor hospitia s. infernus: purgatoriū: limbus pueroꝝ: ꝛ limbus patrū q̄ vocatur sinus abrahe ꝛ ibi erant aīe sanctoꝝ patrum ante xp̄i passionē: mō aūt nō sunt ibi sed in gl̄ia: ꝛ ibi descēdit aīa xp̄i: ꝛ tunc angeli dixerūt Attollite portas ꝛc. sanctoꝝ patrū: qꝛ ianua fuit apta: ꝛ ille locus fuit tūc paradisus: quia paradisus non est aliud q̄ visio diuina. vn̄ de isto dicit xp̄us latroni. Hodie mecū eris in paradiso. s. in limbo patrū: vbi latro vidit diuinā essentiam.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Scdo xp̄s aperuit portaz in die ascēsionis: ⁊ tūc āgeli q̄ comitabant̄ eū dixerūt aliis angelis. Attollite por. ⁊c. ⁊ dicūtur porte eternales ꝓpter magnā durationē: qꝛ fuerūt clause ꝑ q̄nq; milia annoꝝ: ⁊ hec aptio notat̄ in exaltatiōe sctē crucis: vbi dr̄ q̄ imꝑatori veniēti ⁊ crucē cū humilitate reuerēter portanti porta hierl̄z aperuit se in quo signat̄ q̄ humilibus ⁊ penitentib⁹ porta paradisi est apta ꝟtute sctē crucis: iō habem⁹ hic doctrinā q̄ qñ ho est ꝓpinquus morti debet hr̄e crucē añ eū tanq̄ clauē q̄ apit celū. Jō bonū signū est qñ portat signū crucis ꝑ humilitatē ⁊ pniam: qꝛ significat q̄ ꝟtute crucis intrat ꝑadisū: iō habeatis eā in reuerētia: vt dicat q̄libet illd̄ qd̄ dicebat Paulus ad Gal. v. Mihi absit gl̄iari nisi i cruce dñi no. ie. xp̄i. ¶ Quinto dico q̄ ꝑ sanctā crucē habemus deuotionē spūalem: qꝛ post xp̄m ⁊ beatā ꝟginē Mariā in nulla alia re debem⁹ hr̄e tantā deuotionē sicut in cruce dñi nr̄i iesu xp̄i: ⁊ hoc oñdit̄ in exaltatiōe sctē crucis: qm̄ qñ crux fuit in hierl̄m: tātus odor: tanta fragrantia fuit in hierl̄m ex cruce dñi: qd̄ videbat̄ q̄ oīa aromata mūdi essent ibidē: in quo figurat̄ odor deuotiōis ⁊ or̄onis ꝑ vniuersum mūdū ad crucē xp̄i: iō cantat eccl̄ia ⁊ scribit̄ Canticoꝝ. j. cap̄. Cū esset rex in accubitu suo nardus mea dedit odorez suum. nardus. s. crux: nardus em̄ est herba parua ⁊ odorifera: ⁊ significat crucē q̄ paru⁹ loc⁹ fuit xp̄o: ⁊ adeo paru⁹ qd̄ non habuit vbi caput suū reclinaret. Luc. ix. Dedit odorē suū. s. in celo ⁊ in terra: ideo debem⁹ hr̄e crucē in oī ope nr̄o in principio añq̄ incipiam⁹; quapropter sacerdotes ⁊ eccl̄iastici qñ volūt incipe officiū signāt se signo crucis: idē i aqua bñdicta: idē in ꝯsecratiōe corpis xp̄i: idē post missam in bñdictiōe. Faciam⁹ ergo debite signū crucis ⁊ habeam⁹ deuotionē in illa ⁊ sic accipiem⁹ de illo bono odore: ⁊ ideo dicebat Pau. ad Ephes. v. Imitatores dei estote sicut filij charissimi: ⁊ ambulate in dilectione sicut ⁊ xp̄s dilexit nos et tradidit semetip̄m ꝓ nobis oblationez: ⁊ hostiā deo i odorē suauitatis. ¶ Sexto ꝑ crucē sanctā habemus curationē corporalē: crux em̄ non solū est vtilis aīab⁹ sed etiā corporibus q̄ clare ostendit̄ in hystoria exaltatiōis sctē crucis: qm̄ duz sctā crux fuit in ciuitate virtute ei⁹ infirmi sunt sanati: leprosi mūdati: ceci illuminati: ⁊ mortui suscitati. Et idcirco iuxta dictū apl̄i ad Phil. ij. In noīe Jesu oē genu flectat̄ celestiū terrestriū ⁊ infernorū. Ecce emplastrū curatiuū ⁊ sanatiuū qñ vos habetis in quocunq; mēbro malū vel passionē ponatis nomē Jesus ponēdo ⁊ faciēdo crucē: ⁊ dico vobis q̄ si sanatio dz esse ad salutē aīe indubitanter habebitis sanitatē: qꝛ exaltauit illū. s. titulū crucis: ⁊ dedit illi nomē ⁊c. Sed notate q̄ oīs medicina dz hr̄e duo: scz q̄ sit calida: ⁊ qd̄ ponat̄ dulciter: calida. s. cuz deuotiōe feruenti: scdo q̄ dulciter ⁊ non festināter nec aspere ponatur. Jsta medicina est iesus q̄ vz cōtra oēs morbos. Si mlier velit hr̄e ꝓlē ⁊c. non dz ire ad diuinos ⁊ sortilegos: multe sunt p̄gnantes q̄ portāt partū ⁊ ꝓlē ꝓ inferno. Jdē qñ habetis dolorē partus: o diceretis videt̄ q̄ nescitis infantare: qꝛ dū sumus in dolore partus nō possumus nos iuuare: idē potestis facere aīabus iuxta illud qd̄ dicit Dauid p̄s. v. Homines ⁊ iumēta saluabis domine ⁊c.

¶ De quinq; modis quibus debem⁹ leuiter currere. Distinctio. l.

Currere debemus leuiter q̄nq; modis q̄ declarant̄ in illa auctoritate apl̄i. ad Hebre. xij. Deponentes oē pondus et circūstans nos pctm̄ per patientiā curramus. Ad ꝓpositū nobis certamen aspicientes in auctorē fidei et consummatorē Jesum qui ꝓposito sibi gaudio sustinuit crucē cōfusiōe cōtēpta atq; in dextera sedis dei sedet: in qua auctoritate ponuntur q̄nq; modi currendi. ¶ Prim⁹ est vt deponam⁹ oē pōdus. s. oē pctm̄ mortale qm̄ qñ quis hz onus siue pōdus supra se non pōt currere: ita neq; ille qui hz pctm̄ mortale pōt: qꝛ maximū pondus est: vñ minimum pctm̄ mortale ponderat plusq̄ maior mons toti⁹ mun

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

di. Et rō est: qr vnus sanctus hō portaret in manu maiorē montez mundi: tñ non posset portare minimū pctm̄ mortale qn statim descēderet de celo: qd declarat in angelo lucifero: q cū esset excellētior oīz ⁊ posset portare totū mūdū: qd etiā nūc faceret ꝑm fortitudinē naturalē ꝑm sanctū Tho. sz deꝰ nō ꝑmittit: postq̄ tñ habuit scelū nō potuit sustinere sed statim corruit ꝓpter pōdus pcti mortalis: ergo clarꝝ est ꝙ pctm̄ est pōdus siue onus: ⁊ iō Dauid postq̄ peccauit ꝑ adulteriuz cognoscēs se oneratū onere pcti mortalis. dicit ps. xxxvij. Iniq̄tates mee supgresse sunt caput meū: ⁊ sicut onus ⁊c. Si ergo volumus currere deponamꝰ onus pcti: sz quō: dr ꝙ tribꝰ modis ꝑm tres modos peccādi. Nā primo peccamꝰ corde meditando ꝙ debemꝰ deponere ꝑ ꝯtritionez. Scdo peccamꝰ ore qd debemꝰ deponere ꝑ cōfessionē. Tertio peccamꝰ ope qd debemꝰ deponere ꝑ satisfactionē ⁊ dimissionē: qr illd dimittere debemꝰ: ⁊ maxīe illa pctā q̄ sunt grauiora. s. illa q̄ offendunt immediate deū: sicut iurare falsū ⁊ blasphemare ⁊ negare deū: ⁊ ista peccata sūt magis grauia in iudicio diuino q̄ homicidia. Itē debemus vitare pctā q̄ tāgūt matrē nostrā sanctā ecclesiā: sicut est sacrilegiū. s. furando de ecclesia vel i ecclesia. Uñ grauiꝰ est furtū vnius cādele ab ecclesia q̄ aliūde mille scuta. Itē ne retineatis iura ecclesiastica. Itē debemꝰ honorare patrē ⁊ matrē: qr quotidie dr i celo illud verbū. Maledictꝰ hō qui nō honorat patrē ⁊ matrē: ⁊ rñdent oīs sancti Amen: qr illud p̄cepit deus Leui. Deuterono. xxvij. Ut facerēt illud in terra ꝓmissionis in figura celi. Itē deponamus pctā ꝯtra ꝓximū sicut furtū. Dicūt tñ q̄dā ꝙ furtū fructuū nō est pctm̄ mortale. Sed caueāt qr ꝓpter tale furtū fuit clausum celū ꝑ. v. milia annoꝝ. Et nullus intrauit quousq̄ fuit facta restitutio ꝑ aliū fructū. s. xp̄m q̄ dr fructꝰ: iuxta illud qd dicit Elizabeth btē ꝟgini Marie. Luc. j. Bñdictus fru. vē. tui. Et de hoc ꝓphice fuerat locutꝰ Salomō in cāticts dicens in ꝑsona virginis gl'iose. Sicut malus inter ligna siluaꝝ: sic dilectꝰ meus inter filios. Cāti. ij. Unde dicūt quedā hystorie grece ꝙ crux xp̄i fuit ꝓ maiori ꝑte de arbore illa de qua fuit fructꝰ quē comedit Adā. Et iō cū xp̄s fuisset crucifixꝰ potuit dicere pr̄i illud p̄s. lxviij. Que nō rapui tunc exsoluebā: restituit em̄ pomū: scz se metip̄z eidē arbori a qua sumptū fuerat. Caueamꝰ ergo ne cōmittamꝰ furtū fructuū: qr vsq̄ quo fuerit facta restitutio ⁊ satisfactio non intrabimus paradisum. Studeamꝰ g̊ vt ꝯteramur corde ꝯfiteamur ore: ⁊ satisfaciamus ope: ⁊ tunc curremus leuiter: ⁊ poterit dicere q̄libet qui talr fecerit illd qd dicit Dauid p̄s. lviij. Neq̄ iniq̄tas mea neq̄ pctm̄ meū dñe sine iniq̄tate cucurri ⁊ direxi: dicit ter neq̄ ꝓpter illa tria gña pctōꝝ q̄bꝰ nō ipediētibus currit ⁊ dirigit iter suū ad ꝑadisū.

¶ Scdo si volumus expedite currere ad regnū celoꝝ debemus deponere circunstās pctm̄ qd notat i auctoritate allegata i q̄ dr ⁊ circūstās nos pctm̄ supple deponamꝰ qd dz poni in oībꝰ: vñ ꝑ circunstās pctm̄ intelligit ea q̄ sunt occasio peccādi: vñ sicut aliq̄s currēs cū inuenit hic inde vepres q̄ ip̄m rapiūt statim oportet ꝙ remaneat in loco ⁊ ipedit a cursu: ita illa q̄ dant occasionē peccādi impediunt a cursu ad ꝑadisum: idcirco illi q̄ currūt ad patriā celestē sicut religiosi ⁊ illi qui agunt pnīam caueāt ne fabulent cū mulieribus quātūcūq̄ sanctis: qr illa circūstantia est circūstans pctm̄: q̄uis non sit pctm̄: tñ inde seq̄tur pctm̄: iō deponat et sequatur ꝯsiliū Dauid p̄s. ij. Disrumpamus vincula eoꝝ: ⁊ ꝓijcia. a no. iu. ip̄oꝝ. statim em̄ dimittunt cerimonie religionis ⁊ opa pnīalia: sepe ieiuniū: sepe silentiū: sepe stamina: ⁊ sic finalr ꝓceditur ad pctm̄. Quapropter deponāt statim amicitiā taliū mulierū quātūcūq̄ sctāꝝ que impediūt cursuz ad ꝑadisū ꝑ bona opa. Et iō talibꝰ loquēs apl's Paulꝰ quasi increpatiue: dicit ad Gal. v. Currebatꝫ bñ ⁊ q̄s vos impediuit: ⁊ subdit inferius: veniant abscindantur que vos conturbāt. Et beatus Hieronymus talibus consulens: dicit in epistola ad rusticum monachū. Mulierē quē bene ꝯuersantē viderꝫ mente dilige ⁊ non corporali presentia.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

¶ Tertio debem⁹ currere per patientiã qr dr in auctoritate per patientiã curramus. Ubi sciẽdũ ꝙ alicubi fit illud qđ in certa die ponunt̃ certi termini ⁊ eligunt̃ aliqui cursores pedib⁹ nudis currentes quoꝝ prim⁹ attingẽs ad terminũ habet aliqđ certũ iocale ꝙ si velit lucrari oportet ꝙ habeat patientiã qr inuenit in itinere lapides ⁊ spinas: in itinere offendẽtes pedes suos: ita etiã est in cursu spũali qm̃ talis per viam eũdi ad paradisum currẽs oportet ꝙ habeat patientiã inuenit em̃ lapides ⁊ spinas offendẽtes: et iõ si velit attingere ad premiũ ⁊ iocale opz ꝙ habeat patientiã: vnde spine sunt detractiones altorũ sicut fit in religiosis et sacerdotib⁹: ⁊ simil'r in laicis: qm̃ illi qui currũt iuxta suã deuotionẽ ⁊ bonam cõuersationẽ statim deridẽtur ab alijs per detractionẽ: ⁊ ita oportet ꝙ trãseãt inter illos per patiẽtiã. Et ideo apl's Paulus monẽs illos qui beneviuũt inter alios ⁊ deridẽtur ab illis vt nõ desistãt: propter hoc dicit ad Heb. xij. Recogitate em̃ eũ qui talem sustinuit a pctõrib⁹ aduersus semetip̃m cõtradictionẽ vt nõ fatigemini animis vestris deficiẽtes: nõdum em̃ vsq; a sanguine restitistis aduersus peccatũ repugnantes ⁊c. dicit recogitate eũ scz xp̃m qui ⁊c. Ideo patiẽter capiamus cũ detrahit̃ nobis ⁊ recordemur illi⁹ verbi Jesu xp̃i dicẽtis Matth. v. Beati estis cũ maledixerint vobis hoĩes ⁊ persecuti vos fuerint ⁊ dixerint om̃e malũ aduersum vos: mentiẽtes propter me: gaudete ⁊ exultate: qm̃ merces vestra multa est in celis. Habeamus ergo patiẽtiam qm̃ dixit Paulus ad Heb. x. Patiẽtia vobis necessaria est vt voluntatẽ dei facientes repromissionẽ reportetis. ¶ Quarto debemus currere aspiciẽtes in christũ: vñ sicut vn⁹ animaduertit aliũ in bello: ita xp̃s animaduertit nos ad currẽdum ad patriã qui currit fortissime: iuxta dictuz Dauid Ps. xviij. Exultauit vt gigas ad currendã viã a summo celo egressio ei⁹: ⁊ occursus ei⁹ vsq; ad summũ eius. Magnus est passus a celo in terrã in ventre virginis. Itẽ magn⁹ a vẽtre in presepiũ. Itẽ a presepe in Hierusalẽ in tẽplo. Itez a Hierusalẽ in Nazareth. Itez magn⁹ a Nazareth in Egyptũ. Magn⁹ cũ redijt magn⁹ cũ baptizatus fuit: magn⁹ a Jordane in desertũ vt ieiunaret: ali⁹ a ieiunio ad predicationem in Capharnaũ et alijs ciuitatib⁹. Itẽ alius ad Hierusalẽ: et a Hierusalẽ in crucẽ: ⁊ a cruce in sepulchrũ: aĩa in lymbo: a sepulchro in resurrectione. Itẽ in ascẽsione: ⁊ finaliter vsq; ascendit in celũ. Cũ ergo cucurrebat ita fortiter curram⁹ nos cito post eũ: qr nemo est qui se abscondat ab ei⁹ calore vel debeat se abscõdere si vult ipsum sequi: curramus ergo oẽs ⁊ dicamus sibi: illud Cant. ij. Trahe me post te: curremus in odore vnguentoꝝ tuoruz: dicit in odorẽ qm̃ sicut canes venatici sequunt̃ animal sentiẽdo odorẽ ⁊ etiã sequunt̃ magistrũ eoꝝ quẽ cognoscũt per viã quã tẽdit: ita nos debem⁹ currere post xp̃m ambulando per viã qua ipse ambulauit. s. per viã humilitatis: largitatis: castitatis ⁊c. Sz dixit trahe qr de se nullus sciret: nec posset ipsum sequi nisi ipse traheret a pctõ: dicit in odorẽ vnguẽtorum id est bonarũ virtutũ. ¶ Quinto debemus currere qr sedet in dextera dei patris ꝓ mercede largiẽda. Unde quẽadmodũ aliquis p̃nceps sedẽs tenet aliquod iocale in manu sua qđ promittit illis qui veniẽt ad ip̃m ⁊ illi currũt ad eũ vt illud iocale habeãt ita xp̃s existẽs in dextera patris tenet coronã glorie in manu ⁊ clamat nobis dicẽdo illud Mat. xj. Uenite ad me om̃es qui laboratis ⁊ onerati estis: et ego reficiã vos. Ideo nos oẽs debem⁹ currere ꝑ bona opera vt habeam⁹ illã coronã immarcessibilẽ: qm̃ milites libẽter currunt ad certamina vt habeant coronã lauri ⁊ vt laudent̃: faciam⁹ ergo ⁊ nos sil'r vt habeamus coronã gl'ie. Et ad sic faciẽdum hortatur nos Paulus apl's .j. ad Coꝝ. ix. di. Nescitis qm̃ hi q̃ in stadio currunt oẽs quidẽ currũt: sed vn⁹ accipit brauiũ: sic currite vt cõprehendatis: oĩs em̃ qui in agone cõtendit ab oĩbus se abstinet: ⁊ illi q̃dã vt corruptibilẽ coronã accipiant nos aũt incorruptã dicit vnus: dicit glo. vnus scz perseuerans: solus ergo ꝑseuerãs in bonis operib⁹ assumit brauiũ gl'

rie: perseueram⁹ ergo taliter et curram⁹ post xp̄m leuiter: vt tādem possum⁹ post ipsum ad suā gloriam peruenire ꝛc.

¶ De his que deo: ꝓximo: ꝛ nobis debemus. Distinctio.lj.

Debemus deo proximo: et nobis tria.
Primo deo honorem principalem.
Secundo proximo honorem fraternalem.
Tertio nobis rigorem virtualem.

¶ Dico primo ꝙ debem⁹ deo honorem principalē: ꝛ hoc declarat̄ ſm septē gradus personarū quib⁹ debem⁹ impēdere honorē. Prim⁹ est filioꝝ ad parētes: filij em̄ tenent̄ impēdere honorē pr̄i ꝛ matri. Secūdus est discipuli ad magistrū. Tertius vxorū ad maritū. Quartus ppl̄i ad prelatū. Quint⁹ vassalli ad dn̄m. Sext⁹ iuuenis ad antiquū. Septim⁹ oīm generaliter ad virtuosum. Primus ergo gradus est filij ad patrē: vn̄ Deut̄. xxvij. scribit̄. Maledictus qui nō honorat patrē ꝛ matrem: oīs ppl̄s dicat amē. Iste honor principal̄r debet̄ deo qui est pr̄ noster eo ꝙ nos creauit ꝛ genuit a pr̄e nr̄o carnali et in matricē mr̄is: qđ cōsiderās Job di. in.x.c. Manus tue dn̄e fecerūt me: ꝛ plasmauerūt me ꝛc. vsq; spiritū meū: et ideo postq̄ de⁹ est pr̄ noster debem⁹ ip̄m sup oīa honorare: tn̄ non facim⁹: et ideo ipse cōquerēdo dicit ꝑ os ꝓphete Malachie j.c. Filius honorat patrē: ꝛ seruus timet dn̄m suū. Si ergo pr̄ ego sum: vbi est honor me⁹? Si dn̄s ego sum: vbi est timor me⁹? dixit dn̄s exercituū. Scđs gradus est discipuli ad magistrū: istū honorem debem⁹ deo q̄ est magister noster et doctor: qđ ip̄e testat̄ Esa.xlvij. Ego dn̄s docens vtilia: satis em̄ possent magistri nostri docere exteri⁹ nisi de⁹ doceret iteri⁹. vn̄ Aug. In celo cathedrā tenet q̄ corda nr̄a docet. Et ideo nisi de⁹ interi⁹ doceat vana est doctrina: vnde in vanū laborat lingua p̄dicatoris exteri⁹ nisi interi⁹ fuerit gr̄a saluatoꝝ: bon⁹ (inq̄t) doctor fuit ꝛ est xp̄s qui docuit nos tot ꝛ tāta sicut trinitatē: incarnationem: eucharistie sacramentū: ꝛ ita de alijs q̄ nunq̄ Aristoteles nec Plato potuerūt nec sciuerūt docere: et ideo possum⁹ sibi dicere illđ Mat.xxj. Magr̄ scim⁹ qꝛ verax es: ꝛ viā dei in veritate doces: ergo si magister dz honorari a discipulo: ꝓ certo hac de causa p̄cipue debet̄ honor deo. Terti⁹ gradus est vxoris ad maritū. Vn̄ non dz ponere vxor in corde suo ꝙ velit dn̄ari marito, sz dz illi esse subiecta in oīb⁹ nisi in his que tenēt contra deū: ꝛ de hoc est auctoritas clara Hester.j. vbi dr̄. Cūcte vxores tā maiorū q̄ minorū deferant maritis suis honorē placuit consiliū regi ꝛ principib⁹: ꝛ misit epl̄as ad vniuersas ꝓuincias regni sui: vt quecūq; gens legere ꝛ audire poterat diuersis linguis ꝛ lr̄is esse viros ꝛ principes in domibus suis: iste honor principaliter debet̄ deo ꝛ a nobis: qꝛ est maritus noster eo ꝙ gignit in aīab⁹ nr̄is cōceptū bonū: vn̄ dū audit̄ verbū dei statim gignit̄ in aīa bonū ꝓpositū fugiēdi peccatū ꝛ sic aīa efficit̄ pregnās ꝛ suscipit cū gaudio semē. s. v̄bū dei: iuxta illud Luc. viij. Semē est v̄bū dei: sz in partu est dolor: qm̄ qn̄ aliq̄s vsurari⁹ audit sermonē ꝓponit ꝙ restituet vsuras ꝛ tunc cōcipit bonū propositū dimittēdi pctm̄: ꝛ sic aīa est pregnās. Sed qn̄ vult parere. s. qn̄ accipit pecunias de cumulo ꝛ minuit ip̄as tūc est dolor in restituendo ꝛ vix cū dolore parit. Itē si q̄s habeat cōcubinā in sermone cōcipit dimittere illā: sed in dimittēdo est dolor: ꝛ ita de alijs: appet ḡ quō de⁹ est vir noster: ꝛ ideo ipsemet dixit nobis Hiere.iij. Cōuertimini ad me reuertētes filij dicit dn̄s: quia ego vir vester ꝛ assumam vos. Si ḡ honor debet̄ viro ab vxore: multo forti⁹ a nobis debet̄ honor deo. Quart⁹ gradus est ppl̄i ad prelatū suū: vn̄ oīs ppl̄s tenet̄ honorare p̄latos nō solū maiores vt papā vel ep̄os sz etiā sacerdotes ꝛ alios in dignitate constitutos: testatur hoc apl̄s.j. ad Thimo.v. dicens. Qui bn̄ presunt presbyteri duplici honore habeāt̄ digni. Et iste honor p̄ncipaliter debet̄ dn̄o nostro Jesu xp̄o qui suminus papa ꝛ prelat⁹ est: et hic est qui baptizat et absoluit: ergo pōtifex est: ad Heb.ix. Christus assistens pōtifex futu-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

rorū bonoꝝ. Quintꝰ gradus est vassalli ad dn̄m: vassalli em̄ tenent̄ honorare regē suū ⁊ principē: ⁊ dn̄m tēporalē: et ideo dicebat apl̄s. j. ad Thimo. vj. Quicunq; sunt sub iugo seruitutis dn̄os suos om̄i honore dignos arbitrent̄: iste aūt honor principaliter debet̄ deo q̄ est aīe ⁊ corporis: dn̄s qꝛ vtrūq; pōt saluare vel dānare. Sed tp̄ales dn̄i nō possunt damnare nisi corpus: ⁊ ꝓpter istā rationē non pōt eis flecti nisi vnū genu. s. sinistrū sꝫ deo. vtrūq; s̄m ꝙ ipse dixit ad Rom̄. xiiij. per apl̄z. Uiuo ego dicit dn̄s: qm̄ mihi flectetur oē genu. Sextus gradus illud iuuenis ad antiquū: vn̄ iuuenes tenētur honorare senes: ita em̄ est preceptū. Leuit. xix. Corā cano capite cōsurge et honora personā senis: iste honor debet̄ principaliter deo qui est antiquissimꝰ: ḡ si honor debet̄ antiquis tāto magis deo. Un̄ Ps. lxxxix. ꝓpha Dauid dicit de eo. Priusq; mōtes fierent aut formaret̄ terra ⁊ orbis a seculo ⁊ vsq; in seculū tu es deꝰ. Septimus gradus est generalr̄ ad bonū ⁊ virtuosum: debemꝰ em̄ honorare bonos et v̄tuosos: dicit em̄ ph̄s ꝙ honor est exhibitio reuerētie in testimoniū virtutꝫ. Si ergo honor debet̄ virtuosis tanto principaliꝰ deo q̄ est infinita bonitas ⁊ virtus: ⁊ ideo legit̄ Mar. x. de quodā q̄ venit ad Jesum di. Magister bone q̄d faciā vt vitā eternā percipiā: cui xp̄s q̄si indignans respōdit: q̄d me dicis bonuꝫ: nemo bonꝰ nisi solus deꝰ: ꝙ verum est essentialiter: alij aūt sunt ꝑticipatiue. Sed q̄re redarguit ip̄m xp̄s: d̄r ꝙ ideo qꝛ ille non credebat xp̄m esse deū in oibꝰ: ergo iste honor debet̄ deo principaliter. vn̄ ad Rom̄. xiij. Reddite oibꝰ debita: cui tributū tributū cui vectigal vectigal: cui timorē timorē: cui honorē honorē: ⁊ p̄ncipaliter deo. Et dꝫ ei fieri honor corde eleuato ⁊ manibꝰ iunctis versus celū genibꝰ flexis ⁊ capite discooperto humiliꝰ quo fieri potest.

¶ Dico scd̄o ꝙ debemus ꝓximo amorē fraternalē: sed modū per quā debemus diligere: ostēdit nobis Jo. j. Jo. iij. Filioli non diligamus verbo: neq; lingua sed opere ⁊ veritate: multi enim diligūt ore nō corde nec opere: et tales sunt similes vrso: vide infra in alia distinctione: dilectio ꝓximi debet habere quattuor cōditiōes. Et ideo cōtra doctrinā phariseoꝝ dixit xp̄s Matth̄. v. Audistis qꝛ dictū est antiquis: diliges ꝓximū tuū: ⁊ odio habebis inimicū tuū: ego autē dico vobis diligite inimicos vestros. O q̄ bn̄dicta est creatura que pōt dicere nullū habeo odio in corde meo: sed oēs diligo ꝓpter deū: talia em̄ odia solū nocent illis q̄ habēt ea: vn̄ nota exēplum ꝙ accipit cuidā religioso: quidā enim mercator venit ad eū pro cōfitēdo: ⁊ inter cetera in cōfessione dixit sibi ꝙ erat multū turbatus et tristis ⁊ habebat magnū odiū cōtra quēdā famulū qui ip̄m depredatꝰ fuerat de centū frācis ⁊ ipse cōfessus fuerat multis cōfessoribꝰ q̄ noluerant ip̄m absoluere nisi deponeret odiū et parceret famulo. Cui dixit ille religiosus: amice tu parces iniuriā hoc est depones odiū et rācorem ꝯ ip̄m nec velis accipere vindictā ꝯ ipsum sed fac eū cōpellere ꝑ iustitiā vt restituat tibi pecuniā tuā: qꝛ tu nō teneris nisi spōte velis sibi dimittere pecuniam tuā immo potes facere ipsuꝫ incarcerari: sed tn̄ nō habeas rancorē in animo tuo contra ip̄m. Exēplū pōt applicari cuilibet: corde em̄ debemꝰ parcere oibꝰ: et corde debemꝰ diligere: vn̄ cōtra illos q̄ non deponunt odiū ⁊ rancorē de corde nec volunt parcere: dicebat xp̄s Mat. xviij. Sic etiā pater vester celestis faciet vobis: si non remiseritis vnusq̄sq; fratri vestro de cordibꝰ vestris. Scd̄o debemꝰ diligere ꝓximū ore. s. salutare ⁊ loqui cū oibꝰ decenter: vnde nō sufficit corde diligere: immo opꝫ diligere ore: dicit em̄ ph̄s in. j. periharmenias. Uoces sunt note eaꝝ q̄ sunt in aīa passionū: ⁊ ex hoc ptꝫ stultitia aliquoꝝ qui dicunt ego parco corde: sed tn̄ non loquerer ei nisi ipse primo loqueret̄ mihi: tales nō sunt sil̄es virgini Marie: que salutabat illos q̄ crucifixerunt filiū suū Jesum xp̄m: immo vt quidam dicūt qn̄ reuertebat̄ de suspēdio dicebat amici deꝰ sit vobiscū: ⁊ de ista salutatione loquit̄ xp̄s Mat. v. Si salutaueritꝫ fratres vestros tm̄: quid ampliꝰ facietis: nōne ⁊ Ethnici hoc faciūt: Ethnici sunt gentes

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

siue gentiles q̄ sine lege sunt. Similiter debem⁹ diligere opere. s. non dānificare proximū in aliquo: vbi notat malitia non tantū qui nō sumūt ꝑdigna testimonia vel testamēta illoꝝ q̄ acquirūt sibi sepulturas aliūs remouēdo: tales em̄ tenētur restituere oia dāna. Itē notatur malitia illoꝝ q̄ de nocte clam dānificant primū. Itē diffamantiū qui tenent restituere fama: vñ talib⁹ dicit Aug. nō pigeat ex ipo ore ꝑterre medicamina: vnde facta sunt vulnera. Et ecce q̄d debem⁹ primo: q̄ di lectionē: vñ ad Roma. xiij. Nemini q̄cq̄ debeatis nisi vt mutuē diligatis. q. d. nō debeatis aliq̄d nisi dilectionē. ¶ Tertio debem⁹ corpori nr̄o rigorē penitētialem nos em̄ petōres habem⁹ intrare paradisum per vim ⁊ per rigorē. s. per cōtritionē penitentiā ⁊ confessionē in qua est rigor q̄m maximus rigor est q̄n aliqua mulier que apparet bona est meretrix vult confiteri: incipit em̄ trepidare ⁊ dicere intra se: o quō dicā confessori peccata mea qui credit me esse bonā ⁊ castam: o deꝰ ergo rigor in caput. Itē in alia parte penitentie scz in afflictiōe corporis dz habere rigorem. O q̄s magnus est iste rigor restituere dāna: breuiter oia opera penitētialia requirunt rigorē. Quod aūt iste rigor sit necessarius ptz per xp̄m dicentem Mat. xj. A diebus Joānis baptiste regnū celorum vim patit: ⁊ violenti rapiūt illud: et quare dixit a diebꝰ Joānis baptiste ⁊ nō a diebꝰ meis: ratio est q̄ Joānes baptista primo predicauit penitētiā. Mat. iij. Et ecce quō sumus debitores nobismet ipsis: q̄ō restatur btūs Paulus ad Rom. viij. dicēs. Fratres debitores sumus nō carni vt sm̄ carnem viuamus: vt ad regnum celeste perueniamus.

¶ De quattuor q̄ deo debem⁹. Dist. lij.

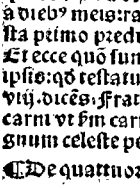

Debem⁹ deo q̄tuor. primo in corde amorem supernalem. Secūdo de ore laudem temporalem. Tertio de corpore rigorem penitentialem. Quarto de bonis honorem principalē.

¶ Primo debemus ⁊c. debem⁹ nāq̄ ex toto corde diligere super oēs alios amores et dare sibi amorē cordis: vñ magis debemus eū diligere q̄s patrē aut matrē aut vxorem filios parentes ⁊ amicos bona ꝑpria super oia tñ deū: sicut em̄ videtis de lāpade in qua ponitur oleum ⁊ aq̄ in qua q̄ātūcūq̄ oleū ponatur subtus aquā: tñ stat̄ sup̄natat ⁊ ascēdit sup eā ita nos debem⁹ supponere quēcūq̄ amorē et supponere amorē p̄r̄i: nā sicut aqua existēs desup suffocat ignē: ita amor patris ⁊ aliox suffocat amorē p̄r̄i: ⁊ ideo dicebat xp̄s Mat. x. Qui amat patrē ⁊ matrē plus q̄s me: nō est me dignus: q̄re dicit sup me: q̄ angeli occiderūt pueros si diligerētur plus q̄s deꝰ: quēadmodū seruitores alicuius regis putarent aliquē rūsticū si sederet in cathedra parata pro rege. Cor nostrū est cathedra ꝑ amorē dei recipiēdo ⁊ si amem⁹ aliquid plus q̄s deū talis amor sedet vbi reꝝ debz sedere. Ca ne amus ergo ne magis amem⁹ creaturas q̄s deū: talis aūt amor poterit ꝓbari per opa exteriora quia cui⁹ est amor eiꝰ erūt opa: vñ Greg. in omel. pēthe. probatio dilectionis exhibitio est opis: mulieres aūt magis amant filios aut filias q̄s deū: q̄ dū infirmant ꝑ eoꝝ sanitate vadūt ⁊ recurrūt ad sortilegos: ad diuinos ⁊ nō ad deū: recurrāt ḡ decetero ad deū: ⁊ sup infirmitatē faciāt signū crucis dicēdo Jēsus: ⁊ tunc si ibi debeat ꝑficere sanabit dicas ℈ sortilegos ⁊ illos q̄ credūt eis tā ꝑ furtis q̄s ꝑ cognoscēdis infirmi tatib⁹: tales em̄ magis amāt bonū perditū q̄s deū. Itē ℈ iudices qui ꝑ amore alicuius peruertāt. Itē ℈ iudices qui ꝑ amore alicui⁹ nō seruāt iustitiā: tales em̄ magis amāt creaturā q̄s creatorē. Itē ℈ filios q̄ iussu p̄r̄is vindicāt iniuriā p̄r̄i illatā: tales em̄ magis amāt patrē q̄s deū: q̄ deꝰ non vult q̄ nos vindicem⁹ q̄s vindictā sibi retinuit. ad Rom. xij. Mihi vindictā et ego retribuā dixit dñs: ergo diligam⁹ deū super oia seruādo eiꝰ mandata: q̄m Jo. xiiij. dicit ipse. Qui hz mādata mea ⁊ seruat ea: ille est qui diligit me: qui aūt diligit me: diligeꝰ a patre meo: ⁊ ego diligam eum et manifestabo ei meipsum.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

¶ Scdo debemus deo de ore laudē temporalē: vñ aues ex hoc nos inducūt que laudant: ⁊ benedicūt deū Dañ. iij. Benedicite oēs volucres celi dño. Ubi sciēdū ꝙ vnaqueq; auis anteq̄ in mane discedat a loco vel fronde in qua cubuit vel quieuit per noctem iuxta suā spēm garrit ⁊ dicit laudes ⁊ postmodum querit vitam: et dñs eam pascit. Faciamus ergo nos illo mō: vnde sciēdū ꝙ omnia misteria q̄ nos scimus in hoc mūdo pretereūt ⁊ nō vtimur illo in paradiso excepto scire laudare deū: qꝛ exñtes in paradiso sp laudant deum: testatur hoc Dauid p̄s. lxxxiij. dicēs Beati qui habitant in domo tua dñe in secula seculoꝝ laudabūt te. ex quo istud officiū scz laudare deum dat nobis vitam addiscam⁹ illud in hoc seculo vt dicamus cuz Dauid p̄s. xxxiij. Benedicā dominū in omni tēpore semper laus eius in ore meo: dicit in omni tēpore. Et loquitur sacerdotib⁹: ⁊ religiosis. Uñ sciēdū ꝙ oē tēp⁹ diuidit̄ i annuz. Annus in mensem: mēsis in septimanā: septimana in diez: dies in horam que in die sunt septem: ⁊ in illis sacerdotes ⁊ religiosi debent dicere horas suas: primo enim in nocte debemus dicere matutinas eo ꝙ denotat tempus in quo xp̄us fuit ligatus: post debemus dicere p̄maz que denotat tēpus in quo xp̄s fuit p̄sentatus coram herode ⁊ pylato: vñ coram herode fuit presentatus tanq̄ stultus. Coram pylato vt malefactor: tertia denotat tēpus in quo xp̄s fuit flagellatus in stipite ⁊ coronatus: sexta denotat horaz in qua fuit crucifixus: nona denotat horā in qua fuit mortuus: ⁊ in illa hora fuit completa nostra redemptio: vnde nihil nasci ꝓfuit si redimi nō profuisset: vespere denotāt tēpus in quo fuit amotus de cruce: ⁊ horam in qua dolebant Joseph ⁊ Nicodemus ⁊ alij: completoriuz denotat sepulturā: bñdicam⁹ ergo cū istis septem horis cui cōcordat alibi scriptura Thobie quarto. Omni tēpore benedic dñz ⁊ pete ab eo vt vias tuas dirigat ⁊ oīa cōsilia tua in ip̄o ꝑmaneāt: dicit dirigat vias tuas. s. de domo ad ecclesiam: nō aūt ad tabernas vl̄ ad plateas: itē dicit oīa cōsilia tua in ip̄o: nō em̄ debēt sacerdotes dare ꝯsiliū vt gētes vadāt ad sortilegos ⁊c. ꝓ laicis vero intelligit̄ sic bñdicā dñm in omni tēpore. i. mane ⁊ sero: ⁊ omni sero in q̄ tp̄e debēt orare dicēdo Credo in deum. Pater noster. Aue maria: prius tñ facto signo crucis. Sic em̄ xp̄s amabit nos: ⁊ iō apl̄us dicit ad Hebre. vlti. Ergo offeramus hostiā laudis semp deo. i. fruct⁹ labioꝝ nr̄oꝝ confidētium noī ei⁹. Sed caueam⁹ ne loco benedictiōis: maledicamus blasphemādo: vñ nota exēplum Esa. xxxvj. De illo qui dicit ad inimicū suū ꝙ nō posset dominꝰ facere q̄n ip̄m destrueret: ⁊ ꝓ illo solo v̄bo in nocte fuerūt mortua ⁊ destructa. clxxxv. milia hoīm: ergo honorem⁹ deum ⁊ inde habebim⁹ gl̄iā ꝓut ip̄e de⁹ testatur ⁊ ꝓmittit p̄mi Reg. ij. Quicūq; honorificauerit me gl̄ificabo eū: q̄ autez contēpserūt me erunt ignobiles. Tertio debem⁹ de corpore nr̄o deo rigorē v̄tualem hoc est afflictionē penitētialez quēadmodū rusticus q̄ bñ semīat ⁊ laborat inde colligit multum fructū: ⁊ de illa terra debet dño suo. x. grossos: ita terra nostra. s. corpus si bene laboret̄ ⁊ colat̄ per multam pn̄iam affert fructū multuz: vñ in hoc mūdo debemus laborare terram nr̄am: scz corp⁹ penitēdo ⁊ affligēdo qꝛ in hoc seculo nō poterim⁹ eo ꝙ aīa erit separata a corpe. qm̄ si aīa exñs in īferno haberet corp⁹ posset penitere ⁊ sic venire ad paradisum: laborem⁹ ergo fortiter in hoc mūdo terrā nr̄am. Qm̄ de⁹ de terra nr̄a hoc est de corpore vult ꝙ reddātur sibi. x. grossi. Quorum primus est Peccatorum cognitio.

Scds pctōꝝ in corde contritio.

Terti⁹ ꝓpositum nō redeūdi ad pctm̄.

Quart⁹ rēouere a se illd̄ qd̄ facit peccare

Quintus oris confessio.

Sextus rigor penitentie.

Septimus dānorum restitutio.

Octauus iniuriarum remissio.

Nonus fame restitutio.

Decimus eucharistie sacri cōmunio.

¶ Pro decimo sciēdū ꝙ tm̄ displicet deo qñ q̄libet xp̄ian⁹ nō sumit ip̄m quolibet anno quēadmoduz displicet alicui regi

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

habenti ciuitatē: ⁊ volēti intrare in ipaz ⁊ pulsat ad Januaz ⁊ Janitor rñdet sibi vere vos nō intrabitis: quare dicit rex: quia ego sum dñs vester. Respōdet iam tor: ⁊ bñ certe vos non intrabitis: ⁊ post hec venit vn⁹ pastor cū porcis qui dum clamat ad portā dimittūt eū intrare rege videnter: ita est de xpo qui triūphauit in bello de demone in die veneris sctā ⁊ in die paschę venit ad portā ciuitatis. s. ad hoies ⁊ nolūt ei aperire: sed bñ aperiunt porcis comedendo carnes heduli agni ⁊ porcoz: ecce xtum peccatum est illud: de talibus em̄ potest dici illud qō dicit Jo. de iudeis Joā. v. In ppria venit et eum non receperrūt: accipiamus ergo ipm̄ ⁊ portemus in corpore nostro. prime ad Cor. vj. Quarto debemus de bonis tēporalibus honorē principalē. s. dare pauperib⁹ elemosinas de bonis tē poralibus: ⁊ sic hortat xps pro cuius no titia nota hystoriam de; rege q̄ iuit vltra mare: ⁊ dimisit filios ⁊ filias. Cunq̄ stetissent per multa tēpora esurierūt filij ⁊ etiā familia. Aliq̄ vero de ciuitate dederunt filijs ⁊ familie panē ⁊ victū aliq̄ vero nihil dederūt: in primis honorabatur dñs in sctis minime: ita xps rex regum iuit vltra mare in hierlm: sc; parausum: ⁊ dimisit familiaz et filios in hoc mundo: ⁊ qñ veniet in iudicio cognoscet eos qui honorauerunt eum dando elemosynas pauperibus Matt. xxv. Quādiu fecistis vni de fratribus meis minimis mihi fecistis: ⁊ ideo venite benedicti patris mei possidete paratū vobis regnuz. honoremus ergo deū de bonis tē poralibus: ad qō faciendu hortat nos Salomon Proue. iij. Honora dominū de tua substātia ⁊ de primitijs frugū tuarū: ⁊ pauperibus ⁊ implebūtur horrea tua saturitate ⁊ vino torcularia redūdabunt. due cōditiones gentū non honorant dominū in bonis. s. vsurariz quos retrahēs dominꝰ ab hmōi opere nephario dicit Deute. xxiij. Non fenerabis fratri tuo ad vsurā pecuniaz: nec fruges nec quamlibet alia rem: sed alieno fratri autem tuo absq̄ vsura id quo indiget cōmodabis: vt bñdicat tibi dominꝰ deus tuus in omni opere tuo. Scōa cōditio illoz qui nō honorificāt deū est illoz q̄ nō honorāt patrē ⁊ matrē: vñ Leuit. xx. Qui maledixerit patri vel matri morte moriatur sanguis eius sit sup eū. Cōsidera ergo si tanta pena debet illis qui nō honorāt patrē carnalē ⁊ matrem xtā debet illis qui non honorāt patrez spūalem: sc; xpm ⁊ matrē. s. eccliam. Caueant ergo ne in eccliā fiant nūdine nec etiā immunditie sicut misere vel aliq̄d aliud nec in vestibus eius. s. parietibus vt ad regnū glorie perueniamus ꝛc.

¶ De quattuor virtutibus siue potestatibus quas nobis deus dedit. Dist. liij.

Edit nobis deꝰ q̄tuor virtutes siue ptātes. Quarum prima est generationis diuinalis.

Scōa est reconciliationis spiritualis.

Tertia est saluationis celestialis.

Quarta est curationis corporalis.

¶ Et omnes virtutes ⁊ potestates quas dedit nobis deus xpianis cōcluduntur in istis quattuor. Primo ergo dedit nobis virtutē ⁊ ptātem generationis diuinalis: omnes enim sumꝰ filij eius ⁊ ade naturaliter. Sed tñ habemus ptātez q̄ simꝰ filij dei ⁊ efficiamꝰ per generationē baptismi vōz lauacrū ad Ro. vj. Per lauacrum regenerationis ⁊ renouatiōis spūs sancti hō em̄ exīs in ventre mris ⁊ inde exiens est filius adoptiuus: sed in baptismo lauatur ⁊ renouatur: ⁊ efficitur filius dei. o xpta dignitas q̄ de filio ade agricultoris efficiamur filij dei p baptismū. Si enim filius vnius pauperis laboratoris posset effici filꝰ regis quocūq̄ mō hoc fieret magna dignitas eēt sibi atq̄ honor: homo aūt p generationē humanam est filꝰ ade laboratoris. Ade nāq̄ dicit deꝰ Gen. iij. Maledicta terra in ope tuo in labore comedes eā oib⁹ diebꝰ vite tue: apparet q̄ adā pr̄ nr̄ laborator fuit: ⁊ sic nos p̄r filij laboratoris sumꝰ. Sz in baptismo efficimur filij regis eterni: deꝰ em̄ hz spōsam ex qua generat filios ⁊ filias. s. eccliam q̄ est xpo sicut mr̄

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

dei est ꝟgo vēter hui⁹ sponse est fons baptismatis in qua deus generat filios et filias semeu est verbum dei Luce. viij. Uerbum. s. quod dicit sacerdos: scilicet ego te baptizo: in nomine patris ⁊ filij: ⁊ spūs sancti amen. ⁊ quando baptisatus effectus est fili⁹ dei legittim⁹ ⁊ de hoc loquit̄ Joānes in p̄mo capl̄o sui euāgelij qñ dicit dedit eis ptātem filios dei fieri his qui credūt in noie ei⁹. Sz quō illud fiat subdit qui nō ex sanguib⁹ neq; ex volūtate carnis neq; ex volūtate viri: sz ex deo nati sūt: dicit nō ex sāguinib⁹ hoc est ex semine hoim: nec ex voluntate carnis hoc est mulierū: ⁊ de hoc loq̄t̄ btūs Joānes in canonica sua capl̄o. iij. di. Uidete qualē charitatē dedit nobis de⁹ pater vt filij dei nominemur ⁊ simus. Moraliter notandū qm̄ ex quo nos oēs xp̄iani sum⁹ filij dei tanti regis: ⁊ tāte regine ecclesie quō debemus nos cauere a pctis a q̄b⁹ fili⁹ regis solet cōiter abstinere. Et p̄mo ne iurem⁹ de deo enormiter: in ore em̄ boni xp̄iani nō dz esse iuramētuz nisi ꝓ testimonio veritatis. Et ad hoc monet nos btūs Jacob⁹ in sua epl̄a capl̄o q̄nto di. Ante oia fratres mei nolite iurare neq; ꝑ celū neq; ꝑ terrā nec quodcūq; iuramentū. Sit aūt ꝑmo vester est est non non. Et idē ponit btūs Mat. cap̄. v. Dicunt aliq̄ doctores ꝙ maius pctm̄ est iurare ꝑ creaturā q̄ꝫ ꝑ creatorē: qꝛ iurare est latria sicut adorare qñ em̄ quis iurat ꝑ deū facit testē de deo qui scit oīa sicut deus: ⁊ ideo dicit decretū ꝙ cleric⁹ q̄ iurat ꝑ creaturas est deponēdus: qꝛ facit testē de creatura illa: ⁊ dat intelligere tacite ꝙ illa creatura scit omnia sicut de⁹. Scd̄m signum est de potatione in taberna. Si em̄ fili⁹ regis potaret in taberna diceret̄ ꝙ nō est fili⁹ regis: sic de xp̄ianis qui dieb⁹ festiuis ꝑ totā diē manēt in taberna: ⁊ multis etiā alijs dieb⁹: vñ illi q̄ vadunt per iter: ⁊ extranei bñ pñt bibere in taberna. Sed illi q̄ hñt domū in villa nō debēt bibere in taberna: vñ dico vobis ꝙ hō q̄ ī suo loco exñs bibit in taberna est infamis: ⁊ non dz recipi in testem: sed qñ volueritis bibere mittatis q̄situz vinū in taberna: ⁊ bibatis cū vxore ⁊ familia in domo vr̄a. Et sup hoc audiatis apl̄m p̄me ad Coꝝ. ij. dicētē Nunq̄d domos nō habetis ad māducādū ⁊ bibendū aut eccl̄iaz dei cōtēnitis: q̄d dicā laudo. s. in alijs bñfactis in hoc nō laudo. Tertiū vitiū est vt nō vadam⁹ ad lupanar. Si em̄ fili⁹ regis reperiret̄ cū meretrice diceret̄ ꝙ nō est filius regis: idcirco nos q̄ sumus filij dei regis sup̄mi eterni nō debem⁹ gustare de illo cibo luxurie: vñ leo papa. O xp̄iane agnosce dignitatem tuā: qꝛ consors diuine nature. Scd̄a ꝟt⁹ siue ptās quā dedit nobis de⁹ est recōciliatōis spūalis: lz em̄ oēs xp̄iani sint filij dei ꝑ regenerationez baptismalē tñ ꝓpter pctm̄ mortale nō efficiunt̄ filij dei pctm̄ em̄ efficit hoīez inimicū dei: vñ Jo. xv. dicit xp̄s. Uos amici mei estis si feceritꝫ q̄ p̄cepi vobis. Et iō qñ xp̄ian⁹ facit cōtra p̄ceptū dei efficitur inimicus eius. Et posset hic ponit exemplum de omnib⁹ pctis: sz ꝑ recōciliationē spūalē possumus effici filij dei qꝛ de⁹ est pius ⁊ misericors: ⁊ ex mīa sua recipit pctōrē inimicū ad filiationez ꝑ pnīam: vñ Mat. ix. et Marci. ij. dr̄ ꝙ in ciuitate q̄dā qñ iesus p̄dicabat erat q̄dā ꝑalytic⁹: ⁊ amici dixerūt inter se iste sctūs hō ies⁹ fecit multa mirabilia portemus ip̄m ad eū ⁊ portauerunt eum cū grabato: ⁊ dicit Marcus ꝙ erāt q̄ttuor q̄ portabāt eū. Et qñ fuerūt ante ip̄m ip̄e vidēs eoꝝ fidē dixit paralytico Matt. ix. Cōfide fili remittūtur tibi pctā tua. Et ifra ait ꝑalytico Surge ⁊ tolle lectū tuū ⁊ vade in domū tuā: ⁊ surrexit: ⁊ abijt in domū suā. Uidētes autem turbe timuerūt: ⁊ gl̄ificauerūt deū q̄ dedit talem ptātē hoīb⁹: iste hō paralytic⁹ moraliter est homo exñs in pctō mortali: qꝛ sicut hō paralytic⁹ nō pōt se iuuare nec aliq̄d facere: nec operari sic hō exñs in pctō mortali nō pōt alq̄d facere ꝙ sit gratū deo ad salutē ei⁹: qꝛ opera q̄ fiūt in pctō mortali nō ꝓficiunt ad gl̄iam promerendā. Et in signū huius dr̄ Jo. ix. In ꝑsona cuiuslibet xp̄iani me oportet operari opera eius qui misit me donec dies est. Uenit autem nox in qua nemo potest operari. Tēp⁹ diei est tp̄s gr̄e: tp̄s noctis est tp̄s pctī in quo nemo pōt facere opa

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

meritoria vite eterne. Questio est si hō exñs in pctō mortali debeat facere bona opa cū nō valeāt sibi ad merendū gl̄iā. Et dico ꝙ sic qꝛ lꝫ illa opa nō ꝓficiāt sibi ad meritū vite eterne valēt tñ ad multa bona tēporalia: qꝛ cōseruāt operātem a malo dāt honores: diuitias: amorē dño rū: pacē ⁊ cōcordiā sanitatē corpalē. Et si ꝑseueret cōtinue ī bonis operib⁹ anteq̄ talis moriat deus dabit sibi contritionē ⁊ nō dānabit: exēplū de maria Magdalenā q̄ fuit peccatrix ⁊ in tpe illo faciebat aliq̄ bona ꝓpter q̄ deus vocauit eam ad pniaꝫ ⁊ dedit sibi remissionē pctōꝝ. Exēplū etiā de btō eustatio q̄ in infidelitate elemosynis insistēs deus eas ex alto ꝓspiciēs vocauit eū ⁊ xp̄ian⁹ effectus est. Quattuor portātes paralyticū sūt quattuor opa in q̄b⁹ stat pnīa duo portitores añ sūt pctōꝝ cognitio. de q̄ in. l. p̄s. Ampli⁹ laua me dñe ab iniquitate mea: ⁊ a pctō meo mūda me: qm̄ iniq̄tatē meam ego cognosco. Scd̄s portitor a ꝑte añ est cordis contritio vt doleat de pctis: ⁊ hic scꝫ portitor bñ ⁊ rōnabiliter iūgit p̄mo: qꝛ si hō nō cognoscit pctm̄ nō hꝫ displicētiā: nec ꝑ ꝯñs cōtritionē: qꝛ cōtritio est dolor de pctis respectu dei qm̄ si hō dolet de peccatis respectu mūdi non valet qꝛ nō est ꝯtritio: sed attritio. Et hāc doctrinā. s. ꝙ respectu dei debeam⁹ cōteri ⁊ nō respectu mūdi docet nos ille rex Ezechias Esa. xxxviij. dicēs Recogitabo tibi oēs ānos in amaritudie aīe mee. Nota ꝙ dicit tibi. s. deo ⁊ nō mūdo. duo alij portitores postremi sūt: p̄m⁹ est oris cōfessio: qꝛ ꝑ os debent exire pctā q̄ cōmisimus sicut q̄ comedit venenosa optꝫ ꝙ euomat: sic pctōr optꝫ ꝙ euomat pctā ꝑ os ī ꝯfessiōe q̄ infecerūt: ⁊ inuenenauerūt aīam: nec ꝓpter timorē: nec ꝓpter verecūdiā dꝫ q̄s celare in cōfessione: sed ꝓijcere oīa extra q̄si venenū inficiēs ⁊ corrumpēs aīam: vñ Prouer. xxviij. Qui abscōdit scelera sua nō dirigeť: q̄ aūt cōfessus fuerit ⁊ reliq̄rit ea miaꝫ cōsequeť. Quartus portitor est opis satisfactio deo ⁊ ꝓximo satisfaciēdo: p̄mo deo quē offēdim⁹ dando placitū corpori: et ideo debemus punire corp⁹ ꝑ pniam ⁊ austeritatē ieiuniorum cilicij staminie et sic de alijs. Et hec satisfactio ē ad deū. Uerbi gr̄a si offēdisti deū ꝑ supbiā debes facere satisfactionē ꝑ humilitatē flectēdo genua capite discooꝑto: ⁊ ita vt ait Dauid p̄s. l. Cor cōtrituꝫ ⁊ humiliatū deus nō despicies: ⁊ sic de alijs pctis. Satisfactio ꝓximi est qꝛ ꝓxim⁹ offenditur ꝑ duo. s. manu: lingua manu depredendo vel verberando: ideo oportꝫ satisfacere restituēdo ⁊ emēdādo. offenditur etiā lingua malum dicendo: ⁊ blasphemando: ideo oportet ꝙ reuoces malum qd̄ dixisti de ꝓximo tuo caram illis quibus dixisti si sit possibile. Et ad hoc hortatur nos christus dicens Matt. iij. Facite dignos fructus penitētie. veniam⁹ ergo ad xp̄m cuꝫ istis quattuor portitorib⁹ vt efficiamur filij dei ꝑ reconciliationem spūalem ꝙ est scd̄m ꝙ de⁹ dedit nobis: scꝫ potestatē recōciliatiōis spūalis. ¶ Tertio dedit nobis de⁹ virtutē ⁊ ptātem curationis corporalis hoc est curandi infirmitates corporales ratio est: dñs noster iesus xp̄s nō solū est curator aīaꝝ: sed corporꝝ: ⁊ ideo sicut dat curationē aīaꝝ sic etiaꝫ corporum: vnde Matth. iij. Dedit illis: scilicet apostolis potestateꝫ curandi infirmitates: ⁊ eijciēdi demonia. domin⁹ nāq̄ iesus mansit in hoc mundo. xxxiij. annis ꝓ salute animarum ⁊ qñ voluit ascendere dedit medicinam ꝓ salute corporis dicēs Mar. vlti. Signa eos q̄ crediderūt hec sequētur: nō dicit signa apl̄os: ⁊ sctōs sed q̄ crediderit in noīe meo demonia eijciēt linguis loquētur nouis serpente tollēt ⁊c. Et hoc est vltimū v̄bū qd̄ dixit eis in hoc mundo: ⁊ ibi ponit potestas data hoib⁹ curādi infirmitates corporales: dicit in noīe meo hoc est in noīe iesus Luce. ij. Uocat⁹ ē nomen ei⁹ iesus: qñ em̄ veniet antichristus hoc nomen iesus ⁊ oīa alia noīa xp̄i hēbit ī magno honore qꝛ dicet se eē emanuel xp̄ꝫ filiū dei filiū v̄gis ⁊c. qꝛ cetera noīa xp̄i nō sūt nisi cognomina excepto hoc noīe ies⁹ iō cū magno honore ⁊ reuerētia ip̄ꝫ debem⁹ hr̄e ⁊ qñ noīat debem⁹ īcliare caput īmo flectere genua si essem⁹ bñ deuoti: s̄ꝫ apo. ad Phi. ij. dicētez Dedit illi nomen qd̄ est sup omne

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

nomẽ vt in nole iesu omne genu flectat. ⁊ Mar. vlt. In nole meo demonia eiciet. ⁊ infra. Sup egros manus imponẽt ⁊ bñ habebũt: dicẽdo iesus quasi pro emplastro: qñ emplastruz ponit sup vuln⁹ aut botũ vel locũ patiẽtẽ debet ponere calidum ⁊ suauiter. Ita qñ quis infirmat in aliquo mẽbro corporis debet ponere desup illud emplastrũ iesus suauiter ⁊ dulciter cũ magna deuotione ⁊ cũ caloze recordationis iesu christi dicẽdo iesus faciẽdo signũ crucis: qz si sanitas sit vtilis ad salutẽ aie infallibiliter sanabit: aliqñ eñ est necesse q̃ aliqs sit infirmus. Unde legitur q̃ trãseunte sctõ Dñico p quãdam villã obtulerũt ei iuuenẽ mulierem demoniacã. Et sanctus Dñicus cõiurauit demonẽ ⁊ filia illa statim fuit sanata. Post aliquod vero tẽpus venit sctũs dominicus ad villã illam ⁊ petijt de filia illa an bñ se habebat et an bñ erat sanata. Et fuit sibi dictũ q̃ erat in lupanari cum aliis ribaldis: ⁊ quãdiu fuit demoniaca fuit virgo. Sãctus autẽ dñicus iussit eaz venire ad se q̃ factũ est. Uir autẽ sanctus predicauit eã exhortatusq; est: ipsa autẽ fleuit amare ⁊ cõfessa est. Quo facto sanctus dñicus rogauit deũ vt diabol⁹ ille iterũ intraret coz eius: ⁊ ita factũ est. Mã per totã vitã suam fuit demoniaca ⁊ nullus peccauit cũ ea nec ipsa cũ aliquo ⁊ in fine fuit saluata. Si haberem⁹ bonã fidẽ ⁊ ardentẽ in hoc nole iesus medici parũ lucrarent: sed multi sunt qui nõ habent fidẽ sed vadunt ad sortilegos ⁊ diuinos. Sed attendãt quid dicit Dauid ps. xliij. Si obliti sumus nomẽ dei nostri: et si expandimus manus nostras ad deũ alienum nõne deus requiret ista. Ipse enim nouit abscõdita cordis hoc est siguũ qõ in corde nõ est fides. ¶ Quarto dedit nobis deus virtutẽ ⁊ potestatẽ saluationis eternalis. vnde ad hoc est auctoritas fm sensum allegoricuz Thobie. ſ. Dedit illi potestatẽ qui ocũq; vellet ire: qz homo potest ire in paradisum vel infernũ. Itẽ superbia est via inferni: humilitas autẽ vadit ad paradisum. Et idẽ est de aliis peccatis ⁊ virtutib⁹: ocõs tñ dicũt q̃ volũt habere paradisum ⁊ tñ accipiũt viã inferni ⁊ accusant predestinationẽ dei q̃ est magna stultitia: qz predestinatio dei nõ cogit quẽq; ad eũdũ ad paradisum: nec prescitia dei cogit aliquẽ ad eundũ ad infernũ: sed deus scit q̃ multi sunt stulti qui possent ire ad paradisum sed vadũt infernũ. Ideo deus dedit eis potestatez quocũq; voluerint ire. Quapropter siuolumus ire ad paradisum accipiam⁹ iter tenẽdo bonã vitã viuẽdo fm p̃cepta dei: iuxta illud Si vis ad vitã ingredi serua mãdata. Deus eñ promisit amicis suis q̃ gloria paradisi est possessio eoruz. Ad Ro. viij. di. Si autẽ filij ⁊ heredes: heredes quidem dei: coheredes autem christi. Ad quam hereditatem ⁊c.

¶ De significatiõe denarij. Distin. liij.

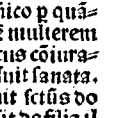

Enarius gloriã celestem significat ꝓpter q̃tuor que in denario reperiuntur.

Primo scriptura.
Secundo figura.
Tertio circulatura.
Quarto sonus.

¶ Primo in denario reperit scriptura q̃ sigat gloriã aie dtẽ: qñ aia statim qñ intrat paradisum habet noticiã ⁊ scientiaz clarã de oibus scripturis mũdi etiam si fuerit rusticus vel pastor in hoc mundo scriptura autẽ est in vtraq; parte denarij sic aia habet sciẽtiã de trinitate patre et filio ⁊ spiritusancto. Itez ex alia parte videt clare vnionẽ diuinitatis cũ humanitate: et tunc dicit aia. O nõ potui intelligere ista in mũdo cristẽs sed modo video christũ in hostia cõsecrata vt nos videmus imaginẽ nostrã in speculo quem tñ nos nõ videm⁹ nisi per fidẽ. Ecce scriptura vntus partis denarij et dicũt anime sicut audiuim⁹. ſ. ꝺdicare in alio mundo sic vidim⁹ in ciuitate dei. ps. xlvij. Ex alia parte hz scientiã olim artiũ ⁊ scientiarum mundi si sit aia pueri vnius dietatis sciet grãmaticã: logicã: rhetoricã et sic de aliis pluribꝫ aliqs phs sciuerit in hoc mũdo: scit etiã naturas piscium et proprietates ⁊ oẽs species ⁊ naturas auiuz. Item ꝓprietates lapidũ preciosoz ar-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

borũ herbarũ ⁊ fructuũ. Item elemẽtorum: stellarũ ⁊ quot sunt: ⁊ cognoscit oẽs angelos. Et hoc testat̃ btũs Greg. dicẽs. Quid est qd̃ nõ videant qui videntẽ oĩa vident? Benedictus ergo ille qui studet in libro bone cõscientie: multi vadũt ad studia ⁊ sunt ibi per. x. vel. xx. annos: ⁊ tñ habent parũ de sciẽtia: sz in paradiso ⁊c. Ptz ergo quomõ denarius ex scriptura vtriusqꝫ ptis sig̃t paradisum. Et est ad hoc auctoritas Apl̃i. Uincenti dabo mãna absconditũ: ⁊ dabo illi calculũ candidum. s. perlam siue margaritã preciosaz lucentẽ: ista est scientia clara sine obscuritate. Et in calculo nomẽ nouũ. s. scientiam oĩm creaturarum. ¶ Scd̃a cõditio denarij est figura regis vel principis q̃ significat gloriã corporꝫ quã habebit in iudicio finali: qm̃ sicut corpora cũ aĩabꝰ laborant in vinea xp̃i in bonis operibus ita deus corpori ⁊ aĩe vult dare gloriaz: idcirco in iudicio gñali resurgent vt recipiãt salariũ. O q̃lis gl̃ia ⁊ delectatio qñ gloria aĩe redũdabit in corpus. Itẽ imago que est in denario habet coronam in capite cũ quattuor floribꝰ lilij q̃ significant quattuor dotes corporis glorificati. Primus flos est impassibilitas: modo enim modica spina vel lapis ledit nos ⁊ cruciat: sed tunc corpus erit impassibile etiã si vellet intrare infernuz posset sine aliqua lesione vel passione ⁊c. Scd̃s flos est claritas: modo vnus est albus: alius niger: sed tunc fulgebunt iusti sicut sol. Tertia est agilitas: modo em̃ habemus corpora grauia ⁊ põderosa ita ꝙ vix aliquãdo possumꝰ nos portare: immo statim attediamur: sed tunc corpus erit ita leue ꝙ subito erit vbi voluerit. Quartus erit subtilitas: modo leuiter impedimur ne transeamus ꝑ viã vbi volumꝰ: sz tũc penetrabũt corpora adeo obscura q̃cũqꝫ intm̃ ꝙ nec sera ferrea possit corpus gloriosuz impedire nec retinere. Ecce quid significat imago regis cũ corona in ꝑsona christi resurgentis. dicit Dauid psal. xxvij. Refloruit caro mea. Et ita etiã erit de nobis: qd̃ testatur Apl̃us ad Phil̃. iij. dicens. Nostra cõuersatio in celis est. s. quã tribuit ad gloriam animarũ statim post mortem: vnde ⁊ saluatorem expectamus dñm iesuz xp̃m qui reformabit corpus humilitatis nostre quantũ ad glorificationem corporꝫ. ¶ Quarta conditio denarij est sonus. Argentũ em̃ facit dulcem sonũ ⁊ significat officiũ quod erit in gloria. Non erit ibi officiũ campsorꝫ: sartorum ⁊c. sed solũ erit ibi officiũ sacerdotum. s. officium laudandi deum sine tedio: ⁊ ideo dicebat dauid p̃s. lxxxiij. Beati qui habitant in domo tua dñe in seculum seculi laudabũt te. Et ex his quattuor cõdicionibus gloria celestis dicitur denarius. Ad quã gloriã nos ⁊c.

¶ De gloria paradisi quã ꝓpter quinqꝫ rõnes desiderare debemꝰ. Distin. lv.

Desiderare debemus gloriã paradisi ꝓpter q̃nqꝫ rationes.

Quarum prima est propter excellẽtiã inextimabilẽ eiꝰ.

Secũda est quia iure hereditario nobis debetur.

Tertia est qꝛ in hoc mũdo sumꝰ exules.

Quarta est qꝛ vita nostra est defectiua.

Quinta est quia sine desiderio nõ habebimus eam.

¶ Prima ergo ratio quare debemꝰ desiderare gloriã paradisi est propter excellentiam loci siue domus paradisi. Sicut em̃ qui vadit per mundũ appetit hospitari in locis pulchris: ita ⁊ nos qui ĩ hoc mundo peregrinamur debemus desiderare hospitari finaliter in illa pulcherrima domo paradisi: que q̃ꝫ pulchra sit et q̃ꝫ placens cogitare possumus ex eiꝰ pulchritudine exteriori: videndo. s. celũ: solem: lunã: ⁊ stellas: que quante pulchritudinis sint nõ possumus bene exprimere: ⁊ inde debemus sillogisare ꝙ sine cõparatione interior pulchritudo excellit que tanta est ꝙ eam videns per possibile nõ vellet vnq̃ꝫ comedere neqꝫ bibere. In cuius signum dicebat Paulus. ij. ad Corꝫ. xij. qui eaz viderat interius. Scio hominem in christo ante annos quattuordecim siue in corpore siue extra corpus nescio deus scit raptum vsqꝫ ad tertium celum. Dicit tertiũ celum scz empi

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

reum. Quia celuz primũ est in quo sunt stelle qz oẽs sphere capiũtur pro vno celo. Scõm celum est cristallinũ. Tertium est empireũ: vnde cũ beatus Paulus fuisset tribus diebus in paradiso z descendisset petiuerunt quid vidisset: z ipse respondit p hunc modũ. Oculus nõ vidit nec auris audiuit nec in coz hois ascendit que preparauit deus diligentib⁹ se. s. ad Coz. ij. Dicit oculus nõ vidit nec auris audiuit ꝛc. pro quo sciendũ q; tribus modis potest aliquid scire.

Primo modo scientia naturali.

Secundo modo docrinali.

Tertio modo experientia seruali.

¶ Primo modo sciuerunt phi: scõo modo sciuerũt prophete p scripturã: tertio modo nos p experientiã. Pro primo dicit oculus nõ vidit. s. gloriã: qz phi nõ potuerũt deuenire ad illius cognitionem: nec auris. s. pphetarũ audiuit: qz de⁹ mõ reuelauit eis: nec in coz hominis. s. viuorum ascendit: qz nõ habuerũt experientiam ẽ dũ viuerũt in hoc mũdo. Et excellentiã illius glorie possum⁹ cõsiderare tribus modis. Primo cõsiderando locum qui est inestimabilis pulchritudinis: de quo dicit Barruch. iij. O israel q̃ magna est dom⁹ dei z ingens locus possessionis eius: magnus est z nõ habet finem. Scõo considerando ad quid locus iste factus est. s. ad comedendũ nuptias filij dei iuncti cũ humanitate nostra in tantũ q; nõ sunt duo sed vna psona. Et p similitudinẽ alicuius regis mortalis q̃ filio suo nobilem parat locuz nuptiarũ: ita parat deus pater filio suo locum: de quo Mat. xxij. Simile est regnũ celoruz homini regi qui fecit nuptias filio suo. De cuius pulchritudine ait Esa. lx. cap. Tunc videbis z afflues z mirabit⁹ z dilatabitur coz tuũ. Tertio ꝑsiderando precium emptionis illius loci: qz deus dedit pro illo corpus z alam z totũ sanguinem z quotidie dat corpus suũ in hostia z oia ista dat ad emẽdũ gloriã paradisi.

¶ Secunda ratio quare debemus desiderare gloriam paradisi est qz nobis debetur iure hereditario. Pro quo notãdum q; deus fecit duo testamenta. Primum vocat antiquũ in quo nullu⁹ promisit gloriã paradisi: vnde nõ legitur in antiquo textu antiqui testamenti q; de⁹ promisit regũ paradisi: sed tm̃ terrena: promisit eis per istũ modũ Esa. i. Si voluerit⁹ et audieritis me: bona terre comedetis. Aliud est testamentũ nouũ in quo promisit z legauit regnum paradisi filijs suis: vnde p̃ missio est ista Mat. v. Beati pauperes spũ: qm̃ ipsoz est regnũ celorum. Item est alia promissio Luc. xij. Nolite timere pusillus grex quia placuit patri meo dare vobis regnũ. Cum ergo illud regnũ debeatur nobis iure hereditario: nõ immerito debemus illud desiderare diuitendo ista terrena. Et datur exemplũ de aliquo⁹ hoie cui sũ dimittat, aliqs castrũ siue comitatus vel regnũ: laborat diligenter ad habendũ illud ne per suã negligentiã perdat. Et ideo dicit Cipianus epi⁹. vj. de mortalitate. Patriã nostram paradisum cõputem⁹ parẽtes nostros tam illuc tps habemus habere vt quid nõ currimus vt quid nõ festinam⁹ magnus illic charoz numerus nos expectat ꝛc. ¶ Tertia ratio quare debem⁹ desiderare z considerare gloriã paradisi est qz sumus in hoc mundo exules. Ubi sciendũ q; deus fecit a pricipio tres modos creaturarũ. s. corpozales subsantiã vt sunt bruta: z subsantiã spiritualẽ solum. s. angelos: et subsantiã cõpositã ex spirituali z cozpozali. s. hoies: z cuilibet assignauit suã habitationem: qm̃ celum est habitatio angeloz: paradisus terrestris hoim: z mundus iste est habitatio brutoz. Homo aũt cum fuisset in terrestri paradiso collocatus pdidit habitationem illam z exulatus est in locũ z habitationez brutoz. s. in hunc mundum. Et ita ptz q; non sumus in loco nostro: sed in habitatione seu loco brutoruz. Et ideo si bruta scirent loqui dicerẽt nobis q̃ extremus de habitatione ipsoz: et de facto quantũ in ipsis est volunt nos expellere: quia nocent nobis quantũcũq; claudamur in domibus. Unde nullus potest se defendere a pulicibus: pediculis: muscis: formicis: z similib⁹ nocuis. Et ita ptz q; sumus exules. Et in signuz

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

huius sancta mater ecclesia dicit beate virgini. Ad te clamam⁹ exules filij eue: ae te sus. ge. ⁊ flen. in hac la. valle. Quapropter cū sumus exules debemus desiderare de exilio reuerti ad patriam nostram: non quidem ad paradisum terrestrem: qꝛ in illo nullus est modo nisi pater noster Helyas ⁊ Enoch qui venient cōtra antichristū: q̄uis dicant doctores ꝙ sancti patres fuerunt abstracti ꝑ xp̄m a limbo vsq̄ ad ascensionez christi. Debemus ergo desiderare celestem paradisum: ⁊ ad hoc hortatur nos Hiere. in. c. lj. di. Qui fugistis gladiū venite nolite stare recordamini procul deū et hierl'm ascendat sup̄ corvestrū. Loquitur nobis qui fugimus gladiū paradisi ꝑ passionē xp̄i. Cor hierl'm. s. celestis. que debet ascēdere ad cor nostrū ꝑ desideriū. ¶ Quarta ratio quare debemus cōsiderare ⁊ desiderare gloriā paradisi est qꝛ in hoc mūdo vita nostra est defectiua ⁊ corruptiua et fragilis: vita em̄ nostra nō est nisi vapor ⁊ fumus: qꝛ ad modū vaporis ⁊ fumi transit: testat̄ hoc btūs Jaco. in. iiij. c. sue epl'e di. Que est enim vita nostra vapor est ad modicū parens ⁊ deinceps exterminabitur. Cum ergo vita nostra hic deficiat debemus desiderare paradisuz vbi habebimus vitā indeficientē. Et datur exemplū de aliquo existente in quadam arbore fructifera legenti fruct⁹ qui se sustineat in aliqua frōde que incipiat frangi: statim incipiet se capere ad altiorem. Jta ⁊ nos debemus facere cū mundus iste sit fragilis: ⁊ reducamus ad memoriā verbū illud Apl'i Pauli ad Hebr. xiij. Non habemus hic manentem ciuitatem sed futurā inquirimus. ¶ Quinta ratio quare debemus desiderare illā celestem gloriā paradisi cū feruenti corde est quia si non desideremus illā non habebimus. Et ideo magister christus quando predicabat dicebat Joan. vij. Si quis sitit veniat ad me ⁊ bibat. Dicit si quis sitit: id est habet arborem glorie celestis paradisi: veniat ad me per desiderium. Jtem est alia auctoritas clara Apocal'. xxj. Ego sitienti dabo de fonte aque viue gratis. Sitienti id est desideranti. Desideremus ergo vt habeamus: quoniam plus placet deo desideriuz paradisi in corde q̄ opus exterius: sicut dicit Crisostomus. Et est bona ratio: quia desiderium est fundamentum boni quod sit: ⁊ sine fundamento cordis nō possumus bene operari: ⁊ ideo plus placet deo: ⁊ posito ꝙ aliquis sit sanctus in operibus nisi desideret feruenter paradisum patietur in alio mundo. Unde nota exemplum illius qui apparuit socio suo qui nunq̄ desiderauerat paradisum qui condemnatus fuit in purgatorio: ergo desideremus feruēter. Et ideo Dauid de desiderio quod habebat intrandi paradisum fecit vnum psalmum scilz. xlviij. In quo dicit per hunc modū. Quemadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarū: ita desiderat anima mea ad te deus. Sitiuit anima mea ad deuz fontem viuum: quando veniam ⁊ apparebo ante faciez dei. Unde q̄uis Dauid esset potens ⁊ magnus dn̄s ⁊ haberet in hoc mundo multa placita ⁊ posset habere: tamen semper cum lachrymis postulabat paradisum. Et nos quid desideramus? certe vnus bonum vinum: alius meretrices: alius bonuz prandiū: alius diuitias: alius honores ⁊c. Sed pauci sunt qui corde ardenti desiderent paradisum: non sic non sic sed cum propheta Dauid vt supra dictum est ardenter desideremus paradisum: ⁊ sic finaliter habebimus. Quod nobis in fine dierū nostrorum concedere dignetur Jesus christus marie filius. Amen.

¶ De peccatore qui ꝑ septez gradus ad infernum descendit. Distinctio. lvj.

Escendit peccator ad infernum per septem gradus.

Prim⁹ est mala cogitatio.
Scd̄s est stulta locutio.
Tertius est negligens operatio.
Quartus est carnalis cōuersatio.
Quintus est proximi iniuriatio.
Sextus est diuinorum neglexio.
Septimus est in fide dubitatio.

¶ Prim⁹ g̃ gradus est mala cogitatio: qꝛ

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

esto ꝙ non exequatur illud qđ cogitat: tñ descendit ⁊ ponit pedem in primo gradu ad descendendum in infernum. Et rõ est propter vnam regulam prophetie dicentem super illud qđ est primum in ascendendo seu edificando est vltimum in descendendo. Et illud qđ est vltimuz in ascendendo seu edificando est p̃mum in descendendo: ⁊ ideo sicut in ascendẽdo paradisum vltimus ascensus est custodia interioꝝ cordis: ita etiã in descendendo in infernuz đr esse primꝰ gradus sine primus descensus cogitatio mala: qm̃ posito ꝙ non fiat malũ ad extra: tamen peccatum est: vnde Mat. ix. Qui videbit mulierem ad concupiscendum eã iam mechatus est in corde suo. Et ideo ad hoc habemus remedium vt statiz expellamus malam cogitationem: al's male. Pro quo nota exemplum de quodam homine valde deuoto qui quotidie videbat xp̃m in eucharistia: ⁊ dicunt aliq̃ qđ faciebat miracula. Qui cum quadã die iret per iter vidit mulieres lauantes pedes ⁊ complacuit in quadam illaꝝ. Cũ sequenti die venisset ad missam nõ vidit xp̃m ⁊ admiratus est: non autẽ auisabat se de pctõ: sed cogitabat ꝙ sacerdos non erat dignus intra se dicens: tu nõ peccasti: ⁊ ita multis diebus non vidit. Finaliter iuit confessum plangendo ⁊ narrando ꝙ prius videbat christum in eucharistia ipsum consolantem: ⁊ ab aliquibus diebus non viderat. Tunc confessor dixit ꝙ secerat aliquod magnum peccatum. Et interrogauit eum que fuerat illa dies vltima a qua non viderat eum: q̃ respondit ꝙ talis dies. Et interrogauit eum si viderat aliquam mulierẽ in qua complacuisset: ille rñdit ꝙ sic. Et narrauit totum casum: tunc confessor dixit qđ illa de cã perdiderat visionem xp̃i. Tũc dixit ille ho: ho. Et est talis dominꝰ Jesus christus qui pro nihilo remouet gratiam suam a seruitoribus suis: non curo de tali domino ⁊ recessit a confessiõe. Et dum recederet inuenit in itinere quendam equum qui nullũ permittebat ascẽdere super se nisi istum hominẽ. Qui cũ esset desuper dixit ꝙ suus erat. Et illo loquente saltauit equus in aerem: et tunc ille clamauit cognoscens ꝙ esset demõ: et in corpore ⁊ anima portauit eum in infernum. Quare seruetur cor a cogitatione mala: que est principium cuiuslibet peccati. vnde Ecclesiastici. x. Initiuz superbie hominis est apostatare a deo: quoniam ab eo qui fecit illuz recessit cor eius. ¶ Secundus gradus quo descenditur in infernum est stulta locutio: qm̃ ꝑm dispositionem ignis fit fumꝰ exiens ab incendiario: ita etiam in nobis: quoniam ignis est cor: quia ibi congregãtur ligna cogitationum: ⁊ ꝑm illum ignẽ exibit loquela per caminum oris: vnde si in corde sit ignis superbie semper exibunt verba superbie: ⁊ non loquitur nisi de vanitatibus ⁊ pulchris vestibus. Simil'r si sit ignis auaritie non loquitur nisi de diuitijs: mercantijs ⁊ huiusmodi. ita de luxuria ⁊ alijs vitijs. Ex quo enim accensus est ignis in corde exibit fumus ꝑm illius dispositionem: ⁊ iste est scđs gradus. s. loquela stulta. vnde Mat. xij. Legitur de iudeis inuidentibus xp̃o loquẽtibus contra ipsum: quibus ipse dixit. Progenies viparuz quomodo potestis bona loqui cum sitis mali: ex abundantia enim cordis os loquitur: bonus homo de bono thesauro profert bona ⁊ mala: homo de malo thesauro profert mala ⁊c. Quare dicit progenies viperarum s. serpentis? dicitur ꝙ serpens nascit̃ cũ veneno: qꝛ sumit venenum a patre ⁊ matre: ita iudei traxerunt a patribus ⁊ matribꝰ vitia: sicut iurare diuersimode nominare demones: iurare etiam ꝑ modũ voti. s. dicendo. Ego voueo deo si nõ est ita ⁊c. Et ideo qꝛ patres illud agunt ita ⁊ parui pueri similiter: vbi nota exẽplum beati Gregorij in libro dyalogoꝝ. de nonobili habente solum vnum filiũ: in cuiꝰ hospitio scutiferi iurabant ⁊ negabant deum a quibus didiscerat puer habens quinq̃ annos. Qui cum infirmaretur ⁊ pater teneret eum inter brachia et sentiret puer infirmitatem incepit puer negare deum: finaliter venerunt demones et suffocauerunt eum inter manus patris ⁊ portauerunt euz in infernum: iste erat

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

de progenie vipere: sicut iudei. ¶Tertius gradus quo ad infernum descenditur est negligens operatio: que sequitur duos gradus precedentes: qñ post cogitationem & malam locutionem statim aduenit accidia: q; paulisper dimittuntur bona opera: quia ex quo ardor deuotionis suffocatus est in corde: statim reperitur accidia in opere: & breuiter dimittuntur bona opera. Et est ad hoc bona ratio. Cum ignis deuotionis sit congelatus in corde: de quo dicit xps Lu. xij. Ignem veni mittere in terram & qd volo nisi ardeat. Et ita breuiter fit frigiditas. Et ideo dicitur ps. cxlvij. Mittit cristallum suum sicut buccellas: ante faciez frigoris eius quis sustinebit. Ubi sciendum q; cristallus generatur per maximã frigiditatem: & ideo dicitur q; demõ mittit cristallum .i. frigiditatem deuotionis sicut buccellas: paulisper remouẽdo deuotionem: quia primo fiebat oratio genibus flexis: per hunc modum remouet demon: & sic est vnus bolus siue vna buccella: post remouet deuotionem cõtinendi: & tunc remouet aliam buccellam siue vnum fructum deuotionis: & mittit buccellam frigiditatis & ita de alijs: et finaliter venit frigus. Et ideo dicit ante faciem frigoris eius quis sustinebit. Et breuiter nullum bonum opus fit integre. ¶Quartus gradus scale per quem descenditur ad infernuz est carnalis cõuersatio: quia finaliter iam incipitur cõuersari carnaliter: scz cum mulieribus p oblectamenta carnis. Et ratio est q; nullus est in hoc mundo qui non velit habere consolationem: quia alis nõ posset viuere. Ubi sciendum q; deoti non curant de gaudijs bruto2um: scilicet in carnalibus: sed gaudent solum in spiritualibus et orationes sunt eis impositiones: et nullo modo volunt habere placitum carnale nec amittere carnalitatem: ista faciebat Dauid ps. lx. dicens. Renuit consolari anima mea: scilicet in tẽporalibus: & sequitur ratio: quia memor fui dei et delectatus fum: et cum talis q descendit per tres gradus & amisit complacentiaz spiritualem necesse est quod habeat gaudia carnalia: et ita statim immiscet se mulieribus & alijs gaudijs terrenis. Et ecce quomodo dicit scriptura. Sapientie secundo. Dixerunt impij nõ recte cogitantes exiguum: et cum tedio est tempus vite nostre: sequitur infra: ergo fruamur bonis que sunt & vtamur creatura tanq̃ in iuuentute celeriter. ¶Quintus gradus descendendi in infernum est proximi iniuriatio. Ubi oportet quod ponat̃ quis vult habere gaudia terrena quod iniurietur proximo: et ratio est in theologia: quia vnum & idez bonuz spirituale potest possideri a multis personis. Sed gaudium temporale idem non potest possideri a multis. Et ista est differentia inter bona spiritualia vnde si volo esse philocaptus de virgine Maria: aut sancta Katherina. Alius qui erit de eis philocaptus non erit zelotipus: sed de muliere carnali: non est ita quoniam statim aduenit rixa. Similiter si aliqua mulier sit philocapta de christo: vel de beato Johanne euangelista: placet alteri mulieri philocapte de eisdem; non autem de viris huius mundi: quinimmo oritur rixa. Similiter ita est de possessionibus: quia si quis velit habere vnam vineam & alius similiter oritur rixa: quia non potest possideri a duobus: non est autem ita de paradiso: similiter de regnis et dominationibus huius mundi. Si autem plures velint habere regnuz paradisi non erit rixa inter eos. Econtrario autem est in hoc mũdo: quia non sufficiunt bona terrena omnibus: paradisus autem sufficit vniuersis. Et ideo in beneficijs et prelaturis oriuntur rixe: q; stricta sunt bona huius mundi. Et ideo dicit beatus Jacobus Jacobi quarto. Unde bella & lites in vobis? Non ex concupiscentijs vestris que militant in membris vestris. ¶Sextus gradus est ex diuinoruz neglectione: ratio est: quia postq̃ creatura per tot gradus descendit venit ad contemptum diuinoruz: quia non curat de missis: nec sermonibus: nec alijs diuinis: immo ne

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

gligit illa ⁊ alios facientes illa. Unde si quis dicat talibus: vultis audire missam vel sermonem? Respondebunt vadatis si vultis. O deus tam magnuz peccatum est negligere diuina ⁊ bona opera. Non est ita magnum peccatum obmittere sicut negligere. Prouerbiorum decimooctauo. Impius cum in profundum venerit peccatorum contemnit: sed sequitur eum ignominia ⁊ opprobriuz: habet enim ignominiaz in alio mundo. Unde ignominia idest non nominatio: quia non nominantur in libro vite ⁊ opprobrium: quia interrogatur a christo: de nomine ⁊ viso quod non est in libro: quoniam statim per peccatum deletur creatura de libro vite. vnde Exodi trigesimo secundo. Quicunqꝫ peccauerit mihi delebo eum de libro vite. Ideo habet opprobrium: quia christus et sancti proijciunt eum in infernum: ergo non negligantur diuina ⁊ maxime sententia excommunicationis: dicunt tamen quidã stulti quid curamus de illa sententia: ita est mihi vinum bonum sicut prius ⁊c. et tales sunt quasi infideles. Unde Matthei decimooctauo. Si frater tuus ecclesiam non audierit sit tibi quasi ethnicus ⁊ publicanus. ¶ Septimus gradus scale qua descenditur ad infernum est in fide dubitatio qui procedit ex alijs gradibus: quia postq̃ cogitauit locuꝰ est ⁊c. post statim venit ad dubitationem fidei quia demon iam induxit illum in illam dubitationem: ⁊ tunc non restat nisi infernus: vnde prime ad Thimotheũ primo. Habens bonam fidem et bonam conscientiam: quam quidam repellentes circa fidem naufragauerunt. Unde sciendum quod naufragare est submergi in aqua prope nauem: fides autez est nauis cuiꝰ prima pars est stricta ⁊ post ampliatur ⁊ demum restringitur: ita est de fide: quia primo stat in duabus tabulis: scilicet credere in christo diuinitatez eternam: ⁊ humanitatem temporalem: ⁊ post ampliatur in alijs articulis ⁊ post restringitur: quia venit vsqꝫ ad iudiciuz de duobus: scilicet de anima et corpore. Et ista nauis portat nos ad paradisum Unde Prouerbiorum vltimo. Facta est quasi nauis institoris de longe portans panem suum. Judei autem non naufragantur iuxta nauem: sed omnes descendunt in inferno. Et sicut in naui tribus modis naufragatur: ita tribus modis per nauem fidei. Primum per magnum impetum venti: ⁊ isto modo naufragantur heretici: qui propter ventum superbie volunt subtiliare intellectum: q̃uis alꝰs sint homines magne penitentie. Secundo periclitantur per magnam inundationem aquarum: ⁊ isto modo naufragantur carnales. Tertio per impulsum contra rupem: ⁊ isto modo naufragantur tentati a demonibus: ⁊ talibus non restat nisi infernus: ⁊ de quolibet tali potest dici illud Luce. xviij. Amen dico vobis ꝙ descendit hic ⁊c.

¶ De quadruplici ratione ꝓpter quam deus dicitur pater noster.

Distinctio. lvij.

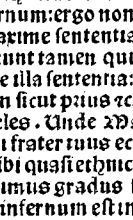

Deus dicitur pater noster quadruplici ratione.

Primo creatione generali.

Secundo adoptatione filiali.

Tertio conuersatione virtuali.

Quarto saluatione supernali.

¶ Primo ꝯ creatione gñali: ipe em̃ creauit oĩa q̃ sunt in hoĩe: siue corpꝰ: siue animam: vnde si pater carnalis dicit pater: multo magis deus: quia pater carnalis modicum agit in filio: ⁊ illud quod agit vilissimũ est dicere ⁊ mater similiter modicum agit: attamen propter illud minimum sperma vilissimum dicitur pater ⁊ mater carnalis. Sed deus omnia q̃ sunt in corpore format. Sicut eutropormita format de terra argillosa ymaginẽ qui format tam oculos q̃ os ⁊ cetera membra: ita deus format membra in homine ⁊ vltra: quia seruat puerum in ventre matris sine respiraculo: ⁊ de ista materia valde clare loquitur Job. x. ca. dicẽs,

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Manus tue domine fecerunt me: ⁊ plasmauerunt ⁊c. vsq; spiritum meum: inferam⁹ ergo si homo carnalis dicitur pater multomagis deus: qui omnia q̄ sunt in homine creat et format: ⁊ hoc sciens ⁊ confitens Esa.iij.cap̄.dicit. Domine pater noster es tu nos vero lutum et fictor noster: ⁊ opera manuum tuarum om̄es nos: ergo deus pater noster est: vñ Moyses propter istaz rationem dicebat Deuteronomij trigesimosecundo. Nōne ip̄e est pater tuus qui possedit te ⁊ creauit te. Cōcludamus ergo ꝙ deus est pater noster generali creatione. Et ita cum ip̄e sit pater noster moraliter loquendo seruemus erga ipsum preceptum datū a deo filio de pr̄e. Exodi vigesimo. ⁊ ad Ephe. sexto. Honora patrem tuum et matrem tuam: vt sis longeuus super terram. Sz in quot ⁊ quibus debet honorari pater? Dicitur ꝙ in tribus scilicet corde: ore: et opere: in corde: scilicet non negligendo: quia maledictus est qui negligit patrez suum: ergo honoremus deum patrē nostrum: sed ipsi negligunt ipsum qui ipso dimisso vadunt ad demones: scilicet sortilegos vel diuinos pro sanatione: attamen demon nulluz potest sanare: sed solus deus. Et hoc sciens ꝓpheta Dauid dicit p̄s.cij. Et subintelligit̄ anima mea. Benedic domino qui sanat omnes infirmitates tuas: ergo recurramus ad deuz quia ipse dabit quod petemus si nobis prosit ad salutem anime: al's nō. Sic nec pater bonus dat filio suo infirmo cibuz nociuum: quantuncunq; petat. Itē multotiens deus non dat filio salnitatez: qꝛ pater ⁊ mater sunt causa peccatorum: et propter eorum peccata filius punitur in corpore per infirmitatem non tamen in anima: quia Ezechielis decimooctauo. dixit deus. Filius nō portabit iniquitatem patris: nec pater iniquitatem filij: iustitia iusti super eum erit ⁊ impietas impij super eum erit. Quod declarat in eodez capitulo pauloante dicēs. Oēs anime mee sunt vt anima patris: ⁊ anima filij mea est. Si ergo pater velit a deo impetrare sanitatem filij confiteat̄ primo et agat penitentiam: ⁊ ita habebit a deo quod petet: quia miserebit̄ ei deus: vnde p̄s.cij. Quomodo miseretur pater filiorum misertus est dominus timentibus se: non dimittamus ergo deum patrem: cum sit pius ⁊ misericors: ⁊ non vadamus ad demones: ⁊ ita honorabim⁹ in corde deum patrem. Item filius debet honorare patrem orē: scilicet non loquendo contra eum iniuriose ⁊ similia: nam facientes contrarium datur sententia mortis. Exodi.xxj. Qui maledixerit patri aut matri morte moriatur: inferam⁹ ergo si pater carnalis debet honorari ore: multomagis deus: sed facimus contrarium: quia irreuerenter iuramus ⁊ blasphemamus eum. Et est tantum pctm̄ quod vniuersus orbis deberet periclitari propter illud peccatum in abyssum. Caueamus ergo ⁊ instruantur pueri dum sunt iuuenes ne ip̄is arescentibus ⁊ senescentibus blasphement deuz. Et ita laudabimus eum in ore. Et pro ista ratione contra non tenentes nec seruantes eam dixit dominus Mala.j. cap̄. Filius honorat patrem: ⁊ seru⁹ honorat dominū suum. Et si ego domin⁹ vbi est timor meus dicit dn̄s. Item debemus honorare patrem in opere: scilicet seruiendo ⁊ adiuuando ad vitam patri ⁊ matri: ⁊ non faciant sicut aliqui qui cum volunt ipsos iuuare verberant eos loco iuuationis: contra quos sententia mortis lata est. Exo.xxj. Qui percusserit patrem aut matrem morte moriat̄. Debemus ergo seruire patri corporali: ⁊ potissime deo: cum modicum seruitium reputet ⁊ req̄rat a nobis: requirit em̄ a laycis vt in die dominico audiant missam deuote sub quattuor conditionibus: vide eas alibi: ⁊ illud seruitium potest fieri infra horam. Et per consequens ꝑ totam diem possunt letari ⁊ iocundari sine peccato: non tñ faciendo aliqd̄ opus temporale. Et isto modo oīa que habēt multiplicantur magis q̄ꝫ per laborē totius septimane: ⁊ adhuc vltra ꝯsequūtur aliud maius bonum: qꝛ deus parcit eis peccata eoꝝ. vnde Mala.iij. dixit deus. Parcā eis sicut parcit vir filio suo seruiēti sibi. Secunda ratio est melior: quare

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

deus dicitur pater noster est adoptio spiritualis q̃ est melior prima. Quoniã per primam omnes homines mũdi siue Judei siue Sarraceni dicũtur filij dei: q omnes creauit. Sed ista secũda ratione soli christiani dicuntur filij dei quos deus pater in ventre siue vtero gignit. s. in fonte baptismali: cuius semẽ est verbũ dei. Luce viij. Et omnes nati per baptismũ dicuntur filij dei adoptiui cũ prius dicerẽtur filij hominum. Et ita omnes Christiani sumus filij dei adoptione spirituali. Et ideo dicebat Paulus ad Rom. viij. Accepistis spiritũ adoptionis filiorũ in quo clamamus abba pater: ipse enim spiritus testimonium reddit spiritui nostro q sumus filij dei. Incipit ante auctoritas: nõ accepistis spiritũ seruitutis: iterum in timore. Abba est nomen syra cũ est idem qõ pater. Et significat tantũ abba pater sicut pater pater: a ponitur in duplici lingua ad denotandũ q cuiuscunq; nationis siue idiomatis sit homo põt esse filius dei a deus pater eius. Cum ergo simus filij dei non solum factione generali sed etiã adoptione generali a speciali. Moraliter loquẽdo faciamus sicut parui pueri qui confidẽtes in patre nullam habẽt curam de vita nec solicitudinem. Ita et nos confidamus in deo nec simus anxij siue soliciti: quoniam ipse prouidebit nobis tanq; pater: iuxta cõsilium beati Petri in prima sua epta. c. v. di. Solicitudinem vestram proiciẽtes in eum: quoniã ipsi cura est de vobis: q diceret aliquis ergo non erit cura ad laborandum dicit q non est ita: sed est sicut de filio cui pudet pater: dum tamen faciat sibi seruitũ et illud quod facere debet: ita faciamus nos vt vnusquisq; in suo officio faciat illud quod ad se pertinet a nõ habeamus vltra anxietatem siue curam. Exemplũ de laicis qui debẽt seminare agros a laborare: et cum non debeant vltra facere proijciant curam suam in deum dicẽtes q deus pater eorum faciet fructũ a bladum in campis a vinum in vineis: a non debent esse anxij de tẽpore malo vel tempestate: quia illud pertinet ad deum qui prouidebit. Item etiam presentet vineas et laborent et nõ curent vtrum sit multũ vinum in futurum vel vtrum vigeat malum tempus vel tẽpestas sed confidant in deo: et dormiãt secure in cubili suo: q deus dabit fructum multum si placeat sibi. Ubi nota exemplum de duobus laboratoribus quorũ vinee vni non poterant bene fructificare: et vinee alterius multum fructum afferebãt: cum ergo ille cuius vinee modicum fructum afferebant dixit alteri. Quid erat hoc? Respõdit sibi q ideo erat quia vines sua habebat bonũ tempus: respõdit alius: nonne est idem tempus vinee mee a tue: dixit alter q ipse habebat tẽpus qõ volebat: q volebat habere illud tẽpus qõ deus volebat dare: nec curabat vtrũ vigeret gelu vel tempestas vel pluuia: quia deus faceret q placeret sibi q ipse fecisset q in se erat. Et ita dixit ipse deus: qui bene scit regere suum hospitium scz totum mundum: bene regeret vineã suam: et ita iste habebat multũ fructum cum proiceret curam suam in deo. Et ideo dicitur ipse deus pater noster. Mat. vj. Nolite solliciti esse dicentes: quid manducabimus aut quid bibemus: aut quo operiemur: hec enim omnia gẽtes inquirũt: scit enim pater vester quia his omnibus indigetis: dicit gentes. i. gẽtiles siue infideles: qui non habent patrem deũ: ideo debent de talibus esse solicti. Et hoc de laicis: similiter de religiosis: debet enim illis deo id quo indigebũt sed teneant regulam. Et sacerdotibus etiam si faciant qõ debent similiter etiã nobilibus si faciãt id quod debent cum ipse sciat omnia: et quibus quisq; in statu suo indiget. ¶ Secũda ratio quare deus dicit pater noster est conuersatio virtualis. s. penitentia. Uñ cum simus filij dei in baptismo. Postmodum per peccatũ sumus alieni a deo a auersi. Sed possumus iteruz fieri filij dei a hoc conuersione siue penitentia quantũcũq; fuerimus alieni et auersi. Sed possumus iterum fieri seruatis quattuor conditionibus: scz q habeamus contritionem et dolorem de peccatis: quasi dicẽdo cum Ezechia Esaie. viij. Recogitabo tibi oẽs annos meos i amaritudine animę meę.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Secundo ꝙ habeamus propositum nõ redeũdi et demonstrat id nobis paruus mus scz sorex qui semel captus in mucipula nunq̃ postea reuertitur: ita et nos cum semel fuerimus capti in mucipula demonis: que est superbia: auaritia: luxuria ꝛc. nunq̃ vltra reuertamur: postq̃ euaserimus: ꝛ istud precepit christus cũ dixit Joã. viij. Uade in pace et amplius noli peccare. Tertio ꝙ confiteãtur peccata quoniam Prouerb. xxviij. scribitur. Qui abscondit scelera sua nõ dirigetur: qui autẽ confessus fuerit et reliquerit ea misericordiã consequetur. Quarto debemus facere aliquam penitentiam castigando carnẽ que fecit nos cadere in peccatum: vt ieiunare: cilicium portare: ꝛ similia opera penitẽtialia sed cum discretione. Et ita conuertemur ad deum patrem. Et ad hoc hortatur nos apostolus ad Roma. xij. dicens. Obsecro vos fratres per misericordiam dei vt exhibeatis corpora vestra: hostiam viuentẽ sanctam deo placentem rationabilẽ: supple sit obsequium nostrum. Quicunq̃ enim fuerit auersus a patre per peccatum: poterit postmodum conuerti ad ipsum dicẽdo orationem quã fecit Esa. lxiij. c. di. Domine pater noster es tu: nos vero lutum et fictor noster: et opera manuũ tuarum omnes nos: ne irascaris domine satis: ꝛ ne vltra memineris iniquitatis nostre. Quare addit redemptor noster dicitur ꝙ ratio est: quia dum facimus penitentiam habeamus in memoriam nostram redemptionem scz passionem domini nostri Jesu Christi: ꝛ similia opera redemptionis que nos cõfortabũt in penitentia. Exemplum si ieiunamus et in ieiunando grauemur memoremur ieiunium christi in deserto et in cruce: etiã qui cum sitiret non potuit habere scintillam aque: sed potatus est aceto cuz felle mixto in arundine posito. Jcẽ si oremus genibus nudis ꝛ pulices nos mordeant non moueamus nos. Memorãdo quomodo christus in cruce non mouit se cũ dixerit in ea viuens et clauatus. cl. versus psalterij incipiẽdo a deus deꝰ meus respice in me: vsq̃ in manꝰ tuas domine commendo spiritum meum. Similiter quãdo fuit a Pilato flagellatus ꝛ in cruce clauis affixus: ꝛ similia opera memorentur. Et ita patet quare Esa. dixit. Tu domine pater noster ꝛ redemptor noster dicit a seculo nomen tuum: quia a principio mundi incepta fuit penitentia: quia Adam egit penitentiam ergo conuertamur ad deum. Et si sit aliqua creatura impediens a consortio nostro proijciamus a nobis. Et ad hoc faciendum hortat̃ nos dominus: immo imperatiue videtur nobis loqui per apostolum. ij. ad Coꝝ. vj. di. Exite de medio eorum et separamini dixit dñs: ꝛ immundum ne tetigeritis ꝛ ego recipiam vos: ꝛ ero vobis in patrem ꝛ vos eritis mihi in filios ꝛ filias dixit dominus omnipotens: ꝛ est finis capituli. ¶ Quarta ratio quare dicitur deus pater noster est saluatio supernalis: quia deus pater non solũ dat nobis temporalia sed gloriam paradisi: et cum nũc habeamus multas tribulationes non cognoscimus: vtrum simus filij dei quia in hoc assimilamur infidelibus: sz in paradiso cognoscemus. Quod declaratur per similitudinẽ virorũ nobilium qui tenent filios suos sub regimine: sed post quando sunt magni separantur: ita facit nobis deus vt humiliemur. Et ideo dixit Paulus ad Gala. Quanto tẽpore heres paruulus est: nihil differt a seruo cum sit dominus omniũ sed sub tutoribꝰ et a curatoribꝰ est vsq̃ ad prefinitum tẽpus a patre. Sumus ergo nũc vt serui: sed in paradiso cognoscemus ꝙ nos sumus filij per saluationem supernalem cum infideles damnentur. Et de ista saluatione dicit Joã. euangelista. j. Joã. iij. Uide qualem charitatem dedit nobis pater vt filij dei nominemur ꝛ simus: ꝓpter hoc mundus nõ nouit nos quia non nouit eum. Charissimi nũc filij dei sumus: et nondum apparuit quid erimus. Scimus quoniã cũ apparuerit similes ei erimus: quoniam videbimus eum sicuti est: ergo sustineamus in hoc mundo tribulationes: qꝛ tribulatio illa vertetur in gaudium: vbi nota exemplũ cuiusdam mulieris habentis filiam que

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

dum venit ad nostram dominā montis sarrati mater unit nudis pedibus q̄ duz vidit filia fecit similiter z vulnerati sunt pedes filie: et post sanationem pedum mortua est filia z unit ad paradisum. Cū autem quadam nocte mater oraret pro ea: apparuit sibi filia dicēs q̄ erat in paradiso. Tunc dixit mater quomodo poterat hoc fieri q̄ filia que cōmiserat tot mala contra patrem et matrem esset ita cito in paradiso. Respondit filia vos domina mater impetrastis mihi remissionem plenariam peccatorum propter dolorem pedum: sustineamus ergo patiēter et cum gaudio tribulationes: vt audiamus beatum Jacobum dicentem in primo capīo sue epistole. Omne gaudiū existimate fratres mei cum invertas tētationes incideritis: sciētes q̄ probatio fidei vestre patientiam operatur: patiētia autem opus perfectuz habet vt sitis perfecti et integri in nullo deficientes vt ad patrem perueniamus.

¶ De diebus purgatorij qui dicuntur mali. Distinctio. lviij.

QUes purgatorij dicuntur mali: pro quo sciēdum q̄ dies purgatorij possunt capi dupliciter. Uno modo comparatiue: alio modo absolute: absolute sunt mali propter penā: sed tamen comparatiue sunt boni. s. si comparentur ad penam inferni: quod declarat de infirmitate pedis. Corrosiua z transeunti ad alia membra que habent propter illam infirmitatem corrumpi: propter quam infirmitatem si abscindatur pes absolute considerādo infirmitatem pedis precise: malū est tamen considerādo alia mēbra que habent propter infirmitatem corrumpi bonum est abscindere pedem: vnde Mat. xviij. Si manus tua vel pes tuus scandalizat te: abscinde eū z proīce abs te: bonum est tibi ad vitam ingredi debilem vel claudū q̄m duas manus vel duos pedes habentem ꝛc. Et ita bonum est scindere pedem vel manū vt alia membra saluentur. Sed quomodo hoc debet intelligi non ad litterā sed mystice: vide. S. in declaratione dilecto primi gratie quattuor conditiones: vnde per manū intelliguntur illi qui tenent et faciunt officia vt sunt procuratores: et similes pedes sunt illi qui dant sustentationem ad vitam que si abscindantur absolute malū est: comparatiue autem nō: quia propter illam abscisionem itur ad paradisum et sic bonum est: ita similiter de penis purgatorij que absolute male sunt comparatiue autem ad gloriam paradisi que propter illas acquiritur: z ad penas inferni que propter illas vitātur bone sunt. Et ideo legit de Jacob. Gen. xlvij. Cui petijt rex Egypti: q̄t sunt dies annorum vite tue: respōdit dies peregrinationis annorum vite mee centū triginta annorū sunt parui z mali. Nota q̄ vocat dies huius vite: dies peregrinatiōis quia non facimus in hoc mundo nisi peregrinari z vocat illos paruos et malos propter tribulatiōes quas habuerat in hoc mundo: multo ergo magis dies purgatorij dicūtur mali propter penas que ibi sunt: quoniā conclusio est in theologia q̄ nulla pena est nec fuit in hoc mundo que possit cōparari minime pene purgatorij. Et est triplex ratio.

Prima considerando ignem.

Secunda considerando conditionem animarum.

Tertia considerando locum.

¶ Primo considerando illum ignem ad cōparationē nostri ignis: quoniā dicunt docto. q̄ talis cōparatio est inter ignem huius mundi et ignem purgatorij: qualis est inter ignem nostrū verum et ignē pictum: vnde si anima minus patiēs in purgatorio ejceret de illo igne z poneretur in clibano in quo fit vitrum esset sibi magnū refrigerium: vnde ille magnus ignis est instrumentū diuine iustitie: ignis sit naturalis z corpalis: alīs nisi esset instrumētū diuine iustitie nō posset agere in animas. Et ideo cum sit tante pene inflictiuus potest dici de eo illud verbum Job. xli. Nō est potestas super terrā que comparetur ei: agit nāq̄ in animas quēadmodū aqua benedicta agit in demo-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

nes que comburit ipsos nō tamen vt est elementū corporale cum ipsi sint spirit⁹. Sed q̄ est instrumētum diuine iustitie propter virtutem quā habet. ¶Secūdo patet quō est ita dura pena ista considerando animas que habēt sensum subtilissimum: vnde dicit p̄s. Quod propter vnū quodq̄ tale est illud magis: sed cum corpus habeat sensum ab anima: q̄ alia prebet sensum corpori: ideo anima multomagis sentit penā q̄m corpus: vnde inestimabilis est ipsa pena: et ideo aīa ibi existens potest dicere nobis qui sumus hoc mūdo: illud verbū Thren. j. O vos omnes qui transitis per viam: attendite et videte si est dolor sicut dolor meus: et dicit per viā quia iste mundus non est nisi quedā via eundi ad terminū: et nullus reuertitur: vbi em̄ sunt illi qui erant centū anni sunt: anni sunt elapsi et ceteri qui fuerunt a principio mūdi. ¶Tertio patet quō est ista dura pena purgatorij: cōsiderando locum: penitētia enim que fit in hoc mundo est voluntaria: ideo p̄desit multū: quoniā si esset violenta modicum aut nihil valeret. Et ideo modica pena voluntaria in hoc mundo sufficit. Sed pena purgatorij est violenta q̄ nullus vellet: ideo est terribilissima. Vñ datur exēplum de duobus seruis malefactoribus: quorum vnus ad tussim dñi expoliat se sponte alio fugiēte ꝛc. Ita est de nobis qui omnes sumus peccatores: iuxta illud Eccli. vij. Non est homo iustus super terram qui faciat bonū et non peccet. Expoliamur autem in confessiōe et penitentia restituendo dāna et usuras et similia que impediunt penitentiā complere. Et si expoliemur in hoc mūdo minima pena est in purgatorio ꝑ̄o magna. Vbi nota exemplum de quodam sancto qui desiderauit scire qui habent maiorē penam in purgatorio vel in inferno: vel an scutiferi nobiles vel milites: cuiq̄ rogaret deum deuotissime exaudiuit eum deus: quia dixit scriptura p̄s. ix. Desiderium pauperum exaudiuit dñs: preparationem cordis eorum audiuit auris tua: cui sancto sic deuote oranti apparuerūt tres anime: quarū vna erat induta magna veste duplicis: cuius superior pars siue pannus erat niger et foderatura rubea: alia anima erat totaliter nuda tremescens cui tremebant dentes in ore propter frigus: alia anima erat induta de vna tunica facta vel diparsita de duobus pannis: cuius vestis pars dextera erat rubea: et sinistra alba: cuiq̄ vir sanctus ex interrogatione facta sciuisset q̄ō essent anime petijt prime que erat et cuius status seu conditionis? Respondit q̄ erat quidam nobilis damnatus: et vestis niger significabat plumbum q̄ ponderabat intollerabiliter quam habebat propter damnificationem vassallorum pro modica iniuria. Et foderatura rubea significabat rapinam quam intulerat vassallis suis secrete: nudus vero respondit q̄ erat laborator vassallus qui erat damnatus propter hoc quod nō bene fruebatur domino suo: hoc est quod non soluebat bene decimas et non operabatur ita fideliter sicut decebat: et tamen volebat persoluere ac si fideliter laborasset: indutus veste partita duplicis coloris: respondit q̄ fuerat diues cui cum aliquis petebat q̄ sibi prestaret argentum vel aurum vel aliquid aliud in principio ostendebat se esse charitatiuū dicendo q̄ placebat sibi: et hoc repsentabat pars rubea q̄ erat quasi ignis charitatis: pars vero alia alba denotat vsuram quā inde sumebat et etiam pro tempore vendebat charius quam res valeret q̄ erat magna frigiditas quam denotabat pars alba. Et quibus cognouit penam primi esse maiorem et medij: minorem et mediocris maiorem. Et considerauit illam auctoritatem Sapien. vj. Judicium durissimū in his qui presunt fiet: potentes enim potenter tormenta portabunt: pena autem istorum deleta fuisset si egissent veram penitentiam in hoc mundo: que fuisset minima: in purgatorio autem tanta pena est quod si apparet anime si steterit per horam quod steterit per mille annos. Et facit istum planctum. Heu mihi q̄ incolatus meus prolongatus est habitauit cum habitantibus cedar multus incola fuit aia mea.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ps. cxix. Sed ex quo vidimus accerbitatem pene quaz sustinent aīe que sunt in purgatorio. Uideamus an possint redimi: ⁊ ab illa pena liberari: quia aīe purgatorij non possunt se redimere: qꝛ non possunt operari meritorie: ideo nos debemus ipas iuuare ꝙ facere possumus: quia deus dat sniam cum conditione scz dicēdo tu eris ꝑ tot annos vel ꝑ tantum tempus in purgatorio tñ si amici tui velint te iuuare tu exibis citius. Itē alia ratio: quia cibus vnius mēbri ꝓdest oībus mēbris coniūctis in corpore sicut sumptus ab ore ꝓdest omnibus alijs membris. Cū idem spūs vitalis viuificet oīa non autem si sint abscissa: ita est de aīabus purgatorij quibus ꝓsunt bona que fiunt in hoc mundo. Cū idē spūs viuificet corpus ecclesie militātis: anime aūt purgatorij sunt membra ecclesie: sed aīe inferni sunt abscisse a corpore ecclesie: iō non spūs sctūs viuificat illas: de quib⁹ dicit scriptura Prouerb. xj. Mortuo homine impio nulla erit vltra spes: aīab⁹ vero purgatorij prosunt bona que fiunt in hoc mūdo: ideo possumus redimere tempus illud quo iudicate sunt in purgatorio. Ad qđ faciēdū hortat̄ nos apostolus Paulus ad Colo. iiij. di. In sapiētia ambulate ad eos qui foris sunt tempus redimentes ꝑ bona opera: cui concordat illud qđ dicit ad Ephe. v. Ambuletis non quasi insipientes redimētes tempus: vñ pōt illud tēp⁹ redimi ꝑ quattuor opera virtuosa sicut dicit Gregori⁹ in quarto dyalogoꝝ ⁊ ceteri doctores.

Primum est deuota oratio.
Scđm est penitentia aspera.
Tertium est elemosyna pia.
Quartum est sacrificia deuota.

¶ Primum opus quo iuuantur anime exñtes ī purgatorio est oratio deuota: et ideo quando itur ad cimiteriū portatur crux ⁊ aqua bñdicta ⁊ stola quā portant sacerdotes q̄ p̄dicta denotāt orationem realem: crux enim denotat ac si dicerem christo pro defunctis: dñe vos voluistis mori in cruce pro redemptione animarum: ideo placeat vobis vt velitis redimere ⁊ liberare animas purgatorij: aq̄ de nedicta denotat ꝙ per aquam baptismi sunt electi participes redemptionis ⁊ capaces eiusdem. Quapropter est oratio realis vt christus velit eas liberare cum ipsi sint baptizati: stola significat ligamenta quibus fuit christus ligatus ꝓpter quorum passionem xp̄s patit̄ realiter vt liberentur. Et q̄uis non omnes intelligant quare predicta fiunt ab ecclesia tamē intelligit: ⁊ ita patet quomō prodest oratio: ideo đr scđi Macha. xij. Sancta ⁊ salubris est cogitatio pro defunctis exorare vt a peccatis soluantur.

¶ Scđm opus quo iuuantur aīe exñtes in purgatorio est penitētia aspera: quia possumus onerando nos exonerare ipsos: ⁊ ideo dixit paul⁹ ad Galathas. vj. Alter alterius onera portate ⁊ sic adimplebitis legez christi. ¶ Tertium opus est elemosyna que statim sentit̄ ab anima ꝑ quā fit dum ponitur in manu pauperis: aliquando autem talis elemosyna fit cōmuniter: ⁊ deus distribuit animabus: scđm ꝙ indigent: vnde si possemus videre processionem animarum q̄ exeunt de purgatorio in die animarum quando fiunt pro eis communes orationes: ⁊ processione facta volant ad paradisum mirabilis esset processio nostro iudicio. Et ita fuit reuelatum cuidā sancto viro qui vidit in die animarum animas ascendentes processionaliter ad celum: et ideo dentur pro eis elemosyne sicut fecit Judas Machabeus sicut dicitur. ij. Mach. xij. Uir fortissimus iudas collatione facta. xij. milia dragmas argenti misit hierosolymam ⁊c. Quartum opus est missa deuota. Ubi notādum ꝙ sacrificium de se virtuosum est. Attamē quando possunt concurrere duo: scilicet sacrificiū et ꝙ sacerdos sit deuotus tūc multum prodest. Et ideo qui volunt facere dicere missas querant q̄tū poterūt deuotos sacerdotes. Ubi nota exemplū de fratre celebrante pro alio cui remissa fuit pena de stando in purgatorio q̄n decim annis etiam vnica missa. Et ideo cogitare possum⁹ qualis erat frater ille: quia erat valde deuotus. Eligant̄ ergo boni sacerdotes deuoti et honesti: qꝛ

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Quis sacrificium mali sit bonum tamē non acceptatur a deo: iuxta dictum beati Gregorij dicētis Si is qui displicet ad intercedendum mittitur irati animus ad deteriora prouocatur. Prouideamꝰ ergo vt sacerdos sit bonus: ⁊ ita redimētur anime: vnde de bono ⁊ deuoto ministro ⁊ sacerdote dicit filius Sirach Eccl. xx. Est qui multa redimat modico precio: ⁊ restituens ea in septuplū redimat et quis est ille sacerdos bonus.

¶ De tribus diebus quos debemus in memoria habere. Distinctio.lix.

Dies tres debemus habere in memoriam.
Primo diez mortis corporalis: ⁊ iste magnus.
Scdo diem iudicij generalis: et iste maior.
Tertio diem glorie eternalis: ⁊ iste maximus.

¶ Primo ergo dies est quā debemꝰ habere in memoriam est dies mortis corporalis: ⁊ iste multum debet retineri in memoria: ⁊ debemꝰ meditari in eo quoniam sententia mortis data est contra nos omnes intantum ꝙ iudex qui dedit sniam istam noluit matrē suā eximere: nec iudexmet exceptus fuit immo vt dicitur Luce vltimo. Oportuit pati xp̄z ⁊ ita intrare in gloriam suam. Snia vero que data est contra homines mundi per tabellionem publicū: ⁊ imperialem grossata habetur ad Hebre.ix. Statutum est hominibus semel mori: ⁊ loquitur de morte corporali quapropter debemus multuz meditari istam diē: ⁊ ita humiliabimur: dies nāqꝫ natiuitatis facit aliquando superbire vel propter genus vel al's: item dies vite in quibus dantur honores aliquādo faciunt peccare: sed dies mortis quando bene meditatur facit bene ordinare vitam: et datur exempum de arante: qui si vult facere lineam rectam ponit se a cauda aratri vt videat quid agit: ita similiter qui ponit se in cauda hoc est in fine vite sue per cogitationem bene ordinat; et facit lineam rectam. Et ideo dicitur Eccl. vij. Melior dies mortis die natiuitatis: melius est ire ad domum luctus q̄ ad domum conuiuij: in illa enim finis cunctorum admonetur homini ⁊ viuens cogitat qui futurū sit dicit melior supple ad ordinandum vitam suam: domum luctus quia ibi nō fit superbia: sed quisqꝫ humiliatur ⁊ tristatur. Si autem vadamus ad domum conuiuij sicut ad nuptias vel ad festum ibi fiunt gaudia: ibi fiunt dissolutiones comestionis: et potus: ⁊ superbie propter vanitates vestiū ⁊ ceterorum ꝑamētoꝝ auaritie: cupiēdo bene indui ⁊ parari ⁊ ditari: vt possint sp̄ gaudere. Item luxurie: ire: inuidie: et similia: patet ergo ꝙ melior est dies mortis ad ordinandum vitam q̄ dies natiuitatis. Et ideo dicitur Ecclesia.vij. In omnibus operibus memorare nouissima: ⁊ in eternum non peccabis: nouissima.i.que sunt in fine: vnde notandum ꝙ duodecim sunt nouissima.
Primum est amissio diuitiarum.
Secundum est defectus honoris.
Tertium defectus delictoꝝ carnalium.
Quartum amissio amicorum.
Quintum dolor mortis.
Sextum exitus anime a corpore.
Septimum accusatio demonum.
Octauuz responsio que dabitur christo ostendenti vulnera.
Nonum que sententia dabitur contra animam.
Decimum quomodo accusabitur ꝑ demonem proprium.
Undecimū quid fiet quādo videbit penam paratam in inferno.
Duodecimuz quot pene inferni erūt in fine.

¶ Primum ergo nouissimum meditandum est amissio diuitiarum: ⁊ quoniam quecūqꝫ homo habet in hoc mundo dimittunt̄ ⁊ nō portat̄ nisi vna parua camisia vel sicut ingredit̄ hō in hoc mundo ita erit cum exibit: intrat enim cū nascitur cum quadam camisia: scz pellicula inuoluta que statim frangitur al's suffocaretur: ita scilicet exit cuz camisia scz linteolo qui autem cogitat ista non curat de diuitijs: nec de auaritia. Et ideo

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

dicebat Hieronym⁹ in epistola ad paulinum capitulo octauo. Facile contēnit omnia qui se semper cogitat moriturū. Scd̄m est cogitare ꝙ omnes honores amittentur siue corone regum: et tiare paparuz mitre presuluz ⁊ omnes ecclesiastice dignitates: omnia enim dimittētur. Et qui illud cogitat non curat de honoribus huius mundi cum in morte dimittentur. Et ideo scriptura loquēs de honoribus dicit Ecclesiastici primo. Uanitas vanitatum: ⁊ omnia vanitas. Tertiuz est cogitare ꝙ dimittent̄ delitie corporis: quoniā omnes cessabūt: vnde dedecus est parare ⁊ coquere cibum vermibus: ergo non dētur carni delitie: qm̄ q̄to maior complacētia datur carni tanto magis comeditur a vermibus: audiamus ergo beatum Augustinum dicentem. Carnez vestram domate ieiunijs: ⁊ abstinentia cibi ⁊ potus q̄tum valitudo permittit. Quartum est amissio amicorum: vnde omnes dimittent̄ in hoc mūdo: ⁊ ideo non debent nimis diligi homines huius mundi: sed sancti qui sunt in paradiso qui nunq̄ deficiēt sicut amici huius mundi qui dimittunt in necessitate: ⁊ ideo dicit scriptura Hierem̄. ix. Unusquisq̄ a proximo suo se custodiat ⁊ in omni fratre suo nō habeat fiduciā. Quintum in quo debemus cogitare est dolor mortis qui tantus est ꝙ non potest bene explicari: potest tamen declarari aliquo modo si cogitetur quantus est dolor quando anima extrahitur ab vno membro per abscisionē vel al's: qm̄ maior sine comparatione est quādo abstrahitur ab omnibus mēbris. Et ideo dicit Aristoteles. Ultimum terribilium est mors. loquitur de separatione anime a corpore. Sextum ꝙ debemus memorari est exitus anime a corpore. Ubi sciendum ꝙ in morte cuiuslibet assunt demones: a qua regula nō fuit exempta aliqua creatura mundi nisi beata virgo cui concessum fuit priuilegio speciali: ⁊ ab alia parte est bonus angelus ⁊ anima nescit cum quo habet se sociari: et iō quando vult exire timet cum statim debeat venire: vñ pōt declarari ꝑ similitudinem alicui⁹ malefactoris exn̄tis in carcere quando vocatur ad iudicium cum iudex sedet ī tribunali. Et ideo dicit scriptura Ecclesiastici nono. Nescit homo finem suum: sed omnia in futurum reseruantur incerta. Septimū in quo debemus cogitare est accusatio demonuz cum anima portatur ad iudiciuz: ⁊ memoretur quid respondebit quādo dicet et christus illud Mat. xxvij. Audis q̄ta aduersum te dicūt testimonia. Octauuz est considerare quid respōdebit̄ christo dicenti anime: ⁊ ostēdenti vulnera. Ecce quid pro te feci: ⁊ tu q̄d pro me fecisti. Nonum que sententia dabitur cū liberabitur anima demonibus. Et ita meditemur in hoc: vnde dicit Hieronym⁹ placans sententia fuit vita sapiētū esse meditationū mortis. Sententia nāq̄ dabitur talis Mat. xv. Seruū inutilem eijcite in tenebras exteriores. Decimum est quando accusabitur per demonez proprium ad subuersionem quādo dicet domine iusticiam. Undecimū quādo videbit penam paratā. Duodecimū quomodo pena inferni erit perpetua: et ideo dicit Dauid p̄s. xlviij. Laborabit ī eternū ⁊ viuet adhuc in finem: iste ergo est primus dies scz mortis in quo debemus meditari: ⁊ de isto dicit xp̄us omnibus christianis viuētibus illud Jo. vij. Uos ascendite ad diem festū hunc. Ego autē non ascendā: dicit non ascēdam: quia cū semel sit mortuus non mouetur vltra: vnde ad Roma. viij. Christus resurgēs ex mortuis iam non moritur mors illi vltra non dominabit̄. ¶ Scd̄s dies quem debem⁹ habere in memoria est dies iudicij in quo debemus multum meditari: ⁊ cogitare cum in illo habeamus reddere rationē de factis nostris: ⁊ ista dies debet nos multum mouere ad bene agēdum: ⁊ multū nos terrere sicut terretur dispensator alicuius principis vcz alicuius magni dn̄i cum debet in aliqua die reddere computū de thesauro. maxime cum restat sibi furca si non det bonā rationem. Ita est de nobis qui habem⁹ reddere rationem de omnibus rebus: ⁊ de thesauris nobis cōmissis: scilicet de

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

memoria: intelligentia: ⁊ voluntate: scz qđ voluerit quid meminerit quid intellexerit. Item quomodo reperit oculos: qz non solum de malis verbis: sed etiam ociosis: quia Matt. xij. dicitur Dico vobis q̄ de omni verbo ocioso qđ locuti fuerint homines reddent rationem in die iudicij. Itez quot bolos gustauerūt extra mensuram: ⁊ necessitatem et quotiens biberint. Itē de omnib⁹ alijs reb⁹. Itē si bene reperimus: ⁊ bene dispēsauerim⁹: bona nobis data si bñ bñ. p nobis: si male: restat dānatio. Et ideo si meditemur in istis ordinibus in bonuz vitam nostram: verumtamen datur remediuz vt nō habeamus reddere cōputum xp̄o in die iudicij: scilicet vt modo reddam⁹ locumtenenti. s. confessori. Et ita cū vocabimur a christo dicenti cuilibet illud Luc. xvij. Redde rationem villicationis tue poterimus respondere reddidimus locūtenenti vestro: tunc dicet xp̄s sufficit mihi: ⁊ tūc dicet illud Mat. xxv. Euge serue bone ⁊ fidelis: quia supra pauca fuisti fidelis: supra multa te cōstituā: dicit super pauca. i. sup opa pnialia: scz contrittionem: p positum non reddeūdi confessionem ⁊ penitentiam intunctam complendi. Caueamus ergo ne velim⁹ venire ad reddendū rationem xp̄o qm taliter ⁊ tam stricte reddemus q̄ nullus vix poterit saluari. Et ideo in antiquo cum confiterenī soli deo nullus poterat intrare paradisum: sed omnes descendebant ad infernuz: nūc vero quia confitemur hominibus ex institutione xp̄i possumus statim ingredi si confiteamur et reddamus rationem grossomodo. s. confitendo peccata per spēs: sufficit enī homini data absolutiōe: qz dicit xp̄s Mat. xvij. Amē dico vobis q̄cūq; ligaueritis sup terrā erūt liga. i ce. vñ pmo dicit sim⁹ p̄r petro Quodcūq; ligaueris ⁊c. Et qđ cūq; solueris erit solutū ⁊ i celo. Sz post dedit potestatem omnibus Matt. xvij. Primo ergo dedit petro cum maior eēt et papa: sed dicit quecunq; ligaueritis. Ubi sciendum q̄ anima habet ois membra spiritualia: ⁊ per quodcūq; membrū peccauerit in illo est ligata cathenis ferreis: iuxta illud Prouerbio. v. Iniquitates sue capiunt impium ⁊ funibus peccatorum suorum quisq; constringitur: verū tamen data absolutiōe: et facta vera cōfessione oēs cathene quotquot sunt soluuntur ⁊ rumpuntur: ita enim soluitur anima a cathenis: ⁊ sic similiter coram deo est absoluta: et non habet coram eo reddere amplius rationē: sed dicit quecunq; ligaueritis: quia statim facta absolutione iterum ligatur confessor inuīgendo penitentiam puta ieiunium: ⁊ q̄ non redeat iterum ad peccata commissa: et q̄ fugiat iterum peccata dimissa: ⁊ q̄ fugiat occasiones peccandi: et ita de alijs secundum conditiones peccatorum penitentias: in omnibus enim obligatur ⁊ ligatur coram deo. Caueamus ergo vt non habeamus in iudicio reddere rationem: sed reddamus in hoc mundo. Secūda dies iudicij est in qua meditari debemus ⁊ ad memoriam sepius reducere: de qua die loquitur scriptura sacra Joelis secūdo. Magnus dies dñi et terribilis valde et quis sustinebit eum: nunc ergo dicit dominus. conuertimini ad me in toto corde vestro: ostendit quis sustinebit cū dicit cōuertimini ad me ⁊c. sed dicit magnus non duratione temporali: quia duratione temporali erit parua quia non durabit per horam: sed dicit magnus propter magna opera que in eo fient. quorum primum erit resurrectio vniuersalis: istud enim valde magnum erit de quo prime ad Corinthios decimoquinto. Ecce misterium vobis dico omnes quidē resurgemus: sed nō omnes immutabimur. Secūdū erit resurrectio i valle Josaphat de quo Joel. tertio. In die illa dicit dominus congregabo omnes gentes: ⁊ ducam eas in vallē Josaphat ⁊ disceptabo cū eis ibi. Tertium erit ordinatio iudicialis: quia boni erunt in dextra mali in sinistra. Et de isto loquitur ipsemet christus Matthei xxv. Cum autem venerit filius hominis in maiestate sua: et omnes angeli eius cum eo: tunc sedebit super sedem maiestatis sue: et congregabuntur ante eum gentes ⁊ separabit eos ad inuicez;

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

sicut pastor separat oues ab hedis et statuet oues quidē a dextris: hedos autem a sinistris. Quartum erit sententia iudicialis que dabitur pro bonis in hūc modum. Uenite benedicti patris mei possidete paratum vobis regnum a constitutione mūdi. Mat. xxv. Sentētia autē cōtra malos erit. Discedite a me maledicti in ignem eternū qui paratus est diabolo ⁊ angelis eius. Quintū erit executio perpetua: qꝛ mali claudent̄ in inferno qd̄ testatur Esa. xxiiij. Congrebunt̄ in congregatione vnius facis in lacū ⁊ claudētur ibi in carcere. Sextū est executio pro bonis: qꝛ ascendēt in celum. vñ Esa. xxxv. Qui redēpti fuerunt a dño ꝯuertent̄ ⁊ venient in syon cum laude ⁊ letitia sempiterna super capita eorum gaudiū ⁊ leticiam obtinebūt ⁊ fugiēt dolor ⁊ gemit⁹. Ista ergo sunt grādia que fient in iudicio. Et de isto die dicit beatus Joan. ca. vij. sui euangelij. Jam die isto mediate ascendit iesus in tēplo. Pro quo sciendū ꝙ iudei faciebant festum in hierusalē septem diebus ⁊ primus illoꝝ erat magn⁹ ⁊ quartus qui erat medius erat etiā magnus: immo maior: sed vnus erat maior alijs. Moraliter ista dies media inter primam ⁊ secundā significat diem mediā. s. diem mortis ⁊ diem glorie: et dicit ꝙ ascēdit iesus q̄uis descēdat de celo sed qꝛ nō descēdet in terrā sed in aere super terrā. Jō dicit ascendit: dicit in tēplū scz cū sanctis qui sunt dei templū teste Paulo apostolo prime ad Coꝝ. iij. Templū em̄ dei sanctū est qd̄ estis vos. Et docebat qꝛ in iudicio scientur oīa pctā commissa vt approbet̄ snia: tunc em̄ videbunt̄ oīa. Et iō dicit Paulus prime ad Coꝝ. iiij. Nolite itaq̄ fratres ante tēpus iudicare quousq̄ veniet dñs qui illuminabit abscōdita tenebrarum ⁊ manifestabit consilia cordiū ⁊ tūc laus erit vnicuiq̄ a deo. ¶ Tertia dies est dies glorie. s. i paradiso: et de ista die loquit̄ Dauid p̄s. lxxxiij. di. Melior est dies vna in atrrijs tuis super milia. dicit dies vna: qꝛ in paradiso non est nisi vna dies que illuminat̄ a sole iustitie. ¶ Quarto dicit i atrijs. i. in plateis q̄ sunt nouē. s. nouē ordines angelorū: sed vocātur atria propter multitudinē illoꝝ ꝙ pōt cogitari ex stellis que sunt ita magne ꝙ minima stella visu notabilis ē maior tota terra: quāto ergo magis celi qui sūt altiores q̄s vocat Joā. Apo. xxj. c. Plateas propter latitudinez: qꝛ platon grece idem est ꝙ latitudo: dicit em̄ platee ciuitatis aurum mundū tanq̄ vitrū perlucidum: nonē autez chori sunt isti: videlicet Primus: angeli penitētes quorū maior est raphael.

Secundus archangeli: deuoti spirituales quoꝝ princeps est gabriel.

Tertius principatus: qui mīam cōsecuti sunt: quoꝝ maior est michael.

Quartus potestas: patientes in tribulationibus ⁊ nō sunt tristati.

Quintus virtutes: qui habuerunt cōcordiā fraternalē: qui de iniurijs illatis noluerunt vindicari.

Sextus dominationes: boni dñi terreni prelati ecclesiastici: sed pauci.

Septimus chori throni: pauperes spiritu qui nihil in hoc mūdo possederūt.

Octauus cherubin: illi qui habuerūt sapientiā diuinalē.

Nonus seraphin: illi qui habuerūt fraternalem charitatē ⁊ dilectionē dei.

¶ Qui hñt cor ita ardēs i deo ꝙ statim cogitāt in deo lachrymātur: et iste sunt platee siue atria. Jō dicit: melior ē dies vna in atrijs tuis: et ista est dies de q̄ in p̄s. cxviij. Ordinatione tua perseuerat dies. Aliqui dicūt perseuerāt dies: sed glo. ponit in singulari ꝑseuerat. glo. s. ordinaria que exponit de die gl̄ie quicq̄d ꝑseuerat sed prima dies trāsit ⁊ scd̄a. Et iō non restat aliud nisi vt parem⁹ nos ad hāc diez obtinēdā vt cū xp̄o sim⁹ i gl̄ia. ad quā ⁊c.

¶ De dilectione proximi que quattuor debet habere conditiones.

Distinctio. lx.

Dilectio proximi debet habere quattuor conditōes. Debet nāq̄ diligi Primo veraciter sine fictione.

Scd̄o prudenter sine corruptione.

Tertio tēperate sub dei dilectione.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Quarto generaliter sine exceptione.

¶Dico primo q̄ proximus debet diligi veraciter sine fictione: vt.s. diligat sine simulatiõe ſm doctrinã beati Pauli.ij. ad Ro.xij. Dilectio sine simulatione sit scz inter vos odientes malũ adherẽtes bono. Modo videam⁹ quõ poterit hoc declarari ſm phiam q̄ dicit de veritate q̄ est adequatio rei intellecte ad intellectum adequatio.i. cõsonitas: q̄ tũc positio est vera quãdo res ad extra concordat cũ illo q̄ est in intellectu. Ad veritatem ꝓpositionis tria requirunt. Prio subiectũ vel res ad extra. Scõo verbum significatiuũ. Tertio significatio intellectus: sic ad veritatẽ amoris tria requirũtur.s. coz sine intellectus qõ idem est: verbũ significatiuũ: z opus ad extra: tũc em̃ amor proximi habet fundamentũ in coz de quando homo desiderat bonũ tpale vel spũale proximo sicut pro se z gaudet de bono suo z orat vt conferet̃ in illo: z tristatur de malo proximi z cõpatit sibi: et nisi illud fundamentũ sit in corde nihil valet: q̄ dilectio est simulata: z ideo dicit Dauid cõtra tales ps. xxvij. Qui loquunt pacem cũ proximo suo: mala aũt in cordibus eor̃. Unde qui false z simulate diligunt cũ Juda mansionẽ habebunt qui salutando z osculãdo tradidit saluatorem. Scõo requirit significatiuũ verbum: si em̃ aliquis dicat. Ego diligo proximũ in corde sed nõ loquerer sibi: nõ est ibi veritas dilectionis: ideo debet sibi loqui. Ratio: q̄ verbum est significatiuum illius qõ est in corde: vnde phs. Uoces sunt signa eorũ que sunt in aia passionũ. Ideo defectus est magnus mariti me mulierũ dicentiũ. Nolo sibi malum sed nõ loquerer sibi: quia dixit mihi pes galline. Alie dicunt: si incipiat mihi loqui ego loquar ei: nec grates nec gras si te salutat si tu salutas eam. Ideo dicebat xps. Bonus homo de bono thesauro profert bona. Tertio requirit opus ad extra: vel res ad esse: q̄ ab eo q̄ res est vel nõ est oratio vera vel falsa dicit. Juuare se mutuo z in nullo se fraudare nec damnificare: neq̄ in bonis furando bona nec fructus ꝛc. q̄ fructus venit ex fructibus z inde omne malũ: z nisi xps iuuisset nos redimẽdo oẽs eram⁹ damnati ꝓpter illud furtũ: neq̄ ipm diffamãdo directe neq̄ indirecte: vt dicẽdo. Nõ sum ego latro vel ebrius. q.d. sicut vos: et q̄ nõ dicũt clare z explicite nõ faciunt cõscientiã: z tñ si vultis saluari oportet reuocare neq̄ ipm in psona tangẽdo vel ferendo aut al's damnificando. Si ergo diligitis proximũ corde oportet etiã q̄ diligatis ore loquendo cum ipso z nõ vetando verbũ: oportet etiã ipsum diligere ope. s. nõ tangendo bonã famã eius nec psonã immo eius bona cõseruando famã defendẽdo z psonã. Et talis amor est verus sine fictione ideo dicebat Joã. in. s. sua epla. c. iij. Filioli nõ diligamus verbo neq̄ lingua supple tm̃: sed opere et veritate: dicit nõ diligam⁹ verbo neq̄ lingua tm̃: sed opere z veritate verbũ est cõceptus mentis et significat dilectionẽ que debet esse in lingua z corde. i. non signo tm̃: sed opere z veritate. ¶Scõo dico q̄ proximus debet dili prudenter sine corruptione. Discrete em̃ est diligendus proxim⁹ vt. s. in loquẽdo: participãdo: trãseũdo: vel al's familiariter nõ sequatur aliqua corruptio vel occasio peccati. Qui em̃ nimis appropinquat ignicõburitur: ideo Ap's ad Ro. xij. Odientes malum adherentes bono: charitatẽ fraternitatis inuicẽ diligẽtes. Illa aũtẽ est discreta dilectio quãdo homo scit extrahere bonum a malo: et quõ hoc debeat fieri ostendit xps Mat. xviij. di. Si manus tua vel pes tuus scandalisat te abscinde eũ z proũce abs te. i. pcul eũce ne ne tibi noceat. Ecce doctrina xpi: vnde auditatis vnũ singulare exẽplũ. Semel Leo papa sctũs z bonus intelligẽs hanc doctrinã xpi ad litterã abscidit sibũpsi manũ: ratio fuit q̄m cum diceret missam mulieres osculabant sibi manũ ex quo accidit sibi tentatio carnis: ideo post missam secrete abscidit sibũpsi manum. Cũq̄ non celebraret omnes mirabantur z murmurabant quapropter nõ celebraret vt solebat. Ipse aũt cognito suo defectu videns q̄ hoc non debebat intelligi ad litteram penituit cũ lachry-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

mis: ⁊ cū magna deuotione orauit beatam virginem que sibi manum restituit: Hoc miraculū declarat ꝙ xp̄s nō intellexit ad litterā: sed intellectus verus habetur ex officijs istorū mēbroꝝ: manib⁹ em̄ operamur ⁊ facimus oīa. Ideo dicit ph̄s ꝙ manus est organū organoꝝ: ideo intelligit̄ sic. Si vos habetis aliquā ꝑsonam que faciat vestra negocia ⁊ vos diligitis ipsam: ⁊ ipsa scandalisat vos: qꝛ est occasio peccādi abscindat̄ talis manus et proijciatur procul ne vos scandalizet: bonū est tibi vitam ingredi debilem vel claudū q̄ꝫ duas man⁹ ⁊ duos pedes habentem mitti in ignem eternū. Si ergo habetis in domo vestra vel in amicitia aliquaꝫ ꝑsonam que scandalisat vos in fama aut sanctitate: scindite et proijcite foras. Et ideo rectores cōitatis debent prouidere in pctis notorijs ex quib⁹ imminet periculum cōitati: vt si dicat̄ quō prouidebit̄: dico ꝙ per conciliū ⁊ statutum generale ⁊ fiat preconizatio ⁊c. Itez de pede: officiū pedis est sustinere: qui ergo sustinet dādo oīa necessaria est pes vester: ⁊ si scandalisat te proijce abs te: verbi gratia de scutiferis qui sustinentur a dominis: sunt em̄ pedes dn̄oꝝ si scandalisant te: hoc est faciunt te furari abscinde foras. Idem de viduis est que sustinētur ab aliquibus sed scandalisantur ab eis: abscinde ergo ⁊c. Item officiū oculi est dirigere ⁊ ostēdere viam in agendis. Oculus em̄ vester aduocatus confessor vel magister vel procurator: si iste oculus scādalisat te eruatur ⁊ procul eijciatur: ⁊ tunc amor est discretus. Taliter ergo debemus nos gubernare ⁊ taliter diligere inuicem ꝙ nō sequatur corruptio vel defectus aut infamia. Et si sequeretur abscidatur: talis amor cuꝫ discretione. Un̄ poeta. Que nocitura tenes q̄ꝫuis sint chara relinque. ⁊ hoc fit per simplicem prudentem ⁊ discretā dilectionem.

¶ Dico tertio ꝙ debemus diligere proximū temperate sub diuina dilectione. s. ꝙ super amorem dei nullum ponamus amorem: sed sub: videtis vos ad experiētiam ꝙ in lampade oleum natat super aquam: ⁊ sic lampas illuminatur: ita debet esse in corde hominis: quia amor diuinus debet natare vt oleum: amor vero creature debet esse aqua frigida: et isto modo homo conseruatur in lumine gratie dei. Ideo xp̄s loquens de amore quē debemus habere ad deum ⁊ creaturam dicit Mat. xxij. Diliges dn̄m deum tuū ex toto corde tuo ⁊ ex tota anima tua: et hoc est primū ⁊ magnuꝫ mandatum. De amore autem proximi loquens non dicit diliges proximū tuum ex toto corde scilꝫ fideliter: iam scitis ꝙ cathedra fidei in corde cōsistit: ideo toto corde tenemur ipsum diligere fideliter. Contra hoc faciunt illi qui recurrunt ad sortilegos et diuinos: ⁊ tales frangunt deo fidem: sicut miles qui dimisso rege suo cui promiserat fidem vadit ad suū inimicū: infidelis et proditor est. Ad christū ergo recurrendum est in oībus necessitatibus dicēdo. Dn̄e volo vobis esse fidelis: ego ꝑdidi hoc vt scitis: ponatis in corde ei⁹ qui habet ꝙ restituat mihi: vel indigeo salute pro me ⁊ filio meo. Et ad taliter faciendū monet ⁊ inuitat nos ipse dicens. Fili prebe mihi cor tuuꝫ ⁊ oculi tui vias meas custodiāt: diliges dn̄m ex tota anima tua scilꝫ reuerēter: quia cum magna reuerētia debemus loqui deo et de deo: verbum habet initium in anima: vnde ph̄us. Voces sunt signa. i. note earū que sunt in anima passionum: quando enim nominatur iesus vel maria debem⁹ inclinare caput reuerentiam faciendo ⁊c. Cōtra hoc faciunt iuratores ⁊ blasphematores: qualis damnatio est talibus parata: cum proditores in hoc mundo tam grauiter puniantur: ideo esset bonum ꝙ rectores ciuitatum statuerāt sub certis penis ꝙ nullus iuraret. Nota de sancto Ludouico rege Francorum quam penā instituit ⁊ quomodo ipsam seruauit. Et ideo cuilibet nostrum dicitur illud Deuterono. iiij. Custodi temetipsum ⁊ aīam tuam solicite: scilꝫ a talibus iuramentis.

¶ Quarto diliges dominū deum tuum ex tota mente tua: sis memor ꝙ nullum opus seruile seu temporale facias nō ire ad nundinas nec fora non aperire operatoria: nec facere barbas. Et ad illud

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

complendum volens nos deus reddere solicitos ⁊ attentos dicit Exodi.xx. Memento vt diem sabbati id est quietis sanctifices. Ex obseruātia em̄ festi omne bonum prouenit: qꝛ plus proficiunt bona tua tunc q̄ ex tuis laboribus. Et per oppositū ex fractione festi venit omne malum. Sed nota ꝙ qui bene vult obseruare festa debet quattuor obseruare. Primo abstinere ab omni negocio temporali non solum nō facere sed non loqui ⁊ non cogitare. Secundo ire ad missam: a ieiunio multi excusantur: sed ab isto nullus potest excusari. Tertio ꝙ sitis a principio misse vsq̄ ad finem quando dabitur benedictio omnes debetis esse in cōfessione. Quarto non loqui in missa etiā si pater tuus venerit nouiter: sed cum signis honora eum. Et post missam poteritis dicere. O benedictus deus nunc cōpleui seruitiū domino meo: hoc est maximum ⁊ primum mandatum. Sed aliqui decipiunt se qui super amorem creatoris ponunt amorem creaturarum: cōtra quos dicit christus Matthei.x. Qui amat patrem aut matrem plusq̄ me: nō est me dignus. ¶ Dico quarto ꝙ debemus diligere proximum generaliter sine exceptione: hoc est ꝙ cor sit ita latum ꝙ omnes gentes mundi recipiat in sua dilectione: vnde ille qui dicit: omnes gētes diligo nisi illum qui occidit fratrem meum vel patrem vel matrem ⁊c. Jam extra est qꝛ non diligit generaliter sicut deus diligit generaliter creaturam: sic nos generaliter diligamus omnes gentes. Et hanc rationē tangit beatus Jo. iiij.ca.sue epistole dicens. Si pro quia christus dilexit nos generaliter: et nos debemus inuicem diligere generaliter sine exceptione. Jdeo apl's orando dicebat.j. ad Tessalo. iiij. Deus abundare faciat charitatem vestram inuicem ⁊ in omnes. Dicit in omnes tam amicos q̄ inimicos: tam viuos q̄ mortuos: tā christianos q̄ infideles. Et sic tenebim⁹ consiliū xp̄i dicētis Mat.v. Diligite inimicos vestros bn̄facite his q̄ oderūt vos.

¶ De multis gradibus dilectiōis proximi.

Dilectiōis proximi inueniunt multi gradus. Primus est fraternalis. Secūdus est parentalis. Tertius est coniugalis. Quartus est spiritualis. Quintus est iudicialis.

¶ Primus ergo gradus est dilectio fraternalis. Pro quo sciendū ꝙ omnes nos xp̄iani sumus fratres vterini. Sum⁹ em̄ filij eccl'ie cuius marit⁹ vt ita loquar est filius dei: scz iesus xp̄s qui gignit nos in ventre ecclesie.s. in fonte baptismatis: et hoc semen est verbū dei Lu.viij. Et hoc verbū ꝓcedit ab ore sacerdotis cū dicit: ego te baptiso in noīe pa. ⁊ fi. ⁊ spūssctī. Et ita ptz ꝙ oēs sumus fratres ⁊ habemus vnū patrem solū: prout testat̄ ipse ipse xp̄s Mat.xxiij.dicens. Oēs vos fratres estis ⁊ patrē nolite vocare sup terrā vnus em̄ est pater vester qui in celis est. Nō ergo vocem⁹ alios in terra patres. ⁊ illud seruat̄ in hoc qm̄ illi q̄ leuāt alios: aut pueros de fonte baptismi nō vocant̄ patres sz patrini ꝙ est diminutiuū de pater. Ex quo ꝯ oēs sum⁹ fratres diligam⁹ nos mutuo ꝓut monet apl's ad Heb.vl. di. Charitas fraternalis maneat in vobis. Cōtrariū tn̄ faciūt q̄ corde ꝓrio inuidēt ore obloquunt̄ ꝑ detractionē ⁊ diffamationē pcti secreti vel alicui⁹ nō veri. Jtē immiscēdo malū ꝓximi cū dn̄o terreno ⁊ iudicib⁹.s. accusando: ⁊ tn̄ dānū qd̄ inde seq̄t̄ dz restitui: al's nō intrabit paradisuz. Jtē fit ꝯ preceptū predictū dānificādo ope multis modis maxīe cū dānū vertit̄ in sacrilegiū: vn̄ sacrilegiū est cū capit̄ aliq̄d ꝑ modū furti de loco sacro. Cape vnā paruā cādelā de eccl'ia est mai⁹ pctm̄ q̄ cape aliūde.iiij.milia francoꝝ. Et rō est qꝛ multitudo vel magnitudo furtoꝝ simpliciū nō pōt ascēdere ad speciē sacrilegij qd̄ est mai⁹ furto. Vn̄ tripl'r cōmittit̄ sacrilegiū.s. furādo aliq̄d d̄ loco sacro. vno mō qn̄ capit̄ sacrū de sacro: puta calix vl' alia res sacrata d̄ eccl'ia alio mō capiēdo nō sacrū puta bladū aurū vel argētū d̄ sacro loco. alio mō rapiēdo sacrū de nō sacro: puta rapiendo vel

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

furando calicē sacrū de domo alicuius. Caueamus ergo ne ore: corde ⁊ ope dānificem⁹ primū qm̄ dilectio primi malū nō operatur. ad Ro. xiij. Sed multi sunt offes vso ⁊ inde, pditor q. s. oñdūt dilectionē extertus: sed interius hñt odiū: et tales sunt de illis de q̄b⁹ loquit Dauid ps. xxvij. ¶ Scōs gradus est dilectio parentalis. s. pris ad filiū vel filiam ⁊ econtra q̄ oz esse talis vt nō solū in struank filij in opibus manuū: ⁊ corporalibus: sed etiā in bonis moꝛib⁹ spūalibus: ⁊ maxime cum possunt flecti in infantia. s. ne irent aliquo modo: ⁊ tunc qñ erūt magni non iurabunt pᵉr ventrem nec caput dei nec negabunt. Item docentur ne diffament aliquez ne mentiantur: ne furētur: ne verberent alios pueros. Item docēdi tur orare mane ⁊ sero: dic modum et tales filij sic docti veniunt ad bonū finez. Et ista est dilectio parentalis: ita etiam q̄ cōfiteantur in q̄nto anno: ⁊ in. xij. sumant eucharistiam. Item q̄ audiāt missam deuote cuz conditionib⁹: als si pueri teneant vitam malam erit damnatio patrum ⁊ matrum. Et ad hoc hortatur nos apostol⁹ ad Ephe. vj. dicens. Pater nolite ad iracūdiā prouocare filios vestros: sed ēducate illos i disciplina ⁊ correctione: vbi nota exēplum de illo q̄ duz debebat suspendi remouit cum dētibus nasuz matri: supra est allegatum. Item filij ament parentes: als ira dei erit in illis q̄ non diligent: vbi nota exēplum de hoīe antiquo hñti solā filiā: supra est allegatuz. Diliganmus ergo ⁊ honoremus parētes: iuxta doctrinā sapiētis dicentis Eccl. vij. Honora patrē tuuz ⁊ gemitus matris ne obliuiscaris: memēto qm̄ nisi p illos non fuisses: ⁊ retribue illis quō ⁊ illi tibi. Et nisi faciant contra eos loquitur scriptura. Exo. xxj. Qui maledixerit patri vel matri morte moriat. ¶ Tertiꝰ gradus est dilectio ꝯiugalis q̄. s. est inter virū ⁊ vxorē: q̄ dilectio oz durare quātuz viuunt: ⁊ oz esse talis per totā vitā qualis est in prima septimana nuptiaruz: in qua cōiter amore feruenti se diligūt: sed hodie transactis aliquibus annis si possent separari separentur: ⁊ tales non habent dilectionem coniugalem. Sed caueant q̄ vnus seruet alteri fidē non frāgendo eam per contunctionem alterius viri vel mulieris: q̄ tunc vnus esset proditoꝛ alteri: diligant ergo se inuicē: ⁊ ad hoc hortatur nos apostolus ad Ephes. v. di. Viri diligite vxores vestras sicut ⁊ xps ecclesiam: ⁊ tradidit semetipsuz pro ea: ⁊ mulieribꝰ ait. Mulieres viris sint subdite sicut dño: qm̄ vir est caput mulieris: sicut xps caput est ecclesie: dicit sicut dño non dicit contra dūm: qm̄ multe ita inobedientes sunt viris quod faciūt contra deum: sicut qñ p amore vir committunt pctm̄ mortale: sed als. s. qñ non est contra deū q̄ petitur alterutrum soꝛdart: ⁊ ista est dilectio coniugalis: si autē fiat contra fidē promissam est maximuz pctm̄ ⁊ includit heresiz: qm̄ matrimoniū est signū sacre rei. s. ꝯiūctiōis diuinitatis cū humanitate: ⁊ hoc significat cū vir ⁊ vxoꝛ iungunt inuicē: si aūt contingant alteri significat diuinitatē separi ab humanitate q̄ est heresis: ergo caueāt qm̄ dicit Paulus ad Ephes. v. Sacrm̄ hoc magnū est: ego aūt dico in xpo ⁊ i eccla ergo non velint contingi alijs: qm̄ si faciant loquit contra eos Paulus apostolus ad Heb. vlt. dicēs. Honorabile connubiū in oibus: ⁊ thorus imaculat⁹: fornicatores aūt ⁊ adulteros iudicabit deꝰ. ideo cū null⁹ possit se coniungere mulieri sine pctō mortali nisi i matrimonio q̄ nō pōt se abstinere nubat: vñ. s. ad Corin. vij. ait apls. Si nō se ꝯtinent nubāt: melius est em̄ nubere q̄m vri. ¶ Quartus gradus est dilectio spūalis que dilectio simplr oz esse in ecclesiasticis tā religiosis q̄m capellanis. Et ista dilectio oñdit qñ ab ecclesiasticis datur bona doctrina in verbis ⁊ bonū exēplū in factis: ⁊ talis dilectio oꝛ spūalis quā debent hre ecclesiastici: q̄ sunt mediatoꝛes inter deum ⁊ alios homines: q̄ orant pro populo in missa ⁊ horis.

Primo officiando deuote.
Secundo celebꝛando digne.
Tertio edificando exemplarie.

¶ Primo ergo officiando deuote: et hoc hora debita, ꝓpter significationē quam

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

habent hore. Scdo dicere horas deuote ⁊ nõ loqui in horis vt ppl's nõ sumat malum exemplũ: ⁊ ideo xp̃s volens ꝓuocare ⁊ inducere sacerdotes ⁊ alios ad deuote orandũ inquit in hunc modũ. Matthei.xviij. Ubi sunt duo vel tres cõgregati in noie meo ego in medio eoꝝ sum dixit dñs. Est em̃ in medio: ⁊ iõ religiosi in choro inclinant capita: cũ dicit̃ Glo-patri ⁊c. Inclinant em̃ se dando reuerẽtiã christo qui est in medio: sicut ipse dixit qui non potest mentiri: ergo orantes debent stare deuote cuꝫ assit ibi rer glorie. ¶ Scdo debent orare celebrando digne: ita.s.ꝙ sacerdos sit ita paratus dicendo missam: ac si vellet venire coram deo in iudicio.s.ꝙ sit confessus vt decet al's dãnat se. Caueant ergo sacerdotes qd̃ celebrent digne.s.confessi cũ proposito non redeundi ad pctm̃ ⁊ ꝯtritione: vt dicit scriptura Exod.xix. Sacerdotes q̃ accedũt ad domũ sanctificent̃ ne ꝑcutiã eos: ⁊ tales qui sunt deuoti ꝓuocãt populũ ad deuotionem: ⁊ vnus talis sacerdos est sufficiens saluare oẽs de parentela sua. ¶ Tertio debent ꝓuocare vl' inducere ppl'm ad deuotionez per bonum exemplũ in eoꝝ vita: sicut religiosi ⁊ religiose portando vestes vt docet regula. Et sil'r sacerdos non discurrendo ꝑ loca inhonesta sicut per tabernas ⁊c. non iurare: non mentiri: qꝛ dicit Ambrosi⁹ verbũ sacerdotis: aut veꝝ: aut sacrilegum: non ludere ⁊c. ⁊ tales hñt dilectionẽ spiritualem. Et de talibus loquit̃ scriptura ad Ro.xij. Prouidentes bona non tm̃ coram deo: sed etiã coraꝫ hominib⁹: quibus etiã dicit xp̃s Mat.v. Sic luceat lux vestra corã hoibus vt videant opera vestra bona: ⁊ glorificent patrẽ vestrũ q̃ in celis est. ¶ Quint⁹ grad⁹ est dilectio iudicialis: ⁊ dꝫ esse in iudicibus qui debẽt iudicare ꝑm iustitiã: non tardando iustitiam dare pauperibus non esse rigorosi nõ flecti prece nec precio: ⁊ isto modo habebunt dilectionem iudicialem: de talibus loquitur scriptura Sapien.j. Diligite iustitiam qui iudicatis terram. Sẽtite de domino in bonitate ⁊ in simplicitate cordis querite illum. Et illud est in particularibus personis: sed in communi debet habere dilectionem iudicialez. Et hoc extirpando vitia ledẽtia diuinã maiestatẽ: ⁊ similiter cõitatem sicut sunt sortilegia: ludi taxilloꝝ: blasphemie ⁊ negligentie festorum. Sil'r non bibãt villici in tabernis: qꝛ multa mala inde oriũtur ⁊ sequunt̃: ⁊ isto mõ habebunt dilectionem iudicialem: al's ipsi punientur: vnde ad Ro.j. Qui talia agunt digni sũt morte: vide glosaꝫ alibi. Caueam⁹ ergo vt in his non sit defectus.

¶ De septem modis quibus potest q̃s effici discipulus christi. Distinctio.lxij.

Discipulus xp̃i potest q̃s effici septẽ modis.
Primus est credẽtia principalis.
Secundus obediẽtia vniuersalis.
Tertius pnĩa sacramentalis.
Quartus patientia virtualis.
Quintus beniuolentia cordialis.
Sextus diligentia spiritualis.
Septimus perseuerantia temporalis.

¶ Prima conditio qua quis põt esse xp̃i discipulus est credentia principalis: scꝫ credere principia fidei.s.xij. articulos: q̃ sunt principium quo quis est discipul⁹ xp̃i: qm̃ al's non põt fieri eius discipulus qꝛ vna regula est in prophetia que dicit oportet addiscentem credere: maxime in pricipio. vnde si quis qñ incipit addiscere alphabeticum nollet credere magistro: sed vellet rationem querere quare a vocatur a: ⁊ quare b d̃r b: magister dimittet ipsum: qꝛ oportet ꝙ credat magistro: ita est de magistro nostro iesu xp̃o q̃ docuit nos credentiaꝫ q̃ est principium: ideo oportet credere ⁊ non querere rationes illoꝝ: qꝛ non possunt demõstrari rationibus naturalibus q̃uis sint multe rõnes persuasiue: non tñ demonstratiue: ideo oportet credere. vñ ad Hebr.ij. Sine fide ipossibile est placere deo: credere ergo oportet accedentez ad deum. Et in hoc apparet error ⁊ ignorãtia illorum qui nesciunt fidem: ⁊ id qd̃ debent credere.s.credo in deũ qd̃ est prius quo-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

cunq; alio:p⁹ius est q̄ pater noster ⁊ aue maria.vnde ꝺ⁹ principiū fidei xpiane:vñ antiq⁹ qñ aliqs infidelis volebat baptizari non cito baptizabat nisi confiteret p⁹ius fidem xpianam coā pp̄o in quodam cadafallo:sicut legitur in vita sancti Augustini de victoriano:sed hodie fūt multi senes xpiani q̄ nescīūt:⁊ tñ oportet illos articulos credere añq̄ simus ꝺi discipuli Jesu xpi q̄ ipsos nos docuit.Uñ Jo.ij.Manifestauit gloriam suam:⁊ crediderunt in eum discipuli eius:ipse em̄ nos docuit ⁊ nullus alius:q⁹ non potest quis videre deum in diuinitate sua ⁊c. iuxta illud Joh.j.Nemo deū vidit vnq̄ vnigenitus filius qui est in sinu patris enarrabit nobis.Et ideo si volum⁹ esse veri discipuli addiscamus illud cōfiteamur mane ⁊ sero:⁊ ita erimus veri discipuli christi in hoc mundo per gratiam: ⁊ in alio per gloriam:iuxta dictum Pauli ad Ro.x.Si confitearis in ore tuo dominum Jesum:⁊ in corde tuo credideris qꝺ deus exaltauit illum ex mortuis saluus eris.Corde enim creditur ad iustitiam:ore autem confessio fit ad salutez. ¶Secunda conditio per quaz quis efficitur christi discipulus est obediētia vniuersalis:hoc est obedire christo in omnibus que p̄cepit:posito q⁹ vniuersus orbis diceret contrarium:⁊ illud declarat ipsemet christus Luce.xiiij.Ubi dicitur q⁹ cum multi sequerentur ipsum cōuersus ad eos dixit:quid volebant:qui dixerunt q⁹ audire eius doctrinam vt essent discipuli sui.Quibus dixit.Si quis venit ad me ⁊ non odit patrem suum ⁊ matrem:⁊ vxorem:⁊ filios:⁊ fratres:⁊ sorores:adhuc autem ⁊ animam suaz nō potest meus esse discipulus:dixit animam suam.s.sensualitatez ab animali:sed dubium est quare dixit qui non odit patrez suum ⁊ matrem suam ⁊c. Respondeꝺ q⁹ intelligitur illa auctoritas q⁹ qs sit inobediens patri suo ⁊ odibilis patri suo p̄cipienti aliquid contra deum.Exēplum si pater p̄cepit filio q⁹ vindicaret ipsum de aliquo ipsum verberando vel occidēdo non tenetur ei obedire:q⁹ faceret contra deum qui p̄cepit Ad Ro.xij.Mihi vindictam ⁊ ego retribuam:dixit dominus.Item similiter si quis filius sit iudex debet ferre sententiam cōtra patrez ita in alijs.Et similiter debet quis odire seipsum:scilz contradicere suis inclinationibus si vult esse christi discipul⁹. Exemplum si quis sit inclinatus ad superbiam debet abstinere a vanitatibus:q⁹ christus p̄cepit humilitatem.Item de auaritia ⁊ luxuria que debent vitari obediendo christo qui p̄cepit oppositum. Et isto modo habendo obedientiā gñalem mandato xpi obediendo layci ⁊ mūdani erunt xpi discipuli.Sed tñ religiosis non sufficit qui tenent vota religiōis s.tam corde q̄ opere:puta paupertatez: castitatem:obedientiam:alꝫ nō possunt esse xpi discipuli:q⁹ ipemet xp̄s loquens ipsis religiosis dixit Luc.xiiij.Omnis q̄ non renunciauerit omnibus que possidet nō pōt meus esse discipulus. ¶Tertia conditio per quam quis efficitur xpi discipulus est pn̄ia sacramentalis:p⁹ista etiam qui p⁹ius erant discipuli demōstis efficiuntur discipuli xpi:⁊ non est alia cōditio p⁹ peccatoribus vt sint discipuli xpi nisi pn̄ia:iuxta illud Luc.xiiij.Qui non baiulat crucem suam ⁊ venit post me:nō potest meus esse discipulus:dicit crucē vbi sciendum q⁹ quattuor sunt anguli in cruce:vnus est fixus in terra deorsum et alius sursuz.Alius dexter:alius sinister per quos angulos intelliguñ quattuor opera pn̄ialia:per primū angulū fixum in terra intelligitur contritio que est fixa in corde:per angulū superiorē intelligitur ꝓpositum non redeundi:⁊ iste angulus est altus:q⁹ fit respectu deꝺ:p⁹ angulum ꝺextrū intelligitur confessio:per sinistrum intelligitur afflictio corporalis:⁊ illa penitentia ꝺ⁹ crux.Unde alibi s.Mat.xvj.ait xp̄s.Qui vult venire post me abneget semetipsuz tollat crucē suā ⁊ sequatur me.Qui ergo agit penitētiaz ostendit se discipulum christi:q⁹ sequitur ipsum.vnde dicitur Luce.xiiij.Q̄ xp̄s portabat crucem ⁊ multi eres ⁊ discipuli eius sequebantur ipsum:ita etiā facientes penitentiam sequunt ipsum ⁊ sic si manserint in sermone eius erunt discipuli

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

eius: iuxta illd Jo.viij. Si vos mãseritis in sermone meo vos ve discipuli mei ertis. ¶ Quarta virtus seu conditio qua quis põt esse xpi discipulus est patientia virtualis. s. qñ quis oẽs tribulationes ⁊ dolores ⁊ mala ac infirmitates sustinet patienter in remissionem peccatoꝝ suorum: ꝑ istã patientiã quis dz esse filiꝰ dei vnde xps volens accipere discipulos in scholis suis tenuit modũ aliquoꝝ phorum maxime pithagore q̃ tenebat talem modũ: qñ enim aliquis volebat fieri eiꝰ discipulus experiebatur primo ipsum ꝑ patiẽtiam: qꝛ faciebat ei fieri multas iniurias ꝑ alios discipulos suos tã verbo q̃ facto: qꝛ percutiebant ipsum in genis ⁊ dicebant ei multa verba rudia: ⁊ si talis habebat patientiã assumebatur in discipulum. Si vero non habebat patientiam respuebatur: nec assumebat in consortium alioꝝ: ita facit xps qꝛ vult illos qui nouiter volunt fieri eius discipuli experiri ⁊ ꝓbare per pniam qꝛ iniuriat tã verbo q̃ facto: cũ alij ipsos derideãt: incipiens em̃ nouiter bonam vitã deridet si tñ patiẽter sustineat facit se discipulũ xpi: ⁊ hoc oñdit ipsemet xpus: cum dixit Mat.x. Non est discipulus supra magistruz: nec seruus supra dñm suũ: sufficit discipulo vt sit sicut magister eius ⁊ seruus sicut dñs eius: si patrẽfamilias belzebuth vocauerunt q̃tomagis domesticos eius. ¶ Quinta virtus seu conditio per quam quis efficitur xpi discipulꝰ est beniuolentia cordialis. s. qñ vnusquisq̃ diligit alium: sicut religiosus religiosuz ⁊ mercator mercatorẽ ⁊ ita de alijs. Ista enim beniuolentia facit esse discipulum christi ipso christo Jesu hoc testante Jo. xiij. In hoc cognoscent omnes si mei discipuli eritis si dilectionem adinuicem habueritis: habeamus ergo istam beniuolentiã: puta prelati ad subditos ipos instruendo. Item maritus ad vxorem ⁊ econuerso adinuicem obediendo. Item etiam ꝓximus ad proximũ ⁊ ita de alijs: qm̃ ista beniuolentia facit discipulũ xpi. ¶ Sexta virtus seu conditio qua q̃s efficitur xpi discipulus est diligentia spũalis que diuersa est: nam religiosi ⁊ capellani debent habere diligentiam istam. s. quod debent dicere horas deuote: et in horis debitis. s. matutinas de nocte: similiter debent habere diligentiam celebrandi digne. s. vere penitentes ⁊ cõfessi cum proposito non redeundi. Item debet habere bonum exemplum ⁊ bonam edificationem in vita istam diligentiam debẽt habere ecclesiastici. Attamen i laycis non requiritur tanta diligentia sed pauca: nam debent esse diligentes quotidie in quattuor. in signo crucis: in credo in deum ⁊ pater noster et aue Maria dicendo illa mane et sero. Item debent habere diligentiam cuiuslibet septimane: scilicet audire missaz quolibet die dominico quattuor conditionibus obseruatis. Item diligentiam cuiuslibet mensis: semel in mẽse cõfitendo. Et diligẽtia cuiuslibet anni in pascha cõicãdo: ⁊ isto modo fient discipuli xpi: vnde est ad hoc auctoritas Joh.xv. In hoc clarificatꝰ est pater meus vt fructum plurimũ afferatis ⁊ efficiamini mei discipuli: dixit fructum. s. orationis quolibet die fructum opis in septimana: fructũ cõfessionis in mẽse: ⁊ fructũ cõionis in anno. ¶ Septima virtus seu ꝯditio ꝑ quã quis efficitur xpi discipulus est ꝑseuerãtia tꝑalis. s. in bona vita: qm̃ posito ꝙ aliquis viueret in hoc mũdo centũ annis ⁊ seruiret deo nonaginta annis: ⁊ in alio anno nõ ꝑseueraret non posset esse xpi discipulus: finaliter: quinimmo si dimittat bonam vitam per vnum momentum añq̃ moriatur non potest fieri discipulus xpi. Et rõ est qꝛ cũ prius esset amicus tũc fit inimicus: ⁊ quia inimici nõ sunt discipuli: imo nec talis q̃ nõ ꝑseuerat sicut nõ lucratur quis a finibus mundi indulgentiaz nisi intret romam: ita nec aliquis fit xpi discipulus nisi seruet bonam vitam vsq̃ ad portam: de qua dicitur ps.cxvij. Hec porta domini iusti intrabũt in eaz: dicit domini: qꝛ dñi est tam actiue q̃ passiue: actiue qꝛ ille ipsam dat: passiue quia ipe passus est propter eam. vnde Luce vlti. Nonne sic oportuit pati christum: et ita intrare in gloriam suã: ergo ꝑseuerem⁹ vt simus eius discipuli: quoniam nobis

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

dicuntur ista verba qꝛ Christus dicebat Judeis qui credebant in eum si manseritis. s. perseuerãter in sermone meo vere discipuli mei eritis. Amen.

¶ De quattuor que disponunt ad recipiendum spiritũsanctum. Distin. lxiij.

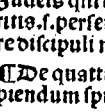

Disponens q̃ttuor ad recipiendũ spm̃sctm̃ sunt. Prima abstinẽtia corpalis. Scda eminentia spũalis. Tertia cõcordia fraternal. Quarta audientia doctrinalis.

¶ Prima ergo dispositio ad recipiẽdum spiritũsanctum est abstinentia corporalis. s. nõ incedere superbe cum vestibus sed abstinere se ab his: abstinere etiaꝫ a luxuria ⁊ a pctis mortalibus. Itẽ etiam est abstinentia que seruat a pctis mortalibus ⁊ venialibus. Primo oculos a vanis aspectibus: aures a vanis et noxijs auditibus ⁊ sic de alijs: talis enim abstinentia disponit ad sumendũ spiritũsanctum. Et ratio est: qꝛ sicut lignum viride non potest bene ardere: ita nec creatura viridis que nullã facit abstinẽtiam: sed quando est sicca immediate inflãmatur. Et ad hoc propositum loquitur ꝓpheta di. Ezech. xxxvij. Ossa arida audite verbum dñi: hec dicit dñs deus ossib⁹ his. Ecce ego intromittã in vos spiritũ ⁊ viuetꝫ: dixit ossa arida: quia sicut ossa sunt fortior pars corpis: ita abstinẽtie a mortalibus et venialibus sunt partes fortiores ad sumendũ corpus christianitatis. Abstinẽtia ergo talis est valde propria ad recipiendũ spiritũsanctũ: vnde apostoli hanc habuerũt: legitur em̃ Mat. ix. qd̃ Christus non preceperat apl̃is ꝙ ieiunarent nisi certis diebus: sed Joãnes baptista preceperat suis discipulis ꝙ ieiunarent: ideo interrogauerũt Jesum discipuli Joãnis di. Quare nos ⁊ pharisei ieiunamus frequenter: discipuli aũt tui nõ ieiunant: xp̃s autem respõdit eis per hunc modum: nũquid possunt filij spõsi lugere q̃diu est cũ illis sponsus: veniẽt autẽ dies cũ auferetur ab eis sponsus ⁊ tunc ieiunabũt: ieiunauerunt autẽ a die ascẽsionis vsq̃ ad diem pẽthecostes: s̃m qd̃ recitat magister historie scholastice. Et ideo repleti sunt spũsancto eo ꝙ fecerant abstinentiã: abstinebant em̃ primo in intellectu a terrenis cogitationibus: ideo eorũ interi⁹ repletus est super oẽs alios. Itẽ abstinuerũt a voluntate quia nõ desiderabant aliquod mundanũ sed tantũmodo honorem dei et eius amorẽ: et ideo ignis spiritussancti repleuit eos amore ⁊ charitate dei. Itẽ abstinuerunt in memoria a cogitationibus peccatoꝝ preteritorũ ne complacerent in eis: ideo ignis spiritussancti accẽsus est in eorum memoria: taliter ꝙ oĩa que locutus fuerat eis xp̃s sciuerũt mentetenus. vñ Jo. xiiij. dixit illis Jesus. Spũs aũt paraclytus quẽ mittet pater in nomine meo: ille vos docebit oĩa ⁊ suggeret vobis omnia quecũq̃ dixero vobis. Itẽ abstinuerunt omnes non solum a diffamationib⁹ sed etiã a vanis locutionibus: ideo incẽsus est in ore eorum taliter spũssanctus ꝙ loquebãtur varijs linguis: ac si nati et instructi fuissent in illis. Itẽ abstinuerunt eorũ corpora a cibis et delectationibus: ideo incensus est ignis spiritussancti ad sustinendum omne genus martyrij ⁊ vt nunq̃ post peccarẽt mortaliter ⁊ sic in toto corpore fuerũt incensi: ideo cãtat hodie ecclesia. de patris ꝯ lumine decorus ignis missus est qui fida xp̃i pectora verbi calore cõpleuit. ¶ Scda dispositio ad recipiendũ spiritũsanctum est eminẽtia spũalis. s. oratio deuota ⁊ humilis: vnde oratio est eleuatio mẽtis in deũ: non em̃ debemus orare faciendo aliquod opus puta induẽdo: calciãdo: sed orare deuote. Et talis oratio spũalis ⁊ deuota sufficit disponi ad recipiendũ spiritũsanctũ sicut respirans quãdo maiori vi emittit anhelitũ: tunc aer maior intrat: ita q̃ deuotius orat magis respirat: ⁊ ideo deus abũdanter dat spiritũsanctũ: vnde Dauid Ps. cxviij. Os meũ aperui et attraxi spiritũ: qꝛ mandata tua desiderabã. Itẽ apl̃i a die ascẽsionis vsq̃ ad diẽ penthecostes manserũt in oratione: vt melius essent dispositi ad recipiẽdum spm̃sctm̃: vñ Act. j. Hi oẽs erant ꝑseuerãtes vnanimiter in orõne cũ mulierib⁹ ⁊ maria ma-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

tre eius ⁊ fratribꝰ. Sed quare orabāt cū xp̄s eis ꝓmisisset ꝙ mitteret eis spm̄sanctū ⁊ cū verbū xp̄i nō possit in aliquo mutari: sequit̄ ꝙ frustra orabāt: non em̄ mutat̄ verbū dn̄i: iuxta illud Luc. xxj. Celū ⁊ terra transibūt: verba aūt mea nō trāsibūt. Respondet̄ quēadmodū de predestinatione: vn̄ sciendū ꝙ diuine sapiētie sunt scripti boni litteris aureis: et mali litteris nigris: et in predestinatione non solū scribitur talis erit saluatus: sed scribitur sic: talis intrabit paradisum qꝛ exercebit iustitiā: ⁊ qn̄ dr̄ ꝙ nō debet facere bonū cū deus sciat: si est predestinatꝰ vel prescitꝰ: iā ostēdit ꝙ est de prescitis et nō de p̄destinatis. Sil̄r in libro prescientie sunt scripti dānati sub tali modo. Talis ex eo qđ ducit malā ibit ad infernū: et sic de alijs. vn̄ btūs Grego. in. j. lib. dialo. c. viij. dicit. Ipsa eterni regis p̄destinatio: ita est ab om̄ipotēti deo disposita: vt ad hoc electi ex labore perueniāt quantum postulādo mereant̄ recipere ꝙ eis oīpotens deus ante secula disposuit donare. Ecōtrario est de prescitis: tūc respondet̄ ad q̄stionem quare discipuli orabāt. s. vt deꝰ illud quod ꝓmiserat adimpleret. Et ideo cātat ecclesia. dū hora cunctis tertia repēte mūdus intonat orātibꝰ apl̄is dn̄i venisse nuntiat. ¶ Tertia dispositio ad recipiendū spm̄sanctum est cōcordia fraternalis. s. inuicē diligere: vn̄ quēadmodū spūs corporalis nō dat vitā membris a corpore decisis: ita nec spūssanctꝰ qui viuificat totū corpus xp̄ianitatis nō viuificat mēbrū decisum ab amorē aliorū: vn̄ caput est xp̄s: oculi contemplatiui aures cōfessores: ad Rom̄. xij. Sicut em̄ in vno corpore multa mēbra habemus: oīa autē mēbra nō eundē actū habēt ita multi vnū corpus sumus in xp̄o: singuli aūt alter alteriꝰ mēbra. Ideo diligamus nos inuicē vt sumꝰ vnū ī xp̄o. Cōtra aūt faciētes oppositū loquit̄ Judas apl̄s in epl̄a sua. c. vnico di. Hi sunt q̄ segregant seipsos aīales spm̄ nō habētes: apl̄i aūt habuerūt ꝯcordiā: qm̄ posito ꝙ ante passionē fuerint cōtētiosi: vt ptz de filijs Zebedei. Mat. xx. Nota historiam: tūc alij audiētes indignati sunt de duobus fratribus sed tp̄e missionis spūssancti: hoc est in die pēthecostes cogitātes ꝙ spiritussanctꝰ volebat cōcordiā fuerūt pacifici ⁊ in concordia fraternali. Tunc enim Joānes ⁊ Jacobꝰ maior petierūt sibi ab alijs indulgeri de hoc ꝙ tūc fecerāt: alia aūt cōtentio fuit inter eos: vt ptz Luce xxij. Facta est cōtentio inter eos q̄s eorū videret̄ esse maior: sz illo tp̄e medio īter ascensionē ⁊ pēthecostē petierūt alter alteri veniā ⁊ tunc fuerūt oēs simul. Act̄. j. Dum cōplerent̄ dies penthecostes erāt oēs pariter. i. concorditer in eodē loco: ⁊ ideo recipere meruerūt spiritūsanctū est audiētia doctrinalis. s. audire doctrinā celestē ⁊ verbū diuinū puta sermones et missas: disponit em̄ quēadmodū in fusili cū ferro ⁊ lapide excutit̄ ignis in mestā et tūc rapit̄: ita in audiēdo sermonē xp̄s est petra qui ꝑcutit ferrū. s. linguā predicatoris ⁊ tūc cadit ignis in mestā que est magna. s. in aures pctōrū: qꝛ sunt aliqui superbi: aliqui luxuriosi ⁊ sic de alijs peccatis de q̄bus audiēdo sermonē cōterūtur ⁊ inflāmāt̄. Et ad hoc est auctoritas Act̄. x. Adhuc loquēte petro v̄ba hec cecidit spūssanctus sup oēs qui audiebāt verbū: ⁊ hāc dispositionē habuerūt apl̄i in die penthecostes: qꝛ virgo Maria docebat eos: prout testat̄ scriptura Prouer. viij. Doctrix ē sapiētia dei ⁊ electrix operū illius: vn̄ cuz xp̄s dixisset apl̄is mittā vobis spm̄sanctū: ⁊ nō post multos hos dies cum vidissent ꝙ non venit post tertium diē in quo imaginabātur ꝙ mitteret eis sicut eos consolatus fuerat in die dn̄ica sue resurrectionis post in die lune qꝛ est prima dies seculi: post in die martis: quia tūc dedit terre virorē in die mercurij: quia tunc sunt sol et luna luxerunt ideo credebāt ꝙ deberet eis dare in die illa lumen: in die iouis qꝛ alia die iouis ascēderat: in die veneris credebāt ꝙ mitteret quia tali die tristis fuerāt de morte sua: in die vero sabbati nō poterant dare rationē cur tantum tardaret: ⁊ ideo titubabant: sed virgo Maria que surrexit media nocte in die dominica pro dicēdo matutinas: iuxta illd̄ Ps̄. cxviij. Media nocte surgebā ad confitendum tibi post

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

c rationē vero venit ad apostolos qui dixerūt sibi o dña filius vester promiserat ꝙ mitteret spiritūsanctū ⁊ nōdum misit: ipsa autē cōsolabatur eos ⁊ hortabatur ad orationē dicendo: quō orarent di. filij et fratres mei nō dubitetis: sed orate sic dicēdo: redde mihi letitiā salutaris tui ⁊ spiritu principali confirma me. Ps. l. Discipuli etiā venerunt ad virginē Mariā cogitātes fecisse aut dixisse aliquid contra voluntatē dei propter ꝙ nō essent digni accipere promissionē xpi: mater vero dei et virgo cōsolabatur eos vt orōne et vera penitētia solidarētur ⁊ orarēt docens nos modū orationis di. illud Sap. ix. Sensum aūt tuū quis sciet nisi tu deꝰ dederis sapiētiam: ⁊ miseris spm̄sanctū tuū de altissimis: venerunt etiā ad virginem Mariā sancte mulieres conquerendo dicētes: virgo Maria q̄d nobis om̄ibus carētibus promissione filij tui existētibus in tanta desolatione que tot diebꝰ expectamꝰ ⁊ nondū recepimus qd̄ sperabamus. Maria autē virgo dulciter eas cōsolando docebat eas orare di. sorores mee sic postuletis orando. Cor mūdum crea in me deꝰ: et spiritū rectū innoua in visceribꝰ meis. Ps. l. orantibus ergo oībus virgo Maria etiā orauit dicēs illud Ps. ciij. Emitte spiritū tuum ⁊ creabunt̄ ⁊ renouabis faciē terre. Ad cuius orationem factus est repēte de celo sonus tāq̄ adueniētis spiritus vehemētis ⁊ cecidit spūssanctus super sedētes. i. quiescentes in forma ignis: ⁊ linguarū et audita fuit vox de celo tanq̄ respōsio facta orantibꝰ precipue beate virgini Marie. Et tūc repleti sunt oēs gratia: sciētes oēs scripturas ⁊ intelligētes oīa secreta intelligentes omnia idiomata linguarū et loquentes intelligebant̄ ab omni natione q̄ sub celo est: ac si in qualibet natione nutriti fuissent. Tunc enim om̄es firmati sunt contra omnes tribulationes ⁊ aduersitates mūdanas: immo gaudebāt in passione corporali: iuxta illud Act. v. Ibant apostoli gaudētes a cōspectu cōsilij: qm̄ digni habiti sunt pro nomine Jesu cōtumeliā pati: etiam in asperitate penitētie corporalis ad suscipiendū fuerunt sufficientes ⁊ constātes de renūtiatione [illegible] tēporalium cōtenti: nec mirū qm̄ repleti spiritusancto nō poterāt aliud capere ꝓ sono vero de celo facta turbata est ciuitas. Stupebāt aūt oēs: et mirabātur ad inuicem dicētes. Quidnā vult hoc esse. Alij irridebant dicētes ꝙ inebriati sunt: alij mirabātur cogitātes diuinum opus esse ꝙ sonus de celo venisset: ⁊ cōgregata multitudine ad cenaculū exijt beatꝰ Petrus. Et erāt de omni natione presentes quibꝰ locutus est Petrus di. Act. ij. Non em̄ vt vos estimatis hi ebrij sunt cum sit hora diei tertia. Sed hoc est qd̄ dictū est per prophetam Johel. ij. c. Et erit in nouissimis diebus dicit dñs: effundam de spiritu meo super oēm carnē: ⁊ prophetabūt filij vestri ⁊ filie vestre: ⁊ iuuenes vestri visiones videbūt: et seniorees vestri somnia somniabunt. Et quidē super seruos meos ⁊ super ancillas meas in diebus illis effundā de spiritu meo ⁊ ꝓphetabūt: ⁊ dabo prodigia in celo sursum: et signa in terra deorsum sanguinē et ignē et vaporē fumi: sicq̄ patet ꝙ sancte mulieres receperūt spiritūsanctū etiā discipuli sicut apl̄i: sed apl̄i in maiori affluentia. Item in emissione spūssancti fuerūt signa in celo sanguinis: ī cenaculo ignis et vapor fumi: sicut incēsum apparēs nō vrens sed illuminans nō deturpans sed mundans. Et ita patet ꝙ apostoli ⁊ discipuli ⁊ sancte mulieres habuerunt quattuor predictas dispositiones.

¶ De quattuor in quibus stat totū euāgelium. Distinctio. lxiiij.

Euangelium totum stat in quattuor
Quorum primum est simplex credentia.
Scd̄m plena obedientia.
Tertium est digna penitentia.
Quartum firma perseuerantia.

¶ Primū ergo in quo stat euangeliū est simplex credētia. s. credere dictis Christi qui nō potest mētiri sicut credere articulos qr ibi stat meritū fidei: vbi ratio humana prebet experimentū: vt dicit beatꝰ Greg. Credimus em̄ ꝙ deus est trinꝰ in

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

personis:ꝛ vnus in essentia. Sed quare credim⁹ qz dixit nobis ꝙ os Jo.euãgeliste.j.Jo.v.Tres sunt qui testimoniũ dãt in celo:pr̃:verbũ:ꝛ spũssanctus:ꝛ hi tres vnũ sunt:sr̃iter credim⁹ ꝙ ꝑsona filij sit incarnata:qz dixit nobis ad ꝑhr̃.ij.Qui cũ in forma dei esset non rapinam arbitratus est esse se equalẽ deo:ꝫ semetipm exinaniuit formã serui accipiẽs in sr̃itudinem hoim factus ꝛ habitu inuẽtus vt hõ:sr̃r credere crucifixionem ꝛ mortẽ:et hoc ne nos hoc credentes flagellemur ꝛ crucifigamur ꝛc.vñ ad ꝑhr̃.ij.Christus factus est ꝓ nobis obediẽs vsq; ad mortẽ:mortẽ aũt crucis. Cum eñ credimus simplr̃ ibi est meritũ fidei q̃ꝓpter calleamus ne disputem⁹ cũ intellectu nostro:qz demones disputãt nobiscũ et ita ruemus sed credamus simplr̃:et sic erunt Eua:qz nõ credidit sed hesitauit ꝛ demõ disputauit secũ di.Geñ.iij.Cur precepit vobis deus vt nõ comederetis de oñi ligno paradisi. Jsta fuit prima q̃stio facta in mũdo que facta est per demonẽ:et tũc Eua dubitauit di. Me forte moriamur: deus aũt nõ posuerat dubitationem sed dixerat moriemini:si eñ ipsa respõdisset per istum modũ:o rivalde qz sibi placuit vadas ad infernũ:dimisisset eã sed qz respõdit dubitãdo demon replicauit:ꝛ ipa sr̃r:ꝛ in tertio replicato occidit eã: tenea mus ergo firmiter fidẽ:aliter sum⁹ in periculo:nota exẽplum ꝙ ponit apls.ij.ad Coz.xj. Paulus eñ volẽs Cozinthios reddere cautos timeo ne sicut serpens euã seduxit astutia sua: ita cozrũpantur sensus vr̃i ꝛ excidãt a simplicitate ꝛ castitate q̃ est in xp̃o:ꝛ iste est punct⁹ punctus: vñ scripsit eis Paulus illud Mar.j. Venit Jesus in Galileã predicãs euãgeliũ. Galilea idẽ est ꝙ rota:ꝛ ita iste mundus vertitur vt rota.i.in quattuor partibus sunt:ideo Christus venit in hũc mundũ dicẽs ꝛ predicãs credite euãgelio Mar. j.quasi vellet dicere non queratis argumenta sed credite simplr̃.¶ Tertium in quo stat euangelium per qõ instruimur ad salutionẽ est plena obediẽtia:ꝛ vnde nõ contẽtatur dñs terrenus de vassallis tenentibus eũ ꝓ rege vel dño nisi obediant mãdatis eius:ita est de deo: qz ex quo nos credim⁹ ꝙ dñs noster iesus xp̃s sit noster rex et dñs non contẽtatur: nisi obediam⁹ ei ꝛ eis ꝑceptis:ꝛ ita dicit beatus Jacob⁹ in sua epr̃a.ij.c. Quid ꝓderit fratres mei: si qs dicat se fidẽ habere opera aũt nõ habeat:Numquid fides poterit saluare eũ.q.d.qõ nõ: vnde subdit: fides sine operib⁹ mortua est: faciamus ergo ꝙ obediẽtia cõcordet cum credẽtia vnde nos credim⁹ ꝙ de⁹ sit trinus ꝛ vn⁹ faciamus ergo ꝙ obedientia cõcordet.s. ꝙ intelligẽtia memoria et voluntas sint idẽ in diligẽdo deum: iuxta illud Mat. xxij.Diliges dñm ex toto corde tuo:et ex tota anima tua:ꝛ ex tota mente tua. Per cor intelligit memoria:per animã intelligentia:per mentẽ voluntas. Credimus etiã ꝙ altissimus descendit in hunc mundũ ꝙ est quasi stabulũ brutorũ. Addamus ergo obediẽtiam qz ex quo ipse de tanto ornatu paradisi:ꝛ infinita delectatione humiliauit se ad ista infima ꝛ vilia monstremus ꝛ nos opere istã credentiã scz nobiles dimittẽdo superbiam vestitũ ad quas continuãdas ꝛ sustinendas nõ sufficiunt redditus:ꝛ ita de aliis:vñ ipse saluator ad hoc faciẽdum nos hortatur dicens.2Mat.xj.Discite a me:quia mitis sum ꝛ humilis corde:ꝛ inuenietis requiẽ animabus vestris.Credimus eñ quod Christus natus est de virgine ante partum:in partu:ꝛ post partum.Credimus enim ꝙ de virgine natus est:ꝛ tamen de ne poterat aliam mulierẽ accipere si voluisset in matrem:quia est omnipotens. Ostẽdamus ergo vt fugiamus luxuriã ꝛ carnalitatem que est esca brutorũ:mõstremus ergo opere. Et ecce quomodo ostẽdit nobis Christus Luce.xij. dicẽs. Sint lumbi vestri precincti:ꝛ lucerne ardentes in manibus vestris et vos similes hominibus expectantibus dominũ suum quãdo reuertatur a nuptijs:lumbi cõingum debent esse precincti:scilicet non faciendo illud opus nisi secundum modũ ordinatum:aliũ similiter non vorati non velint exercere aliquo modo illud opus. Similiter sacerdotes et religiosi qui tam digni sunt debent stringi

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

zona castitatis ⁊ sic erũt lucerne ardentes per bona opera ⁊ ita poterimus expectare sponsũ. Credim⁹ etiaz ꝙ xp̃s sit domin⁹ vniuersoruz: vñ p̃s. xxj. d̃r. Domini est terra: ⁊ plenitudo eius ⁊c. sed tamẽ nullus in hoc mundo est ita paup̱ sicut ip̃e q̃ nunq̃ voluit portare super se denariũ: ⁊ qñ ꝓuisor nihil habebat christ⁹ facta p̃dicatõe sicut d̃r Mat. x. circũspectis omnib⁹. dicit glosa si aliq̃s inuitaret eũ et si nõ inuitaret̃ ibat in bethaniã: in tp̱e autem messis cũ discipulis confricabat spicas: ⁊ comedebat grana: similiter nõ inuento refrigerio domus ad quiescendum de nocte exibat ad mõtes: ⁊ lapide sub posito capiti dormiebat: credamus illud sic. Et non simus auari retinendo aliena oblationes: ⁊ legata mortuorum decimas seruitoꝝ stipendia nec exerceamus vsurã: sed mala acq̃sita restituam⁹. Et faciamus sicut ip̃e precepit Luc. xij. Uidete ⁊ cauete ab omni auaritia. Credimus etiaz ꝙ ieiunauit. xl. diebus ⁊. xl. noctibus Matth. iiij. Ergo teneamus nos opere ⁊ facto: ieiunia per ecclesiam ordinata complendo ⁊c. Et abstinere a cibis ⁊ maxime non bibere in taberna: ⁊ maxime in die festo nõ bibere alicubi añ missam. Et ita credentia cõcordabit cuz obedientia ꝓpter qd̃ ip̃e p̃cipit Luc. xij. Attendite ne grauent̃ corda vestra crapula ⁊ ebrietate. Silr̃ credim⁹ ꝙ christ⁹ fuit passus mlta opprobria. s. depilationẽ barbe ⁊ sputa in facie colaphos in collo: monstremus ergo nos opere non volendo nec q̃rendo vindictam de illatis nobis iniurijs: sed remittam⁹ iniurias: ⁊ portemus patienter ⁊ sufferamus tribulationes: quia ipse dicit Luce. xj. In patiẽtia vestra possidebitis animas vestras: ⁊ breuiter in ceteris virtutibus p̃stetur obedientia: maxime in charitate quia oia q̃ xp̃s fecit fecit ꝓpt̃ charitatẽ. Est enim incarnatus passus ⁊c. Et ideo p̃cipit nobis Jo. xv. Hoc est p̃ceptũ meũ vt diligatis inuicem sicut dilexi vos. finalr̃ post credentiam sequitur obedientia: ⁊ illud est in sũma in euãgelio Mar. vlti. Euntes in mundum vniuersum p̃dicate euangelium omni creature: qui crediderit saulus erit. Caueant tamen errantes super illo verbo dicẽtes ꝙ predicatores restringunt saluationem ⁊c. Isti sunt stulti quia si illud esset verum tunc Judas scarioth esset saluus: qr̃ credidit ⁊ fuit baptisatus p̱ manum christi sicut dicit Augustin⁹: quia xp̃s baptisauit apl̃os ⁊ apostoli baptizabant gentes: sed intelligitur ita. Ubi sciendum ꝙ baptismus est quedam conductio sicut conducitur aliquis certo precio ⁊ fit pactum de operãdis: ita etiam fit in baptismo quia in ianua ecclesie fit pactuz quia dicitur q̃d vult puer? rñdẽt baptismum: ergo dicit sacerdos abrenuncias sathane rñdent abrenuncio ⁊ iũc ꝓmittit salariũ: scilicet pretium: scz vitã eternam. Si ergo obediamus diabolo iam non seruamus pactum ⁊ illud ostendit clare Matt. xxviij. capl̃o di. illud idez qd̃ Mar. sed per alia v̄ba. Dicit em̃ euntes docete omnes gentes baptisantes eos in nomine patris ⁊ filij ⁊ spũssancti docentes os seruare omnia q̃cũq̃ mandaui vobis dicit Gregori⁹. Docete rudimẽta fidei. Tertiũ qd̃ continet euangeliuz per qd̃ instruimur ad saluationem est digna penitentia: vnde post transgressionem duorum predictoꝝ restat tertiũ refugium. s. digna penitẽtia: quia non oẽs obediunt euãgelio ad Roma. x. Et ideo penitentiam agentes poterunt saluari. Cuius penitentie sunt quinq̃ partes: scilicet contritio: de qua Esa. xxxviij. Recogitabo tibi omnes annos meos ⁊c. Carnis afflictio sicut sancti ⁊ perfecti fecerunt. que quidẽ carnis afflictio liberat a penis inferni: quia melius est castigare q̃ castigari: vñ apl̃s prime ad Coꝝ. ix. Castigo corpus meum ⁊ in seruitutez redigo: tertia propositum non redeundi sicut nec mus q̃ euasit a muscipula vnq̃ reuertitur sic dicit euangelium Jo. viij. Uade ⁊ ampli⁹ noli peccare: quarta oris confessio: qm̃ vt dicit scriptura Prouerbio. xxviij. Qui abscondit scelera sua nõ dirigeť. s. ad saluationẽ: qui aũt confessus fuerit ⁊ reliq̃rit miaz ꝯsequeť: quinta pars est tenere: ⁊ cõplere pniam iniũctã fugere occasiões ⁊ malã societatẽ. Et ꝙ

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

illud sit in euangelio ptz Mat.j.Qm̄ impletum est ⁊ appropinquabit regnū dei: penitemini: ⁊ credite euangelio: vbi dicit Impletum est notandū ꝙ scala penitentie ante aduentū christi tenebat cacumen in hoc mundo ⁊ pedē in inferno: quia oēs penitentes tendebant in infernum: vñ Dauid p̄s.lxxxviij.Quis est hō qui viuet: ⁊ nō videbit mortē ⁊ eruet animam suā de manu inferi. Sed post aduentū christi impletū est tp̄s de quo dicit paul⁹ ad Gala.iiij.Quādo venit plenitudo tp̄is misit deus filiū suū in mundum vt eos qui sub lege erant redimeret. Sed post mortez scala erecta est qꝛ pes nūc est in hoc mūdo ⁊ caput siue finis in p̄adiso. Et ista est scala illa quā vidit Jacob Gen̄.xxviij. dicit̄ Nāq; ibi ꝙ cū post solis occubitū Jacob quiesceret in quodā loco vidit in somnis scalā stātem super terrā: ⁊ cacumen illius tāgēs celū ⁊ dominū innixum scale: solis occubitus siue occasus dicit̄ mors xp̄i: post cuius mortē erecta fuit in celū: ⁊ dn̄s innixus scale de cui⁹ cacumine vocat nos christus di.Matth.x. Uenite ad me oēs qui laboratis et onerati estis ⁊ ego reficiam vos. Agamus ergo penitētiā: qm̄ p̄mus sermo quē fecit xp̄s fuit de pnia di.Mat.iiij.Penitentiā agite appropinquabit em̄ regnū celoruz. ¶Quartū qđ cōtinet euāgeliū p̄ qđ instruimur ad saluationē est firma persistētia siue p̄seuerantia: debemus enim mensurare opera pnie vt possimus in ea diu perseuerare. Sicut asino nō imponūtur onera importabilia: itē nec nos nobisip̄is imponamus: sed tm̄ illa que poterimus portare vsq; ad finem al's si imponant̄ mortalia est periculū deficiendi. Et iō apl's ad hoc auisans nos ad Roma.xij. dicit Obscero vos fratres p̄ mīam dei vt exhibeatis corpora vestra hostiaz viuentem sanctā deo placentem rationabilez obsequium vestrum: ⁊ illud est quartū qđ cōtinet euangeliū. Et est vna auctoritas q̄ cōprehēdit ista quattuor p̄me ad Cor̄.xv. vbi dicit apl's. Notuz autē facio vobis fratres euangeliū qđ predicaui vobis: ⁊ accepistis in quo ⁊ statis: per qđ et saluamini qua ratiōe predicauerim vobis si tenetis nisi frustra credidistis: pone ⁊ applica quō p̄ primū verbū intelligitur prima pars: p̄scđm scđa: per tertiū tertia: per quartū q̄rta: rogem⁹ ergo dn̄z vt taliter credamus euāgelio: vt det nobis gloriam in futuro.

¶De septem febribus corporalib⁹ que septem peccatis mortalibus sunt applicate. Distinctio.lxv.

Febres septem corporales septē pctis mortalibus sunt applicate.
Prima ꝯtinua est auaritia.
Scđa quotidiana est gulositas.
Tertia tertiana est accidia.
Quarta quartana est superbia.
Quinta ephimera est ira.
Sexta eratica est luxuria.
Septima ethica est inuidia.

¶Prima ergo febris est cōtinua qn̄ autem aliqua persona habet febrem continuam habet continue ardorē: ⁊ hec febris in anima est auaritia: qm̄ auarus continue habet in anima ardorem ⁊ cōtinuam ambitionem habēdi temporalia bona: quia persona auara semper patitur dolorem istius febris comedendo bibendo dormiendo: quia iuste vel iniuste desiderat diuitias dormiendo somniat latrones: ⁊ predones qꝛ si mus vadat per domum credit esse predonem ⁊ latronem comedendo timet in mensa respicit enim auarus quomodo alij comedunt ⁊ dolet: et ideo ip̄e nō audet comedere immo plangit ea que alij comedunt. Item respicit saccum farine quō diminuitur. Itē si puer currat dicit ꝙ sotulares deuastat. Itē si fructus terre sint in abundantia dolet multum: quia non poterit vēdere blada: nec vina sua. Exēplū quidā: auarus emerat certam quātitatem bladorum bono pretio cogitās ꝙ venderet amplius ⁊ sic lucraretur: reperit autem hominem venientem de foro et petijt ab eo quo pretio vendebatur bladum? qui respondit: tres solidos ⁊ quinq; denarios quere alibi: de

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

talibus enim loquitur Salomō Eccl.ij. dicēs. Cūcti dies eius laboribus pleni sunt doloribus ⁊ erumnis: nec per noctē mente quiescit: ideo dñs iesus vt bonus medicus contra hāc febrē dat remediū di. Luc.xij. Videte ⁊ cauete ab oi auaritia: quia non in abundantia cuiusq̄ vita eius est ex his que possidet. Nota cōtra illos qui dicunt missas pretio appretiato: vnde dicunt quid vultis mihi dare ⁊ ego eum vobis tradā Mat.xxvj. ¶Secunda est quotidiana febris que qualibet die venit ⁊ significat petīm gule i alia: quia gulosus non est semper in mensa: sed tamē qualibet die est in mēsa ter vel quater: ⁊ hec febris quotidiana est exēplum cuiusdā philosophi qui semel vēnit ad domū cuiusdā iudicis dicens facias mihi iusticiā: quia pater meus dimisit mihi vt soluerē creditori: scilicet vētri meo ⁊ quotidie soluo: ⁊ quando non soluo minatur mihi mortem: nō liberate me de isto creditore. Quere ad longum alibi iuste est creditor de quo non possumus nos acquitare: quia quotidie habemus de nouo soluere si p̄sona viueret honeste ⁊ comederet semel in die viueret per magnū tēpus sicut adam ⁊ eua ⁊ alij patres antiq̄: ideo ad dandū nobis exemplum non reperimus q̄ xp̄s comederit nisi semel in die ix in mensa venerit bis post resurrectionem. Et iste modus: scz comedere semel in die ⁊ in medio die est valde bonus: qm̄ etiam in crastinum creditor vult debitum. Sed vitium est comedere bis ter quater et hec est febris quotidiana: quia taz de mane oportet potare post in prandio post gustando: in cena. Sed tamen creditor nō petit totiens nisi solum semel vel bis in die. Quapropter aliqui sunt tacti morbo caduco. Alij habent oculos rubeos aut alia infirmitatē ꝓpter comestiones ⁊ ebrietates: ⁊ faciunt taliter q̄ creditor est attediatus recipere totiens debitum ⁊ exinde veniunt infirmitates non tantum in corpore: sed etiaz in anima quia venter saginatus facit venire ⁊ vocat socium: scilicet luxuriam ad festum: iuxta ergo consilium Sapiētis Eccles.xxxvij. Noli esse auidus in omni epulatione: ⁊ non te effundas super omnem escam: in multis enim escis erit infirmiditas: ⁊ auiditas appropiquabit vsq̄ ad colerā propter crapulam multi obierunt: qui autem abstinens est adiciet vitā. Tres sūt digestiōes: prima in olla: scda in ore: tertia in stomacho. Sed quando accipitur cibus crude exinde venit infirmitas propter crapulam multi obierunt. Crapula ethimologiatur cruda epula. Qui autem abstinens est a vitijs liberatur a morte. Et ideo dicit nobis beatus Lucas Luc.xxj. Attendite ne grauētur corpora vestra crapula ⁊ ebrietate. Et attēdite q̄ animalia habent maiorem abstinentia q̄ homines: quia si asinus semel biberit non amplius bibet. Exemplum de illo qui inuitauit equū suū ad bibendum a more hospitis hospite: et filie ⁊c. Sed tamen non potuit impetrare q̄ biberet post q̄ semel biberat. Et ex hoc reprehendit seipsum qui nocte preter ma inuitatus ab hospite de tali: ⁊ de tanto tantum biberat q̄ de mane patiebat in capite: homo enim aliq̄n post q̄ satis biberit: debet sibi sufficere incōtinenti vadit ad tabernam. ¶Tertia febris est tertiana que venit de tribus in tribus diebus et hec febris anime est accidia: quia non dat tormentum siue vexationē nisi de tribus in tribus diebus. Pro quo no tandum q̄ tria sunt opera penitentialia que vocantur dies: primus est contritio cordis: scōm confessio oris: tertium satisfactio operis: et ista opa dicūtur dies quia illuminant animam per dei gratiam: contritio ⁊ confessio clarificant animam. Et satisfactio operis dicitur dies quia cōfert dei gratiam. Quod moyses figuratiue loquens exprimit di. Exod. v. Dominus deus hebreorum vocauit nos vt eam⁹ viā trū dierū in solitudine et sacrificemus domino deo: hebreus dicitur transgrediens: febris acciperit hominem tertia die p pigritiam: quia multi credunt habere contritionem ⁊ confessionem: ⁊ tamen non habēt tertiam que est satisfactio ⁊ ibi est dolor: quia quando oportet satisfacere ibi est febris in ter

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

tia die. Pro quo notate exemplum: fuit enim quidā magn⁹ dominus et hō fuit resuscitatus qui dicit se fuisse in inferno et dicit illi magno domino q̄ fiebat palatium magnum pro eo in inferno. Tūc ille dñs magnus incepit tremere et vocauit omnes doctores theologicos ⁊ canonistas ⁊ dixit eis vt veritatem sibi dicerent: proposuit q̄ eis casum dicēs: homo cui reuelatum est q̄ debet damnari est ne aliq̄s remediū per quod possit saluari? Cui cōcorditer omnes dixerunt q̄ sic. Et adduxerūt auctoritatem Ezech. tregesimotertio dicētis. Si dixero ipio morte morieris ⁊ egerit penitentiam a peccato suo vita viuet ⁊ non morietur: dicit ille quomodo potest fieri ista conuersio: responderunt q̄ in tribus: scz cōtritione: confessione: ⁊ satisfactione: dicit ille: prima duo sunt mihi facilia: sed tertiuz .i. satisfactio non. Si enim ego restituerem omnia iniuste acquisita heredes mei ēent destructi: pauperes. Sic q̄ finaliter mortuus est et fuit sepultus in palatio sibi preparato in inferno. Cito pronocatur homo ⁊ inducitur homo ad contritionem ⁊ confessionem sed non ad satisfactionem: et ideo est ibi febris tertiana. Et multi tales sunt decepti dicentes. Ego faciā ⁊ ordinabo q̄ filij mei facient restitutionem: tamen ipsi nolunt restituere in peccato mortali viuunt per totam vitam et in peccato moriuntur et sic vadunt ad infernū: vnde beatus Gregorius: ad magnam iusticiam iudicantes pertinet vt nunc̄ careant supplicio qui nunc̄ voluerūt carere peccato. Certe apparet q̄ tales qui volunt q̄ filij restituant ⁊ satisfaciant ⁊ tamen ipsi nolunt satisfacere: nec emendare consentiunt in propria perditione ⁊ damnatione: dicit enim apostolus ad Romanos decimotertio. Reddite omnibus debita nemini quicq̄ debeatis nisi vt inuicem diligatis. ¶ Quarta febris est quartana que venit in quarta die: sed dat aliquod spacium. Et hec febris anime est superbia: dicunt q̄ hec febris est leonina quia leo patitur quartanam: leo autez est animal superbuz. Alia ratio quia sicut quartana dat tormentum ⁊ durat per magnuz tempus sic superbia dat tormentum anime: quia est importabile: quia est contra deum: ⁊ contra naturam humanam. Scire debetis q̄ peccatum superbie contradicit deo plusq̄ aliud peccatum: quia deus facit hominem in duab⁹ scalis: vna est spiritualis: alia corporalis: ⁊ quelibet habet decem gradus vnde gradus creaturaruz spiritualium sunt hec.

Seraphin. Cherubin. Throni. Dominationes. Virtutes. Potestates. Principatꝰ. Archangeli. Angeli. Anime rationales. Celum empireum. Celum crystallinum. Firmamentum quod dicitur habere septem pheras. Ignis aer aqua terra. Creaturarum sensibilium. Creaturarum viuentium solum. Creaturarum habentium tantummodo esse.

¶ Et de isto magis infimo gradu creaturarum tam spiritualiū q̄ corporaliuz est formatus homo quo ad animam: et quo ad corpus quid ergo superbis terra ⁊ cinis Eccliesia. x. Et sic apparet q̄ superbia est contra naturam humanam: o dicet aliquis. Ego sum de genere nobilis regis vel iperatoris o domine vel domina certe vos estis de terra. Eccl. x. Initium omnis peccati superbia qui tenuere illam adimplebitur maledictis ⁊ subuertit eum in finem. Ex ista auctoritate elicitur pcto q̄ omne peccatū mortale est superbia. Quid enim est superbia: non velle esse in regula dei pone exēplum de luxuria: et superbia. Qui enim non seruat regulam dei facit superbiaz. Et ideo dicebat Thob. filio suo Thobie quarto. Fili mi nunc̄ superbiaz in tuo sensu aut in tuo verbo dominari p̄mittas: ⁊ assignat rationez: in ipsa enim initium sumpsit omnis perditio dicit omnis perditio: scilicet angelorum: vnde dicit Gregorius q̄ lucifer volens ascendere super deum cecidit: natura humana per ambitionem boni ⁊ mali cecidit in superbiam ⁊ perditionem. Sed dominꝰ iesus dicit contra hoc Matt. xj. Discite a me quia mitis sum ⁊ humilis corde ⁊ inuenietis requiez animabus vestris.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

¶ Quinta febris corporis est ephimera ⁊ accepit nomē a pisce maris q̄ eadez die qua nascit̄ eadē die morit̄: istius conditionis est febris illa. nā die quo venit illa die occidit. Et hec febris anīe est ira. Ira em̄ est inflāmatio cordis: qr sāguis naturaliter inflāmat̄ ⁊ hoc nō est pctm̄: qr qn̄ quis se custodit ab ira habeat inflammationē ⁊ nō ꝓrūpit in verbis nec opus habet meritū. Ideo eadē die qua venit eadē die morit̄. Unde si vobis veniat motus ire cogitate quō deus monet nos ꝑ aplm̄ ad Ephes. iiij. Irascimini ⁊ nolite peccare: sol nō occidat sup̄ iracūdiā vr̄az Timor dat colorez albū ⁊ fugit sanguis sed ira inflāmat: ideo irascimini ⁊ nolite peccare: hoc est qn̄ venit inflāmatio nolite cōsētire ⁊ sol nō occidat sup̄ iracūdiā ⁊c. sol. s. itelligētia Sap̄. v. Sol intelligētie nō est ortus nobis hoc dicunt dānati in inferno: iō sol rationis non occidit ⁊c. Alia expositio ad litterā ꝙ anteq̄ sol occidat habeatis pacē cuz inimico vestro. Bn̄dicta est creatura illa que non vadit ad dormitionē cum ira. Exemplū in vitispatrū. Erat quidā pater multū deuotus qui in ciuitate Alexādrie ꝓ necessitate venit ⁊ sanctus ep̄s inuitauit eum ⁊ secrete comederūt insimul in camera. Et ipsis existētib⁹ in mēsa fuit eis apportatum de ꝑdicibus cuilibet sua. Ep̄s accepit suā: heremita accepit panē: dixitq̄ ei ep̄s quare non comeditis de ꝑdice: dixit heremita Indulge mihi pater qr ex quo accepi habitū nunq̄ comedi cibū ⁊c. dicit ep̄s Indulge mihi pater qr nunq̄ solis occasus reperit me iratū. Quo audito dicit heremita. Indulge mihi pr̄ qm̄ preualet vita tua q̄ mea ⁊ comedit carnes. Ideo sol nō occidat sup̄ iracūdiam vestrā: sed dimittite sicut ephimera q̄ ea die morit̄. ¶ Sexta febris est erratica q̄ nō tenet ordinē qm̄ aliqn̄ venit post tres dies: aliqn̄ post horā. Et hec est luxuria que est febris aīe que nō seruat ordinez. Uerbi gratia. Aliq̄s volēs recipere vxorem recipit iuuenē ⁊ dimittit eam ⁊ post vnum mēsem vadit ad aliā mulierem et post ad aliam ⁊ nō tenet ordinē: finaliter cū cōmatribus. Un̄ dicit ph̄s ꝙ concupiscentia luxurie est infinita ⁊ indeterminata. Pctm̄ luxurie est sicut qui dat cum pluma humida ad bibendū infirmo in ore. Augustin⁹. In oībus pctis pōt sperari bellum: sed in luxuria est fugiendū. Dauid respiciēdo mulierē cecidit: iō luxuria nō seruat ordinē nec cōpaternitatē immo aliquotiēs cōpaternitas est rufiana amor: remediū melius est fugere: qr si in corde ponat̄ volūtas est erratica: vn̄ apostolus ad Ephe. iiij. Tradiderūt se impudicitie ⁊ omni īmunditie. Impudicitia est respectus siue signū: sed luxuria est qn̄ perpetrat̄ opus. Ideo dn̄s iesus dedit remediū Mat. xix. Sunt eunuchi qui se castrauerūt ꝓpter regnū dei: non quidē mēbra corporalia sz cū gladio discretionis scinderūt. s. occasionē loquendi: vidēdi: comedēdi ⁊ bibēdi: ideo q̄ pōt capere capiat in hoc capitulo. ¶ Septima febris corporis est ethica que stat in humiditate corporis et vocat̄ mortalis: et hec febris in aīa est inuidia que siccat humiditatē aīe: p̄me Joā. iij. Nos scim⁹ qm̄ trāslati sumus de morte ad vitā qm̄ diligimus fratres: nam vita anime est dilectio: inuidia febris est ethica: qr inuidia habet dolorē de bono alieno. O quāta febris ethica que deuastat et cōsumit amorē dei. Prouer. xiiij. Uita carniū sanitas cordis putredo ossium inuidia: quia quantūcunq̄ sit fortis ꝑsona putrefit m̄ per inuidiā. Et iō dicit xp̄s Joā. xv. Hoc est preceptū meū vt diligatis ⁊c. qr q̄ diligit proximū legē impleuit. ad Ro. xiij.

¶ De fidelitate ad deum que tria requirit. Distinctio. lxvj.

Fidelitas ad deū requirit tria.
Primo simplicē credētiā.
Scdo plenam obedientiā
Tertio firmā ꝑseuerātiā.

¶ Dico primo ꝙ fidelitas ad deū requirit simplicē credētiā hoc est credere simpliciter verbis dei. Sicut em̄ de aliquo magno ⁊ verace hoīe dicit̄ ꝙ si dicat aliquid credet̄ simpliciter verbis eius sine testibus ⁊ sine iuramēto ⁊ sine ostēsione et demōstratiōe sensuali. s. ad oculuz vel

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

alis. Et silr sine demonstratione. s. p rationes vel argumenta: ita est de xpo: qr debemus simpliciter credere vbis suis cũ nõ possit mentiri: vñ in hoc stat meritum fidei. Et ideo credamus ea q̃ nobis dicit. Sed q̃ sunt? dicit nãq; nobis q̃ deus est vnus ⁊ trinus: trinus in psonis: vnus in essentia. j. Jo. iij. Tres sunt q̃ testimoniũ dant in celo: pater: verbũ ⁊ spũsctũs ⁊ hi tres vnũ sunt: ergo credamus simpliciter postq̃ ipse dixit simplr dixit nobis q̃ vna psona. s. filius est incarnatus et nõ pater nec spũsctũs nec vnq̃ incarnabunt: sed filius solus: vnde ad Phil. ij. Qui cũ in forma dei esset nõ rapinam arbitratus est esse se equalem deo: sz semetipsum exinaniuit formam serui accipiens: in similitudinẽ hoim factus est: ⁊ habitu inuentus vt homo: ergo credamus cum ipse dixerit p os apli. Itẽ debemus credere ipm veraciter esse in hostia cõsecrata: cũ ipse dixerit Joan. vj. Caro mea vere est cibus ⁊ sanguis meus vere est potus. Credamus ergo ista simpliciter cũ ipse dixerit qui nõ põt mentiri: naz si simpliciter credamus meritũ est nobis: vnde credere q̃ hostia est alba ⁊ rotũda nõ est meritũ cũ illud videamus: qr dicit btũs Greg. Fides nõ habet meritũ vbi humana ratio prebet experimẽtũ. Et sic ille qui simpliciter credit dr esse fidelis ⁊ amicus. Sap. iij. Fideles in dilectione acquiescent illi. Quomõ autẽ possit ista simplex credentia haberi ostendit Hiero. di. q̃ dicat Credo in deũ mane ⁊ sero dicat autẽ distincte p articulos qui sunt xij. ⁊ isto mõ cõseruabit fides. Et hac de cã multi lrati dubitant in fide cum nõ cõfiteãtur ore ⁊ iõ suffocat fides. Et datur exemplũ de lanterna in qua est candela accensa q̃ nõ habet respiraculũ que statim suffocat ⁊ extinguit: ita est de fide q̃ dicit lanterna teste Dauid ps. xvij. Qm̃ tu illuminas lucernã meã dñe deus meus illumina tenebras meas. Si aũt sit spiraculum accendit: ⁊ ideo teneatur predictum cõsilium. Et non est mirum si nos xpiani ita faciamus qm̃ dauid q̃ fuit mille annis ante incarnationem habens fidẽ de xpo ⁊ de articulis illam fidem humiliter confitebatur dicens ps. cxv. Credidi propter qd locutus sum ego autem humiliatus sum nimis. Faciamus ergo nos similiter ⁊ ita erimus fideles ⁊ finis noster erit bonus prout testat Apls ad Ro. x. Si cõfitearis in ore tuo dñm iesuz ⁊ in corde tuo credideris qm̃ deus exaltauit illum ex mortuis saluus eris. ⁊ sequitur. Corde em̃ credit ad iustitiã: ore aũt confessio fit ad salutem. Unde talis est cõditio fidei xpiane q̃ si q̃s eã in corde firmiter habuerit ⁊ ore cõfessus fuerit nunq̃ permittet mori sine cõtritione et habenti illam post obitũ dicet xps illud Mat. xxv. Euge serue bone ⁊ fidelis qr super pauca fuisti fidelis. Dicit super pauca. s. xij articulos: supra multa te cõstituã: intra in gaudiũ dñi tui. Dico secundo q̃ fidelitas ad dñm requirit plenam obedientiã: sicut em̃ interius in corde debemus habere simplicem credentiam: ita exterius debemus habere plenã obedientiã. Unde nõ est aliquis rex qui contentaretur de suis vassalis credentibus ipsum esse regem si nollent aliquid facere pro eo nec obedire preceptis suis ita est de xpo: nõ em̃ sufficit ad fidelitatẽ credere: sed oportet q̃ sit obedientia in verbo ⁊ opere. Testat hoc btũs Jacobus in epla sua. c. ij. di. Quid prodest fratres mei si fidem quis dicat se habere et opa nõ habet: nũquid fides poterit saluare eum? Si autez frater ⁊ soror nudi sint et indigeant victu quotidiano dicat de vobis aliquis illis: ite in pace calefaciamini ⁊ saturamini: non dederitis aũt eis q̃ necessaria sunt quid proderit? Sic et fides si nõ habeat opera mortua est in semetipsa: ergo obediamus. Unde ipse xps precipit q̃ simus humiles nõ simus superbi. Item precipit miam: ergo non simus auari ⁊ sic de alijs. Unde subtiliter ostendit ipse xps q̃ non sufficit fides sine obedientia: vnde scitur cõmuniter q̃ inter omnes apostolos durior ad credẽdum fuit Thomas q̃ aliquis alius: ⁊ iõ xps volens ei ostendere quomodo esset fidelis tam simplicicer credendo q̃ obediendo dixi illi Jo. ij. Infer digitum tuũ huc ⁊ vide manus meas ⁊ affer manum

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

tuam ⁊ mitte in latus meum: ⁊ noli esse incredulus sed fidelis. Quare dixit infer digitum tuū huc ⁊ vide cum digitus nō videat: melius ēm videret proprie loqui si dixisset ⁊ tange. Item: infer digitū tuū huc ⁊ vide manus. Apparet ēm q̄ declaratiōe indiget. Ubi sciendū q̄ xp̄s habet duas manꝰ. s. dextrā que dicit diuinitas ⁊ cū ista faciebat miracula ⁊ opa ad diuinitatem ptinentia. Scōa aūt manus est sinistra. s. hūanitas et cū ista dormiebat comedebat ⁊c. Et ideo dicit infer digitū id est intellectū ad vulnus ad credendū tam diuinitatē q̄m hūanitatem: et in hoc ostendit firmitatē fidei. Et post dicit infer manus. Pro quo sciendū q̄ in manibus sunt .x. digiti denotātes .x. precepta: ⁊ ideo dicit infer manꝰ. s. ad obediendū decem preceptis. Et ideo dicit vltra: noli esse incredulus ꝫ fidelis. s. in predictis: potuisset ēm deus fecisse manꝰ nostras cum tribus vel quattuor digitis: sed voluit facere cū .x. vt denotaret .x. mandata. Et voluit significatiōe corporis ponere in manibꝰ ad denotandū q̄ debemꝰ seruare mādata opere sicut manibꝰ operamur: ita etiā vt habeamꝰ illa semp ante oculos nostros: q̄ manꝰ nostre magis sunt pre oculis q̄m alia mēbra corporis. Et vt possint melius obseruari ⁊ reduci memorie debemus ea scribere in vngui bus digitorꝫ. Et de hoc videt loqui iste sctūs Job in .xxxvij.c. qñ dixit. Tonabit deus in voce sua mirabiliter q̄ facit magna ⁊ inscrutabilia qui in manu olim hominū significat vt nouerint singuli opa sua. Item posuit ⁊ ostēdit in articulis pedum ad denotandū q̄ sicut sunt .x. articuli in pedibus cū quibꝰ vadimus de loco ad locū: ita sunt .x. precepta cū quibꝰ vadimus ad paradisum. Sed videamꝰ que sunt decem precepta: quorꝫ tria ordinant hoīez erga deū: tria erga proximū: et quattuor erga seip̄m. Primū qō ordinat erga deū est. Nō habebis deos alienos. Exo. xx. Et illud ordinat cor ad deū scz nō inire consiliū cuz inimicis dei qui sunt demones: ad quos nulla causa debemus ire si volumus facere voluntatem dei: nec faciētibus oppositū dixit ip̄e Leui. xx. Anima que declinauerit ad magos ⁊ ariolos ⁊ fornicata fuerit cum eis ponā faciem meā cōtra eam et interficiā illam de medio ppli sui. Dicit fornicata qz sicut mulier maritata dimittendo virum suū et acquiescens alteri viro dicit fornicari: ita alia que promisit fidē in baptismo cōiungendo se xp̄o: cū dimittit cū eundo ad demones fornicat. Et cōtra illud preceptū facit vaticinatores: sortilegi: ⁊ hmōi: ⁊ illi qui ad eos accedunt et qui sustinent. Scōm ordinat os cū dicit in scō mandato. Nō assumes nomē dei tui in vanū. Exo. xx. Nota q̄ non dicit in falsum sed in vanū: qz posito q̄ dicat verum cum nō sit necessitas vel vtilitas sacramentū dicit vanū. Ex quo ergo est ita magnū pctm̄ iurare in vanum quanto maius iurare in falsum: ⁊ tm̄ fit quotidie iurando: emendo: ⁊ vendēdo. Et adhuc iurare magis enormiter p corpus: p ventrem: per caput: per mortē: per passionē. Sed aliud est maximū iurare infideliter scilz negare sic dicendo: ego renego ⁊c. Si non est ita: ⁊ adhuc maximum est iurare blasphemando sic dicendo: in despectu dei: in despectu virginis marie. Et de talibus dicit scriptura Thob. xiij. Maledicti erūt qui cōtemnūt te: ⁊ cōdēnati erūt oēs qui blasphemauerūt te. Tertiū ordinat pson̄a erga deū in opere cuz dicit, Memento vt diem sabbati sanctifices. Exo. xx. vt. s. cum fecerimus negocia terrena in tota septimana quiescam⁹ in die dñico cessando ab oīni opere seruili ⁊ seruiendo deo. Primo sacerdos vt dicat horas deuote ⁊ hora debita. Itē vt ois populus audiat missam deuote cum quattuor circūstantiis quas vide alibi. Ista ergo sunt tria mādata ordinātia pson̄a erga deū: quorꝫ primū est fidelitas cordis: scōm reuerentia oris: tertium seruitium operis. Alia tria ordinant erga p̄ximū. Primū ordinat erga p̄ximos principales. s. erga parentes quos debemus venerari tam corde q̄m opere seruiendo: vnde Exo. xx. Honora patrem tuū ⁊ matrem tuam vt sis longeuus sup̄ terram: et isto modo deus dabit tali filio suā gratiam et benedictionem. Si vo nō impen-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

datur honor patri et matri audiatis qd dicit scriptura diuina cōtra tales Deut. xxvij. Maledictus qui nō honorat patrē suū ⁊ matrē suā ⁊ dicet oīs ppl's Amen. Scdm ordinat erga alios ꝓximos.s. inimicos dicens Exo.xx. Nō occides.i.nō accipies de inimicis vindictā: vnde sicut nullus vassalus auderet se vindicare de inimico suo in p̄sentia ⁊ in domo regis: ita nec vult deus ꝙ in domo sua.s.in isto mūdo qui est dom⁹ dei: iuxta illud Baruth.iij. O israel q̄ magna est dom⁹ dei et ingens locus possessionis eius magnus est ⁊ nō habet finem. Sed extra domū istam.s.in inferno vbi nō regnat de⁹ per gratiā possunt vindicari inuicez: ibi eīm possunt se verberare sine fine: ⁊ ideo dat cōsilium Paulus ad Ro.xij.di. Cuz oībus hoībus pacem habentes. Et quō ostendit cū dicit. Nō vosmetipsos defendentes charissimi sed date locū ire: scriptum est eīm. Mihi vindictā ⁊ ego retribuā dicit dn̄s. Dicit mihi vindictā supple reseruaui. Cōtra illud preceptū etiā faciūt mulieres occidētes pueros in vētre luxuriando ꝓpter verecundiā vel ponentes ipsos pueros in lecto cū ipsis: et etiam illi qui detrahunt famē alterius. Tertiū ordinat generaliter erga om̄es alios.s.vt vnus nō sumat portionē alterius quantūcūq; fuerit diues: ideo dicit Non furtū facies. vnde nullus paterfamilias vult ꝙ vn⁹ filius sumat portionē dataz alteri: ita neq; deus: immo diuisit vnicuiq; ꝑm suā volūtatem: ⁊ ideo Paulus ad Ephe.iiij. Qui furabat̄ iam nō furetur: magis aūt laboret vnusquisq; operando manibus suis qd̄ bonū est vt habeat vnde tribuat necessitatem patienti. Alia quattuor ordinant ꝑsonā erga seipsum. Primū ordinat corpus.s. vt sit castum prout dicit aliud mandatum Exo. xx. Nō mechaberis: hoc est nō luxuriaberis nisi cū vxore tua ⁊ cū ea debito modo. Et ideo dicit scriptura.j.Thessa.iiij. Hec est volūtas dei sanctificatio vestra vt abstineatis vos a fornicatione. Secundū ordinat aīam qr nō sufficit ꝙ corpus sit castū nisi aīa sit casta.s.ꝙ nō desideret luxuriā. pro quo dicit mandatum Exo.xx. Non cōcupisces domū proximi tui: nec desiderabis vxorem eius: nō seruū: nō ancillā ⁊c. Et ideo dicit xp̄s Mat. v. Oīs qui viderit mulierē ad cōcupiscēdum eā iam mechatus est in corde suo. Tertiū ordinat os scz vt nō loquat̄ mendacium: ⁊ sicut videre est officium visus qd̄ remouet maculā: ita officium lingue est dicere veritatez: qr dicit Ph̄s. Voces sunt signa eoꝝ que sunt in aīa passionū. qd̄ officiū remouet mendaciū: ideo fugiendū ⁊st maxime qd̄ cedit in damnuz proximi: ideo dicit mandatū. Nō loqueris cōtra proximū tuū falsuz testimoniū Exo.xx. Quartū mandatū est nō cōcupisces vxorem proximi: ⁊ illud ordinat cor et est quasi securis scindens radicē oīm maloꝝ: qr mala que fiunt: fiunt propter cōcupiscentiā. Et ideo dicit scriptura.j. ad Thi.vj. Radix oīm maloꝝ est cupiditas: quā quidā appetentes errauerunt a fide. Et ecce aliā manū de quo dicit xp̄s Mitte manū tuā.s.istis obediendo: non solum digitū ꝑ simplicem credentiā: sed manus ꝑ obedientiaz. Et ita habemus quō per manus intelligunt̄ precepta: et quare deus ita fecit.s.vt aduertam⁹ vnde qd̄ mandata significent̄. Per manus ostendit clare in auctoritate iam superi⁹ allegata Job.xxxvij. De⁹ in manu oīm significat vt nouerint singuli sua opera. Cuilibet autem ista seruanti: scilz quattuor mandata dicet christus in morte illud Matthei.xv. Super pauca fuisti fidelis: scilz super decem mandata: supra multa te constituā: intra in gaudiū dn̄i tui. ¶ Dico tertio ꝙ fidelitas requirit ad dn̄m firmā perseuerantiā. Nō enim sufficiunt duo prima nisi addatur tertiū scilz perseuerantia vsq; in finem. Unde ille nō diceret̄ fidelis suo dn̄o qui seruiret ei per totam vitam ⁊ in aliquo passu stricto ⁊ periculoso dimitteret ipsum retrocedendo: talis eīm non diceret̄ fidelis sed proditor. Ita est de nobis qui scilz si seruiamus per totū ip̄s vite nostre xp̄o ⁊ in morte ip̄m dimittamus nō diceremur fideles. Et ideo ꝑseueremus vsq; in finē et habebimus gloriam. vnde Apoca.ij. Esto fidelis vsq; ad mortem ⁊ dabo tibi

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

coronam vite eterne. O quot sunt dñi tē porales qui pro rege terreno exponūt se morti ⁊ seruiunt per totum tempus vite sue pro habendo ab eo aliquod bonum transitorium: ⁊ tñ xp̄s non dat coronam transitoriam sed sempiternā: multi tamē sunt q̄ non ꝑseuerant: ⁊ hoc tam religiosi q̄ sacerdotes: q̄ layci: religiosi etiā sunt boni in primo anno qñ sunt religiosi nouiter: sed post totum dimittūt: ⁊ sunt inobedientes maioribus: ⁊ breuiter de via paradisi tendunt ad infernuz. Et nisi tales conuertātur ad primā vitam loquit̄ eis xp̄s. Mat. viij. di. Nisi abundauerit iustitia vestra plusq̄ scri. ⁊ pha. non in. in regnū celoꝝ. Similiter sacerdotes in prima septimana sunt deuoti tā in missa q̄ in horis: sed post oīa dimittunt male dicendo horas indeuote celebrando: non enim tenent consiliuz Pauli ad Gala. vj. di. Bonum aūt facientes non deficiamus: tempore eñ suo metemus non deficientes. Silr̄ layci qui in tp̄e quadragesime faciunt bonum: sed post pascha deserunt. Item audiendo sermonē sunt deuoti sed statim perdunt deuotionem: ⁊ male q̄ non faciunt qđ dicit christus Mat. x. Qui ꝑseuerauerit vsq̄ in finem saluus erit: perseueremus ergo ⁊ tunc in exitu nostro dicet nobis xp̄s. Sup̄ pauca fuisti fidelis: supra multa te ꝯstituam intra in gaudium dñi tui. Mat. xxv. Qđ nobis concedat ⁊c.

¶ De christianis qui omnes filij dei sunt. Distinctio. lxvij.

Filij dei sumus omnes nos xp̄iani. Qđ triplici ratiōe ꝓbare possumus. Qđ aūt oēs christiani sint filij dei: ꝓbare possumus in gñatione naturali filij: qm̄ sicut omnes creature gñate ab vno p̄re in ventre vxoris sue dicuntur filij vel filie naturales ⁊ legitimi illius: ita etiam oēs qui gñantur a xp̄o in ventre sponse qui est ecclesia dicunt̄ filij legitimi christi. Sponsus est xp̄s: ecclesia est sponsa. vñ Jo. iij. Qui hz spōsam sponsus est: vēter sponse est fons baptismatis semē est verbū dei Luc. viij. Et iō qñ aliquis baptizatur fit filius dei. Jo. j. Dedit eis potestatē filios dei fieri his q̄ credūt in nomine eius: q̄ non ex sang. neq̄ ex vo. car. neq̄ ex vo. viri: sed ex deo nati sunt: dicit sanguinibus. i. seminibus viri ⁊ mulieris ꝑm glo. volūtate carnis. i. mulieris ⁊ viri. vñ nō est ibi voluptate viri sed volūtate ꝑm btm̄ Augu. ⁊ ita efficiuntur filij dei: vñ ante baptismuz mater naturalis đr ꝓp̄e mater: sz post baptismū đr nutrix q̄ filius đr esse filius dei ⁊ ipsa nutrit eū vñ beatus Jo. in sua prima epl̄a. ca. iij. et hoc considerans dicit. Uidete q̄lē charitatē dedit nobis pater: vt filij dei nomiemur ⁊ sim⁹. Et ita ptz ex testimonio sacre scripture ꝙ oēs xp̄iani sunt filij dei. Sed restat videre que signa possumus habere ad cognoscendum ꝙ simus filij dei: et dicitur ꝙ sunt tria signa.

Primum est parentalis imitatio.

Scđm est ꝓximalis correctio.

Tertium est spiritualis prouisio siue instructio.

¶ Primū ergo testimoniū siue signū qđ simus filij dei est parētalis imitatio: videtur eñ cōiter ꝙ fili⁹ naturalis assimilatur patri: nō tñ in partib⁹ essentialib⁹ s. materia et forma: sed in accidentalib⁹: siue hō sit siue aīal brutum: siue auis. Et đr cōiter ꝙ qñ fit gñatio femella hz ymaginationē sup̄ aliquā rem: ⁊ ꝑm illam rē cōiter fit assil̄atio rei genite ad rme ymaginatā. vnde dicit Ph̄s in libro de gñatione qđ illđ qđ recipitur in aliquo ꝑ modū recipientis recipit̄. Itē legit̄ Gen̄. iij. Uide hystoriā de Jacob quō oues ꝓpter v̄gas diuersoꝝ coloꝝ cōcipiebāt varios ⁊ maculosos fetus. Item legitur de quodā hoīe pulchro ⁊ de vxore etiā pulchra que cōcepit quendā ethiopē terribilem: ad cuius aspectuz turbatus dixit ꝙ ipse non genuerat ip̄m: cū ipse esset alb⁹ ⁊ ip̄a esset alba: ⁊ iō dicebat vxori ꝙ fornicata fuerat cū aliquo ethiope: ⁊ finaliter proposuit ipsam occidere: sed q̄ erat mlier bona ⁊ deuota distulit. Qui ꝯsuluit quēdā prudētē heremitā q̄ ꝑquisito loco cōceptionis declarauit illi ꝙ illud fecerat ꝓpter ymaginationez vxoris circa ymaginem ethiopis in pariete depicti: quez

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

dū mlier ꝯcipiebat respiciebat ⁊ nō viꝝ. Itē etiam legit̄ de Thobia iuniore cap̄. vij. ꝙ gabellus cognouit eū quē nūq̄ vi derat ad sil̄itudinē patris: ergo principa lia membra siue partes filij assimilātur patri: videamus ergo quō nos sum⁹ si miles xp̄o pr̄i nr̄o: sumus em̄ sil̄es in fa cie: vñ cū sua facie respicit nos misericor diter vsq̄ in diē iudicij: sed in iudicio re spiciet cū facie terribili iustitie ⁊ rigoro sa: sim⁹ ergo misericordes qm̄ ip̄e mīam diligit ⁊ est misericors. p̄s. cxliiij. Mise rationes ei⁹ sup oīa opa ei⁹: dissil̄entig̃ il li in mīa. Ad qd̄ faciendū hortat̄ nos Lu cas euangelista. vj. cap̄. di. Estote mise ricordes sicut pater vester misericors est. Sed videamus quō est misericors erga nos: d̄r ꝙ taliter est misericors ꝙ oīa q̄ creauit dedit nobis. s. terraꝫ: aquā: aerē: ignē: celū: qꝛ ipse nō indigebat his: ergo vbi stabat: d̄r ꝙ in camera sue eternita tis Esa. lvj. Dn̄s excelsus ⁊ sublimis ha bitās eternitatē. Sil̄r angeli partiꝫ sunt creati ad nr̄m seruitiū: vñ ad Heb. j. Nō ne oēs sunt administratorij spūs in mi nisteriū missi ꝓpter eos q̄ hereditatē ca piunt salutem: dedit etiā corpus suū ad manducandū in hostia ⁊ breuiter oīa de dit nobis: ergo bene dicebat̄ miseratio nes eius. Et ideo si simus veri filij eius assimilemur ei in facie. s. agendo mīaꝫ er ga ꝓximū dando ei bona siue spūalia si ue corporalia: ⁊ sic ostendemus nos esse filios dei in facie: primo in lingua loquē do ꝓ eo si sit ignarus vel imperit⁹. Itez simus misericordes in oculis vt si proxi mus sit cecus ducamus eū ⁊ guberne mus: ⁊ ita p̄stabimus oculū nostrū ꝓut de se loquitur sanctus ille Job di. capit̄. xxviij. Oculus fui ceco ⁊ pes claudo: sil̄r in operibus terrenis dando argentū vel alia bona: siue p̄stando ⁊ cōmodando: qm̄ maior mīa ē aliqñ p̄stare q̄ dare. vñ Dauid p̄s. cxj. Jocundus hō qui misere tur ⁊ cōmodat: disponit sermones suos in iudicio: qꝛ in eternū nō cōmouebitur. Declara quō disponit sermones in iudi cio. Caueant ergo accommodantes spe vsure: quoniam tales aliter disponēt ser mones in iudicio: sed tamen possumus nos habere vsuram a deo cuius charta facta ⁊ publicata est per Mattheum: sed dictata a deo Matth. xix. Centuplū acci piet ⁊ vitam eternā possidebit: de non re cipiendo vero vsuram a proximo habe mus chartā scriptam per Moysez Deu teronomij. xxiij. Et coram omnibus qui erant plusq̄ centum milia promulgata. Item in nouo testamento Luce sexto. Mutuuꝫ date nihil inde sperantes. s. nō libertatem alicuius: ꝓpter illud aliquid ⁊ ita erimus similes deo. ad Ephes. iiij. Estote imitatores mei sicut filij charissi mi ⁊ ambulate in dilectione sicut xp̄s di lexit vos ⁊c. ¶ Scd̄m signum siue testi monium qd̄ sumus filij dei est correctio proximalis vnde si sint pueri ludentes ⁊ verberantes se adinuicem: ⁊ aliquis hō corrigat tantum vnum illoꝝ statim iudi cabitur pater illius: ⁊ hoc testatur Pau lus apl̄s ad Hebre. xij. Quis est enim fi lius quez non corripit pater: ⁊ illud est si gnum ꝙ sumus filij dei si flagellet ⁊ cor ripiat ⁊ castiget nos per tribulationes ⁊ infirmitates: ⁊ si non flagellet signuꝫ est ꝙ non sumus filij dei. Unde nota exēplū in vitispatrum de quodam bene deuo to cui deus dabat infirmitatez quolibet anno: ⁊ post multos annos nō dedit: tūc ille contristatus ⁊ flens: qꝛ non habue rat infirmitatem clamauit ad deum dic. ꝙ non esset filius eius: ⁊ finaliter infir matus est: ergo bonum signum est ha bere tribulationem ⁊ infirmitatem. Un de nota exemplum de beato Ambrosio qui dum visitaret episcopatum suum ve nit ad domum cuiusdam diuitis: beat⁹ autem Ambrosius interrogauit eum de vita sua: qui respondit ꝙ nunq̄ habue rat tribulationem neq̄ infirmitatem: et erat copiosus in familia ⁊ possessionib⁹: ⁊ in omnibus bonis terrenis. quib⁹ au ditis beatus Ambrosi⁹ vocauit seruos suos ⁊ dixit eis: amici festināter exeam⁹ domum istam ne simul pereamus cum ea ⁊ habitatoribus eius. Cum exiuis sent domum ⁊ dum iuissent aliquātuluꝫ quasi per iactum lapidis: statim domus intrauit abyssum cum dn̄o ⁊ eius fami lia. Et ideo malū signum est viuere sem

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

per in ꝓsperitate: quapropter Salomon dicebat Prouer. iij. Disciplinam dñi fili ne abijcias nec deficias cũ ab eo corripieris: quẽ em̃ diligit deus corripit: ⁊ q̃si pater in filio cõplacet sibi: dicit ne abijcias. i. ne fugias a flagellis sed patiẽter sustineas: ⁊ ne maledicas ei: ⁊ ista correctio p̃bet testimoniũ spũi nostro ꝙ sum⁹ filij dei. ¶ Tertiũ signũ siue testimoniũ ꝙ sumus filij dei est instructio siue ꝓuisio spũalis. vñ si aliquis intret domũ alicuius nobilis ⁊ videat ibi pueros bene indutos statim indicabit illos esse filios dñi. Si vero sint alij male induti indicabit ꝙ illi nõ sunt filij dñi: silr si comedãt in mensa dñi: mõ videam⁹ q̃ sunt vestes quibus cognoscemur esse filij dei. Sunt ne pãni aurei? nõ: qꝛ inimici eius sunt induti tali panno. Sunt ne habit⁹ religiosoꝝ? non: qꝛ multi sunt hypocrite ⁊ maledicti a deo: sunt ne suppellectilia? non: qꝛ multi sunt subtus ribaldi ⁊ male vite q̃ sunt: ergo vestes in q̃bus cognoscemur esse filij dei? dr ꝙ virtutes. vñ Phs in lib. ethicoꝝ vocat virtutes habit⁹. Prima vestis q̃ tangit carnem est castitas dysplois q̃ tenet camisiã astrictã est humilitas: qꝛ non debem⁹ sup̃bire de castitate vestis: desup est patientia. vñ ad Colos. iij. Induite ergo vos sicut electi dei sancti ⁊ dilecti viscera mie benignitatẽ humilitatẽ modestiã patientiã supportantes inuicem ⁊ donantes vobismetipsis. Que est esca sunt ne capones? nõ: qꝛ mortuũ est illud corpus. vnde dicit Seneca. Morimur qui de mortuis vinim⁹. Que est ergo esca dicitur ꝙ ille panis de quo Mat. xv. Non est bonum sumere panez filiorum ⁊ mittere canibus. Et quis est ille panis certe eucharistia: sed prius lauemus manus ⁊ mundemus: ascendendo: confitendo ad sumendum escaz que est preciosior omnibus creaturis: vnde super omnes creaturas spirituales dignior est anima christi: ⁊ super oẽs creaturas corporales dignior est corpus xp̃i ⁊ iste esce sunt in eucharistia. Mũdem⁹ ergo nos ad sumendum istam escam: doctrina qua docentur filij dei est doctrina veteri ⁊ noui testamenti: ⁊ cum ista docẽtur filij: ⁊ cum ista habent arguere contra discipulos: ⁊ ista continetur in biblia ⁊ de ista debemus curare non de alijs libris poeticis nec rethoricis ꝓut videtur dicere Salomõ Eccli. xij. Que ꝑ magnorum constitutionem data sunt a pastore vno fili mi: non requiras faciendi plures libros nullus est finis magistroruz. glo. j. prophetarum ⁊ apostolorum.

¶ De christo qui i scriptura q̃nquies fleuisse reperitur. Distinctio. lxviij.

Fleuit xp̃s quĩquies. Prio fleuit i die natiuitatis sue qꝛ sicut alij pueri statiz post ortũ fleni: vñ si est masculus clamat a a: si sit femella dicit e e: ad denotandũ ꝙ masculi flent peccatum ade: femelle peccatũ eue: vnde metrice dicitur omnes dicunt e vel a: quotquot nascũtur ab eua: ⁊ similiter christus fleuit. vnde Sap̃. vij. Et ego natus accepi communem aerem: ⁊ primaz vocem similem omnibus emisi plorãs: dixit ego natus accepi cõez aerẽ. s. istũ in quo sumus respiciẽdo qꝛ est communis ⁊ in vẽtre matris non est communis. Et post dicit ⁊ primaz vocem ⁊c. ⁊ ita fleuit. Et ratio est ꝓpter hĩtationẽ huius mundi. Pro quo sciendum ꝙ deus in principio fecit tria loca: vnum pro angelis: scz celum empireum. Secundũ pro hominibus. s. paradisum terrestrem: qꝛ erat pro prius locus hominuz q̃diu fuissent viatores. Tertium locum. s. istum munduz in quo sumus fecit pro animalibus brutis: quia in paradiso terrestri nunq̃ nutriuit aliquod animal brutum. Et ideo falsum dicunt illi qui dicunt quod pittachi veniunt de paradiso terrestri: propter peccatum vero patrum sumus exules a patria nostra ⁊ sumus in terra brutorum. Et si bruta scirent loqui possent nobis dicere ꝙ exiremus de terra ipsorum. Et propter istam rationem faciunt nobis guerraz ⁊ facimus domos: castra ⁊ villas vt simus tuti ab eis: aliqua tamen animalia bene intrant domos ⁊ villas inuitis nobis: sicut pulices: aranee musce. Et ideo quia exules sumus

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

dicimus virgiñ Marie. Ad te clamam⁹ exules filij euę: et propter istam rationē fleuit christus: et mater nostra sancta ec clesia subtiliter dicit illud in quodā versu ad litteram loquens de christo. Iacuit infans inter arcta positus presepia membria pannis inuo. vir mater alligat ꝛc. Sed quare fleuit inter animalia: quia forte quantum fleuit in manibus virginis Marie non fleuit: sed dum fuit positus inter animalia fleuit: ad denotandum quod homo quādiu fleuit in manibus sue matris virginis: scilicet iusticie originalis non indigebat flere: tamen si haberet filios ibi genitos illi nō flerent sed si dicerent parentibus: cur fleret? Responderent quia non sumus in palatio vbi edebamus cibaria delicata. Cantabamus cantica lentie: audiebamus instrumenta musica: modo vero bibimus aquā turbidaz ꝛ sumus inter animalia. Responderent filij: o tam bene sumus nos habemus enim satis panis ꝛ aque quid nobis deest: ita est de nobis: quia pater noster Adam fleuit quādiu vixit: et hoc per. dccccxxx. annos: considerans amentatem paradisi: ꝛ quomodo angeli loq̄bantur cum ipsis. Sed nos qui non vidimus illud sumus contenti de loco bruto⁹. Et ideo fuens christ⁹ illam amentatem fleuit non pro nobis fuerunt tamen multi sancti ꝛ sapiētes qui illud cōsiderantes fleuerunt: esto quod essent valde diuites ꝛ potentes: sicut Dauid q̄ fuit ita gloriosus ꝛ diues quod dimisit mille milia quintalia argenti ꝛ auri Salomoni filio suo. Item etiam in deliciis quia habuit duodecim mulieres valde pulchras. Item erat rex ꝛ talis q⁹ alij reges ei obediebant: nunq̄ fuit deiectus in bello: et tamen considerās quod erat exul continue flebat: ꝛ fecit vnum psalmum: scilicet vndecimum in quo dicebat. Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquaruz: ita desiderat anima mea ad te deus: sequitur. Fuerunt mihi lachryme mee: panes die ac nocte ꝛc. Sz nos miseri non curam⁹: sed gaudemus ꝛ letamur: immo si deus non curaret de nobis nec nos de ipso curarem⁹: ita etiā dicunt aliqui insipientes duz sunt in p̄speritate: ꝛ tales sunt similes brutis: de quibus loquitur Dauid p̄s. quadragesimooctauo. Homo cum in honore esset non intellexit comparatus est iumentis insipientibus: ꝛ similis factus est illis. Et ista est prima vice qua christus fleuit vbi habemus mortalitatem vt respiciamus celuz stellatum ꝛ desideremus illud: non tamen faciamus hoc quod velim⁹ fugere a morte q̄ est porta paradisi. Unde etiam per istam intrauit christus Nunc vltimo. Nonne oportuit christum pati: ꝛ ita intrare in gloriam suam. Sed lō fugimus quia timemus quod esset nobis introitus inferni quia sumus peccatores: fugere tamen mortalitatē vel epidimiam non est peccatum: quia non est nisi aer corruptus: est tamen signuz peccati: quia fugiendo epidimiam ostendimus nos peccatores cum timeam⁹ mortem. Est tamen peccatum duobus modis: scilicet quando dimittitur proxim⁹ qui non habet qui eum regat: imo si moriatur vir habet qui eum portet ad tumulum. Similiter sacerdotes nolunt se appropinquare infirmo: sed alijs reiectis a camera faciunt clamare infirmuz alta voce ita remote se ponūt de eo: isto modo est peccatum mortale: alio modo est peccatum: quia dimittitur anima papa: scilicet quādo aliqs a bona ciuitate: vel villa vbi sunt boni confessores et sufficientes et notarij: et vadunt ad aliquod villagium vbi non sunt confessores: nec aliquis qui sciat capere testamētum siue codicillum: vel alia necessaria vel anime consulere. ¶ Secundo fleuit in circuncisionem quam deus ordinauit et christus voluit dare finem dicens patri. Ego volo pater circuncidi ne aliqs vlterius circuncidatur: vnde multi moriebantur propter dolorē: et ideo voluit ipse circuncidi ad expellendum a nobis illum dolorem ꝛ mortis periculum: sicut etiam voluit mori in cruce ne suspenderemur in cruce inferni. Et q̄uis nō sit auctoritas que dicat hoc clare: est tamen vna que per rationem hoc dicit: naz apostolus ad Hebr. ij. qz pueri cōmunicauerūt

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

carni ⁊ sanguini ⁊ ip̄e participauit eisdē vt per mortē destrueret eū qui habebat mortis imperiū. s. diabolum ⁊ liberaret eos qui timore mortis per totam vitam obnoxij erāt seruituti. Et modicū infra: vnde debuit per oīa fratribus assimilari. Sed quare fleuit d̄r ꝙ propter illā infectionem que procedit ex illa parte qm̄ omnia mala que habem⁹ procedunt ex illa parte pudēda: vnde dicūt doc. theologie ꝙ si formaret̄ aliquis de alia parte hominis sicut de aure vel ore aut alia ꝙ ille nō haberet peccatū originale: et ꝑ cōsequens non obligaret̄ penis istis sed propter coniūctionem mēbrorum illorū venit peccatū ⁊ ꝯsequenter pena: et ideo christ⁹ in die natiuitatis fleuit: ⁊ in alijs diebus nō fleuit vsq̄ in die circūcisionis. Si aūt ille rabbi qui eum circūcidit petiuisset ab eo cur fleret: potuisset respōdere ꝓpter infectionem que ꝓcedit ab illo mēbro. Ubi habemus maximā moralitatē ne velim⁹ habere cōplacētiā in illo mēbro ꝓpter emissionē seminis: vbi ipse habuit dolorē per emissionē sanguinis ⁊ lachrymarū. Caueamus ergo q̄ ab illo mēbro procedit omne malū: vnde beat⁹ Paulus ad Roma. vij. Condelector legi dei mei ſm interiorem hoīem: video aūt aliā legem in mēbris meis repugnātem legi mentis mee ⁊ captiuantē me in lege pctī que est in mēbris meis: dicit in mēbris. s. pudēdis que ducūt ip̄m captiuū. Unde sciēdum ꝙ ille d̄r et est captiuus q̄ stat sub potestate alicui⁹ ⁊ nō potest agere ad libitū suū: oīa aūt mēbra hoīs siue os siue auris sunt in potestate hoīs nisi illud mebrum pudēdum: ⁊ mouet̄ cōtra voluntatē siue dormiēdo siue vigilādo. Et ideo debem⁹ ponere frenū per abstinentiā cibi ⁊ potus: sicut equo rabido remouēdo auenā. Sed hodie ꝓpter superfluitatē cibi ⁊ potus fiunt multa pctā: q̄ nō curant hodie nec est verecūdia apud multos committere illud pctm̄: ⁊ ideo si mūdus duraret quantū durauit esset lunanar: ecce quot mala ꝓcedunt de parte illa pessima: ergo refrenet̄. Ad qd̄ faciendū monet nos apl's ad Col. iij. di. Mortificate mēbra vestra que sunt sup̄ terrā fornicationē: immunditiā: libidinē: cōcupiscentiā malā. Et ista est scd̄a causa q̄re xp̄s fleuit. ¶ Tertio fleuit in suscitatiōe Lazari: ⁊ iste fletus reperit̄ expressus in sacra scriptura. Unde sciendū ꝙ mortuo Lazaro fr̄e Marie Magdalene ⁊ Marthe Jesus nō erat ibi: sed postq̄ Lazar⁹ fuit mortu⁹ ꝑ q̄ttuor dies: Jesus existēs iuxta monumentū fleuit: prout testatur beat⁹ Jo. euāge. xj. c. sui euāgelij di. Infremuit spiritu ⁊ turbauit seip̄m et dixit. Ubi posuistis eum ⁊ dixerūt ei: dn̄e veni et vide ⁊ lachrymat⁹ est Jesus: dixit Infremuit: hoc est quasi nō fleret sternutauit quodāmodo sub bassa voce ⁊ turbauit semetip̄m et fleuit. Et ratio est: q̄ Lazarus debebat reduci ad statū mortalitatis ⁊ penalitatis. Pro quo notandū ꝙ in corde terre sunt q̄ttuor loca. s. infern⁹: lymbus puerorū: purgatoriū: ⁊ lymbus patrū in qua parte erat Lazarus: q̄ ibi erāt sancti p̄res qm̄ vsq̄ ad diē ascensionis xp̄i nullus paradisum intrauit: et in illo loco nō poterant peccare. Et ideo videns Jesus ꝙ Lazarus reuertebat̄ ad locum ⁊ ad statū in quo poterat cōmittere multa pctā: siue venialia: siue mortalia: q̄ nullus fuit in statu illo qui non peccauerit venialiter vel mortal'r: excepto xp̄o et matre ei⁹ v̄gine Maria: ⁊ ad hoc sunt auctoritates clare: vn̄ Eccl'i. vij. Non est hō iustus sup̄ terrā qui faciat bonū ⁊ nō peccet. qd̄ declarat alia auctoritas Prouer. xiiij. Septies in die cadit iustus ⁊ resurgit impij aūt corruēt. Quare dicit septies d̄r ꝙ ꝓpter septē in q̄b⁹ peccauim⁹.

Primum est cogitatio cordis.
Secundum est locutio oris.
Tertium est visus.
Quartum est auditus.
Quintum est gustus.
Sextum est odoratus.
Septimum est tactus.

¶ Quis est ille qui non cogitauerit aliquam vanitatē siue placitum tēporale ⁊ mūdanum. Quis est ille qui nō fuerit locutus aliquid superfluū: qui nō odoret aliquid in quo cōplaceat vano modo: q̄ non tangat aliquid in quo peccet: ⁊ ideo dicit species: sed iusti resurgūt confiten-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

dor cognoscēdo se esse peccatores: impij sūt corruunt in peccm mortale ⁊ non post surgere: vsq; quo deus eos adiuuet. O de⁹ quot corruūt habēdo rancorem in corde cōtra aliquē quod etiam in ore turādo: enormiter blasphemādo negādo ⁊c. Justi corruunt in malū ⁊ dānationem ⁊ nūq; fiet eis venia quousq; dimittat ille modus. Sz si dimittat statim leuabit: sīr cum visu respiciēdo vanz: ⁊ tō refrenēt oculi qz multos faciunt cadere etiā iustos. Dauid eīm qui erat ita sanctus q⁹ deus modicū anteq; peccaret cū muliere locutus fuerat secū cum oculis aspiciēs cecidit in peccatū. Sīr cum auribus auscultādo vanitates ⁊ mulieres: maxime audiendo verba vana. Sīr cū manibus dānificādo proximū in bonis: vel in persona verberando: ⁊ debet fieri restitutio de dānificatis sicut de rapinis posito q⁹ dānificans nullū habuerit, pñcuū. Similiter tangēdo seipsum: sīr mulieres pingēdo ⁊ tingēdo se: sīliter cū pedibus: qz vadunt ad turbandū diuinuz officiū in ecclesia ⁊ sermonib⁹ que debēt precise venire ad audiendū diuina cum deuotiōe: qui aūt facit contrariū corruit in malū. ¶ Quarto fleuit sup ciuitatem Hierusalē: ⁊ de isto fletu loquit clare Lucas euāgelista in. xix. c. di. Vides Jesus ciuitatē fleuit sup illā: et illud fuit in diebus ramozū. Ubi sciendū q⁹ xps ascendēs ad ciuitatē Hierusalē existēs in monte Oliueti: vñ ciuitas poterat videri: videns ciuitatē totam gaudentē festa ⁊ cōuiuia celebrantē: attendēs mala que sup illa vētura erāt occasione mortis sue compassione tactus cepit largiter flere di. Si cognouisses: o ciuitas Hierusalē mala que vētura tibi: ⁊ tu subaudi: mecum fleres ⁊ nō gauderes. Propter ergo istā miseriā ⁊ captiuitatē et destructionē que vētura erāt ciuitati: quā bene sciebat Jesus fleuit amare: nos ergo existētes in hoc mūdo bene debemus flere: qui habem⁹ non solū vnam sed plures miserias que enumerātur Job. ix. Homo quasi flos egreditur ⁊ cōteritur et fugit velut vmbra: et nunq; in eodē statu permanet. Ubi notā septem miserie hois. Prima est q⁹ nascitur de muliere incarceratur in illa pellicula que ipsum circuit que si non scinderetur statim suffocaretur. Secūda qz viuit breui tēpore vite. Unde magis durant miserabilia qō declarat beatus Augustinus qm̄ si vnum vitrū ponatur, in theca durabit quingētis annis et vltra: homo vero quantūcunq; custodiatur et includatur vix potest durare cēt̄um annis. Tertia qz repletur miserijs multis magis q̄ bruta: vnde aues nō indigent vestibus qz nascuntur cum illis vel cito prouidet eis natura: nos vero si velim⁹ indui: oportet q⁹ exuamus ouē et q⁹ filet lana ⁊ q⁹ ordiatur ⁊ texetur. Similiter in comestione qz si velimus comedere panem: oportet arare seminare molere. O quot miserie. Similiter si velim⁹ bibere vinū oportet plantare vineā putare fodere ⁊c. O deus quot sunt miserie bruta vero nō habēt tot miserias. Similiter si velimus edificare oportet habere lapides cementū ligna ⁊c. bruta vero nō indigēt: qz formica infra octo dies edificauerit domū suam. Sīliter si velimus armari ⁊c. aialia tamē armata sunt a natura: ⁊ iste sunt miserie q̄ ad corpus. Quantū vero ad animā habem⁹ etiā miserias qm̄ anima in sui pīa creatione est tanq; tabula rasa in qua nihil depictuz est: sed animalia statim dū sunt nata habēt tantam industriā quanta indigēt: quoniam vna catta habebit septē vel octo filios ⁊ non indiget obstetrice: qz ipsamet lauabit eos ⁊ ordinabit: sīr canicula: sīr sus similiter agnus statim post agnū balat ad vbera: cōtrariū omniū istorum est in hoie. Similiter pulli statim currunt ha bētes adhuc testā ou: sīr alia animalia homo autē non: sed corruit ⁊ cadit. Sīr pulli statim sunt instructi ad querēdum milū inter paleas: puer vero si sibi tradatur carbo statim ponet in os. Sīliter si agnus videat lupū statim fugiet: si autem videat equū nō: qz cognoscit inimicum: homo vero nō cognoscit lupū si velit euz comedere. Sīr agnus cognoscit matrē: homo vero adhuc vetula non cognoscat multotiēs. vñ Ambros⁹ in hexameron ponit vnū mirabile: dicit enim q⁹

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

natura perdicis est ꝙ vna furat̃ oua alterius: sed tñ post natiuitatẽ pulli cognoscũt matrẽ ⁊ dimittũt illã que ip̃os fouit et nutriuit: ⁊ sequunt̃ aliã: ⁊ iste sunt miserie. Quarto egreditur q̃si flos: flos em̃ qñ pullulat rumpit botruz in quo prius erat: sic homo rũpit matrẽ ⁊ facit ei perdere virginitatẽ. Quinto cõterit̃ sicut triticũ cõterit̃ inter duas molas: ita homo inter terrã ⁊ aerem. Sexto ꝙ fugit velut vmbra: vñ vmbra fugit si q̃s velit eã capere: ⁊ quãto magis curret post vmbrã: tãto magis vmbra fugiet: ita est de vita hois: qꝛ semp̃ quãto magis viuim⁹ tanto magis vmbra fugit a nobis ⁊ appropinq̃mus morti. ¶ Quinto fleuit in morte: vñ ipse existens in cruce clamauit. Pater in man⁹ tuas cõmendo spiritũ meũ. Luce. xxiij. ⁊ flẽdo mortuus est: testatur hoc beat⁹ Paulus ad Heb. v. di. Qui in dieb⁹ carnis. s. passionis sue p̃ces supplicationesq̃ ad eũ q̃ possit illũ saluũ facere cum clamore valido ⁊ lachrymis offerẽs exauditus est ꝓ sua reuerẽtia. Et ratio est: vñ dicit Beda sup̃ Thomã. c. vj. ꝙ in cruce venit demõ. s. lucifer et voluit rapere xp̃m: sed statim xp̃s rapuit ipsum cũ vellet fugere cognoscẽs ip̃m esse deũ et ita intrauit in infernũ ligare eum. Qđ aũt demon venerit in cruce in morte xp̃i ptz per ipsummet christũ dicentẽ Jo. xv. Uenit em̃ princeps mũdi huius: ⁊ in me non habet quicq̃. Et ideo qꝛ xp̃s sciebat ꝙ demon veniret in morte cuiuslibet fleuit. Pro quo sciendũ ꝙ demones veniũt ad mortẽ cuiuslibet p̃terq̃ in morte virginis Marie: ⁊ ibi tẽtant de fide: ipsi em̃ habẽt intellectũ: ita subtilẽ ꝙ faciunt argumẽta quasi insolubilia cõtra fidẽ: vñ Attonit⁹ esset vn⁹ laicus si plures magistri in theologia disputarent cõtra ip̃m: hoc tñ faciunt demones cõtra omnes in passu mortis. Ubi nota exẽplũ de quodã magistro in theologia qui satis duxerat bonã vitã: dum aũt esset in articulo mortis: ⁊ essent ibi p̃sentes multi clerici ⁊ magni qui orabãt ꝓ eo ⁊ dicẽdo letanias dicerent pater de celis de⁹ miserere ei. Cũ aũt vltra procedẽtes sancta Maria ora ꝓ eo: ⁊ qñ vltra sctã virgo virginũ ora ꝓ eo tũc clamauit ille magister alta voce: o nõ noietis eã. Illi vero q̃ aderãt attoniti super hoc verbo orauerũt ⁊ statim magister dixit. O de⁹ qꝛ demões fecerũt mihi argumentũ: ꝙ virgo Maria nõ fuit v̄go post partũ: sed ipsa virgo Maria venit ⁊ soluit argumentũ ⁊ modo vado securus ad paradisum: et ideo bonũ est semp̃ dicere credo in obitu cuiuscũq̃ fidelis christiani ⁊ cõfiteri fidẽ ꝓ eo: ⁊ iõ cõfiteamur quotidie nostrã fidẽ ⁊ non ponamus errorẽ in corde: ⁊ ita de⁹ iuuabit nos. vnde ad Rom̃. ix. Si toto corde credideris qꝛ de⁹ excitauit illũ a mortuis saluus eris: corde em̃ credere ad iustitiã: ore aũt confessio fit ad salutem. Et ideo xp̃s sciẽs ꝙ ista tẽtatio infligeret̃ morientib⁹ fleuit.

¶ De fraternitate que quintuplex in natura reperitur. Distinctio. lxix.

Fraternitas quintuplex reperit̃ in natura.
Prima est humanalis.
Secunda est spũalis.
Tertia est demonialis.
Quarta est angelicalis.
Quinta est diuinalis.

¶ Prima ergo fraternitas est humanalis que venit per naturã: nã scitis ꝙ duo generati ex vno patre ⁊ vna matre: tales sunt duo fratres per naturã. Itẽ omnes xp̃iani sarraceni ⁊ Judei sumus fratres ex Adam ⁊ Eua descẽdentes: angeli aũt nõ habent istã fraternitatẽ: qꝛ om̃es fuerũt creati simul ⁊ vna die: nec vnus generat̃ ab alio: ⁊ sic non est fraternitas inter eos: ⁊ sic potuisset deus facere de nobis sed noluit: ideo vt habeam⁹ fraternitatẽ qꝛ oẽs sumus ex vno patre ⁊ vna matre: et istã singularitatẽ habẽt viri et mulieres. Et ideo d̃r Gen̄. j. Creauit de⁹ hominẽ ad imaginẽ suã masculinuz ⁊ feminã creauit eos: sed diceret aliquis istud nõ est simpl̃r in hoie: qm̃ hoc sil̃r hñt aĩalia ⁊ alie bestie: nã sunt masculi ⁊ femine vt puta leo ⁊ leena: bos et vacca: mulus et mula: ⁊ sic de alijs aĩalibus. Dico tibi ꝙ verũ est ꝙ deus in oĩb⁹ aĩalibus creauit masculinũ ⁊ feminã: sed in hoĩbus p̃mo creauit masculũ solũ. s. Adam ⁊ ex eo ex

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

traxit femina: nam ex vna costa Ade formauit Eua. Et nō creauit eam de capite nec de pede sed de costa. Cui⁹ ratio est: qm̄ si formasset eā de capite ipa voluisset dominari in domo: nec de pede ne vir eā tāq̄ seruā teneret: sed formauit eā de latere ad dandum intelligi q̄ est socia z dz eā maritus diligere z honorare tāq̄ parem: secus autē in alijs aialibus. Mā simul fuit creat⁹ masculus z femina: et nō dr Act. xvij. Deus q̄ fecit mundū z oia q̄ in eis sunt: hic celi z terre cū sit dñs non in manufactis tēplis habitat: nec manibus humanis colit indigēs aliquo cum ipse det oibus vitā z inspirationē et oia fecit q̄ ex vno oē hoim gen⁹ inhabitare super vniuersam faciē terre: z ita nos habemus istā singularitatē. s. fraternitatez humanalē quā nō habēt angeli. Sed circa istam partē notādum est mozaliter: q̄ ideo habem⁹ istam singularitatē. s. q̄ simus cūcti ex vno hoie vt sim⁹ cōcordes et nō habeam⁹ odiū nec diuisionem nec etiā malā voluntatē inter nos: nā si habeamus inuidiā vel inimicitias tā sum⁹ diuisi a fraternitate: z tā facim⁹ cōtra ordinationē dei: qm̄ angeli qui nō habent istā singularē fraternitatē nō habēt inter se discordiā: immo vn⁹ angelus nūq̄ cōtradicit volūtati alterius: sed semp sunt in pace z cōcordia. Et ideo dr Job. xxv. Potestas z terror apud deū est q̄ facit cōcordiā in sublimib⁹ suis nunquid est numerus militū eius. Sed nos facim⁹ totū contrariū: nā occidim⁹ nos z habem⁹ malā intētionem vnus cōtra alīū. Et tā alia bruta z fere in nemoribus z montibus habēt inter se pacē z cōcordiā: z nos oēs sumus inimici: nam quilibet deliberat quō possit alīū decipere et dicere falsum testimoniū cōtra proximū: z sunt in culpa illi qui dant occasionē q̄ fit cōtra ꝓpter mulieres z oia erunt super capita eorū. Et circa istā partē dicā vobis vnuz exēplum: nā si hic sint plures anuli z pona vnā chordā in illis anulis: si trahat illā chordā oēs anuli sequūtur me. Sic est qm̄ mulier dicit marito. O talis dixit mihi vnū verbū iniurte sum: z tūc immediate maritus hz magnū odiū ꝓtra illū: et sic de misdico in modicū incipiūt iurgia: z de oibus his est causa ille qui incipit. Et hoc etiā probat per aliud exēplū qō habet. j. Reg. xxj. z xxij. vbi dr q̄ Dauid qñ erat intuens vent ad ciuitatem Nobe z ibi locutus fuit vnū verbū indiscrete cuidā clerico z dicebat illud bona intētione: et illud venit in aures Doēth que habitabat cū Saul in illa ciuitate z de aurib⁹ Doēth venit ad aures Saul z finaliter ad aures populi: ita q̄ rōne istā fuerūt mortui ꝓles clerici z finaliter plures gētes: z finalr posuit ignē Saul in ciuitate. Et tūc dicit Dauid ꝓout scribit j. Reg. xxij. Ego sum reus omniū aiaruz patris tui. Et sic tu multer vel vir q̄ incipis lites vel iurgia: oīa sunt super aias tua vel illius q̄ incipit: et sic ergo ex quo sum⁹ ex eodē patre et matre debem⁹ inter nos habere fraternitatē: in cuius rei testimoniū: ille sanct⁹ patriarcha z amicus dei Abraham dixit ipsi Loth. Gen. xiij. Me queso sit iurgiū inter me et te: et inter pastores meos: z pastores tuos fratres enī sumus. ¶ Secda fraternitas est spūalis per gratiā: hoc est q̄ venit p gratiā et istā habēt xp̄iani solūmodo et filij ex eodē patre z matre: et pater est Jesus xp̄s: mater vo ecclesia sctā in baptismo. Et isto modo fit ista fraternitas: nā ecclesia est sponsa: de qua dr ps. xliij. Astitit regina a dextris tuis in vestitu deaurato: et venter est fons baptismalis. Pater vero Jesus xp̄s qui est super⁹ z mittit semen suū: vt habeā Luce. vij. Semē est verbum dei z tunc est natus qñ dicit ego te baptizo in noīe patris z filij et spiritus sancti: qm̄ his dictis immediate efficitur filius dei: z sic est maioris dominī filius tāq̄ si esset filius regis Francie vel imperatoris. Et ideo dicitur. j. Joan. iij. Videte qualem charitatem dedit nobis pater vt filij dei nominemur: et simus et ita omnes sumus ex eodē patre et eadē matre. Ex ista rōne dicit xp̄s Mat. xxiij. Oēs vos fratres estis: et patrē nolite vocare vobis sup terrā: vnus enī est pater ve. rc. Et circa istā partē notandū est moraliter: nos cū habem⁹ in sacra scriptura q̄ inter nos debemus habere amorē

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

et dilectionem adinuicem. Et ideo dr. j. Jo. iiij. Hoc mandatū. Et habem⁹ a deo vt q̄ diligit deū diligat ⁊ fratrē suū. Nā cōiter videm⁹ ꝙ aliq̄s amat aliquē ꝓpt̄ suū patrem ergo ꝓpter xp̄z qui est pater noster debem⁹ xp̄ianos diligere. Et ita si diuites haberēt istā fraternitatē semꝑ darēt pauperibus ⁊ nō ꝑmitterēt eos fame perire vel al's mlt̄as necessitates habere quia facerēt eis elemosynam vtputa si quis est ita indigens ꝙ non habet vñ possit seminare vel vineam fodere ⁊ si forte est aliq̄s qui velit ei cōmodare. x. scuta ille ex eis semiabit ⁊ metet ꝓuisionem totius anni ⁊ faciet ille cōmodans maiorem elemosynaz q̄ si daret sibi. xij. denarios: ratio quoniā de illis solū. xij. habebit ꝓuisionez solum vna die sed ex mutuatiōe maius bonum seq̄tur: ⁊ ideo dicitur p̄s. cxj. Jocundus homo qui miseretur ⁊ cōmodat dis. ser. suos in iudicio: quia in eternū nō cōmouebit̄: sz ista misericordia destruitur per vsuram: quoniam aliqui mutuant: sed ex mutuatione recipiunt aliquod interesse vt dicitur in vulgari ⁊ istud vocatur vsura que est contra deum ⁊ sacram scripturaz. Unde dicit̄ Deute. xxiij. Non feneraberis fratri tuo ad vsurā nec pecuniā: nec fruges nec quēlibet aliam rem: sed alieno fratri aūt tuo absq̄ vsura illud quo indiget cōmodabis vt benedicat tibi domin⁹ de⁹ in omni tempore tuo. ¶ Tertia fraternitas est demonialis q̄ fit per culpā. Et declaratur sic: nam lucifer qui erat maior ⁊ fuit primus in excellentia: de⁹ em̄ creauit ipsum bonuz et erat maior in celo: sz recepit vxorē. s. inobedientiam. nā deus dixit illi: o lucifer ego te creaui maiorē ⁊ sic sis contentus ipse dixit intra se o oīa teneo sub pedibus meis: ⁊ super me nihil aliud est q̄ deus o si possem me equiparare deo ⁊ sic isto mō duxit vxorez inobedientiā et ex ip̄a generauit filios. nā dixit alijs angelis. Quid vobis videt̄: ⁊ multi voluerūt ei complacere ⁊ sic hūit filios multos nec tamen post fuit contētus isto: sed fecit peccare Adam ⁊ Euā ⁊ sic nos etiā facit peccare continue quolibet die. Et sic ille q̄ stat in peccato mortali habet fraternitatem demonialez q̄ ex eodē patre ⁊ matre sūt. Et ideo Prouerbi. viij. dicit̄. Qui mollis est et dissolutus in opere suo frater est opera sua dissipantis. Sed circa hec est notanduz quia dicit dissipantis op⁹ ⁊ dic dissipat̄ isto mō vtputa q̄n tu vadis ad diuinos ⁊ diuinas: ⁊ sortilegos ꝓ habendo salutem vel vt inuenias rem perditam tunc enim demon qui scit omnes ꝓprietates herbarum multotiēs deo ꝑmittēte dat sanitatem corporalē vt habeat animaz. Et circa hoc recitabo vnū exemplum q̄d habetur ī vitispatrū: legitur namq̄ ibi de quodā heremita q̄ stabat in deserto in bonis operibus quē diabol⁹ volens decipere apparuit ei in forma angeli boni q̄d bñ pōt fieri vt testat̄ beatus Paulus scd̄e Cor. xj. Ipse autem sathanas transfigurat se in angelū lucis: ⁊ q̄n iste sanct⁹ homo dormiebat multū dicebat ei demon o tantuz dormis: surge fac orationē: item si comedebat dicebat ei non comedas tm̄: finaliter q̄n faciebat aliq̄ que non debebat facere demon dicebat ei: ⁊ sic heremita credebat omnia putando ꝙ eēt bonus angel⁹ ⁊ sic voluit eum decipere: final'r demon fecit ꝙ apparuit illi heremite ꝙ celū esset apertū ⁊ videbat̄ ei ꝙ iudei erāt in paradiso ⁊ angeli ⁊ apl'i ⁊ ceteri scti erāt in īferno ⁊ ipse bonus heremita ꝓpter hāc visionē accepit circūcisionē ⁊ sic mortu⁹ est iudeus et ꝑ ꝯñs dānatus. Et ita apparet quāta bona fecit illi facere ad hoc vt final'r deciperet ip̄m ⁊ ꝑduceret ad dānationē. Itē dicit̄ mollis ille q̄ statim cadit in pctō luxurie: ⁊ maxime cauendū est ne illd̄ peccatū cōmittat̄ cū cōmatrib⁹ nec cū ecclesiasticis sacerdotibus ⁊ religiosis nec cū monialib⁹ nec cū hoīe q̄d est deteri⁹: ⁊ iō ꝑmittunt̄ lupanaria vt dicit Augusto q̄ custodiūt mlieres maritatas ⁊ v̄gines ⁊ alias mulieres. Sz ille que stāt in lupanari dānantur. Et iō est bonū remediuz ⁊ vtile ꝙ separētur: ⁊ longe ponantur ab alijs: ita ꝙ si aliq̄s sit tētatus illo pctō ⁊ vult accedere ad lupanar multa sunt remedia ꝓpter q̄ illa mala volūtas auferet̄ ab eo. nā si trāsit ꝑ eccl'iam accipiat

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

aquã bñdictã vel videat corp⁹ xp̄i vel salutet btãm v̄ginẽ mariã ⁊ isto mõ mutabitur illa mala voluntas et intẽtio ⁊ illd̄ est remediũ. Et caueatis ne sit laqueus vtputa si sint meretrices in hospitijs dicit dissolut⁹. Et declarat̄ isto mõ: nã de⁹ ligauit nos vno ligamine. s. vt custodiamus diem dñicum quia alios dies dedit nobis de⁹ ad laborãdũ ⁊ faciendũ opa ⁊ negocia nostra: ⁊ iõ d̄r Exo. xx. Memẽto vt diẽ sabbati sctifices: et ille q̄ facit ꝯriũ talis d̄r esse dissolut⁹ ⁊ de isto fratre siue demone custodiatis vos. Et iõ Hier. dicit Hiere. ix. Unusq̄sq; a ꝓximo suo se custodiat ⁊ in oĩ fratre suo nõ hẽat fiduciã.

¶ Quarta fraternitas ẽ ãgelicalis q̄ fit per amicitiaz: nã tant⁹ est amor tantaq; charitas quã angeli hñt ad nos ꝙ bene pñt dici fratres nostri. Qm̄ si mulier pregnans est in actu pariendi ⁊ in dolorib⁹ deus immediate vocat vnũ angelum et dicit ei: talis mulier vult parere vadas illico illuc: ⁊ auises te bñ ꝙ illã creaturã bene custodias taliter ꝙ culpa tua vl̄ negligẽtia nõ dãnet̄: ⁊ tũc angel⁹ facit deo gr̄as qr aĩa fctã ẽ ad sil̄itudinẽ dei et sic cõmittit eã sibi et ita anteq̄ mr̄ recipiat filiũ vel filiã sub manib⁹ suis angel⁹ recipit ⁊ sic angelus custodit illã aĩam: qñ em̄ tu comedis bon⁹ angel⁹ custodit te qñ tu dormis bon⁹ angelus vigilat custodiẽs te. Et iõ dicit Dauid p̄s. ix. Angelis suis de⁹ mã. de. te. vt cu. te. in o. vijs tuis. ⁊ ista est bona fraternitas qm̄ scribitur: frater q̄ iuuat̄ a fratre quasi ciuitas firma est. Circa istã auctoritatẽ sciẽdũ ꝙ quinq; sũt q̄ faciunt ciuitatem firmam.

Primo qñ est fossatis circuita.
Scd̄o qñ est muro firmo ornata.
Tertio qñ est gentibus stabilita.
Quarto qñ est armaturis bene ꝓuisa.
Quinto qñ est victualib⁹ v̄tuose dotata.

¶ Et ista oĩa dat angel⁹ aĩe: primo angelus dat ei vallũ siue fossatũ: ⁊ primo qñ ponit añ suã imaginationẽ timorẽ mortis: ⁊ penaꝝ inferni. Scd̄o murat eam et hoc facit qñ ponit in intentiõe ei⁹ ꝙ obseruet decem precepta dei scz ꝙ nõ accedat ad diuinos ⁊ ꝙ obseruet diem dñicam. Tertio stabilit eã gentibus armorum ⁊ hec sunt opera bona: scz ieiunare missaz ⁊ sermonẽ audire. Quarto apponit armaturas: scz multotieus confiteri Quito apponit victualia: scz recipe sepe corpus christi. Et ideo dicit̄ in p̄s. Panẽ angeloruz manducauit hõ ⁊c. ¶ Quinta fraternitas est diuinalis q̄ fit per miam hoc est ꝙ deus factus est frater nr̄. nam ipse voluit recipere carnem humanã in vtero virginis. Ei iõ dicitur Gen̄. xxxvij. Frater enim ⁊ caro nr̄a est: qd̄ factũ confirmat sanctus ad Hebre. ij. di. Qui em̄ sanctificat ⁊ qui sanctificantur ex vno omnes propter quam causam non confundit̄ fratres eos vocare di. Narrabo nomen tuũ fratrib⁹ meis in medio ecclesie laudabo te. Et ex hoc verbo trahitur moralitas: qm̄ qñ iesus xp̄s proferebat aliquod v̄bũ loquẽdo de patre semp̄ loq̄bat̄ cuz magno honore non iurare nõ renegare: ⁊ ideo dicit Mat. xvj. Quid ꝓdest homini si vniuersum mundũ lucretur aĩe v̄o sue detrimẽtũ patiat̄. Item dicit in medio eccl̄ie: ⁊ hoc dicit ꝓ presbyteris: qui scz non debent esse venatores nec intrare tabernas nec ludere ad taxillos: nec tenere concubinas: ⁊ debent venari in villis animas non lepores vel ꝑdices in nemore. Uñ de illis qui tenent malam vitam: nec viuunt vt debent mirandum est q̄plurimũ quando veniũt ad dicendum missam quare demones non suffocant eos qm̄ angeli sunt ibi in magna multitudine: ⁊ qñ ille q̄ indign⁹ ẽ tenet corpus christi in manibus suis dicunt angeli: o deus ⁊ quare non das nobis licentiam vt occidamus istum proditorem: ⁊ deus respondet s̄m ꝙ scriptũ est Ezech. xviij. Nolo mortem peccatoris: sed vt conuertatur ⁊ viuat. et de ista fraternitate dicitur Ro. viij. Quos presciuit ⁊ predestinauit ꝯformes fieri imagini filij dei vt sit ipse primogenitus in multis fratribus: cui⁹ fraternitatis nos participes faciat dñs noster iesus xp̄us qui in trinitate perfecta viuit ⁊c.

¶ De septem gaudijs que virgo maria habuit de filio suo iesu Christo ⁊ de totidem doloribus quos pro ip̄o pertulit.

Distinctio. lxx.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Gaudia septē virgīs marie que habuit de filio suo iesu christo ⁊ totidē dolores quos ꝓ ipso pertulit. Gaudium autem primum fuit in conceptione filij dei.

Scd̄m fuit in partu siue natiuitate.

Tertium in adoratione regum.

Quartum in resurrectione.

Quintum in ascensione.

Sextum in missione spūs sancti.

Septimum in ꝓmissione glorie.

¶ Primum ergo gaudiū virginis marie fuit de filij dei cōceptiōe. Ubi sciēdnz ꝙ beata virgo maria stans in oratione ⁊ contēplatione sua legebat illam ꝓphetiam Esa. que est in septimo capl̄o. Ecce virgo cōci. ⁊ pa. fi. ⁊ vocabis nomē eius emanuel: qd̄ idem est ꝙ nobiscū deus: qꝛ erit nobiscum in humanitate: loquebat̄ tunc de futuro. Et tūc dicit beata virgo in oratione gaudens. O deus q̄ erit illa vigo placeat vobis deus ꝙ ego possim illam videre ⁊ detis mihi gratiā vt tam pure possim viuere vt sim digna esse ei⁹ ancilla ⁊ ei seruire. Quibus dictis affuit gabriel angel⁹ qui dixit ei. O benedicta quia vos estis illa virgo: ipsa vero quasi attonita gauisa est multum: et gabriel ostendit sibi litteram quā sibi mittebat deus: scz Aue gratia plena dn̄s tecum. Et immediate postq̄ ipsa prebuit consensuz filius dei fuit incarnatus: dū vero ipsa sentijt se concepisse dei filium sicut ipsa solebat in oratione prius oculos suos sursum leuare: ⁊ aspicere celuz ⁊ tunc respiciebat vterū suum ⁊ pre gaudio fecit cātilenā. s. magnificat aīa mea dn̄m: ⁊ exultauit. i. extra saltauit magno gaudio: ⁊ istud fuit primum gaudium ⁊ vna pars. Sed statim fuit alia pars: scz doloris. Ubi sciendū ꝙ Joseph sponsus eius videns eam p̄gnātē fuit zelotipus intm̄ ꝙ dicit̄ Mat. j. quod voluit eaz dimittere. Et virgo maria tristabat̄ de errore Joseph viri sui: sed nolebat reuelare secretū cōceptionis: quia timebat vanam superbiam ⁊ gloriam: mater vero eius scz sancta Anna petebat ab ea quō esset pregnans ipsa vero nolebat reuelare misterium ⁊ tūc flebant anna ⁊ Joseph: dicebat enim intra se. Ego nunq̄ tetigi eaz corporaliter ⁊ ab alia parte cōsiderabat eius sanctitatē: tunc beata virgo vidēs eoꝝ turbationē orauit dn̄z di. Domine placeat vobis reuelare sponso meo modum conceptionis ⁊ geniture. Tunc angelus dixit ioseph Matth. j. Joseph fili Dauid noli timere accipere mariā coniugē tuam. Quod enim in ea natū est de spū sancto est pariet enim filium ⁊ vocabis nomen eius iesum: et ecce alia ps. s. luct⁹: ⁊ illd̄ est speculatiuū. Sed videamus moralitatem in sponsis de nouo coniugatis qn̄ se diligūt: vn̄ non debet mulier gaudere nimis quando nubit cum sponso: sed debet cogitare ⁊ timere vtrum ille sit zelotip⁹: ⁊ vtrū habeat pueros aut mutos aut claudos aut gilbosos et vtrum habebit eā odio. Similiter vir debet cogitare ⁊ timere ꝙ mulier sit meretrix vel deuastatrix bonorum ⁊ ita debet miscere dolorem cū gaudio recurrendo ad deum cū timore dicēdo: dn̄e de⁹ placeat vobis vt velitis nos confirmare in amore ⁊ beneplacitis vestris ⁊ ne discedamus vnus ab alio per irā aut al̄s: sed stemus semper in bona pace ⁊ charitate: ⁊ ita faciebant antiquitus boni homines ꝓut dicitur Tho. v. Accesserunt ad cōuiuiū ⁊ cuz timore dn̄i nuptiarū cōuiuium exercebant. ¶ Scd̄z gaudium fuit de partu siue natiuitate: alie enim mulieres pariūt cuz dolore: sz v̄go maria peperit cū maximo gaudio. Sciēs nāq̄ ipsa ꝙ nouem mensibus stabat in vtero illis transactis quia portauit xp̄m nouē mensibus: ⁊ septē diebus numerando dies ꝓ mense: vn̄ dicit scriptura Sap̄. vij. Suz quidē ⁊ ego mortalis hō similis omnibus: ⁊ ex genere terreno illi⁹ qui prior factus est ⁊ in ventre matris figuratus sum caro decē mēsiuz tēpore coagulatus suz loquit̄ in spiritu de xp̄o. Tunc vero in partu splēduit ei⁹ facies quam videns Joseph dicit o benedicta apparet ꝙ vultis parere ita dicit illa ⁊ statim peperit sine dolore quocūq̄ ⁊ gauisa est. Et dicit beat⁹ Ambro-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

sius ꝙ osculabatur filiũ ⁊ gaudebat etiã de cantu ãgeloꝝ ⁊ tũc cõpleta fuit prophetia Esa.xxxv.ca.dicentis. Germinãs germinabit ⁊ exultabit letabunda: ⁊ laudãs gloria libani data est ei decor carmeli ⁊ saron.i.doloris sine dolore. Sed dolor fuit in circũcisione: sciebat enim virgo maria ꝙ figure veteris ⁊ noui testamenti erant ꝓphetie vite christi. Tunc euntes ad templum Joseph iuit quesituꝫ Rabby vt circũcideret iesum tũc sciuit virgo maria ꝙ vnꝰ ex discipulis suis in passiõe iret quesitũ principes ꝑ capiẽdo eum ⁊ qñ venit Joseph cũ Rabby cognouit ꝙ Judas veniret cum principibus. Et quãdo dixerũt postea beate marie ꝙ expoliaret eũ cognouit ꝙ expoliaret ad crucifigẽduꝫ: ⁊ qñ sciderũt mẽbrũ tũc clamauit puer et ipsa etiã clamauit: sciẽs ꝙ eiꝰ caro scideret cũ clauis: ⁊ lãcea et tũc exiuit sãguis quẽ ipa recepit in velis ad denotadũ ꝙ ipa in passiõe reciperet sanguinem stillantẽ a brachijs ⁊ pedibus xp̃i: ⁊ post vnxerũt ad denotandũ ꝙ vnctꝰ poneret in monumẽto: ⁊ idcirco sciẽs ista flebat: vñ de ipa fuit verificata ꝓphetia illa Tho.xij. Flebat irremediabilibꝰ lachrimis mater eius di. Heu me fili quid te misimus pegrinari lumẽ oculorum nostroꝝ baculuꝫ senectutis solatium vite nostre. Et ecce scdm luctũ vbi habemus moralitatem ꝙ non tm̃ gaudeamus post partũ qn̄ corrigamꝰ pueros cogitando vitã quã possunt ducere. Et ideo debent eos corrigere parentes ⁊ docere: p̃mo facere signũ crucis deinde credo. Ad qd̄ hortat̃ eos Paulꝰ apostolus ad Ephe.vj.di. Patres nolite ꝓuocare ad iracundiaꝫ filios vestros: sꝫ educate illos in disciplina, ⁊ timore domini. ¶ Tertiũ gaudiuꝫ fuit de adoratiõe regum: vbi sciendũ ꝙ virgine maria exñte in illo loco vbi peperat sola cum puero ⁊ Joseph non erat sicut dicit glosa super illud Matth.ij. Inuenerunt puerũ cum maria matre eius: nota dicit glo. ꝙ non erat Joseph. Tunc affuit stella: ⁊ tres reges cum comitatu suo et strepuit ciuitas bethleem ⁊ venerunt ad locum: et adorauerũt puerũ. Et osculati sunt pedes. Et virgo maria gaudens letabatur. Et tunc fuit cõpleta prophetia Esa. lx. Ambulabunt gentes in lumine tuo ⁊ reges in splendore ortus tui leua in circuitu oculos tuos ⁊ vide omnes isti congregati venerunt tibi ⁊c. Et istud fuit gaudium: sed statim venit dolor: quoniã post recessum venit angelus in nocte: et dixit Joseph surge: ⁊ accipe puerũ ⁊ matrem eius et fuge in egyptum: quoniam herodes vult puerum occidere. Et v̄go maria iam surrexerat vt oraret et puer dormiebat. Tunc venit ad eam Joseph flens ipsa vero dixit ei: o domine mi q̄d habetis debetis enim gaudere et nõ flere: quia deus est natus in societate vestra. O benedicta inquit Joseph fugiamus: quia angelus dñi dixit mihi ꝙ herodes querit puerum ad perdendum eũ. Tunc fugerunt media nocte ab bethleem in egyptum vbi steterunt.vij.annis inter infideles. ⁊ completa fuit prophetia Dauid p̃s.liiij. Cor meũ conturbatum est in me: ⁊ for.mea cecidit super me ⁊c. vsq; ibi et mansi in solitudine. Ecce alia pars: scꝫ luctus vbi possumus notare moraliter ꝙ sicut fleuit virgo maria stando inter infideles ita debent flere excommunicati extra fideles vel ecclesiam positi: qui dicunt̃ sicut infideles: vnde si frater tuus ecclesiam non audiuerit sit tibi tanq̄ ethnicus ⁊ publicanꝰ Mat.x. ¶ Quartum gaudium fuit de resurrectione vnde certa erat v̄go maria ꝙ resurgeret tertia die: et sciebat etiam horaꝫ sicut patet in sermone de resurrectione ꝓpter ꝓphetiam Dauid: vide ibi vnde in vespere pasche pluries visitabat fenestram respiciendo si erat dies: quia ipsa bene sciebat ꝙ in aurora debebat resurgere filiꝰ suus. Et vltimate videns ꝙ erat aurora cognouit ꝙ resurgebat: ⁊ gauisa est. Tunc immediate venit gabriel et non dicit sibi salutando eam vt consueuerat Aue maria: sꝫ dixit illud quod reuelatum fuit beato Gregorio: scꝫ regina celi letare ⁊c. et gauisa est. Et tunc intrauit christus ⁊ osculatꝰ est eam: et intrauerunt etiam omnes aĩe q̄s xp̃s extraxerat d̄ limbo. sicq; apparet

nota

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

¶ Quartuz gaudiū sed statim affuit dolor. s. qñ christ⁹ recessit ab ea: ipsa statim misit quesitū aplos quib⁹, dixit ꝙ filius suus resurrexerat: qui dixerūt bona vita sit vobis dña quasi yronice loquentes ⁊ noluerūt credere: tūc ipsa contristata est propter duritiā ipsorū. Et ꝙ noluerunt credere ptz Mar. vlti. Exprobrauit incredulitatē ipoꝝ ⁊ duritiā cordis: qꝛ his q̄ viderāt eum resurrexisse nō crediderāt. Ubi notandū moraliter ꝙ si sumus mortui in pctō oportet ꝙ stemus ꝑ tres dies sicut xp̄s: primo in cōtritione: scdo in confessione: tertio in satisfactione: ⁊ sic humiliter gemere ⁊ confidēter perseuerare sicqꝫ resurgemus ad gloriā: doleam⁹ ergo ⁊ faciam⁹ qđ dicit apostolus ad Galathas vlt. Opus autē suū probet vnusquisqꝫ. ¶ Quintū gaudiū fuit in ascēsione. Ubi sciendū ꝙ in mōte oliueti existētibus christo maria virgine ⁊ oībus sanctis qñ xp̄s incepit ascēdere vidēs beata virgo angelos ⁊ sanctas aīas gauisa est sciens ꝙ ascēdebat regnatū super oīnes creaturas: et ita gaudebāt oēs. Uñ Luc. vlti. testat̄ hoc dicēs dū benediceret eis recessit ab eis ⁊ ferebat̄ in celū ⁊ ipsi adorantes regressi sunt in hierusalē cū gaudio magno. Sed statim post fuit luctus vnde in crastinū videns virgo maria ꝙ nō videbat xp̄m benedictū filiū suū visitabat loca per que christus trāsierat ⁊ cū magno dolore dicebat. O domine iesu fili dulcissime qñ videbo vos. Et fuit completa ꝓphetia Cāti. v. Adiuro vos filie hierusalē si inueneritis dilectū meū annuncietis ei qꝛ amore langueo filie hierusalem. i. creature angelice. Ubi habemus moralitatē ꝙ debemus cū desiderio appetere paradisum ⁊ desiderare sicut virgo maria ⁊ gaudere de gaudio qđ ibi habebim⁹ a quo tñ sum⁹ exules ī hac valle miserie inter bruta aīalia et feras sicut sunt lupi: vrsi: leones: vulpes ⁊c. Et tale desideriū habebat ipse Dauid q̄ tñ fuit ita gloriosus ⁊ potens ꝙ nunqꝫ fuit deuict⁹ in bello ⁊ vrsos: lupos et leones interficiebat qñ rapiebāt oues ei⁹ ⁊ erat ita diues ꝙ Salomoni filio suo dimisit centū quintalia auri: et in argento mille milia: et cū hoc reputabat se pauperez ⁊ exulē. vnde dicebat p̄s. xlj. Quēadmodū desiderat ceruus ad fontes aquaruz ita desi. aīa mea ad te de⁹ ⁊c. vsqꝫ ad finē: qꝛ tot⁹ ille p̄s loquit̄ de exultatiōe. vñ dicebat quēadmoduz ⁊c. qñ veniā. illud dicebat suspirādo. fuerunt mihi la. mee pa. die ac nocte: qꝛ qñ cibaria ponebant̄ coram ipso in mensa nō gloriabat̄ in delitijs cibariorū immo flendo contēnebat illa cibaria contēplando delitias paradisi. Etiā qñ ponebat̄ in lecto a milibus amare flebat: et militib⁹ admirātib⁹ dicebat. Ego fleo qꝛ timeo ꝙ delitie hui⁹ cubiculi faciāt mihi perdere quietē ⁊ sedez celestis regni. et ideo Dauid qui erat ita potēs semper timebat ⁊ sepissime flebat contēnēs delitias huius mūdi ⁊ sperās ⁊ aspirās ad delitias paradisi: ergo faciamus nos ita. ¶ Sextum gaudiū fuit in missione spiritus sancti: vbi sciēdū ꝙ tāta fuit dulcedo in receptiōe gratie spiritussancti ꝙ nō pōt cōprehēdi: possum⁹ tñ aliquomodo meditari cogitando quomodo ꝑsona deuota qui de vna gr̄a spiritussancti habet tantā dulcedinē quāta fuit illa dulcedo in qua fuit effusa tota dulcedo spūssancti. vnde poterat qui illa dulcedinē recipiebāt dicere illud Sap. xj. Quā bonus ⁊ suauis est domine spiritus tuus. Sed statiz affuit dolor quia statim post receptionē spiritussancti apostoli ⁊ discipuli fuerūt dispersi ꝑ vniuersum mundū ⁊ verberabant̄ ⁊ occidebantur et qm̄ nūtiabat̄ btē virgini marie tristabatur apl̄i tñ gaudebāt a cōspectu cōsilij qm̄ digni ⁊c. Ubi possumus notare moraliter ꝙ si quis habeat gratiā spiritussancti in se statim ꝑsequit̄ ab alijs cuiuscūqꝫ gradus aut cōditionis existat: ⁊ tunc talis debet dolere de vita illoꝝ qui eum deridēt sꝫ debet gaudere de irrisione sua: qm̄ nullus volens pie viuere erit sine persecutiōe. testat̄ hoc Paulus apostolus ad. ij. Thim̄. iij. di. Oēs qui pie volunt viuere in christo persecutionē patiūtur. ¶ Septimū gaudiū fuit de ꝓmissione glorie qñ nūtiauit angelus ꝙ parerat se qꝛ iesus xp̄s bñdictus veniebat ipsam quesitū vt ascēderet secū sursum ad glo-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

riam paradisi:tūc gaudia est multū cogitans de visione filij sui ⁊ q̄ haberet gloriā ꝑpetuā ⁊ tantā in paradiso quantam decet matrē regis supni:vnde verificata fuit ꝓphetia Hiere.xv.Factū est verbuz tuū in gaudiū ⁊ letitiā cordis mei. Sed ītati affuit dolor: vñ ipsa nūciauit aplis ⁊ alijs mulieribꝫ que fleuerūt vbertim:⁊ fuit verificata ꝓphetia Job.xxx.Flebam quondā sup eo q̄ afflictus erat ⁊ cōpatie batur aīa mea pauperi. Ubi habemꝰ documentū morale.s.vt cōdolcamꝰ ⁊ cōpatiamur afflictis:⁊ martime illis qui indigent.s.existētibꝰ in purgatorio:q̄ minor pena coꝝ est maior quacūq̄ tēporali. Et ecce gaudia cū oppositis suis doloribꝰ. Sed vltimo in paradiso habuit et habebit gaudiuz q̄ō carebit sine admixtione cuiuscūq̄ doloris. Ad q̄ nos perducat Iesus filius eius. Amen.

¶De tribus generationibꝰ que in christo reperiuntur. Distinctio.lxxj.

Generatōes tres inueniuntur christi.
Quarum prima est eterna in sua deitate.
Secūda est i nīa hūanitate.
Tertia est spūalis in vera sanctitate.

¶Scōm primā dicitur filius dei patris oīpotentis:ſm scōam filiꝰ virginis excelentis:ſm tertiā cuiuslibet pſone penitētis. ¶Prīa ergo generatio est q̄ pater ipm gignit producendo eternaliter dando sibi eandē deitatē ⁊ eādem essentiā et substantiā quā ipse habet:⁊ est eadē deitas in patre ⁊ filio ⁊ spū sctō:⁊ ista gnatio est incōprehēsibilis de qua loquit Esa. cū dicit.Gnationem eiꝰ quis enarrabit. Et loquit ſm q̄ dicit dns hiero.de generatione eterna:sed tn̄ ḡnis ista generatio sit incōprehēsibilis pōt tn̄ dari exēplū.s.de sole q̄ producit radiū ⁊ ipm radiū gnat:⁊ radius nunq̄ a sole separat. Cuz ergo ille q̄ gnat dicat̄ pater:⁊ q̄ gnat filiꝰ ita sol ꝺr pater ⁊ radi⁹ filiꝰ:ita est de deo patre ⁊ filio:de quo ad Heb.j. Qui cū sit splēdor glie ꝺr eīm radiꝰ qm̄ sicut sol mittit radiū ipm a se nō separādo:ita pr̄ mittit filium incarnari ab eo nō separādo:⁊ sicut a sole gnante ⁊ radio gnato ꝓcedit calor:ita a pre ⁊ filio ꝓcedit spūsctūs: et ita habet ista gnatio eterna de q̄ loquit Dauid ps.ij. Dns dixit ad me fi.meꝰ es tu ego hodie genuite. Postu.a me ⁊ dabo ti.gen. he.tu.ac. Hēres sūt hereditas q̄ data est xp̄o:ſz possessionē dabit termios terre.i. finē mūdi:tunc eīm possidebit suos. dicit ego hodie genuite. Ex quo pōt elici vna ꝙō moralis.s.q̄ nullꝰ sctūs potuit nec poterit stare in paradiso nisi p vnū diē:⁊ rō est qz nūq̄ fuit nec erit in paradiso ni si vna dies.s.eternitatis dei q̄ semp fuit et erit. In isto aūt mūdo sunt multi dies artificiales ⁊ naturales:⁊ hoc ꝓpter reuolutiōz solis:attn̄ si sol semp maneret firmus in arce celi ⁊ semp luceret nō dicerētur diuersi dies ſz solus dies. Dicit etiā dabo tibi gētes ꝛc. Ubi sciendū q̄ filius vnicus pr̄i p rectā lineā ⁊ rōnē ꝺz esse heres vniuersoꝝ q̄ pater possidet:⁊ tn̄ multotiēs impedit ab inimicis ne illā possi deat hereditatē:ita est de xp̄o filio dei q̄ est heres oim q̄ sunt dei cū sit eiꝰ filiꝰ.put dicit Apl's ad Heb.j. Quē ꝓstituit heredē vniuersoꝝ ꝛc. Attn̄ impedit in possessione:ḡnis eīm oēs gētes tā xp̄iani q̄ indei ⁊ sarraceni debeāt eē p rectā hereditatē sibi:tn̄ plures sunt inimici ipediētes possessionē sui. Et ꝓncipal's sunt septē inimici q̄si septē capitanei q̄ quotidie bellāt ꝭ xp̄m ipedientes eiꝰ possessionē. Primꝰ capitaneꝰ est leuiathā q̄ ꝙ superbiā bellat: vide eos alibi:⁊ ita possidēt mundū:sed in terminis terre.i.in indicio xp̄s oēs possidebit p iustitiā ipsos dānādo:⁊ dicit terminos in plurali,ꝓpter duos modos gētiū.s.bonoꝝ ⁊ malorꝝ:⁊ est ad hoc auctoritas Dauid ps.lxxv. Oēs gē.q̄scūq̄ feve.⁊ adorabūt ac. Adorabūt boni gratſ: mali aūt coacti.qz cognoscēt xp̄m cē dñz oim. ¶Scōa gnatio xp̄i est in nīa hūanitate ⁊ ista fuit q̄n assumpsit nr̄am hūanitatē in vteroꝝ gis marie ⁊ incarnatio vocat̄ gnatio ⁊ est ꝓpria:qz cū esset filiꝰ dei eternꝰ ⁊ purꝰ deꝰ tūc tn̄ factꝰ est hō. Et de ista gnatiōe ꝺr Gen.xv. Scito ꝓnoscēs q̄ peregrinū futurū sit semen tuum in terra nō sua ⁊ subjciēt eos seruituti ⁊ affligēt quadringēnis ānis:verūtn̄ gentē cui

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

seruituri sunt ego iudicabo: et post hec egredietur cum magna substātia: tu aūt ibis ad p̄res tuos in pace sepult⁹ in senectute bona: gn̄atiōe aūt quarta reuerteť huc. Ista dixit de⁹ Abrahe loquēs de bonis viris sicut ip̄e abrahā erat ⁊ illis qui imitabanť eū. Dicit ḡ de bonis ꝙ erunt peregrini in terra nō sua. s. in limbo inferni vbi erāt ante aduentū xp̄i: ⁊ ille limbus inferni nō erat ꝓprie terra bonorū sed bene malorꝝ. Et dixit: quarta aūt generatione reuerteť huc. s. ad paradisum vbi ego sum. Sed quare dicit quarta generatione. Sciendū ꝙ quattuor sūt gn̄ationes hūane. Prima fuit hoīs sine muliere: ⁊ ista fuit Ade. Scd̄a fuit mulieris sine hoīe et ista fuit Eue. Tertia fuit de viro ⁊ muliere simul: ⁊ ista cayn ⁊ abel et oīm nostrū. Quarta fuit viri de muliere sine viro: ⁊ ista fuit xp̄i in v̄gine: ⁊ de ista loquiť auctoritas. Scito prenoscens ⁊c. Et de ista possumus rn̄dere qn̄ queriť in euāgelio Mat. xxij. Quid vobis videť de xp̄o cui⁹ filius est dicēdo ꝙ virginis marie. vn̄ Esa. vij. Ecce v̄go ꝯci. ⁊ pa. fi. ⁊ vo. no. eius ema. Ecce est excitatiuum. q. d. Apponite aures ⁊ corda vr̄a ad intelligendū. s. ecce virgo ꝯcipiet. Et nō est mirum si virgo cōciperet: qꝛ auelana ⁊ nux cōcipiūt grana sine cōmixtione: ⁊ sequiť pariet: qd̄ nō est mirum: qꝛ sicut radius solis penetrat vitrale sine corruptione: immo recipit magnū decorem: ita emanuel. i. nobiscū de⁹: qꝛ tunc fuit nobiscū: vnde moraliter possum⁹ de ista gn̄atiōe habere modū ꝑ quem possum⁹ fieri filij dei: nā sicut angelus portauit salutationem virgini marie ⁊ tūc incarnat⁹ fuit filius dei: ita in baptismo sumus filij dei per verbū sacerdotis qui intelligiť ꝑ angelum: qm̄ sacerdos dꝫ esse angelicus in vita ⁊ totus sp̄ualis: ⁊ si sit sp̄ualis nō viuet corporaliter qm̄ sp̄us carnē ⁊ ossa nō habet. Lu. xxiiij. Et ideo caueant ne sint carnales sed angelici: iuxta verbū Malachie ꝓph̄e. c. ij. Labia sacerdotis custodiunt scientiam ⁊ legem requirent ex ore eius: qꝛ angelus dn̄i exercituū est: ⁊ sicut angelus corā virgine maria dixit verbū salutationis: ita sacerdos existens ante fontem baptismi dicit verba quibus sumus filij dei geniti ex ei⁹ sponsa. i. eccl̄ia virgine: vnde Jo. j. Dedit eis ptātem filios dei fieri his q̄ credunt in noīe ei⁹ ⁊c. Et ideo cū simus filij dei debemus nos custodire ab inquinamētis ⁊ īmūdicijs pctōꝝ. ad Ro. viij. Ipse em̄ sp̄us testimonium reddit sp̄ui nostro ꝙ sum⁹ filij dei. Si aūt filij ⁊ heredes: heredes quidem dei: coheredes aūt xp̄i. Cū ergo sim⁹ filij dei non est mirū si statim post baptismū morientes vadūt ad paradisum cū sint filij dei quibus debeť hereditas: vn̄ Dauid p̄s. cxvj. Cum dederit dilectis suis somnū ecce here. ⁊c. Ecce dicit īmediatiōem inter morientez ⁊ paradisum: qm̄ statim post obitū volat ad paradisuz sine mediatione. Qua rōne pōt repelli error mulierū dicentiū infantem pati penam in purgatorio ꝓpter penā matris: ⁊ ideo cū moriť paruulus pater et mater debent gaudere ⁊ festinare melius q̄ in die nuptiarū ⁊ nō flere: sicut nō fleret rusticus videns filium suū in curia regis: ⁊ ideo nō fleant nec tristenť ꝓpter mortem filiorꝝ suorꝝ paruorū: qꝛ si flent nō est signū boni xp̄iani sed gaudeant: iuxta doctrinā Pauli. j. ad Thessal. iiij. Nolum⁹ aūt vos ignorare fratres de dormientibus vt nō cōtristemini sicut ⁊ ceteri qui spem nō habent. Et hoc ostendit xp̄s in die passionis sue cū mulieres sequentes flerent de morte ꝓxima ipsius innocētis dixit eis Luce. xxiij. Filie hierl̄m nolite flere sup̄ me sed sup̄ vosipsas flete ⁊ sup̄ filios vr̄os: qm̄ ecce dies venient in quibus dicetis: beate steriles ⁊ ventres qui nō genuerūt. Et ideo dicit ipse iesus alibi de paruulis Mat. xix. Sinite paruulos venire ad me: ta. em̄ est reg. celorū. vbi dicit glosa Remigij. Tāta est labes criminū in hūano genere ꝙ maior pars paruulorū dicitur esse saluandorū. Cui cōcordat beatus Grego. in. iiij. lib. dialogorum. c. xj. dicens in forma. Cū hūanū gen⁹ multis ac varijs sit vitijs subiectū hierl̄m celestis maximā partem ex paruulis vel infantibus arbitror posse compleri. Non est ergo flendū nec dolendū de morte paruulorū cum statim habeāt

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

regnum celoꝝ. ¶ Tertia generatio xp̄i est sp̄ualis in vera sanctitate per quā generationem potest dici filius cuiuslibet penitentis. Unde ille dicitur penitens q̄ cōteritur ⁊ cōfitetur pctā ⁊ facit penitentiam iniunctā: ⁊ talis cum esset prius habitaculum demoniorū: qꝛ pro quolibet pctō mortali dicit̄ habitare in aīa vnus demon: iuxta illud qd̄ dicit̄ Luc.viij. de maria magdalena de qua septem demonia eiecerat: non est tamen intelligendū q̄ essent in ea demones: sed qꝛ habebat septem peccata mortalia ⁊ statim p penitentiam expellit̄ demon ⁊ habitat in aīa xp̄s: ⁊ ita talis penitens dicit̄ concepisse xp̄m ⁊ genuisse. Et de ista gn̄atione dixit Dauid p̄s.xxiij. Hec est gn̄atio querentium deū querentiū faciem dei iacob.i. luctatoris siue penitentis: ⁊ ista est xp̄s: q̄uis ipse sit pater: est tn̄ frater ⁊ filius. Nota historiā que est Mat.xij. Mar.iij. et Luce.viij. Cum predicaret xp̄s infra domū quandā ⁊ virgo maria ip̄m quereret ⁊ nō posset intrare pre multitudine gentiū: dixit illi quidam. Ecce mater tua ⁊ fratres tui foris stant querētes te. Cui respondens xp̄s ait. Que est mater mea ⁊ qui sunt fratres mei: ⁊ extendens manum in discipulos dixit. Ecce mater mea ⁊ fratres mei. Quicūq; enim fecerit voluntatē patris mei qui in celis est: ip̄e meus frater mater ⁊ soror est. Dicit mater: qm̄ sicut cōcepit xp̄m sine dolore: ita cōcipitur xp̄us sine dolore matris.s.aīe: sed nō parit sine dolore. Cōcipitur enim xp̄s quando quis ꝓponit emendare vitam: puta superbus quādo proponit dimittere vanitates. Sed sicut beata virgo concepit per verbum angeli: ita talis penitens in verbo angeli.i.predicatoris cōcipit bonū ꝓpositū ⁊ p ꝯsequens xp̄m: ⁊ ita in cōceptione sumus similes virgini marie: sed parimus.i.agimus pniam cum dolore: ⁊ in hoc sum⁹ dissimiles virgini marie sed sil̄es alijs mulieribus in oībus: cōcipiunt cū gaudio ⁊ pariunt cū dolore: ita penitētes ꝯcipiūt in predicatione ⁊ post pariūt in executione operis. ⁊ de hoc satis clare loquit̄ ꝓphetia Esa. in.xxvj.c.di. Sicut q̄ ꝯcepit cū appropinquauerit ad partū dolēs clamat in doloribus suis: sic facti sum⁹ a facie tua dn̄e: cōcepim⁹ a facie.i.a p̄dicatiōe: qꝛ predicatio d̄r esse facies dei: de qua dixit dd̄ p̄s. xxvj. Tibi dixit cor meū exquisiuit te facies mea: faciem tuam dn̄e requiram. Faciem tuā.i. predicationem. Et sequit̄ ꝑturim⁹: vn̄ parturire est illud cū dolore parere: ⁊ ita facit penitēs qꝛ cum dolore parit.s. qn̄ dimittūt̄ sup̄bevestes. Aliqn̄ ꝓpter timorez illusionē ⁊ alioꝝ ⁊c. Item auarus qn̄ videt thesaurū multū qn̄ hz restituere. Itē luxuriosi: itē iracūdi: item inuidi cū dolore em̄ ꝑturit̄: ⁊ ita pōt itelligi auctoritas Esa. sicut q̄ ꝯcepit ⁊c. parturim⁹.s.cū dolore. Attn̄ si de⁹ facit q̄ ꝓpositū in executiōe ponat̄ tūc poterim⁹ dicere.s. q̄ peperim⁹: ꝑturit aliq̄ cū dolore exn̄s sz parit cū puer exit: breuiter parturire est in dolore part⁹ esse: ⁊ ita q̄ parit erit filius virginis in gloria.

¶ De gloria celesti que est pro aliquib⁹ et contra aliquos. Distin.lxxij.

Gloria celestis est ꝓ aliq̄b⁹ ⁊ cōtra aliquos. Est em̄ pro innocētib⁹ purificatis baptismal̄r: ꝯtra delinquentes criminal̄r. ¶ Prio ergo gl̄ia celestis est ꝓ innocētib⁹ purificatis baptismal̄r q̄ nūq̄ peccauerūt nec corde cogitādo nec ope cōplēdo nec contra deū nec ꝯ̄ꝓximū: ꝓ istis ḡ est celestis gl̄ia. Et hoc ptz ꝑ quādā regulā ph̄ie dicētē q̄ loc⁹ ⁊ locatū debēt ꝓportiōari natural̄r: v̄bi gr̄a: mare vel aq̄ maris cōpetit piscib⁹ ⁊ ille locus est ei naturalis s̄m eoꝝ ꝓp̄etatē ⁊ ꝯueniētiā cū aqua: aer cōpetit auib⁹: terra aīalibus: qꝛ habēt q̄litates ⁊ conditiones sil̄es: mō videam⁹ si pueri hn̄t ꝯditiōes ꝯueniētes celo? dico q̄ sic: nā celū est dom⁹ dei ꝓpria: lz de⁹ sit in oī loco: in celo tn̄ manifestat sctis suā gloriā: vnde Dauid p̄s.cxxij. Ad te leuaui oculos meos.s.in oratione: qui habitas ī celis: mō pueri baptisati ⁊ ꝑ baptismū hn̄t ī isto loco ꝯueniētiā: qꝛ ꝑ baptismū pueri efficiunt̄ filij dei ⁊ ecce cū ante eēnt filij ade ⁊ eue ⁊ ī signū hui⁹ saluationis sp̄ualis dāt̄ eis patrini ⁊ mr̄ine: qm̄

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

sicut a parẽtibus carnalibus recipiunt esse carnale: ita a patrinis esse spirituale domus ergo patris spũalis: scz dei q̃ est celum bene conuenit eis: scz paradisus: ideo apostolus ad Ro. viij. Ipse spũs testimonium reddit spiritui nostro ꝙ sim⁹ filij dei: si aũt fi. ⁊ he. ⁊c. ¶ Scda cõditio est ꝙ in celo est plena sanctitas: nõ enim est ibidẽ pctm̃ veniale: nec etiã originale qm̃ oẽs sũt sancti. Esa. iiij. Oĩs q̃ relict⁹ vocabitur in syon sanctus vocabit̃: nota ꝙ q̃ relictus fuerit: hoc d̃r ꝓpter demões qui fuerunt creati in celo: sed fuerunt expulsi ꝓpter pctm̃: iõ d̃r q̃ relict⁹ fuerit in syon sanctus vocabitur: qꝛ angeli qui remanserunt sancti sunt. Et istã cõditionẽ habẽt pueri nouiter babtizati: qꝛ oẽs sũt sancti: baptism⁹ em̃ oẽs sanctificat: non solũ pueros sed adultos etiã infideles ⁊ iudeos si forte accedant ad baptismum: ideo talibus dicit apl̃s. j. Coꝝ. vj. Templum dei sanctũ qd̃ estis vos: vnde pulchritudo celi tãta est ꝙ si posset videri a nobis nũq̃ vellemus comedere: neq̃ bibere qd̃ satis approbat ⁊ testificatur Dauid p̃s. lxxxiij. di. Quã dilecta ta. tu. d. ⁊c. Itez est de aĩabus nouiter baptizatis q̃ tantã h̃nt pulchritudinẽ ꝙ si possemus eas videre essemus extra nos p̃adiuuare: ⁊ in signũ huius ponit̃ vna tela alba sup caput pueri: iõ bene conueniũt celi ⁊ aĩe nouiter baptizate. ¶ Tertia cõditio est ꝙ in celo est claritas ꝯtinua: in hoc ãt mũdo tp̃s est diuisum ꝑ lucẽ diei: ⁊ tenebras noctis ⁊ semꝑ lucet sol: nõ q̃dez iste sol q̃ nobis apparet ⁊ quẽ videm⁹: vt dicit beatus Joh. Apo. ij. Ciuitas illa non eget sole nec luna vt scilz luceant in ea: sz illuminat̃ a sole iustitie: de quo ecclesia loquẽs virgini Marie dicit. Ex te ortus est sol iustitie ⁊c. talis est nouiter creatura baptizata: dicit ph̃s ꝙ qñ anima nascitur est tanq̃ tabula rasa in qua nihil depictum est: sed in baptismo recipit abundantiaz oĩm virtutum habitualiter: sed impeditur a corpore: qꝛ non potest eas statim oñdere sicut tacea est lucida multum si ponatur ad solem: sed si inuoluatur panno non: ita anima pueri si exuatur a corpore: habet tantum lumen sciẽtie plusq̃ habuit vnq̃ philosophus in hoc mundo: ⁊ in signum huius quando baptizatur accẽditur lumen. Si ergo locus debet ꝯuenire ⁊ proportionari locato possumus eis dicere illud Lu. ix. qui s. locus celestis non est aduersum vos ꝓ vobis est: ideo qñ in tali innocentia moriuntur vadunt ad celestem patriaz. Nota hic vnam gratam hystoriam que notatur a tribus euangelistis Matth. xix. Mar. x. ⁊ Luce vlti. Dicitur enim ꝙ cum christus semel predicaret: gentes ex deuotione portabant filios suos ad christum vt daret eis benedictionem ⁊ impetrabant tot qd̃ dixit tex. ꝙ apostoli increpabant eos: ⁊ non permittebant qd̃ appropinquarẽt xp̃o Jesu. Et dicũt isti tres euãgeliste ꝙ dñs videns qd̃ discipuli faciebant dixit. Sinite paruulos venire ad me: ⁊ nolite prohibere: taliuz est eniz regnum celoꝝ. Et dixit Marcus ⁊ cõplexãs eos: ⁊ man⁹ sup eos ĩponẽs bñdicebat eis Mar. x. Nota qd̃ dixit sinite par. venire ad me: vbi ponuntur tres clausule s̃m qd̃ sunt tria impedimenta volentibus intrare paradisum. Primũ est ĩ morte ad quam veniunt demones. Vñ beata virgo obtinuit ꝓ spãli gratia ne venirent in morte sua: ⁊ ita multi credũt ascẽdere in celũ: qui in morte rapiuntur a demonibus ⁊ descendunt ad infernuz: sed pueri non timent: qꝛ xp̃s dixit tũc demonibus. Sinite paruulos venire ad me: de magnis vero pauci saluant̃: qꝛ quasi omnes sunt magni peccatores: ⁊ iõ gaudendum est dũ moriuntur pueri. Scd̃m impedimentum est post mortem in aere vbi est maior multitudo demonũ: ⁊ multi sunt qui forte euadunt primum impedimentum et rapiuntur in isto secundo: s̃m qd̃ fuit renelatum sancto Antonio. Sed de pueris christus dixit demonib⁹ nolite ꝓbibere eos. ¶ Tertiũ ĩpedimentũ est in porta paradisi in qua stricte examinat̃ q̃libet ad portã nãq̃ paradisi h̃nt venire: nõ solũ bone aĩe sed etiam male. Et est ad hoc auctoritas Lu. xiij. Cuz intrauit paterfamilias. s. xp̃s regnũ celoꝝ in die ascensionis ⁊ clauserit ostiũ incipietis foris stare ⁊ pulsare ad ostiuz di-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

tentes: dñe aperi nobis. Et rñdens dicet vobis nescio vos. Et nūqd xp̄s scit oīa? vtiq̄. Sed istos nescire videt: qr nō recipit eos in regno celoꝝ: de pueris aūt dicet xp̄s dimittatis eos intrare: qr taliuz est regnū celoꝝ. Ecce ergo quō regnū celoꝝ est pro innocentibus. ¶ Dico secundo ꝙ gloria celestis est ꝯtra delinquētes criminalr: rō fundatur ꝑ regulā phi dicētis. Oīs locus est cōtrarius locabili cōtrarias qualitates hñti ad ip̄m: ꝟbigr̄a: aqua est locus ꝯtrarius auibus ⁊ aīalibus: terra piscibus: ex ꝯtrarijs qualitatibus. Modo videamus si pctōres habēt cōtrarias qualitates ad locū celi. Prima conditio vt dictū est supra: est ꝙ est domꝰ dei ⁊ filioꝝ eius: sed peccatores nō sunt filij dei sed inimici: qm̄ quantū ascēdunt ⁊ augmētant corpore vel scīa: officio: seu p̄sidentia: tanto sunt peiores in ꝯsciētia supbi p̄sumptuosi nō obediētes p̄ceptis dei: ideo dixit xp̄s de talibꝰ Lu. ix. Inimicos meos illos q̄ noluerunt me regnare sup se: ergo qualitates hñt ꝯtrarias. Secundo celū est locus sanctitatis: peccatores aūt sunt inquinati siue corrupti ⁊ abhominabiles: de quibus dr Esa. j. Uegenti peccatrici ꝑ supbiā ppl'o graui iniquitate: ꝑ auaritiā ⁊ filijs sceleratis: per inuidiā dereliquerūt dñz: ꝑ gulā sanctū israel blasphemauerūt: ꝑ irā alienati sūt retrorsum ꝑ accidiā. ¶ Tertia ꝯditio celi est pulchritudo ⁊ peccatores hñt tantā difformitatē ꝙ qñ pctōr in porta paradisi ē sancti clamāt: ad īfernū: ad infernū: ad infernū. Quō aūt pctm̄ reddit hoīez vilē ⁊ turpē ostēdit in libro de apibꝰ. de quodā milite theutonico q̄ de latere cōiugis intēpeste noctis silētio surgēs ad domū alterius ꝓ flagitio ꝑpetrando sepiꝰ accedebat. Contigit aūt ꝙ semel eo redeūte de maleficio lucebat luna ⁊ sic itrāte ip̄o ꝑ fenestrā ad claritatē lune vxor facie cōtēplata clamauit horribilr: ad cuiꝰ vocē ancilla ⁊ famuli cōcurrentes ad ꝯtuituz dñi pariter clamauerunt quasi a conspectu demonis territi ⁊ turbati: qd vt dñs vidit aīaduertit faciē suā a ꝓpria forma recessisse: ⁊ diuino iudicio ꝑm pctī vilitatem ꝯfusionis ⁊ ignominie formā īduit: vir ergo latuit infra domū vsq̄ mane: factoq̄ mane ꝓperat versus ecclesiā vt cōfessus sacerdoti ꝓpriam formā recuperare mereret. Cui ad ecclesiā ꝑgenti cū animalia ad pascua ꝓcedentia ei obuiarēt dabāt mugitus ⁊ quasi more fulminis: quocunq̄ ire poterant fugiebant. Item etiam pastores ⁊ alij obuij fecerunt: sacerdos vero ad ostium ecclesie ad dicendum matutinas residens mox vt ipsum vidit signauit se: ⁊ intrans ecclesiā ostiū post se clausit: veniens autē miles añ fores ecclesie prostratus clamare cepit: miserere inquit mei: pater sancte miserere mei peccatori: non eniz sum ille q̄ videor sed hoc mihi peccatis exigentibus accidit: vt ī me laruata facies appareat: nā quam penitentiam imponere volueris expectabo nec mora sacerdote ianuam aperiente miles ingressus est: ⁊ cum mira contritione ⁊ lachrymis peccatum cōfessus est: ⁊ subito larualis illa confusio detersa est ⁊ propriam formam recepit. Ecce quomodo propter peccatum pulchritudo ymaginis dei perditur vt merito anime peccatrici dicatur illud Hieremie. ij. Quam vilis facta es nimis iterans vias tuas: scilicet peccatorum: ⁊ ab egypto confunderis sicut confusa es ab assur. ¶ Quarta cōditio celi est: quia est clarum: ⁊ peccatores sunt tenebrosi. vnde Dauid p̄s. lxxxj. Nescirent neq̄ intellexerunt in tenebris ambulantes. Item in celo est maxima pax: quia quod placet vni placet omnibus: sed peccatores sunt semper in guerra: vel contra deum: vel contra proximum: aut contra patrē vel matrem: vel vir contra vxorē: vel frater contra fratrem ⁊c. Ideo quilibet peccator potest dicere illud Matth. xij. Qui non est mecū scz cōuenienter ⁊ pacifice cōtra me est: licet ergo locꝰ celi empirei nō sit pro peccatoribus vt probatum est: nihilominus tamen per quendam violentiam possunt ipsum acquirere: quemadmodum bellatores capiunt ⁊ acquirūt aliquod castrum forte ⁊ inexpugnabile violenter ⁊ per vim. Quod autem regnū celorum seu gloria paradisi per vim haberi possit ⁊ acquiri non essem ausus di-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

cere nisi quia xp̄s dixit discipulis Matt. xj. Regnum celorum vim patitur ⁊ violenti rapiunt illud: ⁊ hoc a diebus Joh. baptiste qui primo predicauit pn̄iam ꝓ habendo regnum celoꝝ. Cepit em̄ predicare ⁊ dicere: pn̄iam agite: ecce enīz ap propin. reg. ce. hoc ptz in exemplo supra posito de milite qui per penitentiam recuperauit formam pristinam: nos ergo vt boni bellatores debem⁹ obsidere castrum ⁊ ipsum impugnare: primo per bōbardas in confessione: iam scitis qualiter cano ponitur lapis in ꝯsciētia nostra ⁊ puluis est contritio siue dolor amarus peccatorum nostrorum: ⁊ cum clauo cōpunctionis calido per meditationē passionis christi debemus ponere ignem. s. timorem infernalem ⁊ ardorem desiderij glorie celestis. quo facto lapis. s. moles peccatorū exibit a conscientia nostra ⁊ aīa: ⁊ clamor seu lamentatio penetrabunt muruz paradisi: ita qđ ꝑueniet ad aures dei. Job. x. Tedet aīaz me. vi. me. di. ad. me elo. meū ⁊c. Item trabutando per secreta misericordie opera: trabutus enim mittit lapidem sed nō vt bōbarda: sed sine sonitu secrete: per quod intelligitur confessio que debet fieri secrete cū gemitu ⁊ suspirijs occultis. Item elemosyne debent fieri secrete mittendo pauperi vel vidue panem vel vinum: pecunias vel vestes ⁊ sic de alijs: ⁊ isto modo dando elemosynam: vel faciendo aliqđ opus misericordie acquiris gloriam paradisi si fiat secrete iuxta doctrinam xp̄i di. Mat. vj. Cū ergo facis elemosynā noli tuba canere ante te: sicut hypocrite faciunt. Te aūt faciente elemosynam nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua. Tertio balistando per deuotas orationes: os nanq̄ hominis factuz est ad modum baliste. vnde labium superius est quasi arcus: labrum inferius quasi corda: lingua est columna: oratio est sagitta: ⁊ ideo ille qui facit orationem dz auisare quomodo proijcere vult sagittaz. s. orationem meditando cum quo loquitur. s. ꝙ loquitur cum xp̄o: qui sedet ī paradisi cathedra: ⁊ requirere vl' petere ab eo humiliter illa que sūt necessaria si velimus aliquid impetrare. Similiter de virgine Maria: ⁊ sic debet mitti sagitta orationis q̄ sagittat xp̄m in corde ⁊ etiaz virginem Mariaz. s. per cōpassionē quā habent de nobis qñ deuote humiliamur. Et bene placet ei talis vulneratio: qm̄ licet sit iratus contra peccatorem ꝓpter peccata: ꝑcit tñ ei dicens: vulnerasti me ego parco tibi. Et de ista sagitta orationis dixit sacra scriptura Eccli. xxxv. Oratio humiliātz se nubes penetrabit. Quarto scalādo ⁊ ascendendo de gradu in gradum: homines enim armati ascendunt per scalam secrete ad castrum: ⁊ qñ sunt superius dicunt: viuat viuat talis. Sic bona vita est scala: cuius grad⁹ sunt virtutes: humilitas: castitas: temperantia: iustitia: ⁊ sic de alijs: sicq̄ vadūt ascēdendo de virtute in virtutem donec videant deum in syon. Et ad sic ascendendum hortatur nos ꝓpheta Hiere. cap̄. xlix. Consurgite ⁊ ascendite ad gentē q̄etem ⁊ habitantem confidenter: ait dn̄s.

¶ De tribus conditionibus hoīz quib⁹ deus dat gloriaz suam. Distinctio. lxxiij.

Loriam suaz dat de⁹ tribus conditionib⁹ hoīm. Quarum prima est pure innocentium. Secunda est plenarie obedentium. Tertia est digne penitentium. His em̄ dat ⁊ manifestat deus suaz gloriam ⁊ non alijs: ⁊ ideo laboremus ⁊ satagamus vt simus infra aliquā istaruz conditionuz. ¶ Prima ergo conditio est pure innocentiū. s. qui seruant innocentiam baptismalem: vñ q̄uis puer añ baptismum sit innocens. s. de pctō actuali: tñ qz hz maculam peccati originalis nō đr pure innocēs. Et de hoc loquitur ille patientie norma Job. xv. cap̄. Quis est homo vt immaculatus sit ⁊ vt vir iust⁹ appareat natus de muliere. q. d. nullus. Et tales q̄ sunt ī macula peccati originalis nunq̄ videbunt nec habebunt gl'iaz dei: qz data est sn̄ia a deo ꝑ hunc moduz Apo. xxj. Non intrabit in eā aliq̄d inq̄natum: aut abhominationē faciēs: ⁊ mē

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

daciū nisi q̄ scripti sunt ī libro vite agni: tñ seruans innocētiā baptismalē anteq̄ peccet mortaliter: si moriat̄ hz gl̄iaz dei. Et de hoc ē auctoritas Dauid p̄s.lxxxiij. Quia miam ⁊ veritatē diligit deus: gratiam ⁊ glo.da.do.nō priua.bo.eos q̄ ambulant in inno.⁊c.dixit qꝛ miam ⁊ ve.diligit deus.vñ ponit duas ꝓmissiones.s. qd̄ deus dat gr̄am in hoc mundo: ⁊ gloriā in alio. Et assignat duas rōnes di.diligit miam ⁊ veritatē: ⁊ iō reddant̄ singula singulis sic dicendo: deus dabit gr̄am qꝛ diligit miam: ⁊ dabit gl̄iam qꝛ diligit ꝟitatē: dicit ergo qꝛ miam diligit deꝰ: vñ declarat̄ ꝑ sil̄itudinē regis q̄ adoptat filiū rustici ī filiū: talis est misericors: ita ē de deo q̄ habēs hereditatem de filio suo vnigēito adoptat nos ī baptismo: qꝛ cū prius essemus filij ade rustici in baptismo facti sumus filij dei: qꝛ deus diligit miam ⁊ dat gr̄am adoptionis in baptismo. Et iō Paulus loquēs in ꝑsona innocentiū dixit ad Thi.iij. Non ex opibꝰ iustitie q̄ fecimus nos: sed ꝟm suam miam saluos nos fecit ꝑ lauachrū regn̄atiōis ⁊ renouatiōis spūssancti quē effudit ī nos abūde ꝑ Jesum xp̄m saluatorē nostrum vt iustificati gr̄a ipsius heredes simus ꝟm spē vite eterne. Sed sequit̄ in auctoritate qꝛ veritatē diligit deus: vult enim seruare illud qd̄ ꝓmisit: vñ ꝓmisit dare gl̄iam baptismatis: ⁊ hoc ꝑ iuramentuz Jo.iij. Amen dico vobis nisi q̄s renatus fuerit ex aqua ⁊ spūsctō nō pōt intrare in regnū dei: ⁊ declarat de q̄bus dixit. Qui ambulāt in innocētia: ergo loquit̄ innocentibus: sed sequit̄ beatus hō q̄ sperat in te: ⁊ loquit̄ ibi de adultis ⁊ magnis q̄ hñt etiā gloriā cū sunt ꝟtuosi ⁊ pleni meritis: vñ pōt argui per locū a minori: qm̄ si pueri innocētes q̄ nullū hñt ꝓpriū meritū hñt gl̄iam: multo magis magni qui hñt ꝓpria merita: ergo laborem⁹ diligēter vt seruemus innocētiā: ⁊ nō faciam⁹ sicut ille q̄ erat deuot⁹ ⁊ virtuosus. Qui cū audisset ꝙ innocētes descēdētes stati post baptismū hñt gl̄iam: cōsiderauit ꝙ multo fortius magni: dicitq̄ intra se ex q̄ tanta gl̄ia est mihi parata: nō opz vltra agere opa penitentialia: ⁊ sic dimisit oēs pnias ⁊ asperitates ⁊ dedicauit se delitijs: cū aūt mortuus fuisset ꝓsentatus coram deo: iuxta illud ad Heb.ix. Statutum est hoibus semel mori: post hoc aūt iudicium cūq̄ fecisset cotā xp̄o illud argumentum qd̄ faciebat prius.s. ꝙ pueri saluantur post baptismuz: multo magis ipse qui fecerat tot bona opera: Respondit xp̄s ꝙ ipse dabat paruulis gloriā: qꝛ habebant gr̄am: qꝛ gloria dat̄ ꝑ gratiaz. iuxta illud ad Ro.vj. Er̄a dei vita eternā in xp̄o Jesu dño nostro. Cū ergo tu non habeas gr̄am qꝛ ipsam dimisisti non habebis gl̄iam: sed vade in infernū ⁊ damnatus est: ⁊ illud fuit reuelatū ad instructionē nostrā.s. vt caueamus ne promissiones dei male a nobis intellecte seducant nos: qm̄ omnes ꝓmissiones dei affirmatiue intelliguntur cum ista ꝯditione: scilz si assit perseuerantia: iuxta illud Matth.x. Qui perse.vsq̄ in fi.hic saluus erit: quoniā verum dixit auctoritas: qm̄ qui crediderit ⁊ baptizatus fuerit.i.qui fuerit per baptismum purificatus: peccator tamen non est purificatus ꝑ baptismum: cum ipsam puritatem per peccatum amiserit. Et ideo ꝑseueremus in bonis operibus ⁊ non seducamur. ¶ Scd̄a conditio personaꝝ quibus dat deꝰ gl̄iaz suam est plenarie obedientium: vñ quēadmodū aliquis seruitor ꝓmittit seruire dño suo fideliter anteq̄ intret hospitium ⁊ dñs ꝓmittit sibi dare salariū: ita q̄libet xp̄ianus in baptismo ꝓmittit obedientiā ⁊ fidelitatē deo: ⁊ deꝰ ꝓmittit vitā ⁊ gloriā eternā: ꝓmittit̄ nāq̄ fides qñ dixit sacerdos: q̄d petis. Et rñdet̄: baptismū: tūc dicit sacerdos: abrenūcia sathane ⁊c. Rñdet abrenūcio ⁊ tunc dicit sacerdos ꝙ deus dabit vitā eternā ꝑ salario. Et iō dixit Job.xxxvj. Si audierint ⁊ obseruauerit cōplebūt dies suos in bono ⁊ annos suos in gloria. Si autem nō audierint transibunt per gladium ⁊ consumentur in stultitia. Sed que sunt mandata dei que quilibet tenetur seruare et obedire ostendit ipsemet Job in.xxxvij. cap̄.cū dicit deꝰ. Qui in manu oīm hoīm signat non nouerunt singuli opera sua. Cū enim sint q̄nq̄ digiti in q̄libet manu

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

et ita sunt decẽ digiti: ⁊ decem sunt mandata quorum singula per singulos digitos intelliguntur. Et posuit illos digitos in manu propter hoc: qꝛ cũ magis respiciatur man⁹ q̃ aliud membrũ videndo manus cũ digitis reducãt ad memoriã precepta. Si ergo volumus hr̃e gloriã dei seruemus decem mãdata quorũ primũ est ⁊c. vide supra: fidelitas p te ⁊c. et q̃ seruauerit ista plenarie habebit gloriã: ⁊ ideo dicit obseruauerint. i. plenarie seruauerint: sinautẽ pertrãsibit illos gladius diuine iustitie: quãdo in iudicio dicet illis. Mat. xxv. Discedite a me male. in ignẽ eternũ: qui parat⁹ est diabolo et angelis eius: si ergo vis ad vitã ingredi serua mãdata. Mat. xix. ¶ Tertia conditio personarũ quib⁹ dat deus gloriã suã est digne penitentiũ: ⁊ ista cõditio conuenit cuilibet peccatori cum amiserit alias duas cõditiones: qm̃ si velit saluari opꝫ ꝙ peniteat et si sic faciat deus dabit sibi gloriã. Et ideo dicit scriptura Job. xxij. Qui humiliatus fuerit erit in gloria: ⁊ q̃ inclinauerit oculos ipse saluabit̃. Sꝫ diceret aliquis ꝙ ista auctoritas nõ est ad propositũ: qꝛ nõ loquit̃ de penitẽtia sed de humilitate: dixit em̃ qui humiliatus fuerit: nõ dicit qui penituerit: dicit ꝙ immo loquit̃ de penitẽtia: qꝛ penitẽtia non est nisi humilitas: quequidẽ humilitas fit quattuor modis in quib⁹ stat penitẽtia quantum ad ei⁹ partes principales. Primus modus est humiliari sibi ipsi. s. in corde cogitãdo propriũ defectũ ⁊ conteri ⁊ dolere: vñ cõtritio nõ est nisi humilitas. Et ideo qñ Dauid locutus est de cõtritione in Ps̃. penitẽtiali addit humilitatẽ cũ dicit: cor cõtritum et humiliatũ deus non despicies: ⁊ ista est prima pars penitẽtie. Scd̃a humilitas fit confessori qñ. s. flexis genib⁹ cõfitet̃ pctã corã sacerdote: ⁊ ista est scd̃a pars pñie que est etiã humilitas: ⁊ ideo dicit Job in auctoritate allegata: et q̃ inclinauerit oculos. s. in cõfessione erit in gloria. Tertio humiliamur deo ⁊ hoc in or̃one: ⁊ ista. s. oratio est pars penitẽtie: or̃o est etiam humilitas. Et ideo Dauid Ps̃. cj. Respexit in or̃onẽ humi. ⁊ non spre. precẽ eoꝝ. Quarta humilitas est erga ꝓximũ: ⁊ ista stat in ceteris operib⁹ penitentialib⁹: sicut remissio iniuriarũ: restitutio dãnorum ⁊ sil̃r alia sicut elemosyna: ieiuniũ: qm̃ qñ q̃s ieiunat est hũlis in loquẽdo cũ ꝓxio. Itẽ qñ portat̃ ciliciũ est humilis simpl̃r ambulãdo: ⁊ ita de alijs operib⁹: et ita afflictio corporalis d̃r humilitas. Et iõ Dauid Ps̃. xxxiiij. dixit. Humiliabaꝫ in ieiunio animam meã: humiliemur ergo ⁊c.

¶ De quattuor virtutibus p quas meremur gloriam paradisi. Distin. lxxiiij.

Gloria paradisi q̃ttuor virtutib⁹ simpliciter meretur.

Quarum prima est obediẽtia generalis.

Scd̃a est misericordia liberalis.

Tertia est sapientia diuinalis.

Quarta est penitentia virtualis.

¶ Prima ergo virtus per quã meret̃ gloria paradisi est obediẽtia generalis. Est ergo generalis obedientia: obedire oib⁹ preceptis dei: ita ꝙ ꝓ nullo honore vtilitate vel cõplacentia habẽda debet facere aliq̃d cõtra dei mãdata: et qui ita facit est dignus salario gl̃ie. Sed tñ volo vos auisare circa hoc ꝙ nõ credatis ꝙ ꝓ aliq̃ obediẽtia seu sancta vita speretis habere gloriã ex debito sed solũ ex diuina ordinatiõe ⁊ ꝓmissione. s. ꝙ ipse de⁹ ita ꝓmisit ⁊ ordinauit: nõ em̃ debetis dicere. Dñe detis mihi gloriã quã mihi debetꝫ qꝛ seruiui vobis: sꝫ debetꝫ dicere dñe ego seruiui vobis obediẽdo mandatis vr̃is ideo detis mihi gloriã qꝛ ꝓmisistis: declarat̃ hoc exẽplo captiui siue sclaui obediẽtis preceptis dñi sui. Et si ipse ex hoc dño suo peteret salariuꝫ diceret sibi dñs suus: ⁊ tu petis mihi salariũ: nũquid tu es captiuus me⁹ siue sclauus: et teneris mihi seruire al̃s ⁊c. Sꝫ si dñs diceret captiuo nõ obstãte ꝙ sis captiuus me⁹ seruias mihi fideliter ⁊ sis mihi obediẽs et fidelis: qm̃ ꝓmitto tibi ꝙ ꝓ q̃libet opere dabo tibi mercedẽ ⁊ salariũ ⁊ hereditatẽ meã: tunc captiuus põt petere salariũ et hereditatẽ non ex merito: sed ex ꝓuidentia ⁊ ꝓmissione debiti: ita est de nobis et

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

nullus reputet sibi ad iniuriã qm̃ om̃es sumus serui ⁊ captiui christi iusto pretio empti.s.sanguine suo precioso:in mensa em̃ cãbij.s.crucis soluit patri pretiũ aperiens cofrũ corporis sui in capite ꝑ coronã spineã ⁊ sic de alijs. Itẽ oẽs sumus captiui sui:et honor est nobis. Ideo beata Agatha dicebat summa ingenuitas est in qua xp̃i seruit⁹ cõprobat̃:ideo me seruilẽ ostendo personã. Et ideo d̃r.j.Cor. vj. Nõ em̃ estis vestri empti em̃ estis precio ma.glo.⁊ por.deũ in corpo.ve.seruiamus ergo bñ deo ⁊ obediam⁹ preceptis ei⁹. Ex debito em̃ nõ possum⁹ petere gloriã celestẽ:sed ex obediẽtia ⁊ seruitio. Si em̃ aĩa alicui⁹ sancti veniẽs ad portã paradisi allegaret di. Dñe detis mihi gloriã paradisi qr ego seruiui vobis:ista nõ esset bona ratio: q̃re? qr posset xp̃s respõdere qd̃ fecisti debuisti.iuxta illud Luce xvij. Cũ feceritis oĩa que p̃cepta sunt vobis:dicite serui inutiles sum⁹ qd̃ debuimus facere fecim⁹:quo ergo iure põt q̃s petere gloriam? Dico ꝙ dicendo sic:dñe det̃ mihi gloriã quã ꝓmisistis illis q̃ seruirẽt vobis fideliter ⁊ obedirent. Instrumentũ ꝓmissionis recepit notari⁹ autẽticus sanctus Marcus: vt habet̃ Marci vij. Qui facit volũtatẽ patris mei qui in celis est:ipse intrabit in regnũ celorũ: et tali obedienti dicet xp̃s intra in gau.dñi tui. Mat.xxv. Ecce quõ intelligit̃ obediẽtia generalis:et ideo d̃r Eccl̃i.xxxvj. Da mercedẽ dñe sustinentib⁹ te.i.tenẽtibus mandata tua vt ꝓphete tui.i. predicatores qui predicãt ppl̃o bona ⁊ mala:et vt sint obediẽtes preceptis tuis fideles inueniant̃. Et isto modo possum⁹ dicere ꝙ iste sanct⁹ acquisiuit mercedẽ glorie qm̃ fuit obediẽs mandatis dñi: qr abstinuit se a pctis q̃ xp̃s precepit fugere et vitare: nõ em̃ fuit superb⁹ q̃uis fuerit de nobili genere vel magn⁹ clericus ⁊ doctor:cum tñ dicat̃.j.ad Cor.viij.ꝙ scia inflat: sed iste sanctus taliter se gubernauit in vita sua ꝙ ꝓpter superbiã non fecit cõtra dei preceptũ: et potes notare de hoc in vita sua. Item propter auaritiã ⁊ ita de alijs septẽ peccatis mortalib⁹ per que discurras. Cum exẽplo edocti habeamus ad decẽ mandata precipue complẽda: ideo dedit nobis deus decẽ digitos in manibus ⁊c. Et sic cõcludat̃ iuxta illud Mat. xix. Si vis ad vitã ingredi serua mandata. ¶ Secũda virtus per quã meremur gloriam paradisi est misericordia liberalis:hoc est quãdo de bonis tẽporalibus vel spũalibus liberaliter homo dat indigenti:talis meretur salariũ glorie: ratio quilibet em̃ thesaurarius dispẽsans bona dñi sui ꝑm voluntatẽ eius meretur salariũ:modo quilibet diues est dispensator ⁊ minister illi⁹ magni regis Jesu xp̃i: nõ credatis vos diuites ꝙ si bona tẽporalia possideris ꝙ vos sitis dñi:nec talis stultitia intret in corda diuitũ:qr qui est domin⁹ alicui⁹ rei nulli tenetur reddere cõputũ:vos autẽ de oĩbus habetis reddere rationem quõ acquisiuistis:quõ custodiuistis:quõ exposuistis vsq̃ ad vltimũ quadrantem habetis reddere cõputum xp̃o. Ille error dicẽdo de meis pecunijs nunq̃ potero recipere interesse aliquod facit multos dãnari:⁊ est ratio vsurarioꝝ qui nõ sunt dñi. Sed realiter xp̃s est dñs vniuersalis: qd̃ habet̃ Ps̃. xxiij. Dñi est terra ⁊ plenitudo eius ⁊c. vos autem diuites estis solũ ministri ⁊ dispensatores:teste apl̃o Paulo.j.ad Cor. iiij. Sic vos existimet hõ vt ministros christi ⁊ dispẽsatores ministeriorum dei. Si ergo dispẽsatis ꝑm voluntatẽ Christi digni estis mercede ⁊ salario:volũtas autem christi est vt primo dispẽsetis in domo vestra in vestris necessitatib⁹ non in vanitatib⁹:qr al̃s puniret vos. Secũdo retẽta necessitate detis pauperibus vel mutuetis:ecce q̃d dicit instrumẽtum cõmissionis. Tu diues nõ feneraberis fratri tuo ad vsurã pecuniam tuã nec fruges:nec quẽlibet aliam rem: fratri autẽ tuo absq̃ vsura id quo indiget cõmodabis:vt benedicat tibi deus in omni tẽpore tuo. Deut.xxiij. Proditor esset dispensator regis si de pecunijs regis diceret: nunquid de mea moneta potero facere interesse: attẽdant ergo diuites quoniã quãdo anima diuitis vadit ad portã paradisi:dicit sibi christus: quid fecisti pro me:respondet domine dispensaui bona

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

vestra ꝑm voluntatem vestram: quoniã retenta necessitate dedi et mutuaui sine vsura: iste talis recipiet mercedẽ siue salarium: in cuius signũ dicitur Matth̄. x. Quicũq; dederit potum vni ex minimis istis calicẽ aque frigide tantũ: quãto magis qui dat vinum in nomine discipuli. Amen dico vobis non perdet mercedem suam. et Luce. vj. Mutuũ date nihil inde sperãtes: et erit merces vestra multa. Et si dederit ducẽta scuta deus dabit sibi duplũ ⁊ gloriam paradisi: dicatur hic de vita sancti quõ omnia pro christo reliquit ⁊ dedit pauperib⁹: maxime si sit apostolus iuxta illud Matth̄. xix. Vis perfectus esse: vade ⁊ vẽde omnia que habes ⁊ da pauperibus: ⁊ habebis thesaurũ in celo. Vñ in primitiua ecclesia quotquot erãt possessorũ agrorum aut domorum vendẽtes afferebãt pretia eorũ que vendebant ⁊ ponebãt ante pedes apostolorũ: diuidebant aũt singulis prout cuiq; opus erat. Si ergo quis ex liberali misericordia meretur cõsequi mercedem ⁊ salarium ⁊c. Quid dicemus de isto sancto qui om̃ia sua pauperibus distribuit ⁊c. Moraliter dico hic ꝙ vos non tenemini omnia vendere ⁊ pauperibus distribuere: sicut apostoli fecerũt et plures sancti quia solũ est consilium. Ideo dicit si vis perfect⁹ esse ⁊c. Sed tenemini ad hoc ꝙ si in domo capsa vel bursa habetis aliquid de male iusto ꝙ distribuatis restituẽdo alias corrumpit residuũ quod de bono iusto habetis sicut pomũ putridũ corrũpit alia. Itẽ scutũ corruptum ⁊ male acquisitum vel lucratum. Sicut ergo proijcitur pomũ putridum ita proijciantur male acquisita restituẽdo: ⁊ isto modo conseruantur bona. Si habetis aliquid de mortuis: de hospitalib⁹: de ecclesia: de seruitoribus: de laboratorib⁹: de vsuris: de furtis: de rapinis: restituatis ne corrũpantur alia bona. Et ideo dicit ad Rom̃. xiij. Reddite omnibus debita cui tributum tributũ: cui vectigal vectigal: cui timorẽ timorẽ: nemini em̃ quicq̃ debeatis nisi vt inuicẽ diligatis. ¶ Tertia virtus per quã meremur gloriam paradisi: est sapiẽtia diuinalis que est scire gubernare personam suã: iuxta dei volũtatem in virtutibus et bonis operib⁹: et vltra hoc adherere ⁊ attrahere alios bonis modis ad deũ: sicut si rex cõmitteret vnum castrum de fronteria alicui militi dicẽs: scias bene defendere illud castruz ab inimicis. Si iste miles bene custodit castrum fideliter et prudẽter conseruat: nũquid meretur salarium? immo. Et si ille miles sit probus et valens ⁊ non solum custodiat castruz illud fideliter: sed currendo ⁊ fortiter bellando contra aduersarios: acquirat regi decẽ vel quindecim alia castra: nũquid meretur maius salarium? certe sic: ita est de nobis. Naz quilibet nostrum habet vnum castruz a Christo Jesu sibi cõmissum qui plus diligit vnũ de istis castris q̃ rex diligit regnum suũ dicens in instrumento cõmissionis. Deut. iiij. Custodi temetipsum ⁊ animã tuam solicite serua in fine. i. in articulo mortis quãdo dicet regi Christo. Ecce dñe animam quam cõseruaui: iste meretur salarium ⁊c. Sed quãdo non solum custodit illud scilz animã per bonã vitam: sed adhuc lucratur castra inimicorum per bonã doctrinam. Castra inimicorũ sunt persone male vite et peccatorũ: nam persona superbi est castrũ possessum a diabolo qui vocatur Leuiathã ⁊ sic de alijs septem peccatis mortalib⁹: et expugnãtur per sanctam vitã et bonã doctrinam predicãdo: quot enim peccatores conuertit predicator: tot castra acquirit deo: et talis meretur magnũ salariũ: auctoritas est ad hoc illud quod dictum fuit victorioso Abacuch in persona predicatorũ: et habetur Gen̄. xv. Noli timere Abrahã. i. predicator: ego protector tuus suz: et merces tua magna nimis. Nota ꝙ hoc dicit noli timere quia predicator multos habet inimicos: primo demones. secũdo detractores ⁊ inuidos. et ideo dicitur Prouer. v. Seminãti iustitiam merces fidelis: seminator in agro est predicator: istam sapientiam et scientiã habuit. s. iste: pone in vita quantum ad propositum poteris applicare. ¶ Quarta virtus per quam quis meret gloriam est penitẽtia virtualis: et ista est

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ieiunare:orare:portare cilicium vt facie
bant sancti:et ex his meretur salarii glo
rie. Et dicitur Luce. viij. Beati qui esu
rittis: ecce ieiunium: quia saturabimini.
Beati qui nunc fletis quia ridebitis:se
quit infra. Gaudete ⁊ exultate ecce enim
merces vestra multa est in celo. Diceret
aliquis ignorans quid oporteat istud fa
cere:nam christus quādo respōdit que
renti: dñe quid boni faciam vt habeā vi
tam eternam: respondit si vis ad vitam
ingredi serua mandata:et nō dicit fac pe
nitentiam: ergo respondeo q̄ ad seruan
dum bonam vitam in futurū: sufficit ser
uare mādata. Sed peccatou necessaria
est penitētia:⁊ christus precepit dicens.
Marci.nij. Penitentiā agite. Et nisi q̄sq̄
hoc faciat dicit Luc.xiij. Dico vobis q̄ō
nisi penitentiam egeritis: omnes simul
peribitis:istam penitentiam fecit sanct⁹
iste mortificando per ieunia ⁊ alias ab
stinētias suas: vide in vita sua:nec mirū
quoniam ipse faciebat consilium Pauli
apostoli ad Col.iij. dicentis. Mortifica
te mēbra vestra super terram: et hoc per
virtualem penitentiam hominū.

¶ De gratia dei que ad tria necessa
ria est. Distinctio.lxxv.

GRatia dei ad tria ne
cessaria est.
Primo ad exeūdum de pec
cato mortali.
Secundo ad tenendum bo
nam vitam spiritualem.
Tertio ad veniendum et adipiscendum
vitam eternam.

¶ Primo ergo necessaria est gra ad exeū
dū de peccato mortali:q̄ nullus potest
exire ex suis viribus:potest tamen per se
peccare:⁊ ratio est:q̄ quecūq̄ res potest
facere per se qō est sibi naturale: sed con
tra naturaz nihil potest facere p se: sicut
lapis naturaliter descēdit per se:sed p se
nō potest ascendere: sic homo cū sit crea
tus de terra et nō de celesti materia sicut
de sole nec de luna:nec de stellis citius ca
dit ad ima: quam ascēdat ad superiora:
nam si creatus esset de materia celesti fa
liter ascēderet et naturaliter ad celum.
Sed quia de terra factus est:ideo facili
ter inclinat ad terrena. Et cuz anima sit
de nihilo:ideo multotiēs deficit:et errat
circa sensus:⁊ ita homo statim in princi
pio incipit inclinari et deficere. vñ Sen.
viij. Sensus ⁊ cogitatio hominis in ma
lum prona sunt ab adolescētia sua. Sed
ascendere non potest per seipsū mediāte
gratia. vñ Osee.xiij. Perditio tua Israel
ex te est:ex me autem auxilium tuum:vñ
potest declarari per quādam similitudi
nem. Si quis enim vadit per iter:⁊ inue
niat puteū profundum seq̄ proijciat vel
cadat infra non poterit per se exire: sed
oportebit et habere auxilium:sicut chor
dam per quam trahatur:vel scalam per
quam ascēdat: ita est quilibet vadit per
viam et exit per duas portas:cuius vna
porta est natiuitas ⁊ mors alia:⁊ sumus
vt peregrini:vnde ad Heb.xiij. Non ha
bemus hic manentem ciuitatem: sed fu
turā inquirimus. Et ideo si quis in hac
vita cadat in puteum peccati mortalis:
non potest exire donec Christus mittat
sibi scalā: quequidē scala habet duode
cim gradus. Primus gradus est pcōz
cognitio.s.cū aliquis cogitat malam vi
tam suā: puta religiosus dicit intra se: o
deus qualem vitam duxi: qz nō tenui re
ligionē meā:nec vota essentialia:nec cere
monias. O deꝰ quid erit de anima mea
o deꝰ si mortuus fuissem in peccatis:fuis
sem damnatus:ita de sacerdotibꝰ et la
icis:tunc enim incipit ascendere primum
gradū. Et ideo dicit deus peccatou Hie
re.xij. Vide vias tuas in conuallē:q̄ do
minū deum tuum preuaricata es. Ista
ergo peccatorum cognitio est primꝰ gra
dus scale exeundi de peccato:vnde dicit
ille philosophus Seneca. Initiū sanita
tis cognitio infirmitatis est. Secundus
gradus est contritio.s.dū cognoscuntur
peccata:⁊ habeā dolor et compunctio in
corde: ⁊ nō immerito debet habere talis
dolor: quia paruuli monēt nos ad illum
quoniam si pater aut mater alicui⁹ par
uuli faciant sibi vestem: et ipsa induta
cadit in lutum:statim flebit et dolebit et
vix poterit pacificari donec mūdata fit:
ita similiter quilibet christian⁹ debz facere

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

quia cũ pater suus xp̃s materq; sua ecclesia fecerint sibi vestẽ cãdidã in baptismo: scz innocentiã baptismalẽ quã denotat vestis que ponit̃ supra puerũ baptizatum: ⁊ illã vestẽ fedamus per peccatũ ideo debemus dolere ⁊ flere cum videmus ipsam fedataz per pctm̃. Et de isto gradu dicit Dauid p̃s. l. Cor contrituz ⁊ humilitatum deus non despicies: et ita ascendit scd̃m gradũ. ¶ Tertius grad⁹ est emendandi ꝓpositio siue ꝓpositum. Et ad illd̃ nos monet sorex siue mus captus in muscipula qui si euadit nũq̃ ingredietur iterum: nõ tñ ita facimus nos qm̃ postq̃ fuim⁹ capti in muscipula demonis ꝑ tentationem esto emendamus statim tamen iterũ reuertimur. Et ideo vt bonũ ꝓpositum habeamus ⁊ ascendamus tertium gradũ: dicit xp̃s Jo. viij. Uade. s. ad tertiũ gradum: et ampli⁹ noli peccare. ¶ Quart⁹ g̃dus est occasionũ vitatio: scz vt dimittatur familiaritas ⁊ cõsortiuz ꝑsonaꝝ q̃ faciunt peccare qꝛ nõ sufficiũt tres primi gradus nisi ascẽdat̃ ad quartuz: qꝛ posito ꝙ habeatur bona cõtr tio pro tꝑe tamẽ nisi vitetur occasio peccandi statim cadet in pctm̃: ⁊ ideo teneamus Dauid cõsilium dicentis p̃s. ij. Disrumpamus vincula eoꝝ ⁊c. vincula dicũtur amores carnales q̃ ligant aĩam ⁊ etiã sunt iugũ quia duo chorda in pctõ iũgunt que portant ad infernum expellendo a paradiso: ⁊ ideo dicebat poeta. Que nocitura tenes q̃uis sint cara relinque. ¶ Quint⁹ gradus est oris confessio vñ dicũt medici ꝙ post sumptionẽ cibi toxicati vel veneni melior medicina que possit fieri est ꝓuocare se ad vomitũ: ita similit̃ cũ peccatum sit cibus venenat⁹ qui nõ põt digeri in stomacho aĩe oportet ꝙ eijciatur ꝑ os: et iste est quĩtus gradus de quo d̃r Prouerb. xxviij. Qui abscondit scelera sua nõ dirigeť a dño: scilicet ascẽdendo in celũ: qui aũt confessus fuerit ⁊ reliq̃rit ea mĩam cõseq̃tur: cõfitemini ergo alterutrũ pctã vestra: ⁊ orate ꝓ inuicẽ vt saluemini Jac. v. Qm̃ vt ait beatus Joan. in sua prima epl̃a ca. j. Si confiteamur peccata nostra fidelis ⁊ iustus est deus vt remittat nobis pctã nostra ⁊ emundet nos ab omni iniquitate ⁊ sic habebimus q̃ntũ gradũ. ¶ Sextus gradus est carnalis afflictio: ratio est qꝛ anima de se cũ sit spũalis semꝑ appetit spiritualia: sed corp⁹ semꝑ inclinatur ad peccatũ et ita destruit aĩam: vnde Sap̃. ix. Corpus qd̃ corrũpitur aggrauat animam et deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem: deprimit̃ em̃ spũs ꝑ corpus: ita ꝙ nõ potest se sursum erigere nec eleuare sicut falco per lapidem ligatũ in pede. Et ideo oportet castigare corp⁹ per penitẽtiã vt alleuietur spũs ꝓpter qd̃ dicebat xp̃s Luc. xiij. Dico vobis ꝙ nisi penitẽtiam egeritis oẽs simul peribitis. Et beat⁹ Paulus ad carnis ⁊ corporis mortificationẽ nos exhortans dicit ad Coll̃. iij. Mortificate mẽbra vestra q̃ sunt super terrã. Cui cõcordat btũs Augustin⁹ modũ castigatiõis ⁊ mortificatiõis insinuãs. Carnẽ vestrã domate in ieiunijs ⁊ abstinentia q̃tum valitudo permittit. ¶ Septimus grad⁹ est spũalis oratio ⁊ dicit̃ oratio esse spũalis qñ oratur mente cũ magna deuotione ⁊ reuerentia et attentione meditãdo cum quo loquitur vel cui dirigit̃ oratio: ⁊ de isto gradu loq̃tur Paulus apl̃s p̃me ad Coꝝ. xiiij. Si orem lingua spũs me⁹ orat: mẽs ãt mea sine fructu est. Quid g̃ ẽ? orabo spũ ⁊ mẽte orabo: notet̃ bñ ista auctoritas maxime a religiosis ⁊ p̃sbyteris: qm̃ nõ est oratio spũalis qñ solũ oratur lingua: ⁊ nõ spũ: ideo tales oratiões non exaudiũtur: de illis nãq; qui lingua orant ⁊ nõ corde dicit xp̃s Matt. xv. Populus hic labijs me honorat cor autem eoꝝ longe est a me: oremus ergo spũaliter hoc est spũ et mente: ⁊ tunc habebimus septimũ gradũ iuxta illud qd̃ dicit Dauid p̃s. lxv. Benedici⁹ deus qui non amouit orationẽ suã ⁊ misericordiã suaz a me: vbi dicit beat⁹ Augustinus. Non amoueat̃ or̃o tua a te ⁊ nõ amouebit a te mĩa diuina. ¶ Octauus gradus est elemosynaꝝ largitio: scd̃m facultatez ⁊ possibilitatẽ nr̃am quoniã plus valet aliqñ vnus denarius q̃ non vz vnũ scutũ. Et ad hoc valz hystoria de gazophilatio qd̃ positũ erat ĩ ecclesia ꝓ eius reparatione

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

multi nobiles ⁊ potentes ponebāt manum plenam auro vel argento: alij ponebant taceam auream. Alij argenteaz et post vna paupercula mulier posuit duos obolos ⁊ tunc xp̄s qui ista videbat cū discipulis suis vocauit eos ⁊ que siuit ab eis q̄s illoꝝ maiorē elemosynaz fecerat: qui scd̄m quātitatē dati responderūt dicētes ꝙ talis ⁊c. Quib⁹ dixit xp̄s Amen dico vobis plus omnibus misit hec paupercula mlier: ⁊ ratio fuit. nā omne qd̄ habuit dedit. Item qꝛ posuit illud in archa cum deuotione: ⁊ alij iactabāt sicut dicit tex. sicut si non curarent: quapropter detur elemosyna cū deuotione maxime in die dn̄ico cum vadim⁹ ad ecclesiaz ad petēdū elemosynā a deo vt det nobis necessaria ⁊ illa quibus indigemus: et ideo debemus dare elemosynam pauperi ⁊ ponere in manu illud qd̄ volumus dare. Ut non oporteat q̄rere i bursa: scd̄z doctrinā apl̄i ad Coꝝ. xvj. dicētis Per vnā sabbati vnusq̄sq̄ vestruz apud se reponat: recōdēs qd̄ ei bn̄ placuerit. Et scd̄e ad Coꝝ. ix. Unusq̄sq̄ ꝓut destinauit i corde suo nō ex tristitia aut necessitate: hilarē enim datorē diligit deus: ponatis ergo in manu vestra id qd̄ voluerit̄ dare vt nō sit dilatio i dādo sed cito detur: qꝛ dicit ille ph̄s Seneca. Nihil cari⁹ emit̄ q̄ qd̄ p̄cib⁹ obtinet̄: ⁊ ita ascendemus octauū gradū: iuxta illud Mat. v. Beati misericordes qm̄ ipsi misericordiā cōsequētur. ¶ Nonus gradus ē debitoꝝ restitutio. s. restituere furta rapta violenter vsurā rapinā ⁊c. ⁊ lucrata in taxillis. Itē debita ⁊ salaria seruitoꝝ: iste est nonus g̃dus sine quo non ascendem⁹ de puteo: peccatum em̄ non remittitur nisi restituat̄ ablatū: vt Paulus ad hoc hortatur nos ad Roma. xiij. di. Reddite omnibus debita cui tributū tributum cui vectigal vectigal cui timorem timorē cui honorem honorē nemini quicq̄ debeatis nisi vt inuicem diligatis: aliqui vero plus confidentes in alijs q̄ in semetipsis dimittunt: ordināt et iniungūt heredibus vel executoribus vt faciant restitutionem: sed istud non sufficit ex quo noluit et potuit: vnde beatus Gregorius. Ad magnam dei iustitiaz pertinet vt i alia vita nunq̄ careat supplicio qui in hac nunq̄ voluit carere peccato. ¶ Decimus gradus est iniuriarum remissio et offensaruz: istā enim est necesse dimittere bono corde. Quod ostendit christus in quadam parabola Mat. xviij. De quodā cui dn̄s su⁹ dimiserat decem talenta et tunc ipse noluit dimittere vni debitori suo centum denarios. Sed tenēs suffocauit eum. Quod dn̄s audiens vocauit eum: et dixit illi Serue neq̄ omne debitum dimisi tibi: quia rogasti me: nonne ergo oportuit te misereri conserui tui sicut et ego tui. misertus sum: scilicet dimittendo debitum: et tunc iratus dominus tradidit eū tortoribus quousq̄ redderet vniuersuz debitum et concludit: sic pater vester faciet vobis si non remiseritis vnusquisq̄ fratri suo de cordibus vestris: dimittamus ergo alijs vt christus dimittat nobis. Sicut etiaz petimus in oratione dominica Matth. vj. Dimitte nobis debita nostra sicut et nos ⁊c. Et iō dicit christus Matth. vj. Si enim dimiseritis hominibus peccata eorum dimittet vobis pater vester celestis delicta vestra. ¶ Undecimus gradus est fame reparatio: qꝛ maius furtum est fame q̄ diuitiarum tēporalium: quia vt dicit Salomon Prouerbio. xxiij. Melius est nomen bonum q̄ diuitie multe: sit autem cum lingua. Unde Prouerbio. xviij. Mors et vita in manibus lingue mors scilicet diffamatio per quam occiditur diffamatus vita scilicet restitutio fame qui diligunt eam comedent fructus eius: fructus lingue diffamantis est mors et damnatio: fructus vero reparationis est vita. Et ideo concordando dicit christus in euangelio Matth. xij. Quod verbis tuis iustificaberis scilicet restituendo et reparando famam et ex verbis tuis condēnaberis: quapropter iuxta consiliū beati Augustini. Non pigeat ex ipso ore proferre medicamenta a quo sunt facta vulnera. ¶ Duodecimus gradus est eucharistie cōmunio quia posito ꝙ per omnes vndecim gradus quis ascenderit non suf-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ficit nisi sumatur corpus christi ad minus in pascha quoniã ibi est in complemento gratie. Quia eucharistia grece idem est ꝙ bona gratia latine ⁊ nullꝰ excuset se per vanã humilitatem dicendo: dñe non sum dignus vt intres sub tectũ meum: talis enim humilitas est superba quia resistit ordinationi ecclesie ideo sumatur quia dicit xp̃us Joã. iij. Nemo ascẽdit in celum virtute propria nisi qui descendit de celo: ideo rapiamꝰ nos cuz ipso quoniam ipse dicit Jo. vj. Qui manducat meam carnem ⁊ bibit meum sanguinem in me manet ⁊ ego in eo. cuz ergo itraueritis vl̃ cecideritis ĩ puteo peccati tenete istam scalã ⁊ exibitis: ⁊ ascendetis sursum scilicet ad gloriam: ⁊ vnusquisq; potest cognoscere si est ꝓpe paradisum: scz si est in primo: scdo aut tertio gradu: ⁊ ita de alijs. Et ecce quõ nullus potest exire de puteo profundo peccati nisi mediãte scala gratie dei: vnde beatꝰ Paulus hoc sciens ⁊ cognoscens qui ceciderat in puteo ait prime ad Cor. xv. Ecce persecutus sum ecclesiam dei ecce puteꝰ peccati in quo ceciderat. Sed audi scalam per quam ascendit gratia dei sum id qd̃ sum. Scdo necessaria est gratia ad tenendum vitam spũalem: vnde adhuc post exitum a peccato oportet ꝙ xp̃s nos sustineat in statu gratie: ⁊ ratio est quia tante sunt impugnatiões quas inferunt mundus caro ⁊ demon ꝙ non possumꝰ resistere. Et ideo necessaria est gr̃a. Quod cognoscens Dauid p̃s. xciij. dicit Quis cõsurget mihi aduersus malignãtes aut quis ⁊c. nisi quia dñs adiuuit me ⁊c. Ubi nota sil̃itudinẽ vcz vt si eẽt in aliqua platea stipes altus ⁊ desup eẽt ampula vitrea ⁊ vigeret ventus tã fortis ꝙ erradicaret arborem ⁊ etiã ꝙ esset plena igne ⁊ omnes homines ꝓijcerent in illã lapides quõ posset illa ãpula seruari ꝙ nõ frangeret̃ vel quõ posset remanere sup stipitẽ ꝙ nõ caderet: ita est de vita cuislibet viri spũalis: vñ quilibet deuotus est plenus prunis: nihil enim est in homine siue os siue caro siue sanguis ꝙ non inclinet hominẽ seu accendat ad peccãdum: ergo quis sustinebit? Et sapiẽs iesus sirac hoc cognoscẽs dicit Ecclesia. lij. Cõfitebor tibi dñe rex ⁊ collaudabo te deum saluatorẽ meũ ⁊c. ⁊ infra. A pressura flãme que circũdedit me ⁊ in medio ignis nõ sum estuatus. Uentus percutiens nos est tentatio diaboli que maior et fortior est quocũq; vento quia iste ventus deiecit Adã et Euã a paradiso terrestri. Sansonez qui fuit ita fortis ꝙ subuertebat fores. Dauid qui interficiebat leões ⁊ vrsos. Salomonẽ qui fuit sapientissimus hoim. Ergo postq̃ isti q̃ erant ita potentes ceciderunt in flatũ vẽti scz tentationis quid faciemꝰ nos qui sumus fragiles ⁊ debiles sicut amphoras vel ampula vitrea. Et ideo dicebat scriptura tertij Regũ. xix. Ecce spũs grãdis ⁊ fortis subuertens montes: ⁊ conterẽs petras. Petre ⁊ lapides q̃ ꝓijciũtur a ppl̃o ꝯtra amphorã sũt verba q̃ dicunt̃ alicui volẽti de nouo ducere vitam celestem seu contẽplatiuaz: vnde si sit aliq̃s religiosus q̃ incipiat esse deuotus ⁊ tenere regulam statim oẽs alij loquũtur contra ip̃m: vanꝰ est ⁊ ypocrita bene cognoscimus breuiter laudãtur inter ip̃os peccatores ⁊ iniqui qui vocant̃ ab ipsis boni socij et contra cõtẽplatiuos ꝓijciunt lapides vsquequo descenderint de stipite bone vite istud etiã fit iter sacerdotes inter mulieres ⁊ scutiferos ⁊ finalit̃ inter quascũq; conditiones hoim. Et ideo dicebat beatus Paulus scd̃e ad Thi. iij. Omnes qui pie volũt viuere in iesu xp̃o ꝑsecutionez patiẽtur: ergo necessaria est gratia diuina ad se manutenendũ in vita spirituali: prime ad Corin. xv. Gratia dei sum id quod sum ⁊ gratia eius in me vacua non fuit: sed abundantius illis omnibus laboraui: non autem ego sed gr̃a dei mecum. ¶ Tertio necessaria est gratia dei ad veniendum ⁊ ad adipiscendum vitam eternam: vnde q̃tũcũq; quis fuerit spiritualis ⁊ optimam vitaz in hoc mundo tenuerit adhuc nõ potest saluari nisi gratia mediãte: vnde si i statera appẽderent̃ omnia merita omniuz cõfessorum ⁊c. ab vna parte ⁊ ab alia parte appenderetur gloria paradisi oĩa ista merita nihil sunt in comparatione illius:

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ꝓpter quod dicebat apostol⁹ ad Ro.viij. Non sunt condigne passiones huius tẽporis ad futuram gloriã ꝛc. et potest declarari de aliquo seruo emptitio qui peteret in fine hereditatem filij dñi sui ꝓpter seruitium suum qui nullo modo ꝓpter seruitium suum illaz haberet quia est seruus illius: ꝛ posset dicere domin⁹ ꝙ talis incarceraretur si peteret de vigore iustitie hereditatez ex quo est seruus: si tamen peteret per misericordiã ꝛ gratiam posset dominus dare ei: ita est de nobis qui sum⁹ preciossimo pretio emptii: scilicet sacratissimo sanguine iesu christi non auro non argento corruptibili testãte beato Paulo prime ad Cor. vj. dicẽte nõ estis vestri. Empti eñ estis pretio magno ꝛc. vñ tota hereditas paradisi debetur filio dei. Et ideo si aliq̃s sanctus veniret ad portam paradisi ꝛ diceret domine aperi mihi ꝛ responderet christ⁹: quare? ꝛ diceret iustus: quia debes ꝓpter iustitiam: quia tu es iustus et ego fideliter seruiui tibi: et ideo debes me recipere in regnum tuum dicat christus tu fecisti illud quod debebas: quia tu es meus seruus emptitius ꝛ de rigore iustitie nihil debes hr̃e ame de hereditate: sufficit tibi ꝙ nõ ãnichilaui te vel ꝙ non es missus in inferno. Sed si sanctus diceret: domine non peto per iustitiam: sed confido de vestra misericordia sed scio ꝙ vos estis pater misericordiarũ. Et ideo si placet vobis faciatis me heredem bonorum vestrorũ diceret christus bene dicis: ergo ꝛc.

¶ De septuplici gratia quam in nobis infundit spiritus sanctus.

Distinctio.lxxvj.

Gratias septem infundit in nobis spiritus sanctus.

Quarum prima est sapientia diuinalis.
Secunda intelligentia spũalis.
Tertia consilium euangelicum.
Quarta fortitudo virtualis.
Quinta scientia visualis.
Sexta pietas supernalis.
Septima timor filialis.

¶ Prima ergo est sapientia diuinalis. Ubi sciendum ꝙ differentia est inter sciẽtiam ꝛ sapientiã. nã sapientia est sciẽtia cũ sapore siue sit de spiritualib⁹ siue de temporalibus: vnde de ista loquitur Sapiens Ecclesia. vj. di. Sapientia doctrine scd̃m nomen eius est ꝛ non multis est manifesta: quibus autez agnita est permanet vsq̃ ad cognitionem dei. dicitur enim sapientia scd̃m nomen eius quasi sapida sciẽtia: ꝛ ethimologisando: vnde nullus habet sapientiam de aliqua cognitiõe siue diuina siue terrena siue de spiritualibus siue de temporalibus nisi habeat saporez. Sed talis cognitio põt dici scientia: vñ sciẽtia põt dici tam in bonis q̃ in malis fidelib⁹ q̃ infidelibus talem scientiam habuerunt philosophi q̃ erant infideles. Sapientiam vero ꝓut est donũ spiritus sancti nõ habuerũt. Sacerdotes vero ꝛ religiosi debent habere sapientiam in dicendo horas vt scz dicant eas cum sapore cogitando quid significant matutine: que significãt horam in qua christus fuit ligatus. Et tũc surgentes in media nocte dicant eas et sic de alijs horis ꝛ ita meditando dolorem christi compatiẽtur: ꝛ dicent horas tempore debito et tunc habebunt sapiẽtiam: sed modo aliter fit quoniam dicũt horas insipide: ꝛ sine sapore: non dicunt etiam hora debita. Et ideo dicit prophetia superius posita. Non multis est manifesta scilicet prophetia: laici etiam ad minus debent dicere vnuz pater noster cũ aue maria cũ sapore meditando cum dicunt pater noster ꝙ loquũtur cum maiori domino totius mundi ꝛ sic ponant se genibus flexis capite discooperto ꝛ dicent cum timore: et quando dicunt aue maria debent meditari ꝙ loquuntur cũ maiori regina totius mundi: ideo ponent se super genua et tunc deuote orabunt. Item dicendo credo in deum cogitabunt ꝙ fuit factum pro salute omnium fidelium: ꝛ dicatur cum protestatione: signum etiam sancte crucis fiat vt debet cum deuotiõe et sic tales habebũt sapiẽtiã. Si vero faciãt ꝯtrariũ de eis ve

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

rificabit verbū Pauli apostoli ad Ro.j. Quia cū cognouissent deū nō sicut deuz glorificauerūt aut grās egerūt sed euanuerūt in cogitationib⁹ suis ⁊ obscuratū est insipiēs cor eoꝝ dicētes em̄ se esse sapientes stulti facti sunt. ¶ Scda grā est intelligētia spiritualis: ⁊ ethimologizat sic intelligētia quasi intus legētia: vnde comedēdo ⁊ bibēdo bonas epulas ⁊ sapidas sentimus eas: ⁊ ideo debem⁹ intus legere. s. eleuare intellectū ad celestē escā meditādo q̄ dulcis est cū talis esca tēporalis sit ita dulcis. Item luxuriosus meditādo dulcedinē fetoris eius debet meditari dulcedinē spiritualē: et sic erit intelligēs. Itez meditādo in honoribus huius mūdi quāti sunt debem⁹ meditari honorē supremū: qꝛ maior dn̄s est minimus existens in paradiso q̄ maior rex vel papa hui⁹ mūdi. Cogitem⁹ ergo ista ⁊ habeam⁹ donū intelligētie. vn̄ Dauid p̄s.xxxj. Intellectū tibi dabo ⁊ instruā te in via hac qua ⁊c. Et sequit immediate sicut equ⁹ ⁊ mulus ⁊c. dicit instruā quasi ab in q̄ est intus ⁊ struā. i. docebo. Istud em̄ donū intelligētie q̄uis debeam⁹ ip̄z habere specialiter tn̄ debēt ip̄z hr̄e iudices qui cum vidēt litigiū inter aliquos nobilē ⁊ potentē ⁊ pauperē nō debēt iudicare ꝟm sensum visus sed ꝟm intellectū: vidēdo em̄ pauperē male indutū ⁊ diuitem bn̄ nō debēt dare sentētiā cōtra pauperem propter vestem ruptā si iustitia sit pro eo. Itē nō debēt iudicare ꝟm auditū vcz audiēdo potentē minantē ⁊ promittentē multa bona sed debēt iudicare ꝟm intellectū neminē timēdo nisi solū deū. Item nec ꝟm odoratū. s. sentiēdo vestes potētis fragrantes ⁊ redolētes ⁊ vestes pauperis fetētes: nec similiter ꝟm gustū vcz ꝟm encēnia ⁊ fercula missa a potētibus sed ꝟm intellectū. Itē nec ꝟm gustū recipiēdo fercula a potētibus. Item nec ꝟm tactū. Et ad hoc ꝓpositū loquit propheta Esa. de bono iudice. c.ij. di. Non ꝟm visionē oculoꝝ iudicabit neq̄ ꝟm auditum auriū arguet: sed iudicabit in iustitia pauperes ⁊ arguet in equitate pro mā suetis terre. Caueāt ergo vt iuste iudicent ⁊ ꝟm intellectuz. vn̄.ij. ad Thi.ij. Intellige q̄ dico dabit em̄ tibi de⁹ in oib⁹ intellectū. ¶ Tertia gratia est consiliuz euāgelicū q̄uis em̄ nō preceperit tn̄ dedit cōsiliū vt teneant: oīa autē cōsilia reducunt ad tria: quoꝝ primuz est desideriuz possidēdi terrenas diuitias: de quo dicit xp̄s Mat.xix. Si vis perfectus esse vade ⁊ vende oīa que habes ⁊c. Scdz est corpus propriū. s. nō peccare cū mulieribus sed caste viuere ⁊ nō vxorari: de quo Mat.xix. Sunt eunuchi qui se castrauerunt ꝓpter regnū celorū: qui pōt capere capiat. q.d. nō precipio sed cōsulo. Tertium est volūtas. s. poni sub obedientia alicuius ꝓ deo. vnde de hoc loquit xp̄s Luce.ix. cum dicit. Si quis vult post me venire abneget semetipsum ⁊ tollat crucem suā quotidie: ⁊ sequat me. Bonū est ergo habere cōsiliū: vn̄ Ecclesiasti.xxxij. Fili sine consilio nihil facias ⁊c. Nullus tn̄ tenetur ad seruandū ista ꝯsilia nisi sit astrictus per votum. Sed hodie quomodo tenēt vota? pro vero male: vnde completa est ꝓphetia Deuteronomij.xxxij. Gens absq̄ cōsilio ⁊ sine prudētia vtinā saperēt ⁊ nouissima prouiderēt. ¶ Quarta gratia est fortitudo virtualis: vn̄ sciēdum q̄ fortitudo corporis non dicit esse donum spiritussancti qm̄ maiorē fortitudinem habēt aīalia bruta q̄ homines: Nullus ergo debet gloriari ꝓter fortitudinem corporis: qꝛ magis fortis est elephas: nullus iactet se ꝓ saltādo: qꝛ magis saltat ceruus vel canis. Sed fortitudo que est donum spiritussancti est resistere tētationibus diaboli: mundi et carnis. et de tali fortitudine loquit Dauid p̄s.lviij. Fortitudinē meā ad te custodiā qꝛ deus susceptor meus es tu. Nō em̄ loquitur de fortitudine corporis: vn̄ sciendum q̄ Dauid habebat tantā fortitudinem q̄ qn̄ erat pastor in etate adolescentie ⁊ lupus rapiebat ouē vel agnum statim currebat post. Tūc leo vidēs q̄ insequebatur eum dimittebat illud qd̄ portabat ⁊ veniebat cōtra Dauid vt ipsum interficeret: sed ipse capiebat eum ꝑ maxillas ⁊ interficiebat eum. vn̄ p̄s.xvij. ip̄e hoc testatur dicens. Leonē ⁊ vrsum ego interfeci seruus tuus: sed tn̄ non loque-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

batur ipse de ipsa fortitudine speciali eo ꝙ inuenerat inimicū suū in spelūca qui ip̄m ꝑsequebat̄ ad mortē: ⁊ tñ noluit ip̄z occidere: ideo dicebat fortitudinē meaz ad te custodiā ⁊c. Sz pauci sunt q̄ mō habeant hanc fortitudinē spūalē eo ꝙ primo motu sensualitatis cadūt ī pctm̄: mulieres em̄ ad primā ꝓmissionem ⁊ primā auditionē tentationis cadunt: vñ verificata est ꝓphetia Esa.in.j.c.dicētis. Erit fortitudo vestra vt fauilla stupe ⁊ opus vestrū quasi scintilla: īmo fortior est stupa q̄ꝫ mulier: qꝛ stupa non rapit̄ ab igne solo flatu: sz mulier rapit̄ solo verbo eo ꝙ cadit. ¶ Quinta gr̄a est scientia visualis vel moralis.s. qñ aliquis scit bene regere aliq̄d vel seip̄m in respectu ad deū sine offensa: talis hz sciētiā siue donū scientie visualis: talē scientiā hz iudex q̄ bene regit seip̄m primo: ⁊ post punit malefactorē puta illos qui nolunt colere festa ⁊ sil̄ia respectu dei. Et hec est scientia de qua loquit̄ scriptura Prouer.ix. Sciētiā sanctoꝝ ⁊c. Sed illud donū siue gr̄az hodie habent pauci: qm̄ aliqui iudices aliqñ minus sciunt q̄ꝫ alij. Aliqui etiā cōfessores nō attendūt verbum dñi Lu.vj. Si cecus cecum ducat ambo in foueam cadunt. Uñ verificatū est verbū Esa.c.v. Propterea captiuus duct⁹ est populus meus qꝛ nō habuit sciētiā: ⁊ nobiles ei⁹ interierūt fame: ⁊ multitudo ei⁹ siti exaruit: propterea dilatauit infernus aīam suā ⁊ aperuit os suū absq̄ vllo termino.

¶ Sexta gr̄a est pietas supnalis. Unde sciendū ꝙ dr̄ia est inter mīam ⁊ pietatē: nam mīa fit in habēdo respectū ad creaturaz: puta si quis det elemosynā alicui eo ꝙ sibi dederat aliq̄d: vel qꝛ est ei⁹ frater descendēs ab adā: vel qꝛ deus dedit sibi bona ex quib⁹ dat: talis elemosyna dicit̄ mīa ⁊ nō pietas. Sed pietas d̄r qñ oīmode fit elemosyna respectu dei: vcz dum aliq̄s petit elemosynā: tūc pius hō videns illū petentem dicit intra se: talis pulsat ad portā dabo sibi elemosynā vt deus aperiat mihi portā paradisi qñ aīa mea pulsabit: pascā illū in honore xp̄i q̄ esurijt: induā illum in honore xp̄i q̄ positus fuit nudus ī cruce: ⁊ sic de alijs. Breuiter pietas fit tm̄ respectu dei: mīa aūt respectu proximi vel suijpsius. Sed pauci sunt qui habeant illud donū siue gratiam pietatis: qm̄ vsurarij: auari: crudeles hoīes nihil faciunt: nihil dant: nihil prestant amore dei sed bene amore argēti vel lucri: ⁊ tales sunt impij: ꝯtra quos loquit̄ Dauid p̄s.v. Scd̄m multitudinē impietatū eoꝝ expelle eos ⁊c. Habeam⁹ ergo pietatē illā de qua loquit̄ Paulus j.ad Thi.iiij. Exerce teip̄m ad pietatez. et assignat rōnem qm̄ pietas ad oīa vtilis est. ¶ Septimū donum siue gr̄a est timor filialis. Timor filialis est qñ quis timet offendere patrē nō timore ꝙ pater eum verberet: sed pro honore patris: ita qui timet facere malū respectu dei: sz nō respectu pene. Uñ Eccl̄i.vij. Qui timet deū nihil negligit. Sed tñ multi sunt q̄ nō timent deū nec timent ꝑpetrare mala: videt̄ nāq̄ eis ꝙ deus sit cecus ⁊ non videat. Et rō est qꝛ nō statim punit eos: vnde Eccl̄i.viij. Etem̄ qꝛ nō profert̄ cito cōtra malos snīa absq̄ vllo timore filij hoīm ꝑpetrant mala. Ergo omni tp̄e habeamus timorē filialem. Eccl̄i.xxvij. Si nō in timore dñi tenueris te instāter subuertetur domus tua.s.de bono in malū.

¶ De quinq̄ gradibus ꝑfectionis spiritualis vite. Distinctio.lxxvij.

Radus ꝑfectionis vite spūalis sunt quinq̄. Quoꝝ primus stat in ꝑfectione ⁊ dilectione gñali sine exceptione.

Secundus stat in locutione rōnali sine ostensione.

Tertius in diligentia virtuali cum nostra intentione.

Quartus in patientia tp̄ali exultatione.

Quintus in indigentia apostolica continuatione.

¶ Primo ergo ꝑfectio vite spūalis stat in dilectione generali sine exceptione.s. vt diligantur generaliter oēs creature humane ita ꝙ nulla excipiatur: qꝛ si aliquis diligat oēs homines mundi excepto vno nō est perfectio vite in illo: qm̄ omnes debemus diligere gñaliter. Et

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ratio est quia sicut imago christi ⁊ beate marie adoratur in quacũqꝫ materia sit depicta siue in auro siue in argento vel lapide aut fuste ⁊c. nõ tñ adoratur materia sed imago: ita silr̃ debet impendi honor ⁊ reuerẽtia: ⁊ debet diligi preciosior imago dei q̃ est quilibet homo: in quolibet nãqꝫ hoie est imago dei teste scriptura sacra Geñ. ix. Ad imaginẽ dei fact⁹ est homo: ⁊ ideo debet diligi in quocũqꝫ est imago dei: in auro est qñ homo habet vitam contẽplatiuam: in argẽto qñ homo habet bonã famã ⁊ clarã sciẽtiã ⁊ doctrinã ac predicationẽ: itez in ferro qñ est durus iniquus ⁊ maliuolus: itez in lapide qñ est auarus: ⁊ est imago nigra de carbone qñ homo est diffamatus ꝓpter peccata ⁊ sic de alijs. In quacũqꝫ tñ materia ⁊ colore sit depicta imago dei que est homo debet diligi ⁊ impẽdi sibi honor: nõ inquantũ talis est vitiosus sed inquãtũ est imago dei: vnde de ista materia dicit Aug. ꝙ debet fieri cũ dilectione hoĩni et odio vitioꝝ. Et ꝙ in hoc cõsistat ꝑfectio vite ostendit̃ ꝑ verbũ xp̃i dicentis Mat. v. Audistis qꝛ dictuz est antiq̃s Diliges proximũ tuum et odio habebis inimicũ tuũ. Ego aũt dico vobis diligite inimicos vestros: bñfacite his qui oderũt vos ⁊c. Sed sunt inimici dei illi qui faciũt cõtra mandata eius: ꝙ ptz ꝑ oppositũ: qꝛ illi sunt amici qui tenent mandata eius: iuxta illud Jo. xv. Uos amici mei estis si feceritis q̃ ego precipio vobis. Per contrariũ illi sunt inimici eius qui nõ tenẽt mandata eius: ⁊ ita inimici sunt illi q̃vadũt ad sortilegos. Itẽ illi qui iurãt enormiter nomẽ dei ⁊ sine causa: item illi qui nõ custodiũt festa ⁊ sic de alijs: verũ tñ super istos tã amicos q̃ꝫ inimicos de⁹ ostẽdit dilectionẽ gñalem qꝛ facit oriri solez sup̃ bonos ⁊ malos: item pluit sup̃ campum boni sicut mali: et facit fructificare bona vniuscuiusqꝫ: ⁊ ita gñaliter cũ ipse diligat oẽs qui est pater noster ⁊ de⁹ oĩz qꝛ statim punire nõ facit: iõ debem⁹ nos silr̃ facere. Et dat aliã rõnem: qꝛ si inquit diligitis tñ amicos nullũ meritũ habebitis qꝛ infideles hoc faciũt ⁊ etiã bruta vt ptz de cane qui diligit bene facientes sibi ⁊ mordet malefacientes: habeamus ergo nos maiorẽ dilectionẽ q̃ꝫ bruta ⁊ diligamus inimicos qꝛ in hoc cõsistit meritũ ⁊ salutem⁹ eos et petam⁹ veniã etiã si offenderint nos ⁊ in hoc stat perfectio. ⁊ ideo subdit. Estote ergo perfecti ⁊c. Et in hoc cõcordans Pau. i. ad Thes. v. dicit. Uidete ne quis malũ pro malo alicui reddat sꝫ semꝑ qd̃ bonũ est sectamini in inuicẽ ⁊ in oẽs. Et ista ꝑfectio stat in corde. ¶ Scd̃o stat perfectio vite spũalis in locutione rõnali sine offensione: ⁊ ista cõsistit in ore: vñ talis debet esse locutio vt nullius sit offensiua nec dei nec proximi nõ iurãdo aliqua de cã nisi sit necessitas vel vtilitas: vñ Deutero. v. Nõ assumes nomẽ dei tui in vanũ. Caueam⁹ ergo ne iuremus in vanũ: vñ in vanum iurat̃ qñ dicit̃ verũ sed nõ est necessitas nec vtilitas: sed assumam⁹ modũ xp̃i qui dicebat amen amẽ qd̃ idẽ est dicere ꝙ sine defectu: qꝛ amẽ d̃r ab a qd̃ est sine ⁊ mene defectus quasi sine defectu: iõ iurem⁹ isto mõ. Itẽ caueam⁹ ne iurem⁹ enormiter. s. per caput ꝑ ventrẽ ⁊ ita de alijs. Alij hñt locutionẽ offensiuã aĩe ꝓprie: sicut cũ aliquis laudat se: in hoc em̃ nõ est ꝑfectio: sed cũ dicunt̃ verba cũ discretione ⁊ sine offensione tũc est ꝑfectio: ⁊ est ad hoc rõ naturalis. Dicũt em̃ naturales ꝙ rõnale est ꝑfectiuũ seu d̃ria ꝑfectiua: ideo d̃r in diffinitione hoĩs homo est aĩal rõnale: nõ em̃ dicit̃ mortale qꝛ illud nõ est ꝑfectiuuz sed defectiuũ. Et iõ illud qd̃ dicit Porphirius nõ est verũ: qꝛ angeli nõ sũt rõnales. i. vtentes discursu rõnis sed bene sunt intellectuales qꝛ subito intelligunt: ⁊ ideo cum rationale sit ꝑfectiuum loquamur cum ratione ⁊ erimus ꝑfecti. Sed qd̃ illud sit verum ptz Jaco. iij. In multis offendimus om̃s: si quis in verbo nõ offendit ille ꝑfectus est. Patet ergo ꝙ ꝑfectio est in locutione rõnali. Et ad hoc nota exemplũ cuiusdã iuuenis q̃ libenter loquebatur ⁊ sine ratione ⁊ multotiens offendebat: ⁊ petiuit a quodam sancto hoĩe vt daret sibi cõsilium vt posset loqui sine offendiculo: qui respondit ei ꝙ haberet os simile burse hoĩs auari que cõiter habet tres nodos ne moneta

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

cadat. Et ita cū habet tradere monetam vel argentū cū discursu precedente: ⁊ cū rone aperit bursam: ⁊ aperiendo illā primo dissoluit vnū nodū ⁊ postea aliū: ita similiter dz esse os hois qō hz tres nodos. s. murū: antemurale: ⁊ fossatū. Muri sunt dentes: antemurale sunt labia: fossatū in medio est spaciū inter dētes ⁊ labia: ⁊ ideo discursiue dz quis loqui. Et istud ostendit cum os sit clausum ⁊ ceteri sensus sunt aperti ⁊ hoc est pfectio. ad discrete loquendū hortat nos Ap̄s ad Ephes. iiij. di. Ois sermo malus ex ore vestro nō procedat: sed si quis bonus est ad edificationē fidei vt det gratiā audiē tibus: et hec est perfectio in locutione.

¶ Tertio pfectio vite spūalis stat in diligentia virtuali cū recta intentione: et ista stat in opere: qz oia que facimus debemus facere cū diligentia ⁊ cū recta intentione: vt. s. oia fiant respectu dei non respectu honoris mūdani ⁊ laudis: ꝙbi gratia de religiosis qui nō solū debēt habere diligentiā ad vota essentialia sz ad seruandū cerimonias vt est silentium: qz qui seruat silentiū seruat bonū odorem in corde. Vñ sciendū ꝙ cor deuotū est sicut vas plenū bonis odorib⁹ qō si teneat clausum cū aperīt emittit bonū odorez: si aūt teneat apertū etiā emittit bonum odorē: sic de corde: ideo si sacerdotes velint habere deuotionē in missis dicēdis caueant ne ante missam loquant cū aliquo ⁊ ita habebūt pfectionē ⁊ ista est pfectio in opere. Item dare bonū exēplū ad honorem dei nō ad honorē proprīū habendo respectū qz tunc nō esset recta intentio. Item layci debēt habere diligentiā in oratione mane ⁊ sero: ⁊ in die dñico audire missam: alij debent punire peccata cōia: et hoc debet fieri ad honorem dei ⁊ correctionem vitioꝝ sicut sunt dñi et rectores ciuitatū ⁊ in hoc stat pfectio. Et ideo dixit dñs Abrahe Gēn. xvij. Ambula coram me ⁊ esto perfectus. Ambula scilz de virtute in virtutem: in hoc est diligentia. Sed dixit coram me. i. recta intentione coram deo nō ad vindictam. Et ideo Luce. j. dicitur. In sanctitate et iustitia coram ipso, et ita erimus pfecti,

¶ Quarto perfectio vite stat in patientia tēporali cum exultatione: qz nō sufficit solum agere bonū sz oportet habere patientiam in malis. Et datur similitudo de aliquo hoie armato qui vadēs ad bellum nō est perfecte armatus nisi habeat arma inualiua que sunt lancea ⁊ gladius ⁊ similia. Et etiaz arma defensiua vt scutum ⁊ galea thoraxꝛc. Ita etiam in bello spirituali cōtra demonem nō sufficit habere arma inuasiua vt sunt oraciones ieiunia ⁊ similia: sed requirīt ꝙ habeantur arma defensiua scilz patientiā in tribulationibus et in iniurijs. Multi habent arma inualiua sed nō sufficiūt. Unde Gregorius super illo verbo Luce octauo. Fructum afferunt in patientia: dicit. Nulla sunt bona que agim⁹ si non mala equanimiter toleramus. Et si toleremus cū patientia tribulationes erimus perfecti. Testatur hoc beatus Jacobus in sua epl̄a cap̄. j. Oīe gaudium estimate fratres mei cum in tētationes varias incideritis sciētes ꝙ probatio fidei vestre patientiam operatur. Patientia autem opus perfectum habet vt sitis perfecti in nullo deficiētes: dicit gaudium estimate: quia debemus gaudere in tribulatione sicut fecit Job qui patiēter mala tolerauit. Ita et nos faciamus quia necessarium est nobis. Et ideo dicit beat⁹ Paulus ap̄s ad Hebreos decimo. Patientia vobis necessaria est vt voluntatem dei facientes reportemissionem reportetis. ¶ Quinto perfectio vite spiritualis stat in indigentia apostolica cum cōtinuatione. Sed que est ista indigentia ostendit Christus cum dicit Matthei decimo. Nolite possidere aurum neq; argētum neq; pecuniam in zonis vestris. Non perā in via neq; duas tunicas neq; calciamenta neq; virgam. Dicit aurum nec argentum nec monetam nec in localibus: nec quouismodo. Et si dicant religiosi ꝙ non portent vt uiere cum itinerant; dicitur ꝙ petant ele mosynas et ita viuent. Item dicit neq; duas tunicas scilicet necessitatem et superfluitatem: neq; duo calciamenta: scilicet necessitatem ⁊ supfluitatē. Item

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

neq; virgā sed bene baculū: ⁊ in hoc stat perfectio ⁊ indigentia aplica. Et ideo ꝛ Mat. xix. Si vis perfectus esse vade ⁊ vē de omnia que habes ⁊c. Sed debet fieri hec perfectio cuj continuatione: qz multi incipiunt tenere indigentiam aplicaj. Sed tñ non continuant ⁊ hoc nō sufficit quia de talibus dixit xpus Luce. ix. Nemo mittens manum ad aratrū: ⁊ respiciens retro aptus est regnum dei: aratrū ꝛ religio: qz cū ipsa arat ⁊ movetur terra corporis vt inde fiat fructꝰ in celo ⁊c. in his ergo stat perfectio. Et ideo si quis habuerit istos gradus tenebit consiliuz Pauli. ij. ad Cor. vltimo. Sitis fratres perfecti: habeamus ergo in istis perfectionez vt finaliter veniamꝰ ad glāz ⁊c. ¶ De septem modis qbus tēporalia spiritualia ⁊ eterna habētur. Distn. lxxviij.

QAbentur tpalia: spiritualia: et eterna septem modis.

Quoruz primus est integritas credentie.

Secundus est puritas conscientie.

Tertius hubertas fletus.

Quartus est scrupulositas timoris.

Quitus est liberalitas misericordie seu elemosyne.

Sextus est hubertas scientie.

Septimus est firmitas perseverantie.

¶ Primus ergo modus habendi tpalia spūalia ⁊ eterna est integritas credētie. Unde non sufficit credere vnū articuluz ⁊ reliquum non: sed integre ⁊ sine dubitatione oportet credere omnes articulos. Et ita xps prouidebit de predictis: sicut dñs puidet vassallis ei fidelibus: quanto ergo magis nos credentes xpo q̄ est infinita potentia: possumꝰ in eo confidere. O quot bona nobis contulit: non enim oportet nos timere si fuerimus ei fideles: vnde de hoc certificat nos Aplꝰ ad Ephe. iij. dicēs. In xpo Jesu dño nro in quo habemus fiduciam ⁊ accessum in confidentia p fidem eius. Ubi sciendum q̄ cōiter loquendo idē sunt confidentia ⁊ fiducia vbi geminat cōfidentia: qz habemus: dicit fiduciā ⁊ accessum in confidentia. Sed stricte loquendo est differentia qz fiducia est hñe fiduciā qō a dño habemus bona. Sed cōfidēta est cōfidere in dño qō habebimus: nō soluz bona sed etiā tuitionez contra mala: ⁊ ita si habeamus fidē firmā in xpo: habebimꝰ eñ tuitionem cōtra psecutionez antixpi. Sz quō habebitur fides firma: ꝛ q̄ dicēdo credo ⁊c. ¶ Scōs modus habendi tā tēporalia ꝙ spūalia ⁊ eterna ē puritas cōscientie. s. q̄ teneamus conscia purā et mundā: vnde sicut est de aliquo q̄ habet amicū credens esse eius amicus: ⁊ cōfidit in eo sentiens q̄ nihil hz in cōscientia contra eū: ita est de dño nostro Jesu xpo qui dicit nos amicos: ⁊ vocat dicēs Joh. xv. Jam non dicā vos seruos sz amicos: qz oīa q̄ audiui a patre meo nota fecivobis: ⁊ ita ⁊ nos si in cōscia nostra nō sentiamus nos fecisse aliq̄d cōtra ipsum poterimus de ipō confidere: vñ. s. Jo. iij. Charissimi. si cor nostrū nō reprehendit nos fiduciā habeamꝰ ad deū: qō quicquid petierimus accipiemus ab eo qñ mandata eius custodiuimus: ⁊ ea q̄ sunt placita coꝝ deo facimus. Sacerdotes pñt habere puritatē ꝛscie qñ celebrant: ⁊ fuū officium faciūt digne si in dñica audiāt missam ⁊c. Et sic dzeuiter si teneāt mādata.

¶ Tertius modus habēdi ⁊c. est hubertas fletus. s. qñ quis abundat in lachrymis rōne pctōꝝ: ⁊ rō est qñ pueri parui hñt totā fiduciā in fletu qñ volunt aliq̄d hñe a patre aut a matre: pater aūt ⁊ mater vidētes ipsos flētes statim cōdolēt ⁊ dant eis qō petunt: ita faciamus coram xpo lachrymādo ⁊ ita habebimꝰ qō optamus: vñ dicit beatus Bernardꝰ. Oratio vngit sed lachrzyma pūgit: ergo ⁊c. Nota exēplū de Susanna Dan. xiij. De qua dixit ter. Que flens aspexit ad celū. Erat eñ coꝝ eius fiduciā hñs in dño: vide hy storiā ⁊ ita flendo ꝛ pñrendo liberata est. vñ habent mozalitatē mulieres ⁊c. ergo cōuertanī. Ad qō hortat nos dñs dicēs Joel. ij. Conuertimini ad me in toto cor de vestro: in ieiunio ⁊ fletu: ⁊ planctu: et scindite coꝛda vestra ⁊ non vestimēta vestra: ⁊ conuertimini ad dñm deū vestruz quia benignꝰ ⁊ misericors est. ¶ Quar-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

tus modus est scrupulositas timoris.s. timere semp offendere deū:immo semp auisare ⁊ rogare deū vbiq; ⁊ in oib⁹ operibus ne fiat aliquid cōtra ipsum sicut filius timet aliq̄d facere cōtra patrē: ipso etiā absente q; timet ip̄m offendere: ita nos ꝯtra deū qui semp nos videt:⁊ i cui⁹ aspectu semp stamus. Et iō poterim⁹ cōfidere de deo ꝓut testat̄ sapiēs Salomō Prouer.xiiij. In timore dñi fiducia fortitudinis ⁊ filijs eius erit spes:⁊ ita faciūt ꝑsone spūales q̄ in omni loco orant deū. Non opz tñ laycos ita facere nisi tantūmodo bis i die orare ⁊c. Unde Lu.xviij. Opz semp orare ⁊ non deficere. ¶ Quintus modus est liberalitas mie siue elemosyne. vñ tales bene pñt confidere: q; cum ipi sint liberales in centuplo magis liberalis est deus. Sicut em̄ aq̄la exñs in rupe alta nō timeret si oēs hoies mūdi venirent ad eā ⁊ rō est: q; cōfidit i alis ⁊ cito volabit:ita est de hoie misericorde qui hz duas alas. Scd̄m qd̄ sūt duo opera mie in gñali:dextra ala est op⁹ spūale:sinistra opus mie corporale. Et quilibet hz septem pennas:plume enim siue penne dextre sunt.

Prima instruere edoctum.
Secunda consulere dubitanti.
Tertia corrigere errantem.
Quarta consolari desolatum.
Quinta remittere iniuriam.
Sexta supportare importunos.s.socius socium:vir vxorem.
Septima facere orationem gñaliter pro omnibus.

Penne secunde ale sunt hec.

Prima dare comedere esurienti.
Secunda dare potum sitienti.
Tertia vestire nudum.
Quarta recipere peregrinum.
Quinta visitare infirmum.
Sexta visitare incarceratos ⁊ captiuos.
Septima sepelire mortuos et remittere debita.

¶ Istis pēnis pōt confidere illas habēs tam in vita ꝙ in morte ꝙ cum istis post obitum cito neglectis demonibus volabit ad celū citius q̄ falco volet ad p̄dam ergo pōt confidere teste Thobia in.iiij. cap̄.dicente. Fiducia erit coram summo deo elemosyna oibus qui faciunt eam. Elemosyna em̄ ab oi malo liberat ⁊ nō patitur aīam ire ad tabernas. ¶ Sext⁹ modus hñdi ⁊c.est vbertas scie siue abūdantia doctrine.s.qñ sacerdotes ⁊ religiosi predicant doctrinā euangelicā: tales em̄ possunt ꝯfidere:vbi nota sil̄itudinem de aliquo principe cōmendāti duobus militibus duo castra in finibus inimicoꝝ:vnus bene custodiuit castrū cōmendatū:alius vero non custodiuit castrū solū:sed adhuc cepit ⁊ acq̄siuit multa castra de inimicis dñi sui. Quis istoꝝ poterit magis cōfidere in dño suo:nulli dubiū ꝙ scd̄s:ita est de nobis qui custodimus castruz corporis:aīa em̄ custodit ipsum ⁊c.⁊ iste poterit confidere in dño nr̄o Jesu xp̄o:vnde doctrina mea abundabit vsq; in dño:cui ꝯcordat Deuteronomij.iiij. Custodi temetip̄m ⁊ aīaz tuā sollicite:nec obliuiscaris verboꝝ q̄ viderunt oculi tui:⁊ ne excedāt de tuo ore cūctis diebus vite tue docebis filios ⁊ nepotes. Et infra. Cōgrega ad me ppl̄m vt audiat sermones meos. ¶ Septim⁹ modus est firmitas ꝑseuerantie:nescit̄ eniz qñ veniet dñs:ergo ꝑseueremus in bonis opibus vt simus parati. Non enim sufficit incipere ⁊ non finire:sicut nō sufficeret alicui portanti aliqd̄ onus mercātie alicuius mercatoris si dimitteret ip̄z in via:qm̄ talis non sumeret premiuz: si vero portet vsq; ad domum potest confidere ꝙ habebit mercedē:ita ⁊ nos on⁹ virtutum non portemus vsq; ad ianuaz paradisi q̄ est mors. vnde p̄s. cxvij. Hec porta domini iusti intrabūt in eā. Mors dicitur porta domini tam actiue q̄ passiue:actiue quia ipse mittit:passiue q; ip̄e intrauit per eam:qd̄ patet Luc.vltimo. Nonne hec oportuit pati xp̄m:⁊ ita itrare in gloriam suam. Quantuncunq; aliquis sit sanctus quin tota vita sua si dimittat sanctitatem in vltimo vite sue nō sumet mercedem nisi furcaz inferni. Si vero perseueret in bono poterit confidere quod habebit premium ⁊ salariū bonum:iuxta ergo dictum ⁊ doctrinā beati Johan.faciamus: que dicit.j.Johā.ij.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Et nunc filioli manete in eo: vt cum apparuerit habeamus fiduciam ⁊ non cōfundamur ab eo in aduentu eius.

¶ De duodecim conditionibus hoīm q̄ habitabunt in gloria celesti. Dist. lxxix.

Habitabūt in gloria celesti duodecim cōditiōes hoīm q̄ notant̄ i p̄s. in quo querit Dauid a dño volēs certificari qui essent illi qui habitarēt in paradiso suo. Dñe quis habitabit in tabernaculo tuo: aut q̄s requiescet in monte sancto tuo. Et respōdet sibi deus ponens. xij. ꝯditiones ⁊ signa illoꝝ dicens. Qui ingredit̄ sine macula ⁊ operat̄ iustitiaz. Qui loquitur veritatē in corde suo. Qui non egit dolū in lingua sua nec fecit ꝓximo suo malum ⁊ opprobriuz non accepit aduersus ꝓximos. Ad nihilū deductus est in conspectu eius malign⁹: timentes aūt dñm glorificat. Qui iurat ꝓximo suo ⁊ non decipit. Qui pecuniā suā non dedit ad vsuram. Et munera super innocentem non accepit. Qui facit hec non mouebitur in eternum. Ecce duodecim conditiones hoīm qui habitant in gloria. Et prima conditio est illorum in quibus est.

Prima puritas baptismalis q̄ intelligit̄ ꝑ hoc qđ dicit q̄ ingreditur sine macula.

Secunda equitas pnialis qui intelligit̄ per hoc qđ dicit qui operatur iustitiam.

Tertia fidelitas cordialis: qꝛ dixit q̄ loquitur veritatem cum proximo suo.

Quarta veritas vocalis: qꝛ dicit qui nō egit dolum in lingua sua.

Quinta innocuitas ꝓximalis: in hoc qđ dicit nec facit ꝓximo suo malum.

Sexta benignitas spūalis i hoc qđ dicit ⁊ opprobrium nō accepit aduersus proximos suos.

Septīa excecratio maleficioꝝ qꝛ dicit ad nihilū deduct⁹ est i ꝯspectu ei⁹ malign⁹.

Octaua veneratio eccl̄iasticoꝝ in hoc ꝙ dicit timentes aūt dñm glorificat.

Nona cōpletio ꝓmissoꝝ: qꝛ dicit q̄ iurat proximo suo ⁊ non decipit.

Decima exceptio impioꝝ: qꝛ dicit q̄ pecuniā suam non dedit ad vsuram.

Undecima vitatio donoꝝ i hoc qđ dicit ⁊ munera sup̄ innocētē non accepit.

Duodecīa ꝯtinuatio vel ꝑseueratio p̄dictoꝝ: qꝛ dicit qui facit hec nō mouebitur in eternum.

¶ Prima ꝯditio illoꝝ q̄ habitabunt in gl̄ia celesti est puritas baptismalis ꝯditionis: ⁊ isti⁹ ꝯditiōis sunt innocentes q̄ post baptismū nullū cōmittūt pctm̄ sed seruāt inocētiā: prius em̄ q̄ꝫ baptizentur nō p̄nt intrare cū sint cū macula originalis pcti: vñ i signū hui⁹ beat⁹ Jo. euāgelista cū vidisset ꝑadisuz aptū discipul̄ dei dixit Apoc. xxj. Nō intrabit in illā aliq̄d coinq̄. ⁊ ab homi. fa. ⁊ ita ꝑnuli añ baptismū cū sint inq̄nati ⁊ abhomiabiles nō intrant. Sed tñ post baptismū cū sint sine macula ingrediunt̄ ⁊ habitant in tabernaculo paradisi. Sicut ymago pulchra argenti auri vel de ligno bene picta ⁊ ornata ponit̄ in tabernaculo eccl̄ie ⁊ tēplo. Sed si cadat in lutuz quātūcūq̄ sit pulchra nō ponit̄ in tēplo ecclesie nisi prius lauetur ⁊ mundetur. Ita nec ymago trinitatis. s. aīa ponit̄ i tēplo gl̄ie celestz: de quo đr in p̄s. xxviij. In tēplo ei⁹ oēs dicent gl̄iam: nisi pri⁹ lauet̄ et vbi lauatur? đr ꝙ in baptismali fonte: ⁊ tūc mūda est ⁊ innocēs ⁊ sine macula: ⁊ ita ingredit̄ et nō al̄s. vñ Jo. iij. Amē amē dico tibi nisi q̄s renatus fuerit ex aqua ⁊ spūsan. non po. intrare ⁊c. ¶ Scđa conditio est illorū qui hñt equitatē pnialez ⁊ ista intelligit̄ in hoc cū đr ⁊ operat̄ iustitiā: pnia em̄ nō est aliud nisi iustitia volūtaria quā quis facit de seipso: vñ cū ꝯterit̄ in corde ⁊ ꝑcutit ip̄m cū q̄nq̄ digitis facit iustitiam de corde a quo ꝓcesserunt male cogitationes: ⁊ ꝑcutit̄ cū q̄nq̄ digitis: qꝛ quinq̄ modis peccamus in corde. s. cogitando: loquēdo: operādo: obmittēdo: ⁊ ꝑ obstinationem. Item fit iusticia de oculis qñ quis lachrymatur ⁊ plorat ꝓpter peccata. Item de auribus cuz audiuntur v̄ba bona misse sermones. Itez fit iustitia de ore qñ fit abstinentia ⁊ dicunt̄ oratiōes. Itē cū manibus qñ iungunt̄ ⁊ leuantur ad celū ⁊ dant̄ elemosyne. Itē cū pedib⁹ cū itur ad sermones: ⁊ ad ecclesiā ad lucrandū indulgentias. Itē fit iustitia de

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

corpore qñ affligit. Et ita breuiter oñis pnia est iustitia: z tales habitant in paradiso: vñ deus dedit nobis magnū priuilegium: qz fecit nos iudices in ppria cā: z si iudicemus nos nō iudicabimur: habemus sup hoc instrm Petri. j. ad Cor. xi. cum ōz. Si nosipsos dijudicaremus non vtiq; dijudicaremur: dū aūt iudicamur a dño corripimur: vt non cum hoc mundo damnemur. vbi dicit glo. Augusti. Cessat enim diuina vindicta si pcurrat humana iustitia. Et ideo poterit dicere ille q̄ fecerit pniaz cū veniet ad iudiciū illud ps. cxviij. Feci iudiciū z iustitiā non tradas me calūmiantibus me. s. demonibus accusantibus z penitentibus iustitiā. Tunc dicet xps ale illud Matt. xxvij. Audis quanta aduersum te dicūt testimonia. Quid ergo rñdes? tunc ala respondebit illud qđ dictū est. Feci iudicium z iustitiā ꝛc. Tunc iubet xps demones ire ad infernū: z alam ad gloriā paradisi. ¶ Tertia conditio est illoz qui habēt firmā fidē in corde z cōfitent etiaz ore: z ista intelligit p hoc qđ ōz. Qui loq̄tur veritatem in corde suo. vñ ps. xxij. Illumina lucernā meā dñe deus me⁹: illumina tenebras meas. Fides em in corde est sicut lucerna in lāterna: qz sicut cā dela suffocaī in lanterna si non habeat respiraculum: ita fides eius qui sez non confiteatur ore. Confiteamur ergo mane z sero illam vt habeamus fidelitatez cordialem: z ita saluabimur z habitabimus i tabernaculo dei. Quod aūt istud sit verum: patet per beatum Paulum dicentem ad Rom. x. Si confitearis in ore tuo dominum Jesum z in corde tuo credideris: quoniam excitauit illū ex mortuis saluus eris. Corde enim creditur ad iustitiaz: ore aut confessio fit ad salutez. ¶ Quarta conditio est illoz qui habent veritatem vocalem: z ista est ad proximū: sed fidelitas cordialis est ad deū: z ista veritas vocalis maxime tāgit mercatores: officiarios: notarios: procuratores: z aduocatos qui non debent loqui fraudulenter cum lingua: multi em non habitabunt in tabernaculo domini nisi penitentia eos iuuet. Sicut sunt mercatores qui defraudant simplices z emunt rem vel vendunt non dantes iustū precium. Item notariꝰ qui de vna modica re faciunt vnam magnam chartam. Et similiter iudices qui dant malas et iniquas sententias. Item aduocati qui faciunt malas aduocationes: et prolongant causas z ita de aliis: tales nō sunt de illis de quibus dicit Dauid. Qui nō egit dolum in lingua sua: ergo caueamus et audiamus beatum Paulum dicentem ad Epheseos quarto. Deponentes mendaciuz loquimini veritatē vnusquisq; cum proximo suo: quoniam sumꝰ inuicez membra. ¶ Quinta conditio est illozum qui habent innocuitatem proximalem: scilicet qui nocent proximo: que intelligitur in hoc quod dicitur nec facit proximo suo maluz: vnde tripliciter possumus nocere proximo: primo in bonis temporalibus: secundo in fama: tertio corpore. Primo ergo in bonis: cum vnus furatur alteri: vel de ecclesia: vel de bonis ecclesie: vel redditus dominis suis: vel salarium seruitoribus: vel qui non complet dictaz in terra illius vel ad opꝰ illius qui eum locauit: vel alꝫ damnificat proximum: tales enim nocent proximo. Secundo modo nocet quis primo in fama diffamando. Et illud est maius furtum q̄ bonoruz: quia vt dicit scriptura Prouerbiorum. xxij. Melius est nomen bonum q̄ diuitie multe super aurū z argentum gratia bona: ideo si furata sit fama restituatur: quia magis obligatur ad restituendum famam q̄ bona temporalia. Et ratio est quia posset excusari de furto bonorum temporalitū restituendo. s. si sit in tanta paupertate z indigentia qđ non posset restituere: verūtamē de fama nō potest excusari: qz restitutio sit cum lingua: ideo non pōt excusari. Tertio nocet quis proximo in corpore. s. verberādo vel alꝫ: in istis ergo offendit proximus: z qui talia faciunt nō possunt intrare in tabernaculū dñi: nec hitare i mōte sancto eius. s. paradisi. Et rō est qz dilecto primi est lex charitatis: q: si nō vis q̄ aliq̄s fureī tibi aliq̄d: g̃ nō fureris tu alteri. Non vis occidi ergo nō occidas:

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Si nō vis ꝙ aliquis adulteret cū vxore tua: ergo nō adultereris cū vxore aliena. ¶ Sexta ꝯditio est illoꝝ q̄ hn̄t benignitatem spiritualem que intelligit in hoc cum dicitur obprobriuz non accepit aduersus ꝓximos suos. Obprobrium est derisio in ore. s. cum deridet aliquis bonū agens. Sicut quādo aliquis religiosus vult tenere regulā ⁊ sacerdos ducere bonā vitam: ⁊ ita de alijs sicut laicis. Si quis deridet tales volētes penitere ⁊ bonū facere: nō est de illis qui accipiūt opprobriū aduersus ꝓximos suos: verū tamen si derideant illos qui volūt ducere: immo illos qui ducūt bonam vitam audiant quid d̄r contra eos. Mat. xviij. Uidete ne contēnetis vnū ex his pusillis: ⁊ modicū supra d̄r. Expedit ei vt suspēdatur molla azinaria in collo ei⁹ ⁊ demergatur in profundū maris: vocat illos q̄ volunt ducere bonā vitam ⁊ viuere iuste ſm statū suū pusillos: qm̄ in die qua incipiūt penitere: de hoc ꝙ nō bene vixerint sunt parui ac si non facerēt nisi immediate nasci: ⁊ ideo dicunt pusilli ⁊c. ¶ Septima cōditio est illorū qui execrantur maleficia siue maligna: que intelligitur per hoc ꝙ d̄r ad nihilū deductus est in cōspectu eius malignus: vnde malign⁹ est idē ꝙ male agēs. s. quando talis habet ignē malignitatis in se qui est sufficiens ad cōburendū ⁊ destruendū totam vnā patriam. Et istud est sortilegiū qꝛ illud peccatū est sufficiens ꝙ tota vna patria destruatur. Et ideo debet extirpari: ⁊ istud precepit dn̄s deus cū dicit in veteri testamēto Leuit. xx. Uir siue mulier in quib⁹ phitonicus vel diuinationis spūs fuerit morte moriatur. Lapidibus obruēt eos sanguis eorū sit super illos: patet igitur qd̄ ad nihilum deductus est in cōspectu eius. s. rectoris qui habet eos extirpare malignus scz male igneus. i. sortilegus. ¶ Octaua cōditio est veneratio ecclesiasticorū qui dicūtur timentes: nō dicitur ꝙ sint omnes timētes: qꝛ multi sunt mali: sed d̄r ꝙ dicūtur et appellātur timētes deū: et ratio est: qꝛ magis sunt ꝓpe dn̄m q̄ alij: sicut magis timent regem illi qui iuxta regē sunt: vnde tales sunt sicut ille qui equitat leonem: quoniā omnes vidētes leonē timent: sed magis timet equitās illū q̄ alij: ita similiter ille qui est iuxta regez magis timet q̄ illi qui sunt procul in regno q̄uis omnes timeant: ita similiter presbyteri debēt timere. Et ideo dicebat Dauid presbyteris Ps. xxxiij. Uenite filij audite me: timorem dn̄i docebo vos. Cum aūt camerarius vel gubernator regis honoret ab alijs: ita multo magis illi qui sunt quotidie cū Christo. Et ideo dicebat Paulus. j. ad Timo. v. Qui bene presunt p̄sbyteri duplici honore digni habeantur: maxime qui laborant in verbo ⁊ doctrina. Nunc autē deridentur a laicis: et ipsimet sunt ipsi causa ꝓpter eorū malā vitā: sed tn̄ propter deū honorandi sunt. ¶ Nona cōditio est cōplexio promissorū: que intelligitur ꝑ hoc quod dicitur qui iurat ꝓximo suo ⁊ nō decipit: in ista cōditione intelligunt illi qui promittūt: maxime alicui per iuramentum vel qui emittunt votū esse fideles in officio mediāte iuramento. Itē intelligūtur vir ⁊ vxor ꝓmittēs vni alteri fideles esse. Itē alij qui promittunt ⁊ iurāt: tales em̄ non debēt decipere proximū per iuramētū. Et ideo dicit dn̄s Leuit. xix. Nō periurabis in noīe meo: nec pollues nomē dei tui: nō mētiemini nec decipiat vnusquisq̄ proximū suum. Non periurabis id est ad ꝓximi deceptionē iurabis alias non habitabunt in tabernaculo dn̄i: hoc est in gloria paradisi. ¶ Decima cōditio est exceptio impiorū. s. vsure: qꝛ dicit qui pecuniā suā non dedit ad vsuram: multi tamē non cōprehendunt ſm dictū eorū in ista cōditione: qꝛ dant ad vsurā faciētes falsas allegatiōes. s. dicēdo ꝙ de bonis suis possunt facere ad voluntatē suā sed tales decipiūtur qꝛ nō sunt dn̄i: iuxta illud Ps. xxxiij. vbi dicit Dauid. Dn̄i est terra ⁊ plenitudo eius orbis terrarum: ⁊ vniuersi qui habitāt in eo: ⁊ omnes sunt dispēsatores ⁊ ministri xp̄i: qui tradidit vnicuiq̄ ad suam voluntatē: prout testatur apostolus ad Coꝝ. iiij. Sic vos existimet homo: vt ministros christi ⁊ dispēsatores. Deut. xxiij. Non fenerabis fratri tuo ad vsuram pecuniam: nec fruges

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

nec quelibet aliam rem sed alieno: fratri autem tuo absq; vsura illud quo indiget cõmodabis: vt benedicat tibi dñs deus tuus in omni opere tuo. ¶ Undecima cõditio est vitatio donorũ: per quod intelligitur vitatio symonie: sub qua cõditione cõtinentur illi qui vendunt ecclesiastica sacramẽta: & tales accipiunt munera super innocẽtem. s. christũ qui sustinet vniuersa bona spũalia & rẽporalia: vendunt enim cõfessiones petendo causa absolutionis pecuniã. Item quãdo vendũt baptismũ candelas & bonũ vinum p̃ laore: & ita de aliis. Tales enim qui vendunt ecclesiastica sacramẽta & beneficia nõ habitabũt in tabernaculo dñi dei: sed illi q̃ nõ accipiunt munera per symoniam. Et ideo dicit Esa. iij. Qui proijcit auaritiã ex calũnia & excutit manꝰ suas cũ munere: sequit̃ parũ infra. Iste in excelsis habitabit. ¶ Duodecima cõditio est continuatio siue perseuerantia: q̃ intelligitur in hoc q̃ dicit: qui facit hec nõ cõmouebitur in eternũ: non enim sufficit facere bonũ: nisi cõtinuetur vsq; in finem. Et ratio est: q; sicut sit retributio: ita ꝓportionaliter debent fieri bona. Et ideo quia dicit gloriam quam ipse erit deus: ita homo q̃diu viuit in hoc mũdo debet sibi seruire: ideo dicit qui facit hec. Cui cõcordat alibi scriptura in hoc q̃ dicit Eccli. iij. Judiciũ patris audite filij dilecti: & sic facite vt salui sitis. Iste ergo sunt duodecim cõditiones quibus possumꝰ cognoscere si habitabimꝰ in tabernaculo dei: & requiescemus in mõte sancto eius: hoc est in gloria paradisi.

¶ De quattuor conditionibus hominũ quibus in hoc mundo datur hereditas.

Distinctio.lxxx.

Hereditas dat in hoc mundo quattuor conditionibus hominum.

Primo filijs legitimis si hz.

Secundo parentibus proximis si non habet filios.

Tertio amicis charissimis si non habet parentes.

Quarto pauperibus miseris vbi supra dicti deficiunt.

¶ Primo ergo datur hereditas filijs legitimis: & hoc fm leges imperiales & fm theologiã: vñ legitur q̃ fuit questio tpe apl̃oꝝ: vtrũ filiꝰ deberet succedere in hereditate patris: & pquisita veritate filiationis: beatꝰ Paulus soluit questionem di. ad Gala. iij. Itaq; iam nõ est seruus sed filius. Qõ si filius & heres per deum: ergo fm cõditionem hmõi filij succedũt in hereditatẽ patris: ita est de hereditate xpi sez filij sut generati ab eo in ventre matris sue. s. ecclesie qm̃ ecclia est mater omniũ fideliuꝫ christianorũ. Et ideo dicit Beda: vna est vniuersalis ecclia ex pluribus adunata sancta & immaculata virgo mater ecclesia: vñ sicut mater xpi permãsit semp virgo ante partũ in partu et post partuꝫ: ita mater ecclesia semp est virgo. s. ante partũ: hoc est anteq̃ generet: in casibꝰ p̃semen qõ est verbũ dei. Luce. viij. et post etiam est virgo. Et ita ptz quõ christus est sponsus ecclesie. Et ideo dicit ipse Jo. iij. Qui hz sponsam spõsus est: ex quo xpiani geniti fuerũt a xpo per baptismũ dicunt filij dei: iuxta illud Joã. j. Dedit eis potestatẽ filios dei fieri his qui credũt in nomine eius: qui nõ ex sanguinibus: sed ex deo nati. Itẽ est alia auctoritas eiusdẽ Jo. in sua. j. epta. c. iij. dicẽtis. Videte qualẽ charitatẽ dedit pater nobis vt filij dei nominemur & simꝰ: ergo sumus filij dei: possumꝰ ergo istaz rõnem facere q̃ ex quo infantes paruuli post baptismũ facti sunt filij dei si moriãtur in statu innocẽtie: statim accipiũt hereditatẽ patris. s. gloriã & absq; pena aliqua: nec propter dolorẽ matris in partu vt dicit aliqua vetule nec aliqua causa: & ratio est: q; sunt filij. Et ideo Dauid loquẽs de ipsis innocentibꝰ per spm̃ pphetie dicit ita ps. cxxvj. Cum dederit dilectis suis somnuꝫ: ecce hereditas dñi filij merces fructꝰ ventris: dicit dilectis. i. infantibꝰ: somnũ. i. morte: ecce denotat immediationẽ inter mortẽ et gloriam. Et si q̃s petat quare dat eis? soluit immediate hereditas illoruꝫ. s. gloria est merces filij. i. q; sunt fructus vẽtris mulieris. i. sancte matris ecclesie: merita enim que

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

egerunt non sunt merces illorū cū nullū bonū fecerint: sz merces eoꝝ tantū ex eo est: cuius sunt filij. Et ideo dicit Paulus ad Rom̄. viij. Ipse spūs testimoniū reddit spiritui nostro: ꝙ sum⁹ filij dei: si aūt filij ⁊ heredes: heredes quidē dei: coheredes aūt christi infantes. Nota qui nō sunt filij proprie vxoris. s. ecclesie vt sunt illi qui moriūtur sine baptismo non possunt habere hereditatē: quia nō sunt filij legitimi sed nati ex cōcubina. s. ex carne per creationem: vnde filius cōcubine nō debet esse heres cum filio libere vxoris legitime teste beato Paulo ad Gala. iiij. Eijce ancillā ⁊ filiū ei⁹: nō em̄ erit heres filius ancille cū filio libere. Et ita patet quomodo dicūtur filij legitimi et nō filij ancille. Due ergo sunt generatiōes quas tangit Christus cū dicit Nichodemo. Quod natū est ex carne caro est: ⁊ qd̄ natum est ex spiritu: spūs est. Cum ergo pueri morientes sine baptismo sint filij carnis ⁊ non libere. i. sancte matris ecclesie: ideo nō habent hereditatē. Attamen nō dat eis penā spiritualem: sed sunt in vētre terre. s. in lymbo. Pro quo nota ꝙ quattuor sunt partes in ventre terre. Prima est infernus vbi sunt infideles et mali xp̄iani: vbi est ignis niger sulphureus. Alia pars est lymbus puerorū vbi sunt tenebre non corruptibiles: sed qr ibi non viget lumē gratie dei: et ibi sunt paruuli moriētes sine baptismo: qui habēt maiorem sciētiam naturalē q̄ vnq̄ habuerūt ph̄i. Itē non tristātur quia nō habēt gloriā: sicut nec tristatur rusticus qr non habet regnū. Itez nec sicut homo tristatur quia nō habet alas ad volandum. Melius autē esset illis qui sunt in inferno ꝙ fuissent mortui sine baptismo. Et iō Job propter penam quam patiebatur timēs venire ad impatiētiā desiderabat ꝙ fuisset mortuus in vētre matris: vnde dicit Job. iij. Quare nō in vulua mortu⁹ sum: q̄re egressus ex vtero nō statim perij? q̄re exceptus genib⁹ cur lactatus vberib⁹? Nunc enim dormiens silerem: et somno meo requiescerē. Nota ꝙ dicit requiescerem: ergo nō est ibi pena: paruuli aūt baptizati statim vadunt ad paradisum: vñ ponatur per casum ꝙ in porta paradisi quereretur ab eis: quare volunt intrare et non fecerunt aliquod bonū: statim responderent illi sicut Petro ianitori: verbum illud quod est scriptuz ad Titū. iij. Nō ex operibus iustitie que fecim⁹ nos sed ꝑm suam misericordiā saluos nos fecit per lauacrū regenerationis ⁊ renouationis spiritussancti quez effudit in nos abūde per Jesuz christū saluatorem nostrum: vt iustificati gratia ipsi⁹ heredes simus ꝑm spem vite eterne. ¶ Secundo debetur vel debet dari hereditas parētibus proximiorib⁹ si non sint filij: ⁊ hoc tā ꝑm leges imperiales q̄ etiā theologiā: vñ antiquitus preceptū fuit filijs Israel vt si aliquis moreretur sine liberis ꝙ hereditas succederet proximis: dicit enim textus Nume. xxvij. Homo cū mortuus fuerit absq̄ filio ad filiā eius trāsibit hereditas: si filiā nō habuerit: habebit successores fratres suos. Qd̄ et si fratres nō fuerint dabitis hereditatē fratribus patris eius. Si autē nec patruos habuerint: dabitur hereditas his qui ei ꝓximi sunt. Ita etiā hereditas christi debet̄ ꝓximis suis qui sunt martyres: vñ ꝓximi facti sunt christo qui miscuerunt sanguinem suum cum sanguine christi. Tales enim habēt hereditatē: de quibus dicit Jo. Apocal. vij. Hi sunt qui venerunt ex magna tribulatiōe ⁊ lauerūt stolas suas et dealbauerūt eas in sanguine agni: dicit ex magna tribulatione. i. morte: quia dicit ph̄s. Ultimū terribiliū ē mors. Nō enim est in hoc mundo maior tribulatio q̄ mors: dicit lauerūt stolas suas in sanguine agni: quoniā sanguinis fusus in martyrio nō prodest ad lauandū animā a peccatis: si non misceatur sanguis xp̄i. Sed quō miscetur: dicitur ꝙ per fidem ⁊ memoriam passionis christi. Et ita martyres sustinentes martyrium miscuerūt sanguinem suum cum sanguine Christi habentes fidē: sine qua nihil valet martyrium. Item etiam quia habuerūt memoriam passionis: ideo habent hereditatem: de quibus Dauid per spiritū prophetie in persona xp̄i dicit. Ps̄. lx. Quoniam tu deus exaudisti orationem meā

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

dedisti hereditatem timentibus nomen tuum: verbum est Christi ad patrē: dicit orationem meā: vnde tres orationes fecit in nocte passionis que fuerunt exaudite: prima fuit cum dicit. Trāseat a me calix iste: vocat passionem calicem quia sicut vinum mensuratur calice: ita passio christi fuit mensurata et ordinata vltra mensurā. Non fuit passus dicit transeat a me. s. ad alios: vnde dicit glo. Hilarij. Non vt veniat quia moritur pro hominibus. Sed vt cum venerit transeat ad alios. i. alij in memoriam meam habeāt tantam virtutē vt possint sustinere martyrium: non obstantibus penis: ⁊ ita patet quomodo fuit exaudita eius oratio: quia plures martyres fuerūt ⁊ erunt tēpore Antichristi. Sed dicit dedisti hereditatem timentibus nomen tuū. Multi enim propter timorem dei passi fuerunt martyrium: vnde dicit scriptura Eccl'i. j. Timor domini expellit peccatum: nam qui sine timore est: nō potest iustificari: dicit timor domini. Quiquidē timor habet pro obiecto peccatum. i. ꝙ propter timorem dñi quis timeat peccatum agere propter offensionem dei. Et ideo dicit Dauid de martyribus timētibus nomē tuum: quia timebunt offendere deum si negarent fidem. Item timebant cum nolebant ꝙ alij offenderent eū sicut Joannes baptista qui noluit vt Herodes offenderet deum tenendo vxorem fratris sui: ⁊ ita de alijs. Unde multi possent esse martyres si vellent corrigere magnates de peccatis suis: remoto timore mortis. Item si prius eligerent mori q̄ peccare: sicut fecit Susanna: de qua nota historiam Daniel'. xiij. Que magis elegit mori q̄ peccare deus tamen liberauit eam. Item meretrices scilicet publice si vellēt amore dei cessare a peccato: ⁊ ita occiderentur essent martyres: posito ꝙ essent confesse de peccatis prioribus. Si tamē amore dei nollent ipsum amplius offendere per peccatum: tales habent hereditatem dei: ideo dicit timentibus nomen tuum: quia non posuisset causam martyrij qui est timor dei. Nō enim solum pro timore peccati mortalis est martyriū: sz etiam pro timore pcti venialis. Et ideo plus loquens Ps. de martyribus dicit. Beati qui persecutionem patiūtur propter iustitiā: vnde iustitia est vitare peccatū veniale: ⁊ multo magis mortale qm̄ taliū est regnum celorū. ¶ Tertio datur hereditas amicis charissimis. Sed qui sunt illi ostendit ip̄emet christus Jo. xv. dicens. Uos amici mei estis si feceritis q̄ precipio vobis. s. illi qui nihil volūt facere: meditari neq̄ loqui nisi ꝑm preceptū diuinū. Et ideo si quis in omnib⁹ meditetur vtrū offendat deum vel nō. Si vero sic: declinet ab ipso opere: si vero non: faciat saltim: talis vadit ad gloriā: vnde talib⁹ dicit xp̄s illud Eccl'i. xxiiij. Trāsite ad me oēs qui concupiscitis me et a gn̄ationibus meis implemini: spūs em̄ me⁹ super mel dulcis: ⁊ hereditas mea super mel et fauū: dicit trāsite ad me. Pro quo nota ꝙ quidā fluuius est inter christū et nos: et ipse est ex vna parte fluuij que d̄r vita immortalis: nos aūt sumus in alia parte que d̄r vita mortalis et misera: vñ vita nostra d̄r aqua: et ita vocat ipsaz scripturam cum dicit. ij. Reg. xiiij. Ecce oēs morimur ⁊ quasi aqua dilabimur super terrā. Cū ergo aqua magna ⁊ profunda sit inter deū ⁊ hoīem. s. mors si velimus secure trāsire ad ip̄m xp̄m: oportet ꝙ habeam⁹ pontē aliter submergeremur: iste aūt pons dicit̄ obedientia: quiquidem pons hz decē arcus qui sunt decē precepta. Quorum arcuū primus d̄r fidelitas cordis ad deū: iuxta primū mādatū vnū crede deū: et sic de alijs. Si autē frangat̄ vnus istoꝝ arcuū statim cadit in profundū fluuij infernalis. Si aūt transeat per oēs arcus sine fractura erit cū xp̄o: ergo bene dicit transite ad me. Si aūt querat̄ per quē pōtem transibūt: d̄r ꝙ per illū de quo scribit̄ Mat. xix. Si vis ad vitaz ingredi serua mādata: dicit a generationibus meis implemini: q̄ sunt sanitas: beatitudo: fruitio: ⁊ gl'ia. vñ Dauid Ps. xvj. Satiabor cum apparuerit gloria tua: dicit dulciora super mel ⁊ fauum: per mel intelligit̄ aīa: per fauū intelligit̄ corpus: ideo cū transiuerimus. s. ꝑ resurrectionē gloria erit super mel. i. animā: et fauum

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

scz corp⁹. ¶ Quarto dat hereditas miserabilib⁹ ista hereditas dei dat paupib⁹ q dicutur peccatores penitetes. Et dicutur pauperes qm posito q qs eet ditissimus meritis ⁊ vtutib⁹ dei ⁊ ita de alijs. Statim dum peccat in vno pcto mortali amittit oia bona qcunqz fecerat: ⁊ io dicit scriptura. Qui in vno peccauerit multa bona perdidit: pdidit multa bona qr quecunqz fecerat teste beato Jacobo capitulo scdo sue eple. Audite fratres mei dilectissimi. Quicunqz aut totā legē seruauerit offendat aut in vno factus est omnino reus. isti autem dicutur pauperes per pctm sed dicutur miserabiles: qm penitent: vnde miserabilis. i. apt⁹ ad miserādū: qr miseret illis de⁹: et isti completa penitētia dum moriūtur habēt hereditatē: vn dicit Jacob⁹ caplo scdo sue eple. Audite fratres mei dilectissimi. Nonne deus elegit pauperes in hoc mūdo diuites aut i fide ⁊ heredes regni qd repromisit de⁹ diligētib⁹ se: dicit in fide: qm quātūcunqz quis peniteat si non habeat fidē vel dubitet in aliquo articulo nihil sibi prosunt bona que agit: nec pnia. Si aliq agunt bona opera in fide hos cum sint pauperes facit diuites: ⁊ diuitie qs acqrunt sunt bona opera. Unde primū op⁹ diuitiarū fidei est cōtritio pctōꝝ. s. cū qs habet dolorē de pctis cōmissis: i hoc em incipiūt diuitie cū pposito vltra non redeūdi ad pcm. Tertio p ꝯfessionē. Quarto p afflictionē corporis et ad impletionē pnie iniūcte. Quito augmētant p deuotam orationē. Sexto per restitutionē dānoꝝ. Septimo per remissionē iniuriarū. Octauo p reparationē fame. Nono p consumptionē eucharistie. Iste em est cibus q ducit ad vitā: dicūt tn aliqui q hostia consecrata non descendit ad stomachum quod dicere est error: quonā ergo descendit. Sed tn esca illa que est intus non digerit in stomacho: quia nō indiget digestione cibus ille: sed digerit in intellectu ⁊ in mente contēplādo in deū ⁊ tantū manet cib⁹ ille in homine qtuz ille est in gratia dei. s. sine peccato mortali: ergo cesset error ille. Audite g btm Jacobū dicentē. Fratres mei dilectissimi ⁊c. vt supra: agamus ergo penitentiam vt possimus habere hereditatē regni celestis: quā nobis concedat ⁊c.

¶ De sacramento eucharistie quod ppter quinqz rationes fuit institutum.

Distinctio. lxxxj.

Eucharistie sacramentum propter quinqz rationes fuit institutum. Prima est ppter ostēsionē memorialem. Scda est ppter ostensionem ppetualē. Tertia est ppter refectionem spūalem. Quarta ppt curationem vniuersalem. Quinta est ppter pmotionez celestialē. ¶ Prima ergo ratio institutiōis huius sacramenti fuit ppter ostensionē memorialem: scz qr xps voluit vt deus adoratur p ostensionē sub specie creature visibilis. Pro cui⁹ declaratōe adducat vna regla phica q dicit. Nihil ē i itellectu qn pri⁹ fuerit in sensu: declarat p exemplū. Si quis velit ingredi aliquā ecclesiam ⁊ in ea sint quinqz porte oportet q ingrediat per aliquā illaꝝ: ita est de aia q habet qnqz portas: scz qnqz sensus: quia in anima ipa est quoddā tēplum in q deus vult habitare. de quo loqtur beat⁹ Paulus prime ad Coꝝ. iij. Templuz em dei sctm est qd estis vos supple in mente et rōne. Et in isto tēplo anime maxime in superiori parte s. in mēte non potest qcquā ingredi nisi per aliquē istoꝝ quinqz sensuum: qr nihil est in intellectu nisi vl p pprietatē vel per cōtrarietatē vel p similitudinem vel p differētiam: vno autē istoꝝ quattuor modoꝝ hz ingredi illud qd est in intellectu per aliquē istoꝝ sensuum. Cū ergo de⁹ non possit videri: nec sentiri oculis corporalib⁹: io voluit ingredi sub figura corporali: vt patet primo Exo. xix. Quia tūc descendit sup montez sinay in figura ignis: ⁊ ita adorabatur a moyse ⁊ Aaron nō tn adorabat ignis: sed de⁹ q erat intra ignē. voluit aut adorari sub specie ignis: qr sicut ignis inter cetera corporalia est maxime actiuitatis ita silr de⁹. Et ideo ista extimatio faciebat deū cognoscere esse i igne. Post mu

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

tauit aliã ſpẽm:qz Exo.xxv. Uoluit adorari ſub ſpecie arche. Et ratio fuit:qz ſicut archa cõſeruat ea que in ea ſunt ita deus conſeruat amicos ſuos a malis:et a dãnatione. Et ideo videndo archam tali extimatione ingrediebatur deus in mente illoꝝ: poſt mutauit aliaz ſpẽm.ſ. in tempore Salomonis qñ apparuit in forma nubis:vt patet.iij.Reg.viij.Et rõ fuit qz ſicut nubes cõtra ſolis ardorem ꝓſtat refrigertũ:ita deꝰ ꝓſtat refrigeriuz credentibꝰ z obedientibꝰ ſibi per iſtam imaginationẽ ingrediebat deꝰ in mente illoꝝ. Poſt mutauit aliaz ſpẽm in incarnatione:qz tũc ſumpſit ſpẽm carnis hũane:z ꝯtũ ſtetit in hoc mũdo noluit adorari ſub alia ſpẽ niſi ſub humana:qz nõ oportebat cũ ipſe videret. Sz qñ voluit tranſire de hoc mũdo inſtituit ſpẽm ſub qua adorari debet. Et ratio eſt quia ſm pħm impoſſibile eſt intelligere ſine fantaſmatibus vel ad intra vel ad extra. Et concordat Dionyſiꝰ dicẽs in libro de diuinis noĩbꝰ. Impoſſibile ẽ nobis lucere diuinũ lumen niſi varietate figuraꝝ ſuerit circũuelatũ. Exẽplũ quõ ad itra adoramus deũ ꝓ fãtaſmata:qz ſi nõ habere mus aliquẽ imaginẽ cozã nobis formaremus nobis ad intra vnum fantaſma i maginẽdo q̃ videamus vnũ magnũ regẽ in celo:z iõ cũ nõ poſſumus intellige re xp̃s noluit dimittere i libertate cuiuſlibet q̃ faceret ſibi imaginẽ:z ſpẽz iuxta velle ꝓprũ:ſz inſtituit ſpẽm z imaginez ſcz panis ſub q̃ adorare. Et rõ eſt qz ſicut panis ꝓſtat vitã corꝑalẽ:ita xp̃s panis vite eterne ꝓſtat vitã eternã:ptz ergo quõ xp̃s iſtituit ſe adorari ſub ſpecie panis. Et tõ Gregoriꝰ i ꝓfatiõe dicit qz p incarnati verbi miſterii noua mentis nre oculis lux tue claritatis infulſit vt dũ vt ſibilẽ deũ cognoſcim⁹ p hũc in inuiſibi liũ amorẽ rapiamur:per miſterii.i.p ſecretũ verbi.ſ.filij patris ꝛc.ptz ergo quõ debet adorari ſub ſpecie panis q̃uis nõ ſit ibi panis qz cadit corpou aduenienti z non adoratur albedo:nec rotũditas ſicut dicũt iudei q̃ dicẽt xp̃ianos qui nõ deberẽt eſſe inter xp̃ianos:qz ſcẽ ad Thi.6z q̃ fermo corum vt cancer ſerpit z corrumpit xp̃ianos. Sed cõfunduntur per ſupradictas ſpecies i qbꝰ adorabat i antiquo teſtamẽto. Et ſciẽdũ q̃ debet adorari ſine cõditiõe:qz ſi adoraꝝ ſub cõditione facit in corde dubitationẽ:z dubitatio ſtringit cor z tñ ſtricto corde non debet adorari:ſed ample vt dr̃ ps.xcv. Tollite hoſtias et introite in atria eius adorate dñz in atrio ſancto eius atrio dicit glo.i.corde dilatato:iſta ẽ inſtitutio primo fuit p oſtenſionẽ memoriale. Et ideo dicebat xp̃s diſcipulis ſuis hoc facite in meã cõmemorationem:puime ad Cor.xj. Ubi ſciẽdũ q̃ ſacerdos celebrãs illud ſacrificiũ repſentat octo circũſtantias q̃ fuerunt in paſſione xp̃i. Quarũ prima fuit qñ fuit captꝰ in nocte z ligatꝰ et id repſentat ſacerdos qñ capit hoſtiam inter manus ſuas. Scõo fuit ductus ad pilatũ vt condẽnaret:z data fuit ſnia vt crucifigeret:z illud repreſentat ſacerdos qñ eleuatis oculis facit crucẽ ſup hoſtiã. Tertio fuit executata ſiue executioni data ſnia.ſ.qñ fuit in cruce clauis affixus in q̃nq; plagis q̃ repſentat ſacerdos qñ dicit hec ẽ ba cõſecratiõis ſuper hoſtiã. Quarto fuit eleuatus cũ cruce in altum q̃ repſentaꝝ qñ eleuaꝝ hoſtia:z ideo poſſito q̃ ſacerdos eſſet ſolus adhuc debet leuare hoſtiã. Quinto leuaꝝ calixcũ ſanguine ſeparata ad denotandũ in memoria q̃ ſanguis fuit diuiſus a corpore tñ in vtroq; erat diuinitas. Sexto qz ẽ̃uis xp̃us dixerit multa verba:ſcz.cl.verſus pſalterij quos incepit alta voce z finiuit alta voce q̃ repſentaꝝ qñ incipit Pater noſter alta voce:z finit alta voce:in legẽda mortuoꝝ z aliꝫ tñ nõ dicit niſi ſeptez alta voce qõ repſentat ſacerdos:qñ multa verba dicit ſub miſſa voce ſed dicit ſeptẽ verba alta voce ſcz ſeptẽ petitiões in oratiõe dñica. Septimo de xp̃i humanitate fuerũt facte tres partes:ſcz corpus in cruce:anima in limbo:ſanguis fuſus: qõ repreſentat ſacerdos quando de hoſtia facit tres partes:z vnã ponit in ſanguine que repreſentat animam que deſcendit in limbum. Octauo quia corpus fuit poſitum in tumulo quod repreſentat ſacerdos quando ponit corpus do-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

mini in monumẽto sui corporis: scilicet ip̃m sumẽdo. Ubi moraliter notãdũ q̃tũ debet esset purũ ⁊ mũdum corpus sacerdotis qui sumit corpus dñi: ista ergo representant̃ in hoc sacr̃o de passiõe dñi: et sic patet prima pars institutiõis huius sacramenti: scz ꝓpter ostensionẽ memorialem. Et ideo dicit beatus Paulus prime ad Cor. xj. Quotiẽscũq̃ mãducabitis panem hunc: ⁊ calicem bibetis mortẽ dñi annunciabitis donec veniat: annunciabitis nõ solũ verbo: sed etiã facto vt dictũ est. ¶ Scd̃a ratio institutiõis sacramenti eucharistie fuit ꝓpter oblatiotionẽ ꝑpetuã: qm̃ a principio mũdi placuit deo ꝙ creatura corporalis: ⁊ visibilis sibi offeratur non ꝙ deus indigeat: sed ad ostendendum ꝙ ipse est creator omniũ rerũ: ⁊ ideo vult ꝙ de bonis terre sibi offeratur: ⁊ ꝓpter hoc Adã docuit filios suos offerre Geñ. iiij. scz Cayn de fructibus terre: qꝛ erat agricola ⁊ Abel carnes ⁊ de sanguine ⁊ adipe ouiũ: quia erat pastor: post in tẽpore Abrahã mutauerũt sacrificiũ: quia melchisedech obtulit panẽ ⁊ vinuz vt patet Geñ. xiiij. Itẽ mutatũ est in aliud sacrificiũ: qꝛ sacerdotes ⁊ leuite offerebãt oues ⁊ animalia: vt ptz Leuit. p̃mo ⁊ quasi in toto libro. Sz nunc est vidẽdũ qd̃ sacrificiũ istoꝝ deus magis approbauit et acceptauit siue sumpsit: ⁊ vadamus ad Dauid qui docebit nos p̃s. cix. dicẽs. Jurauit dñs ⁊ non penitebit eũ tu es sacerdos in eternum s̃m ordinẽ melchisedech: nõ dicit s̃m ordinẽ Aaron sz s̃m ordinẽ melchisedech qui obtulit panẽ ⁊ vinũ Abrahe ⁊ socijs suis nõ ꝙ ip̃i indigerẽt: qꝛ habebãt plures cibos: sed quia erat sacerdos dei altissimi: vnde dicit textus Geñ. xiiij. Melchisedech rex salem ꝓferẽs panẽ ⁊ vinũ (erat em̃ sacerdos dei altissimi) istud ergo sacrificiuz elegit messias ꝓpter oblationem perpetuaz vt. s. maneat ⁊ duret: quoniam omnia alia sacrificia de post aduentum cessauerũt: nec mirũ: quoniã istud sacrificium est excellentius oĩbus alijs: quia omnia alia sacrificia habebant defectuz: quia si vellent offerre fruges cremabant illas. Item si animalia oportebat ꝙ occiderent̃: ⁊ ita de viuo fiebat mortuum. sed in isto sacrificio fit cõtrarium: quia de mortuo fit viuum cum de pane fit corpus christi viuum. Et sicut antiquitus cremabatur in igne sacrificium ita illud sacrificium debet fieri in igne charitatis: scilicet et deuotionis: de quo Luce duodecimo. Ignem veni mittere in terram: ⁊ quid volo nisi vt ardeat? Item dicit maiorem excellentiam alijs: quia de paruo bono scilicet paruo pane fit summuz bonum: scilicet corpꝰ christi: cetera vero destruebantur quando cremabantur. Item quia cetera non dabant remissionez peccatorum sed fiebant solum in recordationem peccatorum: scilicet quia quando offerebãt recordabãtur se peccatores fore sed non dabatur remissio: vt patet ad Hebre. vij. In isto nota datur remissio peccatoꝝ: et de istis est ꝓphetia Malachie p̃mo vbi sic dicitur. Non est mihi volũtas vobis dicit dñs exercituum: ⁊ munus nnn suscipiam de manu vestra: ⁊ hoc quo ad sacrificia veteris testamenti: ab ortu enim solis vsq̃ ad occasum magnum est nomen meum in gentibus: ⁊ in omni loco sacrificatur ⁊ offertur nomini meo oblatio mũda: dicit in omni loco quia sacrificium iudeorum non fiebat nisi in vno loco postq̃ templum fuit edificatum: scilicet in eodem templo: sed in omni christianitate dicit hostia vel oblatio munda. Sacrificium enim iudeorum nõ erat munduz exenterabant enim budellos ⁊ intestina animalium: ⁊ lauabant illa sacerdotes: ⁊ fetidum erat. Sed nostra hostia est munda: ⁊ in omni loco offertur. s. super corporalia alba: ⁊ in calice auri vel argenti. Sed moraliter aduertenduz in hoc ꝙ dicit munda quia ex quo sacrificium mundum est ita ⁊ ille qui offert: scilicet sacerdos vel qui suscipit mundus esse debet. Et ideo dicitur Exod. xix. Sacerdotes quoq̃ qui accedunt ad dominũ sanctificẽtur ne percutiat eos: scilicet eterna damnatione: quoniaz vt ait apostolus prime ad Corinthios. ij. Quicũq̃ manducauerit vel biberit calicem domini indigne reus erit corporis ⁊ sangui-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

nis dñi: hoc est ita punietur ac si christū proprijs manib⁹ interfecisset. ¶ Tertia ratio institutionis sacramenti eucharistie est propter refectionem spiritualem. Pro quo sciēdum ꝙ quelibet creatura viua siue spiritualis siue corporalis indiget habere victum ⁊ cibum ad vite continuationē vt clare ptz de creaturis corporalibus que nō possunt diu viuere siue esu. Similiter nature spūales indigent cibo nature eorum condecēti: angeli enim habent cibū: vnde Raphael loquens cum Thobia et filio suo dicebat Thobie.xij. Cum essem vobiscū per voluntatem dei eram: ipsum benedicite: et cantate illi. Etenim videbar q̄d vobiscū manducare ⁊ bibere. Sed ego cibo inuisibili ⁊ potu qui ab omnibus videri non potest vtor: patet ergo ex his hominib⁹ ꝙ angeli sumunt cibum et potum cōuenientis nature eorum scz inuisibilem: et spiritualem. Et ideo cuz homo sit compositus ex corporali materia: ⁊ ex spirituali anima: ideo indiget duplici cibo spirituali: scilicet ⁊ corporali. De corporali autem cibo prouidit deus a principio mundi primo ade ⁊ eue quādo dicit Geñ.j. Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem semē super terram: ⁊ vniuersa ligna que habent in semetipsis sementem generis sui vt sint vobis in escā: ptz ergo ꝙ comedebant fructus ⁊ bibebant aquam: post diluuium vero similiter ꝓuidit corporibus: vnde dicit ⁊ alijs Geñ. ix. Oēs pisces maris manui vestre traditi sunt et omne quod mouet̄ ⁊ viuit erit vobis in cibum. Tunc autem comederunt carnes ⁊ biberunt vinum. Post dedit alium cibum: scilicet māna in deserto: et post cum egressi fuerunt terram ꝓmissionis non indigerunt manna: quia plures cibos habuerūt: et ita patet quō ꝓuidit de cibo corporali quo ad substātiam corporeā hominis. Sed tamē non legit̄ in antiq̄ testō ꝙ dederit nec ꝓuiderit de cibo spūali pro aīabus: imo Dauid ⁊ tra hoc cōquerēdo dicit p̄s.cvj. Esurientes ⁊ sitiētes aīa eoꝝ in ip̄is defecit: dicit aīa defecit non corp⁹: ⁊ hoc qꝛ non dederat cibū spūalē aīe. Sed in nouo testamēto xp̄s ꝓuidit de cibo aīe qui p̄stat ⁊ dat sibi vitam q̄quidē cibus est corpus suum quo reficitur ⁊ sustētatur anima. Et ideo dicebat christus de corpore suo Joan.vj. Hic est panis qui de celo descēdit non sicut manducauerunt patres vestri manna ⁊ mortui sunt: qui manducat hunc panem viuet in eternum. Ecce ergo refectionē spūalem ꝓpter qd̄ institutum est istud sacramētum. Et iste cibus dat̄ generaliter semel in āno iuxta istud statutū. Oīs vtriusq; sex⁹. Sed q̄rit̄ que est etas discretionis? dr̄ ꝙ in.xj.vel.xij. anno: idcirco si quis habeat filios faciat illos in.xj.vel.xij.anno cōicare si velit ꝙ habeant refectionem spūalem qua mediāte intrent paradisum. Et ꝙ istud sit verū.s.ꝙ in illa etate debeat sumi: patet de illa puella quā xp̄s resuscitauit de qua dr̄ Mat.v. Surrexit puella ⁊ ambulabat: erat aūt annoꝝ duodeci: ⁊ stupuerunt stupore maximo: ⁊ p̄cepit illis vehementer vt nullus sciret illud: ⁊ dixit date illi manducare. Ex quo trahit̄ ꝙ persona que habet.xij.annos ex quo surrexit a peccato mortali ꝑ cōtritionē: ⁊ cōfessionē debet sibi dari corp⁹ dñi vt sic spūalit̄ reficiat̄. ¶ Quarto fuit īstitutū sacr̄m eucharistie ꝓpt̄ curationē vniuersalē. Ubi sciēdū ꝙ oē malū mūdi venit ꝓpter esū ⁊ cibū et pomū qd̄ comedit Adam ꝑ suggestionē Eue seducte a demone. Et ideo cum demon introduxisset omne malum per fructum ⁊ esum dixit deus ꝙ per oppositum fructum et eius esum ipse daret bonum omne. Et fructus ille est ille de quo dicitur Luce primo. Benedict⁹ fructus ventris tui iesus: et per gustum illius datur curatio ⁊ medicina vniuersalis: vnde cātat sctā mater ecclesia: hoc opus nostre salutis ordo depoposcerat multiformis ꝓditoris ars vt artē falleret: et medelā ferret inde hostis: vnde leserat. Per istū ḡ cibum dat̄ curatio ⁊ medicina vniuersorum quia dat̄ gratia cōtra peccata. Et iō sacerdos postq̄ sūpsit corp⁹ ⁊ sanguinem dñi dicit hec cōio corporis ⁊ sāguis vsq; ad salus ⁊ vita. ptz ḡ ꝙ medicina est ⁊ curatio aīe. Et ista ē medicia de q̄ dr̄ in scriptura Eccl̄.xxxviij. Al

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

tissimus de terra creauit medicinā ⁊ vir prudēs nō abhorrebit illā: dicit de terra scꝫ de vētre virginali creauit istā medicinam scꝫ sacramētū altaris: dicit vir prudens. vnde medicus anteq̄ꝫ det medicinam pricipalē facit preparatiuā ad illā. Ita ille qui debet sumere istā medicinā debet se preparare ad purgā. s. per cōtritionem ⁊ cōfessionē ⁊c. Et ad hoc faciendum monet quēlibet sumere volentem beatus Paulus prime ad Coꝝ. xj. dicēs Probet aūt seipsum homo ⁊ sic de pane illo edat ⁊ de calice bibat. Qui autē māducat ⁊ bibit indigne iudiciū sibi māducat ⁊ bibit: dicit ꝓbet vtrū. s. sit excōicatꝰ vel in pctō qm̄ alꝫ iudiciū sibi māducat ⁊ bibit ⁊c. Unusquisqꝫ ergo p̄paret se ad sumendū illud corpus: dicit etiā vir prudens nō abhorrebit: qꝛ nullus credēs se esse in gratia debet abhorrere istud sacramentū quin ipsum sumat. Et iō dat̄ sub forma in qua non potest videri: qꝛ si daret̄ corpus xp̄i qđ est humanū sub specie corporis ita ꝙ posset videri quilibet abhorreret illud comedere sicut abhorreretur vna auris vel vnus digitus hominis si daret̄ ad comedendū. Et ꝓpter hoc sicut medici inuoluūt pillulas i aliquo dulci vt possint sumi: ita christꝰ corpus suū voluit tegere ⁊ inuoluere sub albedine que videt̄. Sed aduertēdū ꝙ ibi sunt duo precepta: vnum affirmatiuū et aliud negatiuū. Affirmatiuuꝫ est vnusquisqꝫ semel in quolibet anno sumat eucharistiā. Negatiuū est vt ille qui sumet nō sit in pctō. Nunc autē querit̄ q̄s amplius peccat vel frangens pctm̄ affirmatiuum vel negatiuū. Ad istā questionez respōdet̄ per similitudinē vnius regis q̄ cū iret per desertū facta est nox: ⁊ tūc venit ad vnā suaꝝ ciuitatū ⁊ pulsat ad portam vt aperiat̄ sibi vt ingrediat̄. Illi aūt qui sunt intra respondēt sibi: dn̄e rex verum est ꝙ vos estis dn̄s noster ⁊ rex: sed ꝓ certo vos nō intrabitis tali hora. Cū ergo venirēt aīalia aperierunt illis ianuam ⁊ receperūt illa. Quibus dixit rex cur nō recepistis me cum ego sim rex vester ⁊ recipiatis aīalia bruta. Cui respondent illi ꝙ non habēt locū in quo reciperetur nec camerā sufficiētē pro eo q̄uis bn̄ habeant pro aīalibus. Quo viso rex iuit ad aliā ciuitatē qui aperierūt sibi et posuerūt eum in stabulo porcorū ⁊ lutoso: et ibi fecerūt illum manere. Nūc queritur quis illoꝝ plus peccauerit? Respōdet: ir ꝙ illi qui receperūt in stabulo. Ita est de rege xp̄o qui vadit ad pascha ad quoscūqꝫ. Et quidam nolunt eum recipere sentiētes se pctōres: sed dicunt. dn̄e nō sum dignus vt intres sub tectū meū sumunt bruta scꝫ lepores ⁊ alia aīalia in die pasche illa comedendo. Alij vero sumunt sed in stabulo. s. in aīa peccatrice. Alij per superbiā: auaritiā: luxuriā cum non habeāt voluntatē nec propositū abstinendi: et tn̄ illi magis peccant q̄ꝫ alij. Et regula est in theologia ꝙ plus peccat ille qui cōmittit cōtra precepta negatiua puta. Non adorabis deum alienum ⁊c. q̄ꝫ qui peccat ꝯtra precepta affirmatiua. Ideo plus peccat qui recipit in peccato q̄ꝫ qui nō recipit. ¶ Quinta ratio quare institutū est sacramētū eucharistie fuit propter ꝓuocationē celestialē: ⁊ illud est melius bonū. s. qꝛ iste cibus digne sumptus portat ad celum. Un̄ sciendū ꝙ xp̄s semel dicit vnum verbum qđ si nō intelligeretur poneret hoīes in desperatiōe: scꝫ illud Joā. iij. Nemo ascēdit in celum nisi qui descēdit de celo filius hoīs q̄ est in celo sicut nemo ascēdit. s. virtute propria nisi xp̄s. Et iō si nos volumus ascēdere oportet ꝙ rapiamus nos cum christo per fidē ⁊ per illud sacramentū. Qm̄ sumpto xp̄o in isto sacramēto semꝑ manet q̄ꝫdiu talis est in gratia ⁊ ideo portat ad celuꝫ. Et de isto est figura in antiquo testō. iij. Reg. xix. vbi angelꝰ dixit Helye. Surge comede: grandis em̄ tibi restat via. Qui cum surrexisset comedit: bibit ⁊ ambulauit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus ⁊ quadraginta noctibꝰ vsqꝫ ad montē dei Oreb. Dicit̄ pctōri surge. s. a peccato ⁊ comede scꝫ corpus christi ⁊c. ergo comedamus istuꝫ panē. Sed posset hic queri vtrū melius sit cōicari in die iouis sctā vel in die pasche. Et videt̄ ꝙ in die iouis sancta qꝛ est maioris deuotionis. Itez qꝛ illud sacramentū fuit tali

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

die institutuz? Rñdetur ꝙ necessitas est ꝙ sumatur in pascha q̃uis textus decretalis oīs vtriusq; sexus nō dicat: sed papa qui instituit ostēdit in facto ꝙ in die pasche dat de sua manu ꝓpria corp⁹ dñi oībus volentibus ab eo cōmunicare: verum ꝙ de ꝯsilio sacerdotis ⁊ ꝯfessoris aliquā causa rōnabili occurrente pōt cōmunicare in die iouis vel alia die: qꝛ illud dicit decretalis nisi de cōsilio sacerdotis aliud duxerit ordinandū ad tēpus. Et si dicatur ꝙ in pascha oportet ornari ⁊ parari: dicitur ꝙ sic: qꝛ illa ornatio non est vanitas sed ad honorem dei ergo sumatur in pascha cum deuotione ⁊ ita rapiemur ad celum: vnde Jo.vj. Amen amen dico vobis nisi manducaueritis carnē filij hoīs ⁊ biberitis eius sanguinem non habebitis vitam in vobis. Qui manducat meā carnem ⁊ bibit meū sanguinem habet vitā eternā ⁊ ego resuscitabo eum in nouissimo die. Qđ ⁊c.

¶ De sacramento eucharistie qđ habet quinq; mirabilia. Distinctio.lxxxij.

Eucharistie sacramētum quinq; hz mirabilia.
Quorū primū est mutatio substantialis.
Secundum est operatio sacerdotalis.
Tertiū est habitatio sacramentalis.
Quartū est perceptio spiritualis.
Quintum est receptio vniuersalis.

¶ Primū ergo mirabile ē mutatio substantialis. Nam sacerdos ponens panē frumenti in altari dictis verbis cōsecrationis ille panis mutat̄ totaliter in verū corpus xp̄i: nō oportet aūt fieri cōsecrationem de alio blado q̃ frumenti. O q̃ mirabile est istud ꝙ panis mutet̄ in corpus xp̄i: tñ quasi sil̄e reperit̄ in sacra scriptura. Legit̄ em̄ ꝙ qñ de⁹ creauit hoīem de limo terre transformauit limū in carnem humanā. Gen̄. ij. Formauit igitur hoīem de limo terre ⁊ spirauit in faciem eius spiraculū vite ⁊ factus est homo in aīaz viuētē: ergo si terra potuit mutari in corpus humanū adhuc nō est tā mirabile ꝙ panis qui est preciosior terra facta respiratione dei: ꝑ os sacerdotis fiat verū corpus xp̄i. Sil̄r vinū fit verus sanguis xp̄i: qꝛ nō pōt fieri de aliquo liquore nisi esset vinū palmitis siue vitis. Et est ibi tantus sanguis sicut xp̄s habuit in cruce: vnde mirabile esset si oleum vel alius liquor cōuerteretur in vinū: ⁊ ideo mirabile est ꝙ vinū cōuertat̄ in sanguinem. Sed ad cōfirmandū nostrā fidem deus dedit nobis figurā in veteri testamento Exo.vij. vbi d̄r ꝙ eleuans virgaz Aaron ꝑcussit aquā fluminis q̄ cōuersa est in sanguinē. Aaron est sacerdos: virga est lingua: aqua est calix quo eleuat̄: ⁊ tunc fit sanguis qñ tangit̄ vinū ꝑ verba sacerdotis: ⁊ ista mutatio est multum mirabilis: de qua Dauid p̄s.lxxvj. Hec mutatio dextere excelsi: memor fui operum dñi qꝛ memor ero ab initio mirabilium tuoꝝ: ⁊ meditabor in oībus operibus tuis: ⁊ in adinuentionib⁹ tuis exercebor deus in sancto via tua. Quis de⁹ magnus sicut deus noster: tu es qui facis mirabilia. ¶ Scđm mirabile istius sacramēti est operatio sacerdotalis: nullus em̄ quantūcūq; sit sanctus nisi sit sacerdos pōt cōsecrare nec aliquis angelus nisi tm̄ sacerdos. Unde cantat eccl̄ia ad hoc ꝓpositū. Sic sacrificiū illud instituit cuius officium cōmitti voluit solis presbyteris quib⁹ sic cōgruit vt sumant et dent ceteris: ergo solis presbyteris cōuenit celebrare hoc sacramētū. Sed forte dubitarent aliqui quid dicendū est de malo sacerdote vtrum cōsecret? Dicendum est ꝙ sic quantūcūq; sit malus: attamen in damnationez aīe sue facit. Et ita bene adorandus est xp̄s inter man⁹ mali sacerdotis sicut inter manus boni: ratio est qꝛ verba que sacerdos profert nō sunt verba ipsius sed xp̄i. Et istud declarari pōt quadā similitudine de duabus canalibus quarū vna est de ligno putrido ⁊ alia de auro ꝑ quas descendit aqua super olera ab aliquo fonte: nam ita bona est aqua que transit ꝑ canalē ligni sicut illa que transit per canalē auri. Ratio est: qꝛ de vno fonte ambe aque procedunt. Ita est in consecratione: nā verba cōsecrationis boni ⁊ mali sacerdotis ꝓce

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

dunt ab eodem fonte. s. deo qui est fons iuxta illud Eccli. j. Fons sapientie verbum dei i excelsis. Canalis aurea est sacerdos bone vite: sz frustra est sacerdos malus per cuius verba descendit xp̃s in hostiā. Et sicut lignuz putridū meretur ignem: aurum vo seruat in archa. Nam malus sacerdos q̄ indigne celebrat mittetur in ignem inferni: vñ. j. ad Cor. xj. Itaq; quicūq; manducauerit panem et biberit calicem dñi indigne iudicium sibi manducat et bibit. Bonus aūt sacerdos mittet in paradisum: testante beato Jo. vj. ca. Qui manducat meā carnem et bibit meū sanguinem supple digne habet vitam eternā et ego resuscitabo eum in nouissimo die. ¶ Tertiū mirabile est habitatio sacramentalis: vnde sciendum q̄ quantus est in celo iesus xp̃s tantus est in hostia cōsecrata: de qua fiunt tres partes: ideo q: xp̃s in passione sua fuit diuisus quo ad humanitatem in tres partes. Quar̄ prima fuit corpus qō mansit mortuū in cruce: secūda fuit alia q̄ descendit ad inferos: tertia fuit sanguis q̄ effusus est in terrā. Sed dubitatur quō xp̃s pōt esse in tam parua hostia qui est immensus: istud pōt declarari p similitudinem speculi in quo apparet imago hois quantūcūq; sit magna et speculū sit paruum: ita ipse xp̃s qui est imago dei inuisibilis est totus in minima hostia. Item sicut fracto speculo nō frangit imago sz remanet in qualibet parte: ita fracta hostia nō frangitur ipse xp̃us immo remanet totus integer in qualibet parte hostie. O quantus amor xp̃i ad nos q̄ semp vult esse nobiscū: prout ipse testat̄ prouer. viij. Delitie mee esse cū filijs hoim: sz in sacramento: et similiter stat in celo. Unde dicitur p̃s. x. Dñs in templo sc̄o suo dñs in celo sedes eius. dicit in templo. s. in hostia et in celo simul et semel est sicut verbum qō egreditur de ore vnius hois est in mille auribus et amplius audientiū: ergo multo magis verbum dei patris eternū: q: xp̃us pōt esse in multis hostiis. Item habemus auctoritatē noui testamenti: qm̄ q̄ xp̃s voluit ascendere in celum confortans ap̃los et discipulos ac mulieres tristes de sua absentia et recessu dixit eis Mat. vlt. Ecce ego vobiscū sum in sacramento altaris vsq; ad cōsummationem seculi. ¶ Quartū mirabile istius sacramenti est peceptio sensualis: vnde sensus nō possunt cōcipere corpus xp̃i: sed tm̄ modo speciem panis vbi decipiunt oēs sensus: nam visus tactus gustus et odoratus pcipiunt ibi tm̄ modo esse panem et non pcipiunt ibi esse veram carnem et sanguinem iesu xp̃i sicuti est. Et ita ordinauit deus duplicatione. s. causa necessitatis et causa vtilitatis. Causa necessitatis ordinauit qz si videretur xp̃s qui est infra hostiā nunq; fuisset a nobis: qz abominabile esset cōedere visibiliter carnem humanā: et sitr bibere sanguinē. Sicut em̄ medicus volens dare infirmo amaram medicinā ne infirmus abhorreat cooperit ipsam cuz aliquo dulcitate xp̃us verus medicus volens nobis dare corpus suum in medicinam spūalem aie voluit cooperire sub specte panis et vini. Et de hoc loquit̄ sacra scriptura Esa. xlv. Vere tu es deus absc̄onditus: vere tu es de⁹ saluator israel. Dicit bis vere ad remouendū errorem illoz qui dicebant q̄ nō erat ibi vere sed similitudinarie. Et hoc corroborās ipse dicit Joan. vj. Caro mea vere est cibus et sanguis meus vere est potus. Scōa ratio est nostra vtilitas: qm̄ maius meritū habemus q̄z si videremus. Nam si credamus q̄ hostia est alba tbi nullum est meritū qz illud videm⁹: et ideo dr Jo. xx. Beati q̄ nō viderūt et crediderūt. et bñs Greg. hoc testat̄ dicēs. Fides nō hz meritum cui hūana rō prebet experimentū. Ecce ergo rationes quare non videm⁹.

¶ Quintū mirabile est peceptio vsualis: nam quisq; fidelis et discretus tenetur recipere dominicū corpus ad minus in festo pasche: vñ christus. j. ad Cor. xj. Accipite et manducate hoc est corp⁹ meū quod pro vobis tradetur. Ubi notandū q̄ sicut per esum poim̄ &c. vide in precedenti distinctione prout indigebis &c.

¶ De vera humilitate cuius quinq; sunt modi vel species.

Distinctio. lxxxiij.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Humilitatis vere quinq; modi sunt siue species.
Primus est humilitas reuerentie.
Secundus est hũilitas obedientie.
Tertius est humilitas penitentie.
Quartus est humilitas patientie.
Quintus est humilitas sapientie.

¶ Primus ergo modus vere hũilitatis est hũilitas reuerẽtie. Et iste modus humilitatis fit corã pricipib⁹: qm̃ posito q̃ aliq̃s ciuis vel nobilis in villa sua ĩ qua trahit morã sit sup̃bus ⁊ elatus: tñ si veniat corã maiestate regis vel principis hũiliabit̃ in terra impẽdens ei honorẽ: ⁊ talis hũilitas siue hũiliatio silr̃ ĩpendit̃ deo ⁊ hoc in orõne: qñ. s. imaginat̃ maiestas dei ⁊ eius potẽtia: ⁊ qñ imaginat̃ q̃ deus minat̃ ꝓpter delicta cõmissa: tunc em̃ cor timet ⁊ humiliatur. Et ideo dicebat beatus Jacobus in sua epistola capitulo. iiij. Humiliamini in conspectu domini ⁊ exaltabit vos. Dicit humiliamini. s. in oratione in conspectu dñi cõsiderando maiestatẽ diuinã ⁊ eius potentiã. Similiter cum volumus facere orationem ad virginem mariã debem⁹ meditari eius maiestatem ⁊ sanctos ⁊ sctãs ⁊ angelos circumstantes: tunc em̃ cor qñ fuerit superbũ sit paruũ ⁊ hũiliatur: sed aduertendũ in hoc qd̃ dicit in conspectu dñi: qr meditatio debet esse corã deo. Et debet facere ad modũ balistarij qui anteq̃ mittat sagittã auisat quid dz ꝑcutere: ita orãs debet meditari q̃ videt xp̃m in sede maiestatis sue ⁊ sic emittere orationez cũ cordis hũilitate: ⁊ talis oratio volat ad deũ de directo: iuxta illd̃ Eccl̃. xxxv. Oratio humiliantis se nubes penetrabit ⁊ donec propinquet non consolabitur ⁊ nõ descendet donec aspiciat altissimus: ergo humiliamini in cõspectu dei ⁊ tunc exaudietur oratio. Et ideo dicit Dauid p̃s. cj. Respexit in orationem humilium ⁊ nõ spreuit preces eorum. Et talis oratio exauditur. Et ista est moralitas pro laycis qui modo predicto debent dicere Pater noster et Aue maria. Sed ecclesiastici et religiosi ad maiora obligantur. Nam cum volunt in aliquo choro incipere horas ad quas obligantur necessario faciunt signũ crucis ⁊ dicunt Deus in adiutorium ⁊c. Tunc em̃ inuitant christũ qui statim adest: prout ipse testatur dicens Mat. xviij. Ubi em̃ sunt duo vel tres congregati in nomine meo ibi sum in medio eorum. Cum igitur ibi sit christus humiliemur in cõspectu eius: ⁊ hoc modo quo humiliaretur si aliquis rex vel papa deberet esse in officio eoruz ⁊ audire illud: qm̃ tales tunc seruarent quinq; modos: quia tunc prouiderent vel preuiderent officium ne in aliquo deficerent. Secundo omnes vellent esse in principio: cum papa vel rex esset in principio. Tertio vellent esse in fine officij: alias esset eis dedecus: ita similiter debent esse in officio diuino. Quarto dicerent horas deuote ⁊ nõ respicerent hincinde. Quinto attenderent ad ea que dicerent: ita debent attendere in officio diuino ⁊ omnia supradicta obseruare meditando christum presentem esse. Et ita timebat beatus Martinus: quia cogitabat christum presentem. Faciat ergo ita vnusquisq; quia Judich. ix. dicitur. Non superbi ab initio placuerunt tibi: sed humilium ⁊ mansuetorum tibi semꝑ placuit deprecatio. ¶ Secundus modus siue secunda species humilitatis est humilitas obedientie. Unde vnusquisq; inclinatur ad aliquod vitiũ puta aliqui ad superbiam: aliqui ad luxuriam: aliqui ad inuidiam: aliqui ad accidiam ⁊c. Sed tamen quandoq; nolunt sequi suam malam inclinationem sed dicunt intra se. O domine deus q̃uis ego incliner ad tale vitium: tamen propter hoc quia vos precipitis contrarium ego humiliabo me vobis contra meam inclinationem et conditionem. Tunc talis humilitas dicitur humilitas obedientie. Et datur similitudo alicuius iuuenis electi et eleuati secundũ suam conditionem: tamen si tradatur sibi aliquod onus: puta vnius quintalis vel alterius oneris: et oneret se in illo onere: tunc ille humiliat caput suũ:

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Ita silr deus cuilibet nostrũ q̃ uis inclinemur ꝑm nostram conditionez ad contrarium tradidit vnũ onus totius sacre scripture qđ non ponderat nisi.x. libras que sunt.x.mandata. Quoꝝ tria prima ordinant ꝑsonã erga deũ: ⁊ tria erga ꝓximũ ⁊ quattuor erga seip̃m vide ꝑ ordinẽ alibi. Istud est onus qđ de⁹ tradidit nobis vt portemus vsq; ad portaz domus sue.s.glorie paradisi. Sed q̃ est ista porta đr ꝙ mors non est alia porta: qr nullus potuit intrare nisi per istam portam: immo ipsemet rex glorie introiuit per istaz. vnde Luc.vlti. Nonne hec oportuit pati xp̃m: ⁊ ita intrare in gloriam suam. Et ista est porta de qua loquitur Dauid p̃s. cxvij. Hec porta dñi iusti intrabũt in eã. Et tradidit nobis onus mandatoꝝ. Et promittit dare illi qui fideliter portauerit non vnum scutum sed regnum suuz. Mat.vij. Qui facit voluntatem patris mei qui in celis est: ipse intrabit i regnũ celoꝝ. Portem⁹ ergo onus istud vsq; ad portam vt possimus habere tantũ precium. Et ista est scđa humilitas quã ipse xp̃s in seipso tanq̃ pro exemplari tradidit imitandam dicens Matt.xj. Tollite iugum meum super vos ⁊ discite qr mitis sum ⁊ humilis corde: ⁊ inuenietis requiem aĩabus vestris: iugũ em̃ meũ suaue est ⁊ onus meum leue. ¶ Tertia species siue humilitatis modus est humililitas pnie.s.cum quis ꝑm suã ꝯditionẽ cogitat se peccatorem ⁊ cognoscit peccata. Et tunc est humilis: dicens. O domine deus quid erit de me qui commisi tot peccata que si venissent ad notitiam ꝓcessus iudicialis mundi erant sufficientia ad ducendum me ad patibulum: sed deus cooperit illa. Breuiter considerando peccata tunc quis humiliatur: talis humilitas đr humilitas penitentie sicut per contrarium qñ aliquis cogitat dotes ⁊ dona: ⁊ pulchritudinem suaz tunc superbit: vnde datur similitudo de pauone qui cõsiderando pulchritudinem plumaꝝ superbit: sed qñ respicit pedes lutosos humiliatur: ita silr qñ aliq̃s cogitat plumas suas.i.genus suum vel p̃laturam: vel vestes: aut diuitias que dicuntur plume tunc superbit: sed qñ cogitat sua peccata ⁊ defectus humiliatur ⁊ ita vocatur humilitas pnie: vñ qñ aliquis conteritur tunc cor humiliatur: intantum ꝙ premittit ⁊ emittit aquã compunctionis: ⁊ in cõfessione est magna humilitas: ⁊ breuiter in oĩ tempore penitẽtiali est humilitas: et de ista humilitate loquitur scriptura Judich.viij. Humiliemus aĩas nostras ⁊ in spũ contrito et humiliato seruiamus illi. ¶ Quarta species humilitatis siue modus est humilitas patientie.s.cũ deus mittit alicui tribulationes ⁊ infirmitates vel in corpore ꝓprio: vel in corpore ꝓximoꝝ: aut in bonis tẽporalibus. Cũ em̃ talis patienter sustinet: tunc hz humilitatem patiẽtie. Et datur silitudo in natura de catulo paruo qui si verberetur a dño ⁊ videat ꝙ non possit fugere extra domum tunc supinat se ⁊ ostendit tibias versas quasi dicens: dñe potestis me occidere: sed non possum fugere a vobis: qr extra domum vestram non possuz viuere. Ecce quõ illud aĩal brutum humiliatur ⁊ hz patientiam in flagellis dñi sui: ita debem⁹ nos facere: qr cum deus in suo hospitio.s.in hoc mundo mittit tribulationes ⁊ pestilentias debemus nos humiliare per patientiam dicẽdo: dñe potestis de me facere qđ vultis qr seruus vester sum: vos em̃ creasti me ⁊ redemistis me vestro p̃cioso sanguine ⁊ non possuz fugere a vobis: ideo dñe faciatis de me quid vobis placuerit. Et tũc deus videns hoc facit sicut dñs catello: qr cum videt ipsum humiliatum verberat eum modicum: ita similiter deus modicas tribulatiões dat qñ habetur patientia: verũtamen multi faciunt sicut magni canes qui cuz dominus vult eos verberare monstrãt dentes ⁊ volunt ipsum mordere: ⁊ tunc dñs ingredit ⁊ sumpto gladio occidit ipsos: ita etiam quando deus vult aliquez corrigere ⁊ ille monstrat dentes cõtra deuz: scz quando blasphemat ipsum ⁊ nõ habet patientiam: tunc deus iratus ꝓijcit eum in inferno: ⁊ ad hanc humilitatem patientie monet nos exemplum scripture.s.Job qui pro nullo damno fuit impa

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

tiens. Sed dicit Job. 5. Dominus dedit dominus abstulit: sicut dño placuit ita factum est: sit nomen dñi benedictū. Idē legitur Eccli. 43. Omne quod tibi fuerit applicitum accipe & in dolore sustine & in humilitate tua habe patientiā. ¶ Quinta species siue modꝰ humilitatis est humilitas sapientie. s. qñ in oībus q̄ agunt tam in victu qꝫ in vestitu: qꝫ in ornatu et consortio scutiferoꝝ & equoꝝ adhibetur humilitas sapientie: vnde potest cognosci vtrum talis humilitas sit sapientia p talem similitudinē. s. si quis velit ire ab ista villa Jherusalem & sint duo itinera: & in vno sunt vmbre & delectationes fructuum: tñ nullus potest ire quin deprehendatur a latronibus. Et est alius qui vadit per aliud iter petrosum et strictum & montuosum. & est porta stricta in qua q̄ intrat humiliatur: angreditur tamen secure ciuitatem. Tunc queritur qs istoꝝ est sapiens. Et patet responsio clara: ita est de nobis qui vadimus ad ciuitatē paradisi: de qua ps. lxxxvj. Gloriosa dicta sunt de te ciuitas dei: festinemꝰ ergo ad illam: qz necessario habemꝰ illuc ire qñ teste apostolo Paulo ad Heb. vi. Nō habemus hic ciuitatem manentem sed futuram inquirimus. Et sunt duo itinera quoꝝ vnum est in dextra: & illud est strictum qđ vocatur pnia: qz omnis penitētia est aspera & humilis: vnde magna penitentia est & asperitas se abstinere a peccatis delectabilibus. Item restituere dāna illicita & facere cetera opera penitentie: verūtamen oportet inclinari ad intrādum in illam si volumus ire ad paradisum. Et ideo dicit xps Mat. vij. Intrate per angustam portam: qz lata est et spaciosa via que ducit ad perditionē: & multi sunt qui intrant per eam: ista enim porta stricta est: verūtamen sapientes intrabunt per ipsam qñus sit stricta: et stulti intrabunt per viam latam: sez per superbiam: auaritiaz: luxuriam: & ita de aliis: ista est via lata & delectabilis sed ducit ad perditionem: ergo humiliemus nos per sapientiam: sez vtl sapienter agamus ambulando per viam humilem que nobis necessaria est: ideo dicit quilibet noster sacra scriptura illud Eccli. vij. Humilia valde spiritum tuum: & beatꝰ Petrus in sua prima epistola cap. v. Humiliamini sub manu potenti dei vt vos exaltet. s. in celesti gloria. Quam nos concedat dominus &c.

¶ De quattuoꝝ habitationibꝰ quas hz christus in hoc mundo. Distin. lxxxiiij.

HAbitationes quattuoꝝ habet christus in hoc mundo.

Quoꝝ prima est conscientia humana.

Secunda est ecclesia christiana.

Tertia est societas bene loquens.

Quarta est cōitas bene concordans.

¶ Prima ergo habitatio xpi in hoc mundo est conscientia humana: vbi sciendū q̄ sm omnes doctores in nulla creatura est ymago dei nisi in hoīe. Est tñ vestigiū dei in aliis creaturis. vnde vestigiuz est illud signuz qđ remanet pede remoto in loco: ita etiam deus trinitas in minima creatura mundi dimisit trinitatis vestigium: qz sicut deus est trinus & vnus: ita etiam minima creatura mundi: qz quelibet creatura habet substantiaz: virtutē: & operationem. Unde sicut a patre gignitur filius ita a substantia virtus: in creatura & a substantia & virtute p̄cedit operatio: detur exemplum de formica q̄ est parua creatura istud etiam est in homine: tamen vltra est ymago dei: qz. s. anima est spiritualis sicut deus: quia sicut in deo est pater & filiꝰ & spūsanctꝰ: ita in anima que vna essentia est memoria: intelligentia: & voluntas. Et ita vestigium est in homine quo ad corpus et ymago quo ad animam. Ex quo pōt hīi q̄ non est pctm occidere creaturas irrationales ab hoīe & est pctm occidere hominez qz est factus ad ymaginem dei: & iō scriptum est Gen. ix. Quicunq; effuderit humanū sanguinē effūdetur sanguis illiꝰ: ad ymaginem quippe dei factus est homo. Et ideo quia homo est ymago dei: ideo est habitatio dei: & nulla creatura alia in qua est vestigium: vnde memoria est habitatio patris: intelligēcia filij: vo-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

luntas spūssancti: ⁊ ita in conscientia siue mente humana est habitatio dei: ⁊ est vna auctoritas Dauid p̄s. cxxxj. Qm̄ elegit dn̄s syon: elegit eam in habitationez sibi: hec requies mea in seculū seculi: hic habitabo qm̄ elegi eam. syon. i. speculū in latino ⁊ in romantio idem est ꝙ miral vnde vocat cōsciam speculum quare nō dicit ita bene aīam sicut speculum: dr ꝙ rō est: qr speculum hz istam conditionez ꝙ sumit formā ⁊ ymaginem obiecti sibi appositi. vnde si sibi opponat̄ equus sumit formam equi ⁊ ita de alijs. Breuiter oēm ymaginez sumit: ita q̄uis aīa essentialiter sit ymago dei: tum ꝓpter cogitationem sumit quodcūq; sibi apponatur. vnde si sumit in cogitatione sua mulierem statim sumit eius ymaginez ꝓpter maximā dilectionem. Et ideo dicit beatus Augu. O aīa mea dilige deū: qm̄ qd̄cūq; dilexeris illud es: si dilexeris terrā: terra es: si celū: celum es: audeo dicere si deum diuina es. Breuiter qd̄cūq; apponitur sibi sumit eius ymaginez: ⁊ illa est ymago: siue sit bona siue sit mala: vnde si non sumat deum sumet ymaginez alicuius bestie. vnde Boetius lib. iiij. ꝓsa tertia. in fine. Ita fit vt qui ꝓbitate deserta homo esse desistat: cum in similitudinem diuinam transire non possit vertat̄ in beluam: vnde si quis non velit sumere humilitatem: sed superbiā sumit formam leonis. Si auarus ⁊ rapax lupi: si luxuriosus vrsi: si inuidus canis: si iracūdus formā serpentis: si accidiosus formam induit asini: si fraudulentus formam vulpis. Et ita si non habeat formā dei hz formā bestiarum. O deus taz malum est perdere ymaginem dei pro ymagine belue: vbi nota exemplū in vitispatrum de quodam sancto ad quem venit quedam bestia. Et incepit loqui cum viro dei dicens. O vir sancte ora deum pro me. Tunc vir dei admiratus fuit: ⁊ dicit ei: quis es tu? Respondit: ego sum homo. Tunc respondit sanctus vir. Cur ergo appares sub forma bestie? Respōdit ego sum anima talis quem tu cognoscebas: ⁊ sum in forma istius bestie propter peccatum qd̄ cōmisi: ⁊ in ista forma sum in purgatorio. Reputabatur aūt duz viuebat vir sanctus ⁊ q̄uis penituisset nō tn̄ egerat pniam condignam. Et ita verū est qd̄ dicebatur: ⁊ ideo vocat aīam speculum non aīam qr aīa est semp̄: sed non speculum nisi sit ymago illius in ea. Sicut in auctoritate: elegit eam deus ⁊c: ergo ꝓuideamus vt seruemus ymaginez dei in nobis: al's post mortem nō sumet nos: ipse aūt semp̄ vult habitare in nobis: vnde dici Apoc. iij. Ego sto ad ostiū ⁊ pulso. Si quis audierit vocē meā ⁊ aperuerit ianuam intrabo ad illum ⁊ cenabo cum illo ⁊ ipse mecum. Cenat autem cuz hoībus ⁊ gaudet cum ipsis. Et ideo dixit scriptura Prouerbioꝝ. viij. Delitie mee eē cū filijs hoīz. Si em̄ nos volum⁹ ipsum sumere ipse in seculum seculi habitabit nobiscum. Cogitemus ergo ei⁹ vitaz quō fuit humilis: pauper benign⁹ ⁊ ita ponatur coram nobis: ⁊ sumemus eius ymaginem: ⁊ poterimus dicere cuz virgine Maria illud Eccl'i. xxiiij. In habitatione sancta. i. in cōscientia corā ipo ministraui. ¶ Scd̄a habitatio xp̄i in mūdo est ecclesia xp̄iana: vnde q̄uis totus mūdus sit possessio dei: tn̄ sicut rex in regno suo eligit sibi certum locum ⁊ palatium: ita etiaz deus in toto mūdo elegit sibi ecclesiam: ⁊ ideo dz esse in eccl'ia corpus xp̄i. vnde Exo. xxv. Facient mihi filij israel sanctuarium ⁊ habitabo in medio eoꝝ. Et de ista habitatione allegorice loquitur scriptura: vnde per israel intelliguntur xp̄iani: vnde israel idē est qd̄ vir videns deum: ⁊ dicit in medio: quia sicut sol est in medio planetarum ⁊ alij sumunt claritatem ab eo: ita corpus christi in ecclesia dz esse parrochianoꝝ quibus est cōe. Et iō dixit xp̄s qn̄ voluit ascēdere deuotans ꝙ esset semp̄ nobiscum. Mat. vlti. Ecce ego vobiscū sum vsq; ad consummationē seculi: ergo habitemus cuz ipso in ecclesijs maxime ī die dn̄ico: qr p̄ceptū necessariū est: in alijs aūt diebus septimane non est necessariuz: sed deuotio his q̄ volunt venire: sed die dn̄ico est necessariū. Et debem⁹ venire quattuor cōditionibus obseruatis. Prima est ꝙ simus ieiuni: ⁊ tunc oro erit sicut incēsum

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

in cōspectu tuo. Scda cōditio est ꝙ simꝰ in confessione: ⁊ facta confessione si moriamur in septimana erimus vt confessi: ergo prouideamus: vnde Dauid in p̄s. Ppl'us eius ⁊ oues pascue eius: introite portas eius in confessione: nō em̄ dicit in epl'a nec in euāgelio sed in ꝯfessiōe. Tertia ꝯditio est non loq̄ cū aliquo dū missa d̄r. vnde Esa. xxx. In silentio ⁊ spe erit fortitudo vestra. Quarta conditio est ꝙ expectet̄ benedictio sacerdotis: ⁊ ita xp̄us habitans in ecclesia sicut sol illuminat oēs planetas: ita illuminat nos in oibꝰ bonis ⁊ benedictionibus magis q̄ꝫ omnia opa q̄ fecerimus in septimana: et replebit nos: de ista humilitate loquit̄ Jo. Apoca. xxj. cap̄. Ecce tabernaculū dei cū hoibus ⁊ habitabit cū illis: ⁊ ipsi populus eius erunt: ⁊ ipse deus erit cum eis eoꝝ deus. ¶ Tertia habitatio dei est societas bene loquēs: vñ sciendū ꝙ sil'itudo est cā societatis: vnde si in aliquo pascuali misceāt̄ capre: ⁊ oues: ⁊ vacce: vnaqueq̄ spēs se sociabit: ita etiā est de verbis alicuius societatis: qm̄ xp̄s est v̄buz dei. Jo. j. Uerbū caro factū est. Et ideo si multi loquant̄ de verbis dei statiz habitat ibi verbū dei. s. xp̄s dei filius: vñ ipse dicit Mat. xviij. Ubi sunt duo vel tres cōgregati in noie meo: ibi sum in medio eoruz: dixit cōgregati in noie meo. Sed qd̄ est nomen suū d̄r ꝙ verbū dei. vñ Apoc. xix. Uocabat̄ nomē eiꝰ verbū dei: ⁊ ideo tales loquētes de verbis dei loquuntur in noie eiꝰ. Sed quare dixit duo vel tres d̄r ꝙ in omni or̄one vel bono verbo sunt tres vel duo: qꝛ si sint multi reducuntur ad duos vel tres. s. qꝛ dicūt horas bini: ⁊ aliquis puer cantat in medio: ita etiam si est vnus solus sunt etiam duo: scilicet lingua loquens et cor aduertens: al's nō esset bona oratio: ergo prouideamus vt bene loquamur: aduertendo cum christus sit presens. Unde legitur de beato Martino ꝙ dicendo horas semper tremebat: sciens christum esse presentē. Et ideo in quocunq̄ tractatu siue matrimonij: siue pacis vel alio faciamus vt xp̄us sit nobiscum semper dicendo verum: qꝛ al's xp̄s non esset in medio: ꝑ aliqua em̄ pace tractanda: aut pro aliquo negotio alio non dz dici mendaciuz nec imisceri aliqua falsitas: ⁊ ita xp̄s habitabit in tali cōsilio. vñ Prouer. viij. Ego sapientia habito in ꝯsilio ⁊ eruditis intersum cogitationibus. Uñ nota exēplū de quodam magr̄o scholariū instruentiū bñ pueros dicēdo ne mētirent̄ ⁊ ne garrularent: sed dicerent verba honesta. Qui cum iuisset extra: dimissis pueris veniens postmodum volēs videre si facerēt ⁊ dicerēt aliqua verba cū essent in quodā prato ī circuitu vidit xp̄m in medio illoꝝ vt iuuenem eos osculantē: post venit vnꝰ scholaris magnꝰ ⁊ posuit se inter alios: ⁊ statim recessit xp̄s ⁊ venit q̄dā magnꝰ porcꝰ leuans caudā ⁊ dās anum ad osculādū. Tunc magr̄ iratus venit ad pueros petēs ab eis si viderāt aliq̄d. Et q̄d dicebāt in principio: ⁊ q̄d postq̄ꝫ ille magnꝰ venerat. Qui dixerunt se nihil vidisse: sed in principio sensierunt magnum odorem: ⁊ loquebantur de miraculis ⁊ exemplis auditis in sermonibus. Postq̄ꝫ vero ille magnus venisset sensierunt magnuz fetorem. Et dicebat ꝙ veniebat de lupanari: tunc cognouit magister ꝙ bene loquebantur verba dei: ⁊ ꝙ xp̄s erat cum eis. ¶ Quarta habitatio dei est cōitas bñ cōcordās: vbi sciendū ꝙ oīs cōitas est: vel politica: vel. s. pluriū sicut in ciuitate: vl' est yconomica sicut in familia alicuiꝰ hospitij: vel est ethica. s. cōitas vniꝰ corporis in quo sunt plures sensus. s. visus: auditus ⁊c. Etiam sunt plura membra. Si autem in qualibet istarum communitatum sit pax ⁊ bona concordia: tunc christus habitat in illa: vnde auctoritas de vtrisq̄ p̄s. lxxv. Et factus est in pace locus eius et habitatio eius. Faciamꝰ ergo taliter vt sit inter nos communis cōcordia ⁊ viuamus in pace. Sed sciendū ꝙ triplex est modus pacis: primo cū deo: secundo cum proximo: tertio cuz seipso. Unde oportet ꝙ sit pax inter carnez ⁊ spiritum: ad Gala. v. Caro concupiscit aduersus spiritum: sp̄us aduersus carnem hec em̄ sibijnuicem aduersat̄: si em̄ sp̄us dñet̄: tūc est pax ⁊ poterit dici pacē habebit tabernaculū tuū. Job. v. Sp̄us enim

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

locū tenet dñe ⁊ caro ancille. Et si sit concordia oportet spiritū dominari: vñ beatus Bernardus. Non licet ancillā dñari et dominā ancillari. Secunda pax est cū proximo scz supportare alios. s. vir vxorē et econtra: socius sociū: vicinus vicinū: ⁊ ita de alijs: vñ ad Rom̄. xij. Pacē habete cum oibus. Tertia pax est cū deo. s. propter tribulationes ⁊ aduersitates quas ipse dat nō tristari sed habere patientiā: vñ deus dat illas qm̄ regula est in theologia: ꝙ omnia siue bona siue mala ꝓcedunt a deo: vel effectiue vel permissiue: vñ Eccli. xj. Bona ⁊ mala vita pauptas et honestas a deo sunt: habeamus ergo pacē cum deo in tribulationib⁹: sicut habuit Job. vide historiā Job. j. Intelligit autem ꝙ deus dat mala pene vel culpe. Cum ergo habebim⁹ tribulationes aut infirmitates habeamus patientiam: et ideo dicit ipsemet Job. xxij. Acq̄esce igit ei: ⁊ habeto pacem: ⁊ per hec fruct⁹ optimos habebis: rogemus dñm vt ⁊c.

¶ De tribus hierarchijs que sunt in paradiso. Distinctio. lxxxv.

Hierarchie tres sunt in paradiso.

Prima est angelorum obsequentium.

Secunda est angelorū presidentium.

Tertia est angelorum assistentium.

Similiter in iferno sunt tres platee siue Hierarchie: vñ illi angeli qui ceciderūt de superiori Hierarchia sunt in infima parte. Medij in media: et infimi sunt in superiori parte inferni. Sicut enim maiorem habebant excellentiam in paradiso: tanto maiorem habent penam in inferno ⁊ sunt iferiores. ¶ Prima ergo hierarchia siue platea ꝑm modū loquendi beati Jo. Apocal. xxj. qui vocat eas plateas dicēs. Platee ciuitatis aurū mūdū tanq̄ vitrū perlucidū est angelorꝝ obsequiū. Unde sciendū ꝙ quilibet nostrum habet vnū angelū bonū vt custodiat eū a diabolo: et ista vocant obsequētes vel ministrantes: quorū Raphael est capitaneus. Itē quelibet ciuitas habet vnum angelū ad regimē: ⁊ isti sunt de alia platea quorū princeps est Gabriel. Siliter quodlibet regnū ⁊ prouincia habet vnū angelum: ⁊ isti sunt de alia platea: quorꝝ princeps est Michael: vnde Dañ. x. Un⁹ de principibus primis venit in adiutorium mihi. Omnes em̄ isti sunt obsequētes ⁊ ministri. Testatur ergo apostolus ad Heb. j. dicens. Omnes sunt administratorij spūs in ministeriuz missi: ꝓpter eos qui hereditatem capiūt salutis. Et sciendū ꝙ in istis ordinib⁹ collocant penitentes. s. q̄ afflixerunt corpus ieiunijs vigilijs ⁊ abstinentijs: remiserunt iniurias: restituerunt famā: consiliauerūt se proximo: ⁊ receperūt corpus dñi: ⁊ sic de alijs: quādo enim tales moriunt ⁊ angelus videt ip̄m proximū morti: statim volat ad paradisum: ⁊ christus eum videns interrogat ipsuz q̄uis bene sciat: quare venis? vnde Dauid Ps̄. x. Dñs interrogat iustum ⁊ impiū. Tunc angelus dicit dñe ille homo quē mihi cōmiseratis est statim mortuus ⁊ fecit penitētiam: ideo mittatis ei societatē. Tunc dicūt angeli q̄ assunt: dñe mitte nos. Esaie. vj. Et hoc dicunt propter amorem quem habēt ad nos. Siliter parentes illius q̄ mortuus est petunt a dño vt et ipsi descendēt obuiam cū angelis. Tunc beata v̄go Maria dicit: dñe mi fili bene erit factū mittatis eos. Tūc xp̄s precipit angelis vt descendant: aīa vero morituri videns angelos miratur ⁊ dicit. O angeli quō descendistis mihi misere obuiam. Et ipsi angeli capiunt eā ad modū sponse in die nuptiarū: ipsa vero verecūdatur et gaudet sicut spōsa: ⁊ ita portāt eā ad paradisuz: prout testatur christus de quodam mendico qui fecerat penitentiā. Luce. xvj. dicens. Factū est vt moreretur mēdicus et portaret ab angelis in sinu abrahe: non enim dicit ab angelo: sed ab angelis. Et tunc quādo ip̄a est in paradiso in prima hierarchia sunt filij gaudētes ⁊ dulcissime cantātes ⁊ omnes qui ibi sunt: vnde christus Luc. xv. Dico vobis ꝙ gaudiū est in celo corā angelis dei sup vno peccatore penitētiam agente: econtrario est in dānatis qui nolunt penitere: quoniā

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

nolunt conteri cõfiteri: agere penitentiã et si confiteãtur amore mundi: eligũt cõfessorem idiotã ꝛc. Et quando tales sunt prope mortem: anima nõ vult exire corpus: sentiẽs iudiciũ suũ prope esse: sicut est de incarcerato quãdo custodes eius vocãt eum dicẽs ꝙ festinet qꝛ iam sedet iudex qui statim condẽnabit eum: talis enim nõ vult exire nisi per vim: ita est de anima mala: diabolus autẽ eius vadit subito ad infernũ: petẽs societatẽ a Lucifero ad afferẽdum illam miserã aĩam. Tũc veniũt demones ad obitũ. Anima vero videt eos: sicut em̃ est de vitriculis existentibꝰ coram oculis qui faciunt apparere fila que vident̃ eiusdẽ coloris cuius sunt vitriculi: ita est de aĩa quoniam existẽs in corpore nõ potest videre corporalia: sed sunt ibi demones multi: et non nisi vnus angelus bonꝰ qui rexerat illã in hoc mũdo. Tũc demones illudũt bonum angelũ dicentes. Recede recede qꝛ aĩa ista est nostra: ꝛ ideo aĩa exuta a corpore bonus angelus volat ad paradisum: demones aũt statim ponunt cathenã in collo eius: quoniã mẽbra habet spiritualia. Anima vero clamat terribiliter: ꝛ qñ incipit videre penas inferni timet intrare: sed demones cõpellunt ip̃am intrare in illis penis: ignis ꝛ sulphuris calidissimi ꝛ fetidissimi. vñ Apoca. xvj. Estuauerunt hoies estu magno: et blasphemauerunt nomen dñi habentis potestatẽ sup has plagas nec egerunt penitẽtiam: vt darẽt illi gloriam: pone practicam super auctoritate beati Jo. dicit enim: estuauerũt estu magno: vnde luxuriosi qui sunt igne luxurie calefacti estuabuntur igne inferni qui hic tãtum calent in pctõ illo ꝙ volũt excusare peccatũ dicẽtes: ꝙ simplex fornicatio nõ est peccatum: dicẽtes quid ad deũ si mulier non habet maritũ nec ego vxorẽ: ꝛ faciamus illud: vere tale peccatũ est ac si violaret filiã regis sui mulier aũt est filia christi per baptismũ: et talis luxuriosus violat filiã regis sui: ergo caueatis cum excusant se per leges imperiales: que hec nõ puniunt: lex aũt christi nõ vult sed puniet eos. ad Roma. ij. Quicunq; enim in legẽ peccauerit per legem iudicabitur. Item aliqui dicũt ꝙ peccare per semetipsum nõ est peccatũ. Sed tamen est tale peccatũ sicut si quis cũ corporali aut cũ calice vellet tergere posteriora vel proijcere in cloacã: et tale peccatũ maius est q̃ peccare cuꝫ matre sua: eo ꝙ est peccatum contra naturam. Item caueant homines ne committant adulteriũ: quoniã iam cõmittunt secrete: ꝛ est heresis: quoniã est figura matrimonij diuinitatis cum humanitate: ꝛ qꝛ vir et vxor non sunt duo: sed vna caro. Matth. iij. Similiter diuinitas cum humanitate: vnus est christus. Item de cõpaternitate dic quõ fiunt cõpatres ꝛ cõmatres vt possint adinuicem melius fabulari. ¶ Secũda hierarchia est angelorum presidẽtium: vnde aliqui habẽt presidẽtiam cõtra demones: ꝛ isti vocantur potestates. Alij habẽt presidentiã super corpora celestia sicut super solẽ ꝛ lunam qui habent ea mouere: ꝛ isti vocant̃ virtutes. Alij habent presidentiã sup alios angelos: ꝛ isti vocantur dominationes: vnde oẽs boni presidentes in hoc mundo: sicut sunt prelati: iudices: principes: rectores populi vadunt ad illam hierarchiam: dic practicã si bene rexerint: puta si penitẽtierint sortilegos ꝛ incãtatores: laborãtes in die dñica ꝛc. Similiter prelati qui habuerũt prelaturã per puram electionem qui intrauerunt per ostium: vnde Joã. ix. Qui non intrat per ostiũ in ouile ouium: sed ascendit aliũde ille fur est ꝛ latro. Itẽ qui bene gubernãt populũ: ꝛ sic de principibus. Tales em̃ quando moriuntur angelus ascendit ad celũ gaudẽs. Alij autem vidẽtes eum dicũt. Tu debes portare bona noua dicit ille: sic facio. Tunc illi interrogãt que ille noua dicit: dicit ꝙ prius dicet Christo et si velint audire sequãtur ipsum. Tũc v̄go Maria dicit quãdo est ante xp̃m: tu debes portare bõa noua dicit ille: domina benedicta ita. Tũc incipit dicere vitam illiꝰ. Maria virgo audita vita dicit christo ꝙ mittat angelos: quia nouum erit: quoniã multi anni sunt ꝙ nullus prelatus intrauit paradisum. Anima autem illa delata in paradisum gaudẽt angeli:

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

iuxta illud Esa.lj. Gaudium ⁊ letitia inuenietur in ea: gratiarū actio ⁊ vox laudis: per contrarium est de talibus quando dānātur. Unde legitur exemplum de Theobaldo qui iuit ad infernum: ⁊ erat eps Bethleem: vnde durissime cruciant presules in inferno: ꝑm illud quod dicit Sap.vj. Iudicium durissimū in his qui presunt fiet potētes autem potenter tormenta patientur: fortioribus aūt fortior instat cruciatus in hoc qd dicit durissimū est. Notādum propter comparationem quia habemus durum durius durissimū: vnde aliqui sunt presidentes supra domū ⁊ familiam suam: ⁊ tales si dānantur habebunt iudiciū durum scꝫ illi qui non gubernauerūt domum de proprio: sed de alieno et vsura: tales em̄ cogitāt ꝙ bona que tradūt ad vsuram sint sua: ⁊ tamen sunt dei: quoniā om̄ia sunt christi. Et ideo debēt dicere: sic nos existimet homo: vt ministros christi ⁊ dispensatores.j.ad Cor.iiij. Alij habent duri⁹ iudicium.s. rectores ciuitatum qui non prouident super malis que fiunt in ciuitatibus. Ideo dicit potentes potēter ⁊c. Prelati vero ⁊ principes iudicium durissimū habebūt: de quib⁹ dicit auctoritas.

¶ Tertia hierarchia est angelorum assistentiū ⁊ in hac sunt Throni: Cherubin: et Seraphin: Cherubin idē est ꝙ plenitudo scientie: Seraphin quasi ardēs in charitate. Et ad istam hierarchiam vadunt illi qui tenent vitā aplicā sicut religiosi. Pone practicā vt supra de angelo qui fecit reuelationeꝫ de bono religioso qui nō habuit nisi vnam tunicam: iuxta illud Matth.ij. Neqꝫ duas tunicas habeatis: vnde due tunice sunt necessitas ⁊ superfluitas: quoniā bene potest habere duas vel tres sꝫ nō ꝙ sint sibi necessarie ad deferēdū insimul super se: sed modo portare vnā ⁊ dimittere aliam in camera: tales deferūtur super thronos: vnde Luc.xxij. Sedebitis ⁊ vos sup̄ thronos: sed per cōtrarium est in malis religiosis qui nō tenuerūt vitam apostolicam qui delectauerunt se in delicijs: isti enim collocabuntur in infima parte inferni. Qm̄ vt dicitur Sap.v. Uidentes turbabūtur timore horribili ⁊ mirabuntur in subitatione insperate salutis gemētes pre angustia spiritus dicentes intra se: penitentiam agentes: ⁊ pre angustia spiritus gementes: ⁊ sequitur infra. Errauim⁹ a via veritatis ⁊ iustitie: lumen non illuxit nobis: ⁊ sol intelligentie non est ort⁹ nobis. Uñ nota exēplum in vita sancti Macharij qui vidit caput infidelis q̄ dixit Christianos esse in ꝓfundo loco inferni: ergo caueat vnusquisqꝫ vt faciat bonum: ⁊ sic erim⁹ in gaudio illo: de quo dr̄ Act. viij. Factum est gaudium magnum in illa ciuitate.s. celesti ex receptione animarum et collocatione in aliqua: iam dictarum hierarchiarum. Ad quod gaudium nos perducat saluator noster ⁊c.

¶ De quattuor conditionibus hominū qui statim ingrediuntur paradisum.

Distinctio.lxxxvj.

Ingrediuntur statim paradisum quattuor conditiones hominum scꝫ

Innocentes baptizaliter.
Obedientes integraliter.
Patientes virtualiter.
Patientes martyrialiter.

¶ Prima conditio eorū qui statim ingrediūtur paradisum: est illorū qui sunt innocētes baptizaliter.s. paruuli baptizati in statu innocētie morientes. Et siliter adulti nouiter baptizati anteq̄ peccent mortaliter: actualiter moriētes: isti nāqꝫ moriētes statim volant ad paradisum: ⁊ inueniūt portam apertā cū sint filij dei: et qꝛ sunt geniti in vētre sponse sue.i.ecclesie: cui⁹ semen est verbū dei. Luc.viij. cū dicit sacerdos. Ego te baptizo in noīe patris ⁊ filij et spūssancti: vñ Jo.j. Dedit eis potestatē filios dei fieri: isti em̄ inueniūt portam apertā: qd ostēdit sacra scriptura in baptismo christi cū dicit Mat. iij. Baptizatus autē Jesus cōfestim ascēdit de aqua: ⁊ ecce aperti sunt celi. Nota ꝙ dicit ascendit ⁊c. Et est dubium vtrum christus post baptismū ascendit in gratia vel virtute ⁊ dignitate: dicendū ꝙ nō. Sed dicitur illud ad ostendendū ꝙ quicūqꝫ baptizatur ascēdit in tāta dignitate

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

q̄ in maiori non potest ascēdere: quia fit filius dei: ideo propter nos dicit ascēdit quia quecūq; scripta sunt: ad nostrā doctrinam scripta sunt. ad Roma. xv. Item dicit aperti sunt celi: non tamen Christo qr semper erant ei aperti: quoniā omnia nuda ⁊ aperta sunt oculis eius. ad Heb. iiij. Sed dicitur propter nos: qr aperiuntur nobis celi post baptismū cum prius essent clausi: ⁊ ideo precepit christus Petro ianitori ⁊ Michaeli ne impedirēt nec interrogarent paruulos dū venirent ad portam paradisi dicēs. Mat. xix. Sinite paruulos venire ad me: talium enim est regnum celorum. q. d. nō molestetis eos quando veniēt ad portam paradisi: nec faciatis eos expectare sed statim permittatis eos intrare: ⁊ subdit rationez: quia talium est regnum celorum: et quare? qr sunt filij ⁊ si filij sint et heredes ipsius regni. Cum paulus dicat ad Rom. viij. Si filij ⁊ heredes: heredes quidē dei: coheredes autem christi. Sed cū dicat q̄ paruulorum est regnum celorū? quid ergo dicemus de magnis: dicitur q̄ bene intrāt: sed pauci propter peccata que committunt: et ideo super illo verbo: talium est enim ⁊c. dicit Remigius: tanta est labes criminum in humano genere q̄ maior pars saluādorum dicitur esse paruulorū. Cui etiam bene concordat beatus Grego. in. iiij. lib. dialo. c. xj. dicens sic in forma. Cum humanū genus multis ac innumeris vitijs sit subiectum Hierusalem celestis: maximā partez ex paruulis vel infantibus arbitror posse compleri. O quā terribile et formidabile est illud verbuz nobis adultis quoniā pauci intrant: quoniā pauci sunt qui non sint superbi vel luxuriosi vel in aliquo peccato mortali inuoluti: ⁊ tales nisi per penitentiam impossibile est ingredi paradisuz. Sed tamē paruuli statim ingrediuntur et ideo nō sunt flendi post mortem: ideo dicit Paulus. j. ad Thessal. iiij. Fratres nolumus vos ignorare de dormientib⁹ vt nō cōtristemini sicut ⁊ ceteri qui spem nō habent: ergo bene possumus dicere. Sinite puulos venire ad me ⁊c. ¶ Secūda cōditio eorū qui statim ingrediuntur paradisum est obedientiū qui si teneāt ⁊ obediant mandatis integraliter statim post mortē volant ad paradisum: ⁊ ratio est: qr sunt amici dei: dicit nanq; talibus ipsemet christus Joā. xv. Uos amici mei estis: si feceritis que ego precipio vobis: illi ergo qui seruāt mandata dei: sunt ei⁹ amici que leuiter possunt seruari: qr non sunt grauia. j. Jo. v. Mandata eius grauia non sunt: vnde leue est tenere primū scz non ire ad sortilegos aliqua de causa Itē scdm leue est non iurare in vanum: ⁊ ita de alijs. Qui facit autem contrarium nō est dei amicus sed inimicus: faciam⁹ ergo taliter q̄ simus amici dei: et ita erit nobis aperta ianua paradisi: sicut quilibet amico suo caro: posito q̄ discūbat in mēsa facit aperire portam cum gaudio: ita christus audiēs pulsari in porta illū qui tenuerit eius precepta: statim precipit ei aperiri ⁊ discūbere cum illo in mēsa sua: vnde ipsemet christus dicit Luce xxij. Dispono vobis sicut disposuit mihi pater meus regnum vt edatis ⁊ bibatis super mēsam meam in regno meo: ergo clarum est q̄ illi qui sunt obedientes et vt amici veri: statim intrant paradisum: vnde Joā. in Apoca. illud vidit cū dicit. Qui habet aures audiendi audiat: quid spiritus dicat ecclesijs. Istud est vltimū verbum tertij capituli. ⁊ in. iiij. c. sequit. Post hec vidi: et ecce ostium apertum in celo: et clarius dicit Matth. vij. Qui facit volūtatem patris mei qui in celis est: ipse intrabit in regnum celorum. ¶ Tertia conditio eorum qui statim ingrediūtur paradisum est penitentium: ⁊ virtualiter eorum scilicet qui post amissionem innocentie peccauerunt: et post penituerunt cum contritione et proposito non redeundi: et confessione ⁊ satisfactione: vide auctoritates alibi supra allegatas: talibus enim patebit celum. Unde Christus. Matth. iiij. Penitentiam agite appropinquabit em̄ regnū celoꝝ: Dicit appropinquabit: quia pro aliquo peccato mortali elongatur: quis a deo et a suo regno: et possibile est q̄ quis erit procul per decem milia dietarum: attamen in quattuor passibus poterit esse iuxta

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

deuz: vnde dicũt phi ꝙ eadẽ est via athebis ad athenas: ⁊ a athenis ad thebas. Sed non est ita a deo per peccatum ⁊ a peccato ad deum vt dictũ est sed in quattuor predictis statim fit quis iuxta deũ. Unde Ezech. j. Cuz essem in medio captiuorum secus fluuium Chobar aperti sunt celi ⁊ vidi visiones: dicit cuz essez in medio captiuorum. Ubi sciendum ꝙ due sunt captiuitates: scz prima peccatũ mortale: ⁊ scda pena inferni. Prima ergo captiuitas est peccatum mortale quod ligat peccatorem ꝓut testatur sacra scriptura Prouerbio. v. Iniquitates sue capiunt impium ⁊ funibus peccatoꝝ suorum constringitur. Mediuz autem istarum captiuitatum est penitentia: qꝛ penitentia impedit ne quis de captiuitate peccati mortalis vadat ad aliam captiuitatem: scz ad penam ĩferni: ideo dicit cum essem in medio captiuorum siue captiuitatum: scz in penitentia: dicit secus fluuium chobar ꝑ quem intelligitur baptismus: ⁊ ille est iuxta fluuium chobar scz baptismum qui est baptisatus ⁊ post baptismũ peccauit. Sciendum ꝙ aliqui sunt cõtra fluuium chobar sicut iudei: ⁊ infideles: ⁊ talibus non ꝓdest penitẽtia quia nõ sunt iuxta fluuium chobar: sed cõtra. Alij sunt infra sicut illi qui baptisantur: ⁊ sũt in statu innocẽtie ⁊ tales nõ indigent penitentia attñ prodest penitẽtia illis qui sunt iuxta: scz baptisatis: sz ꝑctõrib⁹. Et post sequitur vidi visiones dei in celo. ¶ Quarta conditio illoꝝ qui statim ingrediuntur paradisum est patientium martyrialiter. s. illoꝝ qui ꝓ fide vel iustitia patiunt martyriũ: talibus enim apertũ est celum ꝙ ostensum fuit in primo martyre noui testamenti: scz in beato Stephano qui exñs in martyrio dixit Act. vij. Ecce video celos apertos ⁊ filium hominis stantem a dextris virtutis dei: et iõ dixit xp̃s Mat. v. Beati q̃ persecutionez patiũtur propter iustitiã quoniam ipsorum est regnum celorum. Nota ꝙ dicit ꝓpter iustitiam non ꝓpter fidem. Ad denotandum ꝙ pro qualibet virtute potest quis effici martyr. vide ad plenum alibi ⁊c.

¶ De igne cõflagratorio et de rationibus seu causis propter quas veniet.

Distinctio. lxxxvij.

De igne conflagratorio sunt quattuor videnda scilicet.

Primo rõ quare veniet.

Scdo practica quõ erit.

Tertio tribulatio quam infliget.

Quarto effectus quem dimittet.

¶ Primo ergo videnda est ratio quare veniet. Ratio est sicut dicunt oẽs doctores in quarto sentẽtiaruz: ignis ille incendet vt purificet alia elementa corrupta per nos: primo terraz que corrupta est ꝓter cõuersationem: ⁊ ambulationez nostrã: ⁊ alia aquã propter nauigantes in ea: aerẽ silr q̃ corruptus est ꝓpter anhelitũ ⁊ respirationez nr̃am: vnde si aliquod pctm̃ fiat in hoc mũdo si fiat v̄bo elementũ aeris corrũpit in tãta distãtia in quãta põt audiri. Silr si fiat ope corrumpit q̃tũ põt videri: vñ dr Joel. j. Cõputruerũt iumẽta in stercore suo: iumenta. i. hoĩes in stercore suo. i. in pctis q̃ fecimus: nos em̃ sum⁹ bruta quia non vtimur ratione differentia enim separans hoĩem a brutis est rationale: ⁊ nos non vtimur illa differentia ergo sum⁹ bruta: vñ aliqui sũt leones per sup̄biã: aliq̃ vulpes per auaritiã: aliqui asini ꝑ accidiã. Alij canes ꝑ inuidiam: aliqui lupi rapaces ꝑ gulã. Alij porci ꝑ luxuriã. Alij serpẽtes ⁊ vipere ꝑ irã qui mordẽt dum tãgunt. Et possumus vocari iumẽta: ergo merito põt dici. Computruerũt iumenta ⁊c. Et diceret aliq̃s si illud est verũ sentiret fetor ille. Dicitur ꝙ nõ ꝑ similitudinẽ mãgonis qui nõ sentit fetorem stabuli. Si aliquis aũt nobilis qui consueuit stare ĩter aromata ⁊ bonos odores ĩgrediatur stabulum nõ põt durare: nec stare ibi propter fetorez. Similiter de piscibus maris qui nõ sentiunt aquã salsam eam bibentes. Si aũt piscis aque dulcis ponatur in mari statim moritur: ita est de nobis nutritis in hoc mũdo ⁊ sanctis paradisi. Pro quo nota exemplum in vitispatrum de quodã heremita: ⁊ angelo

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

fuo incedentibus per viam qui inuenerunt mortuum quasi sex dierū quem heremita vitauit: angelus vero odorauit: ipsis vero vltra procedētibus inuenerunt quēdā speciosum iuuenem cantantem quem angelus vitauit: & heremita congratulatus est propter eius pulchritudinem. Cum autem angelus venisset ad heremitā petijt ab eo heremita quare ita fecerat. Cui dixit angelus qz mortuus in fine vite cum occideret̄ a latronibus penituit eum maxima contritione cuius virtutes redolent: sed peccata illius iuuenis fetent: quare non poterā sustinere: ita heremita non sentiebat fetorem peccatorum in hoc mundo commissorū cum esset nutritus in eo q̄uis sanctus esset. Et ideo si non purificaretur iste mundus posset dicere christo ei⁹ mater. O fili in tantum fetorem duxisti me. Item potest dari exemplum de aliquo qō tenetur in aliquo loco fetido ꝛc. ita fiet de hoc mūdo fetido: quia veniet imperator & rex christ⁹: vnde Hier. xxxij. Ecce dies veniunt dicit dñs & suscitabo Dauid germē iustum: & regnabit rex et sapiens erit: & faciet iudicium et iustitiam in terra. Vocat christum filiū Dauid quia fuit de eius linea descendens per generationem quez suscitabit deus pater in iudicio non q̄ modo dormiat: ꝛ videtur dormire cū non puniat peccatores. Apparet enim q̄ non videat peccata: vnde quis superbit rapit iniuriatur iurat blasphemat: breuiter illos non punit christus adhuc. Sed suscitabitur in die iudicij: quoniam vocabit peccatores eos vituperādo de homicidio alios de luxuria alios: de iuramētis & blasphemijs: illi autem excusabunt se dicentes q̄ credebant ipsum dormire. Et de blasphemijs q̄ credebant ipsum esse surdū: dicet tunc christus. Tu vides mō si ego vidi & audiui: & ita suscitabitur cūctis cognoscentibus. Sequitur faciet iudiciū & iusticiam in terra: purificari ergo habz mundus iste per elementum non corruptum: vnde Malachias ꝓpheta tertio capᵒ. qui fuit vltimus ꝓpheta veteris testamenti dicit, Ecce veniet dicit dominus exercituz. Et quis poterit cogitare diem aduentus eius. & quis stabit ad videndum eum: ipse enim quasi ignis conflās & quasi herba fullonū. Et sedebit cōflanset emundās: dicit quis poterit cogitare diem aduentus eius q̄ intelligitur determinate q̄ scitur indeterminate q̄ erit cito: dicit quis stabit ad videndum eum quoniā ille ignis solo visu terrebit hommes adeo q̄ statim morientur. Et ista est ratio quare fiet cō flagratio. ¶ Scōo videndum est qñ fiet illa cōflagratio. ꝓo q̄ nota q̄ post mortem antichristi qui occidetur per ignem vt patet Ezechiel. xxxviij. Et post durabit mundus per. xlv. dies & non vltra vt patet per Danielem capᵒ. xij. sui libri a tempore quo ablatum fuerit iuge sacrificium & posita fuerit abhominatio. In desolationē dies mille ducenti nonaginta btūs qui expectat & puenit vsq̄ ad dies mille trecētos triginta q̄nq̄. Istud enim reuelauit angelus gabriel: remouebitur enim iuge sacrificium: quia nullus audebit sacrificare in ciuitatib⁹ & publice: sed tamen bene secrete in heremis & desertis: sic nō durabit nisi p. xlv. dies. Et ista dicit Nicolaus de lira super illud verbum Matth. xxiij. Statim autē post tribulationez dierū illoꝝ. & allegat Danielem vbi supra. Et est sciendum q̄ in illis. xlv. diebus tot⁹ orbis reducetur ad fidem christi. Et illud dicit Ezechiel in. xxxix. capᵒ. Sed tñ q̄uis omnes reducantur ad fidem non tamen omnes ducentur ad bonam vitam sicut nec hodie cum sit firma fides non tamē est bona vita in omnibus ita erit in diebus illis: quia propter ea que videbunt credēt firmiter: sed quia antichristus dimiserit eos ita repletos: diuitijs et carnalib⁹ complacentijs et desiderijs non ducent bonaz vitam: vnde religiosis erit graue reuerti ad monasterium: & viuere ꝑm regulaz: & sic de alijs: et tunc stabunt in magna prosperitate: et ducent vitaz & cantabunt: & letabuntur: vt patet Luc. xvij. Et statim subito ignis ille incendetur in quattuor angulis terre. primo incipiendo in oriēte in meridie quousq̄ cir-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

euerit totum mundum: ⁊ ita incendendo faciet magnos sonitus maiores qui buscũq; clãgoribus tubarum: ⁊ bõbardaruz siue vomi petrarum ꝙ audientes illi qui tripudiabunt: ⁊ cantabunt ⁊ letabuntur statim admirãtes ascendent sup montes ⁊ turres ⁊ rupes alto modo ad videndum quid hoc est: ⁊ videntes tantum ignem timebunt et dolebunt et dimittẽt dancias: ⁊ gaudia que ducebant. Et ideo dicebat beatus Paulus prime ad Thessalo. v. Fratres nõ indigetis vt scribam vobis ipsi enim diligenter scitis: quia dies domini sicut fur in nocte ita veniet cum enim dixerint pax ⁊ securitas tunc repentin⁹ eis superueniet interitus: sicut dolor parturientis: ⁊ nõ effugient: dicit dies domini ad remouendũ errorem aliquorum dicentiuz ꝙ per naturalem cursum veniet ignis ille scilicet propter siccitatez precedentiuz per xl. annos. Et ideo ad remouendum illum errorem dicit dies domini non dies nature. Et ideo nõ confidant homines in arcu celesti: quia q̃uis magister hystoriarum et aliqui sancti dicant ꝙ per xl. annos ante iudicium non apparebit dicunt illud recitatiue vel opinatiue: veniet enim sicut fur qui secrete intrat domum ⁊ furatur: ⁊ post furtum illi de domo sentiẽtes: clamant ad latronẽ ad latronẽ ita veniet ille ignis q̃ sueniet dormiẽtes in delitijs mũdanis ⁊ peccatis. Ergo nota ꝙ non erit tanta siccitas quia nullum bonum esset in mundo. Et ista est auctoritas noui testamenti. Sed in antiquo testamẽto est alia: vnde Dauid p̃s. xcvj. Ignis ante ipsum precedet et inflammabit in circuitu inimicos ei⁹ illuxerunt fulgura eius orbi terre vidit ⁊ cõmota est terra: dicit inflammabit inimicos eius non tamen illos de quibus ipse dixit Jo. v. Uos amici mei estis si feceritis que ego precipio vobis. Sed illos de quibus ip̃e christus loquitur Luce. xix. Inimicos meos dico illos qui noluerunt me regnare super se. Sequitur in illo versu illuxerunt fulgura eius ⁊c. quia ille ignis veniet ad modum fulguris properãter ⁊ velocius q̃ ventus vel aqua torrentis et cremabit aliquando montem aliquando domum aliquando homines. Quod videntes illi qui erunt adhuc procul plangẽt dicentes: vidistis ne talem inimicum meum: quoniã vellent pacificari: et auarus vellet reddere vsuram peccator queret sacerdotem ꝓ confessione: religiosus priorez vt videat constitutiões ⁊ regulã. Simoniacus q̃ret papam vt renuntiet beneficio: sacerdotes breuiariũ vt emendent officium ⁊ sic de alijs: tales enim penitebũt: sed nõ erit fructuosa penitentia: sed infructuosa: ita ꝙ verificabitur illud Sapiẽtie. v. Uidentes turbabuntur timore horribili ⁊ mirabuntur in subitatione insperate salutis. Et bene dicit infra nos in malignitate nostra consumpti sumus. Sequitur in alio versu eiusdẽ p̃s. Montes sicut cera fluxerũt a facie domini: a facie domini omnis terra: vnde fluent a facie ignis quemadmoduz flueret vna parua cãdela in aliquo magno igne. Et ita breuiter nullum elementatum remanebit in mundo. Sed tantum pura elementa. Cogitemus ergo hic quãtus dolor erit illis hominibus qui cor suũ posuerunt in mundanis: vñ nobiles et diuites qui emerant villa ⁊ castra aliqua plangent ⁊ dicent O miseri quid faciemus quia castra illa que emeramus sunt combusta: et ita de alijs imobilibus bonis. Similiter illi qui habebãt plura animalia boues ⁊ oues ⁊c. dicẽt O miseri ⁊c. Similiter dñe q̃ habebant iocalia pulchra ⁊ preciosa plangent ⁊ dicẽt O misere. Similiter illi qui edificauerũt pulchra palatia domos aulas et cameras: ⁊ non edificauerunt vnam paruam cellam in paradiso plangent ⁊c. Considerem⁹ ergo si debet apponi cor in istis terrenis ⁊ mundanis que omnia habent cremari: quoniam quanto aliquis magis dilexerit mundum tanto in eo maior erit tristitia illi vero qui apposuerũt cor i hoc mũdo nõ dolebunt: sed gaudebũt: ergo aliq̃ flebunt: et alij gaudebũt: vnde Dauid p̃s. lxiiij. Turbabuntur gentes: ⁊ timebunt qui habitant terminos a signis tuis: vñ dicit timebunt; scz finẽ mundi que tunc

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

erit ita turbabuntur illud est pro malis. Sed pro bonis sequitur exitus matutini ⁊ vespere delectabis: dicitur a signis tuis: vnde ista signa erunt de quibus dicit christus Luce vigesimoprimo. Erũt signa in sole ⁊ luna ⁊ stellis ⁊ i terris p̃ssura gentiuz pre confusione sonitus maris: ⁊ fluctuum tunc enim erunt completa illa signa euangelica quando veniet ille ignis in terra et erit pressura gentium pre confusione sonitus maris: et fluctuum: quia sol non apparebit propter densitatem fumi ignis: dicit pre cõfusione sonitus maris: quoniam mare propter ignem exsurget: ⁊ sonabit ad modum olle bullientis propter nimium ignem ⁊ hoc pro malis: sed pro bonis dicitur exit⁹ matutini ⁊ vespere: ideo dicit exitus matutini: quia transibunt de hac nocte in lucem paradisi et glorie. Et vespere erit etiã: quia erit finis totius mũdi ⁊ tunc loquitur iusto. Tu delectabis.

¶ Tertio videnda est tribulatio quam infliget: pro quo notandum ꝙ ille ignis diuersas penas infliget exñtibus in hoc mundo scõm ꝙ sunt tres conditiones hominum. Quidã enim sunt boni perfecte mali peruerse siue enormiter. Medij communiter primi sunt qui non peccauerunt: ⁊ si peccauerunt fecerunt penitẽtiam condignam: et qui manserunt in desertis. Et isti moriuntur per ignez ad modum quinquaginta philosophorum conuersorum per beatam Katherinam: vnde illi boni vidẽtes ignem forte quãdo erit prope per leucam flectent genua dicentes. O domine scio quid vis quia animam meam: mitte ergo mihi angelum meum qui presentet animam meaz tibi. Tunc venient angeli qui visibiliter tunc apparebunt oculis hominum ꝑm qđ dicit beatus Gregorius super illud verbuz Luce vigesimoprimo. Uirtutes celorum mouebũtur: dicit ergo beatus Gregorius. Quid dominus virtutes celorum appellat nisi angelos ⁊ archangelos qui tunc visibiliter oculis nostris apparebunt. Alij sunt peruerse mali siue enormiter: et illis erit ignis ille principiũ doloris inferni quibus erit tanta pena ꝙ maledicent patrem et matrem diem ⁊ horam in qua nati sunt ⁊ penitebunt penitentia infructuosa qualis fit in inferno: vnde Dauid p̃s. [illegible]. Ignis ante ipsum precedet et inflammabit in circuitu inimicos eius: vnde illi dicunt̃ amici dei qui faciunt illud quod ipse p̃cepit Jo. xv. Uos amici mei estis si feceritis que ego p̃cipio vobis. Inimici vero dei sunt illi qui non seruant precepta ei⁹ sicut sunt sortilegi non colentes festa: et etiam plures mercatores: qui quando volunt facere aliquod cõputũ vel aliud negotiũ faciunt in die dñico: et iuratores: blasphematores et inobediẽtes patri ⁊ matri ⁊c. Alij sunt cõmuniter boni: scz qui non egerunt penitentiam cõdignam habuerunt tamen contritionem ⁊ istis erit ignis ille purgatorium quia post iudicium non erit purgatorium: et talibus incẽdetur id est coadunabit̃ in die illa pena eis debita in purgatorio ꝑ multa tempora: ⁊ sic erit eis purgatorium. Est autem vna auctoritas q̃ ista tria dicit: vnde prime ad Corinthios tertio. Si cuius opus manserit quod superedificauit mercedem accipiet. Si cuius opus arserit detrimentum patietur: ipe autem saluus erit sic tamen quasi per ignem. Et malachias quarto. Ecce dies veniet succensa quasi caminus: et erunt omnes superbi ⁊ omnes facientes impietatem stipula ⁊ inflammabit eos dies veniens: dicit dominus exercituum qꝛ non relinquet radicem ⁊ germẽ eis. Sequitur pro bonis vobis aũt timẽtibus nomẽ meum orietur sol iusticie et sanitas in pennis eius. Dicit erunt oẽs superbi: ergo dicet aliquis non loquitur de auaris et luxuriosis ⁊ alijs peccatoribus dicendum ꝙ omne peccatuz est superbia. Superbia enim est non velle obedire suo superiori: et sic qui peccat non obedit deo qui mandauit non peccare: et sic est superbus: vnde dicit auarus. Ego habeo pecunias q̃uis de⁹ non precepit contrarium istud dicit cor de q̃uis non ꝓferat ore. Item luxuriosus. et ita de alijs pctis sicut de inuidia Itẽ de gula qꝛ de⁹ dicit ꝙ comederem⁹

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

et biberemus moderate. Sicut aīal qđ semel bibit q̄uis biberit aquā lutosam non bibet amplius quantūcunq; inuitetur: ita nec nos debem⁹ facere. Et ita de ira ⁊ accidia in quib⁹ est superbia ⁊c. vñ Ecclesia. x. Initiū omnis pcti est superbia qui tenuerit illaz adimplebit maledictio. Dicitur in auctoritate q̄ oēs facientes iniquitatē stipula: vnde stipula quādo cremat clamat ⁊ post fit nigra: ita faciet ignis in malis quib⁹ non erit germen neq; radix sed bonis: dicit vobis autē timētibus ⁊c. dicit q̄ ignis ille erit bonus sicut sol oriēs: qm̄ sicut sol in ortu dat letitiā: ita ignis ille dabit letitiaz bonis. De illis qui sunt mediocriter boni dicit sanitas in pēnis eius: quia q̄uis patiātur in illo igne tñ christus erit sanitas in pēnis eius. s. in corpore ⁊ aīa que sunt due pēne ⁊ hoc erit in resurrectiōe.

¶ Quarto videndū est de effectu quem ignis ille dimittet: vbi sciendū q̄ oībus cōbustis remanebūt sola elemēta pura ⁊ nullū elementatū. Terra em̄ rotūda ad modū pomi erit clara ⁊ pulchra ad modum farine: vnde dicit beatus petrus in scđa canonica sua. c. iij. Adueniet autem dies dñi sicut fur in quo celi magno impetu transient. Elemēta v̄o calore soluētur: dicit sicut fur: qm̄ fur vidēs q̄ oēs dormiunt intrat domū ⁊ furat ⁊ alij nō sentiunt. Ita ignis ille veniet sicut fur quia inueniet hoīes dormiētes in pctis: dicit celi ⁊c. qr nō mouebunt amplius sed stabunt subito: dicit elemēta v̄o ⁊ cetera predicta: terra em̄ exuretur ⁊ quecūq; in ea sunt. vnde Apo. xxj. Vidi primū celū nouum ⁊ terram nouā. Primū em̄ celū ⁊ terra p̄ma abijt ⁊ mare iā nō est nō quo ad substantiā sed quo ad qualitatē. Cui cōcordat scriptura Eccl. j. Preterijt ⁊ generatio aduenit: terra vero in eternuz stat. Sed quere quare christus cremabit istū mundū cum in sex dieb⁹ formauit ip̄m ⁊ contēta in eo? stultus em̄ iudicaretur ille qui postq̄ edificasset vnū pulchrū palatium ⁊ ornasset multis ornāmētis post modum illud incenderet. Cū ergo deus formauerit istum mundū tam pulchrū ⁊ hoc per magnā sapientiā suā prout testatur Dauid p̄s. ciij. Quā magnificata sunt opera tua dñe oīa in sapiētia fecisti impleta est terra possessione tua. Ratio est qr s̄m philosophū acquisito termino ad quē cessat motus. Cū ergo deus formauerit istum mundū vt electi eius veniant ad suam gloriā: et cū post diem iudicij fuerit totuz completū ⁊ acquisitus terminus illius glorie ⁊ ciuitatis paradisi ad quā modo tendimus p̄ qua acq̄renda factus est: iste mūdus destruetur cum vltra non indigeamus. Est alia em̄ similitudo de rege qui ponēs obsidionē ante aliquā ciuitatē ordinat sibi tentoria ⁊ ordinat sibi carrerias. Sed postq̄ ceperit ciuitatē non curat ampli⁹ de obsidione ex quo habuit qđ optabat: sed leuat obsidionē ⁊ ponit ignē in tentorijs. Ita etiam xp̄s qui posuit mundū tanq̄ obsidionem p̄ habēdo. s. ciuitatē paradisi. vnde beat⁹ Paulus ad Hebre. vlti. Nō habemus hic ciuitatē manentē sed futurā inquirimus. Et ita post diem iudicij erunt elementa sicut prius in creatione: erat em̄ terra vacua: et ita erit post diem iudicij: et dicebat bñ Salomō Eccle. j. Quid est quod fuit? Ipsum qđ futurum est. Quid est qđ factuz est: ipsum quod faciendū est. Nihil sub sole nouū: nec valet quisq̄ dicere: ecce hoc recēs est Iam em̄ precessit in seculis que fuerunt ante nos. Et sic patet effectus quē ignis ille dimittet ⁊c.

¶ De sex que in extremo iudicio siue finali ⁊ gñali fient. Distin. lxxxviij.

In iudicio extremo siue finali ⁊ gñali fient sex que notantur in ista auctoritate Mat. xxv. in qua dicitur Cū venerit fili⁹ hominis in maiestate sua ⁊ omnes angeli eius cū eo: tunc sedebit super thronum maiestatis sue ⁊ congregabūtur ante eū omnes gentes ⁊ separabit eos ab inuicem sicut pastor segregat oues ab hedis et statuet oues a dextris: hedos aūt a sinistris. Tunc dicet rex his qui a dextris eius erūt. Venite benedicti patris mei possidete paratū vobis regnū a cōstitu-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

tione mūdi. Esuriui em̄ ꝛc. Et his qui a sinistris eius erunt dicet. Discedite a me maledicti in ignē eternū ꝛ ibūt hi in supplicium eternū: iusti aūt in vitam eternam: in qua auctoritate notant̄ sex totā materiā iudicij cōprehendentia. Notat̄ em̄ primo pñtia iudicialis cum dr. Cum venerit filiꝰ hoīs in maiestate sua. Scdo societas solēnalis cū subdit̄ ꝛ oēs angeli eiꝰ cū eo. Tertio residentia tribunalis cum dr qꝛ sedet sup̄ thronum maiestatis sue. Quarto cōfluentia gñalis qꝛ cōgregabunt̄ ante eum oēs gentes ꝛ separabit eos ꝛ statuet ꝛc. Quinto snīa vniuersalis qꝛ dicet his qui a dextris eiꝰ erunt venite: ꝛ his q̄ a sinistris discedite. Sexto efficacia ꝑpetualis qꝛ ibunt hi in supplicium eternū: iusti autē in vitam eternā. Primo erit ibi presentia iudicialis: qꝛ cū venerit ꝛc. Ueniet em̄ vt rex magnus qꝛ nō veniet sicut in primo aduentu in quo fuit pauper: vnde cū Joā. baptista eum ostendisset iudeis dicens. Ecce messias saluator: ꝛ ecce agnus dei. Jo. j. dixerunt iudei. Nolumus hūc regnare sup̄ nos. Luc. xix. ꝛ hoc ꝓpter eius pauptatem et hūilitatem: de qua Esa. habet̄. In humilitate eiꝰ iudiciū sublatū est. q. d. ꝙ propter eius paupertatē noluerūt ipsi iudei acceptare in regem. Sed qñ veniet ad iudicium veniet vt rex in maiestate sua ita horrendus ꝙ celū ꝛ terra tremebūt. Lu. xxj. Uidebūt em̄ filiū hoīs veniētē in nube cum ptāte magna ꝛ maiestate: vñ tenebunt silentiū ad modū auiū garriētiū ꝛ ludentiū in quadā arbore que dū sentiunt falconem vel accipitrem venientē statim silent ꝛ nō ludūt nec garriūt amplius. Item mūdus cōparat̄ arbori que habet frondes in qua sunt aues q̄ sunt celi ꝛ elementa ꝛ corpora supra celestia q̄ propter suos motus faciūt in istis inferioribus gñare herbas flores ꝛ frondes ꝛ silr aues cōiungi in vere et separari in autumno ꝛ hoīes in eo ludūt ꝛ cantant: sed adueniente xp̄o in iudiciū statim oīa silebunt qꝛ celū amplius nō monebitur sed stabit fixum: sol ꝛ luna ꝛ elemēta nō mouebuntur amplius. Unde aer nō dabit ventum ꝛ mare non mouebitur: et sic erit tremēda illa dies: de qua dicit ecclesia orādo. Libera me dñe de morte eterna in die illa tremenda ꝛc. Et habemus remediū vt stemus fixi sup̄ duos pedes scꝫ dextrum ad firmā fidem: ꝛ sinistrū ad deuotā elemosynā: ꝛ sic nō timebimus. Uñ rogat btūs Greg. in orōne vigilie natiuitatis. Presta vt vnigenitū tuū quē redemptorem leti suscepimus: venientem quoqꝫ iudicem securi videamus. Scdo erit societas solennis: qꝛ oēs angeli venient cū eo: non ergo veniet sicut in primo aduentu: qꝛ in primo aduentu venit solus: sed in die iudicij venient oēs angeli ꝛ sancti cum eo. Unde sciendū ꝙ ter debebat euacuari celum oībus angelis vt cōmuniter dicūt doctores. Primo in ascensione xp̄i. Scdo in assumptione btē marie virginis. Tertio in die iudicij: qꝛ oēs erunt cum xp̄o: vñ Zacha. xiiij. Ueniet dñs deus meus ꝛ oēs sancti eiꝰ cum eo. Silr Esa. ꝓpheta hoc tradidit clare Esa. iij. di. Stat ad iudiciū dñs ꝛ stat ad videndum populos: dñs ad iudiciū veniet cum senibꝰ populi sui ꝛ principibus eius. Tunc em̄ in illa die dicet xp̄s virgini marie matri sue. Mater mea hodie ē iudiciū descendamus: ꝛ tunc oēs angeli descendēt ꝛ scti sequent̄ ꝛ in medio erūt iesus ꝛ maria. Consideremus ergo corā quot ꝛ quantis magnificabunt̄ opa nostra tam bona q̄ꝫ mala: volet em̄ xp̄us ꝙ iudiciū suū ab oībus approbet̄: et ideo tam bona q̄ꝫ mala oīa manifestabūtur anteq̄ꝫ iudicemur: vñ apl̄us. j. ad Cor. iiij. Itaqꝫ fratres nolite ante tp̄s iudicare quoadusqꝫ veniet dñs et illuminabit abscondita tenebrarū ꝛ manifestabit cōsilia cordium ꝛ tunc laus erit vnicuiqꝫ a deo. O quanta gloria erit beatis ꝛ quantum vituperium damnatis. Cōsiderandum em̄ est ꝙ sicut maxima cōfusio esset alicui qui vel que crederetur ab omnibus bonus vel bona: ꝛ aliquis sciens eiꝰ malefacta inter magnam multitudinem gentiū reuelaret ea: tunc em̄ omnes insurgerent contra eū dicentes. O tanta malicia est in illo qui apparebat bonus et tamen est ita malus: ita erit in die iudicij qꝛ oēs videbunt peccata alioꝝ eos

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

vituperando ⁊ eis improperando ⁊ iudiciū xp̄i approbando. O quanta erit illis cōfusio qm̄ virgo maria eos recipiet ⁊ oēs sancti. Est tn̄ remediū nō habendi tunc verecundiā. s. ponere modo velum ante faciem: qđ quidē velum habet quatuor angulos.

Primus est cordis contritio.

Secūdus angulus est emendandi propositum.

Tertius est oris confessio.

Quartus est integra satisfactio: sez complere pniam iniunctā ⁊ restituere ablata ⁊ male acquisita. Qui em̄ habuerit illud velum btūs erit. vñ Dauid p̄s. xxxi. Beati quor̄ remisse sunt iniquitates: et quor̄ tecta sunt pcā. Tertio erit presidentia siue residentia tribunalis: qz sedebit sup̄ sedem maiestatis sue. Erit em̄ altus super oēs iudicandos vt eum videant oēs. Et sedebit: qm̄ quando aliq̄s iudex iudicat dando sniam debet sedere alꝫ esset irrita sententia. Sed queritur cum igitur xp̄s sedeat quomodo sedebit virgo maria? Et dicunt aliqui sancti q̄ stabit flexis genibus: ⁊ ita pingūt pictores: ⁊ dicūt q̄ orabit pro populo: sed falsum est quoniam non orabit sed sedebit iuxta christum: vnde. xij. Regum. ij. in figura bz. Positusq̄ est thronus matri eius que sedet ad dextrā eius. Loquit̄ de bersabe matre Salomonis qui pacificus bz per quem intelligit xp̄s ⁊ p regina virgo maria: ⁊ sancti etiā sedebūt: vñ Mat. xix. Peterentibus discipulis Dñe quid erit nobis si relinquimus oia. Sed dubitaret aliquis quō dimiserūt oia qui nihil habebant prius? Dicitur q̄ dimiserūt tam per volūtatem habendi q̄ etiā dimittendo: qz nolebant possidere aliquid. Tandem rādit xp̄s. Amen dico vobis q̄ vos qui relinquistis oia et secuti estis me in regeneratione cū sederit filius hois in sede maiestatis sue sedebitis ⁊ vos. Dixit in regeneratione: qz in resurrectione iterum gignentur ⁊ parientur. Sed quo ordine sedebūt? Dicitur q̄ tribunal dei erit altius: ⁊ sicut ordinati sunt digiti in manu quia vnus est altior alio: ita tunc xp̄i sedes erit altior: ⁊ post iuxta xp̄m cathedra virginis marie: ⁊ post erunt apostoli ⁊ illi qui tenuerunt vitā apostolicā: et tunc illi videtes reges ⁊ imperatores. et multos papas sedentes subtus in terra cum demonibus dicent illis. Et nōne estis vos talis rex: papa: prelat⁹ aut princeps cum quo non poteramus loqui in mundo. O quanta gloria erit illis: christus em̄ erit in aere respiciens in terram et videbit qui tenuerit vitam apostolicā dic: tq̄ illi. O fili quid facis ibi? Respondet ille. Dñe sufficit mihi q̄ sim ibi a parte dextra. Tunc precipiet xp̄s michaeli vt vadat associatū et preparet ei sedem cum aliis: vnde ꝓpheta Dauid p̄s. cxij. Quis sicut dñs deus noster qui in altis habitat ⁊ humilia respicit in celo ⁊ in terra. Suscitans de terra inopē ⁊ de sterc̄ore erigens pauperē. Ut collocet eū cum principibus: cū principibus populi sui. Quarto erit cōfluentia gñalis: qz cōgregabuntur ante eū oēs gentes: oēs em̄ ab adam vsq̄ ad vltimū mūdi cōgregabūtur in loco vbi fiet iudiciū. s. in valle iosaphat que est inter hierusalem ⁊ montez oliueti: cuius tunc nō sit vallis: vñ Joel. iij. In diebus illis ⁊ in tpe illo dicit dñs cū cōuertero captiuitatē iuda et hierm̄ cōgregabo oēs gentes et deducā eas in valle iosaphat ⁊ disceptabo cū eis. ibi dicit in diebus illis ꝓpter malos quib⁹ apparebit q̄ iudiciū duret mille annis: ⁊ dicit in tpe illo ꝓpter bonos quibus videbitur q̄ nō duret nisi per momentū tanta erit eis letitia. Sed queritur cū habeamus transire vltra mare quō transibimus? Dicit q̄ siue boni siue mali portabuntur p angelos suos bonos: vnde de bonis bz Mat. xiij. Tūc mittet angelos suos ⁊ cōgregabunt electos suos a quatuor ventis a summo terre vsq̄ ad summū celi: angelos dicit glosa interlinearis bonos. De malis habetur Mat. xiij. Sic erit in consummationem seculi: exibunt angeli et separabūt malos de medio iustorum ⁊ mittent eos in caminum ignis. Angeli dicit glosa interlinearis boni. Nota q̄ differentia est inter scandalum ⁊ iniquitatem: quia scandalū est peccatum notorium qō scandalisat̄ ge-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

tes. Sed iniquitas est peccatū occultus quando quis apparet exterius bonus z tamen interius est malus. Sed videndus est modus quomodo portabuntur. Pro quo sciendum q̄ christus existens vltra mare precipiet angelis eos vocando. Tunc angeli rñdebunt. Gloria tibi dñe. Tunc dicet illis. Ite per vniuersas terram z afferte mihi homines quos habuistis in custodia. Angeli autē statim ibunt volantes p aerem ad modū aquilarum volantium: z mali videntes bonos angelos dicent. O bone angele: dimitte me. Et tunc angelus capiet eum: z quia fetebit peccator angelus bonꝰ ponet manus suas ante nasum. Et quando erunt supra mare dicet dānatus. Dimitte me cadere in mari ne amplius de me sit memoria. Unde Job in persona illorum loquens dixit. Job.xvj.c. Quis mihi hoc tribuat vt in infernum protegas me z abscondas me donec pertranseat furor tuus. Et sic illis delatis ad locum iudicij angelus proijciet eos ad terram qui nollent respicere christum. Illi autē eleuantes oculos ad christū quasi desperabunt maledicentes horā in qua geniti nati z nutriti sunt z adulti. Unde de talibus poterit dicere christus virgini marie illud ps. xvj. Proijcientes me facie in mundo per mala opera nunc circundederūt me oculos suos statuerunt declinare in terrā. Sed boni quando videbunt angelos gaudebunt: z quando portabūtur per angelos supra mare inter brachia quemadmodum mater portat puerum inter vlnas: gaudebunt angeli z gaudendo cantabunt: felix dies felix homo felix tps felix hora in qua peccata dimisisti: z hoc pro illis qui egerūt penitentiam z duxerunt bonam vitam pro illis vero qui deuote orauerūt xpm dicēt. Felix dies: felix homo: felix tps: felix hora in qua christo adhesisti. Pro illis vero qui pseuerauerunt vsq; ad mortem in bonis operibus dicēt. Felix dies felix homo felix tēpus felix hora in qua vitam complesti. Et tunc illis delatis ad iudicium videntes christum gaudebunt magna letitia z cognoscent virginem mariam z sanctos omnes eis congratulando. Hoc erit sententia vniuersalis: quia dicet his qui a dextris ꝛc. Ubi sciendum q̄ christus in quantum homo habebit potestatem iudicandi: prout testatur beatus Joan. v. ca. dicens. Dedit eis potestatem iudicium facere q̄ filius hominis est. Ubi sciēdum q̄ christus vt iudex petet consilium a matre sua; non quin bene sciat quid debet facere: sz ꝛnabit modum iudicis. Sicut Salomon qui erat sapiens etiam petebat consiliū ab aliis. Et ideo christꝰ dicet matri sue. Mater mea quid vobis videtur de istis? Tunc illi qui erunt dicent. O mater dei detis bonum consilium pro nobis. Illa vero respondebit. Nō timeatis. Et tunc dicet virgo maria. Filii mi apparet mihi q̄ isti qui sunt in dextra ex quo fecerunt voluntatem vestram debent venire nobiscum. Postmodū petet a sanctis. Qui dicent. Virgo maria mater vestra bene dixit. Tunc christus dicet. Uenite benedicti patris mei. Et tūc illi cum magna reuerētia dicent. Gloria tibi domine qui natus es de virgine cum patre et sancto spiritu in sempiterna secula. Et tunc leuabuntur per seipsos in aera z preparatis sedibus sedebunt cum aliis. Unde beatus Paulus prime ad Thessaloni. quarto. Hoc enim vobis dicimus in verbo domini: quia nos qui viuimus qui residui sumus in aduentu domini non preueniemus eos qui dormierūt: quoniam ipse dominus in iussu et in voce archangeli et in tuba dei descendet de celo: et mortui qui in christo surrexerunt resurgent primi: deinde nos qui viuimus qui relinquimur simul rapiemur cum illis in nubibus obuiam christo in aera: z sic semper cum domino erimus. Itaq; consolamini inuicem in verbis istis. Dicit in verbo domini quia reuelauit eis. qui relinquimur supple in terra simul rapiemur supple data sententia. Postmodum christus vertet se ad sinistram et petet a matre sua beata maria virgine quid faciendum est de illis. Tunc illi qui in parte illa erunt sic dicent. O beata virgo maria dulcissima detis bonū consiliū

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

pro nobis. Dicet virgo Maria beatissima. Ego dabo vobis bonū ꝯsiliū ꝑm eq̄tatē. Tūc dicet virgo Maria: ex quo filij nō egerūt nec voluerunt facere ꝑm vr̄am voluntatē: sed ꝑm suā voluntatē voluerūt se regere: apparet mihi ꝙ debēt ꝑpetuo cruciari. Et si illi tūc dicerēt: quō vos qui estis aduocata peccatoꝝ loquimini ita responderet ipsa: veꝝ est ꝙ tm̄ q̄tuz mūd⁹ durauit ego fui aduocata: qꝛ eoꝝ occasione ego fui mater xp̄i: ideo tūc aduocaui pro eis: sed modo finito mundo cessat aduocatio. Postq̄ petito consilio ab apostolis vertet se ad illos cum facie irata dicēs. Discedite a me maledicti ꝛc. Illi vero audita sn̄ia dicent verba Hier. xx. cap̄. scripta. Maledicta dies in q̄ nat⁹ sum: dies in qua peperit me mater mea non sit benedicta: pr̄ etiā blasphemabit filiū euz verberando: dicēs. O ꝓditor qꝛ ꝓ te ego rapui aliena: ꝛ sil'r fili⁹ patrem vxor viꝝ ꝛ vir vxorez: vnde quanto inter eos amor maior fuerit in hoc mundo: tāto maior erit iter eos briga. Quarto erit efficacia siue executio perpetua: vbi sciēdum ꝙ sn̄ia dabitur primo ꝓ bonis: ꝛ secundo contra malos: ꝛ postea pro bonis qđ pz Mat. xiij. de parabola zizanie. Similiter ptz in textu: qꝛ dicit Ibunt hi in supplicium eternū: iusti aūt in vitā eternam. Tunc dicet xp̄us ista verba: inferne aperi os tuum ꝛ deglutire impios istos. Et statim oēs diaboli ꝛ dānati mittētur in infernum. Sed quare dixit in parabola Mat. de zizania. Colligite primū zizania: ꝛ alligate ea in fasciculos: đr ꝙ ꝓ eo qꝛ ꝑm conditionem hoim ꝛ peccatoꝝ cōmissoꝝ in hoc mundo litigabunt adinuicem: vnde vnus fasciculus fiet de papis: alius de cardinalibus: alius de ep̄is: ali⁹ de symoniace beneficiatis: ali⁹ de religiosis qui non tenuerunt regulaz suaz excusantes: qꝛ non habuerūt dispēsationem verū qđ potest fieri dispensatio sed non dissipatio. Unde dispensatio est pro loco ꝛ tēpore rationabilis relaxatio: ꝛ ita mittentur in ignem. Simil'r vn⁹ fasciculus de malis sacerdotibus: alius de vsurarijs: ꝛ ita de alijs. Et tunc claudetur os inferni: qꝛ q̄uis multi dicāt ꝙ multi sunt modo camini: siue fornaces inferni vt in Sicilia. Tunc om̄s siue sint modo illic: siue non claudentur sup dānatos quibus melius esset si nati nō fuissent. Matth. xxvj. O quanta tribulatio erit in tanta oppressione tantoꝝ fasciculoꝝ: vnde ꝓpheta Esa. concordādo cuz auctoritate zizanie dixit Esa. xxiiij. Congregabuntur in cōgregatione vnius fascis in lacuz ꝛ claudentur ibi in carcere. Post hec dicet xp̄s matri sue: mō est tempus vt ascendamus ꝛ ascendent cum eo omnes saluati. Et qñ intrabunt paradisum: qꝛ sancti oculis non viderūt celum q̄uis oculis sp̄ualib⁹ aīe mirabunt dicētes xp̄o: qꝛ tunc poterunt loq̄ c ū xp̄o. Tā pulchrum est illud celum: dicet eis xp̄s. Cur ergo non cogitabatis illud: et tunc satiabuntur eorum voluntates teste ꝓpheta Dauid p̄s. xxxv. Inebriabunt ab vbertate domus tue ꝛ torrente voluptatis tue potabis eos: ꝛ post situabis eos in cathedris: erunt enim noīa eoꝝ scripta in cathedris: vnde scribitur. Gaudete ꝛ exultate: ecce enim merces vr̄a multa est in celis: ꝛ sic gaudentes in ꝑpetuū glorificabunt deum: vnde ꝓpheta Esa. xxxiiij. cap̄. sui libri dicit sic. Qui redempti sunt a dño conuertentur ꝛ venient in syon cum laude ꝛ letitia sempiterna sup caput eorum gaudium ꝛ letitiam obtinebunt: ꝛ fugiet dolor ꝛ gemitus ab eis. Quod nobis ꝛc.

¶ De dño nostro Jesu xp̄o quez quadrupliciter induere debemus. Dist. lxxxix.

Induere debem⁹ dñm nostrum Jesum xp̄m quēadmoduz induitur igne in fornace: qđ fit quadrupliciter ꝑm quattuor conditiones quas recipit ferrum in igne.

Prima est claritas lucens.
Secunda est calor siue caliditas ardēs.
Tertia est mollicies patens.
Quarta est pulchritudo placens.

¶ Dico primo ꝙ quando ferruz induitur igne in fornace contra suam naturā ꝛ conditionem recipit claritatem lucentem: qꝛ totuz induitur claritate. Sic nos

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

debemus indui claritate fidei vt simus lucidi per fidei claritatem: per depositionem obscuritatis errorum ⁊ dubitationum circa fidem in fornace sancte mr̃is ecclesie eius determinationem sequẽdo ⁊ in nullo articulo dubitare. Et si forte aliquis vestrum dubitat ponat se in fornace ecclesie eius determinationi firmiter adherendo: ⁊ noli tuo intellectu diffinire seu determinare ꝙ eccl̃ia iam determinauit. Nam si tibi darent̃ aliq̃ floreni de florentia: ⁊ tu velles eos probare ad lumen candele: et diceretur tibi q̃d facis? Et tu diceres: volo ꝓbare si sint de bono auro: diceretur tibi. O stulte ⁊ nunquid sunt probati qꝛ ꝑ tot fornellos seu fornaces trãsierũt: ita dico vobis de veritatibus ⁊ articulis fidei: qꝛ ꝑ multos fornaces seu fornellos transierunt. Et primo ꝑ illam fornacem ardentissimã p̃dicationis iesu xp̃i. Scd̃o publicatiõe apostoloꝝ ⁊ passionibus martyꝝ: qui pro fide mortui sunt miracula ⁊ multa alia faciendo. Tertio disputationibus doctoꝝ catholicoꝝ cum ph̃is: imperatoribꝰ: regibus ⁊ cum multis alijs: intantũ ꝙ nõ põt esse dubium ꝙ iam non sint examinati sufficienter: iõ magna est stulticia et p̃sumptio illoꝝ qui volunt talia probare in lumine parue candele. s. sui intellectus dicẽtes: videamus quõ possunt eẽ tres ꝑsone ⁊ vnus deus: totuz hoc est iã ꝓbatum ⁊ examinatum plenarie. Et iõ sicut florenus bene examinatꝰ ponitur in bursa: sic articuli fidei debent poni in bursa conscientie per firmam credentiam: dicendo. Credo dñe. Et isto mõ habebimus claritatem fidei. Et ad hoc ꝓpositum clare loquitur beatus August. in sermone de martyribus dicens. Noueritis fratres charissimi ꝙ non sine magno discrimine de religiosa veritate dimittamus quam tantoruz sanguine approbatã videmus: magis periculosa res est si post prophetarum oracula apostolorum testimonia: martyruz vulnera veterem fidem quasi nouella discutere presumas: ⁊ post tam manifestos duces in errore permaneas: ⁊ post morientiuz sudores otiosa disputatione contendas. Credamus ergo firmiter sine hesitatione. vnde de talibus sic indutis loquitur Apostolus ad Ephe. v. Eratis enim aliquando tenebre: nunc aũt lux in dño: vt filij lucis ambulate. Et super hoc dicaz vobis quandam figuram que habetur Ezechiel. j. vbi legitur ꝙ deus ostendit Ezechieli quoddaz animal quadrifaciatum seu quattuor facies habens: ⁊ dixit ꝙ emittebat scintillas igneas claras q̃ã aspectus eris candentis. Allegorice hoc animal significat quemlibet christianuz quia bonus christianꝰ habet caput quadrifaciatum: ⁊ tale caput est fides catholica habens quattuor facies eo qd̃ quattuor sunt euangeliste: ⁊ prima facies est hominis: ⁊ ecce euangelium s̃m Mat. et a dextris est facies leonis: ⁊ ecce euangeliuz Marci: facies a sinistris est bouis: ⁊ ecce euangelium beati Luc. qui tractat de sacrificio. Facies retro est facies aq̃le quia est altior: ⁊ ecce euangelium sancti Jo. qui tractat de diuinitate. Et si bonus christianus est debet habere vnum corpus ⁊ vnum caput quadrifaciatum emittens scintillas. s. confitẽdo ⁊ credendo articulos fidei: al's fides extinguitur sicut candela accensa in lanterna extinguitur nisi possit respirare sic ⁊ fides: iõ emittite scintillas dicẽdo. Credo in deũ quolibet mane ⁊ quolibet sero cum ꝓtestatione. Et illud est consilium beati Hieronymi: ⁊ ideo Dauid dicebat p̃s. cxv. Credidi supple in corde propter quod locutus sum. s. ore. Et quomodo Dauid dicebatis ambulando: vel vestiendo: vel calciando: vel comedendo? R̃ndit. Ego autem humiliatus sum nimis: ergo induamur arma lucis: ad Rom̃. xiij. Quia tempore antichristi indigebimus maxime quando interrogabit te. Cuius conditionis es. Et si dicas christianus sum dicet. Et quam fidem tenes: ⁊ si nescis fidem leuiter eris deceptꝰ. Et si scias dices audacter: hec est fides mea: credo in deum patrem ⁊c. Et isto modo tu eris firmus. ¶ Dico secundo ꝙ cum ferrum induitur igne: non solum recipit claritatez lucidam: sed etiam calorem ardentẽ contra suam naturam. Sic ⁊ nos per arden

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

tem charitatem expellendo a corde nostro frigiditatē indenotiōis: vt opa spiritualia z diuina non tepide: sed cuz feruore z ardore spiritus diligenter fiant: et iō dixit christus Luc. xij. Ignem veni mittere in terram: z quid volo nisi vt ardeat vt sez religiosus non sit negligens sed diligens: idē de clericis z laycis. Et de isto igne charitatis nota figuram allegorice que habetur Leuitici. vj. cap̄. Ignis in altari semper ardebit quem nutriet sacerdos subijciens ligna mane per singulos dies impositio holocausto desup z c. Moraliter altare dei est cor boni christiani in quo offertur illud sacrificium: de quo dicit Dauid ps. l. Sacrificium deo spiritus contribulatus: cor contritum et humiliatum deus non despicies: z hoc quā do recordatur de peccatis: z de mala vita quam tenuit dicendo. O miser tot anni sunt⁹ ego fui religiosus z adhuc z c. Et sic de clericis z laycis: z isto modo offertur sacrificiuz in altari cordis: ideo dixit sacrificiuz deo supple placet z vult q̄ ignis altaris in altari cordis semper ardeat. Aliqui religiosi sunt qui accēdunt ignem quando sunt nouitij quia sunt deuoti: sed statim q̄n sunt professi z habent partem in asino extinguitur. Idē de clericis z laycis q̄ in aliquo sermone percipiunt deuotionem z bonum propositum: sed statim extinguitur. O benedict⁹ esset qui moreretur quādo ignis arderet. Et propter hoc dicitur in altari. Ignis i altari tuo semper ardebit: sed qualiter fiet dixit quem nutriet sacerdos subijciēs ligna mane per singulos dies: z iste ignis accenditur in missa cum lignis minutis z hoc q̄n sacerdos dicit cōfiteor in introitu, misse: deinde ponuntur ligna grossa: scz canon z tandem venit christus. Ecce ergo quomodo sacerdos dz subijcere ligna z accendere sufflando per predicationem: ideo dicitur quem nutriet sacerdos. s. per missaz z prædicationem: ita faciebat christus z apostoli: z sic populus inflammatur: ideo 62 Leuit. vj. Ignis iste erit perpetuus. ¶ Dico tertio q̄ ferrum q̄ō induitur igne recipit ab eo molliciem patientem contra suam conditionem. Sic z nos debemus esse molles z dulcem suauitatem amouendo a nobis duritiam z implacabilitatem: quia multos ictus tribulationum recepim⁹: ideo habeatis conditiones ferri ignitū quod cum magnis ictibus z euersionib⁹ extēditur. Sic extendatis vos ad remittendum iniurias: z ad diligendu⁹ omnes. ad q̄ō hortatur nos apostolus ad Ephesios quarto dicens. Estote inuicem benigni. Nam benignitas refertur ad socialem conuersationem: mia ad pauperum compassionem: donatio ad inuriarum remissionem: hec tria habemus exemplificata in christo: ideo concludit Sicut z xp̄s donauit nobis ergo induimini dominum Jesum christum ad Ro. xiij. ¶ Dico quarto q̄ ferrum quādo induitur igne recipit pulchritudinem placentem contra suam conditionem: sic et nos per puram continentiam castitatis dimittendo immunditias carnalitatis: quoniam inter alias virtutes pulchuor est castitas z multuz placet deo. Et ideo dicitur Sapientie quarto. O quam pulchra est generatio cum charitate: mūda mini ergo qui fertis vasa domini: z seq̄tur. Precedet enim vos dominus: z congregabit vos de⁹ israel Esa. xxv. In ista auctoritate propheta ponit tres auctoritates: quare castitas est modo magis necessaria q̄ ante natiuitatez christi. Et p̄ma est cum dicitur mundamini qui fertis vasa domini: quia ipse ante incarnationem non habebat corpus: secūda cuz dixit. Precedet enim vos dominus: scilz puritate: quia christus experimētaliter quid est illud z c. licet sine peccato potuisset habere prolem ad libituz: sed noluit vt daret nobis exemplū castitatis. Tertia est ibi congregabit nos deus israel. s. cum angelis castis z puris. Et ideo dicit Apoca. xxj. Non intrabit in illa aliquid coinquinantium: z faciens abhominationem z mendacium. Et ecce habetis quā debemus induere dominum nostrū Jesum christum vt possimus peruenire ad regnum suum. Ad quod nos p̄ducat z c.

¶ De lachrymis que multiplices inueniuntur. Distinctio. x.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Lachryme multiplices inueniuntur.
Primo lachryme tēporalis afflictionis.
Secundo lachryme fraternalis compassionis.
Tertio lachryme interuallis compunctionis.
Quarto lachryme spūalis deuotionis.
Quinto lachryme celestialis affectiōis.

¶ Dico primo ꝙ sunt lachryme tēporalis afflictionis.s.qñ quis amittit aliquē bonum amicū:vel patrem:vel matrem: vel fratrem:aut sororem: vel alia bona: aut habet afflictionem ⁊ flet seu lachrymatur. Tūc illud est flere seu lachrymari ex temporali afflictione. Et hoc venit quia letitia et dolor habent contrarios effectus:quia letitia dilatat et exemplat cor ⁊ tristitia restringit. Et ideo cum aliquis est letus aperit ⁊ examplat cor:⁊ qñ habet tristitiam restringit faciem:cerebrum:⁊ cor:⁊ oculos. Et sicut spōgia plena aqua si restringatur emittit aquam: ad idem cum cerebrum restringitur decurrunt lachryme. vnde Hier. Threno. primo. dicit ꝙ erat quedam domina que habebat multos filios ⁊ filias ⁊ amicos ⁊ in vna die perdidit omnes:⁊ sic remansit sola ⁊ desolata:de qua dixit text⁹. Plorans plorauit in nocte: ⁊ lachryme eius in maxillis eius. Non est qui consoletur eam ex omnibus charis eius. Oēs amici eius spreuerūt eam:⁊ facti sunt ei inimici. Sed quare dixit in nocte: ratio est: quia nox est conuenientior ad plorāduz q̄ dies ⁊ plorauit quia non est qui cōsoletur eam:⁊ quia omnes amici eius spreuerunt eam: ⁊ facti sunt ei inimici. Ecce ergo quod propter afflictionem temporalem flebat. Et q̄q̄ talis afflictio temporalis veniat a nobis:verūtamen si bene sciamus nos gubernare habebimus meritum:⁊ illud flere non est peccatum. Sed debemus consolari taliter.s. cogitare vnde venit nobis illa tribulatio: qꝛ a deo venit omne malum pene non culpe:vnde si vnus verberatur ibi est culpa pene. Culpa quia ille qui infert vel facit vulnus facit opus diaboli ⁊ peccat: sed est ibi pena in eo quod ali⁹ sustinet ictū vnde vulnus causatur:⁊ illa pena venit a deo. Item quando iudas vēdidit christum: in illa venditione fuit culpa ipsius iude ⁊ opus diaboli:sed vt xp̄s fuit venditus fuit opus dei. Item ꝙ iudei caperent xp̄m istud fuit culpa ⁊ opus diaboli. Et ideo in tribulationibus debemus flere ad satisfaciendum nature:sed debemus cogitare ꝙ illa tribulatio ē a deo:⁊ ideo est patienter sustinenda. Item erat alia mulier que perdiderat filios ⁊ filias ⁊ flebat amare: cui dixit Hieremias ex parte dei. Hier. xxxj. hec dicit deus. Reqe scat vox tua a ploratu:⁊ oculi tui a lachrymis qꝛ est merces opi tuo ait dñs: merces est opi tuo:si tu scis ordinare fletum tuum in deū. ⁊ ecce primum modum lachrymandi qui venit ꝑ tēporalem afflictionem. ¶ Scdo dico ꝙ sunt lachryme fraternalis cōpassiōis:nā aliq̄ sunt q̄ i se non hñt tpalē afflictionē:sed qñ vidēt ꝓximum habētem afflictionē copatiūtur ei ⁊ flent:⁊ talis fletus est melior q̄ primus. Et rō est qꝛ primus venit ratione ⁊ actione naturali:⁊ scds ex dilectione ꝓximi ⁊ actiōe morali. Nā dilectio de amante ⁊ amato facit vnū corpus ⁊ vnā volūtatem Act. iiij. Multitudinis credētium erat cor vnū ⁊ aīa vna: quō vna per dilectionem:vnde qñ aliquis amat aliū vero ⁊ bono amore cor vnum efficit:ex duobus:⁊ quando vnus habet malum:quia cor vnum cum videt ipsum in afflictiōe malum illius estimat suum. Et iō Apostolus ad Roma. xij. Gaudere cum gaudentibus ⁊ flere cum flentibus:qꝛ gaudium vestrū reputo meū ꝓpriū ⁊ ad idē malum:⁊ ideo iste lachryme sunt mie:eo qd ex cōpassiōe ꝓximi veniūt ⁊ est maior elemosyna quā possumus facere ꝓximo vnde si veniat vnus pauper ad duos petens elemosynaz:⁊ vnus dat ei elemosynā manualez. Alter vero q̄ videt eū ⁊ non hz quid det ei: sed hz compassionem de eo:⁊ dicit sibi:deus te adiuuet quasi plorādo:maior est elemosyna isti⁹ scdi q̄ primi:qꝛ primus solū dat sibi elemosynam de bursa ⁊ non mente:postq̄ non habet

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

compassionē: secūdus vero dedit ei elemosynam de suo corde per cōpassionem et ideo est magnū meritum maius tamē est si oia cōcurrant. s. elemosyna cordis z burse. Et etiā qñ vos vadittis ad sociandū aliquem mortuū ad sepeliendū z fletus cū illis qui flent magnū auxiliū z elemosynā facitis eis qz iuuat eos ad portandū onus tribulatiōis z fiet⁹ multūq placēt bone lachryme cōpassionis fraternalis: z ideo habeam⁹ admirucē cōpassionem exēplo illius Job. qui de seipso dicebat Job. xxx. Flebam quondā super eo q̄ afflictus erat z cōpatiebaꝫ alia mea pauperi: vñ ad dandū nobis exemplū Jesus statim flebat: legimus eñ de dīā Maria Magdalena q̄ videns eā Jesus flentē z Judeos qui cū ea erāt ꝓpter amorē Lazari lachrymat⁹ est Jesus. Jo. xj. Ad idē vidēs ciuitatē fleuit sup illā ꝛc. Luc. xix. bona cōditio erat. ¶ Dico tertio q̄ sunt lachryme interuallis compunctionis: vt puta qñ vir vel mulier flent de pctis cōmissis dicēs. O miser vel misera q̄t pctā cōmisi in vita mea: et quod cōputū dabo deo de vita mea cogitādo de penis inferni z gaudijs paradisi amissis ꝓpter peccata mea. Et sic ponēdo se inter illas duas mollas sicut q̄ mollet duras oliuas: z distillat oleū sic fluunt lachryme cōpunctionis z doloris nō solū ab oculis sed a corde per cōtritionem. Et iste lachryme sunt meliores alijs duabus primis: vt si est religiosus qui non tenuit regulā suā nec vixit vt religiosus: sed vt malus homo: et sic de presbyteris et etiā laicis ꝑm factū eorū: vñ Dauid ps. cxviij. Exitus aquarū dederunt oculi mei: qz non custodierūt legē tuā. Ecce due molle z ecce duas lachrymas que habēt magnā virtutem intantū q̄ si vna lachryma sit parua sicut granū sinapis exiret de oculis tuis z veniret per verā contritionē lauaret peccata quantūcunq; magna et vilia fuerunt: vnde lachryme. s. cōpunctionis inter alias lauant delictū quod voce pudor est confiteri: z ad hoc ꝓpositū dicā vobis vnum mirū q̄ si ille qui est magis dānatus in inferno: vt machometus vel Judas posset flere vnā paruam lachrymā per veram contritionem statim euolaret ab inferno ad celū sed non possunt qz in isto mūdo habemus flere: et in alio non possum⁹ mereri ore. Et istud est oleū qđ sanat plagas z vulnera: et ideo dicit Dauid ps. cxlvj. Qui sanat cōtritos corde: z alligat contritiones. Et ideo flete ꝑ veram contritionē z displicentiā de peccatis et facietis magnū bonum alabus vestris. ¶ Quarto dico q̄ sunt lachryme spūalis deuotionis: et iste lachryme veniunt quādo homo contēplatur et cogitat dolores z opprobria que sustinuit Jesus xp̄s in isto mūdo: et quō voluit se humiliare accipiēdo carnem humanam de virgine. Et iste talis liquescit sicut cera que fluit a facie ignis: z hoc ꝓpter amorem quē habet in dño Jesu xp̄o. Ad idez cū cogitat in natiuitate z in passiōe Jesu christi: et alijs operib⁹ eius dēiste lachryme sunt spirituales deuotionis: z multū ꝓsunt. Nam Mat. v. dr. Beati qui lugent qm̄ ipsi consolabunt. Notate tamē q̄ licet debeamus habere spirituale deuotionē in operibus Jesu christi: tamen precipue et cōtinue in sacramēto altaris qđ est cōtinuum: nam natiuitas z passio z alia iam sunt transacta: z ideo de his q̄ trāsacta sunt nō facimus memoriā nisi semel in anno: sed sacramētū altaris fit cōtinue qz Jesus christus descēdit in hostia panis alba per ꝙba que dicit sacerdos: z hoc cum vltimū verbū est prolatū scz meū. Sicut qñ beata virgo que cōcepit per verba q̄ dixit scz Ecce ancilla dñi fiat mihi ꝑm verbum tuū. Et quādo cōplent vltimū verbū. s. tuū: descendit statim filius dei: z clausit se sub illa corporalia alba z purissima. Et ideo multum debet precauere sacerdos q̄ sit mundus et castus sicut beata ꝙgo Maria que fuit mūdissima: quoniā posito q̄ tam bon⁹ presbyter q̄ malus conficiant: tamē malus ad sui dānationem z vestram celebrat si sit notorius cōcubinarius: qz si nō sit notorius sed per suspicionem nō est vitandus: habeatis ergo deuotionē in sacramento altaris: z cū lachrymis z fletu accedatis ad illud. ¶ Quinto dico q̄ sunt lachryme siue modus lachrymandi in

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

affectione celestiali sicut quando homo cogitat quõ per peccatũ homo qui erat collocatus in paradiso terrestri exulat a patria propria ⁊ habitat in hac valle miserie. Pro quo notãdum ꝙ deus ab initio fecit tres habitationes: vnã pro angelis. s. celum empyreũ. Secũdam pro hominibus. s. paradisuz terrestrẽ. Tertiam pro bestijs scz istum mundũ: qꝛ Adam ⁊ Eua fuerũt positi in paradiso terrestri ⁊ nullũ aliud animal potuit intrare paradisum terrestrem cõtra illos qui dicũt ꝙ psitachi siue los papagays veniũt de paradiso terrestri nisi cõducta fuerunt animalia ad Adam vt imponeret eis nomina. Sed nos sumus modo in ista habitatione bestiarũ: et ideo rationabiliter bestie possunt nobis facere guerrã: ⁊ idcirco nos munimus nos contra illa ⁊ facimus domos: villas: et castra vt nos defendamus ab eis. Quapropter quando cogitamus ꝙ sumus bãniti a propria ciuitate ⁊ habitamus in stabulo bestiarũ: debemus flere ⁊ lachrymari desiderãdo exire de ista valle lachrymarũ ⁊ ploratio nis: ⁊ desiderare reuerti ad propriã ciuitatẽ ⁊c. Et iste sunt lachryme affectionis spiritualis: exẽplo ipsius Dauid: qui cuz fuit propinquus morti: qꝛ centum milia quintalia auri ⁊ mille milia quintalia argenti vltra regnum dimisit Salomoni filio suo et habebat multa bona in isto mũdo: tamen sentiẽs se exulatũ a ꝓpria patria sua fecit Ps. lxxxiij. Quã dilecta tabernacula tua dñe virtutũ cõcupiscit: ⁊ deficit anima mea in atria dñi: vel Ps. xlj. Quẽadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarũ: ita desiderat anima mea ad te deus. Sitiuit anima mea ad deum fontem viuũ quãdo veniã et apparebo ante faciem dei. Fuerũt mihi lachryme mee: panes die ac nocte dũ dicitur mihi quotidie: vbi est deꝰ tuus. Nota ibi die ac nocte erãt sibi lachryme panes: vnde de die quãdo stabat in mensa cogitabat in exilio suo ⁊ flebat et miscebant lachryme cum pane: dicebãtqꝫ sibi milites: dñe cur fletis: nõne bene est vobis: nõne habetis satis epularum ⁊c. dicebat ipe: iste epule statim corrũpunt: sed quando ero in paradiso et comedã in mensa cũ Jesu christo: et de suis epulis que non corrũpũtur nec possunt corrumpi tũc cessabũt lachryme: ⁊ hoc de die: de nocte vero qñ iacebat in suis lectis delicatis ⁊ mollibꝰ flebat et dicebant ei milites: dñe cur fletis: nõne habetis bonum lectũ et mollẽ. O miser dicebat ipse: hic iaceo sicut bestie: qꝛ quãdo ero in illa requie paradisi: tũc ero extra terram bestiarũ: ⁊ in patria mea. Sicqꝫ flebat die ac nocte desiderando paradisum: ⁊ ille erant lachryme affectionis celestialis. Sed modo nõ desideramus illam patriã: qꝛ nemo vellet ire illuc propter malã vitam quam tenemus sicut malefactores qui sunt in carcere: et iudex expectat eos ad condẽnandum ad mortẽ qui nolunt exire libenter: sed si scirent absolutionẽ eorum libẽter exirent ⁊ gratanter et cum gaudio. Sic est de nobis peccatoribus qui nõ audemus exire de carcere huius mũdi. Sed si essemus boni libẽter ⁊ cum magno gaudio exiremus. Et de isto carcere fetido ⁊ doloroso: vnde cũ cantamus. Salue regina dicimus beate Marie ꝟgini. Ad te clamamus exules filij eue: ad te suspiramꝰ gemẽtes ⁊ flẽtes in hac lachrymarũ valle. Non ergo est nostra ista patria sed paradisus: ergo inflãmemus nos ad desiderãdum et querendum paradisum. Et erit bonũ desiderium. Et ad hoc inducit nos beatus Mat. in. vj. c. sui euãgelij dicens. Primũ querite regnum dei: et iustitiam eius: ⁊ hec omnia adijcient vobis: primũ. i. primitus aduerbiũ ⁊ iustitiam. Nota moraliter ꝙ iustitia dei et regis celestis inquãtum tangit cõmunitatẽ stat in istis punctis. Primus tãgit iudices ⁊ rectores ciuitatum ⁊ villarum: vnde iustitia diuinalis est ꝙ nõ debetis sustinere diuinos nec diuinas in vestris terminis: alꝰ ira dei est in nobis. Secundo ꝙ nõ sustineatꝫ blasphematores nominis dei: nec renegatores. Secũdus punctus iustitie diuinalis ꝙ diebꝰ dominicis nõ aperiãtur operatoria: nec apothece: nec aliquis palam faciat negotia tẽporalia alꝰ erit periculum in villa vel ciuitate. Tertius pũctus est ꝙ non sustineantur

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

lusores taxillorū: quia non est nisi officiū robādi ꝛ blasphemandi deū ꝛc. et qui lucrantur tenētur ad restitutionem ꝛc. Itē ꝙ non sustineātur laquei notorij. s. male mulieres i diuersorijs nec alijs locis p. i uatis: vt alibi notatū est de his ꝛ alijs: ꝛ istā est iustitia dei ad seruandū cōmunitatē. Et hoc facto hec omnia. s. abūdantia pacis et sanitatis: bladum vinū oleū et aliorum bonorum terrenaliū vel temporaliū adijcientur vobis: et in fine regnum celeste ꝛc.

¶De lepra que septem peccata mortalia significat. Distinctio. xcj.

LEpra septē peccata mortalia significat propter septē defectus quos infert lepra corporalis. ¶Primꝰ defectus lepre est: quia facit inflare carnē et pellem: et per istam inflationem intelligitur superbia: quia sicut lepra facit inflare pellē: ita superbia facit inflare animam in corde dum considerat pulchritudinem corporis genus diuitias honores eloquentiam verborum: fortitudinem scientiarum: que facit inflare: iuxta illud. j. ad Cor. viij. Scientia inflat. Item quando considerantur bona spiritualia quibꝰ superbit homo qđ petius est prima supbia: et hoc cum videt se deuotū largitorem elemosynarū: ꝛ ita de similibus: et istis rebꝰ et bonis multi superbiūt cum deberēt magis humiliari cum manus onus habēat ꝛ de maioribus reddere rationē deo debeant. Et patet quō superbia est inflatio animę. Et ideo beatus Paulus loquēs illis qui de talibus superbiūt dicit. j. ad Cor. v. Et vos inflati estis: et nō magis luctū habuistis. q. d. vos de bonis a deo datis superbitis cū tamen magis deberetis lugere et humiliari. ¶Scōs defectus lepre corporalis est: quia facit sitire nec possunt satiari: per hunc defectū intelligitur peccatū auaritie quis auarus semper sitit diuitias et nūq̄ satiatur. Et est ad hoc ratio naturalis: qm̄ potus aurum vel argenti vel altorū bonorum tēporalium nō potest intrare vbi est sitis ꝛardoꝛ: qz sitis est in corde: et thesaurus est in bursa: et thesaurus nunq̄ ingreditur ad cor: et ideo nō possunt satiari cum nō possit ingredi cor: sed magis crescit sitis sicut sitiens videns liquorē bonū ad potandū quem tamen nō potest habere ad potandū: magis sitit q̄ si non videret: et ideo dicit scriptura Eccl. v. Auarꝰ non implebitur pecunia: ꝛ qui amat diuitias fructum nō capiet ex eis ꝛc. fructus diuitiarū est satiari. Et iste fructus nūq̄ habēt ex eis. ¶Tertius defectꝰ lepre corporalis est: quia trāsit de vno ad aliud: qm̄ si in vna familia domo aut cōmunitate simul cōuersante sit vnus leprosus statim inficit alios: ꝛ efficiuntur leprosi: nō tamen ita est de alijs infirmitatibus. Per istum defectū intelligitur peccatum luxurie: qm̄ si in aliqua domo sit aliquis seruus vel ancilla luxuriosus vel luxuriosa statim inficiet secū conuersantes: ꝛ facit luxuriari tū p mala verba ꝛ corrupta ac inhonesta: tum per actꝰ illicitos: vnde mirū est ꝙ si in vna domo sint centū persone: quarū vna sit luxuriosa ꝛ nonaginta nouē sint deuote ꝛ honeste luxuriosa corrūpet omnes vel per verba aut gestus vel actus ꝛc. aut per malā famaz quam habebūt propter illā. Et ideo alie non possunt sanare istā luxuriosam si sit inter illas. Et ideo precepit dñs Moysi vt tales eijceret de castris: hoc est de cohabitatione ꝛ conuictu cū alijs: vñ dicit Mume. v. locutus est dñs ad Moysen dicens. Precipe filijs Israel vt eijciant de castris oēm leprosum et qui semine fluit pollutusq̄ est super mortuo tā masculū q̄ femina eijcite de castris ne cōtaminiēt ea que habitauerūt vobiscū. Nota q̄ dicit precipe: preceptū em̄ obligat ad peccatū mortale: tres species gentiū precepit deus eijci. s. leprosos ꝛ illos q̄ patiuntur fluxū seminis per quē intelligitur luxuriosus. Ubi sciendū ꝙ cū dicit habere fluxū seminis intelligit qui vel q̄ secrete peccat ꝛ illi q̄ palā peccāt. Et illū qui pollutus est super mortuo. s. super homicidiū per quem intelligitur ruffianus vel ruffiana qui cū non possunt peccare cum

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

sint senes vel alꝰ faciunt peccare alios cū procurant vel permittunt. Et ideo dr alibi scz Nume. xix. Quicquid tetigerit immundū immūdus erit: vocat immundū luxuriosum qui cum tangit aliosvel verbo vel facto: facit ipsos immundos. ¶Quartus defectꝰ lepre corporalis est: quia cōsumit humidū radicale: ꝛ sic pauper ducit ad mortē: quoniā humidum radicale conseruat vitam sm phos quo consumpto homo moritur: per hūc defectum intelligitur inuidia que consumit humiditatem radicalem .s. charitatem ꝛ dilectionem dei ꝛ proxīi dei sup omnia ꝛ proxīm ordinate: quequidem dilectio est causa vite spiritualis: vt testatur beatus Jo. in sua. j. epla. c. iij. dicēs. Nos scimus quoniā translati sum⁹ de morte ad vitam: quoniā diligimus fratres qui nō diligit manet in morte humiditas est vite radicalis anime est charitas: quā consumit inuidia: et per cōsequens vitam: ꝛ ideo dicit Prouerb. xiij. Vita carnū sanitas cordis putredo ossium inuidia: dicit vita carnū .s. hominū in carne viuentium: putredo ossiū. medullarū que cōseruant vitā est inuidia. ¶Quintus defectus lepre corporalis est: qz facit anhelitum fetidū et cozrumpit alios: et ideo cum deus daret legem. Leuit. xiij. precipit vt quando leprosi trent per ciuitatē haberent os veste velatum ꝛ contectum ne scilicet anhelitus fetidus trāsiret ad alios: quapropter leprosi non petūt elemosynam proferēdo ore verbū: sed cum instrumētis ligneis sonoris: per hūc defectum intelligitur peccatū gule: qm̄ gulosus semper habet anhelitū fetidum: ꝛ maxime deo et angelis cum vadit prandsus vel post potū ad ecclesiam p audiendo missam. Sed anhelitus ieiunij est sicut incensum: vnde Dauid ps. cxl. Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo. Eleuatio manū mearū sacrificium vespertinum: ergo simus ieiunii in missa: alꝰ ferebit anhelitus deo et angelis eius. Cōtra tales loquitur Dauid ps. v. Sepulchrū patens est guttur eorū: nam sicut sepulchrū apertum siue patens emittit fetorē ita os illorū. Item sicut sepulchrum clausum non fetet: ita nec ipsi donec apertantur ora ipsoꝝ. Jtē ad loquēdum vana ꝛ linguis agunt dolose scz decipiendo se ꝛ alios in peccato. Sed quid sequit inde dixit. O deus iudica illos .i. dāna eos. ¶Sextus defectꝰ lepre corporalis est: quia facit vocē rauca: per hunc intelligitur ira q̄ facit rauca cum hominem in voce minando alijs: ꝛ raucū etiam reddit, maxime coram deo: et ideo dicit Esa. loquens in persona hominis iracūdi vel mulieris. Esa. xxviij. Erit q̄si phitonis de terra vox tua. q. d. O iracunde vox tua erit quasi phitonis septem demonis. Septimus defectus lepre corporalis est: quia reddit hominem debilem ꝛ impotentem ad operandum: per hunc intelligitur peccatum accidie: maxime in operibus virtuosis. .s. in anima. Satis enim quis potest esse diligēs in temporalibus: quia si non sit diligēs in spiritualibus dicitur esse accidiosus: clare patet: ille enim dicitur otiosus qui in vespere nihil portat ad domū suam. Sed dicitur diligens qui lucratus fuerit in die quattuor vel quinq; grossos ꝛ portat in sero domū: ita est de nobis qui habemus vespere ventre ad hospitiū siue ciuitatem nostrā: de qua loquit Paulus ad Heb. vlti. Non habemus hic ciuitatem manentē sed futuram inquisimus. Si autem laborauerimus per totū tempus vite nostre in hoc mūdo ꝛ ditati fuerimus bonis temporalibus nihil portabimus ad domū .s. ad paradisum: quoniam omnia talia auferuntur in morte. Primo ab vxore ꝛ filijs et nolumus largiri pauperibus qui portarent illū thesaurum in celo. Mat. xix. Da pauperibus et habebis thesaurum in celis: non aūt non curamus: si autem largiremus nūc post mortem: quoniam diceremus Christo, Domine domine aperi nobis. Tunc visis nostris manibꝰ plenis diceret christus. Euge serue bone ꝛ fidelis: qz super pauca fuisti fidelis: supra multa te constituā intra in gaudiū domini tui. Mat. xxv. Sed hodie vocantur otiosi vacātes spūalibus ꝛ non terrenis. Contra quos loquit Paulus dicens .ij. ad Thessa. iij.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Apparet q̃ sit ibi ꝛ dictio qꝛ dicit nihil operãtes: et postea curiose agẽtes. dicit autẽ ista: audiuim⁹ aũt inter vos quosdam ambulantes in quiete nihil operãtes supple spũale ꝛ meritoriũ: sed curiose agentes supple circa temporalia ꝛ ita nõ est cõtradictio. Et ecce repsentatio leprę corpalis intellecta spũaliter: vñ qs põt esse sanus i corpore: ꝛ infirm⁹ in alia: vnde Dauid ps. vj. Sana me domine qñ cõturbata sunt omnia ossa mea. Et anima mea turbata est valde ꝛc.

¶ De lepra corporali que quinq; modis in sacra scriptura inuenitur fuisse sanata. Distinctio. xcij.

Lepra corporalis qnq; modis inuenit fuisse curata vel sanata in sacra scriptura.

Primo lottione corpozali.
Scõo tactu manuali.
Tertio ostensione visuali.
Quarto absolutione sinuali.
Quinto elongatione ꝑsonali.

¶ Primo ergo mod⁹ quo lepra infirmitas legitur curata fuit per lottionem corporalez. Sicut legitur clare. iiij. Reg. v. Ubi dicitur q̃ Naaman princeps militie regis Syrie cũ esset leprosus venit in terram p̃missionis ad heliseũ ꝓphetaz vt mundaret ab eo a lepra. Cui dixit heliseus: vade ꝛ lauare septies in Jordane ꝛ recipiet sanitatem caro tua atq; mundaberis. Qui fecit sicut dixit ꝓpheta: et ita euenit sibi: qñ prima vice lotus sed tamen nõ fuit adhuc mũdatus a lepra. Item scõo lotus non est mundatus vsq; ad septimam vicem in qua penitus mũdatus est. Et ita patet quõ lottione corporali ille Naaman mũdatus est q̃ quẽ modum lauandi corpus intelligit spiritualiter modus vnius lottionis ste. s. q̃ fit p baptismum qñ cũ aia sit tota lepra sa ante baptismũ statim baptismo totaliter mũdat. Et sicut lepra corporis non põt sanari naturaliꝛ nisi supnaturaliꝛ ꝛ a solo deo. in cui⁹ signũ rex Syrie quando mittebat litteras regi israel in quib⁹ cõtinebat q̃ mittebat ad eum Naaman vt sanaret eũ scidit rex israel vestimẽta sua dicens: nunqd ego de⁹ sum vt sanez hominem a lepra quasi dicens infirmitas ista a deo curatur q̃ ꝛ virtute diuinaꝛ nec a macula pcti originalis: nec cuiuscũq; alterius peccati potest mũdari nisi supnaturaliter. Pro quo notanduz pro videndo pctm originale q̃ anima in sui creatione est multum clãra sicut imago aliqua argenti vel auri bene lucẽs que si cadat in lutu in mundo maculatur et deturpat: ita qñ anima infunditur corpori ꝓpter vilitatẽ illius materie deturpat: vnde cõsiderãdo aiam vt est imago trinitatis est pulcherrima creatura: q̃ pulchrior quacũq; anima corporali pulchroꝛ em̃ sole. Et pñt ad hoc induci auctoritates Cantico. p̃mo. Si ignoras te. O pulchra inter mulieres egredere. loq̃tur anime ꝛc si diceret ei. Si ignoras te esse pulchram cũ non videas te egredere. s. de corpore ꝛ tunc cognosces te. Sed cadendo in lutũ generationis humane ꝛ cũ creatur quia creando infunditur ꝛ infundendo creatur fit turpis ꝛ maculosa: vnde Jo. v. Quis est homo vrimaculatus sit ꝛ vt iustus appareat nat⁹ de muliere quasi dicat nullus nisi ex primi legio: ꝛ ab ista macula non põt mũdari nisi per baptismũ q̃ intelligit ꝓ Jordane: vñ ipse heliseus ꝓ ꝓphetam intelligebat q̃ in Jordane debebat baptism⁹ institui: ꝛ ideo in baptismo xpi qui baptizatus est in Jordane data est vis mũdandi in aqua baptismi: christi⁹ em̃ non fuit baptizat⁹ id eo vt ipse mundaret q̃ nõ indigebat cũ nulla haberet macula sed vt daret vim baptizãdi aquis. Et nõ dicit beda: voluit baptizari in Jordane ipse conditoꝛ aquarum vt tactu sue mũdissime carnis vim regenerandi tam conferret omnibus aquis. s. naturalib⁹ qñ in aquis artificialib⁹ nõ posset baptism⁹ fieri: in aqua aũt naturali põt ois creatura rationalis baptizari. Et iõ ezechiel ꝓpheta de isto baptismo loquit in hũc modũ Ezechiel. xxx. Effundã super vos aquã mundã ꝛ mũdabimini ab oibus inquinamẽtis vestris. Sed diceret aliquis q̃ per lottionem Naamã in Jorda

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ne non pōt intelligi baptism⁹ cū ille lot⁹ fuerit septies ⁊ baptism⁹ nō det̄ nisi semel cū representet vnicā mortē xp̄i: respondet̄ ꝙ immo ꝑ illā lotionē intelligitur baptismus. Sed dicit septies ad denotādū ꝙ in baptismo infūdūtur in aīa septē dona spūs sancti: de quibus dicit Esa.xj.capl̄o. Requiescet sup̄ eum spūs dñi spūs sapientie ⁊ intellectus spūs cōsilij ⁊ fortitudinis spūs scie ⁊ pietatis: et replebit eū spūs timoris dñi qm̄ nisi spiritus sctūs baptisaret interius non valeret baptismus aque exteri⁹. Aqua em̄ infunditur ad extra: sed illa septē dona infundunt̄ ad intra. Et iō dicit christus Jo.iij. Nisi quis renatus fuerit ex aqua ⁊ spū sctō non pōt introire in regnū dei. Et iste est prim⁹ modus curatiōis lepre.

¶ Scd̄s mod⁹ sanandi lepraz fuit ꝑ tactū manualē seu impositionē manuū vt ptz ad lr̄am Mat.xlviij. Cū em̄ xp̄s p̄dicasset in monte ⁊ descēdisset. Ecce leprosus veniēs adorabat eū dicēs: dñe si vis potes me mundare: et xp̄us extendens manū tetigit eum dicēs: volo mūdare ⁊ statim mundatus est a lepra ei⁹. Spūaliter ꝑ istū modū intelligit̄ scd̄s modus quo mūdat̄ aīa. s. ꝑ cōtritionem: vnde si xp̄s nō instituisset ad mundandū aīam nisi p̄mū modū. s. baptismū pauci itrarent paradisum: qm̄ si quis post baptismum labit̄ in pctm̄ nō ꝓdest sibi iterum baptisari: qꝛ baptismus rep̄sentat mortem xp̄i. Et cū xp̄s nō fuerit mortu⁹ nisi semel ita baptism⁹ nō dat̄ nisi semel. Et ideo instituit aliū modū. s. cōtritionem cordis ꝑ quā mūdat̄ aīa qm̄ ꝯz oēs theologos cōtritio vera non pōt esse sine dei gratia gratū faciētem q̄ nō est in pctōre. Sed dicit ꝙ ꝑ tactū manus dei ad excutiendū errorē illoꝝ qui dicūt ꝙ ꝑ seip̄os p̄nt habere contritionē de peccatis sine auxilio dei spāli ꝙ est falsum: qm̄ maius opus ⁊ miraculū est habere contritionem de peccatis auxilio dei q̄ creare nouū mundū: vñ ad hoc est auctoritas Jo.xiiij. Qui credit in me opera que ego facio ⁊ ipse faciet ⁊ maiora. super quem locuz dicit glo. Augustini. Maius opus est de impio facere iustum q̄ celū ⁊ terram creare: ⁊ q̄uis auctoritas sit clara est tñ ratio: qꝛ in creatione nullum est resistens: sed bene in iustificatione impij scz liberū arbitriuz: ergo sequit̄ manus dei auxiliantis ad habēdū cōtritionem. Et ideo dicebat ꝓpheta Ezechiel in ꝑsona penitentis vera cōtritiōe in hūc mūdū. Ezech.iij. Abij amarus in indignatione spūs mei man⁹ em̄ dei erat mecuz cōfortans me. Et nota qꝛ dicit abij amarus: ⁊ dicit manus dñi ⁊c. Per qd̄ intelligitur vera contritio: vñ in vera cōtrione sunt duo. s. materia ⁊ forma: materia est dolor pctōꝝ cōmissoruz q̄ itelligit̄ ꝑ hoc qd̄ dicit amarus: forma vero ē respect⁹ qñ fit respectu dei nō respectu mundi: ⁊ ita intelligit̄ ꝑ hoc qd̄ dicit̄ manus dñi erat mecū confortās me. Non ergo respectus mūdanus: sed manus domini: vnde dic quō nō est vera cōtritio in religioso qñ. s. cōterit verecūdia mundi vel timore prelati sui: idē de p̄sbr̄is. Itez de omnibus mūdanis et laicis. Req̄rit̄ em̄ in vera cōtritione respect⁹ dei habitualiter in cōterēte: al's si fiat respectu mundi pōt dici attritio q̄ nō est cū gratia dei sed bene cōtritio. Itē sūt ad hoc alie auctoritates de rege Ezechia Esa.xxxviij. q̄ dicit. Recogitabo tibi oēs ānos meos in amaritudine anime mee. Sed tangit formā in hoc qd̄ dicit tibi. Itē petr⁹ apostolus Act.iij. Penitemini ergo ⁊ cōuertimini vt deleant̄ pctā vestra: in hoc qd̄ dicit penitemini tangit materiā: in hoc qd̄ dicit cōuertimini tangit formā. s. vt cōuertamur ad deū cū prius haberem⁹ versum dorsum. Tertius modus curandi leprā corporalē fuit per ostensionem visualē: vñ legit̄ Luce.xvij. quod quando xp̄s predicabat ꝑ mūdum qñ intrabat quoddā castelluz occurerūt sibi decem viri leprosi qui dixerūt sibi per hūc moduz. Jesus preceptor miserere nostri qui sanauit eos per hunc modū: qꝛ dicit eis: ite ⁊ ostendite vos sacerdotibus. Et dicit textus. Et factū est dum irent mūdati sunt. Per istū modum intelligitur alius modus quo mundatur anima: scz confessio sacramentalis in qua ostendunt̄ pctā que sunt vulnera aīe: vñ si nō

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ostendãtur sacerdoti nõ possunt mundari: ergo bene dicit: ite ⁊ ostẽdite vos sacerdotib⁹. Sed diceret aliq̃s iam dictuz est in scdo modo q̃ p cõtritionẽ mũdat̃ pctm̃. Si ergo peccator mũdatus est in cõtritiõe ad q̃d oportet q̃ cõfiteat̃? respõdetur q̃ scd̃s modus. s. p cõtritionẽ intelligitur si habeat ꝓpositũ cõfitendi dum assit opportunitas: qm̃ si post cõtritionẽ amittat ꝓpositũ cõfitendi amittit pariter gratiã quã receperat in cõtritiõe. Sz tñ ponderãda sunt verba xp̃i dicẽtis: ite ⁊ ostẽdite vos sacerdotibus vbi tria dicũtur: primo ite: scdo ostẽdite vos: tertio sacerdotibus. Per primũ intelligit̃ tẽp⁹ in quo est cõfitendũ: p scdm modus confitẽdi: p tertiũ ꝑsona cui est cõfitẽdũ: per primum ergo intelligit̃ tẽpus in quo est cõfitendũ: vñ p̃cepit dicẽs ite quia confiteri debẽt statim dũ sentiunt se esse peccatores ⁊ in sanitate non expectãdo infirmitatẽ vt oporteat q̃ sacerdos veniat ad eos: sed ipsi debent ire bona hora ad eum: ⁊ ideo dicit xp̃s ite: qm̃ multi dãnati sũt qui expectauerũt infirmitates: in infirmitate em̃ demõ adducit nulla impedimẽta ne confiteatur patiẽs ⁊ pctõr. Aliquando em̃ adducit sudorez in corpore vt dicat̃ a parentibus q̃ sanabitur qr iam sudat. Aliqñ somnũ ⁊c. Et finaliter ita moritur. Et ideo dicit xp̃us ite de p̃senti nõ expectando infirmitatẽ: sed statim dum sentitis vos esse in pctõ. Et ad hoc etiã est sacre scripture cõsiliũ que de ista materia dicit Eccli. xvij. Viuẽs ⁊ sanus cõfiteberis: ⁊ laudabis deũ ⁊ gl̃iaberis in miseratiõe illius. Aliqñ tñ est culpa ⁊ defectus medicoꝝ qui anteq̃ apponant manũ in infirmis debẽt illis p̃cibere vt cõfiteantur al's non debẽt illos tangere nec remediare. Et si nõ faciant eos confiteri primo peccat mortaliter: quia p̃ceptũ est ecclesie vt ita faciãt: ideo caueãt: p scdm. s. ostẽdite vos intelligit̃ modus cõfitendi nõ em̃ dicit abscondite. Et illud dicit ꝯtra illos qui abscõdũt pctã sua ꝓpter verecũdiã ⁊ vadũt p deuia ⁊ nolũt clare dicere illa. Et illud est stultitia: quoniã si confessor eligatur bonus non despiciet illũ peccatorez immo diliget sicut xp̃s dilexit magdalenã post cõfessionẽ. Ostẽdant̃ ꝯ pctã iuxta suas species alias contra illos qui timent et erubescũt cõfiteri loquit̃ scriptura Prouerbio. xxviij. Qui abscõdit scelera sua non diriget̃ vt. s. vadat ad paradisum p remissionẽ pctõrũ: qui aũt cõfessus fuerit ⁊ reliquerit ea mĩam consequet̃. Confiteantur ergo ⁊ primo de excõicatione: ergo ostendam⁹ vulnera iuxta illud Jo sue. vij. Fili mi da gloriã dño deo israel et cõfitere. Tertio dicit sacerdotib⁹. Sz diceret aliq̃s cõfitebor ne alicui malo sacerdoti dicẽdũ ẽ q̃ q̃tũ possum⁹ debem⁹ vitare malos sacerdotes et pctõres publicos: qm̃ q̃uis absolutio eoꝝ sit bona et vera: tñ fit in dãnationẽ absoluentis: ideo vitent̃ sacerdotes qui sunt publici peccatores: ⁊ tam in missis dicẽdis quã in absolutionib⁹ ⁊ alijs bonis q̃uis cõsecratio ⁊ absolutio sit bona: ille tñ q̃ nõ est sacerdos nõ põt absoluere: sz d̃ sacerdotib⁹ d̃r Mat. xviij. Quecũq; alligaueritis super terra erũt alligata ⁊ in celo: ⁊ quecũq; solueritis sup terrã erunt soluta: ⁊ in celo. Et similiter Jo. xx. Quorum remiseritis pctã remittent̃ eis: ⁊ quoruz retinueritis retenta sunt. ¶ Quart⁹ modus curãdi leprã corporalẽ fuit p abscõsionez vel cooperationem sinualez: ⁊ iste modus inuenit̃ Exo. iiij. Ubi legit̃ q̃ cũ cũ moyses habuisset manum leprosam miratus est ⁊ dicit deo. O domine O domine. Cui rñdit deus retrahe manum tuam in sinũ tuum: ⁊ cum iterum respexisset eam vidit eam sanatam: ⁊ ideo ptz quomodo per abscõsionẽ sinualẽ sanauit de⁹ leprã. Per istuz modũ intelligit̃ alius mod⁹ sanandi animã a lepra peccati per satisfactionem operum: vnde satisfactio operis dicitur manus de qua scribitur psal. cxviij. Fiat manus tua vt saluet me. Et vnde satisfactio vel penitentia dicitur manus: qm̃ sicut in manu sunt quinq; digiti: ita satisfatiõis vel penitentie sunt quinq; opera siue partes.

Primum est afflictio corporalis.
Secundum est oratio spiritualis.
Tertium est misericordia proximalis.
Quartum est debitorum restitutio.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Quintum est iniuriarum remissio.

¶ Primũ opus siue prima pars est corporalis afflictio: quoniã sicut corp⁹ inclinat animam ad peccatum iuxta illud Sapientie.ix. Corp⁹ qđ corrũpit aggrauat animaz ⁊ deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantez ita indigne vt castiget per afflictionem aliqualẽ. de qua dicit beatus Paulus ad Colli. iij. Mortificate membra vestra que sunt super terraz. ⁊ illud intelligit ꝑ minimũ digituz qꝛ est minus opus satisfactiõis.

¶ Scđz est oratio spũalis: ⁊ illđ itelligitur ꝑ medicũ digitum: quia dicunt medici ꝙ in digito illo est vena vna que ꝓcedit a corde: ita etiam oratio debet ꝓcedere a corde: et ideo ponitur annulus a sponso in digitum medicũ sponse ad ostendendũ ꝙ amor debet ꝓcedere a corde ⁊ debet esse perpetuus inter illos quod significat rotũditas annuli.

¶ Tertiũ opus est misericordia ꝓxima siue elemosyna que intelligitur per maiorem digitum: quia ista pars est maior alijs: vnde Mat.v. Beati misericordes quoniam ipi misericordiã consequẽtur.

¶ Quartũ opus est restitutio debitoruz vnde non sufficit dimittere in testamento ꝙ heredes restituãt ⁊ ipsi nolunt in vita sua restituere. Ideo punientur iuxta dictũ beati Gregorij dicẽtis. Ad magnã iustitiam dei pertinet vt in alio mundo non careat supplicio qui in hac vita noluerũt carrere peccato. ⁊ ista pars intelligitur ꝑ digitũ indicem: quia sicut indice demõstratur res ita debita debẽt demonstrari siue dãna per restitutionem illis quib⁹ tenetur. ¶ Quinta pars siue quintũ opus est iniuriarum remissio q̃ intelligitur per pollicem: qꝛ sicut pollex inter ceteros digitos pollet virtute ita illud opus inter alia opera pollet. Et iõ in oratione dominica dum petuntur a deo peccata dimitti non ponit rationez aliam nisi quia ipse dimittit debitorib⁹ non enim dicit dimitte nobis sicut affligimus corp⁹ aut sicut oramus: ⁊ ita de alijs. Sed dicit dimitte nobis debita nostra sicut ⁊ nos dimittimus debitoribus nostris. Ad denotandum ꝙ pollet inter ceteras virtutes. Et ideo intelligitur penitentia de qua dicit Dauid p̃s.cxviij. Fiat manus tua vt saluet me. Sed non fuit sanata donec fuit absconsa: ad denotandum ꝙ qui agit penitentiam debet illam abscõdere non vt videatur ꝓpter penitentiam. ¶ Quintus mod⁹ curandi lepraz corporalẽ fuit ꝑ elongationem personalem: ⁊ iste modus inuenit in sacra scriptura Numeri.xij. De maria sorore moysi que fuit prima mulier vocata maria: ista autem fuit leprosa ꝓpter murmur quod fecerat cõtra moysem. Et ideo dicit moyses deo vt sanaret eam dicẽs. Obsecro domine sana eã. Cui respondit dominus. Separet septẽ diebus extra castra et postea reuocabit supple cum sanata fuerit. Et per istum modum intelligitur mors martyrialis: quia tunc separantur ab alijs hoib⁹. s. huius mundi: đr aũt mors martyrialis: qm̃ posito ꝙ quis ꝓ xp̃o multa patiatur sitamẽ post passionẽ viuat nõ đr martyr. Et ideo dicit Apoca.ij. Esto fidelis vsqꝫ ad mortẽ. s. inclusiue ⁊ dabo tibi coronã vite. Per istũ enim modum mũdantur martyres posito ꝙ non sint baptisati sicut quinquaginta philosophi quos cõuertit beata Katheria ⁊ tales martyres hñt coronã glie in paradiso: de q̃ Apoc. vij. Vidi turbam magnã quã dinumerare nemo poterat: et infra hi sunt q̃ venerunt de tribulatione magna et lauerunt stolas suas ⁊ dealbauerunt eas in sanguine agni: ideo sunt ante thronum dei: dicit in sanguine agni quia nisi martyrium sumatur ⁊ fundatur sanguis respectu sanguinis quem fundit christus in cruce nõ prodest: vel ꝑ istũ quintum modũ mũdandi lepram corporalẽ intelligit purificatio eoꝝ. s. religiosoꝝ q̃ elõgant se a mundanis: qm̃ qui intrat religionem habet remissionem pctõꝝ. Ubi nota exemplũ in vitispatruz de quodã heremita cum em̃ venissent multi infideles in quadam ciuitate: et vnus prauus homo intrauit die illa religionem qua alij fuerunt baptisati. Tunc vidit heremita celos apertos et vidit equalem gloriam descendentem super illum

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

qui intrauit religionẽ ⁊ baptisatos ⁊ ita purificatur intrans religionẽ. Et ratio est qꝛ ille qui non potest soluere debita erit quictus si cedat bonis tẽporalibus: ita erit in illo q̃ intrat religionẽ qui primo cedit bonis corporalibus per votuꝫ castitatis. Prefert autẽ bonũ animi per votũ humilitatis ⁊ obediẽtie bonis temporalibus. Sed dicit̃ in auctoritate predicta ꝙ remanent extra castra septẽ diebus. Unde per septẽ dies intelligit̃ totũ tẽpus vite presentis: qꝛ in tẽpore nõ sunt nisi septem dies. Item septẽ sunt etates hoĩs: et ideo per septẽ dies intelligit̃ totum tẽpus religiosi: qꝛ per totũ tẽpus vite sue debet esse separatus a mũdo: non em̃ debet visitare parẽtes. vñ legit̃ Luc. ix. ꝙ christus noluit dare licentiã illi qui volebat ire sepultũ patrẽ suũ. Dixit itaq̃ ei iesus. Sine vt mortui sepeliãt mortuos suos. Et intra dicit. Nemo mittẽs manũ ad aratrũ ⁊ respiciẽs retro aptus est regno dei: dicit nemo mittẽs manum ad aratrũ. s. qñ incipit arare corpus per penitentiã si dimittat illã nõ est apt⁹ regno dei: et maxime religiosi qui se obligant per votum: et isti sunt quinq̃ modi quibus mundant̃ aĩe ⁊ corpora a lepra ⁊ non inueniunt̃ plures in scriptura: ergo aliquo istorũ modoꝝ mũdemur vt tandem perueniamus ad gloriã. Amen.

¶ De quattuor que debemus leuare ad celum. Distinctio. xciij.

Euare debem⁹ quatuor ad celum.

Primo cor suspirãdo in cõtritione.

Secundo manus petẽdo in oratione.

Tertio oculos cõtẽplãdo cũ affectiõe.

Quarto vocẽ ratiocinãdo cũ discretiõe.

¶ Primũ ergo qđ debem⁹ leuare est cor nostrũ in cõtritione: vnde nõ valet contritio nisi sit alta scꝫ respectu dei: qꝛ si sit respectu mũdi talis dolor nõ est contritio: vnde in cõtritione dolor est materia ⁊ respectus ad deum est forma. Et illud patet per Hiere. Threno. iij. dicentem. Scrutemur vias nostras ⁊ queramus ⁊ cõuertamur ad dñm leuemus corda nostra cũ manibus ad eũ in celo. Ostendit̃ ibi materia in hoc quod dicit scrutemur vias nostras ⁊c. Et forma cũ dicit Leuemus corda nostra ⁊c. Uerbi gratia de religiosis ⁊ sacerdotib⁹ ⁊ laycis ⁊ mulieribus ⁊ alijs cõditionibus. Si em̃ doleat respectu mũdi nõ valet. Si ꝟo talis peccator cõsideret quomodo deus creauit eũ ad imaginẽ ⁊ similitudinẽ suã et quõ purificauit eũ in baptismo vt cõsequẽter viueret mũdus ⁊ innocẽs, ⁊ quõ redemit eũ suo p̃ciosissimo sanguine: et quomodo offendit eũ ⁊ tũc flet talis dolor est cõtritio: patet ergo auctoritas Hieremie. Scrutemur vias nostras. i. mala ⁊ pctã nostra ⁊ leuemus ⁊c. Cui concordat alia auctoritas Esa. in p̃sona regis Ezechie dicẽtis Esa. xxxviij. Recogitabo tibi oẽs annos meos in amari. aĩe mee. Nota ꝙ dicit tibi. s. deo nostro nõ mũdo vel honori ꝓprio. ¶ Scđo debem⁹ leuare manus petendo in oratione: et hoc vt tribuat nobis necessaria nostra tã spiritualia q̃ꝫ tẽporalia: vnde nullũ bonũ quodcunq̃ sit illud põt dare creatura sed solus deus: verũ ꝙ natura est instrumentum cũ quo deus dat bonũ. Ipse em̃ facit granũ mortuũ fructificare ⁊ crescere. Ipse etiã in vite vinũ ponit: qꝛ natura de aqua que est in vite (vt patet dũ scindit̃ qꝛ emittit aquã) nõ posset facere vinum sed solus deus: imo est primũ miraculũ qđ publice fecit xp̃s in mũdo in nuptijs cum dixit. Haurite nũc ⁊ ferte architriclino: vt patet Jo. ij. Item ipse dat influentiam ⁊ facit gñationẽ in mũdo: sole: luna ⁊ stellis mediãtibus q̃ sunt instrumẽta. Et ideo patet error illoꝝ q̃ impendũt grates ⁊ gratias soli ⁊ lune ⁊ syderibus. Tales em̃ sunt cõdẽnati in inferno cum infidelibus. Magna em̃ est stultitia talium q̃ impendũt gratias nature de bonis tẽporalib⁹: sicut em̃ est stultitia reddere grates calamo cuꝫ quo scriptor bñ scripsit aliquẽ librum: breuiter oĩa bona tẽporalia sunt a deo sed operat̃ mediantibus causis secũdis quasi instrumẽtis: q̃uis si vellet om̃ia faceret per se immediate sed nõ facit vt ostẽdat suã magnifi

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

centiā. Item oīa bona spūalia procedūt a deo: ⁊ hoc testificat̄ btūs Jaco.in.j.ca. sue epl̄e dicens. Omne datum optimū ⁊ om̄e donū perfectū de sursum est descendens a patre luminū. Dicit luminum.i. angelorꝝ datum optimū quo ad tpalia: ⁊ donū perfectū quo ad spūalia. Et ideo cum petimus ista bona a deo debemus leuare manus.s.sinistrā ad petēdū temporalia ⁊ dexteram ad petendū spūalia. Et datur similitudo alicui⁹ diuitis qui facit preconisari ꝙ dabit cuilibet pauperi tali die et hora certā pecuniā aut elemosynā: tunc em̄ si diues est in fenestra cum bursa paratus ad dandū oēs leuarent manus suas ad ipsuz: ita est de deo qui est diues ⁊ fecit preconisari per precones suos. Mat.vij. Petite ⁊ accipietis oīs em̄ qui petit accipit: ergo petamus leuando manus nostras ad deū qꝛ dabit nobis. Istum modū tenebat Dauid dicens p̄s.lxxxvij. Languerūt oculi mei pre inopia clamaui ad te dn̄e tota die expandi ad te manus meas. Et isto modo docebat orare btūs Paulus.i. ad Thi. ij. Uolo ergo viros orare in om̄i loco leuantes puras manus. Nota puras manus.s.sine luto ⁊ stercore ⁊ sanguine: qꝛ si quis pauper peteret elemosynā a diuite cum manibus plenis luto vel stercore vel sanguine nihil obtineret. Ita est de pctōribus. Per lutum intelligit̄ auaritia s̄m magis et min⁹: vn̄ Abachuc.ij. Ue qui multiplicat non sua vsqꝫ quo aggrauat cōtra se densum lutum. Item nō debemus leuare manus plenas stercore.s.luxuria ⁊ carnalitate q̄ dicunt̄ stercora. vnde Paulus ad Phil.iij. Oīa.s.carnis delinimēta detrimentum feci ⁊ arbitror vt stercora vt xp̄m lucrifaciā. Itez ꝙ nō debemus leuare manus plenas sanguine scz hūano ꝑ homicidiū. Tūc em̄ implent̄ man⁹ sanguine posito ꝙ nō fundatur sanguis. Et hoc mō nunqꝫ deus exaudiet nisi lauent̄.s.ꝑ ꝯtritionē ꝯfessionem: pniaz ⁊ lachrymas. Et iō dicit Esa. in.j.c. Cū extēderitis man⁹ vestras auertam oculos meos a vobis: ⁊ cū multiplicaueritis orōnē nō exaudiā. subdit rōnē. Man⁹ em̄ vestre sanguine plene sunt: ergo qd̄ remediū sequit̄ ibidez. Lauamini mundi estote auferte malū cogitationū vestrarū ab oculis meis: quiescite agere ꝑuerse: discite bn̄facere. ¶ Tertio leuare debemus oculos cōtēplādo cū affectione: quēadmodū si aliq̄s nobilis filio suo dimitteret aliqd̄ castrū situm in alto loco ⁊ vltimo testamento: qd̄ castrū detinetur ꝑ man⁹ inimicorꝝ suorꝝ. Tūc talis filius leuaret oculos dicēdo. O de⁹ quō habebo possessionē castri mei. Ita debemus nos facere q̄ sumus filij dei geniti in baptismo: ⁊ ideo dicit xp̄s Mat.xxiij. Uos oēs fratres estis ⁊ patrē nolite vobis vocare sup terrā: vnus est em̄ pater vester qui in celis est. Castrū qd̄ nobis dimisit est regnū celorꝝ Mat.v. Btī pauperes spū qm̄ ipsorum est regnū celorꝝ. Item Mat.vij. Oīs qui facit voluntatē patris mei qui in celis est ip̄e intrabit in regnum celorꝝ. ⁊ Luc.xij. Nolite timere pusillus grex qm̄ placuit patri meo dare vobis regnū. Istud ergo castrū dimisit nobis pater noster in suo testamēto vltimo ꝑ mortē cōfirmato: qꝛ in ꝓrio testamento nō ꝓmisit regnū celorꝝ: sz tantūmodo terrena. Dimisit ergo nobis regnū suū vt ptz per auctoritates dictas. Cum ergo detineamur in hoc mūdo ne possimus intrare regnū debemus oculos leuare ad dn̄z: detinemur nāqꝫ a malis inclinationib⁹ tētationib⁹ demonū ⁊ alijs terrenis delectatiōib⁹ ⁊ sum⁹ in carcere hui⁹ mūdi in quo nos comedūt pulices ⁊ musce ⁊ cetere pestilētie. Et ideo debem⁹ tp̄e securo leuare oculos ad deū ad celū ⁊ celestia cōtēplando ⁊ affectādo ire ad regnū nobis ꝓmissum: ⁊ nō debemus esse sil̄es brutis q̄ semꝑ respiciunt terrā: sz debem⁹ leuare oculos ad celū ⁊ ad celestia sicut dauid dicit p̄s.cxxij. Ad te leuaui ocu.me.q̄ habi. in celis. Et admonendū nos ad illud audiam⁹ exēplū illi⁹ q̄ obijt cui dixit soci⁹ suus ꝙ rediret ad eū ad dicēdū quō esset sibi. Cui dixit ille ꝙ s̄m qd̄ erit volūtas dei: qꝛ aīa non pōt redire nisi miraculose: qꝛ dicit btūs Tho. ꝙ inter diuina miracula deputandū est ꝙ aīe defunctorꝝ appareāt viuis: ⁊ rō est ꝓpter illd̄ dictū dauid p̄s. lxxvij.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Spūs vadens ⁊ nō rediēs: vadēs ꝑ se ⁊ ⁊ nō rediens nisi miraculose. Cū aūt redijsset aīa dixit se esse ī purgatorio eo ꝙ ardenter nō desiderasset paradisum. Et ideo desideremus nos qꝛ q̄uis faciam⁹ multa bona vt possim⁹ habere paradisum: si tñ cū magno affectu nō desideremus ip̄m in isto mundo desiderabimus ipsum in alio mūdo scilꝫ in purgatorio. Desideramus em̄ mūdana ⁊ terrena et non curamus desiderare paradisum: vñ homo armoꝝ desiderat pulchrū equū: clericus pulchrū librū: sed nō desiderat librū vite in quo si videat̄ vna carta oīa sciuntur. Desiderem⁹ ergo sicut Dauid qui q̄uis esset gloriosus ⁊ potētissimus rex in mūdo ⁊ diues ⁊ delitijs affluens: tamē magno desiderio affectabat paradisum ⁊ fecit vnū p̄s. s. xlj. Quēadmodū desiderat ceruus ad fontes aquarū: ita desiderat aīa mea ad te de⁹. Sitiuit aīa mea ad deū fontē viuū qñ veniā ⁊ apparebo ante faciē dei. Fuerūt mihi lachryme mee panes die ac nocte duꝫ d̄r mihi quotidie vbi est deus tuus. Dicit fuerūt mihi lachryme mee panes ⁊c. Quia cuꝫ scindebat̄ ei cibus optimus a militibus statim flebat meditans in cibo incorruptibili. Et sil̄r in nocte semꝑ desiderabat Et nos in quo meditamur ī coquina: in taberna: in lupanari ⁊ ideo caueamus.

¶ Quarto debem⁹ leuare vocem ratiocinando cū discretiōe: qm̄ illud est officiū qd̄ fiet in paradiso. s. laudare deū iuxta illud p̄s. xxxiiij. Bti qui habitant in domo tua dñe in secula seculoꝝ laudabūt te. Et ideo in hoc seculo debem⁹ addiscere officiū qd̄ manebit in paradiso. s. laudare deum ꝑ vocem. Pro quo sciendū ꝙ sicut in musica ⁊ cantu sunt sex puncti siue voces quib⁹ eleuat̄ vox in altū. s. vt: re: my: fa: sol: la. Ita in musica. s. in xp̄ianitate sunt sex puncti siue voces quibus ordinatur vita hominis.

Prima est vox infernalis.
Secunda est vox criminalis.
Tertia est vox mundanalis.
Quarta est vox materialis.
Quinta est vox spiritualis.
Sexta est vox celestialis.

¶ Primus ergo pūctus est vox infernalis ⁊ ista est in infimo loco: ⁊ est vox ista negare deū. O q̄ mala est vox ista: vnde hodie renegat̄ de⁹ tā in esu q̄ in potu q̄ in introitu portaꝝ vno aliū inuitāte: sil̄r in tribulationib⁹ ⁊ ita de alijs: ⁊ maxime hoc fit inter nobiles ⁊ ista vox d̄r infernalis: ⁊ ratio est qꝛ dānati in inferno vtunt̄ ista voce: qꝛ quotidie renegāt deū ⁊ blasphemant: qm̄ si esset possibile ꝙ vna aīa existens in inferno posset penitere ⁊ petere veniā xp̄o statim eijcerent̄ ab inferno: sed dānati qꝛ obstinati sunt in peccato ideo semꝑ durat penā ⁊ semꝑ blasphemant: ⁊ sic ista vox d̄r infernalis vt btūs Jo. dicit Apocal̄. xvj. Estuauerūt hoīes estu magno ⁊ blasphemauerunt nomen dei habentis ptātem super has plagas: neq̄ egerūt pniam vt darent gloriā deo. Et vocat istā vocem vt: cū dicit vt darēt gloriā deo. Ecce ibi ponit̄ vt. Istā vocem habuit iudas qui tenuit ⁊ tenet tenorē: vnde d̄r Apoc. j. Preuaricatus est iudas vt habitaret in locū suū. Ponit̄ em̄ vt in auctoritate predicta. In ista em̄ voce possumus scire qui sunt de patria ⁊ regione inferni: qm̄ cōiter loquela ostēdit cuius patrie q̄sq̄ sit. Sicut gallica lingua ostēdit gallicū: theutonica ostēdit theutonicū ⁊ sic de alijs: ita poterūt cognosci loquendo idioma infernale. s. negando et blasphemando deū: ergo sunt de inferno. Unde dñi ⁊ principes debēt apponere remediū sicut fecit btūs Ludouicus rex Francie qui fecit institutionē ꝙ si aliquis iuraret vel blasphemaret deū ꝙ cū ferro candēti labia eius ligarent̄. Quadam aūt die a casu maior burgensis Parisiensis negauit deū quē rex fecit puniri modo predicto: nec flecti potuit prece aut precio: sꝫ dixit ꝙ ita vellet labia sua ꝓpria signata vel abscissa esse et ꝙ istud vitiū nō esset in regno suo. Ergo caueāt principes ne deus det cōtra eos sniam. Uñ Esa. lij. Dñatores terre inique agūt dicit dñs: ⁊ iugiter nomen meū tota die blasphemat̄: propter hoc sciet ppl̄s me⁹ nomē meū in die illa: qꝛ ego ipse q̄ loquebar ecce assum. Cōtra negātes dicit scriptura Esa. xxix. Hūiliaberis de terra lo-

nota

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

quens ⁊ de humo audiet eloquiū tuū: ⁊ erit quasi phitonis de terra vox tua. Dicit humiliaberis. s. morte ⁊c. phitonis. i. demonis. et ecce primꝰ pūctus ⁊ infimꝰ. ¶Scōs pūctus est vox criminalis: ⁊ ista vox est altioꝛ qꝛ nō est ita mala: ⁊ est vox quādo iuraꝛ sine vtilitate vel necessitate posito ꝙ nō iuret falsum: est tū vanū: ideo est magnū pctm̄ qꝛ est ꝓtra mādatū dei Exo. xx. Nō assumes nomen dei tui in vanū. Nō dicit in falsum sed in vanū. Item etiā dicit frustra: alio mō iuraꝛ nō solū in vanū ꝫ in falsum. Aliqñ vt melꝰ vendant res suas vel alias ⁊ est tantum pctm̄ ꝙ si pater ⁊ mater ⁊ oēs parētes et hoīes mundi deberent seruari a morte propter falsum iuramentū nunqꝫ deberet fieri tale iuramentū: immo potiꝰ debet pati oēs mortē. Unde nota historiam iiij. Reg. vlt. ⁊. ij. Paral. vlt. ⁊. ij. Esdre. j. de rege Sedechia qui eo ꝙ fregerat iuramētū factū infideli pdidit regnū oculos ⁊ filios: vide ibi. ergo caueam⁹. Ista aūt vox ꝺr re. de qua loquitur scriptura Eccli. xxiij. Vir multū iurās replebitur iniquitate ⁊ nō discedet a domo illi⁹ plaga. Dicit replebit: ibi em̄ ponit re qꝛ replebitur. O ꝙ tremenda est illa auctoritas qꝛ nō dicit piurans sed iurans. Notetur ergo bene ista auctoritas qꝛ domꝰ potentū ⁊ principū hodie ꝓpter istud pctm̄ nō possunt fructificare qꝛ semper sunt plage in eoꝝ famulis siue stultitia siue alia mala: ergo remoueatur pctm̄ ⁊ deus remouebit plagā: ista est vox q̄ ꝺr re: ꝫ qꝛ nō corrigit ista vox audiaꝫ pphetā Samuel qui dicit. j. Reg. xv. Que est vox gregū que resonat in auribꝰ meis: ⁊ armentoꝝ quā ego audio: grex est cōgregatio paruoꝝ animalium: armentoꝝ ꝓgregatio magnoꝝ animaliū: per gregē intelligunt pueri ⁊ mulieres ⁊ simplices gentes quoꝝ vox resonat vt dictum est. Per armenta intelliguntꝫ magni viri ⁊ potētes: oēs em̄ siue parui siue magni resonant illa voce. ¶Tertia vox est mūdanalis ⁊ ista est altioꝛ: vnde fit illa vox qñ hoīes die dominico quando debent ire ad ecclesiā audire missam vel loqui spiritualia loquūtur de mundanis siue de nouis aut de statu regum ⁊ suoꝝ. Similiter de negocijs aptis i septimana. Ista dicitur vox mundana. De talibus dicit bt̄ūs Scōs Joannes. j. Jo. iiij. Ipsi de mundo sunt ideo de mundo loquunt: ⁊ mūdus eos audit. Ista aūt vox dicit my: ⁊ maxime mala est si sit mendacū: de qua voce dicitur Job. xlij. Stulte locut⁹ es ⁊ verba illius nō sonant disciplinā pater mi. Ecce ponit ibi my: ergo nō loquaꝫ aliqs in ecclesia sed oret sequendo doctrinam beati Aug. dicentis. In oratorio nemo aliquid agat nisi id ad qđ factū est: vnde est nomē eius. s. oratoriū ab orando. Uñ nota quoddā exemplū in Hyspania factum. Cuz quidā magnus homo vellet edificare quandā domū: cū operarij foderent terrā vt ponerent fundamētum audierunt quandā vocem dicentez plane: quasi diceret factatis plane. Tūc inceperunt vltra fodere ⁊ inuenerunt caput cuiusdam hominis mortui habens linguam viuam. Cui petierunt quis esset. Et ipsum caput respondit ꝙ faceret venire episcopum. Cum autem episcopus venisset dixit illi ꝙ ipse fuerat in der in Hyspania pro imperatoribus. Tunc dixit episcopus. Ergo damnatus es? Dixit ꝙ non: qꝛ ego nunqꝫ dixi mendacium: ideo deus reseruauit mihi trecentis annis animā in lingua. Sed baptisetis me et statim vbi ad paradisum. et ita factum est. Ergo caueamus a mendacio iuxta doctrinam beati Pauli apostoli ad Ephesios quarto dicentis. Deponentes mendacium loquimini veritatem vnusquisqꝫ cum proximo suo. Loquimini: ibi enim ponitur my. ¶Quarta vox est materialis: scilz quando quis benedicit deum quia omnis homo semper debet benedicere deum ꝓut faciebat Dauid qui dicebat Psalmo. xxxiij. Benedicaz dñm in omni tempoze: semp laus eius in oze meo. ⁊ est vox mundana quando oratio est bona. Et ꝺr ascende: sed qñ coꝛ versat in mūdanis siue negocijs tpalibus illa vox est materialis: qꝛ nō ꝓfert nisi materia verboꝝ: sensus autem minime loquit̄. Cum autem fit in coꝛde. Et ista vox vocatur fa. De qua

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Esa.lx. Inundatio camelorꝫ operiet te: dromedarij madiam ⁊ effa. dicit Inūdatio camelorꝫ: vbi sciendū ꝙ camelus hꝫ gilbum in dorso ⁊ significat negotia mūdana que quis portat. Et ideo dr inūdatio camelorꝫ. i. negotiorꝫ mundanoruꝫ: post dixit dromedarij madiā ⁊ effa. Ubi sciendu ꝙ dromedarius est aīal ambulans velociter: qr currendo maiorē viaꝫ expedit in vna die q̄ꝫ velociter equus in decem. Et ꝑ dromedarium intelligit cogitatio q̄ velociter ambulat hincinde: et ideo dr effa. vnde ponitur in auctoritate fa. Ista vox maxime est in sacerdotibus qui non habēt cor in dicendis psalmis ⁊ hymnis: ad qd hortatur eos beatꝰ Augu. dicens. Cum oratis deum hoc versetur in corde qd profertur in ore: al's loq̄tur scriptura optimū facientes Mat. xv. Populus hic labijs me honorat: cor aūt eorꝫ longe est a me. Sine aūt cā colūt me i. sine retributione: vnde tales sunt sil'es rustico pauperi cuius misertus est quidam nobilis dicens ꝙ daret ei vnū campum de quo posset viuere si tamen redditualiter daret ei septem oua galline. Et ita factum est. Cum aūt rusticus quadam die soluisset oua meditatus est defraudare dñm ⁊ amotis interioribꝰ oui clausit foramen oui cum cera alba. Et talia oua multis annis portauit dño. Cuꝫ aūt quadaꝫ die dñs vellet comedere oua inuenit ea vacua: ⁊ cognita malitia rustici amouit campum isti rustico: similes sunt sacerdotes qui debent septē oua. i. septem horas canonicas ⁊ furant albuginem: qr non aduertunt ad verba q̄ proferunt. Et sil'r vitellū. i. sensum intelligētie illius lr̄e. Contra quos loquitur Dauid p̄s. cxlj. Uoce mea ad dñm clamaui: voce mea ad dñm deprecatꝰ sum. Effundo in conspectu eius orationem meam ⁊ tribulationem meam ad teipsum ꝓnuncio in deficiendo spm̄ meuꝫ. q. d. ego laudo sed deficiendo spm̄ meum. ¶ Quinta vox est spūalis. s. qñ oratur in corde ferueuter: ista enim vox percutit aures dei: pro quo nota hystoriā que est Exo. xiiij. de Moyse qui non loquebatur. Cui tamen dixit deꝰ. Moyses quid clamas ad me. Nota dixit glosa: quia lingua cordis clamabat: ⁊ ista vox multum placet deo: vnde sic oranti dixit deus Canti. ij. Ostēde mihi faciem tuam: sonet vox tua i auribus meis: vox enim tua dulcis ⁊ facies tua decora: ergo oretur in corde. Uñ Ecclesiastici. xliij. In visiōe glorie sol i aspectu annuncians in exitu vas admirabile opus excelsi in meridiano exurit terram: ⁊ in conspectu ardoris eius q̄s poterit sustinere fornacem custodiens in operibus ardoris tripliciter sol exurens mōtes radios igneos exsufflans ⁊ refulgens. vnde de ista voce dr Cāti. iiij. Qui habitas in hortis fac me audire vocem tuam: ergo oratur in corde: ista vox dicit spūalis: vnde itelligitur per sol: vnde in hortis. i. i ecclesijs amici sunt angeli: ⁊ in ista voce debēt esse tria. s. verba distincta: mēte attēta: affectio deuota. ¶ Sexta vox est celestis que est quando concordant tria. s. cor: vox: ⁊ opus: ⁊ ista intelligitur per la: ⁊ ista habet esse in cantoribꝰ ⁊ predicatoribus: qr vterq̄ horꝫ proferunt verba diuina: de cantoribꝰ dixit August. Quando in officio plus placet mihi cantus q̄ꝫ verba grauiter me peccasse confiteor. Et ista vox intelligitur per la. Ideo omnes laudes dei incipiūt per la. vnde p̄s. cviij. Laudate dominum de celis ⁊c. In omnibus in quibus ponit laudate ponitur la: in prima dictione siue syllaba: ⁊ ista est vox celestis: de qua dicitur Luc. xvij. Steterunt a longe ⁊ leuauerunt vocem. s. laudando deum ⁊c.

¶ De septeꝫ artibus moralibus que ad mores reducuntur. Dist. xciiij.

Liberales septeꝫ artes reducte sūt ad mores. Prima nāq̄ sciētia phorū est grammatica q̄ ostendit loq̄ congrue, s. vt substantiuum ⁊ adiectiuum nomen et verbum relatiuum ⁊ antecedens cōueniāt: ita in grammatica xp̄i spūalis, Substantiuum erit deus cuncta sustinens ⁊ sustētans. Anima vero que in eo sustentatur sunt omnia opera bona siue mala. s. penalia: ⁊ mala culpe non sunt opera: sꝫ pe

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

rius priuationes ꝛ defectus. Omnia autem opera sunt deo attribuenda: qꝛ ipse facit oia ꝛ ita substantiatur ꝛ sustentatur in deo: ꝛ ista est bona congruitas. s. attribuere deo illa que fiunt ꝛ non creaturis quia incongruum esset: verbi gratia: de pluuia si attribuatur deo est bona grammatica: si creaturis est ibi incōgruitas: quia natura et constellationes sunt solum instrumenta. Nam bonitas litterę non attribuitur litterę sed scriptoꝛi vel notario: ita pluuia vel siccitas: abundātia vel sterilitas: fames vel mortalitas: non instrumentis: sed deo attribuenda sunt: qꝛ instrumēta nihil possūt nisi quātum deus vult ꝛ permittit: ideo sancti patres antiquiꝰ omnia attribuebāt deo: in cuius signum quando ysaac dixit Jacob filio suo Gene. xxvij. Quomodo inātam cito inuenire potuisti supple venationes fili mi: Respondit ipse Jacob. Voluntas dei fuit vt cito mihi occurreret quod volebam. Item Gene. xxxij. quando Esau quesiuit a Jacob. Quid sibi volunt tibi ꝛ si a te pertineant: Respōdit Jacob. Paruuli sūt quos donauit mihi dominꝰ seruo tuo: ecce quomodo attribuebat adiectiua deo in quo omnia substātiuantur. Idem de malis pene si habeatis infirmitatem: dolorem: aduersitatez: si perditis bona non dicatis hoc fecit talis vel talis sed deo attribuantur: oīa ista fecit sanctus Job qui perditis bonis omnibus ꝛ filijs. Nota breuiter hystoriaz non dixit diabolus fecit: vt ignis vel inimici: sed dixit. Dominus dedit dominus abstulit: sicut domino placuit ita factum est. Sit nomen domini bñdictū: Job. j. Ista est optima grammatica ꝛ cōgrua in schola christi: quam repetebat apostolus vt baccalarius: ad Romanos xj. dicēs. Ex ipso originaliter et p ipm formaliter: ꝛ in ipso sunt omnia substantialiter. Secundo nomen ꝛ verbum debent cōuenire in grammatica christi spirituali nomen est fama quando persona ex aliquo est insignis ꝛ famosa digna habet nomina sed pauca sunt. Et ideo dicit beatus Johannes Apocalyp. iij. Habes pauca nomina i sardis. i. paucas notabiles personas dignas nominari: ideo dicit Sapiens Ecclesia. xlj. Cura habe de bono nomine: verbum est sermo tuus. Tunc nomen et verbum concordant: quando tu non diffamas nec mordes: nec publicas peccatum secretū persone nominate: sed cum reuerentia loqꝛis cum ea: regula. dicit actoꝛ ad Ephe. quarto. Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat: sed qui bonus est ad edificationem fidei vt det gratiam audientibus. Tertio relatiuum ꝛ antecedens debent conuenire in grammatica christi. Relatiuum est verbum vestrum: antecedens est negotium de quo loquimini: conueniunt autem quando homo dicit veritatem de illo facto vel negotio quia ab eo quod res est vel non est oratio dicitur vera vel falsa. Omne mēdacium est contra grammaticam christi: qꝛ res extra non conuenit mentui: ideo dicatur veritas sicut res se habet: regula. dicit actoꝛ ad Ephesios quarto. Deponēntes mendacium loquimini veritatem vnusquisq; cum proximo suo. Ecce grāmatica christi consistit in tribus regulis scilicet attribuere deo omnia adiectiua nisi peccata. Secunda nō diffama re aliquem. Tertia facere bonam ꝛ veram relationem de re. ¶ Secunda scientia philosophorum est logica que docet disputare ꝛ facere rationes per sillogismos vt consequentias aut enthimemeticas inductiones hanc inuenerunt philosophi ad disputandum: scilicet homo cum homine sed non cum diabolo. Sed logica christi docet modum disputandi contra diabolum: diabolus autem est magnus sophista ꝛ facit multa argumenta cōtra illud quod debemus credere: vel contra illa que debemus facere: aut contra illa que debemus sperare. Primo ergo diabolus tentando de fide arguit volēs inducere illum quem tentat ad impossibilitatem: verbi gratia qñ ipse tentat de trinitate dicendo. Quō est possibile q vnꝰ deus sit tres persone: quot essentie sunt supposita tot sūt essentie. Ad hoc argumetū non possumꝰ respondere p logicam phoꝛ sed p logicam xpi per vnā regulam quā

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

xp̄s qui non potuit mētiri nec potest docuit dicens. j. Jo. v. Tres sunt qui testimonium dant in celo: pater: verbū: ⁊ spiritussctūs ⁊ hi tres vnū sunt. Itez qñ arguit de incarnatione dicēdo: quō potes tu credere ꝙ deus incluserit se in vtero vnius puelle virginis: ⁊ ꝙ receperit humanitatē: qꝛ finiti ad infinitū nulla est ꝓportio? Respondet̄ ꝑ logicā xp̄i dicentis ad Ephe. iij. Potens est deus oīa facere supabundanter quā petimus aut intelligimus: funda ergo te in potētia dei: et tunc non pōt diabolus replicare. Itē cōtra sacr̄m hostie quō in taz parua hostia est tot⁹ xp̄s tā magnus sicut est i celo: qꝛ locus ⁊ locatū debēt ꝓportionari. Item qñ frangitur hostia quō pōt esse ꝙ xp̄us non frangat̄? Rñde ꝑ regulā de potētia dei dicēdo: potēs est deus ⁊c. ⁊ istā regulam allegauit gabriel virgini Marie q̄renti Luc. j. Quō fiet istud qm̄ virū non cognosco? Rñdit Gabriel. Nō est impossibile apud deū oē verbū: si cū logica ph̄i velletis rñdere diabolus ꝯcluderet vos. Itē quō arguit de virginitate Marie dicēdo: quō est possibile: rñde ꝑ istā regulā potens est ⁊c. vt supra: da exēplū de radio solis transeunte ꝑ fenestrā vitreā ⁊c. Scdo arguit diabolus contra illa q̄ debemus facere. Quilibet em̄ debet facere pniam de peccatis ne damnetur: ⁊ quādo hō vult facere aliquā pniam vel afflictionem: diabolus loquēs ymaginatiōi arguit dicendo: miser tu interficis te: de⁹ non vult ꝙ interficias te: sed caue a peccatis qꝛ est misericors: q̄ non vult mortez peccatoris ⁊c. Eze. xviij. Tūc respōde ꝑ regulā xp̄i dicendo: nisi pniam egeritis oēs simul ꝑibitis Luc. xiij. Fundes te in dei veritate: qꝛ si al'r rñdere velles ip̄e hz infinita replicata: iō Eua peccauit quādo diabolus disputauit cū ea querendo Gene. iij. Cur p̄cepit vobis deus vt non comederetis ex oī ligno paradisi. Ecce prima questio mundi: debuit eua rñdere fundādo se in dei veritate dicēdo: qꝛ ita sibi voluit: ita placuit. Sed ip̄a rñdit aliter dicendo: ne forte moriamur: ⁊ diabolus replicauit ⁊ conclusit sibi. Tertio argui diabolus ꝯtra illa que debemus sperare: quomodo poteris tu celū ascendere. vnde p̄s. clxxiij. dicitur. Celuz celi dño: terram aūt dedit filijs hoim. Rñde per gratiaz dei ⁊ eius mīam ascendem⁹ qui dicit Mat. iiij. Pniam agite: appropinquabit enim regnū celoꝝ. ¶ Tertia scīa philosophoꝝ est rethorica q̄ docet prudēter allegare ⁊ petere ꝓprie xp̄o in oratione: in qua multi errant male allegando dicentes: dñe faciatis mihi hanc gratiam quam peto: quia ego ieiuno: facio elemosynas amore vestri: hoc nihil valet: immo prouocatur ira dei: ideo rethorica docet ꝓprie allegare dicēdo: dñe vos fecistis mihi tot gratias: primo in creatione ad ymaginē ⁊ sil'itudinē vestrā me formando. Itē in natiuitate: qꝛ inter xp̄ianos: itē qꝛ baptizatus ⁊c. Ideo dñe si placet vobis compleatis ⁊ faciatis mihi istam gratiam: ⁊ ista est bona rethorica allegando ex parte dei: ideo caueatis ne accidat vobis sicut phariseo Luce xviij. qui semper allegabat ex parte sua dicendo. Gratias ago tibi domine quia non sum sicut ceteri hominuz raptores: iniusti: adulteri: velut hic publicanus: ieiuno bis in sabbato: decimas do omnium que possideo: ⁊ ideo quia male allegauit fuit a deo reprobat⁹. Nota etiaz hic de illo fratre de quo in vitispatrum qui petebat gratiam a deo allegando ex parte sua: quia dimiserat mundum ⁊ seruauerat religionem ⁊c. vmbra percussit eum ⁊c. dupliciter ergo debetis allegare. Primo ex parte dei suas excellentias allegando: vel ex parte vestra diuina beneficia vobis collata recitando dicendo: domine deus vos fecistis mihi tantam gratiam ⁊c. Ideo domine supplico vt faciatis mihi istam: ideo Apostol⁹ ad Philippen. iiij. dicit. In omni oratione ⁊ obsecratione cum gratiarum actione petitiōes vestre innotescant apud deū. Nota differentiam inter orationem ⁊ obsecrationem: gratiarum actionem et petitionez. Oratio est eleuatio mētis ad deū Sicut cum d̄r pater noster ⁊c. Obsecratio sicut qñ d̄r per natiuitatē tuā vel passionem tuam. Gratiarum actio est quando homo recitat gratias deo sibi factas

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

dicendo. Dñe tot & tantas gratias mihi feciſtis &c. Ad quez ferꝫ petitio dicendo: ideo dñe peto humiliter vt faciatis mihi iſtã grãz. ¶ Quarta ſcia phoꝝ eſt muſica q̃ oſtendit concordantiã cantus: ita etiam muſica xp̃i docet vocũ cõcordãtiã in penitentibus: in pnia eñ ſunt tres voces: teno: percuſſio pectoris: quinta ſcz ſuſpiria & gemitus. Octaua dicẽdo: dñe fac mecum miam. Et iſta vocum conſonantia multum placet deo qui dixit penitenti Eſa. xxxij. Sume tibi cytharã & circui toram ciuitatem meretrix oblitoni tradita bene cane: frequenta canticuz vt memoria tui ſit. Et loq̃tur anime peccatrici & incipit conſtructio ibi. O meretrix oblitioni tradita: ſume cytharaz &c. meretrix eſt anima peccatoris: quia cẽtyroꝝ regis ſi eſſet filia ruſtici quam duxit in vxorem: ſed dimiſſo rege recederet cum aliquo ribaldo ad lupanar diceret meretrix: idem de anima peccatoris que deſponſauit regem chriſtum in baptiſmo: & quando peccat recedit a chriſto et vadit cum ribaldis inferni: ideo dicit meretrix actiue & paſſiue. Oblitioni tradita: quia videtur q̃ deus non curet puniſdo: quia expectat ad penitentiam: remedium qõ habet eſt quod redeat ad viruz regem ſuum & dominum: ideo dixit: ſume cytharaz que eſt pnia: ratio eſt quia cythara eſt lignuz aridũ & vacuũ: ars nõ faceret ſonum: ita perſona penitens eſt arida per abſtinentiam & vacua: quia ſine preſumptione de dei miſericordia nimis ſtulte preſumendo & confitẽdo. Cythara pnie hz quinq; chordas facientes acutum ſonum. Et prima eſt peccatoruz cognitio. Scõa eſt emendandi ꝓpoſitũ: ſicut dealbis. Circui ciuitatẽ. ſ. illã de quo Dauid dicit ps. lxxxvj. Gloꝛioſa dicta ſunt de te ciuitas dei: que circuit dz per vicos & plateas. ſ. ad deum & ſanctos: recurrendo primo coram palatio trinitatis dicendo: dñe opus veſtrum ſum: ita dñe parcatis mihi. Ecce hic vna fantarela: deinde coram virgine Maria dicendo illud: beati peccatores nõ arboꝛes: ſine quibꝫ nũq; foꝛes tãto digna filio deide ad plateam & patriarchaꝝ &c. bene cane: frequẽta cãticum. Et iſta muſica placet deo. vñ dicit Cantico. iiij. Qui habitas in hoꝛtis amici auſcultãtem te fac me audire vocem tuam. Orti dicuntur eccleſie: amici ſunt ſancti qui auſcultãt: & quẽadmodũ dñs hõ de nocte hoc auſcultat cãi?. ¶ Quinta ſcia philoſophoꝝ eſt ariſmetica que oſtendit & docet numerare: iſta ariſmetica xp̃i docet numerare peccata in confeſſione in qua peccauit homo cõtra dei ꝑcepta contra opera mie: ptra ſenſus corporis: multi tñ neſciunt numerare peccata in ꝓfeſſione ꝓpria: ſed ſi ꝓfeſſor querat de vicino ſuo vel vicina: non ſolũ numerabit pctã mortalia illius: ſed etiaz alia iſta eſt ariſmetica diaboli: tõ volo vobis modo oſtẽdere qnõ numerabit pctã: vñ ſicut eſt triplex ꝓfeſſio ita eſt triplex numeratio pctoꝝ. Et prima ꝓfeſſio eſt ſpũalis: & iſta eſt ꝓfeſſio ſacralis q̃ dr ſpũalis: qz opz dicere pctã ſpãlia: non enim ſufficit ea dicere in generale: nec tñ dz dicere in diuidua: ſed requiritur q̃ dicanꝫ ſpecifice: verbigrã. Suphia eſt quoddã genus pcti mortalis: & nõ ſufficit dicere ego fui ſuperbus: ſed oportet deſcẽdere ad ſpẽz. Suphia enim hz multas ſpẽs deſpicere patrem aut matrem: aut prelatum: aut dominum maioꝛez vel minoꝛẽ aut eq̃le: aut deſpicere ſanctos vel deum: oportet dicere ſpecifice: vel ſi ſuperbia conſiſtit in corde per preſumptionem: vel in opere pompa: vel vſſana &c. Item auaritia eſt aliud genus: & non ſufficit dicere: ego fui auarus: ſed oportet dicere ego feci ſymoniam iſto modo vel vſuram: vel rapinaꝫ: vel furtum ſecretum: vel ſacrilegium: vel deceptionem emendo vel vendendo: vel calumniam faciendo vt iudices: oportet enim dicere ſpecies. Item de luxuria oportet dicere ſpecifice ſi fuit fornicatio vel adulterium: raptus: inceſtus: vel ſacrilegium: contra naturam: ſed non oportet dicere induidua: ſcilicet nominare perſonas: ſed oportet dicere ſpecifice: ita dicit gloſ. ſuper illo verbo Dauid ps. vj. Per ſingulas noctes id eſt per ſingula peccata mortalia. Secunda confeſſio eſt generalis vt illa que fit in introitu miſſe: vel in accuſatione

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

quam faciūt religiosi in capitulis de culpis ibi em̄ sufficit numerare peccata in genere. Tertia cōfessio est generalissima scz illa que fit dicēdo deo: ego sum pctōr et ista est aliquotiēs bona ita ꝙ obtinet gratiā dei. Nota historiā Luce. xviij. de publicano dicēte. Deus propitiꝰ esto mihi peccatori: ⁊ nullū peccatū nominabat nec in specie nec in genere: ⁊ tamen iustificatus descendit in domū suam. Nota nisi auisent̄ ne faciant confessionē illius Italici qui dicebat se habere tria paruula peccata. s. vsuram: luxuriā: ⁊ non credere in deū: iste male numerabat pctā: melius nominabat Manasses rex Juda. ij. Paralipo. Peccaui super numerū arene maris. s. venialiter: peccata em̄ venialia vt arena maris multiplicātur multiplicate sunt iniquitates mee. s. peccata mortalia que multiplicātur sed nō sunt innumerabilia. Prouerb. vlti. ¶ Sexta scientia philosophorū est geometria que est de mēsuris: geometria etiā christi docet bene mensurare vitā propriā bona tēporalia et seruitiū qd̄ debemus facere deo. Et si bene mensuremus ista videbimus ꝙ totū est parū. Et primo vita nostra est valde modica et parua q̄ quasi nihil est: ideo mēsurari nō potest. Nā vita nostra in puncto cōsistit: qr de tēpore non habemus nisi nūc: vt dicit phs: ideo beatꝰ Jacobus: qui bene sciebat mēsurare vitam dicebat Jaco. iiij. que est vita nostra? Respondet statim vapor ad modicū patēs et deinceps exterminabit̄: cum ergo vita nostra sit tā modica debemꝰ humiliari. Scd̄o debemus mensurare bona tēporalia: honores: officia: dignitates vel prelationes: videtur nobis magnū bonū esse regem vel papā ⁊c. Dico ꝙ nullū bonuz est si mensuretur. Quod enim bonū esset facere se fideiussorem sub pena mortis. Tale bonū est esse papam vel regem esse scz obligatū dare rationem deo: de om̄ibus sibi subditis sub pena dānationis eterne nisi det bonam rationem. Ecce ꝙ bonū est dare deo rationē de animabus cum de sua propria habeat satis agere. Itē videtur vobis ꝙ habere multas diuitias sit magnū bonum: sed male mensuratis: quoniam bastaxus siue portitor onerū auro oneratus qui nō potest secū portare ad domū suam nō est sibi bonū: ita quilibet diues est bastaxus istiꝰ mundi: qui est dn̄s diuitiarū. Et si vultis cognoscere quis est dn̄s diuitiarū vos vel mūdus. Notate similitudinem de cane qui in biuio dimisso alio sequitur dominum suū: ⁊ tūc cognoscitur cuius est: ita et vos ⁊ mūdus vaditis per eandē viam sed in biuio. s. in morte diuitie nō sequūtur vos sed mundum: ideo oneretis vos virtutibus ⁊ meritis: qr illa sequunt̄ hominē. Item delectationes carnis vident̄ nobis magne esse delicie ⁊ complacētie. Sed est sicut de febricitāte cui cum pluma galline datur gutta aque ⁊c. Itē debemus mensurare seruitium dei: tu religiose clerice vel laice quot annis sunt ꝙ seruis deo. l. vel. lx. anni: magnuz vobis videtur: sed si bene mēsuretur inuenietis ꝙ de. l. annis non seruiuistis deo pure per annū sine aliquo peccato mortali vel veniali: idem de mēse: idē de hebdomada et de die: quia septies in die cadit iustus: ideo decipiūtur multi male mensurando: et ista est ratio quare se humiliabant: ⁊ quanto erant sanctiores tanto erāt humiliores: iuxta regulā dei Eccl. iij. Quanto maior es: humilia te in om̄ibus et corā deo inuenies gratiam: quoniam magna est potētia dei solius: et ab humilibꝰ honoratur. ¶ Septima sciētia philosophorū est astrologia que ostēdit motus celorū: ⁊ ordinationem planetarum et influentias eorū: ita est de astrologia que legit̄ in scola Jesu christi: quia sicut non est nisi vnus sol in celo: in quo sunt tria. s. substantia radius ⁊ calor: ita nō est nisi vnus deus in toto mundo qui est pater ⁊ filius et spiritussanctꝰ. Aliqui volentes contēplari trinitatem decipiūtur: sumētes personas in deo sicut in nobis. Item sol circuit mūdum a principio anni vsq; ad finem: circuit duodecim signa et illuminat: calefacit: ⁊ facit fructificare: ita sol iustitie christus circuit duodecim articulos fidei contētos in credo in deum dicatur. Item luna totā claritatem recipit a sole: ita ecclesia totā clarita

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

tem habet a christo. Et nota hic septem conditiones lune ita ecclesia. Nã primo fuit noua tẽpore christi et apostolorum. Secũdo fuit crescens tẽpore martyrum. Tertio fuit plena tẽpore doctorũ. Quarto fuit minuens tẽpore confessorũ. Quinto conuertẽs modo qꝛ totus mũdus versus est ad vanitates. Sexto eclipsabitur tempore Antichristi nigra per errores ⁊ sanguinolẽta per tormenta ⁊ percussiones Antichristi: in die autem iudicij erit perfecta: iuxta dictũ Dauid Ps. lxxxviij. Sicut luna perfecta in eternũ ⁊ testis in celo fidelis: vel alr sol est de quo dicit ecclesia Marie. Felix nanq; es sacra virgo Maria ⁊ omni laude dignissima: qꝛ ex te ortus est sol iustitie xp̃s deus noster. Et in sole sunt tria: substantia radiꝰ ⁊ calor. Nam christo substãtia corporis radius diuinitatis ⁊ calor dilectiõis: luna est virgo Maria q̃ fuit noua in natiuitate crescens: in tẽpli habitatione plena: in filij dei cõceptione minuens ꝑm representationem hoim in Egypti fugatione: vertẽs in xp̃i passione: eclypsata in corporis defunctiõe: ⁊ tandẽ perfecta in corporis et anime glorificatiõe: vt merito dicatur illud Abacuch tertio. Sol et luna steterunt in habitaculo suo. Lucifer qui solẽ precedit fuit Jo. baptista. Itẽ contẽplare planetas. s. angelos q̃ influunt in hoc mũdo custodiendo nos. Et illi qui talia contẽplantur sunt boni astrologi: ⁊ possunt dicere cũ apostolo ad Phil. iij. Nostra conuersatio in celis est. Unde et saluatorem expectamus dñm Jesum christum qui reformabit corpus humilitatis nostre configuratum corpori claritatis sue: cuius claritatis nos ⁊c.

¶ De libero arbitrio quod reperitur in quadruplici differentia.

Distinctio.xcv.

Liberuz arbitriũ reperit̃ in quadruplici differentia: q̃ddã est nãq; liberum arbitriũ infirmum valde debiliter. Sanũ veraciter: ligatũ terribiliter: ꝑfectũ totaliter. ¶ Dico primo ꝙ est quoddã liberũ arbitrium infirmũ debiliter: et illud est in illis qui sunt in peccato mortali: qꝛ quantũcunq; aliquis sit peccator adhuc habet liberũ arbitriũ ad bonũ vel malũ agendũ tamẽ illud liberũ arbitrium est infirmũ ⁊ debile: vnde sicut qñ aliquis est infirmus ea que facit facit debiliter: ambulat em̃ debiliter manducat ⁊ bibit debiliter ⁊c. Itẽ etiã existens in pctõ mortali facit debiliter opera bona: vñ in hoc poterit cognosci vtrũ aliquis sit in peccato mortali. s. qñ sine deuotione facit orationem ⁊ aliã spũalia opera: puta qñ orat nõ flexis genibus sed induẽdo zonãdo ⁊c. q̃uis em̃ tales agãt aliquid boni tamẽ valde debiliter. Silr in die dñico quãdo non possunt expectare missam ieiuni: nec etiam seruãt alias cõditiones audiẽdo ipsam. O quanta debilitas liberi arbitrij est in aliquibus q̃ stant quãdo dr missam ante portã ecclesie. Sed duz pulsatur cãpana ad consecrationẽ intrant cum impetu faciẽdo tumultũ ad modũ gregis porcorũ et amoto caputio ad modũ illius q̃ aliũ salutat quasi dicẽdo bona vita sit vobis reponatis: et post statim exeunt ecclesiã: silr debile est in illis qui nolũt confiteri nisi in ipsa pascha nec eucharistiã sumere: ⁊ isti habent debile ⁊ infirmũ liberum arbitriũ: vñ Dauid post cõmissum pctm̃ cognouit liberũ arbitrium debile ⁊ infirmũ: ⁊ ideo dicit Ps. vj. Miserere mei dñe qm̃ infirmus sum sana me dñe: qm̃ conturbata sunt omnia ossa mea. Ossa sunt tres potentie anime.

Quarũ prima est memoria preteritorũ.
Secũda est intelligentia presentium.
Tertia est voluntas futurorum.

Et dicũtur ossa: qꝛ sicut ossa sustinẽt corpus: ita iste tres potẽtie sustinent aiam in gratia dei. Unde primũ os. s. memoria est infirmũ: qꝛ nõ memoratur beneficia que deus cõtulit neq; gratiã: puta nõ recordatur quomodo deus creauit ip̃m hominẽ non brutũ. Itẽ quomodo redemit eum: quõ voluit suspẽdi ne nos suspenderemur ⁊c. Est etiam infirmum os intelligentie quia nõ cogitat gloriam paradisi et cantus angelorum: sed cogitat

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

quomodo poterit defraudare proximū. Et si est meretrix in lupanari ꝛc. Siliter est infirmū. Tertium os volūtas qꝛ non cogitat futura quō. s. si est bona in fine et in obitu suo deus mittet multos angelos. Et ꝙ si sit malus veniet magna multitudo demonū qui portabunt eū in infernū: infirma ergo sunt ossa ꝛ liberū arbitrium: habemus em̄ infirmū et debile liberū arbitrium propter inclinationem carnis. Caro em̄ trahit ipsam animā. Et facit ipsam declinare: iuxta illud apli ad Gal. v. Caro cōcupiscit aduersus spm̄: ꝛ spūs aduersus carnē: hec enim sibi inuicem aduersantur: vt non quecūq; vultis illa faciat: patet ergo ꝙ habemus liberꝝ arbitriū sed infirmū propter inclinationem carnis: ꝛ ideo dicit Paulus in persona cuiuslibet nostrū ad Roma. vij. Condelector legi dei ꝑm interiorē hominem video autē aliam legem in mēbris meis repugnātem legi mentis mee: ꝛ captiuātem me in lege peccati: verū tamē q̄uis liberū arbitriū sit infirmū deuoti tamen ꝛ spirituales condelectant̄ in bonis operibus duplici ratione: primo ꝓpter consuetudinē que est quasi cōuersa: itē propter dei gratiā que consortat eos. Et de talibus dicit Paulus ad Rom̄. vj. Cum em̄ serui essetis peccati: liberi fuistis iustitie: quem ergo fructū habuistis tūc in illis in quib⁹ nunc erubescitis. Nā finis illorū mors est. Nūc vero liberati a peccato: serui autē facti deo habetis fructū vestrū in sanctificationē: dicit fructū vestrum: qm̄ in tempore estiuo fructus dat multā delectationē gustui: ita siliter talia bona opera inferūt delectationē deuotis: ideo dicit fructū vestrū in sanctificationem: finē vero vitam eternā: patet ergo ꝙ habemus liberū arbitriū sed infirmū ꝛ debile: q̄diu sumus in pctō mortali. ¶ Est etiā secūdo quoddā liberum arbitrium sanū veraciter. s. qn̄ quis post peccatū conteritur de peccatis cōmissis et proponit non reuerti ꝛ confitet̄ ꝛ agit penitentiā: talis habet liberū arbitrium sanū veraciter. Et ratio est: qꝛ infirmitas pcti erecta est: et hoc potest cognosci per hoc qd agit opera spūalia fortiter ꝛ cum diligētia: sed que sunt illa opera que q̄s debet facere cū diligentia? Dico ꝙ oportet orare mane ꝛ sero capite discooperto hoīes ꝛ mulieres virgines: quia vidue ꝛ maritate debēt orare capite cooperto: vt ptz per cōsilium Pauli. j. ad Cor. xj. Uñ cū dicimus pater noster debem⁹ cogitare ꝙ loquimur cū tanto dño. Et qn̄ dicimus aue Maria debem⁹ cogitare ꝙ loquimur cū tanta dña: et sic timor ascēdit ad cor: ꝛ fiet deuote oratio: et sic libertas erit sana in libero arbitrio: iuxta ꝑm modū vnde dicebat xp̄s Jo. viij. Amen dico vobis ꝙ si filius vos liberauerit vere liberi eritis ꝛ cognoscetis veritatē: ꝛ veritas liberabit vos. q. d. Si filius dei vos liberauerit a pctō: supple vere liberi eritis. Sed quare dicit melius: si fili⁹ ꝛc. q̄ pater ꝛ spūssanctus qui etiam liberant: ratio est: qꝛ nō possumus liberari a pctō nisi per passionē christi. Et ideo dicit filius. Sed sequit̄ in auctoritate ꝛ cognoscetis veritatē: et veritas liberabit vos. Que ergo differētia est inter primā et secundā. Pro quo sciendū ꝙ peccatū est in voluntate. s. qn̄ quis est in pctō mortali ꝛ illud vult: ꝛ est etiā in intellectu. s. ꝑ errorem cōtra fidē: ꝛ ideo dicit ibi bina vice liberi ꝛ liberabit vos: ad ostēdendū illud duplex peccatū a quo liberamur ꝑ xp̄m. Et sequit̄ in auctoritate cognoscētis veritatē. s. fidei ꝛ hoc sciēdo Credo in deū: ad cuius nesciētiam nemo excusat̄: quia nullus est quin sciat cantilenas. Et ideo dicit post veritas liberabit vos. s. Credo in deum ab Antichristo qn̄ veniet. Et de ista liberatione arbitrij sine libertate loquebat̄ Paulus ad Rom̄. vj. Nunc vero liberati a pctō ꝛc. vt. s̄. ¶ Tertio est q̄ddam liberū arbitriū ligatū terribiliter: ꝛ illud est in dānatis: tñ liberū arbitrium nunq̄ dimittit animā: qꝛ est ei essentiale et ideo nūq̄ separat̄ ab ea. Et ad hoc intelligendū potestis videre in aliq̄ stulto qui q̄uis habeat liberū arbitriū habet tamen ligatū ꝛ rabidum. Et nota exemplum: Luce. vj. de diuite qui rogabat ne fratres sui venirent ad infernum: ꝛ illud erat bonū qꝛ nolebat ipsos dānari. Tamen finis nō erat bonus qꝛ volebat im-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

pedire iustitiã diuinam ad hoc.s. ne ipse haberet maiorẽ damnationẽ: qz ad augmentũ damnatoꝝ sequitur augmentũ pene: ergo pater qꝫ habẽt liberum arbitriũ sed ligatum: et de ista libertate dicit Ysaie.xxxiij. Ecce ego predico.i. prius dico libertatem ad gladium ad pestẽ et ad famẽ: ꝛ dabo vos in cõmotionem cũctis regnis terre: in qua auctoritate ostendũtur quattuor que sunt in dãnatione dãnatorum. Primũ est sententia dei irrenocabilis que dabit in iudicio cũ dicet. Ite maledicti in ignẽ eternum. Et ideo dicit: predico vobis libertatẽ gladij. s. sententie dei: qz sententia dei ẽ gladius: vt ptz per Jo. apoca. xix. De ore eius ꝓcedebat gladius ex vtraq; parte acut⁹ vt ex ipso percutiat gentes: dicit gladius ꝓcedebat de ore: clarũ autẽ est: qꝫ gladio non percutimus cũ ore sed cũ manu: ergo intelligit de sententia: dicit ex vtraq; parte acut⁹ scz dãdo sententiã cõtra corpus ꝛ cõtra animã. Corpus tamẽ modo non torquet cũ secũdario peccauerit sed resurget in iudicio vt sumat retributionẽ boni vel mali: prout testat apls. ij. ad Cor. v. dicẽs. Oẽs nos manifestari oportet ante tribunal christi: vt referat vnusquisq; propria corporis prout gessit siue bonũ siue malum. Secundũ qꝫ est in dãnatione est fames valida: que ostenditur in hoc qđ dicit: ecce predico vobis libertatẽ dicit dñs ad famẽ. O si sciretur validitas famis quã habent dãnati: quam ostendit xps Luce xvj. de diuite petenti guttã aque: de quo dicit textus. Cũ esset in tormentis leuauit oculos ꝛ vidit Abrahã a longe ꝛ Lazarũ in sinu eius: ꝛ ipse clamãs dixit. Pater Abrahã miserere mei: ꝛ mitte Lazarũ vt intingat extremũ digiti sui in aquã vt refrigeret linguã meã: habet enim anima oculos ꝛ cetera mẽbra spiritualia q̃ a philosophis vocant virtutes: dicit ergo et rogauit vt haberet guttã aque: cũ vidit Lazarũ quoniã damnati vsq; ad iudiciũ vident beatos. Verũtamen ꝓpter hoc non satiãtur sed plus esuriunt: sicut aliquis esuriens: videns mensam plenã ferculis ꝛ cibarijs nõ potens tamen porrigere manus ad cibos: sed hz aliquem prohibẽtem cũ ense amplius esurit. Ita similiter dãnati videntes beatos magis torquent: verbi gratia: si aliquis sit damnatus in inferno per superbiã: cum videt Paulũ qui fuit superbus in tanta gloria dicit. O miser: nõne ille fuit superb⁹ sed egit penitentiã. O miser cur non feci ego ita. O maledicte pater cur me genuisti. O maledicta mater cur me peperisti. O in despectu dei natus fuz: ꝛ si possent interficerent seipsos. Similiter vsurarij vt dẽtes beatum Matthеũ qui fuit theolonarius dicunt. O miseri: est ne ille ꝛc. Si deo fecissem ꝛc. et post maledicunt hozã natiuitatis eorum ꝛ obstetricẽ: quia non occidit eos in natiuitate: ꝛ sic pater verberat filiũ dicẽdo. O ribalde ꝓ te fuit dãnatus: quia volebã tibi dimittere magnam hereditatẽ ꝛ iniustam: ꝛ filius insurgit cõtra patrem ꝛ maritus cõtra vxorẽ. Item luxuriosi videndo beatam Mariã Magdalenã: ꝛ ita de alijs. Tertiũ qꝫ habent dãnati est qꝫ habent dolorẽ de omi bono quod fecerũt in hoc mundo cũ nihil prosit illis. Item dolẽt de gloria beatorum. Item de honore dei. Et illud intelligitur per hoc qđ dicitur: predico vobis libertatẽ ad pestem. Unde pestis est morbus procedens ex infectione aeris: hanc pestem generalẽ habent damnati quia in omnibus sensibus habent dolorem. Primo in visu videndo demones ꝛ bona que fiunt cum nihil prosint illis. Item in auribus audiendo clamores et ita de alijs. Quartum est cõmotio inter ipsos. s. qz demones cõmouentur contra demones ꝛ verberant et bellant inter se. Et illud intelligitur per id qđ dicit: predico vobis libertatẽ: qz dabo vos in cõmotionem vniuersis regnis terre: vnus eñ insurgit contra aliũ: ꝛ potissime ꝓtra se inuicẽ illi qui fuerũt occasio peccandi vnus alteri: ꝛ de isto libero arbitrio ligato loquebatur christus Mat. xxij. dicẽs. Ligatis manibus ꝛ pedib⁹ mittite eũ in tenebras exteriores ibi erit fletꝫ ꝛ stridor dentiũ: dicit ligatis. Ubi sciendũ qꝫ sicut qñ volum⁹ facere aliqđ opus vadim⁹ cũ duobus pedib⁹. s. dextro ꝛ sinistro: ita etiã alia habet duos pedes. s. dextrũ scz

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

amorem boni ⁊ sinistrū. s. timorē mali et pene: due manus sunt actio: boni ꝑ amorem: ⁊ ista est dextra ⁊ actio boni per timorem: ⁊ ista est sinistra. Et ideo dicit ligatis hoc est ꝙ non possit: nec ꝑ amorez nec per timorem bonum agere: ptz ergo libertas dānatoꝝ qꝛ habent liberum arbitrium: sed ligatum taliter ꝙ non possunt exire in bonū actum. ¶ Quarto est quoddā liberū arbitriū quod est ꝑfectū cōplete: ⁊ totaliter. Et illud est in beatis qui habēt liberum arbitrium taliter ꝑfectum a deo ꝙ non possunt peccare sicut nec dānati possunt bene agere. Sed diceret aliq̄s quō beati habent liberū arbitriū: qꝛ liberuz arbitriū nihil aliud est nisi posse agere bonū vel malū: dr̄ ꝙ verum est in viatoribꝰ qui sunt in hoc mūdo sed isti non hn̄t liberū arbitrium ꝑfectum. Sed beati habēt liberuz arbitriū perfectū: quia sunt omnipotētes sue voluntatis. Sicut determinat magister in primo libro sententiaꝝ. Omnia em̄ q̄cūq̄ volunt possunt ⁊ in hoc cōsistit perfectio liberij arbitrij: ergo magis habēt liberū arbitriū saluati quā illi qui sunt in hoc mundo cum ipsi adhuc possunt peccare. Et de tali libertate loquitur Paulus ad Roma. viij. Ipsa creatura liberabitur a seruitute corruptionis: in libertatem glorie filiorū dei: ⁊ de tali etiam libertate loquebatur xp̄s Joā. viij. Amen amen dico vobis si filius vos liberauit vere liberi eritis ⁊ cognoscetis veritatē ⁊ veritas liberabit vos in eodem. Rogemus ⁊c.

¶ De quattuor libris quos dedit nobis Christus in quibus possumus studere et acquirere scientiam.

Distinctio. xcvj.

Libros quattuor dedit nobis magister noster dn̄s iesus christus in quibꝰ possumus studere: ⁊ acquirere scientiam.

Quoꝝ primus est nature: ⁊ iste est generalis.

Scd̄s est scripture: ⁊ iste est specialis.

Tertius est gratie: ⁊ iste est supnalis.

Quartus est cōscientie: ⁊ iste est spūalis.

¶ Et quicq̄d in istis libris scriptū est ad nostram doctrinā scriptū est. ¶ Primus ergo liber quē dn̄s iesus xp̄s nobis scripsit est liber nature gn̄alis. Et iste liber est totꝰ mūdus: qm̄ in libro sunt multe carte seu folia multa capitula mlti quaterni: ⁊ lr̄e magne ⁊ parue. Sic i isto mūdo sūt multe carte. s. celuz sol luna stelle ignis aer aqua terra: lr̄e aūt sunt creature: in quo libro duas habemus lectiōes quas possumus eligere: addiscere: ⁊ legere: prima lectio est quid credendū q̄d faciēdum: ⁊ quid sperādū: vn̄ q̄tū ad primam lectionē supposito ꝙ nō essent magistri: nec p̄dicatores quilibet sane mentis videndo ⁊ respiciēdo mundū celum solē lunā stellas per se cognosceret: ⁊ veniret in eo ista opinio ꝙ aliq̄s magnus dn̄s fundauit: ⁊ fecit palatium huiꝰ mūdi. Sic qui intrat palatiū regis etiam si non videat regē: sed vidēdo solū palatiū ita magnū: ita pulchrū: depictū ⁊ ornatū statim per intellectū naturalez intrabit in corde suo ⁊ imaginabit istā lectionez ꝙ magnus dn̄s debet esse ille qui tā magnum palatium fabricauit. Idē de mūdo isto: vnde apl's ad Hebre. iij. Omnes nāq̄ domus ab aliquo fabricatur qui aūt omnia creauit deꝰ est: ideo idē apostolus ad Roma. j. Inuisibilia dei. s. eternitas dei potētia sapiētia magnitudo: ⁊ sic de alijs attributis q̄ sunt inuisibilia ꝑ ea q̄ facta sunt visiblia ab homine possunt cognosci: deꝰ enim q̄ inuisibilis est natura fecit opus: ꝑ cuius visibilitatem ostēderet opificem quātꝰ et qualis esset vt dr̄ in primo sentētiaꝝ. Ex ꝑpetuitate rerum cognoscit conditor eternꝰ: ex magnitudine creaturaꝝ cognoscit omnipotens ex bonitate creaturaꝝ bonꝰ ex pulchritudine pulcher ex dispositione ⁊ gubernatione sapiens. Ideo bene dr̄ ꝙ inuisibilia dei ꝑ creaturam. i. hoīem intellecta cōspiciuntur. s. per visibilia creata ita vt sint inexcusabiles. Itē ostēdit nobis q̄d faciendū legēdo sic. O nos sumꝰ in palatio huius mūdi tā magni in deo qui oīa fecit ⁊ creauit tu cogitas O quilibet dominus vult ꝙ sui domestici qui-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

bus ꝓuidet sint sibi fideles: ⁊ sic seruabit primum mandatum non ire ad diuinos: nec ad inimicos dei. Sed petamus dño ea q̄bus indigemus: ita deus non vult ꝙ sui seruitores ⁊c. Et ita de alijs mandatis quere supra vbi satis reperies. Sed aliqui nesciunt legere in isto libro vel nolunt: ⁊ de isto libro est auctoritas Esa. xxix. Erit vobis visio omniuꝫ sicut verba libri signati quē cū dederint scienti litteras dicent ei lege istū. Et respondebit non possum signatꝰ enim est. Et dabitur liber nescienti litteas: diceturqꝫ ei lege. Et respondebit nescio litteras. Nota ꝙ liber mundi huiꝰ d̄r signatus ꝓpter occupationē tēporaliū negocioꝝ qm̄ multi nō cogitāt de operibꝰ dei respice ergo litterā solis a quo est facta qꝛ a deo. Et ꝯsidera quō obediuit p̄cepto ⁊ mādato dei qm̄ sex milia annoꝝ sunt ⁊ vltra ꝙ deus precepit soli ꝙ de oriente in occidentē faceret cursum suum in oī die ⁊ fuit ita obediens ꝙ nunq̄ fregit p̄ceptum: nec fecit oppositum: de quo ꝑhibet testimoniū Dauid p̄s. cxlviij. dicens Statuit ea ī eternū ⁊ in seculū seculi p̄ceptum posuit: ⁊ non preteribit. Idem de luna ⁊ stellis vsqꝫ in diem iudicij qñ habebūt a deo p̄ceptum de opposito: qꝛ tūc sol ⁊ luna non habebūt oriens: nec occidens: qm̄ nō mouebuntur: sed sol stabit in oriēte fixe ⁊ luna in occidēte. Abacuch iij. Sol ⁊ luna steterūt in habitaculo suo ⁊ tūc non erit vicissitudo diei ⁊ noctis ꝑ cursum solis ⁊ lune: qꝛ cessabūt oēs motus firmamēti: planetaꝝ ⁊ stellaꝝ ex dei p̄cepto vt d̄r: in quarto sn̄iaꝝ dist. xlviij. Idē de elementis plantis auibꝰ qui certo tp̄e faciunt effectus suos indeficienter. O magna verecūdia est homini: qm̄ oīa deo obediunt ⁊ sunt ordinata ad faciendū dei p̄cepta: ⁊ seruādū regulā sibi a deo datam: ⁊ homo non vult obedire. Animalia enim bruta respiciunt ⁊ ꝟuāt tempus ad ꝓlem habendā homo nūq̄. Exemplum de elephante qui nō cognoscit femellam nisi ratione generationis ⁊ dum est pregnans portat per duos annos setum ⁊ post duos annos vel tres: ꝑ quinqꝫ dies vacat operi carnali: ideo viuunt per centum annos quia sunt tante abstinentie. Alia autez bruta que viuūt inter homines non seruant dei ordinationē quia qñcūqꝫ reperiūt se statim cōiungūtur sicut asini canes galli equi ⁊ iumēta ⁊ videt̄ ꝙ ab hoīe didicerint: aīalia enim que non cōuersantur inter homines non cōiūguntur nisi ratione prolis. Omnia sunt obedientia deo homine excepto. Aqua enim obedit dando pisces: terra dando fructum: sed homo nō vult obedire Hester. xiij. Domine deus in ditione tua cūcta sunt posita ⁊ non est qui possit resistere voluntati tue: excepto homine qui in omnibꝰ facit oppositū: dicit enim homo deo. Quid dicitis vos dñe? volo ꝙ sitis humiles: dixistis dñe: ita et nos erimus sup̄bi pomposi vani sup̄flui portabimꝰ magnas vestes: ⁊ preciosas foderaturas portabimus cornua ⁊ ememus crines vt appēdamus capitibꝰ nostris q̄ sunt scabiosa fardabimꝰ nos domine in vultu quē dedisti nobis: ⁊ ita de alijs vitijs: ⁊ sic ptꝫ ꝙ oēs creature sunt obedientes deo excepto homine qui nō vult obedire: nec legere in isto libro mūdi vt capiat exemplū obediendi. Sed dicit ꝙ liber est signatꝰ firmatꝰ ⁊ clausus. Et tñ nō est signatus īmo apertus. Sed tu homo habes oculos clausos culpa ⁊ peccato ⁊ occupatione polueris bonorū terrenoꝝ. Et sequitur dabitur liber nescienti lr̄as. i. rudi. Et dicet nescio lr̄as: vult ergo dicere deus in ꝓphetia ꝙ nec litterati: nec illiterati legūt in isto libro sed in his q̄ sunt in mundo ea cogitādo que sunt obediētia hominibꝰ et nō deo.

¶ Secūdus liber factus a deo ꝓ nostra eruditione est liber scripture: ⁊ iste est liber specialis: et iste liber est biblia in qua textualiter habetur: ⁊ est omnis scriptura dei qꝛ oēs alij libri sunt ad declarandā sacram scripturam biblie: ⁊ dicit̄ liber specialis quia non omnes sciūt ibi legere nisi litterati ⁊ clerici: ⁊ de isto libro dicitur Ezechel. ij. Et vidi: ⁊ ecce manus missa est ad me in qua erat inuolutus liber ⁊ expandit illum coram me qui erat scriptus intus ⁊ foris: ⁊ scripte erant in eo lamentationes ⁊ carmen ⁊ ve. Mora-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

liter manus missa est persona filij dei. s. iesus xps. Rō: qm̄ sicut manib⁹ nos operamur oia opa vt dicit philosophus q manus est organum organorū: ita deus pater per filium fecit omnia. Joānis. j. Omnia facta sunt per ipsum. s. per filiū. Et de ista manu dicit dauid psal. cxviij. Fiat manꝰ tua: hoc est veniat filius tuus vt saluet me. Jsta manꝰ missa fuit in incarnatione: liber aūt inuolutus. s. biblia clausus erat ante aduentum christi quātum ad secreta. Sed post erpādit ⁊ aperuit secreta apostolis declarando ⁊ ipsi postea predicando secreta fidei: vnde de christo dicitur Luce vlti. Aperuit illis sensum vt intelligerent scripturas. Sequitur in scriptura Ezechiel. Et scripte erāt in eo lamētationes ⁊ carmē ⁊ ve: lamentiones penitentiū: carmen. s. in gloria regnantium ⁊ ve impenitentium: qz tota scriptura dei stat in tribus cōclusionib⁹. Prima cōclusio est q sacra scriptura puocat nos ad penitentiam ⁊ dolorē quia maior pars scripture est ad inducēdum nos ad penitentiam de peccatis p contritionem cogitādo peccata que cōmisit et dicēdo intra se. O miser ego feci ista ⁊ offendi deum ⁊ sic ploratus. etc. Nota: secūda cōclusio scripture est prouocatiua ad carmina gaudiorum glorie. s. eorum qui per penitētiam venūt ad gloriam: ideo dicit carmē. Carmen est cantilena gaudij quā qui habet per penitentiam ⁊ lamentationē veniet ad carmē ⁊ cantū glorie celestis. iuxta illud Matthei. iij. Penitentiam agite: ecce ibi dolor et lamentatio: appropinquabit regnum celorum ecce carmē glorie. Tertia cōclusio ⁊ lectio sacre scripture est ve. i. dānatio ⁊ maledictio eterna. Luce. xvij. Dico vobis nisi penitentiā egeritis oēs simul peribitis. Et sic patet q sacra scriptura stat in istis tribus. Primo ad prouocādum ad penitentiam. Secūdo ad desiderandum gloriam. Tertio ad intimādum penam eternam. Sed dicitur q erat scriptus intus ⁊ foris. Intus est scriptus p clericis qui intelligunt secreta. Et foris p rudib⁹ et simplicibus: ideo magni clerici scz apostoli de secretis interioribus istius libri extraxerunt. xij. cōclusiones scilz duodecim articulos fidei qui continentur in credo in deū: ideo dicitur scriptus foris pro rudibus inquātum illud qō extraxerunt magni clerici. s. apostoli qui extraxerunt credo q̄ tenemur scire dicatur hic. Et istam lectionē tenemini scire et legere qualibet die mane et sero iuxta ysiliū beati Hieronymi. Et si sine defectu venietis ad bonum finem ⁊ salutationem. Et si aliquis diceret. O pater ego nescio credo. Et scitis aliquā cāntilenam. O pater ego de francia ⁊c. O deus sciunt istas vanitates et cantilenas et cantilenā spiritus sancti nesciunt. Qua propter sciatis et dicatis vt possitis resistere diabolo et eius ministro antixpo. Jdeo prime Petri. v. dicitur. Aduersarius vester diabolus vt minister eius antichristus tanq̄ leo rugiens circuit quesrens quem deuozet cui resistite fortes in fide. Nam quecunq̄ scripta sunt non solum in primo libro sed etiā in isto fecido ad doctrinam nostram scripta sunt.

¶ Tertius liber factus a deo est de gratia et iste est supnaturalis. Jste liber est christus qui dicitur liber gratie vite misericordie et glorie. De quo Esaie. viij. Et est verbum dei patris ad mundum. Sume tibi librum grandem: et scribe in eo stilo hominis. q. d. sume tibi. s. christum ad vtilitatem et redemptionem et salutem tuam. Et iste liber grandis est christus. s. quātum ad diuinitatē: ⁊ sunt in illo libro due charte. s. humanitas et diuinitas: tamē excedit oēs libros factos et fiendos ad Colk. ij. In quo sūt in christo sunt omnes thesauri sapiēte et scientie dei absc̄diti. Sequitur in auctoritate Esaie. Et scribe in eo stilo hominis. s. per operationē hominis: hic liber xps fuit apertꝰ in cruce: quia nudus crucifixus fuit scriptꝰ opere hominis. s. iude et iudeorū Pylati cayphe calamis clauoꝝ flagellorum spinaꝝ ⁊ lācee acutissime. Scriptores fuerunt ministri. s. iudei iudas pylatus ⁊ cayphas. Incaustum fuit sanguis. Pergamenū sua caro. Littere plage magne: quinq̄ in isto libro debemus legere: charitatē humi-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

tatem paupertatem deuotionē: quanta charitas fuit in isto libro: qz ibi ipse voluit tanta pati vt nos redimeret z ne pateremur in inferno. Et ideo in opere tuo debes tibi istum librum passionis christi assumere quē tunc recipis et assumis quādo te debito modo signas: sed quidam volētes sibi proponere z assumere librum vite assumūt sibi librum mortis s. signū dyaboli qui sibi vsurpauit signū circuli. Ostēde hic modum signādi: ideo dicebat apls ad Gal. vj. Mihi aūt absit gloriari nisi in cruce dñi nostri iesu xpi. Et propter q̄cūq; scripta sunt nō solū in primo libro: sed etiam in tertio qui est liber vite. s. iesus xps ad nostrā doctrinā scripta sunt. ¶ Quartus liber est de conscientia z iste est spūalis vñ cōsciētia vel alia in natiuitate estvt liber in quo nihil depictū est vel scriptū. Dicit em philosophus q̄ aia in prima sui creatione est tanq̄ tabula rasa in qua nihil depictum est. Sed postq̄ hō habet vsum liberi arbitrij incipit sibi scribere bona opera vel mala q̄ facit opera transeunt actualiter: sed remanēt scripta in libro cōsciētie: verbi gratia: q̄ hodie feci sti bonū opus. s. q̄ primum saluasti ille actus trāsiuit: sed remanet scriptus in libro cōsciētie. Idē declara de oibus bonis operib⁹, z discurre per singula qz oia opera remanēt scripta in illo libro cōsciētie. Auctoritas ad Rom. vj. Cū enim gētes que legē nō habēt naturaliter ea que legis sunt faciūt: hmōdi legem nō habentes ipsi sibi sunt lex qui ostēdūt opus legis scriptū in cordib⁹ suis: vt rudes qui nesciunt legere idē de malis operib⁹. Si hodie cōmisisti aliq̄ peccatū mortale in ipse videt z in libro tuo scribit. s. in libro cōsciētie: qz dicit liber dei duplici rōne. Primo qz ipse eā creauit ita q̄ rōne creationis liber cōsciētie nostre ē liber dei. Secūdo est dei quia ipse ponit ibi legere omnes defectus: z omnes virtutes: solus enim videt conscientiam hominis: z in isto libro conscientie debemus legere: per memoriam peccatorum z radere malam literam z defectus peccatorum scindi pēmo confessionis: vnde quando peccator absolutur scriptura illa destruitur: ita q̄ nullus posset in ea videre in iudicio Secus est de illis qui nolunt nunc legere in libro conscientie per confessionem quoniam in iudicio omnes legent in libro conscientie omnium: vt dicunt doctores super quarto sententiarum. Et ratio est quia deus vult q̄ sententia per eum data bonis z malis approbetur ab omnibus: non autem possent approbari nisi prius videantur merita z demerita: z ideo in die iudicij liber conscientie erit apertus omnibus ita q̄ quilibet videbit clare bona z mala alterius. Nota quomodo tunc manifestabūtur omnia mala quomodo clamabunt bona cōtra malos: bene est auctoritas prime ad Corinthios quarto. Nolite ante tempus iudicare quoadusq̄ veniat dominus qui illuminabit abscondita tenebrarum z manifestabit consilia cordium z tunc laus erit vnicuiq̄. s. bono: et derisio malis. Tunc libri conscientiarum aperientur manifeste iuxta auctoritatē Danielis septimo capto. Judicium sedit z libri apti sunt. z Apocalipsis vigesimo Et alius liber apertus est qui est vite. In hoc libro tenemini legere z quilibet anno semel ad minus confiteri: scilicet in quadragesima: sed deo in qualibet die in deuota oratione ostende modum orandi contra illos qui orant in duendo se z velatis crinib⁹ vel orando se vel ambulādo: quia oratio est ascēsio mētis ad deū teste Damasceno: imo ores genibus flexis cogitando cuz quo loqueris quem vides iratum contra te ppter petā tua: z tū cipe Pater noster ꝛc. Nota cōsilium xpi Luce. xvij. Oportet semp orare manere z nō deficere: z sic ptz q̄ q̄cūq; scripta sunt in his q̄tuor libris ad nram doctrinā scripta sunt.

¶ De q̄tuor locis i q̄bus locantur seu manēt aie defūcto⁹. Distin. xcvij.

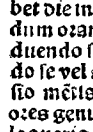

Loca quattuor ad que vadunt aie post hanc vitā. Est enim locus condēnatorum: et hic tormentosus. Locus dānatorum: et hic tenebrosus.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Locus purgandorum: ⁊ hic dolorosus.
Locus beatorum: et hic gloriosus.
¶ Pro quorũ declaratiõe sciendũ ꝙ terra est rotũda siue spherica sicut pomũ: ⁊ in medio sunt quattuor loca: scilicet
Infernus damnatorum.
Limbus puerorum.
Purgatorium.
Limbus patrum.
¶ In vltimo aũt loco nullus est modo: sed in ãlo est paradisus: ⁊ ideo ponit̃ hic pro quarto loco nõ curãdo de limbo patrum. Qd̃ aũt sint tot loca infernalia patet per articulũ fidei Descendit ad inferos. Itẽ paulus ad Ephe. iiij. Qd̃ autez descẽdit quid est nisi qꝛ ⁊ descendit. Primum in inferiores partes terre: sꝫ ꝙ iste sit in medio in corde terre patet per christum dicentẽ Mat. xij. Sicut em̃ fuit Jonas in vẽtre ceti tribus dieb⁹ ⁊ trib⁹ noctibus: sic erit filius hoĩs in corde terre tribus dieb⁹ ⁊ trib⁹ noctib⁹. Per tantuz em̃ tẽpus fuit aĩa xp̃i in inferis per quãtum stetit corpus in sepulchro ⁊ ampli⁹: qꝛ corpus fuit per magnũ tẽpus in cruce post separationẽ aĩe. ¶ Primus ergo locus ad quẽ vadunt aĩe defunctorũ est tormẽtosus: et ad illũ locũ vadũt dãnati impenitẽtes qui in hoc mũdo nolunt facere penitentiã nec habere cõtritionẽ de pctis respectu dei: tales em̃ vadũt ad locũ tormentoruz. Et ideo scriptura sacra loquens predicatoribus qui debent sepe loqui de isto loco dicit per hũc modum Luce. xvij. testetur illis ne ⁊ ipsi veniant in hũc locũ. Etiã hoc ostẽdit sanctus Jo. Apo. xxj. Timidis ⁊ incredulis ⁊ excecratis ⁊ homicidijs ⁊ fornicatorib⁹ ⁊ veneficijs ⁊ ydolatris ⁊ oĩb⁹ mẽdacib⁹ pars illorũ erit in stagno ardẽti igne et sulphure. Timidi sunt qui timore pene siue passionis nolũt agere penitentiam nec affligere carnẽ. Et de istis loquit̃ dauid p̃s. xiij. Illic trepidauerunt timore vbi nõ erat timor. Itẽ timidi sunt illi qui nolunt incipere bonã vitã ꝓpter mundi illusionem sicut mulieres dimittere cornua ⁊ alias vanitates excessiuas. Itẽ religiosi ⁊ religiose incipe bonã vitã ⁊ indui iuxta regulã: tales em̃ sunt similes illis qui timẽt catellũ latrantẽ ⁊ non leonẽ rabidum ipsos vorare, volentẽ. Itẽ timidi sunt iudices ⁊ rectores q̃ timore aliquorum timẽt iustam sententiã dare ꝑm iustitiam. Breuiter timidi sunt illi qui magis timent displicere creatori q̃ꝫ creaturis incredulis. s. iudeis ⁊ infidelibus: et nõ solũ illis sed etiã christianis qui heresitant volẽtes mẽsurare fidẽ cuz intellectu. Tales em̃ sunt similes volẽti purificare scuta auri purissimi cũ candela parua: quorũ pars est in igne ardẽti ⁊ modicum ardent ⁊ vident se vt augeat̃ pena. Excecrati sunt illi qui enormiter iurant qui debẽt excecrari ab alijs tanq̃ꝫ publici homicide. Homicide sunt illi qui sine iustitia occidũt per vindictã vel irã. Est tñ alius modus occidẽdi. s. ꝑ iustitiã: et iste debet exerceri al's qui debet malefactorem occidere ⁊ nõ occidit nõ intrabit in regnũ dei. De talib⁹ nõ intelligit̃ sed de illis qui occidũt per irã vel inuidiaz vel diuitias aut hereditatẽ habẽdã vel propter crimẽ celandũ: sicut mulieres q̃ occidũt pueros ne diffament̃. Fornicatores sunt qui simpliciter luxuriant̃: clarũ est illud: tales autẽ habẽt partem in sulphure. Istud est minus pctm̃ luxurie: et ideo ponẽdo illud paruũ pctm̃ bene dat̃ intelligi alia pctã luxurie que sunt maiora: veneficij sunt ꝓprie illi malefactores sortilegi ⁊ eis credẽtes: ydolatre proprie sunt illi qui adorant creaturas sicut sunt illi qui adorãt solem: lunam ⁊ alias creaturas mẽdaces. Ubi sciendũ ꝙ sunt mẽdacia que sunt pctã venialia sicut sũt illa que nulli ꝓsunt nec nocẽt sicut truffe. Sed sunt alia mẽdacia q̃ nocẽt alicui sicut false testificãdo in iudicio. Item vt nõ soluãt debita dominoꝝ: ⁊ ita de alijs qui pro euitãdo dãno suo vel ꝓximi siue patris siue matris mentiũtur. Itẽ diffamantes proximos cũ mẽdacijs. Itẽ qui in diffamatione miscẽt bonũ vt ipsi credantur: pars illorũ sulphur est: collũ em̃ taliũ immediate ligat̃ cathena que tangit vsq̃ ad infernũ que nõ põt frãgi nec precib⁹ angelorũ nec sctõꝝ nec btẽ virginis nisi fama reparetur posito ꝙ sit verum si sit secretũ multo magis quãdo est

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

mendaciū: de quibus loquit̄ Dauid p̄s xlix. dicens. Sedens aduersus fratrem tuū loquebaris ⁊ aduersus filiū matris tue ponebas scādalū hec fecisti ⁊ tacui. Existimasti inique ꝙ ero tui similis: arguā te et statuā cōtra faciem tuā. Tales em̄ vadūt cū iuda qui malicia vendidit xp̄m. Actuū. j. Preuaricatus est iudas vt abiret in locū suū. Caueat ergo quilibet ne descēdat in hunc primū locū. ¶ Secundus locus est bannitoꝝ: ⁊ hic est tenebrosus illuc descendūt illi qui nō meruerūt damnationē inferni sed sunt exulati a regno xp̄i: ⁊ isti sunt infantes morientes sine baptismo. Sed diceret aliquis quare sunt exules? Rn̄det̄ ꝑ similitudinem vnius regis habētis vnum castrum altum inexpugnabile qd̄ tradidit cuidā militi ⁊ vxori sue: qui tradiderunt illud inimicis. Qd̄ vidēs rex noluit eos occidere sed eiecit de castro dicens. Filij vestri nunq̄ intrabunt castrum meū. Et istud fuit valde iustum. Rex est deus: castrum paradisus terrestris: miles ⁊ vxor adam ⁊ eua quib⁹ deus tradidit castruz ad custodiendū. vnde Gen̄. ij. Posuit illū in paradiso voluptatis vt oparet̄ ⁊ custodiret illd̄. Et i pr̄ia die custodie tradidit castrū inimico. s. demoni. Qd̄ vidēs deus dedit sn̄iaz ne vllus filius ade intraret paradisum. Sed diceret aliq̄s: ergo nullus intrabit cum oēs sumus filij ade ⁊ eue. Rn̄detur ꝙ verū est q̄diu sumus ante baptismū: sz in baptismo mutatur gn̄atio qꝛ efficimur filij xp̄i: qꝛ al's nō intraremus. Unde Jo. iij. Amen dico tibi nisi quis renatus fuerit ex aqua ⁊ sp̄ūsancto nō pōt intrare in regnum dei. Ideo filij ade sunt exules ⁊ isti vadūt in locū tenebrosuz prope infernū: nō tamē intelligit̄ de tenebris corporalib⁹ sed de tenebris gratie dei q̄ ibi nō lucēt. Sz est ibi maxima claritas ⁊ vigent in intellectu disputādo: qꝛ nunq̄ Aristoteles fuit nec aliquis ph̄s ita sciens sicut isti sunt. Isti cognoscēt in die iudicij patres ⁊ matres: ideo bene cauere debēt patres ⁊ matres ne ex culpa eoꝝ moriantur sine baptismo al's clamabūt iustitiā ad deū eis ministrari de parētib⁹. Isti v̄o nō habēt disceptationē inter se nec habent aliquā displicentiā qꝛ sciūt ꝙ nunq̄ intrabunt paradisum cū eis nō ꝑtineat. Sicut nec displicet rustico qꝛ nō est rex: itē sicut nec displicet homini qꝛ nō habet alas ad volandū: ita etiam nō dolent isti. Melius em̄ esset dānatis ꝙ discessissent in infantia sine baptismo. Et de isto loco sunt auctoritates: vn̄ Job. xxxviij. Indica mihi si nosti oīa in qua via habitet lux: ⁊ tenebrarū quis locus sit. Loquit̄ deus Job dicēs. Ubi est lux? Ipse nesciebat: potest modo rn̄di. Dn̄e in baptismo. Ubi tenebrarum locus. s. in limbo. Qd̄ aūt in limbo nō sit pena ptz Job. iij. Quare non in vulua mortuus sum ⁊ egressus ex vtero statim nō perij? Quare cexcept⁹ genub⁹ cur lactatus vberib⁹? Nūc em̄ dormiēs silerem ⁊ somno meo requiescerē. loquitur Job timens hr̄e impatiētiā in penis quas habebat. Dicit silerē cōtra clamorem qui fit in inferno. Qd̄ aūt sit ibi sciētia in ipsis ptz ꝑ Moysem cui dixit dn̄s Exo. xxxiij. Ecce est locus apud me ⁊ stabis sup̄ petrā. Cūq̄ transibit gloria mea ponā te in foramine petre ⁊ ꝓtegā dextera mea donec transeā. Tollāq̄ manum meā ⁊ videbis posteriora mea: faciē aūt meam videre non poteris. Locus apud ip̄m cui dicit posteriora mea videbis: dicit loquēdo illi in ꝑsona paruuloꝝ. Ubi sciendū ꝙ deus est prior ante creaturas ideo intelligit̄ ꝑ faciē que est prior. Per posteriora intelligunt̄ creature: ideo dicit illis ꝙ videbunt posteriora. i. creaturas. i. habebūt scientiā creaturarū scientes illas. ¶ Tertius locus est purgādorum ⁊ hic est dolorosus. In illo vadūt illi qui nō egerūt pn̄iam cōdignā de pctis ⁊ ibi purgant̄ ⁊ mūdant̄. Et de isto loco loquit̄ Job. xxviij. ca. vbi dicit sic. Habet argentū venarū suarū principia: ⁊ auro locus est in quo cōflatur. Dicit argentū: vbi sciendū ꝙ in purgatorio nullū metallū intrat nisi aurū ⁊ argentū sicut bonum semē. De istis dicit: habet argentū principia venarū suarū: vn̄ sicut vene cōtinent sanguinez q̄ viuificat ꝑ venas intelligunt̄ articuli fidei quorū principiū est xp̄s. Istud necessarium est illis q̄ sunt

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

in purgatorio. Per auruz intelligit̄ gr̄a diuina que est necessaria illis ⁊ tales habent locū in purgatorio in quo ꝯflant̄. i. purgant̄ siue mūdant̄: ⁊ est tanta pena ꝙ nō pōt meditari. Ubi nota exemplū de quodā ducto in purgatorio et educto in corpus suū: vide ꝑ temet. Et ista est pena inextimabilis ideo faciūt illum planctū Dauid p̄s. cxix. Heu me qꝛ incolat⁹ meus prolongat⁹ est: habitaui cū habitātib⁹ cedar multū incola fuit aīa mea. Ubi habem⁹ documentū morale. s. illoꝝ qui nolunt soluere legata ⁊ testamenta: cōtra quos clamāt ad deū cū sint in penis: deus aūt vindicabit eos ⁊ pro hora que stabit aīa q̄ fecit legatū in purgatorio stabit aīa nō soluentem legata mille milibus annis in inferno. Ubi nota exēplū de ep̄o turpino ⁊ duob⁹ socijs quoꝝ vnus obijt ⁊c. In hystoria Karoli magni ponit̄. Et ideo cū tribulemur debem⁹ rogare deū ꝓ ipsis: quapropter dicit eccl̄ia loquendo de illis q̄ sunt in purgatorio Tu eis dn̄e dona requiē ⁊ locū indulgētie. ¶ Quartus locus est btōꝝ: ⁊ est hic gloriosus scz paradisus celestis. In hūc locū vadunt illi qui egerūt pn̄iam cōdignam in hoc mūdo ⁊ innocentes baptisati. Et de isto loco dicit Dauid p̄s. xxj. Dn̄s regit me ⁊ nihil mihi deerit in loco pascue ibi me collocauit. Dicit dn̄s regit. s. in intellectu nō dubitādo in fide in sensib⁹. s. in visu nō videndo vanū: in auditu nō audiendo diffamationes: qꝛ dicit Bern̄. Qui plus peccat aut qui iudicat ⁊ cōdēnat aut odit ⁊ nō facile dissentit. Similiter regit in memoria in intellectu ⁊ voluntate ⁊ nihil deerit mihi cuz bene rexerit me in oībus in loco pascue ibi ⁊c. Et de isto loco loquitur scriptura Judicū. xviij. Tradet nobis dn̄s locū in quo nullius rei est penuria: immo oīm bonorū abundantia. Beatitudo em̄ est status omniū bonoꝝ aggregatione ꝑfectus. Ad quam beatitudinem nos perducat ille qui in trinitate perfecta viuit et regnat in secula seculorum.

¶ De tribus locis in quibus manent anime defunctorum.

¶ Distinctio. xcviij.

Loca tria sūt in quibus manent seu locantur anime defunctorum.
Primus infernus.
Secundus purgatoriū.
Tertius paradisus.
In primo. s. in inferno manet fides.
In secūdo. s. in purgatorio manet spes.
In tertio. s. in paradiso manet charitas.

¶ In primo loco sunt dānati qui habēt fidem oēs. s. tā fideles. s. xp̄iani q̄ etiam illi q̄ in hoc mundo fuerūt infideles: qm̄ posito ꝙ in hoc mūdo fuerint infideles habent tn̄ fidē. Et ratio est ꝓpter penam quā sentiūt. Un̄ mali xp̄iani q̄ errauerūt in aliquo articulo: puta qꝛ non crediderunt trinitatē vel aliū articulū habēt penam propriā pro illa infidelitate: ⁊ tunc illi cognoscūt ꝙ ꝓpter infidelitatē quam habuerūt de illo articulo habēt illā penam. Et tūc habēt fidem de illo. Itē etiā iudei q̄ nō crediderūt in xp̄m habēt certam penā quā cognoscūt se hr̄e ꝓpter illud. Itē sarraceni oēs em̄ habēt fidē: sed nō est meritoria: qꝛ violenta est. s. ꝓpter penā. Et iō dicit btūs Greg. Oculos q̄s culpa claudit pena aperit. Culpa claudit in hoc mūdo: pena aperit in inferno. Clarū ergo est ꝙ dānati habēt fidē: imo est fortius ꝙ demones habēt fidē ꝓpter miracula ⁊ mirabilia q̄ viderūt. Et ꝙ illud sit verū est textus sacre scripture: vn̄ btūs Jaco. in. ij. c. sue ep̄le dicit. Credis tu qm̄ vn⁹ est deus bene facis: ⁊ demōes credūt ⁊ cōtremiscūt qꝛ expectāt diē iudicij cū maximo timore: non timem⁹ ergo. In inferno est fides sz nō spes neq̄ charitas: nō spes iuxta illd̄ Prouer. xj. Mortuo impio hoīe non erit vltra spes: dicit impio. s. infideli vel xp̄iano impenitenti: spes. s. exeūdi inde vel reuertendi: ideo bona facta pro ipsis nō ꝓsunt ipsis. Itez nō est charitas sz odiū ⁊ rācor qm̄ maledicūt deū q̄ eos creauit ⁊ patres ⁊ mr̄es ⁊ oēs maledicūt: ⁊ ita nō hn̄t charitatem nec spem: sz dicūt illi qui sunt in inferno illd̄ Sap̄. v. Uirtutis quidē nullū signū valuim⁹ oñdere: in malignitate aūt nr̄a ꝯsumpti sum⁹. Talia dixerūt in inferno

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

hi qui peccauerūt. ¶ Scd̄s locus est purgatoriū in quo vadūt xp̄iani penitentes nō cōpleta pnia decedētes: ⁊ isti habent spem: vñ q̄uis habeāt fidē ⁊ charitatē ⁊ spem: tñ simpl'r habēt spem in respectu nostrū: qm̄ viuētes in hoc mūdo habent spem sz nō firmā qr pōt deficere. Multi em̄ habēt spem saluādi sz deficit illis: sz illis q̄ sunt in purgatorio nō pōt deficere spes: iō simpl'r habēt spem. Et iō Dauid loquēs in p̄sona illoꝝ dicit p̄s. iiij. In pace in idip̄m dormiam ⁊ requiescā: qm̄ tu ta dñe sing. i spe ꝯsti. me. dicit quātū ad corp⁹ qd̄ dormit nūc vsq̄ resurgat ⁊ excitetur in iudicio. dicit in idip̄m. i. firmiter sum in pace. dicit req̄escā quātū ad aīaz in purgatorio: nō tñ quantū ad tormēta sed quātū ad spem firmā ꝙ declarat vsq̄ sequēs. Qm̄ tu dñe singulariter in spe cōstituisti. i. simul cōstituisti me in spe. s. ꝙ post pactā pniam in purgatorio ibo ad paradisum: vñ cū aīe portate sunt ab angelo in ignē cū hābeāt magnā penā habent spem tñ exeūdi: qr illa pena non est nisi purgamētū aīe. iuxta illud Eccl'i. ij. In igne ꝓbat̄ aurū ⁊ argentū: hoīes v̄o receptibiles in camino humiliationis. Scd̄o habēt spem qr si iuuent̄ ab amicis hui⁹ mūdi exibūt citi⁹: vñ possunt multis modis iuuari maxime ꝑ missas ⁊ potissime si sacerdotes sint deuoti: quoniā si sint pctōres non ꝓsunt illis tm̄ qr dicit scriptura Joā. ix. Scim⁹ qm̄ pctōres de⁹ nō audit. Sed si q̄s dei cultor est ⁊ volūtatē eius facit hunc exaudit. ¶ Tertius locus est paradisus in quo manet charitas ⁊ nō fides: qr fides s̄m Aug. est credere qd̄ nō vides. Cū aūt in paradiso videant clare deū nō habēt fidē. Item nō habēt spem qr spes est de nō habitis sed habēdis. Cū aūt illi q̄ sunt in paradiso iam habeāt gloriā nō habēt spem q̄uis expectēt corporis glorificationē in resurrectione: sed ista expectatio nō est ꝓprie spes: qr gl'ia corpis nō est ꝓprie nisi gl'ia aīe ⁊ gl'ia aīe cōicat̄ corpi: quēadmodū candela illuminat lanternā: ita aīa illuminabit corpus: ergo nō habēt spem qr clare vident deū quē desiderabāt ⁊ videre sperabāt. vnde p̄s. xlvij. dicūt aīe btē. Sicut audiuim⁹ sic vidimus in ciuitate dei s̄m charitatē habent qm̄ habent supremū amorem ad deū ⁊ ad proximū: qr tātū gaudēt de eoꝝ gl'ia sicut de ꝓpria: ⁊ ita habēt charitatē q̄ semp est in ip̄is. Et ideo btūs Jo. loquēs de btis dicit. j. Jo. iiij. Deus in nobis manet ⁊ charitas in nobis ꝑfecta est. Habeamus ergo nos si nos volumus esse cum ipsis in paradiso charitatē ⁊ amorez in hoc mūdo vt cum alijs duab⁹ virtutibus fide. s. ⁊ spe possimus venire ad gloriam.

¶ De quattuor luminib⁹ necessarijs ad eundum ad paradisum.

Distinctio.xcix.

Lumina quattuor sunt necessaria ad eundum ad paradisum.
Primū lumen est intellectus naturalis.
Secundū lumen est doctrine spiritualis.
Tertiū lumen est gratie diuinalis.
Quartū lumen est exempli virtualis.

¶ Primū lumē est intellectus naturalis scz credere vnitatē dei quantū ad operationē. s. opari moral'r s̄m duo q̄ sufficiūt ad lumē intellectus naturalis. s. credere vnū deū solū ⁊ facere bonū moral'r cum oīb⁹. Ad cognoscēdū aūt monemur cuz scz videm⁹ rerū creationē mirabilē ordinationē ⁊ gubernationē mūdi tā ineffabilē ⁊c. vñ Paul⁹ ad Ro. j. Inuisibia em̄ ipsi⁹ dei a creatura mūdi ꝑ ea q̄ fctā sunt intellecta ꝯspiciunt̄: sempiterna q̄z eius virt⁹ ⁊ diuinitas ita vt sint inexcusabiles vñ ꝑ intellectū ⁊ effect⁹ deuenim⁹ ad cognitionē dei: inexcusabiles supple sūt q̄ nō credūt vnū deū. Per itellectū etiā possum⁹ scire quō moral'r bñ viuere ⁊ bonū agere debeam⁹: vñ cū videm⁹ mūdū bñ dispositū ⁊ ꝙ bñ regit̄ a deo possum⁹ cogitare ꝙ null⁹ dñs vult ꝙ vassalli ei⁹ ꝯhāt ei⁹ fed⁹ vl' habeāt ꝯsiliū cū iimicꝫ suis ⁊ ita sil'r de⁹ nō vult ꝙ cū demōib⁹ iimicꝫ suis habeam⁹ aliq̄ mō ꝯsiliū nec familiaritatē. Et hoc est primū p̄ceptū. De alijs preceptis ꝑ intellectū naturalē p̄nt sciri: ⁊ est vna auctoritas clara q̄ hoc dicit: vñ

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Dauid p̄s. iiij. Multi dicunt quis osten dit nobis bona: statiz subiungit. Signa tum est sup nos lumen vultus tui domi ne: dedisti letitiam in corde meo. q. d. qđ illi qui querunt hoc. s. quis ostendit nobis bona sunt stulti: qm̄ lumen vult⁹ tui i. claritatis diuine: signatum est sup nos ⁊ de hoc habet letitiam in corde: vbi nota ꝙ sunt in homine tres partes. Prima est in qua sunt membra corporis: ⁊ i ista non est lumen vultus claritatis diuine. Alia est pars altior que dicitur sensus animalitatis: ⁊ non est subtus istā lumē claritatis diuine. Alia est altior que dicitur mens: ⁊ in ista est lumen claritatis diuine. Et ita patet naturaliter quō per intellectum naturalez cognoscit̄ vnitas dei: ⁊ cognitio opeꝝ moralium: vñ Paulus ad Roma. ij. Cum em̄ gentes q̄ legē non habēt naturaliter ea que legis sunt faciunt eiusmodi legem non habētes ip̄i sibi sunt lex qui ostendunt op⁹ legis scriptum in cordibus suis testimonium reddente illis conscia ipsoꝝ. ¶ Scđz lumē est doctrine spūalis: vnde ꝑ lumē intellectus naturalis non possumus scire quid ſm veritatem fidei xp̄iane debemus credere cū per tale lumen non possimus deuenire ad cognitionē trinitatis: indigebimus lumine doctrine spūalis. s. predicationis xp̄i cū ipse diceret. j. Jo. v. Tres sunt qui testimonium dant in celo: pater verbum ⁊ spūsctūs: ⁊ hi tres vnuz sunt. Item non poterat scire ꝑ intellectum naturalem ꝙ deus esset incarnatus: sed scit̄ per lumen doctrine Jesu xp̄i qui dixit ad Philip. ij. Qui cuz in forma dei esset non rapinam arbitratus est esse se equalem deo: sed semetipsum exinaniuit formaz serui accipiens in silitudine hoīm fact⁹ ⁊ habitu inuentus vt homo. Itē cū non posset sciri naturaliter deū immutabilē ⁊ impassibilē voluisse pati ⁊ mori in humanitate indigebam⁹ doctrina spūali. s. illa q̄ dicit ad Phil. ij. Post humiliauit semetip̄m fact⁹ obediēs vsqꝫ ad mortem: mortē aūt crucis. Itē nō possem⁹ cognoscere naturalr̄ panē hostie trāssubstātiari in veꝝ corp⁹ xp̄i: xp̄s dedit nobis lumē doctrine spūalis: cum dicit Jo. vj. Caro mea vere est cib⁹: ⁊ sanguis me⁹ vere est potus. Et ita ptz quō lumē intellect⁹ naturalis nō erat sufficiēs ad sciendū veritates fidei xp̄iane. Et iō xp̄s tradidit nobis lumē spūale. Moralr̄ cū corpus xp̄i tangat̄ ⁊ tractet̄ sacerdotes id tractātes ⁊ tāgētes debēt viuere multū honeste ⁊ sancte ac deuote ⁊ nullū mēdaciū dicere qꝛ dicit btūs Ambro. ꝙ verbū sacerdotis aut veꝝ: aut sacrilegiū: nā tāta est dignitas: qꝛ dicit btūs Grego. in libro dialogorum. Quis fideliū dubiū hr̄e possit i illa īmolationis hora ad sacerdotis vocē celos aperiri: ⁊ angeloꝝ choros adesse. Itē ꝑ intellectū naturalē non possumus scire q̄d debeamus agere sacr̄aliter. Et iō xp̄s dedit nobis lumē doctrine spūalis: vnde non poterat sciri sacr̄m baptismi: ideo dedit nobis doctrinam Jo. iij. Nisi quis renatus fuerit ex aqua ⁊ spūsancto non pōt introire in re. dei. Item non poterat sciri sacr̄m confirmationis: iō xp̄us ostendit nobis cum dixit Apoca. vij. Signemus seruos dei nostri in frōtib⁹ eoꝝ dixit seruos dei. i. xp̄ianos. Itē nō poterimus scire q̄d debeam⁹ agere post pctm̄ cū baptism⁹ nō debeat iterari: qꝛ repñtat mortē xp̄i q̄ nō est mortuus nisi semel: vñ j. Pe. iij. Xp̄s semel ꝓ pctis nr̄is mortu⁹ est: iō indigebamus doctrina q̄ ostenderet q̄d agere debeam⁹. s. pniam. vñ xp̄s Matt. iiij. cepit p̄dicare ⁊ dicere. Pniam agite: appropinquabit em̄ regnū celoꝝ. Ista em̄ non poterant sciri ꝑ intellectuz naturalē: iō indigebam⁹ ad saluationez doctrina spūali. Et iō dixit de illis q̄ non poterant cape doctrinā spūalē. Joh. xij. Adhuc modicū lumen in vobis est. Ambulate dū lucez habetis: vt non tenebre vos cōprehendāt: dixit modicū lumen. s. intellectus naturalis qđ non pōt saluare: ideo dixit ambulate dum lucē habetis. s. in doctrina mea: ⁊ ita nō cōprehendent vos tenebre peccatoꝝ nec errorum. Et iō dixit iudeis in hunc modū: dom⁹ Jacob venite ⁊ ambulemus in lumine dei nr̄i. ¶ Tertiū lumē est lumē gr̄e diuinalis. Pro quo sciendū ꝙ qñ q̄s hz ire lōgam viā vbi sunt diuerse vie: si talis non iuerit alias ꝑ illā viā indiget ductore q̄

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

monstret sibi viā p exēplū: qr verba non sufficient: ita etiam q̄uis xp̄s daret doctrinaz p os: ⁊ verba tñ vlteriꝰ ostēdebat p exēplū viā eundi ad paradisum: iō si volumus illuc ire sequamur ip̄m: alꝰ nō intrabimus. Et ideo dicit Petrus. ij. ca. sue epl'e. j. Xp̄s passus est ꝓ nobis vobis relinquēs exēplum vt sequamini vestigia eius q̄ pctm̄ non fecit: vñ sunt diuerse vie eundi ad alium mundū quaꝝ vna ducit ad infernū. s. supbia. Alia ducit ad paradisum que dr̄ humilitas: ⁊ hāc ostēdit nobis xp̄s cū dicit Matt. xj. Discite a me qr mitis sum ⁊ humilis corde: ⁊ inuenietis requiez aīabꝰ vestris: si ergo velimꝰ venire ad paradisum sequamur viā suaz: vñ vie q̄ ducūt ad infernū sunt supbia ⁊ vanitas: auaritia ⁊ cupiditas: ira ⁊ iniq̄tas: luxuria ⁊ carnalitas: gula ⁊ gulositas: inuidia ⁊ otiositas: vie aūt q̄ ducūt ad paradisum sunt humilitas: largitas: cōcordia: castitas: sobrietas: charitas: diligētia: si ergo volumꝰ ire ad paradisuz sequamur xp̄m p istas vias quas ipse ambulauit: ⁊ quas exēplo nos docuit ⁊ ostēdit: ⁊ ita ibimꝰ de directo ⁊ nō vadamus p vias supbie ⁊c. q̄ ducūt ad infernuz: he em̄ vie sunt vie brutoꝝ q̄bꝰ hō fit silis: cū sequit̄ viā illoꝝ. vñ Dauid p̄s. xlviij. Hō cū in honore eēt nō intellexit: cōparatꝰ ē iumētis insipientibꝰ ⁊ silis factꝰ est illis: vbi dicit btūs Bernard. An nō oī bestia bestialior tibi videt̄ hō rōne vigēs ⁊ non rōne vtēs. Sequamur ergo xp̄m q̄ dedit nobis lumē exēpli virtualis. ptz p duas auctoritates. Prima est Jacob p̄riarche q̄ dicit ꝓphice xp̄o Gene. xxiij. Precedat dñs meꝰ añ seruū suū: ⁊ ego se. pau. vest. eius. Alia v̄o auctoritas est Lu. ij. Uiderūt oculi mei salutare tuū: qd̄ pasti añ faciē oīm po. lumē ad reuela. gen. ¶ Quartū lumē est lumē exēpli virtualis: ⁊ istud est necessariū q̄m tria p̄ma nō ducūt ad paradisum: nisi istud sit in psona q̄ vult ire ad paradisum: vñ illud lumē est in aīa qd̄ ē supnaturale ⁊ infusū a deo: ⁊ illud lumē facit tria q̄ nullū alioꝝ triū luminuz facit. Primū qd̄ facit est ꝙ illuminat intellectū naturalez p sapiam ⁊ inflāmat ⁊ inclinat volūtatē: ⁊ iuuat ad vitandū mala ⁊ pericula huius mundi: istud enim ducit ad paradisum: ⁊ iō posito ꝙ quis hēat ista tria prima sine isto nō pōt ambulare cñ xp̄o. Et iō Job. xxiiij. Ipsi fuerūt rebelles lumini nescierūt vias eius nec reuersi sunt p semitas illiꝰ: dicit Rebelles lumini. s. gr̄e diuīe: q̄uis habeat tria prima. Et iō dicit Esa. lx. cap̄. Surge illu. hie. qr ve. lu. tu. ⁊ glo. do. su. te or. est: ⁊ ambu. gen. in lu. tuo. Ambulemꝰ ergo in istis luminibus vt tandem habeamꝰ lumen glorie. Quod nobis ⁊c.

¶ De sex excellentijs quas habet virgo Maria que continentur in aue maria.

Distinctio.c.

Maria sex hz excellētias que continent̄ in aue maria.

Prima ē clara puritas qñ dicimus aue maria.

Scda est omnis sanctitas qñ dicimus gratia plena.

Tertia est alba dignitas: qñ dicimꝰ dominus tecum.

Quarta est magna pietas. qñ dicimꝰ benedicta tu in mulieribus.

Quinta est plena vtilitas: qñ dicimꝰ fructus ventris tui Jesus.

Sexta est larga charitas: qñ dicimꝰ ora pro nobis peccatoribus.

¶ Prima ḡ excellentia v̄ginis Marie dr̄ clara puritas qr nūq̄ habuit pctm̄: nullus aūt p̄us fuit q̄ nō peccauerit nisi ip̄a q̄ nūq̄ peccauit. Et iō sup oēs fuit clara in puritate: q̄ propter spūsscūs de ea philocapiꝰ: sicut aliq̄s mūdanꝰ de muliere pulchra ⁊ sine macula p os Salomonis fecit vnā cātilenā de ea. s. cātica cāticoꝝ in q̄ dicit cap̄. iiij. Tota pul. es ami. me. ⁊ macu. nō est in te: vocat ip̄am pulchram ter ꝓpter triplicē puritatē. s. cordis: siue cogitatiōis oris ⁊ opis: ⁊ istā excellētiam ei p̄ñtamꝰ qñ dicimꝰ aue maria sz subtiliter: vñ a capit̄ ꝓ sine ⁊ ve est ibi positū ꝓ pctō qr colter dr̄ pctōri ve. vñ Hier. i oro ne q̄ ponit̄ post lamētatiōes: ⁊ est s̄m aliquos ꝓlogꝰ in librū Baruch dicit: ve nobis q̄ peccauimꝰ. Itē Esa. j. Ue gēti peccatrici ppl'o graui iniq̄tate semini neq̄ s̄

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

lijs sceleratis dereliq̄rūt dñm blasphemauerūt sctm̄ isr̄l ab alienati sunt retrorsum: ista dicunt pctōres q̄n ventunt ad portā paradisi: q; vn⁹ pctōr bñ pōt ventre ad portā paradisi. vt ptz Lu. xvij. Vñe dñe api nobis. Quib⁹ rndit xp̄s dm pctā eoꝝ s. q̄ murmurant in pdicta auctoritate Esa. vñ p hoc qđ dixit ve gēti peccatrici: significat supbos ꝛ supbia est sup oia pctā: p vsurarijs ppō grauit in q̄tate. i. sine eq̄tate sicut sūt vsurarij sed bñ cū fraude: p luxuriosis dixit semini neqū: p inuidis dixit sceleratis: q; q̄ inuidus est diffamat ꝛ fingit se amicū ꝛ est inimicus: p gulosis dixit ve q̄ dereliq̄runt dñm: ꝛ rō est q; xp̄s tūcunq; hō sit sctūs si nō refrenet os fiet vnus magn⁹ pctōr: p tracūdis dixit blasphemauerunt sanctū isr̄l: p hoc qđ dixit abierūt retrorsum intelligit accidia: q; accidiosi vadūt retrorsum p negligētiaz in spūalib⁹. Et ita pz ꝑ istas duas auctoritates q̄ p ve intelligit pctm̄. Et iō dicimus Marie q̄ nūq̄ fuit ve. i. pctm̄: cum dicimus aue maria: quasi dicam⁹: o virgo Maria vos estis aue. i. sine pctō. Et hoc plz multū ꝟgini marie: vbi nota miraculū qđ est in libro q̄ dr̄ mariale de q̄dā nobili q̄dē gñe sed grosso ꝛ rustico intellectu q̄m numq̄ potuit addiscere nisi aue maria ꝛ nihil vltra. Et istud coram ymaginib⁹ btē marie mane ꝛ sero multum deuote dicebat: q̄ cū obijsset expulsus est a ꝓlato de sepultura. Cū nesciret pr̄ nr̄ credens illū esse dānatū. Et sepultus est in quodā prato. Et mane i tumulo erūt rami lilij cū folijs. Et in quodā folio erat scriptū lr̄is aureis aue maria. Qui videtes istud remouerūt terrā ꝛ inuenerunt radices illius in lingua radicatos: acceperūt q̄ corpus ꝛ sicut sanctū tenuerunt ip̄m: ideo habeat in deuotiōe illud verbū aue maria: salutando eā mane ꝛ sero. Et cū videbit etiā eius ymago salutet: dicēdo aue maria. Ad qđ videt nos inducere beat⁹ Paulus ad Ro. xvj. dicēs. Salutate mariā q̄ multū laborabit in vobis. ¶ Scđa excellētia est o mīs scītas siue plenitudo gr̄e ꝛ scītatis: q̄m multi sancti habuerūt singulares gr̄as: sicut aliq; pietatē ꝛ miam cū videt desolatos: ꝛ nō habuerūt nec hñt rigorē iustitie: nō nō habuerūt plenitudinē gr̄e. Aliq; qui seruāt rigorē iustitie sed nō hñt pietatē. Aliq; sunt deuoti sed ignorantes: et iō nō hñt plenitudinē gr̄e. Aliq; vero sūt sapientes ꝛ scientes sicut ꝑ ꝛ magr̄i: illi bonū est magna gr̄a q̄m ois sapia a dño deo est. Eccl̄i. j. Sed tm̄ sunt in denoti: q; vbi maior scia ibi maior supbia. Multi sunt ꝟgines sed supbi ꝓpter ꝟginitatē. Aliq; sunt humiles sed maxime pctōres: humiles sunt q̄. s. vellet hr̄e mulieres et humiliāt se illis. vñ ad Ephes. iij. Unicuiq; nr̄m data est gr̄a sm̄ mēsurā donationis xp̄i: virgo maria hz oēs gr̄as nos aūt singulares. vñ dicit Paul⁹. j. ad Cor. xij. Diuisiones gr̄az sunt idē aūt spūs. Et deludit diuidēs singulis prout vult. Virgo aūt Maria hz oēm plenitudinē gr̄az. iō dixit btūs Bernar. bñ gr̄a plena: nā de plenitudine eius oēs accepimus gr̄az: ꝑ gr̄a accepim⁹ gr̄az. i. de gr̄a marie. Cū ergo ipsa sit plena gr̄e faciamus taliter. Et sic nos disponamus qđ acceptamus gr̄am a gratia marie: sicut beatus Bernar. dixit supra. Itez subdit postea Bernardus: ceteris em̄ sanctis ꝑ partes data est gr̄a: sed in vobis virgine maria tota se infundit gratie plenitudo.

¶ Tertia excellētia ē alta dignitas: q̄m nulla creatura pura ē ita digna sicut virgo maria: nec crux xp̄i q̄ aūq; xp̄s crucifigerēt in ea erat quedā pontilla i quodā torrente: q̄ est iuxta hierl̄m: ꝛ de illa pontilla fuit facta crux xp̄i que modo est ita digna q̄ si possemus hr̄e tantā ptē quantum est granū milij: si tñ essemus certi q̄ esset de vera cruce esset magnū tocale: q; multe sunt falsitates in hoc mundo: dicēdo aliqs fustes esse de cruce xp̄i ꝛ nō sunt: tāta est dignitas illius crucis quāta est tumuli xp̄i: qua m̄ etiā corporaliter sup que ponit corpus xp̄i: nō caueāt ne tāgant siue lauent nisi a sacerdotibus. Itē magna est dignitas calicis: ideo nō bibat in eo nisi sanguis vel vinum post cōtionem. Als vide hystoriam Dañ. v. q̄ Balthasar potauit in vase tēpli hierl̄m. Ex quo ergo ista q̄ sunt creature sensibles ꝛ humane sunt tante dignitatis ꝑ

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

pter ꝓpinquitatē ad xp̄m: ⁊ ꝓpter tactuꝫ quātomagis xp̄iani: vñ q̄libet pōt se approximare xp̄o: primo ꝑ intellectū ꝯtemplādo ⁊ applicādo memoriā: ītellectū et voluntatē: ⁊ q̄nq̄ sensus. s. audiendo: loquendo de deo ⁊ corpus ꝑ pn̄iam. Et applicat ad deū. Et iō dicit Paul⁹ ad Coll. j. Gratias agentes deo ⁊ patri q̄ dignos nos fecit in partem sortis sanctoꝝ in lumine: qui eripuit nos de ptāte tenebraꝝ ⁊ transtu. in reg. filij dilectionis sue. Cuꝫ ergo magna dignitas sit nobis q̄ appropinquamus deo vt dictum est quātomagis virgini Marie in qua sumpsit carnē suam a qua vestiuit se dn̄s. Et ideo sup omnes hꝫ altā dignitatē: ideo dixit: dn̄s tecum. Ideo dicit Bernar. ꝙ angel⁹ dixit marie dn̄s tecum. s. dixit Bernardus plusq̄ mecuꝫ. i. plusq̄ cū angelo vel alia creatura: ⁊ placet istud verbū magis q̄ quodlibet aliud: vt dicit sanctus Tho. Iō multi deuoti iterant ter verbū istud ad deuotandum ꝙ sup tres conditiōes xp̄us fuit cum virgine Maria. Repn̄tat enim per primuꝫ dn̄s tecum excellentia quam hꝫ virgo maria ꝑ appropinquationem ad xp̄m sup sanctos veteris testamenti: ꝑ secūdū sup sanctos noui testamenti huius mūdi: per tertiū sup angelos qui sunt in gloria. Et ideo. ij. Re. vij. dicitur. Oē qd̄ est in corde tuo: vade ⁊ fac qm̄ dn̄s tecum est: ideo d̄r dn̄s tecum. s. in corde per dilectionē: ⁊ ita de alijs sensibus. ¶ Quarta excellentia est magna pietas q̄ notatur cū d̄r benedicta tu ī mulieribus: vnde per Euam mortuuꝫ fuit genus. s. qn̄ serpens ⁊c. Uide hystoriam quō eua comedit: ⁊ postea dixit viro qd̄ comederet: ipse vero nolebat comedere. Tunc ipsa dixit ad modum mulierum: ha vos non diligitis me sicut dicitis: qꝛ non vultis comedere ꝓpter me modicū cibū. Et ista ꝓpt̄ īportunitatez mulieris nolens eam contristari comedit: ip̄e aūt non fuit deceptus sicut Eua: vnde dicit beatus Augu. Adam non fuit seductus sicut eua: sed qꝛ nolunt contristari suas delitias: ⁊ ideo ipsa fuit cā totius mali. vnde Eccli. xxv. A muliere initiū factuꝫ est peccati: ⁊ per illam omnes morimur. Et ideo ante aduentū xp̄i qn̄ aliquis habebat infirmitatem maledicebat mulieres: sed post incarnationem xp̄i remota est a mulieribus maledictio ꝑ virginez. Et ratio est qꝛ maius est bonū qd̄ habuimus per virginē mariā q̄ sit dānum qd̄ habuimus per euā: vñ per euā ꝑdidim⁹ paradisum terrestrem: ꝑ virginē mariā habemus paradisum celestē q̄ preualet. per euā perdidimus dei gr̄am: ꝑ virginē mariam habuimus deum factuꝫ hominem ⁊c. Ideo si quis mō maledicat mulieres possunt ipse dicere: quare maledicitis nobis cū maius sit bonuꝫ qd̄ habetur per mulierē q̄ malū: iō cū illud bonum habitū sit per virginē mariā ꝑ magnam pietatez: iō dicimus benedicta tu in mulieribus. Et ideo mulieres cū sint honorate ꝑ ipsam debent eam venerari ipsaꝫ immitando non portando cornua in capite: sicut capre cum ipsa nollet portare ornamēta in capite: nec sil̄r caudas in vestib⁹: pn̄t tñ ornari sicut dicit Paulus. j. ad Thimo. ij. Mulieres in habitu ornato cum verecundia ⁊ sobrietate: ornantes se non in tortis crinibus: nec auro: nec margaritis: vel veste preciosa: sed quod decet mulieres promittentes pietatez per bona opera. Ornari vero possunt ⁊ debēt cum verecundia nō mōstrādo mammillas: nec portando habitum meretricum: sed cum mensura. vñ nō decet mulierem rustici vestiri nec ornari sicut mulierem burgensis. Itē nec vxorez burgensis sicut vxorem militis ⁊c. ergo caueant. Et ita erunt benedicte cum virgine maria ⁊ benedicent illi: iuxta illud quod allegorice dicitur de virgine. Gen̄. xxxiij. Hoc ꝓ benedictiōe mea beatā q̄ me dicent mulieres. ¶ Quinta excellentia est plena vtilitas cū d̄r: benedict⁹ fructus ventris tui Jesus: vñ ille fruct⁹ diceretur vtilis ad plenum per quē oēs infirmitates sanarētur. Et ideo furce dicuntur vtiles ⁊ benedicte propter iustitiam q̄ est medicina hominum: sine qua nullus secure viueret. Et ideo quidam sanctus homo cum videret patibulum amoto caputio: quemadmoduꝫ salutatur crux ita salutabat ipse furcas: dicens

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

illud Sap̄. xiiij. Benedictū lignū in quo fit iustitia. Et ideo si quis fructꝰ propter sanitatem quā confert dr̄ benedictus: et arbor portās illū fructum dr̄ vtilis. Ideo in virgine Maria habemus plenā vtilitatem: qr̄ per fructū ventris sui habemꝰ omnē vtilitatem. s. per Jesum christū in quo omnes infirmitates ⁊ lāguores curantur: siue sit infirmitas capitis vel sit lunaticus vel demoniacus vel aliud qd̄cūq; malū: supposito hoc nomine Jesus cū cruce statim si sanitas sit vtilis anime sanabitur: quod nō est melior medicina isto noīe: vnde ad Phil. ij. Dedit illi nomen qd̄ est super omne nomē. Nec enim est aliud nomē sub celo datū hominibꝰ: in quo oporteat nos saluos fieri. Quinimmo si bruta habeant infirmitatē sanabuntur per illud nomen Jesus: ideo ad ipsum in oībus necessitatibus recurramus siue in infirmitatibꝰ siue in languoribus siue ꝓ brutis: vnde Ps̄. xxxv. Homines ⁊ iumēta saluabis dn̄e. Unde audiant Judei quoddā notabile: qr̄ Judei in eorum biblia in. v. Ps̄. dicunt illud nomen Jesus. s. vbi nos dicimꝰ Ps̄. l. Redde mihi letitiam salutaris tui: ibi habēt Judei. Redde mihi letitiā nominis tui. Itē in Ps̄. lxxviij. vbi dicimus. Adiuua nos deus salutaris noster: ⁊ propter gloriam nominis tui dn̄e libera nos: habēt Hebrei Adiuua nos deus Jesus noster. Itez Ps̄. xlviij. vbi nos dicimus. Uenite exultemus dn̄o iubilemus deo salutari nostro: habent Hebrei. Uenite exultemꝰ dn̄o iubilemus deo Jesu nostro. Itez in Ps̄. lxxxiiij. vbi nos dicimus. Conuerte nos deꝰ salutaris noster: Hebrei habent Conuerte nos deus Jesus noster. Itē in Ps̄. cxlix. vbi nos habemus. Exultabit mansuetos in salutē. Judei habent exultabit mā̄suetos in Jesum. Ponitur autē quinquies in psalterio. Ad denotādum ꝙ per quinq; vulnera xp̄i saluati sumus. Iste ergo est fructꝰ de quo dicit Paulus ad Roma. vj. Habetis fructum vestrū in sanctificationē: finem vero vitā eternā: dicit sanctificationē non solū corporū curationē: sed etiam animarū sanctificationem. Quia si quis nō possit habere contritionē vel si habet inuidiā si vadat ante crucifixum ⁊ faciat crucē sup̄ cor dicendo Jesus: statim habebit cōtritionem et dabit molliciē inuidie. Et istud extrahit ab euāgelistis qui dicūt ꝙ in morte cum ipse Jesus esset in cruce petre scisse sunt: per q̄ denotātur corda dura sicut lapis.

¶ Sexta excellētia est larga charitas cū dr̄ Sancta Maria ora ꝓ nobis pctōribꝰ. Ubi sciēdum ꝙ ista oratio siue salutātio a tribꝰ fuit cōposita. s. ab angelo Gabriele qui posuit Aue Maria gr̄a plena dn̄s tecū. Benedicta tu in mulieribꝰ. Non tamē dicit Aue Maria gratia qr̄ erat cum ipso: ⁊ ideo non oportebat noīare. Elizabeth dicit Benedictus fructꝰ vētris tui: nō tamen Jesus cū nondū esset ita nominatus. Sed ecclesia cōueniēter addidit Jesus. illud autē qd̄ sequitur Sctā Maria mater dei ora ꝓ nobis pctōribus q̄libet addidit ad suū placitū. Et bene orat pro nobis qnotidie cū magna charitate qr̄ alias iam mūdus esset defunctus. Et ideo dicit beatꝰ Bernardus in quadam prosa. nec abhorres pctōres vsq; respice: ergo precemur ipsaz deuote qr̄ nūq̄ obturbabit aures ad preces pctōꝝ. Ubi nota exēplum cuiusdā viri qui mortuꝰ fuit in pctō mortali. Sed in vita qualibet die deuote salutabat virginē Mariā. Cūq; delatus est ad iudiciū accusatꝰ est multipliciter a demonibus. Et interrogatꝰ est bonus angelus a xp̄o vtrū dicerēt verū. Qui respōdit ꝙ nō poterat negare. Tūc illa anima pie respiciebat beatā virginē Mariā quasi dicēdo ꝙ nō habebat vllū refugiū nisi in ipsa. Et tūc virgo Maria dicit fili mi: ponātur bona ⁊ mala in statera: ⁊ ita factū est: et plus pōderauerūt mala q̄ bona: ꝙ vidēs virgo Maria posuit manū a parte bonoꝝ: ⁊ fecit ponderare bona. Quod videntes demones dixerūt Christo. Dn̄e non videtis quomodo mater vestra impedit iustitiā vestrā: et tūc Christus respexit virginem Mariam et dicit. O mater mea verum dicūt isti. Cui virgo Maria respōdit. O fili mi vos bene scitis ꝙ cor meū non potest pati ꝙ aliquis qui me deuote salutauerit dānetur. Tūc dixit Christus: quid ergo

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

faciendum? O dicit virgo Maria: fili mi seruet iustitia vestra que dicit ꝙ omnis qui finaliter moritur damnet. Tamē fili mi anima ista reuertat ad corpus ⁊ aget penitentiā. Cui dixit Christꝰ mater mea placet mihi amore vestri: et ita factū est. Et finaliter peracta penitētia saluatꝰ est patet ergo quō in ea est larga charitas. Et ita possumꝰ dicere beate Marie virgini illud verbū Judich. viij. Ora ꝓ nobis: quoniā mulier sancta es et timens deum ⁊ letemur cū eius filio Jesu Christo in celesti palatio ⁊c.

¶ De virgine Maria que inuenta est pregnans tribus modis.

Distinctio.cj.

Maria virgo inuenta est pregnās tribus modis.
Primo experiētia sensuali.
Scdo sapientia diuinali.
Tertio excellentia speciali.

¶ Dico primo ꝙ virgo Maria inuenta est pregnās experientia sensuali. Pro cuius declaratione adducatur auctoritas phica: sensus nō decipitur circa propriū obiectū. Et maxime visus q̄ plures rerū differētias nobis ostēdit. Non ergo decipit experiētia sensualis: sed semper dicit verū nisi sit aliqd impedimentū. Et ideo in iudicio humano credit illis qui viderūt aliquid fieri cum perhiberēt testimoniū de illo. Et ideo xp̄s loquens Judeis nolentibꝰ credere dicit Jo. iij. Qd scimꝰ loquimur: ⁊ qd vidimꝰ testamur: ⁊ testimoniū nostrū non accipitis. Cū igit xp̄s ꝯceptus fuisset in parua quātitate ⁊ fuit corpus immediate formatū ⁊ organizatū in vtero v̄tute spūssancti et infusa aīa fuit ⁊ vnita diuinitas. Et fuit verus deꝰ et verus hō: ⁊ ita cū esset paruus nō fecit statim vterū v̄ginis tumescere. Sz paulatim dū incepit crescere cepit etiā vēter surgere et ingrossari. Et qn̄ mater beate Marie virginis vidit turbata est: ⁊ querebat ab ea an esset infirma vel hydropica. Cui respōdebat btā virgo Maria ꝙ non: ergo dicebat mater qd est hoc ꝙ vēter tuus ingrossat. Rn̄debat virgo Maria ꝙ nō curaret qm̄ erat ex dei grā: et nō haberet aliquā malā suspicionē. Cui respōdit mater ꝙ nō suspicabat aliqd mali cōfidēs de sanctitate sua. Et ita beata virgo Maria noluit declarare secretum suū: ⁊ ideo dr Mat. j. Cū esset despōsata mater Jesu Maria Joseph anteq̄ cōuenirēt inuenta est in vtero habēs de spūsancto. Et cum virgo Maria sentiret se grossam nō audebat exire in publicū sed manebat in camera. Cū autē post aliqd tēpus venisset Joseph: qui etiā erat v̄go qm̄ statim post matrimoniū ambo vouerūt virginitatē ⁊ vidit vxorē suā pregnātem suspirauit ⁊ doluit. Et possumꝰ cogitare ꝙ petiuit a matre Anna qd poterat illud esse an: s. esset infirma vel quid hoc eēt: qm̄ credebat accepisse sanctiorē mulierē totius mūdi ⁊ vere ita erat. Que respōdit ꝙ nō erat infirma attamē non haberet aliquā malā suspicionē. Rn̄dit Joseph ꝙ non habebat sed mirabat sine tactu viri. Et dicit Bern̄. ꝙ cor Joseph erat inter duas mollas q̄ stringebant sibi cor intantū ꝙ nō poterat abstinere q̄n fieret vna molla erat sanctitas Marie qr non poterat credere illā peccasse. Alia molla erat ꝙ cogitabat ꝙ nō poterat fieri ꝑ naturā ꝙ concepisset. Et videbat etiā ꝙ signa male mulieris non erant in virgine Maria que sunt septem: scz

Primū est indeuotio cordis.
Secūdum est garrulitas oris.
Tertium incōpositio corporis.
Quartum ingurgitatio ventris.
Quintum otiositas operis.
Sextum signum est vanitas ornatus.
Septimū est despectio viri.

¶ Primū ergo quare mulier non seruat a pctō est indeuotio cordis: qm̄ nisi habeat deuotionem ⁊ recurrat ad deū. s. ad illiꝰ timorē statim cadit cū muliat. s. ad pctm̄. Et ideo dicit scriptura Prouer. vl. Fallax grā ⁊ vana est pulchritudo: mulier timēs deū ipsa laudabit. Istud autē signū nō erat in v̄gine Maria qm̄ semꝑ orabat: ⁊ anteq̄ venire vellet ad mēsam vel ad prādium vocabat bis vel ter. Et existēs in mēsa semꝑ cōtēplabat. ¶ Secundū signū est garrulitas qn̄ nō faciūt nisi loqui: ⁊ qn̄ maritus dicit vnū verbū

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ipsa dicit quattuor: ⁊ qñ marit⁹ dicit buf: ipsa dicit baf: v̄go aũt Maria modicũ loquebat̃. Et ideo imago ipsi⁹ quã beatus Lucas fecit hz paruũ os et magnũ oculũ: ad denotãdũ ꝙ habebat magnũ oculũ intellect⁹ ad contẽplandũ ⁊ paruũ os ad loquendũ: vñ Luce.xx. Maria aũt cõseruabat oĩa verba hec cõferẽs in corde suo: dicit conseruabat nõ proferebat ⁊c. ¶ Tertiũ signũ est incõpositio corporis videlz qñ est vaga et respicit ꝑ fenestras et libẽter tripudiat ⁊ nõ põt quiescere in vno loco. Et illud signũ nõ habuit beata virgo Maria qꝛ semꝑ stabat clausa ĩ domo dei vel in domo ꝓpria ⁊c. ¶ Quartũ signũ est ingurgitatio vẽtris. s. qñ est gula: ⁊ gulosus est cõiter luxuriosus: virgo aũt Maria nõ habuit istud signũ sz abstinebat se q̃tidie ⁊ ieiunabat multotiẽs in pane ⁊ aq̃. Quapropter Joseph nõ poterat credere malũ aliqd̃ in ea esse. Non em̃ erat vt hi de q̃b⁹ dicit Osee.iiij. Cõedent ⁊ nõ saturabuntur fornicati sunt ⁊ nõ cessauerũt: dicit comedẽt ⁊ nõ saturabũt̃ qꝛ post prãdiũ statim parãt cenã ⁊c. ¶ Quintũ signũ est otiositas opis quia mulier otiosa libenter peccabit: iuxta dictũ beati Bern̄. Otiositas est mr̃ vitiorũ ⁊ nouerca virtutũ. Et ideo hortat̃ beat⁹ Hiero.di. Semꝑ aliq̃d boni facito vt te demon inueniat occupatũ: v̄go aũt Maria nunq̃ erat otiosa. Simil̃r dicit beat⁹ Hiero. ꝙ in media nocte surgebat: iuxta illud dictũ Dauid Ps̃.cxviij. Media nocte surgebã ad confitendum tibi. Et in die occupabat se in trib⁹ operibus: quia nebat: vel suebat vel texebat. ¶ Sextum signũ est vanitas ornat⁹ vt qñ speculant̃ et induunt̃ vestib⁹ varijs. Non faciebat ita v̄go Maria: qm̃ qñ Anna que erat diues faciebat ei vestẽ sericeã vel auream vel coccineam nõ induebat nisi infra domũ: sed curabat tm̃ de ornatu aĩe: iuxta dictũ Dauid loquẽtis de ipsa Ps̃. xliiij. Oĩs gloria eius filie regis abintus. q.d. oĩs gloria eius. s. virginis Marie q̃ erat filia regis Dauid: erat abintus. s. in aĩa nõ extra. s. in corpore. ¶ Septimũ signũ est despectio viri: qꝛ statim qñ aliuas mulier incipit amare virũ statim despicit virũ suũ: sed virgo viruz suũ Joseph ligni fabrũ ⁊ pauperẽ habebat in tãta reuerẽtia ꝙ nunq̃ fuit mulier que in tãta reuerẽtia haberet virũ suum: et ista erat vna molla. Alia qꝛ naturaliter nõ poterat eẽ pregnãs: ⁊ qꝛ vir debebat accusare malam vxorẽ erat tristis: ⁊ ideo cũ ipsa esset sanctissima noluit accusare eã. Sed cogitauit fugere ĩ desertũ ⁊ viuere solus: vñ dicit euãgelium Mat.j. Joseph autẽ vir ei⁹ cũ esset iust⁹ ⁊ nollet eã traducere: voluit occulte dimittere eã. Et fuit cõpleta ꝓphetia q̃ apparet q̃si facta ꝑ Joseph q̃ dicit per hũc modũ Ps̃.liiij. Timor ⁊ tremor venerũt sup me: ⁊ cõtexerunt me tenebre. Et dixi: q̃s dabit mihi pẽnas sicut colũbe: ⁊ volabo ⁊ quiescã. ¶ Scd̃s modus quõ v̄go Maria fuit inuẽta p̃gnãs fuit sapiẽtia diuinalis qm̃ nõ poterat sciri nisi deus reuelasset: secreta em̃ diuina nõ sciunt̃ nisi reuelẽtur: iuxta illud.j. ad Cor.ij. Que dei sũt nemo cognouit nisi spũs dei. Cui concordat alia auctoritas Sap̃.ix. Sensuz tuũ q̃s sciet nisi tu dederis sapientiã ⁊ miseris spm̃sanctũ tuũ de altissimis: cũ ergo secretũ impositũ esset quõ virgo poterat cõcipere nec põt dari experiẽtia sil̃is in natura. Non erat alia ratio nisi illa q̃ ponit̃ Matt.xj. Ita pater qm̃ sic fuit placitũ ante te. Ideo Joseph cõsiderãs illud voluit fugere: sed tamen quesiuit ante consiliũ in corde suo a deo dicẽs. Dñe vos dedisti mihi tã sanctam mulierẽ in vxorẽ in qua tñ ego cõfundor deris mihi cõsiliũ quid debeo facere: vñ tenuit cõsiliũ beati Jaco.in.j.c. sue epte. Si q̃s vestrũ indiget sapiẽtia postulet a deo qui dat oĩbus: verũtamẽ põt notari ꝙ nõ iuit ad sortilegos ꝑ veritate scienda sed ad deũ. Et ideo rogauit deum vt ostẽderet q̃d deberet agere. Et similiter virgo Maria rogauit filium suũ existentem in ventre vt reuelaret illud viro ne ip̃a diffamaretur ⁊ ne vir tristaret̃. Cum vir vellet eã dimittere. Et tunc angelus apparuit ĩ nocte Joseph. Et dixit illi. Joseph fili Dauid noli timere accipe Mariam cõiugem tuã. Quod enim in ea natum est de spiritu sancto est pariet aũt filiũ et vocabis nomen eius Jesum: dixit

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

angelus Joseph: recorderis illius ꝓphete Esa.vij.dicētis. Eccevirgo concipiet et pariet filium:et vocabitur nomē eius emanuel.i. erit deꝰ et homo qꝫ emanuel interpretat nobiscum deus. Et similiter reuelauit angelus Anne. Sed queritur quare virgo Maria nō dixit eis. Dicitur ꝙ tanta erat inspicio ꝙ non credidissent ei. Item qꝫ secretū nunqꝫ debet reuelari nisi de voluntate illius qui misit secretū vel dixit:ideo virgo Maria noluit reuelare:qꝫ dicit scriptura Thob.xij. Sacramentū regis abscōdere bonū est. Opera aūt dei reuelare ⁊ confiteri honorificum est.In hoc habēt documētum sancti quibus fiunt reuelationes ꝙ nō debēt dicere. Ideo virgo Maria nolens offendere deū noluit reuelare nisi postq̄ angelus reuelauerat. Et iste est scōs modus quō virgo Maria fuit cognita habēs in vtero filiuꝫ dei.s.per reuelationē diuinam.

¶Tertius modus quō cognitū fuit virginē esse prægnantē fuit excellēta specialis. Pro quo sciendū ꝙ post incarnationē filij dei vultus virginis erat ita splendēs ꝙ nō poterat bene respici a Joseph: intantū ꝙ dicit euangelū Mat.j.ꝙ Joseph nō cognoscebat eam donec peperit filium suū primogenitum. Et nō immerito in vultu splēdebat cum haberet deū intra se:quia dicit beatus Paulus.ij.ad Cor.iij. Si enim ministratio mortis literis deformata in lapidibꝰ fuit in gloria ita vt nō possent intendere filij Israel in faciem Moysi propter gloriā vultus eius que euacuatur quomodo non magis ministratio spiritus erit in gloria. Moysi enim inerat tanta claritas ꝙ videbatur facies eius cornuta:tamen non habebat cornua:sed erant radij claritatis. Exoð.xxxiij. Cum igitur sic splenderet facies propter hoc quia cum eo fuerat locutus deus:multomagis debebat splendere facies virginis infra cuiꝰ vterum erat deus. Et ideo cognoscebatur in claritate faciei ꝙ erat prægnans filij dei speciali excellentia. Et cogitandū est hic quomodo Joseph post reuelationē angeli petebat veniā virgini Marie: de hoc ꝙ habuerat malā suspicionē. Et cū virgo Maria esset etiā humillima etiaꝫ petebat veniā ipsi Joseph cū filio in vna domo. Et ideo si velimꝰ habere Mariā Joseph ⁊ xpm faciamus sicut quidā bonus homo diues q̄ quolibet anno in die natiuitatis dñi inuitabat vnū virū anti quū in memoriā Joseph et mulierē cum filio suo paruo:⁊ dabat eis prandiū bonū. Cui virgo Maria statim post mortē apparuit et reddidit sibi grās de eo ꝙ ꝓ ipsa ⁊ filio suo fecerat:et portauit animā eius ad gloriā:faciamꝰ ergo nos isto mō qm̄ dicit xps Mat.xxv. Amē dico vobis q̄diu fecistis vni ex his fratribꝰ meis mi nimis mihi fecistis. Sz tñ multi pessime faciūt qꝫ illud qō dare debebant ludūt: negātes ⁊ blasphemantes deū:ergo conuertant ⁊ qō ludere vellent largiant ad honorē dei ⁊ virginis Marie et Joseph vt post mortem possint esse in gloria. Ad quā gloriam nos perducat ⁊c.

¶De decem modis quibus medici sanant infirmitates.

Distinctio.cij.

MEdici sanant infirmitates decē modis sc̄z
Primo per sudorem.
Secundo per vomitum.
Tertio per strictam viā.
Quarto per vnguentum.
Quinto per flebothomiam.
Sexto per cauterium.
Septimo per clisterium.
Octauo per dozmitionem.
Nono per exercitium corporis.
Decimo per purgam.

Ita christus moraliter sanat per
Contritionem.
Confessionem.
Propositum non redeundi.
Orationem.
Damnorū restitutionē vel elemosynā.
Tribulationem datam a christo.
Iniurtārum remissionem.
Celebrationem diei dominice.
Afflictionem penitentialem.
Eucharistie cōmunionem.

¶Primo enim medici sanāt per sudorē: ita etiā xps dādo lachrymas p̄ penitentiā

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

vnde infirm⁹ ꝓuocat̄ ad sudorē per co-
operimentū: ita etiam peccator ꝓuocat
se ad sudorem anime. i. lachrymas si co-
operiat se de memoria pctōꝝ preteritoꝝ
quādo aliq̄s cōsiderat se nō tenuisse bo
nam vitā nec cōpleuisse decē p̄cepta: ⁊ sic
de alijs: istud cooperimētū statim ꝓuo
cat ad sudorem cum ponderat fortiter:
qm̄ magis ponderosum est pctm̄ morta
le q̄ maior mons totius mūdi: vñ dicit
Dauid p̄s. xxxvij. Qm̄ iniq̄tates mee su
pergresse sunt caput meuz: ⁊ sicut onus
graue grate sūt super me. Itē addat̄ ali
quod cooperimētū. s. memoria mortis ⁊
q̄ via pādet̄ aīe. Item aliud. s. snia iudi-
cij ⁊ pena inferni. Si em̄ habeat ista co-
operimēta statim sudabit aīa. Sed qua
re sudat ptz per Lucā dicētē. xxij. capl̄o.
In agonia posit⁹ ꝓlixius orabat. Et fa-
ctus est sudor ei⁹ sicut gutte sanguinis
decurrētis ꝑ terrā. vbi sciēdū ꝙ agonia
est bellū inter spm̄ ⁊ carnē ad Gal. v. Ca
ro ꝯcupiscit aduersus spm̄ spūs aduer-
sus carnem. hec em̄ sibi inuicē aduersan
tur, vt nō q̄cūq̄ vultis illa faciatis. Sciē
dum tamē ꝙ est vnum bellū in nobis qđ
nunq̄ fuit in xp̄o. s. bellū inter spm̄ ⁊ car
nē qꝛ in xp̄o spūs ⁊ caro fuerūt sꝑ cōcor-
des. Sed fuit bellū inter sensualitatem
⁊ obiectū passiōis. s. cū videret pēas pas
sionis sibi paratas: non autē fuit belluz
inter sensualitatē ⁊ rōnem. Sed vt dictū
est ita similiter sudabit ille q̄ cōsiderabit
in obiectū memorie. s. mortē ⁊ iudiciū ⁊c.
Et tunc qñ cōterit̄ xp̄s habet curā illius
⁊ sanat eum. ¶ Scđs modus medicorū
quādo volūt curare seu sanare illos qui
comederūt cibos nociuos est ꝙ ꝓuocāt
ad vomitum ⁊ sic sanant̄: ita etiā xp̄s sa-
nat ꝑ vomitum. s. in confessione illos q̄
comederūt cibos nociuos. s. pctā q̄ non
possunt digeri in anima sz semꝑ sunt ibi
donec eijciant̄ ꝑ confessionem: ⁊ sicut ille
qui vomit patitur ita vt aliqñ oporteat
ei tenere caput: ita cōfitens patitur eij-
ciendo peccata: scz timendo ⁊ verecūdā
do ⁊ indiget vt teneatur ei caput ad for-
tificandum: scilicet quando sacerdos fa
cit ipsum summe audacem dicēdo nō ti
meatis dicatis qđ placebit al's si non vo
mantur peccata mors est. Ubi nota exē-
plum quod inuenit̄ in libro miraculoꝝ
de muliere a cuius ore exibāt buffones
que post apparuit equitans supra dra-
chonē a cuius ore exibāt sagitte duo en-
ses ab auribus buffo magnus ligans ⁊
astringēs sibi caput ⁊ duo diaboli ip̄am
verberabant ipsa clamante duo serpen
tes lacerabāt mamillas ignis in inferio
ribus partibus: vide per temet quomo-
do declarauit fratri q̄d significabāt illa:
sagitte significabāt aspectus ⁊c. ergo vo
mantur peccata ⁊ sanabit̄ vomēs. Et iō
dicit Ecclesia. xxj. Si coactus fueris edē
do multum surge in medio et euome et
refrigerabit te et non adduces tuo cor-
pori infirmitatem. Dicit coactus: vñ tri
pliciter cogit̄ aliq̄s ad cōmedendū. p̄mo
per gulositatē: ⁊ ita cogit̄ quis ad peccā
dum volūtarie ꝑ corporis inclinationē:
scđo modo causa societatis. Et ita pec-
cat causa societatis: tertio per malā con
suetudinem: scz qñ q̄s cōsueuit comede
re bonos cibos et diuersos sꝑ vult com-
edere illos: et ita quis peccat ꝑ malam
cōsuetudinem iurādo ⁊ peculādo. Et di
cit si coactus fueris ⁊c. Surge in medio
scilicet discūbentiū refrigerabit qꝛ quis
per cōfessionē alleuiat̄ tā in anima q̄ in
corpore. ¶ Tertus modus quo medici
sanāt infirmitates est stricta via: scilicet
abstinentia necessaria ⁊ vtilis: necessaria
abstinentia est abstinere a pctō. Alia est
vtilis. s. abstinere a cibis: a vestibus ab
equitaturis ⁊c. De ista loquit̄ beat⁹ Pe
trus prime Pet. ij. dicens. Obsecro vos
itaq̄ fratres tanq̄ aduenas: ⁊ peregri-
nos abstinere vos a carnalib⁹ desiderijs
q̄ militant aduersus aīam: dicit deside-
rijs nō necessarij quia si sit necesse com-
edere aurū ꝓpter necessitatē nō est pec-
catū. Nota etiaz ꝙ dicit aduenas ⁊c. Et
si dicas vbi sunt reges ⁊ principes q̄ erāt
mille anni sunt: vbi regine ⁊ dñe: vbi sūt
pulchra que dicebātur ⁊ de fortitudine
gloriabantur ⁊c. breuiter iste mund⁹ nō
est nisi peregrinatio ⁊ quedam via: ideo
dicit beatus Paulus ad Hebre. vltimo.
Non habemus hic manentem ciuitatez
sed futuraz inq̄rim⁹. Et iō dicit peregri-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

nos qꝛ peregrini nõ faciunt supfluitatẽ: nec in vestibus nec sumptibus nisi inquantum indigent: ergo faciamus nos ita vsqꝫ quo simus in ciuitate nostra scꝫ in paradiso vbi ornabimur: ⁊ sic per abstinentiã saluabimur. ¶ Quartꝰ modꝰ q̃ medici sanãt infirmitates est ꝑ vnguẽtũ, aliq̃ em̃ ifirmitates sanant̃ ꝑ vnguẽtũ sicut sunt inflature, supbie ꝓpter pulchritudinẽ genus diuitias sciam fortitudinem ⁊c. Sed fiat bono modo oratio non induendo sed prius cõsideret orans cuꝫ quo loquitur cõsiderãs xp̃m sibi minantez: ⁊ tunc terror ille faciet humiliari orãtem ⁊ tunc vngitur xp̃s: vnde dicit beatus Bernardus. Oratio vngit deũ sꝫ lachrima pũgit: facit em̃ humiliari inflaturam anime: vnde Ecclesia.xxxviij. Unguentarius faciet pigmenta suauitatis ⁊ vnctiones conficiet sanitatis. Item liber factus ante aduentũ christi ꝓpheti sauit de xp̃o quẽ vocat architectam q̃ facit cõfessionem suauitatis.s.signum crucis. Aliud est credo in deum: facit etiam medicinaꝫ sanitatis Pater noster ⁊ Aue maria que dicant̃ mane ⁊ sero. Iste sunt medicine anime per quas sanat̃ a vulneribus peccatoꝝ. ¶ Quintus modus per fleubotomiam.s.in his qui habent sanguinem corruptũ ⁊ superfluũ: esto ꝙ sit sanguineus ⁊ corruptus: ita etiã xp̃s sanat illos qui habent sanguinẽ superfluum ⁊ corruptũ.s.illos qui habent diuitias raptas vel vsurã aut furtum ⁊ similia quia fleubotomãtur quãdo restituunt. Et iste est sanguis corruptus de quo Luce.xvj. Facite vobis amicos de mãmona iniquitatis vt cum defeceritis rapiant vos in eterna tabernacula. Aliꝰ est sanguis abundans ⁊ superfluus per quem intelligũtur diuitie bene acquisite: sed sunt multe et abundantes. Et iõ sicut sanguis bonus ⁊ abundãs põt nocere ita ille diuitie prouocãtes ad pctm̃ sicut ad luxuriam: ad supbiam ⁊c. Et iõ debent flebotomari.s. per elemosynam dãdo pauperibus. Et ideo dicit christꝰ Luc.xj. Quod superest date elemosynã et ecce omnia mũda sunt vobis: dicit qd̃ superest sed facta restitutione vel quod superest id est illud qd̃ nõ est necessariũ quia non debet dari vestis necessaria sꝫ bene superflua ⁊ ideo curabitur quasi ꝑ flebotomiã. ¶ Sextus modus quo medici sanant est per cauterium: vnde cauterium est ferrũ calidũ cũ quo sanantur alique ifirmitates: ꝑ hoc cauteriũ intelligitur tribulatio quã deus dat peccatoribus vt cõuertantur: ista aũt tribulatio dicitur cauterium dũtamen sumat̃ cuꝫ patientia sicut sustinetur cauteriũ a medico propter necessitatem immo in fine datur pecunia medico ꝑ salario: ita sustineatur tribulatio quã deꝰ dat ⁊ soluatur sibi.s.laudando ipsuꝫ qꝛ dedit tribulationem ꝑ sanitate. Sicut fecit Job in tribulatione Job primo: qui dicit dñs dedit dñs abstulit sicut domino placuit ita factũ est. Sit nomen domini benedictum. Caueamus ergo ne indignemur contra medicũ blasphemãdo ipsuꝫ sed laudemus ⁊ benedicamus euꝫ qm̃ Job hoc dicit. Beatus homo qui corripitur a deo: increpationẽ ergo domini ne reprobes quia ipse vulnerat ⁊ medet̃ ꝑcutit et manus eiꝰ sanabũt. ¶ Septimus modus est clisteriũ q̃uis iste modus sit verecũdosus tamen dicũt medici ꝙ est melior medicina ad eijciẽduꝫ malos humores q̃ alie medicine: vñ clisteriuꝫ est bursa cum paruo calamo vbi ponitur clisteriũ per cõductum: remissio iniuriarum intelligit̃ ꝑ clisterium: bursa est consciẽtia in qua debet poni medicina.s.cogitare quõ xp̃s remisit in cruce dicẽs: pater ignosce illis: quia nesciunt quid faciunt. Pater enim volebat vindicare filium sed ipse noluit. Item sicut in clisterio ponũtur diuerse medicine ponatur alia in consciẽtia.s.quia preparat latroni inimico suo: vnde Luce.xxiij. Amẽ dico tibi hodie mecum eris in ꝑadiso: priꝰ enim locutus fuit latroni q̃ matri sue q̃ morabatur in pede crucis dolore nimio afflicta. Item ponatur quomodo martyres orabant pro illis qui affligebant eos: ⁊ ista est medicina ⁊ eijciatur cũ calamo: scꝫ ore remittẽdo iniurias: ista medicina est verecũdosa maxime nobilibꝰ qui verecũdant̃ remittere mortẽ patris

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ꝛ tñ necessaria est. Et iō dicit scriptura Eccl. xxviij. Dimitte proximo tuo nocē ti te ꝛ tunc deprecanti tibi pctā soluētur: homo em̄ seruat irā ꝛ a deo q̄rit medelā q̄si dicat ꝙ impossibile est ꝙ obtineat. ¶ Octauus modus quo medici sanant īfirmitates est ꝑ dormitionē: vñ qñ aliq̄ possunt bñ dormire curant̄ ꝛ q̄uis hoc verum sit ꝛ clarū est tñ auctoritas in scriptura sacra. Unde de lazaro mortuo dicit xp̄s Jo. xj. Lazarus amic⁹ nr̄ dormit. Cui dixerūt apostoli dñe si dormit salu⁹ erit. Intelligebāt em̄ de dormitione naturali. ꝑ istā dormitionē intelligit̄ sanctificatio ꝛ requies diei dñice vt sicut dormientes tunc quiescamus. Et ita sanat̄ anima a peccatis: vñ Esa. xxx. Hec dicit dñs deus sctūs israel si reuertimini ꝛ q̄escatis salui eritis. Si tenentur quattuor modis vide ꝑ te: dicit. Si reuertimini: scz ab laborib⁹ septimane ꝛ quiescatis. s. in ecclesia non loquēdo nec strepitū saciēdo in die dñico salui eritis. Et respōdet Dauid p̄s. iiij. In pace in idip̄z dormiā ꝛ requiescam. ¶ Nonus modus est exercitium quo sanant̄ multi q̄ infirmantur per quietem ꝛ fortificātur ꝑ exercitationē. Ubi nota exemplū de nobili machorto ducto in lombardia. Qui cū pinguis infirmaret̄ post macerationem curatus est: per istū modū intelliguntur opa penitentialia. s. afflictio corporis siue ieiunium siue abstinentia siue ciliciū: ꝛ similia: istud exercitiū sanat animā. Et ideo dicit Paulus ad Thi. iiij. Excerce teip̄m ad pietatem. Nam corporalis excercitatio ad modicum vtilis est: pietas aūt ad omnia vtilis est ꝓmissionem habēs vite q̄ nunc est future. Pietas aūt est qñ aliquis habet pietatem de seipso ꝛ aīa sua. Carnale em̄ non ꝓdest nisi in hac vita. Sed pietas ad seipsum ꝛ ad ꝓximū ꝓdest in hoc mundo ꝛ in futuro: ista autē amittuntur in morte sicut terrena: q̄ furantur ab vxoribus ꝛ parentibus. ¶ Decimus modus est ꝑ purgā ꝑ quā intelligitur cōio eucharistie q̄ sicut purga sanans corpus datur coopertis paruulis ita ista cōio sanans animam dat̄ coopte scilicet corpus domini qd̄ cooperit̄ albedine. Et sicut ante purgam datur syrupus siue medicina p̄paratiua: ita ad recipiendū Christū debemus facere sicut fecit Zacheus publicanorum princeps: qui cū esset pessimus preparauit hospitium xp̄o ꝛ deinde ip̄m recepit: de quo dicit xp̄s Luc. xix. Hodie facta est huic domui salus non solū corpalis: sz spūalis.

¶ De septem modis quos tenent medici sanando corpora.

Distinctio. ciij.

Medici tenēt septem modis sanādo corpora q̄s tenet xp̄s in sanatione seu curatiōe aīaꝝ: vñ medicus Primo respicit vultum infirmi.

Scdo tangit pulsum eiusdem.

Tertio respicit vrinam illius.

Quarto dat dietam siue regulam ad modū viuendi.

Quinto ordinat syrupū q̄tum. s. debet comedere ꝛ sub qua portione.

Sexto dat purgam.

Septimo cōcedit infirmo comedere carnes ꝛ bibere vinum.

¶ Primo ergo medicus vult respicere ꝛ videre vultū infirmi. Et si a casu camera sit clausa ꝛ obscura ꝙ cōiter est facit aperire fenestrā vel accēdere lumen. Et post cum camera est illuminata respicit vultū infirmi vt possit cognoscere infirmitatez: istū modū tenet xp̄s in sanatione animarū: qm̄ qñ anima est infirma et obscura ꝑ pctm̄ cū deus vult ipsam sanare aperit fenestram cōscie. s. dando cōtritionem pctōꝝ ꝛ xp̄s qui medicus est illuminat eam ꝛ xp̄s tenet in manu sua candelam que illuminat vultū infirmi. Exēplū qm̄ pctōr cuiuscūq̄ stat⁹ vl̄ cōditiōis sit cū xp̄s respicit illū illuminat̄ eius facies per cognitionez mali stat⁹ sui. Et de isto est auctoritas Luc. xxij. Gallus cātauit ꝛ cōuersus dñs respexit petrū ꝛ recordat⁹ est petrus verbi dñi sicut dixerat q̄ priusq̄ gallus cātet ter me negabis: ꝛ ingressus foras fleuit amare. Pro. cui⁹ intelligētia nota ꝙ in nocte passionis xp̄i cum xp̄s eēt añ p̄sidem ꝛ ad accusatiōē

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

alioꝝ petr⁹ ip̄m ter negasset etiam cum execratione respexit xp̄s petrū ⁊ tūc cuꝫ petr⁹ pri⁹ nō cognosceret petm̄ suū vult⁹ xp̄i illuminauit ip̄m. Et exiit statim foras ⁊ fleuit amare dicēs. O miser tu negasti dñm tuū iesum xp̄m: vñ ad litterā istud est clarū. Sed moraliter sciendum est quis est iste gall⁹. Ad qō respondēs beatus Gregoꝛ⁹ dicit q̄ p̄dicatoꝛ euangelij. Et ponit tres rōnes sup̄ illo verbo Job. xxxviij. Quis posuit in visceribus sapiētiam vel quis dedit gallo intelligētiam: dicit enim Gregoꝛ⁹ q̄ predicatoꝛ dicit gall⁹ ꝑter tres galli conditiones. Nam gallus anteq̄ cātet primo pectit seipsum cū alis ⁊ postea cātat. Talis cōditiōis debet esse predicatoꝛ qm̄ anteq̄ p̄dicet alijs debet se percutere p̄ penitentiam vt. s. illō qō p̄dicat alijs ipse faciat vt si p̄dicat hūilitatē sit ipe hūilis. Itē si p̄dicat auaritiā fugiendā fugiat ipse auaritiā. Et ita de alijs. Scōa cōditio galli est qñ homes dormiunt cātat ad excitādū illos: istius cōditionis sunt p̄dicatores: qꝛ qñ homes dormiūt in peccatis ⁊ tenebris peccatoꝝ debet p̄dicatoꝛ cātare p̄ p̄dicatiōnē peccata eoꝝ reprehendere. Tertia conditio galli est qꝛ in principio noctis modicū ⁊ spacioſe cantat: sed qñ est ꝑpe diem multiplicat, cantus ⁊ fepe cantat. Istius conditiōis debet esse predicatoꝛ quia in principio noctis p̄dicauerūt spacioſe: qꝛ mundus iste dicit nox. Sed qñ magis appropinquat ad finez noctis. s. mundi ⁊ principium diei. s. alterius vite debet predicatoꝛ multiplicare predicationes: ergo clara est auctoritas Job qñ dixit illi deus. Quis dedit gallo. s. p̄dicatori scientiā ⁊ intelligentiā predictoꝝ quasi dicat q̄ deus. Sed sciēdū q̄ chr̄istus non respexit petrū donec post cātū galli. Ad denotandum q̄ petr⁹ non cognoscit petm̄ suū donec gall⁹. i. p̄dicatoꝛ predicet. Cum em̄ p̄dicat cōtra luxurias luxuriosi cognoscūt suū petm̄ ⁊ auari similiter: ⁊ ita de alijs. ¶ Scōs mod⁹ quē tenēt medici est q̄ palpant pulsum tangendo venas ꝑcedentes a corde: istum modum tenet xp̄s qm̄ postq̄ illuminauit faciem peccatoꝝ per cognitionem peccatorum palpat pulsum tangēdo venam cordis per dolorem contritionem quę stringit eoꝝ. Et de isto est auctoritas Ezechiel. xij. Vbi dicit ita in persona penitentis. Abij amarus in indignatione. Spūs mei manus dñi erat mecum contortans me: dicit man⁹ dñi: vbi sciēdū q̄ in manu sunt quinq̄ digiti qui denotāt quinq̄ rationes ꝑpter quas petō debet habere cōtritionē. Pria ratio ſre debet cōterī ⁊ dolere est meditatio q̄ ꝑpter peccatum amisit gratiam et amorem dei et cecidit in indignationem ipsius. Sicut aliquis miles dolet qñ videt se amisisse amorem regis: ⁊ iste est maior digitus: quia ratio maxima quare aliquis dolet de peccato debet esse quia perdidit amorem dei ⁊ potest talis digitus vocari pollex. Scōa ratio est quando cogitat officium de curia regis scilicet dei ⁊ angelorum ⁊ omniū sanctoꝝ quēadmodū aliquis miles dolet amisisse officiū curialiū regis cum prius sit dimissus a rege ⁊ post ab omnibus de curia eius. Tertia ratio est quia amisit omnia merita q̄ habebat qñ posito q̄ habeat maiora merita que vnq̄ fuerūt si peccet mortaliter statim ꝑdit oia: nō dz dolere quēadmodum aliq̄s ꝑderet oia sua bona p ignē. Quarta rō qꝛ ꝑdit hereditatē ꝑadisi tūc esn dz dolere sicut aliq̄s ꝑmogenit⁹ regis doleret si ꝑpter cōmissum cōtra patrem amitteret hereditatē. Quinta rō siue ḋn tum motiuū est qꝛ obligat⁹ est ad eternā dānationem quia petō cōmisso vibratur sniā: iuxta illud Ezec. xviij. Anima que peccauerit ipsa morietur: istis em̄ q̄nq̄ rationib⁹ debet peccatoꝛ dolere et flere. Et isti sunt digiti manus dei confortantis. Et ista manus dei est cum peccatore quando vere conteritur: quia contritio vera est cum gratia gratum faciente. ¶ Tert⁹ mod⁹ quē tenet medicus est qꝛ vult videre vrinā in vase p qō intelligit otis cōfessio. p cōfessionē cognoscit infirmitas ale. Sed dotādū q̄ invase in quo est vrina si medicus vellet rōne iudicare debēt esse due cōditiones. Primo dz esse clarum ⁊ lucidum alias non posset medicus iudicare. Scōo dz esse coopertum

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

desup ne vrina inferat malū odorē medico. Iste due cōfessiones debent esse in cōfessione: qr cōfessio est vas: ⁊ vrina sunt pctā. Et ideo confessio primo debet esse clara: qr nō debent dici pctā obscuro modo: sed debēt dici clare in specie nō tm̄ in gn̄e. Aliqui em̄ dicunt in gn̄e ⁊ ista confessio est obscura. Itē debet esse cooperta qr debēt dici pctā in specie nō tamē in indiuiduo. s. insinuādo personā cū qua peccauit sed solū dicere in specie: puta dicendo se peccasse in luxuria cū sacerdote vel alio nō ostēdēdo personā. Et de isto est auctoritas Josue. vij. Fili mi da gloriam dn̄o deo israel ⁊ cōfitere atq; indica mihi quid feceris ne abscōdas. Moraliter loquēdo loquit̄ cōfessor confitēti dicēs: idica mihi ī specie nō in gn̄e nec ī indiuiduo ne abscōdas in gn̄e pctā tua.

¶ Quartus modus quē tenet medicus est qr dat ⁊ assignat dietā ⁊ abstinentiaz. Iste est modus curādi animā qm̄ postq̄ pctōr cōfessus est: medicus. s. cōfessor debet dare dietā ⁊ abstinentiā s̄m cōditionem pctōꝝ. Unde si pctōr sit supbus dieta debet esse cōtra istud pctm̄: puta mulieribus iniūgere nō portare cornua ne trahāt post se caudas. Item ne sint vane ostendēdo mānmillas ⁊ impingendo faciem. Itez etiā viris ne portēt manicas magnas ⁊ foldratas aut stricturas in vestibus: ⁊ ita de alijs. Itē auaro det̄ dieta nō prestandi ad vsurā non rapiendi sed restituēdi aliena. Item luxuriosis vt fugiāt cōsortia mala ⁊ occasiones scz ꝓijcere a se: et ita de alijs penitētijs que iniūgi debēt s̄m conditionez pctōꝝ. Et ideo beatus Petrus in prima sua epl̄a. c. ij. dicit. Obsecro vos tanq̄ aduenas ⁊ peregrinos abstinere vos a carnalib⁹ desiderijs que militant aduersus animā conuersationē vestrā inter gētes habentes bonā. Dicit aduenas ⁊ peregrinos: iuxta illud Hebre. vlti. Non em̄ habem⁹ hic ciuitatem manentē sed futurā inquirim⁹: vnde sicut peregrini nō curant portare nisi necessaria: ita nec nos in hoc mundo debemus curare nisi de necessarijs ⁊ nō de superfluis cū simus peregrini: vnde est clara auctoritas Dauid. j. Paralipo. vlti. Dn̄e peregrini sumus corā te ⁊ aduene sicut oēs patres mei: ergo bene dicit beat⁹ Petrus. Obsecro vos tanq̄ aduenas ⁊ peregrinos: ⁊ a quib⁹ debet abstinere: certe a carnal⁹ desiderijs. s. superfluitatibus quibuscūq; sicut sunt desideria carnis: vnde sicut infirm⁹ abstinet se iuxta cōsiliū medici a cibo nociuo: ita pctōr debet abstinere a nociuis cibis puta carnibus ⁊ vino puro ⁊ alijs iuxta consiliū medici. s. cōfessoris vel poti⁹ xp̄i qui loquit̄ per os cōfessoris eius locū tenens. Attn̄ sec⁹ est qr ꝓ medicina corporis abstinebant a carnibus ⁊ vino: et ita de alijs: sed ꝓ anima minime. Item pro occidendo hominē portabunt loricas ⁊ cassides nocte et die cum magno labore vt possint se vindicare. Sed ꝓ aīa viuificanda nō possunt portare staminiā. Itē pro sanitate febris obtinēda iuxta consilium medici faciēt extrahi a se sanguinē a corpore in magna quantitate. Sed ꝓ febre anime ⁊ luxuria nolūt a se extrahere sanguinē cum virgis aut al's: ergo caueamus ⁊ audiamus Petrū apostolū dicentem. Obsecro vos tanq̄ aduenas ⁊c.

¶ Quintus modus quē tenet medicus est qr ordinat syrupū. s. quantū dz comedere ⁊ sub qua portione: syrupus est medicina dulcis ⁊ disponit ad recipiendum alias medicinas. Per istū modū intelligitur oratio que est valde dulcis: vnde valde dulce est alicui seruo loqui continue cū rege vel prelato magno si posset quotiēs vellet intrare camerā habendo clauē illius. Ita est in oratione in qua loquimur cū solo rege omniū ⁊ intram⁹ cameram. s. paradisum per spiritū aperiēdo primo paradisum per clauē q̄ est crux Unde Rabanus in libro de laude crucis Crux xp̄i clauis est paradisi: iō si volumus intrare camerā xp̄i in spiritu ꝑ orationem deuotā prius fiat signū crucis ⁊ ita inueniem⁹ orationē dulcē: vn̄ q̄ oratio sit dulcis patet per Dauid p̄s. cxviij. Quā dulcia faucib⁹ meis eloquia tua super mel ori meo. Et sicut syrupus datur bis in die: ita oratio debet fieri bis in die scz mane ⁊ sero: iuxta illud ad Thessal. quito. Sine intermissione orate. Et sicu

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

syrupus datur cum aqua calida: ita oratio debz fieri cũ aqua calida.s. cũ lachrymis q̃ sunt potus aĩe iuxta illud p̃s. Potum dabis mihi in lachrymis in mẽsura In mẽsura.s.qꝛ syrupus dat̃ cũ certis coclearijs aque ⁊ certa portione syrupi:ita aĩa debet pasci certis oꝛonibus.s.duob⁹ vel tribus Pater noster vel plurib⁹ cũ lachrymis. ¶ Sextus modus quem tenet medicus est qꝛ dat purgã ad euacuãdũ: ꝑ hoc itelligit̃ alienorũ restitutio:qꝛ al's nõ põt sanari aĩa sicut nec corpus si habeat venenũ nisi recipiat purgã: ⁊ illud ostendit̃ in quodã principe publicanoꝝ scz Zacheo q̃ dicit xp̃o Luc.xix. Ecce dimidiũ bonoꝝ do pauperib⁹: ⁊ si q̃d aliquẽ defraudaui quadruplũ reddo. Ait iesus ad eũ: qꝛ hodie salus huic domui facta est. Et nota qꝛ dixit salus: qꝛ restituendo aliena fit salus aĩe. Sz dixit Zacheus. Dimidium bonoꝝ meoꝝ.s.bene acquisitoꝝ ⁊c. Sed de male acquisitis illis a quib⁹ habuerat reddebat quadruplũ. Nõ est tñ intelligendũ ꝙ si rapuerimus aliena debeamus reddere quadruplum:sz intelligit̃ ꝙ quattuor modis dz fieri restitutio ꝓximo ꝑm quadruplicem modũ quo defraudam⁹ ꝓximũ. Nã primo defraudamus in corde portando illi rancorẽ ⁊ odiũ. Et ideo debemus facere restitutionẽ de corde ip̃m amando ⁊ diligẽdo. Scdo defraudamus ip̃m in ore ip̃m diffamando. Et iõ dz fieri restitutio in ore restituendo famã. Tertio defraudamus ꝓximũ in bonis opere.s.bona rapiendo vel dãnificando in bonis: ⁊ tunc debet fieri illi restitutio de bonis raptis quocũq; mõ. Quarto defraudamus ꝓximũ in corpore ip̃m verberando vel ledẽdo ⁊ de isto dz fieri restitutio pacificãdo eum ⁊ veniã petendo ⁊ facere emendam bonã. Et ita intelligit̃ auctoritas predicta.s.si quẽ defraudaui.s. istis quattuor modis predictis reddo ei quadruplũ faciendo quadrupliciter restitutionẽ vt dictũ est. ¶ Septim⁹ modus quẽ tenet medicus est qꝛ dat vel cõcedit infirmo comedere carnes vt ꝯfortetur: ⁊ cõcedit ei bibere vinũ. Per istũ modũ intelligit̃ cõio eucharistie:qꝛ ibi dat̃ ad comedẽdũ corpus xp̃i ⁊ sanguis eius ad bibẽdũ. Sed diceret aliquis qꝛ nõ datur nisi corp⁹ sed nõ sanguis qꝛ nõ datur nisi hostia:sz tales decipiunt̃ qꝛ totũ corpus et sanguis xp̃i est in vtraq; specie: nõ tñ vi verborũ: qm̃ per vim verboꝝ in hostia nõ est nisi corpus ⁊ in calice nõ est nisi sanguis:sed tñ cõcomitatiue xp̃s est totus in vtraq; specie.s.tam corpus ⁊ sanguis ⁊ aĩa ⁊ diuinitas. Quẽadmodũ si q̃s inuitaret aliquem principẽ cũ ipso cõcomitatiue venirent plures milites: non tñ vi verboꝝ inuitationis:ita est de xp̃o. Sumat̃ ergo ille cibus qui est vera xp̃i caro iuxta illd̃ Jo.vj. Caro mea vere est cib⁹ et sanguis meus vere est potus: qui mãducat meã carnem ⁊ bibit meũ sanguinẽ in me manet ⁊ ego in eo. Immo sumamus xp̃m vt plene sanemur ⁊ sic possemus venire ad gloriam. Ad quam ⁊c.

¶ De christo qui tenuit medium iuxta quattuor virtutes cardinales.

Distinctio.ciiij.

Edium tenuit xp̃s iuxta quattuor virtutes cardinales. Et primo.

In natiuitate in medio duorum animalium.

In templo in medio doctorum.

In nazareth in medio eum precipitare volentium.

In cruce in medio duoꝝ latronum.

¶ Primo ergo xp̃s fuit in medio duorũ aĩaliũ: vñ cũ xp̃s natus est ⁊ ip̃amet virgo maria cepisset eũ:qꝛ nõ habebat dolorem sicut alie mulieres: ⁊ cũ inuoluisset eũ in pannis posuit eũ inter bouẽ et asinum: ⁊ de isto est auctoritas clara ipsius Abachuc ꝓphe in.iij.c. qui attonit⁹ fuit cum deus reuelasset sibi tantã humilitate ⁊ xp̃i ⁊ dixit. Dñe audiui auditũ tuũ et timui:cõsideraui opa tua ⁊ speraui in medio annoꝝ. Trãslatio auctoꝝ autenticorũ ponit in medio duoꝝ aĩalium cognosceris. Et ꝑ istam positionem xp̃i in medio intelligitur prudẽtia que est inter duo media quoꝝ vnũ est dolositas: secundũ est bestialitas:mediũ est prudẽtia. Per bouem intelligit̃ dolositas: per

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

asinum bestialitas: per xp̄m v̄o qui est medius intelligit̄ prudentia. Per bouē ergo intelligit̄ dolositas: vnde sicut bos habet duo cornua quib⁹ ꝑcutit: ita etiaz dolosi percutiūt ꝓximos cū cornib⁹: aliqui cū cornu sciētie vt sunt aduocati dolosi ⁊ notarij: aliqui cum cornu potentie vt sunt iudices ⁊ p̄ncipes qui ꝓpter eoꝝ dolum percutiūt ⁊ hoc diuersimode: qꝛ aliqui percutiūt ⁊ defraudant alios cornu lingue. s. diffamādo: aliqui cornu manuū. s. illi qui propter maliciā ⁊ dolū furant̄ ⁊ damnificant proximū. Caueam⁹ ergo ⁊ audiamus Petrū dicentem. j. Petri. ij. c. deponentes oēm maliciā ⁊ omnē dolū ⁊ simulatiōes ⁊ inuidias ⁊ oēs detractiōes sicut modo geniti infantes rationabiles sine dolo lac cōcupiscite vt in eo crescatis in salutē. s. charitatis. Quia sicut pueri cōcupiscunt lac ita nos debemus appetere charitatē et dilectionem. Aliud extremū est bestialitas que intelligit̄ per asinū: vnde fatuis dicit̄ ꝙ sunt asini: ⁊ isti sunt qui oīa credūt sicut sortilegia ⁊ fatuitates. Et ideo Daniel sciēs illud ꝑ sp̄m ꝓphetie dicit nobis in hunc modū Dañ. xiij. Sic fatui filij israel non recte iudicantes neqꝫ qd̄ verū est cognoscentes cōdemnastis filiā israel. s. aīam: ergo caueam⁹ ne simus in duob⁹ extremis cū boue ⁊ asino sed in medio cū xp̄o per prudentiā. Et audiamus sapientem dicentem Prouer. xv. Auris q̄ audit increpationē. s. in sermonib⁹. ¶ Scd̄o fuit xp̄us in medio. s. in tēplo inter doctores vnde cū maria ⁊ ioseph iuissent in hierusalem ⁊ xp̄s cū ipsis dimiserūt ipsum in hierl̄m ⁊ reuersi sunt in nazareth: q̄ perquirentes xp̄m inter cognatos ⁊ notos ⁊ non inuenietes reuersi sunt in hierl̄m ⁊ inuenerūt ip̄m disputantē in medio doctorum: vnde dicit textus Luc. ij. Inuenerūt illum in templo sedentem in medio doctoꝝ audientes illos ⁊ interrogātes. ⁊ per illud mediū intelligit̄ iustitia: cuius extrema sunt crudelitas ⁊ remissibilitas: ⁊ sic est iniustitia: vnde cū doctores essent in extremis ⁊ nō in medio xp̄s increpauit eos existens in medio. s. in iustitia: vnde crudeles erant ipsi qꝛ fecerūt institutionem ꝙ filius nō iuuaret patrē quantūcūqꝫ pater esset miser: sed ꝙ daret in sacrificiū templo: quos redarguit xp̄s dicens Matth. xv. Hypocrite quare vos trāsgredimini mandatū dei propter traditionem vestrā. Nam deus dicit. Honora patrem tuū ⁊ matrem tuā: ⁊ qui maledixerit mr̄i vel patri morte moriatur. Uos aūt dicitis. Quicūqꝫ dixerit patri vel matri minus quodcūqꝫ est ex me tibi ꝓderit: vnde maledictus est ille qui facit iniuriam patri vel matri: iuxta preceptū dei. Et ipsi doctores legis ordinauerant oppositū: quapropter ꝑ iustitiam xp̄s redarguit ipsos. Ergo honorētur pater ⁊ mater qꝛ primū preceptū qd̄ promittit ꝓmissiones est illud ad Ephe. vj. Honora patrem tuū ⁊ matrem tuam qd̄ est primū mandatū in promissione vt bene sit tibi et sis longeuus super terrā. Aliud extremū est remisibilitas. s. qn̄ nō fit iustitia de malefactorib⁹: ⁊ in isto extremo sunt rectores cōmunitatū ⁊ principes qui nō faciunt iustitiā de magnis peccatis que debēt puniri: sicut blasphemia diuina ⁊ cetera peccata que tangūt honorem diuinū. Teneamus ergo medium scz iustitiā non crudelitatem scilz debitores nimis puniendo sed miserando illis. Et similiter nō teneamus remisibilitatem in hoc in nō puniendo offensas diuinas: ⁊ isto modo faciens poterit dicere istud Prouer. viij. Ecce in vijs iustitie ambulo in medio semitarū iudicij. ¶ Tertio fuit xp̄us in medio in ciuitate Nazareth quando incepit predicare exiuit a nazareth ⁊ venit in capharnaū ibi predicauit ⁊ fecit miracula. Qd̄ audientes nazarei indignati sunt: ⁊ cū redijsset xp̄s nazareth venerunt ad ipsum rectores ciuitatis ⁊ dixerūt ei illud Luce. iiij. Quāta audiuimus facta in capharnaū fac ⁊ hic in patria tua. Quibus respōdit christus in sentētia ꝙ nō erant digni. Et ratio erat quoniā deridebant ip̄m quando predicabat. Ipsi v̄o hoc audiētes voluerunt ip̄m precipitare a ciuitate q̄ erat in monte in vallem ruinosam ⁊ duxerūt illum: ⁊ cum vellent ip̄m precipitare factus est inuisibilis ⁊ nō inuenerūt ipsuꝫ

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

vnde Luc. iiij. Ipse aũt iesus transiens per medium illoꝝ ibat. Et istud est tertium per qđ intelligit̃ fortitudo siue stabilitas: vnde duo extrema sunt pusillanimitas ⁊ temeritas. Ubi sciendũ ꝙ parentes morabant̃ in nazareth: ⁊ isti cum xp̃s duceret̃ ad rupem habuerunt pusillanimitatem ⁊ timuerũt xp̃m mori. Alij v̄o inimici habebant temeritatem qꝛ nõ timebant xp̃m volentes eum occidere. Attamen xp̃s in medio illorũ stetit scilꝫ per fortitudinem ⁊ stabilitatem: ergo simus nos in medio nõ in temeritate: sed in debita audacia. Unde illi sunt temerarij qui cum pro se retinuerũt sex dies septimane pro opere suo faciendo cum hoc nõ timent sed audent infringere diẽ dominicũ ⁊ sunt pusillanimes. s. quando in die sabbati non audent nec volũt aliquid facere qđ tamen est iudaizare. s. cũ collitur dies sabbati. Caueamus ergo vt stemus in stabilitate. s. ꝙ nõ simꝰ temerarij sed iuxta preceptũ diuinũ colamus diem dominicũ audiẽdo missam cum cõditionibus debitis: quoniã tunc magis multiplicãtur bona q̃ꝫ per opus quod fit in tota septimana: ergo simus fortes. Item illi sunt pusillanimes qui timent facere penitentiam: sed simus in medio per fortitudinez. Et illud est mediũ de quo ait Daniel in. iij. c. dicẽs. Fecit dñs mediũ fornacis quasi ventum roris flantem. Fornax est iste mundus plenus tribulationibus: ⁊ illis qui stant in fortitudine dat dñs rorem cũ habent patientiã ⁊ agunt bona opera qꝛ habent rorem celestium gaudioꝝ. ¶ Quarto fuit xp̃s in medio in sua sanctissima passione: ⁊ istis quattuor vicibꝰ fuit xp̃s in medio ante resurrectionẽ: ⁊ nõ inueniũtur plures. Fuit ergo in passione in medio latronũ prout testat̃ Jo. in. xix. c. Crucifixerunt eũ ⁊ cũ eo duos latrones hinc et inde: mediũ aũt iesum. Per illud mediũ intelligitur tẽperantia: qm̃ per dexteraꝫ intelligitur prosperitas: per sinistrã v̄o aduersitas. Uñ aliqui existẽtes in ꝓsperitate nesciũt tenere tẽperantiã sꝫ tenẽt extremũ qđ đr excessus: hoc est qñ habẽt multa bona nimis affluunt in diuitijs ⁊ edulijs. Alij v̄o existẽtes in aduersitate faciũt excessum in pnia nimis affligẽtes se qđ nõ debẽt facere iuxta dictũ bti Augu. dicẽtis. Carnem vestrã domate vigilijs ⁊ ieiunijs quantũ valitudo ip̃a permittit. Queramus ergo mediũ. s. tẽperãtiam ⁊ tunc erimus in medio: de qua sacra scriptura dicit Eccli. liiij. Quasi stella matutina in medio nebule. Nebula habet duo. s. frigiditatẽ ⁊ humiditatem. Per hũiditatẽ intelligit̃ ꝓsperitas: qꝛ existentes in ꝓsperitate abũdant in hũiditate: hoc est in abundãtia edulioꝝ. Per frigiditatẽ intelligit̃ inopia discretionis ad agendã pniam: ⁊ stella. s. tẽperãtia est in medio nõ declinãdo hinc nec inde: et audiamus illud qđ dicit̃. Surge ⁊ sta in medio nõ declinãdo ad aliqđ extremũ ꝑ vnũ sed debemꝰ stare in medio per virtutem vt acquirere valeamus gloriã celestem. Ad quam nos ⁊c.

¶ De memoria passionis quã christus in quinq̃ sensibus nobis reliquit.

Distinctio.cv.

Memoriam passiõis sue dimisit nobis xp̃us in q̃nq̃ sensibꝰ. Prio in visu ⁊ hoc i crucifixo et in cruce. Nã cũ vidimꝰ crucifixũ ⁊ crucẽ statim reducit̃ ad memoriã xp̃i passio: ⁊ debemꝰ cõpati in corde: quẽadmodũ si aliq̃s parẽs vel amicus suspẽderet̃ et post amicus illius patibulũ statim recordaret̃ ⁊ cõpateretur: ita ⁊ nos similiter videndo crucem debemus cõpungi corde dicendo. In tali cruce dñs meus est pro me crucifixus. Et ita ptꝫ quomodo deus voluit ponere memoriã sue passionis in visu. Et de isto est ꝓphetia Esa. xviij. vbi đr. Omnes habitatores orbis qui moramini in terra cum eleuatũ fuerit lignũ in montibus videbitis ⁊ clangorem buccine audietis. Dicit habitatores terre: quia illi qui habitant in celo non indigent in cruce que reducat ad memoriam passionem christi: quia vident ipsum xp̃m cum signis plagarum ideo semper habent memoriaꝫ. Illi qui sunt in inferno nõ habent illud signum:

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

qꝛ maior dãnatio eoꝝ est: quia fuerunt obedientes cruci christi. Solum ergo est nobis signum qui sumus in terra: dixit eleuatuꝫ in montibus: qꝛ cõiter crux ponitur in alto loco: dixit clangorẽ buccine audietis. s. verba cõpunctionis: cũ dicimus: heu in tali cruce fuit xp̄s cruci fix⁹ talis em̄ vox d̄r clangor tube. ¶ Secũdo dimisit memoriam passionis in auditu sine p̄dicatione: qꝛ predicator sepe dꝫ p̄dicare de passione xp̄i. Et de isto est auctoritas Canti. iiij. vbi xp̄s loquẽs ecclesie dicit. Sicut vitta coccinea labia tua ⁊ eloquium tuum dulce: vbi sciendũ ꝙ ecclesia est vnum corpus mysticum cuius oculi sunt ꝯtemplatiui: qꝛ sicut oculi vident alta: ita contẽplatiui eleuantur in contemplatione. Mares sunt q̄ sentiunt odorem sanctoꝝ preteritoꝝ ⁊ eos sequũtur imitando: sed labia sunt p̄dicatores qui loquuntur verba diuina. Et ista labia debent esse rubea. i. debent predicare de passione xp̄i: qꝛ per illam fit citi⁹ cõtritio ⁊ cõuersio peccatoꝝ. vnde Dauid p̄s. lxvij. Dixit dn̄s ex basam conuertaꝫ: conuertam in profundũ maris vt intingatur pes tuus in sanguine lingua canuꝫ tuoꝝ ex inimicis ab ipso: dixit ex basam qd̄ significat confusionem per quod denotatur peccator qui viuit in cõfusione: qꝛ peccator non tenet ordinem in vita. Boni enim tenent ordinem ad orandum: ad agendum pn̄iam: ad ieiunãdũ: ad confitendum: ⁊ ita de alijs. Sed peccator nullum tenet ordinem: ideo d̄r basam. Et ideo dixit xp̄s ex basam. i. ex cõfusione in profundũ maris. i. in ꝯtritione: vnde nihil est ita profunduꝫ sicut cor hominis: ⁊ ideo dixit conuertam in profundum maris. i. amaritudinis. i. in cordis amaritudine. Sed quomodo ostendit cum dixit: domine hec conuersio fiet ita. s. vt intingatur pes tuus in sanguine: vnde pes xp̄i est humanitas: et caput est diuinitas: qꝛ sicut caput ẽ pars altior ita diuinitas xp̄i est altior. Et sicut pes est infimior pars corporis ita humanitas est sub diuinitate: ⁊ hic pes. s. humanitas intingatur in sanguine. Sed dixit lingua canum tuoꝝ ex inimicis ab ipso: vnde canes sunt predicatores: qꝛ sicut canis latrat cõtra lupos ⁊ seruat oues: ita predicator latrat contra demonem ⁊ seruat oues xp̄i: vnde qd̄ predicatores sint canes ptꝫ Job. xxx. Nunc autẽ derident me iuniores tp̄e quoꝝ non dignabar patres ponere cum canibus gregis mei: dixit gregis mei. vnde patres istoꝝ q̄ deridebant xp̄m fuerunt patriarche: sed fuerunt ita digni sicut predicatores q̄ sunt canes ouium xp̄i: ⁊ dixit ꝙ lingua eoruꝫ intingatur in sanguine. s. predicando de passione: ⁊ isto modo fiet cõuersio ab inimicis demonibus: sed per quem? d̄r qd̄ ab ipso. s. deo. i. virtute dei. ¶ Tertio dimisit memoriam in odoratu: ⁊ signatur in thuribulo cuꝫ incenso: vnde odor incensi est calidus ⁊ odoriferus: ita xp̄s ꝓpter ardorem amoris erga nos erat plenus igne charitatis ⁊ fumo or̄onis propter nos. Et ideo d̄r xp̄s thuribulũ ⁊ hoc propter quinqꝫ conditiones thuribuli. Nam thuribulum primo est clausum a parte inferiori ⁊ aptũ a p̄te supiori. Et denotat corpus christi quod fuit apertum versus celum: ad capienduꝫ contemplationes ⁊ affectiones celestes. Et clausuꝫ ad terrena qꝛ nullam delectationem in corpore suo in hoc mundo vnq̄ꝫ habuit. Simus ergo nos illi sil̄es affectando celestia ⁊ fugiendo terrenas carnalitates: vnde beatus erit ille qui poterit dicere illud p̄s. lxxvj. Renuit consolari anima mea memor fui dei et delectatus suꝫ: dicit renuit consolari: idest in terrenis ⁊ delectatus sum in superioribus. Scd̄o rep̄ñtatur corpus xp̄i in thuribulo qd̄ cũ est nouũ exiens de domo argentarij vel aurifabri: est clarum ⁊ pulchrũ: sꝫ postq̄ diu seruierit in ecclesia fit nigrum: ita similiter xp̄us in exitu a domo argentarij in qua formatus est. s. a ventre virginis erat pulcher teste Dauid p̄s. xliiij. Speciosus forma pre filijs hominum: diffusa est gratia in labijs tuis. Sed post in fine vite fuit turpis quasi leprosus: intantum qd̄ dicit Esa. liij. cap̄. Uidimus eum ⁊ non erat ei aspectus: ⁊ desiderauimus eum despectum ⁊ nouissimum virorum virum dolorosum ⁊ scientem infirmita-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

tem:⁊ quasi absconditus vultus eius ⁊ despectus:vnde nec reputauimus eũ vere langores nostros ipse tulit:⁊ dolores nostros ipse portauit: ⁊ nos reputauimus eum esse quasi leprosum ⁊ ꝑcussum a deo et humiliatum vbi habemus qđ cum xp̄s pro nobis fuerit humiliatus et deturpatus ꝙ non velimus artificialiter fieri pulchri per vanitates.s.per cornua ⁊ ornamenta alia ⁊ vestes supfluas. Tertio denotatur corpus christi in thuribulo:qꝛ sicut thuribulum est perforatum:ita corpus christi fuit perforatuꝫ a capite vsq̄ ad pedes.s.cum coronis spineis:et clauis:et lancea:et flagellis:⁊ iõ velimus esse similes sibi.s.vt perforem⁹ nos per pniam ⁊ afflictiones corporis et carnis. Quarto thuribulum est plenũ prunis calidis:ita christus erat plenus igne dilectionis ⁊ charitatis:de quo ip̄e dicebat Luce duodecimo. Ignem veni mittere in terram:⁊ quid volo nisi vt ardeat:dicit scilicet charitatis:quia vult vt omnes diligamus nos inuicem: et ideo dicebat ipse Johã.decimotertio. In hoc cognoscent omnes quod mei estis discipuli si dilectionem habueritis inuicem. Quinta conditio est quod sicut thuribulum posito incenso super prunas emittit fumum album ⁊ odoriferum:ita christus in passione emisit odorem ⁊ fumuꝫ deuotionis:ita quod angeli habebant complacentiaꝫ in odore ipsius:vnde est auctoritas ad Epheseos quinto. Christus dilexit nos et tradidit semetipsum pro nobis oblationem et hostiam deo in odorem suauitatis. Patet ergo quomodo per thuribulum intelligitur christ⁹. vnde de omnib⁹ istis est auctoritas Johan. Apocaly.octauo. Uenit alius angelus ⁊ stetit añ altare habens thuribulum aureuꝫ:⁊ data sunt illi incensa multa vt daret de orationibus sanctorũ omnium super altare aureum quod est ante thronum:⁊ ascendit fumus incensorũ de orationibus sanctoꝝ de manu angeli coram deo:dicit alius angelus ꝑ similitudinem angeli:dixit thuribulum aureum.i.corpus rubeum propter passionem:dixit in manu.i.in potestate:qꝛ nullus poterat eum occidere nisi ip̄e vellet vnde ipse ait Jo.x. Nemo tollit animaꝫ meã ⁊ potestatẽ hẽo iterũ sumẽdi eã. Et dicit fumus aromatũ.i.v̄tutũ.s.patiẽtie ⁊ deuotionis ascendit:ꝑtꝫ ergo quomodo in incẽso ecclesie dimisit memoriam passionis in odoratu. ¶ Quarto dimisit memoriam in tactu:vnde si quis velit sentire qualitateꝫ alicuius rei tãgit illã ⁊ statim sentiet:ita simil̄r tangendo xp̄i passionem sentiem⁹ ipsam:vnde si velimus sentire paupertatem christi.s.quõ fuit nudus cum verecũdia possumus illud sentire si simus pauperes ⁊ cum patientia toleramus nostrã paupertatem. Item si velim⁹ sentire ieiuniũ.s.quomodo non comedit de tota die mortis: sed potatus est vino acetoso. Si comedamus panem grossum ⁊ bibamus aquaꝫ et habeamus patientiam tunc tangemus christum. Item tangimus eius vulnera cum patienter sustinentur vulnera mũdi scilicet detractiones et diffamationes. Item tangimus ip̄m exñtem in cruce dure conclauatũ qñ orãdo nos sentimus pulices mordentes nos ⁊ finaliter tangimus eũ cum omnia mala patiẽter sustinemus. Sed quod bonuꝫ habebimus inde cuꝫ ita tetigerimus eum ostenditur Lu.vj. Cum dicitur. Oĩs turba querebat euꝫ tangere quia virtus de illo exibat et sanabat oẽs. ¶ Quinto dimisit memoriã sue passionis in gustu.s. in cõione. O q̄ dulcis est iste cibus:vnde xp̄s in passiõe habuit duos sapores:vnũ amaruꝫ:scꝫ dolorem passionis cui nunq̄ fuit similis. Et iõ Hieremias Threñ. primo dicit. O vos omnes qui transitis ꝑ viam attendite ⁊ videte si est dolor similis sicut meus dolor. Scđs sapor fuit dulcissimus:scilicet redemptio ⁊ deuotio redemptionis. Si ergo velimus gustare saporem cum cõmunicamus habeamus amaritudinem:⁊ dolorez ⁊ dulcedinẽ deuotionis:iuxta illud p̄s.xxxiij. Gustate ⁊ videte quoniaꝫ suauis est dominus beati oẽs qui sperant in eo ⁊c.

¶ De quattuor mẽsis quas parauit nobis Christus.

Distinctio.cvj.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

B. Uin. De quattuor mēsis quas parauit nobis christus.

Mensas quattuor parauit nobis christus.
Quarū prima est penitentialis virtuosa.
Secūda est eucharistialis gratiosa.
Tertia est scripturalis fructuosa.
Quarta est celestis gloriosa.
Iste ergo sunt mense nobis parate: sed in nulla istarū cōmedimus sed solum cōedimus de micis que cadūt de istis mēsis: scdm ꝙ Lu. xvj. dr. Nā ⁊ catelli edūt de micis que cadunt de mensa dñoruz.
¶ Prima ergo mēsa est pnialis virtuosa de qua loquitur Dauid ps. xxij. Parasti in conspectu meo mensaz aduersus eos qui tribulant me. Sed quomodo parauit istaz mensaz? dicitur ꝙ in primo suo sermone qnez palam fecit cū dicit Mat. iiij. Penitētiā agite appropinquabit em̄ regnum celorum: dicit qui tribulant me id est aduersus peccata. Uerūtamē sup istam mensam non comedimus: qr grādia peccata cōmittimus: sed modicā penitentiam facimus. Et ideo quia non facimus condignaz penitentiam non cōedimus super mensam. Sed antiqui. s. apostoli ⁊ christus q̄uis non indigerent sed ad dandū nobis exemplum comedit ipse ⁊ alij sancti super mensam: nos autē comedimus de micis: ⁊ frustis illius mense: vnde decem sunt mice seu frusta que cadunt ne mensa ista penitentiali: scilicet decem opera penitentialia.
Quorum primum opus penitentie est cordis contritio.
Scdm non redeundi propositio.
Tertium occasionum vitatio.
Quartum oris confessio.
Quintum corporalis afflictio.
Sextum deuota oratio.
Septimum liberalis largitio.
Octauum damnorum restitutio.
Nonum iniuriarum remissio.
Decimum fame refectio.
¶ Uide auctoritates de quolibet supra a: iste ergo sūt mice q̄ cadūt de mēsa xp̄i diuitis de q̄b⁹ possumus nos comedere sicut catelli. ¶ Scda mensa quā xp̄s nobis parauit est mēsa eucharistialis gratiosa. s. altare i q̄ dātur cibi gratiosi ⁊ incorruptibiles: nō em̄ sūt ad modū alioꝝ ciboꝝ quos comedūt reges ⁊ pricipes q̄ sunt corruptibiles: sed cibi qui dātur in altari sunt incorruptibiles ⁊ imortales: scz corpus xp̄i ⁊ caro eius cocta in cruce inter duos ignes. s. doloris ⁊ charitatis: ⁊ iste cibus datur in hostia: vñ excellentior creatura corporalis. s. caro christi: et excellentior creatura spūalis. s. anima et diuinitas datur in isto cibo: ista est ergo mensa de qua dr Prouerb. ix. Sapientia edificauit sibi domū: excidit colūnas septē immolauit victimas suas: miscuit vinuz ⁊ ꝓposuit mēsam suam. Que est illa sapia dr ꝙ illa de qua loquit̄ Apl̄us ad Coꝝ. j. Nos aūt p̄dicamus xp̄m crucifixum: iudeis q̄dē scandalū: gentibus aūt stultitiam: ipsis aūt vocatis iudeis atq; grecis xp̄m dei virtutē ⁊ sapiaz dei: ⁊ edificauit domū. s. xp̄ianitatē ⁊ ecclesiā: pro cuius edificatione xp̄s māsit in hoc mūdo. xxxiij. annis vt ipsam sctificaret ⁊ dotaret: qr dicit Dauid ps. xcij. Domū tuā decet sctitudo in longitudinē dieruz. Et excidit septē colūnas. i. septem status et conditiones gentiū in q̄bus tota xp̄ianitas sustentat̄. Quoꝝ primus est stat⁹ p̄latoꝝ ecclesiasticoꝝ quos xp̄s ordinauit qñ fecit Petrū papā ⁊ alios patriarchas ⁊ ep̄os: ⁊ ista colūna est de fuste putrida: qñ non intrāt ꝑ ostiū ⁊ non curant de saluatione aīaꝝ: sed de ꝯgregatione pecuniaꝝ. Sz est de bono ligno siue fuste qñ faciunt quod debent ⁊ curam apponunt ad saluationem animarum subditoruz. Secundus status est dominorum terrenorum qni habent potestatem secularē. Et hec columna est de auro puro quando faciunt ⁊ fouent iustitiam: et non opprimunt subditos: si vero faciunt oppositum est de ligno putrido. Tertius status est religiosoruz. Quartus status est sacerdotum simplicium qui non habēt curam animarum: quia illi qui habēt curam animarum comprehendunt̄ in primo statu. Quintus status est heremitarum. Sextus status est matrimonij qui est de auro quādo vnus est fidelis alteri

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ꝛ educant pueros in bonis moribus et virtutibus: qñ vero fit contrarium est de ligno vermibus putrido. Septimus status est continentium. s. viduarum ꝛ virginum ꝛ alioꝝ. Et hic status est bonus: qz bona est castitas coniugalis: sed melior est continentia vidualis: sed optima castitas virginalis: ptz ergo quomodo intelligitur auctoritas: sapientia. i. xp̃us edificauit sibi. i. ad suum honorem: domum. i. christianitatem: ꝛ immolabit victimas. s. corpus ꝛ animam suam ꝛ diuinitatem: ꝛ miscuit vinum: vnde ad litteram intelligitur ista miscuit vinum sibi q̃ nunq̃ bibebat vinum purum: sed miscebat aquam: ꝛ ideo bene miscuit sacrificium altaris: miscuit aquam cum vino ꝛ ita etiam sacerdos cum sacrificat miscet vinum cum aqua: sed in parua quãtitate debet poni aqua. s. in minima quãtitate que possit poni vt vinum conuertat aquam in suam speciem. Et parauit mensam. s. eucharistiã sup quã comedũt sacerdotes: sed simplices comedunt de micis. s. de fructibus qui sequuntur quãdo auditur missa deuote qui sunt duodecim: quoꝝ quattuor permẽt ale: ꝛ tuor corpori: alij quattuor vite: vnde fructus quos hz anima sunt isti. Panus recordatio passionis xp̃i: qz cum elenatur corpus xp̃i debemus recordari q̃ crucifix⁹ fuit, lenatus in cruce vel cum cruce. Secundus illuminatio intellectus: qz sicut sol illuminat mundum: ita xp̃s illuminat intellectum qñ respicitur. Tertius inflãmatio deuotionis: qz deus noster ignis cõsumens est ad Heb. xij. ꝛ iõ sicut ignis inflammat. Quartus remissio peccatoꝝ Fructus aũt corporis sunt isti. Non defecit fructus corporalis non perdit visum in die qua viderit ipsum. Item sanat infirmitates. Item dat alia necessaria. Fructus aũt vite sunt isti: dat longam vitam seruat a periculis. Item q̃libet passus qñ itur ad ecclesiam numerat: ꝛ p quolibet dat retributio. Item habetur p cõicato qui audierit missam si moriatur sine cõfessione die qua viderit corpus christi. ¶ Tertia mensa quam parauit nobis christus est mensa scripturalis fructuosa: et ista est biblia in qua stat textualiter tota scriptura in qua dantur cibi. s. intellect⁹ scripture. s. allegoricus: tropologicus: anagogicus ꝛc. Et istos cibos habẽt magni clerici: de qua mensa loquitur scriptura sacra Eccli. xxxj. Super mensaꝝ magnã sedisti: non aperias super illam faciem tuam. i. si studeas i scriptura: caueas ne aperias os tuum ad docendum quouisq̃ sis bene doctus. Super istam non possunt comedere simplices. Sed tamen de micis que cadũt de quibus stat tota scriptura debent comedere que in summa sunt duodecim: scz duodecim articuli fidei: quos declara. Sed quomodo debet fieri refectio de istis micis dicitur q̃ sumant mane ꝛ sero cum protestatione: et sunt tante efficacie q̃ si credideris quoniam deus excitauit illum a mortuis saluus eris. Corde enim creditur ad iustitiam. Ore autem confessio fit ad salutẽ. ad Roma. x. ¶ Quarta mensa quaz christus parauit est mensa celestis gloriosa: O qualis est. Et de ista non possum⁹ adhuc comedere: sed bene possumus ymaginari quales sunt cibi per talem estimationem: scilicet dum aliquis inuitatur ad comedendum in mensa regis potest cogitare quod boni erũt cibi cum comedat de cibo regis: ita est de Christo rege qui inuitauit nos ad comedendum super mensam suam dicens Lu. xxij. Ego dispono vobis sicut disponit pater meus mihi regnũ vt edatis ꝛ bibatis super mẽsam meam in regno meo. Quomodo dispositi? dicitur quod per mortem: iuxta illud Luce vltimo. Nonne hec oportuit pati christum: et ita intrare in gloriam suam: et tamen ipse non requirit a nobis tantam dispositionem: sed penitentiam et afflictionem corporalem et ducere bonam vitam. Et qui sunt cibi: dicitur quod eius diuinitas in qua comedit ipse christus: et in ista comedũt sancti gloriosi. Sed nos nõ possumus comedere nisi de micis que cadũt: scilicet de gaudijs et consolationibus spiritualibus. Quomodo autem poterunt haberi: dicitur per modum quo catelli habẽt micas de mensa dominorum suorum

ꝛ iuj

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

qui leuant caput ad mensam ⁊ respiciūt et aperiunt os. Ita similiter nos si velimus habere de micis glorie paradisi: debemus leuare caput ad celum et aperire os in oratione ⁊ contemplari. Et statim habebimus micam scz consolationem. Sed tamē auisemus ꝙ cor concordet cū ore: qꝛ al's non haberet cōsolatio: qꝛ dicit Paulus. j. ad Coꝝ. xiiij. Si orem lingua: spūs meus orat: mens autē mea sine fructu est. Quid ergo est? orabo spū orabo ⁊ mente. Et ideo quia nō oramus corde: nō possumus obtinere quod petimus: qꝛ dicit xp̄s Mat. xv. Populus hic labijs me honorat: cor autē eorum lōge est a me sine causa colūt me: dicit em̄ sine causa. i. sine vtilitate colūt me: ergo disponamus nos taliter ꝙ possumus comedere in illa gloriosa mensa celestis paradisi. Ad quā nos perducat ⁊c.

¶ De ministris siue seruitoribus qui in ecclesia dei sicut in domibus regū inueniuntur in septemplici differentia.

Distinctio. cvij.

Ministri siue seruitores in ecclesia dei sicut in domibus regū inueniunt' in septemplici differentia: sunt nāq; in domo regis

Primo ianitores.
Secundo dispensatores.
Tertio coci.
Quarto scutiferi.
Quinto mimi.
Sexto elemosynarij.

¶ Primo ergo sunt ianitores qui custodiūt ianuas qui amicos regis ⁊ idoneos permittūt intrare. Alios v̄o nō idoneos vel inimicos cum massa vel virga repellunt: ianitores in domo dn̄i nostri Jesu Christi sunt dn̄i terreni rectores et gubernatores populi qui debēt admittere idoneos mores ⁊ ritus ⁊ debēt expellere et extirpare malas cōsuetudines et pctā cū massa ⁊ baculo iustitie: vnde. ij. Paralipo. xxxv. dr̄ ꝙ ianitores per portas singulas obseruabāt ita vt nec pūcto quidē discederēt a ministerio suo: dicit portas singulas. Ubi sciendū ꝙ inueniūtur in sacra scriptura porte paradisi et porte inferni: porte inferni sunt mali mores et consuetudines ⁊ peccata: de quibus loquitur scriptura Mat. xvj. Porte inferni non preualebūt aduersus eā. s. christianitatem: porte paradisi sunt virtutes et boni mores: vn̄ Apoca. vlt. Beati qui lauant stolas suas vt sit potestas eorū in ligno vite: ⁊ per portas intrēt in ciuitatē sanctam. s. glorie celestis. Et dicit singulas: custodiebat enim portas paradisi. s. custodiēdo ⁊ fouendo in virtutibus: ita ꝙ in puncto nō esset transgressio: debent etiā isti ianitores siue rectores in ciuitatibus suis repellere cū virga vel massa potestatis et iustitie malas consuetudines ⁊ peccata notoria: vnde apl's ad Roma. xiij. Non em̄ sine causa gladiū portat: dei em̄ minister est: dicit non sine causa: quoniam causa quare portat baculū vel gladium est vt scz extirpet vitia ⁊ puniat malos: ⁊ peccata notoria. Et maxime quinq;. s. sortilegos quos dz corrigere vsq; ad mortē: vnde Leuit. xx. Uir siue mulier in quibus phitonicus vel diuinationis spiritus fuerit morte moriant'. Secundo blasphemias diuinas contra quos dr̄ Esa. lij. c. Dominatores populi mei inique agūt ⁊ iugiter nomen meum tota die blasphematur. Tertio negligētias festiuales: vnde Exod. xx. Memēto vt diem sabbati sanctifices: non em̄ debet fieri opus tēporale sed bene spirituale quia tūc est meritoriū. Quarto iniqua cōsortia siue criminalia. s. malas mulieres debēt separare a bonis nec morētur in eadē domo vel vico. Non em̄ sustinetur vn⁹ leprosus inter alios sanos: quia alij statim inficiūtur lepra: ita etiā vitare debemus infirmitatē anime: qm̄ si vna mala mulier stet inter alias i vna domo vel vico statim corrūpit eas: sicut vnum pomū putridum corrūpit alia. Et ideo debent manere in vno angulo ciuitatis vel extra: qꝛ ita precipit scriptura Num. v. vbi dicitur. Locutus est dominus ad Moysen dicens. Precipe filijs Israel vt eijciant de castris omnē leprosum: ⁊ qui semine fluit: pollutusq; est sup mortuo: tam masculū q̄ feminā eijcite de castris

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ne contaminent ea: ergo caueant ianitores. Itē debēt extirpare lenones pari ratione. Item etiam prouideant contra lusores taxillorū vt puniantur ⁊ eis assistētes et consentiētes: vnde ad Rom̄.j. Qui talia agunt digni sunt morte: non solū illi qui faciunt sed etiam qui consentiunt facientib⁹: dicit glo. Augu. Consentiunt facientibus qui possunt: ⁊ debent corrigere et non faciūt. Corrigant ergo absq; nulla misericordia: quoniā dicit Chrys. Summum genus pietatis est in his esse crudelem. ¶ Secundi ministri sunt seruitores siue dispēsatores. s. illi qui tenēt claues panis ⁊ vini qui ministrant amicis dñi panem ⁊ vinū ⁊ prouident de necessarijs. Tales in domo dei sunt prelati ecclesiastici. s. archiepī: episcopi ⁊ abbates et priores qui tenent claues ecclesie: vnde Christus dans illud intelligere dixit primo prelato. s. Petro. Mat. xvj. Tibi dabo claues regni celorum: isti enim sunt dispēsatores bonorum spiritualiū: qđ testificatur beatus paulus apl's. j. ad Cor. iiij. dicēs. Sic vos existimet homo vt ministros Christi ⁊ dispensatores ministeriorum dei. Hic iam queritur inter dispēsatores vt fidelis quis inueniatur. Pauci enim inueniuntur fideles. Unde fideles sunt illi q̄ dant beneficia dignis. Siue sint extranei siue domestici ⁊ q̄ non respiciunt parētelam nec munera. Similiter fideles sunt ⁊ boni dispēsatoris illi curati qui nō faciunt sicut aliqui qui in die pasche pro labore vitando sine expēsis frangunt hostiam in plures partes ⁊ ita tradūt hominibus et male: qr hostia debet representare illud quod est intra: vnde rotūditas representat diuinitatis infinitatem: ⁊ albedo significat qđ Christus fuit sine macula. Item male dispensant quādo ferunt pro modico excōmunicationem que eadē facilitate contēnitur qua fertur. Nō enim debet dari nisi pro magno peccato: vnde Paulus nō tulit nisi tantūmodo vnam qui fuit legat⁹ a latere. xxxvij. annis s̄m quod dicit beatus Hieronymus in libro de viris illustribus. Breuiter iam queritur vt fidelis quis inueniatur: ⁊ istam questionem fecit Christus Petro. Luce. xij. dicens. Quis putas est fidelis dispēsator ⁊ prudens quem cōstituit dominus super familiam suam. ¶ Tertij ministri siue seruitores sunt coci qui parant escas corporibus. Sed qui sunt coci in domo domini Jesu Christi: dicitur ꝙ illi qui dant et parant cibum anime: vnde Matth. iiij. Nō in solo pane viuit homo: sed in om̄i verbo quod procedit ex ore dei. Cib⁹ anime est verbum dei: scilicet sacra scriptura: noui et veteris testamenti. Et biblia dicitur esse os dei: vnde sicut in ore sunt due maxille: ita in biblia sunt due maxille scilicet superior ⁊ inferior: in superiori autem sunt omnes sensus et masticādo stat immobilis per quam denotatur nouum testamentum quod stat immobile per inferiorem in qua nullus est sensus: denotatur antiquum testamētum quod mobile est et motum est. Os vero est scriptura existens inter illa duo testamēta. Sed coci huius cibi sunt predicatores. Sed attende ꝙ dominus cocus anteq̄ det cibum domino seruat quattuor. Primo enim emit bonum cibum ⁊ non malum: ita predicator debet emere bonum cibū de macello dñi nostri Jesu Christi: scilicet de euangelio. Et ita precipit ipse Christus Matth. vltimo. Ite predicate euangelium omni creature. Non enim deberet sumere cibum a macello Uergilij et Ouidij aut aliorum Poetarum sed de euangelio. Secundo cocus lauat cibum et mundat ipsum: ne sit aliquid immundum: ita etiam predicatores debēt mundare cibum scilicet predicationē bene studēdo: ne dicant aliquem errorem in sermone: et ideo dicitur Ps̄. xj. Eloquia domini eloquia casta: argentum igne examinatum: probatum terre purgatum septuplum: dicit eloquia casta qr non debet predicare eloquia luxuriosa vel truffatoria: dicit septuplum id est septies purgatum: et ideo datur communiter tempus septem dierum ad studendum sermonem: sed hodie non student sed ambulant per loca inter gentes. Nō

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

enim faciunt sicut Christus qui statim post sermonem fugiebat a consortio hominum: vnde Ps. liiij. Elongaui fugiēs et mansi in solitudine. Tertio cocus ponit cibum in olla scilicet in memoria ⁊ coquit in igne: de quo dicit Christus Luce xij. Ignem veni mittere in terram: et q̄d volo nisi vt accendatur: quia debet predicare amore charitatis non amore terrenorum et cupiditatis sicut hodie faciunt multi predicatores qui nunq̄ predicarēt nisi ꝙ sperant habere aliquod magnum lucrum. Quarto cocus gustat cibum si est bonus: ita etiam predicator debet gustare cibum quem daturus est: quoniam si vellet predicare de humilitate debet primo ipse esse humilis. S misericordiam gustet primo paupertatem: et ita de alijs. Et ideo dicebat beatus Paulus apostolus ad Romañ. xv. Non audeo loqui aliquid eorū que per me non efficit Christus. Et ita in ministratione coquine bene gloriabat̄ Paulus apostolus. ij. ad Corinth. iij. dicens. Sufficientia nostra ex deo est: qui et idoneos nos fecit ministros: dicit idoneos quoniam nullus debet predicare nisi sacerdos vel magnus clericus: et cum licētia prelati: ⁊ nullus laicus audeat predicare: alias peccat mortaliter. ¶ Quarti ministri siue seruitores sunt scutiferi q̄ sunt in mensa qui manus habent mundas et non audent in mēsa emittere sputum nisi valde remote a mensa sunt etiā honeste induti: isti in domo dei sunt sacerdotes simplices: quia si habeant curam dicuntur ianitores sub prima specie: sed simplices sunt qui non seruiunt nisi in altari in quo non debent emittere sputum mendacij: vnde Ambrosius. Verbum sacerdotis aut verū aut sacrilegiū. Similiter debent esse bene induti et honeste scilicet veste castitatis que est valde pulchra vestis et sine macula: de qua dicit Dauid Ps. c. Ambulans in via immaculata hic mihi ministrabat. Sed debet habere manus lotas non immundas: a tactu carnalium vel taxillorum: non enim debet tractare arma lanceam nec similia: de istis loquitur beat⁹ Paulus apostolus prime ad Timotheū. iij. Hi probentur primum: et sic ministrent nullum crimen habentes: ⁊ sequit̄ infra. Qui enim bene ministrauerint gradum bonum sibi acquirent: ⁊ multam fidutiā in fide que est in christo Jesu domino nostro. Primo enim debent probari vtrum sint digni ab examinatore episcopi. Similiter in confessione quia alias iudiciū sibi manducat et bibit. j. ad Cor. xj. vbi dicit glosa Ambrosij. Ita punietur ac si proprijs manibus Christū interfecisset. Sequit̄ in auctoritate digne ministrent si non habeant peccatum: ⁊ maxime sint mundi a peccato luxurie: quod tantū est in sacerdote ⁊c. pone ꝙ est mai⁹ furto ⁊c. et quia committit sacrilegium. Et pone auctoritatem. j. Regū. xxj. vbi sacerdos dicit Dauid. Si mundi sunt pueri: maxime a mulieribus manducēt. Et ideo caueant sacerdotes: tamen qui bene ministrauerint gradum sibi acquirent immo maiorem gradum angelorum quoniaz facit aperiri celos et descendit Christus et remanet in celo: sicut verbū hominis est in mille auribus: et in ore proferētis: vnde Gregorius in quarto libro dialogorum. c. vlt. Quis fidelium dubium habere possit in ipsa immolatiōis hora ad sacerdotis vocem celos aperiri ⁊ angelorum choros: in illo Jesu Christi ministerio adesse? quasi dicat nullus. Unde angeli leuant brachia sacerdotis quando leuat corpus domini: ⁊ dicūt si sacerdos sit bonus. O benedicte sacerdos tanta gloria est tibi parata quia maiorem dignitatez habes q̄ nos: si vero sit malus dicunt. O domine da nobis potestatem vt occidamus istum peccatorem. Christus vero respondet: nolo mortem peccatoris sed vt conuertatur ⁊ viuat. Ezech. xviij. Et ideo vt sacerdotes conseruētur in bona vita: quando dantur ⁊ celebrantur ordines vniuersus populus ieiunat tribus diebus: vt scilicet deus velit ꝙ accipientes illos ordines sint puri et perseuerent in bona vita: et tales accipient et acquirent fidutiā in Christo Jesu: quo-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

niam si bonus est sacerdos per ipsum potest cōseruari vna prouincia vel ciuitas ab ira dei. ¶Quinti ministri siue seruitores sunt mimi qui cantant in cytharis et fistulis sisti in domo dei sunt penitentes qui cantāt in domo domini. Et sicut in cantoribus debent esse tres species. s. tenor: quinta et octaua: ita in penitente debēt esse tres voces: vnde tenor est fundamentum cantus: ita in penitente contritio. Secunda vox siue species cantus est quinta: et ista in penitente est confessio: qz in confessione exaltatur vox: quoniam scilicet voce dulci et tremebūda dicit mihi parce domine vel mea culpa. Tertia vox est octaua: et ista est deuota et spiritualis oratio: et ista cantatur vna voce et melodia tam alta q̄ deus in celo audit et auscultat: vnde dicit deus penitenti Cant. vij. Ostende mihi faciem tuā: sonet vox tua in auribꝰ meis: vox enim tua dulcis: et facies tua decora: dicit ostēde mihi faciem tuam. O penitens quia decora est. Apparet nobis q̄ flens p̄ peccatis habeat faciem turpem: tamen illa pulchra est coram deo: et quanto magis quis flet propter peccata et deturpat lachrymis faciem suam: tanto magis illa facies est decora Christo: dicit vox tua dulcis scilicet oratio que est dulcis vox: non solum Christo sed etiam omnibus angelis: vnde dicit Cant. viij. Que habitas in hortis: amici auscultant te: fac me audire vocem tuam. Communiter videtur q̄ quando aliqui phylocapti vadunt de nocte per hortos z cantant vt audiantur ab amasijs suis q̄ veniunt ipse z respiciunt per senestras. Ubi sciendum q̄ omnes celi sunt quasi in fenestris z quilibet angelus et sanctus habet suam fenestram: vnde fenestra per quam vnusquisq; respicit est sua scientia: et tres persone diuine habent vnam fenestram scz vnam essentiam et scientiam: quia sola sua essentia est sua scientia: sed quilibet sanctus habet suaz de quibꝰ nos respiciunt: vnde Canticorum secūdo. En ipse stat post parietem nostrū respiciens per fenestras: prospiciens per cancellos: dicit en ipse id est populus gloriosus stat post parietem. Unde inter nos et istos est vnus paries scilicet mors: quia nos sumus ante mortem z ipsi post mortem. Et ita sancti vident nos scilicet quando facimus penitentiam. Et isti sunt mimi sonantes cum ore. Sed sunt alij qui sonant cum instrumentis: de quibus Esa. xxiij. Sume tibi cytharam: z circui ciuitatem meretrix oblionni tradita: bene cane frequenta cāticum vt memoria tui sit: et erit post septuaginta annos visitabit dominus tyrum: et reducit eam ad merces suas: et rursuz fornicabitur cum vniuersis regnis super faciem terre: construccio incipit ibi. O meretrix loquitur ibi anime que est in peccato siue ciuitati plene peccatoribus: dicit ergo sume cytharā: scilicet crucem Christi que dicitur cythara. Unde sicut sit cythara de ligno sicco: ita crux Christi fuit sicca quia lignū fuit scissum mille annis ante: quod vidit regina Sabba veniens ad Salomonem in cythara etiaz sunt octo chorde quattuor pares et ita auditur cythara a longe quando chorde sunt bene extense: ita Christus fuit extensus in cruce: tantum q̄ nerui eius apparebant: Et octo chorde que fecerunt sonum per vniuersum mundū sunt octo verba quē christus dicit in cruce. Primum enim dicitur: dimitte illis non enim sciunt quid faciunt. Luce vigesimotertio. Secundū hodie mecum eris in paradiso. Luce vigesimotertio. Tertium mulier ecce filiꝰ tuus. Quartum ecce mater tua. Joānis decimonono. Quintum hely hely lama zabathani. Matthei vigesimo septimo: et Matthei vigesimoquinto. Sextum Sitio. Joannis decimonono. Dicit etiā circa ciuitatem in processionibus: et de talibꝰ ministris potest intelligi illud verbum Joannis duodecimo. Si quis mihi ministrauerit honorificabit eum pater meus qui in celis est. ¶Septi ministri siue seruitores sunt elemosynarij q̄ reponunt fragmenta in cophinis: z post ea dāt pauperibus: isti in domo dei sunt boni diuites qui habēt plura bona: que quidē bona dicūtur canti in mensa christi. Et dicuntur canti qz sicut cantus est

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

imperfectus ita bona huius mūdi sunt imperfecta ⁊ gl̄ia siue bona celestia sunt pfecta: vñ apostol⁹ ꝓme ad Cor. xiij. Cum venerit qđ perfectū est euacuabit quod ex parte est: ergo diuites de cātis mense christi debent dare pauperibus cum sint omnes elemosynarij et miseri: vnde illud officium habuit martha de qua dicitur Luc. xx. Martha autem satagebat circa frequens ministeriū q̄ stetit ⁊ ait: domine non est tibi cure q̄ soror mea reliquat me solam ministrare. allegorice declaratur hoc qr lingua ⁊ manus sunt sorores ⁊ tantum significat illud quod sicut man⁹ ministrat bona tēporalia dando elemosynam: ita similiter lingua debet ministrare instruendo per predicationem vel instruendo insipientem vel per orationē: vnde maior est elemosyna lingue q̄ manus. Vbi nota exē pluꝫ de quodaꝫ paupere q̄ perijt elemosynaꝫ a quodā alio paupere qui non habebat aliq̄d dare. Et dixit ei ego rogo deus vt te adiuuet: ⁊ sic paup egressꝰ fuit ad alīū q̄ dedit ei panē ⁊ ad alīū q̄ dedit ei potagiū: ⁊ ad alīū q̄ dedit sibi vnū. Et postmodū cū paup deprecaretur deū ꝑ tribus vltimis ⁊ non pro ꝓmo affuit angelus increpans eum quia non orabat pro primo qui dederat maiorem elemosynam q̄ alij quia eius oratio fuit causa quare alij dederunt tibi. Et ita ptz quo modo est tales elemosyna lingue. Et breuiter omnes tales orationes siue benedictiones sunt elemosyne ⁊ dicant hoies. Prouerbio. x. Benedictio dñi diuites facit nec sociabitur eis afflictio. Et est aduertendum q̄ martha dicebat primo. Soror mea reliquit me ⁊c. quia aliqui elemosynam cuꝫ manu tñ non dant cum lingua: quod faciunt cōtra illud prouerbium qui non habet panē in manu habeat mel in ore: ergo fiat elemosyna de lingua: quia dicit scriptura Proverbio. xij. De fructu oris sui vnusquisq̄ replebitur bonis. Quidā tamē loco benedictionis dant maledictionem vt matres filijs qui non audiunt paulū dicentem ad Roma. xij. Benedicite ⁊ nolite maledicere. ¶ Septimi ministri sunt seruitores sunt camerarij siue cubicularij: ⁊ isti parant cameram ⁊ sternuntle ctum ⁊ mundant ipsum a pulicibus custodiunt cameram a fumo vento ⁊ similibus. Per istos intelligūtur contēplanti ut qui non curant nisi de seruitio christi et nonde alijs que fiunt in mundo: cauent tamen a vento superbie: ⁊ puluere auaritie: ⁊ luto luxurie. Et illud officiuꝫ habuit virgo maria Ecclesia. xxiij. In habitatione sctā cozam ipso ministrauit ⁊ sic in ipō firmata sum: ⁊ in ciuitate sanctificata similiter requieui: dicit in ipō. Vbi sciendū q̄ ypon ꝑm interpretationē hebraicam est idē quod speculuꝫ: ⁊ ideo anime que contēplanē in hoc mundo firmantur in speculo: quia illud qđ videmus nūc in speculo videbim⁹ in alio mūdo facie ad faciē vt ptz ꝓme ad Cor. xiij. Et ratio est propter velum charitatis q̄ anima de se bene videret: ⁊ ideo qui volunt contēplari faciant sicut virgo maria: mundemus ergo cameram nostraꝫ vt digne ministremus deo: ⁊ nos audiemus illō Jo. xij. Si quis mihi ministrauerit honorificabit eū pater meus q̄ est in celis dicit dominus.

¶ De nouem miserijs quas habemus in hoc mundo.

Distinctio. cviij.

NJserias nouē habemus in hoc mūdo. Quarū tres sunt anime tres corporis: ⁊ tres vite. Contra quas David ꝑ spīm ꝓphete fecit nouē ỹsus incipiētes ꝑ miserere: ⁊ nō plures versus sic incipictes in toto psalterio cuius sint bis mille sexcēti: ⁊ ser versus in toto psalterio ⁊ ꝑs. cētum q̄nquaginta: miserie ergo anime sunt tres. Quarum prima est inefficatia orandi. Scōa est inconstantia perseuerandi. Tertia est impotētia resurgendi.

¶ Prima ergo miseria anime est inefficatia orandi: qm̄ non habemus efficaciā in oratione: non enim possumus dicere vnuꝫ pater q̄n statim meditemur in mūdanis cuius eleuemus mentem quātuꝫ

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

possumus ad deuz. Et ratio est propter grauitatem corporis per quam inclinatur anima subtilis quemadmodū falco deprimeretur a volatu si ligetur ei lapis grossus in pede: ita est de anima q̄ a corpore ponderoso deprimitur. Et hoc testat̄ sapiēs Sapiētie.ix. Corpus qd̄ corrumpitur aggrauat animā et deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantez. In hoc apparet inefficatio orandi: scz ꝓpter grauitatez corporis immo sancti viri non possunt penitus extrahere animam a corpore. Ubi nota exemplum de vita beati bernardi vbi legitur ꝙ cum beatus Bernardus iret predicatum per mundum ⁊ eq̄taret vnam bonā mulam inuenit quēdā heremitā: ⁊ dum irēt simul Bernard⁹ icepit narrare suos defectus: et inter ceteros dixit se non posse orare quin intellectus verteretur ad mundum. Cui dixit heremita ꝙ non habebat illum defectum: quia q̄tum volebat habebat intellectum altuz. Tunc cognouit beatus Bernardus ꝙ ille erat presumptuosus in illo verbo. Et dixit sibi. Ego promitto ꝙ si dicas Pater noster habendo semper altum intellectuz dabo tibi mulam meam. Cui dixit heremita placet mihi. Cūq; diceret Pater noster: et esset in medio dixit Bernardo. O domine abbas intelliguntur cum mula frenū ⁊ cella. Cui dixit Bernardus: vos ꝑdidistis. Et ita apparet quomodo habemus inefficatiam orādi: ⁊ contra istā miseriam petit Dauid misericordiā cuz dicit psal.iiij. Miserere mei domine: et exaudi orationem meaz: dicit exaudi.i. exaltando audi. ¶ Scd̄a miseria anime est inconstantia perseuerandi: quoniaz si quis incipiat bonam vitaz non potest perseuerare: sed statim dimittit. Exemplum quando aliquis vel aliqua mulier vult ⁊ ꝓponit dimittere vanitates sicut caudas in vestib⁹ ⁊ cornua statim dum erit in domo ⁊ voluerit scindere ad illusionem alterius dimittet. Item vsurarius si proponat restituere aliena duz videbit in theca aurum ⁊ francos non poterit dare executioni. Item si quis ꝓponat dimittere concubinam dum erit in domo ad solam lachrimā illius retinebit ipsam. Itē si quis ꝓponat dimittere iniuriā alterius ⁊ parcere sibi ad solū verbuz alicui⁹ non parcet: ⁊ ita de alijs. Et si ꝓponit agere penitētiam ad derisum alicuius dimittet statim: ⁊ ita ptz ꝙ habemus inconstantiam in anima qua non possumus perseuerare. Et ratio est quia vna regula est in ph̄ia dicēs. Quod vnaqueq; res tendit ad suuz principiū a quo exit. Cum autem anima creata sit de nihilo naturaliter tendit ad illud qd̄ est nihil scilicet ad peccatum. Et ideo dicebat xp̄s Jo.xv. Qui manet in me: ⁊ ego in eo hic fert fructum multum quia sine me nihil potestis facere. Contra autem hāc miseriam petit Dauid mīam dicēs Miserere mei domine: qm̄ infirmus suz sana me dn̄e qm̄ conturba sunt oīa ossa mea: dicit infirmus: vn̄ si infirmus vult sustētari traditur ei baculus ad susttētādum: ita similiter qui voluerit aliqd̄ bonum facere puta penitētiam sumat baculuz xp̄i.s.crucē meditando quomodo christus in ea passus est ⁊ ita sustentabitur in penitentia. Item si velit sustineri in humilitate sumat baculum crucis in quo christus humiliatus fuit portando spineam coronam. Item si sit infirm⁹ ad remittendum iniurias sumat sustentamentum: scz baculum crucis in quo christus orauit pro crucifigentibus euz: ⁊ ita de alijs. Contra ergo istaz miseriā petit Dauid mīaz dicens. Miserere mei domine qr infirm⁹ sum ⁊c. dicit quoniaz conturbata sunt omnia ossa mea: scz virtutes anime: vn̄ homo dicit̄ debilis qn̄ non habet ossa: quoniā carnes sole non possunt sustinere: ⁊ quādo ossa sunt fracta non possunt etiam sustinere: ita similiter ossa anime sunt virtutes que sustinent animam sicut fides spes charitas humilitas et alie virtutes que turbate sunt in anima ⁊c. ¶ Tertia miseria anime est impotentia resurgendi: quoniaz si cadat in pctō non pōt se resurgere: nec per iuuamē alterius creature nisi deus iuuet q̄uis q̄s cadat ꝑ seip̄m nō tn̄ resurgit ꝑ se: vn̄ Eze.xiij. Perditio tua isrl̄ tm̄mō ex me auxiliū tuū: vn̄ dat̄ exēpluz de

nota

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

aliquo qui cadit in puteum qui non pōt se resurgere: ita nec pctōr per se resurgit. Et contra istam miseriā petit Dauid misericordiam dicens p̄s. ix. Miserere mei dñe: vide humilitatem meā de inimicis meis qui exaltas me de portis mortis: dixit humilitatem meā de inimicis: qr q̄ humiliatus est in pctō ab inimicis non pōt resurgere: sicut nec ille qui cadit in duello: dixit portas mortis. s. pctā q̄ sunt porte inferni sicut virtutes porte paradisi: iuxta illud Apoc. vlt. Beati q̄ lauant stolas suas in sanguine agni: vt sit ptās eoꝝ in ligno vite: ⁊ per portas intrent in ciuitatem sanctā: dixit portas. i. virtutes ita silr pctā sunt porte inferni. Et de istis portis loq̄tur xp̄s cū dicit Mat. xvj. Sup hanc petrā edificabo eccl̄iā meā ⁊ porte inferni non preualebunt aduersus eaꝫ. Contra hanc portam. s. fidem christianam porte inferni. s. peccata non preualebūt ⁊c. Iste ergo sunt tres miserie anime: ⁊ ideo petit Dauid ter mīam. Cui cōcordat etiam in principio misse: quia dicit ter kyrieleyson: qd̄ tantum significat sicut deus miserere mei: kyri em̄ significat deus: ⁊ eleyson miserere: ⁊ dicit̄ ter dirigendo sermonem ad deum patrem. Et ratio est: qr anima hꝫ potestatem supra corpus: ⁊ ad implorandum misericordiam anime petitur misericordia dei cui attribuitur potentia. Sequunt̄ tres miserie corporis.

Prima est tribulatio naturalis.
Scd̄a est condēnatio iudicialis.
Tertia est persecutio humanalis.

¶ Prima ergo miseria corporis est tribulatio naturalis qm̄ tot sunt tribulationes in corpore humano: quas naturaliter habemus in corpore: qd̄ miꝝ est: qr vnum vitrum si non frangatur violenter: sed custodiatur in archa seruabitur per mille annos: sed homines statiꝫ cōsumuntur ꝓpter compositionem quam habent ex quattuor elementis habentibus qualitates contrarias. Et ideo dicitur Sap̄. v. Nos nati continuo desinim⁹ esse: dixit desinimus propter quattuor qualitates contrarias que semper corrodunt ad intra corpus: intantum ꝙ naturaliter deficit: immo dicit August. ꝙ cuꝫ xp̄s esset verus homo: posito ꝙ nō fuisset occisus naturaliter mortuus fuisset nisi voluisset miraculose cōseruare suū corpus. Et ꝯtra istas miserias petit Dauid mīaꝫ in p̄s. xxx. dicēs. Miserere mei deus qm̄ tribulor: cōturbatus est in ira oculus meus: aīa mea: ⁊ venter me⁹: dixit tribulor. s. propter qualitates contrarias: ⁊ aīa mea vocat aīaꝫ sensualē: dicit venter qr in ventre sunt qualitates contrarie: dixit oculus qm̄ in oculo cognoscitur infirmitas citius q̄ꝫ alibi: vt dicūt etiam medici. ¶ Secunda miseria corporis est condemnatio iudicialis: qm̄ in hoc mundo sumus condemnati ad mortem. Ex quo enim aīa est infusa in corpore dat̄ illi snīa mortis irreuocabilis: intantum ꝙ iudex met. s. xp̄s noluit eximere suam matrem: quin immo etiam ipse mortuus est: ergo irreuocabilis est iuxta illud ad Heb. ix. Statutum est hominibus semel mori: semper em̄ currim⁹ ad mortem: quemadmodū condēnatus ad suspendium portatur sup currum quattuor rotaꝝ: ita nos portamur ad mortez super currū. s. tempus qd̄ portatur in q̄ttuor rotis. s. in quattuor partibus anni: scꝫ ver: estatem: autūnuꝫ ⁊ hyemē: vnde sicut ille qui portatur ad furcam nō gaudet nec ridet: al's esset stultissim⁹: ita nos non debemus in hoc mundo gaudere: nec ridere: nec letari: al's vocamur stulti in scriptura Eccl̄i. vij. Cor sapientū vbi tristitia ⁊ cor stultoꝝ vbi letitia. Et contra istam miseriam petit Dauid mīam p̄s. l. Miserere mei deus ſm magnā misericordiam tuam: in isto ⁊ non in alijs: qr ista est maior miseria. ¶ Tertia miseria humanalis est persecutio humanalis: qm̄ tante sunt ⁊ tot tribulationes: qr vnus persequitur alium. s. rex regez: baro baronem: mercator mercatorem: ita breuiter ꝙ tam in villis q̄ꝫ in ciuitatib⁹: in omnibus statibus reperietis persecutiones ⁊ turbationes. Et miruꝫ est quia bruta animalia ⁊ fere in desertis viuunt pacifice ⁊ homines nō: immo ipsimet tribulant seipsos: quia demō nō facit illud quia a passione christi citra non hꝫ pote

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

statem nisi quantum homo dat sibi posse. Et nota hic exemplum quod legit in vita beate Margarite: que dum incarcerata fuisset ab olimbrio apparuit demō in forma vni⁹ heremite dicens ei. O margarita miserere tui quia nollē tuam mortem: sed crede mihi quia doleo de dolore tuo: heu vides olimbrium dominum magnum qui te vult in vxorem ⁊ faciet te magnam dominam: ⁊ illud potes facere quia te non vult in concubinam sed pro vxore: quapropter bene tibi erit: tūc Margarita icepit intra se orare ad deuz vt ostenderet sibi quis esset qui loqueretur. Cui respondit spiritussanctas quez secum habebat ꝙ erat demon. Tūc ipa cepit demonem per barbam ⁊ eiecit euz sub pedibus: ⁊ conculcauit ipsum pede supposito corpori. Qui incepit clamare vt dimitteret ipsum ire. Cui petiuit margarita: ⁊ illud quod sequitur fecit ad nostrum propositu3 quare faciebat tot mala ⁊ tot guerras ⁊ dissensiones in mundo? Qui respondit ꝙ iniuste accusabatur ab hominibus: quia nec ipse nec aliquis demon poterant aliquid mali facere nec rixas inter homines ponere nisi homines consentirent a passione christi citra: sed homines per se faciebant illas rixas ⁊ bella. Patet ergo ꝙ homines inter se bella gerunt ⁊ mouent. Et contra istam miseriam petit Dauid dei misericordiam: dicendo p̄s.lv. Miserere mei deus quoniam conculcauit me homo tota die impugnans tribulauit me: ꝓpter ea est ista petitio. Et iste sūt tres miserie corporis cōtra q̄s petit Dauid ter misericordiam. Cui concordat ecclesia dicendo ter christeleyson: ⁊ loquitur filio. Et ratio est quia solus filius assumpsit corpus humanū ideo vt iuuet nos petim⁹ veniam: ⁊ mīam ab eo: ⁊ iste sūt miserie corporis. Sequūtur tres miserie vite,

Prima est defectus amicitie
Scd̄a est abundantia tristitie.
Tertia est multitudo contumelie,

¶ Prima ergo miseria vite presentis est defectus amicitie: quoniam non est amicitia in hominibus huius mundi: sed illuque dicuntur amici sunt inimici tam spiritualiter q̄ temporaliter. Temporaliter quoniam q̄to quis est magis diues in temporalibus tanto plures habet inimicos. Ubi nota exēplū qd̄ legit: legitur em̄ ꝙ erant tres scutiferi in summo se diligentes et quadam die dum irent per iter occurrit eis quidā heremita clamans alta voce la mort: la mort illi vero euaginatis ensibus iuerunt ad eum petentes quidnam hoc esset ꝙ sic clamauerat. Qui ostenso nemore dixit ꝙ erat ibi mors: illi vero intrantes nemus inuenerunt vnum saccum plenum auro: et semoti ab itinere numerauerūt pecuniam post hoc esurierunt: et non audentes intrare ciuitatem ne ille qui perdiderat aurum inquireret illud et ipsi illud habuisse essent cogniti miserunt vnum de socijs pro cibis: et victualibus. Ille vero qui missus fuit cogitauit toxicare cibum vt socij sui inde comederent et morerentur et ipse haberet consequenter totam summam pecunie: et fuit emptum venenum ⁊ ipso prius saturato cibarijs miscuit venenum cum cibo ⁊ portauit socijs qui pari forma cogitauerunt illum occidere vt haberent totam pecuniam. Cunq3 ille poneret cibum ad terram socij sui interfecerūt ipsum: ipsi vero postea comedentes cibuz toxicatū mortui sunt. Et ita patet quomodo propter bona temporalia isti tres fuerunt inimici. Similiter pro spiritualibus de amico fit quis inimicus quoniam si aliquis religiosus sit deuotus vel aliqua religiosa sit deuota volens ipsam habere illum confessorez dum dicetur cōfessio incipient ambo flere propter deuotionem. Et post hec immiscet se diabolus ⁊ incipiet ridere et finaliter peccabunt. Item magistri docent discipulis vanitates: ⁊ breuiter frater non diligit fratrem. Et ideo dicebat Hieremias in nono capitulo. Uuiusquisq3 a proximo suo se custodiat ⁊ in omni fratre suo nō habeat fiduciā: qr om̄is frater supplantās supplātabit: ⁊ om̄is amicus fraudulēter incedet cōtra illam miseriā inimicitie: petit Dauid mīam cum dicit p̄s.lvj. Miserere mei dn̄e miserere mei

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

qm̄ in te cōfidit aīa mea: cōfidit. s. in te solo ⁊ nō in alio. Ideo miserere mei ⁊c. dicit bis miserere mei ꝓpter duplicē inimicitiam sicut dictū est. s. spiritualē ⁊ tpalē. ¶ Scda miseria vite est abundātia tristitie qm̄ nullus in hoc mundo pōt habere gaudiū sine tristitia. Et ratio est qꝛ dicit regula phie. Omne mediū participat naturam extremorū. cum autē nos sim⁹ in medio duoꝝ extremoꝝ. s. inter paradisū in quo est summū gaudiū ⁊ inter infernum in quo est summa tristitia: ideo cū gaudem⁹ in spiritualib⁹ illud gaudium est gutta mellis gaudij paradisi: ⁊ tristitia est fumus procedēs ab inferno: et tñ magis abūdat tristitia q̄ gaudiū: qꝛ magis sumus ꝓpe infernū. ideo magis sumus repleti tristitia. Et iō dicebat Dauid p̄s. lxxxvij. Repleta est malis anima mea: ⁊ vita mea in inferno appropinquauit. Et ꝯ istā miseriā petit Dauid mīaꝫ dicens p̄s. lxxxv. Miserere mei qm̄ ad te clamaui tota die letifica animā serui tui qm̄ ad te dñe leuaui ani. meā. ¶ Tertia miseria vite est multitudo ꝯtumelie qm̄ totus mūdus plenus est contumelia qꝛ vnus deridet aliū: vir vxorē propter turpitudinē: princeps populū ipsum affligendo per tallias ⁊ alias extorsiones: sacerdos sacerdotē propter eloquentiam aut al's: religiosus p̄sbyterū ꝓpter ignorantiā: ⁊ ita de alijs: qm̄ iuuenis deridet senē ⁊c. Breuiter vniuersus orbis est plenus cōtumelia: imo ꝙ peius est quanto magis sunt spirituales tāto magis affliguntur. Exemplū de persona deuota in quocūq̄ statu sit que si meditet̄ in spiritualibus ⁊ contēplet̄ statim deridebitur ab alijs. vnde si mulieres sint vane ⁊ curiose in ornatu laudant̄. Si vero sint deuote ⁊ nō curēt de vanitatib⁹ affligūtur cōtumelijs. Similiter scutiferi ⁊ nobiles deuoti derident̄ ab alijs ⁊ negliguntur. Sed si sint ribaldi ⁊ renegatores dei laudantur. Breuiter oēs deuoti affligūtur cōtumelijs ⁊ opprobrijs. Et ideo contra istā miseriā petit Dauid mīam p̄s. cxxij. dicens. Miserere nostri dñe miserere nostri qꝛ multū repleti sumus despectiōe. Dicit miserere nostri dñe: et dicit nostri in plurali nūero ⁊ nō mei vel mihi sicut in precedentib⁹: ad denotādū ꝙ ista miseria tāgit omnes: ergo iste sunt tres miserie vite ꝯtra quos fecit Dauid tres versus. Cui cōcordat ecclesia cū dicit ter kyrie eleison. s. spiritui sancto cui pertinet bonā vitam. Ideo petimus ab eo mīaꝫ. Et cōtra istam miseriā petijt mulier cananea mīam Mat. xv. cum dixit Miserere mei fili dauid. Cui⁹ misericordie nos participes ⁊c.

¶ De septeꝫ operibus misercordie tam corporalibus q̄ spiritualibus.

Distinctio. cxix.

Isericordie opa corporalia que attribuunt̄ corpori sunt septem. Et totidē sunt opa misericordie spiritualia q̄ attribuunt̄ anime.

Primum dare manducare.
Secundum dare bibere.
Tertium vestire nudum.
Quartum visitare infirmos.
Quintum recipere peregrinum.
Sextum redimere captiuos.
Septimum sepelire mortuos.

¶ Primū ergo opus misericordie corporalis est dare manducare vel comedere. Unde sciendū ꝙ naturaliter homo non potest viuere sine comestione: sicut em̄ crucibolū vbi est ignis non pōt ardere nisi sit oleū: ita nec homo pōt viuere nisi habeat cibū. Et sicut in crucibolo consumitur oleum per cōsumptionem quam facit ignis: et si volumus ꝙ ardeat iterū oportet ponere oleū: ita oportet iterum comedere si velimus viuere. Et istud opus est ita complacens deo quod dicet in iudicio Mat. xxv. Esuriui ⁊ dedisti mihi manducare. Similiter displicet sibi tantū qñ non cōpletur istud opus ꝙ dicet in iudicio. Esuriui ⁊ nō dedistis mihi mādūcare. Et istud est opus mīe corporale: sed debem⁹ istud opus etiā dare aīe. Sed qđ est illud opus ostendit xp̄s Mat. iiij. dicens. Nō in solo pane viuit homo sed in omni verbo qđ procedit ex ore dei. Predicator enim dat istud scꝫ doctrinā celestē: nam sicut corpus comedit

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

cum ore: ita cum ore spūali comedit aīa. Et sicut in corporali ore sunt due maxille. s. superior ⁊ inferior. s. nouum ⁊ vetus testamentū. Uetus intelligit̄ ꝑ inferiorē qꝛ sicut in inferiori maxilla nō est aliq̄s sensus ita nec in antiquo testamēto non est aliquis sensus qꝛ nihil valet sine nouo. Per superiorem v̄o intelligit̄ nouū: qꝛ sicut superior maxilla preualet inferiori qꝛ in eo sunt oēs sensus: ita in nouo testamento est oīs doctrina ⁊ declaratio antiqui. Cum ergo quilibet velit cōiter comedere bis in die: ita debemus bis in die dare comedere aīe. s. mane ⁊ sero. s. facere signuz crucis ⁊ orare: ⁊ sic comedemus in mēsa xp̄i tres epulas ꝑm tres virtutes theologales. s. fidem spem ⁊ charitatē. Primo fidem. s. dicendo Credo in deum: spem dicēdo Pater noster. Nā in Pater noster sunt septē petitiones quas debem⁹ sperare. Scd̄o charitatez. s. Aue maria: qꝛ sicut charitas inflāmat amorē ita Aue maria. s. cogitādo ꝙ videbimus virginē mariā ad dexterā xp̄i: ⁊ tūc inflāmabūtur: ⁊ tunc istis peractis reddem⁹ gr̄as faciendo iterū signū crucis. Et sic preualet illud q̄ꝫ mille Pater noster sine deuotione. Et iterū in sero benedicere ⁊ signū crucis facere ⁊ easdem epulas assumere ⁊ post gr̄as reddere. s. faciēdo iterum signū crucis ⁊ iste epule impinguabunt aīam q̄uis corpus sit macrū: vnde Dauid p̄s. lxij. Sicut adipe ⁊ pinguedine repleat̄ aīa mea ⁊ labijs exultationis laudabit os meū. Et ecce primuz opus ꝙ sicut nos debem⁹ habere corporaliter erga proximū: ita ⁊ sic debem⁹ habere spūaliter erga aīas nostras per modum predictū. ¶ Secundū opus est dare potum: vnde potus est necessarius qꝛ cibus nō posset dare potionez membris nisi poneretur liquor in stomacho. Et ideo quia est necessarius est opus mīe. Istud em̄ debemus habere erga proximum. s. dare ei bibere ⁊ nō solum de vino sed etiā de aqua. In cuius signū dicebat xp̄s Matth. x. Quicūq̄ dederit potum vni ex minimis istis calicem aque frigide tm̄ in noīe discipuli: amē dico vobis nō perdet mercedem suā. Et ideo dicet xp̄s in iudicio illis qui hoc opus compleuerūt. Sitiui ⁊ dedistis mihi bibere. Matth. xxv. Unde bene soluet talib⁹ qꝛ dabit eis regnū suū quando dicet Mat. xxv. Uenite benedicti patris mei possidete paratū vobis regnū a cōstitutione mundi. Sed illis qui noluerūt dare dicet. Sitiui ⁊ nō dedistis mihi potū. Sequitur. Discedite a me maledicti in ignē eternū qui paratus est diabolo ⁊ angelis eius. Matth. xxv. Istud em̄ opus est multū placens deo: ⁊ debet etiā excusari erga aīas nostras. Unde sciendū ꝙ pot⁹ aīe sunt lachryme ⁊ sunt vinū album. s. a parte interiori corporaliter: ⁊ sunt rubee interius. s. in mēoria meditādo passionē xp̄i. De tali potu loq̄t̄ dd̄ p̄s. lxxix. Potū dabis nobis in lachrymis in mēsura. dicit in mensura. Ubi sciendū ꝙ plorās hz tres mensuras in lachrymis. Prima est cōterēdo de pctis: vnde sicut oleū extrahitur inter duas molas: ita debet quilibet ponere cor suum inter duas molas. Prima est iudiciū dei: vnde post mortez quando veniet ad iudiciū xp̄s ostendet vulnera sua dicēs. Quid feci pro te: ⁊ tu quid fecisti ꝑ me? Rn̄debit ille. Ego negaui vos et iuraui ⁊ blasphemaui: ⁊ ita ponetur in inferno. Et talis cogitans illud ponit cor suū inter primā molam et incipit statim flere et lachrymari et hoc cū mensura: qꝛ ꝑm quantitatē pctī debēt esse lachryme multe vel pauce. Secūdo modo mola est quando flet meditando passionem xp̄i. Et illa est melior prima: vnde sicut cera liquescit iuxta ignez: ita debet liquere cor nostrū: qn̄ appropinquatur passioni ꝑ meditationē. Tertio mō plorat ꝑ desideriū paradisi. s. dicēdo intra se. O deus tot annis mansi in hoc mūdo placeat vobis me sumere ad paradisum: et iste modus est melior: vnde talis vellet statim mori. Et ideo malum signū est quādo q̄s timet mortē: qꝛ mors est porta paradisi: ⁊ per illā oportet nos trāsire si volum⁹ intrare paradisum: vn̄ Dauid p̄s. cxvij. Hec porta dn̄i iusti intrabūt in eam. Et istis modis dantur lachryme in mēsura. ¶ Tertiū opus mīe corporalis est recipere peregrinū. Et ra

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

tio est: qr aliq̄ fera forte comederet illū si esset extra: vel inimici occiderēt: vel pluuia vel frigus corrūperet. Et ideo qr necessariū est ideo est opus mie. Nō est ita nobis in hoc mūdo sicut erat ade in paradiso terrestri: qr illic nō erāt aīalia fera: vnde nunq̄ intrauit aīal in paradiso terrestri nec auis nisi duz adduxit deus aīalia Ade vt imponeret ei noīa: ⁊ etiā qñ diabolus duxit serpentē ad tentādū: illud opus tantū placet deo: qr dicet in iudicio his qui cōpleuerūt illd. Hospes erā ⁊ collegistis me: venite benedicti ⁊c. Illis v̄o q̄ non cōpleuerūt dicet. Hospes erā ⁊ nō recepistis me discedite ⁊c. Mat. xxv. et hoc est quo ad corpus. Sed quo ad aīam videam⁹ quādo recipit aīa nostra peregrina. Ubi sciendū q̄ deus dedit nobis sex dies in septimana in quibus aīa nostra vadit peregrina: sed debemus ipsum recipere in die dñico: scilz audiendo missam: ponere cōditiones. Sicut em̄ rex venit ad atrium vt audiat supplicationē hoīm: ita xp̄s summ⁹ rex ⁊ papa venit ad ecclesiā vt audiat supplicationes hoīm: ⁊ ideo debēt facere supplicatiōes suas ieiuni. Et illud opus est tam corporale q̄ spūale: de quo sapiens Eccl̄i. xxx. Miserere aīe tue placens deo ⁊ cōtine ⁊ cōgrega cor tuū in sanctitate.

¶ Quartū opus mie est vestire nudū et est opus mie duplici modo. s. necessitatis et honestatis: necessitatis ꝓpter frigus ⁊ intemperiē tp̄is: honestatis qr turpe esset videre hoīem nudū: in paradiso aūt nō fuisset necessariū idui: qr tp̄s erat tēperatū lucis honestate: qr nō erat verecūdia. Unde sicut est modo de innocētibus paruis ita fuisset in paradiso. Unde Adam q̄ fuit pulchrior homo ⁊ etiam Eua pulchrior mulier in respiciendo se nō verecūdabant: vñ Gen̄. ij. Erat autē vterq̄ nudus. s. Adam ⁊ vxor eius: ⁊ non erubescebāt neq̄ habebāt motū in mēbris: sed statim post peccatū sic: quia verecundia fit propter peccatū. Istud aūt opus nunc est ita placēs deo q̄ dicet in iudicio his qui cōpleuerunt illud Mat. xxv. Nudus fui ⁊ cooperuistis me: ⁊ ita induet eos vestimento glorie. Sed alijs dicet: nudus fui ⁊ non cooperuistis me: discedite ⁊c. Et illud est opus mie quo ad corpus: sed videamus quo ad aīam. Ubi sciendū q̄ virtutes sunt indumēta aīe. Et ideo Phūs in lib. ethicoꝝ vocat virtutes habitus. Et beat⁹ Paulus ad Collo. iij. Induite vos sicut electi dei et sancti ⁊ dilecti viscera mie: ⁊ cōsequēter enumerat virtutes: benignitatem: humilitatem: modestiā: patientiā ⁊c. Sed bene scitur q̄ diuersimode induit corpus: qr aliter prelati ⁊ aliter presbyteri ⁊ aliter religiosi: aliter religiosi: aliter reges: aliter duces: aliter nobiles: aliter mercatores ⁊c. Unde indumenta prelatoꝝ debent esse quo ad aīam spūalis diligētia: vnde maiorem diligentiā debent habere de aīabus q̄ de bonis tp̄alibus. Sed indumenta dominorū terrenoꝝ sunt iustitia ⁊ facere iustitiā ita paruo sicut magno: ita inimico sicut amico: non rapere aliena: nō offendere aliquem nec vi opprimere: nec capere a subditis nisi debitum: nō extendere statū plusq̄ redditus se extendāt. Religiosoꝝ indumēta sunt deuota obediētia: paupertas ⁊ castitas. Presbyteroꝝ simplicium sine beneficio indumēta sunt deuotiones. s. dicere horas deuote ⁊ horis debitis: dicere missaz deuote: qr missa representat passionem xp̄i: nō fornicari: nō ludere: nō iurare ⁊c. Indumenta diuitū sunt pietas in pauperes ⁊ patienter sufferre eos: ⁊ ita portabunt sua indumenta in paradiso: vbi soluitur questio vtrum erimus nudi vel vestiti in paradiso: ⁊ dicit q̄ erimus vestiti istis virtutibus: ⁊ qui reperietur nudus istis virtutibus dānabit. Si v̄o inueniatur vestitus saluabit. Unde Apoc. xvj. Btūs qui vigilat ⁊ custodit vestimēta sua ne nudus ambulet ⁊ videant turpitudinem eius. ¶ Quintum opus mie corporalis est visitare infirmos propter necessitatem: non tamen fit hodie ita: qr tp̄e illo in quo magis debent visitare scz tēpore epidimie nō visitant: immo si aliquis sit infirmus statim dicetur nō appropinquatis vos tali qr statim essetis infirmus quoniā bocium habet: immo etiam si veniat aliunde vitabitur ⁊ ma-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

le:q; nō capitur infirmitas nisi deo volente:sed fiat illud opus ꝙ dicet xp̄us facientibus. Infirmus fui ꝙ visitasti me ꝙ ideo venite benedicti ꝛc. Sed quo ad illos qui nō cōplent hoc opus dicet. Infirmus eram ꝙ nō visitasti me discedite ꝛc. Watth.xxv. ꝙ hoc quo ad corpus. Sed quo ad aiam est sciendum ꝙ sunt diuerse infirmitates quedā mortales alie nō mortales sed veniales q; quotidie peccamus:vnde Dauid qui erat ita sctūs ꝙ ꝑpheta dei dicebat p̄s.vj. Miserere mei dñe qm̄ infirmus suz. Et ideo debemus visitare aiaz.s. cogitando vtrum fecerit peccatū ꝙ quomodo: ꝙ hoc de sero in lecto quādo nō dormit: vnde Seneca qui erat infidelis faciebat pactū cum vroze sua in lecto ꝙ non diceret ei aliquid vt posset cogitare si fecerat aliq̄d in die q̄ esset contra virtutem. Ex quo ergo ille qui erat vxoratus hoc faciebat: multo magis religiosi ꝙ p̄esbyteri: ꝙ sic quādo inueniūt ꝙ peccauerunt debent christo dicere. Parcatis mihi q; cōfiteor vobis: et sic beati erūt illi. Unde Job.v. Visitās speciem tuā non peccabis. Species dicitur aia q; pulchra est: corpus aūt nō est pulchrum sine anima. ¶ Sextum opus est redimere captiuos: puta incarceratos inter fideles ꝙ etiam captiuos inter infideles. Et illud inter cetera opera maius est: quia ipsi sunt in via negandi fidem ꝙ esurīūt ꝙ sitiunt. Et illud est opus multum placens deo: vnde dicet. In carcere eram ꝙ venistis ad me: ꝙ idcirco venite benedicti patris mei possidete regnum vobis paratum a constitutione mundi. Illis vo qui nō fecerūt illud sed contrarium qui tenent excōmunicatos hoies vnde tales sunt in maiori carcere quā sit in barbaria vel i tartaria: dicet in carcere eram ꝙ nō venistis ad me: ꝙ ideo discedite a me maledicti ꝛc. Et hoc quo ad corpus. Sed videamus quo ad animam: vnde sciendū ꝙ peccata sunt carceres. O deus tot sunt incarcerati in carcere superbie. s. magni dñi extendendo statū vltra redditus: ꝙ sic onerant subditos in carcere auaritie: in carcere luxurie. O quot sunt in carcere isto fetido inuidie cuius carcer est niger ꝙ obscurus. In carcere gule pleno aque fetide. In carcere accidie in quo sunt vermes. Sicut eīm vermis consumit vestem que nō portatur vel que nihil facit: ita vermes accidiosum. Sed ille visitat animā qui est in carcere superbie qui se humiliat: auaritie per restitutionem damnoꝝ: luxurie per abstinentiam ꝙ macerationem carnis: inuidie per oratonem. Pro illo contra quem est inuidia: gule per abstinentiam cibi ꝙ potus ꝙ per ieiunia: q; dicitur cōmuniter ꝙ caro ꝙ panis faciunt panſam ꝙ vinum facit dansam. Quando eīm venter est plenus inuitat sociū suū. Unde intelligit illud ꝙ ita retinet animam: vnde Sapiens ait Eccli.xx. Est q̄ multa redimat modico ꝑcio et restituēs ea in septuplū: quasi dicat. Ego scio hominem qui multa ꝛc. quia per modicuz redimitur peccatū q̄ est tantū q̄ nō potest sustineri a celo. ¶ Septimuz opus mie corporalis est sepelire mortuos. Et ratio est quia inficerent aerem vel quia habent resurgere: ꝙ ideo propter dignitatem fit istud. Ecce cum isto opere adeptus est Thobias regnum paradisi: de quo dicit scriptura Thobie.j. Mortuus atq; occisis sepulturam solicitus exhibebat: et hoc quo ad corpus. Sed quo ad animā videndum est. Ubi sctendum ꝙ sepultura anime debet esse in vulneribus ihesu christi: ꝙ maxime in vulnere lateris. Unde christus dicit nobis Canticozum secūdo. Veni columba mea in foraminibus petre in cauerna macerie vel loquitur anime: petra est christus: foramina petre sunt fixure clauozum et vulnerum: cauerna macerie id est partietis est vulnus lateris. Et de tali poterit dici illud, quod dicitur Ysaie.xxij. capitulo. Excidisti tibi hic sepulchrum excidisti in excelso memoriale: ergo estote misericordes ꝙ patebit vobis gloria paradisi. Ad quam gloriam ꝛc. De isto autem opere misericordie non fit mentio in euangelio ꝛc.

¶ De sex misericordijs dei inter alias quas exerga nos exercet.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Misericordie dei inter alias sunt sex.
Quarum prima est qꝛ nõ punit nos imediate post pctm̃ seu nõ dat nobis immediate dãnationem infernalem.
Secunda est qꝛ non remouet nobis duꝫ peccamus bona tẽporalia: seu sustẽtationem vite: seu ꝓuisionem temporalem.
Tertia qꝛ supportat grauitatem criminalem.
Quarta est qꝛ parcit ⁊ remittit illi qui penitet oẽ pctm̃ mortale ⁊ etiam veniale.
Quinta est ꝙ relaxat penas ꝑ peccatis infligendas.
Sexta est qꝛ dat gr̃am ⁊ augmẽtat pctõribus ꝑ orõnes ⁊ alia bona opera.
¶ Prima ergo dei mia est: qꝛ non punit nos immediate post pctm̃: qm̃ de rigore iustitie statim post pctm̃ mortale dꝫ nobis dare infernalẽ dãnationẽ: sed tñ ipe sua magna mia expectat nos de die i diẽ vnde ipse videns ꝙ non conuertimur dicit. Adhuc expectabo illos vltra ⁊c. vnde illud potest declarari per sil̃itudinez alicuius regis habẽtis in terra sua aliquez malefactorem contra quem statim post primũ pctm̃ fit ꝓcessus ⁊ dat̃ snia: sed qꝛ rex est misericors non vult in executionẽ procedere: sed dicit. Expectemus ⁊ videbimus si conteretur: ⁊ post de die in diez ille facit peius: ⁊ clamoribus ⁊ conq̃stionibus auditis: rex nondũ vult sniaꝫ exequi: vnde talis rex iudicaretur a gẽtib⁹ stultus. Sed tñ non est ita de deo: qꝛ statim post pctm̃ scribitur in registro curie peccatum nostrum. vnde p̃s. cxviij. Imperfectum meum viderunt oculi tui ⁊ in libro tuo omnes scribentur. s. defectus. Et datur snia ꝓut dr̃ Ezec. xviij. Anima que peccauerit ipsa morietur. Itez Jac. j. Peccatum cum assumptum fuerit generat mortem. Item ad Ro. vj. Stipendia peccati mors: sed non datur imediate executioni: ergo magna est misericordia dei: vnde mirantur angeli ⁊ maxime mali: qꝛ non exequitur sniam: et dicunt. Cur non punitur ille peccator? Respondet xp̃s ⁊ dicit. Adhuc expectabo ipsum per diurna tẽpora. Et ideo dicebat Hiere. Threno. iij. Misericordie dñi qꝛ non sumus consumpti: qꝛ non defecerũt miserationes eius. O qualem moralitatez habemus qꝛ debem⁹ cogitare inter nos. O deus qꝛ iam est factus processus contra me: ⁊ data sententia certe debeo conuerti: qꝛ al's poneretur in executione: ergo conuertamur ad dñz: qꝛ nescim⁹ vtrũ hodie vel cras vel alia die vel hora magis propinqua deus velit se vindicare ⁊ dare executioni latam contra nos sententiam: ⁊ ideo dicebat Sapiens Eccl̃i. v. Non tardes conuerti ad dñm ⁊ ne differas de die in diem: subito enim veniet ira illius: ⁊ in tempore vindicte disperdet te: ecce prima dei mia. ¶ Scũda mia dei est: qꝛ non remouet nobis dũ peccamus bona tẽporalia ⁊c. Et in hoc ostenditur magna eius mia: vnde si aliq̃s magnus dñs haberet in suo seruitio aliquẽ eum offendentez statim remoueret ei victum ⁊ ꝓuisionem temporalẽ: nõ tñ facit ita xp̃s qui est magnus dñs ⁊ magnũ hꝫ hospitium: qꝛ totus mundus est hospitium eius. vnde Baruch q̃ fuit notari⁹ Hiere. dicit in. iij. cap̃. O israel q̃ magna est domus dei ⁊ ingens locus possessionis eius: qꝛ nõ remouet nobis aliquid: quinimmo dat bladũ in terra ⁊ vinuꝫ in vite: forte diceret aliqnis ꝙ immo sol et luna ⁊ stelle ⁊ planete dant vinum ⁊c. nõ est verꝫ qm̃ sol ⁊ alia corpora celestia nõ sunt nisi instr̃a dei: qꝛ deus dat oĩa: facit enim semen in terra fructificare vinũ in vite: agnum in ventre capre: lanã in pelle, ouis puerꝫ in ventre matris non aũt pater. vnde Dauid p̃s. cxviij. Man⁹ tue dñe fecerunt me: ⁊ plasmauerunt me: et idem. Et magis expresse dicit Job. x. ca. Verecundia enim est dicere illud qđ pater agit in puerum: dat simil̃r de⁹ aquaꝫ in fonte ⁊ omnia ista ad nostram prouisionem, Et breuiter omnibus dat escaꝫ: vnde p̃s. cxliiij. dicit Dauid. Oculi omnium in te sperant domine: ⁊ tu das illis escam in tempore opportuno. Sic ergo nobis prouidet: ⁊ nos nõ facimus qđ ipe dixit sed contrarium: vnde ipse precipit nobis ꝙ simus humiles ⁊ nos dicimus

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

et.O dñe dixistis nobis q̄ sim⁹ humiles non erimus immo superbi:pōposi ⁊ elati. Sic̄ dixit nobis q̄ simus casti: nos econtra erimus luxuriosi:⁊ cōmittemus luxuriam cū parentibus ⁊ cōmatribus:⁊ cum nobilissimis:⁊ ita de alijs peccatis: et tñ deus non remouet nobis adhuc prouisionem:sed dat bladū in terra vinū in vite ⁊c.ergo misericors est dñs:⁊ ideo dicebat Neemias prophetа ca.ix. Ipsi superbe egerunt ⁊ non audierunt mandata tua non sunt recordati mirabiliū tuorum que fecisti eis:⁊ indurauerunt ceruices suas ⁊ dederunt caput vt conuerterentur ad seruitutem suā. Tu aūt deꝰ propitius clemens ⁊ misericors lōgani mus:⁊ multe miserationis non dereliq̄sti eos. Maximū documentū habemus hic ex quo deus est ita misericors erga nos q̄ non remouet nobis prouisionez nos non remouеamus prouisionez illis qui nobis iniuriantur non amoꝛē ⁊ cozde non loquelaz:sed debemus salutare eos nō famā diffamando:⁊ ecce quomodo dicit nobis xp̄s Mat.v. Diligite inimicos vestros:benefacite his q̄ oderūt vos ⁊ orate pro psequētibus ⁊ calūniantibus vos vt sitis filij patris vestri qui in celis est:qui solem suum facit oriri super bonos ⁊ malos:⁊ pluit super iustos ⁊ iniustos. Si enim diligitis eos quivos diligunt qualē mercedez habebitis:nōne publicani faciunt hoc:⁊ si salutaueritis fratres vestros tantū quid amplius facietis:nonne ⁊ ethnici hoc facūt. Esto te ergo vos perfecti sicut ⁊ pater vester celestis perfectus est:non em̄ est merces illis qui faciunt bonum:aut illis q̄ bona eis faciunt:qz publicani hoc faciunt immo qō est fortius bruta faciunt:vnde si quis det panem ⁊ vitam cani associabit ⁊ seruabit illuz qui ei bene fecerit. Si ergo nos non faciamus seu portem⁹ dilectionem nisi his qui benefecerunt nobis habebimus perfectionem alaltum: ergo faciamus quod dixit textus. Diligite inimicos ⁊c. ¶ Tertia misericordia est quia supportat grauitatē criminalē: vnde sciendum q̄ est conclusio omniuz theologoꝝ:qō tanta est grauitas peccati mortalis minimi q̄ celum non posset sustinere:cuius sit fortius quacunq̄ re corporali:immo si vnus sanctus vel angelus peccaret in paradiso statim descēderet:qz celū nō pōt illū sustinere: vt ptz in malis angelis qui erāt in paradiso q̄ statim post pctm̄ ceciderunt cum lucifero qui erat tūc maior amicus dei cū sanctus michael:sed post pctm̄ tāta fuit inimicitia q̄ nulluz bonum neq̄ meritum xp̄i profuit eis. Et ideo dicebat xp̄s discipulis suis Luce.x. Videbam sathanam sicut fulgur cadentem de celo. Sed diceret aliq̄s quomodo terra sustinet pctm̄ siue peccatorem cum celum non possit. Dicitur q̄ est ex misericordia dei que hz illū supportare. vnde dicebat Esa.j. Facta sunt mihi molesta:laboraui sustinēs molesta.i. ponderosa seu grauia ⁊ fatigantia. vnde si quis haberet aliquē saccum qui deambulans veniret ad ipsuz gentes ⁊ ponerent in sacco lapides statim aggrauarent ipsum:⁊ posset talis dicere. O tantuz est mihi ponderosum. Responderent illi certe vos portabitis:nulli dubiū quin esset ei graue:ita est de xp̄o qui est deus ⁊ homo qui portat onera et peccata quotidie:⁊ maxime tulit ea i cruce:ergo misericors est. vñ dicebat Joelis ij.cap. Misericors ⁊ patiens est dominꝰ ⁊ multe misericordie. Maximam habemus hic mozalitatem q̄ postq̄ deꝰ supportat defectus nostros:vt nos etiam supportemus defectus aliozum:non tamē peccata publica sicut meretricū ⁊ alia similia:sed alios defectus cōes ⁊ naturales. vnde nota de quodam in valentia q̄ habens vxorem qui inebriabatur quolibet sero per vnam taceam vini:ille sciēs q̄ procedebat ex defectu naturali ponebat eā in lecto:ita q̄ per.xxv.annos supportauit eaz taliter q̄ nec scutifer nec ancilla nec aliquis de domo sciuit illū defectum: iste erat bonus maritus: faciamus ergo ita supportando socios si nimis loquantur vel habeant alium defectum. Et nota exemplum de ciue romano cui anhelitus fetebat quez vxor supportauit per.xxx.annos:qz non dixit illi ⁊ ciuis ille etiam non percipiebat donec

nota

nota

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

vocatus die quadam ad consiliū illa de cā fuit electus: q̄ veniens domū increpauit vxorem q̄ non diceret sibi. Cui illa respondit bene: vez est q̄ anhelitus vobis fetet ⁊ dixissem vobis: sed credebam q̄ ita esset in oibus hoibus. Ex qua ptz q̄ nūq̄ os culata fuerat alios. Itē dixit ipsa si anhelitꝰ vester fetet alijs nō fetet mihi: q̄ q̄cūq̄ exeunt a vobis sunt mihi dulcia: ista erat bona vxor: ¶ supportemꝰ ergo nos isto modo. Ad qđ hortat nos Paulus apls ad Ephe. iiij. dicens. Obsecro vos ego victus in dño vt digne ambuletis vocatione qua vocati estis cū omni humilitate ⁊ mansuetudine cū patientia supportantes inuicez in charita te. ¶ Quarta mia dei ad nos ē q̄ parcit ⁊ remittit illi qui penitet omne peccatū. vñ magna est clemētia dei in hoc. Nota exemplum de aliquo qui iniuriatus fuit regi per opprobria ⁊ verberationes: ⁊ p multa tempora magna erit clemētia in rege si parcat ⁊ remittat iniuriam illi in prima cōpunctione illius. s. q̄n petet ab eo veniam tanta est mia in deo: q̄n si eēt maior peccator mundi in prima cōpunctione cordis deus remittit peccatū: immo qđ fortius est si esset aliquis qui occidisset oēs apl̄os ⁊ ipsummet cruci fixisset ⁊ post penituerat statiz in primo fieret amicus dei ⁊ parceret. Et de isto ꝛrto mō dicebat Esa. lv. De relinquat impius viam suam ⁊ vir iniquus cogitationes suas: ⁊ reuertat ad dñz ⁊ miserebitur ei ⁊ ad deuz nostrū q̄n multus est ad ignoscendum. Queritur ergo ibi quare diceret aliquis quod in contritione dimittūtur peccata: vbi sciendum q̄ in cōtritione sunt duo. s. materia ⁊ forma: materia est dolor cordis ⁊ displicentia peccati cōmissi: forma est in respectu: sed aliq̄n talis dolor procederet respectu dei: ⁊ sic talis est cōtritio. Sed si fieret respectu alicuius mundani vt timore perdendi famam: vel quia religiosus debet incarcerari propter suam malam vitam: vel sacerdos dolet quia luxuriatus est timore episcopi sui ⁊ e scilicet incarceretur talis dolor posito q̄ corꝝ peretur in ipsis nō est contritio: quia non fit contritio respectu dei. Sed si fieret respectu dei statim remitteret culpa peccati mortalis. Similiter si aliquis condemnatus ad furcaz si doleat quia peccauit respectu puerorum quia desolabuntur: ⁊ domus eꝝ relinquetur deserta: ⁊ tunc si dicat intra se. O deus si dimitterer modo nunq̄ peccarem: talis dolor non est contritio. Similiter si mulier meretrix doleat respectu fame non est contritio ꝛc. vñ Esa. in cantico Ezechie regis iuda dicit Esa. xxxviij. Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudie anime mee: domine si sic viuitur: ⁊ in talibus vita spūs mei corri. me: ⁊ vinifi. me. Ecce in pace amaritudo mea amarissima. ista ē vera contritio: quia est materia tbi recogitabo ⁊ forma tibi. Et istud verbuz talibus facit relationem de istis duobus: scilicet de materia ⁊ forma. ¶ Quinta misericordia dei ad nos est quia relaxat penas p peccatis infligendas: vnde magna misericordia ⁊ clementia esset in aliquo rege qui parceret penam quam aliquis deberet pati si ille roga ret eum vt sibi parceret: talis enim rex si dimittat: dimittet debitum: vnde talis rex est christus. de quo ipsemet dicit Matt. xviij. Homo q̄dam nobilis voluit ponere rationē cum seruis: ⁊ oblatus est ei vnus qui debebat decem milia talenta ꝛc. Nota hystoriam decem franci sunt decem precepta ⁊ si frangamus vnum obligamur i mille scutis soluendis in inferno pattendo penas. vnde qui vadit ad fortilegos frāgit primum: pro quo obligatur ad mille scuta ⁊ quis soluet? similiter q̄ iurat ꝛc. ⁊ ita de alijs mandatis dicas de quolibet practicando: ⁊ ita obligamur in decem mille francis quando frangimus decez precepta legis. Et tunc deus precipit vt vendantur dominus ⁊ vxor ⁊ pueri: dñs est spūs: caro est vxor: pueri sunt omnes sensus qui ponentur in inferno: sed si venit ad christum petens remissionez statim remittit. O quanta miseratio est i eo ⁊ ideo p isto modo dicit Dauid ps. ciij. Videte q̄n suauis est dñs beatus vir q̄ sperat i eo. ¶ Sexta mia dei ad nos est dit in hoc q̄ dat grām: vnde si aliqs cō-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

dēnatus liberaretur ꝑ regem: ⁊ post petat a rege ꝙ faciat ipsum militē ⁊ sociuz suum: tunc rex indignaretur ⁊ diceret sibi. Nonne sufficit ꝙ fecerim tibi tantaz gratiam non tñ est ita de xp̄o: qm̄ post remissionem peccati si petatur gr̄a. s. ꝙ ip̄e sit eius filius vel frater? respōdebit xp̄s placet mihi. Et ideo dicebat sanctus Jacobus in. j. ca. sue epl̄e. Dat oib⁹ affluenter ⁊ non improperat: dicit nō improperat: non retrahit. vnde maria Magdalena post pctm̄ oīa q̄ petijt a xp̄o dedit sibi qꝛ ipsa petiuit ꝙ fieret socia matris ei⁹. Respondit xp̄s: placet: sil̄r petiuit ꝙ fieret eius familiaris: xp̄s respondit ei placet: similiter petiuit ꝙ fieret apl̄a: et ita fuit: qꝛ nunciauit apl̄is resurrectionem: sil̄r Paul⁹ qui petijt fieri apl̄s ⁊ ita fuit: ⁊ sil̄r Mattheus qui fuit vsurarius ⁊ raptor: sicut dicit Beda fuit apl̄us ⁊ postea euāgelista. O quāta mia: iō dicebat Esa. lxiij. cap̄. Miserationum domini recordabor laudem dñi super omnibus que reddidit nobis dominus: ⁊ hoc est quod dicit Dauid p̄s. cxliiij. Miserationes super omnia opera eius: faciamus ergo taliter vt digne mereamur hic habere dei miam ⁊ in futuro gloriam. Ad quam ⁊c.

¶ De septem virtutibus virtuosis ⁊ spiritualibus: de quibus modicū habem⁹.

Distinctio.cxj.

Modicum habem⁹ de septem virtutibus virtuosis ⁊ spiritualibus.

Habemus enim primo modicū de discretione intellectuali.

Scd̄o modicū de deuotione spūali.

Tertio modicum de dilectione supnali.

Quarto modicū de afflictione pniali.

Quinto modicū de subiectione diuinali.

Sexto modicum de miseratione fraternali.

Septimo modicū de duratione virtuali.

¶ Primo ergo habemus modicū de discretiōe intellectuali. Quid est discretio: lumen ⁊ claritas in intellectu hoīs ꝑ qd̄ seu ꝑ quā hō se hz regere: sicut ꝑsona volens intrare iter ꝑiculosum opz ꝙ hēat lumen vt videat vbi ponet pedem: qꝛ in magno ꝑiculo se ponit nisi habeat lumē solis de die aut lune vel cādele de nocte Omnes aūt nos sumus itinerātes sicut peregrini: qꝛ deus non fecit nos ꝓ manēdo in hoc mūdo: iā sunt mille anni lapsi tot reges: tot principes: tot dñi: tot p̄lati ⁊ sic de alijs: nullus est qꝛ iā oēs transierunt. Ad idē de illis qui erant iā sunt q̄ngenti anni lapsi. Ad idē de illis qui erāt iaz sunt ducēti anni lapsi: ita ꝙ ī hoc mūdo nō facimus nisi itinerare. Et qñ puer nascitur intrat ī itinere: ⁊ qñ hō moritur finit iter suū. vñ Dauid. j. Paralip. vlti. Peregrini sumus corā te: ⁊ aduene sicut oēs p̄res nostri: ideo necessarium est nobis lumē: qꝛ longū iter ⁊ ꝑiculosum habemus ire. Et adeo lōgū qꝛ falco de mille annis non volaret tm̄ vt volaret vsq̄ ad celū empyreū. Et est iter ꝑiculosuz qꝛ sunt latrones: dep̄datores: insidiatores s. demones tētantes mundus ⁊ caro tāte tribulationes: tāta ꝑicula: de quibus beatus Grego. in or̄one. Deus q̄ nos in tantis periculis constitutos ꝓ humanas scis fragilitate nō posse subsistere da nobis salutē mētis ⁊ corporis vt ea que ꝓ pctis nr̄is patimur: te adiuuāte vicam⁹: iō indigem⁹ lumine discretiōis: aut al̄r cademus ⁊ deficiemus in itinere. Jo. xj. Si q̄s ambulauerit in die non offendit: qꝛ lucē dies hz: si quis aūt ābulauerit in nocte offendit: qꝛ lux diei non est cuz ꝑeo: de ista discretione intellectuali habem⁹ modicum prout testatur beatus Johā. dicens Johan. duodecimo. Adhuc modicum lumen in vobis est. Ambulate dum lucem habetis. Et hoc declaratur per parabolam. Semel erant duo socij: ⁊ per magnum tempus fuerant extra ciuitatem eoꝝ: ⁊ dum reuertebantur ad ciuitatē ⁊ fuerunt ꝓpe: ꝯsuetudo aūt erat ꝙ porte ciuitatis claudebant̄ bona hora vnus aūt illoꝝ dicit: festinemus qꝛ porte claudentur: ⁊ si veniam⁹ tarde nō poterim⁹ intrare: dicit alter bñ erim⁹: ⁊ adhuc bona hora est: alius dixit ego currā: alter vero in quodā fonte bibebat: et in quadam vmbra volebat q̄escere: finaliter ille qui currebat venit ad ianuam et

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

intrauit. Anteq̃ ali⁹ venisset fuit nox et porte fuerint clause: ⁊ sic remansit extra: et sic venerunt inimici ciuitatis ⁊ occiderunt eũ. Sic est de nobis quia modicam discretionẽ habemus: quotidie em̃ itineramus ad ciuitatẽ nostrã paradisi q̃diu sumus in hoc mũdo: sed multi sunt qui negligẽter itinerant nec se properant viuendo in delicijs huius mũdi: ⁊ in peccatis dicẽtes: bene erimus adhuc: ⁊ dũ venit nox. s. mors ⁊ credũt intrare portã paradisi est eis clausa: qꝛ in nocte. s. in peccatis ambulauerũt. Sed illi qui festinãt se de die bene viuendo: inueniunt portã apertã. Mat. xxv. Que parate erãt intrauerũt cum eo ad nuptias: ⁊ clausa est ianua: et sic modicũ habemus de discretione intellectuali nolẽtes complere opera misericordie dũ tẽpus oportunũ habemus: ergo iuxta consiliũ beati Jo. in. xij. c. Ambulate dum lucem habetis vt non tenebre vos apprehẽdant: quia qui ambulat in tenebris nescit q̃ vadat. ¶ Scdo habem⁹ modicũ deuotionis spũalis: q̃d est deuotio spiritualis? est quãdo homo dimittit terrena ⁊ dat se operibus spũalibus. s. ad audiendũ missam: sermones: ⁊ dicẽdo orationes: sed modicum habetis qꝛ totam hebdomadã expositis in tẽporalibus: ⁊ diem dominicũ debetis exponere in oratione deuotione spũali: quia propter hoc est ordinatus: sed modicuꝫ habetis ⁊c. Dies dñicus hꝫ. xxiiij. horas accipe pro teipso. xxiij. ad bibendũ comedendũ ⁊ dormiendũ ⁊c. et da vnam deo scꝫ ad audiendũ missam deuote ieiunus sine loquẽdo ⁊ integram: septẽ dies sunt in hebdomada: accipe ꝓ te sex: et da vnã deo. s. diem dominicã in quo deus quieuit in resurrectione sua gloriosa ab om̃ibus laboribus quos in hoc mundo per xxxij. annos sustinuerat pro humana redẽptione: ideo omnes debemus quiescere ab oĩbus operibus temporalibus in die dñico: ⁊ habere deuotionẽ spiritualẽ in audiendo missam: obseruando quattuor conditiones. Prima q̃d quilibet audiat eã ieiunus. Secũda ꝙ sit in principio. s. in cõfessione. Tertia ꝙ non loquat̃ cũ aliquo q̃diu d̃r missa. Quarta ꝙ non exeat donec sacerdos dederit bñdictionem: vñ Dauid Ps. xcix. Populus ei⁹ et oues pascue eius: introite portas ei⁹ in cõfessione atria eius in hymnis confitemini illi: si em̃ reuertamini et quiescatis salui eritis: in silentio ⁊ in spe erit fortitudo vestra. Esa. xxx. Religiosi aũt ⁊ presbyteri debent habere deuotionẽ spiritualẽ in dicẽdo deuote officiũ diuinũ. s. horas canonicas ⁊ missas deuote celebrando. Sed multi modicũ habẽt de deuotione et negligẽter dicunt officium diuinum. ¶ Tertio habemus modicũ de dilectione fraternali: qꝛ dilectionẽ debemus habere ad inuicem: prout de⁹ noster Jesus xp̃s dicit Jo. xv. Hoc est preceptum meũ vt diligatis inuicem. Qui em̃ diligit ꝓximũ legẽ impleuit: ait apl's ad Rom. xiij. Quã dilectionem ostẽdit nobis de⁹: qm̃ oĩa que fecit per opus creationis aut redẽptionis oĩa fecit pro nobis: qꝛ ipse nõ indigebat celo: quia anteq̃ celuꝫ faceret erat in habitatione sue eternitatis. Itez nõ indigebat sole: neq̃ luna: neq̃ stellis: et sic de alijs: ideo ꝓ nobis fecit omnia. Itẽ fecit opera redẽptionis quare descẽdit de celo vt credentes et obedientes ei ascenderẽt celum. Itẽ ieiunauit vt credẽtes ⁊ obedientes ei manducarent ⁊ biberent in mensa sua cibum angelorũ. Item fuit crucifixus vt credẽtes ei essent soluti a dãuatione inferni. Pone om̃ia opera penalia que sustinuit ꝓ nobis in hoc mũdo: ideo diligamus nos inuicẽ. Sed tamen modicũ habemus de ista dilectione: qꝛ false nos amamus: qm̃ inter nos habemus iras: indignatiões: inuidias: odia: pauperes cõtemnuntur a diuitib⁹ sapientes contẽnunt ignorãtes: ⁊ ita nõ est dilectio inter hoĩes. Apocal. iij. Scio opera tua: ecce dedi coram te ostiũ apertũ: q̃d nemo potest claudere: qꝛ modicã habes virtutẽ: ostiũ apertum est dilectio siue charitas. ¶ Quarto habemus modicũ de afflictione penitentiali: facimus multa peccata ⁊ modicã penitẽtiam: venit homo peccator ad cõfessionem et nõ sufficerẽt oĩa ieiunia mundi: ⁊ dicit presbyter: poteritis vos ieiunare: nõ dicit qꝛ sum male dispositus in stomacho. Item

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

patior in capite quando ieiuno: et sic de alijs penitētijs: finaliter non poterit sibi dare penitentiam placentē: ideo modicū habemus de afflictione penitentiali. Si quis tamē habet febrem statim ad preceptū medici corporis facit dietā ⁊ abstinet a vino a carnibus: ⁊ similib⁹: sed pro febre q̄ est intra neruos ⁊ medullas nolūt abstinere: sed ꝓ sanitate corporis bene. Itē sunt multi qui nolūt facere penitētiam immo cōtradicunt facere volentibus dicēdo vultis vos occidere: sz pone quō beatus Benedictus faciebat penitētiam proijciendo se totū nudum inter vepres. Itē beatus Ludouicus rex Frācie cū cathenis. Et de sic facientib⁹ dicit beatus Petrus in.j.sua epl'a.c.v. Deus autem omnis gratie qui vocauit nos in eternam suā gloriā in xp̄o Jesu modicuz passos. ¶ Quinto habem⁹ modicū subiectionis diuinalis: nos sumus subiecti deo: qz ipse est rex noster imperator papa ⁊ dn̄s: et tamē nos modicū habemus subiectionis erga eū: quō cognoscitur ꝙ homo sit subiectus dn̄o suo? qn̄ tenet ei⁹ precepta: nos autē non curamus tenere precepta dei: qz in his que habem⁹ facere nō regimus nos ꝑm precepta et ordinatiōes eius. Si fiat ꝓclamatio ex parte dn̄i tēporalis. Nemo sit ausus ire ad talem locū sub pena admittendi pedē nullus erit ausus ire: dn̄s deus fecit fieri ꝓclamationē per patriarchas ꝓphetas et apl'os: ꝙ nemo sit ausus ire ꝓ quacunqz necessitate ad sortilegos aut diuīos sub pena amissionis corporis ⁊ aīe. Et tamē multi sunt qui nolunt abstinere: sed si ex parte dn̄i tp̄alis fiat ꝓhibitio sub pena quinqz solidorū q̄libet dubitabit: et tn̄ ꝓ deo multi nolūt abstinere ⁊ cauere a peccatis. Et potes etiā dicere de alijs preceptis: sicut de iuramentis: de festis ⁊c. Et ita precepta dn̄oꝝ tp̄aliū obseruabunt̄ ⁊ nō precepta dei. Esa.xxviij. Mādа remāda expecta reexpecta modicū ibi modicū ibi. Ubi attende ꝙ deus primo mādauit per patriarchas: mādauit per ꝓphetas expectat tēpus iuuētutis: reexpectat tēpus senectutis. Sed modicū facit in iuuētute: ⁊ modicū se emēdat in senectute.

¶ Sexto habemus modicū miseratiōis proximalis: qz miseratio quā debemus habere erga ꝓximū modica est: magna miseratio est dare pauperi: sed ita modicum facimus ꝙ nihil est qn̄ pauper stat clamādo in ianua pro amore dei: nō dat̄ ei nisi ꝓpter importunitatē: ⁊ hoc est modicū. Nā plus valet vnus denarius datus bono corde q̄ꝫ centum franchi dati absqz deuotione: qn̄ vis facere elemosynā porta in manu ⁊ nō in bursa vt per pigritiā aut inanem gloriā nō perdas facere elemosynā: vnde apl's. ij. ad Coꝝ. ix. Unusquisqz ꝓut destinauit in corde suo non ex tristitia aut ex necessitate: hylarē enim datorē diligit de⁹: licet elemosynā non faciat: tn̄ misericordia est: et Dauid ps̄.cxj. Jocūdus homo qui miseretur ⁊ cōmodat: sed modicū est cōmodū quando cū vsura fit mutuatio: ⁊ hic dicas aliquid de vsura ⁊c. Deut.xxviij. Sementē multā iacies in terrā ⁊ modicū cōgregabis: qz locuste deuorabūt oīa: locusta est vsura que comedit fructū misericordie.

¶ Septimo habemus modicū durationis virtualis: qz si quis incipit vitam virtuosam nō perseuerat: immo sunt quidā presbyteri qui sunt deuoti in p̄mo anno sue ordinatiōis: qm̄ bene ⁊ deuote dicūt officium ⁊ deuote celebrāt ⁊ sunt casti: et postea dimittūt ⁊ faciūt sicut alij tenēdo concubinas ⁊ malā vitā. Idē de religiosis qz quādo sunt nouitij tenent regulā: et quādo sunt ꝓfessi dimittūt et faciunt sicut alij. Ad idem de viris laicis bonis qui in tp̄e quadragesime dimittunt peccata ⁊ habēt aliquam bonam deuotionē post pascha immediate reiterant. Itē in sermone dum auditis habetis propositum emēdandi vitā et dimittendi peccata: sed post quādo estis in domo nō vultis facere: et potes hic dicere de vitijs ꝑm cōditiones personarum Jacobi. iiij. Que est enim vita vestra super terrā: vapor ad modicū patens ⁊ deinceps exterminabitur. Sicut est de illis qui habent aliquam deuotionem: et incōtinenti pro modica tentatione dimittunt. Ideo modicum habemus durationis virtualis. Rogemur dominum ⁊c.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

¶ De morte que quadruplex reperitur. Distinctio. cxij.

Mors quadruplex reperitur iuxta dictum beati Hieronymi in. ij. ꝓlogo super Mattheum: scz

Mors spũalis quam debemus omnino fugere.

Mors corporalis cõtra quem debemus prouidere.

Mors infernalis quã debemus vitare.

Mors ꝑpetua siue eterna corpis ⁊ aĩe.

¶ Prima ergo mors est mors spiritualis quã debemus oĩno fugere. Ubi sciendũ ꝙ omne illud qđ fit nisi fiat cõtra preceptũ dei: non est peccatum mortale: sed veniale tantũ. Et ideo in operibus nr̃is debemus cogitare vtrũ faciam⁹ contra mandatũ dei: ⁊ tũc est peccatũ mortale: ⁊ illud debemus om̃ino vitare. Et diffinit̃ sic peccatũ mortale a duob⁹ doctoribus ecclesie. s. Augustino et Ambrosio: vnde Aug. in lib. cõtra faustũ dicit. Peccatum est dictũ vel factũ vel cõcupitũ contra legem dei. Ambrosius aũt in lib. de paradiso dicit. Peccatũ est transgressio diuine legis: et celestiũ inobedientia mandatorũ: per ista peccata morimur: sed si seruemus mãdata viuemus: vñ xp̃s Mat. xix. Si vis ad vitã ingredi serua mandata. Et ꝑ contrariũ qui non seruat peccat et moritur. Teste beato Jaco. c. j. Peccatum cũ consummatũ fuerit generat mortem: dicit cõsummatũ. i. deliberatũ per liberũ arbitriũ qđ inchoat̃ in cogitatione et mediat̃ in delectatione cogitationis: ⁊ consummatur in deliberatione. Et illud peccatũ debemus oĩno fugere: qꝛ generat mortẽ. Et nota exemplũ Dañ. xiij. de quadã muliere que erat in Babylonia ⁊ erat valde pulchra. s. Susanna: vide historiã. Sumamus ergo exemplũ in ista que maluit mori q̃ꝫ peccare: quã deus liberauit. Pro em̃ nulla re mundi debem⁹ peccare mortaliter nec iurando in vanũ: qꝛ est maius pctm̃ iurare false q̃ꝫ occidere hoĩem: ⁊ hoc per ordinẽ mandatoꝝ qꝛ ꝑm doctores: ꝑm ꝙ sunt priora: ꝑm hoc sunt grauiora. Modo cum illud nõ assumes nomẽ dei tui in vanũ sit prius isto non occides: sequit̃ ꝙ illud est mai⁹ isto. Caueam⁹ ergo ne emẽdo vel vendendo iuremus: vñ ꝓ habẽdo vltra duos solidos vel vnũ scutũ periuramus. Non em̃ sumus sil̃es Susanne que ne peccaret: ⁊ infringeret sextũ mãdatũ: scz nõ mechaberꝫ: magis elegit mori: multo ergo magis eligere debem⁹ mori q̃ꝫ facere cõtra scđm qđ est maius sexto. Nõ em̃ possunt excusari dicẽdo ꝙ nõ possent aliter facere nec vendere suas merces: qꝛ dicit xp̃s Mat. xvj. Quid prodest hoĩ si totũ mundũ lucret̃: anime vero sue detrimentũ patiat̃: ideo dicit scriptura Eccl̃i. xxj. Quasi a facie colubri fuge pctã: ⁊ si accesserꝫ ad illa suscipiẽt te dentes leonis dentes ei⁹ interficientes aĩas hoĩm. ¶ Scđa mors est corporalis cõtra quã debemus bene prouidere. Uñ sciendum ꝙ ista mors est qñ separat̃ aĩa a corpe. Et ista ꝓcessit ex prima qꝛ nisi Adã peccasset nunq̃ꝫ mortui fuissem⁹: sed cõpleto certo vite spatio fuissemus ab angelis portati in paradisum sine morte. Sed mõ est aliter qꝛ per primã mortẽ secuta est scđa: vñ dicit scriptura Geñ. ij. precepitq̃ꝫ ei dicẽs. Ex oĩ ligno paradisi comede de ligno aũt sciẽtie boni ⁊ mali nõ comedas: in quocũq̃ꝫ em̃ die comederis ex eo morte morieris: vbi tãgit mortes: qꝛ per mortẽ pctĩ morimur morte corporali. Sed est dubiũ quõ dicit de⁹ in quocũq̃ꝫ die cõederis morte morieris: cũ vixerit nõgẽtis triginta annis: vt ptz Geñ. v. Et factũ est oẽ tẽpus qđ vixit Adã nõgenti triginta anni ⁊ mortu⁹ est: đꝛ ꝙ dupl̃r. Prima qꝛ magna differentia est inter mori ⁊ mortuũ esse: sicut est differẽtia inter descendere ⁊ descensum fuisse vel descendisse. Et ideo Adã statim post pctm̃ incepit mori: qꝛ incepit tendere ad mortẽ: ⁊ semper moriebat̃. Et de isto mõ loquit̃ scriptura. ij. Regũ. xix. Oẽs morimur ⁊ quasi aqua dilabimur super terrã et iste est vnus intellect⁹. Est tamen aliqua res que est fiẽda que facta est. Unde de aliquo condẽnato ad mortẽ sententia irreuocabili data đꝛ ꝙ mortu⁹ est: et isto modo loquit̃ Paulus. s. necessitatẽ mouẽdi ad Rom̃. viij. Corpus q̃dẽ mortuũ

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

est propter peccatū: spiritus quidē viuit propter iustificationē. Vñ nota exemplū qd̄ ponit Barlam de quodā hole qui tēdens ad cacumē mōtis stricti qui dū iret incepit cadere in vallē maximā ⁊ in medio descēsus rapuit se ad arborē: ⁊ ibi stetit: venerūt aūt duo mures vnus albus: et alius niger qui vn⁹ post aliū rodebāt arborē. Qui homo ille vidēs dicebat ꝙ iā mortuus erat. Ita est de Adā qui ambulabat per montē paradisi terrestris: ⁊ cecidit per pctm̄ sed rapuit se ad arborē: scz vitā huius mūdi sed duo mures: vn⁹ albus. s. dies: et ali⁹ niger. s. nox rodebāt arborē vnus post aliū. s. vitā istam: quia post diem fit nox ⁊ ecōuerso: postq̄ ergo necessariū est mori: debemus nos prouidere cōtra illam: sed quō docet scriptura Eccli. xvij. di. Non demoreris in errore impioꝝ ante mortē cōfitere a mortuo q̄si nihil perit cōfessio. Confiteberis viuēs: viuus ⁊ san⁹ cōfiteberis: ⁊ laudabis deū ⁊ glorificaberis in miserationib⁹ illius: dicit impioꝝ. s. impenitētiū: dicit in errorem ꝓpter multiplicē errorē. s. duplicem quē multi habēt. Primus est fidei. s. dubitare in fide: vñ stultus est: talis ex quo xp̄s nobis tradidit illā. Et Joannes q̄ vidit secreta celestia: et Paulus est raptus vsq̄ ad tertiū celū. Scd̄s error est illorū qui nimis cōfidūt in misericordia dei: dicētes ꝙ de⁹ nūq̄ dānaret christianū habentē fidē firmā: tales em̄ decipiunt̄. Et ideo dicit beat⁹ Jacob⁹ in. ij. c. sue epl̄e. Quid ꝓderit fratres mei: si q̄s dicat se fidē habere et opera non hz: nunq̄d fides poterit saluare eū? Si aūt frater et soror nudi sint: ⁊ indigeant victu quotidiano dicat aūt aliquis ex vobis illis ite in pace calefacimini ⁊ saturamini nō dederitz aūt eis q̄ necessaria sunt corpori: q̄d ꝓderit? sic ⁊ fides si nō habeat opera mortua est in seipsa: ergo ne demoreris in tali errore. Alius est error iuuenū dicētium ꝙ se corrigent ⁊ emēdabūt in senectute. O q̄lis error qr mors preueniet tales: ergo ne demoreris: nota bñ istaz auctoritatē. ¶ Tertia mors est infernalis quā debemus vitare: ⁊ ista est qñ aliquis morit̄ in pctō mortali: qr talis vadit ad infernum vt sunt pōposi: superbi: auari: qui nolūt aliena restituere luxuriosi: tales em̄ moriunt̄ tertia morte q̄ facit eos elongare a vita celesti ⁊ proijciunt̄ in inferno ad modū lapidis molaris cadentis de celo. Et hoc ptz Apocal. xviij. de angelo q̄ misit lapidē magnuz molarē in mari. Et dicit hoc impetu mittet̄ Babylō in inferno et vltra: iam nō inuenie t̄ Babylō. i. cōfusio pctōꝝ. Et de ista morte loquitur Dauid Ps̄. xxxiij. di. Mors pctōꝝ pessima mala in amissione mūdi: peior in separatione aīe a corpore: pessima in duplici ꝯtritiōe ignis ⁊ vermis: vel aliter mala est mors corpalis. s. qñ talis morit̄ parētib⁹ ista ē mala: sz est peior qr ꝑdit gloriā celestē: ⁊ est pessima qr ꝑpetuo cruciabit̄: ḡ mors pctōꝝ pessima. Caueam⁹ ḡ ab ista morte ⁊ studeam⁹ vitare mortē istā pessimā: qr tā vita q̄ mors sunt in potestate nr̄a: ꝓut testat̄ Sap̄. Eccli. xv. Ante hoiem vita ⁊ mors bonum ⁊ malū qd̄ placuerit ei dabit̄ illi. ¶ Quarta mors est ꝑpetua siue eterna. Sed q̄ differentia est inter istā mortē ⁊ infernalē? Differētia est talis qr infernalis de q̄ dictū est in tertia ꝑte nō est ꝑpetua: qr ī die iudicij reunie t̄ aīa cū corpore. Sz ꝑpetua ⁊ eterna erit post diē iudicij qr carebit fine: qm̄ imꝑpetuū cruciabunt̄ in corpore ⁊ aīa. Et ecce quō declarat Jo. Apocal. xxj. Timidis et incredulis ⁊ execratis ⁊ homicidis ⁊ fornicatoribus ⁊ veneficis idolatris et omnib⁹ mēdacibus: pars illoꝝ erit in stagno ardēte igne ⁊ sulphure: qd̄ est mors secunda vbi sunt octo conditiones pctōrū: primo sunt illi qui timēt facere pniam. Nō em̄ debem⁹ habere timorē: sz tales iuxta dictū Dauid Ps̄. xiij. Illic trepidauerūt timore vbi non erat timor: vñ pars taliū erit ⁊c. Sed quare dicit mors scd̄a ⁊ non quarta. Dicit̄ ꝙ est scd̄a in hoc mūdo qr due prime sunt in isto mundo: ⁊ ista scd̄a est scd̄a prime q̄ est in alio mūdo incredulis. s. infidelib⁹ execratis. s. q̄ iurāt per vētrē per caput ⁊c. Adulteris veneficis scz sortilegis idolatris. s. infidelib⁹ qui adorant idola et illis qui adorant solē et lunam ⁊ oībus mendacibus: ⁊ oībus alijs peccatorib⁹ qui peccant mortaliter: quia

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

omnis qui peccat mortaliter mētit̄ ꝯtra deū: qꝛ in baptiso renunciat operib⁹ diaboli: ⁊ qñ facit eius opera peccādo mentit̄ deo. Et dicit ps illoꝝ ⁊c. ⁊ ista est scda mors vt dictū est ⁊ ecce quattuor mortes de quib⁹ loq̄bat̄ btūs Hieronym⁹ in ꝓlogo dicēs genus humanū quadrifida morte parentū. Placeat deo altissimo ꝙ liberet nos ⁊c.

¶ De tribus conditionibus moriētiuz. Distinctio. cxiij.

Morientium tres sunt cōditiones. Qm̄ quidā moriuntur ꝑuerse longe a deo Cōiter ꝓpe deū. Perfecte i deo. ¶ Prīo ꝑsone aliq̄ moriūtur ꝑuerse lōge a deo ⁊ iste sūt hoīes ⁊ mulieres morientes in pctō mortali: et multiplicādo ⁊ cōtinuādo pctā sic viuūt et tales sunt ꝑuerse: ⁊ longe a deo ꝑ distantiā localē: sed oēs sunt pñtes ⁊ ꝓpe deū per p̄sentiā ⁊ potentiā. Si de⁹ elongaret se a creatura incōtinenti deficeret. vnde paulus Act. xvij. dicit Nō lōge est dominus ab vnoquoq̄ nostruz: in ip̄m enim viuimus: mouemur ⁊ sumus. In deo nāq̄ viuim⁹ sicut pisces in aqua: qꝛ sicut piscis sine aqua viuere non pōt sic nec creatura sine deo. In deo mouemur sicut auis in aere ⁊ sum⁹ in deo sicut arbor in terra: peccatores aūt impenitētes sunt longe a deo non per distantiam localem sed per differentiam v̄tualē ⁊ distātiā formalē. verbi gratia de duob⁹ pānis vno delicato ⁊ alio grosso tāgentes sunt differētes ꝑ differentiā formalē ⁊ sic dicūtur distare multū sic cū dñs nr̄ sit iustus immo ip̄a iustitia mīa ⁊ humilitas: pctōres aūt fiunt supbi iniusti ⁊ immisericordes ⁊c. Ideo sunt longe a deo distātia formali ꝓpter qd̄ dicebat Dauid p̄s. cxviij. Longe a peccatorib⁹ salus: qꝛ iustificatiōes tuas nō exq̄sierūt. Salus est iesus qui est lōge a pctōrib⁹ quare qꝛ iustificationes ⁊c. Notandū ꝙ iustificationes dei sunt opera pnīe ꝑ que de⁹ iustificat animā ⁊ sūt decē. Primū op⁹ iustificādo est ablutio baptismalis: qñ em̄ iudeus vel infidelis aut alius baptisatur in illo puncto baptismi aīa illius est iustificata ab omni pctō non solum originali: sed etiā actuali mortali si haberet ⁊ si moreret̄ statim euolaret ad paradisū. Scda iustificatio est cōtritio: qm̄ quādo quis post baptismū peccat si vult iustificari oportet ꝙ habeat cōtritionem quia vera cōtritio purificat aīam ⁊ iustificat eam ab omni culpa mortali. Tertiū op⁹ iustificationis est ꝯfessio vocalis: qñ em̄ persona cōfitet̄ peccata sua se diffamando dicēdo ea sacerdoti ꝑ humilitatē cōfessionis anima iustificat̄. Quartū opus est afflictio penitētialis qñ pro peccatis accipit ⁊ facit penitētiā ꝟm possibilitatē corporis sicut ieiunare ⁊c. Omnis enim afflictio corporalis iustificat aīaz. Quintum opus est oratio spūalis qñ. s. homo orat corde: ⁊ cuz cordis reuerentia pensando in deum ⁊ gemit in oratiōe. Mat. xviij. Serue neq̄ omne debitū remisi tibi qm̄ rogasti me. Sextum est donatio muneralis: scz dare elemosynaz xp̄i pauperibus bona voluntate: ⁊ intentiōe pura. Nam sicut elemosyna transit de manu tua ad manuz pauperis. Sic gratia dei trāsit de manu dei ad aīam tuā. Luce. xj. Quod superest date elemosynam ⁊ oīa mūda sunt vobis. Septimū op⁹ est restitutio debitoꝝ. qñ hō recognoscit se habere tāta bona de male acquisitis: ꝑ rapinā: calūniā ꝑ furtū aut vsuram ⁊ facit restitutionē in illa hora qua facit restitutionem deus restituit gratiaz ⁊ iustificat aīam. Octauum opus est remissio iniuriarum. s. remittere oēs iniurias mortē parentū ⁊ sic de alijs ibi iustificatur anima. Nonū opus est oblatio missalis qñ homo stat in missa die dñica aut alia die ⁊ audit deuote cū cōditionib⁹ requisitis dic eas: ibi iustificat̄ aīa. Et hoc extrahitur a missa celebrata per iesum in ligno siue altari sancte crucis in pōtificalib⁹ mitra fuit corona spinea: anuli vulnera manuuz ⁊c. Quere alibi in illa missa ostendit deus virtutez misse quia ipse est hostia missa dicit euangelista. Terra mota est petre scisse sunt monumenta aperta sunt ⁊ multa corpora que dormierant surrexerunt Matthei. xxv.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Terra sunt laboratores: ⁊ petre scindun tur ꝑ contritionem: ⁊ monumenta: scilicet anima iustificatur ꝑ gratie infusionez Jo.vj. Uerba que ego loquor vobis spūs ⁊ vita sunt. Decimū opus est auditio ꝑmocinalis qñ hō auscultat deuote sermones tanta est virtus verbi dei nō poetaꝝ qđ iustificat aīam. Act.x. Adhuc loquēte petro ꝟba hec cecidit spūs sanctus super omnes qui audiebant verbū ideo bene dicitur longe a pctōrib⁹ ⁊c. qꝛ iustificationes ⁊c. Prouerb.xvj. Longe est dñs ab impijs ꝑ differentiam vel distantiam formalē vel virtualē. Et tales dicūtur peruersi de q̄b⁹ dicit scriptura in persona dei. Uia tua peruersa est ⁊ mihi cōtraria: ⁊ tales cum moriūtur mittunt̄ in infernum sicut magnus lapis in mari: sicut dicit Jo. Apoca.xviij. Substulit vnus angelus fortis lapidē quasi molarem magnuz ⁊ misit in mare dicēs. Hoc impetu mittet̄ babilon in inferno: ꝑ babilon intelligit̄ ille qui est in confusione peccatoꝝ ⁊ ibi puniet̄ ꝑ imperpetuum. Et illud iustū est ꝑm illud beati Gregorij. Ad magnā dei omnipotētis iustitiaz pertinet vt nunq̄ in alia vita supplicio careat qui in hoc mundo noluit carere peccato. Sed diceret aliquis cum peccatum sit tēporale quomodo pena erit eterna: qꝛ dicit scriptura Deut.xxv. Pro mēsura peccati erit ⁊ plagaꝝ mod⁹. Itē apoca.xvij. Quātū glorificauit se ⁊ in delitijs fuit tantū date illi tormētū ⁊ luctū Cum ergo iustissimus iudex sit xp̄s non debet dare penā nisi iuxta durationem peccati: ⁊ ideo cum illud fuerit tēporale ⁊ habuit finē sequit̄ ꝙ pena debeat hr̄e finē multi faciūt istā rōnē. Et ꝓpt̄ istā rōnem non potuit intelligere Origenes q̄ fuit maximus clericus ꝙ pena dānatorum esset perpetua: vt patet in libro quē fecit qui vocatur periarchon. Sed respōdetur ꝙ pctm̄ est ꝑpetuū quia cum anima in hoc mūdo possit mutari de bono in malum ⁊ econtra tamen post mortez non potest munerari sed semper manet obstinata: iuxta illud Eccl.xj. Si ceciderit lignum ad austrū aut ad aq̄lonez in quocūq̄ loco ceciderit ibi erit lignuz: scz arbor per quā intelligūtur homines: iō dicebat ille cecus quē xp̄us illuminauit Matt.viij. Uideo hoīes velut arbores ambulātes. mors vero est securis faciēs illam cadere: iuxta illud Matt.iij. Jam enim securis ad radicem arboris posita est: ꝑ austrum intelligit̄ status gratie: ꝑ aquilonem status peccati: ⁊ ideo Prouerbio.xj. dr̄ Mortuo homine impio nulla erit vltra spes. s. ꝙ saluetur: quia non poterit penitere. ¶ Scđo aliq̄ ꝑsone moriuntur cōiter ꝓpe deū: scz illi qui fecerunt peccata sed tñ bona hora ⁊ in sanitate non expectantes infirmitatem in iuuentute non attendentes senectutē fecerunt penitētiam de peccatis: licet penitentia non sit ita magna sicut demeruerunt peccata tñ moriūtur ꝓpe deū: quia penitētia habet istā conditionē ꝙ appropinquat ꝑsonam ad deū: vñ ꝓ quolibet peccato mortali hō elongatur a deo per vnam magnā dietam: sed si faciat penitentiam: ⁊ cōfiteatur ⁊ moriatur est ꝓpe deum: vnde Matth.iij. dr̄ Cepit Joannes p̄dicare ⁊ dicere penitentiam agite. Appropinquabit enim regnum celorū. Et hic fuit hō Joānes baptista: de magistro etiaz nostro iesu christo dicit̄ ad idē Mat.iiij. Cepit ies⁹ p̄dicare ⁊ dicere appropinquabit enim regnū celorū. Ideo facite penitētiam ieiunate date elemosynas ⁊c. Non enim vult deus ꝙ persona que habet cōtritionem ⁊ confitetur pctā sua ⁊ satisfacit vadat ad infernū: sed ad purgatorium vt ibi cōpleat qđ hic non perfecit: possumus tantū mō ꝑ paruā penitentiā satisfacere qꝛ forte ꝓ vno ieiunio in pane ⁊ aqua poteris euadere vnā diem vel hebdomadā vel mensem penarum purgatorij. Ad idē de cicilio ⁊ alijs penitētijs: de pnia enim parua facta in hoc mundo deus contentat̄: ⁊ ideo dicebat apl̄us ad Ephe.v. Uidete itaq̄ fratres quē caute ambuletis nō quasi insipientes: sed sapiētes redimētes tp̄s qm̄ dies mali sunt: dicit redimētes tempus scilicet purgatorij: quia vno ieiunio forte redimetis septem annos: quequidez pena tā grauis est ꝙ minima pena purgatorij est maior omni pena mundi: pe-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

na sancti Laurentij nulla fuit in compa ratione pene purgatorij. Ad idē de sancto Bartholomeo. Et ideo incontinenti ꝙ anima est in purgatorio videt sibi ꝙ fuerit ꝑ mille annos. Sed tñ est ibi consolatio: quia bona q̄ hic facimus ꝓ animabus purgatorij ꝓsunt eis ad abbreuiationez pene: si deberent stare per decē annos tot bona poterūt fieri ꝓ eis ꝙ reuertentur ad vnū annū ⁊ sic deinceps: ratio est quia illi de purgatorio sunt de corpore ecclesie: sed nō illi de inferno sicut mēbrum precisum a corpore non capit alimentum oris: sic opera bona non ꝓsunt illis de inferno quia sunt mēbra precisa ꝑ peccata mortalia: ⁊ ideo de viatico missarum ⁊ bonorū operum nō gustant: sed illi de purgatorio accipiunt: qꝛ spūs sctūs est qui viuificat aīas purgatorij ad Gal. vj. Alter alteri⁹ onera portate: ⁊ sic adimplebitis legē christi. Sed tñ dānatio plurium aīarum est quia nō curant de animabus purgatorij qꝛ non orant ꝓ eis cum teneantur non soluunt etiaz legata ⁊c. Et anime purgatorij clamant ad deū petentes iustitiam ⁊ sciatis ꝙ deus non est surdus quin audiat: nec cecus quin videat Luc. xviij. Nunquid deus faciet vindictā electorū suorum nocte ac die clamātiū ad se: dico vobis ꝙ faciet in hoc mūdo ⁊ in alio. Nōne scitis ⁊ videtis ꝙ multi descēdūt sine heredibus: ⁊ hereditas interportat ad alios ⁊ extraneos. Et ideo q̄ obliti fuerunt aīas parentū in hoc mūdo in alio mundo punient: quia ꝓ vna die qua aīa patris tui moratur in purgatorio ad defectum tui quia nō soluis legata ⁊c. Tu stabis ibi ꝑ mille: qñ autem fit adiutorium ꝓ anima incontinenti sentit. Sancta ergo ⁊ salubris est cogitatio ꝓ defunctis exorare: scdo Macha. xij. Sancta qꝛ deo placet: ⁊ salubris quia abbreuiat tēpus pene. ¶ Tertio moriūtur aliq̄ perfecte in deo scz illi q̄ egerunt perfectam penitentiam intantum ꝙ si appenderētur in statera peccata ⁊ penitentia plus ponderaret penitentia: ⁊ in persona talium loquitur Job. vj. capi. quando dicit. Utinam appendantur peccata mea quibus iram merui: ⁊ calamitas quam patior in statera quasi arena maris hec grauior apparet. Cū ergo tales vadunt ad iudiciū tunc ponderant bona ⁊ mala in statera iuxta aliam auctoritatem ipi⁹ Job. xxxj. Appenda me in statera iusta ⁊ sciet dominꝰ simplicitatem meam: ⁊ tūc datur illis sancta iustitia. Ubi notandū ꝙ dicit Aristoteles in libro ethicoruz ꝙ iustitia est duplex: scz cōmutatiua ⁊ distributiua. cōmutatiua nō est in deo: sed distributiua. Cōmutatiua em̄ dicit ſm qualitatez arismeticam: scz quando datur vna res pro alia: iuxta quantitatem vtriusqꝫ ꝙ declaratur: quia ꝓ vno denario datur denariata panis pro vno scuto datur certa mensura pani: ⁊ ita de alijs ⁊ talis iustitia non est in deo qm̄ omnia bona que facta fuerūt a sctis viris quātūcūqꝫ sctis non sunt sufficiētia ad habēdū minimā gloriā paradisi: iuxta illud ad Roma. viij. Non sunt digne passiones huius temporis ad futurā gloriaz que reuelabitur in vobis. Scda iustitia est distributiua q̄ dicit geometrica: scilicet quādo nō dat retributio iuxta equalitatē operis in comparatione equalitatis: sed fit quēadmodū vnus rex liberalis daret alicui seruitori suo vnuz castrū qd̄ non mereret habere ꝓpt seruitiū suū sed ꝓpter liberalitatem suam dat sibi illud rex. Et ita est in deo qui dat gloriam ⁊ mercedem liberaliter scdm meritū factum alicui magis alicui minus ſm qd̄ fecerūt: vnde prime ad Coꝝ. iij. Unusq̄sqꝫ propriā mercedem accipiet ſm suum laborem. Et declarat quō deus dat mercedem ſm ꝙ laborauerunt hoīes in hoc mundo: ⁊ ostendit xp̄s in vna auctoritate cum dicit Luc. vj. Mensuram bonaz ⁊ cōfertam ⁊ coagitatā ⁊ superefluentē dabunt in sinū vestrum. Et sequitur statim. Eadē quippe mēsura qua mēsi fueritis remetietur vobis: dicit mēsurā bonam qm̄ quando homo humiliatus est in hoc mundo obediendo deo ⁊ illi seruiendo. Item seruiendo ꝓximis ⁊ pauperibus deus vult vt tali homini seruiant angeli. Sed quomodo sciendū ꝙ cū talis est in agone volat angelus ad ce-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

um narrans talem moriturū: ⁊ tūc mittit christus plures angelos ad associandum illum hominem. Considera per te quomodo portatur ab angelis: ⁊ tūc est illi ita magnus honor: ꝙ non posset aliquod bonum opus factum comparari illi honori. Et ideo dicit mensuram bonam: vnde est auctoritas Lu.xvj. Factū est vt moreretur mēdicus ⁊ portaret ab angelis in sinu Abrahe. Item dicit confertam idest cōparatā: quia cum aliquis laborauerit in hoc mundo vincēdo demones q̄ dant varias tētationes in hoc mundo talis post mortem habet dominiū super demones: sed vidēdū est quō. Sciēdū ꝙ demones sunt in aere ita densi sicut athomi in radio solis ⁊ cū anima portatur ab angelis demones fugiūt videntes animā: ⁊ tunc anima deridet eos primo leuiathā māmona: ⁊ ita de alijs. vnde Dauid p̄s.lxvij. Exurgat deus et dissipētur inimici eius ⁊ fugiāt qui oderunt eum a facie eius. dicit exurgat: scz in anima bona. Et ita ptz quō anima habet dominiū super demones: ideo dicit mensuram confertā. Item dicit coagitatam quia scdz ꝙ anima in hoc mūdo honorat sanctos in oratiōe scz orando deuote deus vult vt honoretur a sanctis in paradiso. Ubi sciendum ꝙ cū talis anima venerit ad portaz paradisi aperiunt illi ⁊ laudant illā tam angeli q̄ sancti et cōmouentur ad laudez illius: ideo dicit coagitatam idest cōmotam: iuxta illud Luce.xv. Dico vobis ꝙ gaudium est in celo super vno peccatore penitentiā agēte: multo igitur magis super peccatore que penitentiā iam compleuit. Item dicit superefluentum quia s̄m ꝙ talis illa que fecit in hoc mundo ordinauit ad deum vult deus pater ꝙ honoret a xp̄o qui est deus ⁊ homo sed quō. Sciendum ꝙ talis aīa venit ad pedes christi osculando eos ⁊ manus virginis marie ⁊ signa vulnerum pedū christi ⁊ post coronatur: iuxta illud Sapiētie.v. Justi imperpetuū viuēt ⁊ apud dominū est merces eorum ⁊ cogitatio illorum apud altissimū: ideo accipient regnū decoris: et diadema spei de manu dñi. Et iō dicit superefluentē qr nulla est ꝓportio meritoꝝ ad ip̄am. Et de talib⁹ dr Apoc.xiiij. Beati mortui q̄ in dño moriuntur ⁊c.

¶ De mortuis q̄ triplici ratione portāt opera que fecerunt.

Distinctio.cxiiij.

Mortui portant opera q̄ fecerī triplici rōe scz primo ꝓ s̄uādo potēter. Scdo ꝓ emendo ꝓficue. Tertio ꝓ honorādo gl̄ose

¶ Primo ḡ mortui portant opera q̄ egerūt ꝓ seruādo potēter: vbi sciēdū ꝙ regula est in theologia ꝙ statim post mortez oēs portant coraz christo vt iudicentur: vñ ad Hebr.ix. Statutū est hoīb⁹ semel mori ⁊ post hoc modicū dicit hoīb⁹ ī plurali qr oēs morimur ⁊ null⁹ excipit neq̄ xp̄s neq̄ v̄go maria: vñ Luc.vlti. Nōne hec oportuit pati xp̄m ⁊ ita intrare ī gloria suā: rep̄sentant ergo aīe iudici ꝓ iudicio sumēdo vbi indigēt cōseruatore: vñ ille indigeret cōseruatore qui h̄ret bellare cōtra mille milites in aliquo bello: ita est in illo iudicio in quo xp̄s mille demones. s. septē capitanei septē pctōꝝ mortaliū pugnāt cōtra aīam q̄ ip̄am accusant: iuxta illud de quo quilibet tentauit. Vñ leuiathā accusabit ꝙ fuit sup̄ba ⁊ vana: māmona de auaritia: ⁊ sic de alijs ⁊ req̄runt iustitiā ⁊ cōdēnationē cū ipsi q̄ sunt sp̄ūs vno solo pctō cōdēnati fuer̄t. O de⁹ q̄s stabit secur⁹ in iudicio post hec dicet xp̄s O demōes dixistis respōdēt illi ita. Tūc dicit xp̄s videam⁹ si h̄nt aliquē defensorē. Et tūc iubet aperiri librū cōscie in quo scribūtur oīa opa: vñ Dauid p̄s. cxxxviij. Imp̄fectū meū viderūt oculi tui ⁊ ī libro tuo oēs scribētur. In illo aūt libro nullus scit legere nisi sol⁹ de⁹ q̄diu est clausus: ⁊ iō in libro tuo. Sz dū ap̄t⁹ est omnes sciunt legere si aūt sint in illo scripta mala opera v̄go maria ⁊ oēs sancti ⁊ angeli legūt ⁊ clamāt vadat ad infernū. Et iō dicit paul⁹ loquēs p̄sone peccāti. Cui de⁹ dat tp̄s penitēdi ⁊ non vult penitere ꝑ hūc modū ad Ro.ij. An ignoras quoniā benignitas dei ad misericordiam te expectat s̄m autē duritiā tuā ⁊

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

impenitẽs cor thesaurizas tibi iram in die ire ⁊ reuelationis iusti iudicij q̃ reddet vnicuiq; ꝑm opera eius. Si autẽ penituerit in hoc mundo et egerit penitentiam iniunctã a sacerdote non tñ egit cõ digna iuxta quantitatẽ peccatoꝝ: videꝫ christꝰ peccata scripta incausto nigro ab vna parte ⁊ opera penitẽtie ab alia parte litteris aureis: tũc dicet xp̃s. Si tu nõ egisses penitentiã ego cõdẽnassem te in inferno: sed quia penituisti nõ tibi dabitur tanta pena: verũ qz nõ egistis condignam penitentiã affligeris ab illo igne purgatorij. Et tũc precipit angelo bono vt ducat illã in purgatorio: nõ eñ portat eã diabolus vt aliqui dicũt: qz dicit btus Thomas q̃ nõ est verisimile q̃ victus in bello portet victorẽ extra campũ sed magis ecõtra. Tũcq; cũ aia videt ignem et cetera as alas ibidẽ existẽtes timet: ſz angelus bonus confortãdo ipsam dicit ei: habeas patientiã qz debes laudare deũ cũ tu meruisses ire in illum ignẽ inferni ⁊ ostẽdit ei infernũ ⁊ tu eris in isto: vnde potest dici tali aie illud ſcõi ꝑarali. xix. Irã quidẽ dñi merebaris sed bona opera inuẽta sunt in te: ⁊ dicit ei angelus: tu stabis hic per tantũ tẽpus nisi aliqs parentũ tuoꝝ aut alius faciat oblationes ⁊ orationes vel alia bona pro te: et tunc proijcit illã in igne ipsa aia clamãte: angelus autẽ cõfortat eã: ⁊ tũc aia rogat vt deus ponat in cordibus parentũ ⁊ amicorum vt faciãt aliquod bonũ ꝑ ea: vel dicãt orationes vel missas statim incipit alleuiari pena aie: ⁊ tunc ipsa rogat pro ipsis. Si autem noluerũt soluere legata clamat ad deũ petẽs iustitiã. Unde Luce. xviij. Nunquid deus faciet vindictã electorũ suoꝝ clamantiũ ad se die ac nocte ⁊ patientiã habebit in illis. Dico aũt vobis qz cito faciet iudiciũ illoꝝ. Si aũt egerit condignã penitentiã viso processu conscientie ⁊ accusationibꝰ demonũ: vt sis etiã litteris aureis in libro dicit beata virgo maria ⁊ sancti. O beata aia. Et tunc xp̃s vituꝑat diabolos ⁊ remittit eos ad infernũ ⁊ precipit beato michaeli vt paret illi cathedrã in padiso. Ubi nota exemplũ quod recitat magister hystorie scolastice scz q̃ in curia imperatoris romani quidã miles vocatus antipater q̃ multa vulnera sustinuit pro imperatore ille vero miles morabat in terra ꝑmissionis. Cũ autẽ imperator eũ diligeret alij milites habuerunt invidiã contra eũ et accusauerũt eũ imperatori ⁊ imperator citauit eũ. Quo cõparante inimici eius accusauerunt eũ. Tunc dixit imperator quid dicis antipater, Ille vero dixit q̃ satis cito respõderet. Et incipit se spoliare imperatore dicẽteq; respondere. Qui cũ fuisset spoliatus ostẽdit ei cicatrices vulnerũ ⁊ dixit. Ecce ista respõdẽt ꝑ me. Tunc imperator amplexat⁹ est eũ ⁊ osculatus est ⁊ condẽnauit inimicos accusantes. Ita etiã est de aia que ostendit merita loquẽtia ꝑ ea demonibus inimicis cõdẽnates. Et isto modo aie portãt secum opera bona que defendũt contra demones accusantes. Et ideo de talibus dicit paulus ad Ro. ij. Qui ea que legis sunt faciunt eius modi legẽ non habẽtes ipsi sibi sunt lex qui ostẽdunt opus legis scriptum in cordibꝰ suis testimoniũ reddẽte illis conscientia ipsoꝝ ⁊ inter se inuicẽ cogitationũ accusantiũ aut etiã defendentium in die cũ iudicabit deus occulta hominũ. Agamus ergo bona opa vt nos nos defendant in die illa. ¶ Secundo mortui portant opera que egerũt vel sequunt eos ꝑ emendo proficue: sicut q̃ vellet emere aliquod castrũ portaret secum pecunias vel localia ad valorẽ nos autẽ cũ pecuniis ⁊ bonis operibus possumus lucrari ⁊ emere castrũ paradisi: vnde inquit Augustinus. Uenale inqt habeo ait dñs. Et quid dñe? Regnũ celorum tantũ valet quãtũ habes. q. d. dominus. Ego habeo vnũ castrũ ad vendẽdum scz regnũ celorũ. Et si gratis quantum valet ⁊ pro quãto dabit. Respondet quantũ quis habet ꝑ eo: nullus autẽ est in hoc mũdo qui nõ bene emere debeat illud nobilissimũ regnum qm̃ oia regna huius mũdi nõ sunt nisi stabulũ porcoꝝ in respectu minime celle paradisi. Istud eñ regnũ potest emi ⁊ haberi ꝑ duodecim grossis argenti ⁊ dico argẽti qz oportet q̃ sint clari ⁊ sonori. Isti grossi sunt

nota

duodecim opera penitentialia que vide supra in illa distinctione. Gratia dei ad tria est necessaria homini: sz ibi vocant gradus scale: et hic vocabis grossos ꝛc. verũ ꝙ potes ponere solũ decẽ grossos ꝛ remanebunt duo quos volueris: sicqꝫ partẽ istã cõcludes. Isti ergo sunt decez grossi quibꝰ emitur regnũ paradisi. Et quãdo aĩa venit ad portã paradisi dicit: dñe dñe aperi. Et oñdit istos .x. gradus pnĩe: tunc dicit xp̃s. Nolo vltra: veni veni. Talis nãqꝫ aĩa dicit illd̃ Lu.xix. Dñe ecce mna tua decẽ mnas acquisiuit. dicit xp̃s. Euge serue bone ꝛ fidelis qꝛ super pauca fuisti fidelis. dicit sup̃ pauca. s. in decẽ grossis quibꝰ ostẽsis eris supra decẽ ciuitates. Et isto mõ opa associãt aĩam pro habẽdo ꝓficuũ gl̃ie. Tertio aĩe portant opa que fecerũt: vel opa sequuntur aĩas pro honorãdo gloriose. Ubi sciendum ꝙ ſm ph̃m honor est exhibitio reuerentie in testimoniũ virtutis propter virtutes ergo quis honorat̃ qm̃ si ꝓpter pulchras vestes exhibeat̃ reuerẽtia alicui ꝛ nõ sit illud qd̃ credit̃: illa reuerẽtia nõ dicit̃ honor sed reuerentia. Si aũt sit illud qd̃ credit̃ est honor. Et ideo qñ aĩa venit corã xp̃o cũ virtutibꝰ exhibet̃ ei maximus honor. Uñ si aliq̃s magnꝰ impator vel rex post mortẽ veniat ad xp̃m sine virtutibus ꝛ dicat xp̃o ostẽdendo se vacuum. Dñe ego fui rex ꝛ habui honorez in mundo placeat vobis ꝙ sicut fui magnus in mũdo ꝙ ita sim ĩ paradiso. Respõdebit xp̃s. In paradiso nõ dat̃ honor pro dñio terreno: quia ergo non habes virtutes vade ad infernum. ꝛ ita papis: prelatis principibꝰ ꝛ magistris in theologia ꝛ doctoribꝰ canonũ ꝛ legũ: ꝛ ita de alijs de pulchris in hoc mũdo: qm̃ nullus impẽdit̃ honor in fine nisi virtuosis. Ita etiã de religiosis q̃ ꝓpter habitũ nõ habebũt honorẽ nisi habuerit ꝙ intrinsecus latet. s. virtutes: immo repellẽtur prius vituperati a sctõ qui instituit religionẽ ꝛ ita de alijs. Ubi nota exẽpluz qd̃ narrat vnꝰ sctũs q̃ vocat̃ Barlaã de q̃dã hñti tres amicos q̃ꝝ vnꝰ plusq̃ seip̃m diligebat: scd̃z sicut seip̃m: tertiũ modicũ. Iste aũt accusatꝰ regi timuit: ꝯfortatꝰ tñ est cõfidẽs de amicis. Cũ venisset ad primũ amicũ repulsus est ab eo ꝛ noluit eũ associare corã rege vt loqueret̃ ꝓ eo nec exire domũ suã. Tũc dixit ille. Et ego dilexi vos plusq̃ me: breuiter dixit ille nõ exibo domũ meã: sz si vultis prãdere me cum prãdeatis: qꝛ aliud nõ habebitis a me. Tũc ille recedẽs totꝰ anxius iuit ad scd̃m q̃ dixit ei ꝙ iret cũ eo vsqꝫ ad portã palatij sed nõ intraret nec iret corã rege. Tertius aũt amicus quẽ modicũ diligebat dixit ei ꝙ associaret euz ꝛ liberaret a morte intercedẽdo pro eo. Illud fuit ita in rei veritate. Sed aliter intelligenduz est moral̃r. Primꝰ amicus sunt diuitie ꝓ quibꝰ exponit se q̃sqꝫ periculo mortis tã milites in bello q̃ꝫ naute ꝛ laboratores: ꝛ gñal̃r oẽs. Iste amicus qñ debemꝰ venire coram rege xp̃o accusati ꝑ demones nõ exit domũ sz remanet mortuo possessore. Scd̃s amicus sunt parẽtes carnales: isti associãt vsqꝫ ad ostium tumuli sz nõ transeũt vltra. Tertius amicus sunt bona opa que minꝰ diligunt̃: vñ in tota septimana laboramꝰ pro prĩo ꝛ scd̃o congregãdo bona terrena ꝛ transitoria cõedendo cũ parẽtibꝰ ꝛ eos diligẽdo ꝛ cuz eis solatiũ capiẽdo: ꝛ in die dñico modicum laboramꝰ ꝓ tertio: qꝛ forte nõ dicemus vnũ pater nr̃ ꝛ aue maria ꝛ tñ istud opus sequit̃ aĩam ꝛ alia relinquũt eã et allegat corã xp̃o dicẽdo: ego feci tale bonũ ꝛ tale iõ de gr̃a vr̃a debetis mihi dare honorẽ ꝛ gloriã. Et iõ Paulus ad Ro. ij. dicit. Gl̃ia honor ꝛ pax oĩ operãti bonũ. dicit gl̃ia. s. in obitu occurrẽtibꝰ ãgelis ad paradisum. p̃s. cxliiij. Gl̃ia hec est oibꝰ sctis eiꝰ honor qꝛ hincinde sicut spõsam angeli aĩam associãt. Sicut pingit̃ de btã magdalena. ꝛ iõ dicit xp̃s Jo. xij. Si q̃s mihi ministr. honori. eũ pr̃ meꝰ q̃ in ce. est: pax etiã qꝛ dũ intrauerit paradisum venit corã xp̃o ꝛ osculat̃ pedes eiꝰ ꝛ manus beate marie virginis ꝛ osculat̃ oẽs sctõs: ꝛ ista est gl̃ia honor ꝛ pax. Si aũt talis fuerit malus angelus datꝰ malus ad cõuersationẽ vadit ad infernũ: ꝛ associatis multis alijs demonibꝰ venit ab obitũ ꝛ cũ cathenis ligat̃ aĩa ꝛ portat̃ ad inferna subito clamando terribilissi

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

me: vnde Prouer. xxj. Vir qui errauerit a via doctrine in cetu gigantiũ cõmorabitur. Gigãtes dicunt demones q̃ sunt maiores maiore turri mũdi q̃ ita portãt malus ad infernũ: minꝰ malus ad purgatoriũ: bonus ꝯo in paradisuꝫ operibꝰ sequẽtibꝰ eum. Rogemus dñm ꝛc.

De triplici conditione morientium. Distinctio. cxv.

Orientiũ triplex est cõditio ꝯm doctrinã Augu. in lib. de cura pro mortuis agenda.

Primi sunt boni perfecte: ꝛ isti offerunt aurum magni valoris.

Secũdi nec ex toto boni nec ex toto mali: ꝛ isti offerũt thus boni odoris.

Tertij sunt ex toto mali: ꝛ isti offerunt myrrham incensi doloris.

Dico primo q̃ illi mortui q̃ sunt ex toto boni perfecte sunt sicut pueri nouiter baptisati qui nullũ habẽt pctm̃ nec originale nec actuale: offerũt aurũ purum deo q̃ sunt sine quacũq; macula. Item pſone q̃ vixerunt in tanta scitate vite q̃ cõseruauerũt gloriã baptismalẽ nõ peccãdo mortaliter: vel qui peccauerũt grauiter: tñ bona hora cõuertunt se ad deũ dimittendo pcta cum firmo ꝓposito non redeũdi ad ea: cõfitentur sepe cõicant: faciũt magnas oꝛones elemosynas ꝛ magnas pnias: intantũ q̃ pcta que fecerũt quasi nihil sunt respectu bonoꝝ q̃ fecerunt: q̃si tales moriunt statim volant ad paradisuꝫ nec transeũt p purgatoriũ. Sicut q̃si dño regi offertur moneta puri auri nõ purificat̃ iterũ sed ponit̃ in coffris regis ꝛ thesauro: ita facit deꝰ de aiabus iam purificatis in fornello seu fornace pnie. Ideo de pſona q̃ facit pniam scz de btã maria magdalena dicit eccl̃a in thesauro reposita regis est dragma perdita gẽmaq; lucet inclita de luto luci reddita. Ecce quãtũ ꝓdest dare se pfecte ꝛ bone vite ne in purgatorio purificet: ꝛ isa rõne deus dat consiliũ cuilibet nr̃m dicens Apoc. iij. Suadeo tibi emere aurũ ignitũ vt locuples fias. Nota hic aliqua. Primo cum dicit suadeo tibi emere aurũ ignitũ. s. vite virtuose: aurũ eñ ſignificat vitã virtuosam et pfectã. Nota suadeo nõ dicit precipio tibi q̃n pfectio vite cadit aliq̃n sub precepto vt prelatis eccl̃e q̃ debẽt esse nõ solũ in se pfecti sed alioꝝ pfectiores vt dicit ſctus Tho. ſcõa ſcõe. ꝛ allegat Dionysium: q̃n ergo recipiunt prelationẽ requirit̃ q̃ iam sint pfecti: religiosi aũt nõ obligant̃ ex precepto vt sint pfecti actualiter: ſz q̃ talis sit eoꝝ vita seruando regulã vt tendant ad pfectionem. Ideo prelatis dicit ꝛps Mat. v. Estote pfecti: nõ dicit suadeo vt sitis pfecti. De religiosis ꝯo dicit Apls in pſona religiosi ad Phil. iij. Non q̃ iam perfectus sim sequor aũt si quõ cõprehendã. s. pfectionẽ: laycis aũt perfectio vite nõ cadit sub precepto sed sub cõsilio: q̃ nõ est eis necessaria sed voluntaria: ideo persone seculari dicit ꝛps Matth. xix. Si vis pfectus esse vade ꝛ vẽde oĩa que habes et da pauperibꝰ. Nota q̃ dicit si vis: nõ dicit precipio vel mando tibi. Ecce quare dicit suadeo tibi emere aurũ. Secũdũ notabile est emere: non dicit habere sed emere aurũ: q̃ vita pfecta põtemi tribꝰ denarijs ſm tria que habemus. s. corꝑ animã ꝛ bona tpalia: in his ergo includuntur oĩa bona. Emitur ergo aurũ bone ꝛ pfecte vite dando aiam. s. libertatẽ arbitrium submittendo sicut faciunt religiosi nihil faciendo nisi q̃ precipit eis: deinde dando corꝑa per votum castitatis ꝛ dando bona tẽporalia: per votum paupertatis nihil habere proprij. His tribus denarijs emitur vita perfecta: et persona que habet illa tria perfecta est quasi vas auri solidi ornatũ lapidibꝰ preciosis. Eccl̃i. l. Sed videamꝰ vbi est apotheca rius in quo ememus aurũ. Respõdeo: christus est apotheca rius. Apotheca in qua venditur est vita xpi. Emitur aũt cogitando obedientiã suã nõ solum patri ꝛ matri: sed sanctis pſonis ꝛ etiam ribaldis crucifixoribus. Secundo cogitando suã castitatem. Nunq; eñ aliqs homo fuit ita purus nesciens experimẽtaliter quid est illa delectatio. Idem de pauptate q̃ nunq; aliquis fuit ita pauper: ꝛ sic de alijs virtutibus: de operato-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

rio huius fidelissimi mercatoris suadeo tibi emere aurũ nõ ab alio. Tertio cũ dicit ignitũ. Aurum em̃ vite virtuose seu pfecte ignitũ est p feruens desideriũ glorie celestis qđ est necessarium. Nota hic exemplũ de illo qui tenuit vitã pfectam et reputabat̃ sanctus. Oportet ergo inflãmare se de paradiso: sed homo inflãmat se de vanitatib⁹: vt miles de castro: scutifer de equo: rusticus de vinea cãpo vel prato: clericus de beneficio vel pulchro libro: mulieres de ornamẽtis. Sed nullus scit inflãmare se de paradiso: ꝓpter hoc dicit xp̃s Lu.xij. Ignẽ veni mittere in terrã ⁊ quid volo nisi vt accẽdat̃? Quarto dicit probatũ: probatio auri vite bone est pseuerantia cõtra tentatiões occurrentes: qꝛ vita pfecta cito incipit̃. Dicit vnus: ego volo esse predicator: et alius: ⁊ ego minor ⁊ sic de alijs. Ideo cõtinuate taliter ꝙ nulla tentatione derisione vel occasiõe desistatis. De ista ꝓbatione dicit btũs Petrus prime Pet.j. Modicũ nunc si oportet cõtristari in varijs tentationib⁹ vt ꝓbatio vestre fidei multo preciosior sit auro qđ p ignẽ probatur inueniat̃ in laudẽ gloriã ⁊ honorẽ ⁊ reuelationẽ iesu xp̃i. Nota ꝙ dicit modicũ nũc: qꝛ duratio huius vite modica est respectu alterius: qꝛ pro hora qua facit hic de pnia dantur plusq̃ mille milia anni in gloria: ideo dicit in laudem ⁊c. Nota tres solennitates circa aĩas intrãtes celum. Prima em̃ intrando celũ laudatur ab angelis: ideo dicit in laudem. Scđa in gloria quãdo coronatur a xp̃o Sap̃.v. Tertia solennitas honor est qñ collocatur in gl̃ia ⁊ cathedra. De talib⁹ dicitur Mat.ij. Obtulerũt dño aurum. ¶ Dico scđo ꝙ illi mortui qui sunt medij boni ⁊ medij mali mediocrẽ fecerunt pniam nõ tñ sicut magdalena sed dolẽt de pctis: cõfitentur: seruant precepta dei restituũt remittunt. Tales quando moriuntur nõ statim euolant ad paradisuz sed ponũtur in purgatorio vbi offerunt thus. Sicut em̃ thus ponitur in igne ad redolendum: sic isti in purgatorio: quibus dicitur Eccl̃i.l. Quasi thus redolens in diebus estatis ⁊ quasi ignis effulgens ⁊ quasi thus ardẽs in igne. Hic declarat ⁊ ostendit imperfectionem ⁊ cõditionem eorum qui vadunt ad purgatorium: quia sicut thus per caliditatem tẽporis estiualis modicũ redolet: secus autem quando ponitur in igne. Sic tales non fuerunt perfecti sed mediocres: non fuerunt multi nec redolentes sicut illi de quibus dicit Apl̃us scđe ad Cor.ij. Bonus odor sum⁹ deo in his qui salui fiũt. Sed quãdo ponunt̃ in igne purgatorij tunc redolent sicut thus in igne. Secunda clausula est quasi ignis effulgens: hic ostendit ⁊ declarat conditionẽ pene purgatorij quia est ibi pura flamma sine carbonibus que virtute diuina agit in spiritus tanq̃ instrumentum diuine iustitie ad purgandum animas qđ non posset ignis vt sic quia non est talis conditionis. Nota hic exemplũ de quodam mortuo qui apparuit vni puelle innocenti que non timuit dicens ꝙ diceret heredibus ⁊ executoribus suis ꝙ cõplerent suum testamentũ ⁊ soluerẽt legata: quia ipse patiebatur in purgatorio crudeliter quousq̃ testamẽtum esset completũ. Et puella dixit eis. Illi antez deridentes non curauerunt. Qui iterũ apparuit puelle dicens quare non complebant. Que respondens ꝙ ipsa iam dixerat eis sed nolebãt credere. Tunc ille in signum dedit puelle candelã de igne purgatorij et candela non minuebatur nec ignis extinguebatur nec puella comburebatur qꝛ erat innocens: sed si quis peccator eam tangebat comburebatur: ideo dicit quasi ignis effulgens. De isto dicit Apl̃s prime ad Cor.iij. Si cuius opus arserit detrimentum patietur ipse aũt saluus erit: sic tñ causa p ignem. dicit quasi: hoc est quasi vnguentũ. ¶ Tertia clausula est q̃si thus ardens in igne. Nota qualiter aĩa ponitur in purgatorio: sicut em̃ thus sumptum de naueta ad verbum prelati benedicẽtis ponitur in thuribulo: sic anima ad verbum dei extrahitur de naueta corporis et ponitur ĩ thuribulo purgatorij. Naueta est corpus nostruz perforata per foramina quiq̃ sensuũ corporaliũ intrat in aqua

nota

nota

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

peccatoꝝ: thꝰ extrahiť de naueta i mozte ꝛ recipiť a clerico. ſ. ab angelo bono q̄ portat eā a prelato. ſ. Jeſu xp̃o ad benedicendū hoc eſt ad dicendum q̄d eſt fiendū de ipſa aia. Et data ſnia a xp̃o ponit in purgatorio ꝛ ibi recuperat ſuū odozē dans. ſ. fumū oꝝonū dicēs: dñe placebit vobis ponere executores meoꝝ bonoꝝ vt cōpleant ordinationes meas ꝛ teſtm̃. Modo igit̃ cogitate hic q̄tum petm̃ eſt illoꝝ q̄ nō cōplent teſtamēta cōtra quos aia quotidie petit iuſtitiaz. Et creditis vos q̄ deus ſit ſurdus q̄ nō audit: ꝛ cecꝰ q̄ non videat illos clamozes tā magnos ꝛ tam pios ꝛ videat crudelitatē heredū ꝛ executoꝝ. Audiatis btm̃ Lucā dicētez xviij. cap̃. Nunq̄d deus faciet vindictaz electoꝝ suoꝝ clamantiuz ad ſe die ac nocte: ꝛ patientiam habebit in eis: dico vobis q̄ cito faciet ꝛ exaudiet. Et ſciatis q̄ ppter hoc multi veniūt ad deſtructionē ꝛ faciunt malū finem: q̄ non ſoluunt teſtamenta nec legata: ꝛ de iſtis poſſum⁹ dicere obtulerunt dño thus ſolū nō aurū vt p̄mi. ¶ Dico tertio q̄ illi mortui q̄ ſunt ex toto mali peruerſe: q̄ ſciunt ꝛ cognoſcunt ſe viuere ꝛ ſtare in mala vita ſ. ſuꝑbia: pōpa: auaritia: luxuria: ꝛ nolūt conuerti ꝛ facere p̄niam: tales q̄n̄ moziū tur ſtatim deſcēdunt ad infernū ex pondere peccatoꝝ: ꝛ offerunt deo myrrham p̄nie ifructuoſe. p̄nia em̄ eſt duplex. ſ. voluntaria ꝛ fructuoſa: ꝛ alia violenta ꝛ infructuoſa. p̄ima fit in hoc mundo ꝛ poteſt dicere perſona hic penitens illud Eccleſ. xxiiij. Quaſi myrrha electa dedi ſuauitatem odoꝝis: p̄nia aūt violenta et infructuoſa eſt que fit in inferno: de qua dicit ſcriptura Sap̃. v. Videntes turbabunt timore horribili: ꝛ mirabunt i ſubitatione inſperate ſalutis: gementes pre anguſtia ſpūs dicētes intra ſe penitētiā agētes: dixit videtes q̄n̄ doctrina cōis eſt oim̃ ſanctoꝝ doctoꝝ q̄ mō dānati vident ſaluatos vſq̄ ad diem iudicij: non tñ cū gaudio: ſed cū maximo dolore intra ſe p̄niam agentes, verbi gratia: q̄n̄ damnati ex ſuperbia vident beatum Pauluz qui aliq̄n in hoc mūdo fuit ſupbꝰ: dicūt O miſer ſic fuiſſem ego ſaluus vt ille ſi feciſſem p̄niam. O proditoꝝ quare nō feci. Idem de auaris q̄n̄ vident btm̃ Matheum qui ꝑm Bedā ſolebat rapere alienа. Idem de iracūdis q̄ hic non nolunt dimittere iniurias quando vident btm̃ Stephanum qui oꝝabat pro lapidantibus ipſum. Idē de luxurioſis q̄n̄ vident mariā Magdalenā ꝛ ſic de aliis: iſta penitentia eſt myrrha amara nō ſolum ex clamoze ſed etiā ex pena: nec eſt myrrha odoris ſed fetoris: de qua pōt dici illud Mat. xv. Dabant ei bibere myrrhatū vinum ꝛ nō accepit. ſ. deus illā p̄niaz amaram dānatoꝝ: q̄ p̄niam violentā de nō acceptat: ſed bene p̄niaz volūtariā: de q̄ dicit xp̃s penitentibus Jo. xiij. Accipiā vos ad meip̃m vt vbi ego ſuz ꝛ vos ſitis. de dānatis ergo dr. Obtulerūt ergo myrrham nō aurum nec thus. Rogem⁹ ꝛc.

¶ De mūdo iſto qui campus ſiue ager dicitur.

Diſtinctio. cxvj.

Mundus iſte dicitur campus ſiue ager veraciter. Ager ſanguineus rationaliꝝ. p̄imo ergo mūdus iſte dr cāpꝰ ſiue ager veraciter. Et hoc ideo q̄ hz officiū agri q̄n̄ ſicut in agro ſeminatur ſemē: ita xp̃s in hoc mundo ſeminauit ſemen bonitatis ꝛ ſanctitatis et veritatis: q̄ ipſemet oſtendit dicēs Mat. xiij. Sic̃ eſt regnū celoꝝ homini q̄ ſeminauit bonū ſemen in agro ſuo: regnū celoꝝ ꝑm gloſaz Gregorij eſt militans eccleſia: homo eſt xp̃s ager vero mūdus iſte. Q̄ declarat xp̃s met cum dixit: ager eſt mundus: bonum vero ſemen hi ſunt filij regni: xp̃s ꝙ ſeminauit bonum ſemen. p̄imo ſemē veritatis. ſ. fidei xp̃iane. Jtē ſeminauit ſcīē tiam ꝛ cognitionem trinitatis: q̄ q̄dem ſemen nullus pḧoꝝ ſeminauerat: ſz ſolus xp̃s ſeminauit iſtam veritatem trinitatis. Et ſeminauit veritatem incarnationis: ſed quia ipſemet dei filius incarnatus eſt ſine virili ſemine ꝛ natus eſt ſine coꝛruptione. Jtem ſeminauit ſecretū ꝛ fructum noſtre redemptionis: quoniā cum omnes tam parui ꝑ magni eſſent

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

condemnati ad suspendium in furca inferni: ipse solus dixit patri q̄ volebat suspendi in cruce: vt omnes credētes ⁊ obediētes sibi non suspenderentur in furca īferni: cui dixit pr̄ q̄ placebat sibi. Itē seminauit secretum nature refectionis: scz sui corporis in eucharistia. Itez seminauit secretū resurrectionis vniuersalis. s. tam fidelium q̄ infidelium: vt scilz recipiat vnusquisq̄ propria corporis ⁊c. Itē seminauit secreta celi: scilicet quomodo sunt nouez chori angelorum: ⁊ sup̄ omnes est thronus beate Marie virginis. Et seminauit quomodo anime ꝑm sua merita vadunt in aliquo illoꝝ ordinum ꝑm quod magis vel minus meruerunt. Item seminauit quomodo sunt in corde terre seu ventre quattuor partes ⁊ carceres: ⁊ quomodo in prima sunt demones cum damnatis: in secunda paruuli non baptizati ⁊c. Et istud bonū semen seminauit. Item seminauit sanctitatē sacramentoꝝ ecclesiasticoꝝ. s. quō per aquaz baptismalem finita forma delentur oīa peccata tam venialia q̄ actualia: ⁊ peccatum originale. Item seminauit semen pnie post baptismum si commissum fuerit peccatum. vnde pnia stat in quattuor s. in cordis contritione ⁊c. Item seminauit semen bonitatis. s. quō debem⁹ habere charitatem erga deum ⁊ ꝓximum: quō debemus esse misericordes: ⁊ ita de alijs: ergo bonū semē seminauit: sed dixerunt illi angeli Matt. xiij. Dn̄e nonne bonū semē seminasti in agro tuo vn̄ ergo hz zizania? Quibus ipse rn̄dit. Inimicus homo hoc fecit: inimicus aūt qui seminauit zizania est diabolus. Cum eniz christus in hoc mundo seminauit veritatez fidei: diabolus seminauit zizania erroris. s. sortilegium: coniurationes: incantationes que hodie regnant in mundo in magna copia: qꝛ multi abutuntur: tum ꝓpter furta tū propter infirmitates tum propter aliq̄d huius mundi sciēdū. Et tales nō sunt contenti de semīe hui⁹ xp̄i qui dimisit in hoc mundo bonā medicinam propter infirmitates. s. suū sanctissimū nomen qd̄ est Jesus: in vniuerso em̄ orbe non dimisit meliorē medicinam: ista nec aliquis medicus meliorez medicinā potest dictare facere nec dare. Quapropter si q̄s infirmet̄ ponat vt emplastrū illud nomē Jesus sup̄ morbum calidū. s. cū cordis feruore ⁊ deuotione. Itē ponatis suauiter. s. suaue ꝓferendo sup̄ infirmitate illud nomē Jesus: ita ēt fiat si aliqua mulier nō possit concipere pueꝝ vel parere: ⁊ ita qd̄ petit̄ fiet si illd̄ sit vtile aīe. Si naūt nullus dz velle: item sil'r si mulier sit p̄gnans ⁊ timeat partuz non posse exire a ventre vt baptizet̄ faciat mane ⁊ sero supra ventrē hoc nomē Jesus cū crucis signo. Caueant ergo ne vadant ad sortilegos ⁊ ita de⁹ ducet tales ad bonū portum salutis: qꝛ dicit Dauid p̄s. xxxiiij. Beatus vir cuius est nomen dn̄i spes eius ⁊ non respexit in vanitates ⁊ insanias falsas. Nomen vero de quo loquit̄ est illud de quo Luc. ij. vocatum est nomen ei⁹ Jesus: vanitates sūt sortilegia inuenta a p̄sonis: insanie sunt stultitie illoꝝ. s. portātiū breue vl' ꝯiuria vel signa Salomonis ⁊ pūcta ⁊ sil'ia. Itē si seminatū sit semē ī agro si volūt vt fructificet fiat signū crucis in arena cū hoc noīe Jesus. itē fiat supra aīalia vt custodiant̄: ⁊ ita deus seruabit oīa bona. Itez seminauit xp̄s bonū semē. s. vt nomē dn̄i proferatur ⁊ habeatur cū reuerentia: sed diabolus sup̄seminauit neglectionē nominis dei. s. vt obiurget̄ ⁊ iuret̄ ⁊ vituperetur diuersimode. Nā aliqui blasphemant: aliqui spuunt contra celuz ⁊ sic de alijs. Istud em̄ est malū semē demonis eijciat̄ ergo foras talis mala herba ⁊ seminetur bonum semen. s. reuerētia nominis dei ⁊ nō iuret̄ aliqua de cā nisi necessitas vrgeat. Et isto mō de⁹ custodiet nos. Si vero fiat contrariuz audiamus scripturam sacram dicentem Tho. xiij. Domine maledicti erunt qui contēpserunt te ⁊ condemnati erunt omnes qui blasphemauerunt te: ita ptz quō mundus iste est ager: in quo nunc seminauit diabolus zizania: si tn̄ comparetur sanctis quos xp̄s seminauit: non solum in eo est semen: sed thesaurus p̄ciosus qd̄ ostendit xp̄s dicens Mat. xiij. Sil'e est regnuz celoꝝ thesauro abscondito ī agro

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

uē q̄ inuenit hō abscondit ⁊ pre gaudio illius vadit ⁊ vēdit vniuersa q̄ hz ⁊ emit agrū illū: seminem⁹ ergo bonū semē nō malū. Scdo mūdus iste dr campus vel ager sanguis roralr: vñ quēadmodum post semē sparsum in agro tale semē nō pōt fructificare nisi pluat de⁹ desuper vl roret: ita silr xp̄s vt bon⁹ paterfamilias postq̄ seminauit in hoc mūdo bonuz semē vt p̄dictū est voluit pluere ⁊ madefacere cāpū siue agrū suo p̄ciosissimo sāguine vt inde semen posset fructificare: et de isto est figura Gen̄. iiij. ca. Qm̄ adā habuit duos filios. s. abel bonū: ⁊ caym malum q̄ inuidit fratri suo. Et dixit ei. Egrediamur foras: et tunc placuit abel ⁊ exierunt. Et dicit textus. Cunq̄ essent in agro surrexit caym aduersus abel fratrē suū ⁊ interfecit eū: ⁊ ait de⁹ ad caym: vbi est Abel frater tu⁹? qui rn̄dit: nescio. nunq̄d custos fratris mei suz: dixitq̄ ad eū. Quid fecisti.? Ecce vox sāguinis fratris tui clamat ad me de terra q̄ aperuit os suū ⁊ suscepit sanguinē fratris tui de manu tua. Est aūt hic sciēdum qm̄ sicut ab eua exierunt duo filij: quoꝝ vn⁹ fuit mal⁹. s. primogenit⁹ caym: ⁊ scds. s. abel fuit bon⁹ ⁊ iustus ⁊ innocēs: ita de vxore dei. s. synagoga iudeoꝝ exierūt duo filij quoꝝ primus fuit mal⁹. s. ppl's iudaic⁹: scds aūt. s. xp̄s q̄ fuit de illo ppl'o fuit bonus: ⁊ post ppl's iudaicus occidit fratrē suum. s. xp̄m: ⁊ dixit. Egrediat foras: per quod denotatur desideriuz ppli iudaici qd habebat vt veniret: qr magno desiderio ip̄m desiderabāt: qd oñdit Salomō Canti. viij. Quis mihi det te fratrē meū sugentē vbera mr̄is mee: vt inueniaz te foris. s. in hoc mūdo. Sed cū exijsset xp̄s foras. s. in mūdū frater prim⁹. s. ppl's iudaicus ip̄m occidit: ⁊ sanguis ei⁹ clamat ad deum. Patet ergo ꝙ propter istaz rationem mundus iste dr ager sanguinis: cū xp̄s rorauit ip̄m suo sanguine: vbi sciēdum ꝙ christus septem vicibus rorauit mundum istum suo sanguine contra septem peccata mortalia ⁊c.

Primo in circuncisione.
Secundo in nocte passionis.
Tertio in domo pylati.
Quarto in spinea corona.
Quinto in manibus.
Sexto in pedibus.
Septimo in apertione lateris.

¶ Primo ergo rorauit xp̄s mundū istuz suo sanguine in circūcisione in q̄ scindit pellis p̄putij ⁊ tūc fundebat sanguis. Et quāq̄ de hoc mō nō sit auctoritas clara pōt tn̄ trahi ab ista ad Heb. ij. Quia ergo pueri cōicauerunt carni ⁊ sanguini: ⁊ ipse silr pticipauit eisdē vt p mortez destrueret eū q̄ habebat mortis imperium s. diabolū: ⁊ liberaret eos q̄ timore mortis p totaz vitam obnoxij erāt seruituti: nusq̄ enim angelos apprehēdit: sz semē abrahe apprehēdit. vñ debuit p oīa fratribus assilari. Cū ergo pueri alij fundebant sanguinē in circūcisione: ita etiaz ⁊ xp̄s. vñ multū dolorem passus fuit xp̄us in mēbro verecūdo: intantū ꝙ ad scissionem illius clamauit fortiter: ⁊ virgo maria multū in se fremuit. Et ista prima vice voluit fundere sanguinē a mēbro verecūdo ꝓpter pctm̄ luxurie: ⁊ voluit illd pati ne aliq̄s considerans illud velit sumere cōplacētiā in illo p luxuriā: ergo caueamus ne aliquo mō luxuriemur: quia al's de⁹ in iudicio post mortē dicet. Cur voluistis hr̄e cōplacentiā in mēbro in q̄ passus suz tātū dolorē: ⁊ cū talis nesciat q̄d rn̄dere tradet illū demonib⁹: ergo caueamus: ⁊ ita ptz quō ⁊ quare xp̄s fudit sanguinē in circūsione. s. ꝯtra vitiū luxurie. Et iō dicit scriptura. j. ad Thessa. iiij. Hec est em̄ volūtas dei sanctificatio vestra vt abstineatis vos a fornicatione vt sciat vnusq̄sq̄ vestrū suū vas possidere in sanctificatione ⁊ honore nō in passiōe desiderij sicut gentes q̄ ignorant deum.

¶ Scdo rorauit xp̄s mundū suo sanguine in nocte passionis. s. cū oraret in horto: qr sudor ei⁹ fuit ī toto corpore sanguineus. vñ Luce. xxij. Et factus in agonia ꝓlixi⁹ orabat. Et factus est sudor eius sicut gutte sanguinis decurrētis in terrā: dixit in agonia: qr significat belluz inter sensualitatē ⁊ obiectū passionis: qm̄ cuz ipse sciret oēs penas quas passur⁹ erat vidit illas: ⁊ tūc sensualitas sicut hō armis in cāpo vidēs inimicū armatum ti-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

metrita etiã de alijs bonis opib⁹ in q̃b⁹ nõ possumus ꝓlixe stare q̃uis ꝓlixe stemus in opib⁹ mũdanis. Ostenditur tñ nobis in auctoritate p̃dicta quõ debem⁹ orare: qꝛ dixit ꝙ factus in agonia. s. cũ videret passionẽ q̃ sibi obiectabat̃ ꝓlixius orabat: ita etiã nos cũ volum⁹ orare ponamus ante nos obiectũ agonie ⁊ belli in qd̃ habem⁹ venire post mortẽ. s. qñ accusabimur a mille demonib⁹: ⁊ quõ xp̃s iudicabit ⁊ ꝓ pctis tradet nos ipsis demonib⁹. Itẽ ponat̃ corã oculis obiectũ s. plagaꝝ xp̃i q̃s ipse vnicuiq; oñdet: dicẽs ecce q̃d ꝓ te feci ⁊ tu q̃d fecisti pro me. Meditemur ergo quõ respõdebimus et ita orabimus deuote: ⁊ iõ dixit ipsemet xp̃s Luc. xviij. Oportet semꝑ orare ⁊ nõ deficere. ¶ Tertio rorauit xp̃s mũdum suo sanguine in domo pylati qñ ligatus in colũna flagellat⁹ est cũ flagellis scindẽtibus ꝑ totũ corpus ⁊ ipse obmutescebat iuxta illud verbũ ecclesie. Non murmur resonat nec q̃rimonia: sed corde tacito mens bene ꝯscia ꝯseruat patientiaꝫ. Et de ista effusione sanguinis fuit ꝓphetia Esa. lxiij. Aspersus est sanguis eoruꝫ suꝑ vestimẽta mea ⁊ oĩa vestimẽta mea inquinaui: dixit sanguis eoruꝫ: qꝛ q̃uis sanguis exiret a xp̃o tñ d̃r sanguis eoruꝫ tam actiue q̃ passiue: actiue qꝛ ipsi fundebant illuꝫ: passiue qꝛ xp̃s fundebat illum vt si ipsi vellent sanguis fusus ip̃os mundaret sicut alios: dixit vestimenta qm̃ cum vestes sue essent iuxta ip̃m prope columnam sanguis eius saliebat super ista vestimẽta. Et isto tertio mõ rorauit mundum contra peccatum ire: quoniã cũ christus esset delicatissimus ⁊ flagellaretur magnis verberibus: tamẽ nõ dabat verbum sed quasi mutus obmutescebat. Et ideo si nos habem⁹ in hoc mundo tribulationes sustineamus patienter sicut xp̃us fecit: qm̃ talis tribulatio est pnĩa ꝓ peccatis nostris a deo data. Cum ergo sustineat̃ pnĩa iniũcta a cõfessore: multo magis pnĩa iniũcta a deo. Simus ergo patiẽtes sicut xp̃s qui cum flagellaret̃ non respõdebat illis. s. cõdẽnandis in iudicio iuxta dictũ beati Petri. j. Pet. ij. Qui cũ pateret̃ non cõminabatur: ergo simus nos patientes: qꝛ ad Hebreos. x. dicitur. Patientia vobis necessaria est vt voluntatem dei facientes repromissionẽ reportetis. ¶ Quarto rorauit xp̃s mundum suo sanguine ꝓpter coronam spineam: ⁊ hoc qꝛ spine ꝑforabãt caput: ⁊ sanguis hincinde defluebat super vestimenta: vnde de isto est auctoritas clara Apoc. xix. Habebat in capite suo dyademata multa habẽs nomẽ scriptum qd̃ nemo nouit nisi ipse: ⁊ vestitus erat veste aspersa sanguine: dixit dyademata in plurali illa que nunc est Parisi⁹ in capella sancta non solum fuit de vna frõde: sed de pluribus circumplexis. Et hoc voluit pati contra peccatum superbie: qm̃ superbia ostenditur in capite erecto ⁊ ornato: ⁊ ideo anteq̃ christus haberet coronã in capite tenebat caput erectum. Sed postq̃ imposuerunt coronaꝫ capiti: inclinauit caput versus virginẽ Mariam. Caueamus ergo ne superbiamus sed humiliem⁹ nos: iuxta illud Ecclesia. iij. Quantus magnus es humiliate in omnibus: ⁊ coraꝫ deo inuenies gratiam. ¶ Quinto rorauit xp̃s mundũ suo sanguine in manibus: scilꝫ cũ extensus fuit super crucẽ: qñ crucifixores clauis obtusis perforauerunt sibi man⁹: ⁊ hoc voluit pati contra peccatũ auaritie: quoniam auarus tenet manum clausam: qꝛ illud quod tenet non vult dimittere siue teneat iuste siue iniuste. Et ideo christus voluit aperire manus. s. dextraꝫ ad denotandum quod debet fieri restitutio alienorum. Et tunc talibus qui dederũt elemosynas ⁊ restituerunt iniuste acq̃sita poterit dici illud Prouerb. vlti. Manum suam aperuit inopi ⁊ palmas extẽdit ad pauperem. ¶ Sexto rorauit xp̃s mundum sanguine suo: ex pedibus qm̃ fuit clauis ꝑforatus: ⁊ de isto est ꝓphetia. vnde p̃s. lxvij. Dicit dñs ex basaꝫ cõuertam conuertam in profundũ maris vt intingatur pes tuus in sanguine: dicit basam qd̃ est nomẽ hebraicũ: ⁊ significat idẽ ꝙ ꝯfusio: ꝑ qd̃ intelligit̃ cõfusio pctõꝝ: qꝛ pctõr est in ꝯfusione peccatoꝝ. Et iõ dixit xp̃s ip̃m ꝯuertã ex basam. i. a cõfusione peccatorũ in ꝓfundũ maris. i.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

in cordis amaritudine: qz cor est profundũ sicut chaos profundũ z inscrutabile: dicit maris ꝓpter amaritudinẽ: qz mare est idẽ qđ amarum: dicit vt intingat̃ pes tuus in sanguine: qm̃ ante passionẽ christi nõ poterat peccator cõuerti ex Bazan id est peccatorũ confusione et venire ad gloriã. Et hoc fecit contra peccatũ gule: qm̃ sicut in hoc mũdo corpus sustinetur super pedẽ dextrum z sinistrum: ita vita hominis sustinetur super pedem. s. cum comedimus celestia quantũ ad animã z super pedem sinistrũ. s. quantũ ad vitam et cibum corporalẽ: z ideo voluit pati in pedibus ne velimus delectari in cõestione: ideo dicit Aplꝰ. Attendite vobis ne forte grauentur corpa vestra crapula et ebrietate. ¶ Septimo rozauit Christus mundum sanguine in lateris apertione quoniã cum esset in cruce z iã mortuus: vnus assistentiũ aperuit latus eius cum lancea. Unde nota q nõ dicit vulnerauit sed aperuit: vnde euãgelista Jo. xix. c. dicit. Unus militũ lancea latus eius aperuit: z continuo exiuit sanguis et aqua. Et hoc cõtra vitiũ inuidie: vnde qz inuidia est in corde clausa: qz nõ est ibi amor ad proximũ. Ideo voluit ipsum aperiri et inde exiuit sanguis qui est calidus ad denotandũ q debemus esse calidi z feruentes in amore ꝓximi. Et exiuit aqua: qz inuidus cum sit frigidus in charitate est iamẽ calidus in malitia z in maligni tate quã habet cõtra proximũ. Ideo voluit fundere aquã que frigida est ad refrigerandũ calorẽ malignitatis. Cauea mus ergo ne vnus inuideat alteri: sz iuxta doctrinã beati Jo. in. j. sua epla. c. iij. Non diligamus verbo neq; lingua: sed opere z veritate: ptz ergo ex supradictis quõ mũdus iste aspersus z rozat⁹ est sanguine Jesu xpi: ideo pot dici et nũcupari Acheldemach: hoc est ager sanguinis. Act. j. Placeat altissimo vt aliq̃ istoꝝ modoꝝ possim⁹ aspergi vt tãdem ad termi nũ ꝓpter quẽ xpi sanguis fusus est. i. ad gloriã paradisi possimus pernenire ꝛc.

¶ De quattuor ꝓ quibus hec dictio mundus accipitur.

Distinctio. cxvij.

Undus accipitur quattuor modis.
Primo pro ecclesia vniuersali.
Secundo pro tota ista habitatione tẽporali.
Tertio ꝓ machina vniuersali.
Quarto ꝓ gente mũdana et carnali.
¶ Unde q mundus ꝓ istis quattuor sumatur ostẽdit beat⁹ Jo. euãgelista. Jo. j. Illuminat oẽm hoiem veniẽtem in hũc mundum. Pro primo in mũdo erat: pro secõdo z mũdus per ipm̃ factus est: pro tertio z mũdus eũ nõ cognouit: pro quarto potest dici illud Jo. xvij. Spm̃ veritatis mũdus nõ potest accipere qz gẽtes mundane carnaliter viuẽtes nõ possunt recipere spiritũ sanctum. Primo ergo accipitur mũdus pro tota ecclesia vniuersali: qđ notatur in hoc qđ dicit beat⁹ Jo. Illuminat oẽm hoiem venientẽ in hũc mundũ: qz nõ potest verificari nisi ꝓ ecclesia vniuersali: qz si intelligatur q deus oẽs hoies illuminet est cõtradictio: qm̃ sunt hoies multi qui nũq̃ fuerũt illuminati sed semp sunt infideles sicut Judei Saraceni z alij infideles. Itẽ sunt multi christiani q̃ nunq̃ fuerũt illuminati ratione intellectuali: sicut sunt stulti q̃ nullũ sensum habẽt nec lumine corporali: sicut ceci a natiuitate qui nunq̃ viderũt. Ideo cũ dicit. Illuminat oẽm hoiem venientẽ in hũc mundũ: accipit ꝓ ecclesia vniuersali: et ibi nõ est cõtradictio nec exceptio: qz oẽs qui venũt ad ecclesiam sez ad baptismũ illuminanť. Ideo verũ est q illuminat oẽm hoiem venientẽ in hũc mundũ. s. ecclesiã vniuersalẽ xpianitatis. Uñ ser reperiunť lumina in sacra scriptura. Primum est lumen gratie diuine iustificantis animam.
Secũdum est lumen fidei vniuersalis q̃ habitualiter habitat in anima.
Tertium est lumen sapiẽtie diuinsque habitualiter est infusa in anima.
Quartum est lumen intelligẽtie scripture que habitualiter datur.
Quintum est lumen concilij euãgelici.
Sextum est lumen scientie moralis.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Concluſio aũt eſt in theologia q̃ omnis dona ſpũſſancti dant in baptiſmo: et ibi nõ eſt exceptio. Vñ iſte mundus eſt ſicut nox tenebroſa: z dñs facit nobis ſicut ſit dño magno cozã quo portantur ſex torchie ſiue torchia: deus em̃ vult vt cũ magno lumine ventamus ad paradiſum. ſ. per ſex lumina predicta. Jaco. j. Oĩe datum perfectũ deſurſum eſt deſcendens a pr̃e luminũ: dicit luminum ergo plura ſunt lumina: z iſto mõ capiendo mundũ derivat a mũditia: vñ ad Ephe. v. Chriſtus dilexit eccleſiã z ſemetip̃m tradidit p illa: vt illã ſanctificaret mundãs eã lauacro aque in v̄bo vite. Mozaliter notã dũ ibi q̃ dixit x̄ps dilexit eccleſiã. ſ. x̄pianitatẽ adeo q̃ ſemetip̃z tradidit ad mortẽ. O q̃lis inſtructio per locum a minori: ſi dñs ſeip̃m tradidit ꝛc. Nos in oibꝰ oratiõibꝰ debemꝰ rogare deũ p pace z ſtatu eccleſie ſancte dei: pro qua x̄ps voluit tradere ſemetip̃m ad mortẽ: vñ Jo. xj. Jeſus moriturus erat p gẽte: et nõ tantũ pro gẽte ſed vt filios dei qui erãt diſperſi cõgregaret in vnũ: habemꝰ etiã aliã inſtructionẽ mozalẽ: quõ debet laborare ille q̃ exercõitatus eſt vt conũgat ſe eccle q̃ exercõitatio nihil aliud q̃ ſcindere vnũ mẽbrũ ab eccleſia: q̃ ſancta eccleſia eſt vnũ corpus: cuiꝰ oẽs x̄piani ſunt membra: et chriſtꝰ eſt caput: auctoritas ad Rom. xij. Sicut em̃ in vno corpe multa mẽbra habemus oĩa aũt mẽbra nõ eundẽ actũ habẽt. Jta multi vnũ corpus ſumus in x̄po eſſe aũt exercõitatum nihil aliud eſt q̃ eſſe preciſum ab eccleſia cũ gladio ſcti Petri ſcz exercõitationis. Et ſicut mẽbrũ preciſum nõ põt cõicare cibo q̃ recepit os. Sic q̃ eſt exercõitatus nõ cõicat in bonis eccleſie ſed q̃n eſt abſolutus tũc participat in bonis eccleſie: quantũ debet homo laborare pro ſe abſoluẽdo quãtum daret q̃s ne manus vel aliud mẽbrũ ſcinderet: tanto magis debet laborare vt ſit coniunctus eccleſie. Si deꝰ dedit ſanguinẽ pro redẽptione aliarũ quãtoforzus debet homo facere diligẽtiam vt ſe faciat abſolut: vñ Mat. xviij. Si frater tuus eccleſiã nõ audierit ſit tibi ſicut ethnicus z publicanꝰ. Alia inſtructio eſt hic: q̃ dicit q̃ illã mũ daret lauacro aque in v̄bo vite ſcz in baptiſmo. Si tota aqua mũdi poneret ſupra perſonã nõ poſſet mundare vnũ peccatũ veniale: ideo dicit v̄bo vite. Q̃ eſt ego te baptizo in noĩe patris z filij z ſpiritusſancti: vñ neceſſe eſt hoĩbus: z marte me mulierib⁹ in caſib⁹ accidẽtib⁹ in partu mulierum: in quo communiter non ſunt viri ſi puer naſcat z nõ ſit vitalis dz baptizari in neceſſitate a muliere vel ab alio: dũ tñ caput ſit extra ventrẽ matris: et non debet mutare verbũ vite. ſ. ego te baptizo ꝛc. Dicit circo viri z mulieres debẽt ſcire iſta v̄ba. Si em̃ puer poſt talem baptiſmũ moriat ata ei⁹ vadit ad paradiſum: dũ tñ verba fuerint bene ꝓlata: ita ac ſi eſſet baptizatꝰ p papã. Et nota exẽplũ de magiſtro in theologia baptizato per vetulã obſtetricẽ: q̃re ſupra in diſtinctiõe baptizata ꝛc. Jdeo cauete vos laici q̃n accidũt tales caſus quõ debetis baptizare q̃ nõ variet z̄ v̄ba baptiſmi: ideo dicit dñs apl̃is Mat. vlt. c. Eũtes docere oẽs gẽtes baptizãtes eos in noĩe p̃ris et filij et ſpũſſancti. ¶ Scõo modo accipit mũdus p tota iſta habitatiõe tẽporali z hoc dicit illa clauſula auctoritatis ſancti Jo. q̃n dicit in mundo erat: q̃ ante incarnationẽ erat x̄ps in mũdo anteq̃ em̃ veniret filius dei in vẽtre virginali erat in hoc mundo. Si rex h̄z filiũ et in die feſto faciat eundẽ militẽ: tunc poſſum⁹ dicere q̃ ante diẽ illũ in quo fuit miles erat in palatio filij regis z nõ mil̃es: et poſſum⁹ dicere q̃ de nouo accepit veſtẽ militarẽ. Sic filiꝰ dei ante mũdi creationẽ erat in deo eterno z nondũ portabat veſtẽ militarẽ. ſ. carnẽ humanã ad bellandũ quã nõdũ receperat cozꝰ humanũ. Jdeo tã erat filiꝰ dei ſed nõ homo: vñ eſt auctoritas Eſa. xlviij. Ex tpe antẽq̃ fierent ibi erã: z nũc dñs miſit me z ſp̃us eiꝰ: loquit dei filiꝰ z dicit: anteq̃ fieret ſ. opera redẽptionis et miſericordie. ſ. incarnationis miſit me dñs deꝰ: ideo in illa clauſula in mũdo erat: accipitur mũdus nõ pro mũditia ſed p mutatione: q̃ oĩa in mundo mutãtur z vartãtur. Et habemus ibi inſtructionẽ mozalẽ vt contẽnamus iſtum mundũ: vñ j. Jo. ij. Nolite diligere mun-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

dũ neq; ea q̃ in mũdo sunt: mundus em̃ trãsibit et cõcupiscentia eius. Nemo est qui vellet manere in domo ruinosa nec vellet aliquis in tali domo cõedere vel bibere: tamen oẽs facimus istã stultitiã qꝛ nihil habemus securuꝫ in hoc mũdo. Quot enim sunt dñi tꝑales qui amittũt dominiũ et reuertũtur vel fiunt famuli quot sani efficiuntur infirmi. Quot diuites efficiũtur pauperes: quot sapientes stulti. Et tamẽ in hac domo tremẽti gentes desiderant manere. Nõ faciamꝰ sed in alto .i. in celo per bona opera per contẽplationẽ ponamus intentionẽ nostrã: ideo dicit beatus Jo. nolite diligere mũdum: in hoc reprehendit stultitia dñorũ tẽporaliũ: prelatorũ ⁊ aliorum qui repre sentãtur sapiẽtes: ⁊ tñ sunt stulti: qꝛ dant magnas pecunias ꝑ habẽdo castra: redditꝰ: possessiões: honores et dignitates: et tamẽ pro habẽdo in paradiso vnã modicam cellã non dãt vnũ denariũ: sed in hoc mũdo omnia exponũt in vanitatibꝰ et tamẽ nobiles de redditibꝰ suis deberent dare certã quantitatẽ pro edificãdo camerã in paradiso faciẽdo elemosynas de his que superflue exponũt: sed nolũt edificare supra firmã petram: sed in hoc mũdo super arenã: ideo cadunt in infernũ. Ideo dꝛ mũdus a mutabilitate: ergo nolite diligere mundũ qui transibit: sed ille qui facit voluntatẽ dñi intrabit in regnũ celoꝝ. ¶ Tertio accipit mundus ꝑ tota fabrica seu machina vniuersali: vñ beatus Jo. Et mũdus per ipm factꝰ est. In tertia clausula auctoritatis: sicut qui vult edificare domũ ꝑ suã sapiẽtiã: facit sicut Jesus q̃ est virtus ⁊ sapiẽtia dei patris q̃ edificauit istũ mundũ: vñ dicit scriptura .j. ad Coꝝ .j. Nos predicamꝰ xp̃m esse dei virtutẽ ⁊ dei sapientiã. Ideo mũdus per ipm factꝰ est. Prouer. ix. Sapiẽtia edificauit sibi domũ: excidit colũnas septẽ. Septẽ colũne sunt septẽ maneries creaturarũ quas deꝰ creauit q̃ nũq̃ finẽ habebũt: sed imperpetuũ durabũt: quattuor prime sunt q̃ttuor elemẽta: q̃nta corpora celestia: vcꝫ celum: sol: luna ⁊ stelle. sexta natura humana: alia natura angelica. Et de oibus creaturis nõ durabunt nisi iste septẽ cõditiones. Item creature sunt facte alique per creationẽ: aliquẽ ꝑ formationẽ. Sic vniuersitas dꝛ mũdus ⁊ tũc mũdus ſm angelũ dꝛ minima dãs id est exẽplaria dñs deus in hoc mundo dedit exẽplũ quõ debemꝰ ei seruire: magister sniaꝝ lib. ij. dicit. Sicut factus est homo vt deo seruiret: ita factus est mundus vt hoi seruiret: ideo hõ est in medio cõstitutus .s. inter deũ ⁊ mundũ vt homini seruiret per mundũ ⁊ hõ seruiret deo: ideo mũdus dꝛ dãs minima .i. doctrinã. Primo terra seruit nobis dãdo fructꝰ panẽ vinũ ad seruitiũ nostrum ⁊ nos sustinet: ⁊ ideo postq̃ terra seruit nobis nos debemꝰ seruire deo per penitentiã: quia corpus nostrũ terra est: ⁊ ꝑ penitentiã dabit fructꝰ: vñ Luc. iij. Facite dignos fructus pnie: aqua seruit nobis ad bibẽdũ lauãdũ ⁊c. Sic nos debemꝰ dare lachrymas deo de oculis nostris ꝑ pctis nr̃is: propter passionẽ dei ⁊ ꝓpter tribulationes ꝓximi: ⁊ ꝓpter desideriũ paradisi singulariter: qꝛ non custodimus legem dei. Aer seruit nobis in respirando infusiones dando sic nos debemus seruire deo amore feruẽti. Celũ sol luna seruiunt nobis dãdo lumẽ: calorẽ: ⁊ influẽtias. Aliq̃ faciunt questionem vbi habitabat deus ante creationem celi. Dico ꝙ habitabat in camera sue eternitatis: et secreta sua deitatis: nec indigebat celo quãtum ad se: sed celũ et oia celestia fecit pro nobis: ergo nos qui sumꝰ alti in officijs et diuitijs et dignitatibꝰ: debemus deo in terra seruire: dãdo pauperibꝰ bona tꝑalia: nobiles defendẽdo populũ: iudices ministrando iustitiã. Itẽ angeli seruiũt nobis ꝙ est maximũ: quõ seruiũt? qꝛ nos sumus in cãpo belli cũ inimicis .s. demonibus ⁊ sumꝰ ita parui ⁊ fragiles respectu ipsoꝝ: sicut puer triũ annorum respectu hois armorum magni ⁊ fortis: qꝛ minor diabolus ẽ maior q̃ maxima turris mũdi. Et cũ illis habemꝰ bellare quotidie: ideo deꝰ dat nobis ãgelos: vñ ad Heb. j. Nonne oẽs sunt administratorij spiritꝰ in ministeriũ missi: documẽtum magnũ est ibi regibus principibus et prelatis ⁊ magnis dominis. Sed illi principes scꝫ

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

angeli qui sunt maiores q̃ oẽs reges et imperatores huiꝰ mundi ministrant nobis ostendẽdo quõ diuites ⁊ magni debent se humiliare seruiẽdo pauperibus christi: ⁊ nõ accipere aliquid ab eis iniuste. Ideo mundus d̃r quasi minima dãs id est documẽta dans. Aug. in lib. cõfessionũ dicit. Ita dñe omnia in mũdo sunt siue celum siue terra oĩa mihi dicunt vt seruiã tibi. ¶ Quarto modo accipit̃ mũdus pro gente carnali et mũdana. Et de isto loquitur Jo. quãdo dicit: ⁊ mundus eum nõ cognouit: sicut cecus non cognoscit colores sic mũdani et carnales nõ cognoscunt christũ: ideo d̃r Jo. xiiij. Spiritum veritatis mundus nõ potest accipere: vnde figura est Gen̄. viij. c. Noe in diluuio aque ascẽdentis. xv. cubitis super altiorẽ montẽ in archa que stabat supra aquam ipse et tres filij eius ⁊ vxor sua ⁊ vxores filiorum cũ animãtibus steterũt per annũ: in fine autẽ anni voluit scire si aque erant diminute: dicit textus ꝙ emisit columbam vt videret si iam cessassent aque super faciẽ terre: que cũ non inuenisset vbi requiesceret pes eiꝰ reuersa est ad eum in archã. Columba volitans nõ inueniebat locum vbi quiesceret: sic est de nobis. Ista archa est gl̃ia celestis: q̃ sicut omnes qui nõ fuerũt in archa Noe perierunt. Sic omnes qui nõ fuerint in gloria celestis peribunt et dãnabuntur. Noe est deus pater qui nobis emittit columbã. s. spiritum sanctũ. Ratio est: q̃ in tali specie descendit super Jesum baptizatum. Luce. iij. Descendit spũssanctus sicut columba in ipsum. Sed colũba volitans non reperit locum mundũ in quo quiesceret: sic spũssanctus missus a deo non inuenit locũ mundũ. s. personã mundã in qua possit habitare q̃ totus mundus est lutosus: primo volitat super palatia regũ: et ibi reperit omnẽ immunditiam. s. vanitates: superfluitates: iniustitias et sic de alijs vitijs. Dilata quoniã materia est magna. Item supra domos prelato: ũ: et ibi respexit symonias ribaldas ⁊c. Itẽ vadit super monasteria ⁊ conuentus religiosorũ et videt inuidias: et ꝙ nõ seruatur regula. Ad idẽ de presbyteris qui habent cõcubinas et nõ dicunt officium. Itẽ colũba volat super domos mercatorum: et ibi inuenit vsuras: fraudes: deceptiones: et sic de omnibus statibus mundi: finaliter columba reuertit̃ ad archam: quia nõ inuenit vbi pedẽ ponat in hoc mundo. Ideo est in forma columbe et nõ in forma corui qui ponit pedem in cadaueribus et est immundus: vnde beatus Bernardus. O mũde immunde quõ te ponis in corde humano. Et hic dicitur mundus per antiphrasim quasi immũdus: remedium tamẽ habemus q̃ spiritussanctus non est sicut coruus sed sicut colũba: ideo oportet ꝙ lauemus et mũdemus nos per contritionem: confessionẽ et penitẽtiam: iuxta cõsilium dei dicẽtis Esa. j. Lauamini mundi estote auferte malũ cogitationum vestrarum ab oculis meis quiescite agere peruerse: discite bene facere. Sic ꝙ veniat ad nos iuxta illud Jo. xiiij. Si quis diligit me sermonem meũ seruabit: ⁊ pater meus diliget eum: et ad eum veniemus: ⁊ mansionẽ apud eũ faciemus ⁊c.

¶ De quinq̃ conditionibus spũalibus quas habuit natiuitas Christi.

Distinctio. cxviij.

Natiuitas christi habuit quinq̃ conditiones speciales: qm̃ ipsa fuit

Primo per sanctas personas desiderata grãditer.

Scdo per Judeos neglecta viliter.

Tertio per deum celebrata dulciter.

Quarto per beatam virginem celata humiliter.

Quinto per angelos manifestata largiter.

¶ Primo ergo natiuitas xp̃i per sanctas personas fuit desiderata granditer: qm̃ cõiter oẽs descẽdebant per mortẽ in infernũ: quantũcũq̃ iusti essent sicut Noe ⁊ alij: ita ꝙ breuiter nullus euadebat q̃n descẽderet ad infernum: ꝙ bene per spm̃ ꝓphetie cognoscẽs Dauid dicebat Ps. lxxxviij. Quis est hõ qui viuet ⁊ nõ videbit mortem: ⁊ eruet aĩam de manu inferni: dicit quis est quasi diceret ꝙ nullus:

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

⁊ ideo sancte ꝑsone multũ desiderabãt natiuitatẽ saluatoris: vnde moyses desiderabat cuz dicebat Exod. iiij. Obsecro dñe mitte quẽ missurus es. Itẽ Dauid p̃s. lxxix. Excita dñe potẽtiaz tuã ⁊ veni vt saluos facias nos. Itẽ Esa. lxiij. cap̃. Utinã dñe disrũpes celos ⁊ descẽderes Itẽ Thobias. xiij. capl̃o. Beatus ero si fuerit reliquie seminis mei ad vidẽduz claritatẽ isrl̃. Et oẽs cõiter clamabãt veni veni dñe veni ⁊ noli tardare relaxa facinora plebis tue isrl̃: q̃to aũt magis appropinquabat natiuitas xp̃i tanto magis desiderabat̃ ⁊ maxime a virgine maria q̃ ipsum portabat: computabat nãq̃ ipsa menses ⁊ dies ⁊ parabat panniculos ꝓut melius poterat ad inuoluendũ puerũ: ⁊ similiter Joseph. Pro quo sciendum ꝙ cũ cesar Augustus imperator q̃ ꝓprio noĩe Octouian⁹ dicebat̃ q̃ vniuersum mũduz subiugauerat ⁊ pacifice possidebat ꝙ nõ legit̃ de aliquo alio fecisset editũ vt oĩs homo veniret ad locuz sue natiuitatis vt ibi ꝯfiteret̃ siue ꝓfiteretur se esse subiectũ imperatori ⁊ hoc sub pena mortis. Quod audiẽs Joseph iratus est ⁊ flens ⁊ tristis venit ad domũ quem videns ꝟgo maria cõsolabat̃ q̃tũ poterat. Erat nãq̃ tristis cũ ipse sciret ꝙ dies partus ꝟginis iam de ꝓpinquo aderat quẽ ipse desiderabat toto corde videre. Et cũ oporteret eũ ire sub pena mortis in bethleez vbi nat⁹ fuerat: ⁊ sic nõ posset videre partũ ꝟgis iõ erat tristis: qui cum narrasset btẽ ꝟgini beata ꝟgo maria dixit illi ꝙ nõ oportebat propter hoc ipsum tristari qm̃ ip̃a iret cũ ipso. Cui dixit Joseph ꝙ nõ faceret: qm̃ gentes crederent ipsum esse zelotipũ si duceret ipsam: respondit virgo maria ꝙ non erat cura de hoc. Itẽ dixit Joseph ꝙ nõ duceret eam qꝛ forte pareret in itinere: respõdit ꝟgo maria ꝙ nõ pareret nisi in bethleẽ: quia ita ꝓphetauerat propheta micheas in q̃nto capl̃o quãdo dixerat. Et tu bethleem effrata nunq̃d paruuluses in milib⁹ iuda. Ex te mihi egredietur q̃ sit dñator in israel: dicit bethleẽ ⁊ effrata vnde bethleem vocabatur prius effrata sed mutatũ est nomẽ suũ ⁊ vocata ẽ bethleem que interpretatur domus panis. Ad designandũ ꝙ ille qui debebat esse panis vite et qui sumeret̃ sub spẽ panis debebat venire ⁊ nasci in bethleem: et dicit̃ a beth ꝙ est panis ⁊ leem ꝙ est domus quasi domus panis: dicit in milibus: quia q̃uis bethleem esset parua in q̃titate tñ abũdauit magis q̃ alia ciuitas in nobilib⁹ viris quia rex Dauid fuit de illa: ideo totũ gen⁹ reputabatur de illa qd̃ genus erat nobili⁹ inter cetera genera siue generationes: ideo dicit̃ in milib⁹ scz nobiliũ. ¶ Scd̃o natiuitas christi fuit ꝑ indeos neglectaviliter qm̃ ꝟgo maria nõ inuenit locũ ad manẽdũ nec ibi recollecta fuit i diuersorio publico: vñ duplex erat ratio: prima qꝛ oĩa diuersoria erant plena nobilib⁹ viris quia cũ essent de ciuitate illa venerãt cũ magna comitiua quapropter nõ potuit habere locuz. Alia ratio qꝛ videbant iudei paupertatẽ marie ⁊ Joseph qui veniebat cum vno boue quẽ ducebat Joseph ad faciẽdũ festum in puerperio btẽ marie virginis ⁊ cũ asino in quo sedebat virgo maria. Cũq̃ venisset ad primum diuersorium petijt Joseph vtruz posset ibi hospitari amore dei. Cui responderunt deridendo ꝙ alij maiores eo et milites debebant ibi hospitari. Et tunc Joseph tristis consolabatur a beata virgine maria: ⁊ ita iuit ad oĩa diuersoria. Et deridebant eum: ⁊ truffabant̃ dicentes eũ esse zelotipum qui ducebat sponsam iuuenẽ ⁊ pulchram. Et sic circũeundo ciuitatem in nullo diuersorio potuit hr̃e locum. Qui videns ꝙ nõ poterat recipi in aliquo diuersorio cõi iuit ad alias domos hostiatim sed breuiter in nullo potuit recipi. Quod cum vidisset petijt an esset hospitale. Et dicitur ꝙ credendum est ꝙ sic cum Dauid ⁊ alij sancti edificassent. Et venit ad hospitale vbi noluerũt ipsum recipere. Et cũ iã vesp factũ esset eundo ꝑ carrerias inuenit vnã paruam grãgiam sine parietib⁹ cũ tecto ꝑforato ⁊ ibi ad requestã ꝟgis marie q̃ attediata erat eundo per villam: sic tota die remanserũt ⁊ ibi inuenerũt vnũ p̃sepe miserum vbi Joseph ligauit bouẽ ⁊ asinũ.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Cũq; beata ꝟgo descendisset de asino cõ solabat virũ suũ dicẽdo ꝙ bene erat eis. Et loco parietũ ⁊ tecti extenderũt lodicẽ vnum nõ quidẽ magni valoris quã secũ portabãt: ⁊ sic remanserunt ibi. Et ita ptz quõ regina celi nõ poterat recipi nisi in illo paruulo loco cum dño ⁊ creatore vniuersoꝝ quẽ adhuc in vtero portabat. Et ita ptz quõ ista natiuitas fuit neglecta viliter per iudeos: vñ Hieremias videns istam crudelitatẽ dicit in spũ ꝓphetie loquẽs cũ xp̃o in hũc modum quẽ in spũ videbat Hiere.xiiij. Tibi peccauimus expectatio israel saluator nr̃ in tpe tribulationis. Quare q̃si colon⁹ futur⁹ es in terra ⁊ quasi viator declinãs ad manenduz. Quare futurus es quasi vir vagus aut fortis q̃ nõ potest saluare: vnde visa est crudelitas. Attñ multi audiẽtes istud dicunt in cordib⁹ suis ꝙ si ipsi fuissent in bethleem libenti aĩo recepissent virginẽ cũ Joseph. Sed vtinã nõ sint similes iudeis q̃ nõ receperunt qm̃ multi sunt q̃ nõ recipiũt ip̃m qui ita veraciter intrauit in hãc villã sicut tũc in bethleez ⁊ hoc in sacr̃o altaris quẽ. s. xp̃m recipiũt cõicãtes q̃ parauerũt camerã aĩe sue pãnis ⁊ paramentis. s. virtutib⁹ sicut sunt humilitas largitas castitas iustitia ⁊ similes. Sed sunt multi sil̃es iudeis q̃ receperũt hoĩes cuz suis equis comitib⁹ ⁊ animalib⁹: ita sil̃r illi q̃ neglecta eucharistia parant hospitiũ ad recipiẽdũ aĩalia. Sicut sũt galline capones ꝑdices ⁊c. quequidẽ aĩalia intrãt domum sed non xp̃s: de q̃b⁹ d̃r Jo.j. In ꝓpria venit ⁊ sui eum non receperũt. Et sunt alij q̃ eũ receperũt de q̃b⁹ Jo.j. Quotq̃t aũt receperunt eũ dedit eis potestatẽ filios dei fieri his ⁊c. Et tñ alio mõ põt recipi. s. recipiendo aliquẽ pauperẽ in domo qr dixit xp̃s Matt.xxv. Amen dico vobis q̃diu fecisti vni de fratrib⁹ meis minimis mihi fecistis. ¶ Tertio natiuitas xp̃i fuit ꝑ deum celebrata dulciter. Pro quo sciendum ꝙ stantibus Joseph et beata maria in illo loco affuit hora pariendi: scz in media nocte et anteq̃ virgo pareret per magnũ spatium venit super virginẽ vnum magnum gaudiuz et q̃dã singularis exultatio: ⁊ splendor in facie: non em̃ fuit sicut de alijs mulieribus q̃ ante partum et in partu dolent et auxiãtur: iuxta illud. Mulier cũ parit tristitiam habet Jo.xvj. Cum ergo Joseph vidisset tãtuz splendorem dixit virgini marie. O virgo apparet ꝙ velitz parere. Cui dixit ꝙ sic: ergo dixit ip̃e ibo q̃situ obstetrices: ⁊ ip̃a vero virgo maria dixit ei ꝙ non indigebat qr sicut cõceptio fuit sine opere viri ita ꝑt⁹erit sine adiutorio obstetricis: vñ dicit beat⁹ Hieronym⁹. Nulla ibi obstetrix nulla muliercula ibi intercessit vel interfuit. Et hoc est cõtra illos q̃ dicũt ꝙ fuerunt due obstetrices. ideo reprobat liber ille de infantia saluatoris. Cũ aũt nasciturus esset christus exiens vt radi⁹ de stella iuxta illud qd̃ cãtat ecclesia. Sicut sydus radium ꝓfert ꝟgo filium pari forma: accepit eum in manibus quẽ cuz teneret flens pre gaudio osculabat oculos dicẽs. Isti sũt oculi qui vidẽt corda hominũ et intuentur occulta. Et pedes dicẽdo: isti pedes sustinẽt mũdũ. Et aures dicẽdo iste aures audiũt cãt⁹ angeloꝝ. Et regratiabat deo pr̃i de tãta gratia sibi collata: vnde dicit beat⁹ Ambrosius. O beata maria quis posset cordis tui occulta reuelare cum ab vna parte osculabaris vt filium ab alia parte tremescẽs adorabas eum. Et regratiabat deo patri. Dñe gratias tibi ago qr dedistis mihi gr̃am quã ꝓphete et reges nõ potuerunt habere qui desiderabãt videre saluatorẽ et non viderũt. Et ita flebat quasi dicẽdo cãticuz symeonis. Nũc dimittis ancillam tuaz dñe ꝟm verbum tuuz in pace ⁊c. vsq; ad finẽ. Joseph etiã flebat ab alia parte. Et cũ virgo maria non haberet lac naturaliter quia mulier que nõ nouit virum non habet cõmuniter lac quia ex eadẽ materia est sp̃ma et lac dixit virgo maria Joseph ꝙ iret q̃situm lactantez siue nutricẽ sicut volebat facere. Sed genuflexo petunt deo patri lac. Et statim copia lactis fluxit de celo in vberibus beate marie virginis: iuxta illud ecclesie dictum. Nesciẽs mater virgo virum peperit sine dolore saluatorẽ seculorum ipsum regem angelorum so-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

la virgo lactabat vbere de celo plena. Et ita ptz quō natiuitas fuit celebrata dulciter. ꝑ quo dicit Esa. xxxiiij. ca. Letabit deserta ⁊ inuia ⁊ exultabit solitudo: ⁊ florebit quasi lilium germinans germinabit: ⁊ exultabit letabunda et laudās: vocat desertam virginem proter tactum viri quē non cognouit sicut nec terra inuia cognoscit passus hominū: et vocat ip̄az solitudinē: quia sola manebat in camera per totam vitam suā nō ambulabat ꝑ carrerias ⁊ plateas. Et dicit germinabit ⁊c. letabunda quoniā non fuit tristata sed gaudens. Nam fecit illam cātilenam: magnificat anima mea dn̄m. Et ita patet quomō fuit natiuitas christi dulciter celebrata. ¶ Quarto natiuitas xp̄i fuit per beatam virginē celata humiliter. Ubi sciendum ꝙ in media nocte cuz natus fuit christus ab ipso exibat tanta claritas quātā dat sol in meridie. Et cū multi nobiles vigilarent adhuc videntes hoc cōmoti sunt ⁊ admirati: ⁊ tota ciuitas fuit ēt adhoc cōmota ad ꝑquirēdū vnde exibat. Et virgo maria presciens ꝙ venirent abscondit filium suū in pānis sicut dicit beat⁹ Lucas: ⁊ posuit ip̄m in presepio inter bouem ⁊ asinū. Et milites venientes viderunt filium a quo procedebat claritas: ⁊ dixerunt adinuicem ꝙ ille deberet esse messias. Attamē timentes herodē non adorauerunt eū: vnde ad hoc est prophetia clara Esa. ix. Populus qui ambulabat in tenebris vidit lucem magnam habitantibus in regione vmbre mortis lux orta est eis: ⁊ infra. Paruul⁹ enim natus est nobis: ⁊ filius datus est nobis. Tenebre sunt ignorantia: vmbra mortis est peccatum mortale: non magnificasti letitiam: scilicet quia virgo maria non fuit gauisa qn̄ vidit ꝙ illi non adorabant filiū suū saluatorem mundi. Sed queritur cur posuit ipsum in presepio cum potuerit aliter abscondere: dicit ꝙ triplici de causa.

Primo veritate scripturali.
Scd̄o necessitate corporali.
Tertio vtilitate virtuali.

¶ Primo veritate scripturali qm̄ beata virgo maria sciebat ꝙ bos non faceret ei malum cornibus: nec asinus cum dentibus: quia illd̄ ꝓphetauit Esaias in primo capl̄o cuni dicit admirādo. Cognouit bos possessorem suuz ⁊ asinus p̄sepe dn̄i sui: israel aūt me non cognouit ⁊ popul⁹ me⁹ nō intellexit ve gēti peccatrici ppl̄o ppl̄i g̃ui iniq̄tate semini neq̄ filijs sceleratis derelinquerūt dn̄m ⁊ blasphemauerūt sctm̄ israel alienati sunt retrorsum. Unde admiratiue loquitur qr incipit ꝓphetia. Audite celi ⁊ auribus percipe terra. Scd̄a ratio est necessitas corporalis: qm̄ vigebat frigus: ⁊ cuum virgo maria esset pauperrima et male induta cogitauit quod aīalia illa anhelitu suo calefacerēt puerū. Et dicūt aliqui ꝙ magnum anhelitum emittebat bos ad pedes et illud faciebat tremens ⁊ genu flexo ⁊ asinus q̄tum poterat emittebat ad caput. Et ideo abacuch ꝓpheta videns ista anteq̄ fierent per sp̄m ꝓphetie admiratus valde dicit in tertio capl̄o. Domine audiui auditionē tuam ⁊ timui in medio duoꝝ aīaliū cognosceris: vbi em̄ nos habemus in medio annoꝝ translatio antiq̄ scz septuaginta īterpretū hz in medio aīalium cognosceris. Tertia rō est qr dat nobis vtilitatez virtualē vt. s. nos habeam⁹ exēplum: vnde per bouez qui habet potestatē cornuū intelligūtur oēs principes qui habēt potestatē supra alios: ꝑ asinū intelligunt alij īferiores. Itē ꝑ bouē qui nihil portat supra dorsū: sed trahit post intelligunt p̄lati qui habent trahere multitudinem animaꝝ ad paradisum vel ad infernuz: quapropter portant in capis caudā. ꝑ asinū intelligūtur alij sacerdotes qui totū onus habēt supra se qr non curant nisi de suo officio. Itez ꝑ bouē intelligūur doctores ⁊ p̄lati litterati habētes sciam in duabus scientijs. s. in nouo ⁊ antiquo testō: ꝑ asinum intelligūtur laici. Et ideo posit⁹ fuit iter duo aīalia ad denotandum ꝙ venit ad saluādū oēs cōditiōes hoīm. Et iō dicit Dauid p̄s. xxxv. Hoīes ⁊ iumēta saluabis dn̄e hoīes. s. intelligētes ⁊ iumēta. s. rudes ⁊c. ¶ Quinto natiuitas xp̄i fuit ꝑ āgelos manifestata largiter ⁊ hoc qn̄ dixerūt nat⁹ē nobis hodie saluator Lu. ij.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Ubi sciēdū q̄ xp̄i natiuitas p̄mo fuit publicata in celo qñ vidētes angeli q̄ filius dei q̄ est i dextera p̄ris erat nat⁹ i bethleē fecerūt cantionē gaudij: r cātauerūt eā dicētes. Gl̄ia in excelsis deo. Et in terra pax hoib⁹ bone volūtat⁹. Luc.ij. Et hoc merito fecerūt: qm̄ eos tāgebat ,ppē cathedras celi vacuas q̄s desiderabāt cōplere. Et p⁹ descēdēt i tra r dixerit ,pastoribꝰ illō qō iā dictū est q̄ erāt iuxta bethleem. Nat⁹ est vobis ꝛc. Et ita ptz quō fuit largiter publicata in vniuerso mundo: vñ rome manauit hodie fōs olei vsq̄ ad fluuiū p totā diē ad denotādū q̄ de⁹ fecerat manare miaz suā de celo i terra. Itē fuerūt viii tres soles i celo ad denotādū q̄ in deo erāt tres substātie que faciūt vnū xp̄m. s. diuinitas aia r caro. Itē fuit publicata qñ Octonian⁹ erat maior dñs totꝰ mūdi cū dixerūt ei milites sui q̄ se faceret adorare vt deus r noluit ꝯe. Sz petijt a sibilla pphetissa vtrū deberet aliqs i mūdo ee maior ipo: quē sibilla fecit respicere in celū r vidit circulū aureū: r itra se vidit vnā virginē cū filio inter brachia. Et dicit tūc sibilla imperatori vtrū illū videret. Qui rīdit q̄ sic: cui illa dixit: ille ē maior te. Et tūc noluit adorari cū sciret maiorē se vēturū: vñ circulus q̄ est totꝰ rotūdꝰ sigt vniuersū orbez q̄ est rotūd⁹ supra quē filꝰ ꝑgis debebat regnare. Erat aūt aureꝰ ,ppē puritatē et excellētiā vite filij r credentiū in eo quos saluat dū purificauit sicut aurū: r ita ptz quō fuit publicata largit natiuitas nr̄i saluatoris. Et tō dicit Dauid ps. lxx. Deo deoꝝ dñs loquut⁹ est r vocauit terram. A solis ortu vsq̄ ad occasū ex syon spēs decoris ei⁹ de⁹ manifeste veniet de⁹ nr̄ et non silebit. Et sunt ibi tres ꝑsuasiones vide per temetipsum. Rogemus ꝛc.

¶ De natiuitate que triplex in sacra scriptura reperitur.

Distinctio.cxix.

Natiuitas triplex reperitur i sacra scriptura. Quarū prima est formationis interioris. Secūda est ꝓductionis exterioris. Tertia est adoptionis superioris.

¶ Prima ergo natiuitas est formatiōis interioris. s. qñ corꝑ⁹ puū in vtero mr̄is est dispositū ad recipiendū aiam: talis enim formatio ꝺr natiuitas interior: et hec fit i masculo in q̄dragesimo die a cōceptiōe: in feminis vero fit i die octogesimo. Talis ergo formatio facta in vētre p deū ꝺr natiuitas sicut granū aliqd⁹ seminatū i tra ꝺr nasci qñ facit surgere ter rā ꝯ nōdum ereat foras: ita sic⁹ est de puero in vētre mr̄is. Et de isto est auctoritas. s. qñ angelus dixit Joseph ne ꝛ̄et suspitionē cū videret tumescere vterum ꝑgis marie Mat. j. Qō em̄ in ea natū est de spū scto est: nondū em̄ erat ꝓductus part⁹ extra: vbi mora r aduertēdū est q̄ mulieres debēt bñ cauere cū sciūt se ꝓegnantes vt faciāt labores suos sine magno motu r violētia. Itē ne equitēt sicut viri itez ne tripudient. Itē viri sic⁹ debēt cauere ne ꝑberēt vt pcutiāt mulieres in ventre. Et q̄ etiā in alijs actib⁹ secretis nō faciāt mot⁹ inordinatos. Itē q̄ ꝓpter pctm̄ cooperiendū nō occidāt puerū in vētre a⁹ reddent rōnē de his deo in iudicio. Et de his multū bñ pōt dici illud ꝑbū xp̄i Mat. xviij. Videte ne cōtemnatis vnū ex his pusillis: dico em̄ vobis q̄ angeli eoꝝ semper vident faciē ꝑris mei qui in celis est. Pctor est em̄ mors illoꝝ ꝯ maioruz. Et rō est q̄ talis puer vadit ad infernū verum tamē si magn⁹ occidatur pōt contenir: r ita saluari: dicit angeli eoꝝ. Nota ꝙ ex q̄ sūt creati hñt angelus p custodia. Ita ꝙ est ꝓma natiuitas de qua pōt dici illud Mat. xxvj. Bonū erat ei si nat⁹ nō fuisset hō ille: vñ dicit glo. ordinaria. Melius erat inde oino nō fuisse ꝯ dānatū fuisse. Sz ꝑ diceret aliqs melius ē dānatū ee ꝯ oino nō ee: ptz: q̄ dānatū ee icludit multa bona q̄ in alia dānata est imago trinitatis. Est nāq̄ ibi memoria representās ꝑsonā patris: intelligēcia representans ꝑsonā filij: volūtas representās ꝑsonam spūs scti. istud aūt est magnū bonum. s. esse imago dei ergo melius est esse dānatum ꝯ nihil esse quia nihil esse non est aliquod bonum

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

sed pura priuatio. Respõdet p̃ silitudinẽ alicui⁹ cui aliquis rex daret aliqd castrũ valẽs mille scuta dicẽs: do tibi istud castrũ valẽs mille scuta sed quolibet anno reddes mihi de redditu centũ milia scutorum. Tali em̃ q̃uis bonũ esset habere castrũ meli⁹ est tñ nõ habere illud cũ tãto. Ita est de dãnato qr q̃uis simplr bonum sit esse creaturã dei: verũ tamẽ melius est nõ esse creaturã q̃ habere onus dãnatiõis essendo semp in ira dei ⁊ semper esse in tormẽtis: cui cõcordat scriptura Eccl. xxx. Melior est mors q̃ vita amara. Et requies eterna q̃ languor perseuerans. Uita amara dr dãnatio inferni: qr ibi viuũt in penis ⁊ volũt mori ⁊ adnihilari penitus s̃m dictũ beati Jo. Apo. ix. vbi dicit ita de dãnatis. In dieb⁹ illis querent hoĩes mortẽ ⁊ nõ inueniẽt eam ⁊ desiderabũt mori ⁊ fugiet mors ab eis. Dicit requiẽ vnde requies est priuatio motus. In inferno autẽ nõ erit requies qr nunq̃ quiescũt sed perpetuo cruciabuntur dãnati in inferno: maxime cũ dicat scriptura in antiquo testamẽto Deutero. xxv. Pro mẽsura pcti erit ⁊ plagarũ modus. et in nouo testamento Apocal. xviij. Quantũ glorificauit se ⁊ in delitijs fuit tantũ date ei tormentũ ⁊ luctũ: videretur ergo cũ peccatũ est finitũ ꝙ pena deberet esse finita. Respõdet ꝙ ista questio procedit ex ignorantia: qm̃ pctm̃ est perpetuũ sicut pena: nã qñ aĩa exit a corpore in gratia vel in pctõ semper manet cõfirmata in bono vt obstinata in malo. Et ideo dicit scriptura sacra Eccl. xj. Si ceciderit lignũ ad austrũ aut ad aquilonẽ in quocũq; loco vbi ceciderit ibi erit. Per austrũ intelligit gratia: per aquilonem pctm̃ mortale: per lignũ intelliguntur hoĩes mũdi: qr sicut arbor est plãtata in virgulto: ita homo quãdiu viuit in hoc mũdo est plãtatus in virgulto dei. Et ideo cecus illuminatus a xp̃o interrogatus quid videret. Respondit video hoĩes velut arbores ambulãtes. Matt. viij. dicit ambulãtes q̃uis arbor nõ moueatur localiter: sed quẽadmodũ arbor facit flores odores folia ⁊ fructus: ita homo quãdiu viuit debet facere flores odoriferos per bonã vitã: bonã famã: bona verba ⁊ fructus bonorũ operũ. Ista aũt arbor cadit cum morit: vnde mors est securis posita ad radicẽ arboris: pcutitq; cũ mittit dolores ⁊ ĩfirmitates: vñ Mat. tertio. Jã securis ad radicẽ arboris posita est. Oĩs enim arbor que nõ facit fructum bonũ excidet ⁊ in ignẽ mittet. Per austrũ calidũ ⁊ humidũ intelligit gratia: qr sicut per calidũ ⁊ humidũ fit fructus. Ita similiter ille qui est in gr̃a facit fructum bonũ. Per aquilonẽ intelligit status peccati: qr sicut ille vẽtus refrigerat ⁊ nõ facit fructuz ĩmo tollit ⁊ occidit. Ita ille qui est in pctõ est frigidus ad bonum faciendũ qm̃ nõ prodest quicq̃ bonum qd fit in pctõ ad meritũ vite eterne. Uerũ quod ꝓdest ad oĩa bona hui⁹ mũdi ⁊ ad aliud maius oĩbus. s. qr est dispositio ad habendũ gratiã: ⁊ ideo nõ sunt dimittenda q̃uis aliquis sit in pctõ: ptz ergo solutio ad predictã questionẽ quia aĩa obstinata est et non põt penitere: qr si posset habere tantillũ cõtritionis quãtum est granũ sinapis statim eijceretur ab inferno. Sed qr non põt habere ideo est ꝑpetua: qr pctm̃ est perpetuũ in quo decessit. In primo eniz pũcto in quo aĩa sentit primũ ictũ pene infernalis statim blasphemat deũ ⁊ maledicit illi ⁊ patri ⁊ matri. Et ideo semp punit ⁊ dat similitudo de duob⁹ seruis: quibus ꝓpter aliqd crimen precepit dñs eoꝝ ꝙ spolient se: quoꝝ vnus libẽter facit ⁊ obedit. Alius autẽ fugit ⁊ post captus spoliat ⁊ verberatur ⁊ ipse plasphemat dñm ⁊ maledicit illi: ⁊ tũc dñs amplius indignat ⁊ seruus multis verberib⁹ acrius verberat: q̃uis prior modicuz verberet. Ita est in dãnatis qui noluerũt spoliari in cõfessione in hoc mũdo sed fugerũt ꝓcrastinando. Ueruntñ habem⁹ remediũ vt. s. faciamus illud qd dicit scriptura ad Gathas. vj. Dum tẽpus habem⁹ operemur bonũ ad oẽs: dum habem⁹ tẽpus scz in hoc mundo viuim⁹ ad oẽs. s. pater ad filium ⁊ ecõuerso dñs ad seruũ ⁊ econuerso: viuus ad mortuũ legata soluẽdo alis nisi quilibet faciat bonũ ⁊ qd debet ⁊ decet erga deũ: seip̃m ⁊ proximũ nõ erit re-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

mediū quin de illo qui non fecerit dicat illud Mat.xvij. Bonū erat ei si natꝰ non fuisset homo ille. Secūda natiuitas est productionis exteriozis.s. qñ exit a ventre: z ista est magis in cōi modo loquendi: dicitur eñ talis natus est: z est clara auctozitas Jo.xvj. Mulier cū parit tristitiā habet qz venit hoza eius: cū aūt peperit pueruz iam non meminit pressure propter gaudium qz natus est homo in mūdū. De ista natiuitate q̄ est pductionis exteriozis loquit alibi scriptura Ecclesiastici.vij. Melior est dies mortis die natiuitatis: melius est ire ad domū luctus q̄ ad domū cōuiuij: in illa eñ finis cunctoꝝ admoneꝫ hoim viuiens homo cogitat quid futurū sit. Dicit melior est dies mortis.s. parētibꝰ z aliis qui ventūt ad domū in qua natus est puer maxime in domo nobiliū vbi fit magnū gaudiū. Et ponit rōnem qz melius est ire ad domū luctus sez in qua aliquis est mortuꝰ qz tunc cogitat vnusquisq; q̄ pōt mori sicut ille est mortuus z admonetur finis cunctoꝝ: sed in domo cōuiuij.s. qñ puer est natus fiunt dissensiones z petā z non curāt de extremis: ptz ergo q̄ melior est dies mortis supple ad ordinandū vitā. Ista ergo scda natiuitas de qua pōt dici et verificari de pctōrib⁹ in pctō mortali morientibꝰ: melius erat illis si nati non fuissent. Et ratio est qz si nō fuissent nati post infusionem ale sz fuissent mortui in ventre matris non habuissent petm nisi originale pro quo datur solū pena damni que est mitissima oim pm magm lib. ij. Sz aliud est petm mortale actuale de quo dicit btus Aug. in lib. cōtra Faustū ca.xxij. Peccatū est dictum vel factū vel cōcupitū contra legem eternā: z cum tali peccato moriuntur adulti quādo moriūtur in pctō mortali. Sed pro melius intelligendo sciendū q̄ peccatū originale est macula quā recipit anima quando cadit in luto generationis carnalis: vnde potest declarari per similitudinē imaginis facte ad ponendū in ecclesia que si cadat in lutum oportet q̄ mundet anteq̄ ponatur in ecclesia: ita est de anima que est imago deiuncta illud Genes. ix. Ad imaginem quippe dei factus est homo: sed qz cadit in luto gñationis carnalis coinquinat: qz si alꝫ crearet alia z nō infunderet in illo luto generationis: sz in materia formata ex aure vel alia materia corporis nō esset coinquinata: sed ideo coinquinat qz infundit in gñatione carnali. Et ideo dicit Job.xv.c. Quid est homo vt immaculatus sit aut iustus appareat natus de muliere: talis enim si nō mundetur nō intrabit in templum paradisi: sed si venerit ad portā dicens: dñe dñe aperi nobis. Matth.xxv. z Luc.xiij. Possunt eñ boni et mali ire vsq; ad portā. Et ꝑs respōdet: quare vis intrare cum illa macula quā habes qz nō intrabit in ea aliquid coinquinatū z abominationē facies. Apoc.xxj. ideo nō intrabis sed ibis ad limbum: et ideo tales sunt in limbo: qz ibi habent magnā sciētiam naturalem z claritatem corpozalē: q̄uis sint in tenebris.s. qz nō lucet ibi lumen gratie diuine z nō tristātur pm sanctum Thomā: quia tunc haberent penā sensus. Et ideo Job timens q̄ peccaret mortaliter propter penaz quā patiebat dicebat Job.xij. Quare nō in vulua mortuus sum: z quare egressus ex vtero non statim perij: quare exceptus genibꝰ: cur lactatus vberibus; nunc eñ dormiens silerem z somno meo requiescerē: ptz ergo q̄ melius esset peccatozi in pctō mortali morienti nō esse natū q̄ esse damnatum. Ubi quo ad peccatū Jude sciendū est mozaliter q̄ propter tria peccata dānatus est. Primo propter auaritiā: quia erat fur z latro pm Joan.xij.c. z propter illud peccatū cecidit in proditionem: qz tradidit xp̄m vt haberet pecuniā: iuxta illud Matth.xxvj. Quid vultis mihi dare z ego eum vobis tradā. Et de isto peccato cecidit in peccatū desperationis: qz abiens laqueo se suspendit. Mat.xxvij. Fugiamꝰ ergo nos ista peccata propter que Judas dānatus est. Primo ergo est peccatum auaritie qđ viget modo inter christianos intantū q̄ propter illud introductum est peccatū vsure qđ non solebat esse nisi inter iudeos: z illud viget in multis locis quoniam multi propter

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

inopiam vendunt diuitibus redditus ⁊ census sed cũ vsura: qꝛ in omni emptione debent concurrere duo. s. recta intentio: hoc est ꝙ sit recta volũtas vẽdẽdi ⁊ emẽdi. Item ꝙ sit iustũ precium. Item cõmittitur vsura quãdo magis vendit res qñ expectat pecunia. Similiter quando datur pecunia ante manum si minus velit rem sibi vendi. Item sil'r cõmittitur qñ vendit libertas propter prestationẽ. Custodiamus ergo nos ab isto pctõ ꝓpter qd Judas ⁊ multi alij ducti sunt ad dãnationem. Et ideo dicit xp̃s Luc. xij. Uidete ⁊ cauete ab omni auaritia: qꝛ non in abũdantia cuiusq̃ vita eius est ex his q̃ possidet. Scdꝫ pctm̃ est ꝓditio qd ꝓcedit a primo: qm̃ propter auaritiã multi fiũt inter se proditores qꝛ vnus fallit ⁊ decipit aliũ. Item seruus decipit dñm propter auaritiam: iudices sunt proditores principibus quibus iurauerũt facere iustitiã: verũtamen propter auaritiã flectitur iudex a iustitia. Et sil'r notarius iuratus curie pro modica re facit vnã magnã cartam. Breuiter illud peccatũ ducit ad ꝑditionez. Pro quo nota exemplũ trium scutiferorũ inter se maxime dilectorum qui inuenerũt saccũ plenũ auro vide supra in distictione Miserias nouẽ a. Patet ergo ꝙ ꝑ auaritiã fit proditio. Et ideo dicit scriptura prime ad Thim̃. vj. Radix oim malorꝫ est cupiditas: quã quidã appetentes errauerũt a fide ⁊ inseruerũt se doloribꝰ multis. Tertiũ peccatũ est desperatio qd procedit ab alijs. Nam cũ ꝑ auaritiã cõgregauerunt multas pecunias ⁊ finaliter veniũt ad mortem nolut restituere sed dimittũt onus alijs cogitando ꝙ sint immunes ⁊ decipiuntur per falsam spem: vnde mirũ est istud qd tangit Origenes de Juda scarioth qui propter stultam spem suspensus est. Dicit em̃ Origenes sup Matth. xxvij. ꝙ penitentia ductus iudas voluit venire ad xp̃m restituto argento vt peteret veniã: sed pre multitudine turbe nõ potuit et cogitauit se suspendere vt aĩa eius veniret petitũ veniã ab aĩa xp̃i. Et deceptus fuit per falsaz ⁊ stultam spem: ideo desperatus est. Ita similiter decipiuntur per falsam ⁊ stultã spem qꝛ credunt ꝙ possint restituere quãdo exũt in alio mundo: sicut iudas credidit ꝙ aĩa exuta posset petere veniã. Et ideo dicit beatus Grego. Ad magnã dei iustitiam pertineut vt nunq̃ in alio mũdo careat supplicio qui in hoc mũdo noluit carere peccato. Tertia natiuitas est adoptiõis superioris que fit in baptismo: nam tũc fit filius xp̃i ⁊ ecclesie. s. fonte baptismali mittit semen qd est verbuz dei. s. Ego te baptiso ⁊c. tunc em̃ talis est filius dei: ꝓpter qd dr Jo. j. Dedit eis ptãtẽ fi. dei fieri his q̃ cre. in noĩe eiꝰ q̃ nõ ex sanguinibus neq̃ ex voluntate carnis neq̃ ex voluntate viri sed ex deo nati sunt. dicit ex sanguinibus: dicit glosa Augustini. i. senibus: neq̃ ex volũtate nõ ex voluptate carnis. i. cõsensu mulieris ⁊ viri sed ex deo nati sunt. Ista ergo est tertia natiuitas. Et de ista natiuitate posset dici illis qui baptisati fuerũt sed postmodum in pctõ mortali mortui sunt illud Matthei xiiij. Bonũ erat ei si natꝰ nõ fuisset propter peccatũ magnitudinis. Magis em̃ torquentur in inferno. Et ideo dicit Dauid in persona xp̃i qui loquitur de iuda ad litterã p̃s. liiij. Quoniam si inimicus meꝰ maledixisset mihi sustinuissez vtiq̃: et si is qui oderat me super me magna locutus fuisset abscondissem me forsitã ab eo. Tu vero homo vnanimis dux meꝰ et notus meus qui simul mecuz dulces capiebas cibos in domo dei: ambulauimus cũ cõsensu. dicit vnanimis. s. quando baptisatus fuit vel postq̃ conuersus fuit a peccatis: quoniã tunc erat in gratia. Sed postq̃ cadit a gratia ⁊ perseuerat finaliter in peccato: tunc ingratus factus mittitur in inferno. Ubi moraliter notandũ ꝙ ibi confunditur error illorũ qui dicunt ꝙ non oportet facere bonum et dimittere peccatum cum sint baptisati fundando suum errorem super illud Matthei vltimo. Qui crediderit ⁊ baptisatus fuerit saluus erit. Uerũtamen illi non intelligunt illam auctoritatem: intelligitur em̃ sic. Qui crediderit in morte ⁊ baptisattus fuerit ⁊c. Crediderit scꝫ fide formata: baptizatus fuerit. i. mun-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

datus per baptismū in morte: peccator enim existens in peccato mortali nō est mundus per baptismū: cuius mundatus fuerit: quia cuius receperit characterem indelebilem: tamen per peccatum obfuscatus est cuius non possit deleri: qz character baptismi non deletur nec iteratur: sicut alij qui non deletur nec iterantur: sicut confirmatio: ordo et cetera sacramenta possunt iterari: ista no non. Et ideo propter gratiam quam recepit homo in baptismo cum perdiderit illaz per peccatum magis punitur in inferno cs in alij qui non receperunt baptismū. Ubi nota exemplum sancti Machary qō legitur in vitis patrum de capite infidelis inuēto ꝛc. vide alibi: dicit iudeos esse dānatos magis cs saracenos: ꝛ christianos magis cs iudeos: ergo caueamus: quia quāto maior gratia est data si post perdatur per peccatum maior erit damnatio: et ideo dicit beatus Petrus secunde petri. ij. Si enī refugientes coinquinationes mundi in cognitione dñi nostri et saluatoris iesu christi his rursus implicati superantur facta sunt eis posteriora deteriora prioribꝰ. Melius enī erat illis non cognoscere viam iustitie: cs post agnitionem retrorsum conuerti ab eo quod illis traditum est sancto mādato: Rogemus dominū ꝛc.

¶De octo modis quibꝰ orare debemꝰ. Distinctio.cxx.

RAmus octo modis.
Primo pro desiderando ardenter.
Secundo lachrymando plangenter.
Tertio explicando patenter.
Quarto supplicando humiliter.
Quinto allegando prudenter.
Sexto appellando fideliter.
Septimo meditando fiducialiter,
Octauo molestando firmiter.

¶Primo ergo debemus orare desiderādo ardenter: videlz quando quis cogitando peccata sua videt ꝛ iudicat se indignum petere aliquid a deo ore ꝛ voce sed ardenter desiderat in corde quasi dicendo illud ps. xxxvij. Dñe ante te oīe desiderium meum: et gemitus meus a te non est absconditus. Et deus cum videt ardens desiderium illius dat quodcūq vult: ꝛ melius cs si peteret ore reputando se dignum. Et de isto datur exemplum in natura de paruis pueris qui nō audent petere pitantiam siue carnes a patre vel a matre cum iam habeant panem. Ego sum bonus filius quia nō peto aliquid: tunc em datur puero quicqd vult: ita est simili de deo. Et de hoc nota exemplū in biblia Exodi. xiij. cū filij isrl extuissent de Egypto et irent per desertum: dum fuissent in quodam passu stricto inter mare rubrum et montem magnum et Pharao persequeretur eos timuerunt: dixeruntq Moysi quomodo eos adduxerat illuc. Moyses nihil dixit sed incepit in corde ardenter desiderare. Et tunc dixit illi deus. Moyses qd clamas ad me? Et dicunt glose q etus desiderium clamabat in aure dei: et ita exauditus est vt ibidem continetur melius cs si alta voce clamasset. Ideo nos ardenter desideremus illud quod volumus a deo obtinere. Et istum modum orandi ostendit nobis christus Matth. vj. dicens. Orantes nolite multum loqui sicut ethnici faciunt. Putant enim q in multiloquio suo exaudiantur. Nolite ergo assimilari eis: scit em pater vester quid opus sit vobis anteq petatis. Contra istud faciunt illi qui habent longas orationes in quibus petunt liberationē ab inimicis a mundo petunt lentiū: bona temporalia: paradisum ꝛ similia: ꝛ dicunt q sunt orationes sanctorū qui eas fecerunt sed nihil est. Ideo cum volumus orare petamus ardenter corde. ¶Secūs modus orādi est orare lachrymādo plāgenter. s. qñ vltra desiderū cordis orās lachrymat: ꝛ talis oro est multū accepta deo: iuxta dictū Bernardi dicēs. Oro vngit deum sz lachryma pūgit. Isto em mō exaudit oro. Et de hoc nota exēplū in sacra scriptura. j. Reg. j. de Anna sterili que reputabatur maledicta: iuxta illud Deuteronomi. xxj. Maledicta ste-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

rilis q̄ non parit: & ideo venit ad tēplum implorans deum vt conciperet: & exaudita est: quia habuit filium samuelem virū sanctissimum. vnde dicit textus. Cumq̄ esset anna amaro animo orauit dominū flens largiter. Et sequitur pozro anna loquebatur in corde suo tm̄z labia illius mouebantur & vox penitus non audiebatur. Et ideo cum volumus orare lachrymemur: & ita exaudiemur sicut Anna que peperit miraculose cum nō posset per naturam. Oremus ergo nos lachrymando plangenter. s. considerando peccata que commisimus & nō audem⁹ petere veniam ore sed lachrymamur: docendo inter nos: dñe ego solebaz esse in gratia vestra modo sum in ira vos tamē bene scitis ꝛc. Unde nota similitudinem de puero lachrymanti non audenti petere fructus a patre vel matre cui compatiūtur magis q̄m si peteret & dāt sibi: ita ē deo qui est misericordissimus: isto mō petūt vidue & pupilli qui in hoc mundo non habent defensozē & deus eos exaudit. put testatur Sapiens Eccli. xxv. Nō despiciet deus preces pupilli: nec viduā si effundat gemitus loquelam: nonne lachryme vidue ad maxillam descendunt & exclamatio eius super deducentē eas. A maxilla enim ascendunt vsq̄ ad celū: & dñs exaudito: nō delectabit i illis. Caueant ergo iudices & habentes potestatem ne damnūferant viduis & pupillis: qz dom⁹ pater est eozū. vñ ps. lxxvij. Turbabuntur a facie patris orphanoz & iudices viduarum. Item deus phibet ne eis noceamus Exo. xxij. Uidue et pupillo non nocebitis. Si em̄ leserītis eos vociferabūt ad me: & ego exaudiā clamorem ipsoz: & indignabitur furoz meus: & cutiāq̄ vos gladio & erunt vxozes vestre vidue & filij orphani & pupilli. ¶ Tertius modus orandi est explicando patēter: scilicet loquendo in oratione cū deo: non tm̄ quin deus non sciat illud qđ est in corde: quia deus omnia scit quantuncunq̄ absconsa: iuxta illud ad Hebz. iiij. Omnia nuda & aperta sunt oculis eius ad quem nobis sermo. s. in oratione: sed condolendo de peccatis nostris debem⁹ ea explicare deo sicut infirmus petēs ele mosynam ostendit vulnus quod celabat vt gentes ad hoc compatiantur & cōdoleant & sibi elemosynam faciant. Ubi nota exemplum in vitis patrum de quodam sancto cui petitum est a quodam quomodo oraret: ille vero sanctus respondit q̄ infirmi vulnerati petentes elemosynam docebant ipsum orare. Ille vero extūc ostendebat vulnera. i. peccata deo patri vt sibi misereret: explicemus ergo sibi vulnera sicut vulnus superbie quod me vulnerauit: sanate per misericordiā & humilitatem vestram: idem de peccato auaritie: sic de alijs: & ad hoc nos hortatur prophęta Dauid ps. xxxvj. dicēs. Renela dño viā tuam & ipse faciet & educet quāsi lumen: iustitiam tuam & iudicium tuum tanq̄ meridiez subiecta esto domino & ora eum. Quare non dicit renuela domino vitam tuam sed dicit viaz: dicitur q̄ ex eo qz iste mundus nō est nisi vta ad eundum ad paradisum: sicut est de lato hospitio vbi sunt due portę: qm̄ intrat per vnam & exit per aliam: ita est de mundo: intramus enim in ipsum per portam natiuitatis: & egredimur p portaz mortis. vnde ps. cxvij. Hec porta domini iusti intrabunt in eam. Oēs enim mozimur taz iusti q̄m iniusti. vnde ad Hebz. ix. Statutum est hominibus semel mozi: ergo postq̄ iste mūdus nō est nisi vis nō edificemus in eo: sed transeam⁹ vt peregrini. Stultus enim esset ille peregrinus qui cum non haberet manere in aliqua ciuitate nisi p diē si edificaret ibi domum vel emeret: ita sumus nos q̄ nō possumus manere in hoc mūdo diu ad Hebz. xiij. Non habemus hic manētem ciuitatem sed futuram inquirimus: ergo edificemus aliquā paruam domū in paradiso vbi habemus perpetuo manere. ¶ Quartus modus orandi est supplicando humiliter & iste modus differt a tribus primis: qz primus stat in corde: secūs in oculis: tertius in ore: iste vero in humilitate corporis: scz humiliādo corpus coram deo: quemadmodum qđ humiliatur coram rege: ita similiter fiat coram deo. s. discooperiendo caput: mō

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

men mulieres maritate: qꝛ ille debēt ora re velato siue cooperto capite: iuxta illd̄ j.ad Corinth.xj. Omnis vir orans aut prophetans velato capite deturpat ca put suum. Omnis aūt mulier orans aut prophetans non velato capite deturpat caput suum. Sed viri ⁊ mulieres virgines debent orare capite discooperto: et iste est bonus modus. Item similiter ca put inclinando: ⁊ ideo tempore quadra gesimali dicitur: humiliate capita vestra deo. Alius modus est.s.percutiendo cor cum quinq̄ digitis: quia dicit scriptura Mat.xv. De corde enim exeunt cogitationes male homicidia: adulteria: forni catiōes: furta: falsa testimonia: blasphe mie: ⁊ hec sunt que coinquinant hoiem. Alius modus est quez habent religiosi inclinando medium corpus a zona superius vsq̄ possint cancellati genua tā gere: vel ꝑm alios digito tangere terraz. Item alius modus est flectendo vtrūq̄ genu: dominis huius mundi non flecti tur nisi vnum genu ⁊ sinistrum: quia nō habent dñium nisi super corpus ⁊ corporalia: prelatis ecclesie flectitur dextrū qꝛ habēt dñiuz spirituale qd̄ per dextrā intelligitur: sed deo flectitur omne genu qꝛ est dominus animarum ⁊ corporum: ⁊ ideo dicit omne genu. Item alius modus.s.orare prostratus ⁊ pronus penitꝰ in terrā. Et ideo orauerūt tres reges de quibus dr̄ Mat.ij. Et ꝓcidentes adorauerunt eum. Et qui orat vno istoꝝ modoꝝ exauditur: ⁊ de hoc est similitudo in natura de camelo qui humiliatur prostratus coram dño suo qñ videt ipm̄ humiliatum iacentem in terra: ita deus flectitur videns creaturam ita coram se humiliatam quasi dicet creatura. Ego pono me me coram vobis ꝓstratum si vultis potestis me percutere: qꝛ non fugio tunc enim deus flectitur ad mīam ⁊ parcit. Et de hoc nota exemplū in sacra scriptura de rege achas qui erat pessimus rex ⁊ idolatra. Et data snīa contra eū ab helya humiliatus est: qꝛ ibi continet: dicit textus.iij.Reg.xxj. Factus est sermo dñi ad helyam: nonne vidisti achas humiliatum coram me: qꝛ igit̄ humiliatus est mei cā non inducaz maluz in diebus suis: iste ergo modus orandi multū placet deo.s.qñ quis humiliatur supplicando. Et iō dicit scriptura Judich.ix. Nec superbi ab initio placuerunt tibi sz semper placuit deprecatio. ¶ Quintus modus est allegando prudenter quēadmoduz allegant aduocati in curia vt causa eorum habeat bonum finem: ita similiter quilibet qui vult orare alleget prudēter ꝙ fit duobus modis: scz obsecrando: ⁊ regratiando. Obsecratiue oratur quādo allegantur opera que deus fecit pro humano genere.s.dicendo: domine deꝰ detis mihi illd̄ qd̄ peto per mysteriuz vestre incarnatiōis ⁊ natiuitatis: ⁊ ꝑ vestrā sacratissimam passionem: ⁊ illud vocat̄ obsecrare. Et isto modo vtitur ecclia qñ dicit per mysterium incarnationis tue libera nos domine: per natiuitatem: ꝑ passionem ⁊ mortem ⁊c. Et isto mō qd̄ petimus fiet nobis. ¶ Secūdo modo regratiando: ⁊ hic est modus in allegādo: qm̄ non debemus adducere rationes ex parte nostra dicendo: domine ego feci ꝓ vobis tale quia peperci illi qui occidit patrem meum ieiunaui ⁊ seruiui vobis: iō detis mihi hoc vel illud. Iste modꝰ non est bonus. sed omne bonum qd̄ agimus debemus attribuere deo ⁊ dicere: domine vos dedistis mihi gratiam ꝑ quā feci illud opus ⁊ illud: sed adhuc peto vt per misericordiaz vestram detis mihi quod opto ad salutez aīe: et iste modus est bonus. Uñ nota exēplū de quodā religioso q̄ diu seruierat xp̄o ⁊ petebat a deo vnaz gratiam: ⁊ cū remansisset in choro dictis matutinis post alios fecit deo petitionē allegando ex parte sua dicens: dñe exaudi me: ⁊ da mihi quod peto a te. Seruiui enim multis annis: ⁊ si fuissem soldano babilonie vel alicui dño terreno tantis annis ipse daret mihi quod peterem: et tu non das mihi quod peto. Tunc subito affuit quedam vmbra iuxta ipsum et dixit illi dando alapā qd̄ non obtineret quod optabat vel petebat nisi humiliaretur sicut lutum qd̄ calcatur pedibus: sicq̄ ille cecidit quasi mortuus: in mane vero veniētibus alijs: ⁊ eo inuēto quasi

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

mortuo ⁊ admirantibus illis vnus illorũ qui sanctus erat ait: humilia te ⁊ amodo talẽ petitionez sub tali mõ nõ facias. Caueamus ergo ne tali modo rogem⁹ deum: sed ipsum humiliter obsecrando ⁊ attribuendo sibi gratiam que in nobis est: vnde beatus Paulus loquẽs nobis vt ita agamus dicit ad Philipen. iiij. In omni oratione ⁊ obsecratione ⁊ agendo gratias de nobis collatis. ¶ Sextus modus orandi est appellando fideliter qđ est valde mirum. Pro quo nota ꝙ deus habet duas curias: vnam misericordie: ⁊ aliam iustitie: iuxta illud dictũ Dauid ps. c. Misericordiam ⁊ iudiciuz cantabo tibi. Maior aũt istaꝝ curiarum mõ est mie curia: iuxta illud Jac. ij. Superexaltat mia iudicium ⁊ a snia data in curia iustitie potest appellari ante curiã mie ⁊ si fideliter appelletur reuocabitur snia. Et de isto est textus in biblia. ij. Reg. xij. De dauid cum peccasset ad quẽ ex parte dei portauit Nathã ꝓpheta sniam latã in curia iustitie dicẽs. Miserere mei de⁹ ſm magnam miam tuam ps. x. Tũc em̃ ſm aliquos fecit illũ psalmum q̃ tot⁹ est forma appellationis ⁊ nondum dixerat duos versus ꝙ statim reuocat⁹ fuit snia ſm aũt textum dicit solũ peccaui dñe dicitq; Nathã ad Dauid. Dñs transtulit pcim̃ tuum non morieris: de hoc etiam nota exempluz in sacra scriptura de snia data contra ciuitatem niniue in curia iustitie: quam sniam portat Jonas dicens intra ciuitatez. Jone. iij. Adhuc quadraginta dies ⁊ niniue subuertet̃: tunc appellauerunt fideliter ⁊ forma appellationis fuit ista. Reuertatur vir ab iniquitate sua ⁊ tunc reuocata fuit snia. Cũ ergo peccauerimus appellem⁹: sed forma appellationis est ista. s. vt ꝯuertamur ⁊ cõteramur. Primo de peccatis ⁊ confiteamur peccata nostra ⁊ compleamus penitentiam iniunctam: ⁊ isto modo reuocabitur scilicet per penitentiam. Isto enim modo reuocantur sententie date i curia Francie. Et ideo Daniel propheta dicebat Dañ. nono. Non in iustificationib⁹ nostris prosternimus preces nostras ante faciem tuam: sed in miserationibus tuis multis. ¶ Septimus modus orandi est mendicando fiducialiter: ille mendicat fiducialiter qui hostiatim vadit ꝑ aliquam ciuitatem vel villam petendo elemosynam: isto modo possumus nos exaudiri. s. mẽdicando in ciuitate dei: de qua ps. lxvj. dicitur. Gloriosa dicta sunt de te ciuitas dei: in qua sunt carrerie palatia ⁊ hospitia. Primũ palatium est sanctissime trinitatis: ⁊ post est hospitiũ beate Marie virginis: ⁊ consequenter angelorum ⁊ sanctorum. Et ideo mendicam⁹ in ista ciuitate ad palatium sancte trinitatis cum dicimus: pater de celis de⁹ miserere nobis. Filij redemptor mũdi de⁹ miserere nobis. Spiritus sancte de⁹ miserere nobis. Post mendicamus i hospitium virginis Marie: cum dicimus: beata Maria ora pro nobis ⁊ sic de alijs: nõ enim deficiemus tot hospitijs quin habeamus aliquam elemosynam: quẽadmodum pauper anteq̃ transierit per totam ciuitatem non deficit quin habeat aliquam elemosynam: ⁊ aliquotiens saccum plenum: ita nos similiter mendicãdo ad hospitia sanctorum deuote rogãdo non poterit esse quin habeamus id ꝑ quo oram⁹. Et ideo dictum fuit Job existenti in tribulatione Job. v. Uoca si est qui tibi respondeat ⁊ ad aliquẽ sanctoꝝ ꝯuertere ⁊ sic habebis qđ petis. ¶ Octauus modus orandi est molestando firmiter: ⁊ hoc est qñ continue petit aliqđ in oratione: non est tamen intelligendum quod deus molestetur: ⁊ ita loquimur more humano propter frequentem perseuerationem quam habere debemus in petendo. Et illud declarat textus in quadam similitudine dicens Luce. xj. Quis vestrum habebit amicũ ⁊ ibit ad illũ media nocte ⁊ dicet ei: amice accõmoda mihi tres panes qm̃ amic⁹ meus venit de via ad me: et non habeo qđ ponam ante illum. Et ille deintus respondens dicat noli mihi molestus esse iam enim ostium clausum est: ⁊ pueri mei mecum sunt in cubili nõ possum surgere et dare tibi. Et ille si perseuerauerit pulsans dico vobis ꝙ si nõ dabit illi surgẽs eo qđ amicus eius sit: ꝓpter tñ improbi

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

tatē eius surget ⁊ dabit illi quotquot hz necessarios. Et ego vobis dico petite et dabit vobis: querite ⁊ inuenietis: pulsate ⁊ aperietur vobis: dicit ꝙ non dabit ꝙ amicꝰ sit: sed ꝓpter improbitatem ⁊ molestiam illiꝰ. vnde amicus noster est xp̄s in cubili. i. in gloria cū sanctis residens. Et q̄uis nō simus digni ab eo petere: tñ si firmiter ⁊ iugiter petamus dabit panes tres quos petimus: quoꝝ scz

Primus est sanitas corporalis contra infirmitatē ⁊ mortalitatem ⁊ epydimiam.

Scd̄s est pax tēporalis contra guerram tribulationem ⁊ inimicitiam.

Tertius est abūdātia terrena ꝯtra siccitatem: tēpestatem ⁊ aeris intēperantiā.

¶ Continuemus perseuerando in oratione molestando firmiter: ⁊ sic obtinebimus qd̄ desideramꝰ a deo veraciter. Qd̄ nobis concedere dignetur ⁊c.

¶ De sex modis orandi.

Distinctio.cxxj.

Orare debemus sex modis.

Primus modus est pacifice concordando.

Secundus modus est attente cogitando.

Tertius modus est humil'r supplicādo.

Quartus modus est ꝯfidenter sperādo.

Quintus modus est ordinate petendo.

Sextus madus est continue ꝑseuerādo.

¶ Primo ergo debemus orare ꝯcordando pacifice: ꝑ quo est aduertendū ꝙ ille qui ꝑsecte vult orare si habeat maliuolētiam cū aliquo: dz primo pacificari cum ipso: ⁊ tunc habebit virtutē ⁊ efficaciam oro: al's non. Et rō est qꝛ si sint ibi carbones sepati nō emittent nec ꝓducent calorē. Si vero adunent ꝓducēt magnum calorē: ita est moraliter de nobis: qm̄ qñ multa corda sunt adunata in amore et dilectione: ⁊ ꝯiūcta in oro̅ne gñant maximuz ardorē ciuitatis xp̄i. vñ Dauid p̄s. cxl. Dirigat oro mea sicut incēsum in cōspectu tuo. Eleuatio manuū mearuz sacrificiū vespertinū: dicit incēsuz qm̄ non ponit in thuribulo vnꝰ carbo tantuz ad faciendū fumigare incēsum: sed plures carbones: ita ad faciendū fumigare oro̅nez debemꝰ coadunare corda nr̄a: dicit etiā vespertinū. vñ sciēdū ꝙ in antiquo testō fiebāt duo sacrificia: vnū mane scz mactādo agnū: ⁊ aliud vespere: ⁊ illd̄ plꝰ placebat deo q̄ illud de mane: qꝛ in mane aliq̄ mactabant ouē: alij bouē: alij caprā: sed in sero nō mactabat nisi agnus immaculatꝰ ⁊ ꝑ p̄mū sacrificiū designat antiquū testm̄: ꝑ scd̄m v̄o nouū testm̄ significat i quo sacrificat agnꝰ imaculatꝰ s. filiꝰ virginis: p̄ntemꝰ ḡ deo incēsum et nō sulphur q̄ cuz ore iurat ⁊ blasphemat nomē dei ille p̄ntat deo sulphur: qꝛ oratio talium non est incēsum bonū: sz tāq̄ sulphur: sicut enim qñ volumus alicui dño presentare encenniuz ponimꝰ illud in vase mundo: ita debemus mundare vas. s. os in q̄ est encēniū. s. oro dū p̄sentamus ipsam deo ⁊ restituamus furtum oris. s. famaz qd̄ furtum est maius furto manus. vnde Prouerb. xxij. Melius est nomen bonum q̄ diuitie multe: dz ergo restituere furtum lingue si aliquis diffamauerit aliquē siue sit veꝝ siue non qd̄ est melius q̄ restituere furtum manus: hoc fit reuocando coram personis quibus dixerat. vnde Augu. Non pigeat ex ipso ore proferre medicamenta ex quo facta sunt vulnera. Similiter non iuremus quia si iuramus nihil valet oratio. Qd̄ beatus Jacobus declarat dicēs Ja. ij. Nunquid fons de eodem foramine emanat dulcē ⁊ amaram aquam. q. d. ꝙ nō ita nec de ore iniuria siue dei blasphemia ⁊ oratio bona. Et iste est primus modus orandi quem ostendit nobis christꝰ Mat. xviij. Dico vobis ꝙ si duo ex vobis cōsenserint sup terrā de oī re quācūq; petierint fiet illis a patre meo. ¶ Secūdꝰ modus orandi est attente cogitādo: qm̄ primo dz orare cor q̄ lingua: dz ergo cogitare quō xp̄s sedet in sede maiestatis: ⁊ tunc orare dicēdo pr̄ nr̄: debemꝰ etiam orare meditando an videmus virginez Mariam in cathedra coronatā. Et tunc debemus orare dicendo Aue maria ⁊c. Et similiter debemus cogitare cuz quo loq̄mur. vñ sicut sagittariꝰ priusq̄ emittat sagittam attente respicit rem sagit-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

tandam et locũ ad quem vult mittere sagittã. Ita ⁊ nos quãdo volumus sagittare cuz sagitta nostra: hoc est cum lingua: debemus respicere cũ quo loquimur: et maxime quando loquimur cũ deo: vnde Paulus. j. ad Coꝝ. xiiij. Si orem lingua spũs meus orat. Et sequitur orabo spũ: orabo ⁊ mente: quia al's nõ valeret. Pro quo nota exẽplum de quodã rustico qui pro quolibet die debebat dño suo ꝓ redditib⁹ suis septẽ oua que soluit per magnuz tp̃s: postmodũ cogitauit quõ dñm suũ deciperet ⁊ cũ acu extrahebat omne illud quod erat infra oua: ⁊ postea claudebat foramẽ cum cera alba: et ita tradebat dño suo: die autẽ quadam cum portasset oua dñs voluit cõedere ⁊ fecit sibi portari oua qui sentiens ipsa leuia vidit ꝙ nihil erat infra vocansq; rusticum qui portauerat ea et dure de infidelitate redarguẽs remouit possessionẽ quã de eo tenebat cum bene meruisset dñs: iste est dñs Jesus christus de quo dicit Dauid Ps̃. xxiij. Dñi est terra ⁊ plenitudo eius. Cui debent sacerdotes septẽ oua: hoc est septẽ horas canonicas quotidie: et qñq; nõ dicunt cũ magna attentione cordis ⁊ diligentia: sed proferũt ore: et remouent illud quod est intra ouũ. s. cor quia nõ attẽdunt: de quibus loquitur Mat. xv. Populus hic labijs me honorat: cor autem eorũ longe est a me: ⁊ sequitur: sine causa autem colũt me. i. sine vtilitate. Et quia hodie religiosi prelati ⁊ sacerdotes non dicũt deuote horas: ideo totus mũdus habet ipsos odio: et oẽs laici negligunt eos: ⁊ nõ impendunt eis reuerẽtiam: vñ deus dicit talibus vos recessistis a via ⁊ simil'r omnis populus dicet. ¶ Tertius modus orandi est humiliter supplicando genibus flexis: et capite discooperto: et de hoc habes in precedẽti immediate distinctione parte quarta. ¶ Quart⁹ modus orandi est confidenter sperando ꝙ deus dabit nobis illud qd̃ petimus: duz tamẽ sit anime nostre proficuum. Unde deus similis est patri temporali a quo si filius petat panẽ non porriget lapidem. Si autem petat qd̃ non est proficuũ non dabit illi: si vero sit proficuũ dabit: vnde Mat. xj. Omnia quecũq; orãtes petitis credite quia accipietis ⁊ venient vobis. Pro quo nota exemplũ de quodã semelatore qui fecit mutare mõtem coram saracenis ep̃o et magistris. Semel nanq; erat disputatio inter Saracenos ⁊ Christianos. Saraceni enim dicebãt ꝙ illi legerant in nouo testamento nostro ꝙ qui haberet fidem s̃m quãtitatẽ grani sinapis: si talis fidelis p̃ciperet monti ꝙ trãsferret se de vno loco ad aliũ statim mõs transferretur. Et dixerunt Saraceni episcopo ⁊ magistris ꝙ si facerent tãtum ꝙ vnus mons qui erat prope ciuitatẽ trãsferret se in mari ipsi baptizarẽtur. Quo audito episcopus ⁊ magistri trepidabãt et timebant ꝙ illuderẽtur a Judeis siue Saracenis. Et reputabant tanq̃ impossibile ꝙ ille mons transferretur. Semelator autem dixit episcopo et magistris: si hoc est in nostra lege quare trepidatis in lege? dixerunt ꝙ in lege nostra est. Et dicit quare ergo cõfidendo in deo nõ precipitis mõti vt trãsferat se. Ne forte si nõ fieret deludamur a Saracenis. Semelator autem cõfidens in dei bonitate ⁊ cupiens augmentare legẽ Christi rogando cũ maxima sidutia cũ ipse protulisset verbũ ꝙ non esset impossibile apud deũ precepit monti ꝙ iuxta verbũ Christi se transferret: ⁊ statim mõs visibiliter corã oĩbus Christianis et Saracenis se trãstulit. Et multi Saraceni viso hoc miraculo postmodũ baptizati sunt. ¶ Quinto debemus orare ordinate petẽdo. s. horis debitis. s. sacerdotes et religiosi dicere primã et alias horas tam diurnas q̃ nocturnas horis debitis ⁊ ordinatz: qm̃ vt ait apostolus ad Roma. xiij. Que aũt sunt a deo: ordinata sunt. Si enim dicantur hore per illos ad quos spectat et audiat̃ missa deuote ⁊ ordinate dabit deus vobis illud de quo vel pro quo ipsuz rogabatis: vnde Matth̃. vj. et Luce. xij. ita promittit Christus dicens. Primũ querite regnum dei et iustitiam eius: et hec omnia adijcientur vobis. ¶ Sexto debemus orare continue perseuerando quousq; habeamus quod petimus: quia ꝓ certo dabitur si bonum hoc sit: si v̄o hoc

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

non sit bonum nec vobis vtile non debemus velle: vnde beat⁹ Bernardus. Confidēter pete quia vnū de duobus erit qꝛ aut habebis quod petis aut cōmutabitur tibi in meli⁹. Et ideo debemus semper orare ⁊ non deficere. Et ad hoc nota exemplum de milite qui cum seruo ibat securus inter infideles: qꝛ quotidie orabat: cūq; redeundo venisset prope domū suam non orabat sicut consueuerat: seruus autem dixit sibi multū miror ꝙ hodie non orastis sicut cōsueuistis. Respōdit miles iamq; non oportet orare: quia tribulatio vel periculum non potest nobis accidere quia sumus prope castrum nostrum: et ideo nō oportet orare: vnde progrediens versus domū in qua credebat iocundari vidit fumū magnū: et petijt quid hoc erat: gentes autē respondētes dixerūt ꝙ hospitium suū erat illa die combustū: ⁊ tota eius familia: ⁊ ita quia dimiserat orationem consuetam habuit tristitiam quando credebat iocundari: ⁊ ideo dicit beat⁹ Paulus. j. ad Thessa. v. Sine intermissiōe orate. Et Dauid Ps. lxv. Benedici⁹ deus qui nō amouit orationem meā et misericordiā suam a me: glo. Nunq̄ amoueatur a te oratio tua ⁊ nūq̄ amouebit a te miseratio diuina ⁊c.

¶ De tribus breuibus orationibus que in euangelijs inueniuntur.

Distinctio.cxxij.

ORationes tres breues inueniuntur in euangelijs comprehendentes omnia que petere debem⁹ a deo. Quarum prima est beati Luce: quam ponit. xviij. c. dicens. Deus propiti⁹ esto mihi peccatori. Secunda est beati Matthei quam ponit in c. viij. Domine nō sum dignus vt intres sub tectum meum: sed tantum dic verbo ⁊ sanabitur puer meus. Tertia est etiam beati Mat. c. xviij. que est talis. Patientiam habe in me: ⁊ omnia reddam tibi.

Prima petit iustificationem anime.
Secunda petit reformationē corporis.
Tertia petit prolongationem vite.

¶ Prima ergo petit iustificationem anime. Ubi notandum ꝙ q̄diu homo est in peccato tantū est in ira dei: ⁊ Marie virginis et omnium angelorum quoniam anteq̄ sit in peccato deus diligit animā. Quod declaratur per similitudinem regis qui volentis ducere vxorē omnibus alijs mulieribus dimissis ducit filiam vnius rustici omnibus amicis regis inuitis: rex vero induta ⁊ parata vxore sua filia rustici parat nuptias inuitatꝫ multis baronib⁹ ⁊ nobilibus. Que vxor postmodum dimisso rege vadit ad lupanar fornicatum cum lenonibus. Nunc queritur vtrum rex ille debeat irasci contra vxorem: dicitur ꝙ sic et omnes barones sue terre irascūtur contra eum: ita est de rege supremo scꝫ deo qui amore captus sumpsit filiam rustici scꝫ Ade que est natura humana ⁊ sponsalia fiūt inter christum ⁊ animā in baptismo per verba de presenti que profert sacerdos cum dicit ego te baptizo. Tunc enim aīa fit spōsa christi: vñ dicit ipse Osee. ij. Spōsabo te mihi in iustitia et iudicio ⁊ in misericordia ⁊ in miserationib⁹ ⁊ sponsabo te mihi in fide. Post vero desponsationem induit christus aīam virtutib⁹ ⁊ pulchritudine: quoniā ante baptismū est turpis ⁊ nigra. Sed post est clara ⁊ adeo pulchra ꝙ si possemus ipsaꝫ videre nunq̄ vellemus comedere nec bibere ꝓpter ei⁹ pulchritudinem quam induit in baptismo: et illud ornamentū denotatur per vestē albam que datur puero in baptismo: vñ potest cantare tunc anima dicens illud Esa. lxj. Gaudens gaudebo in dño ⁊ exultabit aīa mea in deo meo: quia induit me vestimento salutis et indumento iustitie circūdedit me quasi sponsum decoratum corona: ⁊ quasi spōsam ornatam monilibus suis: ergo aīa est sponsa christi. Sed Christus rex iuit paratum locū nuptiarū: vt ibi discumbamus ⁊ post scꝫ quando erit paratus reuertetur quesitū sponsam: vnde clara est auctoritas Jo. xiiij. Uado parare vobis locū: et si abiero et parauero vobis locum: iterum venio et accipiam vos ad meipsum: vt vbi sum ego et vos sitis: patet ergo quomodo aīa parata est et ornata: et quomodo

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

rex Christus parat locū. Sed anima va ditad lupanar vbi fornicatur. Septē em̄ sunt lupanaria. s. septem peccata mortalia: vide tertia parte per temet alibi. Cū ergo anima fornicatur: cogitandum est quomodo rex irascitur ⁊ angeli p̄ncipes celorum: dicūt illi quare cepit tam paruam creaturam p̄o sponsa que fornicatur: et ideo non mirum si deus est iratus contra illam: vnde potest dici anime que fornicata est illud Hiere. iij. Frons mulieris meretricis facta est tibi: et noluisti erubescere: et ita patet quomodo anima est in ira dei: et ideo dicit scriptura Eccl. v. In peccatores respicit ira illius. Cum enim anima est in ira dei: deus punitet illam in fine si perduret in peccato: q̄ nō erit impunita. Et ideo dicit Paulus ad Rom. ij. Secūdum autem duritiā tuam et impenitens cor thesaurizas tibi iram in die ire ⁊ revelationis iusti iudicij dei: qui reddit vnicuiq; ꝑm opera eius: patet ergo quomodo est in ira dei. Et ideo cōtra istam iram petit prima oratio vt deꝰ dimittat iram cum dicit. Deus ꝑpitius esto mihi peccatori: ecce quō petit iustificationem anime: vnde nullus est rex in mūdo qui parcet tali mulieri de qua dictum est si fornicata esset. Sed tamē deꝰ est ira benignus q̄ parcit anime que fornicata est: et maxime si petat veniā sicut petiuit ille qui fecit primā orationē p̄dictam. P̄o quo sciendū q̄ in Hierusalē fuit vnus maximus pctōr qui die quadā cognoscens se esse peccatorē iuit ad templū: et dicit tex. Luc. xviij. Publicanus a longe stans nolebat oculos ad celum leuare: sed percutiebat pectus suū dicens. Deus ꝑpitius esto mihi peccatori. Ecce oratio de quo subiungit christus. Amen dico vobis descendit hic iustificatꝰ in domū suam. Vbi nota q̄ dicit q̄ stabat a lōge: item q̄ nō leuabat oculos: item q̄ cū quinq; digitis percutiebat pectꝰ. Et ita iustificatꝰ. i. remissa sunt ei peccata: ⁊ existens prius inimicus dei factus est amicus: ⁊ ita similiter q̄libet peccator potest fieri amicus dei per istam orationem dū tamē dicatur sub tribus orationibꝰ sicut fecit publicanꝰ. s. vt primo peccator stet a longe. s. nō prope altare nec accubādo super altare: sicut faciunt cōmuniter nobiles: tales enim non merentur iustificationē sed dānationem et irā dei. Caueāt ergo ipsi et sacerdotes similiter ne sez audiant confessiones super altare: quoniā in antiquo testamēto data erat sentēcia contra tangētes altare vbi: vnde Num. iij. dicitur ita. Externus qui ad ministrā dum accesserit morietur. Auctoritas tamē loquit de altari tēpli Salomonis. Sed multo magis intelligi dz de altari christianoꝝ cum in eo offeratur verus filius virginis Marie. Et in illo nō offerebant nisi brutaet ergo caueam⁹ ⁊ ista est prima cōditio. ¶ Secūda conditio est q̄ nolebat oculos leuare ad celū: per quod intelligitur verecundia quā debemus habere de peccatis cōmissis. Sicut verecūdant paruuli cum fecerint aliquod turpe qui verecūdantur coram magistro vel patre et nō audent eos respicere: ita faciamus nos qui multa cōmisimus coram patre nostro deo qui oia videt: ad Heb. iiij. Oia nuda ⁊ aperta sunt oculis eius: ergo verecūdemur deoz sum mittēdo oculos sicut faciebat Esdras ꝓpheta qui cū oraret dicebat. j. Esdre. ix. Deus meus confundor ⁊ erubesco leuare faciem meā ad te: quoniā iniquitates nostre multiplicate sunt sup caput nostrū: ⁊ delicta nostra creuerūt vsq; ad celum: et ista est secūda conditio. ¶ Tertia conditio est q̄ percutiebat pectus suū dicens. Deus ꝑpitius esto mihi pctōr. Vbi nota dum q̄ nunq̄ percutimus aliquē sensum. s. necaures nec oculos ⁊c. immo esset deriso si percuteremus: sed tamē percutimus pectus. Et ratio est qm̄ sicut vna arbor p̄fert multas frondes: tamen omnes procedūt ab vno stipite q̄ arbor est si noceat alijs vel nō sit bona si dñs eius velit eam scindere nō percutiet frondes: et ratio est q̄ iterū pullularet sed percutit super stipitem siue in radice: istud est clarum. Sed tamen est auctoritas ad hoc Mat. iij. et Luce. iij. Jam em̄ securis ad radicem arboris posita est. Omnis enim arbor q̄ non facit fructum bonum excidetur ⁊ in ignez mittetur. Jta similiter fit in nobis

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

qui habemus multas frondes:s.quinq; sensus qui sunt pares et multa mala facimus cum ipsis ⁊ procedunt a stipite.s. a corde:vnde Mat.xv. De corde exeunt cogitatiões male homicidia: adulteria: fornicationes: furta: falsa testimonia: blasphemie: hec sunt que coinquinant hominem:ideo percutim⁹ cor nostrũ cũ magna deuotiõe dum cõterimur:sed cũ quinq; digitis ad denotãdum ꝙ quinq; modis peccamus ⁊ non pluribus.s.male cogitando:male loquendo:male operando:bonum derelinquendo seu omittendo in malum perseuerando. ¶ Secũda oratio petit reformationem corporis quãdo dicit. Dñe non sum dignus vt intres sub tectum meũ ⁊c. Quãuis em̃ anima sit iustificata: tamẽ corpus remanet debile ad faciendum bona opera. Sicut remanet corpus debile post infirmitatẽ sicut post febrẽ et alias infirmitates: ita est de corpore qd̃ est debile ad bene operãdum:posito ꝙ anima nouiter fuerit iustificata:ideo indiget reformatione cum sit infirmũ ad bonum agẽdum. Et ideo dicebat beatus Paulus ad Romañ. vij. Condelector legi dei ſm interiorem hominem:video autem aliam legem in mẽbris meis repugnantẽ legi mentis mee: et captiuãtem me in lege peccati:que est in membris meis. Sed quõ reformatur corpus? dicitur ꝙ corpus debet reformari in bonis operibus:⁊ ideo quãdo quis sentiet ꝙ fuerit iustificat⁹ in anima: statim debet sumere corp⁹ christi quod habet reformare hominẽ et remoueant̃ ab eo male cogitatiões siue inclinationes. Et illud patet per similitudinez infirmi cui post infirmitatẽ medicus precipit cõfortare corpus vt comedendo carnes et bibendo vinum: ita faciamus nos cũ dimisit nobis infirmitates siue febres anime: vt si comedamus corpus Christi et bibamus eius sanguinẽ:et ita reformabimur. Pro quo nota historiam Helye iij. Regum.xix. vbi dicitur. Comedit ⁊ bibit et ambulauit in fortitudine cibi illi⁹ quadraginta diebus ⁊ quadraginta noctibus vsq; ad montẽ dei Oreb. Hic ostẽditur clare ꝙ debilis in corpore post peccatũ commissum: per corpus Christi fortificatur:et potest ambulate vsq; ad mõtem dei scilicet paradisi. Et istã reformationem petimus in secunda oratione cũ dicitur domino non sum dignus vt intres ⁊c. Et ideo nõ debemus nos dimittere communionem propter illud verbũ sed debemus nos reputare indignos. Ubi notandum ꝙ duplex est dignitas.s. dignitas equiparantie: et ista dignitate nullus est dignus sumere corp⁹ Christi. Alia est dignitas sufficientie:⁊ ista possumus esse digni ⁊ hoc seruatis quattuor: scz contritione habita et proposito non redeundi vltra et confiteri:et penitentiã iniunctam a confessore tenere et complere:tunc enim sumus digni dignitate sufficientie:et nihil vltra petit nobis Christus:quia illud nobis sufficit:⁊ ita sanabitur corpus nostrum ad sumendum digne et cum magna humilitate corpus Christi. Corpus enim est sermo noster quia cum illo facimus opera. Et ideo.j. ad Coꝝ.ix. dicit beatus Paulus Apl's. Castigo corpus meum et in seruitutem redigo:paremus ergo nos ad sumendũ corpus Christi vt dictum est:maxime in pascha propter decretalem omnis vtriusq; sexus. Et ita dicit nobis Christus Jo.vj. Amen amen dico vobis nisi manducaueritis carnem filij hominis et biberitis eius sanguinem: non habebitis vitam in vobis. Qui manducat meã carnem et bibit meum sanguinem habet vitam eternam. Et ego resuscitabo eum in nouissimo die: ⁊ ista est secũda oratio. ¶ Tertia oratio est patientiam habe in me:et omnia reddã tibi:et ista petit prolongationem siue prorogationem vite. Et ratio quare petitur prorogatio vite est scilicet ad agẽdum penitentiam:ideo dicit patientiam habe in me: et omnia reddam tibi: id est dimitte me viuere et laborabo penitendo:reddam debita per penitentiam. Unde notandum ꝙ secundum theologos posito ꝙ sit quis confessus ⁊ sumpserit corpus domini nostri Jesu Christi:adhuc debet reddere satisfactionem iniuriarum illatarum deo: et ita est de aliquo seruitore regis qui cum

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

furatus fuerit pecunias dño suo ꝛ contra eum datur snia mortis si ad supplicationem aliquorum sibi pcatur ꝛ velit redire in seruitio regis restituet rapta ꝛ furata: ita est de nobis oib⁹ qui omnes sumus latrões qm̃ furamur deo que debem⁹ et. l. sacerdotes ꝛ religiosi hoꝛas ꝛ laici mãdata: ꝛ tñ predamur ꝛ furamur eas: ita q̃ dr̃ euitio oẽs sumus latrones intm̃ q̃ verificat̃ est verbum xpi Jo. x. Omnes quotquot venerũt fures fuerũt ꝛ latrones. Cõtra nos aũt dat̃ snia mortis post furtũ: vñ Ezec. xviij. Anima que peccauerit ipa morietur: sed habem⁹ interpellatorẽ ad deum: scz confessorem: ita p̃ cõtritionẽ: confessionẽ ꝛ orationẽ ꝛ communionẽ reuertimur i seruitio dei ꝛ ei⁹ familiaritate. Sed restat adhuc restitutio furtoꝝ: vñ si furtum fuerit humilitatis quã furati fuimus p̃ superbiam possumus reddere p̃ rationem humilẽ que est melior medicina que posset esse contra peccatum superbie: ergo oremus humiliter. Similiter dimittẽdo põpas ꝛ vanitates satisfaciamus deo. Si vero furati fuerim⁹ p̃ auaritiã restituamus p̃ largitatem ꝛ elemosynam ꝛ restitutionem alienoꝝ. Itẽ si per luxuriam: restituam⁹ per castitatem que poterit haberi p̃ penitentiam: ieiunũ: cilicium ꝛ alias abstinentias: ꝛ asperitates. Si vero offendemus per gulositatez restituamus per abstinẽtiam. Si per iram restituamus p̃ mãsuetudinem ꝛ remissionez iniuriaꝝ. Item si per accidiam restituamus p̃ diligentiam in spiritualibus cõfitendo sepe audiendo missam deuote. Et ita possumus satisfacere per penitẽtiã. Sed ad agẽdũ penitẽtiã requiritur tẽpus ꝛ lõ in oratione petim⁹ prorogatiuã tpis cũ dicim⁹ patientiã habe in me. Et si humiliter petam⁹ remittit nobis de⁹ iniurias ꝛ delicta: immo tal̃ possumus petere q̃ remittit omne debitum sicut rex de quo Matth. xviij. dimisit seruo ipsum hũiliter roganti. Cum dixit serue nec̃. Omne debitum remisi tibi qm̃ rogasti me. Oremus ergo humiliter. ꝛc.

¶ De quattuor modis quos tenuit christus orando.

Rãdo tenuit quattuor modos christus. Quorũ primꝰ est eleuando oculos in altũ propter supernam confidentiam. Secũdus est extendendo manus largiter propter humanam indigentiam. Tertius est flectendo genua humiliter propter diuinam reuerentiam. Quartus est prostrando totũ corpus lõganimiter ꝓpter mortis p̃sentiam.

¶ Primus ergo modus quo christꝰ orauit fuit eleuãdo oculos in altũ siue oculus ad celũ eleuatis: ꝛ talis modus p̃cedit a cõfidẽtia supnali: ꝛ istũ modũ magis tenuit xps q̃ alios: qz de alijs nõ legit nisi semel: et de isto mõ legit q̃ mlties tenuit ipm̃ ꝛ iste modus fit p̃ cõfidẽtiam supnalẽ. Et rõ est qz oia bona siue tẽporalia siue spũalia procedunt a deo. Spũalia quidẽ sicut est cõtritio in corde pcõris: ꝛ sic ꝓpositũ nõ redeũdi: ꝛ confessio ꝛ satisfactio: qm̃ cũ hõ de se sit inclinatus ad malũ nec põt de se contineri nec cõsiteri qz diuũ est de pctõ cõteri in quo habuit complacẽtiã. Sic̃ durũ est cõfiteri: qz in cõfessiõe pctõr accusat seipm: similiter tẽporalia p̃cedũt a deo. tã bladum q̃ vinũ in vite ꝛ illud qõ est primo aqua fit vinũ ꝛ illud fuit primũ miraculum christi. Item lana in ouibus aqua in fontibus: ꝛ ita de alijs vnde Jac. i. Oẽ datũ optimũ: oẽ donũ pfectũ õ fursũ est descendens a patre luminum. Et ponit primo bona tẽporalia qz magis cognoscũtur q̃ spũalia qõ intelligitur per hoc q̃ dicit omne datum optimuz. Sed quõ bonum temporale est optimum dicitur q̃ est bonum in se sed melius inquantũ seruit homini. Sed optimum inquãtuz ordinatur ad deum. Et omne donũ pfectum quia cuz aliquis est spiritualis est perfectus: ideo bonuz spũale dicitur pfectum. Et ista descendunt a patre luminum id est angelorum. s. a deo: ideo per confidentiam supernalem quam habemus in deo leuamus oculos ad deum: istum modum tenebat Dauid ps. cxxij. Ad te leuaui oculos meos qui habitas in celis. Ecce sicut oculi seruorum in ma-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

nibus dominoꝝ suorũ. Sicut oculi ancille in manib⁹ domine sue: ita oculi nostri ad dominum deuz nostrũ donec misereatur nostri. Miserere nostri ꝛc. Dixit seruorum qui respiciũt oculis dñorum suorum ꝓ videndo qñ dabunt eis aliq̃d. Similiter ꝛ ancille respiciunt in manus dñarum suarum ꝓ videndo ꝛ confitẽdo ꝙ aliquid ab alijs accipiant. Ita facim⁹ nos respiciendo te deum. Et quid petimus: miserere nostri domine: miserere nostri: ꝛ iterat bis miserere nostri ꝓpter duplex bonum supradictum. s. spũale et temporale q̃ bona petimus a deo. Et nõ est mirum si homines teneant istũ moduz: iuxta dictũ Dauid dicẽtis p̃s. cxlvj. Qui dat iumentis escam ipsorum ꝛ pullis coruoꝝ inuocantibus eum: dicit iumentis quia bruta quando esuriunt et sitiunt leuant capita ad celũ quasi petẽdo cibum ꝛ potũ a deo. Et iõ dicit Joel. primo capitulo. Ad te domine clamabo: quia ignis comedit speciosa deserti ꝛ flamma succendit omnia ligna regionis. Sed ꝛ bestie agri quasi area sitiens imbrẽ suspexerunt ad te: qm̃ excitati sũt fontes aquarũ: ꝛ ignis deuorauit speciosa deserti: ista dicit quia in terra ꝓmissionis fuit tanta siccitas ꝙ herbe desiccate erant intantum ꝙ bruta moriebant̃ fame: dicit pullis coruoruz quia dicunt naturales quod pulli coruorum primo habent pilum album siue plumã albã ꝛ coruus est zelotipus de coruo: ꝛ ideo vidẽs pullos albos: ꝛ se nigruz credit non esse suos: ꝛ ideo non dat eis escam nec pascit eos: nec permittit qd̃ mater det eis ad comedenduz donec pluma nigra eis nascatur: ꝛ i illo tpe recurrunt ad deum leuando oculos ad celum ꝛ crocitantes. Et deus ſm glosam mittit rorem desup quo pascũtur ꝛ nutriuntur. Et ideo de⁹ faciens questionem ipsi Job dicit Job xxxviij. Quis preparat coruo escam suã quando pulli eius clamant ad deum vagantes eo ꝙ non habent cibos. Ex quo ergo bruta aĩalia et irrationabilia qñ eis deficit adiutorium naturale leuant oculos ad celum recurrentes ad deum confidendo de prouisione diuina: multo magis nos rationales debem⁹ in necessitatib⁹ ad deũ recurrere. Et ad hoc propositu z facit qd̃ legitur scd̃i Parali. xx. capl̃o. Qd̃ cum multi reges congregati fuissent contra regem Josaphat in ciuitatem hierusalem cuz non posset inuenire moduz euadendi eleuatis in celum oculis dixit. Cum ignoremus quid agere debeamus hoc solum habemus residui vt oculos nostros dirigam⁹ ad te domine: habeamus ergo confidẽtiaz in deo ꝛ dirigamus oculos ad ipsum: verumtamen caueamus ne in nobis sint illa peccata per que possumus impediri vt non audeamus leuare oculos ad deum: et hoc maxime cauendum est ne simus proditores deo: quoniam proditor non audet respicere domum suuz in facie: et ideo caueamus: vnde tria sunt peccata inter alia que faciunt nos proditores deo.

Primum est sortilegium diabolicũ.
Secundum est blasphemia diuina.
Tertium est festiualis negligentia.

¶ Primum ergo peccatum quod facit proditor est sortilegium diabolicũ quoniam in baptismo promissa est fides deo sed per sortilegia ꝛ inuocatiões demonum: ꝛ diuinationes frangit̃ fides facta in baptismo. Et illud peccatũ si aliquis eo vtatur est sufficiens ꝙ tota vna ciuitas vel p̃ria pereat: ꝛ intret in abyssum: duz ergo tribulamur recurramus ad deum confidenter quia si nobis sit expediens illud quod petimus ad anime saluationem tribuet nobis: dominus autem contra sortilegos diuinatores et inuocatores demonum irascitur ad modum alicuius dñi cui⁹ subditi loquntur cum inimicis suis: ꝛ faciunt pacta et conuentiones cum eis. Sed illi qui non inuocant beati erunt: vnde Dauid p̃s. xxxix. Beatus vir cuius est nomen domini spes eius: ꝛ non respexit in vanitates et insanias falsas. ¶ Secundum peccatum quod impedit confidentiam dei est blasphemare nomẽ eius scilicet iurare per deum negare ꝛc. debemus enim portare deo honorem et reuerentiam al's sumus proditores. Si-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

cut ille qui diffamat dominũ suum: ⁊ dicit malum de eo. Nunc vero videatur quomodo hodie honoratur iurando negando: ⁊ specialiter a nobilibus dicentes ꝙ non dedignarentur iurare sicut rurales dicendo per deum sic est ⁊c. Sed negant ⁊ renegant ⁊ periurant eum. Et ideo caueant quoniam maius peccatuz est semel negare deum q̃ occidere mille homines: vnde iudices talium debent eos punire. Et si non faciunt loquitur deus contra eos Esa. lij. Dominatores terre inique agunt dicit dominus ⁊ iugiter nomen meuz tota de blasphematur propter hoc sciet populus meus nomen meum in die illa quia egoipse qui loquebar ecce assum. ¶ Tertium peccatum impediens confidentiaz diuinã est negligentia festiualis: scilicet quãdo nõ colunt̃ festa dñi vel alia festa sanctoruz. Sunt nãq; illi qui negligunt festa et nõ colũt illa proditores deo. Sicut esset ꝓditor ille qui redditus domini sui vsurparet: non enim debemus emere nec vẽdere ĩ die dñico: nec radere: nec aliquod manuale facere illud enim peccatũ displicet deo: ratio est: quia deus dedit nobis sex dies ad peragenda negotia nostra et retinuit sibi vnum scilicet diem dominicã: vnde nota bene ꝙ omnia alia mandata incipiunt simpliciter sic. Non adorabis non habebis alios deos: et sic de alijs. Sed illud de obseruatione diei dominice non simpliciter incipit. Sz dicit deus. Memẽto vt diem sabbati sanctifices. dicit memento eo qd̃ postq̃ negotiati sumus per sex dies vult vt simus memores sanctificandi diem suuz als punietur qui contrarium faciet: vitemus ergo ista et tunc poterimus confidere ꝙ illud quod petimus a deo obtinebimus, vnde Jo. in prima sua epistola capitulo tertio dicit. Charissimi si cor nostrum non reprehenderit nos scilicet de proditione fiduciam habemus ad deum vt quicquid petierimus accipiemus ab eo: quoniam mandata eius custodimus et ea que sunt placita coram eo facimus. Secundus modus quẽ christus seruauit orando fuit quia extendit manus lagiter: et iste modus non legitur nisi semel in die scilicet ascensionis: vnde quando voluit ascendere ⁊ virgo maria apostoli marie ⁊ alij discipuli qui aderant flerent iuxta eum dolendo de recessu eius gaudebant tamen de honore suo cum ascẽderet regnare super omnes creaturas. Tũc vt dicit textus. Eleuatis manibus ferebatur in celum ⁊ benedixit eis quasi diceret. Ego leuo manus meas orando pro vobis: ⁊ tunc benedixit eis iste: ergo est secũd⁹ modus. Et iste modus tenetur ⁊ obseruatur ꝓpter indigentiam humanam: quoniam inter cetera animalia homo naturaliter est indigentior quia cetera animalia quando nascuntur habent illud quod est eis necessarium quantum ad corpus non enim oportet ꝙ seminant: serant: et ꝙ metant. Nos ergo si velimus comedere oportet seminare et euellere herbas nascentes inter grana. Et si velimus potare vinum oportet colere herbas: vnde Matthei sexto. Respicite volatilia celi que non serunt neq; metũt sed pater celestis pascit illa. Item non indigent vestibus quibus induantur. Ouis enim quando nascitur habet duas tunicas: scilicet pellem ⁊ lanam. Nux tres pelles auellana duas amigdalum tres. Nõ vero nascuntur nudi. Et si volumus indui oportet ꝙ furemur oui vnam tunicam: scilicet lanam: in cuius preparatione est magnus labor quia oportet ꝙ lauetur ꝙ carpinetur ꝙ filetur vel neatur ꝙ ordinatur ꝙ texatur ꝙ paretur et suatur. Item animalia non indigent armis qr tauri a natura habẽt cornua ⁊ cerui. Canes etiam ⁊ apri habent dentes ⁊ sic de alijs: ⁊ nos si volumus armari oportet fodere ferrum in terra ⁊ post purgare in igne et post operari. Et ita apparet indigentia hominis quantum ad corpus. Item etiam q̃tum ad animam que est in principio tanq̃ tabula rasa in qua nihil depictum est scd̃m philosophũ. Animalia enim statim postq̃ nata sunt habent totam eorum industriam necessariam eoruz vite: vnde agnus vel hedus statim vadit lactatum ⁊ scit capere vbe-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ra matris puer vero non: qñ infans nõ capit vbera nisi mater ponat sibi in oze. Item pulli videntes miluũ cognoscunt eum tanq̃ inimicũ & fugiũt & tamen nõ fugerent ꝓpter magnum equũ puer vero non fugiet infra duos annos a lupo nec cognoscit quis est sibi inimicus. Itẽ pullus statim scit comedere: et cognoscit granũ milij inter paleas puer vero ponit cãdelã vt carbones infra os si sibi tradatur. Itẽ agnus solo balatu cognoscit matrem inter magnũ gregem ouiuz immo fortius: qñ dicit beatus Ambrosius in exameron q̃ perdices furantur vni alteri ouaz illa fouent. Sed dũ pulli nati sunt & audiunt matrem naturalem garrientem cognoscũt illã & dimittunt q̃ eos fouit et sequũtur matrez naturalẽ & vadũt ad ipaz alia derelicta. Itẽ cũ mulier parit que tamen cõiter nõ habet nisi vnũ puerũ oportet q̃ teneat ꝓ dolore Bruta vero animalia q̃ hñt sex vel decẽ catellos nõ curant. Et ita de aljs: ꝓz ergo q̃ indigentio: est homo. Et ꝓpter istã indigentiã leuemus & extendamus manus nostras ad deũ vt sc̃z det nobis bona spũalia quibus indigemus. Cum dextera petimus spũalia cum sinistra tẽporalia. Et ideo dauid orabat dicẽs ps. lxxviij. Cito anticipent nos miserecordie tue q̃ pauperes facti sumus nimis: dicit mie in plurali ꝓpter duplicẽ indigentiã: ergo leuemus manus nr̃as ad deuz excelsum: vnde Thren. iij. Leuem⁹ corda nostra cũ manibus ad dñm in celos quẽadmodum facerẽt aliqui pauperes si aliq̃s diues faceret ꝓconizari q̃ daretur argentũ omnib⁹ pauperib⁹ venientibus & staret in fenestra oẽs eleuarent manus & oculos ad eũ: ita etiã xp̃s fecit ꝓconizari per istum modũ Mat. vij. Petite & accipietis querite & inuenietis: petite scilicet spiritualia et querite temporalia. Iste est ergo modus quem debemus tenere ꝓpter indigentiaz: & ideo dicebat paulus prime ad Thi. ij. Volo autem viros orare in omni loco leuantes puras manus ad deum: dicit puras manus sc̃z q̃ non sint sanguinolẽte. Itẽ non sint lutose: vnde plene sunt sanguine quando aliquis cõsentit in morte alicuius vel ꝓpter vindictam vel ꝓpter auaritiam vel ꝓpter peccatum coopriendum vel alias quouismodo. Tales enim si volunt lauare manus ab illo sanguine proprie debent fundere eoruz sanguinem per penitentiam asperaz: iuxta illud Ezech. ix. Quicũq̃ fuderit humanuz sanguinem fundetur sanguis illius. Si vero non mundentur tales manus per penitentiam non accipiunt illud quod petunt sicut nec diues daret elemosynã pauperi habenti manus sanguinolentas vel plenas sanguine: ita nec deus put dicit ipsemet Esaie primo. Cum extenderitis manus vestras auertam oculos meos a vobis et cum multiplicetis oratione non exaudiam. Et quare domine: respõdit. Manus enim vestre plene sunt sanguine. Et quod remedium subdit ibidem lauamini mundi estote? Mũ dentur ergo a sanguine per penitẽtiaz: item manus sunt lutose: scilicet quando rapuerunt aliena vel per auaritiam vel rapinam: vnde multiplex est lutum auaritie: quia aliqui sunt in luto vsq̃ ad tibias scilicet illi qui modicum habent de alieno. Alij sunt vsq̃ ad genu quia plura habent de alieno. Alij vsq̃ ad ventrem quia magis habent. Alij vero vsq̃ ad caput qui habent omnia que possident de alieno. Et q̃ auaritia de alieno dicatur lutũ patet per Abacuch scõo. Ue ei qui multiplicat non sua et vsquequo aggrauat super se dẽsum lutum. Si vero volumus mundari ab isto luto restituamus. Item nota contra vsurarios q̃ si prestent mille scuta & q̃ auellana inde retribuatur vltra sortem vel speretur habere tunc est vsura: deus enim non vult q̃ pro aliquia re mundi prestita detur aliquid. Item si est venditio debet esse iustum pretiũ alias vsura est: & tale lutum dicitur spissum siue densum quia dũ quis ponit in eo pedem vix põt eũ extrahere qz oportet q̃ prius restituat illud qõ habuit p vsurã anteq̃ dimittat peccãm mortale. Et si moriat in eo perpetuo damp-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

nabitur. Sed nota q̃ si quis comodet libenter sine vsura sed gratis deus in centuplo ei retribuet. vnde p̃s. cxj. Jocũdus homo q̃ miseret̃ ⁊ cõmodat disponit sermones suos in iudicio. Itẽ caueam⁹ ne manus nostre sint plene fimo: qꝛ sicut diues nõ daret elemosynã pauperi habenti in manib⁹ fimũ ⁊ stercus: ita nec deus nobis si habeam⁹ man⁹ plenas fimo. s. pctõ luxurie. Iste enim cõplacẽtie carnales dicunt̃ stercus ⁊ fim⁹: vnde Paulus ad Philip. iij. Oia arbitror vt stercora. s. cõplacentias carnales vt christũ lucrifaciã. ¶ Terti⁹ mod⁹ quẽ xp̃s tenuit orando fuit flectendo genua humiliter. Orabat enim flexis genib⁹. Et de isto modo non legit̃ nisi semel. s. in nocte passionis Testatur hoc betus Lucas euangelista Luce. xxij. Positis aũt genibus orabat. Et iste modus fit ꝓpter reuerentiã diuinam. Ratio autem quare flectimus deo vtrũq̃ genu est qꝛ ipse est creator corporis ⁊ anime. Unde qꝛ est creator corporis flectitur ei tanq̃ dño habẽti potestatem supra corpus genu sinistrũ: ipse em̃ format corpus nõ pater carnalis prout habetur Job. x. Manus tue dñe fecerũt me ⁊ plasmauerũt me totũ in circuitu ⁊ sic repente precipitas me: memento queso q̃ sicut lutũ feceris me ⁊ in puluerẽ reduces me: nõne sicut lac mulsisti me ⁊ sicut caseũ me coagulasti: pelle ⁊ carnibus vestisti me: ossibus ⁊ neruis cõpegisti me: vitam ⁊ miam tribuisti mihi ⁊ visitatio tua custodiuit meũ. Simiter est creator aie nõ flectit̃ ei genu dextrũ tanq̃ homini habenti potestatẽ supra animã. Ceteris vero dñis solũ potestatẽ habẽtibus supra corpus flectit̃ solũ genu sinistruz. Et habẽtibus potestatẽ supra animã scz p̃latis ecclesie flectit̃ genu dextrũ nisi sit opus qd̃ ꝓcedit a deo. s. dare absolutionem ⁊ absoluere: qꝛ tũc flectit̃ vtrũq̃ sicut deo: vnde ad Ro. xiiij. Uiuo ego dicit dñs qm̃ mihi flectetur omne genu ⁊ oĩs lingua cõfitebitur dño. Dicit omnis lingua cõfitebit̃ dño. Est enim duplex lingua. s. corporalis que cõfitet̃ deo ꝑ orationem vocalẽ: et lingua spiritualis scz anime: ⁊ ista lingua dicit̃ actualis consideratio siue meditatio: qꝛ loquit̃ cũ deo. Ista lingua similiter loquuntur angeli. Et iõ de ista duplici lingua carnali dicebat Paulus prime ad Coꝝ. xiij. Si linguis hominũ loquar ⁊ angeloꝝ. Et ideo si volumus exaudiri in orationibus nostris loquamur primo cũ lingua aĩe scz per actualẽ considerationẽ considerãdo q̃ loquimur cum deo vel cũ virgine maria ⁊c. Al's non ꝓdest quicq̃. Unde Paulus prime ad Coꝝ. xiiij. Si orem lingua supple tm̃ spiritus meus orat: mẽs autẽ mea sine fructu est. Quid ergo est. Orabo spiritu orabo et mente psallã spiritu psallã ⁊ mente. Cui cõcordat ille doctor Cyprianus dicẽs. Quomõ credis exaudiri a deo si tu teip̃m nõ exaudias. Et iõ cum christus semel intrasset templũ vidit sacerdotes dicentes horas bñ distincte tñ non erat cor vbi lingua. Et iõ dicit ista verba Mat. xv. Populus hic labijs me honorat cor autẽ eoꝝ longe est a me: sine aũt causa colunt me. Quapropter dicit Augustinus psalmus et hymnus cum oratis deũ hoc verset̃ in corde qd̃ ꝓfert̃ in ore. ¶ Quart⁹ modus quẽ christus tenuit orãdo fuit prostrando in terra longanimiter ⁊ istũ moduz tenuit xp̃us semel qꝛ non legitur q̃ seruauerit istum modum nisi semel. de quo legitur Mat. xxvj. ⁊ Matthei. xiiij. Procidet faciem suã super terrã ⁊ orabat: et iste modus seruatur ꝓpter desinentiã humanã quia oẽs habemus desinere per mortẽ; qꝛ iam sentẽtia data est cõtra quẽcunq̃ peccatorẽ quantũ ad aĩam. Ezech. xviij. Aĩa que peccauerit ipsa morietur. Item quantũ ad corpus qm̃ cõtinue currim⁹ ad mortẽ ⁊ fit executio sentẽtie qꝛ portamur in cursu tp̃is quẽ vehit sol q̃ velocissime mouet̃ pre oĩb⁹ eq̃s supra q̃ttuor rotas hoc est supra q̃tuor tp̃a anni. Snia aũt ineuitabilis ⁊ irreuocabilis est ista ad Heb. ix. Statutũ est hoĩb⁹ semel mori: et ita nos possumus tenere tanq̃ mortuos sicut ille qui est cõdẽnatus ad mortem qꝛopter aliquod homicidiũ vel aliquod forefaciũ: talis enim iam d̃r mortuus. Et ideo dicit beatus Paulus ad Roma. viij. Si autẽ xp̃s in vobis est cor

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

pus quidē mortuū est propter peccatū: spiritus autem viuit propter iustificationē. dicit glo. corpus mortuū est. i. necessitati mortis ineuitabiliter subiectū. Cū ergo sim⁹ condemnati ad mortē ⁊ iā fiat executio ad istud ostendendū ꝓstramur in terra: quasi dicendo falsuz est qꝛ iā suz mortuus: verūtn̄ q̄uis moriamur in corpore viuam⁹ deo in spū per gratiā: iuxta illud Apli ad Ro. vj. Estimate vos mortuos quidē esse pctō viuētes autem deo in iesu xp̄o dño nr̄o. Et propter istā sniam ⁊ reuocabilē denotādū ecclia instituit ꝙ in septimana sctā cū dr̄ de xp̄o. Tradidit vel emisit spm̄: oēs ꝓstramus nos quasi dicēdo ⁊ arguēdo. Si dñs ⁊ iudex siue de⁹ ⁊ homo mortu⁹ est: ego qui sum purus homo non possum euadere quin moriar: ergo cū iam sim ꝓpe interitum prosterno me in terrā in quā reuertar. Cū ergo nullus sciat qn̄ morieť nec quali morte nec q̄li hora disponat quilibet in bonū vitā suā ⁊ dicat cū dauid p̄s. xciiij. Uenite adorem⁹ ⁊ ꝓcidamus ante deū ploremus coram dño qui fecit nos: hic in presenti. Per ⁊c.

¶ De quattuor operibus misericordie et totidem pietatis.

Distinctio.cxxiiij.

Opera mīe sūt quattuor ⁊ totidē pietatis opa. Sed nota ꝙ lz vulgariter mīa ⁊ pietas pro eodē sumantur: stricte tn̄ loquēdo differūt: qꝛ mīa est virtus q̄ prouocat hominē siue cor hois ad faciēdū bonū ꝓximo de his q̄ ꝑtinēt ⁊ tangūt corpus. Sz pietas est virtus q̄ monet creaturam ad faciendū bonū ꝓximo de his q̄ ꝑtinēt ad aīam: v̄bi gr̄a. Dare cibū vel potū: vestire nudū: ista sunt opa mīe. Sz dare sciētiam ignorāti instruendo eū vel corrigēdo errantē vel cōsolari tristē: dubiū cōsiliando vel cōsulendo: ista sunt opa pietatis q̄ sunt meliora q̄ opa mīe quantū aīa plus valet q̄ corpus. Quattuor ergo sunt opera misericordie: videlz

Dare libenter.
Accomodare pure.
Restituere plenarie.
Seruire dulciter.

¶ Opera aūt pietatis sunt ista.

Orare copiose.
Loqui proficue.
Parcere cordialiter.
Supportare gratiose.

¶ Primū ergo opus mīe qd̄ respicit corpus est dare libenter elemosynā petēti. Sunt nāq̄ multi q̄ diu faciūt expectare pauperē: ⁊ finaliter dicunt ei vadatis in noīe dñi. Et paup iteruz dicit: date mihi aliq̄d amore dei. Et tunc rn̄dit dñs. Abi in malū lucrū: ⁊ ex tedio dat sibi aliquid. Illud nō est elemosyna qꝛ nō datur libēter nec ex bono corde immo pauper iam emit id ex verecūdia ⁊ petitiōib⁹. Unde dicit Seneca. Nihil charius emiť q̄ qd̄ precib⁹ obtineť. Ideo qn̄ vir ⁊ vxor erunt in mensa ⁊ paup petit elemosynā clamādo ad ianuam ⁊ nullus sibi rn̄det dādo aliquid vel remittēdo dulciter: magnus defectus est xp̄ianoꝝ: qꝛ ad min⁹ debent sibi dicere vadatis in noīe dñi: sed finaliter clamorib⁹ ⁊ petitionibus pauperis attediate dant sibi frustū panis attediādo ac si darent cani. Nota de illo q̄ cum frusto panis voluit tangere pauperē: sz paup sciuit ludere ad pilam ⁊ recepit dicens: amore dei sit. Illa v̄o elemosyna nihil valuit danti qꝛ nō dedit libere nec bono corde. Auctoritas. ij. ad Coꝝ. ix. Qui parce. i. escarsemēt seminat parce ⁊ metet: ⁊ q̄ seminat in benedictionib⁹ de benedictionib⁹ et metet: vnusquisq̄ prout destinauit in corde suo nō ex tristitia sed ex necessitate: hylarē em̄ datorem diligit deus. Et sequiť. Potens est em̄ de⁹ oēm gratiam abundare facere in vobis vt in omnibus semper omnem sufficientiam habentes abundetis in omne opus bonum. Nota q̄ parce seminat: debes notare ꝙ manus pauperis est manus fructifera ⁊c. Dicit vnusquisq̄ prout destinauit in corde suo. Nota hic modū faciēdi elemosynas: debes enim cogitare intra te: hodie est dies dominica et volo ire ad ecclesiā ad petēdū deo: ideo amore sui volo dare tot denarios: ⁊ portētur in manu ad vitandū tedium aperiendi

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

bursam ꝛ vanā gloriā. ¶ Secūdū opus mie qđ respicit corpus est prestare pure: hoc est pura mente. Est em̄ qñq; maior mia comodare q̄ dare: vbi gr̄a. Si pauper venit ad diuitem petens auxiliū ab eo ꝛ diues dat sibi decē denarios miam facit sibi. Sed maior mia est si aliquis diues nihil det pauperi sed mutuat sibi. x. florenos cū q̄b⁹ poterit seminare colligere ꝛ sic ꝓuidere domui sue ꝛ filijs ꝛ familie. Unde Dauid p̄s. cxj. Jocūdus homo qui miseret̄ ꝛ comodat disponit sermones suos in iudicio qꝛ in eternū nō commouebit̄. Dicit disponit sermones suos in iudicio qñ xp̄s dicet q̄d fecisti pro me: ecce q̄d ego feci pro te ostēdens vulnera poterit respōdere. Dñe amore vestri ego mutuaui pauperi: dicit ꝙ in eternū non cōmouebitur. Sed tñ notate quid dico: qꝛ ista mutuatio debꝫ fieri pure sine vsura: qm̄ multi mutuant sed nō pure: quia prestat. x. pro. xij. ꝛc. Alij dicūt nolo facere vsurā sed ponūt pecunias in manu iudei qui prestat ad vsurā ꝛ pōt vt dicunt. Sed ego dico tibi ꝙ nec iudei possunt facere vsurā: qꝛ Moyses dixit eis Deuter̄. xxiij. Non fenerabis fratri tuo ad vsurā pecuniaꝫ tuam nec fruges nec quālibet aliā rem. Et tales faciūt sil̄e pctm̄ Pylati qui dixit xp̄m: nō esse occidendū: immolauit manus suas: ꝛ iudei dicebāt. Nos legem habemus ꝛ s̄m legeꝫ debet mori. Et Pylatus iussit eū crucifigere: nō excusatur Pylatus. Idem de illis qui dicūt: ego nō facerē vsurā sed vos iudei faciatis ꝛ ego tradā vobis pecunias: ꝛ ita cuꝫ ipsis ibitis in inferno. Idem est de illis qui faciūt operari captiuos aut seruos aut famulos in die festo digni sunt morte: nō solum qui talia agunt sed q̄ cōsentiunt facientib⁹. Ad Rom̄. j. Si dicat̄: de quo ergo viuā ego cū nō habeā reddit⁹ nec possessiones? Dico tibi ꝙ si vis mutuare pure sine aliqua vsura de⁹ soluet tibi vsurā multiplicando oīa bona tua ꝛ seruando ea dādo tibi gratiā in hoc mūdo ꝛ gloriā in alio. Ideo auisetis vos et nō recipiatis vsuram nisi a deo ꝛ nō frāgatis festa. ¶ Tertium opus mie quod respicit corpus est restituere plene nō solū illa q̄ recepit sed etiā dānū qđ intulit: si recepistis bona: pecunias: fruct⁹ opꝫ restituere si dānificastis aliquē. Ad ideꝫ ad Ro. xiij. Reddite oībus debita nemini quicq̄ debeatis nisi vt inuicē diligatis. Benedictus est ille qui pōt dicere cū veritate. Benedictus dñs qꝛ parum habeo cū nihil est ibi de vsura: fraude furto aut alieno magis dura būt bona isti⁹ qui nō habet nisi duos vel tres florenos de bono iusto ꝛ bene acquisito quā illi⁹ qui habet mille vel duo milia de vsuris furtis ꝛc. verbi gr̄a. Si vultis cōseruare poma ꝛc. Ita est de pecunijs ꝛ reb⁹ alienis. ¶ Quartū opus mie qđ respicit corpus est seruire diligēter: magna mia est seruire ꝛ habet magnā humilitatē: ideo xp̄s dedit exemplū seruiendi cū ipse voluerit seruire discipulis ꝛ lauare pedes eoꝝ: vnde dicebat Mat. xx. Filius hois nō venit ministrari sed ministrare. Sed dico ꝙ illud seruitiū debet fieri dulciter maxime infirmis qui grauant̄ infirmitate magnū meritū est. Nota exempluꝫ qđ legit̄ in hystoria beati Jacobi ꝛc. Et ad hoc hortat̄ ap̄lus ad Gala. v. dicens. Uos em̄ in libertatē vocati estis fratres tm̄ ne libertatē in occasiōe detis carnis; sed ꝑ charitatem sp̄us seruite inuicem. Et ista sunt quattuor opera mie q̄ respiciunt corpus. s. dare libēter: mutuare pure: restituere plene: seruire dulciter ꝛc. ¶ Quintum opus est orare copiose ꝛ est primū opus pietatis. s. orare pro oībus generaliter. Si oretur solū pro vobis vt deus det vobis sanitatem si estis infirmi: vel abūdantiā bonoꝝ si estis pauperes: vel remissionem pctōꝝ bona est oratio: sed esset melior si fieret pro oib⁹ infirmis vel pauperib⁹ aut pctōribus. ꝛ plus obtinebitis orando pro omnib⁹ q̄ orando solum pro vobis. Ideo christus petentibus Luce. xj. Doce nos orare ait illis. Cum oratis dicite Pater noster ꝛc. Non dicit pater mi: sed in plurali pater noster ad ostendendum ꝙ pro oībus est orandū: videlꝫ pro oībus illis qui sunt in gratia vt in ea conseruentur: pro illis qui sunt in peccato vt cōuertantur: pro amicis ꝛ inimicis vt veniant ad peniten

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

tiam: pro infidelibus vt illuminent: pro defunctis vt a purgatorio liberent. Ista est pietas q̄ plus valet q̄ mia: qr maiorem dignitatem habet qr respicit aiam ⁊ vtilitatem corporis: qr non solum valet aie sed corporali vite: ⁊ maiorem cōitatē habet qr nō solum fit pro proximo sz pro oibus generaliter. Ideo dicit scriptura prime ad Thi.ij. Obsecro igitur primū oim fieri obsecrationes: oratiōes: postulationes: gratiarū actiones pro oibus hoibus. ¶ Sextum opus est loqui proficue.i.proufitablement qd est scdm opus pietatis: maiorem elemosynā facit lingua q̄ manus informando ignorantem qui nescit se signare nec orare nec credo in deum nec pater noster nec aue maria: nec cōfiteri: magna pietas est talem informare ⁊ corrigere errantem: consolari tristem et hmōi. Ideo dicit scriptura ad Ephe.iiij. Ois sermo malus ex ore vestro nō procedat: sz si quis bonus est ad edificationem fidei vt det gratiā audiētibus. Magnā elemosynā facit qui dat ad comedendū centū pauperib⁹: maiorem aūt elemosynā qui dat quingentis vel mille hoibus de cibo quem parauit in coquina spūsctūs. ¶ Septimū opus est parcere cordialiter et est tertiū opus pietatis.s.remittere ex corde offensas et iniurias: nō tamē est pietas offenso sed potius offendenti: qr quasi venenū iracundie mortiferū ex visceribꝰ sue anime emouit. Nota de mercatore defraudato a factore suo qui venit ad quēdā bonum religiosum ⁊c. vide in distinctiōe Deus deo proximo ⁊ nobis a. Ideo.j.Joan.iij. Nos scimus qm̄ translati sumꝰ de morte ad vitā qm̄ diligimꝰ fratres. Qui non diligit manet in morte. Ois qui odit fratrem suū homicida est.s.suijpsius. Et scitis qm̄ ois homicida nō hz vitā eternā. ¶ Octauū opus est supportare gratiose. Scire supportare tediosos est pietas maior q̄ mia: ꝟbi gr̄a. Erunt vir ⁊ vxor et vir erit bonus ⁊ dulcis cōuersationis: vxor ꝟo erit rabida: bona tamen de corpore suo: ⁊ ideo supportare eaz est opus pietatis ⁊ ecōuerso. Pater debet supportare filium ⁊ ecōtra: socius socium. Supportare ergo gratiose defectus aliorum est opus pietatis: qr nunq̄ fuit aliq̄s in hoc mūdo nisi xp̄s ⁊ beata virgo maria sine aliquo defectu. Si tu vis hr̄e vxorē sine defectu nō inuenies eā. Etiā si mulier velit habere virū sine defectu nō reperiet: ideo oportet q̄ vir supportet vxorem ⁊ ecōuerso. Nota exemplū in vitis patrum de illo sancto heremita qui erat ita sanctus: tamen de modico irascebat qui semel dixit intra se. O miser quicq̄d boni facis totum perdis ꝑ tuā impatientiam: ⁊ ita cogitauit ire ad desertū ne haberet occasionē irascendi. Et cum semel comederet panē ⁊ aquā prouocatus est ad irā fregit situlam. Et reuersus ad se dixit. O miser opz supportare: magna em̄ virtꝰ est. Ideo apl's ad Ephe.iiij. Cū om̄i hūilitate ⁊ māsuetudine cū patientia supportantes inuicem in charitate: ⁊ ita ex premissis scitis q̄ sunt opa mie et pietatis. Studeamus ergo iuxta posse ea obseruare ⁊ rogemus dn̄m ⁊c.

¶ De tribus erga que debemus operari bonum.

Distinctio.cxxv.

Operari debemꝰ bonum.
Primo erga deum.
Secūdo erga proximū.
Tertio erga nosipsos.

¶ Prio debemꝰ opari bonū erga deuz in tribꝰ. Prio in corde. Scdo in ore portando honorē. Tertio i ope ei seruiēdo. Primo ḡ debemꝰ opari bonū erga deū.s.eē ei fideles ⁊ nō inire ꝯsiliū cū inimicis suis scz demonibꝰ sortilegis ⁊ diuinatoribꝰ. Demō em̄ sicut piscis capit̄ hamo: ita capit tales cū hamo.s.ponendo aliq̄ bona ꝟba puta ꝟsus psalterij vel crucē vel nomē iesus ⁊ iter illa demō ponit sua noia vel mēdacia sicut ibi. Tres boni fratres tēdebāt ꝑuiā ⁊ obuiauerūt iesu ⁊ btē marie ⁊c. Istud est mēdaciū ⁊ vtentes talibꝰ sūt infideles xp̄o ⁊ ꝓditores cū in baptismo renūciauerit sathane ⁊ dederūt fidē xp̄o ⁊ post faciunt cōtrariū ideo frangūt fidem ꝓmissam ⁊ ꝑ ꝯsequens sunt infideles. Caueat ergo vnusquisq̄ ne vadat

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ad sortilegos pro furto vel sanitate vel mulieres pro conceptu vel pro infirmitate paruulorum. Sed recurrant ad nomen Jesu qd̃ est medicina ad omnia valens: ⁊ si ita fiat si illud qd̃ petimus proficiat anime fiet. Sinautẽ non debemus velle: nec etiam ipse dabit sicut pater nũ q̃ dabit filio nociua: alias autem si fiat contrarium tale peccatũ est quale si vasallus alicuius regis iniret pactum cuz inimicis illius regis: ergo caueant a talibus rectores et prelati ecclesie et domini temporales. Ubi nota exemplum de saule qui tenuit quandam mulierem in regno suo quomodo ꝑdidit ⁊ mortuus fuit illa de causa in bello. Item nota exemplum in sabaudia proprie cambayriacũ ⁊ magnam cartusiam vbi propter vnum diuinum septem parrochie intrauerunt abyssum ⁊ non remansit nisi vna capella beate marie. Et ideo eijciãtur tales non solum de ciuitatibus sed de tota patria. Unde cõtra tales loquitur sacra scriptura Leui. xx. Uir siue mulier in q̃bus phitonicꝰ vel diuinationis spũs fuerit morte moriatur: lapidibus obruent eos: sanguis eoꝝ sit super eos. Sed quare lapidantur? ratio est: qꝛ istud pctm̃ est cõtra omnes: ideo omnes debẽt certare cõtra euz: ergo eijciantur si sciantur in ciuitatibus vel in patria. Et ꝓpter istã rationez dixit Dauid p̃s. xciij. Si obliti sumꝰ nomen dei nostri: ⁊ si expandimus manus nostras ad deũ alienum. Nõne deꝰ requiret ista: ipse eniz nouit abscondita cordis. Nomẽ vero ipsius est Jesus: vt ptz Luc. ij. Uocatum est nomen eius Jesus qd̃ vocatum est ab angelo priusq̃ in vtero conciperetur. Cetera aũt nomina sũt cognomina: ⁊ hec vsurpabit antixp̃s ⁊ ꝑseq̃t illud nomẽ Jesus. ¶ Scd̃o debemus deo reuerẽtiã oris supius in distinctione debemus deo. a: ⁊ magis ad plenũ. Scd̃o debemꝰ opari bonũ erga ꝓximũ. Primo erga p̃rem ⁊ mr̃em in tribus s. corde diligẽdo: ore honorificãdo: ope eis seruiẽdo. Et si ita faciamꝰ erimꝰ lõgeui ⁊ habebimꝰ nõ solũ gl̃iam paradisi: sz etiã bona tpalia. vñ Pau. ad Eph. vj. Filij obedite parẽtibꝰ vr̃is in dño: hoc eniz iustũ est: honora p̃rem tuũ ⁊ mr̃em tuaz qd̃ est primũ mãdatũ in ꝓmissione vt bñ sit tibi ⁊ sis lõgeuus sup terrã istud dicit esse primũ mãdatũ: qꝛ hz retributionem ergo obediamꝰ parẽtibꝰ: alꝫ sciendum q̃ cetera pctã delent̃ ꝑ pniam: ⁊ post datur gl̃ia ꝑadisi: tñ de isto pctõ nõ sufficit penitere: sed deꝰ ꝑ aliqd̃ malũ faciet vel patiet̃ talẽ scãdalizari. Ubi nota exẽplũ de illo q̃ fuit suspẽsus ꝓ alieno delicto: qd̃ recognoscẽs iustitiã dei dixit q̃ hoc erat qꝛ verberauerat mr̃ez suã. ⁊ ita esto q̃ tales ꝑ pniam saluent̃: tñ deꝰ dat eis confusionẽ in hoc mũdo. Et iõ p̃cepit deꝰ Deute. xxvij. qd̃ sacerdotes ascẽderẽt ĩ altum ⁊ clamarent audiẽte ppl̃o altavoce. Maledictus vir q̃ nõ honorat patrẽ suum et matrẽ suã: ⁊ dicet oĩs ppl̃s amẽ. Post ẽt debemꝰ opari bonũ erga alios ꝓximos. s. nõ furando aliena: cũ deꝰ ad libitũ suũ distribuerit bona: non em̃ patit̃ paterfamilias distributa portione filijs q̃ vnus tollat portionẽ alteriꝰ: ita nec deꝰ patit̃ q̃ paup tollat aliq̃d a diuite: deus enim distribuit bona dando vni magis alteri minꝰ. Et rõ est qꝛ vult q̃ paup saluetur hñdo patiẽtiã in pauptate sua. Et diues sil̃r saluet̃ dãdo largiflue pauꝑibꝰ ⁊ opa mie cõplendo. Et iõ caueat vnusq̃sq̃ ne rapiat bona alterius. Non etiã fructum cum ꝑ solũ fructum vel pomum venerit mors ab Adã: ⁊ nullus potuit intrare paradisum vsq̃ quo fructus ille restitutus fuit in cruce ꝑ fructũ virginis. i. xp̃m qui d̃r fructus: vt ptz in aue maria: vbi d̃r benedictus fructꝰ vẽtris tui Luc. j. Añ eniz restitutionẽ nullus itrauit nec Noe nec Abrahã nec Jacob nec aliq̃s p̃riarchaꝝ nec beatus Jo. ba. nec innocẽtes nec Joseph vir Marie nec Anna mater beate Marie virginis: sed oẽs ꝓpter fructum descẽderũt ad infernũ hoc est limbũ: caueamus ergo ne suremur minimũ fructũ: qd̃ aũt xp̃s ꝓpter fructũ crucifixꝰ fuerit ptz p̃s. lxviij. vbi dicit Dauid in ꝑsona xp̃i loquẽs. Que nõ rapui tũc exsoluebã. Et iõ caueamꝰ deinde sicut erga ꝑsonas ⁊ erga bona debemꝰ bene opari: ita etiã opemur lingua. s. nullũ diffamando qꝛ maius est furtũ lingue famã diffamã

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

do q̃ diuitiarũ tpaliũ. vñ Prouer. xxij. Melius est nomẽ bonũ q̃ diuitie super aur̃ ⁊ argentũ gratia bona. Et iõ caueat vnusq̃q̃ diffamare posito q̃ sit ver̃: sed defendat sicut xp̃s fecit mariã magdalenã qñ fuderat vnguentũ: vñ dicit Mat. xxvj. Quid molesti estis huic mlieri: op⁹ em̃ bonũ opata est in me: si aũt q̃s diffamauerit restituat famã. vñ beat⁹ Augu. Si ex ore vestro aliquẽ lesisse sentitis nõ pigeat ex ipso ore ꝓferre medicamina a quo facta sunt vulnera. ¶ Tertio debemus bene opari erga nosipsos: ⁊ hoc erga tria. s. aiam corpus ⁊ vitã: vbi sciẽdũ q̃ in nobis sunt duo. s. aia ⁊ corpus: ⁊ erga vtrũq̃ debem⁹ bñ opari. Erga aiaz. s. saluãdo ipsam a vulneribus maxime a vulnere excõicationis ⁊ ceteror̃ vitiorũ. Et hoc nos monet scriptura Deute. iiij. Custodi temetip̃m ⁊ aiam tuaz sollicite: caueant ergo hoies ne faciant obligare pro re aliqua aiam ad excõicationem: qr aia est dei ꝓut ipso testatur Ezech. xviij. Oẽs aie mee sunt vt aia p̃ris ⁊ anima filij mea est: ⁊ iõ ꝓ aliquo cõmodo siue lucro nõ obliget aia. vñ Mat. xvj. Quid ꝓdest hoi si vniuersum mundũ lucret aie vero sue detrimẽtũ patiat. q. d. nihil maioris em̃ p̃cij est aia q̃ vniuersus mũdus ⁊ magis ponderat in statera iustitie q̃ totus mũdus. Et ita opemur bonuz erga aiam: deinde erga corpus debem⁹ bñ opari ip̃m bñ corrigendo: sicut bñ regeretur aliq̃s equus ne. s. tãgat iumenta: ita etiã regat corpus nõ adherẽdo mulieri. Itẽ sicut bñ regit equ⁹ in mẽsa cibi ⁊ potus: ita etiã corpus parce viuẽdo ⁊ cõedẽdo non iplendo os ⁊ eũdo ad tabernas: al's dicit Pau. j. ad Cor̃. xj. Nunquid domos non habetis ad mãducandũ et bibendũ: aut ecclesiã dei contẽnitis ⁊ confunditis eos q̃ nõ habent: q̃d dicam vobis laudo vos in hoc nõ laudo. ¶ Tertio debem⁹ opari erga vitã primo sacerdotes erga tria. s. primo deuote officiando. s. dicere deuote horas qr dicit beat⁹ Bernardus. Si dimittit minima littera reddetur rõ in die iudicij: scdo digne celebrãdo. s. q̃ p̃mo sit cõfessus cũ ꝓposito nõ redeũdi: tertio penitere. s. non tenere cõcubinã nõ eẽ elatũ non bibere in tabernis: ⁊ ista est via que ducit sacerdotes ad paradisũ: de qua Esa. iij. Hec est via ambulate in ea neq̃ ad dexterã neq̃ ad sinistram declinetis. Religiosi debẽt seruare duo i vita. s. vota eccl'iastica: ꝯseruare castitatẽ tã cordis q̃ corporis paupertatẽ apl'icã ⁊ obedientiã nõ tñ obediẽtiã caponis: scdo debẽt seruare cerimonias sicut silẽtiũ: vigilias: ⁊ modũ dormiẽdi ⁊ comedẽdi: ⁊ sil'ia ⁊ ille qui tenebit ista duo tẽdit per viã de qua Esaias loq̃t. xxxiiij. capitulo. Erit tibi semita ⁊ via ⁊ sancta via vocabit: via d̃r religio qr tendunt per eã sed semita d̃r qr est stricta ad tenẽdũ. Similiter laici si seruent vnum scz obedire mãdatis dei ⁊ nullo modo facere cõtra. Et istã viã ostendit xp̃s cuidã laico petẽti Mat. xix. Magister bone quid faciam vt habeã vitã eternã rñdit ei xp̃s. Si vis ad vitã ingredi serua mãdata: ⁊ ita erit ordinatio erga deũ ꝓximũ ⁊ seipsum. Et ita operabimur bonum ad omnes ⁊c.

¶ De septez operib⁹ redẽptionis nostre que debem⁹ attente cognoscere.

Distinctio. cxxvj.

Opera septem redẽptionis nostre debem⁹ attente cognoscere.

Quorũ primũ est humilis incarnatio.
Scdm est paup cõuersatio.
Tertium est certa predicatio.
Quartum est amara passio.
Quintum est benigna descẽsio.
Sextum est plena resurrectio.
Septimum est alta ascensio.

Ista sunt opera redẽptionis magna et mirabilia q̃ cognoscẽs Dauid ꝑ spm̃ ꝓphetie dicebat ꝑ hũc modũ p̃s. cxxxviij. Mirabilia opa tua ⁊ aia mea cognoscet nimis. i. valde qr nõ solũ cognoscet speculatiue per intellectũ sz etiã practice ponendo in ope. ¶ Primum ergo est opus humilis incarnatio: ⁊ illud fuit mirabile: vñ magnũ mirabile esset si sol descenderet de celo in terram vt posset palpari ab hominibus: maius mirabile fuit de deo qui descẽdit in hunc mũdum per hu

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

milē incarnationē. vñ Pau. ad Phili. ij. Qui cū in forma dei esset nō rapinā arbitratus est se esse equalē deo: sz semetipm formā dei accipiēs exinaniuit ꝛc. dicit nō rapinā arbitrat⁹ est: multi em̄ voluerūt esse dei filij ꝑ rapinā sicut lucifer qui voluit rapere diuinitatē ꝑ rapinā. vñ dicit Esa. xiiij. In celū cōscendā sup astra celi exaltabo soliū meū: sedebo in mōte testamenti in lateribus aq̄lonis ascendā sup altitudinē nubiū ꝛ silis ero altissimo. Item silr Adā ꝛ Eua voluerunt rapere diuinitatē ꝑ rapinā qñ dixit illis demon in specie serpētis eritis sicut dij scientes bonū ꝛ malū Gene. iij. Sed dixit habitu inuētus vt hō: qꝛ sicut habitus cooperit corpus: ita humanitas cooperit diuinitatē. Ubi sciēdum moralr ꝙ sicut ipse humiliat⁹ ē ꝓ nobis: ita debem⁹ nos humiliare: primo in vestibus remouendo caudas cornua ꝛ alias superfluitates: ꝛ ad istā humilitatē ꝑ exēplū suū inuitat nos Mat. xj. dicēs. Discite a me qꝛ mitis suz ꝛ humilis corde: ꝛ inuenietis requiē aiabus vestris: requiē. s. qꝛ nisi humiliemini in vita ista nō inuenietis post mortez requiē aiabus sed penā infernalē: ita et in alijs debem⁹ humiliari: ꝛ illud est primū opus. ¶ Scdm opus est paup ꝯuersatio: qꝛ in oibus fuit cōuersat⁹ in paupertate: pmo in vestitu qꝛ. xxx. annis portauit vnā vestē: postq̄ em̄ amotus fuit ab vberib⁹ matris. s. cū haberet tres ānos virgo Maria fecit sibi cū acu vnā vestē: quā amore matris portauit q̄tū vixit et crescebat qñ ipse crescebat. Et illa est vestis de qua dixerūt crucifigentes eū Jo. xix. Erat aūt tunica incōsutilis desup cōtexta ꝑ totū. Dixerūtq̄ adinuicē. Nō scindamus eā: sed sortiamur de illa cui⁹ sit. Itē fuit paup in vita: qꝛ dicit Marcus ꝙ cū predicasset in hierlm circūspectis oibus exijt in bethaniā Mat. xj. dicit glos. Aspiciebat si q̄s eū inuitaret: ꝛ in tēpore messis ipse ꝛ discipuli comedebant spicas bladi. Item fuit paup in dormiēdo: qꝛ cū non inueniret refugiū in hierusalē dicit Lucas. xxj. cap̄. qd̄ dieb⁹ docebat in templo noctibus vero exiēs morabat in mōte q̄ vocatur mons oliueti: dormiebat em̄ in mōtibus: intantū ꝙ ipemet dixit de seipso Matth. viij. Vulpes foueas habēt ꝛ volucres celi nidos fili⁹ aūt hominis nō habet vbi caput suuz reclinet: ergo illud op⁹ fuit valde mirabile et ista paupertas cū ipse esset dñs oim: vñ. ps. xxiij. Dñi est terra et plenitudo ei⁹ orbis terrarū ꝛ vniuersi qui habitāt in eo. Quā tñ paupertatē voluit sustinere cōtra peccatū auaritie ad dandū nobis exēplū vt fugiam⁹ auaritiā maxime qñ ꝓpter auaritiā oia obligant. s. ad excōmunicationē quod est valde magicū obligare aiaz ꝓ bonis terrenis qm̄ plus valet vna aia q̄ oia terrena. Et ideo dicebat ipsemet xp̄s Mat. xvj. Quid ꝓdest homini si vniuersum mundū lucret aie vero sue detrimētum patiatur. Aut quā dabit homo cōmutationem pro anima sua. q. d. ꝙ non potest dare sufficientē: magna enim iniuria fit deo qñ aia obligat qꝛ obligat nō suū qm̄ aia non est hominis sed dei: ꝛ ad hoc est auctoritas clara Ezec. xviij. Ecce enim oēs anime mee sunt vt aia patris. Ita ꝛ aia filij mea est oia sunt xp̄i. Sz specialiter ponit aias qꝛ anime nullū habēt patrē nisi deū q̄ de nihilo illas creat: corpus autē gignitur in gñatiōe corporali. Itē fit iniuria iurisditioni ecclesiastice. Qꝛ maior pena quā ecclesia possit dare est mors aie per excōicatione: ꝛ sic maior pena iudicis temporalis est mors corporis: ꝛ ideo cū datur sentētia excōicatiōis pro aliqua re modica fit iniuria et delubriuz aie sicut fieret iudici tēporali si q̄s peteret aliquē cōdemnari pro duob⁹ vel trib⁹ racemis a vinea sua captis vel pro duob⁹ albis: caueāt ergo et renuncient snie excōicatiōis: fugiam⁹ ergo auaritiā que tantū malum operat. Itē qꝛ propter auaritiā franguntur festa qꝛ mercatores vadunt in die festo de vno loco ad alium pro lucrando. Itē qꝛ dātur citationes in die festo ꝛ citāt gētes quando debēt venire ad ecclesiam et multotiens dimittunt missam timētes citari: ergo fugiatur. Et illud exemplū dedit nobis christus quia paupertatē elegit ꝛ ideo dicit paul⁹ scdē ad Corin. viij. Scitis enim gratiā dñi nostri iesu christi quoniā ꝓpter vos egen⁹

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

factꝰ est cũ esset diues vt illiꝰ inopia vos diuites essetis. ¶ Tertiuz opꝰ fuit certa predicatio qm̃ postq̃ christus incepit p̃dicare nunq̃ cessauit predicare sed ibat de vno loco ad aliũ pro instruẽdo ppl'm suũ. ⁊ istud opꝰ fuit mirabile sicut mirabile esset si rex francie facta aliqua cõstitutione vel ordinatione in cõsilio suo quaz vellet p̃conizari per regnũ si ipsemet capta tuba iret preconizatũ illud esset mirabile. Et si sibi diceret quare facitꝫ istꝰ? rñderet vt gentes maiorẽ fidẽ adhibeãt. Ita est de xp̃o: vnde facta constitutione in ꝯsilio trinitatis missi fuerũt precones in mundũ. Sicut noe qui tubicinauit. c. annis: vt patet Genes. vj. Itẽ abraham Moyses Dauid patriarche ⁊ prophete. Isti fuerũt tubicinatores qꝛ p̃dicatio dicitur tuba: vnde est auctoritas Esa. lviij. Clama ne cesses quasi tuba exalta vocẽ tuã ⁊ annũcia ppl'o meo scelera eoruz et domui Jacob pctã eoꝝ. vñ sicut tuba nõ solũ tangit ab ore sed etiã a manibꝰ: ita etiã p̃dicatio non solũ dz stare in verbo: sed etiã in opere: hanc tubã xp̃s deꝰ ⁊ hõ sumpsit qꝛ predicauit alta voce. Et si sibi diceret quare vaditis vosmet p̃dicatum responderet vt meliꝰ credãt: vñ in p̃dicatione alioꝝ qui erant puri hoĩes potuissent dubitare qꝛ hoĩes sunt peccatores: ideo poterant mẽtiri: dicit em̃ scriptura Eccl'i. vij. Non est em̃ hõ iustus in terra qui faciat bonũ ⁊ non peccet. Uerũtamẽ cũ deus hõ p̃dicauerit cũ non possit mẽtiri nec decipere nec decipi: iõ sine dubitatione credẽdũ est illi: vñ qꝛ p̃dicauit deũ trinũ ⁊ vnũ ⁊ vnã illarũ p̃sonaꝝ incarnatam ⁊ sacr̃m eucharistie ⁊ sl'ia: cũ nõ possit mẽtiri: ideo p̃dicauit ipse vt credamꝰ sibi: ⁊ iõ dicit beatus Ja. cap̃. j. sui euangelij. Deũ nemo vidit vnq̃ vnigenitꝰ filius q̃ est ĩ sinu patris: ipse enarrauit nobis: dicit in sinu. i. in secreto patris cũ sit vna ⁊ eadem essentia: cum patre ⁊ spiritu sancto. Credendũ est ergo ei. Et ideo dicebat Paulus. ij. ad Thimot. j. Scio ꝙ credidi ⁊ certus sum. ¶ Quartũ opus fuit amara passio. Et illud fuit mirabile ⁊ detur exempluz si in regno Frãcie eẽnt multi latrones quos rex condẽnauit ad mortem. Qd̃ videns primogenitꝰ regis qui dz succedere in regno: motus venit ad patrez petens supplicationez ab eo: quã exaudit ⁊ concedit pater: seruata tñ iustitia. Cui dixit filius pater seruabitur iustitia ⁊ supplicatio est ista ꝙ ego portẽ sniam ⁊ condẽnationẽ quam isti latrões debẽt pati. Tunc diceret pater o fili mi quõ vultis illud facere: respondit filius: qꝛ mĩa me cogit ⁊ iustitia vestra seruabitur ⁊ ego moriar pro ip̃is: ⁊ sufficit vobis sicut sufficeret si deberẽtur mille franci: ⁊ ille solueret illos: magnũ em̃ mirabile esset cuz talis filius regis iret ad patibulum ⁊ latrones illi liberarẽtur: istud mirabile fuit de filio dei qui sumens carnẽ humanam voluit mori pro omnibꝰ qui erant condemnati ad mortem propter furtum commissum ⁊ perditionem in paradiso terrestri quod commiserunt p̃mi parentes. Uerũtamen nos qui sumus filij sumus illis similes: qꝛ furamur deo honorem debitum: scilicet cum non portamus illi reuerentiam in ore: sed iuramus enormiter ⁊ blasphemamus. Item debitum siue redditus qui sibi debetur furamur. s. cum non colimus diem dominicum neq̃ festa: ⁊ propter ista pctã deꝰ dederat sentẽtiam contra vniuersos homines. s. vt suspẽderentur in furca inferni inter latrones ⁊ demones infernales: sed filius dei supplicauit patri vt ip̃e solus portaret onꝰ. Cui pater placet si seruet iustitia: qꝛ iustitia mea ẽ idẽ cũ mea essentia q̃ non põt separari a me: iustitia eniz ⁊ mĩa dei non sunt qualitates aduẽtitie sed sunt essentia deimet. Cui dixit filius p̃r seruabit iustitia: qꝛ ego q̃ preualeo vniuerso mũdo moriar ꝓ illo ⁊ mĩa: qꝛ qd̃ perditum erat iuste redimetur: volo enim flagellari: crucifigi ne homines flagellentur ⁊ crucifigantur in inferno. Istud enim fuit mirabile adeo ꝙ iudei et infideles non possunt credere. Et ideo dicit Paulus ad Corinthi. primo. Nos aũt predicamus christum crucifixum iudeis quidẽ scandalũ gẽtibꝰ aũt stultitiã: ipsis autem vocatis iudeis atq̃ grecis

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

christū dei virtutē ⁊ dei sapientiā. Scandalizant̄ enim Judei qm̄ predicatur xp̄s crucifixus qꝛ non possunt credere: sed tñ illud fuit dei sapiētia: vbi habēt iudices et rectores: exemplū vt scꝫ sciant iustitiā et nō flectant̄ aliquo modo: vñ dicit illis scriptura Sap̄. j. Diligite iustitiā qui iudicatis terrā sentite de dño in bonitate. Itē habemus aliud exēplū ad agēdum penitentiā: qꝛ ꝑ passionē xp̄i denotat̄ penitentia. Et ideo dr̄ Mat. iij. ⁊. iiij. Penitētiam agite appropinquabit em̄ regnū celoꝝ. ¶ Quintū opus fuit benigna condescēsio: et ista cōdescensio benigna fuit qꝛ voluit statim post mortē xp̄i aīa descēdere ad infernum: vñ stetit tantū aīa xp̄i in inferno: quantū stetit corpus in sepulchro qꝛ in eodem instanti quo aīa exiuit de lymbo in eodē induit corpus. Et istū descēsum fecit xp̄s q̄uis potuisset mittere aliquē angelū: vnde fuit mirabile sicut esset mirabile si rex vellet descendere ad condēnatos carceri data venia ad cōsolandū ⁊ extrahēdū eos: ita fuit de xp̄o qui voluit cōsolari incarceratos ⁊ noluit mittere angelos: qꝛ non sumpserat naturā angelicā sed humanā: vñ ad Heb. ij. Nunq̄ em̄ angelos apprehendit sed semē Abrahe apprehendit ipse em̄ cū esset filius patrū qui erāt in lymbo scilꝫ Ade Abrahe Dauid et aliorū voluit ipsemet eos cōsolari. Et illud fuit mirabile intm̄ ꝙ Joānes baptista dubitauit vtrū descēderet ſm beatū Greg. sup illud Luce. xj. Tu es qui vēturus es an alium expectamus: dicit vēturus. s. in infernū q̄si vellet dicere beat⁹ Jo. Ego debeo descēdere in lymbū: ideo volo scire vtrū tu descēdes vel alius? Vñ habem⁹ hic exēplū ꝙ sicut xp̄s voluit honorare parētes visitando eos in lymbo: ita nos honoremus parētes. s. corde: ore: ⁊ opere: iuxta illud Eccl. iij. Qui timet dñm honorat parentes: et quasi dñis seruiet his qui se genuerūt in opere ⁊ sermone ⁊ oī patientia. ¶ Sextū op⁹ est plena resurrectio: et illud fuit ita mirabile ꝙ apl̄i nō crediderūt prima facie sicut Thomas: vñ ita fuit mirabile ꝙ cū Paulus predicaret fidem Atheniēsibus vbi erant multi ph̄i alios articulos audiebant patienter: sed qñ predicabat resurrectionē nō poterāt audire sed dixerūt: vt ptꝫ Act. xvij. Quid vult seminiuerbius hic dicere. Alij vero nouorū demoniorū videt̄ annūtiator esse: qꝛ Jesum et resurrectionē annuntiabat eis: ptꝫ ergo ꝙ fuit mirabile. Et ideo in symbolo ecclesie ponit̄ in isto articulo ad maiorem cōfirmationē. Et ideo beat⁹ Paulus loquēs de articulis fidei nō posuit ſm scripturas nisi i isto: vt ptꝫ ad Coꝝ. xv. Ego tradidi vobis in primis qđ ⁊ accepi: qm̄ xp̄s mortuus est ꝑ pctis nostris ſm scripturas: ⁊ qꝛ sepultus est: et qꝛ resurrexit tertia die ſm scripturas: ptꝫ ergo plena resurrectio. s. ꝙ fuit gloriosus tam in corpore q̄ ī aīa: ideo fuit plena resurrectio. Ubi habem⁹ moralitatē ꝙ sicut xp̄s tertia die resurrexit: ita nos debemus resurgere a morte aīe que est mortua per peccatū: vñ Jaco. j. Peccatū cū cōsummatū fuerit generat mortem. s. aīe. Sed possumus surgere in tertia die per penitentiā in qua sunt tres dies. s. cōtritio: cōfessio ⁊ satisfactio. Et isti sunt tres dies de q̄bus dr̄ Exod. v. Eamus viā triū dierū in solitudinē ⁊ sacrificemus dño deo nostro ne forte accidat nobis pestis aut gladi⁹: dicit sacrificemus. s. corpus nostrū per penitentiā. Itē est alia auctoritas noui testamēti ad Roma. vj. Quō xp̄s surrexit a mortuis per gloriam patris: ita ⁊ nos in nouitate vite ambulemus. ¶ Septimū opus fuit alta ascensio. s. qꝛ xp̄s ascendit ad celū cū oīb⁹ quos extraxerat de lymbo iuxta prophetiā Dauid in Ps̄. lxvij. Ascendisti in altū cepisti captiuitatē: accepisti dona in hominib⁹. Ista ergo fuit ascensio alta ⁊ illud fuit valde mirabile. Et in isto debemus Christū imitari. s. vt ascendamus in celū per contēplationē ⁊ desideriū: qꝛ iste mūdus nō est nostra habitatio: vñ deus fecit tres habitationes vnam pro angelis. s. celū. Aliā pro hoībus. s. paradisum terrestrē: ⁊ aliā ꝑ brutis aīalibus. s. mundū istū. Sed nos per pctm̄ sumus eiecti de habitatiōe nostra scꝫ de terrestri paradiso. Ideo clamam⁹ virgini Marie dicentes. Ad te clamam⁹ exules filij Eue. Ad te suspira. ⁊c. Ergo

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

queramus paradisum: qz ad Heb. vlti. Dz. Non habemus hic manentē ciuitatē sed futurā inquirimus. Audiam⁹ ergo Paulū dicentē ad Collo. iij. Si consurre xistis cū christo que sursum sunt querite vbi xps est in dextera dei sedens que sursum sunt sapite nō que super terrā: dicit consurrexistis. i. per penitentiā: eleuamini per contēplationem z desideriū: z poterit dicere talis contēplatiuus cū Paulo ad Heb. iij. Nostra cōuersatio in celis est. Unde etiā saluatorē expectamus dominū Jesum xpm: ista ergo sunt septem redemptionis opera que xps fecit in terris. Rogemus ipsum q illorū operū faciat nos participes in hoc mundo p gratiam et in futuro per gloriam.

¶De ordinatione vite nostre que in quattuor stat.
Distinctio.cxxvij.

¶Ordinatio vite nostre stat in quattuor scz primo in ordinatiōe diei. Secundo in ordinatione septimane. Tertio in ordinatione mensis. Quarto in ordinatione anni.

¶Ordinatio ergo vite nostre stat primo in ordinatione diei. s. vt oremus mane z sero. Sed quō debet fieri ostenditur per similitudinē alicuius volētis obtinere aliqd a rege: qz talis si possit loqui cū rege supplicabit regi personaliter vt possit habe re gratiā suā. Scdō supplicabit regine. Tertio supplicabit amicis regis vt intercedant p ipso sed nō rogabit nec supplicabit māgonibus neq; seruitoribus qm̄ nunq; loquūtur cum rege: ita sitr si quis voluerit aliqd obtinere adeo primo debet supplicare regi xpo qm̄ cum ipso possumus loqui quotiens volumus. Itē talis dz supplicare regine. s. virgini Marie z consequēter amicis dei. s. angelis z sanctis suis qui sunt amici regis: et ideo dz Job. v. Voca si est qui tibi respondeat et ad aliquē sanctorū cōuertere. Nō debet tamē supplicare mangonib⁹ et seruitoribus qui nunq; loquūtur deo. s. soli lune et ceteris creaturis naturalib⁹. Sed predictis. s. regi christo z regine et amicis. s. sanctis fiēda est oratio. Sed quō dicitur q quattuor debēt seruari: primo em̄ debet fieri crux siue crucis signū quia dicit Rabanus in lib. de laude crucis z etiam Chrysostom⁹. Crux xpi clauis est paradisi. Et ideo cū volumus introire ad regem paradisi debemus sumere clauē scz crucē sicut ille qui vult introire ad regē in camera aperit portā cū claue post dicat. Credo in deuz minor. Tertio pater noster. Quarto aue Maria. Et fiat talis oratio mane z sero: et ita dabit prādium et cena aīe. Et sicut corpus in duplici refectione in die cōseruatur in vita: ita sitr vita anime cū duplici oratione: vñ Mat. iij. Non in solo pane viuit homo: sed ex omni verbo qō procedit ex ore dei. Et ista est ordinatio diei quā si quis tenuerit in hoc mundo Christus perficiet in gloria.

¶Secūda ordinatio vite stat in ordinatione septimane. Unde in quadā septimana est dies dnica que est prima dies septimane: z sitr fuit prima dies mundi. Et in hac die christus resurrexit gloriosus. Et ideo hunc diē debemus celebrare z colere ab omni opere mūdano cum alijs sex diebus laborauerim⁹ in negotijs mūdanis. In isto die debemus quiescere qz hec dies dz dies dñi. Juxta illud ps. cxvij. Hec dies quā fecit dns exultemus z letemur in ea. Et dz dies dñi: quia xpus fecerit dns etiam reliquos dies: tñ hūc diē fecit vt eū colamus tanq; festū. Et ideo sicut xps cum laborasset in tota vita sua in die dnico requieuit in gloria quantū ad corp⁹. Ideo vult vt ad representādum suā gloriā die illo quiescam⁹ ab omni opere terreno z faciam⁹ opones querēdo. Et ideo dicit xps Mat. vj. Primū querite regnum dei et iustitiā eius. Et hec oia adijcientur vobis: nō tamen debemus bibere in taberna et inebriari: nec ludere ad taxillos in die dnico. Mā magis frangit q̄ aliquis bibit in taberna per totā diem z inebriat q̄ quādo laborat z aratur in terra: ergo caueamus. Sed querit vbi debet dies dñi celebrare dicit q in ecclesia: z nō valet ratio hereticorū qui dicunt q vbiq; potest fieri et nō

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

solū in ecclesia qr dicunt q̄ deꝰ est vbiq̄. Sed non valet illa ratio quoniā sicut rex q̄uis habeat potentiā in toto regno suo habet tamē locū determinatū vbi audit causas ⁊ questiones: ⁊ vbi dat audientiā hoibus sicut Parisius est parlamētum regis Frācie: ita xp̄s habet locū destinatum. s. ecclesiā vbi est parlamentū xp̄i in quo fiunt ⁊ porrigunt sibi supplicatiōes et ipse audit querelas hoim: ⁊ ita deꝰ voluit q̄ oratio sibi fieret in ecclesia ⁊ in loco assignato. Primo nāq̄ tēpore Moysi dixit sibi deus Exod. xxv. Loquere filijs Israel vt faciāt mihi tabernaculū et habitabo ī medio eorū. Itē tp̄e regis Salomonis mādauit deus vt sibi fieret templū. Itē in nouo testamēto Apoca. xxj. dixit beatꝰ Jo. Audiui vocem magnam de throno dicentē: Ecce tabernaculū dei cū hoibus ⁊ habitabit cum illis: vadamus ergo oratū die dn̄ico in ecclesia: ⁊ nullus decipiat ab hereticis: qr dicit xp̄s Mat. xxj. ⁊ Mat. xj. ⁊ Luc. xix. et Esa. lv. Domꝰ mea domus orōnis vocabitur. Un̄ magis deuote fit oratio in ecclesia quā alibi ⁊ hoc ꝓpter conditionē loci: qr locus monet ad suā conditionē sicut taberna admonet ad bibēdum. Similiter lupanar monet ad luxuriandū: ita simil'r locus in quo habitat aliquis sanctus vir monet ad deuotionē: pariforma ecclesia monet ad deuotionē ⁊ orationē: ideo debet fieri in ecclesia sil'r. Secūdo querit quō debet audiri missa: dr q̄ cū quattuor conditionibus. Prima q̄ audiens missam sit ieiunus: ⁊ ita pōt dicere illud Ps. cxl. Dirigatur oratio mea sicut incēsum in cōspectu tuo. Secūda q̄ sit in principio misse ideo pulsant cāpane vt adunent gētes. Tertia q̄ nō loquatur: qr Esa. xxx. dr. In silētio ⁊ spe erit fortitudo vestra. Quarta q̄ non recedatur vsq̄ finita missa ⁊ isto modo dz sanctificari dies dn̄i. Exo. xx. Memento vt diē sabbati sanctifices: ⁊ si isto modo sanctificemus nomen dn̄i in Christo Jesu modicuz passos ipse perficiet. j. Pet. v. ¶ Tertio ordinatio vite nr̄e stat in ordinatione mensis. s. vt confiteamur quolibet mense: ⁊ illud datur ꝓ consilio quia nō est preceptū ecclesie qd obligat ad peccatū mortale sub pena damnationis corporis ⁊ aīe vt confiteamur semel in anno. Tamē nō debemus ꝑ vim facere sed gratis aliqua: ⁊ ideo datur ꝓ consilio vt quolibet mēse cōfiteamur: ⁊ ita nō erit nobis tediosum cōfiteri sicut est aliquibus graue cōfiteri: qm̄ non confitent nisi semel in anno: ⁊ nō merito quia tāta sunt pctā q̄ vix potest bene mūdari consciētia. Et datur sil'itudo de camisia quā si q̄s lauet quolibet mense vel sepius cū modico pannipurgio fit alba. Si aūt nō lauetur nisi semel in anno nullū pannipurgiū poterit ipsam facere albam: ⁊ nō restat nisi vt tradat igni: ita est similiter de camisia aīe. s. de cōscientia que nō potest bene fieri mūda cū vnica cōfessione in anno: ⁊ ideo mūdetur quolibet mēse. Et de isto est auctoritas s̄m intellectum moralē Exod. xxviij. Immēsum exordio offeretis holocaustū dn̄o. ¶ Quarto ordinatio vite nr̄e stat in ordinatione anni scz vt semel in anno cōmunicemus. i. sumamꝰ corpus dn̄i Jesu xp̄i qui est verissime in hostia consecrata: ⁊ hoc in pascha. Sed dicet aliquis quō pōt fieri q̄ in tam parua hostia sit xp̄s qui magnus hō est: sed aduertat talis ne decipiat qr illud et plura potest facere deus: posset em̄ totū mundū ponere infra granum milij: ideo non intret: ista dubitatio in corde sed verissime credat q̄ ibi est christus. Sed q̄re datur nobis cibus corporis xp̄i: dr q̄ ratio est: qr sicut omne malū processit ex cibo fructus. s. quē comederūt primi parētes: ita sil'r per cibū vētris virginalis ꝓcessit omne bonū. Et ideo vult xp̄s vt sumatur a xp̄ianis ⁊ vult introire in castrū qd ipse lucratꝰ est: quēadmodū aliquis rex cū lucratus est aliqd castrū ex inimicis vult intrare in illud: ergo nullus sit q̄ nō sumat corpus dn̄i qr per pctm̄ terribile est. Sicut potest cognosci per sil'itudinem alicuius regis veniētis ad aliquod castrorū suoꝝ volētis introire cui castellanus nō vult aperire q̄uis teneat ipsuz pro rege: ita similiter tale peccatū est qn̄ non volumus sumere christū regem: sumamus ergo corpus dn̄i: al's non introibimus in gloriā: qr ip̄e dicit Jo. vj. Amē

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

amē dico vobis nisi mādu caueritis carnem filij hois ⁊ biberitis eius sanguinē nō habebitis vitā in vobis: qui manducat meā carnem ⁊ bibit meū sanguinem habet vitā eternā: ⁊ ego resuscitabo eum in nouissimo die: ꝯ caueamus. Sed queritur in qua etate debet sumi d̄r ꝙ in etate discretionis: iuxta decretalem omnis vtriusq; sexus. Que est in vndecimo vel duodecimo anno: in tali em̄ etate debet sumi tā a masculis q̄ a feminis quia nō est distinctio etatis maris ⁊ femine quātum ad istud: sicut est differētia inter matrimoniū cōtrahendū: qꝛ etas maris est in decimoquarto anno: et etas femie in duodecimo: quātū tñ ad cōmunionē nō est differentia: caueamus ergo. Sed opꝫ ꝙ simus parati in trib⁹. s. in corde vt neminē habeamus odio sed diligam⁹ nos inuicē: ⁊ ita poterim⁹ sumere corp⁹ dñi: ⁊ ideo dicit Dauid Ps. cxlvij. Qui posuit fines tuos pacem ⁊ adipe frumēti satiat te. Scdo debemus esse parati in ore. s. vt nō fecerimus aliquod falsum iuramentū quod ꝓ nulla re mūdi debet fieri: nec silr̄ iuremus enormiter. Itē ꝙ fuerimus in ore. Tertio debem⁹ esse parati opere: scꝫ vt restituamus iniurias ⁊ dāna alijs illata: ⁊ isto modo reperiemus remediū ad nostrā saluationē auxiliāte dño Jesu christo. Rogemus dñm ⁊c.

¶ De tribus que Christus ordinauit per que possumus ascendere celum. Distinctio.cxxviij.

Rdinauit Christus tria per que possum⁹ ascendere celum

Quorum primū est innocētia baptismalis.

Secūdum est obedientia diuinalis.

Tertium est penitentia integralis.

¶ Et quodlibet istorū stat in denario numero. Primū ergo qd̄ Christus ordinauit vt possumus adipisci celestē gloriam est innocētia baptismalis. Ubi sciēdum ꝙ in baptismo mūdantur paruuli a peccato originali: qꝛ facit leprosum paruulum esse totū a summo vsq; ad deorsum: sed mūdatur in baptismo. Ad hoc autē qd̄ intelligatur quid est peccatū originale: detur exēplum de imagine christi vel Marie virginis vel alterius sancti facta ex argēto clara ⁊ lucēti vt ponat̄ in ecclesia: ⁊ dū portatur ad ecclesiā cadit in lutum que nō ponetur in ecclesia quousq; fuerit mūdata et lota: ita est de aīa hois que est imago dei. Gen. ix. Ad imaginez quippe dei factus est hō. Sicut em̄ deus est vnus in essentia ⁊ trinus in personis: ita aīa est vna in essentia: ⁊ tres in potentia. s. memoria: intelligētia et volūtas et fit vt ponat̄ in tēplo dei: de quo Dauid Ps. xxviij. dicit. In tēplo eius oēs dicent gloriā: sed cadit in luto. s. in macula que cōtrahitur in generatione carnali et ita inquinatur: lauatur tamen in baptismo alꝫ non ingrederetur paradisum: iuxta illud Jo. iij. Amen amen dico vobis nisi quis renatus fuerit ex aqua ⁊ spū sancto nō potest intrare in regnum dei: si tamē lauet̄ in fonte baptismali intrabit ⁊ non solū paruuli sed etiam adulti ab actualibus peccatis mundant̄ in baptismo: vñ Esa. j. Man⁹ vestre sanguine plene sunt lauamini mūdi estote: loquitur Esa. Judeis qui inquinati fuerunt sanguinem Christi fundēdo ⁊ dicit adhuc vt lauent̄ et mundētur per baptismū. Sed videamus quomodo innocentia baptismalis stat in decē. Pro quo sciēdū ꝙ baptism⁹ non solum stat in materia sed etiā in forma que dat esse rei. Et ista forma stat in decem verbis siue dictionibus: scꝫ Ego te baptizo in nomine patris et filij ⁊ spiritussancti. Et ibi spiritussancti est vnum verbū siue vna dictio: ⁊ isto modo significat tertiā personam in diuinis. Si em̄ sunt due dictiones tūc predicatur de patre ⁊ filio: qꝛ pater est spūssanctus: filius est spūssanct⁹: ⁊ etiā angeli. Et ista innocētia baptismalis stat in decem: ⁊ non solum stat in decem in latino: sed etiam in vulgari nastro: hoc est in romantio dicēdo ieu te batege ⁊c. Et silr̄ in isto nomine innocentia mūdat taliter ꝙ si moriatur statim post baptismum volat ad paradisum: quod est contra errores vetularum dicentium quod propter dolorem matris puer patitur penam in purgatorio

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

q̄ est heresis qm̄ dolor ille ꝓcessit ex pec cato eue cui dictum fuit a dño Gen̄.iij. In dolore paries. ⁊ Sapientie.xj. Per q̄ q̄s peccat p hec ⁊ torquet̄. Cuz ergo eua p fructuz peccauerit punita fuit ⁊ sequē tes etiā puniūtur p fructū ventris: dicatur quō debet baptizari si a ventre exeat caput baptizetur ⁊ erit baptisatus cum oēs sensus sint in capite: si autē nō exeat nisi man⁹ vel pes dubiū est inter doctores vtrū debeat baptisari: tn̄ cōfidendo de mia dei baptisetur cū in quolibet mē bro sit tota aīa cū sit tota in toto ⁊ tota in qualibet eius parte: vnde dicit sanctus Thomas in tertia parte sūme sue q̄ talis baptisatus est cōfidendo de mia diuina ⁊ debet etiam sepeliri in cimiterio xp̄ianoꝝ: ꝓuideant tn̄ baptisantes q̄ sit forma verboꝝ debita. s. decē v̄ba supra dicta q̄ al's non esset baptisatus nec intraret paradisum: vnde nota exempluz de quodā magistro in theologia a vetula baptisato. Superius reperies in distinctiōe baptizata ⁊c. a. Ideo dicantur ⁊ ꝓferātur v̄ba iuxta modū ⁊ formā supi⁹ expressam quā xp̄s docuit ap̄lis Matt. vlti. di. Eūtes in mūdū vniuersū docete oēs baptisantes eos in noīe p̄ris ⁊ filij ⁊ sp̄ūs sancti: ⁊ sic mūdat̄ p decē v̄ba. Et ideo pōt dici illud Luc.xvij. Nōne decē scz p decē v̄ba mūdati sunt? quia q̄ mūdat⁹ est p illa decem est innocēs. Sz notandū q̄ ista forma quā xp̄s docuit ⁊ instituit nō est solū in numero denario dictionū ⁊ litteraꝝ: sed etiā in corpore hominis. s. in pedib⁹ vbi sunt decē articuli qm̄ sicut pedes fedant̄ in terra lutosa in via huius mūdi ita anima fedat̄ in suis pedibus qn̄ infunditur in spermate. Et sicut cū pedib⁹ sustinet̄ corpus ita aīa sustinetur ad eūdum ad paradisū cū istis decē cōditionib⁹ q̄ intelligūtur p istā dictionē innocētia p quā hz anima lauari q̄ sordes eius in pedib⁹ ei⁹. Threñ.iij. Et iō indiget mūdari ⁊ post intrabit regnum ⁊ ista innocētia pōt haberi p hystoriam quā ponit btūs Lucas.xix. capitulo. Ubi ponit de quodā dicēti xp̄o qd̄ pōt dicere innocens. Dñe ecce mna tua quā tradidistis mihi decē mnas acquisiuit mna. i. gr̄a dei que gr̄a est qn̄ puer est baptisatus ⁊ ista mna. s. gratia d̄r tua scz xp̄i q̄ nō habet illā puer mnata sua ⁊ sequtur acquisiuit decez mnas. i. innocētiā baptismalē. Cui dixit xp̄s. Euge ſue bone q̄ in modico fidelis fuisti: eris ptātez habens supra decē ciuitates: decē ciuitates sūt decē beatitudines quas hn̄t saluati in paradiso quarū quattuor sūt aīe ⁊ quattuor corporis ⁊ due vite: quattuor beatitudines anime sunt.

Sapientia diuinorum.

Scientia creatorum.

Memoria preteritorum.

Letitia vniuersorum.

¶ Quia anima statim videt deū trinuz ⁊ vnū quē cognoscit ⁊ statim habet notitiā de omnib⁹ q̄ deus creauit q̄ oīa p̄terita scit q̄cūq̄ fuerunt ⁊ firmiter tenet in memoria: q̄ de oīb⁹ gaudet tā de pena dānatoꝝ q̄ de gl'ia saluandoꝝ et beatorum. beatitudines corporis sunt iste.

Impassibilitas q̄ semp delitijs abūdat.

Claritas quia lucebit plusq̄ sol.

Subtilitas quia omnia penetraret sine corruptione.

Agilitas siue leuitas quia magis velox erit q̄ sol qui in vna die vadit ab oriente in occidentē. Beatitudines aīe sūt iste.

Pax perpetua quia nunq̄ erit ibi odiuz neq̄ guerra.

Abundantia vniuersalis: quia quicq̄d volūt statim habebunt.

Et iste sūt ciuitates super quas constituuntur infantes dū descedunt post baptismū. Et ideo moraliter sciendū q̄ dū moriuntur paruuli non debemus flere sed summe gaudere cū sint in paradiso sed hodie fit cōtrariū: quare patet q̄ nullam habemus spem de alia vita. Et iō dicit btūs Paul⁹ p̄me ad Thessalonicēses.iiij. Nolumus vos ignorare de dormientibus vt non cōtristemini sicut ⁊ ceteri qui spem non hn̄t: dicit de dormientibus. i. innocēter morientibus. Si aūt filius Ribaldus peccator vel filia Ribalda moriatur impenitēs est flendū quia tales nunq̄ ridebūt nisi in furca inferni. Et talibus mulieribus poterit dici illd̄ qd̄ xp̄s dixit ī die sue passiōis Luc.xxiij.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Filie hierusalem nolite flere super me: sed super vosipsas flete ⁊ super filios vestros: quoniam ecce dies veniēt in quibus dicent beate steriles ⁊ ventres q̄ nō genuerunt: scilicet dum videbunt se mutuo in inferno. ¶ Scd̄m ꝙ christus ordinauit vt possum⁹ adipisci gloriam ⁊ celuz ascendere est obedientia diuinalis scz obedire mandatis dei: vnde qui non agit ꝯtra mādatū dei nō peccat mortaliter: sz venialit̄: ⁊ ista nō est macula ī aīa q̄ impediat eā ire ad paradisū. vñ diffinit̄ sic peccatum mortale: primo ab Augustino. Pctm̄ mortale est dictuz vel factū vel concupitū contra legem diuinaz. Et Ambrosius. Peccatuz est trāsgressio legis diuine ⁊ celestium inobedientia mādatoꝝ: ergo si velim⁹ nō impediri a gloria ⁊ mundari seruemus mādata: vnde cum quidā legisperit⁹ dixisset xp̄o Mat. xix. Magister bone quid boni faciam vt habeā vitā eternā. Respondit xp̄s ostendēdo obediētiaz mādatoꝝ. Si vis ad vitam ingredi serua mādata: ergo possumus dicere. Nōne decē. s. ꝑ decē mandata mūdati sunt. Et ista obediētia stat in numero denario qꝛ decem sunt mādata ⁊ non plura: qm̄ oēs cōstitutiones canonum et omnia mandata cōprehendunt̄ in istis decē. Et oīs homo si velit bñ seruare mandata et esse bene obediēs debet bene ordinari.

Primo erga deum.
Scd̄o erga ꝓximum.
Tertio erga seipsum.

¶ Primo ergo erga deū debemus bene ordinari seruando tria: scz nō ire ad sortilegos nec inuocare demones ꝑ quacūq; re qm̄ stultitia est qꝛ demones nesciūt alios dirigere cum sint in tenebris. Secūdo debemus deo reuerentiā oris: scilicet non iurare nec blasphemare ⁊c. Tertio debemus erga deuz ordinare opera cū ipse det nobis omnia. s. tā esum q̄ potum qm̄ creature non sunt nisi instr̄a et ministri dei. Sicut sol ⁊ alij planete: silr̄ terra. Seruiamus ergo ei in aliquo: vñ seruitium laicorū est de septem dieb⁹ ei seruire in vno. s. in die dominico, s. audire missam deuote nihil temporale agere et ita erimus bene ordinati erga deum et in ista ordinatione comprehendūtur tria prima mandata. ¶ Scd̄o debem⁹ eē bene ordinati erga ꝓximum vbi sūt tria mandata: vnde ꝓximi ꝓpinquiores sūt parentes erga quos debemus ordinari scz corde ore ⁊ ope. Corde diligēdo. Ore nō iniuriādo. Opere eis diligēter seruiēdo: alr̄s maledictus erit qui faciet ꝯtrarium. Ergo alios etiā debemus ordinari: scz non vindicari cum simus in domo dñi ꝙ ostēditur in illo mandato non occides non furari nō rapere cuz deus cuilibet dederit portionē suaz: vñ ad Ephe. iiij. Qui furabatur iam nō furet̄ magis autē laboret operando manib⁹ suis: habēda ergo est ordinatio erga ꝓximū. Et ita habem⁹: sex mādata. s. tria erga deū ⁊ tria erga ꝓximum. s. vnū erga parētes ⁊ duos erga alios ꝓximos. Nūc restant quattuor erga seipsum.

Primum est bene ordinare corpus.
Scd̄m est bene ordinare animam.
Tertium est bene ordinare cor.
Quartum est bene ordinare os.

¶ Primum erga seipsum est bene ordinare corpus scz tenere ip̄m castū ꝑ quo habemus non mechaberis. Erga scd̄m scz aīam non desiderare luxuriam. Pro quo facit aliud mādatū. s. nō ꝯcupisces vxorem proximi tui qm̄ inodicū prodest corpus castum si anima mechet̄. Erga tertiū scz cor debemus ordinari nō desiderando aliquomō rem alterius neq; per mortem neq; alias. Erga quartum scz os debemus bene ordinari nō loquēdo falsum testimonium nec diffamādo. Pro quo facit illud mandatū. Nō falsuz testimoniū dices: ⁊ ita habebim⁹ obediētiā diuinalē que stat in decē p̄ceptis. Et possumus cōsequēter dicere. Nōne decem. i. per decē mādata mūdati sūt hoc est per obedientiam: vnde in hoc nomine obedientia sunt decē littere. Et illud ostenditur satis subtiliter in hystoria q̄ ponitur Gen̄. xviij. de quinq; ciuitatib⁹ scz sodoma gomorra seboym adama et segor: vide hystoriam quō in illis ciuitatibus nō fuerūt inuēti q̄nquaginta nec q̄draginta nec trigīta nec vigīti nec decē

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

iusti: et qz nō fuerūt inuenti decē iusti nō perierūt. Unde nota q maior numerus quē receput Abrahā p qualibet ciuitate erāt decē z cū nō inuenisset p ꝗlibet decē desc̃edit vsq; ad decē p oīb⁹ ꝗnq; ciuitatibus z nō ascēdit vsq; ad decē neq; descēdit z qz nō inuenit decē mādata perierūt z ista est obedientia q̃ silr stat in decē litteris. Similiter in corpore humano: scz in manibus in qb⁹ sunt decē digiti p quos intelligūtur decē mādata: ideo bonū esset in vngue cuiuslibet digiti scribere vnū mandatū: z ita patet quō signant per decē digitos. Et sūt ad hoc due auctoritates: prima est Job. xxxvij. Dei in manu hoīm oim sigt vt nouerint singula opera sua. Itē alia salomōis Prouer. xvij. Serua mādata mea z vnes z legē meā q̃si pupillā oculi tui liga eā in digitis tuis: scribe eā i tabulis cordis tui. Auisemus ergō nos vt bene ordinemur p obedientiā. Tertiū q deus ordinauit per qō possimus adipisci gr̃iam z celuz ascendere est pnia integralis. Et istō est valde necessariū qm̃ postq̃ pdimus innocentiam nūc tenebimus obedientiaz mandatoz: oporteti ergo q agamus penitentiā alis nullū est remediū ad saluatiōnē z mūdatiōnē aiaz: z hoc oñdit nobis xp̃s in pmo sermone quē fecit publice de q̃ dr Mat. iij. Cepit ihesus p̃dicare z dicere pniam agite appropinquabit em̃ regnum celoz: z hoc fuit post reuersiū in deserto z pas nō p̃dicauerat publice ad denotādū q nulli⁹ dz p̃dicare pniaz nisi ipe pmo fecerit. Sz nota q̃ dr pnia itegralis. Pro quo sciēdū q pnia integralis stat in decē. primū est cognitio pcōz. rc. vide supra i distinctiōe. Gratia dei ad tria est necessaria in pma parte. Et capias decē sictiā q vltimū sit eucharistia. Et cōcludendo dices: z ita mūdabimur per istaz pniaz cuius partes sūt decē. Sicut ptes siue ire huius nois pnia sūt etiā decē. Et hoc oñdit p figurā q̃ scribit Esa. xxxviij. de ezechia cui dixit Esaias q mozeret. Et post dati sunt ei. xv. anni z in testimoniū sol reuersus est versus oriētē p decē lineas: vñ dicit textus z reuersus est sol decē lineis p gradꝰ q̃s descēderat. Jstud est ad lr̃am: sed spūaliter p ezechiā intelligit q̃libet pcōr q̃ est infirmus vsq; ad mortē sol est xp̃s: vñ cantt ecclia ad laudē virginis gl̃ose Felix nāq; es sacra virgo maria z omni laude dignissima: qz exte ortus est sol iustic̃e xp̃s deus nr̃. Qui sol in peccatore est in occidente sed p pniaz reuertitur in oriētem. i. ad gr̃am p decē lineas id est decē opa pnialia tam dicta. Et ista oñdit xp̃s in capite. f. in q̃nq; sensib⁹ qui sunt partes: vñ signū innocētie est in pedibus: signū obediētie in manib⁹: signū pnie in capite que oia in decēnario numero ꝯcludūtur: vñ q̃ vno istoꝝ modoꝝ mūdat⁹ fuerit poterit dicere illud p̃s. Aspges me dñe ysopo z mūdabor: lauabis me z sup niuē dealbabor. In ysopo sunt decē frondule quib⁹ aspergitur aq̃ bñdicta. Et oia ista triaꝝ ostēduz est designātur p decē q̃b⁹ mūdamur vt merito dicam⁹. Nōne. i. certe decē. i. p decē vdicti est mundati sunt rc.

¶ De oīb⁹ christi q̃ in quattuor signis cognoscuntur.

Distinctio. cxxix.

QUes christi in quattuor signis cognoscūtur. Quoz pmū est innocētia. Scōm est beneficentia. Tertiū est patientia. Quartum est obedientia.

¶ Istas em̃ ꝗttuor pprietates hz ones. Et ī cōpleros suos vocat ones ppriās siñtudines. Primū q̃ signū est innocētia vcz q nō faciant malū. Nā ones non facit malū nec cū coznib⁹ nec cū pdib⁹: nec cū vnguib⁹: nec cū pedib⁹. Sic q̃ vult tē ones xp̃i nō dz ferire cū cozniboꝝ ista cornua sunt duo. f. potētia z scia. Nā sicut bos defendit se cū cornibus sic homines hodiernis diebꝰ defendūt se cū cozniboꝝ dictis. f. potētia: z sciam tales debent se custodire ne ꝑueniāt cū istis cornibus: ꝑbi gr̃a. Si es magnꝰ dñs vl potens noli facias iniuriā aliis: nec sis scientiosus cū cauc ne decipias pauperē ꝑpter denarios: item notari⁹ q̃ pōt facere carthā in modico nō ponat multū nec faciat sol nere vltra modū: z sic erunt ones xp̃i

su: vñ Dauid p̄s.lxxiiij. Dixi iniquis no
lite inique agere ⁊ derelinquentib⁹ noli
te exaltare cornu. Et ifra. oīa cornua pec
catoꝝ cōfringā. Cornua pctōꝝ vt dictuz
est sūt potētia ⁊ scīa q̄ cōfringūtur qñ nō
bñ custodiūtur. Sz si tu benevtaris po
tentia tua ⁊ scīa deus multiplicabit tibi
eā ⁊ in alio mūdo eris exaltat⁹. Jō seq̄
tur ⁊ exaltabūtur cornua insti. Itē q̄ vult
esse ouis xp̄i non mordeat cū dētib⁹ hoc
est ꝙ nō diffamet aliquē puta si est crimē
secretū ⁊ facis tñ publicū tūc mordes eū.
Nā amoues sibi bonā famā quā hēbat.
Itē mordes iesum xp̄m faciēdo falsū iu
ramētū vl̄ blasphemādo deū qđ est gra
ue pctm̄ cōtra deū: nā ꝓ malo haberes si
morderet te canis. Sic de⁹ hz ꝓ malo qñ
iuras ⁊c. Itē qñ ludūt ad taxillos rene
gāt deū si aliq̄s vult esse ouis xp̄i nō mor
deat deuz nec ꝓximū: ideo d̄r ad Gal. v.
Si adinuicē mordetis ⁊ comeditis vide
te ne abinuicē cōsūmamini. Itē ouis nō
ꝟberat cū vnguibus: ita q̄ vult esse ouis
nō debet recipe aliq̄d de alieno: nā alijs
aīalib⁹ dedit deus vngues recuruas: sz
hoīb⁹ lōgas ⁊ rectas: ⁊ sig̃t ꝙ hō nō dz ca
pe aliq̄d iniuste de alieno nec ꝓ vsura nec
alio quocūq̄ mō indebito ⁊ inordinato:
⁊ ratio est qz p̄r̄familias hñs filios: ⁊ fi
lias qñ comedit dat cuilibet de familia
partē suā ⁊ portionē ciboꝝ ꝟm suā volū
tatē mō si vn⁹ amouerit ꝑtē alteri eo qz
forte maiorē ꝑtē habuit q̄ ip̄e nō esset de
hoc p̄r̄familias letus eo ꝙ dareť intelli
gi ꝙ ip̄e nō bene diuisit. Itē paterfami
lias est deus qui habet domū. s. istū mū
dum ⁊ magnā familiā quia oēs quotq̄t
sumus in hoc mūdo sumus de familia
eius ⁊ dedit nobis oīa bona q̄ habem⁹
ideo p̄s. xxiij. Domini est terra ⁊ plenitu
do eius orbis terraꝝ ⁊ vniuersi qui ha
bitant in eo: ⁊ vni dedit plusq̄ alteri se
cūdū ꝙ placuit ei qz aliq̄b⁹ dedit vnum
ducatū alteri vnū comitatum alteri ma
gnos redditus sicut militib⁹ ⁊ nobilib⁹
alteri dedit magnas diuitias sicut bur
gensibus ⁊ mercatorib⁹ alteri magnas
hereditates vineas campos ortos pra
ta alteri vnam paruam domum vel cā
pum aut vineam sicut pauperibus labo
ratoribus. Ideo nullus debet capere de
parte alteri⁹ qz faceret ꝯtra volūtatē dei
q̄ dedit cuilibz ꝟz qđ placuit ei: ⁊ isto mō
erimus oues xp̄i. Ideo d̄r p̄me ad Coꝝ.
vj. Fratres nolite errare neq̄ fures neq̄
auari neq̄ rapaces regnum dei posside
būt. Itē ouis nō ꝟberat cū pedib⁹ hoc ē
ꝙ null⁹ dz cōtēnere ꝓximū. Si tu es di
ues nō cōtēnas pauperē: si sapiēs nō con
tēnas ignorantem. Itē si tu es iust⁹ non
contēnas pctōrē ⁊ sic de alijs. Et isto mō
eris ouis xp̄i Mat. xviij. Uidete ne cōtē
natis vnū ex his pusillis. dico em̄ vobis
ꝙ angeli eorum semper vident faciez pa
tris mei qui in celis est. Et de hoc dicam
vobis vnum exemplum Dauid inter ce
tera peccata fecit vnum peccatum: nam
habebat plures gentes armorum ⁊ mi
lites ⁊ voluit ꝙ numerarēť omnes ⁊ dis
plicuit deo: ⁊ sic deus misit mortalita
tē in terra Dauid sic ꝙ in tribus diebus
mortui fuerint septuaginta milia. Ideo
dicit Dauid scđi Reg. xxiiij. Dñe ego sū
qui peccaui et ego inique egi. Et ita eri
tis oues christi ⁊ illi q̄ non fecerit sic: nō.
Et ideo in die iudicij dicet dominus oī
bus Matthei. xxv. Uenite benedicti pa
tris mei possidete paratū vobis regnuz
a constitutiōe mūdi. Alijs aūt dicet. Ite
maledicti in ignē eternum qui paratus
est diabolo ⁊ angelis eius. Scđm signū
in quo cognoscūtur oues xp̄i est bñficen
tia hoc est facere ꝓximo suo bonū. Naz
ouis facit multū bonū plusq̄ papa aut
rex. Nam si vnus hō indueret cētū ꝑso
nas dicerent gentes: iste homo est mul
tum misericors: plus faciunt oues. Nā
ouis habet duas tunicas: ⁊ in vere reti
net vnam et dat nobis aliam: scilicet la
nam retenta sibi pelle et adhuc plus: qz
dat lac ad comedendum et faciendum
caseum. Et ita si nos volumus esse oues
iesu christi debemus dare duo bona ꝓ
ximo scilicet lanam ⁊ lac: per lanam intel
ligūtur bona exteriora. s. dare elemosy
nas vestire nudos: ⁊ sic de alijs: ꝑ lac in
telligūť bōa interiora q̄ sūt bona spūalia
qz si es scīēs debes docere ignorātes. Si
iustus debes corrigere benigne pctōrē.
Nā sicut lac exit de vberib⁹ ouis p̄mēdo

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Sic nos ex nostra scientia debemus instruere primos in dño dando bonũ exẽplum ⁊ honestã quersationẽ ⁊ alia bona spiritualia. Et poteris hic notare de operibus mie spiritualib⁹ ⁊ corporalibus ⁊ sic erimus oues xp̃i. Et ita dicam vobis exemplũ de beato martino: nã ipse sepe predicabat de operibus mie ⁊ gẽtes nõ credebãt ei. Accidit aũt quadã die dum iret predicando de villa in villã inuenit vnã oẽ tonsam ⁊ sine lana ⁊ ipse respiciebat eã attente: dixerũtq; socij sui: cur respicitis eam: ⁊ ipe respõdit. Ego video q̃ ista ouis fecit preceptũ euangelicũ qõ scriptũ est apud Lucã. Qui habet duas tunicas det vnã nõ habẽti: nã ista ouis expoliauit se vna tunica ⁊ dedit gẽtib⁹. Sz q̃ vult esse ouis xp̃i succurrat primo suo dando vel cõmodando. Nã aliquotiens prevalet accõmodare q̃ dare: vide supra. a. Unde Dauid p̃s. cxj. Jocundus homo q̃ miserẽ ⁊ cõmodat disponit sermones suos in iudicio q⁹ in eternũ non cõmouebit. et hoc quãdo est sine vsura. ¶ Tertiũ signum in quo cognoscuntur oues xp̃i est patiẽtia. Nam alique bestie sunt impatiẽtes sicut canis: nam si accipias canẽ per pedẽ vel caudã vel aurem statim mordet: sed ouis nõ habet istam conditionẽ. Nã si das ei cũ baculo nihil dicet imo recedet ad aliã partem ad cõedendũ: sed nõ est sic in aliquib⁹ q̃m si dicatur aut fiat eis aliq̃d quod non placet ei ꝫ mediate mordent dicendo iniurias aut vindicãdo se verberant si possunt: et tales impatiẽtes nõ sunt oues iesu christi. Sed persone patiẽtes que nolũt vindictam de suis inimicis imo bono corde parent nec faciũt mẽtionẽ de iniurijs sibi illatis nec volũt reddere malũ p̃ malo: et in tribulationib⁹ suis habẽt bonaz patientiã nõ murmurando cõtra deum: sed laudãtes eum tales sunt oues iesu christi. Et de talib⁹ dicit Luce. xxj. In patientia vestro possidebitis alas vestras: q⁹ tale sequunt pastorẽ scz iesum christũ qui habuit mgnã patiẽtiã sustinẽdo opprobria ⁊ persecutionẽ ⁊ flagella deniq; mortẽ. Esa. liij. Sicut ouis ad occisionẽ ducẽt ⁊ quasi agnus coã tondẽte se obmutescet ⁊ nõ aperiet os suũ. Et iõ si vis lum⁹ esse oues christi ⁊ habere signũ celeste necessaria est patiẽtia iuxta dictum apostoli ad hebre. x. Patiẽtia em̃ vobis necessaria est vt voluntatẽ dei facientes reportemissionẽ reportetis. ¶ Quartũ signum in quo cognoscunt oues christi est obediẽtia. Nã videtis qualiter ouis est obediẽs qm̃ si pastor proijcit lapidẽ contra oũ immediate ipsa obedit: vel si minatur aut videat baculũ ita q⁹ vn⁹ puer faciliter regit multas oues. Non est sic de capris q̃ nõ faciũt nisi saltare hinc inde; ita q⁹ cuilibet capre oportet vnũ pastorem habere. Ita moraliter qui volũt esse oues xp̃i debẽt esse obedientes sibi q̃ ait Johã. x. Ego sum pastor bonus ⁊ cognosco oues meas ⁊ cognoscũt me mee: scz illi q̃ tenẽt precepta dei ⁊ sequunt exẽplu iesu xp̃i tales possunt dici oues xp̃i de quib⁹ ipse ait Johã. x. Oues mee vocem meã audiũt ⁊ sequunt me ⁊ ego vitam eternã do eis. Sed nũc videamus sunt obediẽtes deo ⁊ sic cognoscem⁹ per signũ qui sunt oues christi aut q̃ sunt ea pte deus vult q⁹ vadamus per iter rectũ scz confidentiã diuinalẽ: et si habeam⁹ q̃ aliquã necessitatẽ q⁹ recurramus ad eũ: et ideo illi qui vadũt ad diuinos ⁊ sortilegos non sunt oues sed capre. Jtez vult deus q⁹ vadamus per iter rectũ s. diuinalem reuerentiã ad diẽ dñicã ⁊ festa audiendo missam ⁊ cessando a negotijs secularibus sed contrariũ fit: et sic de aliis p̃ceptis dicitur q⁹ illi qui obseruãt ea portant signũ q⁹ sunt oues xp̃i: ⁊ in die iudicij collocabunt in dextra parte. Matth. xxv. Cũ venerit filius hois in maiestate sue ⁊ oẽs sancti eius cũ eo tũc sedebit in sede maiestatis sue ⁊ congregabunt añ eũ oẽs gẽtes ⁊ separabit eos abinuicẽ sicut pastor segregat oues ab hedis. Et statuet quidẽ oues a dextris suis ⁊ illis dicet. Uenite benedicti patris mei. Sed illi qui nolũt seruare p̃cepta sed sunt inobedientes signum dant q⁹ sunt capre: et ideo in die iudicij erunt cũ capris: et hedis in sinistra et eis dicet iesus. Jte maledicti in ignem eternũ: ⁊ ibunt cũ demonibus in infernũ in ꝑpetũ q⁹ nolluerũt

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

se regere ꝑm voluntatē pastoris iesu xp̄i ideo peribūt sicut ouis q̄ nō sequit̄ gregem z cōsortū aliarum sed vadit hinc z inde z venit aliq̄n lupus z rapit eam: qz nō sequit̄ alias. Sic illi qui nolūt sequi viam mandatoꝝ dei sed discurrūt hinc et inde per diuersa peccata rapiuntur a diabolo: quia nolunt sequi oues christi nec credere ei: ideo de quolibet tali potest dici illud Psalm. cxviij. Errauī sicut ouis q̄ perit. Et talib⁹ pōt dicere xp̄s iesus bon⁹ pastor illud qđ dicebat iudeis qui nolebant credere ea que dicebat eis. Uos nō estis ex ouib⁹ meis. Jo. x. Rogemus dñm vt ipse qui est pastor eternus per suā miam introducat nos in suū ouile. s. regnum celeste. Amen.

¶ De tribus panib⁹ quibus indigemus vt accomodet eos nobis christus.

Distinctio. cxxx.

PAnes tres in quib⁹ stat tota puisio nature humane comodauit nobis xp̄s amicus noster.

Quoꝝ primus est remissio peccatorum.

Scōs est prouisio temporalium.

Tertius est possessio gaudioꝝ celestiū.

¶ Primus ergo panis quo indigem⁹ vt accōmodet nobis xp̄s est remissio pctōꝝ mortaliū: qz pctā nō facūt perdere amorem dei: etiā oia pctā venialia simul non ducerent ad infernū: cuius tñ oportet q̄ purgēt̄ in purgatorio: vt est comedere vel bibere vltra necessitatē: z hoc nō frāgendo iemniū: vel satis loqui aut ridere vel nimis dormire. Quantū ꝯo ad pctā criminalia siue mortalia dz quilibet nostrū diligenter petere quotidie a deo q̄ ipse parcat nobis. Sed quare vocat̄ panis? Dico q̄ panis naturalis est cib⁹ vitę: alia aūt cibaria sunt companage. Ad idem vita aie nr̄e stat in remissiōe pctōꝝ q̄ aia cuius stat in pctō mortali est mortua: sed in remissione pctōꝝ recuperat gratiā dei quā amiserat p pctm̄ mortale. Uñ Eze. xvij. Factus est sermo dñi ad me dicens. Fili mi panē tuū in turbatione comede: sed z aquā tuā in festinatione z merore bibe. Nota q̄ dicit cōturbatiōe. Bone gentes iste panis est remissio peccatoꝝ qui debet comedi in conturbatione z dolore: z aqua debet bibi festināter et cū lachrymis z sic cū dolore: vñ in oibus operibus penitentialib⁹ p que creatura pōt habere remissionem pctoꝝ primū est cōtritio cordis. s. cū dolet de peccatis z petit a deo remissionē z venit tribulatio cordis petendo veniā. Aqua bibitur cū festinātia z merore q̄n lachryme currūt z exeūt de oculis z ecce prandium cōpletū. ergo iste panis cōtritio z potus sunt lachryme: z ideo dicit Dauid ps. l. Sacrificiū deo spūs cōtribulatus cor cōtritum z humiliatū deus non despicies.

¶ Scōm opus pnie qđ dat remissionem est ozis cōfessio p qđ debet proȝcere oia pctā: sicut q̄n aliquis hȝ ylcus siue botū comȝmit vt exeat sanies siue putredo. Ad idem p os debet exire putredo pctōrum cuius cū dolore exeat in corde. Ad idem de flozanche a quo dolore exit putredo sed tñ cōmodosuz: qz p hoc sanat. Ad idem p cōfessionē cū dolore exit peccatū: sed aia remanet bene purgata z sana ac lucens sicut sol: si tñ exeat videt radit. ¶ Tertium opus pniale siue panis est afflictio corporalis: sicut est portare cilicium vel ieiunare ꝛc. Iste panis dat vitam aie cuius corpus sentiat dolorem. Sed diceret aliquis: z qđ cōmodū habz deus si ego flagello me p abstinentias? Dico q̄ nullū: sed cum aia tua exierit de isto mūdo z ibit ante deū demones accusabūt eam de pctis: dicet aia. Uerum est dñe q̄ ego cōmisi illa pctā sed taȝ feci de me iustitiā tanq̄s de latrone cum trōpeta coȝ me dicente: sitis memores ꝛc. z tunc iesus recipiet eā ad paradisum: z iste est panis vite. ¶ Quartum opus est oratio denota de mane z vespere: z in illa deus dimittit peccata. Matthei. xvij. Serue nequā omne debitum dimisi tibi qñ rogasti me. Debet esse fieri cum deuotione flexis genib⁹ si habeat facere remissionē pctōꝝ: alꝫs nō. ¶ Quintū opus est elemosyna: qz statim cū elemosyna exit de tua manu statim venit gratia dei de celo ad te: sed debet fieri cum tribulatione pe-

A

sando: iste q̄ petit elemosynā forte plus habebat de diuitijs q̄ ego: sed dimisit amore dei: vel forte perdidit: & sic habendo cōpassionē & dolorem de eo debes dare. ¶ Sextum opus est emendatio vite: vt si tenuit malā vitā q̄ dimittat illā totaliter & capiat bonā sed cū tribulatione satis tñ est sibi tribulatio dimittere vsuz iam versum in naturā: sicut est auaritia: superbia: luxuria &c. Iste est panis q̄ dat vitā aie & remissionem pctō⁹ cū ꝓposito nō peccādi. ¶ Septimū opus est restitutio ablator⁹ vt. s. q̄n homo habet aliquid male acquisitū & videt illud pensat q̄ si restituat illud status suus diminuet: satis est sibi tribulatio & labor: sed tñ est ibi remissio pctō⁹. ¶ Octauū opus est remissio iniuriarū pensando iniurias que facte fuerūt ihesu xp̄o & ipe pepercit oib⁹. Ad idē ꝓpter amorē ei⁹ nos alij debem⁹ remittere iniurias quātūcūq; magnas et est remissio pctōrū. ¶ Nonum opus est restitutio fame & est maius q̄ si furatus fuisses bona tpalia. Et ideo necessaria est restitutio dicēdo oībus personis quib⁹ dixit. Ego dixi vobis tale quid de tali psona & hoc cum malicia: & ideo rogo vos quatenus non credatis. Et rogo vos q̄ parcatis mihi quia dixi vobis malū de primo meo tali qui tñ est bon⁹ homo vel bona mulier. ¶ Decimū opus est sacr̄m cōtionis & fit cuz dolore ita scilz q̄m qui debet recipere corpus xp̄i primo debet cogitare in passione xp̄i q̄ fuit affixus & coctus in arbore crucis inter duos ignes: ad dexterā igne charitatis & mie: ad sinistrā igne tribulationis: & ñ venit dolor i corde: & sic dz recipere. s. ad Cor. xij. Quotiēscūq; em̄ māducabitis panē hunc & calicē bibetis mortē dñi annūcabitis donec veniat. Itaq; quicūq; māducauerit panē vel biberit calicem dñi indigne reus erit corporis & sanguinis dñi. Et ecce declarata est auctoritas fili hominis panē tuū in cōturbatiōe comede. ¶ Secūdus panis quem debem⁹ a deo petere est promissio bonor⁹ tpalū seu terrenalium: q: nō possumus trāsire in isto mundo sine prouisione terrenali. Et ista prouisio est vnus panis: vnde quando Adam peccauit ꝓdens voluit ipsum eijcere de paradiso dixit ei Gene. iij. In sudore vultus tui vesceris pane tuo donec reuertaris in terrā de qua sumptus es. Nota q̄ dixit vesceris pane tuo & nō dixit bibes nec vestieris et alia necessaria. Et ratio est q: panis in sacra scriptura denotat totā prouisionē corporalem: dicit em̄ vulgariter. Talis bene sat lucrari panē suū: & istū panem debem⁹ petere a deo tanq̄ ab amico. Oēs labores quos sustinem⁹ in hoc mūdo sustinem⁹ pro isto pane habendo: & melius acquirimus petendo q̄ laborando: vñ ꝓ totā septimanā laboratis & in die dñico debetis facere istū cōputū. Dñe p totā septimanā laborauit pro habēdo panem pro vita sustentanda sed sine vestro bñficio nihil ꝑdest labor: & ideo rogo vos quatenus dirigatis meū laborē dando mihi istū panem. Mat. vij. Quis est ex vobis homo quē si petierit filius suus panem nūquid lapidem porriget ei: aut si piscem petierit nūquid serpentem porriget et: aut ouum nunquid & porriget illi scorpionē. Si ergo vos cū sitis mali nostis bona dare filijs vestris: quanto magis pater vester qui in celis est dabit bona petentib⁹ se. Sed quare noīat magis ista tria. s. panē piscez & ouum q̄ aliqua alia? Dicit q̄ ideo q: tota nostra prouisio stat in tribus. s. in fructib⁹ et bonis q̄ dat terra & bonis q̄ dat aqua aut in his que dant a fatis. Et in his q̄ dat terra est nobilior panis & ideo noīat panē: vnde si messes vestre sunt debiles et petitus a deo panem statim dat. Et ideo plus habemus ꝓ laborando: & de aqua habem⁹ piscem & nō dabit serpentē. Et ideo dicit christ⁹ de aqua. Ego dabo vobis fontes aquas bonas & viuas. Ouum erit ab animalibus: & ideo per ouū significat quicquid exit ab animalibus: & ita petendo ista tria oia alia bona intelliguñ. Et ita petamus a deo digne & non cōfidamus q̄ propter nostrū laborē veniant nobis bona: q̄m ideo veniūt nobis siccitates & tempestates &c. Et ideo post laborē ser dierum debemus die dñico quiescere a laboribus & negocijs tpalibus & laborare

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

in spūalibus petendo a deo. Et ideo dicimus in pater noster Panē nostrū quotidianū da nobis hodie. Et ecce scd̄s panis.s.prouisio tēporaliū. ¶ Tertius panis est possessio gaudioꝝ celestiū: qꝛ nihil valent nobis oīa bona istius mundi nisi haberemus gaudiū celeste: qꝛ q̄ nō vadit ad celū vadit ad infernum: ⁊ ideo debemus petere sic. Dñe postq̄ ego petij a vobis remissionē pctōꝝ: item petij prouisionem bonoꝝ tpaliū: nunc peto a vobis possessionē gaudioꝝ celestiū. Uñ Lu.xiiij. Btūs qui manducat panem in regno dei. Et quis est panis regni dei? Dico ꝙ gaudiū qd̄ habent beati de presentia iesu xp̄i: ⁊ iste panis dat cōplementum ⁊ sacietatē. Et de isto dicit Luce.xj. Quis vestrū habebit amicū ⁊ ibit ad illum media nocte ⁊ dicet illi. Amice accomoda mihi tre panes qm̄ amicus meus venit de via ad me ⁊ nō habeo quid ponam ante illū. Et ille de intus respōdēs dicat. Noli mihi molestus esse: iā ostiū clausum est ⁊ pueri mei sunt mecū in cubili ⁊ non possum surgere ⁊ dare tibi. Et ille si pseuerauerit pulsans dico vobis ⁊ si nō dabit ei surgens eo ꝙ amicus eius sit propter improbitatē tñ eius surget ⁊ dabit illi quotquot habet necessarios. Iste dedit sibi nō ꝓpter amicitiā sꝫ propter importunitatez. Quare dixit iesus istā parabolā? Quia iesus est iste diues: qꝛ p̄s.xxiij. Dñi est terra ⁊ plenitudo eiꝰ orbis terrarū ⁊ vniuersi qui habitant in eo. Ipse iam iacet cū filijs ⁊ filiabꝰ suis in lecto.s.glie paradisi: qꝛ sicut in lecto quiescit homo: ita ipse quiescit in glia. Et ideo dicit ianua est clausa. Quis est iste pauper? Nos qui sumus pauperes qꝛ sine ipso nihil haberemus: qꝛ cū laboras ⁊ lucraris duodecim denarios aut amplius statim debes dicere et reddere gratias deo q̄ tibi dedit sic de blado vino ⁊ oleo ⁊c. Quare dicit media nocte: ⁊ quis est pauper q̄ venit ad te media nocte? Dico ꝙ desideriū qd̄ habemꝰ habendi necessaria. Et quid faciemus? Ibimꝰ ad iesum ⁊ petemus. Et dicit iesus: iam dormio q̄uis deus nō possit habere tedium: sed sicut amicus ꝓpter tediū cum simus mali damus bona data filijs nostris. quāto magis iesus deus dabit nobis istos panes si petamus ab eo: ⁊ ideo petamꝰ ab eo instāter. Questio est quare dicit cōmoda ⁊ nō da mihi? Notādū ꝙ dr̄ia est inter dare ⁊ cōmodare: qꝛ si do tibi nō teneris ad restitutionē: sed si cōmodo teneris mihi ad restitutionem: qñ ergo dicit cōmoda ⁊c. signū est ꝙ habemus reddere ⁊ post panis qui erit remissio pctōꝝ debet sibi reddi ꝑ bonā vitam nō.s.reddendo illūmet sed aliū.s. nō reuertendo ad pctā. Itē de ꝓmissione temporaliū debemꝰ reddere: ⁊ quid? mīam ⁊ elemosynā dando pauperibus ⁊c. De tertio.s.de possessione paradisi debemꝰ reddere laudē ⁊ honorē: vnde p̄s.lxxxiij. Beati qui habitant in domo tua dñe in secula seculoꝝ laudabūt te. Et iō qꝛ habes reddere deo: ideo dicit cōmoda ⁊c.

¶ De passione christi que est medicina contra peccatum.

Distinctio.cxxxj.

Passio xp̄i est medicina ꝯtra pctm̄ s̄m qd̄ medici faciūt tres medicinas cōtra plagas corpales.s. Pr̄ia medicina curatiua. Secūda medicina confortatiua. Tertia medicina preseruatiua.

¶ Quantuz ad primū dico ꝙ passio xp̄i fuit medicina nr̄a curatiua: qꝛ s̄m doctrinā bti Aug. nullus vnq̄ añ passionē xp̄i nec post fuit sanatꝰ nec curatꝰ a pctō nisi ꝑ xp̄i passionē. Et si dicat: ⁊ q̄d erat āteq̄ xp̄s pateret: antiq̄tꝰ nōdū erat passio xp̄i quō ḡ erit medicia curatiua illoꝝ pctōꝝ ātiquoꝝ ex q̄ nōdū erat? Rñdeo qꝛ sicut mō xp̄i passio sanat ꝑ fidē qnā habemꝰ d̄ xp̄o iā passo ⁊ mortuo et crucifixo: sic illi añ xp̄i aduētū sanabant ⁊ remittebātur eis pctā ex fide quā habebāt de xp̄o passuro ⁊ morituro ꝓ hūano gñe. Qd̄ notat Mat.xxj. Qui preibant ⁊ qui sequebant oēs clamabant. Osanna filio dauid. Dicit qui preibant: scz christi passionem vt Adā ⁊ Eua. Et ceteri patres clamabāt. Osanna filio dauid: id est saluifica nos per passionem quam debes sustinere,

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Et qui sequebātur. s. nos clamam⁹. O fili dei saluifica nos per passionē quā sustinuisti ꝓ nobis: primi dicebāt de futuro: ⁊ nos dicim⁹ de preterito: ⁊ sic tā illi q̄ erāt ante q̄ illi qui fuerunt post omnes habēt saluationē de peccatis a passione xp̄i Et de hoc habet̄ vna pulchra figūra et auctoritas. Nume. xxj. Dic figurā de serpente: dicit em̄ moyses dn̄o. O dn̄e: ⁊ ista gens ⁊ popul⁹ vester morietur sic a serpentibus? Tunc de⁹ precepit moysi fac serpētem eneū: ⁊ pone eū pro signo. Qui percussus aspexerit eū viuet: fecit ergo moyses serpentē eneū ⁊ posuit pro signo. Quē cū percussi aspicerēt sanabātur. Ecce ergo medicina ad sanandū oēs a serpentibus lesos qui respiciebant genib⁹ flexis. Et iā iudei adorabāt crucē. Erat em̄ serpens ille in pallo in cacumine ad moduz crucis. Sic introit⁹ peccati in hoc mūdo fuit per serpentem qui locut⁹ est eue matri nostre. Et morsus illoꝝ serpētū signabant morsus vel tentationes demonuz: verbi gratia. Si q̄s sentiat se lesum ⁊ percussum a serpente qui dicit̄ leuiathā per superbiā pompā ⁊c. si vult sanari respiciat serpentē. s. xp̄m pēdentē in cruce quō est humiliat⁹ inter latrones ribaldos: et ita ego qui sum superb⁹ volo habere humilitatem dimittēdo vanitates pompas caudas cornua. Et sic curabimini a morsu serpentis Leuiathan: iuxta illud apostoli ad Philippē. ij. Hoc enim sentite in vobis quod est in xp̄o iesu, qui cum in forma dei esset nō rapinā arbitrat⁹ est esse se equalē deo sed semetipsum exinaniuit formā serui accipiēs in similitudinē hominum factus ⁊ habitu inuent⁹ vt homo humiliauit: seipsum fact⁹ obediens vsq̄ ad mortē: mortem aūt crucis. Item si est aliq̄s percussus a serpēte qui dicit̄ mammona per vsurā: auaritiā per fraudes ꝑ rapinā respiciat xp̄m quō est pauper totus nudus pendens in cruce: et dicat in corde suo. O miser dn̄s me⁹ iesus christ⁹ fuit ita pauper ī cruce nihil habēs ⁊ fuit tractat⁹ tanq̄ ribaldus ⁊ peius q̄ ribaldus q̄ ribald⁹ suspēditur cū veste ⁊ domin⁹ me⁹ tot⁹ nud⁹ ⁊ ego miser volo esse diues per auaritiā per vsuram per fraudes ⁊c. Unde propheta micheas. c. j. dicit plangā. s. expoliabo me ab auaritia ⁊ vlulabo. s. restituēdo vadā spoliat⁹ ⁊ nudus. Itē si est aliq̄s percussus a serpente qui dicitur asmode⁹ per luxuriā faciēdo abhominationes ⁊c. respiciat xp̄m pendentez in cruce habētē dolorē ⁊ tristitias et dicat. O miser de⁹ meus habet in cruce dolores et tristitias propter me et ego volo habere cōplacentias corporales et dare placita isti proditori corpori ⁊ carni. Non nō volo amodo fugere cōplacētias ⁊ totaliter dimittere: iō Esa. loq̄ns de dolore xp̄i dicit Esay. j. A planta pedis vsq̄ ad verticē capitis nō est in eo sanitas. Et dicatis. O dn̄e nolo habere delectationes in corpore meo q̄ vos ꝓ me tot labores sustinuistis. Ecce medicina curatiua ⁊ sanatiua peccati luxurie. Itez si quis est percussus a serpēte betphegor per peccatū gule respiciat xp̄m in cruce in qua fuit cibat⁹ ⁊ potat⁹ felle amaro et dicat. O dn̄e: vos bibistis pro me in cruce fel amarū ⁊ ego miser volo comedere et bibere ⁊ nō ieiunare ⁊c. Itē si aliq̄s est percussus a serpēte baalberite per irā rācorem ⁊ malā voluntatē respicite christū quō orauit pro crucifixorib⁹ suis dicens Luc. xxiij. Pater dimitte illis: q̄ nesciūt quid faciūt: dicetisq̄ in corde vestro. O miser: de⁹ me⁹ creator ⁊ gubernator mūdi pepercit crucifixoribus suis ⁊ orauit ꝓ ipsis: ⁊ ego proditor nolo parcere nec loqui inimicis meis. Item si quis est ꝑcussus a serpente qui d̄r astaroth per pigritiam cogitet christi diligentiam in cruce: quia dicit beat⁹ Hieronymus q̄ xp̄s existens in cruce dixit decez psalmos ad commendationem psalterij in quo sunt cl. psalmi: ⁊ versus duo milia ⁊ sexcenti ⁊ sex: respice quomodo in cruce tenuit modum illius qui vult absoluere mortuos: quoniaz primo in principio dixit alte pater noster: ⁊ omnia alia dixit basse quousq̄ in fine. Et tunc dixit alte. Et ne nos inducas in tentationem. Sic fecit christ⁹: quia clamauit hely hely lamazabathani: hoc est deus meus deus meus quare dereliquisti me? tunc incepit illum psalmum. Deus meus respice in me: et

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

alios decem: consequenter vsq; fuit ad illum versum In manus tuas dñe commendo spiritum meum: quem dixit clamando. Alia aũt dixit basse. Ecce q̃ cum tanto dolore ⁊ tristitia christus non fuit piger sed diligens in faciendo orationẽ: ideo respice xp̃m serpentem eneum. Serpens eneus hz figuram: sed non hz venenum: sic xp̃s est homo sed non hz venenũ peccati: venit enim in similitudinem carnis peccati: vt qꝛ homo sed non in corpore peccati: qꝛ nunq̃ peccauit nec semine virili conceptus fuit. Item si quis est ꝑcussus a serpente qui dr̃ belzebut ꝑ inuidiam si vis curari respice charitatez xp̃i in cruce pendentis pro amore tuo: latus eius apertum contra inuidos qui nõ habent amorem nec charitatem erga ꝓximum suum in corde suo. Et ideo dicatz. O miser dñs Jesus xp̃s aperuit cor ⁊ latus suum ad ostendendum amorem. Et ego ꝓditor nolo bonũ proximo meo: immo displicet mihi de bono suo: ideo dicit ipse xp̃s Jo.xv. Hoc est p̃ceptum meũ vt diligatis inuicem: isto modo passio christi est medicina curatiua ⁊ sanatiua peccatoꝝ mortalium. Et est ad hoc auctoritas Jo.iij. Et sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto ita exaltari oportet filium hoĩs: vt omnis qui credit in ip̃o nõ pereat sed habeat vitam eternam: non pereat ꝑ peccata. Ecce quõ passio xp̃i est medicina curatiua: ideo dr̃.j. Pe.iij. Xp̃s semel pro peccatis nostris mortuus est supple curandis: iustus pro iniustis vt nos offerret deo mortificatos quidẽ carne viuificatos aũt spũ. Quantum ad secundum dico q̃ sicut passio xp̃i est medicina confortatiua ad confortandum: sic passio xp̃i non solum infirmis id est peccatoribus est medicina sanatiua: sz etiaz sanis.i. iustis personis est medicina vt sint fortes in tentationibus: infirmitatibus ⁊ inclinationibus carnis. O bone gẽtes vultis vnã pulchrã figuram de hoc Exo.xv. Dic hystoriam de aquis maris. Cũq; ppl's nõ posset bibere orauit Moyses dicens. O dñe ⁊ sic morietur ppl's vester siti: ⁊ deus ostendit Moysi lignũ dicens. Moyses accipe illud lignũ ⁊ mitte in aquas: ⁊ statim ligno in aquis posito dulcorate sunt aque: hec figura ostendit q̃ lignũ crucis xp̃i dulcorat aquas amaras tribulationum: miserationum ⁊ tentationum huius mundi: ponatis ergo lignũ crucis in memoria dicẽtes: dñe vos in cruce sustinuistis ⁊ ꝑtulistis ꝓ nobis tot dolores: tot tristitias: tot amaritudines: ideo dicũt dulciter sustineo tribulationes ⁊ dolores ⁊c. Grego. Si passionez dñi in memoriã reuocemus nihil tã durꝝ ⁊ amaruz est qđ non equo animo tolleremus. vnde sicut passio christi est medicina sanatiua: ita est confortatiua septem virtutum: quarum tres sunt theologice ⁊ quattuor cardinales. Primo est ꝯfortatiua fidei: si vis cogitare quõ in xp̃i passione sol ⁊ luna ⁊ stelle obscurate sunt quasi induentes se de nigro propter mortem christi sui creatoris: terra tremuit: petre scisse sunt: ⁊ monumenta aperta sunt. Ecce quo cognouerunt xp̃m in passiõe deuz ⁊ hoĩem: ⁊ sic confortatur fides in corde ex hoc q̃ creature ĩsensibiles cognoscũt ⁊ confitent̃ xp̃m in passione verũ deum ⁊ verꝝ hoĩem. Isto modo centurio videns omnia ista: ⁊ in celo ⁊ in terra confirmatus est in fide q̃ p̃mo fuerat infidelis: vñ viso terremotu ⁊ his q̃ fiebãt dixit Mat. xv. Uere filius dei erat iste. Secundo cõfortatur spes ex passione xp̃i. vnde si tanta passus est ꝓ nobis ad saluanduz nos possumus sperare si volum⁹ facere pniaz q̃ remittet nobis pctã ⁊ dabit gl'iaz: ideo Apl's ad Ro.viij. Qui etiã ꝓprio filio suo non pepcit.s. mortẽ: ecce spes qꝛ ꝓ nobis oĩbus tradidit illũ quõ non etiã cuz illo omnia nobis donauit: qꝛ si volumus facere pniam ex virtute passionis xp̃i sperare debemus q̃ dabit nobis omnia. ecce quõ confortatur spes. Tertio cõfortatur virtus charitatis qual'r amãdus est xp̃s q̃ tanta fecit ꝓ nobis: vñ si aliq̃s vr̃m esset liberatus ab aliquo inimico suo de dura: captione ⁊ carcere iam sentẽtiat⁹ ad mortẽ semꝑ diligeret liberatorẽ illuz. Oẽs nos capti ⁊ incarcerati eramus in carcere peccati ⁊ iudicati ad furcas inferni: ⁊ venit amicus noster Jesus xp̃s q̃ dicit Jo.xv. Uos amici mei estis: iã non di

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

cam vos seruos sed amicos: ⁊ voluit suspendi ne aliqs sibi credēs ⁊ obediēs eēt suspensus in furca inferni: vñ ꝓpter opꝰ creationis debemꝰ diligere xpm: sed sup oīa ꝓpter opus redēptionis: iō dicit beatus Bernardus. Sup oīa reddit te mihi amabilē bone Jesu calix passionis quez bibisti. i. opus nostre redēptionis. Scdo passione xpi ꝯfortant quattuor virtutes cardinales. Primo prudētia: qꝛ xps prudēter voluit redimere mūdū: vñ cū essent infiniti modi redimēdi mundū tñ istū voluit prudēter seruare modū qꝛ sicut malum venit a muliere virgine despōsata ꝑ angelū malū salutata fructu vetito saciata sic christꝰ voluit nasci de muliere virgine desponsata per angelū bonū salutata fructu bñdictio saciata: de quo Lu. j. Benedictꝰ fructꝰ vētris tui. Querūt iudei quare de muliere voluit nasci? Rñdeo qꝛ ꝑ mulierē venit malū ideo ꝑ mulierē venit bonū: ideo cātat ecclesia: hoc opꝰ nostre salutis ordo depoposcerat depoposcit. i. requirit: vt ars. i. prudentia christi artē. i. prudētiā diaboli falleret et medellā ferret inde hostis: vnde hoc est christꝰ daret medellā ꝑ signū crucis: sicut diabolus per lignū leserat: ita xps per lignum redimeret ⁊c. Scdo passio xpi confortat iustitiā: arguunt em̄ iudei sic xps est deꝰ ⁊ homo quare ergo oportuit tāta pati vt capi ligari ꝟberari coronari sentētiari suspēdi mori sufficisset ꝙ dimisisset generaliter ex quo deꝰ erat. O iudee. Et si christꝰ nō fuisset passus ista vbi fuisset iustitia eiꝰ que est eius essentia qꝛ in deo virtutes nō sunt qualitates aduēticie vt in nobis: ideo dicitur ꝙ xps voluit seruare modū vbi esset iustitia: qꝛ voluit soluere preciū superabundans: ⁊ voluit capi vt sibi credētes et obediētes soluerent a carcere inferni voluit ligari vt cathenis infernalibꝰ sibi obediētes et credētes nō essent ligati: voluit coronari vt sibi credētes ⁊ obediētes essent coronati ī celo: voluit sentētiari ad mortē ne sibi credētes et obedientes essent sentētiati ad mortē in iudicio: voluit verberari suspendi ⁊c. Ideo dauid. ps. x. Quoniā iustꝰ dñs ⁊ iustitias dilexit equitatē: vidit vultꝰ eius. Et est rñsio ad questionē iudeoꝝ quare voluit pati. Et est ratio qm̄ iustꝰ dñs ⁊ iustitias dilexit. Tertio passio xpi cōfortat temperātiā quō exēplo passionis christi persona tēperat se in delicijs cibis ornamentis in prosperitatibus nō recipiēdo nisi ad necessitatē corporis cōsiderādo. O miser: christꝰ ita humiliter fuit passus ideo volo humiliari: fuit pauper: ideo nolo ponere cor meū in diuitijs huiꝰ mūdi fuit virgo ideo volo viuere caste: comedit ⁊ bibit tēperate ideo volo esse tēperatus in ore dilexit nos ideo volo diligere proximū meū: fuit diligēs in orādo ideo volo esse diligēs in bene operādo ⁊ sic habebimus virtutē tēperātie cōfortatā passione xpi: iuxta illud. j. Petri. ij. Obsecro vos fratres tāq̄ aduenas abstinere vos a carnalibꝰ desiderijs que militāt aduersus animā cōuersationē vestrā inter gentes hñtes bonā. Nota desiderijs nō dicit necessarijs. Quarto passio xpi confortat virtutē fortitudinis qꝛ fuit fortis ⁊ cōstans in passiōe: vnde propter coronā spinarū stabat capite inclinato: ⁊ deridebat a iudeis. Quidā enim veniebāt ante faciē suā ⁊ dicebāt vah ribalde q̄ destruis templū dei: ⁊ alij dicebāt alios saluos fecit: si rex isrl̄ est descēdat nūc de cruce ⁊c. Ipse aūt de istis opprobrijs nō curauit: sed fortiter stetit vsq̄ ad mortē dans nobis exemplū stādi fortiter in bono ⁊ perseuerare vsq̄ ad mortez: iuxta illud. j. ad Corint. xv. Fratres mei dilecti stabiles estote ⁊ immobiles abundantes in opere domini semper scientes ꝙ labor noster non est inanis in dño. Ecce quō passio xpi est medicina confortatiua. Et est ad hoc auctoritas. j. Pet. ij. Peccata nr̄a ipse pertulit in corpore suo super lignū vt peccatis mortui: ecce medicina sanatiua iustitie viuamus: ecce hic medicina confortatiua. Tertio dixi ꝙ passio christi fuit medicia preseruatiua sicut faciūt medici tempore pestilentiali qui dāt aliquam medicinam preseruatiuam ab infirmitate: sic est passio christi: qꝛ tot sunt tentationes diaboli: occasiones mundi: inclinationes carnis: qd̄ oportet habere medicinā preseruatiuam contra oīa ista

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

que est passio xpi: de hoc est figura pulchra Jone. s. dic hystoziam de Jona nauigante ⁊ tempestate maris qui dixit. Mittite me in mare ⁊ cessabit mare a vobis: sequitur infra. Tulerunt Jonam et miserunt in mare ⁊ stetit mare a feruore suo figura fuit passionis. vnde gen⁹ humanum ad instar nauis in principio fuit strictum: quia solum incepit a duobus: scilicet Adam ⁊ Eua. Et dicunt doctores q⁹ Eua q̄libet vice qua pariebat masculū ⁊ femnam pariebat: ⁊ masculus recipiebat sororem suam in vxorē quando erāt magni vt augmentaretur genus humanum: ⁊ sic ad instar nauis fuit in principio valde strictum: deinde dilatatum est in medio sicut nauis. O tot homines et mulieres fuerūt postea. At vbi venit plenitudo temporis generis humani misit deus filium suum ⁊c. ad Galath. quarto. Sed in fine mūdi stringetur vt pupa nauis: quia erunt pauci homines. Prouerbio. vltimo. Quasi nauis institoris: scilicet mercatoris. Et mundus est mare magnum in quo sunt tot fortune: tot tempestates: tot occasiones: tot inclinationes: quod vix potest quis transire quin periclitetur: ⁊ si vultis p̄seruari a morte peccati mittatur Jonas in mare: sc⁊ p deum tam oratione ⁊ memoriam. Jonas interpretatur columba. s. christus simplicissimus in mare. s. passionis amare ⁊ dolorose qui dixit in nocte passiōis Judas quem queritis: Jesum nazarenum: dixit eis. Ego sum quasi dicens: mitte me in mare passionis ⁊ cessabit mare a vobis. ideſt abstinebitis a peccatis: cogitādo q⁹ christus tanta passus est pro peccatis: ⁊ sic homo refrenabitur a peccatis: et isto modo christi passio est medicina p̄seruatiua: ideo dixit Leo papa. Agnosce o christiane dignitatem tuam ⁊ diuine cōsors factus nature: noli in veterem vilitatem degenerem conuersationem redire: memento q⁹ pretiū redēptionis tue sanguis xpi est qui te redemit. Rogem⁹ vt p̄ suam sanctam passionem ⁊c.

¶ De bonitate pastoris que in quattuor ostenditur.

Distinctio.cxxxij.

Pastoris bonitas in quattuor ostēditur. Primo in emēdo p̄cioſe oues suas. Secundo in conſeruādo studiose. Tertio in pascendo copiose. Quarto in collocando gloriose.

¶ Primo ergo bonitas pastoris ostenditur in emendo p̄cioſe. Et talis pastor est xp̄s qui emit nos dando suū sanguinez ⁊ aiam. vñ Jo. x. dr de eo. Bonus pastor aiam suā dat p̄ ouibus suis. Si q̄s quereret quare tantū p̄cium. s. sanguinē: vitam ⁊ aiam dederit p̄ emendo oues. Respondeo q⁹ nō q⁊ nullū aliud p̄cium erat dignum p̄pter dignitatem aiaꝝ: q̄ñ si in statera ponderetur aia vna paruule persone mūdi: ⁊ ab alia parte poneretur totum aurum ⁊ argentum mundi ⁊ omnes lapides pretioſi: ⁊ adhuc sol ⁊ luna ⁊ oēs stelle firmamenti plus ponderaret in vna lance anima. Mat. xvj. Quid prodest homini si vniuersum mundum lucret: aie vero sue detrimentum patiat: aut quam dabit hō cōmutationē p̄ aia sua. q. d. q⁹ nulla: deo si ita digna est aia q⁹ equalēs pretiū in mundo non pōt reperiri: nō voluit dñs emere alas p̄cioſo sanguine suo. j. Petr. ij. Scientes q⁹ non corruptilibus auro ⁊ argēto redēpti estis: sz p̄cioſo sanguine agni immaculati Jesu xp̄i: ⁊ Apls ad Ephe. j. Habemus redemptionem p̄ sanguinem eius in remissionem peccatorum s̄m diuitias gratie sue que supabūdauit in nobis: nō p̄t ipse dicere. Ego sū pastor bonus. Mozal⁹ p̄ correlariū possumus dicere q⁹ si aie nostre tā p̄cioſe, sit quantū potūt facit homo q̄ñ pro modica re dat aiam suā diabolo pro vno tormento: quid⁹ vano: q̄dā etiā p̄ vno denario lucrando dāt aiam suā: q⁊ in vēdēdo ⁊ emēdo faciunt plura iuramenta: si totum mundū haberes lucrari non debes piurare. O tā pauꝝ lucratur qui animam perdit. Alij dant aiam p̄ modica vanitate sicut superbi. Aliqui p̄ modica dilectione fetida: sicut luxuriosi: gulosi dāt aiaz p̄ gustu ⁊ potu frangendo ieiunia: et sic

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

de alijs peccatis quib⁹ multi dant aīam suā diabolo nō attendētes pretiū redemptionis animarū suarū: et ponit parabola: talis quidā mercator emit lapidē pretiosum quinquaginta milia francorū et tradidit vxori vt custodiret: ipse v̄o iuit extra ad negotiandū: vxor autē posuit illum lapidē in bursa ⁊ vna dierū dum staret ante portā domus sue: venit quedaz mulier portās lactucas ad vendendum quia calor maximus vigebat: et ista vxor mercatoris emit vsq; ad duos denarios de lactucis illis ⁊ nō habens argentū in bursa vñ posset soluere tradidit lapidez illū mulieri pro duob⁹ denarijs non cogitans valorē lapidis: dū aūt venit mercator quesiuit lapidē ab vxore: illa vero narrauit quō fecerat: ille vero iratus dicit. O ribalda q̄d fecisti: ⁊ pre nimio dolore occidit eā. Mercator iste est xp̄s qui venit de celo emere aīas ⁊ dedit pretiū sanguinis sui et totā vitam suā habitans in hoc mundo dans veras ⁊ bonas doctrinas: ⁊ exhibēs corpus suum et animā et deitatē pro redēptione animarū ⁊ dedit cuilibet lapidē pretiosum. s. animā: et regressus ad celū venit diabolus et aufert animas q̄ ꝓ modico peccato et modica tētatione tradūt lapidē istū. s. aīam diabolo nō cogitantes valorē nec pretiū datum pro ea: et q̄n veniet Jesus Christus in iudicio petet lapidē a quolibet ⁊ illos qui nō custodierūt condēnabit ad mortē perpetuā. Jdeo beatus est ille q̄ custodit aīam suā. Ad hoc hortat̄ nos sacra scriptura Deut. iiij. Custodi temetipsuz. ⁊. j. ad Cor. vj. Empti enim estis pretio magno glorificate et portate deū in corpore vestro. Et Leo papa. Agnosce o christiane dignitatē tuā: memento q̄ pretiū tuū sanguis Christi est in quo iuste te condēnabit sicut misericorditer te redemit.

¶ Secūda conditio boni pastoris est in cōseruando studiose oues q̄ bonus pastor quāto charius emit oues tanto diligētius custodit: q̄ mercēnarius non curat. Et ideo dicit̄ Jo. x. Mercēnarius autē ⁊ qui nō est pastor cuius nō sunt oues proprie videt lupū venientem ⁊ dimittit oues et fugit: et lupus rapit et dispergit oues: mercēnarius aūt fugit q̄ mercēnarius est: et nō pertinet ad eū de ouibus. Ego sum pastor bon⁹ et cognosco oues meas: ⁊ cognoscunt me mee. Notate hic duo: ille qui habet oues ⁊ vult eas bene custodire debet habere duas custodias: vna est hominis. s. pastoris: alia est canū quia necesse est vt custodiant̄ per hoīes et ꝑ canes latrātes: primi custodes sunt angeli qui cū magna diligentia habent custodire aīas nostras: q̄ incōtinenti ꝙ puer nascit̄ mittit deus angelū propriū volēs ꝙ chare custodiat̄ aīa dicēs ei vade et guberna illā aīam ne per negligentiā perdatur: q̄ nisi angelus mitteretur a deo in custodiā aīe incōtinenti quādo puer exit de vētre mr̄is suffocaret̄ a diabolo: ⁊ angeli multū gaudēt de custodia aīe que est imago dei. Jdeo beat⁹ Hieronymus sup̄ illo v̄bo Mat. xviij. Angeli eorū semper vidēt ⁊c. dicit magna est dignitas aīarū vt vnaqueq; ab ortu natiuitatis sue habeat angelū deputatū ꝓ custodia sua. Et q̄diu est in corpore nunq̄ dimittitur ab angelo licet angelus ascēdat ad celū q̄n vult ⁊ descendat: tñ semꝑ habet oculū ad aīam illā nisi sit defect⁹ aīe: ⁊ quando hō dormit vel itinerat vel transit aquā: semꝑ angelus est ibi repellendo diabolū ne tangat nos. Nos aūt non possumus videre inimicos nostros demones sed angeli bene vidēt eos. Ps. xc. Angelis suis deus mādauit de te: vt custodiant te in oībus vijs tuis: cum magno gaudio accepit angelus custodiam aīe. Moraliter do vobis consiliū vt qualibet die mane ⁊ sero dicatis orationem angelo vestro ꝓprio: scz Angele q̄ meus es custos pietate superna: me tibi cōmissum serua defende guberna. Jtē pastor qui bene vult custodire oues hz canes ⁊ semper latrāt cōtra lupos ⁊ defendūt ne rapiāt eas: isti canes cū quibus deus custodit oues suas sunt predicatores qui predicāt verbū dei. Sicut enim canis latrando infert timorē lupis: sic predicatores demonib⁹ qui sunt lupi deuorantes aīas. Sed aliquotiēs licet canes sint boni oues perdūtur q̄ nolūt se trahere q̄n audiunt canē latraniē sed volūt currere

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

et discurrere hincinde: ⁊ sic tãdem venit lupus ⁊ rapit eas. Sic multi pctõres qñ audiũt predicatores latrare nolũt se retrahere a pctis sed discurrũt hincinde ꝑ vitia et venit diabolus qui accipit aĩas: verbi gr̃a: qñ aliquis predicat de vsura qđ est peccatũ mortale: dicit vsurarius si ego presto alicui pecuniã meã per aliqđ tẽpus nõ est peccatũ si accipio interesse. O homo quid dicis vel cogitas iã te tenet diabolus in ore: qꝛ qui teneret hanc opinionẽ esset heresis: vñ ille qui est dñs alicuius rei nõ tenetur dare cõputũ nec rationem alicui. Sed quilibet homo de oĩbus qui possidet tenet̃ dare rationẽ et cõputũ deo vsqꝫ ad vnũ obolũ. Ideo nullus debet dici dñs bonorũ que possidet sed deus: vñ Ps̃.xxiij. Dñi est terra ⁊ plenitudo eius orbis terraꝝ: ⁊ vniuersi qui habitãt in eo. Diuites aũt huius mũdi nõ sunt nisi dispẽsatores ministeriorum dei. Si gubernator regis vltra volũtatẽ suã faceret de bonis suis male gubernãdo: nõne rex esset iratꝰ. Itaqꝫ dñs noster vult et ordinauit ꝙ nullus pro mille frãcis recipiat vnũ solum denariũ ꝓ vsura. Deut̃.xxiij. Non fenerabis fratri tuo ad vsurã: pecuniam tuã nec fruges nec aliquam aliã rem sed alieno fratri aũt tuo absqꝫ vsura illud quo indiget cõmodabis vt benedicat tibi dñs deus tuus in omni opere tuo: ⁊ Prouerb̃.xix. Fenerat̃ dño qui miseretur pauperis et vicissitudinẽ suã reddet ei: qꝛ centũ pro decem et mille et centum recipiet a dño. ¶ Tertia cõditio boni pastoris est in pascendo copiose oues non solũ de bonis tẽporalibꝰ sed spũalibus: sic Jesus xp̃s bonꝰ pastor pascit christianos dãdo bona: nõ solum tꝑalia sed spũalia: qꝛ corpus suum ⁊ sanguinẽ pretiosum dat nobis in sacramento altaris. Sed aliqui faciũt q̃stionem dicẽtes ꝙ p̃sbyteri in sacramẽto accipiunt corpus ⁊ sanguinẽ sed laici nõ accipiunt nisi corpus tantũ. Non est verũ qꝛ ita bene est sanguis xp̃i in hostia sicut in calice et corpus in calice sicut in hostia qꝛ non est corpꝰ viuũ sine sanguine: nec ecõuerso: ⁊ qñ dat̃ vobis laicis corpus xp̃i accipitis corpus et sanguinẽ. Ezech̃. hec dicit dñs deus. Ecce ego ip̃e pascam oues meas in montibꝰ excelsis Israel in riuis et in cũctis sedibꝰ terre in pascuis vberrimis pascam eas ⁊ in mõtibus excelsis Israel erũt pascua earũ: ibi requiescent in herbis virentibꝰ ⁊ in pascuis pinguibus pascent̃ super montes Israel. Tres mõtes excelsi sunt in corpore xp̃i. Querit̃ que est altior creatura corporalis ⁊ excellẽtior quã fecit deꝰ: diceret aliquis ꝙ sol vel luna: nõ est verũ. Sed corpus xp̃i est excellẽtius ⁊ altius q̃ꝫ aliqua alia creatura corporalis. Itẽ in oĩbus creaturis spiritualibꝰ que est altior ⁊ dignior: diceret aliquis ꝙ Gabriel vel Michael: non: sed aĩa xp̃i. Itẽ diuinitas q̃ est excellentior ⁊ altior ⁊ dignior sup oẽs creaturas corporales et spũales: ideo qñ dicit. Ecce ego ipse. Vñ notandũ ibi in montibꝰ excelsis Israel ideo ista est pascua ouiũ xp̃i q̃ ducit ad vitã: nã ante institutionẽ istiꝰ cibi nullus poterat intrare paradisum: licet multi essent scti: vñ Dauid Ps̃. lxxxviij. Quis est hõ qui viuet ⁊ nõ videbit mortem: ⁊ eruet aĩam suã de manu inferi: et Ps̃.cvj. Esuriẽtes ⁊ sitientes aĩa eorũ in ipsis defecit sine cibo isto. s. sine xp̃o altaris. Sed modo habemꝰ accipere fortitudinẽ vt ascendamꝰ ad montẽ ⁊ reficiamꝰ nos qꝛ in celũ nemo ascẽdit. s. ꝓpria virtute. Sed accipimus dñm nostrũ Jesuꝫ xp̃m in cõmunione: ⁊ ibi habemꝰ virtutẽ ⁊ sic ascendimus qꝛ semꝑ manet ꝑ gr̃am quãdo recipit̃ in bono statu. Jo.vj. Amẽ amen dico vobis nisi maducaueritis carnem filij hoĩs ⁊ biberitis eiꝰ sanguinem nõ habebitis vitã in vobis. Qui manducat carnẽ meã ⁊ bibit meũ sanguinem hꝫ vitã eternam: ⁊ ego resuscitabo eũ in nouissimo die. Moraliter cauete ne q̃s excõicatus accedat ad cõionẽ nisi prius sit absolutus qꝛ hoc esset ad dãnationẽ aĩe sue. ¶ Quarta cõditio boni pastoris est qñ collocat oues gloriose et secure. Scitis ꝙ pastor de sero ponit oues in ouili ⁊ ibi eas collocat pro securitate: sic xp̃s de sero. i. in fine mundi vel vite collocabit oues suas in gloria celesti: vñ dicit Jo.x. Alias oues habeo que non sunt ex hoc ouili ⁊ illas oportet me adducere ⁊ vocẽ

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

meã audient et fiet vnũ ouile ⁊ vnus pastor: hoc verbũ accipit̃ analogice vel allegorice dicit Jesus angelis. Alias oues habeo ⁊c. scz christianitatem diceret aliquis Jesus mõstraret se esse bonum pastorem si oẽs christianos portaret in paradiso: sed vos dicitis ꝙ pauci vadũt potes hic dicere de peccatis: qꝛ superbi nõ vadunt necauari: nec luxuriosi: et sic de alijs peccatoribꝰ: ergo qualis pastor est christus qui tam paucas oues ducit ad ouile? Dicit̃ ꝙ hoc nõ est ex defectu suo sed ouium que nolũt ipsum sequi nec ei obedire. j. ad Timo. ij. Hoc bonũ et acceptũ est corã deo saluatore nostro qui oẽs homines vult saluos fieri: sed non omnes volunt ducere bonã vitam: deus em̃ non vult arctare liberum arbitrium ⁊ tamẽ vult omnes homines esse saluos. O dicet aliquis nemo est q̃n bene velit ire ad paradisum: quare ergo non accipitis iter immo accipitis iter inferni sicut superbus qui vadit ad infernum: ⁊ tamen dicit ꝙ vult ire ad paradisum: ergo oportet habere humilitatem: et sic de alijs. Ideo quilibet dimittat iter inferni: scilz dimittendo peccata mortalia que ducũt ad infernum et accipiat virtutes que ducunt ad paradisum ꝟm exemplum et doctrinam Christi. Si quis vellet ire Parisius et acciperet iter Rome stultus esset: cum ergo quilibet habeat iter in libertate sua vadat quo vult. Eccli. xv. Deꝰ ab initio constituit hominem et reliquit eũ in manu cõsilij sui. s. in libertate arbitrij sui adiecit precepta et mandata sua. Si volueris mandata conseruare conseruabũt te: apposuit tibi aquam et ignem ad qd̃ volueris porrige manum tuam: ante hominẽ vita et mors bonum et malum quod placuerit ei dabitur illi qꝛ predestinatio aut prescientia dei non impedit liberum arbitrium: sed deus scit ꝙ multi sunt stulti: qꝛ faciunt contrariũ ⁊ possent saluari et tamen damnantur: ideo bonitas pastoris vult ꝙ omnes salui fiant et per ipsum non stat ergo ⁊c.

¶ De triplici pace que nobis necessaria est ad habendum gloriam paradisi.

Distinctio. cxxxiij.

Pax triplex nobis necessaria est ad habendũ gloriã paradisi. Prima est pax interioris hominis cũ seipso. Secũda est pax exterioris hominis cum proximo. Tertia est pax superioris hoĩs cũ deo.

¶ Primo ergo ad habendũ gloriam celestẽ est necessaria pax interioris hominis cũ seipso. Sed diceret aliquis ⁊ que persona est que habeat litem cũ seipsa. Pro quo sciendũ ꝙ naturaliter lis ⁊ cõtrouersia est inter carnẽ et spiritũ: qꝛ que placẽt corpori displicẽt anime: et que placẽt aĩe displicent corpori. Nam aĩa de sua natura qꝛ est substãtia spũalis semper vellet orare et contẽplari. Sed caro que est formata de limo terre: iuxta illud Genes. ij. Formauit hoĩem deꝰ de limo terre: ideo trahit ad vitia ⁊ ad peccata inferius: aĩa aũt per suã naturã trahit ad superiora ⁊ ita est ibi guerra. Similitudo q̃n homo est in patibulo habet chordã trahentẽ superius: ⁊ lapis quẽ habet in pedibꝰ trahit ad terrã a zona inferius: ⁊ ibi est magna guerra. Talis est guerra aĩe ⁊ corporis. Nam aĩa est substantia spũalis ⁊ trahit ad altũ naturaliter. Caro vero q̃ est terra ⁊ substãtia corporalis trahit inferius audiatis q̃d sup̃ hoc dicat apl̃s ad Gal. iiij. Caro cõcupiscit aduersus spm̃: spũs aduersus carnẽ: hec em̃ sibij inuicẽ aduersant̃: et Sap̃. ix. Corpus qd̃ corrũpit̃ aggrauat aĩam et deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitãtem. Quia nõ potest dicere homo vnũ pater noster q̃n caro trahat sensum ad varia. Sed videamus quõ faciemus pacẽ inter animã et carnẽ vt inter se adinuicẽ cõueniant: dico ꝙ vno de duobꝰ modis fiet vnus est vt aĩa velit se subiugare et submittere carni: ⁊ iste modus malus est. s. ꝙ anima se subiugat carni fatue. Idẽ enim esset ac si nobilis domina habẽs ancillã ribaldã ⁊ inhonestam rixantẽ cum ea se submitteret et humiliaret ancille: pax illa nõ esset bona nec honesta in domo hoĩs: dña nobilis est aĩa creata a deo. Ancilla stulta

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

est caro que fetens est vt scitis. Et ꝙ aīa nobilis domina se debeat humiliare carni vt pacē inuicē habeant nō est decens: vñ beatus Bernardus. Nō decet dñam ancillari nec ancillā dñari. Sed oportet ꝙ ancilla ribalda.s.caro sit subiecta aīe ⁊ quō hoc fiet? Dico ꝙ per penitentiā qm̄ per penitentiā ⁊ afflictionē caro subijcit aīe sicut equus rabidus ⁊ malus quādo dñs subtrahit sibi auenaz humiliat: ita debetis facere de carne: qr si caro insurgat per cōmotiones carnales castigate eā ieiunijs ⁊ alijs afflictionib⁹ corporalibus. Sicut beatus Benedict⁹ subiugabat corpus aīe ⁊c. Iste modus est apt⁹ et cōueniens vt caro aīe subijciatur: et ista est ratio placēs deo.s.si sit castigata ꝑ ieiunia ⁊ alias asperitates: ⁊ sic fit pax. Audiatis sup hoc doctrinā Augu. dicentis. Carnē vestrā domate ieiunijs ⁊ abstinētia cibi ⁊ potus quantū valitudo ipsa ꝑmittit: dicit quantū valitudo: et qr in penitētia est necessaria discretio: qr aliq̄ habēt cōplexionē tā fortē ꝙ possunt ieiunare ⁊ portare ciliciū. Alij sunt qui non pñt talia facere: ideo dicit quātum valitudo permittit. Sicut qui imponeret sup aīal suū sex quintalia ad portandū dānificaret aīal suū. Sic quilibet ꝟm cōplexionē suā debet onerare corp⁹ suū: maxime qr magnū iter est peragēdū: qr vsq̄ ad finē vite dz portare. Aliqui faciūt tantā penitentiā ꝙ occidūt corpus: ⁊ hoc est malū ⁊ de aīabus taliū est periculū: qr si vultis occidere corpus est malū: vñ Job.v. Pacē habeat tabernaculū tuū. q.d. aīa tua et corpus habeāt pacē et visitans speciē tuā.s.aīam nō peccabis. Uñ audite parabolā. Semel fuit quidā rex habens filiā pulchrā et honestā quam super oīa diligebat: rex ille ex deuotione voluit ire vltra mare ad visitandū sanctū sepulchrū et recōmēdauit filiā suā cuidā militi ꝯfidens in ipso ꝙ curā debitam haberet de filia sua donec rediret ipsam honorādo diligēter ac fideliter ei seruiēdo: ⁊ dixit ei qñ ego rediero faciā te magnū hominē. Postq̄ autē rex trāsiuit mare miles accepit amorē cum ancilla siue domicella ꝓpter quā despiciebat filiā regis et ornamēta filie dabat ancille: ⁊ filia erat quasi nuda et male ornata: ancilla sedebat ad mēsam et filia seruiebat: ancilla iacebat in lecto nobili ⁊ parato filia in terra siue matalacio dormiebat filia plorabat suā paupertatē: ancilla ꝟo iocabat et letum vultū faciebat: finaliter aūt ancilla dixit filie vis tu ꝙ miles te diligat da ei cōsensum tuū vt te habeat: ⁊ finaliter filia consensit militi: ⁊ post fuit honorata. Cū rex venit de vltra mare sciuit oīa ista. Et q̄d fecit de milite de filia et de ancilla? oms cōdēnauit morti. Rex iste est saluator noster Jesus xp̄s qui est rex regū et dñs dominantiū. Apocal. xix. Que est filia? aīa hoīs creata a deo ad imaginē suā q̄ non posset respici p̄ pulchritudie sua ab oculis corporalib⁹. Ancilla est caro ribalda rex iuit vltra mare in die ascēsionis qui ascendit videre sanctuaria: ad Gal. iiij. Custodi temetip̄m.s.animā tuā solicite: de quo amoratur vel philocapit miles: nō de aīa sed de ancilla preparādo et dādo cibaria et vestes supfluas corpori: qr vestes aīe sunt virtutes ⁊ merita que dimittit nuda et male induta. Sed oīa facitis ꝓpter repausationē corporis: et ibi anima non dormit qr dormitio aīe est cogitare in passione xp̄i: ⁊ sic breuiter om̄ia fiunt pro carne ancilla: ⁊ aīa que est filia est paup ⁊ sine cibo: qm̄ Mat. iiij. dr. Nō in solo pane viuit homo: sed ex oī verbo qd̄ ꝓcedit de ore dei. Multi nāq̄ faciunt breuē orationē ⁊ longā mēsam: ⁊ ideo aīa est macillēta virtutibus et meritis ⁊ orationib⁹: et ancilla.s.caro est pinguis ⁊ repleta et rophiana qr facit aīam consentire peccato: et ad hoc inducit eā. Et quid sequit? qñ veniet de peregrinatiōe in die iudicij particularis vel generalis militē et carnē et animā ponet in igne inferni: vnde Dauid Ps. lxxij. Zelaui super iniquos pacem pctōꝝ: vidēs qr nō est respectus morti eorū: hoc est non est respectū emere ⁊ firmamentū in plaga eorū qr in secula seculoꝝ erūt in inferno: et sic debemus habere pacē nobiscū ipsis: pacē scz interiorē nō sustinētes carnem dominari ⁊c. ¶ Scda pax est exterior quam debemus habere cū ꝓximo: primo vassalli cū

nota

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

dñis terrenis eis obediẽdo legalitatem seu fidelitatẽ seruãdo. Itẽ dñi cũ vassallis ipsos in pace ꝯseruãdo nõ accipiẽdo ab eis nisi que sunt eis debita iusto titulo. Itẽ diuites habeãt pacẽ cũ pauperibus nutriendo ⁊ eis elemosynã dando pauperes debẽt habere pacẽ cũ diuitib⁹ legaliter seruiẽdo ⁊ obsequẽdo ⁊ fideliť pro eis orãdo. Sani debẽt habere pacẽ cũ infirmis: ⁊ infirmi cũ sanis viri cũ vxoribus ⁊ vxores cũ viris et maritis honorando seinuicẽ ⁊ diligẽdo. Itẽ pr̃es debent habere pacẽ cũ filijs: ⁊ filij cum patribus ⁊ parẽtib⁹ ip̃os toto corde ⁊ opere honorando ⁊ patres debẽt habere pacẽ cum filijs ipsos docẽdo: ⁊ doceri procurando. Item debemus habere pacẽ cuꝫ inimicis nolentes vindicationem. Non est homo in hoc mũdo qui in prouincia regis ⁊ in domo ei⁹ auderet recipere vindictam de inimico suo tñ in corde suo bñ vellet. Modo sic est ꝙ mũdus iste est domus dei: vñ Baruch. iij. O isrl̃ quã magna est domus dei ⁊ ingens locus possessionis eius: oẽs persone sunt in p̃sentia dei ⁊ debetis pensare ꝙ in presentia dei sumus ⁊ in domo eius. Sed qñ eritis extra domuꝫ scilicet in inferno tunc erit tẽpus vindicandi: quia ibi erũt semper in rixa ideo mõ debemus habere pacẽ cuꝫ inimicis. Itẽ debemus habere pacẽ cuꝫ omnibus: nec accipiẽdo: nec rapiẽdo bona aliena: sed vnusquisq̃ sit cõtentus de his q̃ habet: sic enim paterfamilias qui diuisit cibum inter filios si vnus acciperet partem alterius vi: nonne paterfamilias irasceretur? vtiq̃. Sic est de deo qui dedit bona hominibus omnib⁹: vni dedit magnã domum ⁊ alteri domũculã palee vni regnuꝫ alteri modicũ agrũ et sic de alijs ⁊ quilibet debet contẽtari de his que deus dedit sibi. Et ꝓpter hoc furtum est peccatum mortale: vnde ad Ephe. iiij. Qui furabatur iam non furetur magis autem laboret operãdo manibus suis. Et ista pax cum proximo est necessaria ad salutem eternam consequẽdam: ad quam hortatur apostol⁹ ad Ephe. iiij. dicẽs. Solliciti sitis ꝑuare vnitatẽ spũs in vinculo pacis vnum corp⁹ ⁊ vnus spũs sicut vocati estis in vna spe vocationis vestre. Nota ꝙ dicit solliciti ⁊ nõ dicit dispositi qm̃ aliqui sunt dispositi ad habẽdum pacẽ cum ꝓximo: sed tñ non habent sollicitudinẽ qꝛ nõ curãt ꝓcurare et hoc non sufficit. Aliqui habent tanq̃ irã ꝙ nõ curãt facere pacẽ sunt tñ dispositi si rogenť ab aliquo magno domino ⁊ ex amore illius ꝑcũt. Sed tñ nõ sunt solliciti: qꝛ ob reuerentiam dei ⁊ ei⁹ amorẽ debẽt q̃rere pacẽ ⁊ parcere. O q̃tum bonũ perdit aĩa illi⁹ qui non curauit facere pacem amore dei: qm̃ qñ aĩa illius veniet ad aliũ mundũ incõtinenti videbit xp̃m in humilitate ⁊ ostendet ei iesus vulnera dicẽs: hec pro te sustinui. Quid tu ꝓ me fecisti: dicet. O dñe vnum magnũ opus pro vobis ⁊ ob reuerentiã vestri feci: qm̃ remisi mortez patris mei dicet xp̃s tu fecisti hoc amore talis principis: ⁊ nõ amore mei. Et iõ vade ad euꝫ vt det tibi mercedẽ sicut q̃ remitteret iniuriam ad requestã regis ꝓmittẽtis castrum: dicat ergo ille qui iniuriã passus est si ab aliquo tẽporali rogeť. Nõ remittã pro vobis: sed amore xp̃i regis paradisi ⁊ tũc habet meritũ magnũ ⁊ lucratur paradisum. Et qñ aĩa illa veniet ad iudicium dicet. Dñe amore vestri et non ad requestã alterius remisi mortẽ p̃ris mei ⁊ vos qui nostis oĩa bene scitis. Et tũc xp̃s dicet illud Mat. xxv. Euge serue bone ⁊ fidelis qꝛ sup̃ pauca fuisti fidelis supra multa te cõstituã intra in gaudiũ domini tui qui sollicit⁹ fuisti seruare pace xp̃i ob amorẽ mei. Et iõ dicit Dauid p̃s. xxxij. Quis est homo qui vult vitam diligi dies videre bonos. Subditur inquire pacẽ ⁊ persequere eã ⁊c. Non expectes ergo vt qui te offendit veniat ad te nec aliq̃s alius magnus vel paruus ad faciẽduꝫ pacẽ se interponat: sed tu inq̃re pacẽ ⁊ ꝑsequere eaꝫ honore ⁊ amore dei ideo sitis solliciti seruare vnitatez spũs in vinculo pacis. Sequiť vnum corpus et vnus spũs: oẽs enim sumus vnuꝫ corpus: ideo debemus habere vnũ spm̃ sicut in corpore hoĩs sunt multa mẽbra sic tota xp̃ianitas est vnuꝫ corpus et caput est iesus: ad Ehe. j. Ipsuꝫ dedit caput su

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

pra omnē ecclesiā: oculi sunt doctores re quire ista alibi. Et de hoc est auctoritas ad Roma.xij. Sicut in vno corpore mul ta mēbra habemus oīa aūt mēbra non eundē actū habēt: ita multi vnū corpus sumus in xp̄o. Et si manus est precisa a corpore aīa retrahitur ab illo membro. Ideo debemus oēs esse cōiuncti ⁊ vniti in vna pace. Sequit̄ sicut vocati estis in vna spē vocatiōis vestre quia in celo nō est lis neq; cōtrouersia: ⁊ ideo si volum⁹ habere pacē in celo oportet ꝙ faciamus ⁊ habeamus pacē in hoc mundo. Quia si aīa q̄ decessit sine pace vellet ītrare pa radisum nō ꝑmitteret̄: vñ ad Hebre.xij. Pacē sequimini cum oībus ⁊ sanctimo niā sine qua nemo videbit deū. ¶ Ter tio debemus habere pacē superiorez cū deo sed quō habebimus? vt obediamus p̄ceptis eius ⁊ ea seruemus. Sicut enim prima pax est ꝑ pnīaz: scd̄a per amicitiā sic ⁊ ista est ꝑ obedientiam: de hoc est au ctoritas Job.xxij. Acq̄escite deo ⁊ habe to pacem cū eo ⁊ ꝑ hoc habebitis fruct⁹ optimos: vñ tribus modis habemus pa cem cum deo. Primo corde vt simus fide les: ⁊ nō ꝓditores: quia ꝓut scitis in ba ptismo petit fidē xp̄ianam: ⁊ abrenūtiat sathane ⁊ dat se deo ⁊ ibi datur fides cor dis quod est sacramētum homagij ⁊ fi delitatis: ideo nō frangat̄ ista legalitas sz si vadatis ad sortilegos ⁊ diuinos tūc estis ꝓditores cōtra fidē quā ꝓmisistis seruare deo. Sed omnia q̄ vultis et q̄b⁹ indigetis debetis petere a deo ⁊ nō a de monibus ⁊c. Itē ore habeatis legalita tem cum deo si hētis infirmitatē vel filij vestri q̄d debetis facere? debetis ire ad deū qui sanat omnes īfirmitates. p̄s.cij. Nec debetis ire nec loq̄ cum sortilegis. Sed debetis rogare deū dicētes domi ne fiat volūtas vestra: ⁊ sic habebitis pa cem cum deo: sed ire ad sortilegos est fa cere guerrā cū deo: vnde qui vadunt ad diuinos vel sortilegos ꝓ pueris haben dis tacite cōfitentur ꝙ diabol⁹ sit crea tor. Et de talibus qui sic habēt filios d̄r Luc.xxij. Beate steriles ⁊ vētres q̄ nō ge nuerunt. Item honorare debemus deū non iurando sicut ꝑ denario periurare deū. Oq̄ parū lucratur q̄ ꝑdit aīam: pro deliberatione parētū non debeo. Quāti sunt blasphematores dei: sed quid facit deus mittit tēpestates siccitates ⁊ qñ po pulus credit habere multa bona ⁊ abū dantiā non habet qr de⁹ ꝓpter blasphe matores facit vt fructus deficiāt: iō tene modum iesu xp̄i q̄ semꝑ dicebat. Amen amen dico vobis. i. certe secure. Jō ha beamus nomē dei in honore. Itē solua mus deo redditus suos. s. diem dñicum vt ip̄m expendamus in laudē dei ⁊ peni teamus de pctis nostris. Itē debetis ser uare diez dñicū talit̄ ꝙ nō ematis: nec vē datis nec vadatis ad foruz: sz missā inte gre cū conditionib⁹ requisitis audiatis a primo vsq; ad finez: ⁊ hic est cēsus quē vult deus a nobis habere ⁊ ita habebi mus locum obtinēdi bona. s. fruct⁹ ter re meliora scz bona spūalia ⁊ optima scz ad gl̄iaz paradisi: vnde Dauid p̄s.cxxj. Fiat pax in virtute tua: ⁊ abundantia in turribus tuis: vnusq̄sq; ergo debet ha bere pacē interiorem in seipso scz in cor pore ⁊ aīa vt corpus subijciat̄ aīe ꝑ peni tentiā pacē exteriorem cū ꝓximo per bo nam amicitiā remittēdo omnē iniuriā et pacez superiorem scz spūalem cū deo per verā obedientiam eius precepta ser uando: ⁊ istis habitis deus dabit nobis suam gloriam ⁊c.

¶ De quinq; perditionib⁹ q̄ in hoc mū do reperiuntur.

Distinctio.cxxxiiij.

Erditiones quinq; reperiūtur in hoc mundo videlicet.

Prima ꝑditio est mētis ra tionalis.

Scd̄a ꝑditio est corporis materialis.

Tertia ꝑditio est tēporis naturalis.

Quarta ꝑditio est substātie mūdanalis.

Quinta ꝑditio est vite eternalis.

Prima accidit ꝑ suꝑbiā ⁊ vanitatē ⁊ libe ratur ab ea ꝑ māsuetudinē ⁊ humilita tem. Scd̄a accidit per luxuriam ⁊ carna litatem sed liberatur ab illa ꝑ castitatez et puritatez. Tertia accidit per accidiā et otiositatē: sed liberat̄ ab ea ꝑ diligen-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

tiã et operositatẽ. Quarta accidit p̃ paurtiam ꝛ cupiditatẽ sed liberatur ab illa per misericordiã ꝛ largitatẽ. Quinta accidit per inconstãtiã ꝛ infirmitatẽ sed liberatur ab ea per perseuerãtiã ꝛ stabilitatẽ. Cꝓia ergo pditio est mẽtis rõnalis que venit per supbiã qñ de⁹ in mẽte rõnali posuit cognitionẽ boni ꝛ mali ideo qñ homo supbit in mẽte pdit humilitatem ꝛ ita perdit mẽtẽ ꝛ rõnẽ cũ deberet se indicare humilẽ cum de vili materia sit creat⁹. Pro quo sciẽdũ q̃ de⁹ qñ creauit creaturas creauit aliqs mere spũales ꝛ aliquas mere corporales. Creature mere spũales sunt angeli qui sũt in nouem gradibus siue ordinibus. Primus ordo dicitur Seraphin. Secundus descendẽdo dicitur Cherubin ꝛ sic de alijs. Similiter creature corporales sunt in decem gradibus. Primus gradus est celum empireum. Scõs primũ mobile qđ scõm theologos vocaqueũ siue aq̃ q̃ sup celos sunt. Tertius firmamẽtum ꝛ cetere sphere: quart⁹ q̃ntus sext⁹ septim⁹ sũt quatuor elemẽta. Octau⁹ grad⁹ est creatur⁹ irrationabiliũ ꝛ sensibiliũ sicut sunt bruta. Non⁹ grad⁹ est creatur⁹ vivent iũ: ꝛ nõ sensibiliũ sicut sunt plante. Decimus grad⁹ est creatur⁹ habẽtiũ tm̃ esse sicut sunt lapides. Et cuz de⁹ creasset ola ista. s. mere spũalia: et mere corporalia fecit vnã creaturam. s. hoiem ꝑtilegatã ab vtraq; natura: scz spũali et corporali ꝛ creauit eã quo ad substãtiam spũalẽ nõ de nobiliori hoc est de superiori ordine: nec medio nec inferiori sed adhuc de inferiori vide de hoc alibi. Quo ad corporalẽ et nõ creauit ipz de nobiliori. s. puta de celo empireo ꝛc. Sz q̃ctũ ad corporalẽ stabstãtiã hõ factus est de vltimo gradu creatur⁹ corporaliũ. s. de illis q̃ tm̃ habẽt esse. s. de limo terre: vñ & Gen. ij. Formauit igitur dñs deus hoiem de limo terre: ꝛ tõ qñ qs supbit pdit mentem cũ deberet se humiliare cõsiderãdo vilitatem materie de qua factus est. Itẽ dat exẽplum quõ pdit mentem de condẽnato ad mortẽ qui cũ debeat duci ad furcã ornat se vestib⁹ ꝛ silibus et vadit ridendo talis nõ iudicatur sapiẽs. Ita est de superbis qñ ꝺ oĉs data est sñia mortis: ad Hebr. ix. Statutũ est hoib⁹ semel mori ꝛ post hoc iudiciũ: illi aũt q̃ nõ sunt superbi nõ gaudẽt in hoc mundo: ꝛ ideo Eccl. vij. & Cor sapiẽtũ vbi tristitia est ꝛ cor: stultorum vbi letitia: et ita apparet quõ ꝑ supbiã accidit pditio mẽtis ꝛ rõnis ꝛ tõ dicebat Thobias filio suo Thobie iij. Supbiã nũq̃ in tuo sensu aut in tuo ẏbo dñari ꝓmittas: i ipa enim inuũ sũpsit ois pditio: & ois pditio qꝛ oĉ pctm̃ e sup bia: hãc supbiã ꝛ pditionẽ expulit a se dña cecilia. Pro q̃ sciẽdũ q̃ ipa erat filia nobilis ꝛ erat valde pulchra et amicabilis: ꝺ oñdit deuotionẽ quã habebat. Cũ ei crastinũ esset parẽtes ornabant ꝛ parabãt eã vestibus ꝑciosis cũ nõ posset illis resistere. Attñ vt nõ supbiret ex illis portabat intꝰ ta carnẽ vnũ grossũ cilicũ: vñ in sua legenda & cecilia cilicio mẽbra domabat, desup aũt auratis vestib⁹ tegebat. Jtez ieiunabat nõ bibebat vinũ nisi aquaticũ. Et ideo dicit eccl̃ia. Bidu anis ac tridu anis ieiunijs ozãs: cõmendabat dño qđ timebat. Jtẽ cõfortabat spm̃ p oratiõnẽ: q̃m inter mamillas portabat euãgeliuz bti Matthei et qñ erat sola legebat illud ꝛ orabat. Et tõ dicit eccl̃ia die⁹ ac noctib⁹ nõ cessabat a collo quijs diuinis et oratiõe. Et ita vincebat p̃mã pditionẽ sez mẽtis qꝛ cognoscebat se factã ꝺ limo et de hũili ac vili materia: et tõ nolebat supbire. Sed vt mel⁹ conseruaret se faciebat vt dictũ est q̃si dicendo cũ Dauid ps. xxxviij. Cum mihi molesti essent induebar cilicio humiliabã i ieiunio alaz meã et oratio mea in sinu meo conuertebat: dicit molesti essent. i. demões q̃ tentabãt eã p tẽtationes ipa tñ domauit eos per orationes et corp⁹ qđ molestabãt domauit p cilicium. Et tõ sumant exẽpluz carnales et supbi in dña cecilia. s. domãdo corpus qꝛ als nullus posset esse iustus. Et ideo dicit Paul⁹ ad Colo. iij. Mortificate mẽbra vestra que sunt super terrã fornicationem et immũditiã libidinẽ et cõcupiscentiam malã. Cscõa perditio est corporis materialis: et ista accidit per luxuriam et carnalitatem siue gulositatẽ. Ubi sciendu⁹ q̃ deus dedit nobis escas

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ad sustentationem vite nostre tamē nos corrūpimus ꝓpter superfluitatem ciborum ⁊ potuū corpora nostra: vñ ꝓ parcitatem victꝰ corporalis cōseruatur vita. Sicut patet in Adā ⁊ Matusale: et alios qui comedendo fructꝰ et bibendo aquā viuebāt diu: sed postꝙ inceperunt comedere carnes: ⁊ similia in abūdantia nō vixerunt tā diu. Et ideo dicit text⁹ Gen. vi. Erūt dies hois centum viginti annorum: ergo hodie magis abbreuiati sunt dies: vide alibi. Item per luxuriam corrumpuntur corpora maxime hodie cum non seruet̄ illa cōditio hoīm. Sed casti viuunt diu: dicit in persona castꝰ Eccl. lj. Confitebor tibi dñe rex ⁊ collaudabo te deum saluatorem meum. Confitebor nomini tuo: qm̄ adiutor ⁊ protector factus es mihi et liberasti corpus meum a pditione. Hāc perditionē per luxuriam vitauit beata cecilia: quoniam cum creuisset et fuisset magna et cum esset pulchra pater ⁊ mater dicebant sibi ꝙ talis et talis volebāt ipam pro coniuge: ipsa aūt non reuelauerat eis votum virginitatis per ipsam emissum. Et cum infestarent eam ipsa videns ꝙ matrimonium non impediebat virginitatem sicut ꝓz in virgine maria nupsit cuidam nobili. Cum autem essent in contugio nuptiaruz ⁊ tripudiarent: ipsa erat verecunda et tremens: dicebatq; in corde suo: domine fiat cor meum et corpus meū immaculatum vt non confundar. Et cum nocte esset cuz viro suo in camera dixit spōso ꝙ habebat angelum familiarem qui ipsam diligebat quapropter si ipe vellet eam tangere et polluto amore diligere angelus occideret eum. Tūc timuit vir et dixit sibi ꝙ ostenderet sibi angelum et crederet sibi: ipa vero flectēs genua orauit et deus misit sibi angelum cū duabus aureolis lilij. Et dixit valeriano viroquia acquieuistī vroꝛi tue: ideo deus tibi misit coronam virginitatis vnam: et vroꝛi tue aliam: et ideo semper habebitis ipsas in capite odoriferas et vnellis intimul virgines: et nullus videbit eas nisi sit virgo purus: ⁊ sic discessit angelus. Et ipsi vixerunt in virginitate. Et cum aliquis erat iuxta illos sentiebat odorem lilij. Et si erat virgo videbat coronas lilij super capita eoꝝ: quādo tamen non erant virgines non videbant eas. Ibi habemus mozalitatez ꝙ accedatis virgines ad matrimonium: scilicet tam virꝰ q̄ mulier. Et ideo vitamus caste siue debeamus esse sacerdotes siue religiosi vt melius conseruetur inde castitas. Et similiꝫ si debeatis vxorari. Et ideo dicebat Thobias filio suo Thobie quarto. Attende tibi fili ab omni fornicatione et preter vxorem tuam nunq̄ crimen patiaris scire. Mundus tamen est modo ita corruptus ꝙ vir qui non luxuriatur ante matrimonium non poterit inuenire vxorem. Et ideo fiebat Dauid cōquerēs de isto pctō ps. lij. Corrupti sunt ⁊ abhominabiles facti sunt in iniquitatibus suis non est qui faciat bonum non est vsq; ad vnū. ¶ Tertia pditio est ipis naturalis ⁊ ista fit ꝓ accidiaz ⁊ otiositatē: vñ ille dr amisisse tēpus qui qñ reuertitur ad domū suā: vel qñ cōpleuit vitam suam sine portando aliqd: talis dr otiosus. Et ideo qñ venimus ad domum .i. ciuitatem de qua ad Heb. vl. Non habemus hic manentem ciuitatez sed futuram inquirimus si non portam⁹ bona spiritualia quantumcunq; laborauerimus in mūdanis iudicabimus otiosi: ita erit perditum tempus nostrum. Non tamen ita faciebat Paulus quando dicebat ad Heb. x. Nos autem nō sumus subtractionis filij libidinis. Beata autem Cecilia non perdidit tempus: ꝛz laborauit in spiritualibus: vnde ipa cōsiderans illud quod est scriptum psal. cxviij. Media nocte surgebam ad confitendum tibi ꝛc. Surgebat media nocte ⁊ dicebat matutinas ⁊ orationes alias: ⁊ post i die audiebat missam deuote ⁊ post reuertebatur ad domum ⁊ faciebat parari epulas que dabantur christianis q̄ erant in carceribus: qz tunc erat persecutio xp̄ianoꝝ: et exhortabatur eos ne decederent a fide: in tantum ꝙ die vna conuertit centum infideles. Et ita faciebat ante prandium: postꝙ ipsa prandebat in paupertate cibo ꝓ: ⁊ post prandiū

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

nota

expēdebat tēpus in operibus manuum sicut cetere mulieres: ⁊ ita redimebat tēpus ⁊ quolibet die dñico cōmunicabat. Ubi habemus exemplū si rediuiam⁹ tēpus. s. diē orādo mane et sero per totam septimanā audiēdo missam die dñica et in mense confitēdo ⁊ in anno cōicādo ad minus semel scz in pascha. vide alibi de his: ⁊ ita non erimus otiosi ⁊ tenebimus consiliū sancti Pauli dicētis ad Gal. vj. Dū tempus habemus operemur bonū. ¶ Quarta perditio est substātie mūdanalis: vcz diuitiarū siue terrene substantie vel mūdane. Et ista perditio venit ꝑ auaritiā ⁊ cupiditatē. Et ratio est qꝛ auarus amat pecuniaz seu diuitias ⁊ timet perdere eas. Qđ patet per similitudinez alicuius se mutantis de vna ciuitate ad aliā qui cū deberet mutare se de oībus possessionibus fecit argentū qđ cū vellet portare secū aliqui amici sui dixerunt ei ꝙ dimitteret: qꝛ latrones erāt in itinere: ille ꝟo propter amorez diuitiarū voluit portare secū ⁊ in itinere depredatus fuit ⁊ perdidit eas. Ita est de auaris q̄ in hoc mūdo nolunt dimittere pecuniā dando ipsam ad mēsam cābij q̄ est manus pauperum. vnde Mat. xix. Da pauperibus ⁊ habebis thesaurū in celo: ⁊ ideo depredant̄ in morte ab vxore ⁊ silijs ⁊c. quib⁹ dixit xp̄s. Tu quid portas? rñdet nihil. Quid ergo fecisti de pecunia ⁊ diuitijs? Respondet depredati sunt me. Cui dixit xp̄s. Sciebas ꝙ perderes in morte. Respondet ita. Cui dixit xp̄s illud Luc. xix. Quare ergo non dedisti pecuniaz meaz ad mensam: non fecit isto modo Cecilia qꝛ ante mortē dedit oīa iuxta cōsiliū scripture dicētis Eccle. xxix. Perde pecuniā ꝓpter fratrē ⁊ amicū ⁊ nō abscōdas illā sub lapide in perditionē. Prouideamus ergo vt distribuam⁹ bona iuxta cōsiliuz Thobie quarto. Quō potueris ita esto misericors. Si multū tibi fuerit abundāter tribue. Si exiguū tibi fuerit etiā exiguum libēter impartiri stude: premium em̄ bonuz erit tibi. ¶ Quinta ꝑditio est vite eternalis siue glorie eterne: ⁊ ista accidit per impsuerentiā: vnde ille amitteret indulgentiā: esto ꝙ iret ad portā Rome si reuerteret̄ de porta ⁊ nō ingrederetur: ita nec ille meret̄ gloriā qui nō perseuerat vsq; ad mortē. vnde Eccle. x. Est q̄ perdet animā suam pre confusione et ab imprudēti persona perdet eā. Beata ꝟo Cecilia nō perdidit qꝛ perseuerauit. Uñ cū persecutor christianorū dixisset illi ꝙ negaret fidē christi ⁊ illa renuisset iratus vehemēter Almachius iussit eam ad domū suā adduci: et in sua domo flammis balnearibus cōcremari. Cūq; fuisset in calore balnei inclusa: ⁊ subter incēdia nimia lignorū pabula ministrarēt: die integro ⁊ tota nocte quasi in loco frigido illibata perstitit sanitate ⁊ non arsit. Post vero spiculator voluit amputare caput eius ⁊ non potuit in tribus ictibus ⁊ ita tribus diebus sic remansit ⁊ in tertia die mortua est ⁊ iuit ad gloriā: ⁊ ita faciam⁹ nos perseuerādo ⁊ audiamus Paulū dicentem prime ad Cor. xv. Itaq; fratres mei dilectissimi stabiles estote ⁊ īmobiles abundātes in om̄i opere dñi semper Sciētes qꝛ labor vester nō est inanis in dño. Distinctio ista potest in plurib⁹ seruire sanctarū festiuitatibus applicando vitā prout expediet ⁊ legēda donabit ⁊c.

¶ De tribus in quibus perseuerare debemus vsq; ad mortem.

Distinctio. cxxxv.

Perseuerare debemus ī trib⁹ vsq; ad mortē. Primo in operando bene ⁊ diligenter. Secundo portādo malū patienter. Tertio in orādo deū reuerenter.

¶ Primo debemus perseuerare in operando bene ⁊ diligēter qñ incipimus bonam vitā elongamus nos a pctis ⁊ operamur diligēter. Ratio. Certū est ꝙ om̄i tēpore seruitiū alicuius seruitoris ⁊ merces debēt esse ꝓportionate vt ꝟm valorē seruitij sit ⁊ merces. Et de hoc loquit̄ scriptura prime ad Cor. iij. Unusquisq; em̄ suā mercedē accipiet ꝟm suū valorē. Si ergo seruitiū ⁊ merces debēt ꝓportionari videam⁹ quā mercedē dat deus suis seruitoribus: dat gloriam paradisi. Per

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

quot annos dat: per vnū diem? nō. Sed per infinita secula. s. tādiu q̄dīu ip̄e erit deus tandiu dat gloriā q̄ nunq̄ habebit finem: ideo opz q̄ seruitium duret q̄diu eris homo. Si em̄ deus dat gloriā eternaliter oportet q̄ homo p̄ totā vitā suaz p̄seueret in bonis operibus etiā si viueret p̄ mille annos. Nec tñ est in seruitio et premio equalitas nec quantitas sed proportio qz nō dat gloriā secundū tm̄. Ad Ro. viij. Non sunt cōdigne passiōes huius tp̄is ad futurā gloriā que reuelabitur in nobis. Ideo debem⁹ p̄seuerare cōtinue in bonis operib⁹ vt habeam⁹ vitam eternā. Qui autē ante finē dimittet vitā bonā nō meret̄ mercedē eternā. Auctoritas Mat. xxiiij. Qm̄ abūdabit iniq̄tas ⁊ refrigescet multoꝝ charitas. Qui aūt p̄seuerauerit vsq̄ in finē hic saluus erit. Ideo qñ iniquitas abūdat aliqui dimittunt bonā vitam. Aliqui em̄ habent amorē ⁊ ardorē dei in corde ⁊ in oib⁹ necessitatibus recurrūt ad deū oīpotentē: sed refrigerant̄ qñ abūdat iniq̄tas multorū recurrētiū ad sortilegos ⁊ diuinos. Sicut si famuli regis dimitterent regē ⁊ irēt ad inimicos eius: sic est de illis qui vadunt ad sortilegos. Et ista iniquitas abundat hodiernis tēporib⁹ intantū q̄ vix est villa ciuitas vel terra in qua non sint sortilegi. Item aliqui habēt charitatem qui nō iurant nec blasphemāt: sz qñ abūdat iniquitas multoꝝ qui iurant et blasphemāt refrigerat̄ charitas illorū ⁊ ita nō p̄seuerāt. Et nō est parua iniquitas p̄sequi dñm suū cū ense: lingua hominis est ensis et facta est ad modū ensis scindētis a duob⁹ partibus: qz qñ iurant ⁊ blasphemāt tunc scindūt deū. Itē alique p̄sone habent tanq̄ charitatē in corde suo q̄ quādo laborauerunt p̄ totā hebdomadā in die dñico cessant ab om̄i opere ⁊ vadunt ad missam ieiunāt ⁊ faciunt orōnes suas humiliter ⁊ deuote et audiūt integraliter missam sed refrigerantur: qm̄ quādo vident aliū facere aliqua opera dicunt intra se. O talis bibit ante missam quare nō faciā ego ita bene? ⁊ sic de alijs. Et ita qz iniquitas abūdat facit refrigerare charitatem alioꝝ.

Ad idem de mulieribus facientib⁹ vanitates qñ vna videt alias portātes ornamenta sup̄flua nō vult ea dimittere: ⁊ ita pōt dici de oībus pctis. Ideo qñ abūdabit iniquitas refrigescet charitas multorū: sed qui p̄seuerauerit vsq̄ in finem hic saluus erit: p̄seuerauerit. s. in bonis operibus. Questio est si vir vel mulier seruierit deo p̄ multū tp̄s in bonis operibus: si ante finē per annū per mensem vel septimanā vel diem dimiserit bonā vitā nūquid habebit mercedē de tēpore quo seruiuit: sicut qui seruit alicui dño per certū tp̄s habet mercedē ab ipso s̄m tp̄s quo seruiuit qñ recedit: poterit ne dicere dñs: nō soluā tibi nisi seruias mihi per totā vitā tuā: dicet ille seruitor: nō faciam. Sed nō est sic de nobis: qz si homo per totū tp̄s vite sue fecerit bona ⁊ in fine ante mortē dimittat bonā vitā ita q̄ moriat̄ impenitēs cōdemnabit̄ in infernum: ⁊ de bonis operib⁹ que fecit nullā habebit mercedē. Et ponit̄ sīlitudo talis. Mercator quidā semel emit magnā copiā lapidū preciosoꝝ ⁊ aliorū iocaliū ad valorē centū miliū frācoꝝ ⁊ de oībus fecit vnū fardellū ⁊ tradidit cuidā portitori pauperi vt portaret ad domū mercatoris: habuit somnū ⁊ posuit se ad dormiendū ⁊ dimisit fardellū. Ipso aūt dormiente veniūt latrones ⁊ furātur fardellum. Ipse aūt excitatus a somno nō inuenit fardellū ⁊ vadit ad domū mercatoris et petit salariū. Cui dñs dixit. Ubi habes fardellū meū? Qui rñdit. Perdidi: sed soluas mihi. Tunc dñs iratus dixit. O ribalde tu destruxisti me: ⁊ nō soluit ei laborē: immo posuit eū in carcere. Si iste portasset fardellū vsq̄ ad domū mercatoris habuisset mercedē. Iste mercator est dñs noster iesus xp̄s. Unde Hester. xiij. Tu fecisti celum ⁊ terrā mare et oīa que in eis sunt: dñs vniuersoruz tu es. Quādo aliquis facit opera bona illa sunt fardella que fiunt de bonis et preciosis lapidib⁹. s. virtutib⁹: ⁊ ille qui portat fardellum suū vsq̄ ad ianuā mortis inclusiue habebit mercedē a dño: sed qñ nō portat: hoc est nō p̄seuerat vsq̄ ad ianuam mortis inclusiue: lz portauerit p̄

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

magnū tps quādo petit mercedem pro tpe illo quo seruiuit vel portauerit dicet illi dñs ieſus. O traditor vbi habes the saurū? Dicet illi q̄ pdidit: ⁊ sic ponet eū in carcere inferni. Unde de illis qui pseuerant portādo fardellū vsqꝫ ad mortē dicit ipe xps Mat. xij. Uenite ad me oēs qui laboratis ⁊ onerati estis ⁊ ego reficiam vos: tollite iugū meū sup vos ⁊ discite a me q̄ mitis ego sum ⁊ hūilis corde: iugū eīm meū suaue est et onus meū leue. Quō portabimus? discite: q̄ mitis sum ⁊ hūilis corde sc̄z cū hūilitate ⁊ patientia. Et talibus pseuerātibꝰ dicit xps Mat. xxv. Euge serue bone ⁊ fidelis: q̄ sup pauca fuisti fidelis supra multa te constituam intra in gaudiū domini tui.

¶ Scōo debemus pseuerare in portādo malū patienter: ratio est ex eo q̄ in hac vita pūri nemo pōt transire sine tribulationibus: infirmitatibꝰ: paupertatibus: ⁊ aduersitatibꝰ: ideo opꝫ q̄ simus fortes habendo patientiā cōtra persecutiones diaboli ⁊ inimicoꝝ: ⁊ cōtra tentationes carnis. Et de ista pseuerantia dicit scriptura ad Heb. xij. In disciplina pseuerate fratres: si eīm extra disciplinā estis cuius participes facti sunt oēs: ergo adulteri ⁊ nō filij estis. Tota vita psens est in disciplina: si aliqs dicat. Si mihi detur pna suffero patiēter: sed istas tribulationes. ſ. tempestates: guerras: ⁊ sic de aliꝫ nō possum sufferre patiēter. Cōclusio est in theologia q̄ oēs istas tribulatiōes dat deus: quia oia mala pene dat deus: ideo si homo portat patienter penitentiā datā a sacerdote quāto magis debet tribulationes quas deus dat patienter portare. Ideo in disciplina perseuerate: quia si estis extra disciplinā non estis filij dei sz adulteri: q̄ filij dei. ſ. sancti fuerūt oēs in penitentia: q̄ ois penitentia vocatur disciplina. Et nota ibi duodecim fructus pnie quos inuenies alibi: vnde Matth. iij. ⁊. iiij. Penitentiā agite appropinquabit eīm regnū celoꝝ.

¶ Tertio debemus perseuerare orando deum reuerenter: qm̄ oia bona que habemus temporalia corporalia ⁊ spūalia oia veniūt de celo. Jac. j. Oīe datū optimum ⁊ omne donū perfectū de sursum est dēscendens a patre luminū: luminū id est angelorū. Que dīa est inter datū optimū ⁊ donū perfectū. Datū optimū est duplex tpale ⁊ corporale. Donū perfectum est donū spūale ⁊ est sicut aurū: q̄ sicut aurū bonū non cognoscit in colore nec in sono: sz in pōdere vel in igne. Sic cognoscit homo perfectus nō in colore nec in sono: qm̄ nō cognoscit in suis sermonibus sine clamoribꝰ: sed in pondere ⁊ igne. ſ. in tribulationibꝰ qm̄ habet patiētiam in illis: vñ Jac. j. Patientia opus pfectū habet. Item ibidē. Oīe gaudiū extimate fratres cum in tentationes varias incideritis. Si de monte exit fons vnus et de subtus habebis viridarium: quō fiet q̄ aqua veniet ad viridariū: facietis alueū vel accipietis canalē et per illā vel illū descēdet aqua fontis ad viridariū. Fons sapiētie diuine est in paradiso: vnde Sap. j. Fons sapientie verbum dei in excelsis. Sed quō poterimꝰ habere aquā istā? Dico q̄ mediante oratione que est canalis per quā gratia dei descēdit ad nos de celo dicēdo Pater noſter. Aue maria ⁊ sic de aliꝫ. Pes canalis est in terra. ſ. in ore oratis: sed summitas tanget celū qm̄ deuote ⁊ attēte fit oratio pseuerādo. Ut aūt habeamꝰ gratiā in hoc mūdo ⁊ gloriā in alio cōuenit honorare deū reuerenter: ⁊ nō vestiēdo vel calciando de mane sicut faciunt multi. Pone modū flexis genibꝰ manibꝰ mentis ⁊ elevatis: ⁊ ita reuerēter debet fieri oratio si velim̄ impetrare gratiā ⁊ gloriā apud deū. Unde Aug. In psalmis et hymnis cū oratis deū hoc verſet in corde qđ proferꝝ in ore. Et apls. ſ. ad Cor. Si orem lingua supple tm̄: mēs mea sine fructu est. Quid ergo? orabo spū orabo ⁊ mente: psallā spū psallam ⁊ mente. Et ideo q̄ nō oramus deū nisi ore sz habemus cor ad mūdana nō expandimur a deo nec impetramꝰ ea que petimus: vnde Dauid. Bñdictus deus qui nō amouit orationem meā ⁊ miam suam a me. Ubi Augustī. in glosa dicit: ergo xp̄iane nunqꝫ amouebitur ab ore tuo oratio: et nunqꝫ amouebitur a te dei misericordia

Amen. Rogemus dominum vt ꝛc.

¶De perseuerantia.

Distinctio.cxxxvj.

De perseuerãtia ponuntur tres conditiones. Prima est ꝙ ex parte dei habet in nobis perdurare et esse virtualis permanentia.

Scda est ꝙ ex parte nostra habet esse in nobis spiritualis desinentia.

Tertia est ꝙ per orationes bonas ꝛ deuotas possumus obtinere a deo finalez perseuerantiam.

¶Dico prio ꝙ ex parte dei habet in nobis ꝑdurare ꝛ esse virtualis ꝑseuerãtia: qꝛ dum dimisimus pctã ꝛ agimus bonũ nõ possumus in bono ꝑmanere siue ꝑseuerare nisi gratia dei in ea nos ꝯseruet. Unde pro declaratione huiꝰ nota regulam philosophicã q̃ dicit ita. Rerũ naturalium recipientiũ peregrinã impressionem quedã retinent eã ꝑmanentẽ: q̃dã vo nõ retinent eã nisi agente pñte peregrinã formã que.s.nõ est sui natura. Da exemplũ de ꝑmanẽte agente remoto calore ignis q̃ remanet in re calida: vtputa in ferro in ligno vel alio de non ꝑmanenti: vt de aere qui nõ retinet claritatẽ solis vel ignis nisi agente permanente: ita etiã materia seruit nobis in cõclusione predicta: qm̃ gratia ꝛ virtꝰ dei est forma peregrina homini: cũ aĩa creata in ventre matris nõ creetur in gratia gratum faciente: sed post aĩa habet gratiã a deo que facit ipsam gratã deo ꝛ angelis et sanctis ꝛ cum hoc dat gaudiũ aĩe. Et ideo dicit Dauid p̃s.iiij. Signatũ est super nos lumen vultus tui dñe dedisti letitiã in corde meo. Dicit super nos: quia nõ est in nobis a natura sed sup nos.s.a deo: que gratia informat aĩam. Et ista gratia est que nõ manet agente remoto: vnde quantũcũq; quis sit in gr̃a si auertat se a deo.s.vertendo dorsum statim dimittit gratiã gratũ facientem: qm̃ gratia gratũ faciens nõ est nisi quedã illuminatio que procedit a deo. Ideo si non sumus corã deo statim dimittit ꝛ desinit qꝛ nõ informat nos sicut imago speculi. Et ideo ptz ꝙ gratia dei nos cõseruat in virtutibus ꝛ in bona vita spũali: ꝛ illam gratiã dat deus nõ causa bonoꝝ operũ que fecimus sed premiamur ex gr̃a dei. Et ideo dicit Paulus ad Ephe.ij. Gratia dei estis saluati per fidem ꝛ hoc non ex vobis dei em̃ donũ est nõ ex operibꝰ vt ne quis glorietur. Ex ista cõclusione possumus habere vnũ correlariũ morale.s.ꝙ vnusquisq; ponat se coram deo vt informet gratia: sicut imago informat speculũ: vnde nos oportet ponere coraz deo cum memoria.s. meditando opera creationis ꝛ redemptionis et meditãdo beneficia que nobis contulit. Et ita dicas de quolibet opere redemptionis.s. quomõ voluit humiliari et esse pauper vt nos essemus sibi similes. Item quomodo voluit esse abstinens ꝛ ieiunans. Unde Luce.iiij. Agebat a spiritu in deserto diebus quadraginta ꝛ tentabatur a diabolo et nihil mãducauit in diebus illis: qm̃ nõ comedit carnes nisi in cena: qm̃ nõ comedebat nisi semel in die. Itẽ quomodo fuit patiẽs dum depilaretur sibi barba ꝛ darẽtur alape ꝛ in alijs operibus redẽptionis. Si ergo meditemur in istis lucet in nobis radius claritatis gratie diuine: al's autem si meditemur in operibus mundanis ꝛ voluptatibus non est gratia dei in nobis. Et ideo dicitur Jo.xv. Manete in me ꝛ ego in vobis. Sicut palmes non potest ferre fructum a semetipso nisi manserit in vite: sic nec vos nisi in me manseritis. Ego sum vitis vera ꝛ vos palmites. Qui manet in me et ego in eum hic fert fructum multum: quia sine me nihil potestis facere. Et ista est prima conditio: scilicet ꝙ ex deo habet in nobis perdurare ꝛ esse virtualis perseuerantia. ¶Secunda conditio ꝙ ex parte nostra habet esse in nobis spũalis desinentia. Et rõ est: qꝛ naturaliter inclinamur ad mala. Nã sicut lapis naturaliter et per se descendit: ita et nos similiter inclinamur ad peccata. Et iõ dr̃ Gen̄.vij. Sẽsus ꝛ cogitatio hũani cordis in malũ ꝓna sunt ab adolescẽtia tia sua. Et ita inclinamur naturaliter.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Qd declarat p figuram ostensam Dan. cui ostēsa fuit ymago magna vsq ad celū: cuius caput erat aureū: pectus et brachia argētea: vēter ⁊ crura erea: tibie ferree: pedes mixti. s. partim ex ferro ⁊ partim ex luto. Cū aūt Daniel aspiceret illā statuaz lapis magnus ruit in monte ad pedes ymaginis ⁊ destruxit illā. vñ p caput intelligit ymaginatio q̄ attigit vsq ad celū: vñ sancta mater ecclesia loquēs de p̄dicatoribus ⁊ spūalibus psonis dicit qm̄ in hac pegrinatione solo corpore cōstitutus cogitatione ⁊ auiditate in illa eterna patria cōuersatus est. Itē alia clara auctoritas ad Philip. iij. Nostra aūt conuersatio in celis est: ptz ergo q ymaginatio alta est. Sed moralr loquēdo videndo qm̄ sicut ymago illa i capite erat aurea: ⁊ postea paulisper descēdēdo minorata est in preciositate: ita silr nos in hac vita sumus qm̄ habemus caput aureum: vnde p caput intelligit principiuz bone vite siue iuuētus in qua sumus boni ⁊ deuoti: immo religiosi dū sunt iuuenes ⁊ nouitij hñt caput aureū: qz tenent regulā. Itē sacerdotes in p̄ma septimana in qua cantauerunt missam nouam sunt deuoti. Itē etiā de laycis dum incipiunt agere pniam sunt feruētes in oratione: ⁊ illud est aureū: de quo Genes. ij. In terra eiulath. i. principium bone vite: ⁊ ita ptz quō principiū bone vite dr aur. Sed sicut ymago diminuta fuit: ita minuit hō in virtutibus qm̄ religiosus dū steterit in religione tribus vel quattuor annis statim incipit minui in deuotiōe ⁊ feruore: q̄uis agat bona opera: ideo dr argentea sicut pectus ⁊ brachia ymaginis sed tñ non est aurea: qz non fiūt cum feruore sicut prius. Et iō dixit deus talibus q̄ deserūt feruorez charitatis Apo. ij. Habeo aduersum te pauca: qz charitatē tuā primaz reliq̄sti. Memor esto itaq vnde excideris ⁊ age pniam: ⁊ prima opera fac: dicit charitatē primā. s. feruorē deuotionis: deinde dr q vēter ⁊ crura erāt erea. s. de ere de quo fiunt pelues. vnde illud est modici valoris: sz fortiter tinit: ita descēdunt hoīes in bonis operibus: qz statim in deuotione non possunt dicere horas nisi per vim: ideo modicum valet. Et sicut es tinit ita ipi non faciūt nisi tinire ⁊ garrulare: aliqñ disputando: aliqñ dicēdo truffas: ⁊ tales breuiter si faciant bonū opus faciunt p violentiā. Et cū dicat phs nullū violentū durabile: tales em̄ cū amiserint deuotionē ⁊ puritatem cōscientie nihil boni possunt facere. Attñ si faciant siue dicāt horas dicūt alta voce corde non cōcordante cuz ore: de quibus dr Mat. xv. Ppl's hic labijs me honorat: cor autē eoꝝ longe est a me ⁊c. deinde habebat ymago tibias ferreas p quas intelligit vita quā tenēt siue i qua viuūt tales qm̄ fiunt loquaces ⁊ amittunt oēm deuotionē qm̄ obstinantur in pctis ⁊ indurant sicut ferruz: qm̄ ita cito frangit ferrū: sicut tales q̄ dimissa bona vita se inclināt in pctis: quare multo melius esset vt cito redirent ad bonā vitaz. Et ita est cōiter de sacerdotib⁹ ⁊ religiosis malis. vñ sicut angeli mali fuerūt obstinati in malitia in q̄bus nō ꝓfuit passio xp̄i: cū prius haberent tantā gloriā in paradiso: ita est de religiosis malis ⁊ sacerdotib⁹ q̄ hñt tantā gr̄am quantā non habuit Jo. baptista: qz nō ꝯsecrauit sicut religiosi ⁊ sacerdotes: nec illā auctoritatē habuit Aaron q̄ nō potuit absoluere de veniali pctō: hanc tñ dignitatem hñt sacerdotes ⁊ religiosi. s. q̄ dimissa bona vita indurant sicut ferrū. Et iō dicit beat⁹ Augu. Sicut non reperi meliores q̄ qui in claustro ꝓfecerunt: ita nō inueni deteriores q̄ q̄ in eo defecerunt: deus em̄ dimittit eos in eoꝝ malitia: vñ cōiter videtur q in p̄dicatione conuertunt infideles ⁊ iudei ⁊ multi layci mali: sz pauci religiosi nec sacerdotes. Et ideo Job. xlj. dr. Mittet contra eum fulmina ⁊ ad locū alium nō ferentur: cor eius indurabitur quasi lapis ⁊ stringetur quasi malleatoris mens: mittet deus fulmina. i. p̄dicationes quas non audiunt sed iudurantur: deinde dr q ymago. habebat pedes ferreos ⁊ luteos: p lutuz intelligit mala vita ⁊ carnalis. s. luxuria quā tenent: sed ferrū est mysticū. s. cū dr talibus q corrigant se: ⁊ sunt duri sicut ferrū ⁊ irascūtur ⁊ non possunt correctionē audire: sz sunt

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

indurati in eorꝫ malitia. Et iō dicit beatus Paulꝰ ad Gala.iij. Stulti estis vt cū spū ceperitis: nūc carne cōsumamini: tā ta passi estis ꝛc. Deinde dr̄ ꝙ petra rupit ymaginē ꝛ consumpsit: per petrā intelligitur xp̄s: de quo.j.ad Corꝫ.x. Petra aūt erat xp̄s qui descendit de monte sine manibus scissus. s. de virgine Maria: ꝛ finaliter percutit statuam. i. malos q̄ dimissa bona vita euersi sunt vt dictum est: et finaliter ꝓijcit eos in inferno. Caueamus ergo ꝛ audiamus btm̄ Paulū dicentem ad Ro.xij. Nolite cōformari huic seculo sed reformamini in nouitate sensus vestri vt ꝓbe is q̄ sit voluntas dei bona et bene placēs ꝛ ꝑfecta. ¶ Tertia conditio est ꝙ per orōnes bonas ꝛ deuotas possumus obtinere a deo finalē perseuerantiam: vnde posito ꝙ inclinemur ad malum: vt dicit scd̄a conditio: tn̄ vt habeamus virtualem permanentiā a deo possumus ꝑ orationem obtinere ꝑseuerantiam: ergo si sumus in bona vita petamꝰ a deo ꝑseuerantiaꝫ: cū merita nostra nō valeant illā mereri: ꝛ si petamus instanter dabit nobis ꝓ certo: ꝛ ideo dixit ipsemet xp̄s Luc.xj. Quis aūt ex vobis a patre petit panē: nūq̄d lapidē dabit illi: aut piscē: nunq̄d ꝓ pisce serpentē dabit illi? aut si petierit ouuꝫ nunq̄d porriget sibi scorpionē: si ḡ vos cū sitis mali nostis bona dare filijs vr̄is: q̄tomagis pr̄ vester de celo dabit spm̄ bonū petentibꝰ se: vocat ꝑseuerantiā ouū ꝓpter q̄nq̄ cōditiones quas hꝫ ouū. Un̄ prima ꝯditio oui ē ꝙ est totū plenū: ita ꝑseuerātia in nobis plena est qm̄ q̄ ꝑseuerat plenꝰ est vsq̄ ad mortē: ꝛ de talibꝰ dr̄ p̄s.lxxij. Cōuertetur ppl̄s meꝰ hic: ꝛ dies pleni inueniētur in eis. Scd̄a ꝯditio oui est: qꝛ est albū ꝛ clarū: ꝓ quo denotat̄ puritas ꝑseuerantie q̄ tenet̄ a principio vsq̄ ad finem. Et tales puri pn̄t dicere illud Tho.iij. Tu scis domine qꝛ nūq̄ ꝯcupiui virꝫ ꝛ mūdam seruaui aīam meā ab oī ꝯcupiscētia. Tertia ꝯditio oui est: qꝛ est strictū in principio ꝛ post fit amplū: ita ꝑseuerātia in p̄ncipio est stricta sed dꝫ ampliari: ꝛ iō dicit beatꝰ Paulus ad Philip.j. Charitas vr̄a magis ac magis abūdet. Quarta conditio oui est qꝛ est medicinale: ita ꝑseuerantia in vita spūali est medicina ꝯtra demōes ꝛ tētationes. Quinta ꝯditio oui est: qꝛ ad calorē galline facit pullū. i. fructū: ita ꝑseuerātia facit fructū. s. glorie eterne. Et iō dicit beatus Paulꝰ ad Ro.vj. Habetis fructū vestrū in sanctificationeꝫ: per scorpionē intelligit̄ desinētia: quia sicut scorpio vngit de capite ꝛ pūgit de cauda: ita desinētia vngit in principio ꝛ pungit in fine. Et ita petamus ouū. s. ꝑseuerantiā: ostendit Dauid p̄s.xv. dicēs. Cōserua me dn̄e qm̄ speraui in te: totus p̄s loquit̄ de illa materia: ideo videas ꝛ capias quantum indigebis ꝛc.

Petere possumꝰ deo illud quod volumus octo modis. vide supra in distinctione oramꝰ octo modis. ¶ De septem petitionibus in oratiōe dominica contentis contra septem peccata mortalia.

Distinctio.cxxxvij.

Petitiones septeꝫ contra septem peccata mortalia ꝯtinētur ī oratione dn̄ica. s. pater noster: in qua petit̄ oē bonuꝫ dari q̄dcunq̄ sit illud ꝛ oē malum euitari petit̄. vnde quattuor sunt petitiones boni ꝛ tres vitationes mali. ¶ Primū bonū q̄d debemus petere est glorificatio dei: ꝛ illud petitur in prima petitione: cum dr̄. Pater noster q̄ es in celis: sanctificet̄ nomen tuū. Et illud est maius bonū quod possumus petere: vcꝫ ꝙ deus honoret̄ ꝛ glorificetur per omnes gentes. ergo meditemur in hac petitione. Si querit̄ quare incepit ꝑ pater noster: cū ipse sit dominus: rex: imꝑator ꝛ princeps: ꝛ ita potuisset dicere rex noster vel imꝑator noster aut dn̄s noster ꝛc. Ubi notandū ꝙ ille q̄ facit orōnē illā facit illā cū spe adipiscēdi illud q̄d petit: ꝛ iō qꝛ istud nomen pater est dulcius inter cetera noīa: qm̄ alia noīa terrent: sicut imꝑator: rex: vnde qui hꝫ loqui cū rege terretur: sed nō quando hꝫ loqui cum patre: ideo voluit deus ꝙ vocaremus ipsum patrem vt ꝯfiderem⁹

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ab eo habere illud qđ petimus. Et ideo dicit deus ꝑ Hieremiā Hiere. iij. Patrez vocabis me ⁊ post ingredi non cessabis. Ista aūt petitio est ꝯtra pctm̄ mortale. s. superbiā: qm̄ sicut maius bonū qđ possit esse est petere glorificationē diuinaz: ita maius pctm̄ qđ possit esse est superbia q̄ est in septēplici gradu. Primus est negligere minorē se. Scđs est negligere eq̄lē. Tertius negligere maiorē se i bono terreno: sicut pauꝑ negligēdo diuitē. Quartus negligere maiorē se in dñio. Quint⁹ negligere maiorē se in bono naturali sicut fili⁹ patrē. Sextus negligere maiorē se in dñio spūali sicut negligere p̄latos. Sed maximus gradus suꝑbie est negligere deuz: ideo dicit Dauid p̄s. lxiij. Ne obliuiscaris voces inimicoꝝ tuoꝝ suꝑbia eoꝝ q̄ te oderunt ascēdit semper. Et iō ordinauit deus in orone sua ꝙ prima petitio esset ꝯtra illud pctm̄ qđ sciebat vigere in xp̄ianitate: maxime in fine mūdi. Negligit etiā deus cū ꝑ ip̄m enormiter iurat ⁊ ipse negat. Et incepit illud pctm̄ primo in regno Francie. s. Parisi⁹ regnāte beato Ludouico q̄ vidēs illud peccatum pullulare instituit ꝙ oīs enormiter iurans de deo vel negans ip̄m signaret in labijs cū cauterio ardenti: ad signum illud contra qđ statutū maior Burgēsis ville Parisien. cōmisit cōtra quē executa est sn̄ia rege nō flexo p̄cib⁹ nec donis: sed dicebat rex se velle esse scissum labijs sicut ille erat: ⁊ ꝙ nunq̄ in regno suo illđ pctm̄ cōmitteret: ⁊ ideo seruent rectores ppl̄i ⁊ ꝓuideant vt nomen dei non blasphemet sumētes exempluz in beato Ludouico rege: al's dicit Esa. lij. ca. Dñatores ppl̄i inique agunt et iugiter nomen meuz tota die blasphematur: ꝓpter hoc sciet ppl's nomē meū in die illa quia ego ipse qui loq̄bar ecce assum. Et sil'r prouideant patressamilias vt corrigant subiectos in domo sumētes exemplū in Dauid q̄ contra statutū qđ fecerat in regno vt nomen dei non blasphamaretur in familia sua: dicit p̄s. cxij. Laudate pueri dñm: laudate nomē dñi. Sit nomen dñi benedictū: ex hoc nūc ⁊ vsq̄ in seculum.

¶ Scđa petitio est petere gl'iam celestez nobis q̄ petit cū đr: aduenīat regnū tuū: qđ est ꝯtra scđm pctm̄. s. auaritiā. sz quare đr aduenīat. i. ad nos veniat regnum tuū: ⁊ nō petit ꝙ nos vadam⁹ ad regnū: đr ꝙ añq̄ q̄s veniat ad paradisum primo venit regnū dei ad nos: vñ qñ q̄s est in obitu venit ad ip̄z xp̄s principal'r aliq̄bus nō. Apparuit em̄ beato Johāni euāgeliste: vñ (vt in eius vita legit) Cū esset beatus Johannes apl's annoꝝ nonagintanouem apparuit ei dñs Jesus cū discipulis suis. Aliq̄bus mediāte sicut ꝑ angelos portantes coronā regis quā monstrant morienti: et ita venit primo regnū ⁊ ideo dicit ecclesia. Ecce aduenit dominator domin⁹ ⁊ regnū in manu ei⁹ ⁊ potestas ⁊ imperiū. Et iō cū illud bonuz sit maius. s. petere saluationē nostrā celestē post primā: iō ponit in scđo loco. Et ideo desiderem⁹ ip̄m regnū petēdo: aduenīat regnū ⁊c. sumēdo exēplū in Joseph q̄ sepeliuit xp̄m: de quo dicit Mar. xv. ca. Joseph ab arimathia nobilis decurio qui ipse erat expectās regnū dei: ista petitio est ꝯtra scđm pctm̄ mortale. s. auaritiam: vbi sciendū ꝙ hō hz caput erectū ad celū ad denotandū ꝙ suū est regnū paradisi. Cetera aūt aīalia hn̄t caput inclinatum ad terrā ad ostendendū ꝙ nihil hn̄t in celo: sed totū qđ hn̄t est in terra: ⁊ ideo auari q̄ pouunt spem suā in terrenis declinant caput ad terrā appetēdo terrena ⁊ sic non appetūt regnū paradisi: ⁊ ideo ponit ista petitio ꝯtra scđm pctm̄. s. auaritiā: ergo appetamus regnum nostruz. Tñ multi non appetūt regnū cū timeāt ⁊ fugiant portā eius: de qua Dauid p̄s cxvij. Hec porta dñi iusti intrabūt in ea: tales qui non appetunt regnum sunt illi qui fugiunt locum epydimie. Pro quo sciendum ꝙ quinq̄ modis pōt esse pctm̄ fugere. Uno mō qñ volunt fugere ptātē dei: pñt tñ fugere quēadmodū fugit aliquis pluuiam vel fulgur: q̄uis de⁹ mittat ipsaz: qr non fugit posse dei: ita est de epydimia: quia dicitur Eze. vij. Saluabuntur qui fugerint ex eis. Secundo est peccatuz cū prelatus fugit vel sacerdos vel ceteri quibus pertinet ministrare ecclesiastica sacramenta: ⁊ videt venien-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

tem lupum.s.epydimiam ad oues suas
⁊ fugit. O quantum peccatum est istud:
tales em̄ sunt similes pastori dimittendi
oues lupo: cum videt ipsum venientem
⁊ fugit. Tales eniz non sunt pastores sz
conducti ⁊ mercennarij. vnde dicit xp̄us
Jo.x. Bonus pastor aiam suā dat ꝓ oui
bus suis.i.vitam: mercēnari⁹ aūt ⁊ qui
nō est pastor cui⁹ nō sunt oues ꝓprie vi-
det lupum venientem ⁊ dimittit oues
⁊ fugit: ⁊ lup⁹ rapit ⁊ dispergit oues: mer
cennarius aūt fugit qꝛ mercennari⁹ est ⁊
non pertinet ad eum de ouibus. Tertio
modo cum quis dimittit suos domesti-
cos quibus hz prouidere sicut qñ pater
dimittit filium vel maritus vxorē ⁊ vxor
virum ⁊ filius patrem ⁊c. Unde magnuz
peccatuz est qñ ostendit Apl's.j.ad Thi.
v. Si quis suoꝝ ⁊ maxime domesticoruz
curam non hz fidem negauit ⁊ est infide
li deterior. Quarto modo qñ fugit a vil-
la in qua pōt remediari aīe.s.per confes
sionem ⁊ contritionē ⁊ ꝓtestando ⁊ fugit
ad locum in quo non pōt habere predi-
cta: breuiter cum quis ꝓ salute corporis
fugit ⁊ ponit se in periculo anime. Quia
spūs viuificat caro non ꝓdest quicq̄ Jo.
vj. Quinto modo cū fugit quis a loco in
quo pōt haberi medicina corporaliter et
itur ad locū in quo non pōt haberi. Et si
militer cū fugitur locus in quo est cā ti-
moris dei cū vident alij infirmi: et istis
modis est peccatuz q̄uis simpl'r fugere
de se non sit pctm̄: ⁊ ista est scda petitio
de qua xp̄s ait Mat.vj. ⁊ Luc.xij. Primū
querite regnū dei ⁊ iustitiā eius ⁊ hec oīa
adijcientur vobis: dicit primū.i.primus
qꝛ prima petitio est qua petitur conuer-
satio spūalis q̄ petitur: cum dr. Fiat vo-
luntas tua: sicut in celo ⁊ in terra. Unde
illud pōt exponi dupl'r. Primo fiat volū-
tas tua in terra.i.i nobis sicut fit i celo.i.
in angelis ⁊ sanctis: dicit sicut: non ꝙ sit
omnimoda similitudo: sed q̄tū nos pos
sumus facere eius voluntatem sicut san
cti quātū possunt facere in celo. Alio mō
exponit sic. Fiat volūtas tua in nobis si
cut fit in celo materiali ⁊ ceteris creatu-
ris rōnalib⁹: ⁊ in terra.i.in creaturis irra
tionalib⁹. Nā corpora celestia faciūt vo-
luntatē dei: qꝛ nō trāsgrediunt eius p̄ce
ptū. vñ deus in principio p̄cepit celo mo
ueri: ⁊ iō illd p̄ceptū facit ⁊ faciet vsq; quo
deus ꝓhibeat: ⁊ ita faciunt eius volūta-
tez illa corpora celestia. vnde Dauid p̄s
cxlviij. Laudate eum sol ⁊ luna: laudate
eū stelle ⁊ lumē: laudate eū celi celorū et
aq̄ q̄ sup celos sunt laudēt nomē dñi. Qꝛ
ipse dixit ⁊ facta sunt ip̄e mādauit ⁊ crea
ta sunt. Statuit ea in eternū ⁊ in seculuz
seculi: p̄ceptū posuit ⁊ nō p̄teribit. Simi-
liter eius voluntas fit in terra.i.in crea-
turis irrationalib⁹. vñ de⁹ p̄cepit auib⁹
nubere in vere: ⁊ separari in autūno: istd
aues faciunt: breuiter om̄s alie creature
ei obediunt ⁊ eius pcepta obseruant. iō
petimus vt eius volūtas fiat in nobis si
cut in p̄dictis: sed nos facimus ꝯtrariuz
⁊ nō obedimus sibi. vñ ipse p̄cepit nobis
ꝙ simus humiles ⁊ nos facim⁹ ꝯtrariuz:
breuiter oīa obediunt deo nisi homo: qm̄
si xp̄s p̄ciperet monti ꝙ moueret ⁊ trāsi-
ret vltra mare statim obediret. Itē si pre
ciperet equo volenti tangere equam ꝙ
non tangeret statiz obediret: ⁊ ideo dicit
in scriptura sacra Hester.xiij. Dñe de⁹
rex omp̄s in ditione tua cuncta sunt posi
ta: ⁊ non est qui possit resistere voluntati
tue possumus dicere excipiendo nisi hō.
⁊ iō petit ꝯuersatio spūalis q̄ petitur cō-
tra pctm̄ luxurie: ⁊ rō ē: qꝛ q̄ luxuriat facit
cōuersationē carnalē nō spūalē. Et ideo
dicit Paulus.j.ad Thessalonicens.iiij.
Hec est enim voluntas dei sanctificatio
vestra vt abstineatis vos a fornicatione
vt sciat vnusquisq; vestrum suū vas pos
sidere in sanctificatione ⁊ honore. Non
in passione desiderij sicut gentes q̄ igno
rant deum. Quarta petitio est min⁹ bo-
nuz quod possumus petere.s.petitio bo
norum terrenoꝝ quibus indigemus: ⁊ ꝑ
illa possumus venire ad alia bona p̄di-
cta. Et hoc denotatur cū dr panē nostruz
quotidianum da nobis hodie. Sed dice
ret aliquis non petitur omne bonū terre
num cū multa alia bona sint q̄bus indi-
gemus q̄ nō ꝯtinent in ista petitiōe expli
cite: dr ꝙ immo qm̄ per panē intelligun-
tur oīa que pertinent ad prouisionē hu-
manā tā in cōi mō loquēdi. q̄ scriptura.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

vñ Geñ. xxxiiij. dixit dñs Ade. In sudore vultus tui vesceris pane tuo: dicit hodie qꝛ nō habem⁹ curare de crastino qꝛ forte cras moriemur. Mat. vj. Ne soliciti sitis anime vestre quid mādūcetis nec corpori vestro q̄d induamini. Et istam petitionem debem⁹ facere quotidie: ideo dicit hodie: vult em̄ de⁹ nos esse similes filio paruo qui oēm curā suā dimittit in ꝓuisione patris: ita ⁊ nos debem⁹ facere scꝫ ponere oēm curā nostrā in deo qui dabit nobis oīa quib⁹ indigemus dū tñ seruiamus ei diligēter: immo possibili⁹ est deū spoliare angelū gloria paradisi q̄ꝫ dimittere seruū suū improuisum: ⁊ ideo nō debemus esse soliciti cū ipse sit potēs ad ꝓuidendum de oībus necessarijs: vñ ipse dicit nobis Mat. vj. Nolite soliciti eē dicētes quid manducabimus aut q̄d bibemus aut quo operiemur. Scit em̄ pater vester celestis qꝛ his oīb⁹ indigetis. Itē j. Pet. v. Oēm solicitudinē vestrā in ip̄m proijciētes qm̄ ipsi cura est de vobis. Et ista est quarta petitio contra pctm̄ gule: qm̄ gulosus nō contētatur pane. s. prouisione necessaria sed supflue comedit. Et iste sunt petitiōes bonoꝝ. ¶ Quinta petitio: vñ nota ꝙ sunt tres petitiones contra maloꝝ vitationem. Prima est petere veniā de pctis cōmissis qui intelligit cū dr. Dimitte nobis debita nostra sicut et nos dimittim⁹ debitoribus nostris: dicit dimitte ⁊c. non em̄ dicit pctā sed debita. Ubi sciendū ꝑm oēs doctores theologie et canonis ꝙ pro quolibet pctō mortali obligat peccator ad penā septē annoruꝫ in purgatorio vel in hoc mūdo: ideo illā debemus deo: ideo dicimur debitores. Sed diceret aliquis cōtra: qꝛ penitentia est arbitraria sacerdoti ad indulgēdum: dr ꝙ verum est qualitas nō tñ quātitas: vñ cū cōfiteret peccatū mortale pōt dari penitētia arbitraria quo ad qualitatem sicut ieiuniū vel portare ciliciū vel alia q̄ sunt qualitates. Sed quātitas exercebitur in hoc mundo. s. per septē annos vel in purgatorio: ⁊ ita fit statim intensiue si nō duraret tantū mundus. Et ideo cum simus debitores petim⁹ ab eo vt dimittat nobis cū nō possimus soluere: vnde Mat. xviij. Simile est regnuꝫ celorū hoī regi qui voluit rationē ponere cū seruis suis ⁊ cū cepisset ponere oblat⁹ est ei vn⁹ qui debebat decē milia talēta cū autē nō haberet vñ redderet iussit euꝫ dñs suus venundari ⁊ oīa q̄ habebat ei reddi: ꝓcidēs aūt seruus ille orabat eū dicēs. Patientiā habe in me et oīa reddā tibi. Misertus autē dñs serui illius dimisit illū ⁊ debitū dimisit illi. Et infra sequit. Serue nequā om̄e debitū dimisi tibi: qm̄ rogasti me: ergo qꝛ ip̄m rogauerat dimisit ei omne debitū. Ita etiā si nos petamus nobis dimitti pctā siue debita: ip̄e dimittet nobis: si nos dimittam⁹ inimicis nostris. Nota parabolā: vñ talentū est maius pretiū pecunie q̄d in modo loquēdi est. Sicut diceret nunc quintale: magnū pretiū em̄ erat cū essent decem milia q̄ tñ remissa sunt: ꝑ decē milia siue debita intelligunt decē precepta sctā ꝓ quib⁹ precipit vendi domus. s. spūs rationalis et vxor. s. corpus ⁊ aīa que sunt in hoīe ⁊ filij. i. q̄nq̄ sensus: ⁊ ista est quinta petitio que fit cōtra pctm̄ ire: vnde dicit. Sicut et nos dimittim⁹ debitorib⁹ nostris: ille est debitor alicui nō solū ille qui debet argētuꝫ sed ille qui dꝫ iniuriā aliquā sicut est mors patris ⁊ silia: que si dimittat audacter poterim⁹ petere a deo nobis dimitti ⁊ ipse dimittet: vñ Mat. vj. Si dimiseritis hoībus pctā eoꝝ dimittet et vobis pater vester celestis debita vr̄a. ¶ Sexta petitio est q̄ fit ꝓ malis euitādis. s. de futuris in quibus possumus cadere quoꝝ petimus preseruationē seu vitationē cū dicimus. Et ne nos inducas in tentationē: ergo petamus illud qm̄ istud ostēdit nobis ipse ꝓpter malas inclinationes. s. tā demonis q̄ꝫ carnis. Sed aduertendū qm̄ ꝓpter istaꝫ petitionē nemo credat se liberari ab oīmoda tētatione. Ubi sciendū ꝙ deus tentat hoīem ad ꝓbādū sicut fecit qñ tētauit Abrahā. Vñ dicit textus Geñ. xij. Tentauit de⁹ Abrahā ⁊c. ⁊ ideo tētauit vt ostenderet alijs: et ita tētat nō tamē debemus cōsentire tētationi: qñ tētatio est contra preceptū dei: ⁊ ideo dicit ip̄e deus Deut. xiij. Si surrexerit in medio tui ꝓpheta: noīatiui casus est hic ci

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

hec pphetavel pphetes:aut qui somnū
vidisse se dicat et prædixerit signum atq;
portentū & euenerit et locut⁹ est & dixerit
tibi eam⁹ et sequamur deos alienos q̄s
ignoras & seruiamus eis:nō audias ver
ba pphete illius aut somniatoris q̄ ten
tat vos dñs de⁹ vester vt palā fiat vtrū
diligatis eū aut nō. Et isto modo tentat
ad probandū vt fiat pctm. Si talis tēta-
tio ꝓuenit a carne vel a mūdo vel a de-
mone. Jaco.j. Nemo cū tentat dicat q̄m
a deo tentat:deus em intentator malo-
rū est ipse nemine tentat vnusquisq; em ten
tat a cōcupiscentia sua. Ideo debem⁹ pe
tere ne inducamur in tentationē illam q̄
fit a demone vel malis inclinationibus
quas de⁹ tñ permittit. Et ista est petitio
cōtra pctm accidie q̄m quidam ociose tē
tarunt & pullulāt male cogitationes sicut
male herbe pullulāt in terra male culta:
ita etiā in hoīe male culto per labozē sā-
cte penitētiam q̄ per penitētiā colit caro
sicut per alicui:ieiūniū & silicia. Sed quā-
do stat otiosus statim cadit in pctm: vñ
Eccli.xxxiij. Multā malitiā docuit otio-
sitas:ideo dicit beatus Bern. Otiositas
est nouercaviruitū & mater oim malo-
rū. Jtē beatus Hiero. Semper aliq̄d facito
ne te diabolus inueniat otiosum. ¶ Se
prima petitio est q̄ fit cōtra minus malū
qđ.s.fit contra malū corporis: & ista peti
tio est intellecta per hoc quod dicit sed li
bera nos á malo amē.s.infirmitate: pau
pertate:ira dñi &c. breuiter oia que possu
mus petere continent in ista oratione. Et si
ista diceret deuote nō indigerem⁹ aliis.
Vñ sciendū q̄ nos sumus in medio gñe
paradisi & dānationis infernalis cōstitu
ti. Et ita cū 9m phm. Omne medīū par-
ticipet naturā extremorū. Nos partici-
pamus cū bono paradisi.s. cū habemus
gaudia & cū inferno q̄n tristamur. Et q̄n
simus magis propinqui inferno q̄s para
diso:ideo magis abūdāt tribulationes
in hoc mundo q̄s gaudia. Et iō dicit Da
uid ps.lxxxvij. Repleta est malis anima
mea & vita mea in inferno appropinqua
uit. Ora propter vt liberemur ab istis
tribulationib⁹ petitur in oratione q̄ est
cōtra peccatū inuidie quod est principiū
malū:et ideo dicit scriptura Sap.ij. De⁹
creauit hoīez inexterminabilē & ad imagi
nē sue similis fecit illū:inuidia autē dia
boli mors intrauit in orbē terrarū: dicit
inexterminabilē. i. im mortalē vel alia de
causa q̄ oia peccata mortalia pctō inuidie
excepto habent aliquē sapozē & colo
rem boni:sicut superbia per quā est dele
ctatio in corpore ꝓpter vestes &c. Jtē de
luxuria &c. Sed inuidia nullum bonū co
lozē habet sed totū est tristitia & dolor bo
ni alterius. Et ita tribulatio corporalis
intelligit per inuidiam que nullum bo-
nū videtur habere sed tristitiam et ma-
lū: vbi nota exemplū quod notat super
iij.c.Gen. Cū demon per inuidiā tenta-
uerit hoīem:ponit ibi exēplū de auaro &
inuido imitatis a rege. Nota & ibi vide
per temetipm: et ita per malū intelligit
inuidia quā petimus a nobis vitari. Et
ideo dicit ps.ix. Qui diligitis dñm odi-
te malū custodit dñs animas sanctoruz
suoruz. Et ita declarata est oratio dñica
quā nobis dedit & docuit dñs noster Je-
sus Christus:ideo dicamus eam deuote
vt ueniamus ad regnū celeste. Quod no
bis cōcedere dignetur ille dei filius &c.

¶ De peccatis nostris que Christus in
cruce propter duo portauit.

Distinctio.cxxxviij.

Portauit Christus
in cruce peccata nostra ꝓ
pter duo scz
primo pro redemptione
generali.
Secūdo pro instructione virtuali.

¶ Primo ergo portauit xps pctā nostra
in ligno crucis ꝓ redēptione generali ad
hoc.s.vt pctā hoibus parcerent & remit-
terētur:declara hoc p similitudinē qm̄ si
aliqua cōitas malū aliq̄d cōtra dñm fuū
fecerit ꝓpter qđ condemnati sunt oēs de
illa cōitate ad soluendū certū q̄d in ma-
gna summa aut morient:et cōitas nō hz
vñ soluat & princeps aut dñs vult q̄ occi
dant aut soluant et venit aliquis homo
dines qui dicit: ego volo soluere ꝓ oib⁹
istis ne moriant et soluit ꝓ eis isti libera
tur:postq̄ dñs acceptauit solutionem et

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

etiā redēptionē generalē. Sic est de Jesu xp̄o: qꝛ tota vniuersitas totius mūdi erat obligata cū sentētia in iudicio dei: ⁊ oēs eramus condēnati ad furcā inferni: aut solueremus furtū factū per Adam ⁊ oēs nō poteramus soluere etiā pro vno minimo peccato: vñ iniuria est dare vni agricole alapā: sed maior est si datur militi maior si det̄ comiti maior autē si det̄ regi: ⁊ sic ꝑm ꝙ persona cui infertur iniuria est parua vel maior magis aggrauat vel alleuiat̄ iniuria vel pctm̄. Et ideo qꝛ pctm̄ factū est cōtra deū: iniuria erat infinita ⁊ oēs non eramus sufficiētes ad soluendū. Sed venit diues homo filiꝰ virginis Marie ⁊ dixit patri suo: dñe ego cōpatior nature hūane: et si vobis placeat ego volo soluere ꝓ oībus ⁊ volo suspēdi in furca crucis vt aperiā cofrū thesauri mei. s. corpus a quo emittā sanguinē pro oībus ne ipsi suspēdant̄ in furca inferni et sic fecit: ⁊ ideo d̄r. j. Pet̄. ij. Pctā nostra ipse ꝑtulit in corpore suo sup̄ lignū. s. per redemptionē generalē vt pctā nostra dimittant̄: ad idē. j. Pet̄. iij. Christus semel ꝓ pctis nostris mortuꝰ est iustus ꝓ iniustis vt nos offerret deo mortificatos q̄dē carne viuificatos aūt spū. Sed hic posset queri. Et quā redēptionē generalē fecit xp̄s Jesus si Judei et saraceni adhuc dānant̄ pro pctō. Ad quid ergo prodest illa redemptio? Scd̄a q̄stio est de nobis christianis qꝛ multi dānant̄. Et ad quid opꝫ me facere penitentiā ⁊c. qꝛ iā soluit ꝓ me et ꝓ oībus: al's videt̄ ꝙ nō sit sufficiēs solutio Jesu xp̄i. Dico vobis ꝙ dñs Jesus xp̄s soluit pro oībus gentibꝰ mūdi abūdanter ⁊ superabūdāter: vnde ille Jo. ij. Ipse est ꝓpitiatio pro pctis nostris nō ꝓ nostris aūt tm̄ sed etiā totiꝰ mūdi: ergo apparet q̄stio vera. Ad questionē respōdeo ⁊ dico ꝙ redēptio est soluta sufficienter ⁊ abūdāter: verūtamē oportet ꝙ det̄ executioni duobꝰ modis. Primo ꝑ ablutionē baptismalē: vñ qñ aliquis Judeus vel maurus venit ad baptismū vult tm̄ dicere Jesus soluit pretiū ꝓ humana natura ego volo gaudere et esse particeps illiꝰ solutionis ⁊ redēptionis: et ideo recipio baptismū et tunc nō oportet illi satisfacere aliquā satisfactionē de pctis cōmissis. Secus est de illis qui nolūt ꝙ meis executet̄ illa redēptio: verbi gr̄a. Si aliquis diues soluit ꝓ aliqua cōmunitate obligata ⁊ aliquis ꝓtestat̄ ꝙ non vult gaudere: illa solutiōe tali nō proderit solutio illa. Sic est de Judeis et mauris q̄ dicūt q̄uis deus soluerit pro oībus: ego protestor ꝙ nolo gaudere sua redēptiōe qꝛ volo manere Judeus. Ad idē de mauris: et ideo tales remanēt obligati. Sed quero quō ista solutio executatur per baptismū. Dico ꝙ eo qꝛ Jesus fuit lauatꝰ ⁊ baptizatus sanguine q̄ exiuit de corpore suo in facie: q̄ exiuit de capite ī brachijs de sanguine manuum in corpore: de sanguine lateris ⁊ flagellorꝝ: ⁊ sic de ceteris mēbris ⁊ cū datur aqua baptizādo vult dicere ego ꝓtestor ꝙ volo gaudere redēptiōe Jesu xp̄i. Et ideo d̄r in auctoritate. Christus mortuus est ꝓ pctis nostris vt nos offerret deo: ⁊ sic est soluta p̄ma qō. Scd̄a questio est de nobis diceret em̄ aliquis. Si dñs noster Jesus xp̄s soluit pro nobis oībus: ego q̄ sum baptizatꝰ quare faciā penitentiā: postq̄ Jesus iā soluit ꝓ me. Dico ꝙ prima executio que fit ꝑ lauacrū baptismi nō indiget aliq̄ solutiōe. Sed si post baptismū ego facio peccatū: ego sum reuersus ⁊ obligatus ad primā obligationē qꝛ feci sile pctm̄ contra principē sicut prius: et ideo teneor sibi. Sed executat̄ alio modo in nobis passio xp̄i: qꝛ sicut Jesus sensit dolores ⁊ afflictiōes qꝛ nostra penitētia nō esset sufficiens ad delēda pctā nisi penitētia Jesu xp̄i ⁊ executat̄ in nobis in baptismo. Scd̄a in afflictione Jesu xp̄i ⁊ executat̄ in nobis in penitētia quā dat ꝯfessor: ieiunādo: orādo: portando ciliciū ⁊c. Et ideo qꝛ multi fuerūt dolores Jesu xp̄i pōt multiplicari penitētia totiēs quotiēs est necesse. Et etiā qm̄ Jesus xp̄s redemit nos soluēdo pro oībus sic est necesse executari qꝛ ille qui nō vult baptizari aut confiteri q̄si vellet dicere. Nolo gaudere illa redēptione in illo non executat̄. Et ideo dicit beatꝰ Petrus. Pctā nostra ipse ꝑtulit nō dicit tulit sed pertulit. i. superabūdanter tulit ꝓ oībus tam xp̄ianis q̄ Judeis ⁊ alijs infi

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

delib⁹. ¶ Scdo dico ꝙ deus ꝑtulit pctā mūdi in cruce ꝓ instructiōe ꝟtuali ⁊ hoc scz vt pctā vitentur: vñ bene scitis ꝙ oīa pctā mūdi includunt̄ in septē pctis mortalib⁹ et oīa per passionē Jesu xp̄i delent̄ in cruce eo qꝛ ipse fecit septē opa in passione. Primū opus est qꝛ in mōte Caluarie precepto Judeorū ipse se exuit volūtarie ⁊ spōte qꝛ al's nō potuissent eum cōpellere ⁊ sic nudus voluit crucifigi: sz q̄re nudus fuit suspēsus cū nō sit vsus suspēdere aliquē nudū quantūcūqꝫ vilem aut malū cū Jesus esset nobilis hō. Notādū ꝙ hic est instructio moralis et virtualis cōtra peccatū auaritie. Nā primo voluit exui oībus que habebat ⁊ possidebat qꝛ nihil aliud possidebat nisi tunicas: et est bona instructio moralis ꝓ nobis vt restituamus exēplo Jesu xp̄i vt si teneamus aliquid male acquisitū aut ꝑ rapinā violentā aut per furtū secretū aut vsurā aut al's indebite: debem⁹ em̄ cogitare sic Jesus nō accepit de mūdo nisi istas vestes ⁊ anteq̄ veniret ad lectū crucis. i. anteq̄ moreretur voluit se exuere ⁊ dimittere illas: ita ⁊ ego anteq̄ veniā ad lectū mortis volo me exuere ⁊ restituere male acq̄sita. Et hoc est cōtra illos qui nolūt restituere in vita sz cū sunt ꝓpe mortē dimittūt in suo testamēto restitutionē ⁊ talib⁹ nō ꝓdest qꝛ nō esset eis intētio restituēdi in vita si adhuc viuerēt. Sed dimittūt ꝙ sui heredes faciant ⁊ ꝙ heredes facient post mortē eorū nō sufficit nec ꝓdest eis q̄cq̄. Capiatis ergo instructionez crucis nō solū ꝓ redēptione oīm vt pctā soluantur. Sed pro instructiōe virtuali vt pctā vitētur: vnde ꝓpheta Micheas in. j. c. dicit. De mercedib⁹ meretricis cōgregata sunt ⁊ vsqꝫ ad mercedē meretricis reuertent̄. Super hoc plangā ⁊ vlulabo vadā spoliatus ⁊ nudus. Notandū ꝙ ista meretrix est auaritia quia vna mulier qui se omnibus hominib⁹ de villa exponit sed non extraneis satis est mala: ergo auaritia que omnib⁹ hominib⁹ ⁊ mulieribus mūdi se exponit seu tradit: satis est meretrix: ⁊ ideo vocat eam meretricē: ⁊ sic auaritia venit de patre ad filiū: ⁊ filius non vult restituere ꝓ patre: tūc reuertitur ad auaritiā: et finaliter de vna meretrice venit ad aliā putanā. Sed qd̄ est remediuz super hoc? Plangā ⁊ vlulabo vadā spoliatus ⁊ nudus: nudus volo ire sicut xp̄s ad crucē: ergo non solū ꝓ redēptione generali vt peccata dimittant̄: sed ꝓ instructione virtuali vt peccata vitētur pertulit peccata nostra xp̄s in cruce. Secundū opus qd̄ fecit Jesus fuit: qm̄ cū fuit nudus et bene flagellatus corā gentib⁹ dixerunt Judei: extēde te supra crucē: dixit Jesus placet mihi: qꝛ non poterant ip̄m cogere ⁊ sup̄ illo lecto molli ⁊ male purgato: qꝛ non erat lectus posuit se ⁊ venit vnus miles et posuit clauū in manu dextera: ⁊ postmodum trahendo aliud brachiū posuerunt aliū clauū in manu sinistra cū magno dolore. Ad idem fecerunt in pedibus: nūc sequitur moralitas per questionem qꝛ om̄es doctores dicunt ꝙ minor dolor Jesu Christi erat sufficiens ad redimēdum nos oēs: ergo quare voluit sustinere tātos dolores? Dico ꝙ ad instructionem virtualē pro nobis cōtra peccatū luxurie: quia istud peccatū fit ꝓ placito corporis et Jesus pro danda nobis instructione virtuali voluit sustinere illa tormēta dolores ⁊ passiōes in suo corpore ad dandū intelligi ꝙ ipse noluit habere illud placitū in corpore suo sz dolores ⁊ tribulationes: vñ quinqꝫ dolores sustinuit in crucifigēdo. Primus fuit qñ fuit extensus super crucē. Secundus in clauamēto manus dextre. Terti⁹ in manu sinistra. Quartus in pedibus. Quintus in latere ad dandū nobis instructionem virtualē contra oēs species peccati luxurie: ⁊ hoc qꝛ quinqꝫ sunt species pcti luxurie. Prima species est fornicatio simplex: ⁊ ista est minor species q̄uis multi dicant ꝙ nullum est pctm̄ postq̄ nemini faciunt iniuriā cū tam ipse q̄ ipsa sint soluti: et ideo xp̄s voluit sustinere primum dolorē: ad hoc ꝙ nō petamus illud placitum in corpore. Secūda species luxurie est adulteriū: et est maius peccatū quia non solū fit iniuria deo: sed ꝓximo. Tertia species est incestus. s. cum consanguinea affine ⁊ commatre ⁊ est fortius peccatū. Quarta est sacrilegiū cum persona

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

est sacrata vt cū moniali postq̄ tenet habitum aut mulier cū religioso aut p̄sbytero qꝛ sacrati sunt. Quinta est pctm̄ cōtra naturā qñ aliq̄s facit pctm̄ carnalitatis quocūq̄ mō si ꝓpter illud nō pōt seq̄ generatio: ⁊ hoc dico cooperte ⁊ occulte: ne detur occasio peccandi ⁊ iesus voluit sustinere istos quinq̄ dolores ad ostendendum ꝙ iste q̄nq̄ species peccati luxurie debēt euitari: ⁊ iō dicit beatus Paulus ad Gal. v. Qui xp̄i sunt carnē suam crucifixerunt cū vitijs ⁊ cōcupiscētijs. s. dimittēdo ista q̄nq̄ pctā. ¶ Tertiū op⁹ qd̄ fecit iesus in sua passione fuit qꝛ fuit eleuatus cū cruce ⁊ qñ posuerunt crucez in foramine in descensu illo ac si caderet habuit magnū ictum in toto corpore taliter ꝙ caro manuū ⁊ pedū rūpebatur. Et tūc vidit deū patrē in celo cū vna lācea in manu ad occidendū eos. Sed iesus orauit ꝓ ip̄is dicendo: pater dimitte illis: qꝛ nesciūt quid faciūt Luc. xxij. Ecce instructio qꝛ iesus noluit habere vindictam de suis inimicis: nec sustinuit ꝙ alter caperet de eis vindictam ⁊ hoc ad dandū nobis instructionem virtualem cōtra irā ne quis capiat vindictā de inimicis: nec permittat aliquez capere: tm̄ enim valebat ꝑsona iesu christi q̄tū valebat persona patris tui aut filij. Si ergo iesus pepcit suis inimicis q̄d debes tu facere? q̄d dices qñ eris corā deo mittet te in profunduz inferni: parcatis vos adinuicem si vultis intrare gloriam paradisi al's nunq̄ intrabitis. Sūt alique mulieres q̄ nolūt parcere mortē mariti: sed beata virgo pepcit crucifixoribus: et occisoribus viri sui amore iesu christi: et ideo ꝑcatis exēplo virginis marie quia ipsa suos inimicos salutabat ita salutate inuicē ⁊ parcatis vobis: al's vt ait xp̄s Mat. xviij. Pater me⁹ celestis sic faciet vobis si nō remiseritis vnusquisq̄ fratri suo de corporibus vestris: parcatis ergo vos inuicē si vultis esse in societate iesu christi ⁊ beate marie. ¶ Quartū op⁹ qd̄ fecit iesus in passione sua fuit qñ iudei portauerunt sibi coronā de spinis ⁊ cum ipse teneret caput appodiatū: ⁊ inclinatum super crucem ipsi eleuauerunt caput eius de cruce ⁊ posuerunt sibi coronam: ⁊ ita requiem illam quaz habebat quando tenebat caput appodiatū supra crucem non potuit habere qñ habuit coronam in capite: ⁊ hoc ꝓpter spinas que pungebant caput sanctissimuz: ⁊ in hoc dat iesus instructionem humilitatis qꝛ non debemus tenere caput eleuatū: sed modicum inclinatum exēplo ipsius iesu christi. Al's dicit ipse Esa. xxviij. Ue corone supbie ebrijs effraym. Corona supbie est quando mulieres vadunt pompose et sic de hominib⁹: et ideo dicit ve effraym: effraym hebraice idē est ꝙ abūdans latine ⁊ multis venit ista ebrietas ꝓpter magnam abundantiam quā expēdunt in vanitatib⁹. Alijs vero venit ꝓpter ebrietatem superbie qui non habēt vnde possint se sustentare ⁊ exponunt in vanitatibus. ¶ Quintū opus qd̄ fecit iesus est qꝛ per totā noctē emiserat sanguinem ⁊ propter calorem sanguinis sitiebat: ⁊ iudei ꝑauerant sibi mensā de quadā arūdine cui⁹ folia fuerunt mapa: spōgia fuit data in cibū fel ⁊ acetū in potuz et ipse bene sciebat q̄d daretur sibi. Sed ad dandā instructionem virtualē cōtra pctm̄ gule ne. s. comedamus aut bibamus superflue n' si ad necessitatem cum recordamur de tali prandio dato iesu christo debemus ieiunare diebus ieiuniorum ⁊ in alijs diebus q̄uis agricole sint excusati a ieiunio ꝓpter laborē suū: verūtamen diebus dn̄icis non excusant quin ieiunēt vsq̄ missa sit dicta qꝛ si haberent loqui cū papa aut rege nō comederent nec biberent: ergo qui habet loqui cum summo iesu xp̄o non debet comedere aut bibere anteq̄ et locutus fuerint al's angeli qui stant ibi cū iesu christo in missa habent fastidium de odore illius qui non intrat ieiun⁹ ⁊c. Et ideo caueatis vos a crapula et ebritate quia ꝑsona gulosa semꝑ erit luxuriosa: qꝛ cuz vn⁹ vicinus est saturat⁹ inuitat aliū: cuz em̄ venter est plenus inuitat mēbra dedita luxurie: ⁊ iō Luc. xxj. dr̄ Attēdite vobis ne forte grauēt corda crapl'a ⁊ ebrietate. ¶ Sextū op⁹ qd̄ fecit iesus fuit qꝛ cōtinue fecit orationē. Hieronym⁹ super

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

euangelistas ponit septem verba que dixit xp̄s verum est clamādo sed plura q̄ decem dixit submissa voce ꝛ.cx. ꝟsus psalterij ꝛ vltimū ꝟsuz dixit alta voce.s. in manus tuas dn̄e cōmendo spm̄ meū. Sicut sacerdos qui dixit kyrie eleyson: xp̄e eleysō:kyrie el'. Pater nr̄ alta voce:sz residuū de pater dixit in silētio. Sed alta voce dixit ꝛ ne nos inducas in tētationem:ad dandā nobis instructionē ꝟtualem ad extirpādū pctm̄ accidie ne aliq̄s ꝑmittat perdere tēpus suū otiose. Sed dicūt multi:ego nō suz otiosus qꝛ semꝑ laboro sed tn̄ multi credūt esse diligētes qui tn̄ sunt otiosi vt sunt illi q̄ nō portāt lucrum ad domū. Alius aūt est diligēs qui tn̄ credit esse otiosus vt ille qui portat lucrū ad domū. Sed q̄ est ista domꝰ dico ꝙ domꝰ paradisi:vn̄ qn̄ aīa ibit ad portā paradisi:dicet ei iesus. Ad quid venis:dicet aīa dn̄e vt recipiatis me in domo vestra:dicet iesus placet mihi ex ꝑte mei. Sed videamus de quo viues quia in ista domo non pōt stare aliq̄s nisi habeat de q̄ viuat:ꝯ qui nō portat aliq̄d dr̄ otiosꝰ q̄tūcūq̄ laborauerit ī isto mūdo sz illi q̄ī isto mūdo lucrant̄ merita orādo ieiunādo flagellādo corpꝰ ꝯtēplādo ꝛc. illi portant manꝰ plenas:ꝛ intrāt in domū paradisi:sed illi q̄ nihil portāt tanq̄ otiosi vadūt ad hospitale iniustoꝝ in inferno. Et ideo iesus non stabat otiosus: sed orabat ergo quodcūq̄ pōt manꝰ tua facere instanter operare:qꝛ nec opus nec oro nec scia nec sapiētia est apd̄ inferos quo tu ꝓperas Eccl'.ix. ¶ Septimū opꝰ qd̄ fecit iesus in cruce fuit optimū quia fuit lāceatꝰ ad instructionē ꝟtualē ꝯ inuidiā:ꝛ q̄re:qꝛ oīa vulnera q̄ recepit iesꝰ recepit inuita sz lanceatio fuit facta postq̄ fuit mortuus:ꝛ ideo cōtra rōnē:vn̄ nullum habet colorē boni inuidia. Alia em̄ peccata habēt aliquem colorē. Suꝑbia: auaritia:luxuria:ꝛc. Sed inuidia nō habet aliquod cōmodū:nec colorē boni:sz diffamationes sequūtur de ea qꝛ cor inuidū sequitur lingua diffamatiua:ꝛ iō a corde procedūt. Et idcirco si in aliqua villa ē illd̄ pctm̄ repellat̄:alit̄ nō discedet ab illa ira dei. Et iō dr̄ p̄me Pet.ij. Deponētes ꝯ oēz malitiā ꝛ oēz dolū ꝛ simulatiōes:ꝛ inuidias ꝛ oēs detractiones sicut mō geniti īfantes rationabiles sine dolo lac cōcupiscite vt crescatis in eo in salutē. Et iō si habetis malitias inuidias detractatiōes in cordibꝰ vestris deponatis ꝛ habebitis gratiā dei. Et iō dixit ꝙ iesus mortuꝰ est in cruce nō soluz ꝓpter redēptionē generalē vt pctā dimittant̄ sed propter instructionem virtualem vt peccata euitentur ꝛc.

¶ De sex portis per quas possumus intrare paradisum.

Distinctio.cxxxix.

Porte sex per quas possumꝰ intrare ꝑadisū.
Quarum prima est porta fontis.
Scd̄a ē porta sterq̄linij.
Tertia est porta vetus.
Quarta est porta vallis.
Quinta est porta piscium.
Sexta est porta gregis.

Spūales vero porte per has intellecte sunt ēt sex. Quarū prima innocētia baptismalis. Pnīa sacramētalis. Afflictio purgatorialis. Cōtritio cordialis. Obedientia supernalis. Pena martirialis.

¶ Prima ergo erat porta fontis et dicebatur ita qꝛ ante illaz erat fons in quo mulieres aquā hauriētes lauabātur et mūdabantur a pulueribꝰ:aliq̄ em̄ libri habent portā aquaꝝ:per istaz intelligit̄ porta paradisi ꝑ quā intrare habemꝰ:ꝛ est prima.s.fons baptismalis:in illo em̄ fonte mūdat̄ homo ꝛ lauat̄ a pulueribꝰ peccati originalis al's non poterit quis intrare paradisum:vn̄ Jo.iij. Amē amē dico vobis nisi quis renatus fuerit ex aqua ꝛ spū sctō nō pōt introire in regnū dei:vide alibi. Quid est peccatum originale et pone exemplū de imagine argētea clara cadente in luto que habet lauari anteq̄ ponatur in ecclesia:ita etiaz anima cadens in luto generatiōis carnalis habet prius lauari q̄ ponat̄ in tēplo de quo dr̄ in p̄s.xxviij. In templo eiꝰ omnes dicent gloriam. Ista est ergo prima porta scilicet innocentia baptisma-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

lis de q̄ Job. xxix. Petra fundebat mihi riuos olei quando procedebam ad portam ciuitatis ⁊ in platea parabāt cathedrā mihi: ⁊ p̄me ad Cor. x. Petra autez erat christus: ista petra fundit oleum in baptismo: p qd̄ oleū intelligit̄ gr̄a spūs sancti q̄ infunditur in aīa. O quale oleū: qm̄ oēs v̄tutes theologales. s. fidē spem charitatez ⁊ oīa dona spūs scti ⁊ oēs virtutes morales infundit xp̄s in aīa q̄ baptisat̄: et iō dicit auctoritas: fundebat riuos olei qn̄ ibat ad portā. s. baptismalē: ⁊ paraba cathedrā. s. q̄ baptisat⁹ ē hz: cathedrā in ciuitate paradisi paratā: qm̄ si baptisatus discedat in statu innocentie statim volat ad paradisum: vbi inuenit cathedrā paratā. Et de talib⁹ pōt dici illud Luc. vij. Cum autē appropinquaret porte ciuitatis ecce defunct⁹. s. paruul⁹ infinitus offerebat̄. Et ista est p̄ma porta. ¶ Scd̄a porta est sterquilinij: quia ad ipsam agregabant̄ feces ⁊ īmunditie ciuitatis hierl̄m: et luta tēporis aquosi q̄ prius erāt in ciuitate: qm̄ qn̄ pluebat aq̄ mundabat carrerias ⁊ ducebat ista sterquilinia ⁊ feces extra illā portā. Per istā portā intelligit̄ porta sacramentalis: vn̄ q̄libet pctōr indagat multa stercora peccatoꝝ in aīa sua: sed qn̄ cōtrit̄ ⁊ penitet ⁊ flet aqua illa mūdat aīam et ducit stercora. i. pctā extra aīam: per portā. s. oris cōfessionē ⁊ isto mō mūdatur aīa: vn̄ prime Jo. j. Si cōfiteamur pctā nr̄a fidelis ⁊ iustus est deus vt remittat nobis pctā nostra ⁊ emūdet nos ab omni iniquitate: dicit mūdet: ista est scd̄a porta p quaz habemus ingredi ciuitatez paradisi: de qua porta Dauid loquit̄ p̄s. cxvij. Hec porta dn̄i iusti intrabūt in eā. Sed quare vocatur dn̄i? ad remouendū errorem illoꝝ q̄ dicūt q̄ xp̄s non instituit sacr̄z cōfessionis: sed solum sctūs Jacob⁹ q̄ dicit Jac. j. Cōfitemini alterutrū pctā vr̄a ⁊c. Sed hoc est falsuz qm̄ nec btūs Petrus nec omnes scti nec oīs ecclesia posset instituere minimū sacr̄z: q̄n ip̄e xp̄s oīa instituit: sed ipsi sūt repetitores: vn̄ Matt. xxiij. Ergo ne vocemini magistri qr magister vr̄ vn⁹ est xp̄s. Sed q̄re dicit alterutrū? dr̄ q̄ ad ostēdendū differētiaz confessionis veteris ⁊ noui testi qm̄ in antiq̄ testō cōfitebātur soli deo nūc v̄o sacerdotibus qui p̄nt absoluere auctoritate xp̄i vn̄ Jo. xx. Quoꝝ remiseritis pctā remittūtur eis: xp̄us tn̄ absoluit interius: sed vult vt sacerdotes ostēdūt absolutos exterius: vnde Luc. xvij. Ite et ondite vos sacerdotib⁹. Dicūt tn̄ quidā istud tēpus bn̄dictū ⁊ illud maledictuz qd̄ falsum est qm̄ malū ⁊ strictū est reddere rōnez deo: ad Hebr. x. Horrēdū est incidere in manus dei. Sed grosso modo possum⁹ mō reddere rōnem sacerdotibus cū honorauerit naturam humanā post assumptionem suam. Et ideo dicit btūs Jaco. Cōfitemini alterutrū ⁊c. ⁊ hoīes hoībus. i. sacerdotibus: vel dicit alterutrū ad ostēdendū aliū modū cōfitēdi in cōfessione nō sacramētali ī qua nō petit̄ absolutio sed vt fiat oratio. Et ista fit quotidie in introitu p sacerdotē et altos q̄b⁹ dixit vt oretis p me ad dn̄m iesum xp̄m nō dicit vt absoluatis me. Et iō dicit btūs Jacob⁹: ⁊ oretis p inuicē vt saluemini. ¶ Tertia porta est vallis et vocabatur ita qm̄ vallis erat ante portā extra: et si q̄s veniret ⁊ vellet intrare hierl̄m oportebat descendere in vallem ⁊ postea intrare ciuitatē: p istā intelligitur vna porta paradisi que dicitur afflictio purgatorialis: vn̄ post primas duas portas nō intrāt oēs statim paradisum: sed habēt aliqui descendere ad purgatorium vbi fit remissio pene et post intrāt paradisum: de ista porta patet auctoritas Act. xij. Trāseūtes primā ⁊ scd̄az custodiā venerunt ad portam ferreā que ducit ad ciuitatē que vltro apta est eis: loquit̄ de illis q̄ vadūt ad purgatoriū: prima custodia est quādo puer exit de ventre mr̄is: scd̄a est in morte: in prima. s. statim post ortū est custodia: scz bon⁹ angelus: vn̄ est auctoritas beati Gregorij super illd̄ Mat. xvij. capl̄o. Angeli eoꝝ semp vident ⁊c. magna est dignitas aīaꝝ vt vnaq̄q̄ habeat angelum bonum ad sui custodiā deputatum: est etiā necessari⁹ angelus bon⁹ ne demones qui ibi assunt noceāt: vnde p̄s. iiij. Angelis suis de⁹ mādauit de te vt custodiant te in oīb⁹ vijs tuis: in ma-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

nibus portabūt te ne forte offendas ad lapidez pedē tuū. Et iō dicit auctoritas. Trāseūtes primā ꝛc. venerūt ad portaz ferreā. ſ. purgatoriū. Sz quare ꝺ̄ ferreq iō eſt propter nimiā duritiā: qm̄ tāta eſt pena purgatorij q̄ eſt maior maiori pena huius mūdi. Et iō ꝯ huius ala nō ſtet ibi niſi p momētum facit plāctū Dauid p̄s. cxix. Heu me q̄ incolat⁹ me⁹, plōgat⁹ eſkhabi. cū habitāt⁹ cedar. i. tribulatio iſta vltro aperiē acta pnia ꝛ intrat para diſum et iſta eſt tertia porta. ¶ Quarta porta eſt porta vetus. Et dicit magiſtr hyſtorie ſcholaſtice q̄ iſtā portā edificauit Melchiſedech rex ſalē qñ fuit edificata ciuitas: ꝛ ꝓpter reuerentiam illi⁹ q̄ eam edificauerat noluerunt eā deſtruere: ſed fuit vocata porta vet⁹ q̄ in tpe Abrahā facta fuit: p illam intelligiē cōtritio cordialis ꝛ ꝺ̄ vetus q̄ anteq̄ alie porte fuerint fuit iſta ꝛ p illā ſaluātur etiā ibi qui cōterūtur de pctis ſed nō poſſūt habere oportunitatez confitendi vt ſarracenus ſiue infidelis ſi non poſſit baptizari: tales enim ſaluātur ꝛ intrant paradiſum: pe iſta porta loq̄tur Ezechias ꝓpheta Eze. xxxvij. Et cōuerti me ad portā domus ꝛ ecce aque ingrediebant ſubt⁹ limen dom⁹ ad orientē: dicit conuerti ꝛc. Ubi ſciēdum q̄ ante contritionē exñs in pctō tenet ꝯſum dorſum ad xp̄m ꝛ faciē ad pctm̄ vel ad demonē principē pctī in quo eſt. ſ. ſupb⁹ ad leuitatē: auarus ad māmonā ꝛc. Sed qñ cōtrit ꝯtit faciē ad xp̄m ꝛ dicit que reſpexi ad orientez. Ubi ſciēdū q̄ in cōtritiōe ē materia ꝛ forma: materia eſt dolor pctōꝝ forma eſt reſpect⁹ dei. Materia aūt nihil valet ſine forma ſz er materia ꝛ forma fit cōtritio integra q̄tūcūq̄ em̄ ploret quis rōne pctī reſpectu mūdi nō ꝓdeſt niſi reſpectu dei. Et iō dicit aq̄ ingrediebātur ſubt⁹ limen domus. i. lachryme in oculis reſpicientes nō ad mūdū ſed ad orientez. i. ad xp̄m iſta em̄ portaducit ad paradiſū. ¶ Quinta porta eſt porta piſciū q̄ vocat ita quia hierlm eſt ꝓpe mare: ꝛ iō p illā portā intrabāt piſces qui capiebātur in ciuitate dicta ꝙppe q̄ erat ꝙpe mare. Act. ix. Uō ſūt ꝺ̄ Japha: p illā intelligiē obediētia ſupnalis q̄ ds obedit mādatz dei: vñ ꝺ̄ porta piſciū q̄ ſicut piſces natāt cū magna cōplacentia in aqua: ita ille q̄ ſuat mandata ꝛ ambulat in mādatis gaudet ſperās ſibi regnū ꝛ diadema dari p iſtaz intrāt deuoti obedientes mādatis: de iſta loq̄tur Dauid p̄s. cxxxij. Brūs vir q̄ impleuit deſideriū ſuū ex ipſis nō cōfū. cū loq̄t inimi. ſuis in porta: dicit btūs ꝛc. ſ. ex ipſis mādatis: dicit nō confundet ꝛc. In porta. ſ. poſt mortez qñ accuſat ꝙ demones ꝙd⁹ dicet. Ego ſuaui mandata: iō dicit nō confundet. ¶ Sexta ꝺ̄ porta gregis ſiue ouiū vel aialiū ꝛ vocat ita q̄ illi q̄ portabāt oues ꝛ cetera aialia ad ſacrificādū trāſibāt p illā portā: p illā itelligit porta paradiſi q̄ ꝺ̄ pena martyrialis q̄ ſicut oues ſacrificabant ita martyres ſacrificati ſūt ꝛ occiſi p xp̄o: vñ Dauid p̄s. xlviij. Et paul⁹ ad Roma. viij. Qm̄ ꝓpter te mortificamur: tota die eſtimati ſum⁹ ſicut oues occiſionis. Et de iſta porta loquit Jo. Apoc. vlti. Beati q̄ lauāt ſtolas ſuas in ſanguine agni: vt ſit ptās eoꝝ in ligno vite: ꝛ p portas itrēt i ciuitatē ſcīāz ſtolas dicit. ſ. corp⁹ qđ eſt vna ſtola ꝛ alias q̄ eſt alia in ſanguine agni. i. xp̄i quia p xp̄o ſuſtinēt martyriū. Sed quare ponit in numero plurali portas ꝛ nō in ſingulari. Ratio ē ad oñdēdū q̄ nō ſolū p vna ſtute ſuſtinēda intrat ds paradiſū ſiue dicatur martyr: ſed p pluribꝰ: vñ nō ſolū p fide fit ds martyr ſed ꝓ aliis ſtrutibus ſicut Joānes baptiſta q̄ p corrigendo inceſtū fact⁹ eſt martyr: de quo canit eccliа: prepotēs martyr heremiq̄ cultor maxime vatū: pro qualibet ergo ſtute fit ds martyr: vñ nota exēplum de ācilla cuiuſdā nobilis viri q̄ ꝺ̄ dula vt cōtineāt in kalēdario in die incarnatiōis dñi vbi ꝺ̄ natale cuiuſdā puelle dule nole q̄ ſuſtinuit martyriū p ꝙginitate ſeruāda a dño ſuo. Ubi ſciēdū q̄ cū dñs ille reſpiceret ad illā pulchrā capt⁹ fuit eius amore ꝛ q̄ nollet eiꝰ ſētire diuerſis penis afflixit eā ꝛ occidit malū ei ē reſpicere: qm̄ p oculos intrāt pctā vt ꝺ̄ glo. ſup Eccliaſticū cap. xij. Periculoſe tibi miſtrat cui⁹ vultū frequēter attēdis: ergo cōcludam⁹ q̄ martyr eſt q̄ pro iuſtitia vel aliq̄ virtute

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

seruāda occidit̄ ⁊ non solū pro fugiendo peccatū mortale sed etiaz veniale cū sit iustitia. vnde Mat. v. Beati qui persecutionem patiunt̄ propter iustitiā qm̄ ipsoꝝ est regnū celorū: et iste sunt porte ciuitatis hierusalem ⁊c.

Potestates quattuor dedit deus humane nature. dedit nāq; Supra est in lr̄a. d. in distinctiōe. Deus dedit hominibus ⁊c.

¶ De potestate dei quā ostendit contra hierusalem.

Distinctio. cxl.

Potestatē siue potentiā ostendit deus cōtra hierusalez. Pro quo sciendū ꝙ ꝓpheta Ezechiel in. ix. c. sui libri stās in contemplatione vidit vnū hominē indutū alba cādida ⁊ habebat vnū scriptoriū in zona acsi esset notarius ⁊ cum hoc habebat tunicā ferreā. Uidit etiaz sex hoīes armorū. Angelus autē dixit illi qui habebat albā candidā. Transi per mediū ciuitatis ⁊ quoscunq; inuenerꝫ gemētes signa signo thau hoc est signo sancte crucis. Ille ꝟo sacerdos fecit sicut p̄cepit ei angelus ⁊ iuenit paucos gemētes ⁊ dolētes ⁊ cōsequēter paucos signauit. Alios vero. s. gaudentes ⁊ tripudiātes nō signauit: deinde dixit angelus hoībus armorū. Ite per totā ciuitatem ⁊ quoscūq; nō inueneritis signatos signo thau. s. signo sancte crucis: sed signo thaonis occidatis eos ⁊ a sanctuario meo incipite. vnde signo thaonis signātur illi qui seruiūt diabolo per supbiam aut ꝑ cetera pctā mortalia. Uñ isti hoīes qui erant armati erant demones qui occidebāt hoīes qui nō erant signati signo thau. i. signo sancte crucis; et qꝛ pauci erant signati illo signo: ideo multos occiderūt ⁊ portauerūt ad infernuz: totaq; ciuitas hierusalē erat plena sanguine: et hec videns Ezechiel clamauit Heu heu heu dñe deꝰ ergo ne disperdes oēs reliq̄as israel effūdas furorē tuū super hierusalē. Unde pro declaratiōe huius figure siue visionis sunt tria perquirenda: videlicet

Primo quis est iste notarius tali modo vestitus.

Scd̄o qd̄ est signū thaonis ⁊ thau.

Tertio qui sunt illi homines armorum.

¶ Quantū ad primū dicitur ſm̄ glosaz interlinearē ꝙ xp̄s siue iesus qui dr̄ habere duas vestes siue tunicas: vnā scz albam candidā ⁊ latā ⁊ aliā ferreā. Per primam que est cādida ⁊ lata designat̄ puritas ⁊ mīa. In antiquo em̄ testamēto ⁊ nouo legitur ꝙ vestis alba siue candida designat puritatē. Et ideo alba sacerdotis debet esse cādida ad designandū puritatem quam debet habere sacerdos: ⁊ hanc habuit xp̄s q̄ fuit speculū sine macula. Et amplitudo siue latitudo vestis significat mīam dei que lata ⁊ ampla est adeo qꝛ oēs volentes obūbrari sub vmbra illius tunice admittit. Et de ista loquitur Johā. Apo. j. Conuersus vidi filium hoīs vestitū podere. Dicit conuersus et loquit̄ in persona pctōris conuersi qui videt deū post conuersionē a peccato. ¶ Secunda tunica siue vestis christi est ferrea de qua loquit̄ scriptura Sapien. v. Accipiet armaturā zelus illius ⁊ armabit creaturā ⁊ vltionē inimicoꝝ induet pro thorace iustitiā ⁊ accipiet ꝓ galea iudiciū certum. Sumet scutū inexpugnabile eq̄tantē: acuet aūt dirā irā in lāceam: dicitur autē xp̄s zelotipus de animabus nostris magis q̄ aliquis homo de vxore vel amasia sua: vnde multi aliquotiens moriunt̄ ex zelotipia: ita xp̄us propter zelotipiā quā habuit erga animas nostras mortuus est: vnde si aliq̄s habet vxorē pulchrā si videat venire ad eam ribaldos pro ducēdo in malum vel ad lupanar statim capit arma vt sequat̄ eam ⁊ reducat. Ita deus facit qñ aīa nostra fornicatur cū ribaldis. s. septē peccatis mortalibꝰ que gubernāt septē demones. Primū. s. superbiā gubernat leuiathan. Job. xlj. Ipse est rex sup oēs filios superbie. Scd̄m, scilz auaritiā māmona. Mat. vj. Luxuriā asmodeꝰ. Thob. iij. Inuidiā belzebuth. Luce. xj. Gulā belphegor. p̄s. cv. Iniciati sunt belphegor. Irā balberich. Judich. xix. Accidiā asta

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

roth.ſ. Reg.vij. Et aia vadit cū iſtis le-
nonibus: tunc xp̃s accipit armaturam ⁊
indut pro thorace.ſ. pro mia iuſtitiā: qz
tunc nō fiet mia ⁊ nō pōt pfozari ille tho-
rax poſt mortē: modo aūt veſtitus eſt ve
ſte linea.ſ. mia q̄ cito pōt pfozari: tūc aūt
nō pfozabit thorax. Caueat ergo quili-
bet qñ qui vadit ad iudiciū armat⁹ fru-
ſtra rogat dñm: qz gratia dei non tangit
ip̃m: ſed in hoc mūdo qñ quis eſt veſtit⁹
alba lata: hoc eſt cū quis habet cōtritio
nem habet gratiā dei ſed nō indut⁹ ferro: hoc eſt induratus in pctis: vnde acci
pient pro galea iudiciū certū: qz oia pec
cata patent cozam deo: ⁊ dum dicet talia
pctā dicet pctōz. O dñe credebā q̄ dormi
retis: accipiet ſcutū inexpugnabile. ſ. iu-
ſtitiā: xp̃s mō non portat ſcutū: qz adhuc
quādo ſcti ozant pro pctōze deus audit
et exaudit eos: ſed poſt mortem pctōs
decedentis in pctō mortali deus habet
ſcutū inexpugnabile: qz nec oones virginis marte nec oones etiā alioz ſctōz
nō poterūt penetrare ſcutū iuſtitie. Se-
quitur: acuet dirā irā in lancea: qz in iu-
dicio cū lancea feriet qñ ille dicet. Diſce
dite a me maledicti in ignē eternū. Mat
thei.xxv. Cuz quis lancea pfozabit mile
milia hoim. Et ideo dz q̄ ille homo erat
indutus veſte ſacerdotali. ſ. mia ⁊ iuſtitia. Et illud totuz dicit auctoritas p̃s. c.
Miam et iudiciū cantabo tibi dñe. Sed
reſtat nunc ſcdo dicere qđ eſt ſignū thaonis ⁊ thau: vnde ſignū thaonis datur illis qui dum debēt cōfiteri pctā ꝓpria cō
fitētur pctā vicinoz accuſando vel excuſando pctā pctis. Uel etiaz datur illis q̄
non cōterunt ſed quaſi ridendo ⁊ alios
diffamādo dicunt pctā ſua. Talibus em̄
non debet dari nec fieri ſignū thau ſine
ſancte crucis: ſed ſignū thaonis: hoc eſt
diabolice inuolutionis. Sed ſciendū q̄
per eūdem deſignat ſacerdos rōne mīe.
Sed forte diceret q̄ iſta expoſitio nō eſt
bona: qz dicit q̄ ille notarius eſt ⁊ modo
mutat materiā ⁊ dicit q̄ eſt ſacerdos: qđ
ſignificat: ōt q̄ vterq; ſignificat: qz xp̃us
interius et ſacerdos exterius. Unde in-
terius remanet ſignum inuiſibile: ſ. ſ.
em̄. Im theologos in oibus ſacramentis
nō impzimat character: remanet tñ quidam ornatus in aia: et ita xp̃s ſignat interius ⁊ ſacerdos exterius. Uñ Apocal.
vij. Signemus ſeruos dei noſtri in frontibus eoz. Dicit ſignemus in plurali ad
denotandū xp̃m ⁊ ſacerdotē: acſi loqueretur xp̃s ſacerdoti: et hoc ſonant verba
formalia abſolutionis. Dicit em̄ ſacerdos. Dñs noſter ieſus xp̃s te abſoluat. ⁊
dicit xp̃s bene ⁊ integre confeſſis: ego te
abſoluo ⁊ te ſigno indumēto albedinis: et ſic remanet quidā ornatus in aia. Et
ideo qñ quis debet mori venīūt demones ad obitū eī⁹ niſi in virgine maria q̄
petijt hoc pro gratia ſpāli: ⁊ hoc fuit ſibi
cōceſſum: qđ tñ non petijſſet niſi ſciuiſſet
q̄ verū eſſet q̄ demones eſſent in obitu
cuiuſlibet: ⁊ tunc venientib⁹ demonib⁹ ⁊
videntibus illam aiam albā nudā ⁊ lucidam fugiūt ⁊ nō poſſunt ſuſtinere claritatem ei⁹: vñ Dauid p̃s. lxiij. Turbabū
tur gentes ⁊ timebūt qui habitāt termi-
nos a ſignis tuis exit⁹ matutini ⁊ veſpere delectabis. In perſona em̄ morientе
moꝛs eſt veſpere ⁊ paradiſus matutine.
Uñ pōt dicere quelibet talis aia bona il
lud p̃s. lxxxv. Fac mecū ſignū in bonū vt
videāt qui oderūt me ⁊ confundant qñ tu
dñe adiuuiſti me et cōſolat⁹ es me. Nūc
tertio videndū eſt q̄ ſunt illi ſex hoies ar
morū? Dicit q̄ iſtos ſex hoies intelligunt ſex ordines ſiue manentes ſctōz
de quibus facimus feſtū cōmuniter.

Quoz primus eſt patriarcharum.
Secundus prophetarum.
Tertius apoſtolorum.
Quartus martyrum.
Quintus confeſſoꝛum.
Sextus virginum.

Iſti em̄ armabunt cū xp̃o in iudicio: vnde qñ rex armat tūc etiā gētes ſue armā
tur. Et iō ſequit in auctoritate Sap. v.
Armabit creaturā ad vltionē inimicoz.
Et infra ōt. Pugnabit cū eo oꝛbis terrarū ꝓtra inſenſatos. Dicunt ergo armati
qz ſunt cōiuncti cū rege in victoria. Mo
do videam⁹ practicā quō. Ubi ſciēdū q̄
ſtatim poſt obitū veniūt hoies ad iudi-
ciū. ⁊ tūc ſi fuerit ſuꝑb⁹ ⁊ nō habuerit ſi-
gnū thau dicet xp̃s. Uideam⁹ virū poſ-

C

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

tes signũ meũ: ⁊ viso q̃ nõ hz dicet xp̃us sctis interrogando eos iuxta illud p̃s. x. Dñs interrogat iustũ ⁊ impiũ. Quid debet fieri de tali mortuo in pctõ mortali? Dicent scti. Dñe iste fuit supb⁹ ⁊ noluit hũiliari sicut vos nõ est dign⁹ standi coram vobis mittat̃ in infernũ. Et ita dicuntur esse armati cõtra pctõres qm̃ pcutient eos iudicãdo p iustitiã: ⁊ tũc tradit̃ demonib⁹. Sil'r de auaris qui noluerũt esse pauperes sicut xp̃s q̃ nihil habebat propriũ sed euellabat ipse ⁊ discipuli ei⁹ spicas qñ trãsibãt per sata ⁊ comedebãt grana pre pauptate. Sed qñ venient illi qui sunt bene cõfessi ⁊ sunt signati signo thau. s. signo crucis dicet christus sctis. Quid debet fieri de istis? Rñdebũt scti ⁊ dicent. Dñe tu solus nosti oĩa: meruerũt vt intrẽt in gloria. Et tũc dicet illis xp̃s. Euge serue bone ⁊ fidelis: qr sup pauca fuisti fidelis sup multa te cõstituã: intra in gaudiũ dñi tui. q. d. de pauco tpe mecũ laborasti vel pro me. s. x. vel. xx. annis: ⁊ tñ eternũ premiũ ꝯsequeris: ⁊ sic supra multa ⁊c. Et tũc applaudent scti xp̃o. Et ita ibi qui nõ inuenient̃ signati occident̃ alij ꝟo. s. saluati nõ tãgent̃. Et hoc est qd̃ dicit Jo. Apoc. ix. Preceptũ est illis ne lederent fenũ terre neq; oẽ viride neq; oẽz arborẽ, nisi tm̃ hoies qui nõ habẽt signũ dei in frontib⁹ eoꝝ. Fenũ terre sunt laboratores qui sunt iuxta terram ⁊ inclinati sicut fenũ. Uiride sunt sacerdotes ⁊ ecclesiastici dantes exẽplũ alijs: ⁊ ita virent in doctrina ⁊ bonis morib⁹. Arbores sunt religiosi ⁊ predicatores q̃ faciunt fructũ magnũ p suã predicationẽ: ⁊ sic cõtra hierusalem ostendetur ptãs dei per modũ predictum. Rogemus ⁊c.

¶ De quattuor prandijs que parauit nobis christus.

Distinctio. cxlj.

Randia q̃ttuor parauit nobis xp̃s.
Primũ est pnie virtualis.
Secũdum est eucharistie diuinalis.
Tertiũ est gratie spiritualis.
Quartũ est glorie celestialis.
¶ Primũ est funerale.
Secundum est festiuale.
Tertium est sociale.
Quartum est nuptiale.
¶ Primũ ergo prandiũ est pnie virtualis: ⁊ in isto prãdio dãtur q̃ttuor fercula.
Primũ est cordis contritio.
Secundũ est nõ redeundi propositio.
Tertium est oris confessio.
Quartũ est pnie iniuncte impletio.
In istis cibis pnialib⁹ potus sunt lachryme: vñ Dauid p̃s. lxxix. Potũ da nobis in lachrymis in mẽsura. Dicit in mẽsura qr ſm q̃ pctm̃ est graui⁹ tãto plures debẽt esse lachryme. Et illud est primũ prãdiũ qd̃ d̃r funerale. Ubi sciendũ q̃ cõiter mortuo aliquo patrefamilias parentes ei⁹ eo sepulto reuertũtur domũ vbi prãdent: ⁊ illud prãdiũ dicit̃ funerale qr oẽs nos sum⁹ fratres ⁊ filij primi p̃rissamilias. s. ade qui qñ peccauit mortuus est et ꝓpter istud pctm̃ agimus illud prandiũ pnie. Et in illo nõ indigẽt comedere scti viri cũ dicat xp̃s Lu. xv. Justi nõ indigent pnia. Et illud est primũ prandiũ in quo amici xp̃i non inuitant̃: vñ declarata est auctoritas ſm sensum spũalem quã dedit de⁹ pater filio. s. xp̃o: vnde dicit in hunc modũ Luce. xiiij. Cum facis prandiũ aut cenã noli inuitare amicos nec fratres tuos neq; cognatos neq; vicinos neq; diuites ne forte ipsi reinuitent te ⁊ fiat tibi retributio. Sed cum facis cõuiuiũ voca pauperes: debiles: claudos ⁊ cecos: vocat prãdiũ pniam. Et d̃r prandiũ in iuuẽtute. s. qñ q̃s in iuuẽtute facit pniam de pctis. Istud prãdiũ fecit magdalena qñ iuuenis penituit. Et ita de pnia in delitijs mũdi ⁊ in senectute p dei gratiã cõuertunt̃ ⁊ penitẽt: attñ pauci sunt qui cenent in pnia: sicut latro pendens in cruce cũ dixit. Memẽto mei dñe dum veneris in regnũ tuũ. Cui rñdit xp̃s ip̃m inuitando. Hodie mecũ eris in paradiso. Luc. xxiij. Et ita ptz quõ pnia d̃r prandiũ aut cena. Dicit etiã noli vocare fratres ⁊c. Dicit q̃ nõ vocet amicos. s. p vim: attamẽ possunt venire gratis. Amici sunt apl'i qui nõ peccauerũt post susceptionem spũssancti: quibus ait Joã. xv.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Jam nõ dicã vos seruos: qꝛ seruꝰ nescit quid faciat dñs eius: vos aũt dixi amicos. Isti nõ indigẽt prandio isto: fratres dicũtur innocẽtes. s. qui habẽt innocẽtiã baptismalẽ. Isti sunt fratres xp̃i ⁊ isti nõ indigẽt pnia: vñ sarraceno siue iudeo si baptiseť nõ intũgiť pnia: vñ ad Hebr. ij. Qui em̃ sctificat et q̃ sctificať ex vno oẽs ꝓpter quã cãm non ꝯfundiť fratres eos vocare. Cõsanguinei dicunť martyres q̃ fuerũt cognati in passione xp̃i: de quibꝰ dicit Jo. Apoc. vij. c. Hi sunt qui venerũt de tribulatione magna ⁊ lauerũt stolas suas in sanguine agni. Isti nõ indigent qꝛ sufficit eis martyriũ. Vicini sunt cõfessores q̃ ꝓpter scientiã quã habent prope xp̃m ip̃m elucidando. Et ideo dicit Paulus ad Phil. iij. Nostra cõuersatio in celis est. Diuites sunt v̄gines qui sunt diuites in virtutibꝰ: qm̃ ad virginitatẽ cõcurrunt multe virtutes q̃ dicunť thesaurus ⁊ diuitie. Et ideo Paulus cũ esset virgo dicit. ij. ad Coꝝ. iiij. Habemꝰ thesaurum in vasis fictilibꝰ. Vas fictile vocať vas terreũ qđ est corpꝰ qđ est de terra: et isti sunt q̃ nõ vocanť ad pniam: sed vocãtur quattuor ꝯditiones. s. pauperes: debiles: claudi: ⁊ ceci. Et ꝑ istos intelliguntur quattuor modi peccandi: vñ oẽs modi peccãdi cõprehendunť sub quattuor. Aliqui enim peccant per maliciam: isti sunt pauperes.

Per fragilitatem: isti sunt claudi.

Per cõsuetudinem: isti sunt debiles.

Per ignorantiam: isti sunt ceci.

¶ Aliqui ergo peccant ꝑ maliciã ⁊ tales sunt q̃ habẽt deũ in abominatione q̃ de eo nõ curant sed iurant ⁊ blasphemãt et frangũt mẽbra xp̃i qñ iurãt ꝑ eiꝰ mẽbra: qm̃ quantũ in ipsis est laniãt mẽbra xp̃i et tales sunt pauperes de fide. Vñ ꝑ alia peccata nõ dimittiť sic fides: ⁊ isti sunt q̃ peccant per maliciam: ⁊ tales vocanť ad prandiũ penitẽtie. Et in isto pctõ debẽt prouidere rectores al's dicit Esa. lij. Dominatores populi mei inique agũt: ⁊ iugiter nomen meũ quotidie blasphemať propter hoc sciet ppl's meus nomẽ meũ in die illa: qꝛ ego ipse qui loquebar ecce assum. Alij peccãt ꝑ cõsuetudinẽ: ⁊ illud maxime fit qñ frangunť festa: vnde si vẽdatur aliq̃d in die dñico aut aliud opus fiat tam i die dñica q̃ꝫ alijs festis statim recurriť excusando ad cõsuetudinẽ: et tñ decipiunť qꝛ nulla cõsuetudo facit prescriptionẽ cõtra legem dei q̃ꝫuis bene cõtra leges imperatoꝝ siue canonum: ⁊ tales peccant ꝑ cõsuetudinẽ: et isti dicũtur debiles qꝛ nesciũt pre debilitate fugere cõsuetudinẽ: ⁊ isti vocanť ad prandiũ penitentie ⁊c. Alij peccãt ꝑ fragilitatẽ qui dicunť claudi: vnde claudus aliqñ se erigit ⁊ aliqñ se inclinat ad alterã partem. Isti sunt incõstantes q̃ aliqñ sunt erecti et recti. s. qñ habẽt bonũ ꝓpositũ: et hoc audiendo sermonẽ: sed post statim declinant sicut sunt superbi qui audiẽtes sermones ꝓponunt dimittere vanitates et superfluitates. Auari sil'r proponentes restituere aliena: videntes aũt in domo thesaurũ declinãt. Item luxuriosi ⁊c. isti vocãtur ad prandiũ pnie. Alij peccant ꝑ ignorantiã: ⁊ isti sunt ceci sicut sunt aliqui sacerdotes qui ꝑ ignorantiã predicant errores ⁊ multi medici q̃ ꝑ ignorantiam occidũt multos hoies: multi aduocati qui nesciẽtes causas faciũt ꝑdere iustitiã. Et tales inuitanť ad prãdiũ pnie: et isti sunt quattuor modi pctõꝝ qui inuitanť. Et ideo xp̃s exequẽs volũtatẽ patris ait Luc. v. Non veni vocare iustos sest pctõres ad pniam: ⁊ illud est primuꝫ prandiũ funerale. ¶ Scđm prandiũ est eucharistie diuinalis: ⁊ in isto cibo danť preciosiores cibi qui possunt esse. s. tam excellẽtiores cibi corporales. s. corpꝰ xp̃i qđ est excellentius corpus qđ vnq̃ꝫ fuerit: ⁊ excellẽtiores cibi spũales. s. aĩa xp̃i que est res spũalis excellentior que vnq̃ꝫ creata fuerit. Et finaliter dať excellentiꝰ supra corporalia ⁊ spũalia. s. diuinitas. Ubi sciendũ q̃ per vim verboꝝ sacramẽtaliũ non est in hostia nisi corpus xp̃i comitatiue: tñ cũ sit corpꝰ viuũ est ibi aĩa ⁊ diuinitas q̃ nũq̃ꝫ deserit: potꝰ est sanguis O deꝰ qualis est iste cibꝰ. Et iõ dicit nobis xp̃s illud Cant. v. Comedite amici ⁊ inebriamini charissimi. Et ad illud prãdium vocantur boni ⁊ perfecti: ⁊ ideo est vna auctoritas Thobie. ij. q̃ allegorice

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

intelligit̃ de isto prandio vbi dr. Cuz eẽt dies festus dñi: ⁊ factum esset prandium in domo Thobie ait filio suo: vade ⁊ adduc aliquos de tribu nostra: timẽtes deũ vt epulentur nobiscũ: dicit cuz esset dies festus: qm̃ antiquitus in quolibet festo dñico oẽs christiani totius mundi habẽtes etatẽ discretã sumebant illud prandiuz: hodie vero nõ fit semel in anno. vñ dat̃ in diebus dñicis panis bñdici⁹ ad denotandũ illud. Et iõ sumẽtes illũ panẽ benedictũ quasi flendo deberẽt ingemiscere reducẽtes ad memoriã tp̃s illi⁹ deuotionis qñ sumebat̃ eucharistia q̃libet dñico: attñ possunt habere remediuz vt missa q̃ auditur in die dñico valeat siue sit ibi ꝓ cõione: dũtñ seruent̃ ꝯditiões debite: scilz esse in principio ⁊ ieiunus et non loqui ⁊ stare vsq; ad finẽ: ⁊ ita erit ꝓ cõione. Et ꝙ illd̃ sit verꝝ ptz: qꝛ sacerdos reficit̃ cibo spũali: sz dr i domo Thobie: Unde Thobias significat tm̃ sicut bonitas tho. i. thobias: bias est nomen dei in hebreo. Et ꝑ illã domũ intelligit̃ ecclesia in qua boni debent comedere de isto cibo: al's iudiciũ siue dãnationẽ sibi manducat ⁊ bibit. j. ad Corint. xj. Et illud est prandiũ festiuale. ¶ Tertiũ prãdiuz est glorie spũalis: in isto comedũt spũales ⁊ cibus istius est cogitare opa dei sicut sũt opera creationis q̃ possunt meditari videndo celũ ⁊ cetera creata q̃ reficiũt aĩaz ipsum deũ inde laudando. Alius cibus est cogitare opa redẽptionis: vnde debemus cogitare quõ voluit inclinari a celo ad terrã ne nos inclinaremur ad infernũ voluit pati opprobria: sputa: flagella crucifigi: ⁊ mori ne nos crucifigeremur in inferno. Alius cibus est cogitare quõ regit mundum. s. celum ⁊ terram: ⁊ cetera in eis. Alius cibus est meditari saluationem. s. quõ stant anime: ⁊ quõ gaudẽt in paradiso. Et isti sunt quattuor cibi q̃bus reficiuntur spũales: vnde spirituales multum debent vacare ad meditandũ istos quattuor cibos. Et ideo dicitur Prouer. xv. Secura mens quasi iuge cõuiuiũ. Tali em̃ prãdio reficiunt̃ spũales. Et ideo nota hystoriã Dañ. positi in lacu leonũ in babylonia q̃ ieiunauit sex diebus in medio leonum cui de terra iudea Abachuch portauit prandium delatus ab angelo: ⁊ dixit illi Abacuch cum esset supra lacũ. Daniel serue dei tolle prandiũ, qd̃ tibi misit de⁹ Dañ. xiiij. Per Danielem intelligitur homo spũalis quod ostenditur cum dr. Daniel serue dei: ⁊ talis. s. spũalis positus est in lacu hui⁹ mũdi inter septem leones. s. inter septem capitaneos demonũ de septẽ pctis mortalibus tentantiũ. Sed non possunt vorare nisi consentiant sed non consentiet si semper oret: ꝑ sex dies intelliguntur sex etates in q̃bus hõ tentatur a leomb⁹: qꝛ in prima. s. in infantia nõ est vir inter leones qꝛ nõ peccat: in alijs ꝟo sex etatibus tentat̃ q̃ sunt pueritia: adolescẽtia ⁊c. Et isti viro ꝓpheta portat prandiũ. vnde ꝑ Abacuch intelligunt̃ oẽs ꝓhete q̃ portauerunt prandium p̃dictoꝝ quattuor ciboꝝ. s. illos declarando ⁊ ꝓphetando. s. creationẽ: gubernationẽ: redẽptionem: ⁊ saluationẽ. Et tunc qñ vir iust⁹ comedit satiat̃. Et ẽ prãdiũ satiabile. ¶ Quartũ prandiũ est gl'ie celestis: ⁊ illud prãdiuz est valde bonũ. vnde Luc. xiiij. Beat⁹ q̃ mãducabit panez in regno dei. O quam dulces cibi dant̃ in illo ꝯuiuio. Et de isto habet̃ spũal'r Mat. xxij. Ecce prandium meum paraui thauri mei: ⁊ altilia mea sunt occisa: et omnia parata venite ad nuptias: ꝑ thauros intelligunt̃ p̃res veteris testamenti q̃ non fuerũt ita dulces sicut illi de nouo ꝑ altilia q̃ habẽt carnes teneras ⁊ subtiles intelligunt̃ sancti noui testamenti: ⁊ isti sunt iam in paradiso ⁊ nos inuitamur ad comedendũ cũ eis: attñ cesset error aliquoꝝ qui nõ indigẽt parari ad intrandum illud conuiuiũ: cũ deus disposuerit a principio q̃s intrabit ⁊ cũ ipsi sint inuitati intrabũt: cũ xp̃s nõ possit mẽtiri: isti hñt ignorãtiã: errorem ⁊ stultitiam: vide in distinctione de p̃destinatione statim sequenti. Et illud ꝯuiuium dr nuptiale: ergo parem⁹ nos ad illud ꝯuiuiũ ꝑ pniam verã. Et ita tenebimus ꝯsiliũ beati Petr. ij. Pet. iij. Charissimi satagite immaculati ⁊ inuiolati ei inueniri in pace dñi nostri Jesu christi ⁊c. Rogemus dñm ⁊c.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

¶ De p̄destinatione ⁊ p̄scientia diuina.
Distinctio.cxlij.

De predestinatione ⁊ presciētia diuina declarabunt̄ tres cōclusiones in q̄bus stat materia.

Quarꝝ prima est ꝙ añ creationē mundi deus eternal̄r p̄destinauit oēs illos qui debēt saluari: ⁊ sciebat oēs illos qui debent damnari certe.

Scd̄a ꝙ prestestinatio saluandorꝝ ⁊ prescientia dānatorꝝ non remouet nec impedit liberum arbitriuꝫ sed dimittit in sua libertate plene.

Tertia ꝙ oēs siue predestinati siue presciti debent ꝓ salute eterna laborare diligenter: ⁊ in bonis operibus occupari ⁊ abundanter operari deuote.

¶ Prima ḡ ꝯclusio est ꝙ ante creationē mundi: angelorꝝ ⁊ oīm creaturarꝝ deus eternal̄r p̄destinauit oēs illos q̄ debent saluari. Pro cuius declaratione sciēduꝫ ꝙ principalis finis predestinationis est gloria paradisi q̄ in sacra scriptura vocatur ꝯuiuiū nuptiarꝝ. Mat. xxij. Simile est regnū celorꝝ hoī regi q̄ fecit nuptias filio suo: deꝰ em̄ pr̄ volēs facere nuptias filio suo fecit matrimoniū inter filiū suuꝫ ⁊ humanitatē nostrā. vñ tāta est ꝯiūctio huius matrimonij ꝙ nō sunt due persone in xp̄o. s. humanitas ⁊ diuinitas: quia humanitas nō est ꝑsona ꝑ se sed est ꝯiūcta taliter diuinitati ꝙ iā non sunt due sꝫ vna ꝑsona: sicut vir ⁊ vxor non sunt duo sed vna caro. Mat. xix. Et iō dicit athanasius de xp̄o. Qui licet deꝰ sit ⁊ hō non duo tñ sed vnus est xp̄s: vnus oīno nō ꝯfusione substātie sed vnitate ꝑsone: dicit cōfusiōe substātie qꝛ vna substātia nō miscet̄ alteri ꝑ confusionē hoc est ꝙ humanitas sit diuinitas nec econtra sicut fit de vino ⁊ aqua q̄ in mixtione non remanēt pura in specie sed miscētur. Quia dicit ph̄s qd̄ mixtum neutrū mixtibiliū est. Et ita ptꝫ quō fuit factum matrimonium cuiꝰ spōsalia fuerunt contracta in ventre virginali. de quo Dauid p̄s. xviij. In sole posuit tabernaculum suum ⁊ ipse tāq̄ spōsus procedens de thalamo suo: sed nuptie fuerunt facte in paradiso. O deꝰ taꝫ beatus erit ille qui in illis nuptijs inter erit. vnde Jo. Apoca. xix. Beati q̄ ad cenam agni vocati sunt. Apparet ergo qd̄ regnum celorꝝ est similis regi ⁊c. vñ sciēdū ꝙ rex qñ vult facere nuptias filio suo seruat quinq̄ in corpore. Primo añq̄ aliquid exponat eligit ⁊ numerat illos qui inuitabūtur ad nuptias ⁊ facit illos scribi in aliquo libro. Scd̄o ꝓuidet de hospitio siue palatio in quo possint fieri nuptie: ⁊ hoc s̄m numerꝝ ⁊ quantitatē inuitatorꝝ. Tertio ordiat de epulis s̄m cōditionem gentiū. Quarto disponit de seruitoribꝰ ⁊ ministris q̄ seruiāt illis. Quinto disponit de loco ī quo inuitati parēt se ⁊ induātur mutantes vestes ⁊ nouas induentes qꝛ cōiter fit apparatus añq̄ intretur ad nuptias. Ex quo ergo regnum celorꝝ simile est regi ⁊c. Ideo ꝓpter illud matrimonium. s. coniunctionem diuinitatis cum humanitate fecit deus et seruauit quinq̄ pretacta. Pro quo sciēdum ꝙ maius opus qd̄ deus vnq̄ fecerit nec faciet est coniunctio diuinitatis cum humanitate: ideo anteq̄ faceret seu expenderet de sua potētia aliquid disposuit in consilio trinitatis quot inuitarentur ad discūbendū in conuiuio illo: vñ dicit ita tot erunt reges in mundo: ⁊ de illis tot discūbent in conuiuio. Sil̄r tot erunt pape in mundo: ⁊ sil̄r tot de illis saluabuntur. Sil̄r tot erunt religiosi ⁊ de illis tot salbabuntur. Et ita de omnibus statibꝰ ⁊ conditionibus mundi gentiū: ergo scribe illos in libro vite. Et talis electio saluandorꝝ d̄r predestinatio. Alia aūt ordinatio quam fecit de non saluandis d̄r p̄scientia. Et de ista predestinatione loq̄tur Paulus ad Ro. viij. dicēs. Quos presciuit ⁊ p̄destinauit conformes fieri ymagini filij sui vt sit ipse primogenitus in multis fratribꝰ: ⁊ ad Ephe. j. Elegit nos deus ante mundi constitutionē vt essemus sancti ⁊ immaculati in ꝯspectu eiꝰ in charitate q̄ predestinauit nos in adoptionez filiorꝝ ꝑ Jesum xp̄m. Ecce prima res q̄ facta fuit postq̄ electione dominꝰ deus respexit in libro suo ⁊ vidit oēs electos in magno numero ⁊ quasi admira-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

tiue dixit ho: ⁊ tot sunt: oportet ꝙ habeamus magnū locū in quo discūbāt: et ꝓpter illā rōnē creauit celū empyreuz: qm̄ ꝓ se nō indigebat: qm̄ ante creationē rerū habitabat in camera, siue palatio sue eternitatis: iuxta illud Esa. lvij. Dn̄s excelsus ⁊ sublimis habitās eternitatem: ⁊ post voluit ip̄m parare pānis aureis et ornamentis alijs p̄ciosissimis qđ est ita pulchrū ꝙ si q̄s ꝑ potestatē diuinam eleuaretur ad illud vt posset ipsum videre nollet comedere nec bibere: immo viueret mille annis cū gaudio ⁊ sine dolore ꝓpter eius pulchritudinē. Et est magnuz adeo ꝙ de illo admiratiue dicebat notarius Hiere. Baruch. iij. ca. O isrl̄ q̄ magna est domus dei ⁊ ingēs locus possessionis eius. Magnꝰ est ⁊ nō hz finē excelsus ⁊ immēsus. Et ita ptz quare ordinauit celū: qm̄ ordinatū est palatiū pro electis: sed sequit̄ tertiū qr ex quo datus est locus: vidēdū est q̄ erunt epule quas ordinabit tā bulitas q̄ assas: tā vinū albū q̄ rubeū q̄ etiā fructus q̄ sunt a fruitiōe dicti. Notandū tn̄ ꝙ oīa ista facta fuerūt simul q̄q̄ nō possint simul dici nec explicari. Quales etiā sunt cibi illi nō pōt bene exprimi nec dici: pōt tn̄ declarari aliqualr: qm̄ si aliquis rex vel papa inuitaret aliquē ⁊ ille peteret ab aliquo de hospitio, qđ epulū comederet: ⁊ alter respōderet: nescio: tn̄ bene scio ꝙ de illis quas rex vel papa comedet tu comedes: tunc posset ille rn̄dere. O deus qr sufficit mihi: ita etiā est in illo ꝯuiuio paradisi ⁊ nuptijs: qm̄ de cibis paratis sponso ⁊ regi ⁊ de suismet cibis q̄s ip̄e ꝓ seipso retinuit comedemꝰ nos. Et ideo dicebat ip̄emet xp̄s Luce. xxij. Ego dispono vobis sicut disposuit mihi pater meus regnū vt edatis ⁊ bibatis sup̄ mensam meaz in regno meo: sed q̄ est mēsa đr ꝙ sua essentia in q̄ comedemus cū ip̄o: sed dulcedinē illius sciemus cū illic erimus ⁊ gustabimꝰ: de qua dulcedine dicit Dauid p̄s. xxx. Quā magna multitudo dulcedinis tue domine: quā abscōdisti timētibꝰ te. Post hec ꝟo ordinat seruitores ⁊ mistros ⁊ aptos ꝓ conuiuio: ⁊ isti sunt angeli q̄ ꝓpter istā rōnem creati sunt nobiliores hominibꝰ. Et non videt̄ bene conueniens ꝙ maior seruiat minori: vel nobilior minus nobiliori: đr ꝙ verꝫ est sed qr sumus parentes sponse. s. humanitatis: qr oēs sumꝰ eiusdem spei cuz humanitate xp̄i: ⁊ ideo ipsi seruiunt nobis: sicut si aliq̄s rex acciperet sponsam rusticā faceret discūbere om̄es parentes illius ⁊ milites ⁊ nobiles seruirent: ita etiam est in illo conuiuio paradisi: qr milites siue angeli seruient nobis. vnde ad Heb. j. Omnes sunt administratorij spūs in ministeriū fidei missi ꝓpter eos qui hereditatem capiēt salutis. Modo restat videre quintū. s. locum in quo possint parari siue ornari. Cōiter in conuiuio regis non portantur vestes quotidiane: sz induunt̄ vel alie meliores quotidianis: ideo ad induendū illas īdigēt loco decenti in quo parent se sine ornēt. Et ꝓpter hoc creauit mundū istū in quo habitamus vt in eo exuamur veteres vestes ⁊ induamur nouis. Et caueamus ꝙ non veniamus cū veste antiqua ⁊ rasa. s. supbia q̄ fuit p̄ma qua perijt natura humana sed cū noua. s. humilitate. Similiter caueamus ne veniamus cū veste puluerulenta. s. auaritie: nō cuz veste lutosa luxurie: non cū veste doloris inuidie: nō cum veste rupta ire: nō cū veste arnada: s. a tineis comesta qn̄ nihil sit de ea accidie, non cū veste aq̄sa gule. Sed si velimꝰ intrare locum nuptiarꝫ paremus nos in hoc mundo. Et iō đr. j. Reg. vij. Preparate corda vestra dn̄o ⁊ seruite illi soli. Et ita ptz quō an̄ mūdi ꝯstitutionē p̄destiati erant scripti in libro vite: ⁊ quō oīa creata sunt ob cām conuiuij. Et ita ptz prima conclusio: sed tn̄ arguit̄ ꝯtra p̄dicta: qm̄ videt̄ ꝙ p̄mū repugnet q̄nto: đr nāq̄ primo ꝙ deus ordinauit ⁊ scripsit oēs q̄ inuitabuntur ad nuptias. Et in vltimo đr ꝙ ordinauit locū parandi ⁊ ornandi: ergo dicet aliquis: postq̄ deus ordinauit ꝙ ego sim in illo conuiuio ad quid oportet me parare: qr scīa dei non pōt deficere: ⁊ illa scriptio nō potest mutari nec deleri: ergo tantum valet mihi ꝙ vadā cuz veste antiqua vel lutosa sicut cum noua vel munda. Ad hoc dicendum ꝙ ista ratio procedit ex ignorantia: ⁊ declaratur ꝑ

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

similitudinem alicuius regis inuitātis multos milites ad nuptias. Qui si dicerent non oportet nos parari pro eundo ad nuptias: cū rex inuitauerit nos: sz vadamus cum veste rupta ⁊ antiqua ⁊ ita bene recipiemur: ex quo sumus inuitati istud esset magna stultitia ꝙ scz vellent intrare locum conuiuij male induti inter tot barones ⁊ nobiles. Sed contrarium est prudentia scz dicere ex quo sumus inuitati per regem paremus nos vt possimus intrare: quoniam si tales non essent parati non intrarent locū nuptiarum ne facerent verecundiam regi ⁊ discumbentibus: ita est de nobis ex quo sumus ad tantum conuiuium inuitati: sicut est celeste: debemus nos parare anteq̄ veniamus ad portam loci in quo est conuiuium: que porta est mors: de qua Psal. cxvij. Hec porta domini iusti intrabunt in eaz. vnde posito ꝙ aliquis sit p̄destinatus ⁊ non velit se parare nō intrabit paradisum: qm̄ predestinatio ⁊ talis ordinatio includit vt inuitati parentur. Et illud clare declarauit christus per similitudinem Matth. xxv. Simile est regnum celorum decem virginibus. Quarum quinq̄ facientes rationem stultam non parauerunt se. Alie vero quinq̄ facientes rationem prudentem parauerūt se: de quibus dicitur que parate erāt intrauerūt cum eo ad nuptias ⁊ clausa est ianua. Quinq̄ enim prudentes parauerunt se ⁊ ita intrauerunt: fatue autez facientes rationem predictaz scz ꝙ postq̄ erant inuitate non oportebat eas parari venientes ad portam pulsauerunt: dicentes. Domine domine aperi nobis qz inuitasti nos: at ille deintus respōdebit amen amen dico vobis nescio vos. O dicent ipse iaz sumus inuitate: respōdebit non estis scripte in libro meo vere nescio vos ⁊ ita non intrauerunt: tamen erant inuitate. Et sic ptz ꝙ fatua est rō dicētiū se nō oportere parari: ergo parem⁹ nos quia fortius dico vobis ꝙ si iaz essemus infra locum nuptiarum. s. paradisum si nos essemus parati: si inueniretur in nobis aliqua sordes in vestibus eijceremur extra. Quid autem dicit vobis: illō dicitur quod ipemet christus: vnde post predictam parabolam Matth. xxij. Simile est regnum celorum regi, q̄ fecit nuptias filio suo. Sequitur infra: intrauit autem rex vt videret discumbentes ⁊ vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali: ⁊ ait illi. Amice quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialez. At ille obmutuit. Tunc dixit rex ministris: ligatis manibus ⁊ pedibus mittite in tenebras exteriores: sed diceret aliquis de illis qui intrauerunt: fuit ne aliquis eiectus: dicitur ꝙ non quare ergo dicitur ꝙ eijceretur: dicitur ꝙ intelligitur cōditionaliter ꝙ si aliquis intraret sordid⁹ eijceretur: vel dicitur quod per hypothesiz id est per comparationem: scilicet qz posito ꝙ quis intraret paradisum male paratus statim eijceretur. Sed diceret aliquis in ista ratiōe iam innuitis ꝙ predestinatio sit mutabilis: dicitur ꝙ non deficit predestinatio sed deficit predestinatus: quoniam predestinatio dicit ⁊ includit preparationem predestinatoruz: ⁊ ideo si quis predestinatus nō paret se ostēdit ꝙ non intrabit paradisuz: quod declaratur per exemplum alicuius existentis in naui morienti super aquaz cui patet ꝙ mons moueatur: ⁊ tamen nihil est: sed nauis mouetur: ita est de predestinatione diuina que non se mouet sed predestinatus: ⁊ dicit scriptura Ezechi. xxxiij. Hec dicit dominus deus: si dixero iusto quod vita viuet: ⁊ confisus de iustitia sua facit iniquitatem omnes iustitie eius obliuioni tradentur ⁊ in iniquitate sua quam ipse operatus est in ipsa morietur. Si autem dixero impio morte morieris ⁊ egerit penitentiam a peccato suo: feceritq̄ iudicium ⁊ iustitiam ⁊ pignus restituerit ille impius rapinamq̄ reddiderit in mandatis vite ambulauerit nec fecerit quicq̄ iniustum vita viuet ⁊ non morietur: ergo clarum est ꝙ predestinatio dei non deficit: quia includit ꝙ predestinatus sit paratus: ⁊ ideo si non paretur deficit ipse predestinationi: ergo paretur omnis homo si velit intrare cōuiuiū nuptiaꝝ. ¶ Scda cōclusio est ꝙ p̄destiatio saluādoꝝ nec p̄scia dānatorū

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

nō impedit nec remouet liberū arbitriū: sed dimittit om̄es in sua libertate plene. Et ratio istiꝰ est qm̄ si diuina predestinatio vel presciētia remoueret liberū arbitrium tūc creatura agēdo bonū opus nō mereret nec agēdo malū demereret nec silr aīalia bruta. Et ideo deus ꝑ predestinationē aut prescientiā nō remouet liberū arbitriū: vñ est clara auctoritas Eccl. xv. Deus ab initio cōstituit hoīem ⁊ reliquit eū in manu cōsilij sui. glo. in libertate arbitrij sui: sed in textu adiecit p̄cepta et mādata sua: si volueris seruare mandata seruabunt te. Apposuit tibi aquā ⁊ ignē ad qd̄ volueris porrige manū tuā. Ante hoīem vita ⁊ mors bonū ⁊ malum qd̄ placuerit ei dabit illi: vñ differētia est inter mandatū et preceptū al's posuisset vnū illorū frustra: mandatū em̄ est affirmatiuorum et obligat ad semper sed nō pro semp: qr in casu licite pōt fieri contra mandatū: mādata affirmatiua sunt honora patrē ⁊ matrē ⁊c. et pōt fieri ꝙ tu nō tenearis ad seruādū illud mandatū nec tenearis ad honorādum patrē tuū: casu posito ꝙ fiat infidelis. Itē sabbata sanctifices: casus poterit esse ⁊ euenire ꝙ nō teneris illi precepto: qr forte inimici tui insequūtur te: ⁊ sic precepta affirmatiua possunt habere excusationē. Sed precepta negatiua in nullo casu possunt habere excusationē: verbi gr̄a. Nō adorabis deos alienos: qr ꝑ nullo casu debes ire ad diuinos nec sortilegos. Ad idem nō periurabis ⁊c. si totus mundus deberet saluari ⁊ cōuerti ad fidē per falsum iuramentū nō deberes facere: ideo dicit adiecit illi precepta ⁊ mandata. Apposuit illi aquā ⁊ ignē ⁊c. Ante hoīem vita ⁊ mors: aquā vocat bonā vitā: ⁊ ignē vocat malā vitā que ducit ad ignē inferni: vitā vocat gloriā paradisi: ⁊ mortē vocat penā inferni: que est summū malū ⁊ qd̄ voluerit dabitur illi. Sed tñ diceret aliquis ꝙ si predicta auctoritas haberet veritatē nullus iret ad infernū. Sed oēs ad paradisum igitur d̄r ꝙ oēs dicūt ꝙ volunt ire ad paradisum sed tenent aliud iter: vñ si dicat Judeo: vis ire ad paradisum: respondebit ꝙ sic: ergo vade ꝑ iter qd̄ ducit ad paradisum. Tu em̄ tenes iter Moysi qui promittebat ꝙ si seruarēt mādata ꝙ deꝰ daret eis bona tꝑalia ⁊ terrā Chanaan q̄ d̄r terra promissionis: non em̄ inuenit in lege Moysi ꝙ deꝰ ꝓmitteret gloriā eternā. Si ergo vis ire ad paradisuz veni ad iter xp̄i qui ꝓmittit paradisuz. Istud declaratur etiā de aliquo dicēti ꝙ vult ire Parisius ⁊ capit iter versus Romā. Silr si dicat Saracenovis ire ad paradisum: respondebit sic: ergo dimitte iter machometi qui ꝓmittebat mulieres ire in paradiso cū coirent: ⁊ post inuenirentur v̄gines: vel si dicat superbo quo vult ire: respōdebit ꝙ ad paradisum: attamen mentit qr vadit per iter inferni q̄uis dicat se velle ire ad paradisum. Supbia em̄ non ducit ad paradisum sed ad infernū. Silr si dicatur auaro aut luxurioso aut alijs pctōribꝰ quo ducit iter auaritie vel luxurie ⁊c. respōdebit ad infernū: ergo mētiti estis qr dicebatꝫ ꝙ volebatꝫ ire ad paradisum: dimittatis ergo illud iter: ⁊ ita de alijs pctis mortalibꝰ. Silr de accidiosis qui nolūt exire excōmunicationē qui nō timēt gladiū beati Petri: qr non legit de alio apl'o ꝙ portaret gladiū nisi beatus Petrus ad denotandū ꝙ prelatꝰ solū hz potestatē excōmunicandi. Et breuiter tales mentiunt qr nolūt ire ad paradisum sed ad infernū: qr dimittūt iter paradisi et incedūt ꝑ iter inferni: ergo ptz clare ꝙ ratio predicta est fatua: ⁊ ideo dñs nr̄ Jesus xp̄s aduisat gētes huiꝰ mūdi sicut in tꝑe guerre: ponit in aliquo supercilio aliquis clamās ad itinerātes ne transeāt ꝑ locuz in quo sunt latrones. Ita facit xp̄s existēs in supercilio ⁊ cacumine celi q̄ clamat ad nos qui habemꝰ inimicos: ⁊ dicit nobis per hūc modū Esa. xix. Hec via ambulate in ea nec ad dexterā nec ad sinistrā declinetis via. s. mandatorū: vnde ille declinat ad sinistrā qui timore alicuius creature declinat a via mandatorū: ille v̄o declinat ad dexterā qui etiā amore alicuiꝰ creature declinat. Sed adhuc restat argumentū qr dicūt aliqui bene video ꝙ ego vado ad infernū: ⁊ hoc etiā bene sciebat deus: q̄re ergo creauit me. Respondet qr illa de causa vt ires ad para-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

disum: sed tu non vis ire: vñ oēs fideles siue infideles creauit vt irent ad paradisum tñ ipsi nolūt. O q̄ magna est xp̄i clementia qm̄ oēs vellet saluari: ꝓut testat̄ beat⁹ Paulus.j.ad Timo.ij. Hoc em̄ bonū ⁊ acceptū est corā saluatore nr̄o deo q̄ oēs hoīes vult saluos fieri ⁊ ad agnitionē veritatis venire vn⁹ em̄ deus vnus ⁊ mediator dei ⁊ hoīm homo xp̄s Jesus q̄ dedit semetip̄z ī redēptionē ꝓ oīb⁹: dicit ergo qui om̄es hoīes vult saluos fieri ⁊ reddit rationē: qꝛ vn⁹ est mediator ⁊c. scz Jesus xp̄s qui dedit ⁊c. Soluit enim xp̄s pretiū redēptionis sed non oēs volunt illud accipere: nō Judei ambulātes ꝑ legē Moysi nō Saraceni sectantes illū pessimū prophetā machometū nec mali xp̄iani sectātes malū affectū. Sed quō ergo ibim⁹? dr̄ ꝙ vt dicit ꝓpheta Dauid ps̄. lxxxiij. Ibūt de virtute in virtutē videbit̄ deus deorū in syon. ¶ Tertia conclusio qd̄ oēs siue predestinati siue presciti debēt ꝓ salute eterna laborare diligēter et in bonis operib⁹ occupari et abūdanter operari deuote. Sed sunt argumenta in contrariū qꝛ dicet aliquis: si sum predestinatus q̄re faciā bona opera: si sil'r suz prescit⁹ quare habebo penaz in hoc mūdo et etiā in alio. Sed dr̄ ꝙ ista ratio includit ignorantiā stultitiā ⁊ maximū errorē. p̄mo, includit ignorantiā qꝛ nesciūt quō scribit̄ p̄destinatio ⁊ presciētia. Pro quo sciendū ꝙ in libro predestinationis sunt scripti predestinati lr̄is aureis: in libro prescientie siue in charta sunt scripti presciti in causto nigro. Et ideo si petat̄ a talibus predestinatis siue prescitis quō estis vos scriptus in libro predestinationis? Rñdebit ille talis Petr⁹ vel Joānes intrabit paradisum. Sil'r de prescitis: sz dr̄ ꝙ nō scribit̄ sic: sed scribit̄ finis et via: vñ scribit̄ ita: talis intrabit paradisuz ꝑ viā humilitatis: et talis ꝑ viā castitatis: talis ꝑ viā penitētie ⁊c. Vñ qñ deus ordinauit aliquē saluandū simul ⁊ semel ordinauit predestinationis finē ⁊ viā ad illā. Et ideo dicit beat⁹ Grego.j.lib. dial'. c.viij. Jp̄a eterni regis predestinatio: ita est ab oīpotēti dei verbo disposita vt ad hanc electi ex labore perueniāt quaten⁹ postulādo mereātur recipere qd̄ eis oīpotens deus ante secula disposuit donare. Sil'r de prescitis scribitur finis ⁊ vita: vñ scribit̄ ita talis dānabitur per viā superbie: talis per viā auaritie ⁊c. ergo dimittamus viā et non dānabimur: qm̄ si dimittat̄ via nō sequitur effectus. Scd̄o est stultitia: vñ sciendū ꝙ deus nō habet nisi vnā scientiā ⁊ equaliter habet scientiā de oībus: vñ scit quid prādebo q̄d cenabo ⁊c. Si ergo dicatur talib⁹ cur paratis prandiū? respondet̄ qꝛ volumus prādere. O et cur paratis cum deus sciat si prādebitis aut nō: ⁊ ita de infirmitatib⁹ aut guerris qꝛ tūc nō oporteret ꝙ cōgregarētur gentes armoꝝ sed ꝙ dormirent in lecto suo ex quo deus scit q̄s habebit victoriā. Sil'r scit deus si erūt fructus in terra ⁊ vinea: ergo non oportet laborare nec colere terrā: istā rationē enim faciūt multi credentes habere intellectū subtilem: sed tñ stulti sunt: de quibus Paulus ad Rom̄.j. Euanuerūt in cogitationib⁹ suis et obscuratū est insipiens cor eorū: dicentes enim se esse sapiētes stulti facti sunt. Tertio dr̄ ꝙ est maximus error: vñ si quis diceret ꝙ nō esset vn⁹ de⁹ simplex trinus in personis: ⁊ vnus in essentia nō erraret nisi ꝯtra vnū articulū fidei. Sed faciētes cōtra predictā rationē errāt contra oēs articulos: vñ destruūt primo articulū incarnationis qm̄ si petatur a talibus. Cur deus descēdit assumere carnē humanā? Respondet̄ vt possemus ascendere paradisuz qꝛ prius nō poteramus. O qꝛ ratio predicta destruit̄ ex quo de⁹ scit qui sunt saluādi ⁊ ita de alijs: breuiter corrūpunt tā antiquū testamētum q̄ nouū: et est peior heresis que possit esse. Itē quare institutus est baptism⁹ ad purificandū aīam: nōne sciebat deus eternaliter q̄ erāt saluādi ⁊c. faciamus ergo bonū qm̄ si oēs agam⁹ bonuz certissime ibim⁹ ad gloriā: vñ.ij. Pet̄.j. Fratres magis satagite vt ꝑ bona opa certā vestraz vocationē ⁊ electionē faciatis: hec em̄ faciētes nō peccabitis aliqñ. Sic em̄ abundāter ministrabit̄ vobis introit⁹ in eternū regnū dñi nostri ⁊ saluatoris iesu xp̄i: quod nobis cōcedere dignetur amen.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

¶ De preceptis siue mandatis et eorum obseruantia.
Distinctio. cxliij.

De preceptis siue mãdatis ⁊ eorꝝ obseruantia q̃ est via plana et recta eũdi ad paradisum: ꝓut testat̃ ipe xp̃s Mat. xix. dicẽs interrogãti q̃d faceret vt vitã eternã haberet. Si vis ad vitã ingredi serua mandata: et ideo noueritis ꝙ tota lex dei summarie cõsistit in decẽ preceptis siue i numero denario: qꝛ sicut deus dedit nobis decẽ digitos in manib⁹ cũ quib⁹ operamur totaliter cũ potuisset plures vl̃ pauciores dedisse: ita dedit decem precepta cũ quib⁹ operemur meritorie. Et qꝛ manus sunt partes corporis magis visibiles habentes decẽ digitos vt recordaremur ꝙ in decẽ tenemur deo: et si esset possibile ꝙ in vngula cuiuslibet digiti scriberetur vnũ preceptũ littera visibili bonuꝫ esset: ideo dicit Job. xxxvij. c. Qui in manu oim hominũ signat. i. signum dat vt nouerint singuli opera sua. i. p̃cepta. Et q̃uis sint decẽ tamen qꝛ nonũ et decimũ preceptum coincidũt qꝛ ambo dicũt nõ cõcupisces: pro vno reputãtur et sunt nouẽ ad denotãdũ ꝙ qui seruit deo ibit in vno de nouẽ ordinib⁹ angelorꝝ ⁊ sunt ita ordinata ꝙ tria prima precepta ordinant creaturam circa deũ. Alia tria circa proximũ. Et alia tria circa vitã propriaꝫ gubernandã. Et quia Christus seruauit omnia precepta ista: ideo dicit ipe de seipso loquens Mat. v. Non veni soluere legem sed adimplere. Et de quolibet precepto declarabitur quare fuit datũ. Secũdo quomodo fuit a Christo obseruatũ. Tertio quomodo a nobis debet esse predicatũ. De trib⁹ primis preceptis primũ ordinat cor: ratio est qꝛ oĩa opera nostra bona vel mala ꝓcedũt a corde tanq̃ a primo p̃ncipio seu fonte: ideo dicit scriptura Prouer. iiij. Omni custodia serua cor tuũ: qꝛ ex ipso vita ꝓcedit: verum est si bene custodiat̃ als ꝓcedit mors. Ideo Christus volẽs nos ordinare circa se: primo ordinat cor nostrũ. s. vt simus sibi fideles sicut miles qui habet inimicos capitales ⁊ vult habere secum scutiferum. Primũ q̃d vult de eo est ꝙ promittat sibi fidẽ cordis: ita deus qui hꝫ multos inimicos mortales. s. demones quos posset annihilare si vellet. Sed supportat eos dans nobis exemplũ supportãdi inimicos nostros ita si tu vis stare cũ deo conductio fit in baptismo ⁊ notari⁹ recipiẽs obligationẽ est sacerdos: qui ad portam dom⁹ dñi anteq̃ intres int⁹ dicit. Quid petis: respõdet fidem Christi. Et dicit sacerdos abrenũtia sathane: respõdet abrenũtio. Et sic homo baptizatur. Ecce cõductio ⁊ iuramentũ fidelitatis quod homo facit deo: ideo dat primũ preceptum ne cũ inimicis suis homo habeat parlamentũ seu cõsilia di. Exod. xxij. Ego sum dñs de⁹ tuus nõ habebis corã me deos alienos dij alieni et falsi sunt demones volẽtes honorẽ diuinum vt sacrificia et hmõi: qui falsi dei sunt dũ vt proditores fidẽ promissam Christo in baptismo frãgere faciunt ⁊ fecerunt: ista est primi precepti ratio. Et quare fuit datũ: modo videndũ est qualiter a xp̃o fuit experimentaliter obseruatũ cũ dicatur in auctoritate per ip̃m supra allegata: nõ veni soluere legẽ ⁊c. Dicatur quõ quãdo xp̃s predicabat per Judeã dicẽs se esse messiã ⁊ saluatorem in lege a deo ꝓmissum ⁊ Judei nõ credebãt sibi: ratio qꝛ ipsi expectabãt et adhuc expectãt ꝙ messias est vẽturus cũ magna potẽtia. Cũ ergo christus iret pauperrime despexerũt eum: ita ꝙ quando Joãnes baptista ostendit eũ dicens. Ecce agnus dei: ecce qui tollit peccata mundi ⁊c. dixerũt nolumus hunc regnare sup̃ nos. Luce. xix. dicatur quomodo demones in corporibus obsessis clamabãt affirmando. O Jesu fili Dauid tu es messias et saluator mũdi. Et dicebãt Judei magis credentes diabolo q̃ Christo messias debet esse iste: et xp̃s nõ curabat de testimonio eorũ: vñ est auctoritas ad hoc Luce. iiij. Exibãt autem demonia a multis clamãtia ⁊ dicentia: qꝛ tu es christus filius dei ⁊ increpãs non sinebat ea loqui: qꝛ sciebant ipsum esse Christum. Sed est questio quare Christus non si-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

nebat demones loqui: maxime quia dicebāt veritatē et forte dēs Judei fuissent cōuersi? Et respōdeo: ratio quare non sinebat ea loqui erat: vt seruaret legem qz pro saluatione hoīm christus noluit vti auxilio demonum. Modo vidēdum est qualiter a nobis illud sit seruandum et practicandū qz ꝓ nulla necessitate mūdi per opus diaboli est procurāda sanitas: nec ad demones seu diuinos est recurrēdū: vt patet in exēplo christi predicto hic patet stultitia ⁊ peccatū illorū qui pro sanitate obtinēda recurrunt ad diuinos ⁊ sortilegos et dicunt nō habemus medicos qui ⁊c. dicatur eis ꝙ recurrāt ad nomen Jesus si aliā medicinā corporalem nō potestis habere: qm̄ ista sufficit detur modus quō super morbo cum signo crucis debet dici Jesus. Itē dicatur quantū peccatū est illorū qui pro sustinenda veritate vel vt inueniāt rem perditā; recurrunt ad demones seu diuinos cum esset melius sustinere destructionē ⁊ perditionem totius mūdi et mortē q̄ ire ad eos: ideo dicit scriptura Leuit. xix. Nō declinetis ad magos: nec ab ariolis aliquid sciscitemini: ne polluamini per eos ego dn̄s deꝰ vester: dicit nō polluamini. Nā si infidelis militi vel regi dr̄ proditor: ita quilibet Christianus dr̄ proditor recurrens ad diuinos: ideo dicit ne polluamini. s. per malam famam. Sed recurratis ad deum et rationē ipse assignat dicens. Ego dn̄s deus vester oīpotens: si dicat. O frater nō respondet nobis de aliqua veritate sciēda vel re perdita inueniēda vel de sanitate consequēda. Dico ꝙ immo si veritas sit necessaria vel res perdita vel sanitas sit anime proficua deꝰ audiet te dans qd̄ petis al's nisi sint anime vtilia nō queras: ideo tales notorij quādo ꝓcessionaliter vadūt ad eos extirpētur per dominos rectores ciuitatum: vn̄ preceptū Leuit. xx. Vir siue mulier in q̄bus phitonicus vel diuinationis fuerit spiritus morte moriatur. Si dicatur dn̄e ⁊ qua morte? respondet lapidibꝰ obruet eos. s. omnis populus: ratio quia oībus de populo nocēt. Si dicatur dn̄e erit peccatū interficere eos? Respōdet sanguis illorū sit super illos. ¶ Scd̄m preceptū ordinat os pro reuerentia. Jam scitis ꝙ primus nuntiꝰ manifestans ea que sunt in corde est os: ideo dicit scriptura Mat. xij. Ex abundantia cordis os loquit: bonus homo de bono thesauro profert bona: ⁊ malus homo de malo thesauro ꝓfert mala: ideo ex quo deꝰ ordinauit cor per primū preceptum consequēter ordinat statim os dicēs: non assumes nomē dei tui in vanuz: nec em̄ habebit dn̄s insontē. i. innocētem impunitum eum qui assumpserit nomen dn̄i dei sui frustra. Exod. xx. Bene scitis ꝙ quādo homo loquitur de persona honorabili iungit nomini suo aliquā dictionē honoris: vt dominus Petrus ⁊c. Modo nullus dn̄s est honorabilior deo: ideo ratio vult vt cuz honore et reuerentia loquamur de eo ꝙ est nullo modo de eo iurare in vanū: iuratur in vanū quādo sine necessitate vel vtilitate homo iurat: necessitas iurandi est quando homo cogitur per superiorē in iudicio vel al's: vtilitas est quādo pro bono pacis aliquorum iurat ille qui scit veritatem. O quot iuramenta fiūt quolibet die in vanum dicendo per deū sic est: vel sic sine necessitate et vtilitate: dicunt aliqui ego dico verū: ergo possum iurare: non sequitur sed requiritur aliud scz necessitas ⁊ vtilitas modo fiat ratio. Si iurare in vanum sit tantū peccatū quanto maius peccatū est quādo iuratur false vt faciunt emptores et venditores dicendo per deum tantuz costat ⁊c. quanto magis iurando enormiter per caput per corpus per sanguinez per ventrē ⁊c. Quanto magis negando et blasphemādo ⁊c. Ideo dicit: nō enim habebit deus insontem ⁊c. et sic patet ratio huiꝰ secundi precepti. Modo videmus experientiam in Christo cum dicat: non veni soluere legē: vt supra dico duo. Primo anti qui non iurabant nisi per aduerbia amē id est certainement. Et si volebant magis affirmare duplicabant amen amen: vt dicit Joānes euangelista solus. Tali modo vos mulieres debetz instruere filios vestros: vt iurēt per aduerbia ⁊ possetis corrigere defectum iurādi melius

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

q̃ reges ex quo a puertia fuissent sic instructi ⁊ nutriti ⁊ si forte iurẽt corrigatis eos: vnde ad cõfirmandum illud qđ dixi facit quod recitat̃ a duobus euangelistis. s. Mat. xxvj. ⁊ Lu. xxij. Quod in nocte passionis qñ christus a principe sacerdotuz interrogabatur si ip̃e esset messias ⁊ si esset xp̃s filiꝰ dei: xp̃s sciẽs iudiciuz calũniosũ tacebat. Tandẽ princeps dixit. Adiuro te ꝑ deũ viuũ vt dicas nobis si tu es christus filiꝰ dei. Tunc iesus licet sciret ꝙ sibi malũ esset de affirmatiua tñ adiuratus ꝓpter reuerentiã nois dei cõcessit veritatẽ dicens. Ego sum: verũtamen dico vobis amõ videbitis filium hominis ⁊c. Tunc omnes surrexerũt cõtra eũ. Uideatis ergo quãtã reuerentiã exhibuit xp̃s nomini dei. Exẽplũ habetis hic ꝙ si aliq̃s vestrum sit captꝰ pro aliquo crimine: ⁊ iudex cũ iuramẽto querit a te veritatem si non dicas veritatem corpus forte euadet: sed aĩa dãnabitur. Si dicas veritatem fiet iustitia de te et morieris. Quid facies: dr̃ ꝙ ex quo ꝑ iuramẽtũ es affirmatus ⁊ astrictꝰ debes dicere iudici: licet plus diligaz vitã meã q̃ aliquid de mundo tñ plus diligo honorem dei ⁊ nominis sui veruz est ꝙ ego feci. Et ex hoc forte deus liberabit te vel ad minus si fiat iustitia de te eris saluatus in paradiso. Et hoc patet ꝙ ex quo ꝓ vita ꝓpria non debet fieri falsum iuramentuz q̃tũ pctm̃ est illoꝝ qui ꝓ aliqua proximi vtilitate aut pro dãno seruãdo iurãt nõ sic fiendũ falsum iuramẽtuz est ideo xp̃s in oratiõe quãtecit. s. pater noster prima petitio est. Sanctificet̃ nomẽ tuũ. ¶ Tertiũ preceptũ ordinat opus: ⁊ ecce optima ordinatio: qm̃ primũ ordinat cor: scđm os: tertiũ opus: vñ scitis ꝙ quilibet dñs qui habet seruitores in domo quibus ꝓuidet de omnibus necessarijs vult de eis aliqđ seruitiũ: idẽ de oibꝰ dñs deus de nobis. Seruitium autẽ qđ vult de nobis est quia ex quo laborauerit; tota hebdomada ꝙ die dñica seruiatis sibi vt de septem diebus hebdomadis detis sibi vnum: ideo dicit Exod. xx. Memento vt diem sabbati sanctifices. Nota in nullo alio precepto dicit memẽto nisi in isto ad innuẽdũ ꝙ ex q̃ laborastis die lune die martis ⁊c. Memẽto vt sctifices diẽ requiei. Sctificet̃ aũt cessando, ab operibus tẽporalibus ⁊ dando se operibus spũalibꝰ. Ratio huius p̃cepti est qꝛ xp̃s. xxxiij. annis laborauit pro nostra redemptione et in die resurretionis quieuit: hoc significamus seruãdo diez dñicam dicendo illud qđ btã virgo dixit filio suo in die resurrectionis. Decetero filij sãctificabo diẽ illã. Modo videamꝰ experiẽtiã in xp̃o qui dixit nõ veni soluere legem ⁊c. Dicat̃ quõ xp̃s nõ solum qñ fuit magnus: sz etiã qñ erat puer paruꝰ cum maria virgine matre sua ibat ad ecclesiam ad templuz de nazareth vsq̃ ad hierl'm: auctoritas Luc. ij. Cũ factꝰ esset iesus annoꝝ. xij. ascẽdentibus parentibus hierosolymam scđm cõsuetudinem diei festi ascendit iesus puer cum eis ⁊c. Dicat̃ hic cõtemplatiue si diceret̃ virgini marie ambulanti in medio vie cũ magno frigore niue siue pluuia. O ṽgo maria benedicta quo vadis? Respondisset vado ad hierl'm ad templuz scđm legẽ. O virgo benedicta nunq̃d estis vos tẽplum illud de quo cantat eccl'ia. Domꝰ pudici pectoris templũ repẽte fit dei. Et xp̃s filius vr̃ etiã est tẽplum Jo. ij. Hoc autẽ dicebat de tẽplo corporis sui? Rspõdisset virgo maria. Hoc facimus ad exẽplum xp̃ianoꝝ: qꝛ cum audient ꝙ ego cũ tanto labore ibam ad templũ vadent et ipsi ad ecclesiam ⁊ filius meus vt exẽplo suo ostẽderet qđ ip̃e seruauit hoc qđ ip̃e dederat: ideo nõ frãgamus diẽ dñicam. Dicat̃ quõ in die dñica sũt. xxiiij. hore. Quarum. xxiij. sũt pro nobis ad dormiẽdum comedendum ludendũ nõ quidez ad taxillos ⁊c. Et deo detis vnã horã. s. in missa audienda que cõiter durat per vnam horam: licet sint multi sacerdotes qui dicerent in vna hora tres vel q̃tuor missas. Et audiatur missa deuote ⁊ cum silentio: ideo in introitu ecclesie recipit̃ aqua benedicta in fronte vt claudat̃ intellectus ne cogites in negotijs tẽporalibus. Item in ore ⁊ labijs propter silentium tenendũ ⁊ in corde ꝓpter malitias seu malas cogitationes vitandas: ma-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ledictus est homo qui istud seruitiū dñi ce non reddit deo. O q̄tū pctm̄ est illoꝝ qui istā horā nolunt dare deo: dicat quō oīa bona ⁊ possessiones ꝓficiūt plus ex illa hora q̄ dat deo q̄ pro omnib⁹ labori bus nostris: dicatur hic parabolā de re ge qui tēpore famis habebat solū vnam gallinā ⁊c. vide supra ī distinctiōe: bona quatuor ⁊c. a. ⁊ solū sibi retinuit caput. s. diem dñicū. Sed nos damus ip̄am cani bus infernalibus: primo mulieres dant ipsam cani vocato leuiathā qui tētat de supbia depingendo ⁊ ornādo se ⁊c. in die dñica plusq̄ alijs dieb⁹ vt videātur. Iu uenes q̄ tali die vadūt ad lupanar dant ipsaꝫ asmodeo qui est princeps luxurie Lusores dāt māmōe ꝑ auaritiā. Inuidi qui iudicāt trāseūtes. de q̄b⁹ p̄s. lxviij. Aduersum me loquebāt qui sedebāt in porta ⁊c. dant ip̄am belzebub qui tentat de inuidia. Gulosi dāt belephegor qm̄ tūc faciūt excessus in cibo ⁊ potu ⁊c. Ira cūdi dant balberith: qꝛ in dñica veniunt gladiatores. Accidiosi dāt astaroth qui nesciūt operari spūaliter: ideo dicit dñs Leuit. xix. Sabbata mea custodite ego dñs deus vr̄ ⁊ sniam meam metuite ⁊c.

¶ De preceptis que ordinant hominem circa proximum.

Distinctio.cxliiij.

Dicendum est modo de tribus p̄ceptis que ordi nant hoīez circa proximū. Quorum primuꝫ ordinat Circa amicos principalit.

Circa inimicos singulariter.

Circa omnes proximos generaliter.

¶ Dico primo ꝙ primum preceptū isti⁹ ternarij ordinant circa amicos principa liter: principales aūt amici quos habe mus inter ꝓximos omnes sunt parētes ideo p̄ponit eos di. Exod. xx. Honora pa trem tuū ⁊ matrem tuā vt sis longeuus super terrā. Que est ratio hui⁹ precepti dico ꝙ triplex est ratio.

Prima est propter principalitatem.

Secūda est ꝓpter vtilitatem.

Tertia est propter antiquitatem.

¶ De prima iam scitis ꝙ parentes ha bent rōnē cause seu principij ⁊ in hoc sūt similes deo q̄ est cā ⁊ p̄ncipiū oīm reruꝫ et ex hoc vult reuerentiam et honoreꝫ a nobꝫ sibi exhiberi teste Dauid p̄s. xxviij. Afferte dño gl̄iam ⁊ honorē: afferte dño gl̄iam noī eius. Eadē ratione vult deus ꝙ honoremus parētes quia sunt causa ⁊ principiuꝫ filioꝝ. De scda ratione. s. ꝓ pter vtilitatem: iā scitis ꝙ ꝑsona vtilis ⁊ proficua alicui valde honorat ꝑ illū: mō ita est ꝙ parentes sunt vtiles benefici et ꝓficui filijs qu cū tot laboribus eis ꝓui dēt mater cuꝫ quāto labore portat filiū in ventre: cū dolore parit ⁊ lactat de san guine suo qꝛ lac non est nisi sanguis qui ꝑ nimiā decoctionē dealbat et qñ pascit filiū masticando ⁊c. qñ non poteras tibi prouidere prouidebant tibi: ideo qñ ip̄a sunt senes vel debiles ꝓuide illis: istas duas rōnes ponit scriptura dicēs. Hono ra patreꝫ tuū ⁊ gemitus matris tue nō obliuiscaris. Meniēto qm̄ nisi ꝑ illos nō fuisses. Ecce prima ratio. Et tribue illis quō ipsi tibi: ecce scda. De tertia rōne di ctat iuueni rō vt honoret antiquū immo ⁊ dei preceptū Leuit. xix. Corā cauo ca pite cōsurge ⁊ honora personam senis. Cum ergo quilibet pater ⁊ mater respe ctu filioꝝ sint seniores si ꝓpter senectu tem aliq̄s sit honorādus multo plus pa rentes nō soluꝫ honore capitis: sed ꝟbis et factis. Modo videamus experientiā istius precepti in xp̄o ⁊ dico ꝙ nunq̄ fuit filius qui tm̄ honorauerit matrē suā vt xp̄s mariā virginē ⁊ patrem suum puta tiuū. s. Joseph non solum ꝟbo sed etiam opere seruiendo: dicatur ꝙ cum maria ⁊ Joseph starent in nazareth non legit ꝙ in eius domo haberēt ancillā nec famu lum ad seruiendū. Et iam scitis ꝙ in do mo in qua sunt plures persone requirit aliquod seruitium ⁊c. modo oportet ꝙ illud seruitium faceret virgo maria vel Joseph aut christus: interrogetis ergo lucam euangelistam quis seruiebat. Et respondit Luce. ij. Descendit cum illis ⁊ venit nazareth et erat subditus illis. Ec ce ꝙ clare dicit ꝙ christ⁹ seruiebat in do mo: immo etiā ipsemet dicit Mat. xx. Fi lius hominis non venit ministrari: sed

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ministrare. Cum ergo christus esset decem vel duodecim annoꝝ seruiebat in domo. Similiter dicā vobis vnū seruitiū qđ dicit magister hystorie scholastice ꝙ christ⁹ de fonte nazareth portabat aquā. Ponat̄ in pratica vt sentiatur deuotio. Si q̄reretur a xp̄o. O dñe iesu vos portatis aquā ⁊ quare nō facit michael vel aliq̄s angeloꝝ? Responderet hoc facio vt xp̄iani audiētes hoc discant seruire parentibus: ideo dicit Erat subditus illis: exēplo ergo xp̄i quilibet nr̄z seruiat ⁊ honoret parentes: sed est hic q̄stio que videt̄ cōtraria dei p̄cepto de honore parentum. Cum xp̄us predicaret multi sequebantur eū ip̄e aūt semel vertēs se ad illos dixit. Quid vultis vos: alij responderūt: dñe volumus ire post vos vt audiamus sermones vestros: ⁊ bonam doctrinam vestram ⁊ habeamus indulgētiam. Quibus xp̄s dixit illud qđ scribit̄ Luc. xiiij. Si quis venit ad me ⁊ nō odit patrem suū ⁊ matrē: et vxorem ⁊ filios: ⁊ fratres: et sorores: adhuc autem ⁊ aīam suā nō potest me⁹ esse discipulus. Et ita videt̄ in ista auctoritate ꝙ xp̄s vult ꝙ hō odiat parentes: respōsio est ista parētes diligūt filios solum carnaliter ⁊ parum curant de aīab⁹: qñ ergo dixit odite patrem loquit̄ in illis qui sunt cōtra deum. verbi gratia. Si pater dicat filio ꝙ vindicet eū de aliqua iniuria sibi facta vel ꝙ furet̄ ⁊c. non debet ei obedire in hoc: q̄r est cōtra dei p̄ceptum. Tali mō etiā debet odire matrem fratrē ⁊ sororem ⁊ animam suā. s. sensualitatem ad malū inclinantem: ⁊ sic intelligit̄ dicta auctoritas: iō dicit scriptura ad Ephe. vj. Filij obedite parentibus vestris in domino hoc iustuz em̄ est. Honora patrem tuū ⁊ matrem tuā qđ est primū mādatū in ꝓmissione vt bene sit tibi ⁊ sis longeu⁹ super terraz. Promittit hic duo que homines multum appetūt. s. abundantiā bonoꝝ ⁊ longā vitam vt inducat ad obseruandum qđ dixit. Per oppositum autez qui non honorat parentes erit pauper indigens et parū viuet ⁊ malū finem faciet. ¶ Scđm preceptū hui⁹ ternarij ordinat circa inimicos simpliciter cū dicit nō occides Exo. xx. Et loquitur hic solū de p̄ncipali iniuria. s. non occides ⁊ dirigitur ad dños seu iudices quia ipsi debēt occidere malefactores scđm formam iuris: quia al's si amore fauore vel pecunia liberent aliquē malefactorē a furca ipsi se obligāt ad furcā inferni: per iustitiā em̄ cōitates ⁊ patrie: iō Exodi dicit̄. Maleficos non patieris viuere. Sed illud p̄ceptum non occides de sex mortibus que fiunt intelligitur primo non occides. s. ꝑ vindictam sicut fit in hoc mundo non solum occidendo iniuriantez ⁊ nocētē: sed ignorantem ⁊ innocentem soluz ꝙ sit de parentela iniuriātis istud est cōtra legez diuinam ⁊ humanā. nā quia si tm̄ pctm̄ est occidere iniuriātem q̄to maius peccatum est occidere innocētem: ideo dicit scriptura Gen̄. xviij. Filius non portabit iniquitatē patris: nec pater iniquitatem filij. Scđo nō occides ꝑ impatientiā: naz multi sunt qui habent malas vxores et non debent eas occidere nec desiderare mortem earū: ita etiā de vxoribus q̄ non debent desiderare aut procurare mortē virorum. Tertio non occides per auaritiam vt faciūt latrones in via propter pecuniam vel al's ꝓpter hereditatē consequēdā. Quarto non occides per negligētiam vt oppressores puerorū dormiēdo negligenter vel lactando vt ille q̄ habent grossa vbera q̄ suffocant pueros: iō cum duobus digitis teneatis dulcit̄ ⁊c. Quinto non occides per insolentiam vt mulieres grauide que debēt se canere a saltando: choreando: equitādo ⁊c. quia mulier postq̄ sentit se grauidaz si debet esse masculus decimo die habebit aīaz. Sexto non occides per verecundiam vt pctm̄ occultetur si mulier maritata puella vidua ⁊ monialis grauidet̄ statim interficiunt filium ⁊ vnum peccatuz attrahit aliud vt ptz in Dauid qui ꝓpter luxuriam fecit homicidiū: dicatur hic exēplum de quadam grauida ex adulterio que cum esset prope confusionem pariēdi orauit beatam virginem mariam et in oratione obdormiuit ⁊ peperit ⁊ beata virgo maria recepit filium ⁊ cōmisit vni mulieri ad nutriendum ⁊ sic illa mu

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

lier euasit cõfusionem ⁊ beata virgo maria eam iuuit quia proposuerat occidere filium: maximum enim peccatum est occidere filium suum citius deberet eligere mortez ⁊ peccãt omnes qui consentiunt medicus et apothecarius. Sz medicina optima est quã dedit medicus in barchiola cuidam moniali querenti q̃d esset bonum ne grauidaretur. Respõdit medicus ꝙ non permitteret aliquo mõ ꝙ vir tangeret eam: ptz ergo ratio precepti: modo vidẽdum est si xp̃s seruauit illud preceptum dico ꝙ christꝰ non interfecit aliquẽ: immo non permisit ꝙ aliq̃s faceret vindictam de iniurijs sibi factis: dicatur hystoria que habetur Luce.ix. Quãdo in illa villa samaritanoꝝ noluerunt recipere xp̃m cũ suis discipulis: nec voluerunt eis vẽdere panẽ nec vinũ ⁊c. O qualem iniuriã fecerunt sibi: q̃ta iniuria fieret regi declinãti ad aliquã villam vel ciuitatem suam si nollent eũ ciues recipere: nec vendere escas q̃d mererentur propter quod cum Jacobus et Joãnes dixissent xp̃o: domine vis ꝙ dicamus ꝙ ignis de celo descendat ⁊ consumat eos: dicit textus ꝙ christus increpauit eos dicens. Nescitis cuius spũs estis filius hominis non venit animas perdere: sed saluare. Et abierũt in aliud castellum. Item in die passionis sue qñ fuit crucifixus et clauatus in cruce inter suos maximos dolores videns patrem cum lancea iustitie paratum ad recipiẽdum vindictam de crucifigentibus cum si xp̃s voluisset dixit Luc.xxiij. Pater dimitte illis quia nesciunt quid faciũt. Ex quo verbo multi simplices habuerunt contritionem quia dicit beatus Lucas ꝙ reuertebant̃ percutiẽtes pectora sua: patet ergo quomodo nos exemplo christi debemꝰ parcere ⁊ remittere iniurias et dico ꝙ nihil ꝓpitius ad obtinendum a deo remissionem peccatorum q̃ parcere inimicis: dicat̃ hystoria de illis duobꝰ compatribꝰ qui tẽpore indulgentie vnꝰ voluit ire romã pro indulgentijs lucrãdis et inuitabat alium vt iret. Alius respondit in tali via ⁊ tã magna sunt multa pericula et magna. Sed si ego vadaz primo trãsibo ꝑ domũ talis qui interfecit patrẽ meũ ⁊ ꝑcã ei ⁊ hẽbo indulgẽtiã nõ oportet dicit alter qꝛ in ista indulgẽtia de roma est bulla pape clemẽtis: respondit ille ⁊ in illa remissione est bulla pape iesu xp̃i. Notariꝰ fuit Mattheus q̃ dicit ex ꝑte xp̃i Matth.vj. Si dimiseritis hoĩbꝰ pctã eoꝝ dimittet ⁊ vobis pr̃ meꝰ celestis pctã vr̃a. Si aũt non dimiseritis hoĩbꝰ nec pr̃ vr̃ dimittet vobis pctã vr̃a: sed sunt aliqui diabolici qui nõ solum nolũt dimittere ĩmo impediũt alios ne remittant dicentes va dicetur de te ꝙ miser es ⁊c. de istis homicidis d̃r Gen̄.iiij. Quicũq; effundit sanguinem humanuz effundet̃ sanguis illiꝰ: scz in iudicio dei: vel aliter per penitẽtiam asperã ⁊ flagella discipuloꝝ q̃ est ꝓpria pn̄ia homicidarũ. ¶ Tertiũ p̃ceptũ ordinat circa ꝓxios generalit̃ cũ dicit nõ furtuz facies: ratio huius p̃cepti est nam quilibet hõ in domo sua vult ꝙ q̃libet filius vel seruitor contẽtet̃ de parte sibi data ꝑ eũ nec haberet patientiã si vnus furaretur vel reciperet vi partem alteriꝰ: ita vult xp̃s: totus mũdus est domus dei. Baruch.iij. O isrl̃ q̃ magna est domus dei ⁊ ingens locus possessionis eius ⁊c. Et ip̃e dimisit et dedit vni magnã domũ possessiones et redditus ⁊ alteri dedit vnã domũculam luteam ⁊c. vni dedit magnã nauẽ et alteri vnã barcham: et sic de alijs et diuisit ip̃e qui scit quod est necessariũ cuilibet ideo non debes tangere partez alterius. Sed anteq̃ ipse dimisisset quilibet poterat recipere ad libitũ iuxta illud Mat.xix. Qui põi capere capiat. vbi gratia. pisces maris adhuc non sunt diuisi: ideo qui potest capere capit. Sz captos per vnum non debet alius tangere: nec tollere. Idem de animalibus siluestribꝰ non diuisit: ideo qui potest capere capit sed capta per vnum non tangantur per aliũ: ita erat de mũdo in principio añq̃ fuisset diuisus qm̃ q̃libet poterat recipere: sed mõ facta diuisione q̃libet sit cõtẽtus ꝑte sua istud p̃ceptũ seruauit xp̃s mirabilit̃ q̃ non solum recipit aliq̃d ab aliq̃ immo pro restitutione furti voluit mori in cruce. Dicatur parabola quomõ erãt

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

vir ⁊ vxor nobiles ⁊ vxor respiciẽs in viridario cuiusdam vicini voluit furtiue vnũ pomũ recipe qđ ⁊ fecit vnũ ad assentiẽdum inducit nec post satisfecit aut filij licet fuerint sancti. Post mortẽ postq̃ voluerũt intrare paradisum fuit eis dictum: ⁊ pomũ non est adhuc restitutum. Idẽ dicebat̃ filijs eorũ: licet fuissent sancti ⁊ amici dei dũ veniebãt ad portã paradisi. O pomũ qđ pater vester furatus est nõ est adhuc restitutũ quousq̃ venit quidã diues scilz christus qui satisfecit. Dicũt hystorie grecorũ: q̃ de eodẽ ligno fuit crux christi de quo eua recepit pomum: ideo qñ christus fuit crucifixus in cruce tunc pomũ fuit restitutũ in pomerio. Cantico. ij. Sicut malus. i. pomier inter ligna siluarum: sic dilectus meus inter filios ⁊c. Sed facta restitutione statim adam ⁊ filij sui sancti habuerũt gloriam: patet ergo quomõ xp̃s habuit fructum exosum. Dicat̃ hic cõtra illos q̃ dicunt q̃ furari fruatus nõ est pctm̃ cũ tñ totũ malũ humani gñis ex furto fructꝰ euenerit. Si ergo furtũ fructꝰ est tantuz pctm̃ quãtomagis est maius pctm̃ furari scuta ⁊ furta secreta vel per vsuras vel retinẽdo mercedẽ seruoꝝ vel legata defunctorũ nõ cõplendo testamẽta vel nolentes reddere qđ mutuo receperũt imo negãt vel iniuriant̃ eis a quibus receperunt vel diffamãt eos: ideo dicit scriptura ad Ephe. iiij. Qui furabat̃ iam nõ furetur: magis antẽ laboret operãdo manibus suis qđ bonũ est vt habeat vñ tribuat necessitatẽ patiẽti ⁊c. Rogemꝰ ⁊c.

¶ De preceptis que ordinant ad tenendum bonam vitam.
Distinctio. cxlv.

Restat nunc dicendũ de preceptis que ordinant personã ad tenendũ bonã vitaz. Pro quo sciendũ q̃ tria mẽbra pricipalia sunt in nobis que debemus ordinare per bonam vitã ad seruitium dei.
Primũ est corpus per honestam conuersationem.
Scđm est lingua per verã locutionẽ.
Tertiũ est cor ꝑ mensurãdã afflictionẽ.
¶ Dico primo q̃ debemus ordinare corpus per honestã conuersationẽ: ideo dicitur in precepto Nõ mechaberis. Opinio fuit falsa aliquorũ dicentiũ q̃ illud preceptũ prohibebat solũ adulteriũ ⁊ nõ simplicẽ fornicationẽ: vnde dicunt quidam. Et qđ peccatũ est peccare cũ muliere soluta ⁊ etiã non decepi eã imo solui vnde ei sibiq̃ placuit ⁊ mihi: cui feci iniuriam. Modo nota rationẽ huius precepti. Et sunt due a principio mundi vsq̃ ad incarnationẽ christi. Et tres ab incarnatione christi vsq̃ ad finem mundi. Et ita sunt quinq̃ rationes ꝓbãtes q̃ simplex fornicatio est peccatuz mortale nec vnq̃ aliquis sine speciali dei dispensatione potuit facere illũ actũ nisi cũ vxore sua absq̃ mortali pctõ. Prima rõ est quantũ ad animã per creationẽ. Secunda quantũ ad corpus per fornicationez. Et iste due rationes iam a principio mũdi vsq̃ ad finẽ durant. Prima ergo ratio quantũ ad animã est: iã scitis q̃ aĩa hominis est facta ad imaginem dei preciosissima reliquia est plus q̃ capilli beate virginis marie aut lac aut vera crux nec aliquod corporale modo si tam magnum pctm̃ esset proijcere lac siue capillos beate virginis marie vel verã crucẽ christi in sterquilinio qr saperet infidelitatem ⁊ heresim: quãtomagis de anima proijcitur in latrina luxurie est maiꝰ peccatum: et dicitis cui facio iniuriã? Certe creatori tuo qui tibi cõmisit animã reliquiam tam preciosam: ideo dicit apostolus prime ad Thessa. iiij. Hec est em̃ voluntas dei sanctificatio vestra vt abstineatis vos a fornicatiõe nõ solũ ab adulterio vt sciat vnusquisq̃ vestrũ suũ vas id est corpus suũ qđ est vas aĩe possidere in sanctificatione ⁊ honore. Scđa ratio que tangit corpus est: nã si aliq̃s deturpat vasa figuli que facit pulcherrima ad comedendũ applicando ad vilia opera dicas cui fit iniuria nonne figulo cuius sunt vasa vt supponit̃ ꝓ certo ita. Ad idem corpora nostra sunt vasa lutea a deo facta vt seruiãt in mẽsa dei in celo Si ergo tu deturpas vas dei dicas cui

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

facis iniuriã? nũquid deo? pro certo ita. Et ideo dicit scriptura. Mũdamini qui fertis vasa dñi. Ultra duas rõnes addũtur tres post incarnationem xp̃i. Prima est adoptio spũalis: nã si rex habeat filias virgines seu viduas: ⁊ vos q̃ nõ habetis vxorem peccatis cũ aliqua illarũ ⁊ sibi placuit ⁊ vobis dices: cui feci iniuriam: nũquid regi dño tuo fecisti proditionem? Ad idem oẽs mulieres sunt filie xp̃i de sua spõsa. s. ecclesia genite per baptismũ in sacro fonte: ⁊ dices cui facio iniuriã: nũquid xp̃o patri earũ? qꝛ nisi eas det in vxores nõ vult ꝙ aliq̃s eas tangat. De ista materia ꝓphetando dicit Malach. ꝓph̃a. ij. c. Abominatio facta est in isrl̃. i. in laycis: ⁊ in hierl̃m. i. in clericis: qm̃ filiã dei habuerũt alieni. i. q̃ nõ erant viri. Disperdat dñs virũ q̃ fecit hoc. Scd̃a ratio ꝑ ꝯsecrationẽ baptismalem: nã qui sciẽter deturpat calicem vel corporalia cõsecrata magnã iniuriã facit deo. Modo quid est plus cõsecratum corpus xp̃iani vel calix? Clarũ est ꝙ corpus xp̃iani qd̃ habꝫ infra se recipere corpus ⁊ sanguinẽ xp̃i cõicando: modo ip̃m proijcere in latrinã luxurie qd̃ pctm̃ est? Unde dicit Apl̃us. j. ad Coꝝ. vj. Fugite fornicationẽ: om̃e em̃ pctm̃ qd̃cũq; fecerit homo extra corpus est. s. in aĩa: q̃ aũt fornicat̃ in corpus suũꝫ peccat: an nescitis qm̃ mẽbra vestra tẽplũ sunt spũssancti q̃ in vobis est. s. ꝑ ꝯsecrationẽ. Tertia ratio est ꝓpter cõformitatẽ et similitudinem quã cũ xp̃o habem⁹: qꝛ de eadẽ carne specificata quasi de eadẽ panni petia induti sumus: ideo magnã iniuriã facimus xp̃o deturpando similitudinez sue carnis. Ideo dicit Leo papa. O xp̃iane agnosce dignitatem tuã ⁊ diuine cõsors factus nature noli in veterẽ similitudinem degenerare ⁊ in pristinã cõuersationem redire. Patet ergo error multoꝝ dicentiũ fornicationẽ simplicẽ nõ esse peccatũ: hoc em̃ asserere esset heresis. Modo videamus quõ xp̃s hoc preceptũ seruauit. Questio fit in theologia vtrũ xp̃s potuerit assumere carnẽ in vtero vidue sicut in vtero virginis? Et d̃r ꝙ sic: sꝫ simpliciter elegit virginẽ ⁊ ipse fuit semper virgo: qꝛ parsi sciuit experimẽtaliter illũ actũ sicut ego scio quẽ saporẽ habet ferrum ⁊c. nõ propter timorẽ alicuius: sꝫ vt nobis daret exemplũ cauẽdi ab illo peccato: ideo dicit scriptura ad Hebre. vij. Talis em̃ decebat vt nobis esset põtifex sanctus innocens impollutus segregatus a pctõribus ⁊ excellẽtior celis fact⁹. In qua auctoritate nota quinq; gradus luxurie. Aliqui em̃ faciũt luxuriã corde scꝫ cogitãdo in illa delectatione: sꝫ timore ꝯfusionis vel alterius cause nõ faciũt opere: ⁊ ex hoc perdit̃ sanctitas, Contra istũ gradũ dicit̃ de xp̃o. Sãctus qꝛ nũq̃ habuit desideria. Scd̃o aliqui faciũt luxuriã verbo qꝛ libenter volunt loqui de mulierib⁹: cõtra quos dicit Apl̃us. j. ad Coꝝ. xv. Corrũpũt mores bonos colloquia praua. Ideo dicit beat⁹ Hiero. ad Rusticum monachũ. De specieb⁹ mulierum nunq̃ disputes. Et qꝛ xp̃s nunq̃ loquebat̃ de tali materia dicit̃ innocens. Tertio impollutus cõtra illos q̃ ꝓcurãt maliciã. Quarto segregat⁹ a pctõrib⁹ cõtra illos qui peccant cum alijs de facto. Quinto excelsior celi factus cõtra mulieres que sustinent oscula: ⁊ amplius dicẽdo iam sumus parentes: ⁊ ideo sequuntur multe impuritates: ideo aduisent se illi qui sunt in matrimonio vt nullo mõcurent de illo actu nisi cũ vxorib⁹ ne faciant cõtra illud preceptũ iuxta ꝯsilium Apl̃i facientes. Exhibete mẽbra vestra seruire iustitie in sanctificationẽ. ad Ro. v. De scd̃o ꝙ debemus ordinare linguã per verã locutionẽ: ideo dicit nõ loqueris cõtra proximũ tuũ falsuꝫ testimoniũ Exo. xx. Et rõ huius est qꝛ officiũ lingue est ꝟitatẽ signare ea q̃ sunt in corde imaginatiões ⁊ intẽtiones cordis. Mat. xij. Ex abũdantia cordis os loquit̃ ⁊c. Ph̃s. Uoces sunt note. i. signa earuꝫ q̃ sunt in aĩa passionũ. j. Periherme. Officiũ oculi est videre res ⁊ ostẽdere eas ꝑm colorẽ ⁊ quãtitatẽ. Auriũ est audire. Tibiarum ambulare. Modo sicut officiũ oculoruꝫ impediret̃ ꝑ perlã siue maculã in oculo: ita officiũ lingue ĩpedit̃ et inordinat̃ per mẽdaciũ qd̃ aufert sibi officiũ: qꝛ mẽtiri est ire ꝯ illud qd̃ tenes ĩ corde de ꝓximo:

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Ideo dr̃ precipit. Nõ loq̃ris ꝯ̃ p̃ximũ ꝛc. Nã ome mẽdaciũ est pctm̃ vel mortale vel venale. Seruauit xp̃s hoc preceptũ nã ipse qui est veritas pura ⁊ eterna. Jo. xiiij. Ego suꝫ via veritas ⁊ vita. Nõ solũ mõ dixit ipse vnq̃ falsum: imo nõ pmisit coz̃ se aliquẽ dicere falsum ꝓtra viuos nec cõtra mortuos. Qõ nõ ꝓtra viuos dicãt hystoria euãgelij quõ nõ fuit bethania ⁊ magdalena vidẽs ip̃m festum cum p̃ciosissimo vnguẽto vngebat eũ. Tũc tu das ⁊ alij ceperũt cõtra eã dicere falsum testimoniũ dicẽtes. Ut qd pditio hec ꝛc. acsi dicerent. O de fatua muliere quõ sic pdidit hoc vnguẽtũ ⁊ sibi ꝯsumpsit. Sed xp̃s exhibuit se aduocatuꝫ di. Quid molesti estis huic mulieri ꝛc. Mat. xxvj. O bñdi ctus est ille q̃ in absentia manutenet dif famatũ. Jdẽ de mortuis dicũt aliq̃: quõ obloquũtur de mortuis mõ lingua mea non põt sibi nocere. Dico q̃ imo põt sibi nocere dupl'r: nã si sit mortuꝰ in corpore viuit tñ in cordibꝰ multoꝝ p bonã famã ⁊ qñ tu diffamas illũ aufers sibi illã vitam. Scõm malũ est q̃ in iudicio dei lingue obloquentiũ nocẽt aĩe hoc cõfirmat miraculo de religioso mortuo qui ꝯsernasset tria vota tñ nõ seruauerat cerimonias ⁊ in multis defecerat. Cũq̃ fratres qui dicebãt psalterũ coz̃ corpore incepissent ip̃m iudicare. O dicebat vnꝰ bene notabat: alter dicebat: bñ comedebat ꝛc. ⁊ sic de talibꝰ. Subito frater surrexit dicens. Parcat vobis dr̃ qz in magno periculo me posuistis in iudicio vbi accusabar a demonibꝰ ⁊ iudicabar a vobis ⁊ nesciebã quibus rñdere. Et iõ xp̃s defendebat mortuos vt ptꝫ Luc. xiij. Duo casus acciderũt tpe xp̃i. Dũ em̃ ipe p̃dicaret multi fingebãt se eẽ messiã: inter ceteros Judas galileus: ꝛ qz multi sequebãtur eũ pylatus iugulauit eos oẽs. Cũq̃ hoc referret xp̃o aliq̃ dixerunt. O galilei pre oibus galilei pctores fuerũt qz talia passi sunt: nõ dico vobis ait xp̃s: sed nisi pniam habueritis oẽs simul perebitis. Lu. xiij. Item turris quedã cecidit in siloa sup̃ decez ⁊ octo hoies ⁊ mortui sunt de quibus aliꝫ loquentes coz̃ xp̃o dicebãt. Malꝰ ⁊ magni pctores erãt pre alijs qz ita eis accidit: dixit xp̃s. Non dico vobis sed nisi pniam feceritis oẽs sic̃r peribitis. Dicãt hic quõ plures dãnant̃ am plus pro diffamãdo ꝯ̃ pro furando: ratio qz furtũ qñ videt dat cõpunctionem cordis ⁊ finaliter restituit. Sed verba ex quo dicta sunt transeunt ⁊ tradunt̃ obliuioni: a sic nõ restituit fama. Jtez maius est furtũ fame ꝯ̃ pecunie. Prouerb. xxij. Melius est nomen bonũ ꝯ̃ diuitie multe. Dicat de restitutione fame verbo vel scripto fiẽda alr nõ possunt saluari. Teneamus cõsiliũ apli dicẽtis. Deponẽtes mendaciũ loq̃imini veritatẽ vnusquisq̃ cũ proximo. Ratio q̃m̃ sum⁹ ad inuicem mẽbra. ad Ephes. iij. Tertio dico q̃ cor debem⁹ mensurare p mensurandã affectionem. Sicut primũ preceptũ ordinat coz̃: ita nonũ ⁊ decimũ que comcidũt ordinãt coz̃. Ratio huius precepti est qz cupiditas est radix oĩm malorꝫ. quã quidẽ appetẽtes errauerũt a fide et inseruerũt se doloribus multis. Hanc aũt debet hõ fugere: ⁊ rationẽ assignat Aplus di. Qui volunt diuites fieri incidũt in tẽtationẽ et in laqueũ diaboli ⁊ desideria multa et inutilia ⁊ nociua q̃ mergãt hoies in interitũ et perditionẽ. Dicat quõ doctor vel mercator cuius vel dñs proponit in corde. Ego volo ditari: licite possunt facere qõ in se est sub timore dei: ⁊ ti dẽbat sibi diuitias de bono iusto reciprat: alr non querat. Jdeo deus volens talibꝰ prouidere dicit. Non cõcupisces domũ proximi tui: nec desiderabis vxorẽ eius: nõ seruũ nõ ancillã: nõ bouem: nõ asinũ: nec oia q̃ illius sunt. Exo. xx. Jstud preceptũ deus seruabat q̃m̃ nõ oportebat eũ cupiscere qz ola dei sunt. ps. xxiij. Dñi est terra et plenitudo eius ꝛc. imo nõ suscipiebat hoies cõcupiscentes in societate sua. Dicatur hystoria de illo doctore cupido q̃ dixit xp̃o Mat. viij. Magister sequar te quocũq̃ ieris. Dicit hic glosa q̃ motus cupiditate veniebat ad xp̃m quando vidit miracula q̃ faciebat. O dixit ipse accedam ad eum ⁊ sub vmbra eius lucrabor infinitas pecunias et postea dimittã eũ: ideo xp̃s qui nõ solum videt os sed cor̃da clare intuetur: dixit, Vulpes foueas

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

habent ꝛ volucres celi nidos: filius autem hominis nō habet vbi caput suum reclinet. Mat.viij. Ideo vt diligamur a deo ꝛ velit nos in sua gratia recipere: et finaliter in gloria collocare nō ponam⁹ cor in istis mūdanis ne perdam⁹ pro diuitijs perituris ꝛ transeūtibus diuitias sempiternas quas nobis cōcedet si mādata eius seruemus ꝛc.

¶De predicatore qui debet annunciare populo peccata cōmissa cōtra deum.

Distinctio.cxlvj.

PRedicator verbi dei debet annūciare populo pctā cōmissa cōtra deū: ꝛ pro isto nota figuram q̄ est Eze.viij. quando deus dixit Ezechieli existenti in babylone ꝙ tanta pestilētia esset in hierlm ꝙ vidit i portali quoddā idolum habēs illū titulū zeli ad prouocandū emulationē. s. idolū zelotipitatis ad prouocādū irā dei: ꝛ illud idolū adorabant gentes. Et Ezechiel vidēs illud dixit. O dñe q̄ illud pctm̄ est sufficiēs ad destruendū ciuitatem: ꝛ dixit deus. Tu dicis: ꝛ ego sum iratus volens destruere ciuitatē. Et tunc dixit illū ad aliū locū ꝛ vidit diuersa genera aialiū in pictura: ꝛ septuaginta filij israel de senioribꝰ accēdebant in thuribulis incensum. Itē dixit eū alibi ꝛ vidit mulieres q̄ adorabāt quendā iuuenē amorosum mortuū plāgēdo ipm: vnde dixit. Ecce mulieres sedebāt plangentes adonidē. Itē dixit eū alibi ꝛ vidit filios isral vertētes tergū tēplo ꝛc. Vide totū capitulū sicut deꝰ oīdit Ezechieli quare volebat destruere hierusalē ostēdendo sibi scelera. Vnde circa hoc videnda sunt tria.

Primo que est ciuitas hierusalem.

Secundo que est tribulatio ventura.

Tertio que sunt scelera.

¶Primo ergo videndū est que est ista ciuitas hierlm. Dico ergo ꝙ p hierlm intelligitur xpianitas. Et ratio est: q̄ sicut in materiali hierlm erant tpe Salomonis tres clausure. Quarū prima erat amplior ꝛ inferior ceteris. Secūda erat magis stricta ꝛ magis alta. Tertia ꝙo erat strictior aliis ꝛ altior. Ita in xpianitate sunt tres clausure. s. tres cōditiones hominū. Prima ꝓdicto est layco⁹: ꝛ isti manent in prima clausura decem mandatorum: qui si teneant se inter illa conseruabuntur a demonibꝰ sicut illi qui erant in prima clausura cōseruabant a nociuis ꝛ ferts ꝛ ducēt illos ad gloriā: iuxta illud Mat.xix. Si vis ad vitam ingredi serua mandata. Scōa ꝓdicto est ecclesiasticoꝝ qui sunt in magis stricta: quia habent vltra decem mandata dicere horas ꝛ celebrare digne modo ꝛ dare bona exempla hoibus: q̄ dixit scriptura ad Rom.x. Prouidentes bona non tm̄ cor̄ deo sed etiā cor̄ hoibus. Tertia clausura ꝛ strictior est religiosoꝝ: q̄. s. vltra decē mandata debent tenere tria vota. s. paupertatem castitatē ꝛ abundantiā. Et vnusquisq⁹ eoꝝ debet dicere deo illud q̄ dicit beatus Petrus in persona sua ꝛ aliorꝝ Matth.xix. Ecce nos reliquimus oia ꝛ secuti sumus te. Et ita ptz quō ꝙ similitudinez materialis hierlm xpianitas dicitur hierlm. Unde Dauid ps.cxxj. Hierusalem q̄ edificatur vt ciuitas cuius participatio eius in idipm. i. in eādem rem: q̄ oim tam layc̄oꝝ q̄m ecclesiasticorum ꝛ religiosorum est vna participatio fidei: teste Apło ad Eph.iiij. Unus deus vna fides vnū baptisma ꝛc. ¶Secūdo videndum est que est tribulatio vētura: et potes dicere breuiter ꝙ tribulatio antichristi que tanta erit sicut dixit deꝰ Ezechieli de hierusalem ꝙ non relinquet lapis super lapidem: vnde lapis est xp̄s iuxta illud prime ad Cor.x. Petra autez erat christus: ꝛ super istam petram fundata est ecclesia: quia super hanc petram edificabo ecclesiam meā. Et lapides superedificati sunt christiani cuiuscūq⁹ conditionis sint. Iuxta illud prime Petri scō Ipsi tanq̄m lapides viui superedificamini domos spūales in sacerdotiū sanctū offerentes spirituales hostias acceptabiles deo. Et null⁹ alius lapidū. s. xpianoꝝ remanebūt sup xp̄m sed oēs negabūt: et erit tanta fames ꝙ illi qui fugient comedent herbas: et vnus accusabit alium:

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ꝑ filũ ⁊ ecõuerſo ⁊ null⁹ remanebit niſi qui fugerũt: ⁊ durabit illa tribulatio maior q̃ vnq̃ fuit p. xij. annos cum dimidio iuxta illud Mat. xxiiij. Erit em̃ tũc tribulatio magna qualis nõ fuit ab initio mũdi vſq̃ nunc neq̃ fiet. Et niſi breuiati eſſent dies illi non fieret ſalua oĩis caro. Abbreuiabunt̃ q̃ non durabunt niſi per tẽpus ⁊ tẽpora ⁊ dimidiũ. Daniel. vij. et Apoc. xj. Ciuitatẽ ſanctã calcabũt mẽſibus quadraginta duob⁹ hoc eſt trib⁹ annis cũ dimidio. ¶ Tertio videndũ eſt q̃ ſunt ſcelera ꝓpter q̃ mittet deus illã tribulationẽ mittit deus ꝑ tũ ad maluz ꝓ ne: iuxta illud. Ego ſum deus ⁊ nõ alter vſq̃ oia hec. Nũc ergo videant̃ peccata q̃ ſiunt: ⁊ ꝺ⁹ q̃ ſunt quattuoꝛ. Primus eſt qõ viſum fuit patus in figura. ſ. ydolũ ze li ad puocandũ emulationẽ: ⁊ illud eſt petrũ ſortilegũ. ſ. qñ itur ad ſortilegos ⁊ diuinos ꝓ inueniendis furtis ⁊ aliꝭ rebus ⁊ tñ demones neſciunt ſed accuſant innocẽtes. ſ. illos q̃ non fecerunt: vbi nota exẽplum beati Ludouici q̃ dum vellet facere cõburi quendã ſortilegũ rogat⁹ a militibus ⁊ nobilibus dimiſit ipz: ⁊ poſt rex abſcõdit cozonã ſuã ⁊ petijt a ſortilego q̃s eã haburiſſet: qui dixit q̃ quidã baro quẽ oſtendit: ⁊ tũc rex cognouit q̃ non dicũt veritatẽ ⁊ iuſſit eũ cõburi. Irez aliꝰ vadũt ꝓ ſanitatib⁹ ⁊ tñ demones nõ poſſunt ſanare: q̃ ſolus deus ſanat: iuxta illud ꝑs. ciij. Bñdic aĩa mea dño q̃ ſanat oẽs infirmitates tuas. Et aliꝰ vadũt pro aliꝭ rebus: ⁊ illud eſt petrũ cõmiſſuz cõtra deũ q̃ eſt ſufficiens vt deus puocet ad iram ⁊ mittat tribulationes ⁊ guerras: tempeſtates ⁊c. ſicut ſufficiens erat offenſa commiſſa contra regem ſi q̃s de domo ſua vel ſubditis ſuis iniret conſilium cum inimicis ſuis populum ſuum ubtrahendo: ⁊ ĩ q̃ puocãt deũ ydolo ſ. demone per auguriũ. Et tm̃ inoleunt illud peccatum hodie q̃ quaſi tota chriſtianitas lapſa eſt in illud peccatũ: ideo mittit della deus ⁊ tantas tribulationes ⁊ diuiſiones in chriſtianitate. vnde Moyſes per ſpiritum prophetie loquens de populo chriſtiano dicebat Deuteronomij. xxxij. Ipſi me puocauerunt in eo q̃ non erat deus: ⁊ irritauerunt in vanitatibus ſuis. Et ego puouocabo eos in eo qui non eſt populus: ⁊ in gente ſtulta irritabo illos: ignis ſuccenſus eſt in furore meo ⁊ ardebit vſq̃ ad inferni nouiſſima: deuozabit q̃ terram in germine ſuo ⁊ montium fundamenta comburet. Dicit generatio chriſtiana generata per baptiſmum peruerſa. i. euerſa a deo: q̃ in baptiſmo promiſit fidem deo ⁊ poſt peruertitur: dicit infideles filij quia ipſi me puouocauerunt in demone q̃ non eſt deus ⁊ ego puouocabo eos in eo qui nõ eſt populus ſcilicet in gentibus antichriſti. Et ignis ſuccenſus eſt in furore. i. ira ardebit vſq̃ ad inferni nouiſſima: ſcilz q̃ habebunt in hoc mundo tribulationem et in inferno damnationez: ⁊ deuozabit terram ⁊c. Et illud eſt primum peccatum p quo puouocatur deus. Secundum peccatum eſt illud quod Ezechiel vidit in figura. ſ. quia ductus intra locum muratum: ⁊ in parietibus vidit ymagines ⁊ figuras ydolorum diuerſoꝝ pictoꝝ: iſtud eſt peccatum quod hodie committit: q̃ ſigna ydolorum depinguntur deleto ſigno dei. vnde anima eſt ymago trinitatis: q̃ ſicut in anima ſunt tres potẽtie diſtincte: iuxta illud Geneſ. i. Ad ymaginem factus eſt homo: ⁊ iſtam ymaginez ſcilz potentias anime delemus hodie et depingimus deſuper ymagines ydolorum. ſ. per peccata. vnde Anſelmus. Domine deus formaſti in me ymaginẽ amabilem. Et ego ſuperinduxi ymaginẽ odibilem: heu heu cuius nomen abhorres ſcilicet diaboli: quoniã pro quolibet peccato mortali deletur ymago dei de anima: ⁊ ſcribitur ymago vnius animalis ſm̃ conditiones illorum: ſcz leonis p ſuperbiam: vulpes per fraudulentiã ⁊c. Et ideo de talib⁹ dicit Dauid ꝑs. lxxij. Domine in ciuitate tua ymaginem ipſoꝝ ad nihilum rediges: ſuper quo verbo dicit gloſa beati Auguſt. Juſte in ciuitate tua celeſti ymaginem ipſoꝝ ad nihilũ redigeſ: quia in ciuitate tua terreſtri ymaginem tuam ad nihilum redegerũt. Unde ſicut tales ymaginem quam habent in anima multotiens oſtendunt extra. ſ.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

per effectum: ita debemus ymaginem et signum suum ostendere extra. s. signum crucis quod est signum dei: de qua prophetauerat Esa. xlix. cap̄. Ecce ego leuabo ad gentes manum meam: ⁊ exaltabo ad populos signum meum: ⁊ cum illud signum deus posuerit ⁊ dederit in aīa. s. in porta per baptismum qm̄ baptismus est porta paradisi: tn̄ hodie deletur illud signum: qꝛ non fit sicut debet ⁊ illud est sufficiens peccatum ad prouocandū irā dei vt mittat tribulationes ⁊ tempestates in mundo: ⁊ de isto est prophetia Dauid q̄ videns tribulationes conquerēdo dicebat deo p̄s. lxxiij. Ut q̄d dn̄e reppulisti in finem iratus est furor tuus super oues pascue tue: respondet trinitas vnꝰ deus signa nostra non vidimus: iam nō est propheta ⁊ nos non cognoscet ā pliꝰ. Et illud peccatuz annunciatur populo: primo ergo ostenditur quō ymago diaboli delebitur: et ymago dei remanebit clausa. Et hoc tn̄ quattuor operibus scz contritione: confessione: proposito nō redeundi: ⁊ pnie iniuncte impletione. Cū istis quattuor operibꝰ reformabit̄ ymago dei in anima. Item reformet̄ signum quod fit in corpore ad extra. s. signū crucis. vide quō fieri dz supra distinctione Charitas refrigeratur. a. de quo dicit ecclesia ꝯ hoc signū nullū stet periculum. Tertiū peccatum qd̄ vidit Ezechiel i figura est qꝛ vidit mulieres indutas pannis lugubribus ⁊ nigris cū caputijs coram oculis: ⁊ basse q̄ plangebant adonidē. i. philocaptum: illud est pctm̄ qd̄ maxime cōmittitur a mulieribus q̄ sunt philocapte de paruulis suis innocētibus q̄ dū moriuntur plangūt eos maxime qd̄ est magnum peccatum: cū aūt talis paruulus vadat ad curiam ⁊ gloriam christi. Et ideo dicit beatꝰ Paulꝰ. j. ad Thes. iiij. Nolumus vos ignorare fratres de dormientibus vt non contristemini sicut ⁊ ceteri qui spem non habent. Quartum quod vidit Ezechiel est qꝛ tenebant tergum versum ad templum ⁊ faciē ad oriētem: per illud intelligit̄ pctm̄ negligētie festiualis maxime diei dn̄ice q̄ hodie minime scti ficat̄. Cū deberemꝰ em̄ nos ꝟte re ad ecclesiam in die dominico ⁊ audire missam vertimus nos ad mundana. Et ideo caueamus sed seruemus quattuor conditiones: iuxta illud p̄s. xcix. Populus eius ⁊ oues pascue: introite portas eius in cōfessione atria eius in hymnis confitemini illi: ⁊ isto modo deus miserebitur nostri. Amen.

¶ De officio p̄dicatoꝝ ⁊ rectoꝝ cōitatuz quod est idem in genere.

Distinctio. cxlvij.

Predicatores dn̄i terraruz ⁊ rectores cōitatum habent idē officium in genere: qꝛ p̄dicatores habēt reprobare malum monendo et eligere bonū. Officium vero dn̄oꝝ ⁊ rectoꝝ est exequi etiā violēter. Predicatores enim non habent vim coactiuā vt cogant gentes violenter ad bonum: sed inducendo ⁊ declarando virtutes quas debent hr̄e ⁊ vitia q̄ debēt vitare. Et isto modo predicator facit officium suum. Et ideo dicit dn̄s deus cuilibet habenti officium p̄dicandi Ezec. iij. Fili hoīs speculatorem dedi domui isrl̄: iaz scitis ꝙ in tpe guerre ponitur gayta in alta turri cuius officiū est clamare qn̄ videt inimicos venire. Qui postq̄ clamauit: ⁊ ppl'm aduisauit offm̄ suū cōpleuit. Si aūt videret inimicos ⁊ taceret eēt dignꝰ maxima pena. Moral'r ciuitas huiꝰ mundi est situata inter inimicos: scz demones vitia pctā ⁊ malas inclinationes speculator siue gayta est p̄dicator qui dz stare alte in turri ꝑ sacre scie speculationē: ⁊ honeste vite ꝯuersationem respectu laycoꝝ q̄ stant basse in negotijs terrenis si ergo p̄dicator videns inimicos. s. vitia ⁊ pctā notoria clamat officiū suū facit ea reprehēdendo ⁊ notificādo mō debito: si vero nō vult clamare qꝛ timet: vel qꝛ peccator dignꝰ est magna pena: videas ad hoc ꝓpositū cap̄. xxxiij. Eze. Per totū officiū aūt dn̄oꝝ ⁊ rectoꝝ est idē in genere: s. reprobare malū: sed nō in specie qꝛ nō monēdo sed executando debēt ꝓcedere. Et nō excusant̄ rectores dicēdo: iaz feci-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

mus ordinationes nisi executenť punitō do illos q̄ faciūt ꝓtra ordinationez: sicut aūt p̄dicator: ē gayta siue speculator: ita dñs vel rector dei agricultor: qm̄ si vult fructum de agro suo opz ꝙ eradicet mala herbas pctōz notorioz: nō dicit dñs cultori rectori ⁊ dño illud Hiere. j. Ecce cōstitui te sup gētes ⁊ sup regna vt euellas ⁊ destruas ⁊ dispdas ⁊ edifices ⁊ plātes: dicit vt euellas. ſ. pctā notoria radicibus ⁊ destruas. ſ. publicos pctōres: ⁊ dissipes malas ⁊ inhonestas societates: ⁊ edifices bonas ordinationes: ⁊ plantes bonas frutes: qz pn⁹ extirpāda fūt vitia q̄ñq̄ inserant frutes. Aliq̄ faciūt oppositū: qz q̄n venīt tribulatiōes: mortalitates: ⁊ siccitates ꝛc. semināt virtutes oronū: neutriozū: pcessionū ⁊ modicuz valet totū: qz semē cadit sup spinas pctōz: nō dicit scriptura Hie. xiij. Nouate vobis no uale: nolite serere super spinas: dicit no uate vobis nouale. ſ. agrū cōtatz a pctis publicis: qz de occultis nō hāt iudicare hoies sz deꝰ: sz dñs de publicz manifestis cōrigant: q̄bus correctis poterūt se minare virtutes oratiōnū. p̄cessionū: ⁊ facient fructū: ptz ergo ꝙ illud est officiuz predicatoz dñoz ⁊ rectoz cōtrarū in genere. ſ. reprobare malū ⁊ eligere bonū: nō volens cōplere officiū meuz ex quo sum speculator: siue gayta: ⁊ video mala currentia siccitatū mortalitatū caristiarū et guerraz clamādo ⁊ reprobādo quattuor pctā: volo vobis nūciare iuxta p̄ceptum dñi dicēs Esa. lviij. Clama ne cesses q̄si tuba exalta vocē tuā ⁊ annuncia populo meo scelera eoz ⁊ domui Jacob pctā eoz. Et vt melius possim vobis ista q̄tuor pctā declarare inueni vnā figuram Ezec. viij. vbi dr ꝙ in ciuitate hierlim venerunt tres magne plage guerraz mortalitatū ⁊ siccitatū: ⁊ cōtinue augmentabant: ⁊ p̄miserat eis deus ꝙ tanta eēt fames ⁊ caristia ꝙ mres comederent filios ⁊ cani⁹ cū qua nascunť ꝛc. Prophetabāt Ezechiel existens in domo cū aliquibus maioribus ciuitatis plangens se et admirans subito maius dñi eleuauit ꝓphetam ⁊ portauit ipm ad portā hierlim vt videret scelera ppli: ꝓpter q̄ deꝰ mitte bat plagas illas: ⁊ vidit primo in introitu ciuitatis iuxta ostiū statutū siue positum ydolū zeli ad prouocandum emulationē. ſ. inuidie: ⁊ oēs adorabant illud ydolū: ⁊ ꝓpheta dicit. O dñe nō miruz: et domin⁹ adhuc oīdā tibi alia: ⁊ duxit euz scō ad vnā magnā plateā muratam in circuitu ⁊ non poterat intrare: cui deꝰ dixit: fode parietē ⁊ fecit: ⁊ ingressus intrius vidit ymagines abhominabiles repti⁹ aialiū ⁊ ydoloꝝ: ⁊ lxx. senes ciuitatis eis offerētes: ⁊ ꝓpheta. O dñe nec mirū ꝛc. Tertio duxit eū ad aliā plateā vbi inuenerūt mulieres sedētes plāgentes adonidē amasiuz veneris ⁊ dicebāt deꝰ amoris ⁊ ribald⁹ ⁊ dissolut⁹: ⁊ cū plāctu requirebāt eū. Quarto duxit eū ad plateā coā templo vbi vidit gētes vertētes dorsum tēplo adorantes ad orientē. Et his pactis ait dñs. Ego factā in furore ⁊ non parcet oculus meꝰ nec miserebor. Et cū clamauerint ad aures meas voce magna nō exaudiā eos. Eze. viij. Ista quatuor pctā sunt in villa vel ciuitate ista: nō volo ea declarare vt corrigant: qz officiū meum est reprobare malum ⁊ eligere bonū. ſ. clamādo in p̄dicatione p̄ vestrū est executando: dixit ergo ꝙ iuxta ostiū introitus ciuitatis vidit statutū ydolū zeli ꝛc. hoc ydolū significat domū consilij: de qua p̄cepit deus Moysi ꝙ domꝰ ſilij esset ad ostiū ciuitatz vt extranei possent eā cito inuenire. Ecce ydolū zeli ad quo candū inuidiā. O quot inuidie ⁊ zelotipie nascunť in domo illa dicēdo iste fuit cōsul balliuus iurat⁹ ꝓsiliarius ꝛc. ⁊ ego nō: nunquid ego sum potēnor nobilior melior ꝛc. Et oēs adorant ydolum vt habeāt regimē. Et nunqd ex hoc venit multū malū. Et si vultis cognoscere qō pctm̄ est ⁊ quantū malū velle tenere regimen cogitate tria offendimēta. Primū est pluriū malus pctm̄ qō pōt esse: dicit theologi⁹ iuriste p̄cordāt ꝙ malus pctm̄ est pluriū q̄ homicidiū: iz pluriū min⁹ punit in iudicio humano q̄ homicidiū: nā i iudicio diuino magis punit pluriū: ⁊ q̄to iuramētū est solēne ⁊ magis notoriū: tāto pluriū est malus. Nota hic quatr⁹ intrant solēniter q̄n intrant in regimine qō

fideliter ꝓcurabunt bonuꝫ cõitatis ⁊ nihil seruant. Nota qualr rex isrl fuit punitus ex fractione iuramẽti etiã regi infideli facti.ij.Paral.vlti.Scdm dãnuꝫ est qꝛ rex ambitione regiminis exponit multa vt multo plura possint assequi:⁊ postq̃ sunt intus volũt recuperare ⁊ furãtur cõitati:⁊ est maius pctm̃ q̃ si a particulari reciperet:qꝛ plus tenetur hõ diligere bonũ cõe q̃ bonũ particulare:multi pauperes cũ regimine ditant. Si vultis saluari restituatis totum liberalitas de bonis ꝓprijs est virtꝰ de bonis cõitatis custodiendis auaritia est virtus. Sed mõ vt possint facere negotia sua ad expẽsas cõitatis ꝓcurant sibi legationes ⁊ ambasiatas:beatus Paulus super illo verbo. Charitas nõ querit que sua sunt:dicit ꝙ charitas de qua scriptuꝫ est nõ querit q̃ sua sunt sic intelligit ꝙ nõ ꝓpria cõibus sed cõia ꝓprijs anteponit. Tertiũ qd est periculũ ciuitatis vel ville:nota silitudinẽ de naui transfretanda vltra mare:⁊ celebratur ꝯsiliũ q̃s erit nauta:q̃s patronꝰ ⁊ q̃ marmarij ⁊c. Si quis det ꝯsiliũ sit talis nauta q̃ nihil sciret de mari qd ꝑiculũ esset idẽ de alijs. Sic est in ꝓposito:nauis magna triũ coopturaꝝ est cõitas:in prima sunt religiosi ĩ monasterijs abscõditi:in scda sunt clerici in qua sunt dignitates ⁊ excellentie sacr̃oꝝ:in tertia ĩ qua fit exercitiũ sunt negotiationes layci in qua habemus ponere rectores pr̃onum nautam ⁊c.iõ si tu es bonꝰ qñ dr talis est bonus ⁊ est nepos:videt si cõscia iudicat oppositũ debes dicere non est idoneꝰ ad hoc:qꝛ nescit regere domum suam:nota hic q̃nq̃ excusationes moysi qñ deus voluit sibi cõmittere regimẽ ppl̃i isrl. Pria fuit ꝓpter defectuꝫ potẽtie. Scda ꝓpter defectũ scie. Tertia ꝓpter defectũ sanctimonie. Quarta ꝓpter defectũ loquẽtie. Quinta ꝓpter defectũ sufficiẽtie. Exodi lij. Scdm pctm̃ erat de senibus thurificãtibus ⁊c.ecce hic pctm̃ ludi taxilloꝝ: ludus dr sed bestialis: nũq̃d em̃ est maxia bestialitas cõpromittere de pctis ꝓprijs indubitatis cuiꝰ erũt in posse triũ ossiuꝫ sine rõne ⁊ intellectu. Et dicit ꝙ erant septuaginta de melioribꝰ ciuitatis. Antiq̃tus solũ ribaldi lenones exercebãt ludũ illũ sed mõ maiores:dicit thurificabant incẽsum circa celũ:ecce blasphemie ludẽtium. Nota de sennacherib rege.iiij.Re.xvij.qꝛ blasphemauit ꝯtra deũ dicens ꝙ non hr̃et posse deꝰ ꝙ custodiret ciuitatẽ hierl̃m a posse sennacherib.vñ ista blasphemia punita fuerunt diuina vltione. Nã angelꝰ dñi ꝑcussit in castris assyrioꝝ clxxxv.milia hoim armoꝝ. O quotiẽs dr quolibet die in mũdo isto maledicto ⁊ nõ hr̃et posse deꝰ ꝙ añ veniat tiralas q̃ septẽ:cogitate de rectoribꝰ talia ꝑmittentibus ⁊ sustinẽtibꝰ q̃d erit in fine. vñ.j.Re.ij. Quicũq̃ glorificauerit me glorificabo eũ. Qui autem ꝯtẽpserũt me erũt ignobiles. Tertio platea erat de mulieribus plangentibꝰ adonidẽ ⁊c.ecce hic pctm̃ luxurie ⁊ inhonestatis:sedent em̃ meretrices in vitijs ⁊ compitis cõibus. Questio fit in theologia an rectores ⁊ dñi ciuitatis sine eoꝝ pctõ possint sustinere lupanaria. Et rñdetur ꝙ sic:⁊ hoc ĩ remediuꝫ ⁊ ad euitandũ maiora pctã:nota et dicit aliqua remedia:iõ beatus Aug.in li. de ordine ꝯtra vnũ q̃ affirmabat ꝙ non debẽt sustieri meretrices:dicit aufer meretrices ⁊ totũ mũdũ turbabis libidinibꝰ: sꝫ meretrices spãles nõ sunt in remediũ sed in laqueum:⁊ ideo Dauid ps.lvj. dicit. Laqueũ parauerunt pedibꝰ meis et incuruauerunt animam meam foderũt ante faciem meam foueam.s.meretricez ⁊ inciderunt in eam. Totum est super caput dominoꝝ ⁊ rectorum. Item de meretricibus non sustinendis:sed ad partem vt leprosi ponendis:⁊ põt dicere pctõr illud ps.cxlij. In via hac qua ambulabaꝫ abscõderunt superbi laqueuꝫ mihi:dicit laqueũ.i.meretricẽ. Item de concubinis tam laycoꝝ q̃ clericorum. Ex isto enim peccato venit ira dei. Nota exempluꝫ de quodam fornicario quem apl̃s Paulus iudicat dari sathane ne ex malo exẽplo alij corrumperentur.vnde dicit.j.ad Corinth.v. Nescitis qꝛ modicũ fermentum totam massam corrũpit. Quartum pctm̃ est illoꝝ qui adorabant ad oriẽtẽ ⁊c.hoc peccatũ est in ista villa vel ciuitate. Sol sumitur hic pro intellectu: quia sicut sol

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

illuminat totū mundū: ita intellect⁹ totam personā: ideo vanati plangētes dicunt Sap. vj. Sol intelligētie non illuxit nobis: dicit q vertebāt dorsum ad templū et adorabāt vertentes se ad orientem hoc fit quādo rectores nolūt regere ciuitates vel villas fm leges z ordinatiões antiquas in corpore matris: iam ordinatas sed ipsis neglectis vertunt se ad solē scz intellectū proprīū dicēdo videt mihi q sic: et sic debet fieri nō curādo de vero sole. s. ordinationib⁹ ecclesiasticis et iuridicis que nullo modo vel bene a remotz cōueniunt cum dictis voluntarijs eorū. ij. ad Cor. vj. Que societas luci ad tenebras: vnde obscuratum est insipiens cor eorū per malam affectionem aut als: et dicētes se esse sapientes stulti facti sunt: quoniā tales ab alijs iudicantur ꝛc. Rogemus dominū ꝛc.

De principibus demonum qui sunt septem: fm septem peccata mortalia.

Distinctio. cxlviij.

DIncipes demonū sunt septem fm septem petā mortalia.

Primus est Leuiathā princeps superbie z vanitatis.

Secundus est Māmona princeps auaritie et cupiditatis.

Tertius est Asmodeus princeps luxurie et carnalitatis.

Quartus est Beelzebub princeps inuidie et malignitatis.

Quintus est Belphegor princeps gule et voracitatis.

Sextus est Balberich princeps ire z inimicitatis.

Septimus est Astaroth princeps accidie et otiositatis.

¶ Primus ergo princeps est Leuiathan qui est princeps superbie z vanitatis: vñ Job. xlj. Leuiathan ipe est rex super oēs filios superbie. Sed quō ponāt in practica: sciendū q Lucifer vocat illum z dicit sibi o Leuiathā tu vides quō ligauit me xp̄s per multa tpa: z ego non possum ire ad tentandū aliquē sed tu q̄ es princeps supbie: vade in mundū z oēs non possis nocere xp̄o z sanctis qui sunt in gloria īm debella xp̄ianos z remoue sibi illos: qui respōdet. O dñe placet mihi. Tunc accedit ad mūdum z debellat illū intantū q quasi vniuersum mundū protexit ad terram per superbiā: nā debellat principes qui tenent tantū statū p supbiā q opz q deprendent ꝛc. breuiter vniuersum inundū deuincit intantū q verificata est prophetia Eccli. j. Vanitas vanitatū et oia vanitas. Idez debellat prelatos qui ola bona ecclesie vastāt oēs deberent illa largiri pauperib⁹. Itē oēs alios tam viros q̄ mulieres: verūm xp̄s volens eos reuocare clamat dicēs Mat. xj. Discite a me q mitis sum z humilis corde: z inuenietis requiē animabus vestris. Cū aūt introduxerit Leuiathan illos quos bellauit z vincit ostēdit eos Lucifero vociferando dicēs. Dñe ecce q̄s adduxi ad te: ergo amisemus nos cōtra tentationē superbie z resistam⁹ capitaneo p verā humilitatē. Tūc Lucifer vidēs tot corruisse et acquisiuisse per superbiā vocat alium demonē capitaneū qui tētat de auaritia scz māmona: de quo Matth. vj. Dico vobis q nō potestis seruire deo: māmone. Et ratio est q: nemo pōt duob⁹ dñis seruire deo z māmone: supple p rarijs. Cū ergo xp̄s velit largitatē z misericordiā et demon auaritiā: nullus pōt illis duob⁹ seruire: sed quō videatur practica: vocat eū Lucifer māmona dicēs: vade in mūdū tu qui es princeps auaritie z cupiditatz z duc ad me homes q̄t quotquot poteris. Mōne vides quot duxit Leuiathā vade z tu fac sīr. Tunc breuiter vent in mundū z pijcit homes ad terrā per auaritiā q: tā dñi tpales q̄ plati z ecclesiastici z mercatores: z alij oēs sunt auari vel per rapinā violētā vel per furtū vel vsuram: tū magis vendēdo cū expectāt pretiū. Itē minus vendēdo tradendo pauo pretiū eum pretādo sub spe lucri tum p pignore capiendo campū a quo sumunt fructū vltra pretiū. Itē sīr faciendo obligari ad agēdū aliquid sine pretio vel solutione libertate ligata. Itē committunt ecclesiastici symoniā vendendo tam ba-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ptismũ q̃ sepulturã q̃ extremã vnctionẽ. Et ita breuiter multos trahit ad infernũ adeo q̃ verificata est ꝓphetia Hiere.vj.⁊.viij. A minimo vsq̃ ad maximũ oẽs auaritiam sequunt̃ a propheta vsq̃ ad sacerdotẽ cuncti faciũt mẽdaciũ. Tamen xp̃s rex noster volẽs nos reuocare clamat Luce.xij. Uidete ⁊ cauete ab om̃i auaritia: q̃ nõ in abũdantia cuiusq̃ vita eius est ex his que possidet. Cũ aũt mãmona introduxerit quos acq̃siuit in infernũ ostendit illos lucifero gloriãdo cũ male fecerit. Et tũc Lucifer vocat alium principẽ demonũ qui d̃r Asmodeus qui est princeps luxurie: ita em̃ vocat̃ in scriptura cui dicit. O Asmodee tu q̃ es ille q̃ occidisti septẽ viros mox vt ingressi fuerant ad illã. Tob.iij. Et iste est princeps eius pcti quod est tale q̃ nemo est qui se abscõdat a calore eius: iste ergo p̃nceps venit in hũc mundũ bellauit ita fortiter q̃ vix inuenit̃ aliquis qui non cõmiserit luxuriã siue sit religiosus siue vxoratus siue sacerdos oẽs em̃ declinauerunt: vbi nota exemplũ de demone nolẽti exire de corpore cuiusdã nisi inuenirent̃ tres sacerdotes virgines ⁊c. vide alibi. Itẽ cõpater cum cõmatre ⁊ parens cũ parente. O deus quot corruerunt intantũ q̃ completa est ꝓphetia Dauid Ps̃.lij.di. Corrupti sunt et abominabiles facti sunt in iniquitatib⁹ nõ est qui faciat bonum nõ est vsq̃ ad vnũ: dicit nõ est qui faciat bonum.s.castitatis: dicit vsq̃ ad vnum sed in adultis et adhuc pauci infantes sunt qui de volũtate non sint corrupti q̃nimmo nesciũt hodie ludere nisi faciendo ludũ coniugũ: multos em̃ proijcit Asmodeus in infernũ. Sed xp̃s volens nos reuocare ab hoc pctõ clamat di. Luce.xij. Sint lũbi vestri precincti ⁊ lucerne ardẽtes in manib⁹ vestris et vos sil̃es hoib⁹ expectantib⁹ dñm suũ q̃n reuertat̃ a nuptijs. Deinde vocat Lucifer aliũ capitaneũ.s.Beelzebub qui tentat de inuidia: vnde ita vocat eũ scriptura Luce.xj. In Beelzebub principe demoniorum eijcit demonia. Istud dixerũt Judei de christo propter inuidiã: hũc ergo vocat Lucifer dicẽs. O Beelzebub tu tentas de maiori pctõ q̃d possit esse cõtra maiestatem diuinã: q̃ est cõtra maiorẽ virtutẽ.s.charitatẽ. Iste ergo venit in mundũ ⁊ deijcit tot in terra q̃ vix inuenit̃ aliquis qui nõ ceciderit q̃ inuident aliq̃n ꝓpter bona tẽporalia mercator mercatori: religiosus religioso ⁊ peius faciũt: q̃ cõmittũt peccatũ cõtra spm̃sanctũ.s.inuidia fraterne gr̃e.s.q̃n est inuidẽs de bonis spũalib⁹: breuiter oẽs corruerũt intantũ q̃ verificatũ est verbũ Salomonis Eccl̃i.iiij.di. Contẽplatus sum oẽs labores hoim et industrias aĩaduertẽti patrie inuidie ꝓximi. Sed tñ xp̃s volẽs nos reuocare clamat ab alto di.Jo.xxv. Hoc est preceptũ meũ vt diligatis inuicẽ sicut dilexi vos. Post hoc vidẽs Lucifer tot corruisse de gentib⁹ xp̃i nondũ contentus vocat aliũ principẽ demonũ qui tẽtat de pctõ gule: qui vocat̃ Belphegor: iuxta illud Ps̃.cv. Initiati sunt Belphegor ⁊ comederũt sacrificia mortuoꝝ: ⁊ mittit illũ in mũdum di. vade ⁊ bella cõtra hoies xp̃i: ⁊ tũc ille venit cũ vexillo suo in quo est scriptũ gula ⁊ voracitas ⁊ debellauit intãtũ q̃ pauci remanẽt cum xp̃o ꝓpter illud pctm̃: q̃ pauci sunt qui ieiunẽt totã quadragesimã: pauci qui nõ inebrient̃ pauci qui teneãt ieiunia ecclesie sz comedũt ⁊ bibũt intantũ q̃ corrũpunt corpus et aĩam: vñ sicut antiqui viuebãt multis annis paucis cibis vtẽdo: sicut Adã Noe Matussalem ⁊ alij: ita nunc ꝓpter superfluitatẽ ciborũ corrupti sunt intantũ q̃ pauco tpe viuũt. Et ideo institutũ est ieiunium ne corrũpat̃ corp⁹ ⁊ natura: in q̃dragesima enim d̃r talis collecta: presta q̃sum⁹ oĩpotens de⁹ vt hoc solẽne ieiuniũ vsq̃ institutũ est: sed pauci tenent ista ieiunia sed dãt se gulositatib⁹: de q̃b⁹ dicebat Paulus ad Phil̃.iij. Multi em̃ ambulant q̃s sepe dicebam vobis nũc aũt ⁊ flens dico inimicos crucis xp̃i: quorũ finis interit⁹ quoꝝ deus vẽter est: dicit ambulãt.s.per carnalitates hui⁹ mundi: ⁊ isti sunt illi q̃ sunt inimici crucis xp̃i: q̃ xp̃s existens in cruce fecit abstinentiã: vñ cũ vellet prandere in cruce parauerũt sibi mẽsam scilz arũdinẽ cũ cibo supposito.s.aceto ⁊ felle: ideo gulosi nõ abstinentes sunt inimici

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

rucis xp̃i: ⁊ talib⁹ de⁹ est vẽter qꝛ cũ deberẽt seruire deo seruiũt vẽtri: ⁊ ideo xp̃s volẽs nos reuocare clamat di. Luce. xxj. Attendite vobis ne forte grauent̃ corda vestra crapula ⁊ ebrietate. Consequẽter vocat Lucifer aliũ demonẽ qui tẽtat de pctõ ire: ⁊ mittit illũ in mundũ q̃ debellauit hoies intantũ ꝙ posuit diuisionẽ in ecclesia inter religiosos ⁊ sacerdotes: inter mercatores: inter p̃ncipes ⁊ inter prelatos ⁊c. et vocat̃ Balberich. Judith. ix. De phano balberich dederũt illi septuaginta põdo argẽti qui cõduxit sibi ex eo viros inopes ⁊ vagos secutiq̃ sunt eũ. Itẽ tẽtat de ira ⁊ ponit diuisionẽ inter virũ ⁊ vxorẽ: inter fratres: inter parentes: ⁊ breuiter inter oẽs xp̃ianos inuenit̃ diuisio facta per istũ. Attñ caueãt sibi ꝙ vnũ de maiorib⁹ signis aduẽtus Antichristi est diuisio in xp̃ianitate: qꝛ ꝑ diuisionẽ factã iã statim lucrabit̃ vniuersum mũdũ: vñ iã cõpletũ est verbũ Osee ꝓphete di. c. x. Diuisum est cor eoꝝ: nũc interibunt. Cum aũt xp̃s videt tot corruisse dicit nobis Jo. xiiij. Pacẽ meã do vobis: pacẽ relinquo vobis: nõ quõ mũdus dat ego do vobis: nõ turbetur cor vestrũ neq̃ formidet: post hoc vocat Lucifer aliũ demonẽ qui d̃r Astaroth alio noĩe Baalim q̃ tentat de pctõ accidie: vñ. j. Reg. vij. Auferte deos alienos de medio vr̃z Baalim ⁊ Astaroth: ⁊ preparate corda vestra dño: ⁊ seruite ei soli: ⁊ eruet vos de manu philistijm. Sequit̃: abstulerũt ḡ filij Jsrael Baalim ⁊ Astaroth ⁊c. et iste debellauit intantũ hoies ꝙ illi q̃ solebant quotidie audire missam: nũc vix audiũt missaꝫ in die dñico qd̃ est preceptũ eccl̃ie. Itẽ solebãt cõfiteri semel in septimana: et q̃libet die dñico sumere eucharistiã ĩ cui⁹ mẽoria dat̃ panis bñdict⁹. Sꝫ nũc vix sumũt semel in anno. Itẽ solebãt facere deuote orõnẽ: nũc v̄o minime. Breuiter in oĩb⁹ operibus spũalib⁹ vix inuenit̃ aliq̃s diligẽs: sed in terrenis multi intantũ ꝙ ĩ nobis verificatũ est v̄bũ Hiere. Sapientes sunt vt faciãt malũ: bene aũt facere nescirent. Et tñ xp̃s rex noster ab alto clamat di. Eccl. ix. Quodcũq̃ põt man⁹ tua facere instãter opare: qꝛ nec op⁹: nec scientia: nec ratio: nec sapiẽtia est apud inferos q̃ tu properas. Operemur ergo diligenter opera spũalia vt sic vincamus istũ capitaneum ⁊c. Rogemus dñm ⁊c.

¶ De ꝓcessionib⁹ q̃ in rogationib⁹ fiũt: que triplici ratione fuerunt institute.

Distinctio. cxlix.

Processiones q̃ fiunt in rogationibus triplici ratione fuerunt institute.

Primo ꝓ obtinendo vbertatem temporalem.

Scd̃o ꝓ possidẽdo sanctitatẽ corporalẽ.

Tertio pro retinẽdo vnitatem socialẽ.

¶ Primo ergo institute sunt ꝓcessiões ꝓ obtinendo vbertatẽ tp̃alẽ. s. bona terre ⁊ qꝛ oĩa iam pullulãt ⁊ tẽpestates incipiũt iam vigere: ideo prouidet ecclesia cõtra tempestates per processiones: et fiunt tẽpestates duobus modis.

Primo per potentiam naturalem.

Scd̃o per malignitatem diabolicam.

¶ Per potentiã naturalem fiũt: eo qꝛ sol nũc eleuatur ⁊ generat maiorẽ calorẽ in terra: ⁊ tũc attrahit secũ vapores q̃b⁹ eleuatis vsq̃ ad regionẽ frigidã aliquãdo fiũt naturaliter pluuie grãdines ⁊ fulgura: vñ Hester. xiij. Dñe de⁹ oĩpotẽs in ditione tua cũcta sunt posita: ⁊ nõ est q̃ possit resistere volũtati tue: si decreueris saluare nos cõtinuo liberabimur. q. d. dñe oĩa sunt in ptãte vr̃a tã fulgura q̃ tonitrua ⁊c. Sed nos rogam⁹ vos vt ab istis seruemur. Nota silitudinẽ de ancilla clauigera nolẽti dare panẽ pueris dñi: qui hoc vidẽtes vadũt ad patrẽ q̃ p̃cipit ancille vt pueris suis det victũ: ita facit de⁹ q̃ dedit claues victualiũ nature q̃ est ancilla q̃ aliqñ naturaliter remouet nobis victũ tũ ꝑ siccitates: tũ ꝑ tẽpestates ⁊c. recurram⁹ ḡ ad patrẽ in cui⁹ domo sumus qꝛ tot⁹ mũdus est ĩ sua potestate: vñ Ps. xxiij. Dñi est terra ⁊ ple. ei⁹ or. ter. ⁊ vni. q̃ ha. in eo. Pater em̃ noster est de⁹ ⁊ semen quo nos gennit est v̄bũ dei: vñ Luc. viij. Semẽ est v̄bũ dei. Scd̃s modus quo generãtur tẽpestates est ꝑ malignitatẽ demonũ: q̃ sunt in aere caliginoso: ita spissi sicut athomi in radio solis q̃ videntes ꝙ

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ia femina nim⁹: z ia fruges incipiũt face re fructũ eo⁹ malitia immittũt nobis tẽ pestates: z ideo rogam⁹ nũc deũ vt nos defendat ab illis malitijs demonum: vñ Mardochęus Mester. xij. Dñe rex deus Abrahã miserere pp'lo tuo: qz volũt nos inimici nr̃i pdere: z hereditatẽ tuã dele re: ne despicias partẽ tuã quã redemisti de Egypto. Nos em̃ debem⁹ facere sicut pp'lus habẽs inimicos curreres patriã q̃ vadit ad dñm suũ vt eos defendat z mit tat defensores: ita nos ℑ malitiã demo nũ debem⁹ currere ad deũ excelsum qui põt in momẽto illos demões annullare: z ideo dicit nobis Luc. xj. Petite z dabit vobis remediũ ℑ tẽpestates. Et sunt q̃t tuor modi q̃b⁹ possum⁹ euadere. Primo est maior z primer sacerdotib⁹ qui primo pulsatis cãpanis cũ cruce et aq̃ bñdicta debẽt exire ecclesiã z respicere ℣sus partẽ in q̃ est nubes: z faciendo signũ crucis debẽt dicere Pſ. lxix. De⁹ i adiu. meũ itẽ de: z post letaniã z in inuocatiõe cuiuslibet scti facere signũ crucis: et sic destruet nubes. Scõs modus est minor. s. dicere symbolũ Athanasij. s. Quicũq; vult sal uus eẽ: z in q̃libet versu facere signũ cru cis cũ duob⁹ digitis tunctis q̃b⁹ significat incarnationẽ ℣bi. s. h̃uanitatẽ z diuinita tẽ. Terti⁹ modus est adhuc minor. s. dice re Credo i deũ minorẽ. s. symbolũ ap'lor̃ et nõ maiorẽ: qz nõ ptinet oẽs articulos z in quolibet articulo facere signũ crucis. Quart⁹ est minim⁹. s. ponere se i terra ge nib⁹ flexis z dicere sepe faciendo deuote signũ crucis ℑ nubẽ illud nomẽ Jesus qz oẽs ſtutes q̃s de⁹ immisit herbis z plã tis lapidibus ꝛc. sunt in isto nole Jesus. ¶ Scõa ratio q̃re fiũt pcessiões est p pos sidẽdo possessionẽ corporalẽ: nã i isto tpe multe quenũt infirmitates: z fiũt duob⁹ modis. Pmo potẽtia naturali. Scõo pu nitione diuinali. Primo mõ quenit eo q̃ sol a sc̃edit z attrahit humores: et tũc cre scũt forti⁹ solito q̃ ptz in arboib⁹ floren tib⁹ z virẽtib⁹ cũ in hyeme essent q̃si sicce idẽ etiã ptz in aub⁹ garriẽtib⁹ z appetẽ tibus coitũ cõmiscentib⁹ z contẽdentib⁹ inter se. Nã p̃ter victũ siue coitũ contẽ dũt siue pugnãt aialia. Et q̃ hũores in nobis asc̃ẽdũt z appetit̃ coit⁹: ideo infir mitates generant: z ideo debem⁹ recurre re ad summũ medicũ. s. xp̃m q̃ est medic⁹ ſm Aug. sup Mat. De celo aduenit me dicus q̃ magn⁹ in mundo vbiq; iacebat egrot⁹ ad hoc. s. vt nos sanaret. Et ideo fa cimus p tres dies abstinẽtiã ip̃m rogan do: z tũc q̃s optam⁹ accipim⁹. Scõo pue nit infirmitas ex punitiõe diuiali. Sicut em̃ rex vel aliq⁹ dñs mittit ignẽ in ciuita tẽ vel villã que est sibi rebellis et q̃ ip̃m a se eiecit z destruit: ita xp̃s q̃ est rex Apoc. xix. Rex regũ z dñs dñantiũ: videns nos rebelles p pcm̃ mittit nobis infirmita tes. Mundam⁹ em̃ ciuitatẽ nostrã. s. ani mã nostrã, p̃pter xp̃m z eũ sumpsimus in pascha. Sed post pascha tẽrationib⁹ de monũ peccauimus mortaliter: z ip̃m a ci uitate nostra. s. aia et eiecim⁹. Et ideo xp̃s hoc videẽs mittit in ciuitatẽ nostrã. s. cor pus ignẽ sed valde subtiliter. s. p febres: et sanguinẽ mittit p bossia. Sed nos per penitentiã modo debem⁹ ip̃m placare: z sic ipse nõ dimittet nos q̃n. s. prębeat iu uamẽ z succursum: dicetq; nobis non ti meatis: qz ego vobiscũ sũ vsq; ad cõsum mationẽ seculi. Mat. vltĩ. Querite ergo dñm dũ inueniri põt inuocate eũ: dũ p pe est derelinquat impi⁹ viã suam: et vir iniquus cogitationes suas. Esa. ¶ Ter tia ratio q̃re fiũt p̃cessiones est p retinẽ do vnitatẽ socialẽ z amicabilẽ: in isto em̃ tpe solẽt reges p̃cedere ad bella. ij. Reg. xj. Eo q̃ sanguis est bulliens in venis et demõ immittit in corp⁹ibus hoim trã: z tũc fit inimicitia inter fratres. Sz modo debem⁹ recurrere ad deũ patrẽ z petere pacẽ z cõcordiã: vñ Dauid Pſ. cxxj. Ro gate q̃ ad pacẽ sunt hie. z abũ. dili. te. Et ideo dicit nobis xp̃s Luc. xj. Pulsate et ape rietur vobis. Pro q̃ nota q̃ paup q̃adit de porta in portã: z petit panem dat̃ sibi: ita nos vadamus ad ciuitatẽ illã: de qua dr̃ pſ. lxxxvj. Gl'iosa dicta sunt de te: ciuitas dei: vadamus primo ad ostiũ ciuitatis z dicam⁹ Pr̃ de celis de⁹: miserere nobis. Fili redẽptor mũdi de⁹: miserere nobis. Spũs scte de⁹: miser. no. Et post vadam⁹ ad ostiũ virginis Marie: et pulsem⁹ di. Scta maria ora p no. Tũc ip̃a q̃ est fons

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

miserecordie mittet elemosynam: et dabit pacem. Et inde vadamus ad domũ patriarcharũ quoꝝ caput est Jo. baptista. Et ꝑinter ꝓphetaꝝ apłoꝝ martyrũ confessorũ ẏ virginũ qui clamorib⁹ nr̃is auditis crudeles essent si nobis non darẽt aliquid sicut essent crudeles hoies vnius magne ciuitatis si pauperi eunti hostia tim p ciuitatem totam nullus eoꝝ daret ei elemosynaꝫ: ergo pulsate ẏ aperietur vobis. s. ianua mie quia pulsanti aperiẽ Mat. vij. Rogemus dñm ꝛc.

¶ De ꝓceptis diuinis que diuersas habent virtutes ẏ ꝓpꝛietates.

Distinctio. cl.

QRecepta diuina diuersas habent ẏtutes et ꝓpꝛietates et ꝑm hoc sũt posita i diuerso numero. Habent namq; virtutem q̃m sunt primũ ornamentum aie rõnalis q̃m sunt mãdata innumerabilia.

Scõo firmamentũ diuine gratie in nobis ẏ ista sunt numerabilia sicut ossa corꝑis humani.

Tertio operamẽtum meritoꝝ ſpũaliũ ẏ ista sunt in numero cõuenienti sicut digiti manuum.

Quarto cremẽtum siue augmẽtũ ꝑmiorum celestium.

¶ Et ista sunt in numero binario: hoc regimẽ vite ẏtualis: ẏ ista sunt in vno: primo ergo mãdata siue ꝓcepta sunt ẏtutes ẏ ornamẽtũ aie rationalis. Ubi sciendũ q̃ inter ceteras creaturas huius mundi aia rationalis est pulchꝛioꝛ ẏ excellẽtioꝛ q̃m ipa imago diuine trinitatis ẏ cetere corꝑorales sũt tantũmõ vestigiũ: et est ita pulchꝛa q̃ si posset videri non tñ deformata per pctm: sed ꝑm suã pulchꝛitudinem naturalẽ videꝫ illã nunq̃ vellet comedere q̃diu ipam videret. Et iõ põt dici aie illud Cantico. j. Si ignoras te. O pulchꝛa ĩter mulieres egredere: dicit si ignoras mõ qz nullꝰ põt videre animam suam pulchꝛã: sed q̃n egredit̃ a corꝑe videt se ẏ cognoscit se pulchꝛã: nõ ꝺz sibi egredere. Et q̃ntus illa aia sit pulchꝛa naturali pulchꝛitudine tñ si seruet mandata dãt sibi ornamenta sicut vestes ꝑciose ornãt aliquã mulierẽ naturaliter pulchꝛã: ita mãdata q̃ sunt lapides ꝑciosi ornãt aiam: vñ Dauid ps. xviij. Judicia dñi iustificata in semetipsis: desiderabilia sup aurũ ẏ lapidẽ ꝑciosũ multũ. Uocat mandata iudicia q̃ sunt iustificata in semetipsis. Sed vocãtur iudicia dñi: q̃m scõm iudiciũ antiquoꝝ hoim huius mundi ꝓcepta videnẽ iniusta sed sunt iusta in semetipsis ẏ iudicio dei q̃ntus nõ in iudicio humano aliquoꝝ: verbi grã. ꝓceptũ est q̃ nullus sumat vindictã de iniuria cũ dicat xps ad Roma. xij. Mihi vindictã: ego retribuã: iudicabit tñ aliquis ignorans: ẏ inscius q̃ quando quis iniuriat sibi ꝑ debeat sumere vindictã cũ etiã bñ ita velint se vindicare ẏ etiã pua aialia. Sicut formica ẏ serpes q̃ stati dũ capiũtur mordẽt ẏ sic illis ignorãtib⁹ illud ꝓceptũ videt iniustũ tñ est cõtrariũ. Sed illa opinio venit ex ignorãtia q̃ clare ostẽdit ꝑ exẽplũ regis vel alicuius dñi tenẽtis aliqs seruos in hospitio suo qui nunq̃ vult q̃ aliqs eoꝝ sumat cotã ipso rege vindictã de alio q̃ctq̃ extra domum possint: ita est de deo in cuius domo sumus oĉs de qua Barnch. iij. O tirr̃ q̃ magna est domus dei ẏ tngẽs locus possessionis eius magni ẏ nõ habet finẽ ẏ nõ vult q̃ aliqs sumat vindictã de alio q̃ctq̃ sunt cotaꝫ ipso: sed q̃n erũt extra. s. in inferno poterũt se satis vidicare. Et ita ptz ignorantia dicentiũ ꝑceptũ esse iniustũ. Jtez ꝑcepit deus ne ꝑsletur adversarũ cũ ipe sit dñs oim diuitiaꝝ: teste Dauid ps. xviij. Dñi est terra ẏ plenitudo eius orbis terrarũ ẏ vniversi q̃ habitant in eo. Et q̃libet hñs denarios est solũ dispẽsator: vñ audiant apostoli ꝑme ad Coꝝ. iiij. dicẽte. Sic vos existimet hõ vt ministros xpi ẏ dispẽsatores: deo cũ ipe sit dñs nõ vult vt pecunia sua tradat̃ ad vsurã: ẏ ita qui facit ꝑ suũ peccat cũ iustũ sit q̃ dispẽsator vter̃ pecuniꝫ dñi sui ad volũtatẽ eius. Jtẽ de fornicatione q̃ videt etiã aliqbus iusta ẏ tñ cõtrariũ est verũ qz dicit xps ꝑ apostolum prime ad Thessalo. iiij. Hec est voluntas dei sanctificatio vra vt abstineatis vos a fornicatiõe. Et rõ est q̃m

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

oēs mulieres sūt filie dei.s.xp̄i a cui⁹ vxo re scz mr̄e eccl̄ia nate sūt in baptismo:iō sequitur qd̄ dictū est iudicia dn̄i vera ꝛc. Desiderabilia sup̄ aurū ꝛ lapidē p̄ciosū. Sunt aurū inq̄tum ornāt aīam ꝛ lapides p̄ciosi inq̄tum ducunt aīam ad salnationē. Et isto modo capiēdo mandata sunt innumerabilia q̄tū ad hoīem qꝛ null⁹ pōt numerare mādata veterꝫ testamenti ꝛ noui ꝛ legū imperatoꝝ ꝛ principū paparū ꝛ cardinaliū: breuiter tot sūt ꝙ non possent numerari ab hoīe:q̄uis deus bene possit cū ipse numeret oēs pillos capitū:vn̄ Mat.x.ꝛ Luc.xij. Capilli inquit numerati sunt. ¶ Scd̄o mō sumūtur vt sunt firmamētū ꝛ sustētamētū diuine gratie in nobis qm̄ quātū quis tenet p̄ceptū tm̄ est in gr̄a:al's nō pōt exire gr̄a dei nō trāsgrediendo p̄cepta:vnde si quis haberet oīa pctā venialia nō eijcerēt ipsuꝫ a gr̄a dei. Et ideo p̄cepta dei sustinēt hoīem in gr̄a dei. Et rō est qm̄ hō naturaliter ꝓn⁹ est ad pctm̄:iuxta illud Gen̄.viij. Sensus ꝛ cogitatio cordis humani ī malū ꝓna sūt ab adolescētia sua. Et iō statim corrueret nisi essent mādata:vn̄ cū q̄s vult fornicari naturaliter si teneat p̄ceptū nō mechaberis sustinebit̄ ab eo:ꝛ ita de alijs pctis:qm̄ p̄cepta habent sustinere hoīem cōtra illa:vn̄ auctoritas illa est Eccl̄.xv. De⁹ ab initio cōstituit hoīem ꝛ reliquit eū in manu cōsilij sui adiecit mādata ꝛ p̄cepta sua. Si volueris mandata sua seruare seruabūt te: dicit in manu ꝯsilij.glos.interlinearis.i. liberi arbitrij. Sed nota ꝙ differētia est inter mandatū ꝛ p̄ceptū:qm̄ mandatum est illud qd̄ deus dedit ad inclinādū ad faciēdū bonū:p̄ceptū vero ad euitandū malū. Sub alijs verbis declarat̄ sic differentia qꝛ mādatū est affirmatiuū;p̄ceptum vero negatiuū:ꝛ p̄ceptuꝫ semp̄ ꝛ ꝓ semp̄ obligat ad pctm̄ mortale ꝛ ꝓ nullo casu potest frangi. Mandatū vero obligat ad semp̄ sed nō ꝓ semp̄ qꝛ pōt frāgi aliquo casu occurrente:puta cōgruit interdū frangere festū aliquo casu puta si inimici vellēt aliquē occidere audiēdo missam pōt fugere ꝛ ire in die festo ꝛ negotiari si necessitas vrgens occurrat. Itē honorare patrē ꝛc. Istud cessat si pater sit infidelis:qꝛ tūc filius non tenetur ei obedire:nec si sit xp̄ian⁹ in his q̄ sunt contra deum:qꝛ non tenet̄ ei obedire cōtra iustitiaꝫ dei:ideo dixit xp̄s Luc.xiiij. Si quis venit ad me ꝛ nō odit patrē suū ꝛ matrē ꝛ vxorē ꝛ filios:ꝛ fratres:ꝛ sorores adhuc aūt ꝛ animā suā non pōt me⁹ esse discipulus:et ita ptꝫ ꝙ mādatū non obligat oīmodo:p̄ceptū vero pro nullare mūdi debet frangi sicut facere falsuꝫ iuramentū:ꝛ ire ad sortilegos qm̄ si tot⁹ mundus deberet saluari nō est licitū falsuꝫ iuramētū. Et in hoc apparet stultitia dicentiuꝫ ꝙ non est pctm̄ iurare falsum ꝓ truffa. Et ita ptꝫ ꝙ mandata sunt firmamentū gratie. Et ideo dicit scriptura Prouerbio.xix. Qui custodit mandatū custodit aīam suā. Qui autē negligit vias suas mortificabit̄:dicit q̄ negligit viā.s.vie q̄ ducit ad paradisū:de qua via loquit̄ xp̄s Mat.xix. Si vis ad vitaꝫ ingredi serua mandata. Et isto mō sūt numerabilia qꝛ sūt tot q̄t sunt ossa in hoīe qm̄ sicut ossa sustinēt carnē:ita mandata sustinēt aīam in gr̄a:ideo cū in hoīe sim ph̄os sint.xviij. ossa ita tot sunt p̄cepta q̄ dicunt̄ ossa:vn̄ Dauid p̄s.xxiiij. Omnia ossa mea dicēt dn̄e q̄s sil'is tui. Eripiens inopē de manu fortioꝝ ei⁹:dicit omnia ossa.i.mandata ꝛc.de manu fortioruꝫ.i. malaruꝫ īclinationū ꝛc. ¶ Tertio mō sumuntur vt sunt operamētū meritoꝝ spiritualiū:qm̄ mādata sunt operationes quib⁹ seruatis dat̄ premiū glorie nō tn̄ de rigore iustitie:sꝫ de bonitate mie dei qm̄ sicut seruus emptitius nō pōt petere premiū a dn̄o suo qui ipsum emit cōpleta dieta de rigore iustitie q̄uis bene de dulcedine mie:ita nec nos qui sum⁹ oēs serui xp̄i tam rustici q̄ nobiles tam diuites q̄ pauperes:vn̄ seruit⁹ xp̄i est nobilis ꝓut testatur btā Agatha respondēs principi terreno dicēti sibi ꝙ dedec⁹ erat illi cum esset nobilis ꝙ esset male induta et ancilla xp̄i. Que respondit. Sūma nobilitas esse seruitus christi cōprobat̄. Et sic oēs sum⁹ serui emptitij xp̄i:vn̄ prime ad Coꝝ.vj. Non em̄ estis vestri empti enim estis pretio magno glorificate

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

et portate deum in corpore vestro. Et iō de rigore iustitie non possumus xp̄o petere premiū posito ꝙ seruemus mandata qꝛ soluimus qđ sibi debemus: iō Luce.xvij. dicit ip̄e nobis. Sic vos cū feceritis omnia q̄ p̄cepta sunt vobis dicite serui inutiles sumus qđ debuim⁹ facere fecimus. Tñ de dulcidine mie reddet premiū ꝓ minimo ope pro ipso facto. Mat. x. Quicūq; potū dederit vni ex minimis istis calicem aque frigide tm̄ in noie discipuli amen dico vobis nō perdet mercedem suam. Et ita ptz ꝙ precepta sunt operamēta meritoꝝ vt dictū est. Et isto modo sunt decem sicut sunt decem digiti in manibus quia ꝑ digitos intelliguntur p̄cepta. Et ratio est qm̄ sicut omnia nostra opa corporalia sicut scribere suere fodere vere facimus cum digitis manuū ita p̄ceptis operamur opera meritoria: ⁊ positi sunt decem digiti ad denotandū illa ⁊ meli⁹ in manu q̄ in alia ꝑte corporis quia sepius vident manus q̄ alia membra ideo bene signata sunt in manu: iuxta illud Job.xxxvij. Qui in manu omniuz hoim signat vt nouerint singuli opera sua: vñ per primū digitū intelligit primū mandatū ⁊ possent similiter scribi in vngue: pone illa ꝑm ordinez ⁊ illis dictis ꝯclude ꝙ qui tenuerint illa habebūt premiū paradisi. Et est ad hoc auctoritas Prouer.vij. In qua dicit de⁹ serua mandata mea ⁊ viues ⁊ legē meaz tanq̄ pupillā oculi tui: ⁊ isto modo sunt decē. Quarto mō sumunt vt sūt augmētum vel crementum meritoꝝ: ⁊ isto mō sunt duo per que auget premiū celestis glorie: sed pro intelligentia huius nota auctoritatē Augustini dicētis Nō numerositas operū nō diuturnitas tēporum: sed maior caritas meliorq; voluntas auget premiuz: vnde preualet vnum pater noster cū charitate dictū ⁊ deuote q̄ facerent mille milia ⁊ decem psalteria in die sine deuotione dicta: et ideo q̄ voluerit orare oret deuote al's nō đr oratio qm̄ oratio ꝑm beatum Anselmū est ascensio mentis ad deum. Cum ergo đr aliq̄d sine deuotiōe nō đr oratio: dicat ergo parua ⁊ breuis oratio cum deuotione: quia preualet q̄ multe sine deuotiōe: ideo dicit btūs Augustinus non numerositas operū: sed sequit nō diuturnitas tēpoꝝ qđ est cōtra hoies mūdi ⁊ sacerdotes ac religiosos qui cū sunt antiqui gl'iantur de his que viderunt in vita ⁊ cū hoc nullam habent deuotionez: sed dimiserunt pristinam quam habebant in iuuentute ⁊ q̄to magis viuunt tanto peiores fiūt: talibus em̄ non auget p̄miū ꝓpter diuturnitatem tēporis. Et ita ptz auctoritas Augustini qꝛ multitudo non auget Et ideo dñs voluit mandata esse in minori numero: qui possit esse. s. in dualitate. Et sicut cū duab⁹ tibijs ābulat ita cū istis ābulat ad ꝑadisū. s. cū charitate dei summa ⁊ dilectione proximi ordinata de q̄b⁹ loquitur dñs Mat.xxij.di. In duob⁹ mādatꝫ vniuersa lex pēdet ⁊c. Quito mō sumunt vt sūt regimē vite spūalis. Ubi sciendū ꝙ deus voluit dimittere regimē hoīs tm̄ intellectui suo qm̄ multa sūt bñ ordinata quo ad deum que videntur intellectui humano male ordinata. Ideo deus dedit mandata ad illuminandū et dirigendum intellectum per viam salutis ⁊ rectā: al's deuiaremus a via veritatis: vñ Prouerb.vj. Mandatum lucerna est et lex lux et via vite. Et sicut oēs sensus corporis reducūtur in vno membro siue inueniunt: ita oia ista mādata quo ad regimē vite spūalis abbreuiauit de⁹ in vnū mandatū. s. in illud Matth.vij. Oia ergo q̄cūq; vultis vt faciant vobis homines ⁊ vos facite illis: hec est em̄ lex ⁊ ꝓphete: in isto enim oia mandata cōsistunt. Et ita apparet quō mandata sunt in diuerso numero scđm diuersum modū quo sumunt. Quia ꝓut sūt ornamenta aie sūt innumeralia: ꝓut vero sūt firmamentū gr̄e sunt tot quot sunt ossa in hoie. Et ita de alijs vt supra dictū est. Et tñ abbreuiata sūt ꝓpter ruditatē intellect⁹ hūani i vnū p̄ceptū qđ q̄libz pōt scire scz omnia quecūq; vultis vt faciant vobis ⁊c. Teneam⁹ ḡ illa: vt tandē mereamur adipisci gl'iā: quā nobis ꝯcedat ⁊c.

¶ De tribus modis quibus deus est ꝓpe creaturas.

Distinctio.clj.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Prope creaturas est deꝰ tribꝰ modis: scz Primo per suā effectiuā operationem.
Scdo per suam ꝑceptiuam exauditionem.
Tertio ꝑ suam effectiuā incarnationē.

¶ Primo dico ꝙ deus est ꝓpe creaturas ꝑ suam effectiuam operationē. Pro quo sciēdum ꝙ regula vna est phie ꝙ rerum naturaliū ꝓductaꝝ q̄dā manēt sine sua cā ꝓductiua q̄dam vero minime. Uerbi gratia de lumine in cādela accēsa quod ꝑmanet sine agēte ⁊ caliditas in aqua calefacta vel ferro ita ꝑmanēt sine ꝑmanētia agentis. s. ignis q̄ iā extinctꝰ est et sic de multis alijs effectibꝰ. Alia sunt q̄ nō hn̄t ꝑmanētiā: nec durationez nisi q̄ꝫdiu agēs est p̄sens vt aer qui de se obscurꝰ et illuminatur a sole tn̄ nō retinet claritatē nisi sole pn̄te vel alio illuminante puta cādela vel in torcio. Idem de speculo qd̄ nō retinet imaginē nec habet ꝑmanētiā nisi i pn̄tia agētis. Et sic ptz regula rerū naturaliū ⁊c. Mō ad ꝓpositū deꝰ ē agēs ⁊ cā effectiua ⁊ ꝓductiua oīz rerū spūaliū ⁊ corꝑaliū visibiliū ⁊ iuisibiū corruptibiliū ⁊ icorruptiliū: videamꝰ ergo vtrū effectus manet sine cā effectiua et agēte. Et dicit ꝙ nō qm̄ nisi deus cōtinue influeret statim sol amitteret suā claritatē ⁊ sic de alijs creaturis nullū em̄ opus potest fieri in mundo nisi deus teneat manū in operatione. s. neq̄ moueri: neq̄ bibere: nec comedere: nec scribere nec arare ⁊ sic de alijs. Quod declarat de calamo scriptoꝝ q̄ nūq̄ pōt scribere nisi scriptor sit ꝓpe calamum ⁊ teneat ip̄m in manu. Et breuiter pōt dari exēpluz de oībꝰ instr̄is que nullo modo pn̄t operari nisi habeāt mouentem illa nec aliq̄d possunt operari in mundo hoc nisi deus teneat manū: nec ignis calefacere: nec auis volare: nec sol lucere ⁊ ita de alijs: ergo si tenet manuz in omnibꝰ creaturis ꝓpe est. Et hoc cognoscēs ꝓpheta Esaias dicebat Esa. xxv. Omnia opera nostra operatꝰ es nobis dn̄e deus nr̄: dicit omnia vniuersalit̄ qm̄ prope est in omnibus operibus nostris. Et est ad hoc alia talis auctoritas apostoli Pauli prime ad Coꝝ. xij. Diuisiones operationum sunt idez vero deꝰ qui operatur omnia in omnibꝰ: nos em̄ non sumus nisi instrumēta. Patet ergo quō deus est ꝓpe creaturas per effectiuam operationē ad Roma. ij. Ex ip̄o ⁊ ꝑ ipsum ⁊ in ipso sunt omnia ipsi honor et gloria: dicit ex ipso initialiter ⁊ effectiue. Et per ipsum duratiue: ⁊ in ipso conseruatiue: qm̄ dicit Augustinꝰ ꝙ si mundꝰ non retineretur dei manu statim annihilaretur. Et de ista materia dat beatꝰ Augustinꝰ talem manuductionē anima rationalis est ꝑfectio totiꝰ corporis ⁊ mēbrorum eius: ipsa enim dat virtutem et operationem et efficaciaz omnibus mēbris. Et si queratur vbi est anima dicet aliquis ignorans ꝙ est in capite ꝙ est verum: sed non est solum ibi vel in corde verum est sed non solum ibi: dicit enim Augustinꝰ ⁊ philosophi ꝙ anima est tota in toto ⁊ tota in qualibet parte eius nec est diuisibilis per partes: sed in capite ostendit maiores et excellentiores operationes: ita deus est in toto mundo ⁊ totus in qualibet parte eius ⁊ in qualibet creatura: sz i capite. s. i celo empireo oñdit se magis gl̄iose btis ⁊ sctis. Et hō ꝓpt̄ hoc orādo eleuat oculos ad celū lz deꝰ sit hic ⁊ vbiq̄ qn̄ aūt aīa dimittit corpus separādo se ab eo i morte stati corpꝰ corrūpit̄ ⁊ q̄si annihilat̄. Ecce ḡ q̄l̄r deꝰ est ꝓpe creaturas ꝑ effectiuā operationem iō d̄r ps. cxviij. Prope es tu dn̄e ⁊ oēs vie tue veritas. Sz posset dicere hic aliq̄s ex quo vos dicitis ꝙ deꝰ est ita ꝓpe nos cur dicitis in sermōibꝰ vr̄is ꝙ debemꝰ ire ad eum ꝑ bonas vias ⁊ bonas operatiōes. Itē qr sacra scriptura vr̄ dicere oppositū Prouer. xv. Lōge est dn̄s ab impijs quō ergo est ꝓpe? Rn̄det̄ deū eē ꝓpe creaturas vl̄ lōge pōt intelligi dupl̄r. vno mō localiter siue ꝑ distātiam localem, Sicut roma ⁊ parisius que localiter distant siue sunt longe vna ab alia. Et isto modo nō possumꝰ dicere ꝙ deꝰ sit longe qr ꝓpinquior est nobis q̄ꝫ sit claritas aeri vl̄ color pāno: vn̄ Hiere. xxiij. Dicit dn̄s celum ⁊ terrā ego implebo. Et apl̄s paulꝰ

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

dixit atheniẽsibus Act. xvij. Longe non est deus ab vnoquoq; nostrũ: in ipso em̃ viuimus: mouemur ⁊ sumus. et sic apparet ꝙ nõ sum⁹ lõge a deo per distantiã localẽ. Alio modo deum esse longe a nobis põt intelligi formaliter hoc est ꝑ distantiã formalẽ: et isto modo dicimus ꝙ deus est longe ab impijs: qꝛ ipse iustus ⁊ sctũs ⁊ impius pctõr: deus est humilis ⁊ impius superbus: deus est liberalis et impius auarus: deus est purus: impius luxuriosus: deus seruat mẽsuraꝫ põdus ⁊ ordinẽ in suis factis: impius comedit ⁊ bibit sine mẽsura: deus est patiẽs ⁊ benignus: impius ꝟo iniquus ⁊ vindicatiu⁹: deus est diligens qꝛ quotidie operatur influendo: impius negligens ⁊ otiosus. Et ecce quomodo deus est longe ꝑ distãtiam formalẽ q̃uis sit ꝓpe per distantiã localẽ. Sequit̃ in auctoritate. Et omnes vie veritas. Contra: qꝛ prope est oĩbus: ergo nõ indiget via. Quare ergo dicit ꝙ oẽs vie tue veritas: ratio: qꝛ ad habendum deũ per essentiã: presentiã ⁊ potentiam nõ requirit̃ via: qꝛ p̃sens est sed ad habendũ deũ per gratiã sunt necessarie multe vie. Unde sciendũ ꝙ aliqui distãt a deo ⁊ sunt lõge ab eo ꝑ vnã maculã que d̃r pctm̃ originale: ita ꝙ illi q̃ habent illã maculã nunq̃ sunt ꝓpe deũ nisi lauent̃: sicut nec ponit̃ in ecclesia imago polluta nisi prius fuerit mundata: ita nec aĩa in paradiso nisi lauetur ab originali in baptismo: de quo Ezechie. xxxvj. Effundaꝫ super vos aquã mundã ⁊ mũdabimini. et sic fit ꝓpe deũ per baptismũ: et de ista via dicit Esa. xxxv. Erit ibi semita ⁊ via sancta vocabit̃ nõ ꝑtrãsibit per eã pollutus. Dicit via que est baptism⁹ qꝛ baptismus est cõis oĩbus. s. tã iudeis q̃ saracenis: et est semita qꝛ ducit directius: ⁊ hoc quo ad paruulos statim post baptismũ in innocẽtia moriẽtes qui statim volant ad paradisum recta semita: ita vt stulti non errẽt vnde paruulus stult⁹ est ĩ hoc mũdo sed statim per mortẽ fit sapiẽs: qꝛ maiorẽ scientiã hꝫ q̃ Augustin⁹ ⁊ ceteri doctores: et sic nõ errat in via q̃nimo directe vadit ad celũ. Et ista est via de vijs de quibus dicit Dauid. Oẽs vie tue, qm̃ ex quo dicit oẽs facit propositionẽ vniuersalẽ distributiuã que ad min⁹ requirit tria singularia: ⁊ ideo ad minus sunt tres vie. s. innocentia baptismalis ꝑ quã vadunt innocentes: sed magni ⁊ adulti postq̃ habẽt discretionẽ nõ possunt per illã ire: ideo est alia via que est obedientia mandatorũ que lõgior est. Prima qꝛ habet decẽ dietas q̃ sunt decẽ precepta. Et ista est prima via. Scd̃a est de qua dicitur Esa. xxix. c. Hec via ambulate in ea neq; ad dexterã neq; ad sinistrã declinetis. Tertia autẽ via est penitentia sacramẽtalis ex quo alie sunt perdite. Et ista potest sumi totiens quotiẽs quis peccauit. Et cõtinet quattuor dietas principales. s. contritionẽ: propositũ emendandi confessionẽ ⁊ penitentie iniuncte impletionem. Et iste sunt vie de quib⁹ loquit̃ Dauid. Moraliter ex quo deus est ꝓpe nos multũ debem⁹ timere ⁊ cauere a peccatis: et quis est ille qui in conspectu regis cõmitteret fornicationẽ aut furtum: aut reciperet vindictã ⁊ hoc cogitãdo ꝙ rex videt: ideo eleuate oculos qꝛ de⁹ est magis ꝓpe qui cuncta cernit nonne aliqua mulier respiciẽte ⁊ vidente marito ꝑ fenestrã aut aliũde auderet loq̃ cũ amasio suo aut aliquod maluꝫ signũ facere. Dico ꝙ non si sapiẽs esset quãto magis in cõspectu dei qui oĩa videt debem⁹ cauere a pctis ⁊ eius offensa qui tã de prope aspicit nos ⁊ videt non solũ que facimus sed que cogitamus: ideo dicit apostolus ad Philip. iiij. Modestia vestra nota sit oĩbus hoĩb⁹ deus ꝓpe est. Modestia. i. modus vocabulũ est satis generale ad omnẽ virtutẽ. q. d. xp̃s deus noster ⁊ papa semꝑ est ꝓpe: ideo modestia vestra ⁊c. Dico secũdo ꝙ deus dicit̃ esse prope hoĩes per suã perceptiuã exauditionem: vnde sicut ille dicit̃ esse ꝓpe aliquos qui audit verba illoꝝ adinuicẽ loquentium: ita similiter deus audit verba que loquimur et non solũ verba que dicunt̃ a cantoribus alta voce sed illa q̃ dicit sacerdos submissa voce que diaconus non põt audire ⁊ tñ deus audit illa ⁊ percipit ⁊ non solũ ꝓlata sed etiã cogitata. Ubi nota hystoriã que est Exod. x.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

de filijs israel qui cũ exiuissent de Egypto ⁊ essent sex cẽta milia Pharao ⁊ oĩs ppl̃s insequebantur eos ⁊ ipsi fuerũt in quodam passu stricto: ex parte vna erat mons altissimus ⁊ inascensibilis et corã eis erat mare rubrũ: ⁊ sic nõ poterant fugere: itaq; putabãt se mortuos ⁊ inceperunt murmurare cõtra Moysen. Et nũquid erant sepulchra in Egypto: quare adduxisti nos huc vt moriamur? Moyses aũt eleuatis oculis respiciebat celũ: nõ legit̃ tñ ꝙ diceret aliq̃d. Deus aũt respõdit sibi in corde dicẽs. Quid clamas ad me? Potuit dicere moyses. O dñe ita prope estis. Ego respiciebã vos in celũ et vos estis hic. Ecce quõ deus est ꝓpe ꝑ ꝑceptiuã exauditionẽ. Et iõ Dauid p̃s. ix. dicit. Desideriũ pauperũ. s. qui habẽt necessitatẽ exaudiuit dñs preparationẽ cordis eorũ audiuit oris tua. Item p̃s. cxliij. Prope est dñs oĩb⁹ inuocantib⁹ eũ: oĩb⁹ inuocãtib⁹ eũ in veritate. Dicit inuocantibus. i. intus de corde vocãtib⁹ ⁊ nõ solũ vocãtib⁹: qm̃ multi vocãt deum in orõne sed nõ inuocãt. s. corde: de quibus dicit xp̃s Mat. xv. Ppl̃us hic labijs me honorat: cor aũt eoꝝ longe est a me. Sine aũt causa colunt me: tales em̃ vocant sed nõ inuocãt. Nota etiã ꝙ innuit ꝙ est prope oĩbus qui inuocant eũ scilꝫ his qui inuocãt eũ in veritate. Pro quo sciendũ quid est veritas. Rñdet ph̃s. est adequatio rei ad intellectũ. s. qñ aliquid credit̃ corde ꝙ ita sit in re: hoc est quãdo opus cõcordat cũ dicto: tunc est ꝓpositio vera: vt si ego dico. Hodie est dies lune: et ita est: tunc intellectus hui⁹ adequat̃ rei. Sic oratiões nostre sunt ꝓpositiões quas ꝓponim⁹ corã xp̃o. Uideam⁹ ergo quõ debet fieri in virtute vt intellectus quem dant concordet cum veritate: v̄bi gratia: qñ in orõne d̃r dñe dñs noster ⁊c. innuitur ꝙ est dñs vniuersoꝝ: ⁊ ita est: ⁊ ideo faciatis ꝙ cõcordet opus ad extra: ꝙ non vadatis ad inimicos suos diuinos ⁊c. Scd̃o in oratione vestra qñ laudatis deum innuitis ꝙ est laudabilis ⁊ gloriosus ⁊ ita est: ⁊ ideo ꝯcordare debet opus ad extra: ideo nõ iuretis in vanis nec blasphemãdo: qꝛ al̃r non inuocat̃ in veritate. Item si in oratione vestra petitis abundantiã vel prouisionẽ pro vita est fiendum deo aliq̃d seruitiũ: ideo debetis colere diem dominicũ nullũ opus faciendo aliter deus aufert prouisionẽ. Item qñ in oratione d̃r Pater noster cõcordat ꝙ honoretis parẽtes. Item si in orõne petitis remissionẽ pctõꝝ adequatur vt vos remittatis iniurias. Et ecce quare dixit prope est dñs ⁊c. Sed multi sunt qui nõ inuocant eũ in veritate sed falsitate: qꝛ opera sine facta nõ correspõdent dictis: ꝓficiũt ⁊ faciunt fructũ: ꝓpe es tu ori eoꝝ ⁊ longe a renib⁹ eoꝝ: plantasti eos ⁊ radicẽ miserũt: proficiũt et faciunt fructum prope es tu ori eoꝝ. Dicit plantasti eos. s. in viridario eccl̃ie. s. per baptismũ: qꝛ tunc transplantabantur de nemore Ade in viridiario eccl̃ie xp̃i ⁊ radicem miserũt. s. in terra ⁊ nõ in celo: ꝓficiunt. s. in diuitijs honorib⁹ ⁊ officijs: et sic cõtentant̃ ⁊ faciũt fructũ. s. filioꝝ ⁊ filiarũ: prope es tu ori eoꝝ qꝛ dicunt dñe dñe: sed longe a renib⁹ eoꝝ. i. ab operib⁹ eoꝝ. Sed quare nõ dicit a pedib⁹ eorum vel a tibijs ⁊c. sicut a renib⁹. Ratio qꝛ dicit btũs Greg. ꝙ radix luxurie cõsistit in renibus: ex quo pctõ deus elongat̃ a natura hũana magis q̃ꝫ pro alijs pctis: qꝛ plures dãnantur ex isto q̃ꝫ ex alijs: vnde dicit glosa Remigij sup̃ illo verbo Mat. xix. Sinite ꝑuulos venire ad me: taliũ em̃ est regnũ celoꝝ. Tanta est labes luxurie in hũano genere ꝙ maior pars saluandoꝝ credit̃ esse pueroꝝ sine paruulorũ. Et ecce quare d̃r longe a renib⁹ eorum. Si ergo volumus inuocare deum in veritate habeamus aĩam in celo per cõtemplationem: ⁊ corpus similiter debet cõsonare. s. per bonã vitã: ita vt per castitatem sint in celo. Corpus aũt luxuriosum nõ cõcordat aĩe contemplanti et orãti. ¶ Tertio deus est prope nos per suam perfectissimã incarnationez: quia amore nostri voluit incarnari ante incarnationem loquendo de distantia formali: maior distantia erat inter deum ⁊ hominem q̃ꝫ inter aurũ ⁊ lutum: inter angelum ⁊ asinũ: inter solem ⁊ lapidem: et inter celum ⁊ terram. Unde Esa. Sicut

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

exaltant celi a terra: qꝛ sine mensura sic exaltate sunt vie mee a vijs vr̄is ⁊ cogitationes mee a cogitationibus vestris. Sed per incarnationē factus est nobis ita prope nō solū per effectiuā opationē nec ꝑceptiuā exauditionē: qꝛ ex his deꝰ nō erat homo nec homo deus. Sed per istam tertiā propinquitatē. s. incarnationem deus est homo ⁊ homo deus est in vnitate ꝑsone: qꝛ diuinitas et hūanitas nō sunt due ꝑsone sed vna ꝑsona: ⁊ ideo dicit Athanasius. Qui lꝫ deus sit ⁊ homo nō duo tn̄ sed vnus est xp̄s. Et in isto stat nostra perfectio ⁊ etiā totius mūdi. Dicūt geometrici ꝙ figura spherica siue circularis nūq̄ꝫ est perfecta quousq̄ꝫ finis vnitur principio. Modo iam videtis ꝙ deꝰ fecit totū mūdū in figura spherica siue circulari videlꝫ elemēta solem lunā ⁊ stellas: lꝫ in alia figura potuisset fecisse si voluisset. Creauitq̄ꝫ oīa et vltimo fuit creatꝰ homo. Figura ergo spherica siue circularis cōpleta et ꝑfecta fuit quādo finis. s. homo vnitus fuit principio. s. deo ꝑ incarnationē. Et ex hoc opinantur aliqui ꝙ si Adā nō peccasset etiā deus incarnatus fuisset ad dandū cōplemētū ⁊ ꝑfectionē operibꝰ suis vt finis. s. homo qui vltimo creatꝰ est pingeretur principio. s. deo; ideo ipsemet dicit Esa. xlviij. Audi me iacob ⁊ israel quem ego voco: ego ip̄e: ego primus ⁊ nouissimus. Et immediate dr̄ Esa. lj. Prope est iustꝰ meus et egressus est saluator. Egressus est a celo vt radius solis a sole qui lꝫ veniat in hunc mundū nō tamen recedit a sole: ita xp̄s filius dei venit in hunc mūdum: exiuit a patre ⁊ nō recessit a patre. Ex quo ita propīquus factus est nobis naturam humanā assumendo: appropinquemus sibi per deuotā orationem et honestam cōuersationem vt sic propinqui simus ei in hoc mundo per gratiam qđ finaliter det nobis suam gloriam. Ad quam gloriam nos perducat ille qui in trinitate perfecta viuit et regnat in secula secula seculoꝝ. Amen.

¶ De tribus prophetis qui reperiuntur falsi.

Distinctio. clij.

Prophete tres falsi reperiunt. s. demon: mundus: ⁊ hostis domesticus scꝫ caro. Et dicuntur falsi prophete: qm̄ qn̄ inferunt tentationē apparent boni qꝛ colorāt tentatiōes suas: sꝫ intrinsecus latitat pctm̄ mortale. ¶ Primus ergo malus ꝓpheta est demon qui cū vult tentare aliquē de suꝑbia venit colorare cū apparētijs ⁊ rationibus et similibꝰ. Exemplū. Dicit em̄ in corde ad imaginationē alicui nobili. Nonne es tu ita nobilis sicut talis qui vadit brodatꝰ ⁊ indutus de auro ⁊ margaritis: ergo fac tu ita. Itez mulieribus nobilibus dicit in imaginatione: nonne es tu ita pulchra ⁊ nobilis sicut talis que portat magnā caudā ⁊ incedit cum magnis manicis ⁊ cū mngnis cornibus: ergo fac tu ita al's gentes cōtemnēt te nisi facias similiter. Itez qn̄ aliquis dn̄s vel prelatus vult tenere statū ordinarium iuxta redditus dicit sibi ita. Cur non facis sicut talis q̄ ducit tot equos ⁊ tot scutiferos ⁊ ita de alijs: fac ergo tu ita. Breuiter tn̄ talis nō pōt tenere statū inceptū nisi depredet̄ ꝑpl'm suū. Item etiā dicit prelatis qui debēt diuidere redditus in tres partes: prima datur in reparationem ecclesie: scđa pauperibus: tertia ad statutū propriū: ⁊ tn̄ ponit in imaginatione ꝙ oīa ponat in scutiferis statu magno et apparatu et equis: et ita breuiter male vadūt oīa. Tales ergo demones dicūtur falsi prophete qui veniūt in vestimentis ouiū et cū rōnibꝰ verisimilibꝰ apparentibus: sed nō valēt tales rationes: sic nec valeret ista ratio si quis aliquem rusticū iuxta regem propter suaꝫ ignorantiam collocaret: et talis diceret. Nonne es tu ita nobilis sicut iste: ergo sede altius rege. Talis ratio non valet: ita est de illo qui videt aliquē superbire et eleuari supra regē xp̄m qui in hoc mūdo fuit hūilis ⁊ pauper: ad Phil'. ij. Qui cum in forma dei esset non rapinā arbitratus est se esse equalem deo: sed semet ip̄m exinaniuit formā serui accipiens in similitudinē homīs foctus ⁊ habitu in-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

nentus vt homo. Et tñ qui vult ſupbire vult ſedere ſup ꝛa regem: ꝛ ideo caueant ſed faciant qđ dicit eis xp̃s Mat.xj. Diſcite a me qz mitis ſum ꝛ humilis corde et inuenietis requiē aīabus veſtris. Caueant tñ ne ſupbiant qñ nō eſt ſignū q̄ illi qui volūt ſupbire in hoc mūdo et tenere vanitates ſupfluas credant vitam perennē eſſe: immo nō credunt firmiter: qz ſi crederent vitā beatā tenerēt viā ad illam: ergo attendite a talib⁹ rōnibus qz dicit poſt. A fructibus eoꝝ cognoſcetis eos. Sed qui ſunt fructus ſupbie oſtendit ſcriptura Eccli.x. Initiū oīs pcti eſt ſuperbia qui tenuerit illā adimplebitur maledictis ꝛ ſubuertet eū in finem. Fructus ergo ſuperbie ſunt maledictiones. Sicut ei hūiles iplenī bōis ſ̄rutib⁹: ita ſuperbi p cōtrariū implent maledictis. Et dicit q̄ talis ſupbia in fine ſubuertet eā: qz poſt mortē cū aīa venerit ad portā paradiſi: iuxta illud Luc.xij. Cū intrauerit paterfamilias ꝛ clauſerit oſtiū incipietis foris ſtare ꝛ pulſare ad oſtiū dicentes. Dñe dñe aperi nobis. Et rſpōdēs dicet vobis. Neſcio vos. Que eſt porta paradiſi? Dicit q̄ mia dei: qz p nullam aliā portā poſſumus intrare niſi p iſtaz ſcz miam dei: ꝛ xp̃s intrauit in die aſcenſionis paradiſum: ꝛ cū talis aīa ſuperba venit dicit ei xp̃s. Tu nō es de gentibus meis qz ego ſuz rex humiliū: ſed rex tuus eſt luciſer qz ipſe eſt rex ſup oēs filios ſuperbie. Job.xxiij. quare vade ad tñm. Et tunc aīa capite ſubuerſo trahit̄ in inferno. Et ita pz quō ſubuertit: iſte ergo demon eſt primus falſus ꝓpheta. ¶ Scōs falſus ꝓpheta eſt mūdus q̄ marine tentat de auaritia vincendo cū veſtimentis ouiū. i. cū coloribus rōnibus apparētib⁹ fidi gr̃a. Dicet mūdus aliqui diuiti. Tu nō habes niſi centū frācos et potes cito habere ducētos ſi preſtes ad vſurā: ꝛ ponit colorem dicendo. Tu potes bene facere hoc qz poſſeſſ̄ille qui habebit tnam monetā lucrabit̄ cū argēto tuo multas pecunias: ne nutrū ſt tu habeas lucrū de moneta tua. Sed tñ nec iſta ratio nec color iſte valet. Et ratio eſt qz moneta nō eſt ſua ſed dei: iuxta illud p̄s.xxiij. Dñi eſt terra ꝛ plenitudo eius ꝛc. Et iſte dñs nō vult q̄ de ſua moneta capiat aliquid cauſa mutui. Diuites ſo ſunt diſpenſatores iuxta illud. j. ad Cor. iiij. Sic vos exiſtimet homo vt miniſtros ꝛ diſpenſatores miniſteriorū dei. Patet ergo q̄ nō valet talis ratio. Et ideo ſi pro mille frācis capiatur vnus denarius vſura eſt et peccatū mortale: ſed debēt preſtare diuites pauperib⁹ indigentib⁹ ſine vſura et deus redd et eis in cētuplo: qz dicit Deuteron.xxiij. Nō fenerabis fratri tuo ad vſurā pecuniaz nec fruges nec quālibet aliā rem: ſed alieno fratri ſūt tuo abſq; vſura illud quo indiget cōmodabis vt benedicat tibi dñs tuus in oñi ope tuo. Caueam⁹ ergo a talibus rōnib⁹ qz a fructibus eoꝝ cognoſcetis eos. Sed q̄ ſunt fructus auaritie oſtēdit xp̃s Luce.xxvj. Mortuus eſt diues ꝛ ſepultus in inferno ꝛc. Fructus ergo auaritie eſt ſumma indigentia: qz nō potuit habere vnā gutam aque: ꝛ eterna dānatio: ergo caueamus. ¶ Tertius falſus ꝓpheta eſt corpus proprīū: ꝛ iſte prophetiſat de luxuria ꝛ ponit tentationes cū rōnib⁹ ꝛ coloribus dicendo. Nōne potes tu luxuriari cum muliere que q̄uis nō ſit vxor tua tamen nō eſt de p genie tua: nec eſt cōmater tua: ergo cū ipſa ſit ſine viro potes luxuriari cū ea: cū ſibi etiā placeat: quare pctm̄ eſt nullū: fac ergo qđ placet: ecce colores ſed tñ nō valent: qz oēs mulieres ſunt filie regis ieſu xp̃i: ꝛ ideo pōt cognoſci pctm̄ p ſimilitudinē alicuius q̄ vellet luxuriari cū filia regis poſito q̄ filie placeret. Ita eſt q̄ vult peccare cum filia xp̃i genita i baptiſmo ꝛ filia etiā p creationē caueam⁹ g̃ qz nullo mō pōt cōmitti luxuria abſq; pctō niſi i mr̃imonio: ꝛ ideo dr Malac.ij. Abominatio facta eſt in iſrl ꝛ in hierl̃m qz p̄raminauit iudas ſcificatiōnē dñi quā dile. ꝛ ha. ſi. dei alieni ſuple qñ nō ſūt veri. p iſrl̃ q̄ erat rot⁹ ppl's intelligit ppl's xp̃ian⁹: p iudā q̄ eratvna trib⁹ intelligunt pbi: p hierl̃ intelligunt religioſi. Caueam⁹ g̃ ne alios luxurie cū aliq̄ muliere niſi ſit vxor ſua et adhuc cū vxore teneat modus ordinat⁹ a deo: et pōt cognoſci luxurioſus a fructibus

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

quos ostendit beatus Jo. Apoc. xxj. vbi loquens de luxuriosis dicit. Pars illorum erit in stagno ardente igne & sulphure: ergo caueamus. Et iste est tertius ꝓphēta malus &c. Rogemus dñm &c.

¶De duabus radicib⁹ que in hoc mundo plantande seu mittende sunt: vt fructificent sursum in gloria.

Distinctio. cliij.

RAdices due mittende seu plantande sunt in hoc mūdo vt fructificēt sursum in gloria.

Quarum prima est vera credentia.

Secunda est deuota obedientia.

¶Quib⁹ habitis in hoc mūdo pōt facere fructū & ire ad gloriā: & rō est: qz videt cōiter q̄ si q̄s vult ire de vno loco ad aliū req̄rit q̄ habeat duos: vel q̄ habeat oculos cū q̄bus videat ire. Sēdo q̄ habeat tibias: ita est de nobis q̄ habem⁹ ire ad vnū finē & terminū: qz null⁹ remanet hic ad ꝓheb. ix. Statutū est hoib⁹ semel mori: tō opz q̄ habeamus duos oculos aie. Quoz dexter est credere diuinitatē xp̄i: sinister vo est credere humanitatez xp̄i: isti duo oculi req̄runt ad bene agendum iter nostrū: sed tñ iudei no hñt primum: & tñ ille req̄ritur qz nō potuisset saluare nisi p̄ vtrūq̄ diuinitatis & humāe pſonalr: vtez requirit sinister qz nō potuisset pati nec ꝓsequēs redimere: nō oportuit q̄ eēt hō & ita ꝓsequēter deus hō & illud opz credere. Et q̄n ipse xp̄s p̄dicabat aliqua dicebat loquendo ꝑtū ad diuinitatē sicut est illud Jo. viij. Ego & pr̄ vnū sum⁹. s. vna essentia: vna substātia: & ꝑtū ad humanitatē dicebat humilia: vt est illud Dar. xv. Hely hely &c. loquit ꝑtū ad humanitatē. vñ nec mirū qz ita loqbat qz istū modū seruant hoies q̄ loquunt aliq̄n ꝑtuz ad alam: vt dicēdo. Ego habeo sciaz. s. in aia: & aliq̄n loquunt quātū ad coz⁹. s. dicēdo ego doleo caput: ita silr xp̄s multotiēs loqbat ꝑtū ad diuinitatē: & aliq̄n quātū ad humanitatē: isti q̄ fūt duo oculi: quoz illuminatione & visū petuit Dauid di. ps. xij. Illumina oculos meos ne vnq̄ obdor. in mor. neq̄n dic. inimi. me: ꝓeua. aduer. eū. isti ergo sunt duo oculi sed due tibie sunt obediētia mādatorū: dextra est obediētia mādatoz affirmatiuoz q̄ inducūt ad faciendū bonū: sinistra est obedientia mandatoz negatiuorū q̄ retrahunt a malo. Cū istis duabus tibijs itur recte ad gl̄iam: de qua via loquit Esa. xx. ca. di. Hec via ambulate in ea neq̄ ad dextram neq̄ ad sinistraz declinetis: p dextraz & sinistrā intelligūtur due passiones in aia. s. amoz q̄ est dextra & timoz que est sinistra. Et istis duab⁹ passionibus. s. amoze vel timoze fiūt omnia petā mundi: iste ergo sunt tibie radices q̄ debēt fingi in hoc mūdo. s. vera credētia & deuota obediētia: & iō q̄libet ꝓdicatoz dz q̄tū pōt inducere gētes ad ver̄ fidē sine dubitatione & ad deuotā obediētiam: qz in istis stat tota sacra scriptura. Quapropter cuilibet ꝓdicatori dicit dns illud Eccl. xxxiij. In electis meis mitte radices: dicit in electis. s. tā iudeis q̄ gentibus: primo electi: qz de ipsis venit xp̄s in mūdū q̄ xp̄ianis: qz a deo electi fūt vt veniāt ad gloriam. Et ideo iste due radices declarabuntur modo.

Primo. s. credentia ꝓ iudeis.

Scōo. s. obedientia ꝓ christianis.

¶Primo ergo ꝓ iudeis & ponuntur alīq̄ secreta in q̄b⁹ iudei dubitāt: primo de lege: qz dicūt iudei lex nr̄a data est ꝑ deum. Et illud etiā dicitis vos xp̄iani & cū fit data a deo & habeat vt bona apud vos christianos: sequit q̄ nō debet ꝙ dimittere eā: sed infideles tartari q̄ hñt legem machometi debēt ipsam dimittere & talibus debent ꝓdicare ꝓdicatores. Sed audiāt iudei qz lex eoz bona fuit ad obseruādū et tenendū vsq̄ ad xp̄m ꝙ postea cessauit et nō est nūc bona ad tenēdū: sed dñs ad custodiēdū. p videēdo figuras sed nō debet teneri. Et dat̄ talis sil̄itudo alicuius dñi hñtis filios quos tradit pedagogo & ordinat illis q̄d debēt comedere & quō debent indui: talis lex durat ꝑtū filij sunt parui: sed q̄n erunt magni dimittet illa lex & dabit alia. s. vt sciāt eē tare & tenere clipeū & lanceā & portare arma: sed nō tenebūt in ope legē pastinā. vñ. j. ad Cor.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

xiij. Cũ essem puul⁹ loq̃bar vt puul⁹: sapiebã vt puulus: cogitabã vt paruulus: qñ aũt fact⁹ sum vir euacuaui q̃ erãt paruuli: vñ tales pueri nõ tenebũt legẽ puerilẽ in ope q̃uis teneãt ipsam in scriptis ad vidẽduz bonã ordinationẽ ꝓ pueris: ita est de lege iudeoꝝ. Talis em̃ lex data fuit puulis: iudei em̃ dicebant̃ puuli qꝛ ille bñ dꝛ puulus q̃ non põt se sustinere nisi inter brachia nutricꝫ ita nec iudei qꝛ cũ exijssent de terra egypti tradidit illis de⁹ Moysen nutricẽ q̃ cum dimisisset illos ꝑ quadraginta dies q̃bus stetit in monte sinay statim ceciderũt ⁊ adorauerunt vitulũ ⁊ post Moyses erexit eos. s. vt adorarẽt deum ⁊ post vsq̃ Josue: quo mortuo statim adorarũt baalim et astaroth. Et post dedit illis duodecim iudices: ⁊ in quolibet ceciderunt cũ dimisisset eos vsq̃ ad transmigrationẽ babylonis iõ nõ imerito dicebant̃ paruuli. vnde de isto est auctoritas Ozee. xj. Puer isrl̃ ⁊ dilexi eũ: ⁊ ex egy. voca. fi. meũ. vocauerũt eos: sꝫ sicut abiecerũt a facie eoꝝ baaliz immolabãt ⁊ simulachris sacrificabãt: ⁊ ego q̃si nutrici⁹ effraiz portabã eos i brachis meis. Ptz ergo ꝙ sunt puuli: iõ fuit eis data lex puuloꝝ: qm̃ primo ostendit eis quõ debẽt indui. s. in vno colore pãni ⁊ nõ diuersis. Itẽ oñdit quõ debẽt mundare man⁹. s. ꝑ expiationẽ: itẽ q̃d debent comedere: itẽ quõ debent coq̃re: vt ptz in tribus locis de hedo quẽ p̃cepit non coq̃ in lacte mr̃is: itẽ oñdit cape oues. s. cape filios agnicule ⁊ dimittere mr̃ez: itẽ ostẽdit quõ debent cacare ⁊ mingere. s. vt faciant foramẽ cũ baculo ⁊ post cooperiãt ista em̃ quasi sunt truffa tota: sed sũt lex paruuloꝝ: itẽ in ꝓmissionib⁹ silr̃ fuit lex paruuloꝝ qm̃ qñ plures volũt inducere filios ad aliq̃d ꝓmittunt eis fructus et comestibilia qꝛ magnis ꝓmittunt̃ ville ⁊ castra: ita iudeis ꝓmittunt̃ fruct⁹ in arborib⁹ ⁊ terra fluẽs lac ⁊ mel: sed non inuenit̃ ꝙ ꝓmittat̃ castrũ paradisi: sꝫ soluz promittunt̃ eis terrena. Et iõ posito qd̃ seruarẽt legẽ Moysi non pñt petere paradisi gloriã: qꝛ gloria debet̃ deo naturaliter ⁊ non hoibus sed terra: iuxta illud p̃s. cxiij. Celum celi dño: tetraz aũt dedit filijs hoim: ergo nulli hoi naturalr̃ nec ꝑ bona opera quecunq̃ sint debet̃ paradisi gloria. Quia ad Ro. viij. dꝛ. Nõ sunt ꝯdigne passiones huius tp̃is ad suturã gl̃iam q̃ reuelabitur in nobis: ergo solũ debet̃ ꝑ promissionẽ. Et ideo cum iudeis non ꝓmittat̃ non pñt petere sed xp̃ianis ꝓmissa est: primo ꝓmittit illã xp̃s dicẽs Mat. vij. Qui facit volũtatem pa. mei q̃ in ce. est: ipse intra. in re. ce. Item Lu. xij. Nolite timere pusillus grex qm̃ complacuit patri meo dare vobis regnũ. Et ideo xp̃iani pñt petere gloriã paradisi nõ natura: sed ꝑ promissionẽ non aũt iudei: immo nec Moyses qꝛ audiat̃ q̃d dixit i verbis suis vltimis Deuteronomij. xxxiij. Quis silr̃is tui ppl̃e q̃ saluaris in domino scutũ auxilij tui ⁊ gladi⁹ gl̃ie tue de⁹ tuus. Ecce quõ ponit gladisi ⁊ scutũ gloriam. Ptz ergo ꝙ iudei fuerunt paruuli: ⁊ durauit illud vsq̃ post transmigrationem: qꝛ tunc nõ inuenit̃ ꝙ adorarẽt ydola cõiter: sed dabãt se martyrio: cũ gentiles vellent ipsos inducere ad adorãdum ydola: vt ptz in libro Machabeoꝝ. Et iõ qꝛ fuerunt grandes statim voluit deus mutare legẽ ⁊ ꝓmissiones. s. ꝓmittendo gloriã paradisi. vnde dicit Mat. v. Beati paupes spũ qm̃ ipsoꝝ est reg. ce. iõ nõ dꝫ teneri lex Moysi q̃uis debem⁹ reminisci illius legis: ⁊ illud deus p̃cepit iudeis. vnde Malachias vltimus ꝓpheta vbi fuit biblia iudeoꝝ: dicit Malachie iiij. Mementote legis Moysi serui mei quã mandaui ei in Oreb ad oẽm isrl̃ p̃cepta ⁊ iudicia. Nota qd̃ dicit mementote non tñ dicit facite: ideo nos xp̃iani memoramur sed non tenemus. Qd̃ autẽ deberet dare aliã legẽ ptz clare ꝑ Hierem̃. xxxj. ca. Ecce dies venient dicit domin⁹ ⁊ feriã domui israel ⁊ domui iuda fedus nouũ: non s̃m pactũ qd̃ pepigi cũ patribus vestris in die qua apprehendi manum eoꝝ: vt educerem eos de terra egypti: pactũ qd̃ irritum fecerunt: ⁊ ego dñatus sum eoꝝ: dicit dñs: sed hoc erit pactũ qd̃ feriã cũ domo israel: post dies illos dicit dñs. Dabo legẽ meã in visceribus eoꝝ: ⁊ in corde eoꝝ scribam eam: dicit ꝙ non erit scripta in lapidibus sed in

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

corde p̄ spūm̄ sanctum: ⁊ ita q̄cunq; illā habuerint pp̄ls dei erunt: ⁊ in alio mundo clare cognoscent deum ipm̄ videdo: ptz ergo q̄ imitari debebat lex Moysi: quia Eccl'.xij.62. Suis spatijs trāseūt vniuersa sub sole. Sed iudei volentes exaltare ⁊ pponere legē suam destruere nituntur legē xp̄ianā: dicendo q̄ adoramus ydola: qđ iñ deus p̄hibuit in lege cum dicit Exo.xx. Nō habebis deos alienos coā me nō facies tibi sculptile: nec eōm̄ similitudinē q̄ est in celo desup: ⁊ q̄ in terra deorsum nec eoz̄ que sunt in aquis sub terra non adorabis ea neq; coles. Ego enim sum dñs deus tuus: sed rñdetur iudeis q̄ nos xp̄iani non adoramus ydola nec ymagines neq; tenem⁹ ymagines p̄ adorando: sed dñ̄ p̄ repñtando vel p̄ reducēdo ad memoriā: q̄ nunq̄ in aliqua ecclesia xp̄ianoz̄ fuerunt tot ymagines sicut erant in tēplo Salomonis: vt ptz.iij.Re.vij. Deus p̄cepit ⁊ vocabāt illa anagliffa. Item Exo.xxv. Precepit de⁹ fieri cherubim ⁊ ymagines angeloz̄: nō tamē ad adorandū sed ad repñtādū: q̄ repsenta bāt q̄ sicut angeloz̄ ymagies erāt iuxta mēsā q̄ vocabāt ppitiatorijū ipāz respiciēdo: ita denotabāt q̄ angeli adorāt ⁊ seruiunt deo in celo: ita figure alaliū q̄ erāt in tēplo repñtabant q̄ oia alalia ⁊ creature sunt facte ad seruitū dei: ita etiam ponuntur ymagines apud xp̄ianos ad reducendū ad memoriam: q̄ cum videmus crucē repñtatur nobis passio xp̄i. ſ. quō passus est p̄ nobis ne nos suspēderemur in inferno: ⁊ ita adoram⁹ tūc xp̄z. item videdo ymaginem virginis Marie memoramur quō fuit virgo q̄ peperit filiū dei: ⁊ tunc adoramus ⁊ impendimus honorē xp̄o ⁊ virgini Marie matri sue. Item videndo ymagines sanctoz̄ reducitur ad memoriaz quō fuerunt sancti et quō sunt in paradiso: ⁊ tunc impēdimus illis honorez ante ymaginē q̄ ducit ictñ ad memoriam. vñ ymagines sunt scripture simpliciū: ⁊ iō sicut si cōburerētur libri clericoz̄ vt est biblia ⁊ ceteri cēt maximum peccatum: ita sit̄ si cōburerentur ymagines que sunt libri ignorantiū. Et ideo clerici habentes libros ⁊ intelligentes non indigent ymaginibus: q̄ in scriptura cognoscūt quid repñtatur p̄ ymagines: ideo stulti sunt iudei vocātes xp̄ianos ydolatras: qm̄ p̄ceptū fuit moysi vt faceret ymagines. Item.iij. Regum vij. Et in nouo testō primus q̄ fecit ymaginē fuit xp̄s qñ̄ terſit facie ⁊ misit cuidā regi infirmo: ptz ergo rñsio ad auctoritatē ipſoz̄. Ego sum dñs deus tuus ⁊c. q̄ bñ dicat q̄ nō fiant ymagines ad adorandū sed bene ad repñtandū: q̄ alis cōtradiceret sibi p̄si ⁊ hoc de scō. Tertio dubitāt de rege messia: q̄ dicunt ipsi q̄ dā magnus rabi. ſ. rabi moyses erit: ⁊ qō in aduētu messie iudei debēt esse in magna p̄speritate: ⁊ allegabant illā auctoritatē Dauid p̄s.xij.⁊.lij. Cū cōuertent de⁹ captiuitatē plebis sue exultabit Jacob ⁊ letabitur israel. Cuz ergo dicūt iudei nos post Jesum habuerimus maiora mala q̄ñ prius sequit̄ q̄ non venit: ⁊ sic ipse nō est messias. Sed talis rō non valet ⁊ dat sil̄itudo alicui⁹ regis p̄mittentis alicui ciuitati q̄ qñ ipse veniet ad eaz dabit ei priuilegiū ⁊ magnificabit ipsos: qui rex si veniat ad portas ciuitatis ⁊ ciues noluerunt ipm̄ recipere: ſz dixerunt vos nō intrabitis apud nos ⁊ claudent sibi ianuas. Qui post reuertitur ⁊ duxit gētes armoz̄ ⁊ destruit illā: tunc nō est defectꝰ regis sed ciuiū q̄ eos destruit: ita est de iudeis q̄ p̄missuz erat illis q̄ in aduētu xp̄i ipi essent maiores: sed ipsi obturauerunt portas. ſ. corda ⁊ nolnerunt ipm̄ recipere: ideo in ipsis est defectus. vñ Exodi.xxxij. dixit dñs ad Moysen. Loquere filijs isr̄l pp̄le dure ceruicis es: ascendā in medio tui ⁊ delebo te: dicit in medio terre. ſ. in hierl'm ⁊ est̄ pphetia: quia illud fozamen in quo posita fuit crux xp̄i est in medio mundi. ſ. terre habitabilis. vnde sunt auctoritates: vnā est Ezec.v. Hierusalem ego posui te in medio gentium. item Dauid p̄s.lxxiij. Deus autez rex noster operatus est salutez in medio terre: dicit ascendam. ſ. in cruce: in medio ſ. in hierusalem: ⁊ delebo te: eo q̄ noluerunt ipsi credere nec eum recipere: iō destruxit eos. vñ Dauid p̄s.vij. Ego enim sum dñs deus tuus qui eduxi te de ter-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ra egypti dilata os tuum ⁊ implebo illud. Et non audit populus meus legē meaz ⁊ israel nō intendit mihi: ⁊ diuisi eos ſm desideria cordis eoꝝ: declara illud dilata os tuuz sed qꝛ noluerunt capere ideo diuisit eos: item Esa.vj. Uidi dñm sedē tem super soliū excelsum ⁊ eleuatum: et plena erat domus a maiestate eius ⁊ ea que sub ipso erant implebant templuz. Nota qđ dicit in forma hoīs vidisse deū sed subdit̄ bene infra: exceca dñe cor populi huius ⁊ aures eius aggraua: ⁊ oculos eiꝰ claude ne forte videat oculis suis ⁊ auribus suis audiat: tunc dicit Esaias Usqꝫquo dñe.i.quantum durabit: respōdet deus. Donec desolate sint ciuitates absqꝫ habitatione ⁊ domus sine homine ⁊ terra relinquetur deserta.i.vsqꝫ ad tempus antichristi ⁊ finem mundi. Item qđ deberet ipsos dimittere qꝛ noluerūt implere quod erat in lege.s.recipe christū: ptz Zacha.vj. Erit aūt hoc si auditu audieritis vocē dñi dei vestri: ergo audiāt iudei. Et ista est radix.s.credētie: de qua Esa.xj. Egredietur virga de radice iesse: item ibidez. Et erit radix iesse qui stat in signum populoꝝ ipsum gentes deprecabuntur. Radix debuit esse rex messias ſm ipsos iudeos: ⁊ post dicit ꝙ ip̄a radix dz esse virga: quō ergo potest fieri ꝙ ipse sit de radice iesse.s.filius: ⁊ ꝙ etiam sit radix iesse.i.pater: đꝛ ꝙ quantum ad diuinitatem est radix ⁊ pater: ⁊ quantuz ad humanitatem est filius ⁊ virga iesse: ista est ergo prima radix. Secunda radix est obedientia quā debemus habere in operibus: iuxta consilium Pauli di.ad Gal. vj. Dum tempus habemꝰ operemur bonum ad omnes: maxime aūt ad domesticos fidei: dicit ad omnes deum proximum ⁊ semetipsum: dicit maxime ad domesticos fidei. Sed quō christiani debēt se habere erga infideles.s.iudeos ostenditur p̄s.lviij. Deus ostēdit mihi super inimicos ne occidas eos: neqñ obliuiscātur populi mei disperge illos in virtute tua: ⁊ depone eos protector meus domine: loquitur Dauid in persona christi loquentis inquantum homo est ⁊ vocat iudeos ⁊ inimicos: tamen ex parte sui non sunt inimici: sed ex parte ipsorum. Sz qđ ostendit Dauid inquantū dicit. Ne occidas eos: qꝛ non debent occidi iudei: sed debent defendi ab inimicis. Et subdit rationem neqñ obliuiscantur populi mei. vnde hoc potest intelligi duobꝰ modis: vno modo vt ly populi mei est nominatiui casus pluralis: ⁊ est idem ne ppl̄i mei christiani obliuiscātur passionis mee facte per iudeos: alio modo vt est genitiui singularis: ⁊ est ne ipsi obliuiscantur populi mei xp̄iani.s.mie populi christiani q̄ debet eos sustinere sicut christus sustinet eos. Item si velint conuerti ad fidez non sunt eis amouenda bona sz augmētanda iuxta suam conditionem: ⁊ nō debent vituperari sed defendi: ipsi tamen non ita faciunt de nobis: qꝛ dicūt ꝙ maius meritum quod possit habere iudeꝰ est qñ potest occidere christianum: et dicit talamitus ꝙ si asinꝰ cadat in puteuz debet iuuari: sed si christianꝰ debet supponi lapis. Sed quomodo dz esse inter nos ostēdit alius versus. Disperge eos ⁊c. disperge.i.diuide: qꝛ sicut meretrices ⁊ leprosi sunt diuisi ab alijs ita iudei: itē non debent recipi in hospitio christianorum: nec xp̄iani debent comedere apud iudeos. Item cibus mortuus non dz capi ab ipsis: sed si capiatur dz dari canibꝰ possunt tñ cibi vim capi quia toxicāt cibos. Item nec debet bibi de vino ipsorum: nec debent tangere carnes christianorum: nec fructus nec aliquem cibum: qꝛ nihil aliud querunt nisi occidere christianos. Item non debent vendere medicinas nec administrare: quia illud est contra ius. Itez nec debet comedi de pane azimo pasche eorum: nec ire ad eoruz circuncisionem: nec debent committere vsuras: qꝛ tūc domini eoꝝ nihil possunt capere ab ipsis. Et ratio est qꝛ hñt illud quod habent de rapina: ⁊ si dominꝰ capiat illud damnatur. Si aūt velint viuere sicut meecatores: vel laborēt in possessionibus suis: vel teneant animalia que possint vendere. Et caueāt christiani ne communicent cum ipsis: vt legit̄ in vita beati Jo. euangeliste ꝙ vidit in balneo xp̄ianorū ynum infidelem: ⁊ tunc capta

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

veste fugit cum socijs timens q̄ periclitaretur: ꝛ ideo dicit ipsemet in scā epla sua. c. vnico. Si quis venerit ad vos et hanc doctrinam non affert: nolite eū recipere in domuꝫ nec aue ei dixeritis: qui enim dicit illi aue cōmunicat cum operibus suis malignis. Non enim debēt salutari: si autem ipsi salutent debet eis responderi in hunc modū. s. dicendo: deus te cōuertat: ideo dicit dispergere illos. Itē debent portare signum vt cognoscantur iuxta legem eorum: et iuxta ordinationē ecclesie. Item dicit deponere eos. s. quia nō debent habere aliquod officiuꝫ inter christianos: q̄ non debent esse procuratores nec aduocati: nec possunt recipi in testes contra christianos: nec possunt facere testamentū quia sunt captiui et pos sunt vēdi: ꝛ quod hoc sit verum testatur Esa. v. c. dicens hec dicit dñs. Propterea captiuus ductus est populus meꝰ: quia non habuit sciētiam. s. cognitionem salutaris. Item in nouo testamento Luc. xxj. Erit pressura magna super terram. s. promissionis: ꝛ ira populo huic et cadēt in ore gladij et captiui ducētur in oēs gentes: dicit cadent in ore gladij: scz per Titum et Uespasianū: ꝛ alij ducent ur captiui: ideo possunt vendi: ergo depone eos protector meus domine. Et ideo dicit Paulus. ij. ad Cor. vj. Que pars fidelis cum infideli. Quis autem consensus templo dei cum idolis: vos autem estis tēplum dei viui: sicut dicit dñs. Item nihil ecclesiasticū debet illis vendi vt sunt decime: ergo depone eos. Si autem fiat contra istam ordinationem ecclesie dando fauorem ecclesie: siue sit rex: siue dux: siue princeps condemnabitur: quia dicit scriptura Luc. xij. Uenit dñs serui illius in die qua non speratet hora qua nescit et diuidet cum partēq; eius cum infidelibus ponet. Ista est ergo obedientia: et iste sunt radices que a deo iubētur poni a predicatoribus Eccli. xxiiij. q̄ dicit in electis meis mitte radices ꝛc. Rogemus dominum ꝛc.

¶ De quinq; per que deus regit mundum et specialiter christianitatem.

Distinctio. cliij.

REgit deus mūdum et specialiter christianitatem per quinq;

Primo per fidem euangelicam.

Secundo per gratiam spiritualem.

Tertio per iustitiam temporalem.

Quarto per penam infernalem.

Quinto per gloriam celestialem.

¶ Primo ergo deus regit christianitatē per fidem euangelicam que non potest sciri naturaliter nisi per reuelationē diuinam: ꝛ non per scientiam demonstratiuam: nec demōstrationem naturalem: vnde philosophi non potuerunt habere fidem: quoniā cum dicerent verū in vno puta ponendo vnum primū principium et eternum ꝛc. ꝛ iam oportet credere ēm q̄ deus reuelauit: qm̄ sine fide impossibile est placere deo. Credere ēm oportet accedentem ad deum: ad Heb. xj. Cum ergo sit impossibile placere deo si nō credatis dictis dei qui reuelauit: ideo cum hoīes possent errare in addēdo vel diminuendo noluit dimittere regimen intellectui hominū sed voluit illam dare sub mensura scz duodecim articulorū vt vni cuiq; tam prelatis q̄ principibus: tā religiosis q̄ clericis: tam diuitibꝰ q̄ pauperibus: tam etiā laicis q̄ cuiuscunq; cōditionis existant: ꝛ ita de alijs qui oēs habent fidem ꝺm mensurā duodecim articulorum quos si aliqua paupercula mulier sciuerit maiorem scientiam habebit de fide q̄ maior philosophus q̄nq; fuerit in hoc mūdo per scientiā naturalem: quorū quidem articulorū numerus stat in Credo in deū minori. Primus articulus est ꝛc. vide p te de quolibet: et ista est mensura fidei sufficiēs distincta ꝛ diuisa ne possimus errare. Sed diceret aliquis sunt ne plura credenda q̄ illa que ponitur in ista mensura quā dictis esse sufficientē: respondeꝺ q̄ plura sunt credenda scz ola que cōtinet sacra scriptura tamen illa cōprehendunt in. x. articulo: scz Credo in sanctā ecclesiam catholicā: ergo in fide credamus q̄ credit ecclesia tenendo consiliū Pauli di. ad Roma. xij. Dico ēm

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

per gratiā que data est mihi omnib⁹ qui sunt inter vos: nō plus sapere q̄ oportet sapere: sed sapere ad sobrietatem ⁊ vnicuiq̄ sicut deus diuisit mēsuram fidei. Et cū debeamus capere sobrietatē fidei scz Credo: teneatur cōsiliū beati Hiero. dicētis: q̄ mane ⁊ sero confiteatur vnusquisq̄ fidem: qm̄ si quis illud nesciat nō potest excusari cū vnusquisq̄ sciat cantilenas vanas: vnde nesciētes Credo debēt timere verbum Pauli apl'i dicētis. j. ad Cor. xiiij. Omnis qui ignorat ignorabit: ⁊ maxime qui ignorat illa que debet credere et operari: ergo dicam⁹ illud mane ⁊ sero: et isto modo fides portabit nos ad bonū finem quātuncūq̄ sumus peccatores: qm̄ dicit Paulus ad Rom̄. x. Si cōfitearis in ore tuo dn̄m Jesuz xp̄m ⁊ in corde tuo credideris q̄ de⁹ excitauit illū a mortuis saluus eris. Corde enim creditur ad iustitiā. Ore autē cōfessio fit ad salutē. Et ista est prima res per quaz xp̄s per suam prouidētiam regit christianitatē. ¶ Scd̄m per quod de⁹ gubernat mūdū ⁊ specialiter christianitatē est gratia diuina siue spūalis q̄ sine gratia diuina opera que facerem⁹ in hoc mundo nō essent meritoria ad salutē obtinendā. Et ideo per fidē indigemus ad operandum meritorie gratia dei: ⁊ ideo dicebat Paulus de seipso. j. ad Cor. xv. Labora ui. s. predicādo ⁊ bona opera faciēdo nō autē ego: sed gratia dei: vn̄ in eodē. c. modicū supra dixerat. Gratia dei sum id qd̄ sum: istā gratiā dedit deus vnicuiq̄ s̄m mēsuram q̄ alicui magis: alicui minus s̄m dispositionē recipientis: puta s̄m vitam vniuscuiusq̄. Et datur exēplum de casside lucida et rubiginosa qm̄ maiorē splendorē dat sol cassidi lucide q̄ rubiginose: q̄ magis est disposita ad suscipiendū q̄ rubiginosa: ita est de gratia dei: vn̄ ad Ephe. iiij. Unicuiq̄ autē nostrū data est gratia s̄m mēsuram donationis xp̄i. Itē datur exēplum de sole qui maiorem calorē dat cholericis ⁊ sanguineis q̄ melancholicis ⁊ flegmaticis. Et ratio est q̄ melius sunt dispositi ad recipiendū primi et secundi: non est tamen defectus ex parte solis: sed in illis qui sunt indispositi ad recipiendum: ita est de deo q̄ dat gloriā suā ⁊ gratiā: tn̄ q̄ aliqui sunt magis dispositi et maiorē inflāmationē gratie habent q̄ alij: posito q̄ omnes sint in gratia dei: tamē non in equali gradu. Et ideo xp̄s dedit quandā parabolā de ista materia Mat. xxv. Homo quidā peregre proficiscēs vocauit seruos suos et tradidit illis bona sua ⁊ vni dedit q̄nq̄ talēta alij autē duo: alij vero vnū vnicuiq̄ s̄m propriā virtutē: homo iste est xp̄s qui tradit s̄m propriā virtutē gratiā. Cuz ergo sol magis calefaciat vnū q̄ aliū. Moraliter cōsideremus de xp̄o: qm̄ sicut sol illuminat oīa que in isto mundo sunt: qm̄ non illuminat paradisum qm̄ xp̄s est ibi lux: teste btō Jo. apoca. xxj. Ciuitas illa nō eget sole: neq̄ luna vt luceāt in ea: nā claritas dei illuminabit eā: ⁊ lucerna ei⁹ est agnus: ita pariforma xp̄s illuminat nos oēs: q̄ ipse est splēdor: de quo Jo. j. De plenitudine eius oēs nos accepim⁹ et gratiā p̄ gratia. Et ideo d̄r sol tā in veteri testamēto q̄ in nouo: in veteri dicit Mala. iiij. Orietur vobis timentib⁹ nomē meū sol iustitie. Itē in nouo cātat eccl'ia de beata v̄gine Maria. Felix nāq̄ es sacra v̄go Maria ⁊ om̄i lau. di. q̄ ex te ⁊c. ⁊ ideo debemus nos disponere ad recipiēdū calorē et gratiā christi. Et maxime vt ab eo recipiam⁹ gratiā in sacramento altaris: ⁊ hoc eūdo ad missam die dn̄ico cū quattuor cōditionib⁹: primo vt vadam⁹ ieiuni: qm̄ nullus de isto ieiunio excusatur q̄uis in ieiunijs que sunt in septimana multi sicut laboratores excusent sed nō in die dn̄ico: ergo vadat vnusquisq̄ ieiunus. Et tūc cū orabit poterit dicere cū Dauid Ps. cxl. Dirigat oratio mea sicut incēsum in cōspectu tuo. Itē vt vadam⁹ bona hora vt simus in cōfessione que fit p̄ laicis: qm̄ posito q̄ in septimana moriant sine cōfessione habent in paradiso per confessionē: ergo caueam⁹ ⁊ illud d̄r Ps. xcix. Populus ei⁹ ⁊ oues pascue ei⁹: introite por. ei⁹ in cōfes. Itē q̄ nō loquamur iuxta dictū Esa. xxx. In silētio et spe erit fortitudo vestra. Itē non discedam⁹ vsq̄ post benedictionē: et isto modo erit adimpletū seruitiū diuinū totius septi-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

mane. Et erimus dispositi ad recipiēdū lumē solis existētis in hostia: ⁊ erimꝰ dispositi ad recipiendum gratiā diuinam. ¶ Tertiū per qd̄ deus gubernat mundū et potissime xp̄ianitatē est iustitia tēporalis: regit em̄ xp̄ianos in hoc mundo ꝑ iustitiā. s. eos puniēdo per iustitiā de peccatis cōmissis. Et illud est bonū signum qn̄ deus punit in hoc mūdo al's signū est dānationis in alio: qꝛ est regula theologie ⁊ est dictū bti Aug. ꝙ sicut nullū bonum est irremnneratū: ita nullū malū remanet impunitū. Et ideo deus dat dolores in hoc mūdo: et hoc ꝟm mensurā: vn̄ mēsura est ista Deut. xxij. Scd̄m mēsurā pcti erit et plagarū modus. Itē alia auctoritas q̄ clare dicit istud Sap̄. xj. Per q̄ q̄s peccat: per hec ⁊ torquet̄. s. qꝛ torquet̄ in mēbris in quibꝰ peccauit. Sicut mulieres punient̄ in capite qꝛ peccant in ornatu capitū: vn̄ Aug. De pena tua pctm̄ tuū accusa. Et de isto nota exēplū in biblia Judith. j. de rege Adombezeth qui mutilatis mēbris a Josue cum cecidisset in bello dixit in hunc modū. Septuaginta reges amputatꝫ manuū ⁊ pedū summitatibꝰ colligebāt sub mēsa mea ciboꝝ reliquias sicut feci sic reddidit mihi dn̄s Et ita deus facit iustitiā puniēdo: et hoc iuxta mensurā pcti. ¶ Quartū per quod deꝰ regit ⁊ gubernat mūdum est ꝑ penā infernalē: ⁊ hoc ꝟm mensurā pene dāni ⁊ pene sensus. Pro cuiꝰ intelligentia nota dictū beati Aug. in lib. cōtra faustū ꝙ in quocūqꝫ pctō mortali est auersio a bono incōmutabili: ⁊ cōuersio ad bonū cōmutabile. Et ideo ī inferno est duplex pena scꝫ pena dāni ⁊ pena sensus: vn̄ si q̄s moriat̄ in illa cōuersione nūqꝫ videbit deū: ex quo in hoc mundo noluit cōuerti ad deū: sed semꝑ fuit auersus: ideo semper erit in inferno auersus: et isto modo patitur penā dāni: quia nunqꝫ videbit deū punitur etiam pena sensus: qꝛ ex quo in hoc mūdo a deo auersus est et cōuersus ad creaturas sensibiles: ideo punietur ī inferno per creaturas. s. per penā sensibilē: ⁊ isto modo est in inferno pena sensus. Pone exēplum de quolibet peccato mortali: primo de superbia qꝛ superbus auertit se a deo et cōuertit ad honores ⁊ vanitates: ideo punit̄ pena dāni qꝛ auersus est a deo ⁊ pena sensus. s. quia erit in plumbo igneo: qꝛ sicut voluit exaltari in hoc mundo: ita deprimet̄ per creaturas scꝫ pondus plumbi in inferno. Et ita de alijs peccatis mortalibꝰ: quorū pena in inferno datur ꝟm mēsurā. Esa. xxvij. In mēsura cōtra mensurā cū abiecta fuerit iudicabit eā: dicit iudicabit eam. s. aīam quādo scꝫ abiecta fuerit a corpore: ⁊ hoc in mensura pene ꝟm duplicem mensurā auersionis ⁊ cōuersionis. ¶ Quintū per quod deꝰ regit et gubernat est gloria celestis. s. per gloriā paradisi quā deus dat ꝟm mensurā bonorū meritorū. Et illud declarat xp̄s in illa auctoritate Luc. vj. Cū dicit mensurā bonā ⁊ confertā et coagitatā ⁊ supereffluētem dabunt in sinū vestrū: ⁊ sequitur. Eadē quippe mensura qua mensi fueritis remetietur vobis: dicit dabūt. s. tres persone diuine dabūt mēsuram ⁊c. Ubi in sinu glorie paradisi: sed nota ꝙ ponit ibi quattuor verba scꝫ bonā confertā conuictā siue coagitatā ⁊ supereffluentē: et ponit illa q̄ttuor ꝓpter quattuor modos quibꝰ possumus mereri gloriā paradisi. s. in corde bene meditādo: in ore bene loquēdo: in opere bene operando: ⁊ quarto malū ⁊ tribulationē patienter sustinēdo. Et ꝟm modos istos habet̄ meritū glorie. Primo bene meditādo. s. bona opera: et pro isto d̄r dabunt mēsuram bonā. Scd̄o in ore bene loquēdo: qꝛ quodlibet bonū verbū est meritoriū ad gloriā: et pro isto d̄r confertā. i. repletā. s. quando anima exit a corpore habebit gloriā ad mensurā repletā. Tertio in opere bene agēdo: ⁊ pro ista datur maior gloria: qꝛ dicit coagitatā: qꝛ sicut saccus plenus farina cōmouetur si coagitatur vt amplior farina intret: ita qui bene operat̄ coagitatur vt maiorē gloriā habeat. Quarto malū et tribulationē sustinēdo: et ꝑ isto datur maior gloria qꝫ pro alijs modis. Sequit̄ eadē mensura scilꝫ equali mensura: non tn̄ intelligendū est de mensura equalitatis: sed de mensura ꝓportionis: qꝛ nullū meritū pōt equari minori gradui glorie paradisi: vnde ad

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Rom̃.viij. Nō sunt cōdigne passiões huius tẽporis ad futurā gloriam que revelabitur in nobis. Tamen ſm̃ mẽſuram proportionis.ſ.ſm̃ gradum meritorum ſm̃ illum gradū remetietur vobis in gloria. Et ideo Dauid ꝓpheta quaſi reſpōdẽdo beato Paulo dicit Ps.lxxviij. Secundū magnitudinẽ brachij tui poſſide filios mortificatorū vocat mortificatos martyres qui nō ſunt mortui ſed mortificati in corpore. Et quaſi reſpōdet Paulo quãdo dicit. Non ſunt condigne ꝛc.q̃ verum eſt: tamẽ poſſide eos.ſ. ſaluatos non ſm̃ equalitatẽ meritorū: ſed ſm̃ magnitudinem brachij tui ⁊ potentie tue.ſ. ſm̃ proportionem operum meritoriorū: et ita ꝓ quō regit nos in gloria ſm̃ mẽſuram acquiramus ergo iſtis quattuor modis merita vt tandem poſſimus habere gloriã ꝛc. quam ꝛc.

¶De quinq̃ modis quibus obtinetur regnum celorum. Diſtinctio.clv.

Regnum celorū q̃nq̃ modis obtinetur.
Primo emẽdo rigoroſe.
Scõo cambiẽdo virtuoſe.
Tertio violando fortiter.
Quarto furando cauteloſe.
Quinto inueniendo fortuito.

¶Primus ergo modus acquirendi regnū celorum eſt emendo rigoroſe: et iſto modo obtinuerũt ipſum martyres ⁊ dederunt iuſtũ pretiũ proportionaliter ſcz q̃ cum martyres dẽt illud quod poſſunt ꝓ deo: deꝰ tribuit ſm̃ q̃ in ſe eſt: et ideo xp̃s loquens de martyribus dicit Mat. v. Beati qui perſecu.pa.ꝓpter iu.q̃m̃ ipſorum eſt re.celorũ. Nota q̃ dz propter iuſtitiã que eſt virtꝰ vniuerſalis ſm̃ pḥm̃ ad denotãdum q̃ ꝓ quacunq̃ virtute ſit q̃s martyr: non ſolũ propter fidem. Et ideo Jo. Baptiſta eſt martyr: q̃ mortuus eſt ꝓpter iuſtitiam nō ꝓpter fidẽ: ſed q̃ corripiebat Herodẽ ſm̃ q̃ dz Mat. xiij. ⁊ Mar. vj. Dicebat enim Joannes Herodi: Herodes non licet tibi habere vxorẽ fratris tui. Et ꝓpter iſtam increpationem mortuus eſt: q̃ ait ſit martyr: ꝓ per ecclesiam q̃ dicit. Prepotẽs martyr: here mitꝫ cultor maxime vatũ. Itẽ in kalẽdario eccleſie ponit ⁊ legit in die annuntiationis natale cuiuſdã puelle ꝛc. q̃ ꝓpter amorẽ caſtitatis mortua eſt: vide.s. Itẽ ſi vxor occidat a viro nolẽs ſibi obedire in illicitis eſt martyr. Itẽ in iudicio ſi q̃s ꝓ dãdo bonũ ⁊ iuſtum conſiliũ occidatur: martyr eſt: immo fortius q̃ ſi moriat̃ ꝓ ſuſtinẽdo veritatẽ: martyr eſt. Adhuc poſito q̃ oppoſitũ illi⁹ veritatis eſſet venale: q̃ nõ põt dici mẽdacium ſine pctõ vel venialiter mortale: pt̃z ergo ex̃re dicit xp̃s ꝓpter iuſtitiã ⁊ nõ ꝓpter fidẽ: nõ em̃ reſtrixit martyriũ ad fidẽ ⁊ ad iuſtitiã generaliter. Cui ꝛcordat antiquũ teſtamẽtũ Sap̃. v. Juſti autẽ imperpetuũ viuent et apud dñm eſt merces eoꝝ: ⁊ cogitatio illorum apud altiſſimũ: ideo accipiẽt regnum decoris ⁊ diadema ꝛc. dicit apud dñm merces nõ ſupple apud mundũ: dicit cogitatio illoꝝ apud altiſſimũ q̃m̃ reſpectus quo ſuſtinetur martyriũ dz eſſe apud deũ.ſ. meditãdo q̃ ſi fieret illud ꝓpter q̃ martyrizant eſſet ꝺ deũ ⁊ ſic eſſet mortale vel cõtra ei⁹ ordinationẽ vel preter deũ ⁊ ſit veniale: iſte ergo eſt primus modus acquirẽdi regnũ celoꝝ. ¶Scõs modus acquirẽdi regnũ celorũ eſt cãbiẽdo virtuoſe: ⁊ iſto mõ obtinẽt religioſi.ſ. illi qui tenẽt regulã: iſti em̃ cãbiãt q̃ dãt ſua bona deo vt ab eo recipiãt aliq̃ bonũ. Pro quo ſciẽdum q̃ votũ religionis ſtat in tribꝰ.ſ. in paupertate ſpũali: obediẽtia generali: ⁊ caſtitate ãgelicali. Dia dãt bona que ſunt hoi in hoc mũdo ſunt tria. ſ. aia: corꝑ⁹: ⁊ bona tpalia: ⁊ iſta tria danẽ a deo vt ꝓ q̃libet ipſe deꝰ det aliud bonũ: daẽ nãq̃ aia per obediẽtiam q̃ cũ ipſa aĩa prius eſſet in libero arbitrio dimittit illud ⁊ ſubijcit ſe alijs: ⁊ ꝓ iſta deꝰ dat ſtatim gloriã poſt mortẽ. Et ſi teneãtur cerimonie religionis nõ habebit penã in alio mundo: ſed ſtatim volabit ad padiſum: q̃m̃ cõcluſio eſt theologorũ q̃ q̃s penites itrat religionẽ remittunt illi oia pctã ſicut in baptiſmo: itẽ daẽ corpus ꝓ caſtitatẽ. Et ꝓ iſto deꝰ dabit in reſurrectiõe corꝑ⁹ glificatũ ipaſſibile agile ꝛc. Itẽ danẽ bona tpalia ꝓ pauptatẽ q̃.ſ.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

dimittunt omnia nihil ꝓpter̄ possidēdo ꝛ ꝓ isto dat deus illud qđ volunt in alio mundo: qz conclusio est in theologia ꝙ quilibet btūs est oꝑs simplr: sz beatus est omꝑs sue volūtatis quia quicqđ vult illud hz. vñ dicit beat⁹ Augustinus sup illud. O felix cōmutatio dare terrā ꝛ accipere celū dare lutum ꝛ accipere aurū da re caduca ꝛ terrena ꝛ accipere permanē tia. Et de isto cambio loqꝝ btūs Petr⁹ qñ ꝓ se ꝛ alijs aplis dixit xp̄o. Dñe ecce relinquimus oīa ꝛ secuti sumus te qđ er go erit nob⁹. Cui rñdit xp̄s: amē dico vo bis ꝙ vos q̄ reliquistis oīa ꝛ secuti estis me in regeneratiōe cū sederit fili⁹ hois in sede maiestatis sue sedebitis ꝛ vos su per sedes duodecim tribus israel: ptz ꝙ ꝙ isto mō obtinet regnū paradisi. Et iō dicit xp̄s Mat. v. Btī pauperes spiritu: qm̄ ipsoꝝ est regnū celoꝝ. ¶ Tert⁹ mo dus obtinēdi regnū celoꝝ est violando fortiter: vñ illud est mirabile: sz tñ est au ctoritas xp̄i Mat. xj. A die Joānis bapti ste regnū celoꝝ vim patit ꝛ violēti rapiu nt illō: requirit ergo violēta. Sed de clarat illud ꝙ ista vis nō fit deo sz ꝑsone que vult facere viā illā q̄ est pnia ꝛ in ista req̄rit violentia: qm̄ qñ ꝺs vult penitere statim impugnat a demonib⁹ ꝛ inclina tionib⁹ carnalibus ꝓpr̄ijs. Itē ab inimi cis ꝛ victis ꝛ proximis: requiritur ergo vis in pnia agēda: nō ptz quō regnū celo rū vim patit. Sed dicit a die⁹ Joānis baptiste q̄ fuit ꝑm⁹ hō q̄ ꝑdicauit pniaz ꝛ ꝙ ꝑ eā posset acq̄ri regnū celoꝝ. Dum⁹ ergo fuit Jo. bap. q̄ dixit Mat. iij. Pniam agite appropinquabit enī regnū celoꝝ: vñ cum ipe ꝑdicaret faciebat illā qz non comedebat cibum hoim: ꝛ tō dicebāt un der ꝙ nō erat hō: sz diabolus. Quod aūt illud sit verum ptz Mat. xj. Venit Joan nes baptista nō māducās neq̄ bibens ꝛ demoniū hz nō māducans. s. cibū hoiz. ¶ Quartus mod⁹ obtinēdi regnum celoꝝ est furādo cautelose quēadmodum faciunt illi q̄ volūt capere aliqđ castrum qui sub silentio ponunt scalas vnā post aliā: ꝛ ita subtiliter ascendūt ad castruz: ita fit̄ pōt capi regnū celoꝝ sicut ꝓ rertiū modum capit̄ ꝙ vim hoc est ꝙ pniam asperā ita ꝓtū modū capit ꝙ pniam se creā. s. faciēdo pniam nō ostēdendo illā ad extra sed secrete oār in domo ponār cilicū nemine sciente. Et de talibus ra piēnib⁹ celū cautelose ꝓ furtuz dicit btūs Augustin⁹. Surgūt indocti ꝛ raptūt ce los. nos aūt cum nr̄is doctrinis demer gumur in infernū. Sup isto nota exēplz in vitꝫ patrū: vbi legit de duob⁹ here mitis q̄ cum in vita stricta vixissent diu in deserto solitarij audacter petierūt cō fidendo cū qb⁹ essent post mortē assocta ti in paradiso. s. vel cū aplis vel patriar chis vel alijs. Quib⁹ rñdit xp̄s ite in ciui tatē q̄ ꝓpe erat et petite eutustū ꝛ cuz eo habebitis gliam. Qui cū ista audissent tristati sunt dicēdo: si ipi haberēt societa tem cum illo q̄ viuebat in mūdo in cons sortio hoim: qbus dixit xp̄s ite audacter ꝛ tunc inerūt ad ciuitatē petierūt hospi tū eutustū ꝛ petierūt quā vitā ducebat respōderunt vicini ꝙ sicut alij: verūta men nulli nocebat ꝛ habebat inuenēpro rem. Tādem venerūt ad hospitium illō ꝛ inuenerunt ꝓzez q̄ cum vidisset eos humiliter dixit illis. O dñi ꝛ scii vos bñ veneritis multi sunt reges qui desidera rent vos venire ad se ꝛ vos venitis ad tā ꝓā domū ꝛ petierunt vbi erat marit⁹ q̄ respōdit ꝙ custodiebat oues: ꝛ nondum erat pāsus cum iā sol voluisset occide re. Quos cum voluisset recipere ira do mū direrunt ꝙ expectarēt maritu. Qui cum venisset petierūt ab eo qualē vitaz ducebat. Qui rñdit ꝙ nollēt audire vitā vnius petōris: ꝑcipim⁹ tibi ex parte dei vt nobis dicas. Et ipe cōmēdauit se deo ne haberet vanā gliam ꝛ fecit signū cru cis sup frontē dicendo iesus: ꝛ dixit ego sum virgo: ꝛ vroz mea virgo ꝛ non tetti gimus nos et dormimus supza pāmi tes ꝛ oramus ꝛ damus elemosynas ꝛ ieiunamus. Quibus auditis direrūt he remite deus reuelauit nobis ꝙ erimus vobiscuz in paradiso. Unde sunt ḡtuz scale prima est̄ ginitas: sc̄da abstinētia: tertia penitētia: qrta misericordia. Isto modo rapiunt illi paradisum secrete cuz nullus sciat: faciam⁹ ergo vt ipsi. Et tūc dicet nobis xp̄s illud Luc. xij. Nolite te

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

mere pusillus grex qm̄ complacuit patri meo dare vobis regnū. ¶ Quint⁹ modus obtinendi regnuz celoꝝ est inueniēdo fortuitu et istum modum quisq̄ vellet habere: qm̄ vnusquisq̄ vellet tenere malā vitā ⁊ inuenire bonū terminū: verumtamē caueat vnusq̄sq̄ qꝛ non legit̄ nec in testō veteri: nec in nouo tale miraculum nisi de latrone: nō em̄ fit istud per potētiam creatam qꝛ regula est in theologia ꝙ maius opus est habere cōtritionē q̄ creare celū et terrā: vñ Augustin⁹ sup̄ illud Jo. xiiij. Qui credit in me opera q̄ ego facio ⁊ ipse faciet et maiora horum faciet: dicit glo. Augustini. Maius opus est de impio iustum facere q̄ celuz et terram de nihilo creare. Et dat rōnem euidentem: qm̄ in creatiōe celi ⁊ terre req̄rit̄ potētia infinita dei sz tñ nulla est cōtradictio: sed in iustificatiōe impij est cōtradictio: qꝛ cōtradicit liberum arbitriū. Et tñ requiritur etiā creatio p̄ diuinam omnipotētiam qm̄ creant̄. xv. creature a deo qꝛ nō educunt̄ de potētia materie.

Quarū prima est gratia diuina que est fundamentum omnium virtutum.
Fides formata q̄ prius erat informis.
Spes formata q̄ prius dicebat̄ p̄sūptio.
Charitas septem dona spūs sancti.
Quattuor virtutes morales.

Ergo cum ista habeant creari et infundi caueant quia pauca miracula fiūt talia ⁊ pauci illo modo inueniūt regnum dei. Et ideo dicit Eccl. v. Miseratio dei magna est ne dicas multitudinis peccatorum meorum miserebitur: mīa enim ⁊ ira ab illo cito p̄ximant ⁊ in peccatores respicit ira illius. Et nota de hoc vnum exemplū cuiusdam regis qui edificauit magnam ciuitatem et dotauit illam ⁊ fecit preconisari ꝙ oīs hō nobilis q̄ vellet manere in illa ciuitate veniret ad ipsum quia ipse prouideret eis de omnibus et dotaret eos. Quod audientes duo socij nobiles voluerūt illuc ire et cū distaret a domo illorum duodecim dietis vnus illorum sumpsit duodecim scuta. Alius vero dixit ꝙ nihil acciperet: sed confidebat in deo ꝙ inueniret bursam plenam pecunia sicut audierat de quodā: cui dixit alius. Caue qꝛ nihil darē tibi. Cū autem esset in itinere non inuenit bursam sed vendidit ensem caputium equum et dedit congerium māgoni. Qui cum venissent ad ciuitatē ille qui acceperat duodecim scuta receptus est et dotatus: et alius cum in habitu vispilionis ⁊ ribaldi qui dicebat se nobilem iussus est poni in furca: iste rex est ille de quo Apoc. xix. Rex regum ⁊ dominus dñantium, s. xp̄us. Ciuitas est illa de qua p̄s. lxxxvj. Gloriosa dicta sunt de te ciuitas dei. Et dotauit illam diuitijs scz beatitudinib⁹ et fructibus immortalitate glorie ⁊ nullus intrat nisi nobilis sit scz christianus qui faci⁹ nobilis: scz filius christi in baptismo: verūtamen sūt duodecim diete et requiruntur duodecim scuta. s. duodecim opera penitentialia.

Primum est peccatorum cognitio.
Scd̄m est cordis contritio.
Tertium est boni p̄positio.
Quartum est occasionum vitatio.
Quintum oris confessio.
Sextum carnis afflictio.
Septimum spiritualis oratio.
Octauum elemosynaꝝ largitio.
Nonum debitorum restitutio.
Decimum iniuriarum remissio.
Undecimum fame reparatio.
Duodecimum eucharistie cōmunio.

Et in istis duodecim deuenit̄ ad christū cum ip̄o in gloria: verūtamen sunt multi qui dicunt confido in deo qd̄ remittet mihi peccata allegantes latronez: sz nō legitur in scriptura sacra nisi de isto: caueamus ergo ne vadamus nudi coram rege sed portemus ista duodecim scuta: et ita habebimus regnum quod ipse promisit: vnde Mat. vij. Nō omnis qui dicit mihi domine dñe intrabit in regnū celorū sed qui facit voluntatem patris mei qui in celis est ipse intrabit in regnum celorum: dicit primo domine p̄ fidem credendo in corde: sed dicit domine cum ore: scz vane confidendo in eo: et talis non intrabit regnum: sed qui opere agit penitentiam: et per illud potest addi tertium domine et ipse intrabit in regnum celorum.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

¶ De sex mõis q̃b⁹ de⁹ dat regnũ celoꝝ. Distinctio. clvj.

Regnum celorũ dat deus sex modis: scz
Prio ꝑ directã hereditatẽ.
Scdo ꝑ violentã importunitatem.
Tertio per deuotum seruitium.
Quarto per fidele cambium.
Quinto per continuam petitionem.
Sexto per iustam emptionem.

Ideo quilibet nostrum cogitet quẽ istorum modorũ tenet: qm̃ sine aliquo istorum homo nõ põt intrare in regnum. Si vero teneat aliquem modũ de supradictis dabitur sibi regnum celoꝝ. ¶ Dico ergo primo ꝙ deus dat libere regnũ celoꝝ ꝑsonis ꝑ directã hereditatẽ. Et isto mõ pueri nouiter baptisati decedentes anteq̃ peccẽt mortaliter statim volãt ad paradisum. Nota cõtra errorẽ vetulaꝝ dicẽtium ꝙ pueri ꝓpter dolorem matris trãseũt ꝑ purgatoriuz error est ⁊ heresis: et ideo aduisetis vos ⁊c. Et si forte tales pueri haberẽt aliqd̃ pctm̃ totuz deleť in baptismo qm̃ vni iudeo aut pagano aut sarraceno veniẽti ad baptismũ et suscipienti non ficte pleno pctis mortalibus omnia pctã ei remittũtur ꝟtute baptismi: q̃to magis pueri qui nunq̃ peccauerũt mortaliter nec venialiter lauãtur in baptismo qꝛ efficiũtur filij regis iesu xp̃i ⁊ regine. s. ecclesie cui⁹ venter est baptismus ⁊ semẽ est ꝟbuz dei. Luc. viij. Dicatur modus isti⁹ generationis q̃ fit ꝑ baptismũ Jo. j. Dedit eis piãtem filios dei fieri his q̃ credũt in noie eius q̃ nõ ex sanguinib⁹: neq̃ ex volũtate carnis: neq̃ ex volũtate viri. i. nec ex cõsensu mulieris nec viri: sz ex deo nati sunt. i. in vẽtre sue vxoris ecclie. Si ergo iure hereditario filijs legitimis debeť hereditas patris cum pueri baptisati sint filij christi ꝑ baptismum sequiť ꝙ eis debeť paradisus et regnum celi. Ideo dicit scriptura ad Roma. viij. Ip̃e em̃ spũs. s. sctũs testimonium reddit spũi nostro ꝙ sum⁹ filij dei. Si ãt filij ⁊ heredes: heredes q̃dẽ dei coheredes aũt xp̃i. Si quis autem dicat ꝙ pueri nullũ bonuz fecerũt: ergo quõ intrãt paradisũ: rñdeť ꝙ sicut filij ĩtrãt domũ vel hereditatẽ p̃ris sic ⁊c. vñ si portarij ꝑadisi. s. petr⁹ ⁊ michael dicerẽt pueris veniẽtibus ad regnũ dicat: vos pueri quõ aut quare vultis vos intrare: responderẽt ꝙ sum⁹ filij dei p̃ris nr̃i q̃ nos genuit in vẽtre sue vxoris ecclie ⁊ si non vultis credere videatis in frõte nr̃o signum patris nostri qd̃ habuim⁹ in baptismo qꝛ quilibet xp̃ian⁹ portat signuz in fronte Apoc. xiiij. ⁊ vltimo capl̃is. Nomẽ p̃ris sui scriptũ in frõtib⁹ suis. Istud nomen est iesus de quo legiť Matt. xix. vbi d̃r ꝙ qñ pueri portabãtur vt bñdicerenť a xp̃o apl̃i repellebant ip̃os. Quod videẽs xp̃s male tulit dicẽs vadatis vos alij. Sinite paruulos venire ad me. Taliũ em̃ est regnũ celoꝝ. Nota ꝙ in auctoritate sunt tres clausule q̃ pñt applicari cõtra tres difficultates ⁊ impedimẽta intrandi regnũ celorum.

Primum est in vita presenti in recessu.
Scd̃m est in media regione aeris.
Tertium est in porta paradisi.

¶ De primo doctrina cõis est in theologia ꝙ in exitu aĩe de corpore veniunt ibi demones ad aĩam: sola em̃ virgo maria ex spãli priuilegio fuit exẽpta de hoc: ⁊ iõ illis demonib⁹ dicit xp̃s in p̃ma clausula. O ꝓditores demones nullo mõ impediatis innocẽtes ꝑuulos venire ad me. ¶ Scd̃m impedimentũ est in media regione aeris vbi est maior multitudo demonũ custodientiũ passum ne aĩe ascendant celum, sicut latrones stant in vijs. Quib⁹ dicit xp̃s. Caueatis vos alij ꝓditores qui statis in regiõe illa ne ꝓhibeatis illos. i. non impediatis pueros istos ascẽdere celũ. ¶ Tertiũ impedimentuz ⁊ difficultas est in porta paradisi qꝛ sicut difficulť hõ intrat castrũ magni dñi ꝓut patet. Sic de paradiso vbi fatuis ꝟginibus dictũ est Matt. xv. Amẽ amen dico vobis nescio vos: sed de pueris dicit xp̃s portarijs petro ⁊ michaeli. Permittatis eos intrare. Et si dicãt ⁊ quare dñe dicit xp̃s qꝛ taliũ est regnũ celoꝝ: dicať cõtra vitiũ illoꝝ q̃ ꝓ talib⁹ nimis plorant cũ tñ deberẽt gaudere qꝛ recipiũtur a xp̃o re-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ge in hereditate eterna: sed illi sunt fien di q̄ moriūtur añ baptismū qr nō ꝯsequū tur regnū celoꝝ eo ꝙ non sunt filij ecclie vxoris sue: vñ xp̄s Jo.iij. Amē amē dico vobis nisi quis renatus fuerit ex aqua ⁊ spū sctō nō pōt introire in regnū dei. fien di sunt etiā filij adulti q̄ moriūtur ī pctō mortali qr nunq̄ videbitis eos in paradiso: sz suspēsos in īferno. ¶ Scdo intra tur regnū celoꝝ ꝑ violētā importunitatem q̄ em̄ ꝓpter pctā ꝑdiderūt suā innocentiā iam nō pñt intrare ꝑ illā viā qr ex peccatis facti sūt inimici dei patris eoꝝ: vnde filiꝰ regis q̄ facit guerrā pr̄i suo et inimicat̄ sibi exheredat̄ a patre. Sic nos qui pro pctis nr̄is inimicamur xp̄o ideo oportet ꝙ ip̄m regnū habeamus violenter nō auderē dicere hoc nisi qr xp̄s dicit Mat.xj. A diebus Joānis baptiste vim patit̄ regnū celoꝝ ⁊ violēti rapiūt illud: hec violentia fit ꝑ pniam q̄ a xp̄o vocat̄ violētia: ratio qr oīa opa pnialia violentiam requirunt: verbi gr̄a de cōtritione. Conteri de his de q̄bus hō ꝓuocauit se ad fletū violētiā req̄rit q̄ tāta est ꝙ qñq̄ ꝑ tali violentia ⁊ magno dolore aliq̄ moriuntur ⁊ crepāt in corde vt inuētum est iam de multis q̄ mō sūt scti in paradiso iō Joel.iij. Fletu ⁊ plāctu scindite corda vr̄a. Scdo propositū nō redeūdi ad peccatū etiā si sit cōuersum in naturā ex cōsuetudine violētiā requirit ad custodiēdum sicut ptz assuetis iurare ⁊ blasphemare deū: dicat̄ de illo q̄ quotiescūq̄ iurabat ponebat.xij. denarios in bursa ⁊c. ⁊ sic correxit se. Tertium opꝰ est recedere a mala societate ad qd̄ requiritur magna violētia: recedere em̄ a ꝑsona tā dilecta q̄ est occasio dānatiōis violētia est. O quō dimittā ego cōcubinam meā ecce violētia. Que nocitura tenes q̄uis sint cara relinque ⁊c. Quartuz opus est oris cōfessio q̄ requirit violentiā. O quō dicā ego pctā mea ille cōfessor reputat me bonam mulierē ⁊ ego sum vna mala meretrix et feci tot pctā ⁊c. Ecce violētiam qñ persona retrahit se ex violētia quasi diffamando se in ꝯfessione: hec violētia est ad instar illiꝰ qui nimis comedit ⁊ ꝓuocat se ad vomitū cum magna violentia sic est de peccatis. Item ieiunare ⁊ modicum dormire parū bibere ⁊ comedere requirit violentiā. Sic de oratiōe de restitutione rerū alienaꝝ de remissione iniuriarū. Dic quō req̄rit violentia magna. Ecce quare dicit regnū celoꝝ vim patit̄ scz pnie: ⁊ violēti rapiunt illud. s. illi q̄ se ipsos violētāt: nota ꝙ btūs Jo. baptista fuit p̄miꝰ q̄ predicauit pniaz di. Mat.iij. Penitētiā agite appropinquabit regnū celoꝝ. Quia ex pnia dat̄ homini regnuz celoꝝ. Mat.xj. A diebus Joānis bap. ⁊c ¶ Tertio regnū celoꝝ habet̄ per deuotum seruitiū qñ em̄ aliquis seruit alicui magno dño cōsequit̄ aliqd̄ salarium ꝑm seruitium si bene seruit sibi al's nō. Sic xp̄s suis seruitoribꝰ nō dat decē francos nec vnū castrum: sed regnū celorū. Seruientes xp̄o sunt sacerdotes qui si bene seruiāt ei habebūt regnum suum. Nota ꝙ seruitiū sacerdotū seculariū cōsistit in tribus. s. in deuote officiādo ⁊ distincte. Non dicere matutinas albas: nec rubeas ⁊c. Scdo digne celebrādo. Tertio honeste cōuersando. de primo dicit beatus Gregorius psalmis ⁊ hymnis. Cuz oratis deū hoc ꝟset̄ in corde qd̄ ꝓfert̄ ex ore. Nota ꝟsetur in corde. s. cogitādo. de scdo Exod. Sacerdotes qui accedūt ad dñm ⁊c. de tertio dicit scriptura de sacerdotibus ad Roma.xij. Prouidētes bona non tm̄ corā deo: sed etiā corā omnibus hoībꝰ. Tales ꝑ salario habebūt regnuz celoꝝ. O quot sacerdotes seruirēt pape pro vno bñficio mille frācoꝝ: de hoc xp̄s Mat.vij. Nō omnis qui dicit mihi dñe dñe intrabit in regnum celoꝝ: ergo dñe quis intrabit? qui facit voluntatem pr̄is mei ⁊c. Nō em̄ sufficit dicere primū dñe scz deuote officiare: nec scdz dñe. s. digne celebrare. Sed oportet addere tertium dñe. s. honeste cōuersari ⁊ neminem scādalisare suo malo exēplo. ¶ Quarto regnū dei habet̄ ꝑ fidele cambium. Et isto mō habet̄ a bonis religiosis qui dāt xp̄o totū qd̄ habēt ⁊ xp̄s dat eis p̄ncipale qd̄ habet. s. regnū celoꝝ: de quo Dauid p̄s. cxliiij. Regnū tuū regnū oīz sc̄loꝝ ⁊c. de hoc satz supra ī p̄cedēti distinctiōe ī scda pte. ¶ Quinto hr̄ regnū celoꝝ ꝑ ꝯtinuā

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

petitionem. Mat. xvj. Primo querite regnum dei. Et nota quō deus vult principium totiꝰ tēporis: principiū diei de mane: ⁊ illud vult deus. s. per deuotam orationē. Nota modū deuote orādi. Primo signādo se: vnde Rabanus dicit ad laudem crucis in lib. de laude crucis. Crux clauis est paradisi. Si ergo aperta porta intretis spiritu cogitate cū quo loquimini dicēdo Credo Pater noster et Aue maria. principium noctis est sero ⁊ vult etiā illud deus per deuotā orationē anteq̄ ponatis vos in lecto. principiū septimane requirit deus scz diē dñicū cessando ab omni opere seruili ⁊ audiēdo missam seruatis quattuor cōditionibꝰ: vide alibi: ideo dicit primū. i. primitus scz in oratione. Scdo dicit et iustitiā eius q̄ est recurrere ad deum in vestris necessitatibus ⁊ nō ad diuinos: qꝛ magna iniustitia est recurrere ad sortilegos ⁊ dimittere deū omnipotentē qui sanat oēs infirmitates. Et hec oīa. s. q̄ volueritis adijcientur vobis. ¶ Sexto habet regnum dei per iustā emptionē isto modo habuerunt ipsum martyres dādo iustū pretiū qd̄ est dare vitā propriā ⁊ sanguinē. Isto modo habuit ipsum xp̄s inquantuz homo Luce vlti. Nonne hec oportuit pati christū ⁊ ita intrare in gloriā suam. Isto modo eritis etiā martyres. s. ante velle mori q̄ cōtra xp̄m peccare mortaliter: iō dicit xp̄s Mat. v. Beati q̄ persecutionem patiunt̄ ꝓpter iustitiā qm̄ ipsorū est regnum celoꝝ. et de his dicit xp̄s Mat. xj. Regnū celoꝝ dabit̄ gēti facienti. s. predicta. Iō dr̄ Luce. iij. Facite dignos fructꝰ penitētie vt habeatis regnū glorie. Qd̄ nobis concedat ⁊c.

¶ De nouē modis quibus deus remittit peccata.

Distintio. clvij.

Emittit deus peccata nouem modis.
Quorū quidē primus est ablutio baptismalis.
Secūdus est confessio sacramentalis.
Tertius contritio cordialis.
Quartus oratio affectualis.
Quintus afflictio penitentialis.
Sextus donatio misericordialis.
Septimus remissio iniurialis.
Octauus religio spiritualis.
Nonus concessio indulgentialis.

¶ Primus ergo modus ordinatꝰ ꝑ deū in remissione pctōꝝ est ablutio baptismalis qꝛ in illa hora in qua creatura rationalis recipit baptismū oīa pctā sua remittūtur ei ⁊ pena ⁊ culpa: vnde si aliq̄s infidelis velit baptisari ⁊ fecerit oīa mala que possunt fieri in hoc mūdo in puncto illo in quo est baptisatus oīa sunt ei remissa adeo ꝙ si discederet immediate post baptismū statim aīa eius euolaret ad paradisum sine purgatorio. Aliq̄ fatue mulieres dicūt ꝙ paruuli moriētes post baptismū transeūt ad purgatoriuz propter dolorē quē sustinet mater in partu: hoc est hereticū. Unde beatus Hieronymus. Ex verbis inordinate prolatis oritur heresis. Sed si iudeꝰ vel saracenꝰ nouiter baptisatꝰ imediate post baptismum mortuꝰ vadit ad paradisum quātomagis puer qui nō fecerit pctm̄. Et iō dicit scriptura Act. ij. Baptiset vnusq̄sq̄ vestrū in nomine dñi nostri iesu xp̄i in remissionē peccatoꝝ vestroꝝ. Sed vñ prouenit tanta virtus baptismi: ex aqua: nō: qꝛ oēs aque q̄ sunt in mundo nō possent abluere vnū pctm̄ mortale nec veniale. Sed virtus illa prouenit ex effectu ⁊ virtute passionis xp̄i ⁊ effusione preciosissimi sanguinis eius. Unde prime Joh. v. Hic est qui venit per aquā ⁊ sanguinē iesus xp̄s: non in aqua solū sed in aqua et sanguine. Cui cōcordat apostolꝰ ad Ro. vj. di. Quicūq̄ baptisati sumus in xp̄o iesu in morte ipsius baptisati sumus quia oīs virtus passiōis christi cōmunicat̄ in baptismo intantū ꝙ sicut dñs noster iesus xp̄s resurrexit gloriosus: ita similiter baptisatus resuscitat̄ in nouā creaturā: ideo cuilibet baptisato possumus dicere illud Luce. v. Homo remittunt̄ tibi pctā tua. ¶ Secundus modus remittēdi peccata est ꝯfessio sacramētalis. Regula generalis theologie est ꝙ cōfessio est virtꝰ sacramentoꝝ post baptismū: ideo in cō-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

fessione sacramentali qñ homo venit cū cōtritione ⁊ doloze ⁊ bono ꝓposito vlterius abstinendi a pctō: tanta est virtus cōfessionis q remittunt oia pcta in absolutione qñ sacerdos imponit manū sup caput dicens. Ego te absoluo: qz cetera que dicunt in absolutiōe nō sunt nisi solēnitates absolutiōis: sicut in missa plura sunt verba ⁊ tñ non sunt nisi quinq in cōsecratione corporis: ⁊ .xxij. in cōsecratione sanguinis. Cetera aūt que dicunt in missa sunt solēnitates sacramenti. Et de hoc facto absolutionis dicit Joan. xx. Quoz remiseritis pcta remittunt eis: et quoz retinueritis retēta sunt. Et Jac. v. Cōfitemini alterutrū pcta vra. In tpe veteris testamenti cōfitebant deo ⁊ nō homini ⁊ tñ nulla habebāt remissionē peccatoz qz nullus poterat intrare paradisum: neq; sacerdotes antique legis poterāt absolnere de vno pctō veniali: sed bene post incarnationē xpi: nam xps voluit honozare humanā naturā: qz dedit homini prātem remittendi pcta. Sicut qñ rex dixit in vrozē filiā alicui⁹ pauperis honozat totuz genus: sic iesus dedit honoze. s. potentiā diuinā hoib⁹ absoluēdi ⁊ remittēdi: ⁊ ideo dr Mat. ix. Glificauerūt deū qui dedit talē potestatē hoib⁹ scilz remittendi pcta. ¶ Tertius modus remittendi pcta est cōritio cordialis: qz contritio sine confessione pōt purificare quādo homo nō hz pſonā idoneā cui cōfiteatur ⁊ habet volūtatē cōfitendi ⁊ non pōt: deus remittit pcta sua. Exemplum. In ciuitate quadam erat meretrix pulchra nimis ita q multi ibant ad ipsam ⁊ damnabant ꝓpter eā. Accidit q quidaz religiosus semel predicabat in ciuitate illa ⁊ ipsa venit ad sermonē nō ex deuotione sed vt videret ab hoibus. Ipsa aūt existēte in sermone frater predicabat cōtra pctm luxurie multū. Quo audito illa meretrix fuit taliter cōtrita de illo pcto q incepit flere: ⁊ sicut prius leuabat oculos ad respiciēdū hoies: ita post demissis oculis respiciebat ad terrā. Finaliter petijt cōfessionem ⁊ habuit tantam cōtritionem q anteq; sermo esset cōpletus defuncta est: de qua murmur fuit in populo: qō predicator videns turbatus dixit ppl'o q quilibet diceret Pater noster ⁊ Aue maria pro aia ei⁹: ⁊ venit vox de celo dicens q non rogarent pro ea qz nō indigebat eoz precib⁹ qz sancta erat in paradiso ⁊ hoc ꝓpter cōtritionē. Jdeo cōclusio est in theologia q sola cōtritione deletur pctm ⁊ remittit qñ deficit copia sacerdotis: vnde Act. ij. Vobis em ⁊ filijs vestris est repromissio pctoz ⁊ illis qui sunt a longe. Et bt⁹ Greg. in omelia bte marie magdalene. Quid ergo miramur fratres mariā vententē: an iesum suscipientem? Quid dicā mariā venientem an iesum suscipientē: melius dicam iesum trahentē: ideo remissio est pctō⁹ cuibus quoscūq; vocauerit dñs ad cōtritionem. ¶ Quartus modus remittendi pcta est oratio affectualis. s. cum hō orat cum affectione bona dicēdo. O dñe vos fecistis redēptionē pro pctis et ego sum tantus pctōr ideo rogo ⁊ veniā peto. Et pōt esse oratio tam affectuosa q deus remittit penā ⁊ culpā. Exemplū in euangelio. Rex quidaz dixit seruitori suo reddere rationē vilicationis tue. Qui seruitor tenebatur regi in .x. milib⁹ talentis: ⁊ dixit ei rex solue. Et cū nō haberet vnde posset soluere dixit regi. Patientiā habe in me ⁊ oia reddā tibi. Tūc rex dimisit eū ⁊ remisit ei debitū. Mat. xviij. Oē deb. re. tibi qñ roga. me. Jdeo p orationē possumus habere remissionē pctōr. Quapro pter qñ voluerit facere orationē debetis deuote orare ⁊ cum magno affectu et hūilitate: vnde Dauid pō. x. Respexit in orationē hūilū ⁊ non spreuit precē eoz. ¶ Quintus modus remittendi pcta est afflictio pnalis. Persona em debet dicere. Dñe oia pcta q feci: feci ex subiectiōe carnis que de natura sua trahit ad inferiora ⁊ aia ad celū cum sit spūalis. Sap. ix. Corpus qō corrumpit aggrauat aiam ⁊ deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantē. Exemplū de beato Bernardo qui obuiauit cuidam here mite qui dicebat se esse deuotum in oratione ⁊ de nullo alio cogitare. Cui beatus Bernardus promisit multaz suam si posset dicere Pater noster ex integro si-

F

ne aliqua cogitatione alia ⁊ non potuit: q̄ interim q̄d dicebat petiuit sellā ⁊ frenum ⁊c. Et ideo cuz caro trahat aīam ad peccandū quilibet debet affligere carnē faciendo pniam discretā: q̄ per penitentiam deus remittit pctā: ratio q̄ p̄sona q̄ facit pniam facit iustitiā de seip̄a: ⁊ ideo dat de⁹ ei remissionē. Dn̄s em̄ dedit tantum priuilegiū hoībus ꝙ quēlibet facit iudicē in sua causa: q̄ quecūq̄ pctā commiserit homo si ipse velit facere iustitiā scz pniam que d̄r iustitia deus remittit ipsa. Et ideo dicit scriptura. j. ad Cor. xj. Si nosmetipsos dijudicaremur non vtiq̄ iudicaremur. Et cōcordat beatus Augu. dicens. Cessat diuina vindicta si precedat humana iustitia. Ibi sunt diaboli accusantes ⁊ petentes iustitiā allegādo pctā. Tunc dicit iesus aīe. Audis quāta aduersuz te dicūt testimonia? Respondet aīa. Dn̄e ego feci iustitiā in alio mūdo vos nō facietis in isto. Si peccaui p̄ oculos respiciendo ego feci iustitiā lachrymādo pro pctis ⁊ sic de alijs sensibus. Et ideo q̄ ego feci iudiciū ⁊ iustitiā nō trades me calūniātib⁹ me. p̄s. cxviij. Et sic per pniaz habem⁹ remissionē oīm pctōr̄. Aliqua tn̄ pnia fit secrete: aliqua publice. Secrete debet fieri ne habeat quis vanā gloriā. Publice vt detur bonum exemplū alijs: vnde Mat. v. Sic luceat lux vestra coram hoībus vt videant opera vestra bona ⁊c. ⁊ hoc pro illa q̄ fit publice. Sed pro illa que fit secrete dicit xp̄s Mat. vj. Attendite ne iustitiā vestrā faciatis corā hoīb⁹ vt videamini ab eis. ¶ Sextus modus remittēdi pctā est donatio mīalis. s. qn̄ homo dat elemosinā et transit de manu dantis ad manū pauperis: sic venit mīa dei super dantem elemosinā. Exēplū de illo rege Nabuchodonosor qui occiderat multos sctōs: cui Daniel dixit Dan̄. iiij. c. Consiliū meū tibi placeat o rex ⁊ pctā tua elemosinis redime: et iniquitatates tuas misericordijs pauperū forsitan ignoscet de⁹ delictis tuis. Nota ꝙ dr̄ia est inter elemosinā ⁊ mīam: q̄ elemosina est exterior dando: sed mīa est in corde: nā modicū valet elemosina sine mīa. Plus em̄ valet vn⁹ denarius datus cū mīa q̄ cētū sine mīa: vnde Luc. xj. Q̄d superest date elemosinam ⁊ ecce oīa munda sunt vobis. Dicit q̄d superest. s. facta restitutione: q̄ deus non vult elemosinā de male acquisitis. Itē q̄d superest retēta necessitate. s. ꝙ nō amoueas a te necessaria: sed q̄d superest sicut diuites qui habēt multas dapes ⁊ multas pecunias tales debent dare magnas elemosinas. ¶ Septimus modus remittēdi pctā est remissio iniurialis: qn̄ scz hō remittit iniurias sibi factas amore ⁊ honore iesu christi: deus tali remittit pctā sua: ratio q̄ si homo habet tantā mīam ꝙ remittit iniuriā alteri ⁊ de⁹ non remitteret sibi sequeret̄ ꝙ deus esset victus per creaturā: ꝙ nō pōt esse. Mat. vj. Si dimiseritis hoībus pctā eor̄: ⁊ pater vester remittet vobis pctā vestra. Si nō dimiseritis neq̄ pater vester dimittet vobis: q̄ illi q̄ est durus in remittendo de⁹ non remittet pctā sua. ¶ Octau⁹ modus remittendi pctā est religio spūalis. Unde regula ⁊ conclusio theologie est ꝙ qn̄ vir vel mulier intrat religionē ⁊ facit p̄fessionē: ita remittunt̄ ei oīa pctā a pena ⁊ culpa sicut in baptismo: vnde pro hoc facit q̄d legit̄ in vitis patrū ꝙ eadez die fuerūt duo. s. vnus iudeus et alter xp̄ianus malus ribaldus: ⁊ iude⁹ fuit baptisatus ⁊ xp̄ianus ribaldus ⁊ malus intrauit religionē: quidā aūt homo sctūs orauit cupiens scire gratiā vtriusq̄: cui fuit reuelatū ꝙ tantā gloriā ⁊ gratiā recepit ille qui intrauit religionē sicut ille q̄ fuit baptisatus: q̄ vterq̄ habuit remissionē oīm pctōr̄. Unde dicunt doctores ꝙ ea die qua quis intrat religionē dum tn̄ bona et recta intentione intret remittūtur ei oīa pctā sua. Si aūt intrat mala intentione. s. pro bn̄ficio habēdo aut alia intētiōe corrupta: talis nō haberet remissionem pctōr̄. Sāct⁹ Tho. d̄t in scd̄a scd̄e ꝙ quādo q̄s tenet̄ in magna summa ⁊ non habet vn̄ possit soluere: sicut si mille scuta debeat ⁊ nō habeat centū si faciat cessionē oīm bonor̄ in iudicio humano iā est absolutus a debito. Ad propositum oēs sumus debitores ⁊ pctōres ⁊ nō habemus vnde possimus satisfacere deo,

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Et ideo intrans religionem facit cessionem oim bonoꝝ suoꝝ oia relinquendo. Primo relinquit bona tpalia vouendo paupertatē. Scdo relinquit corpꝰ subiugando pnie vouendo castitatē ꝛc. Item de aīa relinquēdo liberū arbitriū qd dimittit obediētie religiōis: qꝛ religiosus non habet velle nec nolle. Et si homo in iudicio hūano habet remissionez debiti faciendo cessionē de bonis ꝛc. quāto magis in iudicio diuino q̄ facit cessionē de bonis supradictis intrando religionem habet remissionē pctōꝝ. Et ideo Petrus pro oibus apl'is ꝛ religiosis futuris dixit xp̄o Mat. xix. Ecce nos relinquimus oia ꝛ secuti sumus te. Quid ergo erit nobis? Et xp̄s intulit responsionē satis longam: ꝛ in fine cōclusit. Centuplū accipietis et vitā eternā possidebitis: ergo implicite sequit̄ ꝙ habēt remissionē pctōꝝ: oēs em̄ apl'i fuerunt religiosi: vnde dicit Tho. scda scde ꝙ qn̄ apl'i recipiebant̄ a xp̄o faciebāt ꝓfessionē obediētie castitatis ꝛ paupertatis. Et ita apparet ꝙ ante fuerūt religiosi q̄ꝫ presbyteri qꝛ ante passionē fuerūt apl'i: ꝛ in die cene fuerūt facti presbyteri: ergo ante fuit religio q̄ꝫ ordo presbyteroꝝ: ꝛ hoc cōtra aliquos qui dicunt oppositū: ideo ecce nos relinquimus oia ꝛc. Et rn̄dit xp̄s. Amen dico vobis ꝙ vos qui reliquistis ꝛc. Quō autez secuti sunt qꝛ vixerūt sicut xp̄s qui noluit familiaritatē hoim: diuitias: nec honores: sic debent facere religiosi. Sed modo est cōtrariū qm̄ nō tenet̄ votū solenne ꝟm regulā nec cerimonie. Legitur de beato Anthonio ꝙ cū raptus esset in celo dixerūt demones. Non debet intrare celū qꝛ multa mala cōmisit. Dixerūt angeli. In professione fuerunt sibi remissa qn̄ intrauit religionē. Dicūt aliqui religiosi. Prelati possunt dispensare: verum est pro tpe ꝛ loco ꝛ necessitate: sed nō debent dissipare ordinem dispensando vt quotidie comedāt carnes indifferenter: comedere carnes nō est dispensatio ordinis. Est autē ad hoc auctoritas. ij. ad Coꝝ. x. ꝛ. xiij. Data est vobis ptās dispēsandi supple in edificationez ꝛ nō in destructionem. ¶ Nonus modus remittētendi peccata est concessio indulgentialis: scz indulgentie date per papam aut per alium habentem potestatem et auctoritatem. Sed vnde proueniūt indulgentie? Nota ꝙ om̄e opus qd fit in gratia habet duas virtutes: scilz meritoriā et satisfactoriam. Meritoriā pro peccatis quia ille qui facit actus bonos existens in gratia habet meritum et meretur. Satisfactoriā quia satisfacit pro peccatis. Modo sic est ꝙ aliqui fuerunt sancti qui nunq̄ꝫ fecerunt mortalia sed venialia: sed tamen fecerunt multa bona propter que virtutem meritoriam receperunt: sed tamen non habuerunt virtutem satisfactoriam quia non indiguerūt cum non fecerint peccata mortalia. Ubi ergo sunt ille satisfactiones? Dico ꝙ in thesauro ecclesie. Et isti thesauri sunt tanti ꝙ sufficerent ad oia peccata mundi tollenda. Et quando papa dat indulgentias hoc est de operibus satisfactorijs sanctorum qui sunt in thesauro ecclesie ꝛ ibi est remissio peccatoꝝ. Si v̄o papa daret absolutionē peccatoꝝ a pena ꝛ a culpa: hoc est per meritum passionis iesu xp̄i. Sed cum dat indulgentias hoc est per merita sanctoꝝ. Unde Mat. xviij. Tibi dabo claues regni celorum ꝛ quodcūq̄ ligaueris sup terrā erit ligatum et in celis: et quodcūq̄ solueris super terram erit solutum ꝛ in celis. Rogemus dominum ꝛc.

¶ De quinq̄ in quibus debemus renouari ꝟm quinq̄ q̄ renouabunt̄ ante iudicium.

Distinctio.clviij.

Renouari debemus in quinq̄ ꝟm quinq̄ q̄ renouabuntur ante iudiciū scz terra: aqua: aer: ignis: ꝛ celum.

Primo in corpore ꝑ abstinentiam: ecce terra.

Scdo in aīa per beniuolētiā: ecce aqua.

Tertio i ore ꝑ bonā eloquētiā: ecce aer.

Quarto in ope per diligētiā: ecce ignis.

¶ Prīo ꝯ debemꝰ renouari in corpe ꝑ ꝯtinētiā ad istar renouatiōis terre qꝛ corpꝰ

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

nostrum terra est. Gen. ij. Formauit deꝰ hoiem de limo terre. Item sicut in terra hũc nõ erit lutũ nec aliqua immunditia ita debemus nos renouari in corpore ne sit in eo lutum luxurie: immunditie: nec corruptionis. Istaz renouationem petebat Dauid ps. ciij. di. Emitte spm tuũ z creabũtur: z renouabis fa. ter. dicit creabunt sed nõ dixit dd. Pro cuius declaratione sciendũ q; talis est conditio humana: qõ non possumus viuere sine placito spũali: qui aũt non sentit placita spũalia vel celestia sentit placita carnalia seu delittias carnales z aiales: qz aialis hõ nõ percipit ea que sunt spũs dei. j. ad Coz. ij. Sed pfone deuote z spũales q̃ gustãt delitias angelicas z celestes ozando: legendo: audiendo vel contẽplando: tales non curãt de delitijs carnalibꝰ: immo si deus daret eis licentiam habendi et faciendi carnalitates dicerent: dñe nolo talem licentiam: sicut Dauid q̃ dicebat ps lxxvj. Renuit cõsolari aia mea: glo. i carnalibus delitijs memor fui dei z delectatus sum: videꝫs ergo Dauid q; sine delectatione hõ non poterat viuere: iõ ozando dicebat. Emitte spm tuũ z creabũtur. delectationes spũales z fugiẽt delectationes carnales: z renouabis faciẽ terre: scz p bonam famã: nec sufficit si dicatur. Quid curo ego q̃quid dicant gentes de me ꝛc. qm si factũ vel opus non hz bonũ finem opz q; renoueẽ: qz si in tenes muliereꝫ in domo tua: z oẽs loquunt de hoc vel sic de alijs factis illicitis: oportet q; ista opa q̃ non habẽt bonũ finẽ renouentur. Si aũt qs dicat. Ego habeo bonã intentionẽ q; nolo peccare non sufficit: qz non solũ a malo cauẽdũ est sz ẽt ab oi spe mala: ideo dicit renouabis faciẽ terre bona exteriora: z ad hoc ppositũ loquit Apls ad Ro. vj. di. Prouidentes bona non tm coram deo: sed etiam cõ hoibus. ¶ Secundo debemus renouari in aia p clarã benuolentiã ad instar aque q̃ renouabitur p cõflagrationẽ: qz non habebit amaritudinem nec vndas ꝛc. Sic renouãda est anima dimittendo amaritudinẽ odij rancoris z male voluntatis iniurias ꝛc. Sic enim dulcoratur anima z res renouatur: ideo dicit apls ad Ephe. iiij. Renouamini spũ mẽtis vestre z induite nouum hoiem qui ẽm deũ creatus est in iustitia z sanctitate veritatis. ¶ Tertio debemus renouari in ore p veram eloquẽtiam ad instar aeris: post iudicium aer erit ita clarus q; non habebit obscuritates nubiũ: nec tempestates: nec fulgura nec tonitrua: sic in nouandum est os ne sit in obscuritate vel tempestate verboꝝ superboꝝ: nec sint in eo fulgura iniurias: nec tonitrua iuramentoꝝ. Et de ista renouatione dicit Apls ad Ro. xij. Nolite conformari huic seculo: sed reformamini in nouitate sensus vestri vt ꝓbetis que sit voluntas dei bona z bene placẽs z perfecta: dicit nolite cõformari huic seculo. s. gentibus mundanis: vt ꝓbetis q; sit voluntas dei bona z bene placẽs z perfecta. Nota hic tres regulas nostroꝝ ꝓboꝝ. Prima est q; verba nostra habeant veritatem z ista est voluntas dei. Scda q; habeant charitatem z ista est bene placens. Tertia q; habeant sanctitatem: et ista est perfecta q̃ multũ placet deo. Pro prima dicit apls deponentes mendacia. Pro scda charitatiua correctione: dicit xps Mat. xviij. Si peccauerit in te. i. coram te frater tuus ꝛc. Pro tertia. s. verba laudis dei que sũt verba sanctitatis: dicit Dauid ps. xxxiij. Benedicam dñm in omni tpe: semp laus eius in ore meo: et ista est pfecta voluntas. ¶ Quarto debemus renouari in omni opere p diligentiam ad instar ignis: qz sicut ignis posti modicũ erit clarior z purior cũ sit modo sic nos in nostris operibus. vnde Apls ad Ro. vj. Quõ surrexit xps a mortuis p gloriam patris: ita z nos in nouitate vite ambulemus: dicit surrexit xps. s. cum quattuor qualitatibus corporis glosi. s. agilitate: subtilitate: impassibilitate: et claritate: sic nos in renouatione spiritus nostri debemus renouari cum quattuor qualitatibus. Prima est recipere certam orationem mane z sero. Luc. xviij. Oportet semper orare z nunq̃ deficere: semp i. omni mane et omni sero quolibet die. Secunda est in qualibet hebdomada colere z celebrare diẽ dominicã audiendo

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

missam complete cum silentio ieiuno sto macho: cessando ab omni opere tēporali vel seruili. Tertia est quolibet mense confiteri de bono consilio: qꝛ sicut ī quolibet mense abluit̄ camisia corporis: ita etiam dꝫ lauari camisia aīe. s. consciētia. Quarta est quolibet anno ī festo pasche ad min⁹ cōicare. vnde accipite ⁊ comedite hoc est corpus meum. j. ad Coꝝ. xj. Et quare dicit. Quō surrexit xp̄s ⁊c. hoc est debemus renouari in intentione per celestem eminentiaꝫ ad instar celi. Post iudicium qđ recipiet qualitates altas ⁊ claras: sic nos in operibus nostris debem⁹ ordinare intentionem vt sit alta ad dn̄m non querendo mundana sed que sursuꝫ sunt. Nam inuenio ꝙ maiora opera mūdi ꝑdunt̄ q̄ ad meritū ex mala ⁊ sinistra intentione. vn̄ maius opus qđ hō possit facere ꝓ deo est accipere martyrium. vnde Joh. xv. Maiorem charitatem nemo hꝫ vt aiam suam ponat quis pro amicis suis: ⁊ tn̄ perditur sinistra intentiōe: verbi gratia: si captiuus cogatur abnegare fidem: ⁊ non vult negare non pro deo: sꝫ vt non dicatur renegatus a mundo nihil valet nec dꝫ reputari sanctus: ideo dicit Apl̄s. j. ad Coꝝ. xiij. Si tradidero corpus meum ita vt ardeam: charitatē aūt non habeaꝫ nihil mihi prodest. Itē post martyrium maius opus est in hoc mundo ingressus religionis: qꝛ renunciat ꝓprie voluntati pro deo: sed perditur sinistra intentione. s. qn̄ quis intrat religionem intentione habendi lucrum vel beneficium vel comedendi micam: vel ꝓpter otiositatem nihil prodest. Item demonialibus qn̄ amici ponunt eas in monasterio propter vitandam dotem ꝓ maritando: vel quia sunt turpes vel gilbose vel vt sint abbatisse nihil valet: sꝫ dꝫ esse intentio parentum: qꝛ nos non possumus facere magnas pn̄ias vel orationes: ideo dabimus filium vel filiaꝫ deo: vt oret pro nobis et saluet se ⁊ nos: item prelium est iustum ⁊ sanctum opus intātum ꝙ si miles moritur in tali prelio efficitur martyr: sed illud opus perdit̄ mala intentione qn̄ milites vel scutiferi dicunt amore dn̄e mee ego faciaꝫ: vel amore corrupto vel mala intentione. Sed debent dicere: vadamus qꝛ iustitia est pro nobis: ideo vnū de duobus erit: vel prā debimus in castris inimicorum vel in ordinibus angelorum. Item remittere iniurias est magnum opus qn̄ fit bona intentione: sed tn̄ perditur mala intentione: dicendo. Si talis rogat me ego remittam vel amore vestri ego remittam: meritum est perditum: qꝛ non datur honor deo qui precepit vt remittas: ideo quando aliquis rogat vt remittatis debetis dicere non faciaꝫ pro vobis: sed pro deo vt remittat mihi pctā mea. Nota quō in morte xp̄s dicet. Ecce quid feci pro te: videamus quid fecisti pro me: ⁊ istam petebat Dauid renouationem p̄s. l. Cor mūdum crea in me deus: ⁊ sp̄m rectuꝫ innoua in visceribus meis ⁊c.

¶ De sex modis quibus aīa renouatur.

Distinctio. clix.

Enouat̄ anima sex modis.
Quoꝝ primus est mūditia baptismalis.
Scđs est penitentia sacramentalis.
Tertius est patientia virtualis.
Quartus est humiliatio cordialis.
Quintus est deuotio liberalis.
Sextus est dilectio supernalis.

¶ Primus ergo modus quo aīa renouatur est munditia baptismalis. vnde quātūcunqꝫ aīa sit senex per peccatum in baptismo fit ita iuuenis sicut qn̄ fuit creata: qꝛ. s. fit ita pura ⁊ clara sicut in creatione. vbi sciendum ꝙ aīa creatur a deo ita pulchra ꝙ si posset videri post creationē siue post baptismum videns illam nūqꝫ desideraret comedere nec potare ita pulchra est: vide quō trahitur macula peccati orginalis. s. per infusionem in materiam: sicut ymago argenti in luto: que tn̄ lauatur in fonte baptismatis. Et non solum paruuli sed etiaꝫ adulti peccatores mundantur in baptismo. Et ibi renouatur aīa. ⁊ ita ptꝫ quō anima iuuenis renouatur per munditiam baptismalem. Ecce quō dicit beat⁹ Paulus Corinthijs

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

cū cōuertisset eos. s. ad Cor. vi. Peccatores aliqñ fuistis sed abluti estis sed iustificati estis sed sanctificati estis. Et ista munditia figurata fuit sicut dicunt phi: q̄uis illud fuisset experimentatum siue experimento probatum. s. qō erat quidam fons in quo senes lauantes renouabāt̄ur. z efficiebantur iuuenes. Et ista pingitur a multis: ac tñ pphetia est in antiquo testō. vñ Zacha. xiij. In die illa erit fons patens domui Dauid z habitantibus Hierlm in ablutionem peccatoris z menstruate: dicit in die. s. in nouo testamento: qz antiquum testm̄ 62 nox: tō dicit Paulus ad Ro. xiij. Nox precessit: dies aūt appropinquabit. Abiciam⁹ ergo opera tenebraz. z induamur arma lucis: vt in die honeste ambulemus: dicit fons patens non clausus: qz q̄cunq; vult baptizari non clauditur illi fons baptismi: dicit domui Dauid. i. xp̄i q̄ fuit q̄tuz ad humanitatē filius Dauid. Qō p pphetiam talis innocentia baptismalis potest verificari nota tñ per figurā alterius fontis inuentutis: q̄uis sit figura: attñ non fuit factum experimentum: z sine ista innocentia nullus pōt renouari: in cuius signum xp̄s loquens nichodemo dixit Jo. iij. Amē amen dico tibi nisi quis renatus fuerit ex aqua z spū sancto non potest introire in regnum dei. Qō natum est ex carne caro est: z qō natū est ex spū spiritus est. Non tñ intelligit de renatiōe carnis. s. in vētre matris: sed de renatione spiritus. Et de ista mundatione est vna clara auctoritas Ezechielis pphete loquentis iudeis de ista mūditia. Ezech. xxxvj. Effundam super vos aquā mundam z mundamini ab oībus inquinamētis vr̄is z ab vniuersis ydolis vr̄is sequitur: z dabo vobis cor nouū z spīm nouum ponam in medio vestri. ¶ Scōs modus renouandi aīam est pnia sacramentalis. Et isto modo valde indigem⁹ qz post peccatum nullum esset remediū quin damnaremur nisi haberemus istū modum. s. pniam sacr̄alem: non em̄ possumus post baptismum z peccatum mortale renouari per baptismum: qz non dz reiterari cū repzesent et mortem xp̄i: z cū ipse non sit mortuus nisi semel: ideo non datur baptismus nisi semel. Et ideo instituit xp̄s alium modum renouandi. s. per pniam: videlz habere contritionē de peccatis facere confessionez z satisfactionem. Et datur nobis exemplum: mus q̄ semel captus est in muscipula si euadat nunq̄ reuertetur ad illam: ergo faciamus ita. Confiteamur ergo peccata cum cōtritione z inde fiat aliqua afflictio corporis: z sic erit pnia sacramentalis qua poterimus renouari. Et de ista pnia dicit Petr. Act. iij. Penitemini igitur z conuertimini vt deleantur peccata vestra. Et ita ptz q̄ per pniam possumus renouari: z de ista renouatione habemus experimentum in serpente antiquo q̄ non pōt ambulare nec flecti nec querere sibi pastum: ideo querit locum vbi possit dimittere pellem. Et ideo inuenīs aliqs fozamen strictum transit per illud vbi dimissa pelle renouatur. Et ecce experimētū qō deus ponere voluit in serpēte: rō est qz sicut per serpentem intrauit pctm: ita voluit deus vt in ipso esset signum dimittendi peccatū. Item etiam qz serpēs cum habeat venenum intra se significat peccatores venenosos z mordētes sicut serpentes. vnde Dauid ps. lxxvij. Furor illis fm̄ similitudinem serpētis. Et ideo Dauid comparat tales serpēn. Si ergo volumus renouari sicut serpens: dimittamus veterem pellem. s. confitēdo peccata z dimittendo malam conuersationem z induendo nouam pellem. s. bonaz vitam z bonam conuersationez: sicut dicit Paulus ad Ephe. iiij. Deponite vos fm̄ pristinam conuersationem veterem hominez qui corrumpitur fm̄ desideria erroris: renouamini aūt spū mētis vr̄e z induite nouū hoiez qui fm̄ deū creatus est in iustitia z sanctitate veritatis: vocat aīam hoiem cū totuz corpus habeat dependentiā ab aia. Et ita ptz quō possumus renouari p istū modū quē de⁹ instituit qō est contra illos q̄ dicunt q̄ beatus Jac. instituit q̄ est falsum: qz xp̄s instituit sed apli publicauerūt: ergo deponamus veterem cōuersationez. Et dicit Paulus in iustitia z sanctitate: iustitiaz

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

vocat pniam q̃ dz caute fieri. vnde Mat. vj. Attẽdite ne iustitiã vestrã faciatis coram hoibus ne videamini ab eis: alioq̃n mercedẽ nõ habebitis apud p̃rez vestrũ q̃ in celis est. Nota bñ ꝙ pnia nõ dz fieri vt faciẽs eã videat̃ ab hoibus: ⁊ sic laudetur pnia: tñ bene põt videri ad exemplũ recipiẽdũ. vñ Mat. v. Sic luceat lux vestra corã hoibus vt videãt opa vestra bona: ⁊ glorificent p̃rem vestrũ q̃ i celis est. ¶ Tertius modus renouandi aiam est patientia virtualis. vñ multi sunt q̃ nolunt renouari ꝑ pniam sacerdotis iniungentis illam: deus aũt vult illos renouare per pniam a sacerdote iniũctaz: sicut renouatur si fiat ꝑ modũ quo iniũgitur: ita etiam ꝑ pniam iniũctã a deo. s. tribulationes renouatur: qm̃ illa mala ⁊ tribulationes quas habemus dat deus ipse: ipse em̃ dat oia mala pene: nõ tamẽ mala culpe. vnde dicit ip̃e Esa. xlv. Ego dñs ⁊ non est alter deus formans lucẽ et creans tenebras: faciens pacez ⁊ creans malũ. Ego dñs faciens oia hec: ergo habeantur mala in patientia q̃ ipse dat qm̃ q̃uis ipse dat tribulationes ad modum irati: tñ si sumant̃ in patientia est miseri cors: remittit pctã nõ tñ oibus sz tm̃ laudãtib⁹ ip̃m. vñ Thob. iij. Bñdictum est nomẽ tuũ deus patrũ nostroꝝ: q̃ cũ irat⁹ fueris miam facis: ⁊ in tpe tribulationis pctã dimittis his q̃ inuocant te. Et nota exẽplũ etiã Job. j. Et istã patiẽtiã oñdit xp̃s ꝑ expimentũ in natura. vñ Greg. ponit tria q̃ sunt hec: dicit em̃ ꝙ fornax auro: qđ lima ferro: qđ flagelluz grano: hoc facit tribulatio viro iusto vtrũq; vnũ istorũ ꝓpter ip̃m purgantẽ fit clarius et purius. vide de quolibet: ⁊ ita ptz quõ ꝑ patientiã in tribulationib⁹ renouamur: iõ dicit Paulus. ij. ad Coꝝ. iiij. Lz his qui foris est hõ noster corrũpat̃ tñ his q̃ int⁹ est renouat̃ de die in diẽ. ¶ Quart⁹ modus humiliandi aiam est renouatio cordialis. s. humiliari a põpis: a statu: a sũptu: ab eq̃tibus: ab eq̃tarijs: a vestibus: ⁊ ita de alijs: ⁊ ꝑ istã humilitatẽ remittuntur pctã. vñ dat̃ exemplũ de ecclesiastic⁹: sicut de beato Hieronymo q̃ cũ esset cardinalis ⁊ noiat⁹ sup oẽs in curia: voluit tñ humiliari ⁊ dimisit dignitatem ⁊ iuit ad heremum. Cui si habuisset pctã fuissent dimissa propter humilitatem. Item de beato Ludouico marsilie qui dimisit aulam regiam ⁊ factus est frater minor. vnde cõclusio est in theologia ꝙ intranti religionẽ modo quo decet remittũtur pctã: de hoc satis supra. Et ideo cõsiliuz detur hoibus armoꝝ q̃ cõmiserunt multa peccata ⁊ multa mala fecerunt: ꝙ si velint habere remissionem pctõꝝ ꝙ intrẽt raligionem. Et de tali renouatione ꝑ humilitatem loquit̃ beatus Petr⁹. j. Pet. v. Deus superbis resistit: humilibus autẽ dat gratiam. Et ista humiliatio ostẽdit̃ per experimentũ in natura in aq̃la cui cũ creuerit rostrũ in senectute ⁊ incuruatuz fuerit tal'r ꝙ non põt comedere frangit rostrum ad petram: ⁊ post acuit illud rostrum qđ remanet: ⁊ ita comedit ⁊ renouatur. vnde Dauid p̃s. cij. Renouabitur vt aquile iuuentus tua: per aquilam intelliguntur superbi: qꝛ sicut est auis que volat in altum ⁊ timetur ab alijs auib⁹: ita superbus volat in altum: in vestib⁹ ⁊ alijs vanitatibus: ⁊ ita volat in altũ: cuz ostendit illas vanitates sicut aquila docet filios volare. Et ideo dicit scriptura Deuteronomij. xxxij. Sicut aquila ꝓuocans ad volandum pullos suos. Cũ em̃ deberent filios suos docere bonũ humilitatis docẽt illos ornari ⁊ superbire. Et ita ptz quõ volant cum plumis siccis et sine fructu plume sunt caude vestium: et cornua que nullum faciunt fructuz nisi capere terram ⁊ luta. Et tales habẽt rostrum acutum in corde. s. cum extollũtur in terrenis: ⁊ habent ipsum reflexum ad extra: qm̃ volunt illam elationem in eis esse quod ostendunt dum induuntur superflue ⁊ ita de alijs. Attamẽ de hac elatione possumus sicut aquila sanari: scilicet vt frangamus rostrum ad petraz: de qua Paulus. j. ad Corinthios. x. Petra autem erat christus: ⁊ hoc cogitando vitam suam ⁊ paupertatem qui. xxx. annis portauit vnam vestem super quam fuit sors in passione: et ita sanabimur: vt comedamus bona celestia. vnde Psal. p̃s. cxxxj. Beatus qui tenebit ⁊ allidet

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

paruulos suos ad petram: dicit tenebit scz modum aquile: paruulos.i. effectus et cogitationes. Item Ps. cij. Qui replet in bonis desiderium tuum renouabitur vt aquile iuuentus tua. ¶ Quintus modus renouandi animam est donatio: et hoc complendo opera misericordie tam corporalia q̃ spiritualia: vide ipsa superius. Et istis homo renouatur: ⁊ est vna auctoritas auctẽtica. Luce. xj. Quod superest date elemosynam: ⁊ ecce oĩa munda sunt vobis: dicit qđ superest. s. restitutione facta vel al's: quod superest scz de potu ⁊ esu. Et iste modus ostenditur per experimentum in natura. s. in ceruo qui cũ habeat magna cornua ⁊ antiqua que sibi nimis ponderant ⁊ impediũt ipsum ambulare et a cursu. Tunc ipse comedit quandam herbam calidam: ⁊ post bibit aquam frigidam: ⁊ propter calorem herbe ⁊ frigiditatem aque alteratur eius cõplexio ⁊ dimittit cornua: per ceruum intelliguntur auari. Et ratio est: quoniam sicut ceruus habet duo cornua maiora alijs animalibus que cornua habẽt multas frondes: ita auarus habet duo cornua scz cornu spirituale et cornu temporale: frondes vero auaritie sunt iste. s. rapina violenta: furtũ secretũ: vsura: fraus siue dolus: calumnia. i. in iudicio dilatãdo: iudicium et sententiam vltra debitũ rami cornu spiritualis siue auaritie sũt symonia: sacrilegiuz quod committitur tripliciter: vide ꝑ temet: ista sunt illa maledicta cornua de quibus loquit̃ Dauid Ps. lxxiiij. Et omnia cornua peccatoruz confringam: et exaltabuntur cornua iusti: attamen potest auarus renouari dimittendo cornua. s. comedendo herbam amarã et calidam et bibendo aquam frigidam ⁊ dulcẽ: vnde herba amara ⁊ calida est memoria dãnationis infernalis: ⁊ isto modo renouatur quando cõsiderat penam inferni et ꝙ debeat cõsiderari pena inferni ostẽdit deus per prophetam Dauid Ps. ix. Conuertãtur peccatores in infernũ omnes gentes que obliuiscũtur deũ: dicit cõuertãtur. s. cogitando infernũ: aqua est fons misericordie scz largiendo ⁊ restituendo. Et ita renouantur auari per penitentiã: vñ apl's ad Roma. xij. Nolite cõformes fieri huic seculo sed reformamini ĩ nouitate sensus vestri: vt probetis que sit voluntas dei bona ⁊ beneplacens ⁊ perfecta. ¶ Sextus modus renouandi aĩam est dilectio supernalis: scz per amorẽ dei supernũ: hoc est ipsum deũ super oĩnia diligendo: vñ de Maria Magdalena đr Luce. vij. Remittũtur ei peccata multa: qm̃ dilexit multũ: ergo ꝑ amorẽ dei supernũ homo renouatur: qđ ostenditur in natura per experimentum phenicis que sola est in specie sua et non est nisi vnũ indiuiduũ que cũ sit senex cõgregat multas herbas aromaticas ⁊ siccas ⁊ ponit illas in nido suo ⁊ flãdo cum alis incendũtur ad ardorẽ solis. Sic ꝙ ponit se infra et cõburitur et renouatur. Ita potest vnusquisq̃ renouari. s. ardendo in amore dei. Sed quãdo incenditur ignis đr ꝙ aggregãdo ligna aromatica in nido. s. in corde cogitãdo beneficia collata a deo. Primũ lignum est qm̃ ipse est pater noster quo ligno põt incẽdi ignis: ꝙ diligatur vt pater. Quod autẽ ipse sit pater patet Job. x. Manus tue dñe fecerunt me et plasmauerunt me to. ⁊c. vsq̃ spiritum meum. Item addatur aliud lignum. s. beneficium creationis et redemptiõis. s. quomodo passus est ⁊c. Et istis lignis positis in nido cordis ⁊ conflatis cum duabus alis. s. voluntate et intellectu poterit incẽdi ignis dilectionis ⁊ ardoris. Ignẽ istum accenderant duo discipuli euntes a Hierusalem in Emaus dicentes Luce. xxiiij. Nõne cor nostrum ardẽs erat in nobis de Jesu: ergo ardeamus in amore dei: sicut induxit nos apostolus Paulus ad Collo. iij. Exuentes vos veterem hominem cum actib⁹ suis et induẽtes nouum: eum qui renouatur in agnitiõe dei. Et ita renouabitur iuxta illud. Emitte spiritum tuum et creabuntur: et renouabis faciem terre: dicit spiritum scilicet ardoris et charitatis ⁊c. Rogemus dominum ⁊c.

¶ De requie que non inuenitur in hoc mundo specialiter in illis qui desiderant temporalitates.

Distinctio. clx.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Equies non inuenitur in hoc mūdo specialiter in illis
Qui desiderant temporalitates.
Qui inquirūt honores et dignitates.
Qui requirunt tenere vanitates.
Qui amant carnalitates.
Qui cetera sectant̄ vitia ⁊ impuritates.

¶ Primo nō inueniunt requiem desiderantes tēporalitates: ⁊ forte si ego ponerem hic auctoritates ad hoc probādum vel aliqua dicta poetarum nō assentirēt nec crederēt mihi: sicut dicit beat⁹ Greg. Quis inquit mihi crederet si dicerem gētibus vt diuitias dimitterēt: q̄r non sunt nisi spine cū videant ꝙ spine pungant et diuitie delectant: et tñ diuitie spine sunt animā pungētes. Sic etiā nec vos mihi crederetis si dicerē ꝙ illi sunt in requie q̄ sunt pauperes ⁊ illi sunt in laborib⁹ magnis et sine quiete qui diuites sunt: et tñ ita est vt ad oculū mōstrabitur. Innocētius de vilitate cōditionis humane inq̄t: diues in superfluitatibus resoluit̄ currit ad libitū ⁊ currit ad illicitū ⁊ fiunt instrumenta penarū que fuerūt oblectamēta culpaꝝ: labor in acquirēdo: timor in possidendo: dolor in amittendo: mentē eius semꝑ fatigat ⁊ solicitat ⁊ affligit. Et ideo d̄r Mat. vj. Ubi est thesaurus tu⁹: ibi est et cor tuū. Innocentius ponit hic tria. s. laborē in acquirendo: timorē in possidēdo: ⁊ dolorem in amittēdo: duo respiciūt aīam et vnū corpus. O quātus labor est in corpore ad cōgregandū tēporalia die ac nocte: ad labores ibant ad pericula ꝑ vias inimicorū per mōtes ad niues pluuias et deserta: ad pericula latronū: per mare ad pericula pyratarū ⁊ submergēdi ac periclitādi: de quib⁹ dicitur Deut. xxviij. In gentibus quoq̄ illis nō quiesces nec erit requies vestigio pedis tui. Sequit̄ timor in possidendo q̄r supuenit vexatio spiritus dicendo. O tantū lucrabor. O tātum perdā. O sic multiplicabo cū saluatione quando est in domo timet de rapina. Et si murilegus saltat sup̄ tecta: dicit iam volūt aperire: si canes mouent se idē ⁊c. Et ideo sequit̄ in auctoritate predicta: dabit tibi de⁹ cor pauidū ⁊ deficiētes oculos et aīam merore cōsumptā. Et erit aīa tua quasi pendēs ante te timebis nocte ⁊ die: ⁊ nō credes vite tue: mane dices. Quis mihi det vesperū. Et vespere q̄s mihi det mane ꝓpter cordis tui formidinē qua terreberis. Itē timor in amittendo: nā cogitant ꝙ debēt mori et ꝙ habēt omnia relinquere: cōsiderant ꝙ tantū habent dimittere. Et si habent filios laborant: quō contentabūt quēlibet ne adinuicē discōueniant. Si nō habent disponūt de herede: et tūc inueniūt tot parētes malos. Et dicunt intra se: bene fui miser quātum laboraui nec de tota vita mea req̄eui: feci vsuras barataui dānaui animā meā: et modo habeo oīa relinquere ⁊ nescio cui. Si dimittam tali nullā habebo missaꝫ nec orationē. Si tali omnia expēdet in comedendo et bibendo. Si tali in falconib⁹ canibus equis ⁊ mulis. Si tali totū dabit mulierib⁹ ⁊ ludis ⁊ nihil boni faciet pro aīa mea. Et iō d̄r Eccli. j. Moritur doctus sil̄r vt indoctus vsq̄quo solicitus fui: sequit̄. Quid em̄ proderit homini de vniuerso labore suo ⁊ afflictiōe spiritus pro qua sub sole cruciatus est. Cuncti dies eius laborib⁹ ⁊ erūnis pleni sunt: nec per noctē mente requiescit. Nonne melius est comedere bibere et ostēdere anime sue bona: vsq̄ ei qui placuerit deo: ideo d̄r Hiere. xiij. Seruietis dijs alienis qui nō dabunt requiē die ac nocte. ¶ Scd̄o non inueniūt requiē desiderantes honores et dignitates et faciunt duas partes: vna est inter clericos: alia est inter laicos: inter clericos nulla quies est: siue sit in regimine sancte matris ecclesie: siue in romana curia ⁊c. Tāta enim est ambitio ascendēdi ꝙ vi habent dicere illud Job. ix. In turbine em̄ conteret me ⁊ multiplicabit vulnera mea etiā sine causa nō concedet requiescere spm̄ meū: ⁊ implebit me amaritudinibus. Et Bernardus super cantica dicit. Si lato oculo in sacramentali corde inquietus anhelat ad gloriaꝫ nec pacē inde retinens: nec gloriā apprehen

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

dere potest: de laicis vt dictũ est non possunt quiescere ⁊ dicunt. O si essem operarius ciuitatis vel dñs ⁊c. habet laborare vltra vires semper vt ad altiora promoueatur: iam non erit ibi quies Innocentius de vilitate cõditionis humane ambitiosus statim vt est ad honorẽ promotus in superbiã extollit̃ ⁊ sublimia meditatur: quia non erat ibi requies. Item o si essem aduocatus ciuitatis adhuc hoc habito homines sublimia meditãtur qꝛ nõ erat ibi requies. Et ideo dicitur Esa. lvij. Super mõtem excelsum et sublimẽ posuisti cubile tuum: et illud abscõdisti. Sequitur in multitudine vie tue laborasti nõ dixisti requiescam. Sequit̃ abijt vagus in via cordis sui: si de curia loquimur non est ibi reqes: dicit si possem esse emptor regis habeas de mane emit ⁊ facit parare pro prandio: post prãdium ordinarie computare debemus scire quid debet habere in cena: et sic trãsit dies sine requie. O inquit non est hic quies. Et vbi ergo? si essem maior dñs: maior autem dñs habet se intromittere quid vult rex comedere: collocare in mensa: diuidere cibaria. Et si non est bene paratũ trascitur: et melẽcholia cũ eo est: ⁊ sic cũ tumultu trãsit sine requie. O inqt si essem thesaurari⁹ ecce ꝙ rex indiget pecunijs: iste habet manuleuare q̃rere pecunias soluere vadia facere quittantias: illi habent soluere dona q̃ rex facit: ⁊ sic transit tẽpus sine requie. O inquit nõ est in hoc requies. Sed si essem secretari⁹ regis et hic inuideret ⁊ accidit sicut porcis: quoniam illi extra gruniunt cõtra illos qui sunt intus ⁊ econuerso: igitur non est requies. O si essem camerarius. O si essem cancellari⁹. O si essem cõnestabulari⁹ ⁊c. Et ideo dicit Paulus apl's. ij. ad Coꝝ. ij. Cum ostium mihi apertum esset in domino non habui requiem spiritui meo: ipse etiã rex qui est in tanta gloria ⁊ prosperitate nũq̃ est in requie: quia semper est in cupiditate honoris ⁊ glorie. Ualerius Maximus lib. viij. c. xiiij. loquẽs de Alexãdro qui totum quasi mundũ subiugauerat: dicit ꝙ nunq̃ fuit in quiete: ideo inquit ob dulcedinẽ glorie gloriosum Alexandri pectus insatiabilem laudem accepit. Nam Anastarsus comes suus ſm ꝙ habuit a Democrito p̃ceptore suo cum diceret mundos esse innumerabiles ait: heu me inquit miserum qui nec vno quidẽ adhuc potitus sum. Signũ ergo est ꝙ non est requies in dignitatibus: ⁊ ideo dicitur Esa. lvij. c. Impij quasi mare feruens quod quiescere non potest: et redũdant fluctus eius in cõculcationem et lutum: ⁊ non est pax impijs dicit dñs deus. ¶ Tertio requirunt requiem tenentes vanitates sed non inueniunt: patet ſm Hugonẽ lib. j. de vanitate mũdana. Uanitas est que nõ infert plenitudinem continẽti nec fructum laboranti: nec fulcimentũ mittenti. Et cõmuniter ista vanitas stat in apparatu et in ornamẽtis põposis sed nec in istis est requies: vt ptz in hoibus vanis q̃ quotidie se trahunt cũ diuersis tiretis: ⁊ stant per vnã horã ad trahẽdum se: et per aliã a destirar: ita ꝙ ponunt ad vestiẽdum se tres horas: tunica est plena rugis ⁊ semper indigẽt scutifero ad preparandũ illas: nũquid hoc est pena de tribus in tribus diebus reparant barbã vt videant̃ iuuenes: ⁊ si habeant pilos albos tingũt illos qualibet septimana de diuersis coloribus ne videantur senes: nũquid hoc est pena? et tales sunt in seruitute continua ⁊ sine quiete. Threñ. j. Propter afflictionẽ ⁊ multitudinẽ seruitutis habitauit inter gentes nec inuenit requiem: de mulierib⁹ vero q̃s posset enarrare quantus est labor in vanitatib⁹: et tã modica requies de medio ĩ medio anno opz stare per octo dies in muda quantus labor est pingere oculos: colorare faciem: purgare vngues: ligare capillos et alienos suo capiti apportare: ⁊ hic tãtus labor ꝙ vix in trib⁹ horis perficiunt ⁊ si quotidie habent exire domũ totiẽs habẽt hoc facere: ⁊ in estate velint aut nolint bis et ꝑ tres horas qualibet vice. Et ecce quariã partẽ diei perditã: ⁊ in istis nunq̃ requiescunt. Ecce ergo ꝙ in his non inuenit̃ requies nec in corpore ꝓpter labores: nec in aĩa ꝓpter peccata. Si quilibet vellet ista cõsiderare vltra expẽsas: vltra onera

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

cōscientie: vltra pericula anime: quāti labores sint vtiq; desisteret. Si sic fecisset virgo Maria dādo se mūdanis et vanis laboribꝰ non esset ita alte situata in celo nec de tanta gloria vestita: sicut ait Dauid Ps̄.xv. Caro mea requiescet in spe: ⁊ Michee.ij.dr. Mulieres populi mei eiecistis de domo delitiarū suarum. Sequitur post paululū. Surgite et ite qꝛ nō habetis hic requiē. ¶ Quartū scz ꝙ non sit requies illis qui viuunt in carnalitatibꝰ dimitto determinationi illoruz qui sunt philocapti qui habēt multas malas noctes ⁊ peiores dies: malum comedere et peius potare. Et ideo dicitur Threñ. ij. Per diem ⁊ noctē non des requiem tibi: neq; taceat pupilla oculi tui. Quinto in alijs peccatis sicut in peccato gule: pigritie: inuidie: nō inuenit̄ requies. Et ideo dicitur Eccl̄i.xl. Furor zelus tumultꝰ fluctuatio ⁊ timor mortis iracūdia perseuerans et contentio modicū tanq̄ nihil in requie. Sicut illi qui tendunt ad vindicationem qui nō possunt quiescere quousq; vindictam receperint: ideo Job de istis loq̄ns dicit Job.xxx. Interiora mea efferbuerunt absq; vlla requie: preuenerūt me dies afflictionis. Omnes autem illi qui in hoc seculo fuerunt sine requie nō ibunt ad terram quietis in alio: vnde dn̄s contra illos dicit Ps̄.xciiij. Isti non cognouerūt vias meas quibus iuraui in ira mea ꝙ non requiescent in spe. Si pro nō: non intrabunt in requiem meā. Ecce apparet quomodo seruiētes mūdo semper sunt in labore: nec sciunt quid est requies quibus dicitur Zacha.xj. Si bonū est in oculis vestris afferte meā mercedem ⁊ si non: quiescite. Sancti vero et alij qui deo seruiūt in hoc mundo semp̄ sunt in quiete: et fuerūt licet sustinuerūt aliquādo martyrium sicut Stephanus Laurentius: Uincentius ⁊c. Katherina Lucia: Cecilia ⁊c. Et aliquādo asperitates sicut Magdalena: Anthoniꝰ: Alexiꝰ: Albertus. Aliquando afflictiones sicut Gregorius: Augustinus. Aliquādo diffamationes: aliquādo persecutiones: et isto modo querebant quietē: ⁊ ita debet queri a nobis si volumus saluari: ⁊ ideo dicit Eccl̄.xxxiij. Cibaria ⁊ virga ⁊ onus asino panis ⁊ disciplina: opus seruo operatur in disciplina: et querit requiescere. Nam tanta erat fidutia ⁊ spes quā habebant saluandi ⁊ sciebāt ꝙ tribulationes ille quas sustinebāt erant via saluationis: ideo illas querebāt et videbātur eis esse pro quiete. Greg. in lib̄. moraliū. Tāto maior fidutia roborat mētē quāto hanc fortior pro veritate afflictio angustat. Et ideo Esa.xxxij. Resonāt talia verba. Sedebit populus meꝰ in pulchritudine pacis: et in tabernaculis fidutie ⁊ in requie opulenta. Uirgo autē benedicta Maria requiē habuit et inuenit non quidem in his in quibus mūdani querunt nec tamen inueniūt. Sed in oppositis vnde primū in quo homines nō possunt quiescere est auaritia: ⁊ ideo contra illud vitium vt destruatur virgo Maria requieuit in virtute paupertatis: qm̄ licet pater ⁊ mater eius essent diuites: ipsa tamē sequendo vitam filij sui benedicti paupertatē non solū spūs vt patriarche: sed etiā corporis elegit: qꝛ non potuit filium suum quem peperit vestimētis pretiosis cooperire: sed habuit ip̄m pannis inuoluere nō habuit domū propriā vbi posset euz reponere: sed in domo aliena reclinauit nō potuit offerendo filium in tēplo oblationem diuitū facere sed pauperū: vt dicit Bernardus qꝛ par turturū obtulerunt. Et ideo ipsa dicit Eccl̄s.iiij. Melior est pugillus cuz requie q̄ plena vtraq; manus cum labore et afflictione animi: dotauit eā: hereditauit: vestiuit: nutriuit: et abūdauit. Et ideo dicit̄ Aue maria gr̄a plena. ¶ Scd̄m in quo hoies nō possunt quiescere est in honoribus et dignitatibꝰ: isti sunt superbi. Et ideo cōtra illud vitiū vt destruat̄ virgo Maria requieuit in virtute humilitatis. Ex hac vt dicit Aug. ⁊ Bernardus deo fuit grata: ex hac omnes generationes mūdi vocant eam beatā: vt testatur ipsamet Luce.ij. et ideo dr̄ in Ps̄.cxxxj. Hec requies mea in seculum seculi: hic habitabo qm̄ elegi eā. Qm̄ humilitas exaltauit: coronauit: glorificauit: honorauit et sup̄ oēs eleuauit: et ideo dicitur Benedicta tu

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

in mulieribus. ¶ Tertiuz in quo homines non habẽt quiescere est in vanitatibus mũdanis ꝓpt̃ quas cõtẽnunt alios ⁊ bona eoꝝ aliqñ iniuste auferũt ꝓ vanitatibus complendis. Et cõtra illud vitium vt destruatur virgo maria requieuit in singulari pietate. Nam nulli nocuit immo omnib⁹ ꝓfuit ⁊ ꝓdest ipsa ꝓtegit pctõres intantũ vt dicit Bernard⁹ qđ sicut necesse est vt qui ab ipsa recesserit pereat ita ad ip̃am veniẽs vt defendatur necesse est. Et ideo đr Esa. lviij. Requiẽ dabit tibi dñs de⁹ tuus semꝑ et eris quasi ortus ⁊ sicut fons aquarũ cuius non deficient aque. Et ideo pietas facit ipsam laudari facit ad ipsam clamare facit ipsam rogare facit ad ipsa petere. Et ideo cantat ecclesia. O clemens O pia Ora ꝓ nobis peccatorib⁹. ¶ Quartum in quo homines non quiescunt est in delitijs carnalibus: ⁊ isti sunt luxuriosi ⁊ cõtra illud vitium vt destruatur virgo maria requieuit in singulari virginitate: ip̃a em̃ est abbatissa omniũ ꝟtutuz et virginuz qm̃ ip̃a p̃mo vouit eã ⁊ semꝑ tenuit: ꝟgo em̃ concepit virgo peperit et post partum ꝟgo ꝑmansit intantũ vt dicit Ambrosi⁹ in libro de ꝟginitate nihil est candoris qđ non resplendeat in virgine maria. Et ideo ipsa dicit Sapiẽ. viij. Intrans domum meã cõquiescã cũ illa nõ em̃ habet amaritudinẽ cõuersatio illius: sed gaudiũ ⁊ letitiã. ¶ Quintũ in q̃ hoies nõ quiescunt sunt diuersa vitia et peccata vt sũt gulosi inuidi ⁊ pigri. Et cõtra oĩa ista vitia vt destruantur ꝟgo maria requieuit in virtute sanctitatis quia fuit absq̃ peccato intantum ꝙ nusq̃ peccauit: nec mortaliter: nec venialiter: ⁊ iõ cãtatur a spũ sancto Cãticoꝝ. iiij. Tota pulchra es amica mea ⁊ macl̃a nõ est in te: vnde sanctitas dabat sibi virtutez associatiuã ⁊ preseruatiuã omnis act⁹ vitiosi ⁊ faciebat ei tenere iter rectum ⁊ virtuosum. Et ideo dicitur ei aue maria. s. sine ve hoc est peccato: vnde Ruth capl̃o p̃mo dicit. Ipsa dedit mihi dñs de⁹ me⁹ inuenire requiem. ¶ Sextũ in quo homines non quiescũt sunt malignitates ⁊ inimicitie sicut sunt iracũdi. Et ideo contra illud vitium virgo maria requieuit in virtute charitatis per quam totaliter inflãmabatur: vnde charitas tenebat eã in deuotione in oratione in dilectiõe in supplicatione in contẽplatiõe: quia totũ desiderium suũ erat esse cum filio suo et habitare cum illo ⁊ rogare illũ ⁊ intueri illum. Et ideo Odilio cluniaceñ. inquit. Scimus ꝓ certo ꝙ omnis marie vita et actio semꝑ intenta fuit in dño: ipsa siq̃dem optimam partẽ elegit que nõ auferetur ab ea. Idcirco đr in aue maria: dñs tecum quia deus pater fuit cũ ea in ip̃az incarnando et spũs sanctus fuit cum ea incarnationem operãdo. Et in hoc erat requies sua: ⁊ ideo dicitur p̃s. liiij. Quis dabit mihi pẽnas sicut colũbe ⁊ volabo ⁊ requiescam: vñ legitur in hystoria btẽ virginis ꝙ post ascensionem filij sui ⁊ in hoc erat bona requies sua sicut đr Eccl̃. xxiiij. In syon firmata sum: ⁊ in ciuitate sancta similiter requieui: et visitabat loca sancta: vnde ⁊c.

Primo locũ baptismi.
Scđo locum ieiunij.
Tertio locum orationis.
Quarto locum passionis.
Quinto locum resurrectionis.
Sexto locum ascensionis.

¶ Primo ergo visitabat locuz baptismi dicẽs. O fili mi q̃ta fuit dilectio vr̃a ad humanã naturã ꝙ in remediũ pcti originalis hoc sacramentum institueritis q̃ta hũilitas ꝙ vos cũ non essetis obligatus pctõ originali volueritis baptisari ꝑ hoc aperit̃ fidelibus ianua paradisi hoc est ianua sacr̃oꝝ ⁊ hoc dat̃ in remissionẽ peccatoꝝ hoc liberat a morte eterna. O fili mi q̃ magna ⁊ singularis fuit ista gratia. Et ideo đr Sap̃. xj. Inuocauerũt et data est illis de petra altissima requies. Consequẽter ibat ad locũ ieiunij ⁊ pnie di. O fili mi vbi erãt pctã vr̃a ꝓpter q̃ vos debuistis pniam facere quid opus vobis erat afflictio nũquid ⁊ vos eratis sine macula? vtiq̃ sic: nunquid et vos de matre virgine ⁊ pura natus estis vt peccatores purificaretis. Certe sic vt quid ergo tantã penitentiam tantã abstinentiam tantã asperitatem sustinui-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

stis certe fili mi in exempluz peccatorũ. O pctõres quare pniaz derelinqtis? quare illã contẽnitis quare pniaz nõ assumitis? videtis dñm ⁊ filium meũ esse ad solis radiũ ⁊ ardorẽ in pnia: quare igit̃ induratur cor vestrũ. Sed si reuertamini et quiescatis salui eritis Esa.xxx. Demũ ipsa p̃cedebat ad locũ passiõis ⁊ ibi alta voce clamabat. O fili mi ibi fuit finis penaꝝ mearũ: hic fui doloribus inuoluta hic transfixa fuit anima mea sicut ille sctũs ꝓpheta Simeon p̃dixerat. Et qñ vidi vos in cruce suspensum hic defecerunt ꝟtutes mee qñ audiui vos loquẽtẽ latroni ⁊ ipsum cõsolantem ⁊ mihi nõ loquebamini: hic em̃ credidi crepare ꝑ cor et rũpere in omnib⁹ interioribus meis. Et quãdo dixistis mulier ecce fili⁹ tuus ⁊ Joãni ecce mater tua: vbi fuit tãta mutatio dimittere dñm ⁊ accipere seruũ dimittere filium dei ⁊ accipere vni⁹ piscatoris dimittere creatorẽ ⁊ accipere creaturam dimittere vitã ⁊ accipere mortem hic defecit spũs meus qꝛ fuit extra oẽm sensum vcz quãdo vidi spm̃ vestrũ a corpore separari ⁊ lat⁹ aperiri. O fili mi ad que eratis obligatus qꝛ ꝓ pctõrib⁹ tam ingratis debuissetis tanta pati fili mi? Tunc fui valde desolata. Et iõ d̃r Ezec. xxxvj. Miserere ciuitatis tue q̃ sum ego sctificatiõis ⁊ sãctificate hierl'm ciuitati tue requiẽ. Jbat ꝯñter ad locũ resurrectionis ⁊ obsculabat̃ sepulchrum di. O caro sacra intra lapidẽ collocata. O caro diuinitati cõtuncta hic posita fuit ⁊ sepulta. O fili mi de hoc loco surrexit corpus vestrum gl'ificatum cum quãta gloria cum quãto splendore magna tristitia mortis vestre quã habui sed quis posset enarrare quãta fuit letitia ⁊ gaudia q̃ habui de vestra resurrectiõe. Magna fuit obscuritas in aere in die passionis ⁊ obscuritas que fuit in corde meo. Sed maior fuit claritas diei resurrectionis qñ sancti patres fuerũt educti de limbo: ⁊ consolatio cordis mei in illa die quãdo vos ⁊ omnes ipsos vidim⁹: illa claritas prenunciabat gloriam quam daturus estis mihi ⁊ filijs vestris in die resurrectiõis eorum: ⁊ inde transiens procedebat ad locum ascensionis ad montem oliueti ⁊ prostrata ad terram oculos mentis eleuans ad celum dicebat. O pater mi celestis ⁊ deus mĩe ⁊ consolationis hic est locus vnde filius meus ascẽdit ad celum empireũ hic fuit cõgeriũ dolorosum iter me et ipsum: hic fuit recessus siue diptimen corporale inter nos duos. O fili mi gloriose qñ recordor ꝙ in vestro recessu siue dispertimẽ corporali mihi dixisti ꝙ erat rationabile ꝙ tũc ascenderẽ vobiscum. Sed filij vestri apl'i ⁊ discipuli relinquerentur orphani et ꝙ erat necesse tunc ꝙ ego remanerẽ ad consolãdũ eos sed in breui aĩa mea cõsolaret̃. O fili mi qñ erit illa hora. O fili mi qñ erit illa cõsolatio qñ ero extra miserias hui⁹ mundi qñ erit dies ꝙ ero vobiscum in gloria paradisi ⁊ videbo faciẽ vestrã gloriosaz. O fili mi quando adimplebitur desiderium meum: vixerat em̃ post filij sui ascẽsionem.xxxij.annis in mũdo peperit illum in.xiiij.ãno et vixerat cũ illo.xxxiij. annis. Sũma ꝙ erat septuaginta nouẽ annoꝝ. Expectabat autem vltimũ gaudium et supremum omniũ. Et ita diu tenens ⁊ cõtinuãs istam orationẽ videbatur sibi ꝙ habebat eum p̃ñtem ⁊ ꝙ tunc loquebatur cuz eo acsi esset presens. Et in hoc erat requies sua dicens Esa.xxv. Hec req̃es mea ⁊ hoc est refrigeriũ meũ.

¶ De resurrectione quam christus nouem modis siue argumentis ostendit.

Distincio.clxj.

Resurrectionez suã ostẽdit christus nouem argumẽtis sine modis. Quorũ primus fuit monumenti apertio.
Scd̃s angelorum testificatio.
Tertius vulnerum ostensio.
Quartus tactus exhibitio.
Quintus vera cibi gustatio.
Sextus realis ambulatio.
Septimus vocalis locutio.
Octauus panis fractio.
Nonus scripture comprobatio.

¶ Primus ergo modus per quem xp̃us

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ostendit suā resurrectionē fuit monumē ti apertio: vnde qñ resurrexit non erat apertum monumentū immo erat clausum ⁊ clauso monumento exiuit sine fractione sicut exiuit verus deus ⁊ hō sine corruptione de vtero virginis. Sed post resurrectionem angel⁹ aperuit. Matth. vltimo. Angelus dñi descendit de celo ⁊ accedēs reuoluit lapidem ⁊ sedebat sup eum: ⁊ sic dixit eis ꝙ iā erat resuscitatus ⁊ monstrauit eis lintheamina ⁊ sic credidit btūs Joānes. Spūaliter sic potest cognoscere quilibet de se si est resuscitat⁹ in aīa de peccato ad gr̄am p aperturam monumenti: vñ q̄diu stat aliq̄s in peccato mortali ille talis est monumētū: nā monumētū depictū a foris apparet pulchrum intus iñ est plenuz spurcitia. Sic quis in pctō mortali exñs a foris est pictus ⁊ intus est plenus malis cogitationibus locutionib⁹ supbia ⁊ alijs peccatis ⁊ sic fetet: vnde iesus reprehendens phariseos et scribas ⁊ hypocritas dixit Mat. xxiij. Ue vobis scribe ⁊ pharisei hypocrite qui sil̄es estis sepulchris dealbatis que foris patēt hominib⁹ speciosa intus aūt plena sunt ossibus mortuoꝝ ⁊ omni spurcitia. Sic ⁊ vos a foris quidez patetis hominib⁹ iusti intus autē pleni estis hypocrisi ⁊ iniq̄tate. Ecce ergo rationem ⁊ auctoritatem ꝙ p̄sone que stāt in pctis sunt monumēta: cū ergo apitur monumentuz p cōfessionē oēs spurcitie ⁊ īmunditie ⁊ corruptionesque sunt int⁹ exeunt ⁊ tūc est signum ꝙ aīa est resuscitata postq̄ monumentū est apertū: et sic credidit Joānes resurrectionē iesu xp̄i p aperturā monumenti ⁊ hoc fuit factū ad dādū intelligere quō cognoscerem⁹ nr̄az resurrectionem de pctō ad gr̄am: vnde Esa. xxxviij. Uiuens viuens ipse cōfitebitur tibi sicut et ego hodie. Dicit bis viuens quasi di. viuēs in vita nature confitebit̄ viuens in vita gratie: quia qui est in inferno cōfitebitur: sed nō prodest sibi quia per vim facit: ergo oportet ꝙ viuēs et voluntarie confiteatur dum viuit in hoc mūdo al's non ꝓderit: vñ Prouerb. xxviij. Qui abscondit scelera sua nō dirigetur q̄ aūt ꝯfessus fuerit ⁊ reliquerit ea mīaz cōsequet̄: ergo non loquit̄ de cōfessionē fienda deo quia deo nō abscōduntur pctā: ergo hoī cui abscōdunt̄ sunt cōfitenda. Et iō si est aliq̄s qui non fuit certus de resurrectione a peccatis ad gr̄am in hoc pōt cognoscere. ¶ Scd̄s modus p quem de⁹ iesus xp̄s ostēdit resurrectionez suā fuit p testimoniū angeloꝝ qd̄ est verum: vnde sicut angelus dānat⁹ non pōt dicere veritatē nisi coactus ⁊ p vim ꝓut dicit Jo. viij. In veritate non stetit; quia veritas in eo nō est cū loquit̄ mendaciū ex ꝓprijs loq̄tur qꝛ mendax est et pater eius. s. mēdacij. Sic angeli dei qui sunt in celo non pñt mētiri: ⁊ p istos angelos bonos voluit xp̄s ostēdere suā resurrectionez apl̄is: vñ dicit ꝙ mane iuerunt ad monumentuz ad vngendū corpus xp̄i apparuit eis angelus qui dixit eis. Quē queritis: iesum nazarenū iam surrexit sicut dixit: venite ⁊ videte locum vbi positus erat dñs. Mat. vlti. Et sic voluit mōstrare suā resurrectionē testimonio angeloꝝ. Sic moraliter est in nobis si volumus cognoscere vtrū simus resuscitati a pctō debemus scire. s. p sacerdotem qui d̄r habere ꝓprietates angeli: primo castitatē: ⁊ puritatem sicut angelus. Itē angelus nō curat de pecunia nec de auaritia: sed de cōseruādo aīas ⁊ dirigēdo ad deū. Talis dz esse sacerdos: vnde angelus non habet inuidiā de alijs: sed charitatem ⁊ amorē ⁊ dilectionē. Talis debet esse p̄sbyter ⁊c. Malach. ij. Labia em̄ sacerdotis custodiūt sciam ⁊ legē exquirent ex ore eius qꝛ angelus dñi excercituū est. Ecce quō sacerdos vocat̄ angelus. Uñ si sacerdos sit bone vite erit cū bonis angelis: si malus cuz malis: ergo qñ p̄sona habet testimonium boni sacerdotis tūc est signum ꝙ est resuscitata: et hoc qñ sacerdos dicit fili vel filia ego video ꝙ vos babuistis contritionē de peccatis vestris ⁊ fecistis verā cōfessionem nūc vero auctoritate qua fungor: ego te absoluo ⁊c. Et tunc penitēs debet dicere cōfessori illud Job. x. Uitam ⁊ mīam tribuisti mihi. Et visitatio tua custodiuit spm̄ meum. Ecce scd̄s modus per quem manifestata est resurrectio xp̄i. Et nos

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

possumus cognoscere vtrũ sumus resuscitati a pctis ꝑ gratiã dei per angelũ bonum hoc est ꝑ bonũ sacerdotem. ¶ Tertius modꝰ per quẽ dñs noster iesus xp̃s ostendit resurrectionem suã est mõstrando vulnera: vnde post resurrectionẽ voluit retinere plagas non ꝙ sint vulnera aperta: sed remãsit signum quasi signuz in manibus ⁊ pedibus: ⁊ in latere sicut media luna. Et qñ apl̃i dubitauerũt dixit eis btũs Joãnes in scdo capl̃o. Uidete manus meas ⁊ pedes meos quia ego ipse sum qui. s. fui taliter vulneratꝰ. Et ideo gauisi sunt discipuli viso dño: sic est de nobis: quia vulnera anime nostre sũt peccata mortalia que vulnerant taliter animam ꝙ faciũt ipsam esse mortuam ⁊ inimicam dei ꝑ priuationẽ gratie. Quõ ergo cognoscet̃ ꝙ aĩa sit resuscitata? Dico ꝙ sicut vulnera iesu xp̃i fuerũt mutata in signa stellaꝝ sic mutando pctã nr̃a in aliam spẽm cõtrariã illis est signũ resurrectiõis. Sicut si aliquis est vulneratus peccato supbie et mutat in virtutem lucẽtem ⁊ resplendentẽ illi cõtrariã. s. in humilitatem signum est resurrectionis. Ad idẽ si est in peccato auaritie: capiendo signũ cõtrarium lucẽs: scz liberalitatis ⁊ misericordie. Tunc pornocet se ad vomitum eijciendo de anima illud peccatum: scilicet restituendo vsuram: rapinas: ⁊ alia male acquisita faciendo de illis restitutionẽ: ergo si ꝑ vim habeamꝰ facere meliꝰ est vt libenter et liberaliter faciamus. Item si q̃s habet vulnus fetens luxurie preter illos de matrimonio oportet ꝙ capiat signum lucẽs: ⁊ claruz scz castitatem veram et purã: ⁊ tũc resuscitatur. Idez de omnibus pctis. Semꝑ tñ remanet signuz in corpore si fieri põt portãdo ciliciũ ⁊ alias abstinẽtias faciẽdo que sunt signa vite. Et cuz dñs iesus in die iudicij dicet nobis ecce plagas q̃s sustinui ꝓ vobis dices tu dñe ad idẽ ego sustinui illud ꝓ vobis. Et ideo Mat. iiij. dr̃ Penitẽtiaz agite appropinquabit em̃ regnum celoruz. Et ecce tertius modus per quẽ fuit manifestata resurrectio xp̃i scilicet per demonstrationem vulneruz. ¶ Quartus modus per quẽ christus demonstrauit resurrectionem suam fuit ꝑ tactum. Unde quando viderunt christũ post resurrectionem extimabant spiritũ videre: et tunc iesus dixit eis Palpate et videte quoniam spiritus carnem ⁊ ossa non habet quemadmodum me videtis habere. Luc. xxiiij. Et ita per istuz tactũ fuit ꝓbata resurrectio. Et nota hic ⁊ bene pro nobis: quia cum tactu probatur creatura si est resuscitata a pctõ: ⁊ quomodo multi sacerdotes et etiam religiosi sunt ꝙ si videatis eos credetis ꝙ sint boni et deuoti: ⁊ hoc per visũ et forte nõ sunt boni. Et ideo oportet ꝙ probentur per tactum. Sicut quando videtis scutũ cum bono colore dicitis bonum debet esse: sed si non tangatis cum proba non bene cognoscetis ipsum. Sic est de nobis quia forte illi tales sunt hypocrite ⁊ superbi intus. Si ergo vultis probare tangatis eos dicendo vos estis vnꝰ malus sacerdos vel religiosus. Et dicet ego sum melior vobis: ecce probatus est in tactu per impatientiã. Si enim habuisset patientiã esset bonus: ergo in tactu est bona probatio. Et ideo christus voluit tangi ad demonstrandum nobis ꝙ in tactu probatur creatura. Exemplum de Job. Qui cum fecisset multa opera misericordie dixit deus sathane. Nunquid considerasti seruum meum Job ꝙ non sit ei similis in terra: homo simplex et rectus ac timens deum et recedens a malo? Cui respondẽs sathanas ait Nũquid Job frustra timet deum nõne tu vallasti eum: et domum eius vniuersamq; substantiã eius per circuitũ. Operibus manuum eius benedixisti et possessio eius creuit in terra. Sed extende paululum manum tuam et tange cuncta que possidet nisi in facie benedixerit tibi. Et sic dixit sathanas extẽde manuz tuam tangendo eum et satis tetigit. Sz ipse Job dixit. Dominꝰ dedit dominus abstulit sicut domino placuit: ita factum est sit nomen domini benedictum. Job primo. Iste tenuit ad tactuz probe: ergo quando aliquis tangit vos ⁊ non potestis sufferre debetis dicere. O miser quomõ sum debilis ⁊ miser qui in tactu in-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

iurisrū nō possum habere patiētiā. Ecce ergo quomodo per tactū probauit christus suā resurrectionē. ¶Quintus modus quo dñs iesus probauit suā resurrectionē fuit comedēdo: qr voluit comedere: nam angeli qñ abrahā inuenit eos Gen. xviij. apparebāt comedētes sed nō comedebāt qr nō habēt stomachū neq; guttur ꝛc. Et ideo nō comedebant vere. Et pro hoc facit quod dicit Rachel thobie. Cū essem vobiscū p voluntatē dei videbar quidē vobis māducare ꝛ bibere. Sed ego cibo inuisibili ꝛ potu qui ab hominib⁹ videri nō potest vtor. Thob. xij. Sed iesus vere comedebat ꝛ gustabat ꝛ cibus intrabat in stomachū sed non faciebat digestionē ꝫ euanescebat ꝑm suā voluntatē: et ideo vere comedit cōtra eis vt ostēderet eis q vere erat resuscitatus verus deus ꝛ verus homo licet nō indigeret comēstione. Sed mozaliter p nobis videamus quis de nobis resuscitat⁹ est de morte pcti ad vitā gratie. Comedistis bñ de carnibus isto paschate? Sic. Sed videamus comedistis ne de agno paschali corporis ihesu christi qui est vita aie: qr sicut per gustū vel cibū prouenit pctō ꝛ destructio hūane nature. Ad idē deus ordinauit cibū altū. s. fructū vētris beate marie vt si ḋs gustauerit de eo habeat vitā eternā ꝛ inde venit totū bonū: et qñ veniet dies iudicij habebim⁹ vitā eternā per eū: qr sicut deus voluit adorari in archa manibus hominū facta. Ad idē nunc sub meliori forma visibili. s. panis pascati p manus hominū vult adorari. Et ideo si forte nō cōicastis isto paschate crastḋo inuāte poteritis cōmunicare: et tunc erit vobis signuz resurrectionis aiarū vestrarū de pctō ad vitam. Unde Joh. vj. Panis quē ego dabo caro mea est pro mūdi vita. Ecce ergo quō christus comedēdo mōstrauit suā resurrectionē. Et nos etiaz poterimus dicere seu cognoscere nostrā resurrectionez de pctō ad gratiā ex eius exēplo. ¶Sextus modus quo christus probauit et ostēdit suā resurrectionē fuit ambulādo. s. cū discipulis ad castellū emaus: illud em̄ peditare siue pedib⁹ ambulare fuit signuz vere resurrectionis. Et ideo in resurrectione lazari dixit ihesus Lazare veni foras: ꝛ statim prodijt qui fuerat mortuus et dixit illis iesus Soluite eū ꝛ sinite abire. Joh̄. xj. q. d. q illud ambulare probabat verā resurrectionē in eo: et est nobis exemplū vt possimus cognoscere si simꝰ resuscitati per argumentū ambulandi. Sed quomodo ambulabim⁹? iuxta doctrinā Dauid dicētis ps. lxxxiij. Jbūt de virtute in virtutē videbit deus deor. in syon. Unde pōt sciri ꝛ experiri in sacerdote aliquo. Cui si dicatis: dñe petre hodie est vnus annus q celebrastis ꝛ Respondebit q sic. Et tunc habebatis magnam deuotionē? dicet talē qualē. Et hodie celebrastis? dicit q sic et quomodo de vestra deuotiōe? taliter sicut anno preterito: signū est q est mortuus ꝛ nō resuscitatus. Si em̄ infra annū nō meliorastis nec mouistis vos ambulando qr in eodem statu estis quo eratis modo est annus. Et sic de ceteris qui semper stant in vno statu ꝛ non meliorāt se imo deteriorantur qr heri erant mali hodie sunt peiores. Et ideirco sicut sumus itinerātes ita debemus itinerari meliorando nos iuxta doctrinā Pauli apli ad Col. j. dicentis. Ambuletis digne deo p oia placentes in omni opere bono fructificātes in scientia dei. Et ideo christus p ambulare demōstrauit suā resurrectionē nos per hoc poterimus cognoscere nostraz. ¶Septimus modus quo christ⁹ iesus ostēdit ꝛ manifestauit suā resurrectionē fuit loquēdo oze: vnde Luce. xxiiij. Incipiēs a moyse ⁊ oībus prophetis interpretabatur illis in oībus scripturis que de ipso erant. Et sic in loquēdo demonstrauit se resurrexisse qr loq̄ est opus hominis rationalis. Et ideo discipuli in loquendo cognouerūt resurrectionez: qr de omnibus scripturis ꝛ gestis loquebatur eis. Ad idem nos loquēdo possumꝰ cognoscere resurrectionē nostram. s. bene loquendo aut male qm̄ qualisquisq; est talia operab̄. Et facit ad idem Aristoteles primo periarme. Uoces sunt note earum que sunt in aia passionū. vnde si ego loquoz blasphemias: diffamatiōes

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

et alia verba otiosa signū est q̄ sum mortuus in aia p̄ petrū. Sed si loquar verba dei ꝛ virtuosa signum est q̄ aia est viua. Ad idem q̄n quis loquit verba bona cognoscit viuere: q̄n mala cognoscit mortuus esse. Sic arbor q̄n̄ p̄ducit multos flores fructus et folia signū est q̄ radix est viua: vñ Mat. xij. Bonus homo de bono thesauro bona p̄fert: ꝛ malus homo de malo thesauro mala profert. Et ideo sicut loquendo manifestauit iesus discipulis suis suā resurrectionem. Ad idem nos in loquendo poterum⁹ cognoscere an simus resuscitati vel nō. ¶ Octauus modus per quē xp̄s ostēdit suā resurrectionē vel se resurrexisse fuit frangendo panē q̄n fuit cū discipulis in castello emaus: vnde eundo cū discipulis suis dū appropinquarent castello finxit se longius ire ad denotandū q̄ non solū veniebat ad eos: sed adhuc habebat longius ambulare: ꝛ cogerūt eū vt remaneret cū eis: ꝛ cū essent in mēsa incepit benedicere dicēdo. Oculi oim in te sperāt dñe ꝛc. Quo audito mirabant discipuli quō sciebat illā b̄dictionē ꝛc. Et cū incepit frangere panē cognouerūt eū in fractione panis. Luc. vlti. Et in hoc cognoscitur homo si est resuscitatus de morte ad vitā. s. in fractione panis: vñ dicit deus Ade Gen. iij. In sudore vultus tui vesceris pane tuo. Et si vos frangitis panem ad dextrā et sinistrā: ad dextrā faciendo elemosinā parentib⁹ propinquis indigentibus: ad sinistrā extraneis indigentibus tūc cognoscere poteritis q̄ aia vestra est resuscitata p̄ fractionē panis. vñ Thob. xij. Elemosina a morte liberat et ipsa est que purgat petā ꝛ faciet inuenire vitā eternā: ergo in ista forma frangēdo panē poterimus cognoscere si sum⁹ resuscitati de petō ad gratiā ꝛc. ¶ Nonⁿ modus quo xp̄s iesus ostendit suā resurrectionē fuit p̄ testimoniū scripture: vnde dicit Moyses q̄ deus q̄n voluit formare euam fecit dormire adam ꝛ cepit vnā de costis ꝛ inde formauit mulierē nunquid poterat aliter formare? Dico q̄ sic: sed illud fuit figura q̄ iesus habebat dormire in cruce et sic ꝛc, sicut habes alibi. Ad idem de baculo in forma crucis ꝛ serpente ꝛc. Item de figura arche Noe ꝛc. Et nullus extra istā archā potuit saluari: require alibi. Istavirt⁹ de signo regis messie cribat ꝛ ipse solus erat potēs ista facere ꝛ resuscitari. Ista et alia plura de sanctis scripturis dixit illis vt intelligerent. Et tunc aperuit illis sensum vt intelligerent scripturas. Luce. vlti. Et hec est mozalitas p̄o nobis q̄ cōplendo. x. p̄cepta que sunt scripta habebim⁹ vitam eternā resuscitando de petō ad gratiam. Unde Mat. xix. Si vis ad vitā ingredi serua mādata. Et ecce nouē argumenta de quib⁹ Act. j. Probuit seip̄m viuum post passionē suā in multis argumentis: ꝛ sic manifestauit suam resurrectionē. Et habemus multa documenta ad cognoscendū de nobis vtrū simus viui in gratia per scripturas sacras ꝛ p̄ predicta nouē argumenta. Rogem⁹ ꝛc.

¶ De resurrectione generali cuius sunt sex conditiones.

Distinctio.clxij.

Resurrectiōis generalis sex sunt cōditiones que notanē in illa auctoritate Joā. v. Nolite mirari hoc q̄ venit hora in qua oēs qui in monumentis sunt audiēt vocem filij dei ꝛ procedēt qui bona fecerūt in resurrectionē vite. Qui vo mala egerunt in resurrectionem iudicij ꝛc.

Prima est virtuosa alte: q̄ nolite mirari. Secūda est subita breuiter: q̄ venit hora. Tertia est copiosa plene: q̄ omnes qui in monumentis sunt.

Quarta est timorosa stricte: q̄ audient vocem filij dei.

Quinta est gratiosa digne: q̄ proce. qui bona fecerūt in resurrectionem vite.

Sexta est dolorosa iuste: q̄ qui vo mala egerunt in resurrectionem iudicij.

¶ Prio ergo gñalis resurrectio erit virtuosa alte: hoc est q̄ nō fiet per potentiā naturalem sed per supernalem virtutē. Et ideo dicit nolite mirari hoc: vñ mirabat Job. xix. c. Scio enī q̄ redēptor meus viuit et in nouissimo die de terra surre-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

cturus sum et in carne mea videbo deuz saluatorē meū: quē visurus sum ego ip̄e et oculi mei cōspecturi sunt ⁊ non alius. Reposita est hec spes mea in sinu meo. Dicit ꝙ redēptor meus viuit: vnde ꝟm textū biblie Job fuit duob⁹ milib⁹ annis ante incarnationē: ⁊ tñ cognoscebat ꝙ xp̄s redemptor viuebat. Ita etiā dicebat Martha Joā. xj. Scio ꝙ resurget in resurrectionē in nouissimo die. Sz quare dicit Job reposita est hec spes mea et nō sides? Silr̄ symbolū fidei. Excepto qđ in nullo alioꝝ articuloꝝ ponitur nisi in isto. Sed credo tantū modo ratio est qꝛ in resurrectione speratur resurrectio iuxta opa: vnde Dauid p̄s. lxj. Semel locutus est deus duo hec audiui: qꝛ ptās dei est ⁊ tibi dñe mia: qꝛ tu reddes vnicuiq; iuxta opa sua. Sed quare nō dicit Dauid propter opa? Ratio qꝛ nō reddit propter opera sed ꝟm cōditionē operū. Unde illud est conformatū per nouū testamentū Mat. xvj. Filius em̄ hois venturus est in gloria patris sui: ⁊ tunc reddet vnicuiq; ꝟm opera sua. Unde opera fiunt isto modo: qm̄ aīa prīo cogitat facienda et postea corpus exequit̄ cū aīa: ideo aīa primo meretur ⁊ demeret̄: ⁊ ita etiā primo premiat̄ vel punitur. Sed qꝛ corpus primo postea exequit̄: ideo etiaz postea associatur anime. Unde quando anima cogitat facere bonum tunc incipit mereri: quia promptior est corpore ad bonum agendū. Matthei. xxvj. Spiritus quidem promptus est: caro autez infirma. Cū ergo aīa primo sit in gloria quā quidē sperat corpus habere: cuius quidē spei obiectū est resurrectio ⁊ retributio boni executū est in aīa: iō dicit expectam⁹ propter spem quā habemus in illa retributione. Et ideo fiet retributio mortuoꝝ vt corpus associet̄ aīe in gl̄ia vel in pena: et ideo etiā dicit̄ expecto: qꝛ obiectū spei est retributio. Et ideo dicebat Paulus. ij. ad Coꝝ. v. Oēs nos manifestari oportet ante tribunal xp̄i vt reserat vnusquisq; propria corporis prout gessit siue bonū siue malum. ¶ Scđo resurrectio erit subita breuiter: qꝛ in hora. Unde ꝟm modū cōem loquendi minus tēpus est hora. Et ideo dicit venit hora. Phi tñ habent minora tpa: qꝛ momentū et instans. Et etiā in minori tpe q̄ sit hora fiet talis resurrectio. Unde Apl̄us. j. ad Coꝝ. xv. Fratres ecce misterium vobis dico: omnes quidem resurgemus: sed nō oēs immutabimur: in momēto in ictu oculi. Ubi sciendū ꝙ ꝟm species oculus percutit̄ ab obiecto in instanti ita ꝙ non in tpe cū non possit diuidi: sicut solis radius ꝑcutit i mane oculos ⁊ in instanti. Et ideo đr in ictu oculi qđ intelligitur de cōiunctione corporis cū aīa seu infusione que fiet sine tēpore. Unde dicitur Esaie vltimo. Quis audiuit vnq̄ tale: ⁊ quis vidit huic simile? Nunquid parturiet terra in die vna: aut parietur gens simul? Loquitur em̄ Esaias admiratiue propter mirabile illud quod resurgemus oēs a terra ⁊ in instāti. Et iō dicit xp̄s ꝙ venit hora. Et de ista loquit̄ ipsemet xp̄s Matth̄. xxiiij. Et vos estote parati qꝛ nescitis qua hora fili⁹ hois vētur⁹ est. ¶ Tertio resurrectio erit copiosa qꝛ oēs q̄ in monumētis sunt ab Abel vsq; ad vltimū moriturum resurgēt: ita etiā oēs pueri q̄ statim post ifusionē aīe in corpore decesserūt resurgent in etate xxxiij. annoꝝ. Ubi sciēdū ꝙ aīa infundit̄ in corpore masculi i quadragesimo die: in femella aūt in octogesimo die. Ita dicit glo. sup lib. Leuit̄. xiiij. c. Sed diceret aliquis. Uos facitis istā resurrectionez ita copiosam: ⁊ tñ xp̄s fortiter restringit eā qñ dicit oēs qui in monumētis sunt: modo cū sint plures qui nunq̄ fuerunt in monumētis: puta combusti: suspensi: submersi ⁊ ita de alijs: ergo ⁊c. Dicendū ꝙ dicit in monumentis ad dandū occasionem mussitandi: immo verius imaginādi quō intelligit̄ illud: oēs qui in monumentis ⁊c. Et ideo sciendū ꝙ nullus est mortuus quin habeat monumentū. Pro quo sciendū ꝙ quattuor sunt elemēta. s. terra: aqua: aer: ⁊ ignis: ⁊ ideo oīs q̄ morit̄ est in aliquo istorū ⁊ sic est in monumento. Qđ aūt oīa elementa sint monumēta ptz ꝑ Dauid p̄s. xlviij. Sepulchra illoꝝ dom⁹ illorū in eternū. Istud aūt nō pōt aliter bene intelligi nisi intel

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ligat de elemētis: qr elementa manebūt in eternū ⁊ nō alia monumenta particularia: qr talia cremabunt per ignem: ⁊ sic transibūt sed nunq̄ elemēta immo manebūt in eternū: vel pōt dici alr propter illud qd dicit Dauid ps.j. Ideo nō resurgunt impij in iudicio neq̄ pctōres in cōsilio iustoꝝ. Ubi sciendum q̄ sepulchra mortuoꝝ sunt pulchra exerius: interius autē fetida. Et q̄ peius est in pctōribus quorū aīe intra fetide sunt: vnde xp̄s in quodā sermone quē fecit scribis ⁊ phariseis. Scribe dicuntur doctores a peritia scripture. Pharisei v̄o qui habēt dignitatē inter ipsos: vnde dicebat eis Mat. xxiij. Ue vobis scribe ⁊ pharisei qui siles estis sepulchris dealbatis q̄ a foris patent hoib⁹ speciosa: intus tñ plena sunt ossib⁹ mortuoꝝ ⁊ omī spurcitia: sic ⁊ vos a foris quidez paretis hoib⁹ iusti: intus tñ pleni estis hipocrisi ⁊ iniquitate. Pone diriuationem hipocrisis ⁊ post dic q̄ pctōres sunt tales qm̄ apparent pulchri exterius: ⁊ tñ interi⁹ sunt fetidi. Et ideo voluit xp̄s dicere in monumentis ad excludendū illū errorē. s. dicentiū q̄ pctōres nō resurgēt. Per psalmistā tñ intelligitur ita: nō resurgent impij in cōsilio iustorū sicut prius sequit. Et ideo dr in monumētis: qr pctōres sunt siles monumētis. ¶ Quarto resurrectio erit timorosa stricte: qr audiēt vocē filij dei: vnde illa vox erit preceptiue xp̄i ⁊ executiue beati michaelis. Et est ad hoc vna auctoritas beati Pauli qui hoc dicit.j. ad Thessal. iiij. Ipse dn̄s in iussu ⁊ in voce archāgeli ⁊ in tuba dei descēdet de celo: ⁊ mortui quiin xp̄o sunt resurgēt primi. Precipiet em̄ xp̄s btō Michaeli vt vocet oēs mortuos totius mundi: tunc btūs michael vertet faciē versus orientem ⁊ alias partes mūdi ⁊ clamabit tanta ⁊ tā alta voce q̄ audiet ab illis qui sunt in paradiso et ab illis q̄ sunt ī inferno ⁊ in purgatorio et in limbo ⁊ dicet. Surgite mortui venite ad iudicium. Et tunc subito oēs resurgent. Ubi cōsiderandū est q̄ quātus erit dolor dānatoꝝ qñ videbūt q̄ habēt venire ante iudicem. Et ideo beatus Hiero. illa considerans dicebat, Si comedā sine bibā semp videt sonare in auribus meis illa terribilis vox Surgite mortui venite ad iudiciū. Postq̄ ille sanctus timebat bene sumus nos miseri qui non cogitamus nisi de tabernis et de coquinis ⁊c. Et ita resurgem⁹: vnde ps. lxvij. Dabit voci sue vocem virtutis date gloriam deo. ¶ Quinto resurrectio erit gloriosa digne: qm̄ qui bona fecerūt precedent in resurrectione vite. Unde de ista resurrectione loquit Dauid ps.j. dicēs. Nō resurgent impij in iudicio: sed bonī resurgēt glorificati: ⁊ ita vt cōtinet in auctoritate Pauli.j. ad Coꝝ.xv. Sic erit resurrectio mortuoꝝ. Seminat in corruptione surget in incorruptione. Seminatur in ignobilitate: surget ī glia. Seminat in infirmitate: surget in virtute. Seminatur corpus aīale: surget corpus spūale. Pone romantiū ⁊ practicā vnde corpus glorificatū erit magis lucidū q̄ sol: ⁊ erit ita pulchrū q̄ si quis videret illud per centum annos nihil amplius cōsideraret. Et erit ita agile sicut est imaginatio. Similiter erit insensibile q̄ nō erit animale ⁊ penetrabit quodcūq̄ corpus sine illius occupatiōe: quia erit spirituale: et habebit tantum odorem q̄ si corpus esset in aliqua parte mundi fragraret per circuitū mille leucis. Et tunc quando anime voluerint induere eorū corpora dicet ei angelus. Anima benedicta indue illud corpus. Tunc anima habebit tantum gaudium qd erit ineffabile: et cantabit illam cantilenā Esaie lxj. Gaudēs gaudebo in domino ⁊ exultabit anima mea in deo meo: quia induit me dominus vestimento salutis: ⁊ indumento letitie circundedit me quasi sponsum decoratum corona: et quasi sponsam ornatam monilibus suis. Dicet anima quasi sponsum: corpus dicet quasi sponsam ⁊c. ¶ Sexto resurrectio erit dolorosa iuste: scilicet in damnatis Pone contrarias qualitates corporis glorificati superius positas et nominatas sicut erit resurrectio ⁊c. Pone practicam super quolibet et ita erunt terribilia ⁊c. Pone exemplum de illo milite pessimo qui habebat pulchram vxorem ⁊c.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

vide supra in distinctiõe. Gloria celestis est p aliquibus: meditemur ergo quãta turpitudo erit in dãnatis cũ in illo esset tanta ꝛ qñ angelus dicet aie: indue illõ corpus tenebitur aia: ꝛ faciet planctum quem faciebat Paulus: non tñ in sibi cõ di. ad Ro. vij. Infelix ego hõ quis me liberabit de corpore mortis huius. Oiquã tus dolor qñ induent corpus vt loquam ignitã: ꝛ ita apparet materia resurrectionis gñalis aliqualiter declarata. Rogemus dominum ꝛc.

¶ De tribus retributionibus quas dat deus.

Distinctio. clxij.

RETributiones tres dat deus.
Primam dat in ista vita tẽporali.
Secundam dat in fine siue morte corporali.
Tertiam dat in iudicio vniuersali.

¶ Prima ergo retributio est in vita temporali: vñ alia est vita layealis pñs ypocrite: alia religiosi: alia prelati ꝛc. ꝛ cuilibet sm cõditionem suã dñs bene agat dat deus retributionẽ. s. gaudiũ in hoc mundo: si tñ male agant hñt retributionẽ luctus ꝛ merozis vermẽ ꝛ scie mordẽtẽ eos ad intra. Et tõ est qñ sicut qñ qualitates alie. s. quatruor virtutes cardinales q̃si sunt in bona pportiõe ꝛ armonia tũc gñant in aia gaudiũ. Si vero non sint in debita pportione siue armonia generãt in eadẽ tristitiã. vñ Aug. in libro solilloquiorum. Justisti dñe ꝛ ita est vt ois inordinatus anim⁹ pena sit sibi ipsi. Et Boetius lib. iij. Prosa. iij. in idem concordat di. Sicut pbis pbitas sit pmiũ: ita iprobis nequitia sua suppliciũ est. Unde in quolibz pctõ: primo de superbia qñ qñ cogitat in corde superbire hoc est superbus effici p honores autẽ alias multas habebit tristitias: qñ si quis in mane, nõ impendit sibi honorẽ qualẽ vellet statiz turbabitur: ꝛ ita de aliis: siue in ecclesia siue in foro siue in esu siue in potu siue in lecto: breuiter in omnibus tristat: et ita superbia portat secum penam: humilis aũt cum nõ curet de istis nullam hz tristitiam: sed quieuit aia sua in gaudijs. vnde xps ait Matth. xj. Discite a me qñ mitis sum ꝛ humilis corde: ꝛ inuenietis requiem a iabus vestris: christus humilis erat. vnde Jo. viij. Ego gloriã meam nõ quero: ideo veri humiles dicũt illõ Dauid ps. cxiij. Non nobis dñe non nobis: sed noi tuo da gloriã. Siꝛ de auaritia qñ auarus siue vigilando siue dormiendo nunq̃ quiescit in aio: sed semp somniat suas diuitias furari: itẽ in mensa tristatur de expensis magnis siue quo ad esum siue quo ad vestitum. Item tristatur si sit locuples siue abundãs in blado si illud sit vile. Idem de vino adeo q̃ aliqñ ita tristãtur q̃ moriunt. Ubi nota exemplũ de illo qui dicebat tres solidos ꝛ meditũ ꝛ tandẽ mortuus est ita febriciando: ꝛ ita auaritia infert penam: largus siue liberalis semper gaudet in illis in quibus auarus tristatur. vñ Dauid ps. lxvij. Justi epulentur ꝛ exultent in cõspectu dei ꝛ delectentur in letitia: iustos vocat liberales qz liberalitas iustitia est filr de peccato luxurie. O quantã penaz patiuntur luxuriosi qui semper ardent. vnde luxuria nihil aliud est q̃ ignis inferni accẽsus in illis. vñ Job. xxxj. Ignis est vsq̃ ad cõsummationẽ deuoras oia eradicãs genimina. vnde si aliquis velit mechari cũ aliqua non potens cũ ea cõuersari in omni hora tum ꝓpter tumoꝛez aliozꝛ: tum ꝓpter ardozem libidinis forte nunq̃ assequitur qõ optat. Si aũt assequatur nihil est sibi ad sufficientiã misi sicut penna madida febricitanti: qz semper appetit: castus autem non curat de his sed gaudet sentiens iam gaudiũ angelicum siue spirituale. vnde Dauid ps. lxxvj. Renuit consolari anima mea l carnalibus bonis: quid ergo memor fui et delectatus suz. Similiter gulosus in oibus tristatur: tum propter appetitũ bonarum escarum: tum propter turbationem membroꝛ: tum propter infirmitates que ex ea sequuntur: ꝛ propter potum in somnum noctium: breuiter penam ducunt secum: sed sobrius in his non tristatur. Unde nota exemplum de

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Alexandro cum venisset ad quosdã populos orientales quos Hieronymus in prima epistola in biblia vocat bragmauos quos cum vidisset Alexander antiquos ⁊ sanos miratus quesiuit q̃d hoc erat: illi autem responsum dederunt q̃d vtebãtur parcitate: quia solum semel cõedebant in die ⁊ de vno solo epulo. Alexander autem non curauit de ista parcitate: ideo non regnauit nisi.xiij.annis: ergo sumus parci ⁊ viuemus diu. vñ Ecclesia.xxxvij. In multis enim escis erit infirmitas ⁊ auiditas appropinquabit vsq̃ ad coleram: propter crapulam em̃ multi perierunt ⁊ obierunt. Qui autem abstinens est adijciet vitam. Item etiã de ira vnde cum aliquis vult vindicari semper tristatur: q̃ forte transibunt duo vel tres anni ꝙ non poterit se vindicare. Si autẽ vindicet se ⁊ sciatur ꝙ fecerit mortez pari forma morietur iustitia mediante ⁊c. Non aũt est ita in patiẽte q̃ gaudet i omnibus ⁊ nullum timet. vnde Paulus ponendo bona spiritus dicit ita ad Gal.v. Fructus aũt spiritus charitas gaudiuz pax patientia ⁊c. Itẽ de accidia. vnde accidiosus comparatur ferro non exercitato quod rubigo non consumit: quia accidiosi nec comedẽdo nec bibendo sal aut saporem habent ⁊ nihil bonũ inueniunt nec sapidum: diligentes aũt non sic: sed in omnibus saporem habent: vnde plus ⁊ melius sapiunt caules diligentibus et se exercitantibus ⁊ alie esce grosse q̃ accidiosis esce delicate. Et iõ vnusquisq̃ in suo statu laboret ⁊ ita gaudebit. vnde Dauid p̃s.xviij. Iustitie domini recte letificantes corda: iustitias vocat diligentias iuxta statũ ⁊ ꝯditionẽ vniuscuiusq̃. Item inuidia est tristitia peior omnibus alijs. vnde inuidia nihil aliud est q̃ displicentia bonoꝝ aliorũ hoim. Ubi nota exẽplũ de inuitatis a rege.s.auaro ⁊ inuido q̃.s.inuidꝰ petijt sibi vnum oculũ erui vt socio suo eruerentur duo: ergo cõcluditur ꝙ inuidia generat tristitiam. Ecõtrario est de charitatiuo qui in omnibꝰ gaudet ⁊ in bonis suis ⁊ etiam alteriꝰ: ⁊ de tali inuidia dicitur Prouerbio.xiiij. Uita carnium sanitas cordis: putredo ossium inuidia. Concludamus ergo q̃d peccatores tristantur ⁊ iusti gaudẽt. Et est ad hoc auctoritas vna quo clare dicit Genes.iiij. Nonne si bene egeris recipies: sin autem male statim in foribus peccatũ aderit: fores appellat sensus exteriores. vnde phs. Nihil est in intellectu quin priꝰ fuerit i sensu: ⁊ ista est pria remuneratio. ¶ Scda retributio est in fine siue morte corporali ⁊ ista est melior. Ubi notandum ꝙ aia bruti nullũ habet esse post mortem corporis cũ habeat dependẽtiam a corpore: ⁊ dicunt phi ꝙ educitur de potentia materie. Non est tamẽ ita de aia rõnali qm̃ corpus hz depẽdentiam ab aia: ⁊ ideo viuit aia post decessum corporis vbi hz retributionem s̃m opera sua. Pro quo sciẽdum ꝙ tres sunt conditiones hoim. Qm̃ quidam sunt

Summe boni.

Summe peruersi.

Mediocriter boni.

Primi sine purgatorio volant ad paradisum. vnde Dauid p̃s.cxxvj. Cum dederit dilectis suis somnum ecce hereditas dñi filij merces fructus ventris. Notandum ꝙ cum dicit Cum dederit dilectis suis: deus em̃ diligit omnes creaturas teste sapiente Sap̃.xj. Diligis enim omnia que sunt ⁊ nihil odisti eorum que fecisti: iñ excellentius diligit iustos: dicit somnũ q̃ non sentiunt penam sicut nec moriens: ecce denotat immediationem inter mortem siue exitum anime a corpore: ⁊ gloriam ad quam immediate euolant: hereditas domini filij merces fructus ventris. Unde nota ꝙ sunt due conditiones hoim habentium statim paradisum sine purgatorio. Prima est illoruz qui pegerunt pniam condignam in hoc mundo sicut adultoꝝ pfectoꝝ. Alia conditio est puerorum ⁊ infantium qui statim post baptismum moriuntur. Pro prima dicit hereditas domini filij merces: qm̃ gloria paradisi est merces laborum: pro secundis dicitur fructus vẽtris: fructus ventris est baptismus fons est venter: ⁊ ipsi habent fructum illius ventris. Alij sunt summe mali: scz peccatores in peccato mortali decedentes quoruz re-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

tributio est infernus qm̄ statim post decessum mittuntur in infernū sicut ostensum fuit beato Johanni in Apoc. de lapide molari misso in mari. Apoca. xviij. Ubi sciendum ꝙ magis ponderat pctm̄ mortale q̄ꝫ tota terra: ideo statim descēdit: ⁊ iō dicebat xp̄s Luc. x. Uidebam sathanā sicut fulgur de celo cadentez: ⁊ iō morientes in peccato mortali statim descendunt. vnde dicit Job. xxj. Ducunt in bonis dies suos ⁊ in pūcto ad inferna descendunt: dicit in puncto non in magno tp̄e: ⁊ ibi cruciant̄ pcōres imppetuum: si tn̄ querat̄. Quare cū pctm̄ fuerit tēporale quis eternaliter cruciatur: dr̄ ꝙ pctm̄ magis durat q̄ꝫ pena qꝛ post mortez obscuratur in peccato ⁊ semper durat peccatum: immo semper durat pena: ⁊ ideo peniteamus in hoc mundo si nolumꝰ dānari ꝑpetuo: qꝛ post mortez nō poterimꝰ penitere: ⁊ ideo dicit ecclesia. Quia in inferno nulla est redemptio: miserere mei deꝰ ⁊ salua me ⁊c. Mediocriter boni sūt siue mediocriter mali qui inter vtrunqꝫ cōes dicuntur: sicut sunt illi q̄ post pctm̄ penituerunt: sed tn̄ non fecerunt pniam condignam: quoꝝ retributio statiz post mortem est purgatorium. Ubi notandū ꝙ subtus terram sunt quattuor camere. Prima est infernus. Scd̄a est limbꝰ pueroꝝ. Tertia est purgatoriū in quo fit eq̄litas pene quantitati pctōꝝ. vn̄ Dauid p̄s. x. Justus dn̄s ⁊ iustitias dilexit: equitatē vidit vultus eius: ibi em̄ purgātur sicut auruz in fornace priusq̄ꝫ fiat de illo aliquod opus. Et ideo purgatur aia s̄m magis ⁊ minus: ⁊ post modum ab angelo defertur ad paradisum. vnde Eccl. ij. In igne probatur aurum ⁊ argentū: homines vero receptibiles in camino humiliationis: dicit receptibiles. i. apti ad recipiendum in gloria post purgatoriū. Item alia auctoritas Joh. xv. Omnem palmitem qui fert fructum purgabit eū s. deus pater. Tertia retributio fiet i resurrectione mortuoꝝ in iudicio. Sed diceret aliquis ex quo boni in paradiso et mali in inferno: ⁊ mediocres post actam pniaz erunt in paradiso: quare ergo fiet resurrectio. Pro quo sciēdū ꝙ in quolibz opere aia priꝰ meret̄ vel demeret̄. Corpus vero postea exequitur: ideo anima prius hz premium vel penam: sed in resurrectione associabitur corpus anime: siue in saluatione siue in damnatiōe. Et ita deus s̄m qd̄ facta sunt merita vel demerita retribuit. vnde testatur hoc Dauid p̄s. lxj. Semel locutus est deus duo hec audiui qꝛ potestas dei est ⁊ tibi dn̄e qꝛ tu reddes vnicuiqꝫ iuxta opera sua: est etiam alia auctoritas que clare dicit. ij. ad Coꝝ. v. Om̄es nos manifestari oportet ante tribunal xp̄i vt referat vnuq̄sqꝫ propria corporis: prout gessit siue bonuz siue malum ⁊c. Rogemus dn̄m ⁊c.

¶ De septem sacrificijs penitentie.

Distinctio. clxiiij.

Sacrificia septem reperiuntur penitentie.
Primum ꝯtritio dolorosa.
Secunduz propositio virtuosa.
Tertium confessio verecunda.
Quartum afflictio rigorosa.
Quintum oratio cordialis.
Sextum deuotio pietosa.
Septimum communio gratiosa.

¶ Primum ergo sacrificiū pnie est contritio dolorosa. s. qn̄ preterita mala planguntur ⁊ dolet inde cor q̄ contritio dr̄ sacrificium. Qd̄ declaratur per similitudinem sacrificij antiqui qm̄ ponebat̄ ouis vel aliud animal super altare cū lignis ⁊ ibi cremabatur. vt ptz in libro Leui. j. ij. ⁊. iij. cap̄. ⁊ quasi in toto libro. Simili modo fit sacrificium contritionis qm̄ altare est cor: ⁊ ligna sunt mala ⁊ damna siue peccata supra quod cor inter illa ligna. s. peccata crematur anima ⁊ spiritus: verbi gratia: ligna ergo sunt peccata ⁊ damna: scilicet cum cogitat peccata que commisit ⁊ damna que incurrit: scilicet quod propter peccatum amisit amorem regis scilicet dei: et positus est in indignatione illius: tunc enim cogitando istud ponitur vnum lignum ad cremandum et conterendum: sicut dolet seruus ille qui perdidit amorez sui principis. Itē aliud lignum est cogitare quod perdidit amo

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

rem omnium angelorum ⁊ totius curie celestis: istud facit ꝯterere ⁊ dolere sicut dolet ille qui amisit amorem curialium regis. Tertium lignum est qñ cogitat ꝙ omnia bona que fecerat per peccatū sunt mortificata que nihil ei prosunt: q̄ꝫdiu viuit in peccato. Quartum lignuꝫ est cogitare quod perdidit hereditatem glorie paradisi: istud est lignum quo dolor inest siue inesset filio regis qui ꝓpter peccatum amitteret hereditatem patris. Quintum lignum est quando cogitat ꝙ damnatus est ad mortem eternam: ⁊ cōtinue portatur ad furcam super currum temporis qui habet quattuor rotas: scꝫ quattuor tempora anni. s. ver: estatē: autumnū ⁊ hyemem. Ista ergo sunt ligna quibus suppositis altari ponatur agnꝰ vel ouis supple spiritus et statim cremabit ⁊ flebit: ⁊ ista contritio est sacrificium. vnde cum Dauid peccasset: vt ptꝫ ij. Reg. xj. ⁊. xij. cap̄. Cum posuisset ista ligna supra cor statim cremauit spiritus: ⁊ dicit p̄s. l. Sacrificium deo spiritꝰ contribulatus cor contritum ⁊ humiliatum deus non despicies: placet eniꝫ deo multum illud sacrificium. ¶ Secundum sacrificiuꝫ est propositio virtuosa. s. postq̄ꝫ est contritio in corde ꝙ sequatur ꝓpositum nunq̄ꝫ redeundi ad peccatum: verbi gratia debet dicere peccator. Domine deus ego solebam esse vnus superbus auarus raptor vsurarius fur latro: item luxuriosus concubinarius ⁊ volui placere carni vt displicerem vobis regi meo ⁊ domino: verumtamen propono ꝙ nūq̄ꝫ redibo quare parcatis mihi si placet vobis. Item solebam esse inuidus: iracundus ⁊ ita de alijs: sed propono nunq̄ꝫ redire: ista propositio siue propositū illud stat in voluntate que sunt ligna: dicitur ꝙ mandata dei ista sunt ligna q̄ ponuntur supra voluntatem: ⁊ tunc peccator ꝓponit illa complere: verbi gratia: debet dicere peccator. Domine ego multoties iui ad diuinos: sed nunc propono nō redire: illud ergo est lignum quo sit sacrificium boni propositi. Item dꝫ dicere multoties iuraui ⁊ blasphemaui nomen vestrū sed a cetero non faciā: ⁊ ita de alijs. Patet ergo ꝙ obseruantia mandatoruꝫ dicitur lignum: ouis vero qui crematur est bona vita que ducitur post istud ergo est sacrificium scd̄m: de quo sacrificio dicitur Eccl̄i. xxvj. Sacrificium salutare est attendere mādatis: ⁊ discedere ab oī iniquitate. ¶ Tertium sacrificium penitentie est confessio verecunda: qꝛ quando dicuntur peccata peccator verecūdat̄ verūtñ necessariū est sacrificiū illud. vñ dꝫ peccator vel peccatrix cogere seipsum dicendo. Dñe ex quo vos instituitis illd̄ sacrificium q̄ꝫuis verecūder: volo tamē illud adimplere: ptꝫ ergo ꝙ confessio est verecunda: ⁊ d̄r sacrificiū ⁊ altare supra qd̄ fit illud sacrificium est os ⁊ ligna que supponunt̄ sunt quattuor. s. q̄ttuor modi peccādi. s. cogitatione: locutione: ope ⁊ omissione: ista em̄ ligna debēt poni super altare oris: qꝛ dꝫ dicere pctōr ponendo primū lignum. Pater peccaui cogitatione cogitando vanū me esse ⁊ supbire: ⁊ ita de alijs modis. Ista ergo sunt quattuor ligna ꝑm vnū modū: ꝑm vero aliuꝫ modū sunt q̄nq̄ꝫ ligna. s. q̄nq̄ꝫ instr̄a peccandi. s. q̄nq̄ꝫ sensus corporales: ꝑm aliū modū sunt septē ligna. s. ꝑ discursum septē peccatoꝝ mortaliū. i. ꝑm differentiaꝫ peccādi mortalr̄: primo ꝑ supbiā: scd̄o ꝑ auaritiā ⁊c. ꝑm aliū ⁊ q̄rtū modū sunt. x. ligna: ⁊ hoc ꝑ discursum numeri decēnarij. s. x. mādatoꝝ: qm̄ pctm̄ non d̄r mortale nisi fiat ꝯtra mādata diuina. vñ Aug. in libro contra faustū diffiniens peccatū mortale: dicit pctm̄ est dictuꝫ factum vel concupitum cōtra legē diuinā. Itē Ambrosius in libro de paradiso. Peccatum est transgressio diuine legis ⁊ celestium inobediētia mādatoꝝ. Istis ergo lignis suppositis ponatur ouis. s. mala vita q̄ crematur in ore in igne verecundie: ⁊ de isto sacrificio loquitur Dauid dicēs p̄s liij. Uoluntarie sacrificabo tibi ⁊ confitebor nomini tuo domine qm̄ bonum est: dicit voluntarie qꝛ si esset coacta nō prodesset. Item dicit nomini tuo qꝛ deo fit cōfessio ⁊ sacerdotibus tanq̄ꝫ locūtenentibus qꝛ dictū est illis Jo. xx. Quoruꝫ remiseritis pctā remittunt̄ eis: ⁊ quoꝝ retinueritis retenta sunt. ¶ Quartum sa-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

crificium penitētie est afflictio rigorosa qm̄ postq̄ peccator confessus est debet affligere corpus ⁊ carnē: qr caro inclinat spiritū ad inferiora q̄uis spiritus sit leuis de se. Sicut lapis ligatus ad pedem falconis deprimit falconē ne alte volet pariforma spiritus leuis ad contēplandum ⁊ volādum vsq̄ paradisum statim deprimitur a carne. Et est ad hoc auctoritas veteris testamēti Sap̄. ix. Corpus qd̄ corrūpitur aggrauat animā: ⁊ deprimit terrena inhabitatio sensuz multa cogitantem: dicit corpus quod corrūpitur ad differentiā corporis glorificati quod erit incorruptibile. Item alia auctoritas noui testamēti ad Gal̄. v. Caro enim cōcupiscit aduersus spiritū: spiritus aduersus carnem: hec em̄ sibijnuicē aduersantur. Cum ergo caro nolit consentire spūi debet affligere se per ieiuniū vel per cilicium: et ita de alijs. Breuiter quecunq̄ afflictio corporalis facta cum discretiōe est sacrificium deo placēs: vnde Paulus ad Rom̄. xij. Obsecro vos itaq̄ fratres p̄ misericordiā dei vt exhibeatis corpora vestra hostiam viuētem sanctā deo placētem rationabile obsequiū vestrum: dicit rationabile qm̄ tantum potest affligi corpus quod esset periculū dānationis: ideo debet fieri cū discretione ⁊ mēsura. Itē debet fieri cū illa discretione de qua dixit christus Mat. vj. Attendite ne iustitiam vestrā faciatis coram hoībus vt videamini ab eis: verumtamē sic luceat lux vestra coram hoībus vt videāt opera vestra bona: ⁊ glorificent patrē vestrū qui in celis est. ¶ Quintū sacrificium penitētie est oratio cordialis: qm̄ quādo illud qd̄ profertur ore nō est in corde: verū qd̄ est oratio sed non cordialis. Sed oratio cordialis est postq̄ aperiat os imaginatur cū quo loquit̄: qr cū deo vel cū virgine Maria: ⁊ post deuote orat. Et istud d̄r sacrificiū quod fit sup̄ altare quod est intellect⁹ qr q̄uis oratio proferat̄ ab ore: iuxta ethimologiā. Oratio em̄ d̄r quasi oris ratio: tn̄ fit in intellectu qr aliter nō diceretur oratio: qd̄ patz per diffinitionē orationis: vnde s̄m Aug. oratio est ascēsus mentis ad deū. Itē Paulus sil̄r ostēdēs orationem debere fieri in intellectu dicit. j. ad Cor̄. xiiij. Si orem lingua supple tantū spūs meus orat: mēs aūt mea sine fructu est. Quid ergo supple faciendū est? orabo spū: orabo ⁊ mēte: ligna vero sunt petitiones ⁊ verba que proferūtur dicēdo Pater noster: vnū lignum est ista petitio. Sanctificetur nomen tuum: aliud lignū est. Aduenīat regnū tuū ⁊c. et ita de alijs. Et ignis in quo crematur est amor dei in prunis deuotionis: istud est sacrificiū de quo Dauid dicit Ps̄. cxl. Dirigat̄ oratio mea sicut incēsum in conspectu tuo: eleuatio manuū mearū sacrificium vespertinū: dicit sicut incēsum: qr sicut incensum mittit fumū odoriferum: ita oratio est odorifera deo: dicit eleuatio manuū mearū: qr in oratione eleuantur ambe manus: dicit sacrificiū vespertinū. Ubi nota q̄ in antiquo testamento fiebat bis in die sacrificium scz mane in quo multi offerebāt sicut illis placebat: qr vnus ponebat agnū: alius hedū alius aliud. Et illud nō erat ita placēs deo sicut vespertinū qr non erat purum. Scd̄o sacrificiū fiebat in sero: et illud placebat deo: qr non erat mixtū sed purū qr offerebatur agnus solus. Et illud denotat q̄ bis in die debemus orare. s. mane ⁊ sero. Et serotinū plus placet deo: qr est puruz a negotijs tēporalibus. Sacrificiū autē matutinū non est purū: qr vero mixtum in negotijs qr post orationem statim implicatur in negotijs. ¶ Sextū sacrificiū est deuotio pietosa siue pia scilz dare elemosynā et cōplere opera misericordie q̄ enumerātur Mat. xxv. Et aliud op⁹ additū Tob̄. j. Itē opera misericordie vide per ordinē: istud est sacrificium et altare sunt manus pauperū: ligna sunt miserie pauperū quibus mouet̄ animus ad pietatem. Itē ligna sunt rationes q̄bus fiūt elemosyne: qr vna ratio est quare fit elemosyna pauperi: qr est frater ex vno patre ⁊ ex vna matre. Item alia ratio est: qr cum venit ad portā paradisi petēdo elemosynā dicēdo. Dn̄e aperi nobis: deus facit sibi elemosynā. Item ligna posita ⁊ congregata faciunt cremare et dare elemosynam in igne cōpassionis: et de isto

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

loquitur scriptura Eccl's. xxv. Qui facit misericordiā offert sacrificium. ¶ Septimū sacrificium est cōmunio gratiosa. Et altare istius est communiter altare ecclesie: lignū vero sunt recordationes doloꝝ Christi et passionū eius: puta meditatio clauorū et verberationum ⁊ crucis: ⁊ inter ista ligna crematur agnus filius virginis. Et ideo illud sacrificiū dicitur cōmunio gratiosa quia est gratiosuz: quia ibi est memoria passiōis christi q̄ saluati sumus. Et ideo dicit Paulus. j. ad Coꝝ. xj. Quotienscūq; manducabitis panē et calicem bibetis: mortē dñi annūtiabitis donec veniat. Istud est vltimū sacrificiū et priora sacrificia debent fieri primo: et istud vltimo. Et ideo statutū est ab ecclesia vt vltimo sumat. s. in pascha post cetera facta in quadragesima: ⁊ istud est sacrificium de quo dr Numeri. ix. Oīs homo qui mūdus est: et in itinere non fuit et tamen nō fecit phase exterminabitur anima illa de populis suis: quia sacrificium dño deo non obtulit tēpore suo ⁊c. Rogemus dominum ⁊c.

¶ De quinq; sensib⁹ per quos possum⁹ mereri saluationem animarum.

Distinctio.clxv.

Saluationem animarum possumus mereri per quinq; sensus corporis.

Primo per visum fideliter contemplando.

Scdo per auditū humiliter audiendo.

Tertio per odoratū subtiliter indicādo.

Quarto per gustū sacramentaliter communicando.

Quinto per tactum penitentialiter conuersando.

¶ Primo possum⁹ mereri saluationē aīe per visum. s. contēplando et respiciendo diuina opera. Sicut bonā cōuersationē spūaliū personarū per quā contēplationē venim⁹ ad cognitionē dei ⁊ ip̄m desideramus. Et ideo de taliter ip̄m desiderantib⁹ siue vidētibus dicit ipsemet xp̄s Luc. x. Beati oculi qui vidēt que vos videtis: multi em̄ reges ⁊ principes voluerūt videre que vos videtis ⁊ nō viderūt. Et ita ptz quō illi qui contemplant xp̄m habēt saluationē aīe. Et ideo dicit btūs Lucas de respicientib⁹ xp̄m fideliter in cruce. Luc. xxiij. Oīs turba eorū q̄ simul aderāt ad spectaculū istud ⁊ videntes q̄ fiebant percutiētes pectora sua reuertebātur. Vñ medicina illa siue emplastrū qd̄ solū appositum vulneri vel solo visu sanat dr valde bona: talis medicina est xp̄s qui solo visu sanabat et nō solum sanat qñ videtur ei⁹ imago: sed qñ aspicit figura ei⁹ ⁊ illud probat per textū biblie Nume. xxj. Cū egressi essent filij Israel de egypto ⁊ toxicarent a serpentib⁹ dixit dñs ad Moysen: fac serpentē eneū ⁊ pone eū ꝓ signo qui ꝑcussus aspexerit eū viuet. Istud palū supposito serpēte significat crucē quā adorabant Judei ante passionē xp̄i sub figura ꝑ mille ⁊ quingētos annos. Et cū adorātes figurā crucis sanarent: multo magis possum⁹ modo sanari vidēdo verā crucē xp̄i ⁊ signa passiodis eius dr tñ ꝙ illa figura crucis erat facta ex serpēte ad denotandū ꝙ per subiectionē serpentis facta fuit crux xp̄i ꝑ quā possum⁹ sanari a veneno serpētis. s. pcti: vñ si persequamur a veneno serpentis q̄ dr Leuiathan respictam⁹ crucifixū ⁊ crucē: ⁊ cōsideremus humilitatē xp̄i qui portauit coronā spineā in capite ⁊c. Itē cōsideremus ip̄m nudū positū in cruce ꝓ nobis: ⁊ ita nō portabimus suꝑfluitates in vestib⁹ sicut manicas lōgas et latas nec caudas. Itē si percutiamur a māmona ⁊ sic cōsequēter de oībus qr possum⁹ sanari ꝑ crucifixū ip̄m vidēdo et contēplādo: et ita ptz quō per serpentē quem posuit Moyses in deserto intelligit crux xp̄i: ꝙ ptz verissime ꝑ ipsummet xp̄m di. Jo. iij. Sicut Moyses exaltauit serpentē in deserto: ita exaltari opz filiū hoīs vt om̄is qui credit in ipso non pereat sed habeat vitā eternā. ¶ Scdo possum⁹ mereri saluationē per auditū. s. audiēdo ꝟba xp̄i: ⁊ auscultādo humiliter: et dr humiliter qr multi audiebāt xp̄m vt reprehēderent ⁊ corde obscurato audiebāt illū ⁊ tales nō recipiebāt saluationē: sed illi qui audiebāt ipsum humiliter saluabant: vñ dicit ipsemet xp̄s Mat. xiij. Aures vestre que

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

audiūt. Amen q̄ppe dico vobis q̄ multi pphete et iusti cupierūt videre que vos videtis ⁊ nō viderūt: ⁊ audire que auditis ⁊ nō audierunt. Et ita ptz quō audiē do verba xp̄i salua bāt̄ur: sed diceret aliquis verū q̄ audiētes xp̄m saluabantur sed nos non possumus xp̄m audire: ōz q̄ verba cuiuscūq; predicātis verba euangelica dicunt verba xp̄i: qz proferēs illa nō est nisi instrumentum sicut fistula est instrumentū cū quo mimus facit sonū ⁊ si sonus sit bon⁹ nō laudabit fistula sed magister tangēs eā: ita nō debet laudari predicator qui est fistula: sed xp̄s q̄ est magist⁹ er. Et ita ptz quō verba predicantis sunt verba xp̄i: vñ ap̄s. j. ad Thessa. ij. Cum accepissetis a nobis verbū auditus dei. Itē Mat. x. Non em̄ vos estis q̄ loquimini: sed spūs patris vestri qui loquit̄ in vobis. Itez ap̄s. ij. ad Cor. xiij. An experimētum queritis ei⁹ qui in me loquit̄ xp̄s: ergo clare ptz q̄ dicebat scz q̄ verbū predicatoris est verbum xp̄i. Et ideo si quis audiat humiliter sermones sine contradictione ⁊ sanabit̄ ab infirmitatibus pctō᷑. non autē si audiat cū obstinatione: ⁊ ideo ōz Jaco. j. In māsuetudine suscipite insitū verbū q̄ō potest̄ saluare aias vestras: dicit māsuetudine nō cō tradictione ⁊ superbia: dicit insitum: q̄s mādata dei ⁊ verba sunt insita in intellectu naturaliter insitū posito q̄ deꝰ nō dedisset mādata illa tñ possemus habere per intellectū naturalē. Exemplū de pomo: nō habebis deos alienos ⁊c. Jstud naturaliter potest̄ habere q̄ quilibet pōt scire q̄ libet dñs vult q̄ et⁹ vassallus nō vadat initū ꝑ filiū cū inimicis suis: ⁊ ita vide de aliis: et ita ptz quō est istud ꝑ filiū verū. Et ita ptz quō per auditionē verborū dei tm̄ō quis saluat̄ ⁊ saluat̄. adhuc ylra: qz verbū diuinū habet vim resuscitandi aliam mortuā per pctm̄: vnde xp̄s Jo. v. Amen amen dico vobis qz venit hora ⁊ nūc est q̄n mortui audient vocē filij dei: ⁊ qui audierint viuēt: loquitur de resurrectiōe aie a peccatis qz dicit viuēt. ¶ Tertio possumus mereri salutationē per odoratū subtiliter iudicādo: vñ q̄n videt aliquis sanct⁹ possumus iudicare subtiliter odorādo: cogitādo vtrū sit hypocrita vel vere sanct⁹: ⁊ possumus istud cognoscere si ei⁹ vita sancta durat: qz nō durat in hypocrita. Teste Job. xx. q̄ dicit. Gaudiū hypocrite ad instar puncti: ⁊ si sit veracter sanct⁹ durat ⁊ cognoscit ab oib⁹ vñ Mat. v. Non potest ciuitas abscondi super montē posita: neq; accendūt lucernam ⁊ ponūt eā sub modio: sed sup candelabrū vt luceat omnibus qui in domo sunt: dicit Aug. in glo. a. persona eminentis sanctitatis. Et odor ille quē sentim⁹ in sanctis viris ⁊ p̄sonis ōz bona fama: ⁊ iō dicit ap̄s. ij. ad Cor. ij. Christi bonus odor sum⁹ deo in his qui salui fiunt et in his qui pereūt: aliis quidē odor mortis in mortē: aliis quidē odor vite in vita. Et istam famā vt dictū est possumus cognoscere subtiliter iudicando: ergo arguamus sic. Si possum⁹ subtiliter iudicādo sentire odorē siue famā sanctoꝝ virorū multomagis famā et odorē Christi in cui⁹ respectu nihil sunt alij. Et istum odorē sentiebat Salomō cū dicit Cant. ij. Trahe me post te: curremus in odore vnguentoꝝ tuorū. Odorem vocat famā xp̄i ⁊ vngūēta vocat opera xp̄i bona: per que si sentiamus ⁊ odorem⁹ illa subtiliter iudicādo possumus currere ad xp̄m. Et ideo moraliter videamus q̄ñ si canis amissa visiōe venationis per odorē ipsam insequet: ita nos possumus sequi xp̄m per odoratū cū ipsum nō videam⁹ totaliter. Et ideo si amiserim⁹ ipsum inuētis duāb⁹ vijs. s. superbia ⁊ humilitate: si velim⁹ ipm sequi videam⁹ per quā viā ipse xp̄s transiuit. Si per humilitatē ideo sequamur ip̄m per humilitatē subtiliter iudicādo: qz ipse pro nobis voluit humiliari in incarnatiōe et in labore᷑. Itē sequamur ip̄m per viā castitatis iudicādo subtiliter q̄ p nobis voluit sustinere passionem in corpore ipso: vide de aliis vijs per te. Breuiter via huius mūdi nō est nisi via ad veniendum. Et ideo sequamur viā per quā christus trāsiuit. Et ideo poterim⁹ dicere in odore vnguētorū tuorū currim⁹. Et ideo in figura docebat Jsaac patriarcha in p̄sona patris ad filium. Gen. xxvij. Ecce odor filij mei

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

sicut odor agri pleni cui benedixit dñs.
¶ Quarto possumus saluari per gustuz scz cõmunicando siue sumendo eucharistiam quã comedendo habebim⁹ saporẽ xp̃i tam dulcẽ q̃ amarum. Pro quo sciendũ q̃ xp̃s in passione sua habebat duos sapores.s.dulcẽ ⁊ amarũ. Dulcem habebat in supiori parte aĩe que a theologis dr mens in qua habebat tantã dulcedinem.s.tantã gloriã quãtam habet nunc in paradiso. Sed habebat amaritudinẽ in inferiori parte.s. in sensualitate i qua erat amaritudo passionis: ita nos cõmunicãdo memoremur passionis ei⁹: et ita gustabimus sentiẽdo amarum. Et dicit Paulus.j.ad Cor.xj. Quotienscũq; mãducabitis panẽ hunc: ⁊ calicem dñi bibetis: mortem dñi annuntiabitis donec veniat. Sed gustabimus sentiẽdo dulcedinem: ⁊ hoc cogitando gloriã quam inde habebim⁹. Et iõ dicit Dauid Ps. xxxiij. Gustate ⁊ videte qm̃ suauis est dñs: beatus vir qui sperat in eo: dicit gustate scz eucharistiã: dicit sperat qm̃ omnis spes quã habemus de ascensu ad paradisuz est per eucharistiã ⁊ eius cõmunionẽ: vñ Jo.iij. Nemo ascendit in celũ nisi qui de celo descendit filius hoĩs qui est in celo. Et ideo cũ nullus ascendat nisi ipsemet Christus.s.per se: ergo rapiam⁹ nos cuz ipso in ascẽsione corporis in eucharistie sacramẽto. ¶ Quinto possumus acquirere saluationẽ per tactũ penitentialiter cõuersando: vñ sicut per tactũ sentimus durũ ⁊ molle: ita per penitentiã sentim⁹ durũ.s.penam quã infliget nobis penitẽtia sed sentimus molle cuz memoramur passionis quã pro nobis passus est xp̃s. Sentit̃ em̃ ieiuniuz amarũ sed fit dulce cũ memoramur ieiunij ⁊ abstinentie xp̃i: et ita de alijs operibus penitẽtialibus. Et isto modo tãgimus xp̃m per quem tactũ salui sumus: vñ dr Luce.vj. Oĩs turba querebat eũ tangere qr virtus de illo exibat ⁊ sanabat oẽs: dicit alius euangelista.s.Mar.vj.c. Quotquot tangebant eũ salui fiebant: ergo tãgamus Christũ: ⁊ ita ptz quõ per quinq; sensus corporales possumus habere saluationẽ in animabus ⁊c. ergo iuxta cõsiliũ Pauli apl̃i ad Phil.j. In om̃i sensu probetis potiora.i.meliora vt inde possitis cõsequi gloriam sempiternam. Ad quam ⁊c.

¶ De septẽ per q̃ possumus sanctificari.
Distinctio.clxvj.

Sanctificari possumus per septem.
Primo per finalem contritionem.
Secundo per penitentialem conuersationem.
Tertio per virtualem afflictionem.
Quarto per spũalem religionem.
Quinto per martyrialẽ defunctionem.
Sexto per baptismalẽ ablutionem.
Septimo per specialẽ preuentionem.
¶ Primo ergo possum⁹ sanctificari per finalẽ contritionẽ.s.cũ quis in hoc mundo vixerit in pctis et tenuerit malã vitã vsq; mortẽ: ⁊ specialiter deus dat sibi dolorẽ de pctis ⁊ contritionẽ: ⁊ ita delentur eius pctã. Talis sola cõtritione sanctificatur ⁊ tali sanctificatione pauci sanctificantur: ita q̃ non legit̃ in sacra scriptura nisi de vno scz de latrone pendẽti in cruce cũ prius vixisset in pctis multis: in fine tamen habuit contritionem dicendo Luce.xxiiij. Dñe memento mei dũ veneris in regnum tuũ: vñ non exprimũt euãgeliste modũ contritionis sed ista verba protulit cum tanta contritione q̃ vix potuit ea dicere vel exprimere. Et tunc sanctificatus est cuz dicit ei xp̃s. Amen dico tibi hodie mecũ eris in paradiso. Nõ est tamẽ intelligẽdum q̃ fuerit in paradiso celesti vel terrestri sed fuit in paradiso: qr vidit diuinitatẽ christi in lymbo inferni. Sed queritur quare vnus latronum sanctificat⁹ est ⁊ alius nõ: immo fuit dãnatus: dicũt doctores q̃ vmbra brachij xp̃i tangebat illũ: ideo ꝓpter illi⁹ vmbre virtutem conuersus est. Et non est hoc mirum cum legamus Actuum.v. q̃ vmbra Petri sanabat infirmos cum transibat per Hierusalem et apponebantur sibi in carrerijs: vnde dicit text⁹. In plateis eijciebant infirmos et ponebant in lectulis et grabatis vt veniente Petro saltem vmbra illius obumbraret quẽq̃

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

illoz⁹ liberarent oēs ab infirmitatibus
suis. numerū ergo ſi vmbra xp̃i ſanauit
penitus aſam latronis. Sed cauendum
q̃ñ non legitur niſi de vno: quoniã ma-
ius miraculum eſt de impio facere iuſtū
q̃ creare celum ⁊ terrã: vnde dicit Augu
ſtinus ſuper illo verbo chriſti. Joã. xiiij.
Qui credit in me opera que ego facio et
ipſe faciet ⁊ maiora hoc ipſe faciet. Ma
ius opus eſt de impio iuſtum facere q̃
celum ⁊ terram creare. Caueant ergo q̃
dicunt q̃ in fine penitebunt ⁊ habebunt
cõfitionẽ: q̃ñ non eſt in eorum ptãte ſi-
cut nec creare celum. Non legit ergo niſi
de vno: verũtamẽ creditur q̃ multi ſan-
ctificati fuerint illo modo: ⁊ de talib⁹ di-
cit Hiere. xij. capto. Congrega eos quaſi
gregez ad victimã ⁊ ſanctifica eos in die
occioſiõis: dicit ꝓgrega: vbi ſciẽdũ q̃ ani
malia de quibus fiebant ſacrificia viue
bant p totam vitam in deſertis ⁊ accede
bant ad templum in die qua occidebã
tur. Et ideo dicit de petoꝛibus qui viuũt
in deſertis. ſ. peris ⁊ mala vita ⁊ q̃ñ de-
bẽt victimari. ſ. occidi in eadẽ die anteq̃
intrent templuz illud de quo p̃s. xxviij.
In medio templi tui oēs dicent gl̃az ⁊c.
Pauci tñ ſunt: iõ caueamus. Et ideo cuz
aliq̃s ſãctificaꝛ iſto mõ poteſt dicere xp̃s
tali anime illud Hiere. j. Anteq̃ exires
de ventre. ſ. de mũdo vel de corpoze ſan-
ctificaui te. ¶ Scõo poſſum⁹ ſanctifica-
ri per penitentialẽ cõuerſionem. ſ. cũ q̃s
eſt ſanus et nouerit ⁊ in bono ſtatu vi-
dens ſe peccaſſe ⁊ deum offendiſſe cõte-
ritur cũ ꝓpoſito non redeũdi ⁊ cõfitetur
et agit penitẽtiam ⁊ dat elemoſynam et
orat ⁊ ſeruat mãdata pcti inimicis et re-
ſtituit aliena ⁊ non expectat finẽ vite ad
agendũ pniaz: talis ſanctificaꝛ ſcõo mõ.
Et iſto modo ſanctificata fuit maria ma
gdalena q̃ñ inuenis erat ⁊ p̃dicatiõe xp̃i
conuerſa contritionẽ habuit ⁊ lauit pe-
des chriſti lachrymis. Tunc eñ fuit ſan
ctificata cũ chriſtus dixit ſibi Luce. vij.
Remittũtur tibi peccata tua: vl̃ tãta fuit
ſanctificatio q̃ creditur q̃ ipſa ſit maioz
in paradiſo poſt virginem mariam. Et
iſtum modum debemus nos ſumere: q̃
ſecurioz eſt primo: vnde perſona pecca-
trix debet dicere ad modũ pueroꝝ q̃ cuz
videt veſtẽ ſedã plozant: ita nos cũ ſeda
uerimus veſtem innocentie datã in ba-
ptiſmo q̃ ſignificatur per illa veſtez qua
induitur baptiſatus q̃ cũ deberet veſtez
anime cãdidam debet fieri de tela albiſ-
ſima ⁊ varijs coloꝛibus colozata: q̃ de-
notat veſtem aie ſiue ornatum. Cũ antẽ
ſedauerim⁹ p pctm̃ plozemus: ⁊ agam⁹
pniam: ⁊ faciamus ad modũ ſoꝛoris cap-
te in muſcipula que ſi euadat nunq̃ re
uerteꝛetur: ita nos, p̃ponamus nõ ingredi
ad peccatum. Et poſt teneamus moduz
illius q̃ comedit cibuz nocuũ q̃ puocat
ſe ad vomitũ: ita talis petoꝛ vomat per
cõfeſſionẽ ⁊ poſt ſumat cibũ cõfortatiuũ
ſcz pniam iniunctam. Et tali mõ ſanctifi
caꝛ aia: et ideo dixit Dauid p̃s. xlv. Flu-
minis impetus letificat ciuitatẽ dei ſan
ctificauit tabernaculum ſuũ altiſſimus.
fluminis impetus eſt p̃ceptum quãz
homo cũ cõfitetur bona hoꝛa. ſ. cũ ꝑpe-
rat ſe ad cõfitendu⁹ ⁊ cõteritꝛ ⁊ p̃cipit im
petum fluminis. i. lacrimas: talis impe-
tus. i. ꝑperatio ad agendũ pniam letifi-
cat ciuitatem dei. i. paradiſum quia cuz
angeli et ſancti videt agere pniaz in hoc
mundo gaudent: reſpiciũt eñ per fene-
ſtras. i. per ſciam quam habent et tunc
gaudent: vñ Luc. xv. Dico vobis q̃ gau
dium eſt angelis dei ſuper vno peccato-
re penitentiam agente: dicit ſup vno pec
catoze pro eo quia ſtant ſuper nos in ce-
lo: vñ poſſumus extrahere hinc talẽ cõ-
ſequẽtiam. Si gaudẽt ſuper vno petoꝛe
multomagis ſup̃ plurib⁹: demones aũt
flent ⁊ dolẽt in inferno de pnia q̃ agit in
hoc mũdo. Et rõ pot cognoſci qui ſũt de
cõſortio angeloꝝ. ſ. q̃ agunt pniam ⁊ in
illa gaudent ⁊ q̃ ſunt de cõſortio demo-
num. ſ. q̃ nõ agũt pniam: nec gaudẽt ita
q̃ñ eis imponit: dicit eriã Dauid ſancti-
ficauit tabernaculum ſuũ altiſſim⁹: vbi
ſciendũ q̃ p̃dtm aliq̃s ſtat in petõ eſt ha
bitatio diaboli: vñ tot demonia habitãt
in peccatoze q̃t ſunt in ſe peccata mortã
lia. Et ẽ ad hoc auctoritas de maria ma
gdalẽa Mar. vlt. Maria magdalena de
qua eiecerat ieſus ſeptez demonia tñ nõ
legitur q̃ eſſet demoniaca: ſz habitabãt

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

in ea demonia ꝓpter septem pctā morta lia que in se habebat: qm̄ erat superba: ⁊ ideo habitabat in ea leuiathā q̄ est rex super oēs filios sup̄bie: et quia erat aua ra: erat in ea mā̄mona: de quo Matt. vj. Nō potestis deo seruire ⁊ mā̄mone. Itē quia erat luxuriosa erat in ea asmodeus qui est p̄nceps luxurie. Tho. iij. Demoniuz noīe asmodeus occiderat eos mox vt ingressi fuissent ad eam. Item qr erat inuida habitabat in ea Beelzebub: et in quolibet inuido: vñ Luc. xj. In Beelzebub principe demonioꝝ eijcit demonia. Itē qr erat gulosa habitabat in ea Belphegor: vñ p̄s. cv. Initiati sunt Belphegor ⁊ comederūt sacrificia mortuoꝝ. Itē quia erat irosa seu iracūda habitabat in ea Balberich et in quolibet iracundo et vindicatiuo. Judich. ix. De phano Balberith dederunt abimaleth. Itē qr erat accidiosa habitabat in ea Astaroth. de q̄ primi Reg. vij. Abijcite deos alienos de medio vestrū ⁊ Astaroth et preparate corda vestra dño et seruite illi soli: ptz ergo ꝙ quilibet pctōr est habitaculū demonū: tñ statim qñ habet contritionem fit habitaculum dei: et ita ptz quare dicit sanctificauit tabernaculū suū. ¶ Tertio possumus sanctificari per v̄tualem afflictionem. s. cum aliq̄s de se non vult agere pniam volūtariam sicut dictū est in scdo mō deus dat illi afflictionē ⁊ tribulationez fortē: et si talis tribulatio vl̄ afflictio sumatur in patiētiaz tūc sanctificatur anima posito ꝙ talis tribulatio accidat persone cōtra cor: si tñ patienter sustineat sanctificat̄ aīa: vñ Tho. iij. Benedictum est nomen tuū deus patrū nr̄oꝝ qui cū iratus fueris miam facis ⁊ in tēpore tribulationis pctā dimittis his q̄ inuocant te: dicit in snia Cū irasceris. s. dando tribulationes tunc es misericors sicut pater q̄ corrigit filiuz suū ne cadat in maius pctm̄. Ita deus dat talē tribulationem ne talis cadat in peiorē dānationem: vnde debemus facere sicut boni filij qui cum corriguntur a patre petunt veniā ⁊ dicunt ꝙ non reuertentur vltra ad peccatum. Sed si insurgerent contra patrem per dura verba magis puniren tur: ita debemus nos facere: ⁊ ita sanctificabimur. Item dicit inuocāt nomē tuū idest intus vocant: nō tñ illi qui ꝓpter tribulationes blasphemāt: ergo caueamꝰ vt sanctificemur isto modo. Et iō Paulus ad Roma. vj. dicit. Sicut enim exhibuistis mēbra vr̄a seruire immūditie et iniq̄tati ad iniq̄tatē ita nūc exhibete mēbra vr̄a seruire iustitie in sanctificationē. ¶ Quarto possumus sctificari p spūalē religionē qm̄ ꝯclusio est ꝙ si aliq̄s pctōr maximꝰ itret religionē mō quo debet sine fictiōe i pūcto quo induit habitū per cōfessionē statim dimittuntur ei peccata sicut in baptismo: verūtamen caueat ne peccet post ingressū religionis: quia de prioribus nō oportet ipsum dubitare: et illud clare ptz in vita beati Anthonij q̄ cum esset pctōr intrauit religionez quadam die eleuatꝰ ab angelis in aere accusatus est a demonibꝰ ꝓpter pctā q̄ cōmiserat ante ingressum religionis: quibus angeli responderēt non potestis accusare nisi de illis q̄ post ingressum religiōis cōmisit: et tunc non inuenerūt aliud cōtra eum. Quibus dixerunt angeli: ergo nihil habetis in eo: ptz ergo ꝙ p religionem sanctificant̄ aīe. Et de ista sanctificatione loquit̄ Dauid p̄s. xcvj. Letamini iusti in dño ⁊ cōfitemini memorie sanctificatiōis eius: dicit cōfitemini memorie sanctificatiōis eius. s. xp̄i q̄ primo fuit religiosus ⁊ oēs apl̄i ⁊ discipuli quia seruauerūt vota religionis. s. paupertatem castitatē ⁊ obedientiā. Castitatez quidē quia nunq̄ xp̄s cōmisit illum actū quouismodo: et ideo de ip̄o dicit Paulus ad Hebre. vij. Talis em̄ decebat vt nobis esset pontifex sanctus innocēs impollutus segregatus a pctōribus ⁊ excelsior celis factus: dicit innocēs in corde a meditatione: purus a verbis: impollutus a tactu proprio: et segregatus a peccatoribus per actum: ⁊ excellētior celis factus. s. per puritatem fuit ergo castꝰ. Itē fuit pauper: quia dicit Mat. ij. Circūspectis omnibus ꝛc. Itē triginta annis portauit vnam vestem: ⁊ breuiter nullū habebat habitaculū intantum ꝙ dicit ip̄emet Mat. viij. ⁊ Luc. ix. Vulpes foueas

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

habent et volucres celi nidos filius aũt hominis non habet vbi suũ caput reclinet. Item habuit obedientiam quia in omnib⁹ factus est obediens: ad Phil. ij. Factus est pro nobis obediens vsq; ad mortẽ: mortẽ aũt crucis: ⁊ nõ solũ fuit deo patri obediens: sed pilato ⁊ crucifigentibus qr ad iussum eoꝝ ponebat man⁹ super foramina crucis. Itẽ seruauit cerimonias quia multas habebat ipe ⁊ dicitur cerimonias quia tenebat silẽtiũ: vñ dicitur de ipo Luc. vj. Exijt in mõtẽ orare ⁊ erat pnoctans in oratione dei. Item nõ comedebat carnes. Et ita patet quõ christus fuit religiosus ⁊ discipuli eius: iõ possunt repelli sacerdotes dicentes ꝙ prius fuerũt sacerdotes seculares q̃ religiosi quod falsum est: quia apostoli añ q̃ fierent sacerdotes in die iouis sancta erant religiosi: ptz etiã ꝙ religio non est nisi memoria passionis christi: ⁊ ita patet quomodo ⁊ quare dicitur Cõfitemini memorie sctificationis eius. ¶ Quinto possumus sanctificari per martyrialem defunctionez scilicet quando aliq̃s patitur martyrium vsq; ad mortem inclusiue: quoniã posito ꝙ aliquis pateretur multas passiones nõ tamen est martyr nisi ex illis moriat: ⁊ ideo dr Apoc. ij. Esto fidelis vsq; ad mortem et dabo tibi coronam vite. Tali modo sanctificatur aliquis etiã sic posito ꝙ non sit baptisatus vel ꝙ sit maxim⁹ peccator si moriatur pro christo. Et de isto modo sanctificandi loquitur Sophonias in primo capitulo di. Preparauit dominus hostiaz sanctificauit vocatos suos: dicit preparauit: quoniã sicut cuz aliquis princeps vult inire bellum mandat viros vt preparẽt se ⁊ arment ad bellum: ita martyres olim erant preparati ad hostiã martyrij: scilicet quia tenebant bonam vitam. Et ideo cũ maior sanctificatio martyrialis que vnq̃ fuit preparetur in tempore antichristi preparem⁹ nos anteq̃ veniat: scilicet sumẽdo arma: primo scutum fidei: scilicet ipsam primo confitendo scilicet credo in deuz mane ⁊ sero: tũc enim preparatur ad sumendum firmitatem in fide ⁊ ad sumendum sanctificationem martyrij: et tunc potest de talib⁹ dici illud verbum Pauli apostoli ad Romanos sexto. Nunc vero liberati a peccato serui aũt facti deo hẽtis fructũ vestrum in sanctificationem: finem vero vitam eternam: ergo in omnibus sumentes scutum fidei in q̃ possitis omnia tela ignea neq̃ssimi extinguere: ad Ephe. vj. ¶ Sexto possumus sanctificari per baptismalem ablutionem: qm̃ cũ quis sine paru⁹ sit siue magnus baptisatur sine fictione scuti sanctificatur ⁊ a pena ⁊ a culpa: ita ꝙ si talis moriatur post baptismũ anteq̃ peccet ascendit recte ad celum sine aliqua intermissione: vnde purgantur paruuli a peccato originali: scilicet a macula generatiõis carnalis quam cepit anima cum infusa fuit in materia illius generationis: vnde declara per similitudinem imaginis argentee cadentis in lutum que non ponitur in templo nisi prius lauetur. Ita nec anima que est imago dei. Gen. ix. Ad imaginẽ quippe dei factus est homo: sed cadit in lutũ generationis: quoniam si corpus humanũ formaretur de alia parte non macularetur anima. Sed quia cadit in illud lutum maculatur: ideo anteq̃ ponatur in templo paradisi oportet ꝙ mundetur per baptismum: vnde Jo. iij. Amen amẽ dico tibi nisi quis renat⁹ fuerit ex aqua et spiritu sancto nõ potest introire in regnum dei. Post baptismũ tamen iustificatur ⁊ sanctificatur anima. Et ideo dicebat Paulus his qui erant baptisati prime ad Coꝝ. vj. Peccatores quidẽ aliq̃n fuistis: sed iustificati estis: sed sanctificati estis in nomine domini nostri iesu christi. Cum ergo paruuli sanctificati sint ꝑ baptismũ nõ debemus tristari: sed gaudere cum moriuntur cum simus certi ꝙ tales sint in paradiso: de illis tamen dolendum est qui ex culpa parentum moriuntur sine baptismo: quia tales nunq̃ ingredient paradisum. De magnis etiã dolendum est quoniã pauci magni ingrediuntur statim paradisuz quia nullus superbus nec auar⁹ nec luxuriosus intrat: ideo non gaudeant parentes cuz vident filios vel filias vanos et superbos

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

in hoc mundo: quia tales non videbunt nisi in inferno nisi iuuent penitētia magna: non tamen est sic de paruulis: et iō dicit Paulus p̄ me ad Thessalo.iiij. Fratres nolumus vos ignorare de dormiētibus vt non contristemini sicut ⁊ ceteri qui spem non habent. ¶ Septimo possumus sanctificari per specialē preuentionem: ⁊ ista est ꝓpria sancti Jo. baptiste in nouo testamento qui anteq̄ egrederet de vtero mr̄is fuit sanctificatus: iō ista sanctificatio vocatur specialis preuētio quia deus preparauit ad sanctificandū eū in vtero: et ideo d̄r Luc.j. Spiritu sancto replebitur adhuc ex vtero matris sue ⁊ nos aliquo dictorū modoꝝ sctificati simus vt finaliter ⁊c. Rogem⁹ ergo ⁊c.

¶ De septem conditionibus sapientie.

Distinctio.clxvij.

Sapientie septē sūt conditiones que notant in illa auctoritate Jo.iij. Que desursum est sapiētia: primū quidē pudica est deinde pacifica modesta suadibilis bonis consentiens plena misericordia ⁊ fructibus bonis iudicās sine simulatione. De septē ergo sapientie cōditionib⁹ dicēdum est: quarum

Prima est pudica.
Secunda est pacifica.
Tertia est modesta.
Quarta est suadibilis.
Quinta est consentiens bonis.
Sexta est plena misericordia.
Septima est ꝙ nō est simulatoria.

¶ Prima ergo cōditio sapiētie est qr est pudica: vñ pudicitia ⁊ castitas quasi sūt sororesm̄ pudicitia maior est q̄ castitas qm̄ castitas est qñ refrenātur mot⁹ carnales ⁊ nō vult experiri libidinē. Pudicitia aūt in plus se habet qm̄ est qñ nō solū refrenātur actus p̄ncipales: sed etiaz inducētia ad illū actū sicut ꝟba vilia tāgentia illū actū vel nō aspicere coit⁹ aīaliū aut auiū vel respectus mulierū: ⁊ breuiter pudicitia est qñ refrenātur ⁊ custodiuntur omnes sensus ⁊ etiā cor ne imaginetur circa hoc. Et ita est pudicitia. Et bene esset hodie necessaria mūdo: vnde antiquitus erat ita obseruata qd̄ nulla mulier audebat hominez siue laicū siue religiosum siue quēcūq̄ alium respicere. Sed hodie continue respiciunt a dextris et a sinistris. Similiter nō erant ausе loqui cum hominibus nisi bene honestis non cum diffamatis. Recitat namq̄ Ualerius ꝙ quidam roman⁹ dictus q̄ntus austitius repudiauit vxorem quia illā cum quadam meretricula colloquētem vidit. Et rationem reddit valerius quia iste vir cōmotus est contra vxorem non propter culpam quam adhuc non commiserat: sed propter initium culpe ⁊ nutrimentum quo presumpsit culpā nō esse sed faciliter posse venire quia nutrimentū culpe specialiter in femina initiū est colloquiū secretum cum persona indebita et maxie suspecta. Similiter de tactu manuum ⁊ osculo ⁊c. breuiter non est pudicitia quia iam amissa est et non remanet in predictis: sed iaz recessit intantum ꝙ de principali acta non est verecundia ⁊ quasi publice peccant homines mulieres religiosi sacerdotes qui faciunt de compaternitate lenociniū. Qui ergo voluerit seruare castitatem refrenet sensus ab illicitis in illum actū ducētibus: quia pudicitia seruat castitatem. Et ideo dicit Augustin⁹ in libro de regula sacerdotū. Pudicitiā vestrā inuicē custodite nec dicatz vobis habere aīos pudicos si habeatis oculos impudicos: impudic⁹ ocul⁹ impudici cordis est nūci⁹. Istā pudicitiā hēbat btūs. N. qui qñ audiebat cōfessiones mulierū nolebat eas respicere sicut faciūt hodie sacerdotes. Sil'r nolebat ꝙ tangerēt ei⁹ manus: sed tm̄ ꝓpt̄ sanctitatez ei⁹ obsculabant eas: vñ vt meli⁹ posset eaz seruare fugiebat cōsortia mulierū: vñ de eo pōt dici illud qd̄ dicitur de virgine maria Cātico.iiij. Quā pulchra es amica mea: quam pulchra es oculi tui colūbaꝝ absq̄ eo ꝙ intrinsec⁹ latet. Columba inter ceteras aues hz istā ꝯditionē qr qñ est in foraminib⁹ vel alibi sp tenet oculos inclinatos ꝟsus terrā inclinādo: nō em̄ faciebat sicut hodie faciūt mulieres q̄ respiciūt ad

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

feneſtras ꝛ hincinde ꝛ habēt oculos fal
conis: vnde illud eſt ſignū ꝙ eſt auis ra
pine: nō eſt ſicut virgo maris. Et ideo di
cit ei ſpiritus ſanctus bis. Quā pulchra
es. ſ. propter pudicitiā ſenſuū ꝛ cordis:
quia pudicitia ſenſuū ſeruat pudicitiaꝫ
cordis. Et ideo ſubiungit abſq; eo ꝙ in
trinſecus latet. ſ. in corde: hanc etiam ha
buit iſte ſanctus. M. dimittant ergo ta
cetus manuū ꝛ oſcula. Unde legit de quo
dam in vitis patrū ꝙ cum trāſiret matrē
ſuā per aquā inuoluit manus ſuas cum
panno ne tangeret eam. ¶ Secūda con
ditio ſapiētie eſt ꝙ eſt pacifica: vnde pax
eſt tanta virtus ꝙ debet emi vi armorū:
vnde in natiuitate alicuius magni prin
cipis fit libēter ꝛ cōiter cāntilena. Et ideo
in natiuitate chriſti ſummi principis fuit
facta cāntilena de pace. Luce. ij. Gloria in
excelſis deo. Et in terra pax hoibus bo
ne volūtatis. Similiter in vita ſua ſalu
tans dicebat pax vobis. Similiter quā
do aſcendit ad celū dixit Pacē meam do
vobis pacem relinquo vobis. Pro quo
ſciendū ꝙ inter deū ꝛ hominē fuit bellū:
ſed homo primo incepit bellū ꝛ duranit
per quinq; milia annoꝝ ꝛ vltra: multi tñ
voluerūt facere pacē ſed nō potuerūt eo
ꝙ deus volebat ſeruare ius ſuū dicendo
ꝙ ipe erat dñs ꝛ ideo homo debebat hu
miliari. Homo vero dicebat ꝙ ipſe ha
bebat liberū arbitriū ꝛ ipſe nō dimitte
ret ius ſuuꝫ. Tandē oportuit ꝙ deus ſe
humiliaret ꝛ veni in terrā vt faceret pa
cem inter ſe ꝛ hominē vbi verberatus ac
flagellatus fuit: ꝛ ita fecit pacē primus hu
miliādo ſe ꝛ dando totū ius ſuū: et ideo
dixit Pacē meā do vobis. O q̄ maledi
cti ſunt illi qui pturbāt pacē inter diſcor
des: quomodo dimitteres tu ius tuum:
iſti non habēt patientiā cum ſit pacifica
Et ideo dicit Paulus ad Roma. xiij. Cū
o bus hominib⁹ pacē habentes nō vos
defendētes chariſſimi. Iſtā habuit ſan
ctus. M. qui cū eſſet eps militeꝫ laycos ꝛ
quoſcunq; alios diſcordes pacificabat
nec mirū qñ ſciebat verbū xpi dicentis
Mat. v. Beati pacifici qñ filij dei voca
buntur. Ubi dicit gloſ. Auguſti. in lib. de
ſermone dñi in mōte. Q̄ maior virt⁹ ex
qua habeamus pmiſſionē a deo eſt pax
qñ dicit ꝙ filij dei vocabunt: ergo male
dicti ſunt illi qui perturbāt pacem: vnde
dicitur ꝙ aialia ꝛ fere in ſiluis ſunt paci
fice: et hoies in ciuitate ſunt diſcordes.
Similiter mille formice erūt in vno fo
ramine ꝛ non habebūt guerrā. Et iō de
talibus perturbantib⁹ pacē pōt dici Ma
ledicti terrifici ꝛ guerrifici q̄ facitū qñ fi
lij diaboli vocabunt. ¶ Tertia ꝓditio ſa
piētie eſt ꝙ eſt modeſta. Un modeſtia eſt
virtus que habeē in ſtatu ſicut in veſti
bus: eqs ꝛc. vnde ſi vxor mercatoris ve
lit indui ad modū vxoris militis non eſt
in ea modeſtia q̄ nō eſt modus. Simili
ter qñ portāt cornua. ſimiliter qñ religio
ſi non ſunt induti vt decet. ſimiliter etiā
de ſacerdotibus qñ nō ſunt induti vt de
cet ſed ſicut layci. Breuiter nō eſt mode
ſtia imo hodie mulieres nobiles portāt
habitū meretricū. O quantum diſplicet
deo iſta imodeſtia: ergo ornemur vt de
cet ſm ſtatū noſtrū quilibet ꝙ etiā me
retrices nō portēt habitū aliarū mulie
rum ſed habeāt talem ornatū vt cogno
ſcāt̄ur inter ceteras. Un dicit Eccl. xliij.
Super muliere neq̄ bonū eſt ſignū. Ha
beam⁹ ergo modeſtiā vt multiplicemur
in bonis: qñ Prouerb. xxij. ſcribit. Finis
modeſte timor dñi: ꝛ diuitie gloria ꝛ vi
ta. i. eſt finis ſeu cā finalis q̄tuor: p̄mo. ſ.
timoris dñi. Scōo diuitiarū. Tertio glo
rie celeſtis. Quarto vite eterne. Iſtā mo
deſtiam habuit iſte gloriosus ſanct⁹. M.
quia nolebat tenere multos ſcutiferos:
ſed ſeruitores neceſſarios ſicut faciunt
hodie prelati qui tenent ſcutiferos non
multū honeſtos. Iſte vero nō ſed viſitā
do epiſcopatū ſuū diſtribuebat in operi
bus mie. Similiter in veſtibus ſimpliciter ſe habebat ꝛ ſumptibus: vnde ſerua
bat conſiliū Pauli ad Philip. iij. Mode
ſtia veſtra ſit nota omnibus hoibus do
minus prope eſt. ſ. ad retribuendū⁹ vel
premiandū. ¶ Quarta cōditio ſapientie
eſt ꝙ eſt ſuadibilis. ſ. facile recipies bo
norum ſuaſiones ꝛ in corrigēdo ꝛ emen
dando defectus ꝓximos. Un ſicut comeditur aliqua bona eſca dicit: o tā bonis
cibus. Et breuiter nō poſſunt tenere lim-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

guā quin loquant̄ de illa bona esca. Ita ille q̄ habet sapientiā semp̄ suadet alijs vt inducant̄ ad bonam vitā. Tñ dr̄ia est inter predicationē ⁊ suasionē: qm̄ multi predicāt: sed pauci suadēt. Predicāt em̄ qui dicūt bona verba: sed suadēt qñ exequunt̄ illa: vnde modicū prodest dicere verbo nisi cōpleat̄ opere. Et ideo fit hodie de sermonib⁹ illoꝝ qui sit de lr̄a bene ordinata sine sigillo q̄ non obedit̄ ei: ita nec predicatori nisi exequat̄ illud qd̄ dicit. Unde qñ predicator predicat gentibus ne sint superbi et ipse est humilis tunc est in eo sigillū: ⁊ ita de alijs pctis. Si v̄o dicat illud qd̄ nō faciat: tunc non pōt aliquē cōuertere eo q̄ dicūt ⁊ nō faciūt. Mat. xxiij. Et ideo dicebat Paulus ad Ro. xv. Nō audeo aliquē loqui eorū qui per me nō efficit xp̄s. Unde ⁊ doctor mellifluus btūs Bern̄. morti appropinquans fratrib⁹ suis dixit. Talia vobis obseruanda relinquo q̄ in studio pñtis vite quo cucurri me memini pro virib⁹ obseruasse: nemini scandalū facere volui: ⁊ si aliqñ incidi sedani vt potui: de ledente nunq̄ vindictā expetij: min⁹ semp̄ sensui meo q̄ alterius credidi. Ecce quō hic doctor suadebat ⁊ nō solum predicabat. Persuasionē aūt habuit iste sanct⁹ N. predicabat em̄ p̄ ep̄atū suū: ⁊ qñ inuitabatur exibat ad alios ep̄atus: vñ persuadendo predicabat ⁊ predicādo persuadebat: q̄ predicabat humilitatē quā ip̄e habebat: ⁊ ita de alijs. Seruabat em̄ qd̄ dixerat xp̄s Apoca. iij. Suadeo tibi a me emere aurū ignitū probatū vt locuples fias ⁊ vestimētis albis induaris vt nō appareat ꝯfusio nuditatis tue. Quare dicit a me. s. ꝙ habeas aurū bone vite capiendo exemplū a me q̄ fui hūilis: ita et tu sis ⁊ ita de alijs virtutib⁹. ¶ Quinta ꝯditio sapiētie est ꝙ est de bonis ꝯsentiens: vnde si aliq̄s magnus clericus et bonus dicat aliquid de fide: tūc ille qui est paruus clericus vel alius intellectu cōtradicente si sit sapiens debet ꝯsentire dicens. Certe intellect⁹ meus nō iudicat mihi illud: sed q̄ vos dicitis ego credo. Et ideo debemus firmiter credere articulos fidei ex quo xp̄s nobis dixit: et ita erimus sapientes. Debemus em̄ credere trinitatem: incarnationē: eucharistiā: que sunt mirabilia: tamen q̄ xp̄s ita dixit credamus. Et ideo dicit scriptura. ij. ad Coꝝ. x. In captiuitatez redigentem oēm intellectum ⁊ obsequiū xp̄i. Et ideo ptz stultitia aliquoꝝ qui ꝓpter subtilitatem intellectus disputant intra se. Quō potest fieri ꝙ xp̄s totus sit in hostia siue quō stat: vtrū sedeat vel stet pedes: vnde tales sunt similes cuidā homini: qui cum habuisset duo scuta auri a debitore suo voluit ea probare et purificare cum candela parua. Credam⁹ ergo qm̄ meritum fidei stat in credulitate. Uñ Joā. xx. Beati qui nō viderūt ⁊ crediderūt. Istā aūt cōditionē sapientie habuit iste gloriosus sctūs. N. sicut ptz in ei⁹ vita. Cōsentiebat nāq̄ bonis ⁊ in bonū eis cōsulens ꝙ necessariū erat animarū saluti. Et ibi pone de vita eius ⁊ in alijs prout cōgruit. Multi tñ sunt qui non sunt eis similes qm̄ volunt dñari ⁊ volunt ꝙ eis obediatur: noluat tñ ipsi ppl'o aut subditis consulere: quos maledixit scriptura Esa. v. di. Ue qui sapientes estis in oculis vestris ⁊ corā vobismetipsis prudentes. ¶ Sexta cōditio sapientie est ꝙ est plena mīa ⁊ fructib⁹ bonis. s. pnie: vnde datur exemplū de duob⁹ quoꝝ vnus laborat tp̄e messis vt possit viuere ⁊ habere fructū tp̄e hyemis. Alius quādo debet laborare vadit ad tabernas ⁊ exponit bona: ⁊ in tp̄e hyemis moritur fame. Quis istoꝝ iudicat̄ sapiens? Satis cito ptz rñsio. Breuiter nos habemus terrā in qua possumus metere: que terra est corpus nostrū. Unde Gen̄. iij. Formauit deus hominem de limo terre. Non em̄ sumus de auro vel argento: sed de terra est corpus nostrum. Debemus ergo laborare penitentiam agendo: et illa faciet fructum. De quo Matthei tertio: et Luce tertio. Facite dignos fructus penitentie. Tales em̄ portabunt fructus in manibus in alio mūdo: teste Dauid p̄s. cxxv. Euntes ibant ⁊ flebant mittentes semina sua. Uenientes aūt venient cum exultatione portantes manipulos suos. Dicit euntes scilz corporaliter in

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

hoc mūdo: ibant spiritualiter agēdo penitentiā: ꝛ flebant rigando pctā lachrymis sicut rigat terra vt faciat fructū ꝛc. Istā cōditionem sapientie habuit beatꝰ N. vnde cum infideles nō possent ppm a fide diuertere dixerūt sibi q cōsuleret populū vt negaret fidem xpi ꝛ ipsi impēderent sibi maximū honorem. Ipse aūt respondit q nō erat decens q pastor poneret oues inter lupos: ꝛ ita ostendit mi sericordiā in ipso que fuit plena fructibus bonis qz verberauerunt eū pugnis igne suis lateribus applicato. Pone amplioza prout reperies in eius vita: vnde poterat dicere illud qō dicebat Paulus ij. ad Thim. ij. Ola sustineo propter electos vt ꝛ ipsi salutem cōsequātur que est in xpō iesu cum gloria celesti. ¶ Septima cōditio sapientie est q est sine simulatione iudicans. Unde ille iudicat sine simulatione cum illud qō habet in corde cōplet opere. Unde iudices ciuitatū quando iudicant sm qō decet iudicant sine simulatione. Sic' quādo cito expediunt pauperes seruata tñ iustitia. Sic' quādo nō cognoscūt parentes neq; patrem neq; matrem: vnde si sit controuersia inter patrem iudicis ꝛ aliū debet dare sententiā cōtra patrem si iustitia sit cōtra patrem. Et si pater dicat. O fili crudelis nonne ego sum pater tuus vel mater: debet iudex dicere. Non cognosco vos patrem. Sed post iudiciū debet dicere. Pater modo cognosco vos patrem qz nō sum nunc iudex. Iste talis iudicat sine simulatione. Sic' quando cōtra potentem datur sniа pro paupere iustitia seruata. Sed hodie propter excessuz habitus multū fiunt male iustitie ꝛ snie: et tales nō sunt siles illi de quo Esa. xj. 02. Non sm visionē oculoꝝ iudicabit: neq; sm auditū auribz arguet: sed iudicabit in iustitia pauperes ꝛ arguet in equitate pro mansuetis terre. Si eñ tales iudices mortaliꝫ vel occidantur a potentibꝰ propter iustitiā sunt martyres: vnde 02 Mat. v. Beati qui pſecutionem patiuntur propter iustitiā: qm ipsoꝝ est regnū celoꝝ. Istam conditionem sapientie habuit sanctus. N. qm cum vidissent infideles q nō poterant ipsum inducere ad hoc qō volebant apposuerūt idolum cū incenso vt adozaret: ille vo dixit. Est ne ratto q creatura maledicta adozetur et creatoz dimittatur. Tunc vulneraverūt eum vsq; ad mortem quem dimiserunt credentes esse mortuū. Pone de vita eꝰ quantū erit necessariū ꝛ specialiter de fine. Et sic qz cōditiones vere sapiētie habuit collocatus est in gloria. Et specialiter si sit martyr propter martyriū qō sustinuit. Qm̄ sicut dicit beatus Petrus. j. Pet. iij. Si quid patimini propter iustitiam beati supple eritis ꝛc. Rogemꝰ dominum vt nobis cōcedat ꝛc.

¶ De tribus scalis necessarijs ad ascendendum paradisum.

Distinctio. clxvij.

Scale sūt tres necessarie ad ascendendū paradisum.

Quarum prima est innocentia.

Secunda est firma obedientia.

Tertia est humilis penitentia.

¶ Prima ergo scala ascendendi ad celū est pura innocentia. i. esse sine quocūq; pctō: ꝛ per istam scalam ascendūt pueri qui non fecerunt peccatū nec cogitando nec loquendo nec operando: et tales de directo vadunt ad paradisum: ita dicit Dauid. Pro quo sciendū q ipse Dauid fecit vnā questionem magnis doctoribꝰ ꝛ phis dicens ps. xxiij. Quis ascendet in montem dñi: aut quis stabit in loco sancto eius? Et nullus eoꝝ scuit rādere: iz spūssanctus respondit dicēs. Innocens manibus ꝛ mundo coꝛde qui nō accepit in vanum aiam suā: nec turauit in dolo proximo suo. hic sunt multa bona notabilia: qz sunt quattuoz cōditiones. Prima innocens manibus: ecce hic pueros innocentes qui nō percutiunt manu: gladio: nec lingua. Sed dicet aliquis. Nōne dant dolorem patri et matri eis dando laborem et tribulationem portando et nutriendo? Dicitur q istum dolorem non dant pueri sz deus: quia mulieres propter peccatum Eue habent dolorem

in parturiendo: ⁊ viri propter peccatum Ade habent laborem et sudorem. Salvabitur autem innocens saluabitur im mundicia manuū suarum. Job.xx. Sequitur et mundo corde: quia nunq̄ habuerunt malam cogitationem. Jdeo dicit christus Matthei.v. Beati mūdo corde quoniā ipsi deum videbunt. Sequitur: qui non accepit in vanum animam suam. In vanū dicitur esse aliquid quādo datur ⁊ nō seruit ad illud propter qō datur: vt si rex daret vnū equum alicui militi ad finem vt equitaret eum et non equitat: in vanum est ille equus datus illi. Ad propositū ꝓpter quid dat deus animā homini? Certe dat ad finem vt saluet: fecit animā rationalem creaturā vt summū bonum intelligeret: intelligēdo amaret: amando possideret: et possidendo frueretur: vt dicitur in principio scōi libri sententiarū. Et ideo quādo homo recipit animā et non venit ad gloriā propter quā creata est: talis videtur esse in vanum: sicut est de pueris non baptisatis qui moriuntur in peccato originali. Nota de peccato originali. Nota de imagine que facta est vt ponat in ecclesia: et quando portatur cadit in lutum: que non ponetur in altari nec ingredietur ecclesiam quousq̄ sit bene mundata et tunc ponetur in altari. Item de panno albissimo qui efficitur niger cadendo in lutum. Ita anima que est carissima pluſq̄ sol quando cadit in concha matris efficitur sordida et leprosa. Et ideo ly anima sit facta ⁊ creata a deo vt intret paradisum et templum dñi: oportet tamen q̄ lauetur per baptismū: et ita qui non est baptisatus et moritur sine baptismo recipit in vanum animaz suam. Jdeo dicit Dauid ps. cxxvj. Vanum est vobis ante lucem surgere: scilz ante lucem gratie baptismalis. Sed diceret aliquis. Quare deus creat me ex quo non consequor finem propter quem factus sum et scinit me damnandum? Dicendum est q̄ tu nō vis intrare quia intras lutum peccatorum. Jdeo oportet q̄ lauemus per penitentiam: sicut etiam anima que cecidit in lutum peccati originalis nō ingreditur templum dei quousq̄ sit lota et mundata per baptismuz. Sequitur quarto: nec iurauit in dolo proximo suo. Nam in baptismo est iuramentum parentum ante baptismū in porta ecclesie loco pueri dicente sacerdote qd petis: respondent parentes baptismuz: fidem propter quam vadimus ad paradisum. Et sacerdos respōdet. Ergo abrenuncia sathane et omnibus pompis eius: iuxta illud Dauid ps. cxviij. Juravit et statui custodire iudicium iustitie tue. Jdeo talis puer non iurauit in dolo proximo suo: scilz christo qui est proximus noster inquantū homo: et inquantum deus est creator: ergo iste puer non fregit sacramentum nec iuramentū factum in baptismo: ideo non iurauit in dolo proximo suo. Nota quomodo multi frangunt illud sacramentum blasphemando. Sed sciendū q̄ in ista scala sunt decem gradus per quos homo ascēdit in baptismo qui continent in forma baptismi que est ista. Ego te baptiso in nomine patris ⁊ filij et spiritussancti amē. Ubi sunt decem dictiones sine amen qō nō est de essentia. Et si deficiat vnus istorum graduum puer non est baptisatus nec poterit ascendere ad celum per istā scalam: immo frāget sibi collum ad infernum. Et ideo sacerdotes mulieres et etiam viri debent bene scire istam scalā cum suis gradibus: quomā si cum hac forma baptisatus moriatur statim vadit ad paradisum sicut anima virginis marie. Sed si mutetur forma vel diminuat gradus scale dicendo ego baptiso in nomine sctē trinitatis nō valet. Nota exēplum de magistro in theologia baptisato avetula ꝛc. Quere supra. Nota q̄ nullus pōt habere alia sacra nisi intret per portā baptismi. Baptismꝰ em̄ est ianua sacramētoꝝ. Pueris ergo vt decet baptisatis dat deus gloriā regni sui. Auctoritas de hoc est ps. lxxxiij. Gratiā ⁊ gloriā dabit dñs: quibꝰ? illis q̄ ambulāt in innocētia. Ecce prima scala: ideo quando pueri moriuntur non debes flere immo facere festum. Nota si rex vellet recipere filiū tuum in seruitio suo vel filiā tuā

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

in regnā quō gauderes: sic debes gaudere qñ xp̄us rex regum recipit puerum tuū innocentē sine peccato: qm̄ tales q̄ flent nō habent bonam spē. Auctoritas .ſ. ad Thessa. iiij. Nolumus vos ignorare de dormientibus .ſ. pueris innocentibus vt non contriſtemini sicut ceteri q̄ spem non habent. Sed illos filios debetis flere qui fuerunt luxuriosi: blasphematores dei ꝛ sanctoꝝ quos videbitis in inferno. Qñq; etiam pueri moriunt sine baptiſmo ex negligentia vestra. vnde caueant sibi pater ꝛ mater qm̄ ip̄i clamabunt ad deum petendo iuſtitiam de patre ꝛ matre proditore qui fecit me mori sine baptiſmo. Sed de pueris baptiſatis est regnuz celoꝝ ſpāliter quia pauci alij intrant. Matt. xix. Sinite paruulos venire ad me talium enim est regnuz celoꝝ. Ad propoſitum dicit Remigiꝰ vnuz terribile verbum. Tanta est labes in humano genere q̄ maior pars saluandoꝝ dicitur esse paruulorū. Cui satis concordat beatus Grego. lib. iiij. Dyalogorū. cap. xj. di. Cum humanuz genus multis ac innumeris vitijs sit subiectum hierꝛ celeſtis maximam partem ex paruulis vel infantibus arbitror poſſe compleri. Notate verba: ſignate myſteria. ¶ Tertia scala est firma obedientia ꝛ iſta scala est magnoꝝ: sed prima est paruuloꝝ: ꝛ p iſtaz oportet nos ascendere in qua sunt decem gradus .ſ. decem precepta ꝛc. Ut de de iſta scala ꝛ etiam scōa ſuperius ad plenum in illa diſtinctiōe ordinauit deꝰ terram ꝛc.

¶ De scala ascendendi ad celeſtē hierusalem que in sacra ſcriptura inuenitur figurata.

Diſtinctio. clxix.

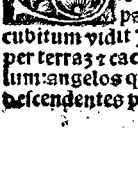

Scala ascendendi ad celeſtem hierꝛm inuenitur figurata in sacra ſcriptura. Gen. xxviij. vbi dr de Jacob patriarcha. Poſt ſolis occubitum vidit Jacob scalam ſtantem ſuper terraz ꝛ cacumen illius tangens celum: angelos quoq; dei ascendentes et deſcendentes per eam ꝛ dñm innixū ſcale: vbi sunt quattuor videnda. Primū est quia dicit vidit scalam cuius pes tangebat terram ꝛ deus tenebat cacumen ſine caput in celo: per iſtam scalam intelligit pnia q̄ est via peccatoribus ad celum: et non habent aliaz viam. Sed nota quod dicit q̄ tenebat pedem in terra ꝛ cacumē in celo: qm̄ ante aduentum ꝛ paſſionem xp̄i scala pnie tenebat pedem in inferno ꝛ cacumen in terra: ita q̄ quantuncunq; pniam agerent nullus poterat aſcende re celum: ſed poſt mortem deſcēdebant in infernum. Unde Adā qui quantuz ad cōparationem ſui modicū peccatū cōmiſit: non tñ ēctum ad conſiderationez dei ſed ēctum ad reſpectum ſui modicū fuit qz fuit peccatum gule: verūtamen ꝓpter illud peccatum egit pniam nōgentisimi ginta annis: ꝛ poſt decidit in infernum: item Noe: item Abraham: item alij boni ꝛ ſancti viri: immo ꝛ Jo. bapti. de quo dicit xp̄s Mat. xj. Inter natos mulieꝝ non ſurrexit maior Johanne baptiſta: ñ deſcendit in limbum: verūtamē poſtq̄ xp̄s paſſus est eleuauit ſcalā ꝛ traxit de inferno: ꝛ poſuit pedem in terra ꝛ cacumē in celo. Et ideo dixit textus poſt ſolis occubitum vidit Jacob scalaz ꝛc. dicit poſt ſolis occubitum. .i. poſt xp̄i mortem. vñ magnam conſolationem debemus habere qm̄ nunc cum modica pnia poſſumꝰ aſcēdere celum. Et ideo dicit xp̄us Mat. iiij. Pniam agite: appropinquabit enim regnum celoꝝ: non dicit regnum infernoruz. Scōo dicit in textu q̄ vidit angelos aſcendētes ꝛ deſcendentes per quos intelliguntur penitentes qui debent aſcēdere ꝛ nō manere in eodem loco ſed continuare bona opera: quia aſcendunt illi qui continuant ꝛ deſcendunt qñ non cōtinuant: ideo dicit beatus Bernardus. Non continuare retrocedere est. vnde multi incipiunt magnā pniam ꝛ poſt dimittunt: de quibus dicit Dauid pſal. cvj. Aſcendunt vſq; ad celos ꝛ deſcēdūt vſq; ad abyſſos animaꝝ in malis labeſcebat. Tertio dicit ꝛ dñm in nitū ſcale quaſi dicēdo penitentibus. Uenite ad me oēs qui laboratis ꝛ onerati eſtis: ego reficiaz vos Mat. xj. Nunc ergo ha

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

beamus scalam: sed restat videre quot sunt gradus in ista scala & dicitur q̄ pauci sunt q̄us ducant ad altum. Sunt aūt duodecim quos quere superius in distinctione. Ḃta dei ad tria est necessaria ꝛc.

¶We fer peccatis ꝓpter q̄ scandalizamur.

Distinctio.clxx.

Scādalizamur ꝓpter fer peccata. Quorū quidem ꝓmus est sortilegium diabolicum. Secundus est blasphemia diuina. Tertium est fractio festorum. Quartum est lupanar speciale. Quintum est societas criminalis. Sextum est inuidia spiritualis.

¶Primū ergo pcm̄ ꝓpter qō scandalizamur est sortilegium diabolicum. vnde illud est vnū de maioribus peccatis que possunt fieri in mundo: sicut matus peccatum qō aliquis seruus pōt cōmittere contra dām est infidelitas & pdito: ita illud est maius quod fit contra deum cui in baptismo promittitur fides: & tamen ista fides frāgitur q̄n aliquis aliqua de cā vadit ad inimicos dei. s. diuinos & sortilegos: ergo caueamus sed recurram⁹ ad xp̄m a quo bona cuncta pceduntiq̄n magnus pcm̄ est diuinationis. vnde 6ᵗ Leui. xx. Vir siue mulier in quibus phytonic⁹ vel diuinationis spūs fuerit moriemoriatur: lapidibus obruent eos: dicit lapidibus obruēt eos: in quo manus oīm habent decertare eo q̄ pcm̄ cōe est sufficiens vt destruatur villa illa vel ciuitas. vt patuit in sabaudia ꝓpe chāberiacū: erat ibi nāq̄ quidā diuin⁹ ad quē oēs recurrebāt: quapropter. xij. prochie intrauerūt abyssum & nō remansit nisi q̄dam capella beate virginis marie: ideo caueam⁹ illud pcm̄ ne scādalizemur. vñ ad auisandum vos hec locutus sum vobis vt nō scādalizemini. Jo. xvj. ¶Scōz pcm̄ p qō scādalizamur est blasphemia diuina. Et illud magnū est sicut magnū est pcm̄ insurgere ꝛ dām suū cū ense et occidere eū: tale pcm̄ fit contra deū q̄m spata & balista insurgimus ⁊tra ipsum. s. q̄n iuramus p ventre p caput p tecum ꝛc. tūc em̄ dilantam⁹ xp̄m q̄tū in nobis est q̄us ipse non possit patiꝛcū ꝛ tanto caput ipse ac si lania retur: & nō caueamus. Et ideo dicit scriptura Thob. xij. Maledicti erunt q̄ contēpserunt te & condēnati oēs erunt qui blasphemauerunt te: dicit blasphemauerūt. Ubi nota q̄ dne sūt ciuitates cōtrarie. s. paradisus & infern⁹ & habitatores in ipis loquuntur diuersa ydiomata. Unde de ydiomate paradisi loquit̄ Dauid ps. lxxxiij. Beati q̄ habitāt in domo tua dne in secula seculoꝛ laudabūt te: ergo laudare dām est ydioma paradisi: in iferno blasphemabunt deū. vñ Apoc. xvj. Estuauerunt homes & blasphemauerūt nomē dei hītis ptātē sup has plagas: pāt aūt cognosci homes cui⁹ sunt in loāla. Et ideo isto modo fuit cognit⁹ Petrus: q̄n dictū fuit sibi Matth. xxvj. Tu ex illis es: nā & loāla tua manifestuz te facit: ita pāt cognosci illi q̄ sunt in paradiso si laudāt deū. Si aūt blasphemāt pāt cognosci q̄ sunt de gentib⁹ inferni & ꝑt dicti tali. Tu ex illis es ꝛc. Hodie nāq̄ sunt multi ptinētes ad ciuitatē infernī: q̄n ꝓ minimo blasphemāt deus: & quasi hīt ꝓ truffa ꝛc. Uerūtamē caueāt q̄n mirum est q̄ ꝓpter illud pcm̄ non intram⁹ abyssum. Ꝓto quo nota hystoriā. itij. Regū. xix. & Esa. xxxvij. Quo senacherib rex assyrioꝝ & ꝑpls eius q̄ erant in numero clxxxv. milia hoiz armoꝝ ꝓpter blasphemiā dei: q̄ rex dixit q̄ de⁹ nō posset eruere hiēm de sua manu oēs interfecti sūt in vna nocte: & rex a ꝓpr̄ijs filijs interfectus fuit: & tñ illi erant infideles: & multo magis pcm̄ est in christianis: quoniā legit̄ i illo libro q̄ ille rex occiderat multos ꝓphetas & sanctos: & tamē nō fuit punitus. Sed ꝓto isto peccato blasphemie punitus fuit: ideo possumus cōcludere q̄ maius peccatum est sola dei blasphemia ꝙ occidere mille homines: attamen q̄ illud peccatum multiplicatur in mundo deus conuertit se ad rectores: et dicit Esa. lj. Dominatores populi mei in qua agunt & iugiter nomen meum tota

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

die blasphematur: propter hoc sciet populus meus nomen meum in die illa qꝛ ego ip̄e qui loquebar ecce assum: ergo caueamus. ¶ Tertium peccatum ꝑ quod scandalizamur est fractio festoꝝ: qm̄ p̄ceptum est vt colamus festa que precipiũtur maxime diem dn̄icuz. vnde dicit deꝰ Exodi. xx. Memento vt diez sabbati sanctifices: sex diebus operaberis ⁊ facies omnia opera tua: septimo aũt die sabbati dn̄i dei tui est: non facies omne opꝰ ⁊c. Dies enim dn̄ica dicitur esse redditꝰ quē deus sibi retinuit vt in ipso laudet̄ deus ⁊ audiatur missa cum quattuor cōditionibus quas habes alibi supra: isto eniz modo sanctificatur festum. s. ab ope mũdano cessando ⁊ vacãdo operibus spũalibus: caueamꝰ ḡ qm̄ faciẽdo ꝯrium magnũ peccatũ est: qꝛ remonemꝰ redditum deo: vt aũt audiat̄ qd̄ pctm̄ est audiatur parabola siue exemplũ. In quadã ciuitate fuit fames magna ⁊ regi seruiebant sex scutiferi ⁊ rex non habebat nisi vnam gallinam ⁊c. vide supra: caueamus ergo vt colamus diem dn̄icum vt aũt sciamꝰ quō puniuntur illi qui faciunt cōtrariuz audiatur hystoria lib. Numeroꝝ. xv. ca. de quodã q̄ portabat onus lignorum in sabbato: de quo dicit dn̄s: hō ille moriat̄ ⁊ qua morte? ostendit cũ dicit lapidibus obruet eum oīs ppl̄s: ideo caueant rectores ciuitatũ qui non corrigunt illud peccatum: qm̄ d̄r ad Ro. j. Qui talia agũt digni sunt morte: non solum qui ea faciũt sed etiaz qui ꝯsentiunt facientibꝰ: vbi dicit glo. Aug. Consentiunt facientibus q̄ debent ⁊ possunt corrigere ⁊ non faciũt. ¶ Quartum peccatum per qd̄ scandalizamur est lupanar spãle. vnde q̄stio est vtruz lupanar publicum possit ⁊ debeat pati a ciuitatibus: a rectoribus ⁊ gubernatoribus eiusdem. Et d̄r ꝙ sic ad remedium aliarũ qꝛ oēs corrumperentur. Et ideo dicit beatus Augu. in libro de ordine. Aufer meretrices de mũdo ⁊ om̄s ⁊c. Sed debent poni in loco absconso ⁊ i angulo ciuitatis. Non tñ debēt pati nec sustineri vt sunt laqueum. s. vt sunt in diuersorio: qꝛ tunc illaqueant viros ⁊ ideo debent poni sicut leprosi in locis separatis: in cuius signum locutus est dominꝰ ad Moysen dicens. Precipe filijs israel vt eijciant de castris omnez leprosum et qui semine fluit pollutusq̄ est sup mortuo tam masculuz q̄ feminam eijcite de castris ne contaminent ea cum habitauerint vobiscum. Corrigatur ergo illud peccatum qm̄ magnum est: qd̄ declararatur per simile. Qm̄ magnum eēt si aliquis hostis in introitu porte domus faceret puteum coopertum palea vt i ipso caderent intrãtes: ita est de meretrice de qua dicitur Prouerb. xxiij. Fouea ꝓfunda est meretrix ⁊ puteus angustus aliena. ¶ Quintum peccatum per quod scãdalizamur est societas criminalis. s. societas iudeorum cum christianis: verũtamẽ si dn̄s vult illos pati ⁊ sustinere dz ordinare ꝙ christiani non conuersentur inter illos: qꝛ christiani nō debent comedere de cibis iudeoꝝ nec cōedere de carnibus occisis per iudeos. Item non debent comedere de pane azimo quē mittunt in pascha: qꝛ illud ꝓhibetur a iure canonico. Item non debent prebere iudeis auxilium. s. in sabbato eoruz facere opera eorum. Itez non debent iudei mederi christianis quos occidunt per medicinam. Item non debent sustineri ꝙ faciant vsuraz nec quicq̄ debent sumere a iudeis. Unde ducissa Brabantie tempore sancti Thome scripsit beato Thome querens vtrum aliquid posset accipere a iudeis: cui rescripsit sanctus Tho. ꝙ si iudei habent ꝓpria bona sine vsura qd̄ poterat ab eis accipere oīa bona si vellet qꝛ iudei sunt captiui christianorum: si aliquis aũt sumat domũ a iudeis dãnatus est qꝛ sumit de vsura: ideo separẽtur: quia dicit Paulus. ij. ad Corinth. vj. Que pars fidelis cum infideli: quis autẽ consensus templo dei cum ydolis: vos enim estis templum dei viui sicut dicit deus: quoniam inhabitabo cum illis: et ero illoꝝ deus ⁊ ipsi erunt mihi populꝰ ꝓpter qd̄ exite de medio eoꝝ ⁊ separamini dicit dn̄s ⁊ immundũ ne tetigeritis: ⁊ ego recipiã vos ⁊ ero vobis in p̄rem: al's dixit xp̄s de illis q̄ participant cũ iudeis Luc. xij. Ueniet dn̄s serui illiꝰ in die qua

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

nõ sperat: ⁊ hora qua nescit ⁊ diuidet eũ partemq̃ eius cum infidelibus ponet.

¶ Sextum peccatum per qd̃ scandalizamur est inuidia spũalis: vnde habemus inuidiam moralez. s. qñ quis inuidet alicui ꝓpter bonum morale: puta propter bonũ tẽporale vel famã vel aliud. Sed inuidia spũalis est qñ aliq̃s hz inuidiaz ⁊ displicentiam de bono spũali alicuius ⁊ illud pcim̃ dr̃ peccatum in spm̃ sanctũ: ⁊ vocatur inuidia fraterne gratie. Et i isto peccato sunt illi qui habent inuidiaz de illis qui faciunt aliquod bonum spũale vt abstinentiam a carnibus ieiunium: ⁊ potes ꝓcedere vt volueris: quia lata est materia ⁊c. ergo caueamus ab istis peccatis ne scandalizemur ⁊c.

¶ De quattuor seculis que reperiuntur a principio mundi vsq̃ ad finem.

Distinctio.clxxj.

Ecula quattuor reperiuntur a principio mũdi vsq̃ ad finem ⁊c.

Primum est seculum naturale.

Scd̃m est seculum doctrinale.

Tertium est seculum spirituale.

Quartum est seculum eternale.

¶ Primũ ergo seculum fuit naturale qd̃ fuit ab Adam vsq̃ ad Moysen: ⁊ dicitur seculum naturale: qr̃ per intellectum naturalez sciebant ⁊ intelligebant ⁊ cognoscebant quid debebant credere ⁊ operari ⁊ quid sperari: verbi gratia per intellectum naturalem veniebant in notitiam dei per istum modũ. Qd̃ sicut aliquis intrans palatium magnuz alicuius regis posito ꝙ nõ videat regẽ: cognoscet tamẽ nisi sit stultus ꝙ ille rex est potens cũ edificauerit ita magnũ palatiũ. Item videndo illud palatiũ bene ordinatum ⁊ paratũ cũ fenestris ⁊ alijs cognoscet sapiam illius regis: sil̃r vidẽdo seruitores regis bene indutos ⁊ ornatos stantes in delitijs: ⁊ quibus bene ꝓuidet cognoscit bonitatem ⁊ prouidentiam regis. Itẽ similiter homines intellectu naturali videndo munduz ita magnum cognoscebant dñm huius mundi. s. deum esse summe potentie. Item videndo ordinationẽ ei⁹ s. quõ sol lucet ⁊ vertitur ab oriẽte in occidentẽ ꝑ meridiem: ⁊ quõ in vere arbores ⁊ herbe virescunt ⁊ post dant fructum cognoscebant infinitã dei sapiam. Item videndo quõ prouidet de omnib⁹ necessarijs: puta auribus ⁊ alijs cognoscebant suam inestimabilẽ bonitatem ⁊ clementiam: ⁊ ita sciebãt quid credere debebãt. Et ideo dicit sanctus Paulus ad Rom̃. j. Inuisibilia dei a creatura dei ꝑ ea que facta sunt intellecta ꝯspiciuuntur sempiterna quoq̃ eius virtus ⁊ diuinitas: ita vt sint inexcusabiles supple qui deũ nõ cognoscebant. Non ergo erunt excusati illi q̃ adorabant ydola: cũ ꝑ intellectum possent cognoscere deũ: itẽ sciebant per intellectũ quid debebant facere ⁊ tenebant decem mandata: verbi gr̃a: ꝑ ymaginationem ⁊ intellectũ naturalẽ cognoscebant ꝙ in quocũq̃ hospitio dñs illi⁹ hospitij non vult ꝙ seruitores vadãt ad inimicos suos ineundo conciliuz nec fedus ꝓ aliqua re: sed si indigent aliquo ꝙ illud petant ab eo. Et isto modo dicebãt ꝯ nõ vadamus ad inimicos dei q̃ est dominus istius mundi: ⁊ ita tenebant primũ mãdatũ: non habebis deos alienos ⁊c. Item dicebant ꝙ nullus seruus dz iurare nec loqui enormiter de dño suo: sed dz sibi portare honorem ⁊ loqui cũ reuerentia dñe ⁊ de dño suo. E isto modo dicebant: ergo non debemus loq̃ enormiter de deo. Et ita tenebãt scd̃m mãdatuz s. non assumes nomen dei tui inuanum. Item dicebant ꝙ quilibet dñs hz seruitiũ a seruis suis iõ seruiam⁹ deo: ⁊ ita celebrabãt vnã diẽ septimane: sed nescit̃ q̃ erat ⁊ ita de alijs. Breuiter sciebant q̃d facere debebãt ⁊ tenebãt oĩa p̃cepta moralia veteris testamenti q̃ includunt̃ in decẽ. Et ideo dicit beatus Pau. ad Ro. ij. Cũ em̃ gentes q̃ legẽ non habẽt naturaliter ea q̃ legis sunt faciũt eiusmodi legẽ non hñtes ipsi sibi sunt lex qui ostẽdunt opus legis scriptũ in cordibus suis. Itẽ per intellectum sciebant quid debebant sperare dicendo: quilibet bonus dñs ⁊ iustus bene seruientibus sibi dat bonã remunerationem ⁊ malis dat pniam siue

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

penā:ita silr deus:z dicebant cū ergo videatur q̄ multi boni z iusti in hoc mundo multotiēs habent mala z tribulationes:ideo dat remunerationē in alio mūdo cū ipse sit iustus. Itē videtur q̄ multi mali habēt bona in mūdo isto. Ideo debent habere puntionē in alio mundo:z ita sciebāt quid facere deberēt: vnde de isto est auctoritas ad Hebr.xj. Attendentem ad deum oportet credere q̄ est z inquirentibus se remunerator est:ponit hic duos articulos quos habem⁹ credere.s. q̄ deꝰ est:et q̄ remunerat dando bonis gloriā et dicunt glo.olim doctorum sicut est Augustinus z alij q̄ a principio mūdi isti duo articuli erāt necessarij. Ergo moraliter audiamus cum illi homes qui nō habebant scripturā sed solum intellectū et scirent quid credere z agere z sperare deberēt quanta dānatio debeā illis qui nūc sunt tbi et habent scripturā:z doctores si nō bene agant: z ideo talib⁹ loquitur Esa.di.xlviij.c. Reddite preuaricationes ad cor recordamini priorū seculi. ¶ Secūdum seculū fuit doctrinale: vnde videns deus q̄ homes non se bene regerent per intellectū naturalē voluit dare doctrinā in scriptura:z hoc ipe moysi. Et tenuit deꝰ modū doctoris qui quando vult legere descendit de camera sua: et inuenit scholares congregatos z discipulos z cū biro rotūdo cum floco sup caput ascendit cathedrā z consequenter legit:ita deus volēs dare doctrinam fecit cōgregare totū populū Judaicū in vno loco:z tūc descēdit de celo sicut dixit tex. Exod.xix. Descendit deus de celo super montem Sinay:et tūc incepit legere di. Exod.xx. Ego sum dñs deus tuus q̄ eduxi te de terra Egypti:non habebis deos alienos cozā me ꝛc.et dicit decē mādata: vnde nota excellentiā istorū decem mandatorū quā habēt supra alia mādata: ceremonialia et iudicialia:q̄ dixit ipsemet ista decē mādata populo ore ꝓprio:z tū alia nō dixit nisi Moysi qui postea dixit populo. Itē q̄ ipsemet scripsit illa in lapidib⁹ digito ꝓprio cui lapis dabat locū sicut cera sigillo:z nō scripsit alia mandata:cerimonialia z iudicialia sz Moyses. Itē q̄ voluit q̄ ponerētur in archa testamenti ad denotandū q̄ semper debebāt durare z esse firma:etiā in nouo testamēto cū sint de ture nature:vt dictum est in ꝓma parte. Et de isto est auctoritas Esa. xlviij. Ego dñs deus tuus docens te vtilia gubernās te in via qua ambulas: dicit vtilia sz decē mandata que sunt vtilia q̄ ducunt ad saluationē: vñ dicit ꝑs Mat.xix. Si vis ad vitam ingredi:serua mandata:dicit gubernās te. In via qua ambulas.s.in cerimonijs q̄ deus precepit z ordinauit q̄ populus Judaicus cōederet certum quid z indueret certo modo. Et ratio fuit q̄ de illo populo filius dei habebat nasci. Sed nūc q̄ natus finita z terminata sunt illa mandata cerimonialia:iuxta illud ad Hebr.x. Finis enim legis Christus est in salutē omni credenti finita ergo sunt. Et datur similitudo q̄ si rex voluerit filio suo habere nutricē rusticā dabit sibi aliquas cerimonias sez q̄ tenet eā ꝓpter lac q̄ ꝓpinat filio. Itē induet eam alijs vestimētis z nutrito filio nō curabit sed reuertet nutrix in domo sua vt ꝓius:ita fecit deꝰ populo suo Judaico a quo filius dei natꝰ est. Et ideo dedit ei mandata:z quādo peccabūt maius erit peccatum ꝑs ꝓius. Et ideo beatus Paulus ad Roma. vj. Lex subintrauit vt abūdaret delictū. Et David ꝑs.lxxxix. Posuisti iniquitates meas in conspectu tuo seculū nostrū in illuminatione vultus tui:dicit posuisti iniquitates nostras in cōspectu tuo. Et quare? q̄ seculū nostrū in illuminatiōe vultus tui.s.legis date a te. ¶ Tertium seculum est spirituale q̄ illud dedit ꝑs loquēdo de spūalibus rebꝰ:verbi gratia. Docuit eos christus q̄ est vnus deꝰ simplex indiuisus z illemet deus est vna essentia et tres persone distincte. Et illud nō potuit scire per intellectum naturalē cuz sit quid spirituale. Itē docuit nos quō vna illarū trium personarum assumpsit humanā carnem in qua passa est et crucifixa vt credentes z obedientes sibi nō crucifigerentur in cruce inferni. Tales doctrine sunt spirituales: q̄ transeūt oēm intellectum naturalē. Item q̄ Christus

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

sit totus et tantus quantus fuit in cruce in hostia consecrata. Ista doctrina non potest capi ab intellectu naturali. Et de isto sacrificio loquitur deus per os Malachie pphete loquēntis sacerdotibus veteris testamēti. Mala.j. Mō est mihi voluntas in vobis dicit dñs exercituū ⁊ munus non suscipiā de manu vestra: ab ortu enim solis vsq; ad occasuz magnū est nomen meū in gentibus et in omni loco sacrificatur et offertur nomini meo oblatio mūda. Istud ergo et alios articulos docuit Christus quos debem⁹ credere. Item docuit quid debemus facere. Primo accipere baptismum vt abluamur a peccatis vt saluemur. Joā.iij. Amen dico vobis nisi qs renatus fuerit ex aqua ⁊ spiritu sancto non potest intrare in regnum dei. Item si post baptismū cadamus in peccatū docuit qđ debemus agere. s. penitētiam: quia baptism⁹ non potest iterum abluere peccata quia solum datur semel: qz repzesentat mortem xpi: de qua. j. Pet.iij. Christus semel pro peccatis nostris mortuus est: ideo semel datur baptismus. Sed penitentia totiens quotiēs ⁊ ita de alijs sacramētis. Item docuit quid debemus sperare quia cuz anima alicuius bone ⁊ perfecti viri exit de corpore velocissime volat ad paradisuz: vnde Dauid Pś.cxxvj. Cum dederit dilectis suis somnū: ecce hereditas dñi filij merces fructus ventris. Item quādo anima alicuius mali exitentis in peccato mortali exit de corpore impetuosissime ad modū lapidis descendit ad infernū: vnde Job.xxv. Ducūt in bonis dies suos et in pūcto ad inferna descendunt. Itē quādo aliquis moritur in gratia nō acta condigna penitētia vadit ad purgatoriū: vt ibidem purgetur potest tamen bonis que fiunt p ipso in hoc mūdo alleuiari. Et illud est tertiū seculum de quo loquit virgo Maria que nata fuit in secūdo seculo ⁊ ostēdit q adhuc viueret in tertio seculo di. Eccli.xxxiij. Ab initio et ante secula creata sum: et vsq; ad futurū seculū non desinam. s. spūale. ¶ Quartū seculū est perpetuale siue eternū ⁊ illud incipiet in die iudicij ⁊ carebit fine: quia tria prima trāsibunt ⁊ transiuerunt. Primū habuit finē in Moyse. Secūdum in christo. Tertium habebit finē in iudicio et tūc incipiet quartū quod nunq; habebit finez. Et de isto loquitur Dauid Pś. cxliij. Regnum tuū regnum omniū seculorum ⁊ dñatio tua in omni generatione et generatiōne: regnū. s. glorie est regnū omniū seculorum qz excellentius est ceteris: dicit in oīi generatione. s. beatoz in gloria. s. dñatio tua in generationem malorū in inferno. Unde ibi nō ponitur omniū quia mali nullā habebunt perfectionem: ista ergo sunt secula vt regam⁹ nos taliter in tertio vt veniam⁹ ad quartum. s. ad gloriam eternam amen ꝛc.

¶ De nouem conditionibus seminandi bona opera. Distinctio.clxxij.

Eminādi bona opera sunt nouē cōditiones siue modi ꝑm nouē conditiones quas laboratores seruant in seminādo semen in terra. Primo nāq; seminator seminat itinerādo ⁊ nō quiescendo vel sedendo sed ambulādo de lira in lirā in quib⁹ oibus debēt spargere semen boni operis. Pro quo sciendū q⁹ in cāpo huius vite humane sunt septem lire. s. septē etates: prima infantia: seda pueritia ꝛc. Et in prima dz seminare istud bonū. s. qđ debet addiscere ad faciendū signum crucis: secūdo qđ sciant Pr̄ noster: tertio Aue maria: quarto Credo in deū. In secūda debent seminare illud bonū opus. s. qđ debent cōfiteri a septimo anno: ⁊ in duodecimo anno debent sumere eucharistiā. In tertia debent ieiunare ad min⁹ semel in septimana in quadragesima: ⁊ post duos dies: ⁊ post tres et post quattuor: et in. xv. anno debent ieiunare totā quadragesimā. In quarta etate debent largiri elemosynas cum sint dñi familiares: ⁊ ita vsq; ad finē vite. Et ita patet quō debemus ambulare seminando bona opera: vnde Dauid Pś. lxxxiij. Ibunt de virtute in virtutem videbitur deus deorum in syō. Item est alia auctoritas. j. ad Coz. xv. Abundan

tes in omni opere dñi: scientes semper ꝙ labor vester nō est inanis in dño. ¶ Secūdus modus est qꝛ seminatur in tēpore quo incipit vigere frigus et ventus et boreas ⁊ cū vētus percutit illos in facie multotiēs flent: iuxta illud Ps. cxxv. Eūtes ibant ⁊ flebant mittētes semina sua. Ista est scda conditio senectutis. s. seminare bona opera quia cū simus pctōres et frigidi ꝓpter peccata debemus seminare bona opera sicut ieiunia: elemosynas ⁊ orationes ⁊ hoc cum lachrymis et debemus humiliari corā deo et hoibus: qm̄ si quis odit proximū suum nō potest placere deo nisi prius sit amicus sui ꝓximi. Et ꝙ illud sit verū patet per Christū dicentē Mat. v. Si frater tuus habet aliquid aduersum te: relinque ibi munus tuū ante altare et vade prius recōciliari fratri tuo: et tunc veniēs offeres munus tuum: ergo caueamus vt reconciliemur prius ꝓximo de iniuria quomodocunq; sit illata: ⁊ post debem⁹ venire ad deū in cōfessione ⁊ ibi confiteri in lachrymis: et ita fiet fructus multus. Et est verū ꝙ qñ fiunt bona opera a nobis debem⁹ gaudere de bonis que facimus: sed debem⁹ flere de pctis prius cōmissis: ⁊ isto modo fiet fruct⁹ multus. Et ideo dicit Dauid Ps. cxxv. Qui seminant in lachrymis in exultatione metent. ¶ Terti⁹ modus est qꝛ laboratores seminant cū manu dextera ⁊ nō cum sinistra: ita etiā qui seminat fructū bonorū operū debet seminare cū manu dextera. s. ꝙ fiat ad honorē dei et non cū sinistra. s. ꝙ fiat amore mundano vt honor impēdatur quia si non fiat manu dextera. i. intētione recta ad deum: talia bona opera dāt damnationē. Exemplū bonum est celebrare amore ⁊ ad honorē dei ⁊ tunc seminat̄ cū dextera. Sed celebrare vt habeātur pecunie vt habeatur vana gloria est seminare cū sinistra: ⁊ nō prodest sed est dānatio. Item bonū est opus predicare amore dei: sed non vt habeatur laus vel honor mundi. Itē bonū est ire auditū missam ad honorē dei et saluationē anime tamen si vadat ꝓ videndo mulieres est dānatio. Item dare elemosynā ad honorem dei: ⁊ vt de⁹ post exitū anime a corpore det elemosynam anime dicēti. Domine dñe aperi nobis. Mat. xxv. Est valde bonū opus. Qm̄ dicunt Hieronymus ⁊ Augustin⁹ sup epistolā ad Timotheū. j. ad Timo. iiij. Qd̄ misericors nunq̄ venit ad malū finem: sed debet fieri amore dei. Matth. vj. Te autē faciente elemosynā nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua: dicit sinistra scz amor mūdanus vel vana gloria: sed dextera. i. ꝙ solū fiat amore dei. ¶ Quartus modus est qꝛ spargens semen q̄uis teneat in manu dextera tñ proijcit illud versus sinistrā ⁊ non ad dexterā. Iste est modus seminādi bona opera. s. quia cū fiant bona ⁊ dextera intētione cū debent proijci versus sinistrā. Pro quo sciēdum ꝙ gloria paradisi d̄r dextera ⁊ vita huius mūdi dicit̄ sinistra: vt ptz Cant. ij. Leua eius sub capite meo ⁊ dextera illius amplexabitur me. Et in ista sinistra vita scz mundana debet spargi semen qꝛ in alio mūdo nunq̄ possumus facere op⁹ meritoriū. Ideo in hoc mundo debemus operari tenēdo consiliū beati Pauli ad Gal. vj. Bonum autē faciētes nō deficiamus tēpore em̄ suo metemus nō deficienses: ergo dum tempus habemus operemur bonū ad omnes: dicit ad oēs. s. soluendo cui debemus dare: honorē tributum cui debetur: ⁊ ita de alijs. Et isto modo non deficiemus: patz ergo ꝙ gloria paradisi dicit̄ dextera et vita humana d̄r sinistra. Et ideo dicit alibi scriptura Prouer. iij. Longitudo dierū in dextera eius ⁊ in sinistra illi⁹ diuitie bonoꝝ operū vt metamus gloriā. ¶ Quintus modus est qm̄ si seminator habeat duos cāpos quorū vnus proijciat vepres spinas vrticas et zizaniā: ⁊ alius proijciat bonū fructū nō seminabit in malo cāpo sed in bono: ita etiā quilibet in hoc mundo habet duos cāpos. s. corpus quod est malus cāpus ⁊ animā que est bonus cāpus quoniā corpus germinat spinas scz malas cogitationes ⁊ zizaniam. s. detractiones ⁊ iniurias ⁊ vepres. s. carnalitates pungentes sed anima pullulat virtutes: ideo nō seminemus in corpore quia nō faceret fructū sed in anima. s. audiendo missas: ser

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

mones ⁊ similia opera anime faciendo. Et sic habebimus bonũ fructũ: qꝛ dꝛ ad Gal.vj. Que enim seminauerit hõ hec ⁊ metet: qm̃ q̃ seminat in carne sua de carne et metet corruptionem: qui auiẽ seminat in spiritu de spũ metet vitã eternam. Caueamus ergo ꝙ corpus nõ nutriatur seminando in eo carnalitates et placita sua qꝛ daret fructum dãnationis. ¶ Sextus modus est qꝛ seminans primo purgat semen ab herbis malis: qꝛ alꝫ male herbe corrumperent bonum semẽ: ita in bonis operibus seminãdo debemꝰ purgare bona opera que seminant̃ cum cribro discretionis. Primo debemꝰ purgare cor ab amore illicito et ira et inuidia. Itẽ aures a malis auditibus: ⁊ visum a malo respectu: os a malis verbis: pedes ne vadant ad sortilegos nec ad lupanaria: manus ne rapiãt aliena: ⁊ ita fiet fructus multꝰ. Et ita dꝛ Hiere.iiij. Nouate vobis nouale ⁊ nolite serere sup̃ spinas nouale vocat vitã nouam in bonis: ⁊ dicit inter spinas. Et ratio est qꝛ dicit euãgelium Luce.viij. Et aliud cecidit inter spinas: ⁊ simul exorte spine suffocauerũt illud. ¶ Septimus modus est qꝛ seminator seminat abundãter. s. cum pugno vel manu plena alꝫ si seminaret cũ duobus digitis non posset bene seminare et modicũ fructum consequeretur: ita etiã in bonis operibꝰ fiendis debemꝰ seminare abũdanter bona opera vt elemosynas: ieiunia: orationes ⁊ similia quantũ possumus. Et ita fiet fructꝰ multus qm̃ si remisse seminemꝰ. s. dando hodie vnũ obolum ⁊ cras aliũ: modicũ fructũ metemus in alio mũdo. Seminemꝰ ergo abũdanter quantũ possumus largiendo elemosynas seu saltem prestãdo indigentibus sine vsura: qꝛ dicit Dauid Ps̃.cxj. Iocũdus homo q̃ miseret̃ ⁊ cõmodat disponit sermones suos in iudicio: qꝛ in eternum nõ cõmouebitur: seminemus ergo abundanter: qꝛ dicit aplꝫ.ij.ad Coꝝ.ix. Hoc autẽ dico vobis qui parce seminat: parce ⁊ metet: ⁊ q̃ seminat in benedictionibus de benedictionibꝰ et metet vitam eternã. Multi tamẽ abundãter seminãt in inferno. s. illi qui dant vestes ⁊ iocalia magna lenonibus histrionibꝰ et mimis siue ioculatoribus sicut faciũt magni domini: sed in paradiso modicum seminãt quia pauperibus modicũ dant. Et ideo largum ⁊ abundãtem fructum dãnationis metẽt in inferno: ⁊ nullum in paradiso. Cum talia data histrionibꝰ dederint de substantia alioꝝ ideo caueãt. ¶ Octauus modus est quia seminator cooperit semẽ cum terra ne aues illud comedant et sic tale semen non videtur vsq̃ exit in herbam: ita debet esse de bonis operibꝰ quia debẽt seminari cooperiẽdo illa sed ne videãtur quia alꝫ aues scꝫ demones siue suggestiones hominũ comederent illud. Exemplũ si quis velit intrare religionem nemini debet dicere nec pr̃i nec matri nec fratribus nec alicui alteri: sed debet seminare. s. capiendo habitũ et nõ debet discooperiri vsq̃ exit: tale opus in herbã. s. cum videbitur indutus habitu. Et ita bonũ opus debet priꝰ fieri q̃ dicit: qꝛ alꝫ veniret perturbatio. Item in alijs operibus. s. dimittendo vanitates sicut mulieres cornua ⁊ caudas: qꝛ si christus in illis seminauerit bonum propositum dimittendi nemini deberet dicere vsq̃ exeat in herbam. s. cum dimiserit. Item etiam de remittẽdis iniurijs. Item de ieiunijs: et ita de alijs quia si dicat̃ postq̃ fiat volucres celi comedent: et ideo dicit̃ Luce.viij. ꝙ semẽ qd̃ cecidit secus viam conculcatum est ⁊ volucres celi comederũt illud. Ille enim seminat secus viam qui discooperit sua bona opera quia via est aperta et non absconsa. Ita etiam illi qui discooperiunt sua opera volucres comedunt illa: volucres sunt demones. Mat.xiij. ¶ Nonus modus est qꝛ seminator seminat in principio tẽporis scꝫ in Martio vel in Octobri sed illud non crescit vsq̃ quo veniat bonũ tempus ⁊ postmetit in fine. s. in Julio: Augusto et Septembri vbi sol incipit descendere: alias qui seminaret quãdo deberet metere ꝓstulto reputaret̃. Ita etiã debemꝰ seminare bona opa in p̃ncipio vite nr̃e: iuxta dictum Salo. Eccli.xj.di. Mane semina semẽ tuũ ⁊ vespere ne cesset manꝰ tua: qꝛ nescis q̃d magis oriatur hoc aut illud.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Et si vtrumq; simul melius erit. Mane est iuuētꝰ hoīs: vespere vocat finē vite. Debemus eñ laborare ⁊ seminare cōtinue pniam agendo ⁊ ieiunia ⁊ elemosynas ⁊ eucharistiā sumēdo: et ita de alijs. Et isti sunt modi seminādi bona opera. Quos teneamus vt possimus venire ad gloriaz paradisi. Quā nobis cōcedat ⁊c.

¶ De sex que senectꝰ corporalis dat homini que spūaliter reperiūtur in anima quando senescit ꝑ pctm̄ mortale.

Distinctio. clxxiij.

Senectus corporalis dat homini sex q̄ spiritualiter reperiūtur in anima qñ senescit ꝑ peccatuz mortale: senectus ergo corpalis dat sex. s.

Primo pilorum dealbationem.
Scdo sensuum hebetationem.
Tertio pellis corrugationem.
Quarto capitis incuruationem.
Quinto mēbrorum debilitationem.
Sexto mortis approximationem.

¶ Primo ergo senectus corporalis dat pilorꝝ dealbationē: cōiter qd̄ dico ꝓpter hoc qm̄ multi sunt senes qui non habēt pilos albos: senes tñ cōiter sunt albi in crinibꝰ vel capillis ⁊ q̄uis illud sit verū naturalr̄ ē tñ auctoritas clara Dañ. vij. Antiquꝰ dierū sedit vestimētū eiꝰ quasi nix cādidū ⁊ capilli eiꝰ quasi lana alba. Istā operationē facit in aīa pctm̄ mortale qm̄ facit pilos esse canos q̄ pili sunt cogitatꝰ siue meditatiōes. Et rō est qr sicut pili mouētur vndiq; ⁊ eleuant̄ ad flatuz venti: ita cogitatiōes volant vndiq;. Et ita apparet ꝙ cogitationes vocātur pili: vñ Dauid ad lr̄am dicit p̄s. xxxix. Multiplicati sūt super capillos capitis mei ⁊ cor meū derelinq̄t me. Et iste cogitationes ꝓpter pctm̄ dealbātur: ⁊ hoc qr oīa bona q̄ habēt attribuunt sibijpsis dicentes ꝙ ipsi hñt plura bona ⁊ dicūt ꝙ bene laborauerūt ⁊ ꝓpter eorꝝ astutiā ⁊ diligētiam habuerunt. Et ista cogitatio videt̄ eis alba ⁊ non attribuūt aliq̄d deo sicut fecit quidā phariseꝰ de quo dicitur Lu. xviij. Et de quodā magistro i theologia q̄ dū bñ predicasset ⁊ laudaret̄ a quodā dixit magister i theologia: gr̄as ago crucibilo acsi diceret ꝙ ꝓpter studiū fecerat illud quia bene studuerat: qui stati ami sit loquelam ⁊ nunq̄ vltra locutꝰ est: vñ Canti. v. Come capitis eius sicut elate palmarū nigre quasi coruꝰ: dicit come capitis. i. cogitationes sunt quasi folia palme elate: vñ palma hz folia elata versus celū: ita etiā iustꝰ eleuat pilos. i. cogitationes ad deū oīa deo attribuendo ⁊ nihil sibi ⁊ sunt nigre quasi coruus. s. reputāt se indignos habēdi illa bona siue terrena siue spūalia sicut sunt deuotiones elatiue: ⁊ similia q̄ oīa eleuāt attribuendo ⁊ sunt nigre quasi coruus qr reputāt illud esse magnū onus: qm̄ illud habent portare vsq; ad mortē ⁊ reputant se illa habere non ꝑ ꝓpria merita: sed ꝑ gr̄am dei. Itez qñ laudatur deuotus ⁊ iustus statim eleuat cogitationes ad deū di. ꝙ deus fecit sibi illā gratiaz ⁊ sūt humiles dicentes ꝙ gentes non cognoscunt pctā que fecerūt qr non impēderent illis honorem q̄uis deus bene sciat. Et ita ptz quō ꝓpter pctm̄ hz pilos albos: et ideo si quis sit albus ꝓpter pctm̄ efficitur niger ꝑ cōtritionem ⁊ pniam. ¶ Scdo senectus corporalis dat sensuū hebetationē vñ senes non vidēt ita bene nec ita clare sicut iuuenes: nec audiūt: nec odorāt ita subtiliter: nec similiter habent gustū ita bonum sicut iuuenes: vnde q̄uis hoc sit clarū est tñ ad hoc auctoritas scdi Reg. xix. Domine octogenariꝰ sum hodie nūquid vigent sensus mei ad discernendū suaue aut amarꝝ: istam hebetationē sensuum facit pctm̄ in aīa: vñ sentiūt̄ lapilli vulnerantes pedes ⁊ parue spine et tñ non sentitur gladius diaboli penetrās aīam: non etiā sentit̄ vulnus pcti qñ itur ad sortilegos. Sentit̄ etiā lapillus interdentes ⁊ non sentit̄ rupis inferni qñ iurat̄ ꝑ deū: item pulex sentitur mordens in lecto non tamen sentitur dens diaboli mordens quando non coluntur festa. Item sentitur ventus colatus vniꝰ parui foraminis: sed non sentiuntur quattuor venti exñtes in anima per superbiā. Item sentitur febris corporalis: non aūt

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

febris anime.s.luxurie que est in medulis. Item sentit aliquod paruū vulnus corporis: non autem vulnus magnum excōicationis. Et ita ptz quō sensus aīe ꝓpter pctm̄ sūt hebetati: et iō dicit btūs Paul⁹.ij.ad Coꝝ.iij. Obtusi sūt sēsus eorū vsq; i hodiernū diē. Attñ viri spūales statim sentiunt vuln⁹ aīe ⁊ credunt esse pctm̄ aliqñ vbi non est: vnde btūs Gregorius. Bonaꝝ mentiū est culpā recognoscere. vbi culpa nō est pctōres tamē nō faciūt sic immo nesciūt iuenire culpā vbi est: vnde p̄me ad Coꝝ.ij. Animalis hō nō percipit ea q̄ sunt spūs dei. Stultitia em̄ est illi qui nō potest intelligere qꝛ spūalit examinat. Spūalis autē iudicat omnia. ¶ Tertio senect⁹ corporalis dat corrugationē: vñ cōiter senes vidētur rugosi in pelle: iuuenes vero nō: sed habent pellē planā: vñ ruga dr qñ caro interius deficit et tunc pellis facit cumulum in carne: et q̄uis hoc sit clarum est tñ auctoritas ip̄ius Job dicētis Job.xvj. Ruge mee dicūt testimoniū ꝯtra me. Ita in aīa ruga facit turgere pellē a ꝑte exteriori ⁊ ip̄am duplicare: ita pctōr quādo amisit dilectionē dei ꝓcurat habere dilectionē mūdi etiam ꝓpter hypocrisim qñ apparēt exterius boni et humiles: intus autē sunt superbi: et ita habēt pellem aīe. i. cōuersationē exteriorē duplicem cū aliud sit i corde ⁊ aliud extra. Et de talibus loquit xp̄s Mat.xxiij. Ue vobis scribe ⁊ pharisei hypocrite qui similes estis sepulchris dealbatis quia foris patēt hoībus speciosa intus vero plena sunt ossibus mortuoꝝ ⁊ omni spurcitia: sic ⁊ vos a foris quidē patetis hominibus iusti: intus aūt pleni estis hypocrisi ⁊ iniq̄tate. Hypocrisis dr ab ipos qd est sub ⁊ crisis aurū. Tales em̄ sunt casti exterius intus v̄o et secrete sunt luxuriosi: iusti aūt nō habēt duplicē pellem: quia tales sunt interius quales apparēt exterius. Et tales sunt de numero illorū de quibus dicebat Paulus seipsum includēs ⁊c. ad Coꝝ.x. Quales sumus verbo per epistolas absentes tales ⁊ presentes in facto. Et ideo si quis habeat rugā in pelle anime remouet ⁊ complanetur ⁊c.

¶ Quarto senectus corporalis dat capitis incuruationem. Et ratio quare senes inclinant caput est quia deficit calor naturalis: ideo calor non pōt eleuari: vnde istis in q̄b⁹ est calor semp eleuat se i altū. Et ideo iuuenes eleuant caput ꝓpter calorē igneū naturalē quē hñt in stomacho. Senes vero non isto calore deficiente: sed inclinant caput. Et q̄uis illud sit clarū est tamen auctoritas Luc. xiij. Erat mulier inclinata nec oīno poterat sursum respicere: ita similiter ꝓpter peccatum inclinatur caput anime. Caput anime est mēs siue cor: vñ Gregorius vocat caput anime cor: vnde super illo verbo Luc.xxj. His autem fieri incipientibus respicite ⁊ leuate capita vestra dicit ⁊c. i. exhilarate corda vestra. Et ita patet ꝙ caput anime est cor qd inclinatur ad terrena; et ostendit talis nihil se habere in celo cuz inclinet caput sicut bruta que incinant se ad terram denotādo ꝙ nihil habent in celo sed tota sunt terra: vnde Eccle.iij. Cuncta subiacent vanitati ⁊ omnia pergunt ad vnum locum de terra facta sunt ⁊ in terram pariter reuertentur. Et ideo homo qui nō curat nisi de terrenis est similis brutis. Quapropter dicitur Ecclesia.iij. Similiter spirant omnia ⁊ nihil habet homo iumento amplius. Et ideo cum anima sit celestis erigatur ad celū vt corpore existente et remanente in terra sicut fiet in morte quia anima ibit ad celum corpus autem erit in terra: ꝓut dicitur Ecclesia. vltimo. Reuertatur puluis in terrā suaz vnde erat et spiritus redeat ad deuz qui dedit ipsum. Spirituales autem non curant de terrenis: sed eleuant corda ad deum cum ipsi de celo sint ⁊ possunt dicere cum Paulo ad Phil.iij. Nostra conuersatio in celis est: vnde ⁊ saluatorem expectamus dñm iesuz christuz qui reformabit corpus humilitatis nostre configuratū corpori claritatis sue: habeam⁹ ergo caput anime erectuz et non declinemus ad terrena al's erimus de numero illorum de quibus dicit Dauid p̄s.xvj. Proijcientes me nunc circūdederūt me oculos suos statuerūt declinare in terrā

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

id est ad terrena. Si quis ergo inclinat⁹ sit erigat se spūaliter. ¶ Quinto senect⁹ corporalis dat mēbroꝝ debilitationes. Senes em̄ sunt debiles ⁊ nullā vim hn̄t in mēbris in respectu iuuenum: et q̄uis clarum sit ad experientiā est tn̄ auctoritas Job. xvj. In nihilū redacti sunt oēs act⁹ mei: ita pctm̄ debilitat aīam ⁊ nullā vim habet in operādo spūaliter ⁊ pctōri nulla penitētia bona est sed excusat̄ propter debilitatez corporis qꝛ nihil potest sustinere in penitētia attn̄ sustinebit penam infernalem qm̄ necesse est facere penitentiam de peccatis in hoc mundo vel in inferno ꝓpter ꝓpositionem disiunctiuam quam dedit deus Luc. xxiij. Dico vobis si nō pniaz egeritis oēs simul peribitis: ergo agamus penitētiam ⁊ induamur camisias stuparū pro vitanda lorica infernali. Et ita ptz q̄ ꝑ peccatum aīa debilitat̄ taliter q̄ non pōt portare penitentiam: vnde Michee primo. Infirmata est in bonū que habitat in marath. i. amaritudine: qm̄ amara est pctōri penitētia. Item alia est auctoritas Threñ. j. Pctm̄ peccauit hierl̄m ꝓpterea instabilis facta est: vocat hierl̄m aīaz in qua habitat christus ⁊ post peccatum d̄r amarath: quia peccauit: ergo roboremur et fortificemus nos ad penitētiā agendā. ¶ Sexto senect⁹ corporalis dat mortis apropinquationem: vn̄ senes sunt ꝓpe mortē: iuuenes vero scd̄m cursum naturalem nō: ac q̄uis hoc sit claruz tn̄ sunt due auctoritates hoc dicētes. Prima est apostoli ad Hebr. viij. Omne quod antiquatur et senescit ꝓpe interituz est. Alia est scd̄i Reg. xix. Jam octogenarius sum hodie. Et infra. Obsecro vt reuertat̄ seruus tuus et moriatur in ciuitate et sepeliar iuxta sepulchrum patris mei ⁊ matris mee: ita etiā ꝓpter peccatū aīa fit ꝓpe mortē infernalez: vn̄ ille d̄r esse prope aliū qui non distat per vnam leucā: propinquior qui non distat per passuz: propinquissimus quando non est vnius digiti mensura inter eos. Attamen anima peccatoris est ꝓpinquior morti infernali quādo nō est nisi pellis carnis in medio: qm̄ statim qd̄ exit pellem est in inferno: vnde Job. xij. Ducunt in bonis dies suos ⁊ in pūcto ad inferna descendūt: dicit in pūcto. i. tēpore indiuisibili. Et Dauid p̄mi Reg. xx. dicebat vno tm̄ gradu ego morsq̄ diuidūtur: iusti autē nō sunt ꝓpe mortē infernalē: imo ꝓcul qꝛ sūt ꝓpe gl̄iam paradisi: testat̄ hoc sacra scriptura Sapiē. iij. Justoꝝ aīe in manu dei sunt ⁊ nō tāget illos tormētū mortis visi sunt oculis insipientium mori illi autez sunt in pace. Qui ergo sentit se antiquū per peccatum vel in pctō accipiat cōsiliū beati Pauli dicētis ad Ephe. iiij. Renouamini spiritu mentis vestre: scilicet per veram contritionem: confessionem ⁊ satisfactionez ⁊c. Rogemus ergo dominū vt nobis ⁊c.

¶ De tribus similitudinibus sepulture corporis per quas intelliguntur sepulture anime.

Distinctio. clxxiiij.

Damnationē aīe mali diuitis vocat xp̄s sepulturā cū dicit Lu. xvj. Mortuus est diues ⁊ sepultus in inferno: vbi videt̄ xp̄us inuuere q̄ in inferno sit sepultura. Pro quo notandū q̄ tres sunt similitudines sepulture corporis ꝑ quas itelligūtur sepulture aīe. Nā primo qn̄ aliq̄s magn⁹ morit̄ statim aliq̄s de familia nūtiat illd̄ ecclesie ⁊ tūc sacerdotes ⁊ clerici parant se ad eundū illud quesitū corp⁹ ⁊ faciūt motū ⁊ rumorē. Nā dicūt vn⁹ alteri cito pulsa cāpanā ⁊ tu accipe aquā benedictā ⁊ tu crucē ⁊ vadamus cito qꝛ habebim⁹ pecunias ⁊ sic vadūt cuz gaudio: ita sil̄r qn̄ aliq̄s malus debet mori demō ei dat⁹ ad excercitiū siue ꝑuersionē videns ip̄m cito moriturū statim descendit ad infernum nuntians curato inferni: scilicet lucifero vt mittat quesitum illam animam ⁊ tūc fit magnus rumor ⁊ impetus in inferno inter demones: qꝛ oēs demones volūt venire ad obituz illius vt rapiāt animam quia valde appetunt nostram dānationem: vnde Esa. xiiij. loquēs de morte Nabuchodonosor dicit. Infernus subtus turbatus est in occur-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

sum aduentus tui suscitabit tibi gigantes: scilicet demones qui dicuntur gigãtes eo ꝙ sũt magni in fortitudine: vnde minor demon inferni portaret maiorem turrim vel montem mundi: ista est ergo prima similitudo inter sepulturam corporis ⁊ dãnationem anime. ¶ Secũda similitudo est quia ex quo nuntiatum est ecclesie statim sacerdotes vadunt ad domum quesitum corpus ⁊ portãt illud associatũ parentibus ad ecclesiam cantando cantum lamentabilez. s. In exitu israel de egypto domus iacob de populo ⁊c. cruce p̃cedente similiter sacerdotes inferni. s. demones veniũt quesitum aĩam ⁊ capiunt ip̃am portãdo signũ diaboli. s. circulũ: de quo p̃s. xj. dicit Dauid In circuitu impij ambulãt ⁊ cũ magnis clamoribus mugitibus et vllulationib⁹ portant illam in inferno: vñ Prouer. xxj. Vir qui errauerit a via doctrine in cetu gigantiũ cõmorabitur: dicit a via doctrine. s. penitẽtie que est via ad paradisuz: iuxta illud Matt. iij. Penitentiam agite appropinquabit enim regnum celoruz. ¶ Tertia similitudo est quia dat̃ corp⁹ sepulture ita sil̃r dat̃ aĩa qꝛ ꝑm pctã dat̃ ei sepultura: vñ septẽ sunt sepulchra in iferno. Ezechiel nãq; loquẽs ad lr̃az: dicit Ezech. xxxij. Ibi assur et omnis eius multitudo in circuitu illi⁹ sepulchra eoruz: per assur intelligũtur superbi: vnde assur scd̃m interpretationem hebraicaz tm̃ significat sicut nemus: qm̃ sicut in nemore sunt arundines inordinate ⁊ frondose ⁊ sine fructu ita similiter sup̃bi sunt inordinati quia nolunt seq̃ ordinationẽ christi quã dedit di. Matth. xj. Discite a me quia mitis sum ⁊ humilis corde ⁊ inuenietis requiem aĩabus vestris. Non enim sunt ordinati qñ faciunt sup̃biam per vestimẽta portãdo caudas ⁊ cornua magis enim volunt obedire visui q̃ ordinationi diuine. Itez nõ sunt ordinati eo qꝛ nolunt obedire deo. Et ideo dicit beatus Paulus ad Roma. xiij. Qui ordinationi dei resistũt ipsi sibi ipsi dãnationez acquirunt. Per istam similitudinem per nemus intelliguntur superbi. Item sicut arbores nemoris sunt frondose: ita superbi sunt frondosi portãdo magnas vestes et apparatus et sine fructu bone vite: et tales vadunt ad infernum: quia dicit scriptura Matthei tertio. Omnis arbor que non facit fructum bonum excidetur et in ignem mittetur. ponuntur ergo in sepultura inferni scilicet in quodam puteo pleno plumbo ardenti ⁊ ibi imperpetuum manebunt: et talis sepultura bene conuenit eis quia sicut plumbum est ponderosum: ita superbi sunt ponderosi adeo ꝙ non possunt pati pares maiores nec inferiores: ergo caueãt. Et ideo dicit scriptura Thobie quarto. Superbiam nunq̃ in tuo sensu aut in tuo verbo dominari permittas in ipsa sumpsit initium omnis perditio ista: ergo prima sepultura dicitur assur. Secũda dicit̃ helani ibi helani et omnis multitudo eius per girum sepulchri sui. Helani idẽ est ꝙ adiectio vel additamentũ per quod intelligũtur auari qui non curant de aliquo nisi quomodo possint ditari et congregare non bona spiritualia: sed temporalia tam per furtum q̃ rapinam: vsuram symoniam ⁊c. Et tales quando moriuntur ponuntur in puteo pleno auro ⁊ argento ardenti ⁊ ignito per infinita tempora sine fine. Et ideo dicit scriptura Abacuch secũdo. Ue ei qui multiplicat non sua vsquequo aggrauat contra se densum lutum: ve ponitur in scriptura pro damnatione inferni: dicit densum lutum: quia secundum magnam vel paruam auaritiam vel vsuram inuenitur in denso luto ita quod nõ potest exire: ergo caueant. Tertia sepultura dicitur Mosoth per quam intelligitur luxuria: vnde Mosoth idem est ꝙ captura quia sicut piscis capit̃ hamo supposito cibo dulci ita demon capit luxuriosos cum hamo peccati mortalis cooperto cibo dulci et delectabili. Et ideo Ecclesiastici nono dicit Salomon. Scut pisces capiuntur hamo et sicut aues capiuntur laqueo: sic capiuntur homines tempore malo: vnde quando piscis captus est non sentit vsq; quo piscator trahit hamum ad se: ita nec luxuriosus sentit hamum vsquequo demon

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

trahit ipsum in inferno. Et tales ponuntur in puteo pleno sulphure fetido: quia sicut peccatũ luxurie est fetidũ: ita sepultura eorũ est fetida: et de talib⁹ d̃r Apo. xxi. Pars illoꝝ est in stãgno ardẽte igne ⁊ sulphure: pars scilꝫ sepultura talium. ¶ Quarta sepultura vocat̃ tubal ꝑ quã intelligit̃ inuidia q̃ tubal idẽ est ꝙ ductus ad lutũ: q̃ inuidi dũ audiũt dici bonum de proximo statim tristãtur ⁊ ingemiscunt. In oibus alijs pctis est aliqua placentia nisi in isto qm̃ semꝑ dolent de bono alterius ⁊ nunq̃ habẽt gaudiũ sed semper tristitiã ⁊ dolorẽ. Et ideo de talibus dicit scriptura Eccle. ij. Cuncti dies eius dolorib⁹ et erũnis pleni sunt nec ꝑ noctẽ mente quiescit. Et tales ponũtur in puteo pleno pice nigra ardẽti q̃ sicut habuerũt cor nigrũ ⁊ obscurũ per inuidiam: ita punientur in sepulchro nigro: Uerũtamẽ xp̃s auisans nos cõtra illud dicit nobis Johã. xv. Hoc est preceptum meũ vt diligatis inuicẽ sicut dilexi vos. ¶ Quinta sepultura est ydumea ꝑ quaꝫ intelligit̃ gulositas: vnde ydumea idem est ꝙ sanguinolẽta. i. plena sanguine: q̃ gulosi ꝓpter nimiũ cibũ et potũ habent sanguinẽ superfluũ ⁊ corruptũ nimius ⁊ potus corrũpit vitã: et ideo dicit scriptura Eccle. xxxvij. Propter crapulã multi obierũt: qui autẽ abstinens est adijciet vitã. Tales em̃ ponunt̃ in sepulchro. s. in puteo pleno calce ardenti vbi torquebuntur per infinita secula: et in illo positus est diues de quo dicit̃ ꝙ epulabatur quotidie splendide. Luc. xvj. ¶ Sexta sepultura est aquilo per quaꝫ intelligitur ira siue vindicta. Aquilo idẽ est ꝙ parturiens: qm̃ sicut mulier parturiens patit̃ ⁊ ingemiscit nõ potens emittere partũ. Ita similiter iracũdi ⁊ vindicatiui parturiunt. i. habent dolorẽ in corde eo q̃ nõ possunt se vindicare. Et tales dũ moriũtur vadũt ad puteũ plenũ serpẽtibus et scorpionibus vbi mordebunt̃ et torquebuntur in perpetuũ. Et ideo de talib⁹ dicebat xp̃s Mat. xviij. Sic ⁊ pater me⁹ celestis faciet vobis si nõ remiseritis vnusquisq̃ fratri suo de cordib⁹ vestris. Caueant ergo xp̃iani. ¶ Septima sepultura vocatur pharao per quã intelligit̃ accidia: vnde pharao idem est ꝙ nudãs virum. Accidia em̃ nudat hominẽ bonis operibus. Multi em̃ religiosi nudantur propter accidiã. Item sacerdotes qui nõ dicũt horas vt debent: tales enim dimittendo cerimonias et bona descendũt in pctm̃ ⁊ nudant̃ a bonis. Et illud declarauit xp̃s cũ dicit Luce. x. Homo quidã descẽdebat ab hierusalẽ in hierico ⁊ incidit in latrones qui etiã spoliauerũt euꝫ. Dicit ab hierusalẽ in hierico: vnde hierico idem est ꝙ defectus: tales em̃ descendunt de bonis operibus in defectũ ⁊ spoliantur talib⁹ bonis ⁊ dum moriũtur ponuntur in puteo pleno stercore humano bulienti: et ideo de talib⁹ dicit scriptura Joel. ix. Computruerũt iumẽta in stercore suo: nunc aũt quid restat nisi remedium quod dat nobis scriptura Eccl. ix. Quodcũq̃ põt manus tua facere instanter operare: q̃ nec opus nec rõ nec scientia nec sapiẽtia erunt apud inferos quo tu properas. Pro talib⁹ autẽ non rogat ecclesia. Et ideo dicit q̃ in inferno nulla est redẽptio miserere ⁊c.

¶ De quattuor modis siue rationibus quibus debemus sequi christum.

Distinctio. clxxv.

Sequi debem⁹ christum quatuor modis siue quatuor rationib⁹. Debemus nãq̃ ipsum sequi. Primo vt lucẽ dirigentẽ ⁊ illud est per firmam credentiã. Secũdo vt ducem precedentẽ: ⁊ illud est per plenam obedientiam. Tertio vt patrẽ morientem: et illud est per dignam penitentiam. Quarto vt principẽ promouentẽ: ⁊ illud est per finalem perseuerentiã. ¶ Primo debemus sequi xp̃m sicut lucẽ dirigentem: qm̃ ipse christus fuit nobis vt lux in hoc mũdo: vnde sicut in candela est cera que liquescit ⁊ lichinum: ita in christo sunt tria scꝫ caro q̃ liq̃facta est in passione in igne charitatis. Et lichinũ scꝫ aĩa ⁊ lumen. s. diuinitas et ita operat̃ lumini siue luci: qm̃ sicut in cãdela sunt

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

tres substantie: ita in xpo sunt tres substantie ⁊ vna psona: vnde Athanasius. Qui ⁊ deus sit ⁊ homo nō duo tñ ꝫ vn⁹ est xps. Unus aūt nō cōuersione diuinitatis in carne: sed in assumptiōe hūanitatis in deū. Un⁹ oino nō cōfusione ſbe: sed vnitate psone. Cū ergo xps dicat lux illuminauit istū mūdū qui ante ei⁹ aduentum erat positus in tenebris erroꝝ. Et sicut ambulās in tenebris nescit quo vadat: ita neqꝫ hoīes ante aduentū xpi. Unde Dauid ps. lxxxj. Nescierunt neqꝫ intellexerunt. ſ. iudei. Phi ergo nescierunt qñ ꝫ scirent deū esse p aliquas veritates: puta ponendo ipm eternū ⁊ sine fine ⁊c. Tamen in multis errauerūt ponendo aliud principiū. ſ. yle. Itē ponēdo mūdū eternū: ⁊ ita nescierūt. Item iudei nō intellexerūt: qñ ꝗuis scirēt vnū deū esse tñ: non intellexerūt ipm esse trinū ⁊ vnū: ⁊ ita ambulabāt in tenebris: qz nō habebāt nisi modicā candelam. ſ. legem Moysi quib⁹ dicit xps Joan. xj. Adhuc modicū lumē in vobis est: ambulate dū lucē habetis vt nō tenebre vos cōprehēdant: sed fuit magna lux ad illuminādū intellectus hoīm in veritate fidei. Ideo si volum⁹ recte ambulare ſequamur lucem eius ⁊ ita nō errabim⁹: iuxta ipsius dictū Jo. viij. Ego ſuz lux mūdi: qui ſequitur me nō ambulat in tenebris: ꝫ habebit lumen vite. Diceret aliqs: quō poterimus ipm ſequi cum nō videam⁹ ipm cū sit in celo? Respōdeō qz qñ receſſit dimisit nobis vnā lanternā cozā nobis cū qua possum⁹ videre claritatē: qui equidē lanterna est ſymbolū apli. Et ideo si volum⁹ ipm ſequi ponam⁹ illā lanternā cozā nobis mane ⁊ ſero ⁊ ſequemur ipm et pueniem⁹ ad ipsius gloziā: iuxta illō ad Ro. x. Si crediderīs qñ deus excitauit illuꝫ ex mortuis salu⁹ eris: cozde em̄ creditur ad iustitiā: oze aūt confeſſio fit ad salutem. Et ita ptz quō debemus ſequi xpm vt lucez dirigentē: de qua luce dicit Jo. j. Erat lux vera que illuminat omnē hominem venientem in hunc mundū.

¶ Scdo debem⁹ ſequi xpm vt ductorem pcedentē ⁊ ostendentē viā: ⁊ hoc p plenā obedientiā. Unde primi ductores. ſ. Adā et Eua pdiderūt viam. ſ. obedientie cuꝫ deus precepisset illis quasi dicēdo Esa. xxx. Hec via ābulate in ea neqꝫ ad dexteram neqꝫ ad ſiniſtrā declinetis. Sz adā ad ſiniſtrā declinauit ⁊ eua ad dexterā: ⁊ ideo cū essent duces qz pdiderūt siue errauerūt: ita vniuersum genus humanū pariter errauit illos ſequēdo: aliqui declinando ad dexteram. ſ. amore creature peccādo: vel ad ſiniſtrā. ſ. timore creature: qñ oia pcā ad istos duos modos reducunt ſm qđ dicit btūs Aug. ſup illud ps. lxxix. Incensa igni et ſuffoca. Et ideo deus pater videns nos errare tradidit nobis aliū ductorem. ſ. xpm qui ducit ad vitam: et ideo ſequamur ipm si volum⁹ ire ad deū: iuxta illud. j. Petri. ij. Sequimini vestigia ei⁹ qui pcm nō fecit. Sed quō ſequemur eum? Dicit qz eundo per vias per quas ipse iuit: diuerse nāqꝫ vie sunt: quarū alique ducūt ad infernū: ⁊ alique ad paradisum. Unde vie q̄ ducūt ad infernum sunt hec.

Prima superbia ⁊ vanitas.
Secūda auaritia ⁊ cupiditas.
Tertia luxuria ⁊ carnalitas.

Et ita de aliis: vide eas que sunt per te. Alie aūtē vie que ducunt ad gloriā sunt hec: videlicet

Simplicitas ⁊ humilitas.
Misericordia ⁊ liberalitas.
Mundicia ⁊ castitas.

Et per istas ambulauit xps ideo ſequamur ipsum p istas ad quas nos monet ipse quo ad primā dicens Mat. xj. Discite a me qz mitis sum et hūilis corde. Ad secūdā viam nos inducit ſcriptura Thobie. ij. Quō poteris esto misericors. Ambulando p tertiā faciem⁹ volūtatem dei ipm ſequendo: iuxta illud. ſ. ad Thessal. iij. Hec est em̄ volūtas dei ſanctificatio vestra vt sciat vnuſquiſqꝫ vestrū suū vas possidere in ſanctificatione ⁊ honore: nō in passione desiderij sicut gentes q̄ ignorant deū. Et istas vias ſecutus est xps. Et ideo beatus erit ille qui poterit dicere cum Job. xxiij. c. Uestigia eius ſecut⁹ est pes meus: viā eius custodiui. ¶ Tertio debemus ſequi xpm vt patrē mortem et per dignā pniam. Ubi ſciendū q⁹

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

oēs nos xp̄iani sumus filij xp̄i legitimi in ventre matris sponse sue. s. eccl̄ie. vide alibi quō: ⁊ ita ptz quō xp̄us est pater noster. Et illud testatur ipsemet cū dicit Mat. xxiij. Oēs vos fratres estis ⁊ patrē nolite vobis vocare sup terrā: vnus em̄ est pater vester qui in celis est. Dicit vocare patrem. s. in illa gn̄atione baptismi qr xp̄s solus d̄r pater. Et ideo eccl̄ia non vocat leuantē de baptismo puerū patrē sed patrinū ⁊ matrinā. Cū ergo xp̄us sit pater noster debemus ip̄m sequi vt morientē per pn̄iam: vnde verū est ꝙ mortuus fuit sed resurrexit. Et ideo sicut ip̄e passus est mortē cū magna passione: ita debemus ip̄m sequi per pn̄iam affligendo corp⁹: ⁊ ideo dicit ipsemet Mar. viij. Qui vult venire post me abneget semet ipsum ⁊ tollat crucē suā ⁊ sequat̄ me. Vocat pn̄iam crucē ⁊ ita per pn̄iam debem⁹ ip̄m sequi: al's dicit ipse Lu. xiiij. Qui nō baiulat crucē suā ⁊ venit post me nō pōt meus esse discipulus. ¶ Quarto debemus ip̄m sequi vt principē promouentē: vnde sicut princeps promouet suos milites ad bellum ante ipsos incedendo et promittendo illis castra ⁊ dona: ita promouet nos xp̄s vt ip̄m sequamur ꝑ perseuerantiā in bonis operib⁹ ⁊ ꝓmittit nobis regnū celi ⁊ gloriā: vnde Eccl̄i. xxiij. Gloria magna est sequi dn̄m: longitudo em̄ dierū assumet̄ ab eo: ergo sequamur ip̄m in virtutib⁹ ⁊ mandatis eius ꝑseuerando. Et tūc poterit de nobis dici illud Mat. viij. Secute sunt euz turbe multe. Rogemus dominū ⁊c.

¶ De xp̄o qui in triplex signū fuit positus et nobis datus.

Distinctio. clxxvj.

In signū triplex fuit christus positus et nobis datus: scilicet

Primo in signum integralis puritatis.

Scd̄o in signū sp̄ualis paupertatis.

Tertio in signū cordialis humilitatis.

In istis ergo tribus signis fuit xp̄s positus specialiter. Et est ad hoc auctoritas Cū em̄ angelus nūciaret pastorib⁹ natiuitatem xp̄i dixit in hunc modū Luc. ij. Ecce euangeliso vobis gaudiū magnū qd̄ erit oi ppl̄o: qr natus est vobis hodie saluator qui est xp̄s dn̄s in ciuitate Dauid. Et statim subdit. ⁊ hoc vobis signū. Inuenietis infantē pannis inuolutū et positū in presepio. Dicit inuenietis infantem pro primo signo: pānis inuolutum pro scd̄o: ⁊ positū in presepio ꝓ tertio. ¶ Primū ergo signum est puritatis integralis: ⁊ d̄r puritas integralis quando q̄s seruat̄ a pctō tam exterius q̄ interius. s. in corde ipsum seruādo ⁊ a malis cogitationib⁹ tā vigilādo q̄ dormiēdo. Unde cuz quis somniat ad turpe statim dum expergiscit̄ debet elidere illā malā cogitationē: qm̄ qn̄ quis dormit non pōt peccare cū tunc habeat liberū arbitriuz ligatū. Attn̄ si expergefact⁹ delectetur et gaudeat peccat: ⁊ ideo debēt elidi tales cogitationes. Item etiā vigilādo nō cogitet aliq̄d turpe. Item sensus corporales debent seruari puri. s. aures ab auditu vano ⁊ cantilenis q̄ multū corrūpunt cor. Item os debet seruari purū. s. a verbis vanis ⁊ turpibus ⁊ a nimio esu et potu. Item man⁹ a tactu mulierū ⁊ alijs vilibus. Itē oculi a vano respectu mulierum ⁊ suijpsius ⁊ ita de alijs. Et ista puritas ostēdit̄ cum d̄r inuenietis infantē: qr infantes sunt puri: xp̄s aūt fuit purissimus: et ideo datus est nobis in signū. Et ꝙ ꝑ infantes intelligant̄ pueri ptz ꝑ historiā euangelij: vn̄ dicit̄ Mar. x. Offerebāt ei paruulos vt tangeret eos: sz dixit textus ꝙ discipuli cōminabant̄ offerentib⁹. Qd̄ cū vidisset iesus indigne tulit ⁊ ait illis. Sinite paruulos venire ad me taliū em̄ est regnū celoꝝ. Quasi diceret: alios carnales expellite: sed dimittatis paruulos venire ad me. Nota ꝙ paruuloꝝ ꝓpter puritatē est paradisus. Et dicit Marcus ꝙ cōplexās eos imponēs manus sup illos benedicebat eos ꝓpter charitatē quā habebat erga illos: vn̄ dicit glo. Remi. sup illo v̄bo. Sinite paruulos venire ad me. Tāta est labes hūane corruptiōis ꝙ maior pars saluādoꝝ creditur esse paruuloꝝ. s. infantium. Et ita ptz quō xp̄s cū dicat̄ infans in natiuita-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

te positus fuit in signũ puritatis: ⁊ illud est signũ saluationis. Et de isto est vna figura in lib. Josue.c.ij. de exploratoribꝰ missis ꝑ Josue recepta a meretrice Raab qui cũ recessissent a domo ipius raab in signũ federis ⁊ saluationis ipsius raab dixerũt illi. Pone ꝑ signo funiculũ coccineũ ⁊ ligabis in fenestra funiculũ coccineũ.i.chordã rubeã: ⁊ illa chorda erat cõposita ex tribꝰ filis. Per raab q̃ erat luxuriosa intelligit̃ pctõr qui cũ habuit signũ saluationis.i.chordã rubeã ꝑ quaz intelligit̃ xp̃s q̃ fuit ex tribꝰ filis cõpositꝰ scilz ex diuinitate: aĩa rõnali: ⁊ carne humana. Sed dicit̃ funiculus rubeus: non dixerunt albus nec niger: sed rubeus ad denotandũ ꝙ xp̃us q̃ venturus erat pro saluãdo credentes in eũ ⁊ obedientes ei debebat esse rubeus in passione in toto corpore propter sanguinez. Intantũ em̃ fuit rubeus ꝙ Esaias videns ip̃m in spiritu ꝓphetie admirabat̃ dicẽs quasi loquens xp̃o Esa.lxiij. Quare ergo rubrũ est vestimentũ tuũ: ⁊ indumentũ tuum quasi calcantiũ racemos in cupa siue in torculari. dixit admiratiue quare rubrũ est vestimentũ tuũ: qꝛ rubrũ est sicut vestes calcantiuz racemos in cupa siue in torculari vbi stille vindemie saltant per eoꝝ vestimẽta. Patet ergo quõ xp̃s fuit signũ saluationis: ⁊ ideo funiculus fuit positꝰ in fenestra nr̃a.s.in imaginatione nr̃a vt cogitemꝰ passionẽ xp̃i quã habuit in capite ꝓpter spineam coronã ⁊ ita nõ peccabimus in vanitate capitis. Itẽ cogitemus quõ passus fuit in oculis vidẽdo paratã sibi passionẽ: ⁊ matrem quasi mortuã in pede crucis: et se derelictũ ab oĩbus amicis. Itez cogitemꝰ in fenestra imaginationis nostre quõ passus est in auribus audiendo iniurias ⁊ blasphemias q̃ sibi dicebant̃. Itẽ suspendamus funiculũ in imaginatione nostra cogitando eius passionem in ore quãdo fuit potatus aceto ⁊ felle ⁊ ita nõ peccabimꝰ cum ore. Item cogitemus quõ xp̃s passus est in odoratu: scz cum in monte caluarie sentiret odorem malum corporũ mortuoꝝ: quia ibi erat locus suspendij. Item cogitemus quõ passus est in manibus cum conclauaretur: ⁊ ita non peccabimus tangendo membra pudenda ⁊ similia. Itez quomodo in pedibus ⁊ ita non delectabimur in tripudiationibus. Item cogitemus quomodo passus est in toto corpore cum esset vulneribus plenus: nam a planta pedis vsqꝫ ad verticem capitis non erat in eo sanitas: et sic non delectabimur in corpore per luxuriam: ⁊ ita de alijs passionibus quibus debet cogitare peccator. Et ideo beatus Paulus omnia ista ruminans dicit ad Hebreos.xij. Recogitate eum qui talem sustinuit a peccatoribus aduersus semetipsum contradictionem vt non fatigemini animis vestris deficientes. Nõdum enim vsqꝫ a sanguie restitistis aduersus peccatũ repugnantes. Dicit recogitate: id est ponite in fenestra imaginationis eum qui talem repugnantiam scilz in cruce passus nondũ vsqꝫ ad sanguinem restitistis. Sed tamen illi qui faciunt penitentiam resistunt peccato: ⁊ ita patet quomodo christus positus est in signum scilz puritatis: attamẽ sequamur cui contradicetur: quia multi resistunt operibus penitentialibus que seruant puritatem. Et tales nõ recordant̃ de auctoritatibus Pauli apostoli dicentis ad Colloss.iij. Mortificate membra vestra que sunt super terram. Et ita patet quomodo christus fuit positus in signum puritatis integralis cui multi cõtradicunt. Et ista est cõtradictio de qua loquitur scriptura sacra dicens in persona christi ad Romanos decimo. Tota die expandi manus meas ad populum non credentem sed contradicentem mihi. Dicit manus expãdi scilicet in cruce.

¶ Secũdum signum in quo positus est christus est signũ voluntarie paupertatis: que paupertas est in triplici gradu: scz bona melior optima. Bona dicit̃ esse in illis qui nihil habẽt: tamen vellẽt habere: attamẽ habent patientiã. Melior est quãdo quis possidet plurima q̃uis nõ apponat cor: sed sumit sibi necessaria et alia distribuit pauperibus ⁊ indigentibus. Alia est optima ⁊ maior omniũ.s. quando amore christi omnia dimitunt̃.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Et hanc habent boni religiosi ⁊ in illud signum positus fuit xp̄s: qđ ostendit angelus cū dixit. Inuenietis ifantē pānis inuolutū: per pānos intelligitur paupertas. vnde de aliquo paupere male induto đr pannosus est: non dicit inuenietis inuolutum foldraturis ac pellibus vanis ⁊ martris nec sericeis sed dicit pānis ⁊ ita ptz quō fuit in natiuitate positꝰ in signum paupertatis. vnde de isto signo est figura in Gen̄. cap̄. ix. cum dixit dominus ad Noe post egressum de archa. Arcum meū ponam in nubibus celi: et erit signum federis inter me ⁊ inter terrā: in arcu celesti sunt tres colores. s. igneus: viridis ⁊ aqueus: per arcum intelligit̄ xp̄s quoniam sicut arcus causatur a sole ꝑcutiente nubem aquosam: ita deꝰ pater misit in munduz solem iustitie. s. christū ⁊ hoc propter ardorem charitatis quam habuit erga nos. vnde Jo. iij. Sic deus dilexit mundum vt filium suum vnigenitum daret vt omnis qui credit in illū nō pereat: sed habeat vitam eternam: ⁊ habet christus tres colores quasi arcꝰ. Primo per ignem intelligitur diuinitas: qꝛ sicut ignis inter cetera elementa est actiuus: ita deus qꝛ omnia quecunqꝫ voluit fecit. p̄s. ccxxxiiij. Item etiam sacra scriptura vocat ipsum ignem: cum dicit deꝰ noster ignis consumens est: ad Hebr. ix. Dicitur viridis quantum ad animaz: qꝛ sicut viriditas est dulcis color ⁊ placens ita anima christi fuit dulcis mansueta ⁊ placens: dicitur etiam christus aqueus quantum ad corpus: quia sicut aqua est debilis quia statim frangitur: ita etiam corpus christi fractum fuit ⁊ doluit: ⁊ ita patet quomodo christus est arcus: et iō dicit scriptura Eccl̄i. xliij. Uide arcum et benedic eū q̄ fecit illum valde speciosus est in splendore suo: sed apostoli dicūtur nubes: quia sicut nubes faciunt magnū sonū ⁊ tonitrua in descēsu ignis: ita apostoli fecerunt magnos sonos in predicatione: item in ipsis quasi in nubibus fuit aqua doctrine euangelice quā miserunt in mundum ⁊ ita vocantur nubes. vnde de ipsis canit ecclesia ⁊ habet̄ ab hystoria in. lx. cap̄. Qui sunt isti qui vt nubes volant: ⁊ loquitur ad litteram de apostolis: ⁊ habent arcum. s. signum paupertatis qđ posuit xp̄s in apostolis quasi i nubibus: cum dicit illis Mat. x. Nolite possidere aurum neqꝫ argentum neqꝫ pecuniam in zonis vestris: non peram in via nec duas tunicas nec calciamēta nec virgam. Et ita ptz quō christus est arcus ⁊ signum positum in nubibus in signuz. s. paupertatis. Sed huic signo cōtradicūt multi. s. auari ⁊ vsurarij qui dicunt ꝙ nō peccant cum tradunt ad vsurā: pone practicā cū auctoritatibus: ergo caueamus ꝙ nō ꝯtradicamus isti signo pauptatis per vsurā: ⁊ de ista ꝯtradictione loquitur Dauid cū dicit p̄s. liiij. Precipita dn̄e diuide linguas eoꝝ qm̄ vidi iniq̄tatē ⁊ cōtradictionē in ciuitate. Et sequit̄ ifra nō defecit de plateis eius vsura ⁊ dolus: dicit p̄cipita. s. in infernū. Et diuide liguas eoꝝ ab illis q̄ sunt in paradiso: dicit in ciuitate. s. mundi ⁊ maxime ecclesie: qꝛ l ecclesiasticis magis abundat auaritia q̄ꝫ in alijs. ¶ Tertiū signū in qđ positꝰ est xp̄s est cordialis humilitatis ⁊ đr cordialis humilitatis qn̄ ꝓ nullo bono siue nature siue fortune aut gr̄e ⁊ fortiter: ⁊ pro nullo honore supbit sed humiliat̄. Qm̄ si aliquis pauper indueret̄ a diuite veste aurea quā sub pena mortis hr̄et in vespere diei reddere: talis paup̄ si supbiret ꝓpter vestimentū esset stultus. Talis aūt stultitia est qn̄ q̄s ꝓ aliquo bono sibi collato a deo superbit: qꝛ habet de illo bono reddere rōnem in fine vite sub pena mortis eterne: ergo humiliemur. Et i illud signū est xp̄s positus a patre qđ ostēderunt angeli qn̄ dixerunt positū est vobis signū inuenietis infantē pānis inuolutū ⁊ positū in p̄sepio. s. humiliatū inter aīalia bruta: imitemꝰ ergo ip̄m xp̄m nos humiliādo si volumus tenere iter paradisi: qꝛ al's contradicēs ibit ad infernuz. vn̄ Job. xxij. Qui humiliatus fuerit erit in gloria: ⁊ q̄ iclinauerit oculos suos ip̄e saluabit̄: ⁊ de isto signo posuit figurā in antiquo testō Eze. ix. ca. Qui vidit sex homines armoꝝ ⁊ vnusquisqꝫ habebat in manu vas interfectionis: dicunt glos. ꝙ aliq̄ habebant lanceam: alij ensem ⁊ p̄

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

cepit illis angelus ꝑ hunc modū. Trāsi te ꝑ ciuitatē sequentes eū ⁊ ꝑcutite: non parcat oculus vester nec miseramini senem adolescentulū ⁊ virginē: paruuluz ⁊ mulieres interficite vsq; ad internitionem: oēm aūt sup quem videritis signū thau ne occidatis. Ubi nota ꝙ ꝑ signum thau intelligit̄ humilitas triplici rōne. Primo qꝛ signū thau est signū crucis: et iō qꝛ xp̄s fuit magis humiliat⁹ in cruce q̄ alibi: iō ꝑ signū thau intelligit̄ humilitas. Itē qꝛ thau ſm interp̄tationem hebraicā idē est ꝙ subtus: iō qꝛ humiles volunt esse subtus alios: iō ꝑ thau intelligitur humilitas. Et sunt sex hoies armoꝝ ꝑ quos intelligit̄ iustitia diuina q̄ datur cōtra sex spēs supboꝝ. Prima supbia est inobediētia. s. qñ non obedit̄ mandatis ecclesie: de qua Mat. xviij. Si peccauerit in te frater tuus vade ⁊ corripe eū inter te ⁊ ip̄m solū. Si te audierit lucratus eris fratrem tuum. Si autem non te audierit adhibe vnū tecū vel duos vt in ore duoꝝ vel triū testium stat oē verbū. Qđ si nō audierit eos dic ecclesie: si aūt ecclesia non audierit sit tibi sicut ethnicus et publicanus. Scđa est inobediētiū cōtra dños tēporales sicut vasallus. Et iō đr ad Ro. xiij. Oīs aīa ptātibus sublimioribus subdita sit: nō em̄ est ptās nisi a deo q̄ aūt a deo sunt ordinata sunt: itaq; qui resistit ptāti dei ordinationi resistit. Qui aūt resistunt ip̄i sibi dānationē acq̄runt. Tertia supbia est religiosoꝝ ꝯtra regulā ꝯtra quos dat̄ snīa: ad Ro. ij. Quicūq; in lege peccauerunt ꝑ legē iudicabūtur. Quarta est filioꝝ ad parētes ꝯtra quos Deuterono. xxxvij. đr. Maledictus vir q̄ non honorat p̄rem ⁊ m̄rem: ⁊ dicet om̄is ppl's amē. Quinta est vxoris ad maritū q̄ dz esse subiecta viro: vnde ad Ephe. v. Mulieres viris suis subiecte sint sicut dño: qm̄ vir caput est mulieris: sicut xp̄s caput ecclesie. Sexta est christianoꝝ inobedientium mandatis dei: attamen necessarium est vt teneant̄: al's dānabūtur inobedientes. vñ Mat. xix. Si vis ad vitam ingredi serua mandata. Et de istis contradicentibus ꝓphetauit Esa. xlv. c. eoꝝ maledictionez dicens in ꝑsona dñi. Ego dñs creaui eū: ve qui contradicit factori suo testa de samijs terre: dicit testa qꝛ homo non est nisi testa terre: attamen vult magis extolli q̄ creator qui ita fuit humilis. Sequamur ergo signa que posuit nobis xp̄s in itinere paradisi. Et sic veniemus ad gloriam. Quam nobis ⁊c.

¶ De quadruplici stimulo ad bonam vitam.

Distinctio. clxxvij.

Timul⁹ quadruplex ad bonam vitā reperitur: scz

Primus dolor tp̄alis.
Secundus doctor spiritualis.
Tertius timor iudicialis.
Quartus amor celestialis.

¶ Primus stimulus ad bonam vitā promouens ⁊ excitans est dolor tp̄alis quez deus dat. Qm̄ conclusio est in theologia ꝙ oīa mala quantū ad penam dat deus quantū tñ ad culpam non dat sed ꝑmittit. Et ad hoc sunt plures auctoritates Eccl'i. xj. Bona ⁊ mala vita ⁊ mors paupertas ⁊ honestas a deo sunt. Item Esa. xlv. Ego sum dñs ⁊ non est alter de⁹ formans lucē ⁊ creās tenebras: faciēs pacē ⁊ creans malum. Ego dñs faciens omnia hec. Item ꝓpheta Amos. iij. ca. Nō est maluz in ciuitate qđ non fecerit dñs: in ciuitate. i. in mundo. Claꝝ ergo est ꝙ deus dat malū pene ⁊ rō est: qꝛ quemadmodū ille q̄ ducit iumentū ad eundū alicubi capit aliquam virgā vt ip̄m iumentum regat percutiendo cum virga ⁊ ducēdo quocūq; voluerit ⁊ tñ nō odit iumētū. Ita deus regit homines qui sunt similes iumentis ⁊ bestijs: qꝛ cum deberent vti ratione cum sint rationales faciunt contrarium: ⁊ ideo dicit Dauid p̄s xlviij. Homo cum in honore esset: cū haberet ⁊ habeat intellectum ⁊ rationē: tñ non est vsus illis sed vt iumentū rexit se ⁊ ideo deus volens ip̄m corrigere ꝑcutit ipsum cū virga tribulationis sicut magister iumenti percutit iumentuz. Et ideo Dauid ꝓpter istam cām vocat se iumentum. p̄s. lxxij. di. Ut iumentū factus sum

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

apud te ⁊ ego semp tecum. Tenuisti manum dexteram meaz ⁊ in voluntate tua deduxisti me: ⁊ cū gloria suscepisti me: dicit vt iumentum. Unde ꝓpter quattuor casus magister siue ductor iumenti ꝑcutit ip̄z cū virga. Primo vt reducat ad iter si ab eo exeat vel foris vadat: ita xp̄s qñ quis est extra viam paradisi mittit tribulationem: ⁊ cū ea quasi cum virga percutit: vt. s. reducat ad viam ⁊ confiteatur et peniteat. Scdo percutit iumentum supposito ꝙ sit in itinere si remaneat ad cōedendum morsum herbe: ita etiaz deus qñ quis in hoc mundo morā agit cōedēdo ⁊ bibendo ⁊ frangendo: vel habendo amorem mundanū cū aliqua ꝑsona: tūc deus percutit tribulando ⁊ tunc fit talis vt iumentum. Tertio percutit iumentū qñ non vadit cito: ita deus percutit nos posito ꝙ vadamus ad paradisum qñ nō ambulamus cito: immittit em̄ aliquam tribulationē vt citius ambulem⁹. Quarto percutit iumentū qñ nimis vadit non vt vadat vltra sed vt remaneat: ita etiaz xp̄s multos volentes ambulare nimis: scz qñ volunt diu viuere in hoc mundo dat eis tribulationes mortis ⁊ iste est terribilis dolor. Et ita ptz quō deus nos ꝑcutit vt bene agamus: ⁊ de hoc loq̄batur Dauid cū vocabat se iumentū: quapropter Paulus apl̄s cum esset a deo ꝑcussus virga tribulatiōis dicebat. ij. ad Corinth. xij. Ne magnitudo reuelationum extollat me: datus est mihi stimulus carnis mee: angelus sathane qui me colaphiset ꝓpter qđ dñm ter rogaui vt discederet a me ⁊ dixit mihi: sufficit tibi gratia mea. Nā virt⁹ in infirmitate perficit̄ libēter ergo gloriabor in infirmitatibus meis vt inhabitet in me virtus xp̄i. Ubi nota ꝓ intellectu auctoritatis qđ Paul⁹ fuit raptus vsq; ad tertiū celū. s. empyreū vbi vidit secreta celi. Et ideo forte ⁊ sine forte supbisset istis reuelationibus ⁊ habuisset vanaz gl̄iam ⁊ ita morat⁹ fuisset in hoc mundo. Et ideo xp̄us dedit ei stimulū carnis: vñ dicūt aliq̄ ꝙ ille stimulus erat motus carnalis qđ est possibile sed ñ dicit glo. stimulus. i. dolor lateris que est infirmitas q̄ đr vulgariter pūct⁹: ⁊ ideo cū sentiret dolorem humiliat⁹ est: ⁊ non solū habuit stimulū sed demon. s. angelus sathane veniebat ad eum illuz illudendo ⁊ minando dicēs ꝙ bene pararet sibi penaz: tñ cum alios sanaret se nō potuit sanare. Et cum rogaret christū vt sibi remoueret illum dolorem: respondit xp̄s. Sufficit tibi gratia mea: quasi diceret non remouebo dolorez sed sufficit gr̄a: cui dixit Paulus: ex q̄ placet tibi libēter gloriabor i infirmitatibus vt inhabitet in me virtus christi. ¶ Secundus stimulus est doctor spiritualis. s. ille q̄ predicat spiritualia ⁊ euangelica verba. Nō autem subtilitates poeticas ⁊ sophisticas: sed soluz verba spiritualia: iuxta dictum Pauli. j. ad Cor. ij. Sermo meus ⁊ predicatio mea non in persuasibilib⁹ humane sapientie verbis: sed in ostensione spiritus ⁊ virtutis: sermo đr doctrina secreta: predicatio doctrina publica: ille em̄ doctor đr stimulus: qz cum p̄dicat bona verba terret corda hoīm ⁊ pungit illa ad reducēdū ad bonā vitā: si em̄ doctor dicat clare ⁊ cum affectu predicationem pungit corda tunc gentium: iuxta illud Esa. xl. Loquimini ad cor hierl̄m ⁊ aduocate eam: loquitur apl̄is et p̄dicatoribus qui debent loqui ad corda et nō ad aures solum ⁊ tunc aduocabunt ad bonam vitam. Tñ si predicent poetas non loquuntur ad cor sed solum ad aures. s. qñ picta verba proferunt. vnde q̄diu q̄s predicat nunq̄ faciet fructum nec eleuabit aliquem ad paradisum: solum enim euangelium eleuat ad paradisuz. Et rō est qz sicut riuus non potest magis eleuari nec altius ascendere quā sit fons a quo exit: ita nec poeta potest magis eleuare q̄ fons suus. s. doctores illius qui sunt damnati: vt dicit Hierony. Sz euāgeliuz qđ venit de paradiso leuat ad paradisum: ꝙ illud sit verum ptz per beatum Paulum ad Ro. j. Fratres non erubesco euangelium: virtus em̄ dei est ad salutē oī credenti leuat ad locuz salutis: scz paradisum: ergo clar̄ est ꝙ euāgeliū dū ꝓfertur a doctore siue p̄dicatore pungit cor. Sed sciendū ꝙ ꝑ solū auditū euāgeliū nō pōt pūgere cor nisi stimul⁹ ver-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

bi intret etiã p visum.s.vt auditores euã gelij videãt bonũ exẽplũ ⁊ doctorẽ ponẽ tem in ope ea q̃ ipse dicit:tunc em̃ qñ po nit in ope loquit̃ ad cor gentiũ.Ptz ergo quõ doctor est stimulus ꝓpter verbũ p̃dicatiõis:⁊ ideo dicit scriptura Eccl̃i.xij. Verba sapiẽtiũ sicut stimuli⁊ quasi claui in altũ defixi que p magistroꝝ consiliuz data sunt a pastore vno: his amplius fili mi non req̃ras faciẽdi plures libros nul lus est finis frequẽsq̃ meditatio carnis afflictio est:dicit stimuli videlz ad repri mẽdũ a malis.Et dicit q̃si claui in altuz defixi:qm̃ sicut clauus defixus super ca put alicuius deprimit ip̃m: vcz ne vltra eleuetur qr pungeret̃ a clauo:ita verbuz euangelij est stimulus ⁊ clau⁹ ne eleuet̃ caput nostrũ:dicit data a pastore vno.i. xp̃o dicit gl.dicit ꝯsiliũ.s.ꝓphetaꝝ q̃ scri pserunt illã doctrinã:⁊ dicit ne requiras amplius scz nisi bibliã:qr tota scriptura stat textualiter in illa:verũ ꝙ multi sunt libri declarantes bibliãqui pñt bene re quiri sed non poetici:⁊ rõ est:qr cõponẽ di libros nullus est finis.¶Tertius sti mulus est timor iudicialis:qm̃ deus est supra nos cũ ense siue gladio suo iustitie volens ꝑcutere male agẽtes:⁊ ideo talis timor quem de illo habemus d̃r stimul⁹. vnde ad illũ stimulũ timendũ nos indu cunt bruta:qm̃ si canis multũ famelic⁹ vi deat cibũ ⁊ videat cũ ense aliquẽ ip̃m vo lẽtem percutere nunq̃ sumet cibũ: ⁊ ita de alijs:ita ⁊ nos debemus facere.s.cum volumus sumere illicita ⁊ delectari ĩ car nalibus sicut luxuriari ⁊ facere sil̃ia con tra deũ respiciamus stimuluz iudicij:d̃r ꝙ talis timor est gladi⁹ de quo dicit Da uid p̃s.xij.Gladium suũ vibrauit arcuz suũ tetendit ⁊ parauit illũ.Et in eo para uit vasa mortis sagittas suas ardẽtibus effecit:ardentibus.s.ad faciendũ petm̃:⁊ istũ timorem siue stimulum petebat Da uid cũ dicebat p̃s.cxviij.Confige timore tuo carnes meas a iudicijs enim tuis ti mui.Item est stimulus quo ꝯuersus est Paulus.vt ptz Act.ix.qñ dixit illi xp̃o in forma iudiciali.Saule saule q̃d me ꝑse queris.Qui dixit:q̃s es dñe.At ille.Ego sum Jesus nazarenus quem tu ꝑseque ris:durum est tibi contra stimulum calci trare:⁊ tremens ac stupens dixit:dñe q̃d me facere vis.Sciendum ꝙ Paulus s̃m glo.vidit xp̃m in illa forma qua iudica bit in die iudicij:⁊ ideo illum timorez iu dicialem vocauit xp̃s stimuluz: quiq̃dẽ stimulus conuertit Paulũ cuz dixit.dñe quid me vis facere.¶Quartus stimul⁹ est amor celestialis.s.qñ ꝓpter amorem dei pũgitur q̃s:⁊ iste stimulus est maior ⁊ melior oĩbus alijs qr est charitas:⁊ in ter ceteras virtutes charitas maior est: iuxta dictum Pauli cũ dicit numerando virtutes.j.ad Coꝝ.xxxiij.Maior horuz est charitas.Et iste est stimulus qui pũ gebat apl̃os q̃ dicebant de seipsis.Cha ritas xp̃i vrget nos.Charitas enim mul tos vrget perfectos ad laborandum pro xp̃o.s.cum meditantur gloriam sanctoꝝ qui habuerunt charitatem:⁊ sil̃r gloriã que futura est in ipsis.Et iste est stimul⁹ de quo dicit scriptura Eccl̃i.xxxviij.Qui tenet in manu sua aratrũ ⁊ gloriat̃ in ia culo stimulo boues agitat:vocat aratrũ linguam p̃dicatoris:qr sicut aratrũ fran git terram:ita lingua predicatoris fran git cogitationes mundanas:sed tenetur in manu dei:qr sicut xp̃s vult ibi loquũ tur ꝑsone in predicatione: qr dicit scri ptura Prouerb.xvj.Hoĩs est aĩam p̃pa rare ⁊ dñi gubernare linguam hoĩs.s.qr disponit se ad predicandum:⁊ studet tñ qñ loquitur domin⁹ regit linguaz. vnde dicit beatus Aug.ꝙ cum multotiẽs stu duisset aliquam materiam ꝓ predicãdo deus vertebat linguaz ⁊ nõ p̃dicabat de illa materia sed de alia:ergo ĩ manu sua tenet aratrũ:iaculus d̃r gallice agulha da.s.stimulus cum quo punguntur bo ues.Et iste talis ponit gloriaz in iaculo s.in verbis predicationis gaudendo qñ gentes ad eius predicationez conuertũ tur:sed quid stimulo foues aĩam ꝑ cha ritatẽ:pũgamur ergo charissimi aliquo istoꝝ stimuloꝝ predictoꝝ vt possim⁹ ve nire ad gloriam.Quam nobis ⁊c.

¶De stultitijs que dicunt̃ peccata mor talia et virtutibus eis oppositis que di cuntur sapientia ⁊ prudentia.

Distinctio.clxxviij.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

B.U. De stultitijs q̃ di. pctã mor. ⁊ v̄tu. eis oppo. q̃ di. sapĩa.

Stultitie dicũtur peccata mortalia ⁊ v̄tutes eis opposite dicũtur sapientia et prudentia.

Superbia est stultitia cui contradicit humilitas.

Auaritia est stultitia cui contradicit misericordia siue liberalitas.

Luxuria est stultitia cui contradicit mũditia siue castitas.

Inuidia est stultitia cui contradicit dilectio fraterna.

Gulositas est stultitia cui cõtradicit temperantia.

Ira est stultitia cui cõtradicit cõcordia.

Accidia est stultitia cui contradicit operositas siue diligentia.

¶ Primo ergo superbia est stultitia ⁊ humilitas prudẽtia: ꝙ patet per similitudinem: vñ si quis inueniat duas vias vnã mõtuosam ⁊ petrosam que ducit ad mortẽ ⁊ perditionẽ: ⁊ alia sit plana que ducit ad bonum portũ et vitã. Si aliquis accipiat petrosam alia dimissa talis iudicabitur fatuus: ita est de superbia et humilitate que ducũt ad aliũ mundũ: attamẽ vna ad mortẽ alia ad vitam. Superbia em̃ que est via petrosa et mõtuosa ducit ad mortẽ que infecta est ⁊ plena erũnis: qm̃ superbus habet semꝑ diuersa negotia exercere: sed humilitas ducit ad vitã ⁊ paradisum: teste Job in. xxij. c. Qui em̃ humiliatus fuerit erit in gloria: ⁊ q̃ inclinauerit oculos suos ipse saluabit̃. Superbia vero ducit ad infernũ: vñ det̃ exẽplum primo de angelis de lucifero qui dixit Esa. xiiij. Ascendã super altitudinẽ nubiũ sil̃is ero altissimo. Illa aũt via duxit eũ ad infernũ: vñ audi q̃d sequit̃ verũtñ ad infernũ detraheris in ꝓfunduz laci. Exẽplũ etiã de primo homine Adã qui ꝑ superbiã eiectus est de terrestri paradiso: ⁊ nisi egisset penitentiã iuisset ad infernuz. Et ideo dixit Tobias filio suo Tob. iiij. Fili mi superbiam nũq̃ꝫ in tuo sensu aut in tuo verbo dñari permittas. Et rõnẽ assignat qm̃ in ipsa initiũ sumpsit oĩs perditio. Teneat̃ ergo via plana qm̃ dicit alibi scriptura sacra Eccl̃i. x. Initium oĩs peccati est superbia: qui tenuerit eã adimplebit̃ maledictis et subuertet eũ in fine. Cum ergo superbia ducat ad mortẽ: ⁊ humilitas ad vitã apparet hanc esse sapientiã: illã vero stultitiã ergo bene debet vitari superbia cum nõ faciat hoĩem sapiẽtẽ sed stultũ. Et ideo de supbis dicit apl̃s ad Rom̃. j. Euanuerũt in cogitationib⁹ suis: ⁊ obscuratũ est insipiẽs cor eorũ dicẽtes em̃ se esse sapiẽtes stulti facti sunt: dicit euanuerũt: qm̃ qñ quis est superbus cogitat ascendere tñ euanescit in cogitatiõe: q̃ credit ascẽdere dimittẽdo bonã vitã que ducit sursum. s. ad paradisum sumẽdo viã que ducit deorsum ad infernũ. Pone exẽplũ de simplicibus sacerdotib⁹ dicẽtibus bene et deuote horas qui dum cogitãt beneficiari euanescũt in cogitationib⁹. Itez de laicis mercatorib⁹ qui cũ bene viuãt cogitãt prestare ad vsurã vt possint habere thesaurũ ad dotandũ filios ⁊ filias ditãdas: et tales cogitationes vane sunt. Et sequit̃. Et obscuratũ est insipiẽs cor eoꝝ qm̃ sicut nubes obscurant aerem: ita cogitationes obscurant cor: ergo caueam⁹ ne simus insipiẽtes. ¶ Scd̃a stultitia est auaritia cui cõtradicit misericordia siue liberalitas: qd̃ aũt auaritia sit stultitia ⁊ misericordia sapiẽtia patet per sil̃itudinẽ alicui⁹ diuitis qui vult dimittere villam vnã ⁊ ire ad aliã qui vendidit bona sua ⁊ cõgregatis pecunijs ponit in sacculo cui volẽti arripere cõsulunt amici sui ꝙ dimittat illã pecuniam: qm̃ in itinere sunt latrones qui ꝓ certo depredabũtur ipsum: ipse aũt querit q̃d ergo faciendũ: dicunt ei ꝙ dimittat in trapezitis ⁊ cum cedula habebit ad villã ad quam tendit secure oẽm pecuniã suã: ipse vero renuit sed vadit ⁊ portat secũ ⁊ depredatur vsq̃ꝫ ad camisiã: iudicabitur ne talis stultus? vtiq̃ꝫ: ita est de nobis qui habem⁹ ire ad aliã ciuitatẽ. s. ad aliũ mundũ: teste apostolo ad Heb. xiij. Non habem⁹ hic manentẽ ciuitatẽ sed futurã inquirim⁹: ⁊ est passus in quo oẽs depredant̃. s. in morte et tñ oẽs habemus trãsire per passum illũ: qm̃ dñs met transiuit. Luce vlti. Nõne hec oportuit pati xp̃m: ⁊ ita intrare in

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

gloriã suã. Et in hoc passu latrones depredantur hoiem. Primus latro est vxor filij parẽtes scutiferi familiares ⁊ ita de alijs: mittamus ergo thesaurũ ad cãbiũ scz dãdo pauperibus ⁊ cum cedula reddetur nobis thesaurus in celo. Cedula est ista. Mat. xix. Da pauperib⁹ ⁊ habebis thesaurũ in celo. Unde nota historiã beati Laurentij qui Decio Imperatori petenti thesaurũ respondit: facultates ecclesie quas requiris in celestes thesauros manus pauperũ deportauerunt faciam⁹ nos ergo sil'r: ⁊ tunc dicet nobis xp̃s illud Mat. xxv. Euge serue bone et fidelis: qr sup pauca fuisti fidelis supra multa te cõstituam: intra in gaudiũ dñi tui. Et ita patet ꝙ liberalitas est prudẽtia: Sed auaritia est stultitia qm̃ quãdo auarus portat diuitias vsqꝫ ad mortẽ: ⁊ tandẽ depredat̃ ⁊ nihil secũ portat. Et talib⁹ post mortẽ dicet xp̃s illud Luce. xix. Quare nõ dedisti pecuniam meã ad mẽsam ⁊ ego veniens cũ vsuris vtiqꝫ exegissem illã. Et ita apparet largum ⁊ misericordẽ esse sapientẽ: ⁊ auarũ esse stultum: vñ Prouer. xiiij. Corona sapiẽtum diuitie eorũ fatuitas stultorum imprudẽtie: ergo simus prudẽtes per liberalitatem et nõ stulti per auaritiã. ¶ Tertia stultitia est luxuria cui cõtradicit munditia ⁊ castitas: vñ luxuria est illud pctm̃ carnale qd̃ cõmittit̃ preter matrimoniuz quocunqꝫ mõ fiat. Et istud est valde magna stultitia qd̃ apparet per sil'itudinẽ hoĩs qui in quadã domo a parte inferiori habebat paleã ⁊ stramina que sunt esce brutorũ ⁊ desuper habebat multũ thesaurũ et lapides pretiosos: cum autẽ quadam hyeme vigeret frigus voluit calefieri et accẽdit ignẽ in straminib⁹: ⁊ cum gaudẽdo calefieret cõbussit totũ thesaurũ iudicat̃ ne talis imprudens? vtiqꝫ. Talis est luxuriosus qui habet domũ suã. s. aiam in qua est thesaurus superior: scz ratio q̃ est superior pars: ⁊ sensualitas est iferior pars in qua sunt palee ⁊ fenuz. s. motus carnales: vñ caro d̃r fenũ. Esa. xl. Clama ⁊ dixi. Quid clamabo? oĩs caro fenum: ⁊ talis sensualitas nihil valet respectu rationis: vñ Paulus ad Rom̃. vij. Scio qr non habitat in me: hoc est in carne mea bonũ: vnde in ratione sunt thesauri scilz virtutes: fides: spes: charitas. O quanti thesauri sed cõburunt̃ quãdo luxuriant̃ qm̃ luxuria d̃r ignis. Job. xxxj. Ignis est vsqꝫ ad consumptionẽ deuorans ⁊ om̃ia eradicãs genimina: ergo caueamus ne incẽdamus paleã. s. carnẽ: qm̃ tales sunt imprudentes q̃ luxuriant̃: vñ. j. ad Cor̃. ij. Animalis homo nõ percipit ea q̃ sunt spũs dei. Stultitia enim est illi ⁊ non potest intelligere: caueamus ergo ne sim⁹ imprudẽtes. ¶ Quarta stultitia est inuidia cui contradicit dilectio fraterna. Qd̃ autẽ inuidia sit stultitia ptz per similitudinem cuiusdã hoĩs habentis inimicos ipsum per iter insequẽtes qui veniẽs ad fluuiũ inuẽta ponticula frangit illã anteqꝫ transeat: ⁊ tũc veniunt inimici ⁊ occidunt illũ qui si non fregisset pontẽ anteqꝫ trãsiret sed post saluus fact⁹ fuisset: ita est de nobis in hoc mundo qui om̃es habemus trãsire fluuiũ aque. s. infernũ cum põte qui d̃r amor siue dilectio proximi qui habet septẽ arcus cũ isto em̃ habemus transire ⁊ non est alius pons. Et ideo d̃r ad Rom̃. xiij. Dilectio ꝓximi malũ nõ operatur: plenitudo ergo legis est dilectio: cum isto em̃ transimus de morte ad vitam: septẽ autem arcus sunt isti. Primus est amor patris ⁊ matris qui dz esse reuerẽtialis. Secũdus est amor inimicorũ. s. nolle dãnum nec eoruz mortẽ: vnde Mat. v. Ego autẽ dico vobis diligite inimicos vestros benefacite his qui oderũt vos. Tertius amor est corporis ꝓprij scz nõ luxuriando. Quartus amor ꝓprij cordis. s. nõ desiderare luxuriã nec alia illicita. Quintus amor bonoꝝ proximi. Sextus amor fame ꝓximi. Septim⁹ amor voluntatis. s. nõ desiderare aliena quoniã radix omniũ malorum est cupiditas. j. ad Timo. vj. Qui aũt frãgit istũ pontem est stultus. Et ideo dicit scriptura Prouerb̃. j. Usqꝫ quo paruuli diligitis infantiã: et stulti ea que sibi noxia cupiãt paruuli scz inuidi qui habent ita paruũ ꝙ non manet in eo nisi ipsemet cũ tamẽ deberet esse ita latũ quantũ celum ⁊ terra: ⁊ ratio est qr in celo nõ stant nisi iusti

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

tamẽ in corde boni hoies debẽt esse tam iusti q̃ peccatores eos diligẽdo ⁊ procurando eorũ salutẽ: ⁊ ita ptz quõ inuidus est paruulus: vñ Job. v. Paruulos excecauit inuidia. ¶ Quinta stultitia est gulositas cui cõtradicit tẽperantia: ⁊ q̃ gulositas sit stultitia patet per similitudinẽ alicuius famelici qui venit ad domũ cuiusdam diuitis qui preparauerat bonos cibos quos apposuit famelico qui portãs secũ venenũ miscuit cibũ ⁊ comedens de eis mortuus est. Talis vere d̃r stultus: diues qui parauit cibos est deꝰ: de quo d̃r in ps̃. cxliiij. Oculi omniũ in te sperant dñe ⁊ tu das escã illorũ in tẽpore oportuno: aperis tu manũ tuã ⁊ imples om̃e aĩal benedictione. Ipse enim dedit nobis cibos quibꝰ sustẽtamur. Sed nos immiscemus venenũ. s. superfluitatẽ qñ superflue comedimꝰ: ⁊ illud venenũ occidit nos et abbreuiat vitã tam corporalẽ q̃ spiritualẽ: et ita toxicat̃ cibus. Et ideo datur cõsilium in sacra scriptura Eccl̃i. xxxvij. Noli esse auidus in om̃i epulatione ⁊ nõ te effundas super oẽm escam: in multis cũ escis erit infirmitas ⁊ auiditas appropinquabit vsq̃ ad cholerã ꝓpter crapulã multi obierũt: qui aũt abstinẽs est adijciet vitã. Et ita ptz quõ auidi siue gulosi stulti sunt qm̃ occidũt seip̃os et ideo cõcordat alibi scriptura loquens de auidis Prouer. j. Stulti ea q̃ sibi sunt noxia cupiũt ⁊ imprudẽtes odiũt sapientiã. ¶ Sexta stultitia est ira cui ꝯtradicit cõcordia. Quod autẽ ira sit stultitia: ptz per similitudinẽ cuiusdam habentis aliquẽ annexũ sibi cui vult scindere vestes: et nõ potest sibi scindere vestes cum sint a parte retro. Et vidẽs q̃ nõ potest frangere vestes alteriꝰ ponit sibijpsi gladiũ per ventrẽ ⁊ sic occidit seipsuz. Talis est vere stultꝰ: cui sil̃is est irosus siue iracũdus qui pro frangẽdis vestimentis alterius. s. corpus vel famã primo perforat animã suam: vnde iratus primo occidit se in anima percutiẽs seipsuz gladio ire: de quo dñs ait Petro Mat. xxvj. Om̃es qui acceperint gladium gladio peribũt. Qd̃ autẽ intelligatur de gladio ire declarat̃ alibi: vnde Dauid ps̃. xxxvj. Gladiꝰ eorũ intret in corda ipsorũ. Non em̃ põt intelligi de gladio materiali qr est exceptio: qm̃ multi sunt homicide qui nõ moriunt̃ gladio. Item nec de gladio iudicij qm̃ multi fuerunt homicide qui peracta penitẽtia saluant̃: ergo sine exceptiõe hz intelligi de ira: qr ipsa primo occidit possidẽtem: et ideo est stultitia: q̃ obrẽ dicit scriptura Eccl̃s. vij. Ne velox sis ad irascendũ qr ira in sinu stulti requiescit. i. in corde: ergo nolite fieri imprudentes per irã: sed magis sapientes per cõcordiã ⁊c. ¶ Septima stultitia est accidia cui contradicit operositas siue diligẽtia. Quod aũt accidia sit stultitia ptz per similitudinẽ. Ubi notandũ q̃ in quadã villa erãt nũdine die assignata et fuit bonum forũ de rebus ⁊ mercibꝰ qr illud qd̃ prius cõstabat et appretiabat̃ centũ in nundinis habebatur pro vno. Et tũc quidã homo volẽs emere victualia dormiẽs excitatꝰ ab vxore sua noluit emere sed voluit prãdere: ⁊ post prandiũ iterũ obdormiuit et sic nõ emit aliquid in nundinis: postmodũ vere mortuus est fame: talis ergo bene fuit stultus: ita est de accidiosis ⁊ negligẽtibus in operibꝰ virtuosis qui modica huius mũdi penitẽtia pñt redimere infinitã penam in alio mũdo. Et nota parabolã que est Mat. xviij. de rege illo cui volẽti rationẽ ponere cũ seruis suis oblatus est ei vnus qui debebat. x. milia talẽta qui cũ non haberet vñ daret iussit eum dñs eius venũdari ⁊ vxorem eius ⁊ filios ⁊ om̃ia que habebat ⁊ reddi: procidens aũt seruus ille rogabat eũ dicens: patientiã habe in me: ⁊ omnia reddã tibi: misertus autẽ dñs serui illius dimisit eum ⁊ debitũ dimisit illi. Cum paucis lachrymis possumus emere misericordiã dei ⁊ redimere penã inferni: ⁊ hoc quantum durant nũdine. s. q̃diu viuimus in hoc mũdo: sed post tamẽ mille milibus lachrymis non posset emi minima pars misericordie: qr iã trãsacte sunt nundine et omnia chara sunt: quod autẽ tẽpus in alio mũdo sit charũ: vide historiã de diuite epulone. Luce. xviij. Igitur quãdo durant nundine emamus cũ lachrymis cũ ieiunijs ⁊ vigilijs et alijs quibuscũq̃

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

et agamus penitentiã: ⁊ ita erimus diligẽtes qm̃ possumus operibus terrenis semper laborare: et cũ hoc esse otiosi: qđ patet qm̃ cognoscitur fuisse otiosus in die quãdo in sero nihil portat ad domũ: ita est de terrenis cũ laborauerũt in mũdanis in vita si nõ portent bona opera in fine ad paradisuz: tales iudicant̃ otiosi. Et tales dicuntur stulti: immo maxime stulti: ⁊ ideo dr̃ de diligentibus ⁊ otiosis Prouer. xij. Qui operatur terrã suã saturabitur panib⁹: qui autẽ sectatur otium stultus est: vocat corp⁹ terrã: qm̃ de terra factũ est. Geñ. ij. Formauit ergo deus hoiem de limo terre: vocat otiũ stultitiã qđ includit positiuũ scz stultũ ⁊ cõparatiuũ. s. stultitiorẽ ⁊ ponit suppellatiuũ. s. stultissimuz: vñ otiosus videtur stult⁹ in hoc mũdo nolens agere penitẽtiam. Et stultitior qr perdit gloriã paradisi ⁊ stultissimus quia meret̃ penã inferni perpetuam: igitur simus diligentes bona operando et non otiosi tẽpus nobis datum inuanum consumendo ⁊c.

¶ De triplici sufficientia quã habemus a deo ꝑm ꝙ sunt tres sufficientie.

Distinctio.clxxix.

Sufficiẽtiam triplicem habemus a deo ꝑm ꝙ sunt tres sufficientie.

Quarũ prima est nature in vita corporali.

Scđa est gratie in vita spirituali.

Tertia est glorie in vita eternali.

¶ Prima ergo sufficiẽtia est nature in vita corporali: vbi sciẽdum ꝙ tria sunt necessaria ad vitam corporalem: scz

Primo victus pro comedendo.

Scđo vestitus pro induendo.

Tertio hospitium pro requiescendo.

¶ Primũ ergo qđ est necessariũ ad vitã corporalẽ est victus pro comedẽdo qr calor intrisecus vastat humiditatẽ qua viuim⁹ ad intra sicut ignis vastat oleũ in lãpade. Et ideo necessariũ est apponere victũ: ⁊ ita necessariũ est alimentũ intm̃ ꝙ ante pctm̃ in paradiso terrestri necessariũ erat alimentũ. Et iõ de⁹ illud sciẽs dixit Ade ⁊ Eue. Geñ. j. Ecce dedi vobis oẽm herbã afferentẽ semẽ sup terrã ⁊ vniuersa ligna q̃ habẽt in semetipsis sementẽ generis sui vt sint vobis in escã. Non em̃ comederũt carnes nec pisces sed tm̃ fructus ⁊ biberũt aquã. ¶ Scđo necessariũ est vestimentũ. Et ratio est ꝓpter honestatẽ: ⁊ sil'r qr qñ videt̃ corp⁹ nudũ statim dat tẽtationẽ quantũ q̃s sit spũalis. Ubi nota illud terribile exẽplũ qđ dz facere quẽlibet tremere qđ scribit̃. ij. Regũ xj. de Bersabee ergo nõ bene stat mulier nuda corã viro nec ecõtra. Et ideo dicit xp̃s Mat. v. Ois q̃ viderit mulierẽ ad cõcupiscendũ eã iã mechatus est in corde suo: ergo si visus tm̃ inclinat quãto magis tact⁹: vnde dicit scriptura Eccl'i. xiij. Qui tetigerit picẽ inq̃nabit̃ ab ea: ergo necessaria est vestis ꝓ fugiẽdo tẽtationẽ. Tñ ante pctm̃ in paradiso terrestri nõ erat necessaria. Adã em̃ ⁊ Eua nõ erãt vestiti nec verecundabant̃: imo vn⁹ respiciebat aliũ nudũ sine motu aliq̃ carnali: ⁊ iõ nõ erat necessaria vestis cũ nõ esset inhonestas: vñ Geñ. ij. Erat aũt vterqz nudus. s. adã ⁊ eua vxor ⁊ nõ erubescebãt: nũc aũt est necessaria vestis: ergo nõ est honestũ mulierẽ expoliari corã viro nec econtra. ¶ Tertio necessariũ est hospitium ⁊ hoc ꝓpter importunitatẽ tpis: qr aliqñ frig⁹ aliqñ calor: aliqñ tẽpestas viget: in paradiso aũt terrestri cum nõ sit altercatio tpis non est ibi necessariũ qr semp sunt fruct⁹ semp flores semp amenitas: ⁊ in istis tribus stat sufficiẽtia tpalis siue corpalis. Et est ad hoc auctoritas oĩa ista ꝯcludẽs Eccl'i. xxix. Initiũ vite hoĩs aq̃ ⁊ pa. ⁊ ve. ⁊ do. ꝓte. tur. Istã sufficientiã habemus a deo qr bladũ ꝓpt̃ victũ ⁊c. de⁹ em̃ dat: natura tñ instrumẽtaliter qm̃ natura est instr̃m dei: vide quõ dat. Et istã sufficientiã quã de⁹ dat demõ vertit in supfluitatẽ: vide quõ de q̃libet antiquit⁹ em̃ viuebãt comedẽdo fruct⁹ ⁊c. Et ita nõ solũ occidit corp⁹ sed aĩam: qm̃ gula trahit secũ cetera pctã: ⁊ ita occiditur aĩa: vñ Eccl'i. xxxvij. Propter crapulã multi perierũt: q̃ aũt absti. est adij. vi. Sil'r vestimẽto: vñ i textu p̃dicto Geñ. iij. Fecit q̃qz de⁹ Ade ⁊ vxori ei⁹ tuni. pel. vñ multis postea tpibus nõ habuerũt alias vestes ⁊ i hyeme

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

portabant pilum a parte carnis ⁊ in esta te ecōuerso. Sed paulisper inceperūt ne re linū ⁊ inde fecerūt camisias. Et consequēter totonderūt oues sicut ptz. Et secerunt inde pānos deinde instinctu diaboli colorauerunt pānos diuersis coloribus ꝓut ptz: ⁊ ecce q̄ta distātia est inter vestes hodiernas ⁊ vestes quas istituit deus: et ideo laudauit xp̄us Jo.bap. qui induebatur pilis camelorū Matth. xj. dicēs. Quid existis in desertū videre hominem mollibus vestitum. Ecce q̄ mollibus vestiunt̄ in domibus regū sunt: nō in domo dei dicit glos. Sil'r in hospitijs creuit supfluitas: vnde sufficiūt ad supfluitatez: sed fiunt larue sculpte. Et ecce quō introduxit demō supfluitatē in istis tribus intantū ꝙ nihil sufficit hodie ad illa sed rapiēdo oportet transire tēpus. Si enim teneret̄ sufficiētia ordinata nullus in hoc mundo esset pauper ⁊ al'r est. Et ideo dicit Paulus prime ad Thi. vj. Est autem questus magnus pietas cuz sufficientia. Et sequitur infra habentes alimēta ⁊ quibus tegamur his cōtentissimus. Nā qui volunt diuites fieri incidunt in tētationē ⁊ laqueū diaboli ⁊ desideria multa ⁊ inutilia ⁊ nociua que mergunt hoīem in interituz ⁊ perditionem.

¶ Scda sufficiētia est gratie in vita spūali: vñ q̄tūcūq; aliq̄s sit deuotus in spūalibus non sufficit sibi. i. non pōt cōseruari in illa nisi deus sit adiuuās. Et hoc ꝓpter diuersas inclinatiōes ⁊ tētationes: et ideo dicit Dauid p̄s. xciij. Quis cōsurget mihi aduersus malignantes aut q̄s stabit mecum aduersus operantes iniq̄tatem: respondet. Nisi qr deus adiuuit me paulominꝰ habitasset in inferno anima mea. Et ista sufficiētia est ex deo: vñ nota exemplum de amphora vitrea plena igne ⁊c. pleni sumus igne: vnde Job xxxj. Ignis est vsq; ad cōsumptionē deuorans ⁊ eradicās genimina. Sil'r diaboli tētatio: vñ tertij Re. xix. Spūs sctūs venti grandis ⁊ fortis subuertēs mōtes et cōterens petras. Sil'r a mundo ergo sufficiētia est ex deo: ideo dixit xp̄s Paulo scde ad Coꝝ. xij. Sufficit tibi gr̄a mea.

¶ Tertia sufficiētia est gl'ie in vita eternali. Et ista est xp̄s: vñ Boetiꝰ q̄ fuit maximus naturalis ⁊ theologus ita difinit istā sufficiētiaz q̄ est felicitas libro tertio de cōsolatione: ꝓsa scda di. ꝙ est statꝰ oīz bonoꝝ aggregatione ꝑfectꝰ. Diceret aliq̄s ex q̄ oīa sunt bona in paradiso ergo sūt vina blada cellaria ⁊ auruz: dr̄ ꝙ in hoc mūdo bona sunt diuersa. s. panis ab vna parte et vinum ab alia: aurū ab vna ꝑte argentuz ab alia: sed in paradiso oīa bona sunt in vno. s. in xp̄o qm̄ oīa q̄ appetūtur statim ibi habentur. O quanta felicitas. Bene em̄ diceretur lapis aliq̄s bonus ⁊ preciosus quo respecto haberent̄ omnia desiderabilia siue mille hoīes armorū siue mille milia scutoꝝ siue cetera alia: iste lapis est xp̄s i paradiso: de quo Paulus prime ad Coꝝ. x. Petra autem erat xp̄s. Et ideo moyses cogitans istaz gl'iam dicit deo Exod. xxxiij. Dñe si inueni gr̄az corā te oñde mihi faciē tuā: respōdit ei deus. Ego oñdam tibi oē bonuz. s. qñ videbis faciem meā. Et ideo dicebat Dauid p̄s. xvj. Ego aūt in iustitia apparebo ꝯspectui tuo ⁊ satiabor cū apparuerie gloria tua: dicit in iustitia. i. si iustus sum ⁊c. Quid ergo iustissima res est reddere vnicuiq; ⁊c. nō rapere ⁊c. pater filio instructionē: filius pater reuerētiā: dñs seruo tuitionē: seruꝰ honorē dño: ⁊ ita de alijs ⁊ et ita satiabit̄: et iō dixit Philippꝰ xp̄o Jo. xiiij. Domine ostende nobis patrem et sufficit nobis ⁊c. Rogemus ⁊c.

¶ De surgente a pctō qui debet habere modū alicuius honeste surgētis de somno nocturno: q̄ certas seruat cōditiōes.

Distinctio. clxxx.

Surgens a peccato debet habere modū alicuius honeste surgentis de somno nocturno q̄ seruat certas conditiones. Nam primo aperto oculo respicit ꝑ formamē an videat lucēdiei. Scdo surgit sedens in lecto coopertus a zona inferius pānis ⁊ a zona superiꝰ est nudus.

Tertio induit se.

Quarto surgit a lecto.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Quinto hꝫ volūtatē ſpuēdi ⁊ emittit ſpu tum a ſtomacho.
Sexto calciat ſe.
Septimo cingit ſe.
Octauo lauat manus.
Nono ponit manus ad opus.
Decimo ſumit cibū hora prādij.

¶Iſtos modos ſeruat vel ſeruare debet quilibet pctōr cū ſurgit a pctō. Nā ꝑmo aperit oculū vt videat lucē ⁊ q̄ hora eſt ⁊ q̄ eſt dies clara: dicit. O dies eſt clara: ergo ſurgā: ita q̄ dormit in pctis dz oculos ꝓ cōtritionē ⁊ cognitionē pctōꝝ ⁊ pe riculoꝝ in q̄bus eſt apire. Q̄ñ em̄ ꝑſona cognoſcat pctā ſua ⁊ defectus tūc aperit oculos ⁊ ſez incipit ſurgere ꝑ pniam: q̄ñ anteq̄ cognoſcat pctm̄ nō videt: ſed dor mit gaudet ⁊ letat ⁊ rideōdo vadit ad iſer num q̄cadmodum infirmus non quę rit medicum donec cognoſcit infirmita tem. Sed poſtq̄ cognoſcat ſe infirmū ſta tim q̄rit medicū: ita ſīr ille qui cognoſcit pctm̄ ſuū aperit oculū ad videdū ſuā mi quitatē: ſicut Dauid qui dū dormiuit in pctō fere p ānū q̄ nō cognoſcebat pctm̄ ſuū. Sed cū Nathan ꝓpheta reduriſſet et ad memoriā pctm̄ tūc aperuit oculum ⁊ cognouit pctm̄ ſuū ⁊ icepit penitere di. peccauī. ꝑs. l. Miſerere mei deꝰ ſcōm ma gnam miam tuā. Q̄ñ iniq̄tatem meam ego cognoſco. Ita debet quilibet facere cuiuſcūq̄ cōditiōis exiſtat. ſ. aperire ocu lum ⁊ cognoſcere ſtatū in quo eſt ⁊ vide re an in illo poſſit ſaluari. ¶Scōo ſurgens erigit ſe a lecto cooperta zona in ferius pāris ⁊ a zona ſuperi⁹ eſt nudus per hoc intelligit cōtritio: ſed ſubtiliter: q̄ñ per ptē corporis ſurgētis q̄ eſt ſubt⁹ pānos intelligit vna pars cōtritionis. ſ. materia videlicet doloꝝ pctōꝝ: ita nō fa cit adhuc ſurgere imo eſt adhuc ꝑſtrat⁹ in lecto quia pōt talis doloꝝ fieri reſpe ctu mundi: tunc non eſt contritio. Scōa ꝑs eleuata a zona ſupra ſigit formā cōtri tiōis. ſ. ꝙ talis doloꝝ veniat reſpectu dei. Et ita ꝑs iſta dat eſſe cōtritiōi ⁊ iſta ꝓri tritio eſt bona ⁊ talis reſpect⁹ eleuat ꝑſo nam a pctō. Exēplum quō nō eſt cōtritio ſpecialiter de religioſo dolēti de pctis cō miſſis eo qz timet ſ carcerari ꝑ priozē vel diffamari talis doloꝝ nō eſt cōtritio. Sz ſi fiat reſpectu dei. ſ. meditādo ꝙ diu fuit in religiōe ſz nō tenuit regulā ꝺei in fu turo q̄d erit de me tūc em̄ cū fit reſpectu dei eſt ꝓtritio. Itē de capellanis meditā do ꝙ ꝓpter pctā cōmiſſa incarcerabunt a ꝓlato aut diffamabūtur aut alꝫ tūc nō eſt cōtritio. Sed ſi cogitet ſuā dignitatē ſcz ꝙ eiꝰ lingua eſt clauis paradiſi: quaz dignitatē nunq̄ habuit ſctūs Joā. bap. nec Vincentiꝰ nec aliq̄s angelus cogi tet quō linguā ſuā dedit ad truffas ⁊ verba vana. Et ſuuz corꝑ q̄d eſt ſepulchꝝ xp̄i dignuꝰ illo q̄d eſt in ꝺieꝝ ⁊ manus q̄ tangunt corpus xp̄i poſuit ad tangen dum pnd ibūda ⁊ adſ ꝺera aliozū: tūc ta lis cōtritio ſi doleat eſt vera cōtritio. Itē etiā detur exēplum de laicis cogitantib⁹ paſſionē xp̄i ⁊ quō redēpti ſunt exēplo ſā guinis ꝓprio ſuo: ſi doleāt iſto mō de pec catis talis contritio eſt bona. Si vero ti meant ꝑdere bona tpalia ⁊ diffamari ꝙ pter hoc doleāt nō eſt cōtritio. Ita etiaz de mulieribꝰ. Requirit ergo ꝓtritiōe ꝑs ꝓſtrata inferi⁹. ſ. doloꝝ et ꝑs eleuata ſur ſum. ſ. reſpect⁹ dei. Et illud oſtēdit Eze chias rex cū dicit Eſa. xxxviij. Recogita bo tibi oēs annos meos in amaritudine aīe mee: dñe ſi ſic viuit: ⁊ in talibus vita ſpūs met corripies me ⁊ viuificabis me. Dicit amaritudine ꝙ q̄s intelligit mate ria cōtritionis: dicit tibi. ſ. deo nō mūdo nō fame per q̄s intelligit forma: dicit in talib⁹ ſupple reſpectibus habitis ꝓpter deū vita ſpūs mei. Ideo q̄ñ occurrit me moria de pctis debet hō ꝑcutere pectus eleuādo oculos ad celū dicēdo deo. Tibi ſoli peccaui ⁊ malū coram te feci ꝑs. l.

¶Tertio ſurgēs induit ſe vir camiſia ⁊ diſploide: mulier aūt camiſia ⁊ tūica ꝙ q̄s intelligit alia ꝓpnie. ſ. emēdādi ꝓpoſi tum. ſ. q̄ñ q̄s ꝓponit non redire vltra in pctā: tale em̄ ꝓpoſitū induit aiam virtu tibus cū volūtas ꝓmpta ſit ⁊ iſtud eſt mirum: ſz tamē eſt auctoritas clara ſcōe ad Coꝛ. viij. Si em̄ volūtas ꝓmpta eſt fm illud q̄s hꝫ accepta eſt nō ſcm illud q̄s nō hꝫ. Exēplū q̄ñ volūtas eſt accepta cotā deo fm illud q̄s nō hꝫ puta ſi coꝛpus ꝓa ḣēat deſiderū ꝛginitatis accipit co

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

rā deo ac si esset v̄go q̄uis nō possit hr̄e v̄ginitatē: vñ Hieronym⁹. Audacter loquar ꝙ cū oīa possit de⁹ nō tñ pōt corruptā v̄ginē facere qr q̄uis ignoscat penitēti tñ non vult coronare corruptā. Itē si q̄s velit fieri martyr ⁊ habeat firmā voluntatē ista volūtas est accepta corā deo scd̄m illud qd̄ nō hz. s. scd̄m martyriū qd̄ non hz qr prōpta scd̄m illud qd̄ hz. s. s̄m desideriū. Tūc em̄ qñ aliq̄s hz bonū ꝓpositum induit aīa. s. v̄tutib⁹ qr ph̄s vocat v̄tutes habitus: induamus ergo nos bono ꝓposito: iuxta illd̄ ad Colo. iij. Induite ergo vos sicut electi dei scti ⁊ dilecti viscera mie benignitatē hūilitatē modestiaz patiētiā supportātes inuicē ⁊ donātes vobismetipīs. Si q̄s aduersus aliquē hz q̄relā sicut ⁊ dñs donauit vobis ita ⁊ vos sup oīa aūt hec charitatē hñtes qd̄ est vinculū ꝑfectionis. ¶ Quarto surgēs de lecto cū est indut⁹ disploide surgit ⁊ dimittit lectū: ꝑ hoc itelligitur mali cōsortij vitatio vcz cū ꝑsonā cū qua peccat eijcit a se vel q̄d aliud nociuū. Tūc em̄ surgit a lecto pcti: ⁊ de hoc loq̄tur xp̄s di. Mat. xviij. Si manus tua vel pes tuus scandalizat te abscinde eū ⁊ ꝓijce abs te. Bonū est tibi ad vitā ingredi debilē vel claudū q̄ duas manus vel duos pedes hñtem mitti in ignē eternū. Et si oculus tuus scādalizat te erue eū ⁊ ꝓijce abs te. Bonū est tibi vnū oculū hñtem ad vitā intrare q̄ duos oculos habētez mitti in gehēnā ignis. Sed aduertēdū ꝙ nō intelligit illud xp̄s de mēbris corporalib⁹ qr si q̄s abscinderet aliqd̄ mēbrū corporis sui vt posset vitare peccatū peccaret mortaliter. Et ideo nō intelligit̄ de mēbris corporalib⁹: sed s̄m officiū mēbroꝝ intelligūtur alia: vñ officiū manus est facere opera: manus em̄ magis operant̄ q̄ alia mēbra iō vocat eā ph̄s organum organoꝝ. Et ideo per manū intelligit̄ ꝑsona q̄ facit opera alicuius. Et si talis ꝑsona siue sit vir siue mulier scandalizat hominē debet eijci a domo ⁊ familiaritate q̄uis opera dimittant̄: qr meli⁹ est ꝙ talia opera ꝑdant̄ q̄ si deijcerent in infernū: officiū pedis est sustentare corp⁹ per q̄s itelligit̄ ꝑsona q̄ sustētat vitā alicui⁹. Et si talis sustētator scādalizet dz deijci: officium oculi est oñdere viam ꝑ quem intelligit̄ ꝑsona q̄ ostēdit iter ⁊ viā paradisi sicut cōfessor qui si scādalizat mulierez dz dimitti. Itē magister q̄ docet sciaz si docet vanitates debet dimitti: melius est cū oculo. s. cū scia naturali intrare paradisum q̄ cū duob⁹. s. scia naturali ⁊ acq̄sita intrare infernū: recedendū em̄ est ab oi occasione peccādi ⁊ mala societate ita ꝙ nullus dz tenere ī domo sua vel ī sua familiaritate vel amore aliquā creaturā q̄ possit esse occasio peccādi. Et ideo ipsi loth dictū est Gen̄. xix. Salua aīam tuaz noli respicere post tergum nec stes in oī circa regiōe: sed in mōte saluuz te fac ne et tu simul pereas. Et ita surgem⁹ a lecto pcti. ¶ Quīto surgēs postq̄ est indutus et extra lectū spuit fortiter sputum grossum nō subtile: qr sputū grossū est in mane in stomacho ꝓpter digestionē factā de nocte: ⁊ in illa sputione purgat̄ stomachus: ꝑ hoc intelligit̄ ꝯfessio: qr in cōfessiōe debent spui ⁊ emitti ab ore sputa grossa. s. magna pctā ⁊ mortalia et fortit̄ spuere hoc est ꝯfiteri ꝑfecte qr sicut spuēdo purgat̄ stomachus: ita in cōfessione purificat̄ aīa. Et iō dicit bīūs Jo. cap̄. j. sue prime canonice. Si cōfiteamur pctā nr̄a fidelis ⁊ iustus est de⁹ vt remittat nobis pctā nr̄a ⁊ emūdet nos ab omni iniq̄tate. ¶ Sexto surgēs calciat se ꝑ qd̄ intelligit̄ iniuriaꝝ remissio. Et rō est qr sicut ille qui icedit discalciat⁹ statim sentit lapillos ⁊ spinaꝝ pūctiones nō tñ ille q̄ est calciatus: ita sil̄r ille q̄ hz cor iracūdū statim sentit lapillos ⁊ spinas iniuriaꝝ. s. qñ aliq̄s iniuriat̄ sibi vel d̄r ei ꝙ aliq̄s male locut⁹ est de eo: statim em̄ pūgit̄ in corde et nō vult remittere imo q̄rit vindictā et capit si pōt talis incedit discalciat⁹: sz illi qui nō hñt cor iracūdū nō curāt de iniurijs si eis fiant nō pungūtur in corde nec sentiūt: ⁊ tales sūt calciati ꝑ patiētiā meditando patiētiā xp̄i q̄ cū pateret̄ nō cōminabat̄: ⁊ tradebat se iudicāti iniuste. prime Pet. ij. Calciemus ergo nos ꝑ remissionem iniuriarū: ⁊ non portem⁹ irā contra aliquem: ⁊ ad hoc nos hortat̄ sacra scriptura di. Eccl. x. Omni iniurie ꝓ-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

rimi ne memineris: et nihil agas in operib⁹ iniurie. Item est alia auctoritas no ni testi ad Ephe. vj. Induite vos armatura dei vt possitis resistere in die mala et in omnib⁹ perfecti stare. State ergo succincti lumbos vestros in veritate: et induti lorica iustitie: et calciati pedes in preparationez euangelij pacis: ergo habeam⁹ pacem cum omnib⁹ &c. ¶ Septimo sustinens cingit se p qđ denotatur restitutio. Aliqui vadũt seu portãt zonam amplaz vt cingulũ laxũ cũ magnis põpis vsurarius de bonis alterius p vsurã rapinaz vel furtum acquisitis: ideo cingere debemus cũ zona vel cingulo restitutiõis. s. restituendo illud qđ est de malo iniusto vel qđ est male acquisitũ et viuẽdo de bonis bene acq̃sitis: vñ si quis habeat vasa argẽta vel aurea si restituat cingit se restituẽdo et restringẽdo ad potandum in cipho vel vitro: ita de aliis: ergo cingamus nos restituẽdo: ad qđ faciẽdũ monet nos btũs Paul⁹ ad Roma. xiij. Reddite omnib⁹ debita: cui tributum: tributum: cui vectigal: vectigal: cui timorem: timorẽ: cui honorẽ: honorẽ. Nemini q̃cq̃ debeatis nisi vt adinuicẽ diligat⁹: iusta ergo doctrinã bti Luc. xij. facietes. Sint lũbi vestri p̃cincti: et lucerne ardentes in manibus vestris. ¶ Octauo surgens lauat manus p hoc intelligit elemosyna: qñ sicut aqua lauat manus et faciez: ita elemosyna facta restitutiõe de male acq̃sitis si fiat de bene acq̃sitis mũdat opera per que manus designãtur et faciem aie. s. cõsciam. Pro quo nota auctoritatẽ xpi Mat. xj. Quoniã cũ xp̃s multotiens predicasset circũspectis oib⁹ cũ iam vespera esset hora exijt i bethaniã: dicũt doctores q̃ respiciebat vtruz aliqs eũ inuitaret: cũ aũt quadã die predicasset vnus inuitauit eũ mala intẽtione. Et xp̃s cum esset pauper sumpsit cõuiuium et cũ esset in mẽsa obseruabãt eũ vtrũ nimis comederet vel aliqd faceret sed nõ potuerũt inuenire in quo eũ reprehenderẽt, ppter hoc quia dicit scriptura Prouer. xxj. Nõ est sapiẽtia nõ est prudẽtia nõ est cõsiliuz cõtra dñm. Et xp̃s volut eos redargue-re instruendo dicit. Luc. xj. Nũc vos phariſei qđ defotis est calicis et catini mundatis. Quod autẽ intus est vestrum plenum est rapina et iniquitate. Stulti: nõne q̃ fecit qđ defotis est: etiã id qđ deintus est fecit. Uerũtamen qđ superest date elemosynã: et ecce omnia munda sunt vobis. dicit qđ supest. s. facta restitutiõe de male acquisitis. Et ideo si quis habeat pecuniam male acquisitam nõ debet eã miscere cuz bñ acquisita. Sed separe ad inuicẽ ponẽdo male acquisitã in sinistra parte thece: et aliã i dextera. Et de dextera parte fiat elemosyna: ideo dicit xp̃us Mat. vj. Te autem faciẽte elemosynam nesciat sinistra quid faciat dextera tua. et Thobie. iiij. Ex substãtia tua fac elemosynam fili mi: dicit tua nõ aliena. Et ista est vna expositio: alia mõ exponitur. Quod supest. s. sumpta necessitate: ꝓbi gratia. si sumpto prandio aliquid supsit illud debet dari pauperib⁹: et ita omnia munda sunt. ¶ Nono surgẽs ponit manus ad opera p qđ intelligit spũalis oratio que debet fieri manibus eleuatis q̃st dicendo dñe pauꝑ sum: ideo leuo adyos manũ dexteram vt detis mihi bona spiritualia et manũ sinistrã vt detis mihi bona tẽporalia: et ad ita faciendũ hortatur nos Christus prime ad Thi. ij. di. Volo viros orare in omni loco leuãtes puras manus sine ira et disceptatione. ¶ Decimo sumunt cibum hora prandij per hoc intelligit eucharistie sumptio siue cõmunio in qua aia reficit et creat qz in cõione recipit ihesus xp̃s q̃ dat vitã corporalez et spũalẽ grẽ et glie. Ideo dicit ipe xp̃s pme ad Cor. xij. Accipite et mãducate hoc est corp⁹ meũ. Quare aũt dz accipi oñditur ibidẽ cũ dr. pbet aũt seipm hõ et sic de pane illo edat et de calice bibat. Qui enim manducat et bibit indigne iudicium sibi mãducat et bibit: vbi dicit glos. bti Ambrosij. Qui digne mãducat corp⁹ dñi nri ihesu xp̃i ita pũet actũ xp̃s, ꝓut is manducet eum: ascendisse: ecce q̃ quo debem⁹ surgere a petrõ cũ dicit eo dominerum⁹: ad qđ nos excitat thema dr. Surge &c. Rogemus &c. ¶ De domino qui timentem se in septẽ magnificat.

Distinctio. clxxxj.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

B. Uincē. De dño q timentē se in septē magnificat.

Timentē se dñs magnificat in septem.
Primo in penitentia.
Secundo in sanctitate.
Tertio in sapientia.
Quarto in diuitijs tēporalibus.
Quinto in perseuerantia.
Sexto in morte.
Septimo in gloria.

¶ Primo deus magnificat personā ipm timentē in penitētia: qr penitētia fit p timorem: vnde timor nō est nisi stimulus qui pūgit ⁊ instigat creaturā ad penitētiam ⁊ nō peccandū: vñ Eccle.j. Timor dñi expellit pctm̄: nā qui sine timore est nō poterit iustificari. ¶ Scdo magnificat deus personā ipsum timentē in sanctitate: qr timor est fons sanctitatis: qr cōseruat personā in sanctitate: vnde Eccle.xv. Qui timet deū faciet bona ⁊ q̄ cōtinēs est iustitie apprehēdet illā. ¶ Tertio magnificat deus timentē se in sapiētia: qr timor ille cōseruat in sapientia vt non cadat in errorez fidei. Et iō Dauid ps.cx. Initiū sapiētie timor dñi: intellectus bonus oibus faciētib⁹ eū. ⁊ ps.cxj. Beatus vir qui timet dominū in mādatis eius volet nimis. ¶ Quarto magnificat in bonis tēporalib⁹ siue diuitijs: qm̄ timens deum nunq̄ fuit pauper in hoc mūdo sed semp abūdat: vnde Dauid ps. xxxiij. Timete dñm oms sancti eius qm̄ nihil deest timētibus eū. Dicit sancti.s. christiani q̄ sanctificati sunt ī baptismo. ¶ Quinto magnificat in perseuerantia bone vite quoniaz timor est fundamentum bone vite: qr sustinet personā in bona vita: vnde Eccle.xxvij. Si nō in timore dñi tenueris te instāter ⁊ cito subuertetur dom⁹ tua. ¶ Sexto magnificat in morte qm̄ ibi assunt demones volentes rapere animam: ⁊ aīa est in tali periculo quasi esset perdix que est inter modicam herbā que est circūdata falconib⁹ ⁊ canibus ⁊ hoibus excitātibus ipsam cum baculis: que quidē perdix non pōt euadere qm̄ si vadat per terrā canes capiēt ipam si velit volare falcones ipam capiēt. Ita est de hoie in morte cuius aīa est modica gleba herbe.s. in corpore: ⁊ baculi excitantes ipsam sunt dolores: ⁊ canes demones inferni: et falcones dmones qui sunt in aere: veruntamen ab omnibus euadit si timor dei fuerit in ea: vnde Eccle.j. Timenti deum bonū erit in extremis: ⁊ in dieb⁹ cōsummationis sue benedicetur. ¶ Septimo magnificat ⁊ grandem facit gloriā: vnde quātomagis aliquis timet offendere deum tanto maior est in gloria. Et iō dicit Dauid ps.xiiij. Ad nihilū deductus est in cōspectu eius malignus: timētes autem dñm glorificat: dicit malignus qui.s. nō timet offendere deū. Patet ergo q̄ timor facit grandem: vnde est auctoritas que oīa predicta includit. Judith.xvj. Dñe qui timēt te magni erūt apud te per oīa. Cū ergo timor magnificet ⁊ grandē faciat videndi sunt modi quibus timēdus est deus ⁊ ratiōes: et sunt tres modi quibus timere debemus ipsum: scilicet

Primo vt dominū rigorosum.
Secundo vt amicū proficuum.
Tertio vt patrem generosum.

¶ Dico primo q̄ debem⁹ timere deū sicut dñm rigorosum. Dñs enim rigorosus valde timetur a suis subditis qr punit rigorose transgressores suoꝝ statutorum ⁊ ordinationū suorū mādatoꝝ. Nota de Nabuchodonosor rege rigoroso q̄ stati puniebat q̄ p̄cepit cuidā militi vt nutriret tres pueros.s. Danielē Mizaelez ⁊ Azariam ⁊ cōstituit eis annonā de cibis suis per singulos dies: et qr illi iuuenes volebāt facere penitentiā rogauerunt militem q̄ nō daret eis de cibis regis sed legumina ⁊ hmōi. Qui respōdit. Timeo ego dñm meū regem qui constituit vobis cibū ⁊ potū qui si viderit vultus vestros macillētiores p̄ ceteris adolescentibus coeius vestris condemnabitis caput meū regi. Dañ.j. Ecce qualiter dñs rigorosus timebat a suis subditis hoc modo: multo magis timendus est deus qr nunq̄ fuit nec potest esse dominus tam rigorosus sicut est deus. qd declarat tripliciter. Primo qr nullus dominus tēporalis quantūcūq̄ rigorosus punit nec iudicat nisi s̄m opera exterio-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ra.s.ꝟm locutionē vel opera:sed de interioribus cogitationib⁹ siue intētionib⁹ nō curat. Sed deus nō solū iudicat ꝟm opera exteriora immo ⁊ ꝟm interiora:qꝛ nō solū vult bona opa extra sꝫ etiā vult intētionē rectā ad intra: al'r dānaberis. Ecce ꝙ rigor dñi tpalis quātūcūqꝫ rigorosi cōtentat ꝙ fiat opus qđ ipse mādat et precipit fieri:etiā si fiat cū cordis displicentia. Et frequēter cōtingit ꝙ deus nō est cōtentus opere exteriori imo vult ꝙ sua precepta adimpleant etiā cū dulcedine cordis ⁊ bona voluntate. Unde dñi precipiūt ꝙ vnus nō occidat aliū ex vindicta al's punient rigorose: sed deus nō solū precipit nō occidere sꝫ etiā nec mortem alterius desiderare dicens Mat.v. Audistis qꝛ dictū est antiquis non occides. Qui aūt occiderit reus erit iudicio. Ego aūt dico vobis ꝙ oīs q̄ viderit mulierē ad concupiscendū eā iam mechat⁹ est in corde suo. Si ergo dñs rigorosus est timendus quid dicem⁹ de deo tam rigoroso? Scđo dñi tpales quātūcūqꝫ rigorosi non possunt dare penā alicui nisi in bonis vel in corpore. Sed deus et in aīa ⁊ in corpore:qꝛ pro minimo pctō mortali cōdemnat hoīem ad infernū in corpore ⁊ aīa:ideo ipse dicit Mat.x. Nolite timere eos qui occidūt corpus:aīaꝫ aūt nō possunt occidere. Sed potius timete eum qui pōt ⁊ aīam ⁊ corpus perdere in gehennam. Tertio pena dñoꝝ tpalium quātūcūqꝫ sint rigorosi nō durat diu: qꝛ suspendiū:decapitatio: vel mēbroꝝ mutilatio statim transit. Sed pena quā de⁹ dat transgredientib⁹ precepta sua nō est vnius hore nec vnius diei:hebdomade: mensis vel anni precise:sꝫ eterna in igne inferni. Si ergo dñs tpalis rigorosus timendus est multo magis deus ne fiat aliquid cōtra eius volūtatē ⁊ mandatū pro toto mūdo lucrādo. Ideo dicit ipsemet Luce.xij. Dico vobis amicis meis ne terreamini ab his qui occidūt corp⁹ et post hoc nō habent amplius quid faciant. Ostendā aūt vobis quē timeatis. Timete eū qui postq̄ occiderit hꝫ potestatē mittere in gehennā. Ita dico vobis hunc timete. Uidemus tñ totū oppositū qm̄ preconizationes penales dñoꝝ temporalium solicite custodiunt:verbi gr̄a. Si hodie in hac villa preconizet ꝙ nullus vadat ad aliquē locū:vel non faciat hoc vel illud sub pena decē solidorū ⁊c. quilibet custodiet se. Tamē ex parte dei facta est p̄conizatio ꝑ patriarchas: prophetas:aptos et quotidie preconizat ꝙ nulla rōne aliquis vadat ad diuinos sortilegos ⁊c. nō solum sub pena decē solidorū vel ꝑdendi pedem sed oīa mēbra corpus ⁊ aīam in inferno: ⁊ tñ nullus custodit se. Si em̄ ꝑdidistis aliquid vel si habetis aliquā infirmitatē vel pro liberis habēdis statim recurritꝫ ad eos hoc est verissimū. Item si ex parte dñi tēporalis fieret preconizatio ꝙ nullus auderet male loqui de eo sub pena ꝑdēdi linguā quilibet se custodiret: et tñ ex parte dei facta est p̄conizatio ꝙ nullus loquat de deo iurando negādo nec blasphemādo sub pena ꝑdendi oīa membra ⁊ corp⁹ et aīam: ⁊ tñ nullus timet nec cauet sibi: ideo nō miremini si habetis mortalitates:siccitates:tribulationes:guerras:et hmōi. Item si preciperet ꝙ oēs facerent festū pro rege vel natiuitate ei⁹ filij ⁊c. sub pena ⁊c. Et ex parte dei facta est preconizatio ꝙ i qualibet hebdomada fiat festū pro rege xp̄o.s. in dñica in qua rex iesus surrexit gloriosus: ideo in memoria huius vult vt solenniset in die dñica sub pena ꝑdēdi corpus ⁊ aīam ⁊ nullus curat immo operat ⁊c. vel nō veniūt ad missaꝫ nisi vt porci ad prandiū: vel si veniūt nō faciūt nisi loqui de tpalib⁹: ideo dñs deus quasi cōquerēdo et plāgendo dicit Malach.j. Seru⁹ dñꝫ suū timebit: si ergo ego sum dñs vbi est timor me⁹ dicit dñs excercituū. Ratio quare de⁹ nō timet vt dñs tpalis est vt dicūt aliqui qꝛ dñs tpalis statim punit si fiat ꝯtra eius ordinationē. Sed deus nō punit statim immo expectat ꝑ magnū tp̄s ⁊ ideo gentes nō timēt eū. Et de hoc est auctoritas Eccl'.viij. Quia nō ꝓfert cito ꝯtra malos sn̄ia absq̄ vllo timore filij hoīm perpetrāt mala. Sꝫ ista rō modicū valet ⁊ secū trahit deceptiōeꝫ:qꝛ ad oculū vobis ostēdā ꝙ de⁹ citius ꝓfert sn̄iam cōtra malos

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

q̄ aliquis dñs tpalis: vbi gr̄a. Si volumus loqui de punitiōe aīe statim quando peccat mortaliter pdit gratiā dei et oīa merita ⁊ virtutes etiā si haberes tot sicut virgo maria. Et ista punitio est maior q̄ si pderes oīa bona tpalia. s. domū possessiōes ⁊c. qr aīa remanet nuda pdit hereditatē paradisi ⁊ cōdēnat̄ ad infernum. Item si volum⁹ loqui de cōdēnatione in foro iudiciali q̄ fit subito nullus iudex nec dñs quantūcūq; rigorosus fecit subito punitionez sed cū pcessu ⁊ testibus ⁊ post dat sniam et sic transit tp̄s. Citius facit deus punitionez: qm̄ qñ tu peccas xp̄s dñs ⁊ iudex videt te peccantem sed nō punit: sed venit accusator scz demon qui fecit te peccare ipse em̄ idem accusat et iesus xp̄s citat te. s. qñ aīa exit de corpore ⁊ cōparet corā xp̄o sedēte pro tribunali in cathedra iudiciali qui ostēdit se aīe ⁊ aīa accusat̄ a demonibus: ad quā xp̄s. Audis in quantis te accusant. Mat. xv. Et aīa petit miam. Christ⁹ aūt audit testes. s. angelū bonū dicentē. Domine verū est hoc qd̄ diabolus dicit: oīa em̄ illa mala fecit. Itez fatet̄ alius testis scz propria cōscientia ostendens aperte oīa mala ⁊ pctā. Tunc immediate pfert sniam vt suspendat̄ in furca inferni: et subito fit executio. Ecce si est timendus deus: ideo ppheta Hieremias in. c. x. dicit. Nō est sil̄is tui dñe magn⁹ es tu ⁊ magnū nomen tuuū in fortitudine quis nō timebit te o rex? Nota: nō est sil̄is tui in dijs. i. dñis. De illis ergo qui timēt creaturas ⁊ nō creatorē d̄r Mat. viij. Quid timidi estis modice fidei. ¶ Scd̄o debemus timere deū vt amicū proficuū: quilibet em̄ discretus ⁊ prudens timet offendere deū amicū suū qui ex multis ⁊ magnis atq; cōtinuis beneficijs obligat̄: qr cum nihil haberet fecit eū diuitē: nunq̄d si diceret̄ tali q̄ faceret aliquid cōtra talem amicū diceret vtiq; ⁊ bene. Certe citius pmitterē me mori: etiā si nulla punitio ex hoc sibi immineret: aut magna promissio sibi fieret vt displiceret amico suo nō faceret. Hoc modo deus est timēdus a nobis qui dedit tibi oculos: man⁹ pedes ⁊ sic de alijs mēbris: nō pater carnalis qr modicū fecit nec mater. Sz de⁹ qui in vtero matris format mēbra: sicut tu de cera formares ergo debes eū timere ⁊ cauere ne offendas eū. Si em̄ nō haberes man⁹ vel pedes ⁊ vn⁹ subtilis medicus daret tibi gratis man⁹ vel pedes: quātū timeres eū offendere ⁊ sibi displicere? Plus dedit tibi de⁹ ⁊c. Itē dedit tibi aīam rōnalē ad imaginē ⁊ sil̄itudinē suā nō fecit te lignū lapidē aut iumentū. Si aīa restitueret̄ corpori mortuo ⁊ suscitaretur p aliquē: quantū timeret talis illū offendere ⁊ sibi displicere. Ita corp⁹ tuū mortuū erat in vtero matris ⁊ p deū fuit aīa creata ⁊ corpori vnita ⁊ corp⁹ fuit viuum ⁊ a deo cōseruatū ne in vtero mr̄is suffocaret̄ per portā strictā trāseūdo ne moreret̄ ⁊ vt baptisaret̄: ⁊ postea dando vitā ⁊ oīa necessaria: iō dicebat Job. x. c. Manus tue dñe fecerūt me et plasmauerūt me totū in circuitu: ⁊ sic repēte precipitas me. Memēto queso q̄ sicut lutū feceris me: ⁊ ī puluerē reduces me. Nōne sicut lac mulsisti me: ⁊ sicut caseū me coagulasti? Pelle ⁊ carnib⁹ vestisti me: ossibus ⁊ neruis cōpegisti me. Uitā ⁊ miam tribuisti ⁊c. Itē q̄s dat bladū in agris: vinū in vineis ⁊c. nisi de⁹: ⁊ aquā in puteis ⁊ fructū in arborib⁹? Terra hz virtutem corrūpendi granū sed q̄ postea exeat in herbā viridem ⁊ fructū pducat ⁊c. solus de⁹ pōt hoc facere ⁊c. Si dicat̄ ab aliquo simplici natura fecit hoc: verū est tanq̄ instr̄m: qr natura non est nisi instr̄m dei. Deus aūt est actor principalis: sicut de lr̄a optime facta ⁊ scripta nō attribuitur calamo sz scriptori tanq̄ principali actori. Itē cythare etiā de bono sono suo nō dz attribui instr̄o sz magr̄o pulsanti. Ita etiā de blado ⁊ vino nō est attribuendū terre sz deo: ⁊ nullus posset facere de aq̄ vinū nisi solus de⁹: ⁊ iā fuit primū miraculū xp̄i in nuptijs ⁊c. Itē de⁹ hz custodire filios ⁊ silias ⁊ cōseruare gregē et oīa. Unde Dauid p̄s. cxxvj. Nisi dñs custodierit ciuitatē frustra vigilat q̄ custodit eā. Ideo talis amicus diligi debet ⁊ timeri ne pro toto mūdo offendat̄ ⁊c. si nō esset tāte rigorositatis. Eccl̄. vj. Qui timet deū eque habebit amicitiā bonā: qr s̄m illū

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

erit amicꝰ illiꝰ. Nota ad hoc exẽplũ de Eleazaro diuite ⁊ honorabili q̃ nolẽs facere cõtra preceptũ dei: imo ꝓpter petiõ gule vitandũ in tormentis dixit.ij. Macha.vj. Dñe q̃ habes sanctã sciẽtiã manifeste scis tu qz cũ a morte possem liberari duros corpis sustineo dolores: ſm aiam vo ꝓpter timorẽ tuũ libẽter hec patior. Iste timebat offendere deũ qz citꝰ pmisit se occidi ⁊ mori q̃ ipm offendere.

¶ Tertio debemꝰ timere deũ vt patrem generosum. Quãdo aliq̃s habet patrem generosum ⁊ diuitẽ a quo expectat hr̃e magnã hereditatẽ semp est in timore ne displiceat patri ⁊ sic muret testamentũ ⁊ perdat hereditatez ⁊ iõ tenet et cauet ne grauet patrẽ in aliquo: ideo ꝓcepit dñs Leui.xix. Unusquisq; patrẽ suũ ⁊ matrẽ suã timebit. Hac rõne incomparabiliter magis timẽdus est deꝰ ne priuemur ab hereditate nobis ab eo pmissa ⁊ in testamento dimissa. Et ecce clausula testamẽti que regratiata est Mat. vij. Qui facit volũtatẽ patris mei q̃ in celis est ipse intrabit in regnũ celoꝝ. Ergo timere debemus ne mutet testamentũ ne amittamꝰ illã magnã hereditatẽ celi empirei cuꝰ minima camera est maior regno Francie. Dicũt eñ astrologi q̃ minima stella dr̃ his q̃ apparent nobis est septies maior tota terra. Hanc hereditatez dimisit nobis cõditionaliter. ſ. ſi volumꝰ viuere ſm suas ordinationes ⁊ precepta: nã in quolibet statu est ordinatum ⁊ scriptum qualiter debẽt viuere religiosi clerici et layci de mr̃imonio ⁊ alij. Ideo semp debemꝰ timere ne pdamꝰ hereditatẽ: dicat quõ per petiõ mortale pdit qua perdita restat ire ad infernũ. Ideo dicebat Dauid ps.xxxiij. Uenite filij audite me: filij scz obediẽtie: timorem dñi docebo vos. Quis est homo q̃ vult vitã diligit dies videre bonos: phibe linguã tuã a malo et labia tua ne loquanr̃ dolũ. Diuerte a malo et fac bonũ: inquire pacẽ ⁊ pseque re eam. Nota q̃ Dauid ponit quattuor ex quibus quis põt habere vitã eternaz cum timore dei. Primo prohibe linguã tuã a malo. ſ. diffamationis ⁊ peccati secreti publicationis: sed debes dulciter corrigere. Secũdo ⁊ labia tua ne loquãtur dolum. Hoc dicit̃ mercatorib⁹ ementibus ⁊ vendentibus. Item iudicibus ⁊ aduocatis et notarijs: ista duo respiciũt os. Tertio diuerte a malo ⁊ fac bonum: hoc est dimitte superbiã ⁊ humilia te: et sic de alijs virtꝰ: hoc respicit opꝰ. Quartum respicit cor cum dicit inquire pacez et pseque eam. Inquirãt pax remittendo iniurias ꝓ honore dei dicendo: ille fecit mihi iniuriã sed ego dñe maiorem iniuriã feci vobis ideo remitto sibi vt et vos remittatis mihi. Cum dicit pseque re eam. ſ. cum amicis tractãdo etiã cum confessore. Qui autẽ sic finaliter tenent deum nõ oportet eos timere q̃ amittãt hereditatem celestem: quoniã talib⁹ dicit christus Luce.xij. Nolite timere pusillus grex quia cõplacuit patri meo dare vobis regnũ. Ad quod nos ꝛc.

¶ De triplici timore. Distinctio.clxxxij.

Timor triplex inuenitur: scilicet
Timor naturalis: et iste est rigorosus.
Timor filialis: et iste est gratiosus.
Timor reuerentialis: ⁊ iste est gr̃iosus.

¶ Primus timor est naturalis: et hic est rigorosus. Naturaliter eñ q̃libet timet ventre ad paupertatem: cadere in infirmitatem: amittere bonũ nomẽ ⁊ famam ⁊ finaliter timet naturaliter mortem: et iste timor est naturalis: quia natura refugit: ergo naturalis est iste timor: et de isto timore loquitur beatus Joannes in sua prima canonica cap̃.iij. dicẽs. Quoniam timor penam habet. Licet autem iste timor sit naturalis et rigorosus: debemus tamen esse subiecti deo: non fugere plagam nec mortem: sed accipere ꝓpter deum quasi dicendo. Dñe non placet me esse pauperem: tamen nolo facere contra voluntatem vestram: ⁊ sic de morte. Sicut deus demonstrauit nobis in sua passione cum dicitur Marci xiv. Cepit iesus pauere scilz de morte qz naturalis q̃ sicut accepit hr̃iana car-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

nem ita accepit timorē naturalē: ⁊ i hoc fuit subiectus deo patri. vñ dicit: verūtñ non sicut ego volo sed sicut tu: q̄uis natura mea paueat naturalr: tñ ego volo ipsam esse subiectā vobis deo pr̄i. Si q̄s fuerit depdatus a latronib⁹ ⁊ nescit q̄s hoc fecerit naturalr timet de amissione: sed auisa vt sis subiectus deo ne facias aliq̄d ꝯtra eū ꝑ recuperatione huius rei ne. s. vadas ad sortilegos: debes em̄ hr̄e timorē ꝑdendi aīam. Et iō dicas. O dñe vos bene scitis q̄s habuit rem meā date illi voluntatē ⁊ ponite in corde ei⁹ vt mihi restituat: fiat tñ volūtas vestra: si q̄s est in infirmitate ⁊ vos nō potestis hr̄e curationē: ⁊ habebitꝫ timorē naturalr de morte: custodite vt in isto timore sitꝫ subiecti deo: verbi gr̄a: dicet aliq̄s. Ego scio vnum talē q̄ facit plura bona remedia ⁊ dat sanitatē. Quid debes tu facere: certe debes dicere: dñe timorē habeo de infirmitate ⁊ morte: sed tñ maiorē timorē habeo de vobis. Itē de cōiugatis q̄ non habent liberos ⁊c. Item de illis q̄ hñt parētes aut amicos incarceratos ꝑ crimine: ⁊ si iudex capiat te ꝑ testimonio ferendo di. Scis tu si ille q̄ est incarceratus ⁊ captus fecit hoc? Tunc incipies hr̄e timorem si dicas veritatē amittes parentem tuū vel amicū. Caueas ne facias falsuꝫ iuramētū: ⁊ dicas intra te multū me grauat facere displicētiā parēti meo vel amico. Sed plus dubito facere displicētiam deo: ⁊ sic debes dicere veritatē ⁊ pro toto mūdo nō debes te ꝑiurare: vos mercatores ⁊ laboratores semꝑ iuratis etiā sepe ꝑiuratis: iō caueatis: attēdatis illud q̄d scribit Mat. xvj. Quid ꝑdest hoī si vniuersum mūdū lucret: aīe ꝟo sue detrimētum patiat: aut quā dabit hō cōmutationē ꝑ aīa sua. Itē de teip̄o q̄ñ aliq̄s capt⁹ ꝑ crimine aliquo ⁊ interrogat si fecit malum de quo accusat: ⁊ iudex facit ip̄m iurare timet naturalr. Sed dꝫ submittere timori dei: ⁊ dꝫ dicere intra se: ego me recōmendo deo: ⁊ sic dꝫ dicere veritatē. O suspenderis: sed ꝑ reuerentia dei: ⁊ deus remittet tibi peccata ⁊ ibis ad paradisū. Itē ad idē de iudice ⁊ notario qui hꝫ dare sn̄iam contra aliquem potentē qui minatur iudici si faciat iustitiam: ⁊ illi iudici venit timor naturaliter in corde quid dꝫ agere? certe non dꝫ retardare iudiciū attendens illud q̄d dr̄ Mat. v. Beati qui persecutionē patiuntur ꝓpter iustitiam: q̄m ipsoꝝ est regnum celoꝝ. ⁊ Matth. x. Nolite timere eos qui occidunt corpus: aīam aūt non possunt occidere: sꝫ potius timete eum qui pōt corpus ⁊ aīam ꝑdere in gehennā. Tacite dat intelligere illud de duobus malis: maius ⁊ sortiꝰ est fugiendum. Quid est grauius mors corporalis an mors corporis ⁊ aīe ꝓprie: iō ꝑ fugiendo mortem corporalez nemo dꝫ facere contra deum: exemplū ⁊ miraculū Dañ. xiij. In ciuitate babylonie erat mulier nobilis Susanna pulchra nimis et timens deū: pone hystoriā. ista naturaliter habebat timorem: sed tñ predilexit mori q̄ facere contra deū. Et sic fuit liberata: si coram hoīe venirent oēs diaboli ⁊ oēs hoīes armoꝝ mundi ⁊ aīalia siluestra: ⁊ tu non haberes nisi vnū remediū s. q̄ si faceres vnum minimū pctm̄ mortale euaderes om̄ia illa: certe magis deberes velle mori q̄ cōmittere illud peccatum: ⁊ ideo dicebat xp̄s Luc. xij. Dico vobis amicis meis ne terreamini ab his qui occidunt corpus: ⁊ post hoc non hñt amplius quid faciant. Ostendā aūt vobis quē timeatis. Timete eum q̄ postq̄ occiderit hꝫ potestatem mittere in gehēnam: ita dico vobis hunc timete. ¶ Secūdus timor est filialis. ⁊ hic est gratiosus: timor filialis est q̄ñ non hꝫ timorez culpe: lꝫ pena non esset nec tormentū nō dꝫ hō facere contra deum. vñ sicut timor naturalis hꝫ obiectum penā: sic timor filialis culpam. Bonus enim filius semꝑ est in timore patris. vñ Leui. xix. Unusquisq̄ timeat patrē suū ⁊ matrem suam: ⁊ lꝫ non det tibi penam tñ debes eum timere: ⁊ istū timorem debemus hr̄e erga deū: ratio: qꝛ deus est principalis ⁊ totalis pater: qꝛ hō dr̄ pater ꝑ opere illo fetido cōceptionis ⁊ mater portat et nescit quid portat. Sed hoc facit deus q̄ infra ventrem matris format ꝓprijs manib⁹ corpus: membra: ossa: iuncturas pueri: ⁊ ille est pater. Job. x. Manus tue dñe fece

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

runt me: vsq; custodiuit spm̄ meū: ⁊ iste est pater ille de quo dr̄ Deuterono.xxij. Nunqd ipe est pater tuus q̄ possedit te ⁊ fecit te ⁊ creauit te: si ergo timore filiali sumus subiecti parentibus quanto magis deo patri debemus esse subiecti. Et lz non esset pena inferni nec purgatorij: tñ ꝓpter amorem eius debemus ei esse subiecti: ⁊ ideo dicebat Dauid filijs p̄s. xxxiij. Uenite filij audite me timorez dñi docebo vos. Docebat eos ꝙ non cogitarent nec aliquid facerent cōtra deum: sic vos debetis facere filijs vestris: qr maxima culpa est parentibus de filijs indisciplinatis si i horto fuerit aliqua arbor nouella que fuerit torta dz reduci ad rectitudinem in principio: nec dz expectari ꝙ sit antiqua: sic in horto huius mundi: de quo Cantico.iiij. Descēdi in hortū meū vt viderē poma: ⁊ Mar.v. Uideo hoīes velut arbores ambulantes: filios ergo vestros si sint indisciplinati corrigite et rectificate in iuuentute ⁊ ad rectitudinē bonoꝝ moꝝ reducite: ⁊ audiatis doctrinam Jesus filij siras Eccli.xvj. Ne iocūderis in filijs impijs si multiplicentur: nec oblecteris sup ipsos si non est timor dei in ipsis non credas vite illoꝝ ⁊ nō respicias in labores illoꝝ. Melior est enim vnꝰ timēs deū q̄ mille filij impij: et vtile est mori sine filijs q̄ relinquere filios impios. Et ideo ad castigandū eos debent laborare parentes: ⁊ sub ferula boni regiminis ipsos tenere in pueritia ⁊ iuuētute: qm̄ Threno.iij.dr̄. Bonū est viro si portauerit iugū ab adolescētia sua: ideo docete filios vestros. Primo signare se debite. Scdo dicere Credo Pater noster Aue maria. Tertio ꝙ cōfiteātur in quadragesima. In sexto anno quia dicit decretalis extra de delictis pueroꝝ: qd oīs illa etas pueroꝝ est plena peccatis: debent cōicare in.xij.āno. Et ista ⁊ alia multo plura debetis eos docere. vnde Paulus ad Ephe.vj. Patres nolite ad iracūdiam filios vestros ꝓuocare: sed educate eos in disciplina ⁊ correctione domini. et Esa.xxxviij. Pater filijs notam faciet veritatem suam. ¶ Tertius timor est reuerentialis ⁊ hic est gloriosus qñ creatura non hz respectum ad timorem pene ⁊ culpe: sed hz timorem reuerentialem respectu dei: angeli non timent timore naturali nec timore filiali: sed timent timore reuerentiali qñ vident excellentiā trinitatis ⁊ infinitam magnificentiam. vnde beatus Grego. Maiestatem tuā adorant dñationes tremunt potestates: nō timore pene aut culpe sed reuerentiali: ⁊ cantat ecclesia tremūt videntes angeli: ⁊ istū timorez debemus habere iuxta doctrinam beati Jo. Apoc.xiiij. Timete dominum ⁊ date ei honorem. Timor enim est in corde qñ cogitat de deo: simili modo si rusticus qui nunq̄ viderit regē intret palatium regium habet timorez reuerentialem: lz rex nolit sibi facere malū ⁊ venit ei estimatio in corde de honore faciendo: nunc vero videndū est quot sunt continentie siue modi dandi honorez reuerentialez deo. Et sunt nouē sicut sunt nouem chori angeloꝝ. Prima continentia siue modus est discooperire caput cū cogitat sapientiam dei infinitam cui oīa sunt manifesta: ad Heb.iiij. Omnia nuda ⁊ aperta sunt oculis eius: vos autez mulieres debetis habere caput velatū. j.ad Coꝝ.xj. Oīs aūt mulier orās aut ꝓphetans non velato capite deturpat caput suuz. Sed puelle virgines debēt habere caput discoopertum ⁊ etiā viri. Et hoc significat sapientiam diuinam q̄ oīa videt ⁊ cognoscit. Scda cōtinentia siue modus est oculos leuare ad celū: ⁊ significat ꝙ deꝰ est ꝓuisor in oībꝰ necessitatibꝰ vñ Dauid p̄s.cxxij. Ad te leuaui oculos meos q̄ habitas in celis. Ecce sicut oculi seruoꝝ i manibꝰ dñoꝝ suoꝝ. Sicut oculi ācille i manibꝰ dñe sue: ita oculi ad dñz deū nostruz donec misereat nr̄i. Tertia continētia siue modus est inclinare caput: ⁊ hoc ꝑ ymaginationem excellentie dei ꝙ ⁊ sumꝰ peccatores: ⁊ ꝙ non sumus ausi leuare caput. Similitudo de filio q̄ facit malū aliqd ⁊ pater cogitat aspiciēdo eū q̄ non est ausus leuare caput p̄ verecundia. Sic faciebat Esdras ꝓpheta j.Esdre.ix.di. Deus meus ꝯfundor ⁊ erubesco leuare faciē meā ad te: qm̄ iniq̄tates nostre multiplicate sunt super caput

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

nostrū. Quarta continentia siue modus est leuare manus ad deum: ⁊ hec reuerētia est vt impleat deus manus nostras bonis suis. Si hō faceret qđ dz nūq̄ deꝰ deficeret: quin oīa necessaria conferret. vnde Mat. vj. dr. Petite ⁊ accipietis: q̄rite ⁊ inuenietis: dat em̄ fructus ⁊ abūdantiam bonoꝝ tēporaliū ⁊ spūaliū. Quinta continentia siue modus est cum digitis ferire siue percutere pectus hec est mia: qꝛ quinq̄ modis peccamus. Luce. xviij. Publicanus aūt nolebat ad celum oculos suos leuare: sed pcutiebat pectꝰ suuz di. Deus propitius esto mihi peccatori. Sexta ꝯtinentia siue modus est cancellare manus mōstrando iustitiā dei q̄ est rigorosa: dicit beatus Aug. ꝙ sicut nullum bonū est irremuneratū sic nullū malum impunitū: iō dz cancellare manꝰ: q̄si dicendo illud ad Gala. vlti. Mihi autez absit gloriari nisi in cruce dñi nr̄i Jesu xp̄i. Septima est inclinare se a zona vsq̄ ad genua: ⁊ hoc significat paternitatem dei qui nos accepit in filios: ad Ephe. v. Imitatores dei estote sicut filij charissimi. Octaua continentia siue modus est ponere duo genua ad terram: dominis temporalibus debet flecti sinistrum: prelatis ecclesie dextrum genu: sed deo qui habet potestatem super corpus ⁊ animā debent flecti duo: ad Roma. xiiij. Viuo dicit dominus qm̄ mihi flectetur oē genu. Nona ꝯtinētia siue modus est ꝓstrare se ad terram ꝑ totā ꝑsonā in quo significat̄ eternitas diuīa. q. d. O dñe vos estis eternalis sine principio ⁊ sine fine: ideo reges orientales ꝓcidentes adorauerūt eum. Mat. ij. iō dicebat Jo. Apoc. xiiij. Timete dñm. s. i corde ⁊ date ei honorē in ꝯtinētijs ⁊ modis tēporalibꝰ ꝓut dictum est: qm̄ illi qui habent timorem reuerentialem durabunt: ꝓut testatur Dauid p̄s. xviij. di. Timor dñi sanctus ꝑmanet i seculum seculi: timor. s. reuerentialis: ergo subditi estote deo in omni timore iaz dicto. j. Petr. ij. Et ita perueniemus ad regnum celeste ⁊c. Ad quod ⁊c.

¶ De quadruplici funiculo quo trahit nos christus.

Distinctio. clxxxiij.

Rahit nos xp̄s quadruplici chorda siue funiculo.

Primus est amor diuinalis.

Secundus est ardor supernalis.

Tertius est timor infernalis.

Quartus est dolor temporalis.

¶ Primus ergo funiculus quo xp̄s trahit nos est amor diuinalis. s. cogitando: primo in amore dei ⁊ dilectione diuinitatis: scđo cogitando vtilitatē quā inde habemus: sicut em̄ aliquis vellet libenter seruire alicui magno dño bono pio ⁊ modesto: ita bonus xp̄ianus cogitās clemētiam ⁊ excellentiā dei ligat vnū funē siue chordā i corde ⁊ aīo q̄ trahit ip̄m ad deū. Scđo attrahit cogitando ꝙ deꝰ fecit ip̄z rōnabilem ⁊ nō brutū vt discernat bonū a malo. Item dedit q̄nq̄ sensus: itē cogitando ꝙ xp̄s voluit suspendi in cruce ne ip̄e suspēderet̄ in inferno. Et sic istis meditatis trahitur ad deuz. vnde Canti. j. Oleum effusum nomen tuū iō adolescētule dilexerūt te nimis: trahe me post te: curremus in odorem vnguentoꝝ tuoꝝ: in qua auctoritate nota primo qđ dixit oleū effusum. Unde sciendū ꝙ oleuz oliuaꝝ est medicinale multis vulneribꝰ et infirmitatibus: ita nomē dei. s. illud nomē Jesus est medicinale. vñ nō hz aliqđ nomē ꝓpriū nisi illud nomē Jesus. Luc. ij. Vocatū est nomē eius Jesus: ⁊ si haberemus ip̄m in deuotione nō est aliq̄s medicus in mundo q̄ aliquid lucraret̄: qm̄ si quis infirmus deuote faceret crucē super infirmitatē dicēdo Jesus: si sanitas eēt vtilis aīe sine dubio sanaret̄: ita etiā si fiat in infirmitate aīaliū brutoꝝ. vnde Dauid p̄s. xxxv. Hoīes ⁊ iumēta saluabis dñe: quēadmodū multiplicasti miaz tuā deus: ergo nō recurramus ꝓ aliquare mūdi nisi ad illud nomen Jesus: qm̄ p̄s. xxxix. dicit Dauid. Btūs vir cuiꝰ est nomē dñi spes eius ⁊ nō respexit in vanitates ⁊ insanias falsas. Oēs em̄ virtutes oīm reꝝ creatarum sunt in noīe isto Jesus: iō dr oleum effusum. s. ꝓpter multi-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

tudinē:qm̄ oīs hō in isto noīe Jesus pōt saluari:⁊ multi iudei expti sunt i isto nomine Jesus sanare q̄ de facto sanabant: iō adolescētule dilexerūt te. Uñ sciendū ꝙ nullū i corruptibile pōt senescere:⁊ qr aīe sunt incorruptibiles:iō tm̄ iuuenis ē aīa vni⁹ sexagenarij sicut vni⁹ pueri:⁊ iō adolescētule.i.aīe dilexerūt te:sequitur trahe me post te.vñ non solū nos hoīes rōnales trahimur ꝓpter bñficia q̄ nobis dedit:sed etiā aīalia bruta recognoscunt sua bñficia. Uñ nota exēplū de btō Hieronymo q̄ cū esset cum suis fratribus in quodā claustro venit q̄daz leo terribilis quē vidētes fratres fugerūt ⁊ dimiserūt btm̄ Hieronymū solū:leo ꝟo vidēs btm̄ Hieronymū extēdit manū suā siue plantā ad btm̄ Hier̄.tunc btūs Hiero.cognouit ꝙ deberet hr̄e malū ⁊ iuit ad leonem ⁊ curauit eū extrahēdo quendā trūcuz a pede leonis:⁊ post faciēdo crucis signuz dicēdo illud nomē Jesus. Quo facto dixit leoni ꝙ recederet ⁊ nō noceret alicui rei:leo vero noluit recedere sed remansit in cōuentu post multos dies precepit ei vt duceret asinū suū ad nemus qd̄ ⁊ fecit: duxitq̄ asinum ⁊ reduxit:cū aūt quadam die leo esset sopitus veniunt aliqui mercatores ⁊ rapiunt asinum. Cum aūt leo redijsset ad conuentū p̄cepit ei beat⁹ Hieronymus vt faceret officium asini: ⁊ ita fecit:post multos aūt dies cū leo eēt in nemore portans ligna vidit mercatores ducētes camelos ⁊ asinum:leo vero amouit eis totū ⁊ duxit camelos ad conuentum cū asino:beatus auiē Hieronymus fecit custodiri camelos ⁊ recipit asinum:⁊ sic leo cognouit bñficiū sibi a beato Hieronymo exhibitū ⁊ fecit seruitiuz qd̄ sibi iniūctū erat:ergo si bruta aīalia seruant amorē beneficij sibi impēsi q̄to fortius nos. Sequit̄ trahe me post te.s.ꝑ amorē ⁊ curremus in odore vnguētoruz tuoꝝ. Sicut em̄ vnguētū dat odorez ita odor xp̄i:⁊ sicut odor aīalis siluestris trahit post se canes:ita amor xp̄i trahit nos sic fecit maria Magdalena ⁊c. ¶ Secunda chorda siue funiculus cū q̄ xp̄s trahit nos est ardor supnalis.s. qñ quis hz ardorem in corde qñ poterit venire ad paradisum:⁊ ligat̄ iste funiculus siue chorda in corde meditando excellentiā gl̄ie paradisi:post meditando fetorem hui⁹ mundi. Modus vero ꝑ quem poterim⁹ eleuare cor ad celū est vt respiciamus in sero celū claꝝ cogitando eius pulchritudinem:⁊ post respiciamus terrā cogitando siue ꝯsiderando eius turpitudinez:et non simus sicut porci qui nunq̄ leuant caput ad celum ⁊ cetera bruta. Et rō est: qr nihil habent in celo.vnde tāta est pulchritudo celi ꝙ si quis posset ponere caput infra absq̄ hoc ꝙ videret deū nec aliquem de paradiso viueret cētum annis sine alio appetitu:nos aūt non videm⁹ nisi coopturā paradisi:qr celū cristalinū qd̄ a ph̄is d̄r primū mobile est ante celuz empyreū:ergo pulchrū dz esse ad intra: cū ab extra sit pulchrū:ergo meditemur in eo:post cogitemus miserias hui⁹ mūdi:⁊ sic attrahemur ardore supernali ad dñm.vnde Jo.viij. Nunc iudiciū est mūdi nunc princeps huius mundi eijcietur foras:⁊ ego si exaltat⁹ fuero a terra oīa traham ad meipsum:dicit nunc iudiciū est mundi.s.vt iudicetur fetens:qm̄ paradisus aperietur:dicit nūc p̄nceps hui⁹ mundi ⁊c. Demon dicitur esse princeps huius mundi:non iusto dominio sed tyrannico:⁊ dixit ꝙ dz eijci eo qd̄ faciebat nos peccare ⁊ ire ad infernū:sed mō ibimus ad paradisum. Sequitur oīa.s.corda hoīm traham ad me:tñ non trahit ꝑ vim:qr dimittit nobis libeꝝ arbitrium: sed ꝑ amorē quez debemus hr̄e ad ip̄m: ad Colos.iij. Si consurrexistis cum xp̄o que, sursum sunt querite vbi Xp̄us est in dextera dei sedēs. Que sursuz sunt sapite non que super terram:caueam⁹ ergo ꝙ non edificemus in hoc mūdo sz in paradiso:hoc tñ non cogitant illi qui appetunt ditari iuste vel iniuste.vnde Prouer.xxviij. Uir fidelis multū laudabitur qui aūt festinat ditari non erit innocēs: ⁊ sequitur:post pauca vir qui festinat ditari ⁊ alijs inuidet ignorat ꝙ superueniet ei egestas:dicit vir fidelis:qui dum ascendit ⁊ vadit ad portam ⁊ dicit:domine domine aperi nobis:dixit ei christus Matth.xxv. Euge serue bone et fidelis:

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

quia sup̄ pauca fuisti fidelis supra multa te constituā ꝛc. Euge est interiectio cōgaudentis. Sequit̄ qui autē festinat ditari nō erit innocens: eo qꝛ cito de paupere fiet diues presumit̄ immediate per vicinos ꝙ nō bene acquisiuit nec iuste. Et post sequit̄ vir qui festinat ditari et alijs inuidet supple qꝛ habent bonū nescit ꝙ erit pauper. s. qn̄ morietur: qm̄ dū veniet ad paradisum xp̄s dicet ei vis intrare paradisum? respondebit sic. Christus dicet ei vbi stabis qꝛ non edificasti in eo locū. Et sicut pauperes in hoc mundo nō edificant: ita ꝛ nos edificemus in paradiso contēnendo hunc mundū: ad qd̄ faciendū nos hortatur beat⁹ Ja. c. ij. sue prime cano. di. Nolite diligere mundū neq̄ ea que in mūdo sunt: si quis diligit mundū nō est charitas patris in eo: qꝛ omne qd̄ est in mūdo cōcupiscentia carnis est: aut concupiscentia oculorū aut superbia vite: ergo edificemus in paradiso. ¶ Tertia chorda siue funiculus terti⁹ quo nos trahit xp̄s est timor infernalis: vnde sciēdum ꝙ in inferno sunt multe pene. Primo est em̄ ibi ignis obscurus sulphure⁹ sunt ibi demones cruciātes miseras animas per infinita seculorū secula: dicunt tamē aliqui ꝙ pena inferni nō est perpetua cū peccatū non sit perpetuū qꝛ aliter sequitur ꝙ deus nō esset iustus: quoniā Deut. xxv. scribit̄ ꝓ mensura peccati erit et plagarū modus. Item Apocal. xviij. Quantū glorificauit se et in delitijs fuit tantū date ei tormētum ꝛ luctum. Pro respōsione sciendū ꝙ qn̄ anima separatur a corpore fortius est radicata in pctō q̄ ante esset ꝛ semp̄ in eo perseuerat sicut si esset aliquis seruus quē dn̄s verberaret et seruus diceret in despectu vestri velitis aut nolitis ego faciam hoc: ita est de anima qm̄ si humiliaretur dato p̄ possibile imediate extraheret̄ de inferno: nō est ita q̄nimo aīa dānata exuta a corpore immediate incipit blasphemare deū: et maledicere patrem et matrē ꝛ suos parentes et semper p̄manet in illa materia radicata: vn̄ Hiere. ꝓpheta. c. xxxj. dicit. In charitate perpetua dilexi te: ideo attraxi te miserans: sicut em̄ citatus a iudice timet puniri in cōtumacia si non compareat: ita nos citati per xp̄m cōparere corā eo in paradiso debemus timere puniri in cōtumacia si non cōpareamus corā ipso. Unde nota exemplū de quodam laico qui cū hr̄et plures cōplices quadā die nullo conuocato accessit ad quandā religionē ꝛ intrauit illam: post hoc socij sui sciuerūt ꝙ erat in religione ꝛ iuerunt ad ipsum inducētes eū vt dimitteret habitū eo qꝛ erat delicatus ꝛ nō posset sustinere austeritatē religionis. Quibus ille respōdit ꝙ ipse cogitauerat illud et sciebat ꝙ erat delicatus: et ideo timebat penas inferni que sunt magne ꝛ magis austere ꝛ aspere q̄ austeritas religiōis qua propter volebat portare illā paruā asperitatē vt effugeret maiorē. Sicut si aliq̄s rex magnus vellet alicui induere loricā ignitā vel camisiā stupe grossam ille eligeret camisiā: ita est de nobis. Si eligamus in hoc mūdo penitētiā modicā saluabimur: si vero nō: dānabimur: vn̄ Luce. xiij. Dico vobis ꝙ nisi penitētiam habueritis oēs simul peribitis. Caueam⁹ ergo qꝛ mūdus est ita prauus: ꝙ si quis truffat̄ talis laudabit̄ ab hoibus. Si vero sit humilis nō querēs falsitatē nec damnū alicuius: talis lapidabitur et dicēt. O vos talis vos vultis innuere ꝙ nullus saluabit̄ nisi vos hypocrite: ꝛ sic de alijs: sitr de mulierib⁹ si sint lascine osculātes quoscūq̄ venientes laudabunt̄ dicēdo. O tā bona ꝛ tā honorabilis est talis mulier. Si vero sit aliqua simplex fugiēs socieratē hoim: talis deludet̄ ab hoibus et vocabūt eā mariā marthā et Elizabeth derisorie ꝛ sic de alijs: ꝛ ipsi accipiūt pilū de veste dicēdo vos estis sancta: nos volumus habere de reliquijs vestris. Sed caueamus ne circa predicta apponam⁹ cor sed in timore dn̄i: qm̄ Eccl̄i. j. scribit̄. Timor dn̄i repellit peccatū: nam qui sine timore est non pōt iustificari. ¶ Quarta chorda siue funiculus quo trahit nos xp̄s est pena tēporalis. s. quādo tribulamur: tūc enim recurrimus ad deū: vnde Greg. Mala que nos hic premūt ad deū nos ire compellūt. Deus enim mittit nobis tribulationes vt eū cognoscamus et

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

tādem vadamus ad ipm: ⁊ ideo dicit ipe Osee.xj. In funiculis Adā traham eos in vinculis charitatis: dicit in funiculis Adā. Pro quo sciendū ꝙ Adam post peccatū fecit penitentiā: ⁊ talis penitētia vocat funiculus qđ est nomen diminutiuū de funus qꝛ penitētia facta in hoc mūdo nihil est in respectu illius que fit in alio mundo. s. in purgatorio: dꝛ etiā in vinculis charitatis: qm̄ talis penitentia fit in charitate: datur em̄ exemplū rectoribus ciuitatū ⁊ iudicibus qui debēt corrigere malefactores per aliquas penas vt retrahant a malis: qm̄ si non puniant eos posito ꝙ sint deuoti ⁊ orantes dānabuntur in inferno ꝓpter peccata subditorū: vñ Esa.lj. Dñatores populi mei inique agunt ⁊ iugiter nomē meū tota die blasphematur. Propter hoc sciet ppl's nomē meuz in die illa qꝛ ego ipse qui loquebar ecce assum: dicit qui loquebar supple excusando et precipiēdo ne ita fieret. Ecce assum iudicādo. Caueamꝰ ergo vt agamus penitentiā in hoc mundo ⁊ corrigamus ⁊ emēdemus nos vt de nobis verificetur illud qđ scribitur Joā.vj. Nemo potest venire ad me: nisi pater qui misit me traxerit eū hic per gratiā suā ⁊ in futuro ducat ad gloriā. Quā nobis ⁊c.

¶ De tribus modis quibus viri ecclesiastici debent transire ad deum.

Distinctio.clxxxiiij.

Transire debent viri ecclesiastici ad deum tribus modis.

Primo per celestialē laudationem.

Scđo per sacramētalem consecrationē.

Tertio per spiritualē conuersationem.

¶ Dico primo ꝙ ad christū trāsire debemus nos viri ecclesiastici per celestialez siue celestem laudationē: hoc em̄ officiū vestrū tam nobile est ꝙ nō solū in eccl'ia militāte sed etiā in triūphante exercetur qm̄ ibi sunt cantores nō mercatores nec artifex domoꝝ: ⁊ sic de alijs officijs cum non sint necessaria sacerdotalia indumēta aut alia qm̄ quilibet erit indutus vestibus seu vestimētis glorie. Sed officiū existētium ibidē est iugiter laudare deū quod erit tāte dignitatis honoris et excellētie: vt propter hoc dicat Dauid beatos esse existētes in gl'ia. Ps.lxxxiij. Beati qui habitāt in domo tua dñe in secula seculorū laudabunt te. Quanta ergo diligentia et cū quanta deuotione hoc celeste officiū debemus perficere quod est tāte dignitatis ⁊ excellētie: vt etiam celestē gloriā imitetur ⁊ representet. Et ideo Dauid ita sancte ⁊ frequēter nos admonet Ps.xlviij.di. Psallite deo nostro psallite: psallite regi nostro psallite. Qm̄ rex omnis terre deꝰ psallite sapienter. Unde notandū ꝙ quinqꝫ vicibus dicitur psallite ad denotādum ꝙ quinqꝫ debemus obseruare si hoc notabile officiuz debite et deuote voluerimus perficere: scz vt

Primo distincte verba proferantur.

Scđo attente intelligantur.

Tertio deuote ⁊ honeste dicantur.

Quarto que dicenda sunt preuideātur.

Quinto complete perficiantur.

¶ Primo debemꝰ attendere vt verba distincte proferant cū pausis debitis ⁊ pūctis non festinādo vt multi qui nō dicūt medietatē verborū: ita ꝙ nec ipsi audiētes possunt intelligere: deꝰ in adiuto. me festina. ⁊ tales truffantur de deo: ⁊ nō est nisi despectio ⁊ neglectꝰ dei. O quale peccatū si aliquis presentaret supplicationē pape si loquēdo sibi nō obtineret qđ peteret: immo turpiter mitteret in carcerē. Et ideo cum tu regi glorie ⁊ pape supremo Jesu Christo sic truffatorie ⁊ derisorie supplicationem ⁊ orationē presentes melius esset tibi tacere ⁊ nō dicere qꝛ turbas alios populū scandalizas ⁊ tuū officium plus est derisio q̄ dei laudatio. Dicatis ergo distincte et cōsiderate cui quō et qđ loquimini: ideo dꝛ.ij. Esdre.ix. Legerūt in libro legis distincte ⁊ aperte ad intelligēdum. Et ista ratione dicitur primū psallite. Itē attente vt qđ ore profert intelligatur in corde: aliter nō esset contētus Christus: vnde Aug. in psalmis ⁊ hymnis cū canitis hoc versetur in corde quod profertur ore. Et quātum peccatū est aliter facere per parabolā percipite. Quidā dñs tradidit cuidā pauperi vnā

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

bonam possessionē de qua poterat bene viuere et honeste: ordinauit tamen dn̄s q̄ ꝓ recognitione siue sensa qualibet die sibi solueret septez oua galline: ille vero pauper homo ꝑ aliqua tēpora soluit fideliter. Sed tandem attediatus de solutione perforauit oua ⁊ extraxit albū ⁊ rubeum ⁊ comedit: et cū modica cera alba clausit foramina et sic oua soluit oīa tamen il a oua ponebant̄ ad partē in vno loco per famulos dn̄i: cūq; dn̄s voluisset comedere inuēta sunt vacua ⁊ sic nō vtilia: iratusq; dn̄s contra agricolā fraudulentum possessionē accepit: et pro latrocinio cōmisso iussit eū suspendi: nunq̄d talis magnā perditionē fecit dn̄o qui tāta bona ei cōtulerat cū ita eū fraudulauit? vtiq;. Sic faciunt presbyteri dicentes sic negligēter horas suas: dominus ille Jesus xp̄s est qui tantā possessionē sacerdotibus tradidit quā proprio sanguine acquisiuit qd̄ de ea possunt viuere ⁊ sustentari et sibi solū septē oua retinuit pro recognitione dn̄ij. s. septē horas diei canonicas. Sicut autē oua medicinalia sunt et nature sustētatiua. Sic ciuitas vel villa in qua debite: et vt tenent̄ dicūtur hore canonice in pace ⁊ bonis conseruabit̄: albū autē est attentio ad verba: rubeum qd̄ preualet est attentio ad sensum verborū spiritualē. Sed album et rubeū remouemus ⁊ vacua soluim⁹ quia nec sensum verborū cogitamus immo nec ꝟba ipsa litteraliter corde ꝑcipim⁹. Qd̄ ꝑpendens dn̄s possessionē suā recipit: iam videmus qualiter remouere incipit. Quilibet em̄ retinet decimas ⁊ debita legata ⁊ alias ecclesie iurisditiones. Et adhuc tn̄ propter talē truffatoriā solutionem sperant q̄ sint quitti sed tamē nō erūt. Sed dn̄s dānabit sic facientes: faciam⁹ ergo iuxta consilium beati Augustini dicentis in hymnis et in psalmis cum laudatis deū ⁊c. et ideo ponitur scd̄m psallite.

¶ Tertio seruitium diuinum debet dici deuote ⁊ hec deuotio debet attēdi in modo dicēdi. s. vt honeste teneamus nos dicendo officiū ⁊ composite ꝓpter dei reuerentiam ponite ante oculos vestros dicētes vobismetipsis. O latro papa me respicit ⁊ rex ⁊c. si propter reuerentiā hoīm mortaliū vos ita disponeretis et ad seruitiū attēderetis vt nō faceretis defectū de quo possetis notari. Quid ergo debetis facere in presentia pape Jesu Christi domini nostri qui est rex regum ⁊ dominus dominantiū. Apocal'. xix. qui est presens in vestro officio: vnde Matthei. xix. Ubi sunt duo vel tres congregati in nomine meo ibi sum in medio eorū. Semꝑ em̄ estis duo vel tres quoniam due partes chori ꝓ duobus representant̄ ⁊ tres sunt: qm̄ alius est in capite chori vel in altari. Et qr dn̄s Jesus xp̄s est in medio: ideo inclinam⁹ nos versus Jesum ibidē existentem: ⁊ adhuc si presbyter sit solus duo sunt dū officium qd̄ dicit corde cogitat ⁊ attēdit ad illud qd̄ ore loquitur aut pronūtiat. Itē pro presentia angelorum ibidē existētium: vn̄. j. ad Cor. xj. Debet mulier orare velato capite propter angelos immo ipsi preueniūt nos ⁊ citius veniūt ad chorū q̄ nos: vnde Dauid ps̄. lxvij. Preuenerūt principes. s. angeli cōiuncti psallentib⁹ in medio iuuencularū tympanistriarū. i. ecclesiarū: iuuēcule dicunt̄ ecclesie respectu synagoge ⁊ bonus modus esset q̄ vna pars chori sederet et alia staret erecta ⁊ eꝯ. Ita q̄ pars hebdomadaria in primo psalmo staret ⁊ in secundo sederet: ⁊ sic vna pars post aliā: ratio pōt esse: nā in celo duz angeli laudes decātant diuinas oēs stant qr nunq̄ peccare possunt et sic a stabilitate sanctitatis cadere nō possunt: ideo Apoc. vij. dr. Vidi turbā magnā quā dinumerare nemo poterat: ex oībus gentib⁹ ⁊ tribub⁹ ⁊ populis ⁊ linguis stantes ante thronū dei. Sed qr aliqui inter nos stāt per bonā vitā in statu gr̄e: aliter nisi essent aliq̄ boni terra deglutiret nos et aliqui sunt mali: ideo debēt aliqui nostrū stare in choro ⁊ qr etiā sunt multi pctōres et indispositi: ideo aliqui sedēt quasi dicētes deo: dn̄e nos habem⁹ officiū angelorū: tamē non sumus stātes in gr̄a vt ipsi: ideo sedem⁹ expectātes gratiā tuā ⁊ qui incipiūt debēt primo esse stantes vt cogitēt q̄liter in bono statu sint: presbyter em̄ faciēs officiū presbyteri debet esse ī bono statu ate.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Sed quot sunt qui indecēter et indebite stant in choro vnā tibiā tenēdo sup̄ aliā vel oppositi aut curuātes se incipiuntq̄ antiphonas aut alia caputio remanēte in capite: ita q̄ breuiter nec dei: nec angelorū: nec hoīm reuerētiam habēt. O deꝰ quid dicunt angeli deo: de istis videatis dñe qualiter ꝓditor ille stat corā vobis: qualē honorē vobis facit ⁊ portat: caueatis ergo ab his negligētijs ⁊ inhonestatibus: ⁊ dicatis deuote officiū honeste et reuerēter vos habēdo in diuino officio: vt doctrinā apl̄i sectātes om̄ia honeste fiāt in vobis: ideo dicit tertium psallite. Itē quarto preuise dz dici vt scilz anteq̄ veniamus ad ecclesiā vel incipiamꝰ preuideamus q̄d dicere vel qualiter debeamus ne dū venimus vel incipimꝰ officiū simus improuisi ⁊ oporteat q̄rere officiū et loqui adinuicē: ⁊ ideo presbyter de sero dz respicere de quo debet fieri officiuz in crastinū ⁊ ponere ibidē signacula siue giradros vt de mane possit statim inuenire. O q̄le testimoniuz reddēt angeli de sic faciente si morat̄ ibi nocte: dicent em̄. O dñe qualiter et q̄ diligēter te laudare de mane disposuerat: pauci tñ sunt q̄ sic faciāt sed sine preuisione aliqua suū incipiūt officiū: ita q̄ aliquādo dū fuerint incepte vespe nesciunt de quo facere: vel qñ sunt ad lectiones nesciūt vbi reperire que dicere debēt. O si corā papa vel rege immo corā comite aut honesto hoīe haberēt aliquid ꝓponere bene studerēt ac prouiderēt ego sic dicā. Taliter incipiā: sic cōtinuabo ⁊ taliter cōcludā: et corā rege regū xp̄o Jesu improuisi veniētes qñ inceperūt loqui nesciunt q̄d sibi debent dicere: magna est dei irreuerētia: ⁊ tales maledictionē incurrūt quā Hiere. xlviij. c. di. Maledictus qui facit opus dñi negligēter. O quāta est negligentia in seruitio dei. Alij em̄ nullā prouisionem faciūt. Alij ꝓuidere nō curant ⁊ qñ populo officiū faciūt nesciūt quid dicūt: multas hereses ⁊ mēdacia proferūt vel quia nesciunt legere vel qr libri sui falsi sunt nec curāt corrigere: sed t. liter dimittunt. Et sunt aliquādo scientifici seculares q̄ eos et eoꝝ officiū despiciunt: vnus em̄ modicus presbyter aut sciolus aut ignorans ponet se ad legēdum vnā lectionem epistolā vel euangelium sine aliqua ꝓuisione. O quāta presumptio et fatuitas: hoc enim nō auderent facere magni clerici ⁊ sapientes: vnde legit̄ de fratre Ramūdo de pecia forti qui erat magnus doctor in theologia ⁊ sanctus homo cui papa cōmisit ordinationē decretalium. Qd̄ cum semel in quodā conuentu predicatorum fuisset cōmendata octaua lectio cuidam alteri fratri magne sciētie et casu contingēte nō esset presens in matutinis sacrista hoc percipiēs dicit dicto dño ramundo vt diceret illam lectionē: placuit sibi. Sed petēs librū preuidit modicū q̄diu respōsorium dicebat̄. Et consequēter tēpore debito incepit legere et solū q̄ ante legerat et preuiderat dixit: dicēte autem alio presbytero perficiatis lectionem: respondit non placet deo q̄ publice legā illud qd̄ non preuiderim prius ne aliqua falsa dicēdo scāda lizem populum dei et meip̄m: iste tātus clericus non audebat legere nisi preuidisset: ⁊ tamē multi ignorātes non verētur subito se ponere ad legēdum sine aliqua preuisione. Quapropter preuideatis dicēda ⁊ in correctione librorum sitis diligentes: ⁊ ideo ponitur quartum psallite. ¶ Quinto debemꝰ attēdere vt cōplete officium: faciamꝰ vt scz in principio a dñe labia simus presentes et nō recedamus aut ad alia intendamꝰ donec totum officiū fuerit cōpletum: scz vsq̄ ad deo gr̄as. Sed sunt multi hodie qui nō sic faciunt nam vel tarde veniunt vel cito ante cōpletum officiū recedunt: ita q̄ nunq̄ erōt in deus in adiutorium: ⁊ in deo gratias: vel nō sunt in medio vt sunt multi in magnis ecclesijs q̄ faciunt introitum: et post exeuntes spatiantur ꝑ ecclesiam ⁊ tandem reuertuntur in fine: o parua deuotio. Pro vna enim vetula vt recipiant duo oua dimittūt chorum: isti nō faciunt quod Moyses precepit ex mandato dei. Exod. xxix et Leuit. iij. Caput cum cauda offerri. Caput horarum est deus in adiutoriū. Cauda deo gr̄as. Et tales vix sunt in toto officio qr caput vel caudā aut corpꝰ dimittunt. Et dr ibi.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Si quis voluerit hostiā pacificoꝝ offerre: hore dicūtur hostia pacificoꝝ: qꝛ duꝫ ꝑsone bene disposite horas ⁊ officiū debite dicunt benedictio dñi descendit in terrā: ⁊ sunt etiaꝫ populi in bona pace et trāquillitate: qm̄ deū erga ꝑpl'm pacificant. O q̄ꝫ bene intersunt qñ est lucrum aliqd̄ qd̄ ꝑderet̄ ꝑ absētiam sed ꝓ deuotione nihil ⁊ sic sunt simoniaci qꝛ respectu solius lucri veniūt ad eccl'iā. Cognoscatis ergo defectū vestrū: qꝛ dicit btūs Bernard⁹ ꝙ cognitio pctōꝝ initium salutis. Et distincte preuise ⁊ cōplete a cetero officiuꝫ istud tam nobile exerceamus ⁊ deū scd̄ꝫ monitionē psalmiste in prenotato psalmo laudem⁹ dicēte Eccl'.xxiiij. Trāsite ad me oēs q̄ cōcupiscitis me ad me: dicit nō argētū: nec vanā gl'iam: scd̄o trāsire debemus ad xp̄m nos viri ecclesiastici ꝑ cōsecrationē sacramentalem in qua q̄nq̄ cōsiderare debemus siue attēdere: in hoc em̄ sacr̄o cōsidera

Primo materiam.
Scd̄o formam.
Tertio intentionem.
Quarto ministrum.
Quinto vsum.

¶ Materia est panis ⁊ debemus attēdere ꝙ sit de frumento ⁊ ꝙ sit alba qꝛ ꝑ hoc denotat ipsi⁹ dñi nr̄i iesu xp̄i purissima caro ⁊ innocētia. Sit etiā rotūda ꝑ quod denotat̄ ip̄i⁹ et̄nitas finē nō habēs neq̄ principiū. Sicut sphera figura q̄ p̄ciosior est alijs. Itē debem⁹ respicere ꝙ sit mūda ne aliqua sit in ea macula aut aliqd̄ aliud indecēs. Pro quo nota exēplū: vñ accidit semel ꝙ dū quidā p̄sbyter vellet cōsecrare fugit hostia sed eā accepit ⁊ iterū fugit magis remote ⁊ iterum recuperauit eam que fugit ⁊ saltauit vsq̄ ad ostiū ecclesie: ⁊ tunc mirati sunt oēs. Qui leuātes hostiā ⁊ eam diligenter aspiciētes ꝑceperūt in ea pediculū coctū cū pasta: attende ergo diligenter ꝙ hostia sit munda quia noluit deus illud immūdū esse in cōsecratione. Item ꝙ nō sit nimis cocta ne cum frangitur aliqua mica saltet nec etiam sit nimis mollis quia non posset bene diuidi. O deus petit taꝫ parum frumēti: et ipse dat nobis in tanta abundantia: faciamus ergo vt propitia munda ⁊ conueniens sit hostie materia. Itē ꝙ vinū debet esse mūdum ⁊ purum et debet poni aqua ⁊ sufficit modica guttula imo si ex vna gutta possent fieri decem partes sufficeret: nā aliqñ vinum est debile ⁊ nō pōt cōuertere aquā in seip̄m. Et dicit ph̄us ꝙ mixtū vinum est mixtibiliū. Si ergo sit tanta aqua apposita ꝙ nō possit cōuerti in vinū nō est vinū: ⁊ sic non posset cōsecrari xp̄i sanguis ex illa spē iuncta est: deus tñ modico vino contētus est. Sed nollent presbyteri ponere vnū denariū ꝓ habēdo de meliori de villa. O q̄ꝫ paruū amorē habemus in istis et debēt se auisare sacerdotes de pueris et scholarib⁹ qui potāt vinū de vrseolis seu canetis seu phiolis qui modico vino dimisso ponunt aquā supra qꝛ sic nō conficeret̄ xp̄i sanguis. Ideo debetis p̄sbyteri ꝓuidere ne phiole sint in ptāte scholariū. Item ꝓuideatis et ꝙ calix sit mūd⁹ ⁊ integer: ⁊ mape mūde ⁊ albe: ⁊ maxime corporalia et linteoli mūdi. Sed hodie tam parū curāt p̄sbyteri de istis ꝙ calix est frequēter ab extra vbi sacerdos tenet labia ita plenus immunditia ꝙ vix cuꝫ gladio radi pōt. Sed ciphus illoꝝ in q̄ potant erit qualibet vice mūdatus et in anno semel calicē nō mundabūt. Cyph⁹ eoꝝ statim erit p̄paratus si aliquid deficiat: sed si calix sit fractus aut instabilis non ponerēt denariū in reparatiōe. Mapas in mēsa sua volūt habere mūdas: sꝫ corporalia in altaris ornamento erunt immuda ⁊ maculata. Et in hoc apparet taliū sacerdotū indeuotio et erga suam dignitatē magna despectio. Sed audite quid dicit lex leuitica Leuiti.xxij.capl'o. Homo qui obtulerit victimā pacificorū dño immaculatū offert: hec aūt singularis hostia est sacrificium bene pacificoꝝ victima d̄r: nā oblatū i cruce gen⁹ humanuꝫ viuificauit in quo oīa imaculata eē debent munda ⁊ honesta: sꝫ sicut hō rōne viuens ⁊ vtens viuit vt homo non vt bestia. Isti autem qui tam male ista preparant non debent vocari homines qꝛ parum ratione vtuntur quia si quis ep̄us vel alius magnus dñs veniret ad domū

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Mozuz ipſi bene ꝓparaꝛēt mapas albas in prandio bonū vinū ⁊ panē ⁊ alia neceſſaria:⁊ dñs oim nutritoꝛ ſingularis papa ieſus ⁊ imperatoꝛ venit ħodie in eoꝝ oculis preſentialiter in altari:et tñ non curant ⁊ tam immunde ⁊ inordinate ſibi preparant menſaz altaris:non ſic igitur faciatis. Sed in iſtis diligenter puideatis. ¶Scdo debemus formā attendere. Nā ſicut dñs nr̄ ieſus xp̄s habet verum coꝛpus quaſi ꝓ materia ⁊ diuinitatē q̄ſi ꝓ forma:ſic vult q̄ in hoc ſacr̄o ſint hec duo.ſ.materia ⁊ forma:forma ſūt iſta in cōſecratiōe coꝛpis ſtat i q̄nq; ꝟbis.ſ.hoc eſt enim coꝛpus meū q̄ debēt dici bñ diſtincte baſſe ⁊ honeſte ac attente cogitādo in ſignificatiōe ꝟboꝝ ſpūali:hoc obiectū eterne bītudinis:eſt deitatē:eīm dominationē ppli: coꝛpus incarnationem: meū.ſ.ad vtilitatē nr̄am:ſed ſūt aliq̄ qui multū turpiter dicunt. Alij anhelando ha ha. Ita q̄ de ſputo aliq̄n p̄ſcunt in in hoſtia ⁊ aliq̄n habent anhelitū vinoſū fetidū et putridum. Et vos dñe ieſu xp̄e q̄ hec faciūt oꝑtet q̄ habeatis patiētiam. In cōſecratiōe ſanguinis ſūt.xxij. verba:ſed ſunt multi preſbyteri qui ita cito dicunt q̄ angeli nō ꝓnunciaret illa ita leuiter:vñ mirum eſt q̄ tā cito leuant calicem q̄ cito poſuerunt coꝛpus in coꝛporali ⁊ tñ attendere debent q̄ ſi ſyllabā vnam dimittāt non eſt cōſecratū ⁊ faciūt ydolatrare pp̄m et totuz pcm̄ eſt ſupra caput p̄byteri heu heu ſatis cito poſa bitis:dicatis ergo iſta diſtincte vſq; ad hec quotiēſcūq; ⁊ depoſito calice dicatis hec quotiēſcūq; ⁊c.qz non ſunt de forma: de hac forma dr̄ ſcde ad Thi.j.Formam habe ſanoꝝ ꝟboꝝ non coꝛruptoꝝ:ſz integroꝝ ⁊ bñ ꝓbatoꝝ que a me audiſtis in fide xp̄i ⁊ dilectione:in omni eīm ſacr̄o fides ſimplex eſt neceſſaria ⁊ magni mēti et in iſto etiā chriſti mirabili dilectio erga nos oſtēdit. ¶Tertio in hac parte eſt attēdēda intētio vt.ſ.cū deuotione illud ſacr̄m offeratis vt dum videtis coꝛpus xp̄i ſub illa albedine cogitetis quaz pallidum fuerit in cruce et dum ſanguinem p̄ſpicietis et leuatis in effuſione ſui p̄cioſiſſimi ſanguinis ex latere cogitetis et memoriā huius btiſſime paſſiōis celebꝛate vt per hoc remiſſionem pcōꝝ vſoꝝ habeatis. Et ideo dicit ipſe xp̄s ieſus p̄me ad Coꝛ.xj. Quotienſcūq; eīm manducabitis panē hūc calicez bibetis mortē dñi annunciabitis donec veniat ſcz ad iudiciū. Et dum ꝺr in mei memoriā facietis notate q̄ nō ꝓpter acquiſitionem argenti vel auri non ꝓpter manem gr̄az aut aliud mūdanum. Sed hodie q̄plures ſūt quos nō mouet ad celebꝛādū dei amoꝛ aut deuotio q̄ diceꝛēt miſſā ꝓ ſex denarijs et faciūt ſoꝛum ſicut faciunt de alia re tpali dicentes cum iuda Mat.xxvj. Quid vultis mihi dare ⁊ ego vobis eū tradā in miſſa:nō eīm habebāt volūtatē celebꝛādi:ſed ſi venāt denarij ſtatim parati ſunt. O fratres iude imo iuda peioꝛes ipſe eīm iudas.xxx.argenteos recepit pro magiſtro et fuit magna mercatio et bonū ſoꝛum:nā dicit textus Luc.xxij. Et pacti ſunt pecuniam illi dare. O quot ſunt hodiernis tēpoꝛibꝰ q̄ ſūt ſibi ſimiles et ſimoniaci qui facr̄z euchariſtie et alia ſacr̄a ſine pecunia nolūt cōferre.ſ.baptiſare confiteri dare coꝛpꝰ xp̄i ſepelire et breuiter in omnibꝰ ſpūalibꝰ mercationē faciūt et terribiliter dānant iſti tradūt Cayphe et Pilato imo peius qz i eoꝝ cōſcia et coꝛpe ponūt ⁊ ſūt plenī latronibꝰ infernalibꝰ et deſtrūs pcōrum non igit̄ iſta intētione faciatis. Sed dicatis recta intētione et poſtq̄ dixeritis vel dicere volueritis miſſam veſtrā ſi aliqs vobis donat aliquid acciꝑiatis in noie dñi dicendo ꝓ amoꝛe dei ſit. Item etiam in alijs ſacr̄is ſpūalibꝰ nunq̄ aliquid petatis añ factū ſz ope facto anniuerſario dicto aut miſſis aut ſacr̄is datis tūc dicatis illis vt bonā obſeruent cōſuetudinem et tūc ſi noluerūt etiā p̄ñt cōpelli ꝓ officiale recta ergo intentio eſt habēda. ¶Quarto in hac pte attēdit miniſter dz eīm eſſe ſacerdos:q̄m aliter nullo mō ꝙſe crare poſſet. Sed cogitate qualis vite dz eſſe p̄byter qui hāc cōſecratiōe debet facere cum manibus tractare:et in oze ponere et in coꝛpore q̄ mundum debet eſſe os ⁊ munde cuſtodiri a verbis malis et detractationibus et mendacijs et

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

turamẽtis: maior em̃ dz reperiri veritas in ore sacerdotis q̃ regis aut notarij: vñ Augustinus. Verbum sacerdotis aut verum aut sacrilegium: quia membrum sacratum maculat q̃ mundas debet tenere manus a tactu taꝛilloꝝ ⁊ alearuꝫ: quid em̃ diceret laicus vel dicere posset dum videret sacerdotẽ manibus tenere xp̃m cũ q̃bus lusisset ad taꝛillos cum eo. Sed p̃apue a tactu mulierũ ⁊ verecũdo rum membroꝝ debet tenere manus mũ das. O quante damnationis sunt digni p̃sbyteri qui posticꝫ meretricũ mamillas ⁊ alia inhonesta mẽbra tetigerũt ꝯgnis filiũ manibus sacrilegis tangere nõ ve reꝛetur: debẽt g̃ corꝑ suũ veluti archã mũ dũ custodire. Considerare potestis q̃te esset dãnationis reus hõ q̃ xp̃i sepulchꝝ in cloacaꝫ p̃uerteret: ⁊ tm̃ sine cõparatione plus peccat p̃sbyter q̃ corꝑ suũ in cloa cam luxurie p̃icit. Corpus em̃ p̃sbyteri est sepulchꝝ xp̃i viuũ lapis durus in sepulchꝝ a Joseph p̃aratus tantã re cepit dignitatẽ: q̃ semel corpus xp̃i sine alia ibidẽ fuit positum ⁊ totiẽs corꝑ xp̃i gl̃ificatum cũ alia in corpore p̃sbyteri po natur: ⁊ non mortuũ sed viuũ cũ alia ⁊ diu mitate: ⁊ tm̃ est petm̃ q̃ indigna ꝓfectio maius petm̃ est post ydolatriã. Ideo dicit apl's prime ad Coꝛ. xj. Probet aũt seipsum hõ vt. s. p. cõtrioneꝫ de' pctis do leat ⁊ integre ⁊ sacramẽtaliter confiteat elõget a se pfonas cũ q̃bus peccauit vel ipse se elonget ab eis habeat bonũ p̃positum bñ ⁊ iuste viuẽdi decetero, vt iuxta doctrinã Pauli p̃me ad Thes. iiij. Unuſquiſq; suũ vas possideat in sanctificatio ne ⁊ honoꝛe: ⁊ sic de pane illo edat ⁊ de ca lice bibat. quicunq; panis piſtus fuit in vtero virginis marie gl̃iose qui est ange loꝝ cibus delicatissimus: qui aũt; nõ sic p̃aꝛauerit q̃d sibi cõtingat sequit̃. Qui em̃ mãducat ⁊ bibit indigne iudiciũ sibi mandu cat et bibit. Super quo ꝯbo dicit btũs Ambꝛosiꝰ. i. ac si xp̃m manibꝰ occi derit punietur. Et sequitur rõ nõ dijudi cãs corpus dñi. i. nõ cõsideraꝫ istũ sctissi mi cibi dignitatem nec ab aliis cibis di scernens: sed sicut in peccato mortali ad mensam ciboꝝ coꝛrupibilium sedet: ita ad mensã altaris vilis ⁊ fastidiosus ac cedit carnem chꝛisti comesturus. Caue tis ergo a tanta dãnatione fratres mei⁊ mẽbra vestra ꝓpter huius sctissimi sacr reuerentiã in sctimonia cõseruate: iuxta dictũ Esa. facientes qui dicit. Mũdami ni qui fertis vasa dñi. Corpora em̃ vasa sunt in q̃bus corpus xp̃i recondit̃ vt ait apl's in auctoritate p̃e allegata. Quinto in hoc sacro ꝑsiderat̃ vsus. s. q̃ñ debẽt p̃sbyteri celebꝛare. Et dico q̃ si bñ ꝓpara ti sunt ⁊ deuoti bonũ est illis quotidie ce lebꝛare: si aũt̃ indeuoti ⁊ male vite sint nunc̃: nisi prius coꝛrexerint se imo expe diens esset illis degradari. Sed fũt alic̃ qui se excusant ꝓpter ꝺ̃bum Augustini dicentis. Quotidie celebꝛare: nec laudo: nec vitupo. Sz nõ respiciũt totã q̃stionẽ. Quapropter qõ sequtur respicite. Quidã quesiuit a btõ Augustino an bonũ esset quotidie celebꝛare: q̃ respõdit: nec laudo nec vitupero: q̃ nõ potuisset sine distinctione respõdere: q̃ ꝑm dispositionẽ cele brantiũ factẽda est responsio: et ideo q̃s tũ est ab eo postea. Si bene vite sit et bñ dispositus quid dicẽdũ? respõdit quoti dianus cibus ⁊ quotidie respiciend̃ q̃ quotidie tibi; p̃sit: sz sic viue vt quotidie mereaꝛis accipere: si aũt̃ dñe sit male vi te q̃d dicendũ: nunq̃d in malo statu cele brabit. Sed sunt multi magni dñi q̃tot libꝛas et tot florenos habẽt in poꝛtans imo dicã in furcatis q̃ tã raro celebꝛãt q̃ indigẽt doctoꝛe dũ fortẽ i pascha vel na tale celebꝛare volũt acsi esset̃ nouiter p̃sbyter: dicit btũs Thomas q̃ quãd modũ peccat mortaliter nõ audiẽs mis sam in diebus dñicis et festiuis: sic p̃sbyter peccat mortaliter nõ celebrãdo: ⁊ sicut sunt multi qui raro ⁊ parum celebꝛãt: sic multi sunt qui nimis frequẽter: nã dũy dẽt denarũ statim fũt ꝓpũ ad missam dicẽdã nõ vnã solũ sed duas siue dispositi siue indispositi. Fratres mei ꝓparem̃ nos decetero vt bene dispositi sep̃ mi nistrem̃ q̃ bene dico vobis q̃ nõ est ali quod opus bonũ in quo hõ tãtã grazꝛe ciptat sicut in hoc sacro si bene dispositꝰ accedat. Tantam ergo gr̃am a deo no bis datam diligenter exerceamus: iuxta

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

verbū apl̄i. Unusquisq; ꝓut accepit gratiā illā administrātes tanq̄ boni dispensatores multiformis gr̄e dei. Et ita faciētes transibimus ad xp̄m nos vocantez. Tertio modo debem⁹ transire ad xp̄m ꝑ generationē spūalē ⁊ reperio ꝙ dn̄m iesum in quinq; v̄tutib⁹ sequi debem⁹ ip̄m imitādo vt tādez ad ipsum ꝑueniamus. Et primo debemus ip̄m sequi in humilitate cordis vt humiliter cōuersemur nō in pōpis vestimētoꝝ aut aliaꝝ rerū suꝑfluaruz: ita suꝑbi ita grossi cordis camisias ita delicatas in collo loco cilicij ostēdentes tunicas ita amplas ita rugatas ꝙ laici nō excedūt pōpas illoꝝ caputiuz portātes inhoneste ⁊ alia nō sicvt illi faciatis: ip̄i em̄ imitant̄ luciferū ⁊ cadēt nisi corrigant̄ cū ip̄o ⁊ in ꝓfundū inferni trāsibūt quia ip̄e est rex super oēs filios suꝑbie. Job. xiiij. Sic christum humilem sequimini iuxta illud quod monet ip̄e dominus iesus Matthei. xj. dicens. Discite a me quia mitis sum et humilis corde. Non superbus aut presumptuosus. ¶ Scd̄o debemus eū sequi in pauꝑtate spūs nos religiosi vt nihil ꝓprium habeam⁹ al's dānaremur. Quātū est ergo pctm̄ religiosoꝝ tāta possidentiū vestiū vtensiliū cofrorū ⁊c. ⁊ aliaꝝ rerū heu domine est paupertas nr̄a solo noie. Modo dicā si essem in mundo essem agricola i paruo tugurio in paruo lecto palearū vxor mea cū tribus filijs vel quattuor cū paruo prādio semꝑ laborās et pauꝑ. Et nunc in religiōe pauꝑtatis sum in camera nobili plena lectis cum culcitris ⁊ pulumarib⁹ bonis cū pulchris cortinis ⁊ delicatis pānis cū tāta veste cū tātis denarijs: dn̄e amore vestri recepi istū habitum paupertatis reponatis ⁊c. Et q̄uis p̄sbyteri ad tam strictā nō teneant̄ paupertatem tamen largi ⁊ liberales eē debent in elemosynis faciendis nō in thesauris accumulādis intendere ⁊ possessionibus emēdis non mercationib⁹ intendere: nec alijs causis lucratiuis. Si em̄ auaritia laicis est dānabilis quante dānationis est in ecclesiasticis quoꝝ de⁹ hereditas quē pro sua elegerunt hereditatis portione dicentes cum psalmista. p̄s. xv. Dn̄s pars hereditatis mee ⁊ calicis mei tu es qui restitues hereditatem meam mihi. Sed hodiernis temporibus vltra modum cor ecclesiasticoꝝ est auaritia possessum. Alij tot bn̄ficia auare possident inde thesauros congregant sacrilege bona pauperum retinentes vt ait Bernardus. Bona ecclesie bona pauperum sunt: ⁊ quicq̄d dispensatores p̄ter victum sibi retinent aut vestitum sacrilega crudelitate illud vsurpant. Alij simoniace omnia administrant sacra missas celebrant beneficia conferunt vel aliquando mercātur cuz simone ⁊ giezi ad infernum ꝓperantes: nec ad xp̄m trāseūtes. Alij vsurarij sunt non solum se dānantes: sed ꝓpter eoꝝ exempluz in maius iudicium sui miseros laicos secum ad infernum trahētes alij mercationibus litigijsq; se immiscētes: alij in seruitio dominoꝝ laicoꝝ ⁊ dn̄arum aut ciuiū ⁊ alioꝝ se ponētes doctrinā apl̄i turpiter trāsgrediūtur dicētis scd̄e ad Thi. ij. Nemo militās deo implicat se negotijs secularibus vt ei placeat cui se probauit. Cōmittunt em̄ se ⁊ totum tēpus istis negotijs ita ꝙ seruitium suuz debite ⁊ sctē facere nō possunt q̄uis etiaz de istis loq̄ non deberent: vt dicit apl's ad Ephe. v. Auaritia nec noietur in vobis sicut decet sanctos: nō solum em̄ auari esse debemus imo loqui de istis peccatum est qn̄ amittit̄ ⁊ occupatur tēpus in istis: vn̄ negotiatorem clericum ex inope diuitez factum ⁊ ex ignobili gloriosuz quasi quādā pestē fuge. Si em̄ laici qui habēt vxores filios ⁊ familiā aliq̄d cōgregare pn̄t nō tamē ecclesiastici q̄ quasi quotidie nouos denarios recipiūt. Sed hodiernis tēporib⁹ maior auaritia ad cōgregationē pecūiaꝝ: maior crudelitas erga pauperes i mia: ꝑtinacia maior in repetēdis debitis ⁊ in petendis gratijs et dilatiobus gratis reperit̄ in ecclesiasticis q̄ in laicis: nec cognoscūt se nec suauitia sil'es ranis q̄ non cognoscūt se esse in lutis seu aquis lutosis ex consuetudine standi in eis: vnde p̄s. xxxvij. Lumē oculoꝝ meorū ⁊ ip̄m non est mecū: sed excecauit eos malitia eoꝝ dicētes cū psalmi. p̄s. xxxix.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Comprehenderunt me iniquitates mee ⁊ nō potui vt viderēt: induratum est cor eorū ex frequēti adinuicē reciproca aspectione: nō sic faciamus amplius fratres: sed per paupertatē spiritus ad dn̄m iesum, nos vocantē transeam⁹ qui ita pauper fuit ⁊ sic nobilis: benignus est ⁊ largus in dandis bonis tēporalib⁹. Sic erga ipsum ⁊ in suis pauperibus liberales simus ⁊ benigni ad ipsum accedētes qui vocat nos dicēs. Trāsite ad me. ¶ Tertio sequamur eū in castitate: ipse em̄ mūdissim⁹ ita a luxuria fuit alien⁹ ꝙ nunq̄ sensit experimentaliter quid sit illud placitum luxurie: sicut nec ego saporē ferri nec lapidis. Sic nos placita illarū partium abijciam⁹ caste viuam⁹ vt sibi placere valeamus ⁊ tandē ad ipsum trāsire: sed quod sunt in magno numero ecclesiastici ⁊ religiosi nō sequētes ipsum luxuriosi ⁊ in mala vita turpissimi. Aliqui lupanaria frequētātes alij vxores alioꝝ aut filias aut ancillas decipiētes ⁊ recipientes in dedecus toti⁹ ordinis ecclesiastici ⁊ dānationē sui. Alij peius faciūt habēt em̄ cōcubinas patenter ⁊ publice ac si essent vxorati. O quanta damnatio quantū scandalū faciunt in populo dei. Si primi mali sunt valde tn̄ isti peiores sunt ⁊ in maiori periculo cathenā habēt in collo per quā diabolus trahet eos finaliter ad infernū: nam ⁊ si aliq̄s peccator in multis cadat pctis luxurie vel habeat erga aliquā mulierē specialē amorem veniet sibi remorsus consciētie aut forte in sermone aliquo audiet quante dānationis sit hoc pctm̄: ⁊ dolebit se cōmisisse illud peccatū nec aliq̄d a denudatione sui peccati ipsum impediet: ⁊ sic penitebit ⁊ dimittet peccatū. Sed ipsi cōcubinarij dū bonā voluntatē habebūt ⁊ venient ad concubinā pro proijciēdo eam extra domū ⁊ a se dicet illa. O tenuistis me per tantū tēpus amisi tēpus meū vobiscum si seruiuissem alicui gartioni nō ita vilipēdisset me. Quid dicā misera q̄d faciā quo ibo quo deueniā heri tam cordialiter dilex: vos ⁊ tam tenere pre ceteris ⁊ nūc mittitis me ad prostibulū siue lupanar: vnde possum bn̄ dicere de malas armas es armat q̄ ama e noes amat O proditor caue caue ⁊ fuge claude aude aures tuas claude a morsu serpētino. Sed tunc miser nimis credulus verbis eius motus amore fatuo ⁊ misera pietate sic dimittit dū respicit filios vel eā grauidam intuet̄: et miseri adinuicē cathenati ad infernū transeūt ⁊ infiniti demones suscipiūt illos: dum enim miser aut misera morit̄ in peccato per cathenā istā falsi amoris a diabolo trahunt̄ in horribili loco serpentū ⁊ leonū. Itē vn⁹ p̄sbyter cōcubinarius publicus qui nulla potest ter giuersatione celari ita manifest⁹ est sufficit ad dānationē milia miliuz ⁊c. lxxxj. c. distictōe Si q̄s sacerdos. ⁊. xxxiij. distinctione. c. vnus sacerdos. Et de cohabita. cleri. ⁊ mulierū. c. vestra. ⁊. c. tua. ⁊. c. si ibi determinat̄. Ipse enim in quolibet actu presbyteri quē exercet mortaliter peccat: dū puerū baptisat: dum se induit vestimētis sacris: dū accipit stolam albā ⁊ aquā benedicit pre ceteris. Et bene scitis ꝙ si quis faciat peccare vel consulat hominē ad peccandū ipse peccat. Si ergo laycus aut alius presbytero cōcubinario manifesto dicit vt missam celebret: puerū baptiset: aquā bn̄dicat ⁊c. inducit eū ad peccandū mortaliter: ⁊ sic ipse mortaliter peccat. O quale iudiciuz miser presbyter acquirit ipse populū scādalisat: ad irreuerētiā sacramentoꝝ inducit qꝛ layci despiciunt p̄sbyteros sacrilegiū cōmittūt reddit⁹ ecclesie retinēdo: ⁊ de oibus miserabilis presbyter reddet rationē. Et adhuc sunt ioculatores diaboli dei ⁊ hominū proditores dum aliq̄ue mulieres que forte se male rexerūt vadūt vt confiteātur: ipsi pessimi eas ad peccandū cū ipsis inducūt: ⁊ sic cum eas ad christū reducere deberēt ipsas in peccatis p̄seuerare faciūt dānabiliter ipsas decipiēdo dicētes eis ꝙ non est tantum peccatū sicut gentes dicūt. Nunq̄d dicit deus Crescite ⁊ multiplicamini: et nos nunquid sumus sancti: et ita cū sctō sanctus eris. Sine dubio isti sūt digni morte: magis em̄ peccant q̄ si propriam matrem grauidarēt. Tales deberēt degradari ⁊ terribiliter puniri: de clamoribus

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

hoꝝ aures replēt: ⁊ nisi cito correxerim⁹ nos timeo ꝙ terra se aperiat subt⁹ nos pro vindicta ⁊ sic cadam⁹ in infernū viuentes pro vindicta ꝙ totus mūdus ꝑcipiet. Dimittam⁹ ergo ista ⁊ viuam⁹ caste preceptū xp̄i ꝑficientes Lu.xij.dicentis. Sint lūbi vestri precincti ⁊ lucerne ardētes in manib⁹ vestris. Malos mot⁹ carnis restringam⁹ ⁊ bona opa agētes ⁊ lucernas tenētes ppl'm ꝑ bonū exēplū illuminem⁹: qꝛ bene dico vobis ⁊ si simplex fornicatio in suo gn̄e sit in laycis inter pctā mortalia minora: in religiosis tn̄ et pbr̄is ⁊ in sacris ordinib⁹ constitutis est de maiorib⁹ ꝓpter votū expressuz vel tacitū castitatis. Cogitet ergo captus fatuo amore alicui⁹ mulieris qꝛ necesse est separationē fieri ab inuicē: nā admin⁹ in morte: ipse illā aut illa ip̄m derelinquet. Fac igit̄ de necessitate virtutē ⁊ tibijpsi ⁊ illi dic. Oportet de necessario ꝙ aliqn̄ separemur ab inuicē: nūquid melius est vt separemus nos nūc qn̄ penitere ⁊ saluari possum⁹ q̄ꝫ ꝙ separati per mortē ꝓijciamur in infernū. Transeam⁹ ergo ad xp̄m ꝑ castitatē et puritatē qui ꝑ luxuriā et immūdiciā discessim⁹ ab ipso: qm̄ si in immūdicia discedam⁹ ab hoc scl'o nunq̄ꝫ ad ip̄m in gl'ia transibimus. In illa em̄ gloria mirabilis puritas est ī quā nihil immūdū aut coinquinatū intrabit. Apocal.vlti. Nō despiciam⁹ ergo benignissimū dn̄m nos ita dulciter vocantē ⁊ dicētem. Transite ad me ⁊c. ¶ Quarto debemus sequi xp̄m in sobrietate: vt scz sim⁹ parci in ore ⁊ tēperate viuam⁹ ꝑm nature necessitatē: nō ꝑm appetitū ⁊ gule ingluuiē: qꝛ castitatē seruare nō poterim⁹ nisi gulā restrinxerimus. Uicini em̄ sunt venter ⁊ partes verecūde: ⁊ dum venter nimia recipit statim ad luduz vicinū inducit: vnde cibus accept⁹ ⁊ in stomacho digestus in duo diuidit̄. Primū impurū ad partes inferiores vt exeat transmittitur. s. ad vrinā ⁊c. Qd̄ aūt purum est ad oēs partes corpis partit̄: ⁊ dū natura qd̄ necessariū est mēbris recipit residuū ad genitales partes transmittit: et si nimis accipias oportet ꝙ exeat ad luxuriam: ⁊ sic monent̄ ad multa inhonesta ⁊ īmundicias q̄ꝫ plurimas. Unde Gregorius dicit se vidisse vnū bonū religiosum qui cū oīb⁹ alijs religiosis mittebat̄ ad Indiā pro reducēdo eos ad obedientiā sancte matris eccl'ie qui ⁊ ipse multas faciebat abstinētias: precipue abstinēdo a carnalibus ⁊ faciebāt sibi magnā reuerentiā ⁊ dabāt abūdantissime necessaria sed multum despiciebat ceteros edentes ⁊ bibētes ita ample et dicebat. Isti ita delicate nutriūt se ⁊ sunt iuuenes nec habēt mulieres siue vxores oportet ꝙ turpia multa operent̄. Sic etiā cōtingit cuidā religioso q̄ semel reperit mauros in itinere: quoꝝ vnus petijt ab eo socio pn̄te qualiter viuerent et an haberēt vxores. Cui religiosus rn̄dit. absit hoc a nobis. O dicit maurus arbor iuuenis in bona terra plātata ⁊ sepius abūdanter rigata absit a me: per deū nō credā tibi. Cōtingit em̄ multis eccl'iasticis sicut cuidam mulieri fatue cui⁹ ignis cū domū cōbureret iuit ad oleū ⁊ proiecit in ignē ⁊ sic ignis magis accēsus est: debuissz em̄ ire ad aquā nō ad oleū. Sil'r si conquererent̄ de igne luxurie qui eoꝝ mentē ⁊ corpora fortissime inflāmauit. Sed cū deberet aquam querere ⁊ panē ⁊ abstinere a vino ⁊ cibis calidis: qm̄ cibaria calida ⁊ salsamēta vinum forte mane ⁊ vespere edētes ⁊ bibētes vsq̄ꝫ ad guttur. Et sic fomenta ministrātes fortius inflāmant̄. Nō sic faciebat xp̄s sed ieiunabat exēplū nobis prebens. Hic em̄ demon luxurie qui ꝑsonā nunc in cogitatione inflāmatā in mētis ignē proijcit nūc in lutoso ⁊ aquoso operis ꝑpetratione: nō eijcitur nisi in or̄one ⁊ ieiunio vt ꝑ orationē a mente proijciat̄ libido: ieiunijs ⁊ abstinētijs ⁊ asperitatibus a corpe eijciat̄ hec turpitudo. A nimia ergo comestione ⁊ potatione custodiamus nos tēperate comedētes ⁊ bibētes ad xp̄z hoc mō trāseamus ⁊ eius docrinam sequamur dicētem. Attēdite ne grauent̄ corda vestra in crapula ⁊ ebrietate. i. nimia comestione ⁊ potatione: ip̄e em̄ dn̄s nos ad se vocat dicens. Trāsite ad me omnes qui concupiscitis me ⁊c. ¶ Quinto debemus transire ad christū per virtutē charitatis que tanta in ipso

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

fuit vt pro inimicis suis deum patrẽ exoraret ⁊ pro nobis oĩbus ad eternã mortem cõdẽnatis ipse vniuersoꝝ dñs libẽtissime acerbã mortẽ gustaret: vñ et ipse dicit nobis Jo. xiij. Exemplũ dedi vobis vt quẽadmodũ ego feci ita ⁊ vos faciatis. Amorem nãq; ⁊ dilectionẽ erga nos ipsos habere debem⁹ ⁊ erga oẽs alios vt etiã oẽs inimicos diligam⁹. Si em̃ diligitis eos qui vos diligũt que vobis gr̃a est: nam ethnici ⁊ publicani hoc faciunt. Mat. v. Nec vnq̃ vos in diuisione vel discordia ponatis: immo si patrẽ vestrũ quis occiderit vel cognatũ ⁊ fratres vestri in bello se ponãt vos nullo mõ partem facere debetis: immo pacẽ tractare et ipsorũ mediatores existere. Sed heu nunc inter pbr̃os tanta est discordia inuidia odium ⁊ rancor inter religiosos et presbyteros: inter eccl̃iasticos ⁊ laycos: ꝙ minorẽ charitatẽ habem⁹ q̃ layci: immo ad pacem faciendã duriores ⁊ iniuriarũ obstinatissimi vindices sum⁹. Nũc armant̃ presbyteri ⁊ loco breuiarij ⁊ sacrarũ scripturarũ librorũ habẽt bestias enses bipẽnes loricas: ⁊ talia ista relinquamus fratres qꝛ cũ istis nõ poterim⁹ transire ad xp̃m: oẽs sine aliquali exceptione diligam⁹: qꝛ qui nõ diligit manet in morte. j. Jo. iij. Qui odit fratrem suũ homicida est: vt d̃r ibidẽ. Non diligam⁹ verbo neq; lingua sed opere ⁊ veritate ⁊ nosmetipsos vt fratres: vt sicut in ordine simul cõiuncti simus sic ꝑ charitatem vnanimiter transeam⁹ ad xp̃m. Teneamus ergo apl̃i doctrinam et dulcissimã admonitionẽ dicentis ad Phil̃. j. Oro vt charitas vestra magis ac magis abundet. E ergo nõ despiciamus xp̃m sic dulciter nos vocantẽ cũ dicit. Transite ad me ⁊c. Ne nobis ꝯtingat qd̃ scribit̃ Prouer. j. Uocaui ⁊ renuistis: extendi manũ meã et nõ fuit qui aspiceret: despexistis om̃e cõsiliũ meũ ⁊ increpationes meas neglexistis. Ego quoq; in interitu vestro ridebo ⁊ subsannabo cũ vobis id qd̃ timebatis euenerit: cũ irruerit repentina calamitas ⁊ interitus quasi tẽpestas ingruerit: quãdo venerit super vos tribulatio mortis ⁊ angustia eterne damnationis. Sed per hec tria. s. laudationẽ celestialẽ cõsecrationẽ sacramentalẽ: ⁊ cõuersationem spiritualem ad eum trãseamus: vt ad eum in gloria celesti ꝑuenire valeamus cum eo perpetuo gloriose regnaturi. Qd̃ ipse dñs iesus nobis prestare dignetur qui cum patre ⁊c.

¶ De quattuor que dñs volẽs per mortalitates habitantes in hierl̃m interficere quibusdam angelis dixit.

Distinctio. clxxxv.

Dominus volẽs per mortalitates ĩterficere habitantes in hierl̃m dixit quibusdã de angelis suis prout scribit̃ Ezechiel. ix. Dixit nãq; eis quattuor. Primum fuit. Transite ꝑ ciuitatem ⁊ percutite: nõ parcat oculus vester nec misereamini senẽ: adolescentulũ virginẽ paruulũ ⁊ mulieres interficite. Et dixit dñs addẽs scd̃m scz causam. Iniquitas domus israel ⁊ domus iuda magna est nimis valde: ⁊ repleta est terra sanguinib⁹: ⁊ ciuitas inī⁹ repleta est auersione. Et dixerũt. Dereliquit dñs terrã ⁊ dñs non videt. Igitur ⁊ meus nõ parcet oculus nec miserebor. s. sic dicentibus. Tertiũ est ꝙ hoc audiẽs propheta territus et cõpatiens populo dixit sic dño loquens primo ita. Ego aũt cecidi in faciẽ meaz ⁊ clamans dixi. Heu heu heu dñe de⁹ ergo ne disperdes oẽs reliquias israel effundens furorem tuũ super hierl̃m. Et ita nõ obstantibus predictis que dixerat dñs angelis cõdescẽdens precibus prophete dixit vt sequit̃: immo dixit textus ꝙ predicta dixit dñs vni de dictis angelis executoribus suis. Signa thau super frontes viroꝝ gemẽtium ⁊ dolentiũ super cunctis abominationibus que fiunt in medio eius. Sequitur infra. Oẽm aũt super quem videritis thau ne occidatis. Et hic occurrũt quattuor notanda.

Primo presens sententia diuinalis.
Scd̃o rõ sine cã nr̃i mali mundanalis.
Tertio recursus cõsuetus humanalis.
Quarto remediũ siue recursus finalis.

¶ Primo ergo consideranda est presens

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

sent ētia diuinalis que exprimit ibi cum dicitur. Transite ꝛc. Ubi nota cum dixit Nō parcat oculus vester nec misereamini. Per hoc vt dicit Beda exprimit rigorem quādo oībus minat mortem: ꝛ oēs sunt digni. Et dicit primo senem qꝛ sunt obdurati ꝛ obstinati habētes cor durū. Eccl.iij.c. Adolescentulū qꝛ sunt dissoluti irreuerentes deo ꝛ gentibus ꝛ ad oēm malū parati. Uirginem: qꝛ sunt putridi et corrupti ꝛc. Item paruulū: qꝛ male incipiunt ꝛ sunt male nutriti. Et mulieres interficite qꝛ sunt magne peccatrices et malis moribus ꝛ cogitationib⁹ immundis plene ꝛ in paramentis vane et male viuentes. Merito ergo oībus minat vt de oībus simul dicat illud qđ habet in ps.xiij. Oēs declinauerunt simul inutiles facti sunt nō est qui faciat bonū: ideo sequit pena. Cōtritio ꝛ infelicitas i vijs eoꝝ. Cōtritio.i. mors et dānatio est tota via illoꝝ: pctm̄ em̄ inducit duplicē penā scz hic in corpore ꝛ post mortē in aīa ꝛ in corpore. Ideo dicit Eccli.xxj. Rumphea bis acuta hoīs iniquitas plage illi⁹ non est sanitas. Dicit bis acuta quia perdit aīaz ꝛ corpus simul. Ideo dicit Basili⁹. Omnimodo om̄i via fuge pctm̄ qꝛ solū illud ꝑsequit te: om̄imodo ꝛ omni via ꝛ omne malū tuū inde radicē accipit dum deum cōtra nos mortaliter cōcitauit. Et sic pz primū.s.snīa diuinalis. Scđo principaliter est videndū que est ratio nostri mali.s.huius pestilentie. Ad qđ respondet propheta dicēs tria. Primū ꝙ iniquitas dom⁹ israel magna est valde nimis. Qđ exponens Remigius dixit. Iniq̄tas xp̄iani magna đr cum in se peccat homo gula accidia ꝛ luxuria: nimis cū peccat in ꝓximū sup̄bia auaritia inuidia ꝛ malicia: valde cū peccat in deum inobedientia irreuerentia vel blasphemia. Scđm est: repleta est terra sanguinibus. Idem Remigius.i. generaliter oībus pctis: qꝛ generaliter oīs caro corrūpit viam suā. Et oēs erramus et in multis deficimus oēs ꝑm apl̄m. Cui etiam alludit beatus Joannes.j. Joan.v. Totus mundus in maligno positus est. Idem dicitur Osee iiij. Audite verbū dn̄i filij israel: quia iudicium dn̄i cum habitatorib⁹ terre. Nō em̄ est veritas ꝛ non est mīa ꝛ nō est sciētia dei in terra maledictū ꝛ mendacium et homicidiū ꝛ furtum ꝛ adulterium inundauerūt ꝛ sanguis sanguinez tetigit. Sequitur īmediate. Propter hoc lugebit terra ꝛ infirmabitur oīs qui habitat in ea. Tertium est: repleta est terra auersione.i. recessu a deo: auersus est quilibet qui est in peccato mortali. Ille tamē maxime qui firmiter perseuerat cū proposito nō recedendi. Exemplū in principalibus peccatis: vt superb⁹ proponens fixe alterum ledere propter maliciam et vindictā. Auarus qui nō vult restituere vel qui proponit rapere. Luxuriosus q̄ tenet amasiam ꝛ nō proponit dimittere. Unde glo. Sap̄.iiij. Cum creatura auersa est a creatore necesse est vt malis omnibus implicetur: ideo oēs recesserunt a dn̄o quod probat cū dicit ꝙ dicunt. Dereliquit dn̄s terrā ꝛ non videt. Ubi Remigius. Omnes em̄ auersi sunt a deo et dorsum habent cōtra templum: quasi si dn̄s dereliquisset terram et cessaret gubernare mundū qđ est genus blasphemie contra deum. Et nonne auersus est totaliter qui videt mortem ad ostium ꝛ non timet dei iudiciū nec pericula mortis nec mala que sequuntur hic male viuentem cum dicat Dauid propheta p̄s. xxxiij. Ideo non miserebor. qđ est verbū terribile: vnde btūs Bernardus. Et sine mīa tua dn̄e quo ibimus: vbi erimus: et quid faciemus dicēte Hieremia propheta. Mīa dn̄i ꝙ non sumus consumpti: qꝛ sine illa melius foret ꝙ non esset natus homo ille.s.a deo auersus: vnde Hiere. ij. Auersio tua increpabit te.i. confundet te in iudicio dei. Sequit: o q̄ vilis facta es nimis iterans vias tuas.i. ad preterita rediens. Ecce ego iudicio contendā tecū ꝛ nihil habebis pro spiritu: sed supple morieris. Tertio principaliter considerare debemus recursum cōsuetū humanū qui est recurrere ad sctōs in tp̄e necessitatis: vn̄ ad hoc nos hortat Job in v.ca.di. Ad aliquē sctōꝝ cōuertere. ꝛ hoc ꝓpter auxiliū ꝓcurādū nobis sicut faciebat dđ p̄s. cxx.di. Leuaui oculos meos

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ad mōtes vnde veniet auxiliū mihi: do-
cet em̄ beatus Bernardus in arduis eē
recurrēdum spāl'r ad beatā virginē Ma-
riā q̄ est mater dei: ⁊ cōsequēter mr̄ gn̄is
humani: ⁊ iō quotidie sibi dicimus: mō-
stra te esse mr̄ez sumat p te p̄ces: qui pro
nobis natus tulit esse tuus. Scdo ad na-
turam angelicā, q̄ est ex officio nobis assi-
stens: ⁊ iō dr̄ p̄s. xc. Angelis suis deꝰ mā-
dauit de te vt custodiāt te in oībus vijs
tuis: maxime michaeli principi ecclesie ⁊
susceptori aīaꝝ ⁊ angelo custodi nostro:
⁊ ideo dicit deuotus Bernardus. O quā-
ta reuerētia: deuotio ⁊ ꝯfidētia debet̄ cu-
stodi nostro. Sit igit̄ ille in oībꝰ semp̄ ti-
bi in corde affixꝰ. Tertio ad totā celestez
curiam p̄cipue ad apl'os xp̄i fundatores
ecclesie ⁊ xp̄o charissimos ⁊ discipulos il-
lius: ⁊ patriarchas ⁊ ꝓphetas antiq̄ te-
stamēti: martyres cōfessores ⁊ virgines.
Nam isti semp̄ orant ꝓ nobis ⁊ ad illos
est nobis recurrendū: ⁊ ēt ad merita mul-
toꝝ bonoꝝ q̄ viuunt actu in eccl'ia dei. vt
dicamus cū Dauid p̄s. cxviij. Particeps
ego sum oīm timētiū te ⁊ custodientium
mandata tua. Et hoc innuit Ezech. dic.
Ego aūt cecidi sup̄ faciē meā ⁊ dixi: heu
heu heu dn̄e deꝰ: ergo ne disperdes oēs
reliq̄as israel effundēs furorē tuū: vbi di-
cit Origenes. Propheta hic typū tenuit
sanctoꝝ tā viuētium hic q̄ꝫ in celo: qui to-
tis p̄cordijs orant ꝓ nobis semp̄: iō ⁊ nos
illoꝝ memoriā agamus semp̄ ⁊ cū reue-
rētia: sic em̄ ecclesia dicit. Sancti dei oēs
qui estis ꝯsortes sup̄noꝝ ciuium interce-
dite ꝓ nobis. Quarto principal'r viden-
dum est de remedio finali: ⁊ est recursus
duplex. s. ad pn̄iam pctōꝝ ⁊ q̄r hec de se
non sufficit: nō req̄rit̄ recursus ad xp̄i pas-
sionē ⁊ mortē suā: in cuiꝰ v̄itate pn̄ia nr̄a
placet deo ⁊ ad crucē beatissimā. Et hoc
dat intelligere quarta pars figure dic.
Signa thau sup̄ frontē viroꝝ gemētiū ⁊
dolentiū super cunctis abhominationi-
bus que fiūt in medio eius. Et sequitur.
Omnez aūt super quem videritis thau
ne occidatis. vnde Hieronymus: qd̄ est
bissyllabum ⁊ simile cruci significat cru-
cem duplicem. Prima est penitentia de
peccatis: et hec tollit peccata: ideo thau
interpretatur fletus: ⁊ iubetur poni sup̄
frontes virorum gementium ⁊ dolētiū:
super cunctis abhominationibus q̄ fiūt
in medio eius. i. in profundo proprie cō-
scientie ⁊ in corpe. de p̄mo Esa. vlt. Sup̄
quem requiescet spiritus meus nisi sup̄
humilem ⁊ mansuetum ⁊ contritum cor-
de. de scdo in p̄s. cxviij. Defectio tenuit
me pro peccatoribus dereliquentibꝰ le-
gem tuam: hi dicuntur hic viri a virtute
q̄r nullum palpāt nulli cōplacent in ma-
lo zelo dei ⁊ cōitatis ⁊ iustitie: ponderan-
tes ⁊ timentes cōminationem diuinam
illam que ponitur p̄s. lv. Dissipauit deꝰ
ossa eoꝝ qui hominibus placent confu-
si sunt: qm̄ deus spreuit eos: qd̄ patebit
qn̄ videbunt se in angustia ⁊ complacē-
tia predicta nihil proderit illis: et dicet
eis dominus. Et vbi sunt dij in quibus
habuistis fiduciam. Deuterono. xxxij.
Isti q̄r non sunt viri: ideo nō ponit̄ thau
in frontibus eorū ⁊ contra hos data est
sn̄ia mortis: sed ergo primo recurrere de-
bemus ad crucem pn̄ie respectu malorū
personalium ⁊ cōitatis: vt doleamus de
eis ne moriamur. Secūda est crux Jesu
christi. i. meritum passionis Jesu christi
quod est nobis scutum contra furorē dei
⁊ regnum aperit: hec ille. Secundū ergo
consilium Hieronymi p̄dicta duo sunt
a nobis specialiter hic fienda. s. vt recur-
ramus ad pn̄iam sicut dictum est: scz vt
quisq̄ ꝓ viribus abstineat se a peccatis
⁊ doleat de p̄teritis: ⁊ ꝯfiteatur ⁊ satisfa-
ciat ⁊ se p̄paret ad mortem: q̄r dicit Da-
uid p̄s. l. Cor contritum ⁊ humiliatū deꝰ
non despicies: sed hoc solum non sufficit
dicente dn̄o. Om̄es iustitie nostre quasi
pannus menstruate: ⁊ Deuterono. xxxij.
Cum accepero tempus ego iustitias iu-
dicabo: dicit cum accepero tēpus. s. ad iu-
dicandum hoīes ⁊c. Grego. Quia opera
nostra fere nullius sunt valoris deo cō-
parata: ideo recurrēdum est ad thau: scz
ad crucez Jesu christi que ex quinq̄ par-
tibus dat nobis maximam spem impe-
trandi mīam dei contra nos irati: ibi em̄
in ea confidens tu videbis.

In alto valorem.

In basso rigationem.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

In dextera amorem.
In sinistra rigorem.
In medio premium.

¶ Prima ptz.s.valor in parte superiori: nam ibi est solium impatoris seu regis regum: ideo scribitur sup caput eius Jesus nazarenus rex iudeorum. Joh.xix. Qd iudei voluerūt delere sed non potuerūt: qr mysterium erat dei occultum: cui⁹ status est ꝑm phos facere miam ⁊ larga ac magna dare: ideo ipse regali magnificētia vsus dedit latroni regnum: lz nudus ⁊ doloribus plenus esset dicens. Hodie mecum eris in paradiso. Luce.xxiij. Si ergo dicit beatus Bernardus scelerato dedit regnum valor regalis xp̄i existētis in cruce sine rogamine alterius nūq̄ nobis rogantibus cum assistentia mr̄is sue beatissime ⁊ totius curie celestis parcet p̄dictam sniam: maxime si fuerimus conuersi ad eum? certe sic: nam coget eū suus labor immensus: cōfirmatur ip̄o dicente Eze.xviij. Si dicēte me ad impiuz morte morieris si penituerit de pctō oim iniquitatum eius non recordabor dicit dn̄s: ergo magnam spem venie dat nobis signum crucis: nam leo parcit ꝓstratis: qr rex magnificus ferarum si penses valores suos. ¶ Secūdo ptz idez si penses suam rigationem in parte inferiori: vbi defluxit sanguis xp̄i qui ꝑm Augusti. est nobis omnia in oibus: sum⁹ em̄ nimis pauperes ⁊ omni gratia indigni: ideo recurrimus ad erarium nostrum summuz s. ad merita vestre beatissime passionis rogantes q ꝓpter illa faciatis nobiscuz miam. Pellicanus viuificat pullos suos proprio sanguine: igitur ⁊ nos a fortiori. vnde beatus Augu. sup epistolā ad Hebre. Preciū nostre redemptionis est xp̄i crux ⁊ sanguis: peccatum remittitur: diuina gratia ad meritum acquiritur: hostis est a xp̄o debellatus: ⁊ vincitur pena cum donatur ⁊ regnum: vt per clauē ꝓpriam aperiat̄: hec ille. Christi sanguis ꝑm Bernardum dr̄ diuitie et thesaurus christianus. Si ergo dicit Apl's se i mortem ⁊ suuz sanguinem totum nobis sanctissimo affectu donauit: quid est qd nobis negare poterit, q.d. nihil. Itē apostolus alibi. Quid est qd nō donabit: qm̄ in illo nobis cūcta donauit: igiur petam⁹ liberationē in p̄senti peste in crucis virtute ⁊ dabit nobis. ¶ Tertio amor i dextera. nam dr̄ Esa.xlix. Nunquid obliuisci pōt mulier infantem suum: vt nō misereatur filio vteri sui: ⁊ si illa oblita fuerit ego tn̄ non obliuiscar tui. ⁊ Hier̄.xxxj. In charitate ꝑpetua dilexi te: ideo attraxi te miserans tui. Chrisostomus. Quia nunc pater qui genuit te: immo videtur cum omni reuerentia qd scriptura dicat: qd ꝑ amorem ꝑdidisti sensum: ideo dicit mysterium incarnationis et crucis esse quoddaz stultum dei: p̄dicamus Jesum crucifixum: iudeis scādalum: gentibus aūt stultitiam: amor autē impatiens est super affectionem delicti: nec em̄ pōt pati quin liberet eū: ideo Jo.xvj.dr̄. Maiorem hac dilectionē nemo hz q vt animā suā ponat quis ꝓ amicis suis. Ambrosi⁹ Quid magis ostēdere nobis pōt diuinū amorem q̄ q vitam suā dederit ex amore. s. vt tu viueres sua morte. vn̄ dicit deuotus Bernardus. Sup oia reddite mihi amabilem: dn̄e Jesu calix quē bibisti ⁊ opus redēptionis: sequit̄: quō igitur q̄ tm̄ dilexit nobis miam humiliter petētibus denegabit. q.d. q non potest facere. ¶ Quarto dolor in sinistra vbi ꝑm Ambrosium considerandū est ꝓ quibus orauit siue q̄bus miam fecit. Et dicit primo q ꝓ ꝑsecutoribus di. Luc.xxiij. Pater dimitte illis qr nesciunt quid faciunt: ideo centurio cognouit eum esse deū videns signa que faciebat: ⁊ dicit Mat.xxvij. Vere filius dei erat iste: similiter latro q̄ cū eo pendebat: ⁊ ppl's reuertens ꝑcutiens pectora sua qui exierat ad eius crucifixionez di. Crucifigatur longinus eū vulnerās in latere. Scdo ppl's israel hostis eius qui meritis xp̄i in fine videbit veritatem: ad Ro.xj. Cum plenitudo gētiuz intrauerit tunc israel saluus erit. Ex his igitur inferamus si persecutoribus suis publicis miam fecit: certe ⁊ nobis faciet si ꝯfidenter ad sacrū signū thau.i. crucis recurram⁹. Et si predicta non sufficiāt de amore ⁊ dolore recurramus ad rigores: ⁊ hic eterne deus laquar cum magna re

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

uerentia: supponens qđ dicit Job. ix. ca. Si voluerit contendere cum eo non poterit ei respondere vnũ pro mille: nec ꝙ sitis rep̃hensibilis ab aliquo: cũ sitis sapientia immensa. Sap̃. xij. Si perierint nationes quas tu fecisti: quis dicet tibi quare fecisti: sed cũ omni reuerentia loquendo: dico ꝙ aliquo modo verbis dulcis rigoris possuz ꝓbare ꝙ miserebitur nostri si nos emendemus ⁊ nos corrigamus. Prima rõ est hec: vos estis deus veritatis: ideo cõsummatũ est verbũ qđ dixisti Gen̄. vj. Non ꝑmanebit spũs meus meternũ. i. indignatio mea in hoĩe: qꝛ caro est fragilis: q̃ sit modo cũ sit quasi in fine dieꝝ suoꝝ: ⁊ in septima etate decrepita: igitur confirmatur per illud p̃s. cij. Quõ miseretur pater filioꝝ ⁊ misert⁹ est dñs timentibus se: qm̃ ipse cognouit figmentũ nostrũ. Scđo đr Ezechi. xviij. In quacũq; hora ingemuerit pctõr vita viuet ⁊ non morietur. Nos aũt in toto corde rogamus vt parcatis nobis: igit̃ confirmatur regula theologica facienti qđ in se non est pietas denegan da. Nos facimus qđ in nobis est: ergo. Tertio đr in euangelio Jo. iij. Cũ exaltatus fuero a terra oĩa traham ad meip̃m: vos fuistis exaltatus ⁊ ꝓ nobis crucifixus: ⁊ nos nõ possumus eleuari sursuz sine vobis. Jo. xvj. Sine me nihil potestis facere: igitur dñe trahatis nos ⁊ cor terrenum quod sine tractu non põt sursum ire. Ezech. xvj. Dabo vobis cor carneũ ⁊c. Quarto quia nos habemus aduocatũ apud nos. Jo. iij. Cuius p̃ces non possunt contẽni q̃ iã in diebus carnis sue cuz lachrymis ⁊ clamore valido clamans ꝓ nobis exaudit⁹ est ꝓ sua reuerentia: ad Heb. ix. Uñ Bernardus. Fili⁹ ostendit patri latus ⁊ vulnera: mater filio pectus ⁊ vbera: ibi nulla põt esse repulsa vbi sunt tot amoris insignia. Confirmatur qꝛ aliquo mõ ꝓmisistis vos teneri parentibus vt a Moyse ⁊ a sanctis ⁊ reuocare sniam datam: sed mõ habemus Jesum xp̃m q̃ est scutũ nostrũ: ⁊ iam obtulit se ⁊ adhuc nõ dimittet: ⁊ iõ habetur in p̃s. xc. Scapulis suis obumbrabit tibi: ⁊ sub pẽnis eius sperabis: scuto circũdabit te veritas ei⁹ nõ timebis a timore nocturno: ⁊ infra eodem p̃s. Qm̃ tu es dñe spes mea: altissimũ posuisti refugiũ tuũ: pone passionẽ tuã inter iudiciũ tuum ⁊ aĩam meã: mater etiã cui dicimus: monstra te esse matrẽ ⁊c. Et illud iure matris impera ne fiat fractor federis de archa. Gen̄. ix. ⁊ Luc. ij. Et in terra pax hoĩbus: vt ergo mĩaz inueniamus confidenter ad virtutẽ crucis christi recurramus: qꝛ deus constituit illam xp̃ianitatis vexillum: ⁊ qꝛ eã multũ amauit ⁊ honorauit xp̃s duz ipse portauit eã ⁊ vnxit sanguine suo: dum vult ꝙ omnia mysteria ecclesiastica ⁊ sacramenta ⁊ reges cũ signo crucis vngantur: proposito em̃ sibi gaudio sustinui crucem: ad Heb. xij. Et mirabilia per eã operent̃: ⁊ demones fugentur ꝑ signũ sancte crucis: imo etiam vocat signũ ⁊ vexillum suũ. Mat. xxiiij. Et qđ tm̃ vult honorari ꝙ appeat in finali iudicio: ⁊ ꝑ michaelem post assumatur ⁊ appareat lucida ꝑpetuo in celo iuxta xp̃m: illud ergo signũ sibi ostendamus nos in baptismo nostro citra ĩ frontez esse affixum ⁊ esse sui ducatus. Secũdo salutemus eã ⁊ recõmendemus nos sibi sub v̄bis sancti Andree dicẽtis. Salue crux p̃ciosa ex mẽbris xp̃i quasi margaritis ornata: suscipe discipulũ eius et fac me exaudibilez ei qui pependit in te: oẽs christiani dicuntur discipuli xp̃i: saltem signũ eius in cruce portamus: quilibet põt dicere qđ dictũ fuit de iudeo vas vacuum sed signatum. s. signo regis Jesu xp̃i ⁊ sigillo: non igitur põt ibi nec audet tangere mors: nec princeps mortis. Tertio cogitemus in xp̃o ibi tenente formã amplexantis ⁊ osculãtis ⁊ dicentis. Qui venit ad me non eijciam foras: ⁊ dicẽtis. Sitio: ⁊ cogita ĩ bñficijs nobis collatis ĩ ea ꝑ xp̃m vt cõfidenti⁹ recurram⁹ ⁊ ardentius ad eaz: ideo đr p̃s. lxxxiij. Respice in faciez xp̃i tui. Attende igit̃ consilium apl'i ad Hebr. xij. Recogitate eũz qui talem sustinuit a peccatorib⁹ aduersus semetipsum contradictionẽ. Et illud Hiere. Threñ. iij. Recordare paupꝛtatis mee abstinentie ⁊ fellis vt ipse recordet̃ de nobis. Et proinde ne obdurem⁹ corda nostra modo in presentia tanti signi

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

diuine ire sicut est presens mortalitas: qr contēnentibus ⁊ obdurantib⁹ hac correctione permittit deus mortez. vnde de contēnentibus dicit Eccl'i.xix. Qui odit correctionem illoꝝ. s. a q̄bus dz recipere minuetur vita. Et de vtrisq; dr Prouer.j. Conuertimini ad correctionem meā: sequitur: vocaui ⁊ renuistis extendi manū meam: ⁊ non fuit q̄ aspiceret despexistis oē cōsilium meū ⁊ increpationes meas neglexistis: iste sunt culpe sed sequūtur pene. Et ego in interitu vestro ridebo et subsannabo cū vobis qd̄ timebatis aduenerit. Cū venerit repētina calamitas inuocabunt me ⁊ non exaudiam. s. ꝓpter contemptum correctionis: sequitur: qui aūt me audierit absq; timore req̄escet et abūdantia ꝑfruetur maloꝝ timore sublato. Audite ergo consilium suū dicens vobis. Qui vult venire post me. s. via tuta ⁊ secura abneget semetipsum dimittēdo omnia peccata priora: ⁊ tollat crucez suaz: faciat pn̄iam de pctis p̄teritis ⁊ me moreret̄ mala q̄ passus suz ꝓ eo ⁊ bn̄ficia que illi contuli: ⁊ sequatur me obediendo mandatis meis ⁊ hic liberatus erit a mala morte: ⁊ habebit hic gratiaz ⁊ post gloriam. Quam nobis concedat ⁊c.

¶ De quadruplici tristitia que in hoc mundo reperitur.

Distinctio.clxxxvj.

Ristitia q̄druplex reperitur in hoc mūdo. s. Prima est occupatiōis tēporalis.

Secunda est contritionis cordialis.

Tertia est tribulationis mundanalis.

Quarta est defunctionis corporalis.

Iste sunt tristitie q̄ tn̄ si ducam⁹ bonaz vitā vertentur in gaudiuz. ¶ Prima ergo tristitia est occupationis temporalis q̄m oēs siue magni siue parui siue diuites siue pauperes occupationē habent ad viuendū ⁊ laborandū: ⁊ habent magnā solicitudinem ⁊ anxietatem: tā in corde cogitando quid acturū sit ⁊ in opere silr: et istam habuit primus hō post peccatuz: qui deus dixit Gen̄.iij. In sudore vultus tui vesceris pane tuo donec reuertaris in terram de qua sumptus es: dicit in sudore. i. tristitia cordis: pane tuo. i. prouisionem habebis: et ideo Ecclesia.xl. Occupatio magna creata est omnibus hominibus: ⁊ iugū graue sup filios Adā a die exitus de ventre matris eorū vsq; in diē sepulture in matrē oīm. s. terram q̄ dr mater: ptz ergo ꝙ tristātur hoies ꝓpter occupationē tēporalem: sed tn̄ ista tristitia vertetur in gaudiū: ⁊ qn̄ dr i die festo s. die dn̄ico. vnde deus instituit ꝙ cuz hō fuerit occupatus in mundanis ꝑ totam septimanā ꝙ quiescat in die dn̄ico: ⁊ letetur quiescendo ab omni ope terreno: et non solum ab opere sed a loquela: qr nō debemus loq̄ de mūdanis nec meditari in illis: sed letari ⁊ gaudere in dn̄o ⁊ orare: ⁊ iō dicit scriptura. Quia sanctus est dies dn̄i nolite cōtristari gaudiū etenim deo est fortitudo vestra: dicit dies dn̄i. s. dn̄ice que ꝑ excellentiam resurrectionis dicitur dies domini: q̄uis omnes dies sint sui: tamen per excellentiam dr dies domini in qua debemus letari ⁊ visitare xp̄m ipsum videndo in sacramento altaris: qm̄ dicit beatus Joh.ij.ca. qd̄ in tali die gauisi sunt discipuli viso domino: iō dicitur p̄s.cxviij. Hec dies quā fecit dominus exultemus ⁊ letemur in ea: exultemus. s. monstrando gaudium exteri⁹: qr possemus tripudiare ⁊ cantare ⁊ comedere ⁊ bibere sine peccato ⁊ bene placebit deo: ⁊ letemur. s. in corde: nam letitia est gaudium in corde existens: exultatio vero dicitur gaudium quod non potest celari: sed ostenditur ad extra: ideo dicit qr sanct⁹ est dies dn̄i ⁊c. qr gaudium dn̄i fortitudo vestra: qr diceret aliq̄s nisi ꝓcurarem ⁊ prouiderem in die dn̄ico q̄d agere debeo in septimana nō possem viuere: dr ꝙ dn̄s ꝓuidebit: qr gaudiū eius est fortitudo: ⁊ ideo ostendit quō debemus gaudere in die dn̄ico. Dauid Psal. xcix.di. Populus eius ⁊ oues pascue ei⁹: introite portas ei⁹ in cōfessione atria ei⁹ in hymnis ꝯfitemini illi: dr primo ppl'us dei: dr ille qui sanctificat diem dominicum: al's non dicitur populus dei: et de talibus dicit de⁹ Ozee.j. Uoca nomē ei⁹

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

nō populus meus: qz vos nō estis populus meus: z ego nō ero deus vester: dicit oues pascue eius. Unde ille ꝺr esse in pascuis xp̄i quādo est in cōmunione quam fecit sacerdos qz oēs cōmunicant per os sacerdotis: z tales sunt oues pascue xp̄i: per qō ostendit q̄ debemus audire missam teiunt: verūtamen caueamus ne simus oues pascue diaboli. ſ. q̄ pr⁹ potauerimus in taberna que est pascua diaboli. Sed veniam⁹ teiunt z tūc poterim⁹ dicere xpo illud p̄s. xxiij. Dirigat oratio mea sicut incēsum in cōspectu tuo elevatio manuū mearū sacrificiū vespertinū. Itē dicit in cōfessione. ſ. q̄ simus in principio misse in qua fit cōfessio. Item ostēditur q̄ illi qui nō faciunt officiū nō debent esse iuxta altare per hoc quod dicit atria eius supple tenete qz atriū est platea: vñ antiquitus erat sentētia mortis. Nume. j. z. iij. Quisquis externorū accesserit morietur: ita etiā de beato Ambrosio qui profecit extra chorū. ſ. locū in quo cantāt sacerdotes illum sanctū Imperatorē Theodosiū: z tamē ipse non appropinquabat altari sed solū in choro. Itez dicit in hymnis. ſ. laudib⁹: per qō notat quod nō debemus loqui in missa sz laudare deū: dicit cōstemini illi. ſ. simul cuz sacerdote vsq; ad finē misse perduretis. ¶ Secūda tristitia est ꝓtritionis cordialis: et ista est bona que per virtutē dei vertit in gaudium. Est nāq; cōtritio cordialis q̄n aliquis se peccatorē cogitat z dolet et cōteritur: z talis cōtritio et displicētia est tristitia cōtritionis cordialis: puta q̄n religiosus vel capellanus aut laicus videt se offendisse deū et dolet et tristat: et ista est bona tristitia qz monet ad penitētiā. Et iō dicit scriptura. ij. ad Cor. vij. Que ſm deū tristitia est penitentiā in salutez stabilē operatur. Sed tamē nota q̄ dicit ſm deum: q̄n tristitia q̄ est ſm mūdū nō prodest quicq; necvalet: verbi gra. Si religiosus cogitat se peccasse z nō tenuisse regulā z tūc timet incarcerari: z ita dolet et tristat z ꝓponit nunq; redire z flet lachrymis profis: talis tristitia nihil valet quia nō fit ſm deū: sed si cogitet illud. O dñe vos fecistis mihi magnā gratiam qz eripuistis me de mūdo z periculis eius: et posuistis me in paradiso terrestri. Nā religio est sicut paradisus terrestris: z iō cū cogitat illud z dicit. O dñe quā rationem reddā vobis et tūc dolet z flet: talis cōtritio z tristitia est bona. Itē detur exēplū de sacerdotibus qui si cognoscant se pctōres et doleant cogitādo et dicendo. O dñe vos fecistis mihi magnā et malo rēgratiā ip̄s alicui angelo paradisi qz fecistis linguā meā clauem paradisi: talis cōtritio z tristitia est bona. Si ꝺo timeat perdere famā vel incarcerari ab epō nō est bona talis contritio. Itē de laicis det exemplū qui si ducant ad suspendium et doleāt qz debent statim mori: z filij dolēt ꝓpter vxores vel filios ac parētes q̄ sunt positi in vituperiū nō est contritio nec tristitia bona: si vero fiat respectu dei bona est. Itē datur de mulierib⁹ z alijs qui cogitādo gratiā dei qualiter sunt mūdati et facti filij dei in baptismo z redēpti pretioso sanguine christi: z tūc dolēt quādo ipsi offenderūt: talis cōtritio est bona: et ideo ꝺr Esa. xxxviij. Recogitabo tibi oēs annos meos i amaritudine aie mee: dñe si sic viuitur z in talib⁹ vita spiritus mei cozripies me z viuificabis me: ecce in pace amaritudo mea amarissima. Ista est ergo cōtritio et tristitia: verūtamen ista tristitia vertit in gaudiū: z q̄n dicat q̄ in absolutione que ꝺr in confessione. Cū ꝺr ego te absoluo ꝛc. que sunt verba absolutionis. Et tūc data absolutione gaudet ꝑsona cū sit ꝛeonerata a magno onere et reddiderit cōputū locūtenenti christi de debitis que obligant hoiem ad dānationem eternā: z ideo gaudēt. Et ideo dicit scriptura ꝓuerb. xxiij. Cor quod nouit amaritudinē aie sue in gaudio eius non miscebit extraneus sed desiderū redeūdi ad pctm: z illud desiderū nō miscebit in gaudio illius qz als nō esset contritio nec absolutio. Et ideo ꝺr Jo. viij. Vade et amplius noli peccare. ¶ Tertia tristitia est tribulationis mūdane: z ista vertit in gaudiū quādo sustinetur patiēter: nam purificatur persona in tribulatione mūdana. Et illud clarū est et scriptura plena est auctoritatib⁹. Et ideo dicit beat⁹

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Grego. Qd lima ferro qd flagellū grano qd fornax auro: hoc facit tribulatio viro iusto.i.patiēti:lima em purificat ferrum et flagellū eijcit granū a palea. Ita deus per tribulationē eijcit nos a paleis.i.vanitatibus huiꝰ mūdi que nō sunt nisi palee:aurū silr purificatur in igne:ita etiaz psona in tribulatiōe. Et ideo dr.j. Pet.j. Modicū nunc si oportet:si p qr qr oportet cōtristari in varijs tentationibꝰ vt pbatio vestre fidei multo pretiosior sit auro qd per ignē probat:verūtamē ista tristitia conuertitur in gaudiū:ꝛ hoc in oratione qr qui orat sm modū debitū deus mittit dulcedinē in anima. Et est ad hoc auctoritas in scriptura vñ Jaco.v. Tristatur aliquis vestrū oret equo animo ꝛ psallat:dicit equo animo.i.equali aīo cū lingua.s.vt illud qd ore dicitur sit in corde:et tunc dr orare equo animo. Et ideo priusqꝫ aliquis oret dz auisare cum quo loquit. Quēadmodū sagittarius priusqꝫ emittat sagittā auisat signū ad qd mittatur. Itē similiter orās debet facere qr os hois est ballista et lingua est arbor balliste:et labia cū aperiuntur sunt chorda:ꝛ oratio dr sagitta que vadit vsqꝫ ad deuz cū orat tam corde qꝫ lingua. Et ideo dicit beatus Aug. Psalmis et hymnis cuz oratis deū hoc versetur corde qd profert ore. Si vero fiat cōtrarium audiatur qd dicit xps Matih.xv. Populus hic labijs me honorat: cor aūt eorū longe est a me sine causa autē colunt me. Nota triste et dolorosum verbū vñ Paulus.j.ad Cor. xiiij. Si orem lingua spiritꝰ meus orat: mēs autē mea sine fructu est. Quid ergo est? orabo spiritu:orabo et mēte: dicit sine fructu:dicit glo. ꝯsolationis ergo oretis modo debito:ꝛ ista tristitia mūdana vertet in gaudiū. ¶ Quarta tristitia est defunctionis corporalis:ꝛ ista est maior et potest declarari per similitudinē:nam cū anima extrahitur ab vno mēbro corporis.s.cū illud abscinditur tātus dolor infertur:ita silr et multo magis meditandum est quātus dolor est in morte:quādo aīa abstrahitur ab oībus mēbris. Et id dicit phs. Ultimū terribiliū est mors. Et ideo dr de Christo qui cū venisset ad mortē cepit tristari et mestus esse. Mar. xiiij. Et hoc ad ostendēdum verā humanitatē qꝫuis sua ratio cōplaceret in morte:verūtamen ista tristitia vertit in gaudiū bonis:et consolant per bonos angelos et finaliter in gloria:et ideo dicit xps Jo.xvj. Nūc quidē tristitiā habetis:iterum autē videbo vos et gaudebit cor vestrū et gaudium vestrū nemo tollet a vobis videbo vos.s.in morte cōsolādo per angelos ꝛ post per gloriam in paradiso. Cōsolatur em aīa ab angelis dicētibus. O benedicta ne timeas qr cathedra est tibi parata in celo:iuxta illud. Gaudete et exultate qr noīa vestra scripta sunt in celo. Et post qñ egressa est capiūt ipsam verūtamen tristitia pctōꝝ non vertit in gaudiū:qr maiorē tristitiā habēt in morte:et post mortē cū demones capiūt illā: placeat deo ꝙ oēs xpianos ab illa preseruet tristitia sz finaliter ducat nos ad suā gloriā sempiternā. Cuiꝰ glorie nos participes efficiat Jesus Christus Amen.

¶ De hominibus qui varijs modis eunt ad paradisum.
Distinctio.clxxxvij.

Vadunt ad paradisum quidam
Primo delectabiliter equitando.
Scdo laboriose peditādo
Tertio meabiliter nauigando.
Quarto periculo natando.
Quinto sublimiter volando.

¶ Primo ergo vadunt aliqui ad paradisum delectabiliter equitādo:et sic vadūt virgines quorū equus est caro et aīa est miles:vñ Esa.xxxj. Equi eorū caro est et nō spiritus. Sed sciēdum ꝙ si quis velit bene equitare oportet ꝙ ponat bonū frenuz in ore equi:quia aliter proijceret vel portaret equitātem in multis locis periculosis. Ita etiam debemus nos ponere corpori nostro frenuz in ore:vñ frenū est abstinentia quam debemus obseruare: et illud frenū posuerunt apostoli corporibus suis:ꝛ multi alij sancti ꝛ sancte:vñ si corpus habeat frenū abstinentie consentit oībus affectibus anime. Si etiam

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

equus sit piger tunc vrgēturvel pūgitur calcarib⁹:ita etiam si sumus pigri percutiamus nos cum calcarib⁹.s.cum dextro et sinistro. Dextrū est amor dei et glorie celestis. Sed sinistrū est timor pene infernalis:illi enim qui hoc faciunt ibunt equitādo ad paradisum:sed pauci sunt de talibus. Et ideo cōqueritur beat⁹ Jo. Apocal.iij.di. Habes pauca nomina in sardis qui nō coinquinauerunt vestimēta sua & ambulabūt mecū in albis: quoniam digni sunt:sardis significat ideꝫ q̄ principatus pulchritudinis.s. virginitatis. Unde sciēdum q̄ tres sunt modi huius pulchritudinis seu continentie scilꝫ quādo alter tenet fidem alteri.

Primus est castitas virginalis.

Secūdus est continentia vidualis.

Tertius est castitas coniugalis.

¶Bona est castitas cōiugalis:melior vidualis:sed optima perfectio virginalis. Sed pauci sunt qui habeāt istam:immo q̄ pejus est pueri innocentes quādo ludunt nesciūt ludere nisi ad modū coniugatoꝝ nec religiosi nec presbyteri. Unde nota exemplū de quodā demone existente in ore cuiusdā hominis qui dixit sacerdoti qui adiurabat eum q̄ nō exiret nisi celebrārētur tres misse per tres sacerdotes virgines qui perquisiti non fuerunt inuenti:vnde omnes ceciderūt de dicto equo quia nō bene tenuerūt frenum. Et ideo ch̄ristus di.p Joā. habeo pauca &c. q.d. pauci sunt in virginitate: tamen illi qui sunt ambulabūt mecū in albis eo qz sunt digni quia custodierūt virginitatē: sicut Christus & mater ei⁹:ad Ephe.iiij. Obsecro vos ego vinct⁹ in dño vt digne ambuletis. ¶Secūdo vadunt quidā ad paradisum pedetando laboziose. Unde quicunq; ceciderit ex equo virginitatis nunq̄ poterit ire equitando quia amisit equum sed tantūmodo pedetādo:immo per nullam potētiam potest fieri:nec per potentiā naturalē:nec per potentiā diuinam:q̄ corruptus vel corrupta fiat ꝑgo. vnde beatus Hiero. audacter loquar qz cum oia possit facere deus tamē reparare non potest virginem post ruinā. O tot sunt qui lapsi sunt de equo isto. Si ergo volumus ire ad paradisum cū sit tā longa via & cum cōmuniter eunti peditādo per longam viā oportet habere aliquod refrigerū: ergo habeamus nos etiam si volum⁹ ire ad paradisum. Pro quo sciēdum q̄ ambulanti per viā tria sunt que prestant ei refrigerū. Primū est si inueniat in itinere arboꝛē fructiferā & frondosam comedēdo de fructibus & qmescēdo sub vmbra. Secōm refrigerū est quando inuenitur taberna pro bibēdo. Tertium refrigerū est bonū cōsortiū:qz si sint plures leutus pergūt fabulādo & collocādo: ita etiā vadens siue ambulās ad paradisum si fatigeꝫ habet tria refrigeria. Primo arboꝛem fructiferā & vmbroſam que est arbor crucis sub qua debem⁹ quiescere:vñ si fatigemur ieiunādo recordemur ieiunij ꝓpi qui stetit quadraginta dieb⁹ & quadraginta noctibus in deserto absq̄ comestione & potatiōe:itē stetit inter Judeos captiuatus trib⁹ dieb⁹ absq̄ cibo & potu pro nobis pctoꝛibus qui cū peteret potū dederūt sibi fel cū aceto. Si fatigemur ꝓpter indumenta rupta consideremus ꝓm cuius oia vestimenta pretiosa fuerūt rupta:ita q̄ nullū indumētum diuiserunt sibi nisi quoddā velum qō sibi dedit quedā sancta persona cū quo fuit coopert⁹ ab vmbilico vsq̄ ad coras:vñ dicunt quidā q̄ beata virgo Maria aut Magdalena aut alia sctā persona dedit et ad coopertendū partes inferiores. Itē si fatigemur portādo cilicium vel aliud asperū indumentū vel aliquā asperā penitentiā:requiescam⁹ sub cruce Jesu ꝓpi cogitādo vulnera & passiones q̄s in ipsa ꝓps sustinuit & meditādo ita refrigerabimur: et poterimus dicere illud Cant.ij. Sub vmbra illius quē desideraueꝛā sedi et fructus illius dulcis gutturi meo. Secōm refrigerū est quādo est taberna in itinere in qua possit comedere & bibere:istud faciamus nos eūtes ad paradisum quādo sumimus eucharistiam:& sic fortiter ambulabimus:vñ.iij.Reg.xix.c. oꝛ de Helya. Cū surrexisset comedit & bibit et ambulauit in fortitudine cibi illius vsq̄ ad montē dei Oreb. Tertiū refrigerij viatoris est bonum consortiū:vñ qui

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

est solus numerat passus et fatigat: sed quādo sunt duo vel plures ꝛ loquuntur tunc nō durat eis via: istud refrigerium habemus quādo audimus missas et sermones et alia diuina officia. Et ideo qñ fatigamur per penitentiā audito sermone refrigeramur: et patiēter sustinemus laborem: vñ Dauid Ps. cxxix. Sustinuit alia mea in verbo eius speraut alia mea in domino. Et ita habitis istis refrigerijs ambulamꝰ fortiter: ad qđ nos hortatur Paulus ad Ephes. iij. di. Obsecro vos ego vinctus in dño vt digne ambuletis vocatione qua vocati estis cū omni humilitate ꝛ māsuetudine supportātes inuicem in charitate ꝛc. ¶ Tertio vadunt ad paradisum quidam naugādo: ꝛ isto modo vadūt religiosi. Pro quo sciēdum ꝙ in naut sunt tres partes. Prima vocat proza qne est stricta: ita introitꝰ religionis in principio est strictꝰ nouiter ingredientis ita ꝙ vix potest sustinere. Sed sicut nauis fit post ampliata religio fit āplior religioso quia consuetudo est quasi altera natura: ita ꝙ postmodū religio videt sibi satis ampla. Tertio nauis est stricta sz in alio capite: ita est religio religioso quādo senescit adeo ꝙ religioso seni est graue tenere regulā religionis propter debilitatē ipsius: tamē nō debet dimittere ꝓpter senectutē quin teneat religionē vnde si in iuuētute bene tenuit bene tenebit in senectute: sed illi qui non tenuerūt in iuuentute est graue tenere in senectute: ꝛ ista est nauis portans ad paradisum: de qua Prouer. vlti. Facta est quasi nauis institoris de lōge portans panem suū. Sed sciendū ꝙ in maiori nauī q̄ possit fieri sunt tria tecta. Primū est secretū qđ est castitas qūe est secreta qz seruāt fugiēdo societatē hominū et mulierū quia stat i camera solus: vnde. ij. ad Cor. vj. Exhibeamus nosmetipsos sicut dei ministros in multa patientia: in tribulationibus: in necessitatibus: in angustijs: in plagis: in carceribus: in seditionibus: in laboribus: in vigilijs: in ieiunijs: in castitate. Secundū tectum est vbi ponuntur thesauri ꝙ quod intelligitur paupertas quę est thesaurus religionis per quā solumus victum vt possimus ire ad paradisum: vñ Jaco. ij. Pauperes in hoc mūdo diuites autē in fide et heredes regni quod repromisit deus diligentibus se. Tertium tectum est illud quod voluntur quocūq; ducitur per illud intelligit obedientia qz religiosus debet esse obediēs et verti quocūq; precipiatur per superiorem: ista est nauis religiosorum. Sed est alia nauis que dicitur galeya que minatur rutnam et est periculosior et ducitur remigando et cum labore: per istā intelligitur vita sacerdotum quia cū magna pena ducitur: vnde religiosus nō habet curā de aliquo nisi de seipso. Sed sacerdos nescit vbi habeat vitam: ꝛ tamen cū maxima pena laborat in temporalibus quod periculosum est. Sed tamen quicunq; poterit transire cum altera istarū nauium poterit dicere illud Eccl. xxxvij. Profundum abyssi penetraui ꝛ in fluctibus maris ambulaui ꝛc. ¶ Quarto vadunt aliqui ad paradisum natādo: ꝛ isto modo vadunt seculares ꝛ negotiatores huius seculi qui natant in periculis nocturnis et diurnis propter diuitias et periculosa est vita eorū: vnde sicut ille qui natat habet leuare caput ne submergat in fluctibus: ita fluctuantes in negotijs debent leuare caput. s. sepe respiciendo: vtrum illud quod faciūt sit cōtra deū: vnde si qs dicat alicui prestetis mihi decem francos ꝛ ego reddam vobis vnum de lucro: statim ille debet leuare caput aspiciendo vtrū sit contra deū. Sed hodie diuites nō leuāt caput ad deum immo ad terrena: vnde si aliquis petat aliquid amore dei ab aliquo tūc submittet et inclinabit caput. Si autem dicat alicui prestetis mihi decē frācos ꝛ ego reddam vobis duos de lucro tunc leuat caput ꝛ male: vnde nullo modo committēda est vsura nisi illa de qua Christꝰ dixit ꝙ reddet centuplum quia faciet fructificare blada in agro conseruabit te ꝛ familiam tuam in prosperitate et alia infinita bona dabit tibi. Si ergo nolumꝰ submergi leuemus in fluctibus istis mūdanis caput: vnde dicit beatꝰ Paulus apostolus ad Ephes. v. Videte itaq; fratres

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

quō caute ambuletis non quasi insipiē-
tes: sed vt sapiētes redimētes tēpus: qm̄
dies mali sunt. ¶ Quinto vadūt aliqui
ad paradisum volādo ⁊ isto mō vadunt
cōtēplatiui q̄ leuant intellectū ad deum:
isti em̄ volant cū duabus alis: prima est
dextera. s. de nota oratio: scd̄a est sinistra
scz lectio siue legere lectiōes bonas ⁊ ta-
les sine fatigatione vadūt ad paradisū:
vñ Esa. xl. Qui sperāt ī dño mutabūt for
titudinē assument pēnas vt aquilie cur-
rent ⁊ nō laborabūt: ambulabūt ⁊ nō de-
ficiēt: dicit mutabūt fortitudinē: qm̄ tm̄
quātum quis est fortis in carne non pōt
esse fortis ī aīa: ideo oportet mutare for-
titudinem carnis ꝑ vigilias ⁊ alias absti
nētias: dicit aquile q̄r aquila altius vo-
lat ⁊ fortius ceteris auib⁹. Sed dubita-
rent laici quō potuerūt legere cū nesciāt
litteras. Pro quo nota exēplum de qua-
dam muliere q̄ nesciebat lr̄am ⁊ habe-
bat librū in quo erant quattuor pagine
q̄ in eccl̄ia sctā respiciēs illū librū amare
flebat ⁊ gētibus admirātibus quadā die
cōfessor suus voluit scire q̄d hoc erat: q̄re
fleret ⁊ quid in illo libro legeret: ostenso
ergo libro p̄ma pagina erat totaliter al-
ba sicut nix ⁊ cōfessor q̄siuit ab ea q̄d le-
geret in illa pagina in qua nihil erat scri
ptum: mulier respondit lego puritatem
xp̄i ⁊ btē marie. Scd̄a pagina erat rubea
⁊ ꝯfessor quesiuit quid legeret in illa: mu
lier respōdit ꝙ passionē xp̄i qui fuit san-
guinolētus ⁊ totus rube⁹ ꝓpt̄ effusionē
sāguinis. Tertia pagina erat nigra ī q̄
vt dixit legebat penas inferni. Quarta
pagina erat deaurata in q̄ legebat gau-
dia paradisi. Ista ergo bene legebat cō-
templando ⁊ cū duabus alis volabat: se
quitur in p̄dicta auctoritate volabūt et
non deficient: qm̄ si volēt cum istis dua-
bus alis nō poterūt deficere multi tamē
volant ⁊ ambulāt: sed deficiūt sicut sunt
illi qui peregrinādo peccāt. O de⁹ quot
sunt de talibus: vñ multe mulieres va-
dunt romā vel ad sctm̄ Jacobum qui qñ
incipiunt ire sunt bone et probe sed qñ
reuertuntur sunt meretrices: ⁊ ita de ho
minibus: isti enim deficiūt. Sed possūt
ire in hierl̄z ad sanctum Jacobum manē
tes in domo. s. cogitando quō mortuus
est ibi Christus ⁊ sepultus: quō concept⁹
in nazareth cogitādo salutationē beate
marie in bethleem: cogitādo natiuitatē
et ita ꝓficiet fortiter cogitando ⁊ contē-
plando acsi corporaliter iret: vñ dicit no
bis Paul⁹ ad Gal. v. Spū ābulate ⁊ desi
deria carnis nō perficietis ⁊c. Roge. ⁊c.

¶ De hominibus qui differenter ⁊ mul
tis modis eunt ad gloriam.

Distinctio. clxxxviij.

Vadūt ad gl̄iā aliq.
Primo aperte currendo.
Scd̄o suauiter spatiādo
Tertio violenter tracti.

¶ Primo ergo vadūt aliq̄
ad paradisum siue ad gloriā aperte cur
rendo. s. faciēdo magnos passus quib⁹
ambulāt ad paradisuz: ⁊ isti passus sunt
bona opera meritoria ⁊ virtuosa vt sūt ie
iunia elemosyne patiētie in aduersis: et
ita de alijs bonis v̄tuosis: vnde Dauid
p̄s. lxxxiij. Ibūt de virtute in virtutē vide
bitur de⁹ deoꝝ in syon. Cum ergo bona
sunt passus ad eūdū ad paradisum illi q̄
faciūt talia opa cū magno ardore spūs ⁊
magna deuotione vadūt currendo apte
⁊ velociter: verbi gr̄a. de talibus qui va-
dunt hoc mō. Sunt nāq̄ aliqui qui non
solum volūt facere bona opera ⁊ ad que
obligant̄ ex p̄cepto ecclesie. Sed faciunt
alia opa ⁊ hoc cū magno ardore: nō em̄
sunt contēti audire vnam missam in die
dñi: sed audiūt plures deuote ⁊ nō solū
confitent̄ semel in anno sed in quolibet
mense vel a qualibet septimana. Et non
solum sumūt eucharistiā semel in anno
sed in quolibet die dñico ꝑm cōsiliū bea
ti Augustini in libro de ecclesiasticis do-
gmatib⁹. Itē remittūt iniurias illatas ⁊
petūt ip̄imet veniam iniuriatori: ⁊ ita de
alijs. Breuiter tales vadūt currendo ad
paradisum: vñ pōt quilibet taliū dicere
illud p̄s. cxviij. Viam mādatoꝝ tuorum
cucurri cū dilatasti cor meū. Tales ergo
currunt. Sed qm̄ multi credunt currere
qui non currūt: ideo btūs Paulus ostē-
dit nobis quō debemus currere in qua-
dam auctoritate ad Hebr. xij. di. Sic de

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ponentes omne pond⁹ ⁊ circūstans nos peccatum p patientiā curramus ad ppositum nobis certamē aspicientes in auctorē fidei ⁊ cōsummatorē ihesum qui p̄ posito sibi gaudio sustinuit crucem cōfusione contēta atq; in dextera sedis dei sedet. In qua auctoritate sunt q̄nq; clausule ⁊ ad quālibet refertur illud verbū curramus. s. deponentes omne pondus curramus: ⁊ sic de alijs. Dicit ergo p̄mo deponentes omne pōdus. s. pcti mortalis: qm̄ pctm̄ mortale est pondus maximus: minimū em̄ pctm̄ mortale plus ponderat q̄ maior mons huius mundi: qm̄ si deus alligaret in collo alicui⁹ sancti angeli vel alterius sancti cū vna cathena vnū montē maiorē toti⁹ mūdi sctūs ille non inclinaret caput ꝓpter illud pōdus quia sustineret ipm̄ imo ⁊ totā terrā. Sz minimum pctm̄ mortale non posset sustinere quin caderet: imo celuz empireū non posset sustinere pctm̄ mortale: ptz in lucifero quem non potuit sustinere: sed statim cecidit in tantuz q̄ dicit scriptura Luc. x. Videbā sathanaz sicut fulgur de celo cadentē: ⁊ hoc ꝓpter pctm̄ qđ habebat quod fecit ipsum inclinari: vñ q̄ peccatum mortale sit pondus ptz p̄ Dauid ps. xxxvij. Iniquitates mee supergresse sunt caput meū: ⁊ sic onus graue grauate sunt super me. Ideo si volum⁹ currere oportet qđ remoueamus illud pondus superbie vel auaritie aut luxurie vel ire aut alterius pcti mortalis: deponamus ergo illud ⁊ tunc poterit ille qui peccatū deposuit dicere illud verbuz Dauid ps. lviij. Neq; iniquitas mea neq; peccatuz meum dñe sine iniquitate cucurri ⁊ direxi. s. vitam eternā. Et illud est primū qđ debemus deponere. Itē debemus deponere circūstans nos pctm̄ occasione peccandi: qm̄ posito q̄ pctm̄ nō sit in nobis nec super nos pōt tñ esse circunstans. i. iurta vel circūstās. s. p familiaritatez: vñ nō sufficit dimittere peccatū sed oportet dimittere occasionem peccandi: quia dicit poeta. Que nocitura times ꝙuis sint chara relinque. Debemus q̄ abscindere occasionez: vnde sicut ille qui currit per aliquod iter si inueniat vepres qui ipm rapiant hincinde nō poterit currere nisi ipas scindat: ita fidē illi qui currūt ad paradisū oportet q̄ scindāt vepres et amores etiā sctūz mulierum et visitationes earūdem: qz dicit btūs Hieronymus ad rusticum monachū. Feminaz quā bñ cōuersantem dideris mente dilige: sz nō corporali frequētia. de talibus enim dicit btūs Paulus ad Gala. v. Curreba-tis bene q̄s vos impedit vtinā abscindātur qui vos conturbāt: ponit remedium cum dicit vtinā abscindant: et ideo dicit Dauid p̄s. ij. Disrūpam⁹ vincula eoruz ⁊ p̄iciam⁹ a nobis iugū eoꝝ. Et ista est secūda circunstantia Tertia est in hoc q̄ dicit p patiētiaz: illi em̄ qui vadūt ad paradisum habēt currere p patiētiā qz dicit pḥs q̄ virt⁹ est circa difficile. Et ideo dicit Paulus ad Hebre. x. Patiētia vobis necessaria est vt volūtatē dei facietes reportetis repromissionē. Quarto dicit aspicientes in ihesum: vñ ꝙtuz ad aiam in instanti creationis habuit tantā gloriaz quātam nunc habet. Sed ꝙtum ad corpus iuit currendo ad paradisum ⁊ gloriam resurrectionis. s. p magnam disciplinā in hospitio Pilati ⁊ portādo crucē: intm̄ q̄ de cursu ei⁹ loquēs Dauid dicit p̄s. xviij. Exultauit vt gigas ad currēdā via ā summo celo egressio ei⁹. Et occursus eius vsq; ad sūmū eius. Aspiciam⁹ ergo nos ad ipsum quasi dicēdo illud Cañ. i. Trahe me post te curremus in odore vnguentoꝝ tuorum: dicit hoc q̄ in dextera dei sedet. s. pmittēs coronā illis q̄ currūt vsq; ad ipsum. Et ita currebat paul⁹ qñ dicebat fidē seruaui in reliquo posita est mihi corona iustitie. ¶ Scōs mod⁹ q̄ ali q̄ vadūt ad paradisuz ē suauit spatiādo. s. cū solū faciūt opa necessaria. s. mandata diuina que necessaria sunt ad eundū ad gl̄iam: vñ Mat. xix. Si vis ad vitā ingredi serua mandata. Item tenent precepta ecclesie qz audiūt missam in dñica ⁊ alijs diebꝰ festiuis iurta p̄ceptuz ecclesie. Itē faciunt ieiunia precepta ab ecclesia sed nihil vltra volunt facere: tales enim vadūt spatiādo. Sed nimis constabit tale spatium in purgatorio: vadūt nāq; spa-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

tiādo: ⁊ ideo diu stabunt in itinere. Et tales possunt dicere xp̄o v̄bū qd̄ dixit Jacob Esau fatri suo Gen̄.xxxiij. Precedat dn̄s meus ante seruuz suū ⁊ ego sequar paulatim vestigia eius: ita tales paulatim sequūtur xp̄m cū seruant p̄cepta necessaria: verū tamen diu stabunt in itinere. s. in purgatorio ⁊ poterūt dicere illud p̄s.cxix. Heu mihi qr̄ icola. me⁹ ꝓlō. ē: habita. cū habitan. ce. mul. ico. fu. aīa mea. Illi vero q̄ vadūt currēdo statim cū aīa exit a corpore vadunt ad celum. Sed illi qui volūt ire paulatim quasi spatiādo stabūt forte. c. vel. l. aut. xx. annis in purgatorio in igne. Sed diceret aliquis quō posset fieri ꝙ ignis torqueat aīam cum anima si maior ⁊ dignior. Cuz etiā dicat ph̄s ꝙ omne agēs p̄stantius est suo passo: cuz aīa ergo sit dignior igne sequitur ꝙ ignis nō agit in aīaz v̄tute naturali sz v̄tute supnaturali qr̄ agit tanq̄ instr̄z diuine iustitie: ⁊ p diuinā iustitiā vna formica posset dare tormētū maiori āgelo paradisi si de⁹ vellet: cesset ḡ error ⁊ admiratio illoꝝ qui fundant suā intētionē in philosophia qm̄ nisi recurrāt ad diuinā potētiā stati cadēt p philosophiā a fide: et iō dicit Paulus ad Colo. ij. Uidete ne quis vos decipiat p philosophiā ⁊ inanē fallaciā s̄m traditionē hoīm s̄m elementa mūdi ⁊ nō s̄m xp̄m: vn̄ ph̄i fuerūt s̄ui ⁊ serui nesciūt quid faciat rex: ita nec ph̄i sciūt q̄d facit deus in palatio suo: sed bn̄ xp̄iani qui sunt filij ⁊ nō serui: vn̄ Jo. xv. Jam nō dicā vos seruos sed amicos: qr̄ oīa q̄ audiui a patre meo nota feci vobis: ergo cesset error talium dicētium ꝙ ignis corporalis non pōt agere in aīam. Si autē volum⁹ ꝙ ille ignis nō detineat nos curramus in hoc mūdo p bona opa al's q̄uis in aliquo tēpore intremus paradisum tn̄ tarde. Ubi nota parabolam illoꝝ duoꝝ mercatoꝝ quoꝝ vnus mansit in prato spatiādo et ali⁹ iuit currēdo ad villā et intrauit: ille vero qui remāsit in prato venit tarde ⁊ nō potuit ītrare sz māsit tota nocte ex̄ villā ⁊ latrones depredati sunt illum ⁊ in mane inuentus est quasi mortuus ꝓpter frigus et infirmatus est diu anteq̄ posset sanari: ita est de nobis qui oēs sumus viatores tendentes ad ciuitatē paradisi qr̄ nō habemus hic manentē ciuitatē: sed futurā inquirimus: ad Heb. xiij. Et illi q̄ currūt veniūt de die: illi vero qui nō currūt sed vadūt spatiādo veniūt tarde qr̄ habebūt penā peccatoꝝ quia torquebūtur in purgatorio. Et iō auisat nos btūs Paul⁹ dicēs ad Ephe. v. Uidete itaq̄ fratres quō caute ambuletis non quasi insipientes: sed vt sapiētes redimentes tēp⁹: qm̄ dies mali sunt. dicit redimentes tēpus. s. p penitentiam mali sunt. s. dies purgatorij ꝓpter acerbitatem pene: redimet̄ aūt tēpus in hoc mundo p penitētiam puta ieiuniuz et orationē: ⁊ ita de alijs. ¶ Terti⁹ modus quo aliqui vadūt ad gl̄iam est tractus violētus: vn̄ quidā sunt q̄ non curāt penitus de paradiso: sed viuunt in delitijs: ⁊ de talibus dixit xp̄s Luc. xiiij. Cōpelle intrare vt impleatur domus mea: nō tn̄ intelligat̄ ꝙ cōpellat eos p coactionem liberi arbitrij: quia dicūt theologi ꝙ liberum arbitriū per nullam potētiaz cogi pōt sed intelligitur ꝙ de⁹ cogit eos per tribulationes ⁊ dolores ⁊ labores: in cuius signuz d̄r Luc. xiiij. quod dn̄s misit seruū suū vocare īuitatos. Sz tn̄ tales mūdani excusauerūt se: vnus qr̄ emerat villā p quē intelligitur supbia. Scd̄s excusauit se qr̄ emerat quinq̄ iuga boum per quem intelligitur auaritia: isti duo excusauerunt se: sed tertius non excusauit se sed dixit penitus ꝙ non poterat ire qr̄ duxit vxorem. Diceret aliq̄s ergo matrimoniū dicet impossibilitatē eundi ad paradisum dicitur ꝙ nō de se sed qr̄ mulier que est facta in adiutoriū viri in matrimonio ꝓut dixit de⁹ qn̄ formauit mulierem Gen̄. ij. Nō est bonum hominem esse soluz. Faciamus ei adiutorium simile sibi: est hodie simile siue sunt in destructionem propter vanitates quas ducūt: vnde ꝓpter vanitates ip̄aruz oportet ꝙ viri s̄m suam conditionē rapiant aliena vel per vsuram vel per rapinam vel per falsum iudicium si sit iudex vel falsam aduocationem si sit aduocatus: ⁊ breuiter impediunt ꝙ non vadant ad paradisum: non immerito ergo ille non excusa

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

nit se sed dixit vxorem duxi nō possuz ve
nire: vnde si deus faceret nunc mulierez
posset dicere: faciamus homini destruc
toriū sibi: cum autem tales nollēt ve
nire misit seruum suū cū alijs socijs qui
cōpellerent venire z exeūtes inuenerunt
mercatores et dixerūt eis ite ad cenam:
qui dixerūt non ibimus. Et dixerunt ser
ui immo ibitis certe nō faciemus: z tunc
serui percusserunt eos z remouerūt vni
brachium alteri aurem z tūc fuerūt. Itē
inuenerunt milites tripudiantes. Et di
xerunt eis ite ad cenam. Qui dixerūt nō
ibimus. Tūc percusserunt eos cum vno
retorto baculo z trahentes per vim. Item
laicos etiaz verberauerūt. Et ita fuerūt
ad cenam: z cū essent i mēsa gauisi sūt qz
fuerant verberati ppter dulcedinez cibi
z nobilitatē societatis: ita facit deus qz
per tribulationes z labores z pestilētias
cōpellit ire ad paradisum aliquos q̄ alit
non irent: z ideo dicit glo. beati Gregorij. Mala que nos hic premunt ad deuz
nos ire cōpellunt. qñ enim aliquis est sa
nus non curat de deo: sed quādo deꝰ mit
tit illi seruum suū. s. infirmitatem statim
reuertitur ad deum et cōfitetur z agit pe
nitentiam. Et ita de mulieribus que re
uertūtur ad deum qñ habēt deformita
tem in corpore. Et ita tribulatione precedente consentit liberum arbitrium: et sic
fūt bone: vnde Esa. xxvj. Dñe in an
gustia sua requisierūt te. Et hac ratione
dicebat Dauid in oratione sua ps. lxxvij.
Imple facies eorum ignominia: z que
rent nomen tuū dñe ita ergo cōpellunt
per angelum michaelem: quia dicit Gre
gorius in libro dialogoz. In hoc mun
do visibili nihil disponi potest nisi per
creaturam inuisibilem ꝛc. Rogemur ꝛc.

¶ De duobus operibus p quę venit deꝰ
ad creaturam rationalem.

Distinctio. clxxxix.

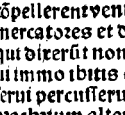

Enit deus ad creaturam rationalem p duo
opera: videlicet
Primo per baptismalem
ablutionem.
Secō per corre. tionem penitentialem.

¶ Primo ergo venit per gratiā in ablu
tione baptismali: sed perditur per pec
catum z recuperatur per afflictionem pe
nitentialem. Primo dico q̄ iesus venit
ad creaturam per gratiā z hoc in baptis
mali ablutione: nā primitus non erat in
ea per gratiā. Nam omnis creatura ra
tionalis ante baptismū propter peccatū
primi parentis est inhabitatio demōis:
quia ex quo Adam z Eua peccauerunt
fuerūt effecti captiui diaboli in illo cam
po clauso inter matores milites mundi
scilicet Adam z luciferum: sed adam red
didit diabolo per consensum. Secō effe
ctus est captiuus. Et ideo sicut si aliqs
habeat aliquos captiuos virum z vxo
rem oēs filij qui nascentur ex ipsis erūt
captiui diaboli: consequenter nos oēs q̄
exiimus ex eis sumus captiui diaboli.
Et ad hoc propositum loquitur Esa. v.
capto dicens in persona dei. Propterea
captiuus ductus est populus meꝰ quia
non habuit sciam: dicit populus meꝰ. s.
totum genus humanum qz non habuit
sciam: quia peccatum illud puenit ppt
desiderium scie qz dixit diabolꝰ habebi
tis sciam boni et mali z quia non potuit
habere istā sciam fuit ductꝰ ppl's meꝰ in
captiuitatē. Et ī oēs eramꝰ captiui: sed
quō exibit iste diabolꝰ de nobis: dico q̄
p baptismū: z quō? qz qñ ducit vt portaz
creatura ad baptismū añm itret eccliaz
fit exorcismꝰ. s. cōiurū dicēdo. Ergo ma
ledicte diabole recognosce ꝛc. q̄ si ꝑuenāt
appet q̄ trus diabolꝰ stat. Ecce q̄ conclusio
circa q̄ oēs iudei z mauri sūt demoniact
z filij vīe filie añ baptismū sz cū diabolꝰ
ē foris venit baptismꝰ z tūc itrat iesꝰ xp̄s
z sic venit i eā p gratiaz p ablutionē baptis
malē: vñ ꝓme Jo. v. Nisi ē q̄ venit p aquā
z sāguinē iesꝰ xp̄s: nō i aq̄ solū: sed in aq̄ z
sāguine dicerat aliqs ego fū multoties i
baptismo puulozꝝ z nō video ibi sāguinē
certe vtuaꝝ z effectue hītat ibi sanguis
iesu xp̄i z sine ipo aq̄ nō adlueret aliaz: vñ
dns Aug. Que aūt ētā ta visaq̄ q̄ corpꝰ
tāgat z aliaz abluat. Et ī ꝺ̄ture sāguis ie
su xp̄i purificaꝝ z ecce ꝓmꝰ aduēꝰ dei in
creturā p graz: sz dd faciemꝰ qñ ꝓpꝰ bapti
mū sumꝰ hītatio dei z post ppt pctā nra

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

proijcimus iesum christũ a nobis: qꝛ iesus nõ est porcus vt velit habitare in luto ⁊ in imunditia: ⁊ sic recedit xp̃s a creatura: et tunc veniũt diaboli ⁊ intrant ibi. Unde dr̃ Luc. xj. Cũ immũdus spiritus exierit ab hoĩe ambulat p loca inaquosa querẽs requiẽ ⁊ nõ inueniẽs: dicit reuertar in domum meã vñ exiui ⁊ cũ venerit inuenit ea scopis mundatã: ⁊ tũc vadit ⁊ assumit alios septem spiritus secum nequiores se: ⁊ ingressi habitãt ibi et fiunt nouissima hoĩs illius peiora prioribus: veniunt ergo septẽ principes demoniorum ⁊ habitant ibi: scilicet

Primo leuiathan princeps supbie. Job penultimo.

Secundo mãmona princeps auaritie. Matthei sexto.

Tertio asmode⁹ princeps luxurie. Thobie sexto.

Quarto beelzebub priceps inuidie. Luce vndecimo.

Quinto belphegor princeps gule. p̃s.

Sexto baberith princeps ire. Judith. ix.

Septimo astaroth princeps accidie. primi Regum septimo.

¶ Sed videam⁹ quomodo proijciemus nos extra: et dico ꝙ per penitentialẽ conuersationẽ vel correctionẽ si quis habuerit verã contritionẽ ⁊ oris confessionẽ et faciat penitentiã iuxta preceptũ cõfessoris: vnde Jaco. iiij. Resistite diabolo scz per opera pnĩe ⁊ fugiet a vobis: et sic reuertit̃ xp̃s ad nos p gratiã. Et iõ nota ꝙ Jo. ij. dicitur ꝙ iesus post dies octo venit iterũ ad discipulos. Quare videndũ est qui sunt isti octo dies. Et dico ꝙ isti octo dies sunt octo opera penitẽtie post quos si habuerimus eos veniet ad nos iesus. Et ideo oẽs debemus nos disponere ad proijciendũ a nobis demones ⁊ ad recipiẽdũ iesum in corde nostro ⁊ anima: et est necessariũ ꝙ paremus nos per octo dies. Prima dies est pctõꝝ cognitio. s. qñ quis cognoscit mala que fecit dicendo. O miser ego per tantũ tẽpus vixi ⁊ nunq̃ feci aliquod bonũ: sed semp malum primo religiosi cũ non seruauerunt cerimonias sui ordinis ⁊c. Ad idem sacerdotes cũ non seruauerit se bñ in suo ordine. Et sic de alijs laycis qñ cogitant malã vitã quam tenuerũt. Ista talis contritio est signũ primi diei: et põt talis dicere illud ad Ro. xiij. Nox precessit dies autẽ appropinquauit: abijciamus ergo opera tenebraꝝ ⁊ induamur arma lucis ⁊ proponit non redire ad pctm̃. Secũda dies est cordis cõtritio: nã nõ ꝓdesset cognoscere pctã nisi haberet dolorẽ ⁊ displicentiam de eis: vnde si vnus puer paruus habet tunicã nouam ⁊ cadit in luto statim flet: ergo tu qui habes tunicã nouam purã ⁊ mundã. s. animã que fit noua in baptismo qđ significat crismale album: et picture ibi posite significãt virtutes in aĩa. Si ergo tu proijcis animaz tuã pulchrã in luto pctõꝝ debes flere et accusare te. Et verificat̃ verbũ Salomonis Prouer. vj. Zelus. i. zelotipia vel gelosia sicut qui habet pulchrã vxorẽ est zelotipus de ea: et multo magis debet esse de aĩa: et ideo dicit zelus: qꝛ cuz feruore debet se accusare in die vindicte qꝛ non est sine gr̃a contritio accusantis se. Tertia dies est oris ꝯfessio: qꝛ postq̃ habuit contritionẽ ⁊ displicentiã de eis debet ea proijcere extra: sicut qñ mulier mundat domũ suã ⁊ per portã vel fenestrã ꝓijcit immũditias. Ad idem nos per fenestrã scz per os debemus proijcere immunditias. i. pctã. Et ista est dies de qua figuratiue dr̃ p̃s. cxvij. Hec dies quã fecit dñs exultemus ⁊ letemur in ea. Cõfessio vocatur dies quã fecit dñs qꝛ in ea dat̃ gratia. Diceret aliq̃s. Nõne deus fecit alias dies? vtiq̃ sic. Quare ergo dicit̃ de ista: qꝛ aliqui dicunt ꝙ iesus nõ ordinauit cõfessionẽ: sz sanctus Jacobus cũ dicit Jacobi. v. Confitemini alterutrũ pctã vestra. Sed hoc est falsum: qm̃ oẽs apostoli non possent facere nec instituere vnuz sacramentũ. Sed deus fecit ⁊ ordinauit illud sacramentũ: ⁊ alia etiã. Et etiã dicit euangeliũ Johan. xx. Quoꝝ remiseritis pctã remittunt̃ eis. Et istam potestatem dedit solis presbyteris qꝛ ante incarnationem nunq̃ voluit deus cõmittere istaz potestatẽ hominibus: sed solũ cõfitebant̃ deo ⁊ erat durũ: qꝛ de⁹ nunq̃ absoluebat intantũ ꝙ nullus erat qui in-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

traret paradisum quousq; fuit fact⁹ hō satis esset dolendum ꝙ ex quo dixeritis pctā vestra cōfessori: ⁊ postea diceret nō habeo potestatē absoluēdi vos sed ego orabo pro vobis. Sed postq̄ deus fuit factus homo istā ptātem diuinā dedit ⁊ cōmisit hoībus: sicut qñ aliq̄s rex capit in vxorē filiā alicuius agricole: tūc amore vxoris honorat parētes suos. Ad idē iesus qui cepit parentē nostrā.s.carnem humanā vult honorare eā dando ei istā ptātem diuinā.s.absoluēdo: ⁊ ideo dicit hec dies quam fecit dñs ⁊c. Quarta dies est vite correctio.s. ꝙ postq̄ fuisti confessus corrigas vitā tuā.s.ꝙ dicas oratiōes deuote flexis genib⁹: pensando quō de⁹ stat in paradiso ⁊ ad idē pensando in btā virgine maria. Item dando aliquā afflictionē corpi: aut ꝑ ieiunia aut ꝑ flagella ⁊ cilicia aut ꝑ elemosinā: ⁊ cū tu vadis ad ecclesiā porrige manū petentib⁹ elemosynā ⁊c. Et hec est dies de qua btūs paulus ad Ro.xiij.dicit. In die honeste ambulemus nō in cōmessationib⁹ ⁊ ebrietatibus nō in cubilib⁹ ⁊ impudicitijs: non in cōtentione ⁊ emulatione: sed induimini dñm iesum xp̄m. Quinta dies est iniuriarū remissio.s. ꝙ dimittatis iniurias vobis factas ab inimicis parcēdo amore iesu xp̄i ⁊ dicendo. Dñe q̄uis iste fecerit mihi iniurias magnas tñ ego feci vobis maiores: et ideo ad hoc vt parcatis mihi ego parco ei. Et ista est dies clara de qua dicit iesus Jo.xi. Si q̄s ambulat in die nō offendit qꝛ lucē huius mūdi videt. Si quis ambulauerit in nocte offendit qꝛ lux nō est in eo. Nota ꝙ lumen dei est lumen amicitie ⁊ qui parcit nō offendit.i.no prensupada: alꝫ aūt si nō parcit cū morit offendit ⁊ vadit ad infernū. ꝯ si q̄s ābulauit in die amicitie parcēdo ⁊ dimittēdo iiurias nō offendit. Sexta dies est debitoꝝ restitutio.s. ꝙ q̄libꝫ recognoscat vbi visitet domū suā aut bursam: ⁊ si tenet aliq̄d male acquisitū reddat illud et restituat: et ista est sexta dies necessaria ⁊ est bona dies et benedicta. Et ideo dicit scriptura primi Reg.xxv. Inueniāt serui tui gratiā in oculis tuis: in die em̄ bona venimus ad te: qꝛ minuunt de diuitijs vendendo ⁊ restituendo inueniāt gratiā coram te. Septima dies est fame reparatio. Multi em̄ sunt qui nō furant bona tp̄alia sed furantur cū lingua diffamando ⁊ furando famā proximi sui: qꝛ manibus furant bona tēporalia sed lingua furatur fama. Et multo magis furatur cū lingua qꝛ melior est bona fama q̄ diuitie: vnde Salo. Prouer.xxij. Meli⁹ est nomē bonū q̄ diuitie multe: sup aurum ⁊ argentū gratia bona. Ergo si furatur fama proximi per falsum testimoniū aut periuriū vel pctm̄ secretū publicando tenet ad restitutionē fame illius: alꝫ nō pōt intrare paradisum: ⁊ quō restituetur? Dico ꝙ reuocetis coram illis ꝑsonis corā quib⁹ dixistis dicēdo. Tali die dixi vobis propter maliciaꝫ ⁊c. rogo vos nō credatis qꝛ non est verū: ⁊ parcatis mihi qꝛ dixi vobis ꝓpter maliciā ⁊c. ista est dies septima. Et multi decipiunt in hoc qꝛ verbū postq̄ exijt ab ore nō videtur nec sentit: ⁊ ideo nō curant facere restitutionē. Furtū em̄ de bonis tp̄alib⁹ est visibile ⁊ apparet ⁊ ideo magis recordamur de eo. Et ista est dies de qua dicitur p̄s.cxviij. Ordinatione tua perseuerat dies qm̄ oīa seruiūt tibi. Dicit perseuerat intantū ꝙ si in isto mūdo nō restituas ⁊ moriaris ⁊ habes voluntatē restituendi qꝛ tu moraris Ualētie ⁊ alter est Parisius ⁊ nō potes facere restitutionez nūq̄ aīa tua ibit ad paradisuꝫ quousq; vadat Parisius ad faciendū restitutionem fame illius. Unde erant duo q̄ diffamauerant quendā ⁊ vnus diffamator obijt ⁊ stetit per aliquod tēpus in purgatorio: ⁊ cum exiuit ipse credidit statim intrare: ⁊ dixit illi deus. Nō festines qm̄ primo habes facere restitutionē fame illius quē diffamasti. Nā ordinatione tua perseuerat dies qm̄ oīa seruiūt tibi. Nō em̄ solum seruit deo ꝑsona xp̄iani et bona temporalia sed etiā fama seruit deo. Unde si vos haberetis me pro diffamato non crederetis mihi nec verbis meis sed ex quo est fama bona alicuius datis ei fidem ⁊ verbis eius ⁊ capitis bonum exemplū in ea. Et ideo qui furatur famā tenetur eam restituere. Octaua dies est

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

eucharistie cōmunio: qꝛ ex quo quis habuit cognitionē de peccatis et habuerit cōtritionem et fuerit cōfessus diligenter pctā sua et emendauerit vitā suā ⁊ remiserit iniurias ⁊ restituerit ablata ⁊ reparauerit famā quā abstulerat alicui: tunc post istos dies venit iesus ad eū ꝑ gr̄am et verificabitur dictū Dauid p̄s. lxxxiij. Melior est dies vna in atrijs tuis super milia. Dicit in atrijs. s. in eccl̄ia: ⁊ iō plus valet illa dies cōicandi q̄ꝫ mille alij. Placeat deo ꝙ ita ambulemus ꝑ istos octo dies vt mereamur possidere ꝑ gratiam dn̄m nostrum iesum christū in cordibus nostris. Amen.

¶ De quibusdā qui ad celestem gloriā veniunt de diuersis mundi partibus.

Distinctio. cxc.

Eniūt quidā ad celestem gloriā de diuersis mūdi partibus.
Quidam veniūt ab oriēte.
Quidam ab occidente.
Quidam ab aquilone.
Quidam a meridie.

Et de istis modis veniendi ad gloriā paradisi videt̄ loqui saluator Mat. viij. qn̄ dixit. Dico vobis ꝙ multi ab oriēte ⁊ occidente veniēt ⁊ recūbent cuꝫ Abraham Ysaac ⁊ Jacob in regno celorū. ¶ Dico ergo vobis primo ꝙ aliqui de hoc mundo veniūt ad celestē gloriā ab oriente: et isti sunt iuuenes q̄ immediate ducūt bonā vitā. Itē deuoti faciūt pn̄iam q̄ nō volūt meditatri aliq̄d qd̄ sit ꝯtra deū nec iurare nec blasphemare nec loqui contra proximū ⁊ simpl̄r nihil volūt opari ꝯtra deū nec ꝙ sit ei displicibile. Et de talib⁹ dixit xp̄s ꝑ os ꝓphete Esa. xlv. Ego sum dn̄s vocans ab oriente auem: ⁊ de terra longinqua virū volūtatis mee. Vocat iuuenē auem qꝛ iuuenis habet cōditionez auis: qꝛ sicut auis currit dum ludit ⁊ mouetur de vno loco ad aliū ⁊ est valde mobilis. Ita etiā iuuenis currit dum ludit et mouet̄ de vno loco ad aliū ludendo. Unde iuuenes sunt sil̄es falconi qui habet vacuū iecur siue stomachū qui cū vocatur statim vadit ad magistrū suū. Cuius ratio est qꝛ habet stomachū vacuuꝫ scꝫ aīam vacuā a pctis: ⁊ ideo statim vadit ad xp̄m. Sed senes sunt sil̄es falconi saturo qui cū vocat̄ non vult venire: ita nec senes cum sint pleni pctis: sed in fine percutient̄ a xp̄o: sicut falco a magistro. Possunt aūt dicere iuuenes xp̄o vocanti illos ad gratiā illud Job. xiiij. Vocabis me ⁊ ego respōdebo tibi: operi manuum tuarū porriges dexterā. Dexterā. i. manum per quā intelligit̄ gloria paradisi: ꝑ sinistrā ꝟo intelligit̄ ꝓsperitas hui⁹ mundi: ⁊ ideo talis nō querit sinistrā sꝫ dexteram. Qd̄ aūt gl̄ia vocetur dextera ⁊ ꝓsperitas mūdana vocet̄ sinistra ptꝫ Cant. ij. Leua eius sub capite meo et dextera illius amplexabit̄ me. Et sequit̄. Vocaui virū volūtatis mee. s. illū iuuenē q̄ facit volūtatē dei: qm̄ deus vult ꝙ tales iuuenes qui faciūt eius volūtatē saluent̄. Et ideo dicebat xp̄s de paruulis. Nō est volūtatis mee esse sine istis. ¶ Alij veniūt ab occidente ad gloriā paradisi: ⁊ in hoc mūdo ad gratiā. s. cū sunt senes ⁊ cōsiderantes eoꝝ pctā cōterunt̄ de pctis ⁊ cōfitentur ⁊ restituūt aliena ⁊ emēdāt damna ⁊ largiunt̄ elemosynas ⁊ cum nō possunt ieiunare faciūt orationes deuotas et cōtinuas. Tales em̄ veniūt ab occidēte: qm̄ sicut sol occidit in occidente ita tales in senectute in qua vita hoīm deficit cōuertunt̄. Et q̄ꝫuis tales sint pctōres tn̄ si doleant vera cōtritione accipiet illos deus ad gratiā suā: ⁊ ideo dicit de talib⁹ Esa. lvij. c. Et timebūt qui ab occidente nomen dn̄i: ⁊ qui ab ortu solis gloriā ei⁹ cū venit quasi fluuius violentus quem spūs dn̄i cogit. Uiso romātio notandū ꝙ ponit dr̄iam inter illos qui veniūt ab oriente ⁊ qui veniūt ab occidente. Nam illi qui veniūt ab oriente supple amabūt gloriā: vbi nota ꝙ aliqui pn̄iam modicā agunt sicut illi qui timore seruili ⁊ timore pene tm̄ penitent: ⁊ ista est infructuosa. Et istā habēt damnati: vnde d̄r Sap. v. Uidentes turbabuntur timore horribili ⁊ mirabūtur in subitatione insperate salutis dicentes intra se penitentiam agētes ⁊ pre spūs angustia gemētes longa est auctoritas vsq̄ ī malignitate nr̄a

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

aūt cōsumpti sumus. Et sequitur infra. Talia dixerūt in inferno hi qui peccauerunt. Et ideo illi qui solū timore penitēt nō saluantur: de quibus dicit btūs Augusti. Si saluetur ego certus nō sum: tu tene certum ⁊ dimitte incertum. Et ideo dicit Esa. Et timebūt. s. qui ab occidente: scz senes penitebūt timore dñi. Iuuenes ꝟo sine timore agunt pniam. s. solū amore ⁊ inflammatione dei. Et ideo laudabūt dñm amore ⁊ nō timore. Sed sequitur de senibus quando penitebūt: qꝛ quando venerit spūs dñi violentus: ergo vis requiritur. s. timor: qm̄ timorem sernilē sequit̄ amor. Ubi nota exempluz qd̄ est in vita beati Andree de quodam sene xp̄iano qui vocabat̄ Nicholaus q̄ cum nutritus fuisset in carnalibus non poterat se abstinere: ⁊ venit ad sanctum Andreā dicens sibi vt deprecaret̄ deum vt sibi remoueret illam volūtatem. Qd̄ audiens sctūs Andreas orauit duobus diebus absq; comedēdo ⁊ semp orabat. Tertia aūt die apparuit sibi xp̄s dicens. Andrea obtines pro nicholao: attamen volo ꝙ faciat sicut tu. Et tūc vocato Nicholao sctūs Andreas iniunxit sibi vt p mediū annū in pane et aqua ieiunaret. Et cum mortuus fuisset Nicholaus orauit sctūs Andreas flens xp̄m vt reuelaret sibi vtrum ille esset saluatus. Cui respondit xp̄s. Per te lucratus sum Nicholaum quem perdideram. Ergo apparet quō requiritur vis ad hoc ꝙ senes peniteant: qm̄ legitur de beato Andrea qui suscitauit quadragīta viros submersos statim cū dixit illis ꝙ surgerent in noīe iesu: ⁊ ita leuiter suscitauit eos: attamen oportuit vt ieiunaret duob⁹ diebus ad hoc vt iste senex saluaret̄. Et ideo dicit Hiere. xiij. ca. Si mutare posset ethiops pellem suā: aut pardus varietates suas ⁊ vos poteritis bene facere cū didiceritis malum. Ubi sciendū ꝙ sicut ethiops non pōt mutare pellem naturaliter: tamen supernaturaliter pōt: ita sitr senex obstinatus in pctis naturaliter non pōt penitere: sed deus potest illud facere. Et ideo dicit bene Esa. in auctoritate predicta. Cū aūt senex cōtritus fiebit poterit de eo dici illud p̄s. xlv. Fluminis impetus letificat ciuitatem dei. ¶ Alij ꝟo veniunt ad gloriā paradisi ab aquilone: et illi sunt qui cōuertunt̄ in aduersitate ad deū. Unde p aquilonē intelligit̄ aduersitas siue tribulatio: qꝛ ventus aquilonaris inter ceteros infligit frigus: ⁊ ideo p ip̄m intelligitur tribulatio ⁊ aduersitas: quapropter illi qui in aduersitate cōuertuntur veniūt ab aquilone. Et ideo dicit Job. xxxvij. Ab aquilone aurū venit et adeo formidolosa laudatio. Uocat aurum bonā cōuersationē ad deū ab aquilone. s. in tribulatione. Et dicit formidolosa laudatio: qꝛ cū timore laudat deum dicendo ꝙ bene meruerūt pctā sua illaz penam: ⁊ tunc dicit deo. O dñe lauderis tu. Et de isto nota parabolā que est Luce. xiiij. Homo quidā fecit cenā magnā. Sequit̄. Exi in vias ⁊ cōpelle intrare vt impleat̄ domus mea. Uisa substātia litterali nota quare xp̄s vocat gloriā paradisi melius cenā q̄ prandiū? Rñdet beatus Grego. qꝛ sicut cena datur in sero et nō in mane: ita etiā post mortē et sinē huius vite datur cena xp̄i: hoc est gloria paradisi: de qua loquit̄ btūs Jo. Apoc. xix. Bti q̄ ad cenā nuptiarū agni vocati sūt. Oēs em̄ vocant̄ sz qñ sunt in ꝓsperitate nō curāt facere bonū: ⁊ iō hoc vidēs de⁹ mittit tribulationes ⁊ tūc cōuertunt̄. Et hoc testat̄ Greg. dicens. Mala q̄ nos hic premūt ad deū ire cōpellunt. Mali nāq; in ꝓsperitate vani sunt sz in tribulatiōe conuertunt̄. Sicut mulier quedā de gñe regali q̄ viuēs in vanitate oñdebat vbera. Qd̄ videns de⁹ misit illi ignē scti Anthonij: ⁊ tunc cōuersa est. Et ita ptz quō in tribulatiōe cōuertunt̄ gentes ad deū. Ideo dicit Dauid. Dñe in angustia ⁊c. ¶ Alij ꝟo veniūt ad gloriam paradisi a meridie. s. illi q̄ in ꝓsperitate querūt dñz nāvēt⁹ meridionalis est calid⁹ ⁊ hūidus per quē intelligit̄ ꝓsperitas. Et tñ pauci sunt q̄ in ꝓsperitate querāt nisi sit speciale priuilegiū dei qm̄ quāto magis q̄s est in ꝓsperitate tāto peior est. Et est ad hoc clara auctoritas Deuter̄. xxxij. Incrassatus est dilectus ⁊ recalcitrauit: incrassatus impinguatus dilatatus dereliquit

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

deum facto⁹ ẽ suũ ⁊ recessit a deo salutari suo: incrassatus delitijs: impinguatus honoribus: dilatatus diuitijs. Et ita patet quō vir aliqui veniunt ab austro: tamen alię veniūt p spūalẽ grām. Et hō ðr Abacuch. iij. Deꝰ ab austro veniet ⁊ sanctus de monte pharā: sed nota quare dicit in ista auctoritate deus veniet: et de aliꝭ p̄dictis auctoritatibus dicit q̄ homines venient ad deūm ista aūt deꝰ veniet ad denotandū q̄ spā̄lis grā est quā do aliquis existens in p̄speritate querit dñm: ⁊ ideo dicit q̄ exñtes in p̄speritate non veniunt ad deuꝫ: sed deus venit ad ipsos p spālem grām. Et dicit sanctꝰ de mōte pharā: p pharan intelliguñt diuinitate: qz pharan significat tm̄ sicut frugifer i. fructum ferens: ⁊ ita ptz quō sunt quatuor modi p̄sonaꝝ venientiū ad deum. vñ est vna auctoritas q̄ cōprehēdit istos quatuor modos. Esa. xlij. Ab oriēte ad ducā semẽ tuū: ⁊ ab occidẽte cōgregabo te: dicā aquiloni da: ⁊ austro noli p̄hibere dicit adducā ab oriente. s. tuentes adducā dulciter: non dicit cōpellā: qz compulsio est vis: ō qz pueri veniūt gratis: dicit adducā: dicit ab occidẽte ꝯgregabo senes. vñ sicut grana bladi spargunť vndiq; ita senes sparserunt pctā sua: quia in quolibet loco in quo fuerūt peccauerūt: ō dicit ꝯgregabo. s. a malā vita. Et dicā aquiloni da: qñ aduersitas dat tribulatos deo ⁊ mittit illos: sed dicit austro noli p̄hibere: ergo nota q̄ p̄speritas ipedit re ad dñm. Et ideo dicā austro noli p̄hibere: ergo aliquo istoꝝ modoꝝ veniamꝰ ad xp̄m: vt tandem simꝰ cum ipso in gloria. Ad quam nos ⁊c.

¶ De verbo dei quod quando deuote auditur tria facit.

Distinctio. cxcj.

Verbū dei qñ deuote audiť facit tria. Primo illuminat in cognitione rerū spūaliū. Secō inflāmat in dilectiōe bonoꝝ celestiū. Tertio purificat ab infectione ⁊ corruptione.

¶ Primo eñ verbū dei illuminat ⁊c. qñ ẽ huius aia de se sit spūalis: et de se posset cognoscere spūalia: p visum tñ qz ipedit a corpore non p̄ōt videre nisi corporalia. vñ est sicut de vitro. Mā si aliqs respiciat p̄ vitrū aliquos hoies apparebit sibi qō oēs sunt induti illo colore cuꝫ est vitrū: vt clare ptz p experientiā: sed tñ remoto vitro ab oculis videbit colorẽ pānī quo sunt induti: ita est de aīa q̄ respiciēs per corpus oīa q̄ videt sunt corporalia. Sed exuta a corpore videt spūalia: qñ modo nō p̄ōt videre xp̄m ⁊ angelos q̄ sunt ī sermone: qñ xxvij. ðr. Ubi sunt duo vel tres ꝯgregati in nōie meo: ibi sum in medio eoꝝ: sed statiz exuta a corpore videt: ⁊ ideo p oculos nō p̄ōt ingredi cognitio: sed ingrediť per auditum: iuxta illud ad Ro. x. Fides est ex auditu: auditus autē per ẏbū xp̄i. vnde nō possumꝰ cognoscere p visum istā veritatem. j. Joh. v. Tres sunt q̄ testimoniū dant in celo pater verbum ⁊ spūs sanctus: ⁊ hi tres vnum sunt. Item non possumus cognoscere p visū eius incarnationē: sed p auditum: ſcz ad Phił. ij. Cū in forma dei esset nō rapinā arbitratus est esse se equalē deo: ſz semet ipsum exinaniuit formam serui accipiēs in similitudinem hoim factus ⁊ habitu inuentus vt hō. Item non possumꝰ cognoscere p visum q̄ mortuus fuerit sed p auditum: qz audiuimus istā veritatem ad Phił. ij. Humiliauit semetipm̄ ⁊ factꝰ est obediēs vsq; ad mortē: mortē aūt crucis. Itē silr nō p̄ōt ingredi aliaz cognitio ista q̄ xp̄s sit in hostia ꝯsecrata sed p auditū: qz audiuimus illud Jo. vj. Caro mea ẏe est cibus ⁊ sanguis meꝰ ẏe est potꝰ. Ptz ergo q̄ cognitio spūaliuz nō p̄ōt ingredi p visuz sed p auditū: ⁊ sic ptz prima pars declarata videlz q̄ verbū dei illuminat in cognitione rez spūaliū: ⁊ iō Dauid p̄s cxviij. dicit. Lucerna pedibus meis ẏe verbū tuū ⁊ lumen semitis meis: dicit lucerna. Unde sicut in nocte lucerna ostenditur ad ambulandū: ita silr verbū dei est nobis lucerna: qz oēs sumus itinerantes ⁊ euntes p iter: qz non manemꝰ in hoc mūdo: iuxta illud ad Heb. xiij. Non habemus hic ciuitatē manentem sed futuraz

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

inquirimus. Et cū vadamus de hoc mū
do ad alium ꝛ iter sit periculosum: quo-
niā multa sunt dubia in illo ꝛ diuersita-
tes itinez: ꝛ ideo nescimus qđ facere:
nec qō iter tenere. Quid ergo faciemus:
ōr ꝙ dicamus deo: lucerna pedib⁹ meis
verbū tuum: verbi gratia. Duo sunt iti-
nera vnū periculosum: duz ꝛ petrosum
s. superbia. O quot duritias sequunt su
perbi: qm̄ non datur eis honor quē ap-
petūt. Aliud iter est humilitas quod est
securū ꝛ planum: qō ostendit verbū dei:
scz Mat. xj. Discite a me qz mitis sum et
humilis corde ꝛ inuenietis requiē aiab⁹
vestris. Aliud est iter petrosum ꝛ spino-
sum. s. auaritia. Aliud est est iter planū ꝛ
leue. s. mitia. Et qō capere debemus ostē-
dit verbum dei. s. illud Luc. xij. Videte ꝛ
cauete ab omni auaritia: qz non in abū-
dantia cuiusc̄z vita eius est ex his ꝙ pos-
sidet. Et ideo sequamur iter mie: iuxta il
lud. Beati misericordes qm̄ ipsi miaz cō
sequentur. Aliud est iter plenum luto: et
aliud est siccum. Primum est luxuria q̄
cunqz ꝛ ideo erraremus nisi verbum dei
ostēderet nobis iter castitatis. s. illud. j.
ad Thessa. iiij. Hec est voluntas dei san
ctificatio vestra vt abstineatis vos a for
nicatione vt sciat vnusquisqz vestrū suū
vas possidere in sanctificatione ꝛ hono-
re: dicit fornicatione qō est minus pecca
tū luxurie vt apprehendat maiora alio.
Aliud est iter obscurum. s. inuidia: ideo
per illud non possemus ambulare. Sed
quid? lucerna pedibus meis verbū tuū:
qō est illud Jo. xv. Hoc est p̄ceptū meuz
vt diligatis inuicē sicut dilexi vos. Aliō
est iter spinosum. s. peccatum ire ꝛ vindi
cte: quod non potest ducere ad paradi-
sum: sed lucerna pedib⁹ meis ꝛc. scilicet
illud Luc. xxj. In patientia vestra possi-
debitis alas vestras ꝛ ita de aliis: sed di
cit lumen semitis meis. Unde semita est
iter rectū ꝛ paruū ꝛ cutius ducit ad termi
nū: ꝛ ista semita ꝓprie euangelica: ꝛ
alia ad q̄ non obligamur sub pena pcti
mortalis: isz sunt ꝓsilia ad eū dū lent⁹ ꝛ ci
tius ad paradisum. Exēplū de vna semita
Mat. x. Nolite possidere aurū neqz argē-
tū nec pecuniā in zonis vestris: nō perā
in via: nec duas tunicas nec calciamēta
nec virgā: ꝛ illud est iter strictū ad quod
obligant illi ꝙ voluerūt. Jtē alia semita
est seruare castitatē: nō bene ōr verbū tuū
lumē semitis meis: qm̄ nullus phorum
ostēdit nobis istas semitas: sed sol⁹ ꝛps
ideo verbū eius est nobis lumē: ideo ōr
Prouerb. vj. Mandatū lucerna est: ꝛ lex
lux ꝛ via vite increpatio discipline. Et q̄
est illa: ōr ꝙ illa de qua ds Luc. xiij. Dico
vobis ꝙ nisi pniam habueritis omnes
simul pibitis ꝛc. Scdo verbū dei qñ de-
uote audit inflāmat in dilectione ꝛ amo
re donoz spūaliū: qm̄ cū hō sit terren⁹:
iuxta illud Gen. ij. Formauit dns de⁹ ho
mine de limo terre: nō semp appetit terre
na ꝑ tū ad corpus: aia aūt de se bn̄ vellet
appetere celestia: sed corpus qō corrūpi
tur aggrauat aiam ꝛ deprimit terrena in
habitatio sensuz multa cogitantē Sap.
ix. Sed tū verbū dei inflāmat ad leuan-
dū mentē ad celestia. Et rō est: nā verbū
dei. s. filius semp est cū amore: nō verbū
suū qō p̄cedit de p̄dicatore qz est sīle in-
flāmat in dilectione cū prius essent frigi
di. ybi gra: qñ aliqs venit ad sermonē fri
gidus ꝛ pctōr statim inflāmat in appetī-
tu celestium. vnde verbū dei est vt ignis.
Hiere. xxiij. Nunqd non verba mea sunt
quasi ignis ait dns: ꝛ quasi malle⁹ cōte-
rens petrā: dicit ignis: qz inflāmat alios
ad humilitatē: alios ad pniam: alios ad
oones: alios ad letantū. Et nō verba dei
sunt quasi ignis ardēs: cui pcordat Da-
uid ps. cxviij. Jgnitū eloquiū tuū vehe-
mēter ꝛ seruus tus dilexit illud: sed dicit
quasi malle⁹ ꝛc. ꝛ illud tāgit p̄dicatores
nā sicut ille ꝙ pcutit petras cū malleo te
net malleū cū ambab⁹ manib⁹: ita predi
cator oz tenere malleū p̄dicatiōis: nō so
lū in ore sed in manib⁹ ad pcutiendū pe
tras. s. cordа dura: ꝛ hoc manu dextera:
s. cōplendo ope illud qō p̄dicat ore: ꝛ cuz
sinistra. s. sustinēdo patiēter tribulatio-
nes ꝑ p̄dicatione: alis si pcutiat solū cuz
ore nō pōt dare ictū ꝙ frangat cordа. ver
bi gra: si p̄dicet ptra superbiā: auaritiā: lu
xuriā ꝛc. primo oz tenere malleū predi
cationis in manib⁹ vt dictū est. Pro quo
nota exēplū de quodā nobili ꝙ cū nō ha-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

beret vñ viuere fecit se capitaneũ ribaldoꝝ ꝛ p̃donũ ꝙ exñs in quodã castro faciebat in nemoribus homicidia ꝛ predationes: ꝛ cum cõtinuasset diu illa vita quidaꝫ sanctus abbas cogitauit illũ cõuertere ꝛ iuit ad castrũ illius nobilis et dixit ꝙ volebat loqui cũ ipꝺ p bono suo: qui dixit: quid vultis? ꝛ ad qđ venistis ad me? Abbas rñdit. Ego audiui ꝙ vos et socij tui estis p̃datores ꝛ populꝰ patrie cõgregabil vna die ꝛ occidet vos oẽs: cui dixit nobilis. Ego nõ possum aliter viuere: cui Abbas. Si ego do vobis ad viuendũ melius q̃ nũc viuatis: nonne dimittetis hanc vitã? nobilis dixit ꝙ fiet quõ p̃uidebitis mihi? cui dixit abbas. Vos vinctis mecũ in abbatia: ꝛ dabo vobis q̃cũq; volueritis: qui dixit: vos vultis me facere capi ꝛ p̃sequenter mori non facio: qz essem irregularis ꝛ p̃derem missaz: cui nobilis. Vadamus: ꝛ dedit cõgertũ alijs latronibꝰ ꝛ ribaldis: ꝛ dũ fuerũt in abbatia abbas posuit eũ in meliori camera tot? abbatie ꝛ dedit sibi vnuꝫ monachũ tm̃enẽ deuotũ ꝙ seruiret sibi de oibus cibis quos peteret. Et dũ seruiret de oibus cibis desideratis monachꝰ nolebat de illis cibis cõedere ꝛ dormiebat in terra flens. Cu aũt ꝓtinuasset diu ille nobilis dixit monacho. Pro certo tu debes esse vnus magnꝰ pctõr vel homicida: vel sacrilegus vel violatoꝛ mulieꝝ: cui dixit monachus: nõ sum. Sed dñ suꝫ magnꝰ pctõr: qz dixi multoties verba vana ꝛ dormiui nimis ꝛ nõ studui: comedi bolũ panis aliq̃n supflue q̃ sunt peccata grauia: ꝛ p illis daꝫ pena in purgatorio. Quod cũ audisset nobilis fleuit ꝛ dimisit vitã suã ꝛ tenuit vitaz sil'em monacho et fuit vnus sanctus. Ptz ergo ꝙ ille monachus p ostẽsionẽ facti ꝙuertit illũ nobilẽ propter qđ dicit beatus Gzego. qđ plus monẽt exẽpla q̃ ẽba: ꝛ ideo dicebat Paulus ꝛ corđãdo ad Ro. xv. Non eñ audeo aliq̃d loq̃ eoꝝ q̃ p me nõ effecit xp̃s in inobedientiã gentiũ verbo ꝛ facto. Ptz ergo ꝙ verbũ dei est quasi ignis. s. in ore et quasi malleꝰ in ore. Motaliꝰ p laycis qui non p̃nt hr̃e illud verbũ in ore cuz faci⁹ sicut ille nobilis de quo supra q̃ egit penitentiã ꝛ audiant illud Mat. iiij. Penitentiã agite appropinquabit eñ regnuꝫ celoꝝ. Tertio verbũ dei purificat ab infectione ꝛ corruptiõe pctoꝝ mortalium. Ubi sciendũ ꝙ corruptio ꝛ infectio peccati mortalis est in vno de duobꝰ: primo in intellectu p dubitationẽ in fide ꝛ errorẽ: ꝛ scõo in volũtate ꝛ p appetitũ pcti ꝛ corruptionis: ꝛ tñ verbũ dei purificat ab istis primo ab errore intellectus: qz dubitãs illuminat in fide p verbũ dei: nã verbuꝫ dei est sicut lumen in tenebris. vñ Joh. j. Erat lux vera q̃ illuminat oẽm hoiem venientẽ in hunc mundũ. Itẽ alibi dicebat xp̃s Jo. viij. Ego sum lux mũdi ꝙ sequit̃ me nõ ambulat in tenebris: sed habebit lumẽ vite: dicit ambulat in tenebras sup ple errorꝫ ꝛ dubitationũ. Itẽ purgat malam volũtatẽ: nã audiẽdo sermones purificaꝫ volũtas: qm̃ verbũ dei est sicut aq̃ purgans ꝛ lauans im̃ũditias. Ubi nota quoddã exẽplũ in vitis patrũ: nã q̃daꝫ simplex hõ iuit ad quendã heremitã petens ꝑsilium: ꝛ rogãs eũ vt daret illi doctrinaz bene viuẽdi. Cui dixit heremita es tu clericus: nõ dixit alius: cui heremita: ergo non posses studere: nõ do tibi cõsilium vt vadas audituz sermones. Cui alius dixit: nõ ꝓdest mihi p̃dicatio: qm̃ nihil possum retinere: tunc heremita tradidit sibi calathum im̃ũdũ: ꝛ ostẽdit sibi fõtẽ ꝛ dixit sibi ꝙ portaret plenũ calathũ aqua. Cui cũ iuisset impleuit calathũ: sz nõ potuit portare: ꝛ iteratis vicibus calathus mũdat? est: cui heremita: ita mũdãtur vitia in aqua p̃dicationis: qz p̃dicatio est aqua: iuxta illud Eccl. xv. Aqua sapie salutaris. vñ q̃diu layci sunt in dominibus sunt pleni negotijs tẽporalibus sed in p̃dicatione implẽt intellectũ ꝟbis diuinis: ꝛ q̃cuis nõ remanent ab illis memoria verboꝝ tñ mundant: ꝛ ideo dicebat xp̃s discipulis suis. Jo. xv. Jam vos mundi estis ꝓpter sermonẽ quem locutus sum vobis. Ptz ergo ꝙ per verbũ dei purificatur infectio peccati ꝛ corruptio vt purgẽtur anime nostre per verbum dei taliter ꝙ perueniant ad regnum dei. Amen.

¶ De verbo dei qđ ẽm septẽ virtutes q̃s hz septem rebus comparatur.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Distinctio.excij.

Erbum dei sim septē virtutes quas hz septē rerum comparatur. Primo hz semen in baptismi regeneratione. Scōo hz ensis in prīali absolutione. Tertio hz clauis in sacrali cōsecratione. Quarto hz thuribulum in corpali refectiōe. Quinto hz unguētū in frmali cōrectiōe. Sexto hz lumē in doctrinali p̄dicatione. Septimo hz cibus in spūali oratione.

¶ Primo ergo verbū dei hz semen in regeneratione baptismi: baptismus em hz gñationis: qz creatura q̄ prius erat filij hominis fit in baptismo filius dei. Itē cum prius esset habitatio diaboli fit habitatio dei: z illud semē p̄cedit a sponso: scilz xp̄o q hz sponsum. vnde Joh̄ēs. Qui hz sponsam sponsus est: qui. s. xp̄s est sponsus. Ecclesia est sponsa verbū dei qō, p̄fertur ab ore sacerdotis vel baptizantis est semē illius gñationis: qō quidē verbum est istud. Ego te baptizo in noīe patris z filij z spūsancti. Et ideo moraliter sciendum cum simus filij dei tanti p̄ris z matris. s. xp̄i z ecclesie debemus nos ab inimicis separare: z iō ait Leo papa. Agnosce o xp̄iane dignitatem tuā z diuine cōsortis nature factus: noli in veterē hoiem vitā degñationis redire. Seruemus ergo tantam dignitatē gñationis. Claruz est ergo q in baptismo fit gñatio ex semine verbi: z ideo dicit beatus Petrus ap̄ls i. Petr. i. Renati estis non ex semie corruptibili sed incorruptibili p verbū dei viui z pmanētis i eternū: qz omis caro vt fenū: z omis gla eius q̄si flos feni. Exaruit fenū z flos eius decidit: verbum aūt dñi manet in eternum: dicit renatus q̄m nullus potest baptizari nisi semel sit natus a ventre alicuius mulieris saltim principalis pars. s. caput in quo sunt omnes sensus corporis: ideo baptismus hz regeneratio: qz iterum nascitur in baptismo cū prius natus fuerit a muliere. vnde pōt baptizari creatura si caput exeat a ventre. Sed querunt doctores vtrum possit baptizari si aliud membrum exeat: dicit sanctus Thomas q debet baptizari. Et dicunt doctores q non si est certū virtus fuerit baptizatus: sed confidendo de diuina mia credendum est pie q baptizatus est. Et adducunt rationem q̄ cuis in illo membro non sint omnes sensus: tamen cum sit vnuz membrum tota alia est in illo membro cum sit tota in toto: z tota in qualibet parte. Et ita p̄z quare dicit beatus Petrus. Renati estis. s. iterū nati in baptismo: cui concordat christus di. Jo. iij. Nisi quis renatus fuerit ex aq̄ z spiritusancto non potest intrare in regnum dei. Uerum est ergo quod necessaria est regeneratio baptismalis z renouatio: de quo non est mirandum: iuxta illud Joh. iij. Non mireris quia dixi tibi: oportet vos nasci denuo. s. iteruz: sed dicit beatus Petrus. Adhuc non ex semine corruptibili: ad denotandum q semē s. verbum non debet corrumpi: sz debent dici omnia verba: quia si dimittat vnum illorum decem verborum. Ego te baptizo &c. non est baptizatus: ideo caueāt mamme mulieres. Itē dicit in corruptibili: quia non debet aliquid addi sicut antiquitus fecerunt aliqui heretici dicētes. Ego te baptizo in nomine patris maioris z filij minoris z spiritusancti seruitoris. Item est incorruptibile qz nō debent mutari verba: z ista est virtus prima verbi dei. ¶ Secunda virtus verbi dei est quia est ensis in penitentiali absolutione. Ubi sciendum q quot peccata habet quis in anima tot cathenis ferreis z cordis ligata est anima in membro cū quo peccauit: z vnuz caput cathene est in inferno: aliud autem tenet animam ligatam in membro cum quo peccauit. Exēplum quotiens quis peccauit mortaliter cum ore. s. iurando z blasphemando totiens ligatur anima cū cathena in collo per quod exeunt iuramenta. Itē eriaz de peccatis cū manibus commissis: uīrādo verberando &c. Item quando peccauit cum renibus luxuriando tot cathenis ligata est anima. Item de pedibus ambulando ad malum: et ita de alijs. Breuiter tot cathenis ligatur quot peccata commisit. Et quod istud sit verum

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

patet Prouer. v. Iniquitates sue capiūt impiū ⁊ funibus peccatoꝝ suorū cōstringit. Cui concordat Dauid Ps. cxviij. Funes peccatoꝝ circumplexi sunt me: ergo clarū est animā esse ligatam cathenis et sunt tāte duritiei ꝙ oēs mallei totiꝰ mundi ⁊ oēs gladij aut lime nō possent rūpere minimā illarū. Sed virtꝰ verbi dei est tāta ꝙ in absolutione statim oēs frāgit: vñ verbū est illud. Ego te absoluo ⁊ non sunt plura verba formalia. Et de isto nota quoddā exemplū. fuit nāq; quidā peccator qui erat in septē pctis mortalibus qui cū audiuisset quadā die sermonē ꝓposuit cōfiteri ⁊ cū intraret ecclesiā vidit ipsum quidā sanctus hō ⁊ vidit septem demones cū septē cathenis trahētes ipz quātum poterant ipse trahebat ab alia parte. Cum autē venisset ad pedes confessoris demones trahebant fortiꝰ quasi lassantes se. Sed statim qñ confessor posuit manū super caput dicēs. Ego te absoluo: statim oēs cathene fuerunt fracte et demones trahētes cathenas cum magno impetu ceciderūt retro. Et si habuissent caput corporale fuisset fractum. Et ita ptz quō absolutio dr ensis frangens: vñ ad Heb. iiij. Uiuus est em̄ sermo dei ⁊ efficax ⁊ penetrabilior oī gladio ancipiti ⁊ pertingēs vsq; ad diuisionem anime ac spūs. ¶ Tertia virtus verbi dei est qr est clauis in cōsecratiōe sacramētali: qm̄ statim cū sacerdos dixerit cōplete verba illa cōsecrationis statim aperiunt celi et descēdit xp̄s. Non tñ sic quin remaneat in celo. Sed quēadmodum radius solis descēdit nō discedēs a celo: ita et xp̄s. Et ideo dicit beatꝰ Grego. Quis fideliū dubiū habere possit in ipsa immolationis hostia ad sacerdotis vocē celos aperiri: ⁊ in ipso Jesu xp̄i mysterio angeloꝝ choros adesse: dicit aperiri: non tñ intelligēdū est ꝙ per fractionē corporalē sed quēadmodū aperti sunt in incarnatiōe: vbi moraliter sciendū ꝙ cū tāta sit dignitas lingue sacerdotis multū debet sacerdos seruare a verbis vanis ⁊ truffis: maxime cū dicat scriptura Mala. ij. Labia sacerdotis custodiūt scientiā ⁊ legē requirent ex ore eius: qr angelus dñi exercituū est. Itē debent seruare corpus mundū cum in ipso introeat xp̄s. Et ita ptz quō verba sacerdotis cōferentis verbū cōsecrationis est clauis: et ideo dicit Jo. Apoca. xj. Lingue eorū. s. sacerdotū claues celi facte sunt. Sed caueant sacerdotes ne eleuēt hostiā ante verba consecrationis ne adoret a populo. Itē alia ratio est qr eleuatio corporis representat eiꝰ eleuationē in cruce: modo cū prius crux esset plana in terra q̄uis nō sit textꝰ qui illud dicat: sed tñ credit ꝙ fuit crucifixus cruce existēte super terrā planā ⁊ post ea eleuatus est: ideo non dz eleuari hostia nisi cū est xp̄s. s. post verba consecrationis sicut nec crux eleuata fuit anteq̄ xp̄s in ea poneret: ideo nota. ¶ Quarta virtus verbi dei est thiriaca ī corporali refectiōe. Ubi sciendū ꝙ oēs esce sunt toxicate in primo morsu facto in cibo: vñ nota ꝙ dicūt naturales ꝙ est quoddā genus serpētis qd̄ dr sturxo qui si anteq̄ comedat in mane mordeat radicē alicuius arboris: statim arbor morit ⁊ si sint fructus in ea sunt toxicati. Itē parimodo ad suggestionē serpētis in primo morsu cibi qui fuit radix oīm maloꝝ fecit taliter ꝙ ille cibus fuit toxicatus per pctm̄. s. qñ Adā et Eua peccauerūt ex illo em̄ morsu oēs cibi fuerūt toxicati: ⁊ ideo ordinatū est vt benedicātur anteq̄ sumant. Sed sunt diuersi modi benedicendi: religiosi em̄ dicunt oculi oīm ⁊c. scz illā benedictionē quā xp̄s dicebat: alij em̄ habēt suū modū. s. dicēdo Pater noster: alij in noie patris: alij dicēdo Jesus: ⁊ isto modo sanctificant primi: et ideo dr. j. ad Timo. iiij. Cibos deus creauit ad percipiēdū cū gratiarū actione fidelibus ⁊ his qui cognouerūt veritatē: qr oīs creatura dei bona est: ⁊ nihil reijciendū qd̄ cum gratiarū actiōe percipit: sanctificat em̄ per verbū dei et orationē. Caueamus ergo vt benedicamꝰ ad minus dicēdo illud nomē Jesus: alias audiat miraculū factū in Lōbardia in episcopatu Uercellēsi de quadā puella octo annorū que habebat duos demones in corde que adducta fuit ad quēdā sacerdotē qui cōiurauit demones et exierunt quā puellā interrogauit sacerdos peten

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

do quō intrauerant: que respōdit ꝙ cum biberet vinū et nō dixisset aliquā benedictionē. Item nota aliud exēplum qđ ponit beatus Greg. in lib. dialo. de vna sanctimoniali que intrauit quoddā viridariū ⁊ sine benedictiōe comedit vnā lactucam: ⁊ statim intrauit in eā ⁊ incepit eaꝫ torquere: cōiuratus aūt a quodā viro dixit ꝙ ipse nō intrauerat corpus illiꝰ: sed ipsamet posuerat ipm infra. Et interrogatus quō dixit ꝙ erat supra lactucam ⁊ ipsa comedit illa sine benedictione: ⁊ tūc ipse cū lactuca intrauit ⁊ nō fecisset si dedisset benedictionē. ¶ Quinta virtꝰ verbi dei est qꝛ est vnguentū in supnali correctione: vñ sicut supra aliquā infirmitatem ponit vnguentū ad sanandum ⁊ vngunt plage aīe scꝫ peccata. Sed auisandū est ꝙ sicut vnguētum qđ ponit supra vulnus debet poni calidū ⁊ ponit etiam suauiter. Ita etiā vnguentū aīe. s. correctio cū charitate ⁊ amore xpi: ꝓpter quē volūt corrigere. Itē debet corrigere suauiter nō aspere alꝫ nō facient fructū. Et ideo dicit beatꝰ Paulus ad Gal. vj. Fratres et si preoccupatꝰ fuerit homo in aliquo delicto: vos q̄ spūales estis hutusce modi instruite in spiritu lenitatis. Corrigāt ergo leniter mariti vxores ⁊ ecōuerso patres filios: ⁊ sacerdotes populum. Itē ꝓximus proximū qꝛ tenent corrigere vnus aliū: qꝛ correctio supnalis cadit sub precepto: iuxta illud Matt. xviij: Si peccauerit in te frater tuus vade ⁊ corripe eū inter te et ipm solū: si te audierit lucratus es fratrē tuū. Corrigat ergo vnꝰ alium sub bono modo: et ita medebitur anime ꝓximi ipsaꝫ vngēdo ⁊ sanabitur: vñ de isto verbo ait dauid Ps. cxlvj. Misit verbū suū ⁊ sanauit eos ⁊ eripuit eos de interioribꝰ eorum: xps misit proximū qui est nūtius verbi illiꝰ: et tunc sanauit eos. s. pctōres per correctionis verbum. ¶ Sexta virtꝰ verbi dei est qꝛ est lumen in doctrinali predicatione: qm̄ nisi essent predicatiōes simplices ⁊ rudes et laboratores nescirēt quid deberēt facere nec credere: vñ Dauid loquēs de talibꝰ Ps. lxxxj. di. Nescierūt neqꝫ intellexerunt in tenebris ambulāt mouebunt oīa fundamenta terre: vocat laicos laboratores fundamēta terre qꝛ ipsi laborant terrā: ⁊ sunt fundamentū alijs qꝛ eorum labore oēs viuūt tam prelati q̄ꝫ principes: et tñ nisi esset lumē predicationis nescirēt q̄d agere. Exēplū nō crederēt laici ꝙ ponere onera ⁊ sarcinas aīalibus ⁊ iumentis in die festo ꝙ illud esset frāgere festū: quod tñ est frangere festū. Item nescirent quō deberēt ipsum festū celebrare. s. eūdo ad ecclesiam audiēdo missam ⁊c. Sed lumē predicationis verbū dñi illos illuminat. Itē non crederēt vsurā esse pctm̄ mortale cū sint in tenebris ignorātie. Sꝫ lumē predicationis illos illuminat. Et ita ptꝫ quō verbū dñi est lumē: vñ ꝙ illud sit verū testatur Dauid Ps. cxviij. di. Lucerna pedibꝰ meis verbū tuū: ⁊ lumē semitis meis. ¶ Septima virtus dñi ꝟbi est: qꝛ est cibꝰ in spūali oratione. Vñ sciendū ꝙ sicut nulla creatura aīalis pōt viuere sine cibo corporali vt videt de brutꝫ: auibus ⁊ alijs: ita nec aliqua creatura spūalis pōt viuere sine cibo spūali: vñ angeli nō viuerēt nisi comederēt cibū spūalem. Quod autē angeli comedāt ptꝫ per Raphaelē dicētem Tobie et filio suo. Tob. xij. Ego cū essem vobiscū per volūtatem dei videbar quidē vobis māducare ⁊ bibere. Sed ego cibo inuisibili ⁊ potu q̄ ab hoībus videri non potest vtor. Cū ergo homo sit cōpositus ex vtraqꝫ materia. s. corporali et spirituali indiget vtroqꝫ cibo. s. corporali quantum ad corpus et cibo spirituali quātum ad animā quia nō sufficit homini ad victum sumere cibum corporalē nisi etiam sumat cibū spiritualem: maxime verbuꝫ dei: vnde Mat. iiij. Nō in solo pane viuit homo: sed ex omī verbo qđ ꝓcedit de ore dei. Et ideo cum velimus bis in die refectionē scꝫ per orationem mane ⁊ sero faciendam. s. dicendo. Credo in deum: pater noster: et aue maria. Et si volumus dare potū oremꝰ lachrymādo: vnde vinū est album si fleatur contēplando diuinitatē et vinuꝫ rubeū contēplando passionē Christi: ⁊ isto modo finis noster erit bonus. Unde est clara auctoritas super illud Dauid Ps. lxv. Benedictus deꝰ qui nō amouit ora-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

tionem meã et misericordiã suam a me: dicit glo. beati Aug. ergo nõ amoueatur oratio tua a te et nunq̃ amouebitur a te misericordia diuina. Continuem⁹ ergo vsq̃ ad finem vt mereamur habere eternam gloriam. Ad quã nos ꝛc.

¶ De tribus vijs per quas diuersi diuersimode incedunt.
Distinctio. cxciij.

Vie tres sunt per quas diuersi diuersimode incedũt. Quarũ prima est criminalis: et ista est scandalosa.
Secunda est mundanalis ꝛ ista est periculosa.
Tertia est spiritualis et ista est mirabilis et virtuosa.

¶ Prima ergo via per quam aliqui incedũt est criminalis ꝛ scandalosa: ꝛ ista via est illorũ qui cũ sint peccatores et cognoscãt peccatum suũ: tamen nolũt se corrigere siue sint laici siue sacerdotes siue religiosi: et ista via est scandalosa qꝛ vnus peccator nolens se corrigere trahit multos secũ in peccatũ: ꝛ per consequens ad infernũ: vnde mirũ est qꝛ multi volũt soli ire ad paradisum: attamen nullus vadit ad infernũ quin multos velit trahere secum: qđ notatur per similitudinẽ alicuius lapidis qui ruens de vertice alicuius mõtis in aliquem torrentẽ vel planitiem nunq̃ si inueniat aliquos lapides ruit solus sed multos trahit secũ. Ita est de hoĩbus ruentib⁹ de monte prelature vel dignitatis: de quo dr̃ Ps̃. xiiij. Dñe q̃s habitabit in tabernaculo tuo aut q̃s requiescet in mõte sancto tuo: qui ruentes ad infernũ multos trahunt secũ: ideo est scãdalosa illa via: teste Dauid Ps̃. xlviij. Via illorũ scandalũ ipsis: ꝛ postea in ore suo complacebunt: dicit hec via. s. pctõꝝ est scãdalũ alijs. Unde nota exẽplum de aliquo prelato q̃ si sit malus trahit oẽs de familia sua secũ. s. scutiferos ꝛ seruitores qui erunt similes illis in peccatis siue in iurando siue vindicando: siue luxuriando. Alij vero sumunt exemplũ malũ et ita de alijs. Sicut de mercatorib⁹ qui sunt vsurarij: alij sumunt malũ exemplũ vt notarij qui recipiunt chartas vsure ꝛ vxor que tenet statũ de vsura ꝛc. Et quãto maior est persona tanto plures trahit secum sicut quãto maior est lapis ꝛc. Et ita ptz: quõ via illorũ est scãdalum ipsis et alijs: sed tamen timeant verbũ Christi dicentis Mat. xviij. Quicũq̃ scandalizauerit vnuz de pusillis istis qui in me credũt expedit eis vt suspendatur molla asinaria in collo eius ꝛ demergat̃ in profundo maris: ve mundo a scãdalis: necesse est enim vt veniant scandala: verũtamen ve homini illi per quem scandalũ venit. Molla asinaria est molla molẽdini quam vertit asinus molendo: ꝛ iste est modus in terra promissionis cũ non habeãt alios molendinos: in aliquibus tamẽ partibus cũ talibus trahunt oleum. Dicit etiã quicunq̃ scandalizauerit vnũ de pusillis quia pauci sunt sancti: et dicit expedit ꝛc. id est melius esset illi scandalizanti vt cũ molla asinaria proijceretur in profundum maris: aduertãt ergo mulieres que propter earum ornamenta faciunt ruere hoĩes. Et dicit vltra necesse est vt veniant scandala: vnde hoc intelligitur per conditionẽ scz presupposito ꝙ scandalizent ꝛ nolint tenere regulã christi. Tunc enim si nolũt tenere necesse est vt veniant illis scandala. Quod ptz per similitudinem medici dicẽtis infirmo ꝙ caueat comedere cibum nociuũ alꝫ necesse erit ꝙ infirmetur: ita est de Christo qui dedit nobis regulã tam religiosis q̃ sacerdotibus q̃ etiã laicis: omnibus eñ dedit modum viuendi quem si transgrediamur necesse est nos habere scandala. Et dicit vltra: ve illi per quem scãdalum venit: quia licet oñes peccatores puniãtur: tamen magis puniũtur illi qui inceperunt peccare: ꝛ ita patet quomodo intelligitur auctoritas Dauid. Hec via illorum scandalum ipsis. Sed post sequit̃ in ore complacebũt postq̃ erunt in inferno placebũt deo: sed quomodo? illud est valde subtile. Pro quo sciẽdum ꝙ q̃diu homo peccator viuit in hoc mundo non placet deo: nec in corde: nec in ore: nec in opere. Sed tamẽ positus in inferno placebit deo nõ in corde nec in opere: sed in

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ore. Et ratio est quia sentiens penam cõfitetur ore peccata que commisit: et tunc placet deo. Sicut placeret alicui iudici quando aliquis malefactor condemnatus ad mortem cõfiteretur peccatũ proprio ore: ita est de illis qui sunt in inferno cum confitentur peccata. Sed videamus quomodo confitẽtur peccata. Ubi sciendum ꝙ damnati vsq; ad diem iudicij vident saluatos: vt patet Luc.xvj. de diuite qui eleuatis oculis vidit Lazarũ attamen illa visio est eis pena: quemadmodum est pena famelico quando videt cibum quem non potest habere. Et tunc damnati videntes aliquos sanctos qui fuerũt eis similes in peccato: vt puta dũ superbi vident illos qui fuerunt superbi sed penituerunt tunc confitentur peccata maledicentes et dicentes: quare non egerunt penitentiã sicut illi. Et ita patet quomodo complacebũt in ore: vnde est ad hoc auctoritas Sap̃.v. Turbabũtur timore horribili vidẽtes scz gloriam beatorum et mirabunt̃ in subitatione insperate salutis dicentes intra se penitẽtiam agentes: et pre angustia spiritus gementes hi sunt quos aliquando habuim⁹ in derisum ⁊ in similitudinem improperij. Nos insensati vitam illorum estimabamus insaniam et finem illorum sine honore: ecce quomodo computati sunt inter filios dei et inter sanctos sors illoruz est. Ergo errauimus a via veritatis ⁊ iustitie lumen non luxit nobis: ⁊ sol intelligentie nõ est ortus nobis: lassati sumus in via iniquitatis et perditionis ⁊ ambulauimus vias difficiles: viam autem domini ignorauimus q̃d nobis profuit superbia aut quid diuitiarum iactantia cõtulit nobis. Trãsierunt omnia illa tãq̃ vmbra: et tanq̃ nuntius precurrens: et tanq̃ nauis que transit fluctuantẽ aquã cuius cum pertransierit non est vestigiũ inuenire nec semitam carine illius in fluctibus aut auis que trãsuolat in aere cuius nullũ inuenitur argumentũ itineris illius sed totũ sonitus alarum verberãs leuem vẽtum et scindens per vim itineris aerem commotis alis transuolauit: et post hoc nullũ signũ inuenitur itineris illius. Aut tanq̃ sagitta emissa in locum destinatum diuisus aer cõtinuo in se reclusus est vt ignoretur transitus illius. Sic et nos nati cõtinuo desinimus esse: et virtutis quidem signum nullum valuimus ostendere: in malignitate autem nostra consumpti sumus. Talia dixerunt in inferno hi qui peccauerũt. Cõuertantur ergo illi qui nũc sunt in seculi vita mala: et teneant consilium Sapiẽtis Eccl̃i.xxxij. In viam ruine non eas ⁊ nõ offendas in lapides nec credas te vie laboriose: quia vita mala habet maiorẽ laborem q̃ bona vide per te. ¶ Secũda via per quam aliqui ambulant est mundana que est periculosa: et hãc tenẽt mũdani qui viuunt ꝑm modum: tamen non transgrediuntur mandata dei. Sicut illi qui audiũt missam in diebus dominicis cum sit preceptum sed non audiũt in septimana. Item confitentur semel in anno cum sit preceptum sed non confitẽtur in alio tẽpore q̃ in statuto tempore. Itẽ qui nullam penitentiam agunt nisi iniũctam: ⁊ breuiter tales sunt qui custodiũt precepta sed nihil vltra volunt facere: et via illorum est periculosa: quoniam nisi homo restringatur per strictam penitentiam cito declinat ad peccata. Unde nota ꝙ laquei positi in terra inducunt periculũ auibus gradientib⁹ super terrã: nõ tamen sunt periculosi auib⁹ volantibus in aere: ita est de hoibus spũalibus qui volãt in aere. s. in operib⁹ virtuosis ⁊ penitentialib⁹ qui possunt dicere cũ Paulo et alijs spũalibus illud ad Phil̃.iij. Nostra cõuersatio in celis est: vñ etiã saluatorẽ expectam⁹ dñm nostrũ Jesum xp̃m. Sed mũdani qui gradiunt̃ in terris habẽt laqueos: vñ possunt dicere illud Ps̃.cxlj. In via hac qua ambulabã abscõderunt superbi laqueũ mihi. Laquei sunt sortilegia ⁊ alia peccata in quib⁹ de facili incidũt viuentes solũ iuxta mandata: puta in laqueũ sortilegij quãdo filij habent aliquã infirmitatẽ ⁊ propter furtũ: et isti sunt laquei positi in mũdo. Uñ nota historiã in vita scti Anthonij qui leuatus per angelos vidit mundũ plenũ laqueis: ⁊ dixit: de⁹ qui euadet laq̃os istos:

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

cui respōdit xp̄s humilitas. vñ pctm̄ est superbia: qm̄ humilitas est nō trāsgredi mandata superioꝝ. Sed qui supbit eleuatur sup mādatū: qd̄ ptz per deriuationem supbie. Quid em̄ aliud est supbire q̄ sup alios ire: vide quō omnia peccata sunt supbia ⁊ omnis v̄tus est humilitas quā habētes euadunt laqueos sicut em̄ parui pisces euadūt rhete per foramina grossis remanentibus captis: ita humiles parui corde euadūt laqueos demonis grossis. s. inflatis ⁊ supbis remanentibus. Et ideo humilis pōt dicere illud p̄s. cxiiij. Custodiens paruulos dñs humiliatus sum ⁊ liberauit me. s. a laqueo diaboli. ¶ Tertia via p quā aliqui ambulant est spūalis: ⁊ ista est mirabilis et v̄tuosa: vñ spūalis est ille q̄ nō viuit s̄m carnē sed s̄m spm̄ ⁊ vita ista est mirabilis: ptz per figuraz veteris testamenti. s. p viā p quā duxit deus filios de egypto Sap̄. x. Duxit illos in viam mirabilem. Quibus deus seruauit quattuor conditiones q̄ sunt in tota nocte in illuminatione ignis: dicit q̄ nubes cooperuit eos in die. Et ratio est qm̄ in illa terra in estate viget tantus calor q̄ indigent refrigeratiuis: ⁊ ideo cooperuit eos nubes quā sequebantur: ita est in hoīe spūali cuius vita est dies quia sicut dies est clara ita vita spūalis viri. Et sicut nubes seruabat eos a calore ne cōburerētur: ita velamen dei. s. gratia eius refrigerat calorez tentationis hoīs spūalis: vñ cum q̄s est spūalis et impendit̄ sibi honor: gr̄a dei cooperit ip̄m ne habeat vanā gloriam: ⁊ velamen est illud. Nō nobis dñe nō nobis sed noī tuo da gloriam. p̄s. cxiij. Itez similiter cōtra diuitias coopit ip̄os isto velamento habentes aūt alimēta ⁊ q̄b⁹ tegamur his cōtēti simus: p̄me ad Thi. vj. Item etiam cōtra honores. s. cum q̄s vult eos eligere in prelatuz fugiūt cum christo quē cū vellent facere regez fugit vt patet Jo. vj. Jesus autem cum cognouisset q̄ venturi essent vt raperent euz vt facerent regem eorum fugit in montem ipse solus. Item cum laudantur cooperiūt se isto velamento quo cooperuit se Dauid p̄s. lxxvj. Renuit consolari anima mea memor fui dei ⁊ delectat⁹ sum. Scd̄o protexit deus filios israel in nocte in illuminatione ignis. Ubi sciēdū q̄ nubes ab vna parte erat aquosa ⁊ illā ptez ostendebat in die contra estum solis ab alia pte erat rubea ad modū ignis quaz vertebat in nocte super illos: ⁊ ita videbant ambulare: ita est in spūalib⁹ quos in nocte tribulatiōis illuminat sicut paulum: qui dixit in īfirmitate positus: scd̄e ad Coꝝ. xij. Libenter gloriabor in infirmitatibus vt inhabitet in me virt⁹ xp̄i. Item qñ persequūtur a mūdo illuminātur isto lumine. Mat. v. Beati eritis cuz maledixerint vobis homines: ⁊ psecuti vos fuerint et dixerint omne malū aduersum vos mentiētes propter me gaudete ⁊ exultate: qm̄ merces vestra copiosas est in celis. Tertio perduxit filios israel per mare rubrū. s. cū venissent ad mare ⁊ a latere esset mōs quē nullus poterat ascendere ⁊ a dorso erat Pharao cū egyptijs. Tūc diuisum est mare p qd̄ intelligit̄ penitētia qr sicut mare est amarum ita quelibet pnīa. Sed d̄r rubrū qr omnis penitentia debet fieri in memoriam passionis christi que fuit rubea sanguine. Quarto perduxit eos per aquam magnā. Ubi sciendū q̄ post mare rubrū inuenerūt aquā magnam. s. mare mortuum qd̄ diuisum est quia aqua inferior decurrit vsq̄ ad mare: alia vero que erat superior eleuata est in altū ⁊ stetit vt murus ita fit in spūalibus: vnde aqua multa sunt lachrime que descendunt quādo plorant respectu peccatoꝝ q̄ cōmiserūt et respectu illoꝝ qui sunt in purgatorio. Tunc enim cū flent descendūt lachrime sed eleuantur lachrime qñ plorant contemplando in deo ⁊ in eius gloria desirando ipsum et eius gloriam. Et ista est via mirabilis per quam vadunt spūales et religiosi qui nullam aliam viaz habent ad saluanduz. Et ista est via de q̄ d̄r Esa. xxx. Hec est via ambulate in ea neq̄ enim ad dexteram neq̄ ad sinistram declinetis. dexteram. s. deserere deū amore creaturarum mundanarum: ad sinistrā scilicet deserere deum timore aliquaruz creaturarum: ambulemus ergo per viā

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

per quam possimus venire ad gloriam. Ad quam nos ꝛc.

¶De duab⁹ vijs eundi ad aliũ mũdũ.

¶Distinctio.cxciiij.

Je due eundi ad alium mundum.
Prima est carnalis ꝛ mũdana.
Scda est spiritualis siue penitentialis.

¶Prima via est lata et duxit ad ꝑditionem et multi vadunt per eam quia sequũtur viam carnis: iuxta eoꝝ appetitũ incedentes: nõ refrenãtes se in spũ: sꝫ sicut bruta sequũtur appetitum sine deliberatiõe spũs finis tamẽ taliũ malus. Et ideo btũs Paul⁹ flens dicit ad Phil. iij. Multi ambulant quos sepe dicebam vobis nũc autẽ ꝛ flens dico inimicos crucis xp̃i quoꝝ finis interit⁹ quoꝝ de⁹ venter est ꝛ gloria in confusione ip̃orũ q̃ terrena sapiunt: vñ carnales dicũtur inimici crucis christi eo qꝛ faciunt totũ cõtrarium eoꝝ que Christus fecit in cruce: nã ipse fuit humilis ꝛ nudus ipsi superbi et põposi investibus: ip̃e fuit vulneribꝰ plenus ꝛ in minima parte sui corporis ipsi volunt habere delectationem in oĩbus mẽbris. Item ipse rogauit ꝑ crucifigentibus: ipsi volũt vindicari. Item ip̃e esurijt et sitiuit et pastus est spongia cum arundine ꝛ felle ꝛ aceto: ip̃i vero in diuersis delectãt. Item ipse scdm ꝙ dicit Hieronymus fuit diligens: quia in cruce dixit. cl. versus ipsi vero sunt otiosi in spiritualibus. Item pepercit latroni ip̃i vero nolunt remittere iniurias: ideo tales dicũtur inimici crucis xp̃i. Beatus vero paulus volens reuocare tales dicit ad Ephe. v. Uidete itaqꝫ fratres quõ caute ambuletis non quasi insipientes: sed vt sapiẽtes. Et ista prima via est ampla et mala. ¶Scda via est spiritualis siue penitentialis que est stricta ꝛ angusta et pauci sunt qui vadãt per illam. Stricta em̃ est carni quando agit penitentiam ꝛ q̃uis sit stricta si velimus ire ad paradisum habemus transire per eam: de qua dicit Esa. xxx. capl̃o. Hec via ambulate in ea neqꝫ ad dexteram neqꝫ ad sinistraꝫ declinetis: illi em̃ declinant ad dexteraꝫ qui amore terrenorũ vel aliquarũ creaturarum dimittunt bona opera: illi autẽ declinant ad sinistram qui timore creaturarũ deserunt bona opera: et ideo si ꝑ istam viam tendamus ambulemus spũ quia spirit⁹ hoc delectatur: vnde Jo. vj. Spiritus est qui viuificat caro autẽ non ꝓdest quicq̃: et ideo dicit btũs Paulus ad Gala. v. Spiritu ambulate ꝛ desideria carnis non perficietis. Cũ ergo habeamus transire et ambulare per istam viam. s. spũalem ꝛ penitentialem videamus in quot diebus perficietur ista via. Pro quo sciendũ ꝙ sunt. xij. diete. O de⁹ tam pura ꝛ tã breuis est ista via: plures enim dicte sunt vsqꝫ ad infernum ꝛ hinc vsqꝫ romam: ergo possumus bene ꝛ breuiter tendere per illam: videamus ergo que sunt iste diete.

Prima est peccatorum cognitio.
Scda est cordis contritio.
Tertia est emendandi ꝓpositio.
Quarta est occasionũ peccandi vitatio.
Quinta est oris confessio.
Sexta est corporalis afflictio.
Septima est spũalis oratio.
Octaua est elemosynarũ largitio.
Nona est debitorum restitutio.
Decima est iniuriarum remissio.
Undecima est fame restitutio.
Duodecima est eucharistie cõmunio.

¶Prima ergo dieta est pctõrum cognitio. s. qñ religiosi cognoscunt se non tenuisse regulam. Sacerdotes non fecisse suum officium prout debebant: laici sil̃r qñ cognoscũt se peccasse. Tũc tales ambulant per vnam dietã non mouendo se de vno loco quia non oportet ꝙ corpus moueatur sed spũs: ideo ait apostolus ad Gala. v. Si spũ viuimus spiritu ambulemus: si pro qꝛ: quia viuim⁹ spiritu ergo ambulemus spiritu: de ista prima dieta loquitur Dauid p̃s. l. dicens. Ampli⁹ laua me dñe ab iniq̃tate mea a pctõ meo mũda me. Qm̃ iniquitatem meam ego cognosco. Et ideo dicit Hieremias in scdo capl̃o. Cuilibet in peccato exñti vide vias tuas in conualle; quia in dñm

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

deum tuū preuaricata es. Hieremie. iij. Et ita cognitio peccatorū est prima dieta: vñ vt dicit ille moralis Seneca. Initium sanitatis est cognitio infirmitatis. Scda dieta est cordis contritio scz qñ cognoscunt pctā ⁊ hr̄ dolor ⁊ cōpūctio i corde. Et non immerito dz haberi talis dolor: qm̄ paruuli ad hoc nos monent qr si mater vel pater alicuius paruuli faciāt sibi vestem nouam et ipsa induta cadat in lutum statim flebit et vix poterit placari: ita similiter quilibet xp̄ianus debet facere quia cū pater xp̄s ⁊ mater ecclesia fecerunt sibi vestem candidam in baptismo. s. innocentie baptismalis quā denotat vestis que ponitur sup puerū baptisatum ⁊ illā vestem fedamus p peccatuz ideo debemus flere ⁊ dolere cum videamus animā fedatam ⁊ deturpatā p peccatum: qm̄ vt ait Dauid p̄s. l. Cor contritum ⁊ humiliatum deus non despicies: quinimo exaudies: sed tamen attēde ꝙ in contritione cōcurrunt duo. s. materia ⁊ forma materia est dolor de peccat: forma aūt est ꝙ doleat respectu dei ⁊ nō respectu mundi vt dicat sic dolens cū Dauid p̄s. l. Tibi soli peccaui ⁊ malū coraz te feci. Tertia dieta ē emēdādi ꝓpositio siue ꝓpositum: ⁊ hanc ostendunt nobis bestie brute q̄ postq̄ euaserūt laqueū nūq̄ postea redibūt. Sicut sorex siue mus qui semel in muscipula captus est: si euaserit q̄tūcūq̄ ponatur esca olens siue redolens nunq̄ redibit: non tñ ita facimus nos. Sz postq̄ capti sumus in muscipula diaboli peccato aut tentatione ⁊ euasimus p penitētiā adhuc tñ redim⁹. Et ideo debemus dolere ⁊ flere ⁊ taliter facere quod nō redeamus: iteruz ad peccatum: ⁊ istam dietam ostendit xp̄s cuidam mulieri dicens. Jo. viij. Vade ⁊ noli amplius peccare. Quarta dieta est occasionuz peccandi vitatio. s. vt dimittat familiaritas ⁊ consortium personarum que faciūt peccare: quia nō sufficiūt tres prime diete nisi compleatur ista quarta. Qm̄ posito ꝙ habeat bona cōtritio pro tempore tñ nisi vitetur occasio peccandi statim cadet ⁊ redibit in peccatuz: ⁊ ideo oportet ꝙ vitentur occasiones iuxta consilium poete. Que nocitura tenes q̄uis sint chara reliquer ⁊ Dauid p̄s. ij. Disrūpamus vincula eoruz ⁊ ꝓijciamus a nobis iugum ipsorū. vincula dicūtur amores carnales qui ligant animā et sunt iugum quia portāt ad infernum cōpellendo: ⁊ occasionalr operādo. Quīta dieta est oris ꝯfessio dicūt medici ꝙ post sumptionem cibi corrupti melior medicina que possit fieri est ꝓuocare se ad vomitū ita similiter cum peccata sint cibus q̄ nō potest digeri i stomacho anime imo corrumpit eam oportet ꝙ ꝓijciatur per os. Item etiā nō sufficit ad hoc ꝙ domus sit munda congregare immūditias in vno loco: sed oportet ꝓijcere extra: ita nō sufficit congregare peccata p cognitionem nisi ꝓijciantur extra per os in cōfessiōe. Sed tñ est aduertendū ꝙ confitēs non debet se ponere ante faciē confessoris ne verecūdet dicere peccata respiciendo cōfessorem. Sed debet stare in latere: et ad aurem cōfessoris: ⁊ sacerdos debet leuare faciē vt similiter non verecūdet confitens. Item silr est periculū in confessore maxie qñ ꝯfitētur mulieres iuuenes. Et dicūt doctores ꝙ sacerdos non dz spuere ne videat cōfitenti ꝙ habeat abhominationē pctōꝝ que sibi cōfitent nisi pri⁹ faciat signuz quasi habeat tussim. Et ita pctōr cōfitebitur pctā sua. Et ista est q̄nta dieta de q̄ loquit Salomon Prouerbio. xxviij. Qui abscondit scelera sua: nō diriget a dño: q̄ aūt ꝯfessus fuerit ⁊ relinq̄rit ea miam ꝯseq̄tur. Et Jo. in cano. sua p̄ma cap̄. j. Si cōfiteamur pctā nr̄a fidelis et iustus est deus supple vt remittat nobis pctā nostra ⁊ emundet nos ab oi iniquitate. Sexta dieta est corporalis afflictio: ⁊ rō est quia spūs de se cū sit spūalis semp appetit spūalia. Sed corpus sp ipsuz deprimit ⁊ inclinat ad pctm̄: vnde Sapiētie. ix. Corpus qd corrūpit aggrauat aīam ⁊ deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem. Deprimitur nāq̄ spūs p corpus sicut falco p lapidē ligatum vt nō possit volare in altū: et iō oportet castigare corpus p afflictionem corporalē vtpote p pniaz ieiuniū ciliciū vel alia quecūq̄ corp⁹ affligētia vt spūs

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

eleuet ⁊ exerceat illud qd debet: et ideo dicit btūs Paulus ad Colo.iij. Mortificate mēbra vestra hoc est corp⁹ quod ex mēbris cōponitur q̄ sunt sup terraz. Septima dieta est spūalis oro: ⁊ dicit spūalis oratio qñ cor cogitat ⁊ attendit ad ea que os dicit ⁊ ꝓfert ⁊ cū magna deuotione ⁊ reuerentia meditando cū fit oratio: et de ista dieta dicit btūs Paulus prime ad Cor.xiiij. Si orem lingua spūs me⁹ orat mens aūt mea sine fructu est? Quid ergo est orabo spū orabo ⁊ mente. Non est em̄ oratio spūalis qñ orat solum lingua: ⁊ iō tales orones nō exaudiūtur: de illis sic orātib⁹ dicebat xp̄s Mat.xv. Popul⁹ hic labijs me honorat cor aūt eorū longe est a me. Sine cā autem colūt me. O q̄ terribile ꝟbū. Octaua dieta est elemosynaꝝ largitio vt liberalit de bonis nr̄is largiamur scd̄m facultatē nostram et possibilitatem qꝛ plus pōt valere vn⁹ denarius dat⁹ q̄ vnū scutū. Pro quo nota hystoriam de gasophilatio quod erat positū in tēplo in quo ponebātur elemosyne pro ei⁹ reparatiōe. Et multi diuites ⁊ nobiles ponebāt manū plenā auro vel argento. Alij ponebant taceā aureā alij argēteā; ⁊ post venit quedā paupercula mulier q̄ posuit duos obolos. Et tūc dn̄s vocauit discipulos suos et quesiuit ab eis q̄s maiorē elemosynā fecerat. Qui respōderūt scd̄z q̄titatē dati qꝛ talis vel talis: q̄b⁹ xp̄s dixit: amē dico vobis ꝙ plus omnib⁹ misit hec paupercula mulier. Et rō fuit qꝛ omne qd habuit dedit. Itez qꝛ posuit illud in archa cū deuotōe ⁊ alij iactabant sicut dicit textus ⁊ nō curabāt: ⁊ ideo det elemosyna cū deuotiōe. Quapropter in die dn̄ico qñ vaditis ad ecclesiam vt habeatis elemosynā a deo debetis ponere in manu illud qd vultis dare amore dei. Et ideo dicebat btūs Paul⁹ p̄me ad Cor.xvj. Per vnā sabbati vnusquisq; vestrū apud se reponat recondēs qd bene ei placuerit: ideo alibi. Idem dicit scd̄e ad Cor. Unusquisq; ꝓut destinauit in corde suo nō ex tristitia aut ex necessitate: hylarē em̄ datorez diligit deus ponatur ergo in manu vt non fiat dilatio ad dandum: quia dicit ille ph̄s Seneca ꝙ nihil chari⁹ emit q̄ qd p̄cib⁹ obtinet. Nona dieta est debitoꝝ restitutio. s. furta rapta violēter vsurā simoniā fraudulēter lucrata. Itē debita ⁊ salaria seruitioꝝ: ista em̄ ē nona dieta quā si nō ꝑfecerim⁹ nō intrabimus regnū celoꝝ: qꝛ nō remittit pctm̄ nisi restituat ablatuz: vñ dicit btūs Paul⁹ ad Roma.xiij. Reddite oībus debita: cui tributū tributuz: cui vectigal vectigal: cui timorē timorē: cui honorē honorē: nemini q̄cq̄ debeatis nisi vt inuicē diligatis. Decima dieta est iniuriarū remissio. s. vt deus remittat nobis: vñ nō est dign⁹ hr̄e remissionē pcti venialis corā deo qui nō remittit iniuriā sibi factā qꝛ al's nullum bonū ꝓdest: ⁊ hoc oñdit nobis xp̄s in q̄dā euangelio di. Mat.v. Si offers munus tuum ad altare: ⁊ ibi recordat⁹ fueris qd frater tuus aliq̄d habet aduersum te relinq̄ ibi munus tuum ante altare ⁊ vade prius recōciliari fratri tuo ⁊ tunc veniens offeres munus tuū: dicit prius: vnde diceret aliq̄s si ego feci iniuriā ꝓximo ⁊ xp̄o sil'r non prius debeo reconciliari xp̄o cuz sit maior? dicit ꝙ prius debes reconciliari ꝓximo: dimittamus ergo alijs vt dimittat nobis deus: qm̄ dicit xp̄s Mat.vj. Si dimiseritis hoib⁹ pctā eoꝝ dimittet vobis pater vester celestis delicta vr̄a. Undecima dieta est fame restitutio qm̄ maius furtū est fame q̄ diuitiaꝝ ⁊ bonoruz tēporaliū: qꝛ dicit Sapiēs. Prouer.xxij. Meli⁹ est nomē bonuz q̄ diuitie multe. Queq̄dez fame restitutio siue reparatio fit cū lingua: vñ Prouer.xviij. Mors et vita manib⁹ lingue diffamātis q̄ diligunt eam comedent fructus eius: fructus lingue diffamantis est mors et dānatio: fructus vero reparationis est vita: et ideo concordando dicit Christus Matthei.xij. Ex verbis tuis iustificaberis et ex verbis tuis condēnaberis: igitur iuxta consiliuz beati Augustini. Nō pigeat ex ip̄o ore proferre medicamenta a quo facta sunt vulnera. Et sic repet fama ꝑ linguā. Duodecima dieta ē eucharistie cōmunio: qm̄ posito ꝙ oēsalie diete sint complete tñ nō sufficit nisi sumat corp⁹ christi qm̄ ita manebit et quiescet

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

cum christo: iuxta illud qd̄ ipsemet dicit Jo. vj. Qui manducat meā carnē ⁊ bibit meū sanguinē in me manet: et ego in illo. Et ista est vltima dieta: in ea enim simus cū christo semel ad minus in anno layci: ⁊ sine pctō mortali. Et ideo dicebat christꝰ Jo. vj. Amē amē dico vobis: nisi māducaueritis carnē filij hoīs ⁊ biberitis eius sanguinē non habebitis vitam eternā in vobis. Qui māducat meā carnem et bibit meū sanguinē habet vitam eternā et ego resuscitabo eum in nouissimo die. Qui em̄ digne sumit sibi dat̄ vita eterna: et ecce viam paradisi q̄ est valde breuis: qm̄ non habet nisi duodecim dietas. Disponamus ergo nos ad eundum ⁊c. Rogemus ergo dñm ⁊c.

¶ De verbis oībus sacre scripture que in summa pñt cōprehēdi in q̄nq; verbis.
Distinctio. cxcv.

Erba oīa sacre scripture possunt i summa cōprehendi in quinq; verbis.
Primū est instructiuū vere cognitionis.
Secundū est directiuū bone operatiōis
Tertiū est retractiuū male inclinatiōis
Quartū est incussiuū iuste punitionis.
Quintū est ꝓmissiuū alte retributiōis.
¶ Primū ergo verbū est instructiuū vere cognitionis. s. oīs doctrina qua possumus ⁊ debemꝰ credere oēs veritates fidei: ⁊ hanc veritatē habemꝰ per verbum christi qui narrauit nobis quomō debemus credere veritates ad fidē pertinentes. Et ideo dicit beatus Paulus ad Roma. x. Fides est ex auditu: auditus autē per verbū christi. Nota qr dicit verbum. Ecce verbū de quo loquimur. Per verbum ergo christi qd̄ habuimꝰ ex auditu possumus habere veritatē: qr dicit phs ꝙ locus ab auctoritate est infirmissimꝰ: ergo maiorē certitudinē habemꝰ ex visu: dicitur ꝙ auctoritas puri hoīs est infallibilis ⁊ infirma: non tñ auctoritas christi qui non pōt mētiri: imo maior certitudo habet̄ per verbū christi q̄ per visum cuiuscūq; hoīs mortalis: ergo bñ possumus dicere ꝙ ex auditu habemus illud verbū instructiuū vere cognitionis ⁊ fidei. verbi gratia. Per auditū ꝙ est vnus deꝰ simplex ⁊ indiuisibilis: ⁊ ille est tres persone distincte: habemus ergo illud ꝑ auditū: qr per verbū christi loquētis per os Johā. prime Jo. v. Tres sunt qui testimoniū dant in celo: pater: verbū ⁊ spiritussanctus: et hi tres vnū sunt. Itē per verbū christi credimus ⁊ habemꝰ cognitionem incarnationis: vnde Paulus ad Philip. ij. Semetipsum exinaniuit formam serui accipiēs: in similitudinez hominū factus ⁊ habitu inuētus vt hō: exinaniuit. i. humiliauit: vñ dat̄ similitudo de trinitate in aīa in qua sunt tres potētie ad similitudinē trinitatis: qr Gen̄. ix. dicit̄. Ad similitudinē dei factus est homo. Itē habemꝰ ex auditu ꝙ incarnatus est in ventre virginis sine corruptione: vñ verbū ꝑ qd̄ illud scimus est verbū pauli ad Gala. iiij. At vbi venit plenitudo tēporis misit deus filiū suū natuz ex muliere factū sub lege vt eos q̄ sub lege erāt dei redimeret. Et dat̄ similitudo de auellana que cōcipit granū sine corruptiōe: de sole q̄ penetrat vitrū sine corruptiōe vitri: imo clarius ⁊ puriꝰ est: sil'r virgo maria. Itē habemꝰ ex auditu ꝙ filiꝰ dei incarnatus passus est mortē: hanc veritatem habemꝰ per verbū diuinū qr intellectus hoīs nō pōt illu cognoscere: imo est argumentū infideliū qui dicunt: vos christiani dicitis ꝙ xp̄s est deus ⁊ homo cur ergo passus est mortē cū sit deꝰ: potuisset em̄ aliter mundū redimere: quia frustra fit per plura qd̄ pōt fieri per pauciora. Cū ergo deus sit oīpotens potuisset aliter redimere. Dicit̄ ꝙ verū est per potentiā suā: sed nō seruasset iustitiā: verūtamen in morte seruauit summā misericordiā. s. cum ip̄e erat filius supremi regis voluit crucifigi pro pctōribus ⁊ seruauit summā iustitiā qr voluit conspui: coronoari ⁊ mori morte dolorosa vt nos eriperemur a morte inferni ⁊ coronaremur in gloria. Istā ergo veritatē habemus ex auditu. Itē hanc veritatē habemus ꝙ in hostia cōsecrata sit verum corpus christi ex auditu: vnde verbū qd̄ semper audiuimus est illud Johā. vj. Caro

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

mea vere est cibus ⁊ sanguis meus vere est potus. Bene ergo dicit btūs Paulus fides est ex auditu: auditus aūt p verbū xpi. Et illud verbū est primū verbū instructiuū vere cognitiōis. Et de isto verbo, pprie loquit xps cū dicit Luc. xi. Bti qui audiūt verbū dei et custodiūt illud. Ubi moraliter aduertendū in hoc qō dicit custodiūt: qz xpiani debent custodire fidem quēadmodū custodiuntur castra tpe guerre: qz ponit in illis tubicinator qui singulis diebus admin⁹ clangit bis sciz in mane ⁊ in sero ne inimici possint capere castrū. Ita si velimus seruare fidem debemus tuba canere bis in die ne diabolus possit capere castrū nostrū et hoc cōfitendo fidē mane ⁊ sero cū ꝓtestatione q̄ in illa fide volumus viuere ⁊ mori. Et isto modo erim⁹ beati iuxta illud qō dictū est. Beati qui audiūt verbū dei ⁊c. Et ideo ad Ro. x. dicit apls. Si cōfitearis in ore tuo dñm iesum xpm: et in corde tuo credideris qm deus excitauit illum ex mortuis saluus eris. Corde em credit ad iustitiā: ore aūt confessio fit ad salutē. Indigem⁹ ergo mane et sero ore cōfiteri fidē: qz fides est sicut lucerna in laterna q̄ statim extinguitur nisi habeat respiraculū: ita fides est lucerna in corde quasi in lanterna posita teste Dauid ps. xviij. Qm tu illuminas lucernā meā dñe deus me⁹ illumina tenebras meas. Et ideo ad salutē debem⁹ fidem cōfiteri ore: ⁊ nimirū si nos ita ꝓfiteamur qm da uid confitebat ps. cxv. di. Credidi, ppter qō locutus sum: ego aūt humiliat⁹ sum nimis. ¶ Scōm verbū est verbū directiuū bone opationis: vñ quotquot sum⁹ in hoc mūdo sumus defectuosi in opib⁹ q̄ agere debem⁹: nō em sum⁹ defectuosi ad cognoscēdum mala opera: imo mala opa aliqñ dicim⁹ bona: iuxta illud Michee. vij. Malū manuū suarū dicūt bonum. Sed etiā sum⁹ defectuosi ad agendum bona opera: sed verbū dei dirigit nos ad bonū agendū: vnde Dauid ps. cxviij. Lucerna pedib⁹ meis verbū tuū et lumen semitis meis. i. operationibus meis. verbi gratia. Quō sum⁹ defectuosi propter defectū proprij iudicij: qz exercere vindictā iudicam⁹ esse bonū: qz naturaliter oia inclinant ad vindictā: vestitamen iudicij nostruz deficit in hoc: qz vindicta nunqz pōt per hoiem exerceri: sicut nō pōt fieri licite q̄ seru⁹ in domo dñi sui vindicaret se de alio cōseruo: ita nec in domo dei: de qua Baruch. iij. O israel q̄ magna est dom⁹ dei et ingēs locus possessionis eius magn⁹: ⁊ nō habet finem excelsus ⁊ immensus. Et ideo nos dirigit verbū apli ad Ro. xij. dicentis. Cū oibus hoibus pacem habentes nō vosmetipsos defendētes charissimi sed date locū ire. Scriptū est em. Mihi vindictā et ego retribuā dicit dñs. Ecce quō illud verbū est directiuū ad opationem bonā cōtra proprij iudicij humanum. Itē iudicij humanū credit q̄ vsura nō sit peccm: cui⁹ fundamentū est qz dicunt vsurarij q̄ ipsi sunt dñi bonoꝝ. Et illud est heresis: vide practicā ⁊ auctoritates. s. Dñi est terra ⁊c. ps. xxiij. Et. j. ad Cor. iij. Sic vos existimet homo vt ministros xpi ⁊ dispensatores. Et Deuter. xxiij. Non fenerabis fratri tuo ad vsurā pecuniā nec fruges nec quālibet aliam rem sed alieno fratri tuo absq̄ vsura id quo indiget cōmodabis vt benedicat tibi dñs deus tuus in oīb⁹ opere tuo. Et Luce. vj. Date mutuū nihil inde sperantes ⁊ erit merces vestra multa: qz centuplum accipietis ⁊ vitā eternā possidebitis. Ecce quō verbum dei est directiuū. Itez in pcō luxurie qz iudicij humanū iudicat nō esse peccm maxime fornicationem simplicē. Dicūt em luxuriosi: quod pccm est ⁊ quā iniuriā facim⁹ cū bene sol utimus muliere ⁊ sibi placet: ⁊ illud est error: vnde verbū dei dirigit nos ad cōtrarium: dicit em Apls. j. ad Thessal. iiij. Hec est em volūtas dei sanctificatio vestra vt abstineatis vos a fornicatione vt sciat vnusquisq̄ vestrū suū vas possidere in sctificatione ⁊ honore nō in passiōe desiderij sicut ⁊ gētes q̄ ignorāt deū. Dicit sctificatio. s. sumpta in baptismo. Itē decipit iudicij humanū p falsam deuotionem. Unde sciendū q̄ ois pnia facta in scandalū proximi displicet deo nec est sibi grata nec facienti proficua: verbi gra.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

tia. Multe mulieres dicūt q̄ in diebus festiuis nō debent reddere debitū marito: sed iñ caueant q̄ si nō reddāt debitū propter illā vanā deuotionē dānabunt. quotiēscūq; vnus querit pro alio debitum debet sibi reddere. Et ad illud dirigit nos verbū diuinū: vnde. j. ad Cor. vij. Uxori vir debitum reddat: similr aūt et uxor viro. Mulier sui corporis ptātem nō habet sed vir: similr aūt q̄ vir sui corporis ptātem nō habet sed mulier. Nolite fraudare inuicē nisi forte ex cōsensu mutuo: ergo caueant. ¶ Tertium verbū est verbum retractiuū male inclinationis. Ubi sciendū q̄ oēs nos sumus inclinati ad malū naturaliter. Sicut lapis naturaliter inclinat ad motū deorsum q̄ non pōt ascendere nisi cū adiutorio: ita nos naturaliter inclinati sum⁹ ad malū teste scriptura Geñ. viij. Sensus et cogitatio humani cordis in malū prona sunt ab adolescentia q̄ iō nō possum⁹ sine adiutorio ascendere q̄ agere bonū. Et ad hoc iuuat nos verbum dei qđ retrahit nos a malo: verbi gra. Aliqui naturaliter sunt inclinati ad superbiā q̄ nō ad aliud peccatum: sed verbū dei retrahit eos dicēs Thob. iiij. Superbiā nunq̄ in sensu tuo dñari pmittas: in ipsa em̄ initiū sumpsit omis pditio tam angelica q̄m hūana. Aliqui em̄ sunt inclinati ad auaritiam q̄ nō ad superbiā: sed verbū diuinū retrahit dicēs Luc. xij. Uidete q̄ caute ab omni auaritia: q̄ nō in abūdantia cuiusq̄ vita eius est ex his q̄ possidet. Nota q̄ dicit ab oñi auaritia ad denotādū q̄ sunt multe species auaritie quas vide alibi: ab omni ih dicit esse cauendū. Itē aliqui sunt inclinati ad luxuriā quos verbum dei retrahit cū dicit ps. xxxi. Nolite fieri sicut equus q̄ mulus quib⁹ nō est intellectus. Inchamo q̄ freno maxillas eoꝝ cōstringe qui nō approximāt ad te. q. d. Refrenate carnem inchamo et freno. Ecce quō retrahit verba. Et iō dicit scriptura Eccl. vlti. Uerba sapientū sunt stimuli q̄ quasi claui in altū defixi. Uerba sapiētū dicit glo. i. verba pphetaꝝ antiqui testaměti q̄ scioꝝ noui testaměti. Dicit quasi stimuli. Nos em̄ habem⁹ duos defectus q̄ sumus tepidi ad faciendū bonū: et ideo verba sunt stimuli ad puocādū vt bona fiant. Itez sumus inclinati ad malū q̄ verba sunt quasi claui defixi detrahentia nos. ¶ Quartū verbū est verbū incussiuū q̄ minatiuū iuste punitionis. s. dānationis ppter pctā. Sicut em̄ cū gladio et ense minatur dñs malefactoꝝ: ita xp̄us gladio iustitie. s. verbo punitionis minat: vnde ad Ephe. vj. Gladius spūs est verbū dei. Et ideo ppter verbū dei timent multi: q̄ eis pmittūt verba punitionē. et iō dicit Pau. ad Ro. xiij. Uis aūt nō timere ptātē bonū fac q̄ habebis laudē ex illa: dei em̄ minister est tibi in bonū si em̄ malū feceris time: nō em̄ sine causa gladiū portat. Ptz ergo q̄ verbum dei est incussiuū iuste punitionis. Ubi nota exēplū cuiusdā filij regis quē pater posuit in quadā religione: q̄ cū esset ibi voluit seruare religionē: q̄ ita cū esset delicat⁹ effect⁹ est ma cer. Qō vidēs abbas dixit sibi q̄ nō surgeret ad matutinas. Cui ipse dixit q̄ audita campana nō poterat dormire qr domicelle ipm pūgebāt q̄ nō pmittebāt ipm dormire. Qō audiēs abbas fuit stupefactus credēs illū esse non deuotū: q̄ petiuit ab eo q̄ erant ille domicelle: Quib⁹ rñdit q̄ btā Katherina et btā Ursula q̄ inuitabāt eū ad surgēdū q̄ius esset delicatus qr erāt ipse filie regū: q̄ iō in iudicio nō potuisset excusari. ¶ Quantum verbū est verbū pmissionis alte retributionis: qr oēs sum⁹ obligati ad seruiendū deo iuste q̄ sancte sub pena damnationis: q̄ hoc nō obstāte q̄ nihil debemus habere retributionis: verūtamen deus est ita liberalis q̄ nō obstāte q̄ simus obligati, pmittit gloriā seruientib⁹ bene sibi: q̄ per verbū, pmisit nobis gloriā. Et ideo si bene seruierim⁹ poterim⁹ petere gloriam dicendo illud ps. cxviij. Memor esto verbi tui seruo tuo in quo mihi spem dedisti. Tamē nō possumus petere propter merita, ppria: qm̄ quātūcūq; quis sit iust⁹ nō pōt petere pro meritis suis iuxta illud Apli ad Rom. viij. Nō sunt cōdigne passiones huius temporis ad futurā gloriā que reuelabit̄ in nobis. Et ideo nō possum⁹ petere gloriā q̄ rigorez

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

inſtitie. Vbi ſcienduꝫ q hole mortuo ſtatim aia venit ad iudiciū ad Heb.ix. Statutū eſt hoibꝰ ſemel mori: ⁊ poſt hoc iudiciū venit ad portam paradiſi di. Dñe dñe aperi nobis. Luc.xiij. Cui dicit xp̄s. Quid petis? Rñdet. Peto gloriā. Et ꝛe dicit xp̄s. Rñdet: qz ſeruiui vobis. Iſta dicendo pꝫcereꝫ in inferno: ſed dicit. Dñe peto qz vos promiſiſtis gloriā faciētibꝰ voluntatē veſtrā: vñ Mat.vij. Qui facit volūtatē patris mei q̄ in celis eſt intrabit in regnū celoꝝ. Ergo petamꝰ gloriā virtꝫ miſſionē ⁊ nō propter ꝓpriā ſanctitatem ꝛc. Rogemus dñm ꝛc.

¶De quattuor rationibus ꝓpter quas vigilant homines.

¶Diſtinctio.cxcvj.

Vigilant hoīes vna ex quattuor rationibus. Primo ꝓpter amorē lucri tꝑalis. Secundo ꝓpter timorē periculi mundanalis. Tertio ꝓpter dolorē laboris corꝑalis. Quarto ꝓpter clamorem clangoris ſenſualis.

Et ex qualibet iſtarū rationū debemus vigilare ſpiritualiter. ¶Dico ergo q̄ alii qui vigilant in hoc mūdo ꝓpter amorez lucri tꝑalis ſicut miniſtrales: ferrarij: ſutores: ⁊ illi q̄ cū lumine nō poſſunt operari vigilāt de ſero ⁊ ſurgūt de mane taliter faciēdo q̄ ozio ſole lucrati ſunt vitam illius diei: ⁊ tunc cū gaudio bibunt de mane: ⁊ ſz hoc ſit clarū ⁊ videatur ad experiētiā: eſt tñ auctoritas Eccl.xxxviij. Dis faber ⁊ architect⁹ noctē tanꝫ diem trāſigit ⁊ vigilia ſua pficit opus: hoc mō debemꝰ vigilare ꝓ lucro ſpūali. Sic tñ tenenē ad hoc ꝓſone ſpūales ⁊ gñaliter oēs ſicut religioſi pbri ⁊ oēs eccliaſtici nō expectare oztū ſolis ſz ſurgere mane ad matutinas ⁊ dicere officiū ſuū deuote ⁊ diſtincte ꝛc. ita q̄ q̄n ozāt ſol iā fecerit officiū ſuū: ⁊ talis pōt letus cantare qz iā lucratus eſt prandiū illius diei. Qui aūt nō ſurgūt aia eoꝝ remanet triſtis ⁊ nihil lucrata eſt. Et ꝓpter hoc dicit ſcā mater eccliа. Mō ſit vobis vanū ſurgere ante lucē qz pmiſit dñs corōnā vigilantib⁹. Nota pmiſit dñs ⁊ qd? nō duodecim denarios ſz corōnā glie q̄ ampliꝰ valet q̄ corona papat⁹ vel ip̄erij. Si ergo artifices ⁊ laboratores vigilāt vt lucrentur. xij. denarios aut duos ſolidos: quāto magis nos debemꝰ vigilare diligenter vt poſſimꝰ lucrari gloriā paradiſi. Nota hic exēplū de vitis patrū qui liber eſt auctoritate decreto Gelaſij pape cfirmat⁹ de illo ſctō heremita q̄ vidit cathedrā i celo ⁊ ſeptē coronas paratas diſcipulo ſuo quas lucrat⁹ fuit vna nocte ex vigilia ſiue qz vigilauit. Ecce ergo quare dicit mater eccliа pſonis ſpūalib⁹ nō ſit vobis vanū: ꝓ vobis aūt layc̄is q̄ nō poteſtis ita vigilare ſurgendo ad matutinas. Et nota q̄ pſens vita eſt nox obſcura reſpectu vite glie: ſed videt nobis clara dies: ſicut de nocte videtur nox clara cū tñ ſit obſcura reſpectu claritatis diei: ita de nobis. Mō em̄ ſumꝰ niſi nicticoraces: ſz qñ aia trāſit de hoc mundo ⁊ videt claritatē glorie dicit illud ad Ro.xiij. Nox p̄ceſſit dies aūt appropinq̄uit ī vos de mūdo ſurgit⁹ a ſomno p̄ti in nocte hui⁹ vite. Si dicatis iam ego labozo arādo ſuēdo ꝛc. dico q̄ totū hoc remanet in hoc mūdo: de quo em̄ viueretis niſi de diuitijs q̄ hic remanēt: nō laboretis ī optib⁹ ſpūalib⁹ arādo quolibet die ⁊ nocte ꝛc. ſeruate feſta audiatis miſſas ⁊ ſermōes: pfiteamini ſepe ⁊ cōcetis ꝛc. De iſtis em̄ opz viuere alr remittit aia ad hoſpitale miſeroꝝ: ī dicit ſcriptura Eccl.xxiij. Sapiēs tradet cor ſuū ad vigilādū diluculo ad dñm q̄ fecit illū ⁊ in cōſpectu altiſſimi deꝓcabit. Nota ad dñm nō ad mūdū. ¶Dico ſcdo q̄ aliq̄ vigilāt nō amore lucri tꝑalis ſz timore periculi mūdani vt naute: marie ille q̄ regit legurem ⁊ q̄ reſpicit labzuxola vigilat timore periculi nauis aut vēti ſiue terre. Eccli. xliij. Qui nauigāt mare enarrāt pericula eiꝰ. Vigilāt etiā cuſtodes pecudū ſiue murozꝝ: ſic e nos debemus vigilare. Iſte em̄ mūdus eſt tāꝫ mare teſte dauid p̄s. cij. Hoc mare magnū ⁊ ſpatioſum: ī eo multa ſunt pericula q̄ cōſiderans beatus Bernar. dicit. Periculū hui⁹ mundi

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

probat transeuntium raritas ⁊ pereũtiũ multitudo in mari marcilie de quattuor nauibus vix perit vna in hoc mundo: de quattuor aĩabus vix vna venit ad portũ salutis. Et vtinã medietas gentium saluaretur. Nauis in mari tria maxime timet pericula. s. de vento de aqua ⁊ rupe. Sic ⁊ nos in hoc mundo tria similia timere debemus pericula: ventus sunt tẽtationes diaboli. Qñ aliquis vadit per mare huius mundi cum deuotione ⁊ bona vita: talis vadit ad portam paradisi. Sed venit subito ventus ab austro: scilꝫ diaboli tentatio q̃ prostrat naues: superbia: auaritia: vana gloria: luxuria ⁊c. magnus d̃r esse ventus ille qui eradicat arbores: non legimus tñ ꝙ ventus diruerit montes: sed ventus tentationis non solum eradicat arbores. i. ꝑsonas simplices: sed diruit montes. i. ꝑsonas magnas in contẽplatione. ij. Reg. ix. Spũs grandis ⁊ fortis. s. demon ⁊ tentatio eiꝰ subuertens montes ⁊ conterens petras. Nũquid erant montes magni Sanson Dauid ⁊ Salomon: ⁊ tñ ⁊c. ideo nos miseri quid faciemus vigilemus ꝯtra periculum ⁊ flatum huius venti. Scd̃m periculum est aqua: nam multotiens aqua maris absorbet nauem: sic ⁊ nos ⁊c. vnde maris tentationes sunt inclinatiões carnis qñ persona est otiosa. s. qñ caro mouetur: vel cogitando vel loquẽdo de illa materia: subtus venit consensus ⁊ motꝰ et calores carnis ideo vigilate: ideo de hoc Dauid p̃s. xcij. dicit. Mirabiles elationes maris. i. carnis. Tertiũ periculũ est rupes maris. s. percutere in rupe: iõ naute vigilant: sic ⁊ nos loquendo moraliter ꝑsona non curans de familiaritatibus nauigat in ꝓfundo pelagi ⁊ peruenit ad portam paradisi. Sed qñ cõtrahit familiaritates tunc ferit in rupe: qñ aliqua mlier audit de aliquo clerico quod est deuotus aut religiosus. O attendam ad eum. Sed caueas tibi quod non calefacias nec ferias in rupe. Ex hoc em̃ multe naues. i. persone onerate munere ⁊ põdere preciosarum mercimoniarũ ꝟtutuꝫ s. feriunt in rupe ⁊ pereunt: ideo Dauid p̃s. xc. dicit. Caue tibi ab illo periculo ne forte offendas ad lapidem pedẽ tuũ: dicit lapidem. s. familiaritatis: pedem affectionis inordinate. Si ergo tot sunt pericula in mari magno huius mundi nauigantibus necessaria est vigilantia ne vẽto tentationis aut inclinationis: aut rupe affectionis perdamus nauigiuꝫ: ideo vigilemus: hoc consiliuꝫ dedit christus apostolis Matt. xxv. di. Uigilate vt non intretis in tentationem. Spiritus q̃dez promptus est caro autem infirma. Scd̃a similitudo est qñ homo timet de inimicis tempore guerre aut latronibus: tunc homo vigilat ad custodiendum villam vel castrum ne capiatur: ideo dicit xp̃us Mat. xxiiij. Illud autem scitote qm̃ si sciret paterfamilias qua hora fur veniret vigilaret vtiq̃ ⁊ non sineret perfodi domum suam: dicit perfodi. i. subcauare vl̃ minare: propter hoc etiam nos debemꝰ vigilare. Sciẽduꝫ ꝙ quattuor capitanei sunt in breui venturi certissime: et nescimus si hodie vel cras. Primꝰ capitaneꝰ est mors que totum ducit secum: ⁊ nihil dimittit quantuncunq̃ sitis diuites in morte cuꝫ solo sudario remanebitis. Secundus capitaneus est antichristus qui totum mundũ ducet secũ paucis deuotis christianis exceptis: ideo vigilate in penitentijs: qꝛ cito veniet ⁊ ducet secum illos quos dormientes inuenerit in peccatis. Tertius capitaneus per mortem antichristi erit conflagratio huius mundi que nihil dimittet de elementatis veniet ꝑm qd̃ reperit̃ ĩ sacra scriptura quadragintaquinq̃ diebus post mortez antichristi. Quartus capitaneꝰ est dies iudicij: si ergo paterfamilias vigilat quãdo scit latrones discurrẽtes: q̃tomagis nos miseri vigilare debemus: ideo non dormiatis ĩ pctis ne vobis accidat sicut domicellis: de quibꝰ dicit xp̃s Mat. xxv. Dicitur nãq̃ ibi ꝙ quidaꝫ nobilis dominus fecit matrimonium cum quadã nobili domicella: ⁊ fuerunt alie decem domicelle inuitate. Quarum quinq̃ dixerunt inter se multum tardabit sponsus venire: ideo dormiamus: alie vero q̃nq̃ dixerunt. Sponsus non dedit nobis certum tempus aduentus sui: ideo parem⁹

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

nos: ꝛ ornauerunt se. Media autem nocte clamor factus est. Et ecce spōsus venit pulsans ꝛ dicens. Estis parate: ita dixerunt nos quinq; alie aūt noluerunt se parare. Sicq; sponsus cum illis quinq; que parate erant intrauit palatiū suum ꝛ clausa est ianua: deinde venerunt alie quinq; dicentes. Dñe dñe aperi nobis. q̄bus rndit. Amē dico vobis nescio vos vigilate ētaq; qz nescitis diem neq; horā sic nos sumus inuitati ad nuptias xp̄i. Sed dicunt stulti vt dixerunt ille quinq; domicelle: nō oportet nos parare ex quo sum⁹ inuitati. Sed q̄n xp̄s febre vel alia infirmitate pulsabit ad ianuam non eritis parati: ꝛ sic nō intrabitis ad nuptias: ideo paretis vos affq̄ pulset ad ostium confitendo: remittendo: satisfaciēdo: sic homo ornat se cum speculo pnie: vt mulier in speculo in quo videntur defectus faciei conscientie qui lauandi sunt aqua lachrymarum. Coma capitis est intētio recta: anuli sunt virtutes: torques est abstinentia: ideo ꝙ clusit xp̄s: vigilate itaq; qz nescitis die neq; horaz. ¶ Dico tertio q̄ vigilant aliq; nō amore lucri vel periculi: sed ꝓpter dolorem laboris corporalis scilz infirmi de febre: de dolore dentium aut capitis ꝛc. quia non possunt dormire sed plangunt se: si dicatur eis dormiatis modicuz: respondent non possum ayray or: sic nos debem⁹ vigilare ex dolore cōtritionis peccatoꝝ nostroꝝ ꝛ tribulatione infernalium tormentoꝝ. Si enim ex dolore vnius parue spine aut vni⁹ pulicis morsu non poteritis dormire. Cū anima sit vulnerata mortaliter in capite vel nere in superbie: auaritie ꝛc. In renib⁹ vulnere luxurie: gule in facie inuidie: iō dolere suspirare ꝛ plangere nos debemus ad instar infirmi: vt religiosi clerici ꝛ layci: ꝛ tunc quilibet vigilans poterit dicere cum Dauid p̄s. cj. A voce g. mitus mei adhesit os meum carni mee. Similis factus sum pellicano solitudinis: ꝛ factus sum sicut nicticorax in domicilio. Nota adhesit os meum carni mee: quando homo rider caro dilatatur sed quando plorat stringitur. Nota similis factus sum pellicano solitudinis: qui quando videt pullos suos a serpente venenatos naturaliter cognoscit quod non possunt sanari nec viuere sine sui sanguinis effusione ꝛc. ita de operibus nostris a serpente infernj venenatis: factus sum sicut nicticorax in domicilio que non videtur sed sentitur: ita homo debet abscondi in domicilio studij vel orationis. Vigilauit et factus sum sicut passer solitarius in tecto. Saltat enim de terra in stramine cantādo: ita peccatoꝛ debet saltare de peccato plangendo ꝛ dolendo. Item captus propter crimina sua non potest dormire: sed vigilat expectans sententiam ꝛ dicēs. O miser quid erit de me: ita etiā nos ex hoc debemus vigilare: cum omnes sim⁹ criminosi ꝛ processus est iam factus ꝛ scriptus captus est in fetido carcere corporis expectans iudiciuz magnum est quomodo possumus dormire cogitando intra nos ꝛ dicendo. O miser si dabitur sententia ꝙ sim suspensus in furca inferni. Nota hic de religioso tuuene qui non poterat manere i lecto hora matutina ꝛc. iste ergo vigilabat timore iudicis: sed modo sunt aliqui scutiferi qui in estate vadunt armati ꝛc. sed pro christo nihil ꝛc. sed bene pro vindicta ꝛ in obsidione ierusalē fuit ꝛc. sed pro anima nihil. Et ꝓpter hoc docebat Christus Luc. xiij. Beati serui illi quos cum venerit dominus ꝛ pulsauerit ad ianuam ꝛ inuenerit eos vigilātes. ¶ Dico quarto q̄ vigilant aliq; non propter lucrum temporale nec timorē mundanum nec laborem doloris corporalis sed ꝓpter clamorem clangoris sensualis. s. clamorem tube ꝛc. Et ex hoc etiam nos debemus vigilare quoniam in auribus nostris debet continue audiri illa vox tube. Surgite mortui venite ad iudicium que nō debet permittere nos dormire. vnde beatus Hieronymus istā tubam audiebat quando dicebat: siue comedam siue bibam siue quid aliud faciam semper videtur in auribus meis sonare illa vox terribilis. Surgite mortui venite ad iudicium: sed nos habemus aures opilatas non audimus. Item nos debemus audire vocem tube diuine predicationis que debet nos excitare ne dormia

M iij

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

mus in peccatis: ideo p̃cipit deus predicatori. Esa. lviij. di. Clama ne cesses q̃si tuba exalta vocem tuam: ⁊ annũcia populo meo scelera eoꝝ. Et ideo q̃libet debet dicere cũ Hieremia q̃ de se dicit i q̃rto cap̃. Sensus cordis mei turbati sunt in me non tacebo qm̃ vocẽ tube audiuit aĩa mea clamorẽ prelij. Nota sensus cordis mei nondũ sentiunt clamorẽ prelij q̃ cõmouet sanguinẽ non solũ hoĩm sed ẽt equoꝝ: ita sonat fortiter ⁊ aspere: ita erit de tuba prelij iudicij gñalis: ideo vigilate in bonũ finẽ semp̃ aspiciendo ⁊ mẽtez dirigendo ⁊c. Rogemus dñm ⁊c.

¶ De tribus villis que sunt in alio mundo.

Distinctio. cxcvij.

Ille tres sunt ĩ alio mundo: videlicet

Prima est celestis gloriosa ⁊ alta.

Secunda est infernalis tenebrosa ⁊ infima.

Tertia est purgatoria dolorosa ⁊ media.

¶ Prima ergo villa est celestis gloriosa ⁊ alta: ⁊ in ista sunt multe domus camere ⁊ palatia pulcherrima: ⁊ de hac dicebat xp̃s Jo. xiiij. In domo p̃ris mei mãsiones multe sunt: tanta enĩz est pulchritudo huius domus ꝙ si aliquis videret illam: posito ꝙ non videret deum nec virginẽ Mariã nunq̃ vellet comedere nec dormire: nec aliud quicq̃. Item platee huius ville sunt pulcherrime: de quibus Apoca. xxj. Platee ciuitatis aurum mũdum tanq̃ vitrum plucidũ: in ipsa villa repletur memoria: qꝛ statim qñ aliq̃s intrat in illa scit omnes scientias ⁊ intellectus qꝛ intelligit omnia creata. Itez voluntas ⁊ omnes sensus: gloriosa est hec villa siue ciuitas dei: ⁊ hec villa pro leui precio põt emi qđ ostendit xp̃s Mat. xix. cum ad ipsuz venit quidã volẽs eã emere di. Bone magister quid boni faciaz vt vitam eternã possideam. Respondit xp̃s Serua mandata. Ptz ergo ꝙ decẽ mandata sunt pretium quo illa gloriosa ciuitas potest emi. Unde possumus vocare decem mandata decem scuta auri q̃bus emitur gloriosa ciuitas: quoꝝ tria ordinãt hominem ad deuz: tria erga ꝓximũ ⁊ quattuor erga seipsum: illoꝝ aũt triuz que ordinant erga deum: primum ordinat cor: scđm os: ⁊ tertium opus. Primũ qđ ordinat hoĩem erga deum est non habebis deos alienos: ⁊ illud ordiat cor ad deum. s. non inire consilium cum inimicis dei qui sunt demones ad quos nulla de cã debem⁹ire: al's dixit ipsemet de talibus Leuiti. xx. Anima que declinauerit ad magos ⁊ ariolos ⁊ fornicata fuerit cum eis: ponam faciẽ meam contra eam ⁊ interficiam illã de medio populi sui: dicit fornicata qꝛ sicut mulier maritata dimittendo virũ ⁊ acquiescendo alteri viro đr fornicari: ita aĩa que promisit fidez in baptismo coniungendo se xp̃o qñ dimittit ipsum eundo ad demones fornicatur. Scđm mandatum ordinat os: scz vt impendatur reuerentia ex ore. s. nõ iurando non negando nec blasphemãdo. Sed oportet impendere honorẽ ore ip̃m laudando ⁊ orando: qꝛ dicit scriptura de illis qui non seruãt ꝑm mãdatũ Thob. xiij. Maledicti erunt qui contempserunt te: ⁊ condemnati erũt qui blasphemauerunt te. Tertium ordinat p̃sonã in opere vt. s. cum egerimus negotia terrena ĩ tota septimana: quiescamus in die dñico. s. cessando ab omni opere seruili ⁊ seruiendo deo. s. audiendo missam deuote cũ cõditionibus requisitis: quas vide alibi p̃ ordinem: ista ergo sunt tria prima p̃cepta que ordinãt personam erga deũ. Primum est fidelitas cordis. Scđm reuerẽtia oris. Tertium seruitiũ op̃is: alia tria ordinant erga proximum. Primũ ordiat erga ꝓximos principales. s. erga parentes quos debemus venerari tã corde q̃ ore q̃ etiam opere seruiendo. Et isto modo deus dabit tali filio suã gratiam ⁊ benedictionem. Si vero non impendatur patri et matri honor audiatur quid dicit diuina scriptura: immo ipse deus contra tales Deuteronomij. xxvij. Maledictus homo qui non honorat p̃rem suuz ⁊ matrẽ suaz ⁊ dicet oĩs ppl's amẽ. Scđz ordinat erga alios proximos. s. inimicos erga quos ordinat illud mãdatũ: nõ occi

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

des.i.non accipies de inimicis vindictā. vnde nullus vasallus auderet se vindicare de inimico suo in p̄sentia nec in domo regis: ita nec vult deꝰ ꝙ in domo sua s.in hoc mūdo: de quo Baruth.iij. O isrl quā magna est domus dei ⁊ ingēs locus possessionis eius ⁊ nō hz finē. Sed extra domum.s.in inferno vbi non regnat deꝰ ꝑ gratiam possunt vindicari inuicē si moriantur in sua malitia: ibi enim possunt se verberare sine fine: sed non in isto mūdo. Et ideo dat consilium beatus Paulus dicens. Cum oibus hominibus pacem habentes. Et quō ostendit di. Non vos defendētes charissimi vsqꝫ retribuā dicit dn̄s mihi vindictam supple reseruaui. Tertiū ordinat generaliter erga omnes alios proximos.s.vt vnus nō sumat portionem alterius q̄tuncunqꝫ fuerit diues: ideo dicit non furaberis. vnde nullꝰ pater familias vult ꝙ vnus filius sumat portionem alteri datam: ita nec deꝰ immo dimisit vnicuiqꝫ s̄m suam ꝓpriā voluntatem: ⁊ ideo dicit beatus Paulꝰ ad Ephe.iiij. Qui furabatur iam non furet̄ magis aūt laboret operando manibus suis: quod bonum est vt habeat vnde tribuat necessitatē patienti. Alia quattuor ordinant personaz erga seipsum. Primū ordinat corpus vt.s.sit castum: ꝑ quo dicit illud mandatum.s. non mechaberis hoc est non luxuriaberis nisi cum vxore tua: ⁊ ideo dicit scriptura.j.ad Thes.iiij. Hec est voluntas dei sanctificatio vestra vt abstineatis vos a fornicatione. Scd̄z ordinat aiam: qꝛ non sufficit ꝙ corpus sit castum: sed adhuc requiritur ꝙ non desideret luxuriari: pro quo dicit mādatuz. Non concupisces vxorem ꝓximi tui non seruum ⁊c. ⁊ ideo dicit xp̄us Mat.v. Oīs qui viderit mulierem ad ꝯcupiscendum eam iam mechatus est eaz in corde suo. Tertium mandatum ordinat os.s.ꝙ nō loquatur mendaciū: qꝛ ita male stat mēdaciuz in ore sicut macula in oculo: quia sicut videre est officium visus qd̄ remouet macula: ita officium lingue est dicere veritatem: qꝛ dicit ph̄s. Voces sunt note eaꝝ que sunt in aīa passionum: ⁊ officiuz remouet mendacium: ⁊ ideo fugienduz est maxime illud qd̄ cedit in dānum ꝓximi: ideo dicit mandatū nō falsum testimoniū dices. Quartū mandatū est. Nō cōcupisces rem ꝓximi tui: ⁊ illud ordiat cor ⁊ illud est quasi securis scindēs radicem oim maloꝝ: qꝛ mala oīa q̄ fiūt fiunt ꝓpter cōcupiscentiaz: ⁊ ideo dicit scriptura.j.ad Thi.vj. Radix oīm maloꝝ est cupiditas. Quāquidē appetentes errauerūt a fide: ergo seruemus mādata qm̄ cū aliq̄s ista decē mādata quasi decez scuta seruauerit: cū post mortē vadit corā xp̄o ⁊ petit gl̄iam: dicit ei xp̄s. Aperi but sā cōscie ⁊ videamus p̄tiū qd̄ habes ꝓ emendo: ⁊ si inueniant̄ ista decē scuta dabit̄ sibi ciuitas siue villa paradisi: ⁊ dicet̄ sibi. Intra in gaudiū dn̄i tui ⁊c. ¶ Scd̄a ciuitas siue villa est infernalis tenebrosa et est infima ⁊ ista est magna atqꝫ horribilis: ⁊ iō ne emamus illā ꝑ pctm̄ audiant̄ cōditiones illius quas posuit Job.x.di. Terra tenebrosa ⁊ opta mortis caligine terra miserie ⁊ tenebraꝝ: vbi vmbra mortis ⁊ nullus ordo sed sempiternꝰ horror inhabitans: dicit terra tenebrosa horror sed diceret aliq̄s quō est tenebrosa cū sit ibi ignis: dr̄ ꝙ veꝝ est qd̄ ibi ē ignis sz est obscurus. Veꝝ qd̄ dat modicū lumen vt videant seinuicē dānati: ⁊ tūc crescit pena ipsoꝝ: dicit opta mortis caligine. Unde sicut fumus alicuiꝰ ligni viridis aut herba causat obscuram caliginē: ita fumus inferni qm̄ posito ꝙ in inferno non esset alia pena nisi fumus talis pena est intolerabilis: dicit terra miserie quia in omnibus habebunt displicentiam ⁊ miseriam: qꝛ habent displicentiam de omnibus taz de iustitia dei q̄ꝫ de bonis que fecerunt quia nihil prosunt illis. Item dolent de peccatis: quia propter illa habent penam et ita de alijs: dicit terra tenebrarum.s.ignorantie: qꝛ posito ꝙ fuerint in hoc mundo magni clerici: sunt tamen excecati quia nihil sciunt: sicut Aristoteles Plato ⁊ alij: dicit nullus ordo qꝛ vnus dissipat alium ⁊ verberant seip̄os: sicut pater filium ⁊ econuerso vxor virūt ⁊ ita de alijs. Nulluz em̄ habent ordinē: per contrariuz est de paradiso in quo est ordo: iuxta illud ad Rom̄.xiij. Que a deo

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

sunt ordinata sunt:dicit horror. s. ꝑpter timorē demonum quos vidēt: ecce ergo quam terribilis ꝯ horribilis est ciuitas siue villa infernalis: ⁊ ista villa emitur ⁊ acquiritur cū septē grossis scz cū septem peccatis mortalibus. Quorū primus est superbia. s. cū quis superbit propter aliquā causam: et ideo auisat nos scriptura sacra Tob. iiij. Superbiā nūqꝫ in tuo sensu aut in tuo verbo dñari permittas. Scōs grossus est auaritia. Sed ne cum isto pcō emamus infernum auisat nos xp̄s dicens Luce. xij. Videte ⁊ cauete ab omni auaritia quia nō in abūdantia cuiusꝫ vita ei⁹ est ex his que possidet. Tertius est luxuria quocunqꝫ modo fiat. Et ideo contra illud auisat nos ap̄lus. j. ad Cor. iiij. Sciat vnusquisqꝫ vas suū possidere in sanctificatione et honore nō in passione desiderij sicut gentes que ignorāt deū. Quartus grossus est inuidia cōtra quā loquit beatus Petrus. j. Pet. ij. Deponentes omnē malitiā ⁊ omnē dolū et simulationes et inuidias ⁊ oēs detractiones sicut modo geniti infantes rōnabiles sine dolo lac ꝯcupiscite vt in eo crescatis. Quintus est gulositas cōtra quā dicit xp̄s Luce. xxj. Attendite autē vobis ne forte grauētur corda vestra crapula ⁊ ebrietate. Sextus grossus est ira ⁊ vindicta: de quo Matth. vj. ꝺ. Si dimiseritis hoibus peccata eorū: dimittet et vobis pater vester celestis delicta vestra. Septimus est accidia que est peccatū mortale: quādo propter istā frangit aliquod mandatū diuinū: puta dimittere missaz propter somnū vel dimittere cōmunicare in pascha: ⁊ ideo contra illud dicit ad Gal. vj. Dum tēpus habem⁹ operemur bonu⁹ ad oēs. Isti ergo sunt grossi quos cū videt Christus in iudicio particulari in bursa cōscientie liberat eam demonibus. Et ideo monet nos sacra scriptura Sap̄. j. Ne acquiratis perditionē in operibus manuū vestrarū ꝛc. ¶ Tertia villa siue ciuitas est purgatoria dolorosa ⁊ est media: ista eñ est dolorosa qz pena illius excellit omnes penas huius mūdi intātum ꝙ posito ꝙ nō staret anima nisi per spatiū vnius Aue maria videret sibi ꝙ stetisset mille annis ⁊ plangūt dicētes illud p̄s. cxix. Heu me qz incolatus meus prolōgatus est habitauit cū habitātibus cedar multū incola fuit anima mea: possunt tamen iuuari a viuis. Sed quo pretio emitur villa illa siue ciuitas: dicit ꝙ tribus denarijs. s. trib⁹ conditionib⁹ peccatorū venialiū quas ponit beatus Paulus. j. ad Cor. iij. di. Si quis autē superedificat supra fundamentū hoc aurū argētum: lapides pretiosos: lignū: fenum: stipulā vnius cuiusꝫ opus manifestum erit: dies eñ dñi declarabit quia in igne reuelabit ⁊ vnius cuiusꝫ opus quale sit ignis probabit: si cui⁹ opus manserit qđ superedificauit mercedē accipiet. Si cuius opus arserit detrimentum patietur ipse autē saluus erit: sic tamen quasi per ignē: dicit super fundamentū. s. fidei christiane: qz infideles nō vadunt ad purgatoriū: per lignum qđ magis durat ad cōburēdum intelligitur maius peccatū veniale quod est imperfectio penitētie voluntarie: verbi gratia. Si quis ꝑpter peccata cōmissa obligetur ad magnā penitētiam cū habuerit penitentiā sacramētalē. s. contritionē et confessionē ⁊ fecerit penitentiā iniunctā a cōfessore qz tamen nō egit penitētiam condignā ⁊ fuit in ea negligēs complebit illā in purgatorio et manebit ibi diu tamē fiet saluus postꝫ purgatus fuerit in igne. Scōm peccatū est excessus vite. s. cum quis comedit magis ꝙ sit necessariū: vel bibit vltra necessitatem ꝙuis nō verebitur qz esset tunc peccatū mortale. Itē cum nimis dormit quis: itē cum nimis ridet: itē cum nimis loquitur vel superflue inducitur: istud intelligitur per sensū quod non durat tantū ad cōburendum. Tertiū peccatū est negligentia in seruitio diuino nō tamen in seruitio necessario qz tunc esset peccatū mortale: sed est venale quādo dicunt officiū: sed non cum tāta diligētia quāta debent. Itē cum ozat sine deuotione ⁊re uerētia. Et illud intelligitur per paleam que minus durat ad cremādum. Cū aūt aliquis hz istos tres denarios in bursa cōscientie non habet gratiam dei: ⁊ mittit ipsum Christus in purgatorio vt pur

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

getur et cũ purgatus fuerit ponit ipsum in gloria. Quam nobis ꝛc.

¶ De quadruplici vita quam habemus a spiritusancto.
Distinctio.cxcviij.

Vitas quattuor habemus a spiritusancto. Quarum prima est corporalis quam debemus diligenter gubernare.
Secũda est spiritualis quam debemus firmiter conseruare.
Tertia est celestis quam debemus ardẽter desiderare.
Quarta est perpetua quam debemꝰ post resurrectionem expectare.
¶ Primo a spũsancto habemꝰ vitã corporalẽ que procedit a cõiunctione aĩe cũ corpore: q̃uis em̃ oĩa que habemus ꝓcedant a patre filio ꝛ spũsancto: tñ vita corporalis attribuitur spũisancto: vñ aĩa nõ ꝓcedit a vita nec a corpore sed ꝓprie est opus. Sed per contrariũ qm̃ vita et corpus procedũt ab anima ita nec pater ꝓcedit a filio nec a spũsancto: vñ corpꝰ ꝓcedit ab aĩa qm̃ per ipsam viuificat: ꝛ ideo representat filiũ qui generat a patre: vita aũt ꝓcedit ab aĩa ꝛ corpore: ideo repretat spm̃sanctũ procedẽtem ab vtraq̃. Et ita vita corporalis attribuit spũisancto. Et ideo hanc habemus a spũsancto: vñ Joã. vj. dicit xp̃s. Spũs est qui viuificat caro autẽ non ꝓdest quicq̃. Idcirco debemus istaꝫ vitã bene regere: vñ Job. x. Vitã ꝛ misericordiã tribuisti mihi: ꝛ visitatio tua custodiuit spm̃ meũ: associãtur em̃ vita ꝛ misericordia. Pro quo notãdũ ꝙ quantũcũq̃ viuamꝰ in hoc seculo indigemus misericordia propter pctã que cõmittimus. Nã deus deberet nos statim destruere qñ peccamus: sed tñ ipse misericorditer expectat nos. Quẽadmodum aliq̃s existẽs in domo alicuiꝰ dñi qui sibi daret vitã: ꝛ talis seruitor iniuriaret q̃tidie illi dño: ꝛ tñ dñs non desisteret ꝓpter hoc illi dare vitã: magna esset mĩa talis dñi: ita est magna mĩa dei qꝛ nos q̃tidie iniuriamur illi: ergo possumꝰ dicere vitã ꝛ misericordiã tribuisti mihi. Hieremias autem in lamẽtationibꝰ suis. Threñ. iij. dicit. Misericordie dñi qꝛ nõ sumus consumpti qꝛ nõ defecerũt miseratiões eiꝰ. Et sequit: visitatio tua custodiuit spiritũ: ꝑm scripturas tres visitationes dꝫ facere nobis xp̃s ꝛ ter nos visitabit ꝑ misericordiã copiosam: per hãc visitauit nos in incarnatiõe ꝛ passione: vñ Zacharias pater Jo. baptiste Luce. j. Visitauit nos oriẽs ex alto. Illuminare his qui in tenebris ꝛ in vmbra mortis sedẽt ad dirigendos pedes nostros in viã pacis. Alia visitatio erit in die iudicij ꝛ ista erit terribilis ꝛ erit rigorosa et fortis: vñ Esa. xxvij. In die illa visitabit dñs in gladio suo duro ꝛ forti. Alia est visitatio de qua loquit Job ꝛ non de alijs duabꝰ. s. q̃ visitat nos quotidie in sacramẽto altaris: vñ quẽadmoduꝫ incarnatus fuit filiꝰ dei per ꝟba virginis Marie que sunt ista. Ecce ancilla dñi: fiat mihi ꝑm verbum tuũ. Et tũc fuit virgo Maria clauis celi ꝛ dedit octo motus siue girationes cũ claue in porta scꝫ octo verba. Et dr̃ giras qꝛ in quolibet verbo mouet lingua: ita etiã dictis verbis cõsecrationis est hic filius dei verus deꝰ ꝛ verus homo: et sic quotidie visitat nos: de ista visitatiõe loquit Dauid Ps. cv. sic di. Memẽto nostri dñe in beneplacito populi tui: visita nos in salutari tuo visitat nos deꝰ quotidie qđ etiã ipse ꝓmiserat discipulis in assumptiõe Mat. vlt. di. Ego vobiscũ sum vsq̃ ad consummationẽ seculi. Et sequit in auctoritate Job predicta. Custodiuit spm̃ meũ: et intelligitur de illa visitatione sacramẽtali. Nã si boni ꝛ deuoti hoĩes celebrẽt eius solẽnitatem. s. missam: ꝛ hoc cũ quinq̃ conditionibꝰ. Primo ꝙ quãdo audient in die dñico vel alio die solẽni et festo cãpanarum sonũ statim cõueniãt ad ecclesiam. Pone cõditiones et practicã contra ercõmunicatos vt absoluãtur: ꝛ posita practica dicantur verba que ego loquor vobis spiritus ꝛ vita sunt. ¶ Secũda vita quã habemꝰ a spiritusancto est vita spiritualis. Sicut anima cõiuncta cũ corpore viuificat animã ꝛ facit eã ambulare ꝑ virtutes: vnde ad Gal. v. Si spiritu viuimꝰ spiritu et ambulemus: ꝙ autem hec vita

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

sit spiritussanctus: patet per figurã Ezechielis qui delatus per angelum in campo lato vidit multa ossa mortuorũ sicca valde. Tunc illo admirãte dixit ei angelus: fili hoĩs putas neviuant ossa ista: respondit ille dñe tu nosti: dixit ei angelus verte te versus quattuor partes mundi et voca spiritũ quattuor ventorum ⁊ viuent ossa. Tunc Ezechiel vertit se ad illas quattuor partes successiue: ⁊ dixit voce magna ista verba: veni spiritus et insuffla super mortuos istos et reuiuiscãt. Quibus verbis quattuor dictis versus quattuor partes subito vixerunt homines innumerabiles: vnde Ezech. xxxvij. Ueni spiritus et insuffla sup interfectos istos et reuiuiscant ⁊ subito venit spũs ⁊ reuixerunt ossa arida. Et sciendũ ꝙ aliqui sumũt spiritum a parte orientali sicut sunt pueri incipientes verecũdari facere mala seu ea cõmittere sicut iurare ⁊ blasphemare seruare se a furtis: et incipiunt orare ⁊ cõmunicare in duodecimo anno. Tales enim habent spiritum ab orientali parte. s. a principio: quia ipsi in principio vite sic incipiunt facere bonũ: ⁊ de talibus dicit Hiere. Threñ. j. Bonũ est viro cum portauerit iugũ in adolescẽtia sua. Alij habẽt spiritum ab occidente cuiusmodi sunt illi qui cõmiserunt multa peccata ⁊ fecerunt multa mala: sed in fine vite sue penitent et cõteruntur. Tales habent spiritũ ab occidente. s. ab occasu seu fine vite. Sed pauci sunt q̃ habeant istam cõtritionem veram: nam aliqui cõteruntur timore seruili timentes penã eis paratã non amore dei nec deuotione: vnde dicit Aug. Qd̃ nescit vtrũ penitens in fine vite saluetur vel non: eo ꝙ non est certum si talis penitẽtia sit vera: ergo tene certum ⁊ dimitte incertuz: hoc est age penitẽtiam in iuuentute: et tunc eris certus de saluatione ⁊ dimitte incertum. s. penitẽtiam serotinã quoniã tunc non eris certus. Alij autẽ habent spiritum ab aquilone: vnde sciendum ꝙ ventus veniens ab aquilone est frigidus: et significat eos qui sunt in tribulatiõe inuocantes tamen deum: vnde Grego. in omel. Mala que nos hic premũt ad deũ nos ire compellunt. Alij habent spiritũ a meridie: vnde sciendum ꝙ ventus meridianus est calidus et vanus ⁊ significat prosperitatem temporalem: talis autẽ prosperitas retrahit a deo: ⁊ facit ipm nõ cognoscere. Deute. xxxij. Incrassatus est dilectus et recalcitrauit incrassatus: impinguatus dilatatus. Dereliquit deũ factorem suum et recessit a deo salutari suo. Dic quomodo diuites nõ agnoscũt deum ⁊ fiunt propter diuitias mali christiani quia magis puniẽt q̃ infideles. Sunt tamen aliqui qui in ꝓsperitate habẽt spiritum sicut habuit ille episcopus qui de paupere factus episcopus penituit: ergo faciamus semper bonum ⁊ sic habebimus vitam: ad quod nos hortat Sapiens Prouerb. iiij. Omni custodia serua cor tuum quia ex ipso vita ꝓcedit. ¶ Tertia vita est celestis quam innocẽtes habent statim post mortem: habent similiter peccatores penitentes et qui se correxerunt sufficienter in hoc mundo. Talium enim anima exuta statim volat ad paradisum per spiritum sanctũ: quoniam aliter nullus posset ascẽdere: de talibus loquitur Paulus ad Rom. viij. dicens. Si autẽ christus in vobis est corp⁹ quidem mortuũ est propter peccatũ: spiritus autem viuit propter iustificationẽ: multi autem sunt qui habent spiritum ⁊ non desiderant ascendere ad paradisum sed magis vellẽt viuere in hoc mundo. Nõ enim sunt tales sicut Dauid qui dicebat Ps. xlj. Quemadmoduz desiderat ceruus ad fontes aquaruz: ita desiderat anima mea ad te deus: dic quid desideratur hodie quia honores delitie diuitie mundane ⁊c. non curantes de dei gloria habenda. ¶ Quarta vita est perpetua et hec est in paradiso quã post resurrectionem habemus in corpore et anima. Ista em̃ erit in paradiso vbi nullus est labor nulla tristitia nulla tribulatio. Sed gaudiũ sempiternũ quecunq̃ desideria sunt in nobis implebunt corda nostra: de ista vita loquit christus Jo. v. di. Nolite mirari hoc qꝛ veniet hora in qua om̃es qui in monumẽtis sunt audient vocem filij dei et procedent: qui bona fecerunt in re

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

surrectionem vite: qui vero mala egerũt in resurrectionẽ iudicij: ergo caueamus ne desideremus istam vitam perpetuã: ⁊ laboremus vt eam habeamus: quoniaꝫ alias melius esset nobis ꝙ nati non fuissemus ⁊c. Rogemus dñm ⁊c.

¶ De tribus malis conditionibus quas habet vita peccatorum.

Distinctio.cxcix.

Vita peccatorũ tres habet malas conditiones. Prĩo est ferociter tenebrosa. Scdo est penaliter dolorosa. Tertio est finaliter defectuosa.

¶ Primo vita peccatorũ est ferociter tenebrosa. Unde sciendũ ꝙ aĩa ante peccatum est clara: sed post peccatum obtenebratur ⁊ fit obscura quasi nox: vñ Dauid Ps. ciij. Sol cognouit occasum suũ. Sequitur posuisti tenebras et facta est nox in ipsa pertransibũt omnes bestie silue. Sol iustitie scꝫ Christus cognouit occasum suum scꝫ peccatoris: quia per peccatum occidit sicut sol quia nõ lucet in peccatore gratia dei. Bestie silue sunt homines huius mundi qui dicũtur bestie: teste Salomo. Eccli. iij. Dixi in corde meo de filijs hominum vt probaret illos deꝰ ⁊ ostenderet siles esse bestijs: vocat nos filios hominũ ⁊ non homines: quia patres nostri qui fuerunt sancti ⁊ iusti erãt homines. Sed nos sumus filij hominũ eorum: vnde Dauid Ps. iiij. Filij hominum vsqꝫquo graui corde vt quid diligitis vanitatem et queritis mendacium. Sed quare dicit tenebras in plurali ⁊ nõ in singulari: ratio est propter multitudinem tenebrarum quas habẽt homines ꝑm conditiones bestiarum: dicunt ergo bestie: ⁊ hoc quia habẽt conditiones bestiarum: vnde bestie alique valde astute sunt ad tẽporalia sicut ad esum ⁊ alique ad sanandum vulnera quãdo leduntur: ita etiam aliqui hoĩes sunt valde astuti ad tẽporalia: sed ad spiritualia minime. Unde bene curant vulnera corporis sed non vulnera anime puta excõmunicationem de qua non curãt: et tales certe debent nobis esse tanqꝫ ethnici et publicani: vnde xp̃s Mat. xviij. Si peccauerit in te frater tuus. Et infra: si ecclesiã non audierit sit tibi quasi ethnicus ⁊ publicanꝰ ⁊ ista est vna tenebra. Aliã conditionem habent bestie qꝛ diligunt ⁊ custodiũt domũ propriam: puta aues nidos quos bene edificant ⁊ vulpes foueas suas ⁊c. Et ita etiam faciunt homines qui edificant domos et non ecclesiam dei: vnde nota exẽplum quod est Aggei. j. c. Quia homines illius temporis multum seminãtes colligebant parum comedebant et non saturabantur. Et petierunt ab illo ꝓpheta. Cur hoc esset? Qui respondit eis. Ob hanc causam dicit dñs exercituum quia domus mea deserta est: et vos festinatis vnusquisqꝫ in domũ suam ⁊c. Alia est cõditio bestie quia nullum habent intellectum sed obscurate sunt et nihil intelligunt: ita aliqui sunt homines qui ꝓpter obscuritatem intellectus inducunt errorẽ quia dicunt ꝙ simplex fornicatio non est peccatum excusando ⁊c. Unde tãtum peccatum est quantũ esset violare filiam dñi sui: ideo dicebat ꝓpheta Malachias c. ij. Habuerunt filiam dñi alieni: disperdat dominus virum qui fecerit hoc magistrum et discipulũ de tabernaculo Jacob et offerentem munus domino exercituuꝫ. Et ecce alia tenebra. Item habent alium errorem siue tenebrã quia dicunt ꝙ vsura non est peccatum et excusant se dicentes: quomodo est hoc peccatũ prestare alicui decẽ francos qui cum illis lucrabitur: ⁊ tamẽ ille qui prestitit non poterit de toto illo anno ꝓficere de illis ⁊c. Error est ⁊ herelis qꝛ non sunt dispensatores: ⁊ deus est dñs omniũ cui de omĩbus reddit ratio: vnde Ps. xxiij. Dñi est terra ⁊ plenitudo eius ⁊c. Et illi sunt tantũ ministri et dispensatores: vnde Paulus cui credendũ est dicit. j. ad Cor. iiij. Sic nos existimet hõ vt ministros christi et dispensatores: ergo de suo proprio debemus facere voluntatem eius. Sed ipse non vult ꝙ pro mille francis capiat vna auellana ergo ⁊c. Item est alia tenebra quoniã non cõplent suffragia ⁊ orationes pro mortuis nec legata nec testamenta: vnde siue in purgatorio siue

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

in paradiso aīe sint placet eis et si nō fiāt oblationes vel nō compleant testamēta tales nō cōplentes ⁊ nō faciētes condēnabuntur: vñ illis qui sunt in paradiso auget ꝑ oblationes gl'ia accidētalis nō tamē essentialis: de illis qui sunt in purgatorio nullum dubiū qd ꝓsunt eis: qm̄ deus dat sniam cōtra eos sic. s. ꝙ stabūt per annū in purgatorio vel plus nisi aliq̄s pro eis deprecet. Et similiter si sunt in inferno si dimiserunt oblationes ꝓ eis debent fieri q̄uis nō ꝓsint eis ꝓsunt tñ illi qui facit qr exoneratur p̄mo ⁊ post ad ipsum reuertuntur. s. ad illum qui facit illud opus. Et ista est alia tenebra: sil'r tenebrosi homines ad moduz bestiaꝝ q̄ sciunt q̄d acturi sunt: et ideo seruēt istuz modū vt ieiuni veniant ad ecclesiam ⁊c. Caueam⁹ ergo ab istis obscuritatibus et tenebrarū ne simus de numero illorū de q̄bus dicit Dauid p̄s. lxxxj. Nescierūt neq̄ intellexerunt qui in tenebris ambulant mouebūtur oīa fundamenta terre. ¶ Scdo vita pctōꝝ est penaliter dolorosa. Ubi sciendū ꝙ ille qui est in pctō iam immediate sentit dolorē ⁊ gaudiū ab eo separatur: ideo dicit btūs Augustin⁹ in q̄daz sermōe. Iussisti dñe ⁊ ita est vt oīs inordinatus animus pena sit sibi ꝑ̄i. Sz ille q̄ est sine pctō est gaudens vt ptz per experientiā: qm̄ si quis velit habere supbiam puta primo honorē siue beneficiū vel dignitatem statim habebit anxietatem ⁊ querit modū ⁊ si nō possit habere dolebit ⁊ nullo modo habebit gaudiū. Sed humilis qui nō vult nec querit honorē gaudebit semp: vñ tota vita supbi est dolor. s. qñ non impēditur sibi honor ab alijs ⁊ sic breuiter semp dolet. Sz humilis de istis non curat quia iā spat habere honorem in paradiso: vñ Matt. xj. Discite a me quia mitis sum ⁊ humilis corde ⁊ inuenietis requiē aīab⁹ vestris. Similiter auar⁹ semp dolet qñ pueri et vxor comedunt bene quando etiā currunt propter fractionem sotularium. Similiter semper timent perdere diuitias et dolent quando viget pulchrum tempus. Similiter luxuriosus: quia laborat forte per annuz anteq̄ habeat qd optat et forte non habebit optatum ⁊c. Similiter gulosus quia semper considerat quid comedet ⁊ semp esurit ⁊ aliqñ ꝓpter nimiaz comestionem non pōt dormire ⁊c. Et vtinam haberemus modum aīalium brutoruz que post potum aque turbulente nolūt bibere aquā claram ⁊ limpidā ⁊c. Sed ille qui est tēperatus semp in comestione gaudet eo qr hz semp saporē in comestione siue i prādio siue in cena. Sz gulosus i nullo iuenit saporem nō in prandio qr non est facta digestio cene ⁊c. Similiter iracūdus nulli dubiū ꝙ semp cogitat quō poterit se vindicare. Sed dulcis ⁊ pacificus gaudet. Similiter accidiosi qui ꝓpter accidiam infirmantur: ⁊ mulieres ꝓpter accidiam nolunt nutrire pueros: ⁊ similiter qr nihil agunt: nec pñt comedere ⁊ inde dolēt nec placet eis aliq̄d. Similiter inuidi sp tristant: vñ nota exempluz de inuido et auro ⁊ rege qui eos inuitauit: et ita finaliter vita pctōꝝ est dolorosa: vñ de⁹ dixit Cayn Gen. iiij. Nōne si bene egeris recipies. Si nauīt male: statim in forib⁹ peccatum aderit in foribus. i. in sensib⁹ puta in oculis in aurib⁹ ⁊c. Itē dicūt dānati in inferno Sapiē. v. Ergo errauim⁹ a via veritatis ⁊ lumē iustitie nō luxit nobis ⁊ sol intelligētie non est ortus nobis lassati sumus a via iniquitatis ⁊ ꝑditionis ⁊ ambulauimus vias difficiles: viā autē dñi ignorauim⁹. ¶ Tertio vita peccatoꝝ est finaliter defectuosa: vbi sciendum ꝙ omne illud qd fit in pctō mortali non est meritorium eis ⁊ nihil ꝓdest ad acquirendū vitam eternam. Sed oē illud bonū qd facit exñs in gratia est ei meritoriū: vñ dicebat xp̄s Joā. xv. Ego sum vitis vera ⁊ vos palmites q̄ manet in me et ego in eo hic fert fructuz multū quia sine me nihil potestis facere. s. qd sit meritorium vite eterne. Sed diceret aliquis: ergo exñs in peccato mortali nō deberet facere aliquod bonū: dicitur ꝙ immo. naz omnia bona que fiunt in hoc mundo conferunt bonum facienti: sz nō prosunt ad gloriā si fiāt in peccato mortali: et ideo nullum bonum est dimittēdum ab illo qui est i peccato mortali ex-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

cepto vno bono.s.sumere eucharistiam sed omnia alia ꝓsunt excepto ꝙ non ꝓsunt ad gloriam habēdā: ⁊ ecce quō ponamus exemplū de magdalena, q̄ peccauit: qñ ipsa fuit in paradiso potuit ei dicere xp̄s: magdalena tu fecisti tot ⁊ tāta bona numerādo illa. Si ipsa dicat dñe quid erit de illo bono qđ feci qñ eraz in peccato? Respondet ip̄e nihil ꝓdest tibi hic qꝛ iam solui tibi in mūdo qꝛ illa bona duxerunt te ad bonū finē ⁊ pniam: ad que aūt valeāt bona facta in pctō mortali vide alibi. Et ecce cōditiones vite peccatoꝝ de quibus dr̄ Sapien.iij. Vacua est spes illoꝝ.s.pctōꝝ: ergo agamus bonum dum tempus habemus: igitur ⁊c. Rogemus dominum ⁊c.

¶De quattuor modis q̄bus vocat nos deus ad gloriam paradisi.

Distinctio.cc.

Ocat nos deus ad gloriam paradisi quattuor modis.
Primo per signuz certū.
Scđo per verbum viuū.
Tertio per nūtiū verū.
Quarto per scripturā claram.

¶Dico primo ꝙ deꝰ vocat nos ad suaz gloriā ꝑ signū certum quēadmodum fit in hoc mundo qꝛ homines habent tria signa quibꝰ vocāt ad prandiū vel cenaz sicut principes habent tubam prelati et religiosi cāpanā vl̄ cymbalū ⁊c. Ita similiter deus per signum certū vocat.s.per cātum cōpunctionis in corde cū dicit illi tu es pctōr ⁊ tenes malā vitam ⁊ idcirco dānaberis. Surge ergo ⁊ confitere. Et dicitur certum signū illud qꝛ solus deus ipsum facit qm̄ nulla creatura pōt dare contritionez: ⁊ nullus est tam magnus peccator qui aliquādo non sentiat se tāgi a christo in corde per compunctionē: vnde beatus Joan. Apoca.iij. in persona christi dicit. Ecce ego sto ad ostium ⁊ pulso. Si quis audierit vocem meam et aperuerit mihi ianuam intrabo ad illum ⁊ cenabo cum illo ⁊ ipse mecum: dicit primo. Ecce que est dictio excitatiua quia christꝰ excitat: vnde potest cognosci benignitas christi per talē similitudinem: posito ꝙ aliquis simplex homo iniuriatus esset alicui regi suo ⁊ post iret ad domum suam ⁊ dormiret in lecto nō curando de pace habēda inter se ⁊ regē. Si talis rex in nocte veniret ad ostium illius hominis ⁊ diceret. Surge quia volo facere pacem tecum magna eēt benignitas in tali rege. Talis est in christo qui petit pacem ab illis qui iniuriantur sibi tū ꝑ blasphemiā tū ꝑ falsa iuramēta ⁊ per alia multa peccata: petit nāqꝫ pacem cuz immittit cōpunctionē ⁊ vox sua auditur in pctōre cum ille conterit̄ ⁊ cōfitet̄: tūc ille audit ⁊ facit pacē cū deo. Et ideo dicit Dauid p̄s.lxxxiiij. Audiā q̄d loquatur in me dominus: qm̄ loquetur pacem in plebem suam: dicit loquat̄ qꝛ deus loquitur in corde: homines enim non possunt loqui in alios: sed bene ad alios. Ideo dicit Dauid ꝙ audiet ipsuz subdit rationem: qm̄ loquet̄ pacē ⁊c. dicit igitur. Si quis aperuerit mihi ianuā scz ꝑ cōfessionez q̄ est porta ⁊ ingreditur post cum illo ad illū.s.comuniōe eucharistie ⁊ cenabo cū illo: vñ magna delectatio quā xp̄s habet qñ reperit̄ in eucharistia deuote vocatur cena eius qꝛ delectat̄: vnde dr̄ Prouerb.viij. Delitie mee esse cū filijs hoim nullū tñ ꝓficuū habet xp̄s sed honorē. Quēadmodū aliq̄s p̄nceps habet honorē cū in bello lucratur aliquod castrum vi armorum ⁊ postea vult ingredi illud castruz: ita xp̄s in bello.s.in die veneris sancta armatꝰ supra equū crucis ⁊ cū casside spine corone et cum cyrotecis in manibus ⁊ calcaribus in pedibus.s.clauis ipse lucratus est castrum.s.quēlibet xp̄ianum. Et ideo vult ingredi castruz suū: ideo datur in cōmunione honor regi xp̄o: sed ꝓficuū est nostruz: iste igitur est primus modus quo christꝰ vocat nos. ¶Scđs modꝰ q̄ christus vocat nos est verbum viuum: scz ꝑ verbum predicationis doctrine euangelice: vnde cum predicator p̄dicat verbuz euangelicum dicitur illud verbuz viuū dei quia predicator est tanq̄ instrumentum vel fistula. Sed sufflans infra fistulam est spiritus sanctus qui mouet lin-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

suam ⁊ inflãmat volũtatem: et ideo dicitur Mat. x. Non enim vos estis qui loquimini: sed spiritus patris vestri q̃ loq̃tur in vobis: patet ergo ꝙ predicatio est verbum christi viuũ. Et ideo dicit beat⁹ Paulus loquens illis quos cõuerterat p̃me ad Thessa. ij. Cũ accepissetis a nobis v̄bũ auditus dei accepistis illd̃ non vt verbum hoim sed sicut est vere v̄buz dei: patet ergo ꝙ cũ audimus v̄bũ p̃dicationis tunc vocamur per verbum viuum: sed moraliter audiatur qd̃ multi cum audiunt verbum dei deberent venire ad christũ et tñ vadunt ad negotia mũdana. Et declarat̃ in hystoria q̃ habetur prime Reg. iij. de Samuele puulo dormiẽte ante Archã domini sub Hely magistro suo. Quẽquidez samuelẽ vna voce vocauit deus dicẽs. Samuel: tunc surrexit di. O magister stati ibo ad vos. Credebat enim ꝙ Hely vocaret ipsum et dixit sibi. Ecce ego qr vocasti me. Et dixit Hely nõ vocaui te: sz regredere ⁊ dormi. Et ita fecit ter. In tertia aũt vice cognouit hely ꝙ de⁹ vocabat ip̃m: et dixit sibi. Si audias iterum vocãtem te dic loquere dñe: quia audit seruus tuus. Tũc quarto de⁹ vocauit samuelẽ di. Samuel samuel. Qui dixit: loquere dñe quia audit seruus tu⁹. Tũc locutus est ad eum multa deus. Nota ergo ꝙ cũ samuel vocaret̃ a deo iuit ad hely: ita faciunt multi. Hely enim habet triplicem interpretationem: scd̃m primã iterpretationem dicitur fortis. Itẽ dicit̃ ascendens. Item est nomẽ dei ⁊ significat deus meus: vñ multi vadunt ad hely scd̃m primam interpretationem scilicet ad fortez hoc est ad fortitudinem corporis: qr cũ audiunt verbum predicatiõis nõ cõuertũtur: sed vadunt ad fortitudinẽ ⁊ statũ iuuentutis dicẽtes. Nũc sumus iuuenes et fortes sed in senectute cõuertemur: ⁊ ita nõ curant facere bonum: verbi gratia de religiosis q̃ in iuuẽtute nolũt tenere regulam: sed dicũt ꝙ in senectute tenebunt. Item sil̃r sacerdotes cũ sũt iuuenes volunt viuere in delitijs nec dicũt horas. Item laici potissime mulieres q̃ qñ sunt iuuenes portant caudas ⁊ cornua ⁊ dicunt ꝙ in senectute sument grossos pater noster et erunt deuote: sed caueãt: qr dicit scriptura Eccl. v. Ne tardes cõuerti ad dñm ⁊ ne differas de die in diẽ: subito em̃ veniet ira illa illi⁹: ⁊ in tẽpore vindicte disperdet te. Patet ergo ꝙ s̃m primam interpretationẽ hely ad ipsum vadunt multi. Scd̃o hely significat idez ꝙ ascendens: vnde multi vadunt ad ascẽdentem: scilicet demonem cum deberẽt ire ad xp̃m: verbi gratia. aliquis religiosus vocatur a deo vt teneat regulam: et sit deuotus tũc ipse vadit ad ascendentez. s. ad demonẽ q̃ immittit ei cogitationum in corde ⁊ imaginationẽ vt ascẽdat in altũ: dicit nãq; illi. Si tu studeas poteris eẽ magister ⁊ inde ep̃s ⁊c. Tũc em̃ ascendit ⁊ post cadet ad penam inferni. Item similiter sacerdotes vt ascendant ponunt se in seruitijs dñorum ⁊ principum: et ita dimittunt horas ⁊ deuotionem: et ita de laicis: tales em̃ cum ascẽdunt ad celos descẽdũt finaliter ad inferos: ⁊ de talibus loquebatur Dauid p̃s. cvj. di. Ascendunt vsq; ad celos et descẽdunt vsq; ad abyssos anima eoꝝ in malis tabescebat. Et sic patet scd̃a interpretatio. Tertio hely idem est ꝙ deus me⁹ ⁊ multi vadũt ad xp̃m qui est de⁹ meus per incarnationem. Tunc em̃ fuit deus noster quia assumpsit nostrã carnẽ: ⁊ caro est frater noster: vñ Gen. xxxvij. Caro enim et frater nr̃ est. Et dicunt tales cuz deus sit frater nr̃ xp̃us scz et passus fuerit ꝓ me nunq̃ dãnabit me quia misericors est: sed caueãt quia licet infinita sit misericordia iesu xp̃i his qui sũt penitẽtes nõ tñ alijs ideo caueãt. Et ideo dicit scriptura Eccl. v. Noli esse sine metu. Et ne dicas miseratio dñi magna est multitudinis pctõꝝ meorũ miserebit̃: mia em̃ et ira ab illo cito ꝓximat et in pctõres respicit ira illius. Non cõfidant ergo impenitentes ꝙ qñ credent habere miam dei puniẽtur scd̃m iustitiam dei in inferno: patet ergo triplex interpretatio: caueamus ergo ne cum vocabimur a deo vadamus ad hely sed vadamus ad xp̃z scd̃m quartum modum: vnde cum vocaretur samuel dixit loquere dñe ⁊c. tunc

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

em̄ respondebit samuel deo: ita facit peccator cū cōuertitur ad dn̄m per penitentiam. Et ita dicebat Job.xiiij.capl'o. Uocabis me ⁊ ego respondebo tibi. ¶ Tertius modus quo xp̄s vocat nos est ꝑ nūtium verum: vn̄ tenet modū iudicum q̄ cum volunt ꝙ aliquis compareat coraz ipsis mittūt clientes qui citant eū ad cōparēdum: ita silr xp̄s mittit nūtios.s.tribulationes ⁊ infirmitates q̄ sunt cliētes curie xp̄i quos mittit añ mortē: vn̄ quādo aliq̄s hz pillos albos vel offuscatos vel perdit dētes vel hmōi aliquā infirmitatem habet tunc enim talis pōt dicere. Nūc citor ad comparēdum corā xp̄o: vn̄ ꝙ tales tribulationes sint nuntij ⁊ clientes ptz Prouerb.ix. Sapiētia edificauit sibi domum excidit colūnas septem immolauit victimas suas miscuit vinū et posuit mensam suaz misit ancillas suas vt vocarēt ad arcē ⁊ ad menia ciuitatis: dicit sapiētia.s.xp̄s q̄ est sapiētia dei patris. Et ideo dicit btūs Paul⁹ prime ad Cor.j. Nos p̄dicemus xp̄m dei v̄tutem et dei sapiētiā: dicit edificauit domū.s.celū empireū pulcherrimū ⁊ magnum: de qua domo d̄r Baruch.iij. O israel q̄ magna est dom⁹ dei ⁊ ingēs locus possessionis eius ⁊ non habet finem.s.duratiōe. dicit excidit colūnas septem.s.septē gradus siue ordines sctōꝝ q̄ sunt in illa domo: quorum prim⁹ gradus siue ordo est patriarchaꝝ: scd̄s ꝓphetaꝝ: terti⁹ apostoloꝝ: quartus: martyrū: quint⁹: doctorum: sext⁹ cōfessoꝝ: septimus virginum: isti sunt colūne: dicit imolauit victimas suas.s.cibos quos nō possum⁹ scire nisi ꝑ imaginationē.s.cū ip̄emet sit cib⁹ qui debet esse dulcissimus: vn̄ p̄s.xxx. Quaz magna multitudo dulcedinis tue dn̄e quā abscondisti timentib⁹ te. Et ꝙ talis sit cibus xp̄i ptz ꝑ ip̄mmet. Luc.xxj. Ego dispono vobis sicut disposuit mihi pater regnum vt edatis ⁊ bibatis sup̄ mensam meaz in regno meo: dicit miscuit vinum.s.diuinitatem sicut vinum ⁊ aquā scilicet humanitatem que est aqua in respectu diuinitatis: dicit misit ācillas nō seruos: vnde ancille sūt debiles ꝑ quas intelliguntur infirmitates ⁊ debilitates quas mittit deus ad vocandum scz ad arcem ⁊ ad menia ciuitatis.s.ad illā gloriam et mensam: verū tamē multi nolūt cognoscere tales ancillas. Sicut ille qui erat ribaldus et peccator veruntamen timebat mortem ⁊ nunq̄ faciebat aliam orationem nisi istam scilicet vt deus mitteret sibi aliquos nuntios ante mortez. Et vna dierum apparuit sibi vnus angelus dicēs. Ego dico tibi ꝙ de⁹ mittet tibi tres nuntios ante mortem. Tūc ille gauisus est postea tenuit pessimam vitā ⁊ post accidit sibi febris ⁊ cognouer̄t medici ꝙ erat mortalis et dixerūt sibi ꝙ cōfiteretur: qui risit ⁊ non curauit. Post accidit sibi alia infirmitas stante prima.s. ꝙ amisit gustum et appetituz ꝙ non poterat comedere. Post accidit sibi ꝙ nō poterat dormire et finaliter mortuus est et delatus ad iudicium: iuxta illud ad Hebreos.ix. Statutum est hominib⁹ semel mori post hoc autem iudicium. Et accusat⁹ est a demonibus: ⁊ dicit ꝙ angelus suus bonus deceperat ipsum quia dixerat sibi ꝙ anteq̄ moreretur haberet tres nuntios. Tunc dixit christus iam habuisti ipsos scilicet tres īfirmitates. Qui respondit ꝙ non cognouerat ipsos. Et tūc dixit christus nūc cognoscis illos. Et dixit demonibus: accipite ipsum. Caueamus ergo ꝙ non accidat nobis ita: verū tamen multi sunt similes illi qui cū sūt infirmi mittunt ad medicos: quia scd̄m decretalem debent primo monere ipsos ad confessionem. Sed statim rogantur ab vxore ꝙ non loquantur de cōfessione quia esset stupefactus: ⁊ ita non confiteretur. Et postq̄ infirmus aggrauatur volunt habere confessorem. Sed diabolus interponit impedimentū ⁊ facit ip̄m dormire ⁊ sudare et finaliter moritur sine confessione et sepelitur in inferno. Et ideo de talibus qui modo predicto vocātur d̄r Prouerbi.j. Uocaui ⁊ renuistis: extendi manum meā ⁊ non fuit qui aspiceret despexistis omne consilium meum et increpatiōes meas neglexistis. Ego q̄q̄ in iteritu vr̄o ridebo ⁊ subsānabo cū vobis qd̄ timebatz aduenerit: dicit vocaui.s.ꝑ p̄dictos nūtios. ¶ Quart⁹ mod⁹

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

quo christus vocat nos est per scripturā clarā ⁊ patentē. s. per libros: vnde tenet modū principū qui cū volunt facere nuptias filijs suis vocāt alios dños ꝑ litteras scriptas: ita similiter deus rex noster qui faciens nuptias filio suo christo vocat ad cenā. s. ad gloriā: vnde Mat. xxij. Simile est regnū celoꝝ homini regi qui fecit nuptias filio suo ⁊ misit duas litteras. s. vetus testamentū ⁊ nouū: qm̄ oīs scriptura sancta tam textualis q̄ biblia q̄ glose ⁊ postile oēs facte sunt vt penitus nos incitēt ad eundū ad cōuiuiū paradisi: et nō sunt facte nisi ꝓpter istā causam: et hoc testat̄ beatus Paulus ad Romanos. xv. di. Quecunq; scripta sunt ad nostrā doctrinā scripta sunt vt per patiētiam ⁊ consolationē scripturarū spē habeamus. s. intrādi regnū ⁊ conuiuiū nuptiarum: ergo paremus nos qꝛ oīa parata sunt. Matt. xxv. Uerūtamen multi non parant se: ⁊ hoc duplici ratione scilꝫ ignorātia theologali ⁊ abundātia tēporali. Prima ratio est ignorātia theologalis: qꝛ ignorāt scripturā et dicunt ꝙ non oportet parari qꝛ deus scit veruꝫ an sint saluati vel dānati. Pone aliqua de predestinatione: qꝛ p̄destinatio includit qd̄ paret̄: vnde Matt. xxv. Que parate erāt intrauerūt cū eo ad nuptias ⁊ clausa est ianua supple non paratis: imo si illi qui sunt in paradiso nō essent parati proijcerentur extra: vnde Matth. xxij. Implete sunt nuptie discūbentiū intrauit autem rex vt videret discūbentes. Et vidit ibi hominē non vestitū veste nuptiali: ⁊ ait illi. Amice quomodo huc intrasti nō habens vestem nuptialē: ac ille obmutuit. Tunc dixit rex ministris. Ligatis pedibus ⁊ manibus mittite eum in tenebras exteriores. ¶ Secūda ratio est abundātia tēporaliuꝫ: vnde diuitie sunt similes falconi qui cū est satur non vult venire ad dominū suū sed inclinat caput quasi dicēdo ꝙ cito ibit ⁊ finaliter occidit̄ a domino. Ita similiter faciūt diuites qui cū vocant̄ dicunt ꝙ veniēt in pascha ⁊ post dicūt in alio anno: et de talibꝰ dicit christus Luce. xiiij. Amen dico vobis ꝙ nemo virorū illorū qui vocati sunt gustabunt cenam meā: pauperes ꝟo statim reuertūtur ad dñm cū vocant̄ in predicatione. Ergo paremꝰ nos taliter ꝙ veniamus ad illam celestē gloriā quā promisit deus diligētibus se. Amen.

¶ De quattuor modis quibus deus vocat homines ad gratiam in hoc mundo et ad gloriam paradisi.

Distinctio. ccj.

Ocat dñs quattuor modis hoīes ad gratiā in hoc mundo ⁊ ad gloriam paradisi.

Primo inuitando dulciter.

Secundo prouocādo largiter.

Tertio minando dure.

Quarto attrahendo aspere.

¶ Primo vocat deꝰ inuocādo dulciter. Ubi nota exemplū de aliquo dño habenti inimicū ineūti bellū contra eum talis dñs inuocat amicos dulciter eos inuitādo dicens illis vt velint ipsum iuuare: ita facit dñs noster iesus christus q̄ habuit inimicū olim contra eū eleuatū scꝫ luciferū ei se parificari volentē cū multis angelis de quolibet choro: ideo cum potēs sit deus habuit victoriā sup̄ illos eijciēdo de paradiso qui nūc vocant̄ demōes attñ lucifer sic abiectꝰ adhuc init bellū cōtra eū congregās multas gētes qꝛ ex parte habet iudeos ab aduētu christi citra ⁊ omnes saracenos: tartaros: cananeos: et breuiter oēs infideles. Similiter omnes imperatores: reges ⁊ principes male regētes populū ⁊ ipsum trudētes ⁊ cruciantes papas ⁊ prelatos symoniacos ⁊ maiorē curā tenētes de diuitijs q̄ de aīabus: oēs religiosos frangentes regulā: capellanos nō dicētes horas nec missam nisi interueniēte pretio: sup̄bos luxuriosos: mercatores auaros rapaces fraudulētos ac deceptores: iracūdos inuidos. Et ita de alijs quos oēs pro se cōtra xp̄um congregauit: et qꝛ pauci sunt cū xp̄o ideo hos inuitat xp̄s dulciter scꝫ inuitādo in cogitatione di. Nōne est melius ꝙ sis de parte mea q̄ luciferi ꝓditꝰ

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ris: ⁊ ego sum dñs tuus verus. Et ita dul
citer inuitat: tñ paucos habet pro se: vt
ptz intuenti ad oculum q̃uis oēs vocet.
Et ideo cōquerit̃ ipse Job.xix.c. Seruuz
meū vocaui ⁊ nō respōdit mihi: ore pro-
prio deprecabar illū. Nullus rñdet xp̄o
vocāti ⁊ nō sunt sil̃es beato Christoforo
qui fuit magn⁹ homo habens.xij. cubi-
tos in altitudine: q̃ cogitauit seruire po-
tentiori homini hui⁹ mūdi. Cū aūt intel
lexisset esse vnū magnū regē vltra mare
illo iuit ⁊ seruiuit illi. Cū aūt quadā die
vnus mimus dixisset cātilenam noīauit
luciferū. s. diabolū. Qd audiens rex fecit
signū crucis. Qd cū vidisset Christofo-
rus scz q̄ rex timeret diabolū reliq̃t illū
⁊ dixit q̄ diabolus erat maior illo ⁊ ideo
volebat illi seruire. Et abiēs quadā die
in vno magno deserto vidit plures gen
tes inter quas erat rex altior qui venit
ad Christoforū. Quem cū vocasset petijt
q̃d vellet. Cui rñdit christofor⁹: volo ser
uire diabolo. Ait illi demon. Ego sum: si
vis mihi seruire fac homagium da mihi
corpus ⁊ aīam. Placet mihi dixit Chri-
stoforus. Cum aūt itinerarent inuenta
cruce fugerūt demones. Qd vidēs Chri
stoforus ⁊ scita causa dimisit luciferū: et
petens xp̄m inuenit heremitam qui sibi
xp̄m predicauit ⁊ in eius fide ip̄m diligē
ter instruxit: ⁊ tandem factus est martyr
gloriosissim⁹. Iste ergo dimisit luciferū
pro xp̄o ergo faciam⁹ nos ita cogitantes
q̄ si fuerimus superbi ⁊ seruiuerim⁹ dia
bolo q̄ dimittam⁹ illum per humilitatē.
Nō ergo sequamur superbiā sed facia-
mus cōtrariū: ideo dicit seruū meū vo-
caui ⁊c. Dicit ore ꝓprio: vnde os xp̄i pro-
prie est inspiratio in corde ad bonū agen
dum siue cogitatio bona: vñ dicit xp̄us.
Ore ad os loquat̃ ei. Nume.xij. Itez os
dei est biblia: qr sicut in ore sunt due ma
xille: ita in biblia duo testamēta. Uetus
testamentū intelligit̃ per inferiorē q̃ mo
uet̃ ⁊ est sine sensib⁹: ita testm̄ vet⁹ est sine
sensu spirituali ⁊ mouet̃. Per maxillā vo
superiorē vbi sunt oēs sensus intelligit̃
nouū testamentū qd stat īmobile. Et iō
ille q̃ legit totā bibliā pōt dicere cū Da-
uid p̄s.cxviij. In labijs meis ꝓnūciaui
oīa iudicia oris tui. Alio modo sumitur
os pro illo qui de pctō transit in gloriā.
Unde dixit deus ad Hieremiā. Sz sepa-
raueris preciosum a vili quasi os meuz
eris. Hiere.xv. ¶ Scdo vocat ꝓuocando
largiter: vñ stipendia bone vite sunt lar-
ge data: qr post mortē datur gl̃ia paradi
si aīe cū angelis ⁊ archāgelis et corpori
resurrectio gloriosa. O q̃ stultus est ille
qui dimittit dñm ꝓmittentē stipendiorū
centū scuta pro altero ꝓmittēte furcam
pro stipendijs. Ita est de hoīe cui ꝓmit-
tit xp̄s nō cētū scuta solū sed regnū para
disi: ⁊ lucifer ꝓmittit furcā inferni. Bene
ergo debemus bellare cōtra luciferū per
humilitatē largitatē ⁊ tēperantiā. Et ita
vocat nos xp̄s: vnde Job.xiiij. Uocabis
me ⁊ ego respōdebo tibi. Operi manuū
tuarū porriges dexterā. Habet nāq̃ xp̄s
sinistrā quā porrigit dādo tp̄alia ⁊ dexte
ram quā porrigit dādo sp̄ūalia ⁊ gloriā:
de qua dextera ⁊ sinistra dr̄ Cant.ij. Le-
ua eius sub capite meo et dextera illius
amplexabit̃ me. Et ita xp̄s vocat nos ad
seruitiū suū promittens larga stipēdia ⁊
dona. s. regnū celoꝝ. Sed multi sunt si-
miles falconi habēti stomachū plenum
qui nō vult venire ad dñm quē dñs ira-
tus occidit. Falcones sunt diuites ⁊ ma
gnates vocati in sermonib⁹ renuētes tñ
venire dicēdo q̄ in senectute cōfitebunt̃
vel in infirmitate quos decipit demon
eis īmittēdo somnū ⁊ in illa vice in qua
est cōsiliū attendendū: finaliter moriunt̃
et tendūt ad infernū. Et de talib⁹ qui no
lunt ꝯuerti cū vocant̃ dicit dñs Prouer.
j. Uocaui ⁊ renuistis: extendi manū meā
⁊ nō fuit qui aspiceret: despexistis oē con
siliū meū ⁊ increpationes meas neglexi
stis. Ego aūt in interitu vestro ridebo ⁊
subsannabo cū vobis qd timebatis ad-
uenerit. Simus ergo vt falcones vacui
cito acquiescendo ⁊ dicendo illud.j. Re-
gū.iij. Ecce ego qr vocasti me. ¶ Tertio
vocat minando dure sicut magister vo-
cat discipulos eis minando. Item da-
tur similitudo de gallina vocando pul-
los dum videt miluū minando si nō ve-
niunt qr miluus eos rapiet. Gallina di-
citur xp̄s: qr sicut gallina habens pullos

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

habet raucā vocem: ⁊ similiter dimittēs cibum pullis attenuatur ⁊ macrescit: ita xp̄s in predicatione nos vocās raucescit intantū ꝙ dixit Dauid in ꝑsona xp̄i p̄s. lxxviij. Laboraui clamās rauce facte sūt fauces mee. Et protegit nos alis. s. mīa que est sinistra ⁊ gratia q̄ est dextera. Cū mīa protegit nos a malis: cuz gratia qñ ponit nos in sua gr̄a. De istis d̄r p̄s. lvj. In vmbra ala. tu. spe. donec ꝑtrās. iniq̄. Qd̄ aūt xp̄s cōparet̄ galline ptz p̄s. xxiij. vbi de seipso loquens dicit. Quotiēs volui cōgregare filios tuos quēadmodum gallina cōgregat pullos suos sub alis ⁊ noluisti. Aliquib⁹ aūt cū vocant̄ accidit sicut pullo guloso nolenti venire ad matrem suā quē nulu⁹ rapit: de quib⁹ Esa. lxv. Pro eo qꝛ vocaui ⁊ nō respōdistis locutus sum ⁊ nō audistis ⁊ faciebatis malum in oculis meis ⁊ que nolui hec legistis: propter hoc dicit dñs deus. Ecce serui mei comedent ⁊ vos esurietis: ecce serui mei bibēt ⁊ vos sitietis: ecce serui mei letabunt̄ ⁊ vos cōfundemini: ecce serui mei laudabūt pre exultatione cordis et vos clamabitis pre dolore cordis et pre cōtritiōe spūs vllulabitis. ¶ Quarto vocat attrahendo aspere. Sicut aliqñ fili⁹ a patre ad scolas per vim trahit̄: ita xp̄s vocat attrahendo aspere per tribulationes infirmitates ⁊ hmōi per que reuertimur ad dñm. Et ꝙ vocet nos ꝑ attractionem asperā ptz ꝑ parabolā que est Luc. xiiij. de illo qui fecit cenam magnā: vide ibi quō illi qui vocati fuerūt noluerunt venire ⁊ alij violenter fuerūt introducti de quibus dicit̄ Luc. x. Compelle intrare. Ita multi vocantur ad cenam de qua Apoca. xix. Beati qui ad cenam nuptiarum agni vocati sunt. Qui emūt villam sunt illi qui habent principatū: sicut reges: principes: duces: comites: quos impedit dominatio. Quinqꝫ iuga boū sunt quinqꝫ sensus pares per quos impedit̄. Auarus in oībus sensibus impeditur laborando propter auaritiam. Qui ducūt vxores sunt carnales qui propter vxores impediuntur: q̄ꝫ deus creauit mulierē ad adiutoriuz viri: ⁊ ita erat antiquitus viro adiutorium: modo v̄o est destructorium tam propter vestes ⁊ ornatum: tam propter victuz ⁊ sumptus propter quos non sufficit viro illud qd̄ habet: ideo nō potest introire ad nuptias ⁊ maxime qñ vir est zelotipus: qꝛ omni hora impeditur ⁊c. Et ideo cum tales nolint gratis introire cū iā sint diuites mittit illis de⁹ tribulationes ⁊ tunc recurrūt ad deum. Nam pulchris mittit infirmitatem que deformat: diuitibus paupertatez: ⁊ ideo dicit beatus Gregorius. Mala que nos hic premūt ad deum nos ire cōpellunt. Rogemus dñm ⁊c.

¶ De septem vocibus in p̄s. xxviij. positis que significant septem sacramenta.

Distinctio. ccij.

Voces septem ponuntur p̄s. xxviij. q̄ ita ordinant̄ per prophetam dauid ⁊ significāt septem sacramenta.

Prima est vox domini super aquas.
Secunda est vox dñi in virtute.
Tertia est vox dñi in magnificentia.
Quarta est vox dñi ꝯfringentis cedros.
Quita ē vox dñi itercidētis flāmā ignis.
Sexta est vox dñi cōcutientis desertum.
Septima est vox dñi preparātis ceruos.

¶ Prima ergo vox que est sup aquas est ista. Ego te baptiso in noie patris ⁊ filij et spūssancti. Sed profertur a sacerdote vel ab alio cū intētiōe faciēdi qd̄ eccl̄ia facit. Et ideo caueam⁹ ne sit alia vox nisi illa quā dixit xp̄s in latino. s. Ego te baptiso ⁊c. si quis respōdeat amen bonum est: nō tñ est de essentia sacramenti. Caueant ergo mulieres quō baptisabunt. Nota exemplū de religioso baptisato a muliere ⁊c. que baptisauerat eū dicendo ita. Ego te baptiso in noie sctē trinitatis et virginis marie ⁊ oīm sciōꝝ. Qui postea baptisatus est ⁊ ordinatus qui prius nō erat: ergo sit vox dñi. Sed dicitur sup aquas ⁊ nō dicit ante vel retro sed super aquas ad remouendū opinionem illoꝝ qui priusq̄ fundant aquā super pueruz dicūt verba ⁊ aliqui post qd̄ nō debet fieri: sed debent simul fundere aquā et dice

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

reverba super puerū: qꝛ materia ⁊ forma debent simul esse: est tñ baptisatus nisi esset magna distantia. Sed quare dicit aquas in plurali cū nō fiat nisi cū aqua elementali nō artificiali. Silr cū xp̄s in institutione istius dixit. Nisi quis baptisatus fuerit ex aqua in singulari. Silr qꝛ articulus fidei dicit. Cōfiteor vnum baptima: quare ergo dr aquas? Ubi sciendum ꝙ in baptismo sunt duo baptisantes. s. minister exterior: ⁊ spūssctūs interior. Et ideo ad denotandū aquā exteriorem ⁊ interiorē ponit sup aquas: qꝛ spiritussctūs fundit septem torrentes. s. spm̄ sapiētie ⁊ intellectus: spm̄ cōsilij et fortitudinis: spm̄ scientie ⁊ pietatis: ⁊ spiritū timoris dñi qui sunt septem dona spiritussancti: ⁊ illud declarat versus postea sequens vbi dicit. Deus maiestatis intonuit. i. intra tonuit dñs sup aquas multas: hoc est septem dona. ¶ Scda vox est in virtute per quā denotat cōfirmatio q̄ fit tantūmodo ab ep̄o ⁊ non ab alio: baptismus ꝟo a quocūq̄. Et illud sacr̄m cōfirmationis dr esse in virtute qꝛ illud sacramentū dat audaciā ad confitendū fidem coram quocūq̄. Baptism⁹ aūt habitualiter ponit fidem in corde: qꝛ cōfirmatio dat audaciā cōfitendi coram quibuscūq̄ infidelibus verba aūt cōfirmationis sunt ista. Cōsigno te signo crucis et cōfirmo te crismate salutis in noīe patris ⁊ filij ⁊ spūssctī. Dat ergo audaciam et ideo in tp̄e antichristi fortior erit cōfirmatus q̄ nō cōfirmatus. Et de ista voce loquit scriptura Apoc. vij. Uidi alterum angelū ascendentē ab ortu solis habentem signū dei viui et clamauit voce magna quattuor angelis quib⁹ datū est nocere terre ⁊ mari dicens. Nolite nocere terre ⁊ mari neq̄ arboribus quoad vsq̄ signemus seruos dei nostri in frontib⁹ eoꝝ. Signum est crux: alter angelus est ep̄s qui est angelus p similitudinem vel debet esse. Dicit ascendentem ab ortu solis: vbi sciendū ꝙ missa nō debet dici nisi orto sole vel claritate solis. Et ideo dicit ascendentē ad missam: qꝛ propter missam ascendit in gratia habituali magis q̄ in alijs operibus siue sint ieiunia siue elemosine siue orationes: plus em̄ ascendit propter missam in gratia ⁊ ideo dicit ascendentē. Et sequit habentē signū dei viui. s. signū crucis qd nō debet imprimi ab alio q̄ ab ep̄o. Sequit ⁊ clamauit voce magna ⁊c. Ubi sciendū ꝙ sunt tres status gentiū. s. laycoꝝ qui intelligunt per terrā: qm̄ sicut terra fructificat ita ipsi in propagatiōe gñis humani. Scds est sacerdotū qui per mare designant: qꝛ sicut mare portat merces de vna terra ad aliā ita sacerdos de vna terra ad aliā hoc est de hoc mundo ad paradisum portat animas. Tertius est religiosoꝝ qui exaltātur sicut arbores. Et ideo dicit ꝙ clamauit ne noceret illis. Sed q̄ sunt quattuor angeli mali? Dicit ꝙ antixp̄s ⁊ sui sequaces ⁊ gentes sue. Sed quare dicit quattuor? Dico ꝓpter quattuor modos quibus decipiet mundū. s. diuitijs siue donis: oraculis fictis: disputationib⁹: ⁊ penis siue tormentis. Dicit ergo quousq̄ serui signent signo ꝯfirmationis in quo conferuntur tria bona.

Primū est infusio gratie in anima.

Secūdū cōfirmatio existentis in gratia.

Tertiū qꝛ imprimit caracterem indelebilem in aīa. Et ꝓpter istud sacr̄m cōfert secūdā coronā in paradiso. Prima est in baptismo: ⁊ de ista voce dicit Luc. vlt. ꝙ apli ante ascēsionē nō erāt firmi sꝫ timebant ⁊ iō xp̄s dixit eis. Uos aūt sedete in ciuitate quousq̄ īduamini ꝟtute ex alto. ¶ Tertia vox est in magnificentia. s. in sacr̄o eucharistie q̄ est tāte magnificētie ꝙ facit celos apiri ⁊ xp̄m descēdere ⁊ angelos: vñ Greg. Quis fideliū dubiū hr̄e possit in ipsa immolationis hora celos aperiri ad vocē sacerdotis ⁊ filiū dei ⁊c. Ergo in magnificētia est vox dñi in hoc sacr̄o. Et iō dicit Dauid p̄s. cxiiij. Cōfessio ⁊ magnificētia opus ei⁹ iustitia eius manet ī scl'm scti. Sꝫ nota ꝙ dicit ꝯfessio āteq̄ dicat magnificētia ad denotādū ꝙ prio dꝫ fieri ꝯfessio ⁊ sacerdos dꝫ esse plene ꝯfessus āteq̄ magnificētia p os ei⁹ ꝓferat. s. ꝟba ꝯsecrationis. ¶ Quarta vox est ꝯfringentis cedros: vbi sciendū ꝙ cedrus est arbor valde alta ⁊ grossa q̄ crescit vltra mare in monte q̄ vocat liban⁹.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Et in sacra scriptura p montez intelligit̄ supbia: ⁊ sicut cedri ꝓcedunt a monte libani: ita oīa pctā mortalia ꝓcedunt a superbia. Primo auaritia: qꝛ auar⁹ nō vult eē sub p̄cepto dei: iō ista cedrus q̄ est auaritia ꝓcedit a libano monte superbie: et ita de alijs cedris siue peccatis mortalibus que breuiter procedunt a monte superbie qñ: quis non vult esse sub regimine dei. vnde Eccl̄i. x. Initium oīs peccati est supbia: qui tenuerit illā adimplebitur maledictis ⁊ subuertet eum in fine cedri: ergo sunt peccata mortalia q̄ frangūtur in confessione per vocem que est illa. Ego te absoluo: ista est forma absolutionis: ⁊ ista vox cōfringet omnes cedros: ⁊ ideo dicit cōminuet eos tanq̄ vituluz libani ⁊ dilectus quēadmodum fili⁹ vnicornium. Ubi sciendū ꝙ in monte libani est tanta dulcedo herbaꝝ ꝙ vitulus ibi saginatus cōminutus fuit: qꝛ quilibet ꝓpter dulcedinez voluit comedere: ⁊ ideo ita cōminuentur peccata mortalia paulisper cū sapore deuotionis: et ille q̄ comminuet erit dilectus a deo sicut fili⁹ vnicornium: qꝛ vnicornis sup oīa aīalia diligit filium suum. ¶ Quinta vox est intercidentis flāmaz ignis. s. matrimonium. Ubi sciēdū ꝙ forma matrimonij est ista: ego do vobis corpus meū: vel sil̄ia v̄ba de p̄senti: qꝛ aliter non est matrimoniū. Sed quocūq̄ modo dicat vir. Ego accipio te in vxorem: ⁊ mulier ⁊ ego te in viꝝ est matrimoniū: esto ꝙ nunq̄ copulētur siue in secreto siue in publico ⁊ nūq̄ datus alter potest alteri ab illo copulari: et ideo dixit vox deo. Sed quare dicit intercidentis flammam ignis. Ubi sciendum ꝙ infans a natiuitate iam est plen⁹ igne qui a theologis vocatur ꝯcupiscibilitas vel fames vel ignis ⁊ tñ non hz actualiter sed habitualiter: qꝛ dum fit pubes incipit apparere flamma ⁊ est ita fortis qm̄ aqua baptismi suffocat ignem inferni: sz istum ignem. s. concupiscibilitatem non potest extinguere in aliquo homine mūdi: tamē potest quis seruare illum ignez ne appareat extra per pn̄iam: sed tñ non potest eradicare. vñ Job. xxxj. Ignis est vsq̄ ad cōsummationem deuorās: ⁊ oīa eradicans genimina. Et ideo nō dicit extinguentis sed intercidentis: qꝛ nō extinguitur sed interciditur: qꝛ tepescit: ⁊ caueāt ꝙ sit modus ordinatus a deo: ⁊ ita poterunt dicere illud Eccl̄i. vlti. Libera stume a p̄ssura flāme que circūdedit me: ⁊ in medio ignis non sum estuatus ꝓ viro vel estuata ꝓ muliere ⁊c. ¶ Sexta vox est concutiens desertum. s. ordo quia episcopus in quolibet ordine quem confert dicit aliqua verba ꝑ que instituitur ille in ordine ⁊ ista est vox: sed quare dicit cōcutientis desertum: dr̄ ꝙ vita laycalis siue mundana dr̄ deserta. Et sicut in deserto non est via ita nec in oībus mundanis. Item sicut in deserto sunt bestie fere sicut leones vrsi ⁊c. ita etiam in mundanis sunt. s. superbi ⁊c. dicit ergo concutiētis: qꝛ qñ eradicatur arbor de deserto desertum sonat ⁊ cōmouetur. Ita quando fit vnus sacerdos cōmouentur mundani dicentes. O talis factus est sacerdos: ⁊ etiā qꝛ vniuersus mundus qñ dant̄ sacri ordines ieiunat tribus diebus in septimana: illa prima eniz die ieiunant vt sint casti: in scd̄a vt sint deuoti ad dicendum horas: in tertia vt possint digne cōsecrare ⁊ sumere eucharistiam: ⁊ ita commouētur: ⁊ ideo sequit̄. Cōmouebit de⁹ desertum cades. Cades est idē ꝙ sancta ad denotandū ꝙ dz cōmoueri desertum cades. i. xp̄ianitatis sancte non in deitate. ¶ Septima vox est p̄parantis ceruos s. extrema vnctio. Ubi sciendū ꝙ illud sacramentū non dat̄ nisi in casu mortis q̄ venit per naturalē infirmitatē: qꝛ nō dat̄ illi qui dz suspendi cōburi nec submergi nec volētibus transfretare: sed tm̄ infirmis in lecto: ⁊ datur primo qꝛ si sint aliqua peccata oblita rūpuntur: ⁊ iō liniuntur in membris per que peccātur. Scd̄o qꝛ si vita sit vtilis ad salutem aīe statim sanabitur. Tertio qꝛ si moriatur statim aīa exuta saltat ad paradisum sine impedimento si nihil restet purganduz: ideo dicit preparantis ceruos: qꝛ aīa ad modum cerui saltat ad paradisum: ⁊ ideo sequitur. Et reuelabit condensa ⁊c. quia fides ipsa est grossa ⁊ spissa qꝛ non possumus videre: sed tunc isto sacramento da

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

to reuelatur ⁊ verificatur prophetia Dauid ps.xvij. Qui pfecit pedes meos tāq̄ ceruoꝝ ⁊ super excelsa statuens me: ⁊ illd sacrm dz peti ab infirmo: qꝛ aliter nō daretur si omitteretur ⁊c.

¶ De tribus que vult deus a nobis.
Distinctio.cciij.

Vult deus tria a nobis: scilicet
Primo conuersionem penitentialem.
Secundo durationem spiritualem.
Tertio saluationem celestialem.

¶ Primo deus vult a nobis qd consideremus p pctm̄ conuersionem pnialez. s. vt erigam⁹ nos ad eū per pniam: qm̄ posito qd ceciderimus p pctm̄ ⁊ auersi fuerimus ab eo tñ non vult nos perdere: et hoc ꝓpter nobilitatem hoīs. vnde sicut aurifaber non vult perdere sed seruare aliqd vas aureū vel argēteum: q̄uis de vasis argenteis vel vitreis nō curet sed ꝓijcit extra: tñ vas aureum fractum non proijcit sed seruat: ita deus qui fecit hominē nobile vas ⁊ nobilē creaturam: qm̄ magis visus est deus habere charā ⁊ nobilem naturā humanam q̄ ceteras. Pro quo nota ꝙ creature sunt in quintuplici differentia siue gradu.

Quia alique habent esse solū vt lapides.
Alique habent esse ⁊ viuere vt herbe et plante.
Alique hñt esse viuere ⁊ sentire vt bruta.
Aliq̄ habēt esse viuere ⁊ intelligere vt angeli: quos phi vocant intelligentias: qꝛ sine discursu rationis subito intelligunt.
Alique habent esse viuere sentire ⁊ ratiocinari vt hoīes qui p discursum habent venire ad cognitionē reꝝ. s. p discursum rōnis pfectiuum: ergo oīm aliaꝝ creaturaꝝ dedit de⁹ aliqd hoī: ⁊ ideo dicit scriptura Sap̄.x. Dedit illi virtutē ꝯtinendi omnia: cū ergo hō sit p̄ciosum vas qñ cadit ⁊ frangit̄ p pctm̄ non vult nos deus statim pdere sicut fecit naturā angelicaz q̄ statim post pctm̄ cecidit. vñ Luc.x. Videbā sathanā sicut fulgur de celo cadentem: videbā. s. in pricipio mūdi. Nota ergo ꝙ xp̄s cū esset hō qñ dicebat ista: tunc erat deus qñ vidit istud. s. in pricipio mūdi: ergo clare patet ꝙ chariorem habuit naturam humanam q̄ angelicam cum non puniat statim pro peccato: quinimmo expectat peccatorem ad conuersionem: aliqñ per centum annos aliqñ per pauciores: ⁊ ideo dicit ipse Ezechi.xviij. Nunquid voluntatis mee est mors impij dicit dñs deus: ⁊ non vt conuertat̄ a vijs suis ⁊ viuat. Ubi nota ꝙ q̄diu quis est in peccato mortali tenet faciē versaz ad diabolum ⁊ ad ipsum vadit in infernum: aliqñ per superbiam: aliqñ p viam auaritie: ⁊ ita de alijs. Et tñ deus a quo auersus est: non vult nec est sua volūtas ꝙ talis vadat per viam illam: sed vult ꝙ conuertatur ad se: faciamus ergo ei⁹ voluntatem vertendo nos ad eum ⁊ ambulemus per viam pnle que ducit ad paradisum: que via satis est breuis: qꝛ nō cōtinet nisi duodecim dietas: quibus peractis erit facta vera conuersio. Quarum dietarum prima est peccatoruz cognitio: de qua Dauid ps.l. Miserere mei ⁊c. ⁊ infra. Qm̄ iniquitatem meā ego cognosco. Scda est peccatoꝝ displicentia: de q̄ Ezech.vj. Displicebunt sibimet sup malis que fecerunt in vniuersis abhominationibus suis. Tertia est propositū non redeundi: de qua Eccli.xxj. Fili mi peccasti non adijcias iteꝝ. Quarta est male societatis vitatio: de qua poeta. Que nocitura tenes q̄uis sint chara relinq̄. Quinta est oris confessio: de qua Prouerbio. xxviij. Qui absconditi scelera sua non dirigetur. Qui autem confessus fuerit ⁊ relinquerit ea misericordiaz consequetur. Sexta est corporalis afflictio: qꝛ caro inclinat ad peccatum ⁊ attrahit animam. vnde Sap̄.ix. Corpus quod corrumpitur aggrauat animam: et ideo dicit apostolus ad Colossen.iij. Mortificate mēbra vestra que sunt super terram. Septima est spiritualis oratio: de qua Eccles. xxj. De pristinis supple peccatis deprecare vt tibi dimittant̄. Octaua est elemosyne largitio: de qua Matt.v. Beati misericordes quoniam misericordiam cōsequentur. Nona est debitoꝝ restitutio:

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

qm̄ regula theologie ⁊ canonis est ꝙ nō remittitur pctm̄ nisi restituatur ablatū. Decima est fame repatio: qꝛ maius furtum est fame q̄ꝫ bonoꝝ temporaliuꝫ. vñ Prouerb. xxij. Melius est nomen bonuꝫ q̄ꝫ diuitie multe: ⁊ ergo restituat̄ iuxta cōsilium beati Aug. di. Non pigeat ex ipo ore ꝓferre medicamēta a quo facta sunt vulnera. Undecima est remissio iniuriarum: qꝛ dicit scriptura sacra Matt. vj. Si dimiseritis hoibus peccata eoꝝ dimittet ⁊ vobis pater vester celestis delicta vestra. Duodecima est eucharistie cōio. Jo. vj. Qui manducat meā carnē ⁊ bibit meum sanguinem in me manet ⁊ ego in eo: ergo vltima dieta introducit ad xp̄m qꝛ dixit. Qui manducat ⁊c. ergo tūc exñs in ista erit cum christo ⁊ xp̄us cum eo. Et istis modis pōt conuerti pctōr iuxta voluntatem dei. Et ista voluntas d̄r bona: s. qñ pctōr conuertitur ad xp̄m cum velit ipsum saluare: iuxta dictum Pauli dicētis. j. ad Thimo. ij. Hoc em̄ bonum est ⁊ acceptum coram saluatore nostro deo q̄ oēs hoies vult saluos fieri: ⁊ ad agnitionem veritatis venire: hoc est primuꝫ qd̄ deus vult a nobis. ¶ Scd̄o vult deꝰ a nobis durationem spūalem. vnde notādū ꝙ qñ aliquis mercator emit aliqd̄ iocale quantum magis illud est p̄ciosum: ⁊ q̄ꝫtum magis sibi costat tm̄ magis vult vt duret: ⁊ ideo xp̄s qui emit hoiem magno pretio non auro vel argento: sed dedit p̄tium sui sanguinis p̄ciosi. vnde adeo p̄ciosum iocale est hō: qꝛ vniuersus mundus vni anime nō potest cōparari: iuxta dictum xp̄i Matth. xvj. Quid prodest homini si vniuersum mundum lucret̄: anime vero detrimentum patiatur: aut quā dabit homo cōmutationem pro aīa sua q. d. nullam potest dare sufficientem: cuꝫ ergo tanto p̄tio redempti sumus: qꝛ non thesauro corruptibili sed incorruptibili: iuxta dictum beati Petri. j. Petr. j. Non enim corruptibilibus auro ⁊ argento redempti estis de vana vestra conuersatione paterne traditionis: sed precioso sanguine quasi agni imaculati ⁊ incontaminati Jesu christi. Conseruemꝰ ergo animam tanto pretio redemptam: ⁊ hoc per durationem spiritualem ⁊ ita faciemus voluntatem dei: qm̄ in hoc stat volūtas dei: ⁊ ideo dicit Dauid p̄s. xxvij. Domine in volūtate tua prestitisti decori meo virtutem. s. conseruandi ⁊ durandi in bona vita: ergo conseruemus in ea animas al's displicebit: sed quantum declaratur per similitudinem mercatoris qui emit lapidem preciosum pretio totius thesauri sui quem tradidit vxori que dedit lapidem pro lactucis. Quod cum sciuit mercator occidit vxorem que bene merebatur: ita est de christo qui venit de celo ad emenduꝫ animas: iuxta illud Gen̄. xiiij. Da mihi animas: cetera tolle tibi: quas animas nobis tradidit cuilibet suā: attamen pro modica cōplacentia damꝰ illaꝫ demoni: ⁊ ideo nō immerito puniet nos in iudicio cū veniet: ergo caueamus ⁊ audiamus scripturam sacrā dicētē Deute. iiij. Custodi temetip̄m ⁊ aīam tuā sollicite: ⁊ isto modo faciemus voluntateꝫ dei: ⁊ ideo dixit xp̄s de Johanne qui interp̄tatur gratia dei ꝑ quē intelligitur homo exñs in gr̄a dei. Sic eū volo manere donec veniā: cū ergo dicit sic eū volo manere presupponit ⁊ ostendit ꝙ hō prius est in statu gr̄e qd̄ veꝝ est. s. post baptismuꝫ ⁊ q̄ꝫtum tenet mādatoꝝ obedientiaꝫ: caueamus ꝙ faciamus ꝑ durationem spiritualē voluntatē dei: ⁊ ista voluntas d̄i beneplacens: cui cōcordat alia auctoritas Dauid p̄s. cxlvj. Beneplacitū est domino sup timētes eū: ⁊ in eis q̄ sperāt sup mia eius: dicit timentes eū propter ꝯcordantiam alterius auctoritatis. Eccli. j. Timor dñi expellit pctm̄: nam qui sine timore est nō poterit iustificari. ¶ Tertio vult a nobis deus saluationem celestem s. quod vult nos saluari. Et ratio est: qꝛ ad hoc facti sumus a deo vt saluemur: quia deus semper vult vt habeamus fidem ad quam facti sumus: quod declaratur per naturalem philosophiam que dicit ꝙ omne agens per intellectum nititur ducere opus suum ad finem ad quez tendit. Cū ergo deus agat per intellectū ꝙ ipse est totus intellectus: qꝛ nihil corporale est in deo: ideo vult nos om̄s saluare: ⁊ ideo dicit ipsemet Mat. xviij. Ue

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

nit eniz filius hominis saluare qd̄ perierat subdit voluntatem. Sic non est volūtas patris vestri qui in celis est vt pereat vnus de pusillis istis: ergo voluntas dei est nos saluare: quare damnamur? dicit ꝙ nos volumus. vnde ipe ordinauit viā ad paradisum. s. humilitatem: castitatez largitatem ꝛc. Nos autem vadim⁹ per vias que ducunt ad mortem ꝛ ad infernum. s. per viam superbie: auaritie: luxurie: ꝛ ita de alijs: qm̄ si vellemus saluari bene saluaremur: qꝛ iuxta voluntatē nostram fiet nobis: ꝛ hoc testatur sacra scriptura Eccl̄i. xv. di. Deus ab initio cōstituit hoīem ꝛ reliquit eū in manu consilij sui: adiecit mandata ꝛ precepta sua si volueris mādata cōseruare cōseruabūt te ꝛ imperpetuum fidez placitā facere: apposuit tibi aquam ꝛ ignē ad quodcunqꝫ volueris porrige manum tuaz ante hoīem vita ꝛ mors: bonū ꝛ malum qd̄ placuerit illi dabitur ei: caueamus ergo vt ambulemus per viā q̄ ducit ad gloriam paradisi cū ad illum finem facti sumus: et ita faciemus voluntatem dei q̄ d̄r perfecta. vnde Deuterono. xxxij. Date magnificētiam deo nostro dei perfecta sunt opera: dicit perfecta opera. Cum ergo operat⁹ sit nos deus ad illum finem: sequitur ꝙ saluatio nostra ꝑfecta est ꝛ voluntas ei⁹: agamus ergo taliter vt post exitum anime a corpore veniamus ad gloriam sempiternam. Amen.

¶ De septem q̄ a nobis vult deus ꝑ que dei voluntas cognoscitur.

Distinctio. cciiij.

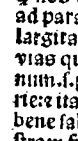

Vult deus a nobis septez ꝑ que cognoscitur volūtas dei. Quorū q̄dē primum est veritas diuinalis.
Secundum est charitas cordialis.
Tertiū est puritas personalis.
Quartum est honestas exemplaris.
Quintum est vnitas amicabilis.
Sextum est pietas liberalis.
Septimū est felicitas eternalis.

¶ In his ꝯsistit volūtas dei ꝛ q̄ volūt facere voluntatē dei cognoscēt cito in istis quō debeant ei cōplacere. Primum ergo qd̄ deus vult a nobis est ꝟitas diuinalis s. credere firmiter in corde fidē sine dubitatione ꝛ sine aliqua hesitatione: qꝛ al's nō possem⁹ ire ad ꝑadisum in fine: qd̄ declarat̄ de erratione in itinere: qꝛ in principio est ꝑuus error. s. vn⁹ passus sed ī fine diete est magnus: ita est de fide q̄ est iter ꝛ via ad gloriā. vñ. ij. ad Coꝝ. v. Quādiu sum⁹ in hoc corpore ꝑegrinamur a deo ꝑ fidē cm̄ ambulam⁹ ꝛ non ꝑ speciē. Et si aliqual'r errem⁹ q̄tūcūqꝫ sit ꝑuus error in fine diete. s. vite inueniem⁹ nos multū errasse ꝛ ꝓcul a paradiso ꝑ mille dietas: s. in inferno: ergo habeam⁹ hāc veritatē ꝛ ita faciemus dei voluntatez: qꝛ d̄r. j. ad Thi. ij. Hoc em̄ bonū est ꝛ acceptū coraz saluatore nr̄o deo: q̄ oēs hoīes vult saluos fieri ꝛ ad agnitionē veritatis venire veritatis. s. fidei: attñ non oēs volunt ad eū venire vt iudei ꝛ infideles. Alij enim sunt qui tendūt per viā obliquam. Nos aūt fideles xp̄iani cuz simus in via recta caueamus ne errem⁹ qꝛ impossibile est quēq̄ ire ad paradisum sine ista via. Et ideo vt firmiter habeamus illā. s. fidem q̄ stat in duodeciz clausulis vel articulis s. in Credo in deum minori confiteamur mane ꝛ sero cum protestatione: ꝛ ita ambulabimus per istā viam q̄ ducet ad bonum finem ꝛ terminū. s. gloriam beatoꝝ q̄q̄ simus peccatores: qꝛ fides confessa non permittet mori in peccato mortali. Sed deus dabit cōtritionē in breui. Vñ d̄r ad Ro. x. Si credideris dn̄m Jesuz corde tuo ꝛ ore ꝯfitearis ꝙ de⁹ excitauit illū a mortuis salu⁹ eris: corde em̄ creditur ad iustitiaz ore aūt cōfessio fit ad salutē. Istud est primū qd̄ deus vult ꝛ requirit a nobis: ꝛ si voluerit voluntatem dei facere cognoscet in isto primo. ¶ Scd̄z qd̄ deus vult a nobis est charitas cordialis vt. s. habeamus charitatē cordialem. vñ charitas est amor dei suꝑnus ꝛ amor ꝓximi ordinatus: nam suꝑ oēs creaturas deus est diligēdus. Charitas em̄ ꝛ amor dei est sicut oleum in lampade: et amor creature est sicut aqua in lampade subtus oleum. Et ideo si volum⁹ facere vo-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

luntatē dei diligamus eū super oēs creaturas: alias nunq̄ erumꝑ in paradisū sed perpetuo condēnati in inferno: vñ ipsemet xp̄s dicit Mat. x. Qui amat patrem suū et matrē plusq̄ me non est me dignꝰ et qui nō accipit crucem suā et venit post me nō est me dignꝰ. Sed diceret aliquis q̄ omnes magis diligunt deū q̄ filios et alias creaturas. Sz illud valde bene potest bene cognosci per dictum Grego. in omel. penthecost. qui dicit per hunc modū. Probatio dilectiōis exhibitio est operis. Si ergo magis volumus cōplacere deo q̄ filijs pro eorū sanitate non recuramus ad dei inimicos. s. fortilegos. Itē si eum magis diligimꝰ q̄ bona terrena nō vadamus ad inimicos suos pro rebꝰ inuenīdis qz sic faceremus contra deū amore creaturarū et amicorū aut proximorū. Itē nō faciamus falsum iuramētū in iudicio vel extra pro amore creaturarū vel amicorum aut proximorꝝ. Item nec similiter fiat falsum iuramētum pro amore diuitiarū. Sed secus fit hodie qz pro vno denario fiunt multa falsa iuramenta: ergo caueamus vt deū super oia diligamus et ita faciemus eius volūtatem: q̄ charitas sit volūtas dei pater per ipsummet Luc. xij. Ignē veni mittere in terrā et quid volo nisi vt accēdatur: dicit veni mittere ignē scz amoris dei: et istum ignem venit mittere in hoc q̄ō amore nostri fecit opera que debēt nos accendere et inflāmare in eius amorē: vnde primo ipse qui erat creator descendit in terrā vt creaturas humanas leuaret ad celū: magnꝰ ergo amor fuit ille erga nos: ideo cōsiderando istud opus debemꝰ in amore eius inflāmari. Itē voluit ieunare quadraginta diebꝰ et quadraginta noctibus pro nobis: q̄ō opus debet nos accendere in eiꝰ amore ad ieunādū saltim in quadragesima. Item aliud opus fecit q̄ō dz nos incendere qz dicit deo patri inquantū erat homo. O patervolo mori inter latrones in cruce ne credētes et obedientes mihi suspēdant inter demones in inferno. O quāta charitas rex mori voluit turpiter ꝑ nobis latronibꝰ: iste est ergo ignis de quo supradictū est: ignem venit mittere &c. quasi velit dicere: mūdus prius erat frigidus in amore dei: sed ego veni ipsum inflāmare et accēdere per ista opera et maxime redēptionis. Ideo dicit deus noster Bernardus. Sup omnia redditē mihi amabilē. O bone Jesu calix passionis quē bibisti opus nr̄e redēptionis &c.

¶ Tertium quod vult deus a nobis est puritas personalis. s. ne quis cuiuscūq̄ sit conditionis velit corpus suū coinquinare ad luxuriā. Unde sciendū q̄ coniuges vtētes illo actu nō coinquinant sed possunt seruare puritatem sed ceteri caueant qz nullo modo possunt velle experiri qualis est ille actus sine dānatione quocunq̄ modo velint gustare siue cum alio siue tangēdo secum se inhoneste: vñ potest cognosci quantū est illud peccatū per similitudinē alicuiꝰ proiciētis imaginē Christi fusteā vel lapideā in cloacā maius peccatū est proijcere imaginē trinitatis. s. aiam que nobilior est quacūq̄ imagine alia i latrina luxurie. Ergo abstineamus nos et ita faciemus voluntatē dei: vñ. s. ad Thessa. iiij. Hec est volūtas dei sanctificatio vestra vt abstineatis vos a fornicatiō et vt sciat vnusquisq̄ suū vas possidere in sanctificatiōe et honore nō in passione desiderij: sicut et gētes que ignorant deū: dicit sanctificatio qz quilibet christianus sanctificat in baptismo. Sed quō conseruabit ista sanctificatio? ostendit cū dicit vt abstineatis vos a fornicatione: vñ ponit fornicationem q̄ō est minus peccatū luxurie q̄ cetera luxurie ideo ponit illud: et si abstineamꝰ nos ab isto minori abstineamꝰ nos ab alijs maioribꝰ puta incestu: adulterio: sacrilegio q̄ cōmittitur inter religiosos q̄ō est maius peccatū q̄ homicidiū: q̄ō declaratur qz dicit sanctꝰ Thomas scōa scē: q̄ maius peccatū est periurium q̄ homicidiū et maius peccatū est frangere votū simplex q̄ periurium: ergo per cōsequens maius peccatū est frangere votum solenne q̄ homicidiū: ergo caueant religiosi. Itē caueant sacerdotes qz habēt votum annexum: votū scilz castitatis: ideo dicit vt abstineatis a fornicatione. Item dicit vt sciat vnusquisq̄ vestrū suum vas. s. cor-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

pus qđ est vas anime: nō in passione desi
derij sicut bruta que iuxta desiderū fa
ciuntnos autē non sic q; habemus fre
num liberi arbitrij: ista est tertia res siue
tertiū quo fit voluntas dei. ¶ Quartum
qđ vult deus á nobis est honestas exem
plaris. s. dare bonū exēplū populo vnus
quisq; ꝑm suā conditionem: vñ non suffi
cit religioso q; sit bonus secrete: sed req
ritur q; det bonū exēplum alijs. Itē simi
liter nō sufficit facerdotib⁹ bonitas inte
rior. Sed debēt dare bonū exēplū iuxta
doctrinā beati Pauli ad Rom. xij. dicen
tis. Prouidētes bona non tātum coram
deo sed etiā coram hoibus: nō tamen ad
vanā gloriā. Sed ad laudē dei qñ deus
vult in suo opere laudari: si enim artifex
vult laudari in suo opere q; si quis dicat
malū de opere illius artifex nō capit pa
tienter quanto ergo magis de⁹ qui fecit
oīa q; in oib⁹ a nobis vult laudari. Et
ideo debem⁹ dare bonuz exemplū alijs:
ne alij dicant de nobis malum si mali su
mus: q; ideo dicit beat⁹ Petrus. j. Pet. ij.
Sic est volūtas dei vt benefaciētes ob
mutescere faciatis imprudentium hoim
ignorantiā: dicit ignorantiā: multi enim
vituperāt opera dei per ignorantiā non
intelligentes scripturā: vñ dicat simpl'r
de vna. Mat. vj. Attendite vt iustitiā ve
stram faciatis coram hoibus vt videami
ni ab eis: alioquin mercedem nō habebi
tis apud patrē vestrū qui in celis est: iu
stitiā. s. penitētiam que est iustitia: vnde
in cōtritione fit iustitia de corde q; sicut
peccauit contra deū corde cogitando fit
de eo iustitia cū premitur per dolorē con
tritionis. Itē fit iustitia de oculis cum la
chrimātur cum offenderūt deū videndo
vanitates: et ita de alijs. ¶ Quintum q;
vult deus a nobis est vnitas amicabilis
sc; q; omnes quotquot sumus sim⁹ vniti
in pace et concordia inter nos: quoniam
sicut mēbra corporis sunt vnita: ita oēs
christiani debent esse vniti in pace: quia
oēs sunt vnum corpus cuius caput est
Christus: iuxta illud ad Ephe. j. Et tpm
dedit caput super omnem ecclesiā quod
est corpus ipsius: et spiritussanctus vni
ficans omnia mēbra corporis istius: iu
stitia est spiritussanctus: iuxta illud ad
Ephe. iiij. Soliciti seruare vnitatem spi
ritus in vinculo pacis: vnum corpus et
vnus spirit⁹ sicut vocati estis in vna spe
vocationis vestre. Et nos sumus mem
bra: vnde frons sunt principes alti super
alios. Oculi sunt prelati qui debent esse
clari in sanctitate et vita: et debent alijs
ostendere iter ad paradisum: sicut oculi
ostēdunt viam corpori. Auditus sunt iu
dices et confessores quorum interest au
dire causas et confessiones. Nares sunt
spirituales contemplatiui qui sentiūt vi
tia et virtutes q; sciunt discernere inter il
la. Os sunt facerdotes in quantum oris
interest comedere quia ipsi sumunt cor
pus Christi: per os in quātum vero oris
interest loqui: os sunt predicatores ostē
dentes viam veritatis: stomachus sunt
diuites mittentes cibū pauperib⁹. Brac
chia sunt defensores scilz nobiles q; milī
tes. Tibie sunt ministrales sicut futor et
alij: pedes sunt laborātes portātes on
laboris q; calcantes terram. Et ita patet
quomodo oēs sumus membra vnius
corporis: vnde dicitur ad Roma. xij. Sic
cut enim in vno corpore multa membra
habemus: omnia autem mēbra non eū
dem actum habent: ita multi vnum cor
pus sumus in christo. Et ideo sicut nul
lus vult q; membra sua sint diuisa a cor
pore: ita nec Christus vult q; membra ec
clesie sint diuisa sz vnita: ita q; inter eos
sit pax et concordia. Et ideo Christus lo
quēs cuilibet christiano per figurā Hie
rusalem illi loquendo dicit per istū mo
dum Mat. xxiij. Quotiens cunq; volui cō
gregare filios tuos quemadmodū gal
lina cōgregat pullos suos sub alis: q; no
luisti. Ecce relinquetur dom⁹ vestra de
serta. Sicut gallina cōgregat pullos su
os vocando eos cum videt milium. Si
tamen aliquis pullus quetescat comedē
do aliquod granum frumenti venit mil
uus et rapit eum: ita facit Christus qui
vult congregare diuisos sub alis sc; pa
ce et concordia et vocat nos contra mil
uum. s. demonem dī. Jo. xviij. Pacē meaz
do vobis pacem relinquo vobis. Uerū
tamen tu noluisti quotiemmo multi sue

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

runt diuisi. Prima diuisio a corpore christi mystico. s. ecclesia fuit Judeorum sub presbytero Joanne: z secunda sub ꝛc. Et istos rapit demon et portat in inferno: et ideo dicit. Relinquetur vobis domus vestra deserta scilz in tempore Antichristi: qz in illo tempore nullus audebit se confiteri christianum: ideo debemus rogare deum pro vnitate ecclesie. ¶ Sextum quod deus vult a nobis est pietas liberalis scz vt bona que habemus velimus communicare alijs: vnde ceteras creaturas corporales fecit deus cōmunicantes nobis illa que habent. Sicut sol cōmunicat nobis claritatem et calorem et influētias. Item lune z cetere stelle. Item similiter ignis mittit nobis calorem ad calefactendum z coquēdum cibos. Aer similiter cōmunicat nobis in respirando alias enim non possemus respirare nec viuere. Item aqua cōmunicat nobis ad faciēdum necessaria ad lauandum. Itē terra ad ambulandum fructificandum z pulsulādum. Breuiter omnia corporalia cōmunicātur nobis. Et ideo multo magis homo cuz sit nobilius corpus z nobilior creatura ceteris bona que habet debet alijs cōmunicare. s. largiendo elemosynas vel saltim prestando quia magnum z bonum opus est dare elemosynā. Sed similiter bonū est prestare: vnde Dauid Ps. cxj. Jocundus homo qui miseretur z cōmodat disponit sermones suos in iudicio qz in eternum non commouebitur. Verumtamē istum bonum multotiens corrumpitur a verme vsure qz multi prestant. Sed inde volunt lucrum et non faciunt ita alie creature quia dant alijs: set nolunt aliqd eis reddere si ita prestemus faciemus voluntatem dei: vnde ꝙ misericordia liberalis sit dei voluntas: patet per christum Mat. ix. dicentem. Euntes discite misericordiam volo et non sacrificiū. Euntes scz in alio mundo qz omnes vadimus sine mora: dicit misericordiam volo et non sacrificium: vnde magnū bonum est sacrificiū quādo fit de propijs: sed multi faciunt sacrificium de alienis quoniā quando deberēt restituere aliena illis a quibus habuerūt ipsi faciūt sacrificia. s. capellas z faciūt sepulturas et similia: z illud sacrificium nō vult deus sed misericordiam supple satisfactiōis. ¶ Septimū quod deus vult a nobis est felicitas eternalis scz cum viuerimus in hoc mundo finaliter habeamus felicitatem in vitā eternam: z illud est primū et est magnū z inestimabile z est voluntas dei: qm quantūcunqz quis in hoc mūdo faciat bonū non potest petere gloriā paradisi per iustitiā. Sicut nec aliquis seruitor regis quantūcunqz bene seruiens non potest petere per iustitiam filiam regis in vxorē tamen per voluntatē rex potest et dare illam: ita est de nobis qui nō possumus petere per iustitiā gloriam: qz non sunt cōdigne passiones huius tēporis ad futurā gloriaz que reuelabitur in nobis: ad Roma. viij. Ista gloria est filia dei: z istā dat nobis deus non per rigorē iustitie sed misericorditer. Et ideo dicebat ipse Luc. xij. Nolite timere pusillus grex quoniā complacuit patri meo dare vobis regnū: z ideo dicebat Dauid Ps. xvij. Saluum me fecit qm̄ voluit me: ista est ergo volūtas dei: vnde dicit christus alibi Jo. vj. Hec est voluntas patris mei qui misit me vt omnis qui videt filium z credit in eū habeat vitam eternā: et ego resuscitabo eū in nouissimo die. Ergo voluntatem dei faciamus in oibus semper Amen. Rogemus dominū ꝛc.

¶ De quattuor virtutibus moralibus. Distinctio. ccv.

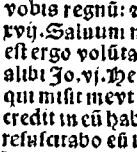

Virtutes morales sunt quattuor scz
Sobrietas siue tēperātia,
Justitia.
Prudentia.
Fortitudo.

Et iste intitulari ita solent.
Prima temperantia conuictualis.
Secūda prudentia rationalis.
Tertia iustitia vniuersalis.
Quarta fortitudo spiritualis.

¶ Prima ergo virtus est tēperantia conuictualis quoniam debemus habere tēperantiā in comestione et potatiōe quoniam nō debemus comedere nec bibere

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

iuxta necessitatem: ad hoc enim nos inducunt bruta: et ista est temperantia de qua Eccli.xxxvij. Noli esse auidus in oi epulatione ⁊ non te effundas super omnem escam: in multis enim escis erit infirmitas et auiditas appropinq̃bit usq; ad choleram propter crapulam multi obierunt. Qui autem abstinens est adijciet vitam. Noli ergo esse auidus quoniam tres sunt digestiones: vna in olla: alia in ore: alia in stomacho: dicit auctoritas: appropinquabit usq; ad choleram scilicet vomitum quia stomachus nõ poterit sustinere: dicit etiam non te effundas super omnem escam: id est super diuersas sed eligatur vna ⁊ de illa comede alias procedet infirmitas: et ratio est q̃ diuersitas epularum facit diuersitatem digestionum: aliter enim digeritur bos: aliter muto: aliter pullus quod patet in decoctione in olla. Ita etiam est de fructibus propter crapulam eẽ multi obierunt: crapula est idẽ q̃ cruda epula quia nõ potest digeri in stomacho: plures eẽ interficit cibus q̃ gladius: et non solum in corpore sed in anima: quia a gule excessu procedunt peccata. Et ideo necessaria est abstinentia siue temperantia: qui autem abstinens est adijciet vitam. Vbi sciendum q̃ ab Adam usq; ad Noe homines non comedebant nisi fructus ⁊ bibebant aquam et viuebãt longeuis temporibus: vnde Adam vixit nongẽtis triginta annis. Gen.v. Post diluuium vero comederunt carnes et pisces ⁊ biberunt vinum semel in die tantum: et abbreuiati sunt dies: et ideo dicit Gen.xvj. Erunt dies eius cẽtum viginti annorum. Post vero tempore Dauid voluerũt comedere bis in die: ⁊ ideo abbreuiati sunt dies: vnde Ps.lxxxix. Dies annorum nostrorum in ipsis septuaginta annis. Si autem in potentatibus octoginta anni: et amplius eorum labor et dolor. Post autẽ paulisper voluerunt comedere ter aut quater in die: et ideo semper abbreuiantur dies: ⁊ ideo sunt tot infirmitates abstinentes autem longius viuunt. Et ista est prima virtus que conseruat vitã corporis ⁊ animę: de qua possum⁹ dicere illud quod scribitur Ecc. viij. Hic est virtus dei que vocatur magna: hic. i. temperantia cibi et potus: dicitur virtus dei quia ipse dat illam actiue ⁊ passiue ⁊ tenuit illam. ¶ Secunda virtus est prudẽtia rationalis scz vt contra tẽtationem demonis ⁊ euersionem mũdi ⁊ inclinationem carnis prudenter ⁊ rationabiliter resista mus: vñ sicut pastor habet custodire gregem a lupis: ita christus: de quo dicitur Jo.x. Ego sum pastor bonus ⁊ cognosco oues meas et cognoscunt me mee: dedit nobis istam virtutem ad resistendum lupis scz demonibus inimicis nostris inuisibilibus qui quotidie circũeunt nos ad rapiendum animam. Et ecce quomodo ipsemet christus dicit Matth.x. Ecce ego mitto vos sicut oues in medio luporũ. Estote ergo prudẽtes sicut serpẽtes. Pro quo nota q̃ est genus serpentis qõ nõ potest capt nisi incãtando q̃ dum videt q̃ incãtator incipit mouere labia obturat aures vnam cũ cauda: et alterã fortiter affigens terre. Istã ergo habet prudentiã sm phos naturales: ⁊ de hoc etiã dicitur in Ps.lvij. Furor illis sm similitudinem serpentis: sicut aspidis surde et obturãtis aures suas: que non exaudiet vocẽ incantãtium: ⁊ venefici incantãtis sapiẽter. Furor eẽ debet esse in christianis sicut in serpẽte ⁊c. qui obturat aures vt nõ audiat quomodo ergo habebim⁹ illam prudẽtiam: dicitur q̃ quãdo venit incantator. s. demon et incipit suggerere ponamus vnam aurem supra petram. s. Christũ: de quo. j. ad Cor.x. Petra autẽ erat Christus: ⁊ hoc cogitando vitam et eius passionẽ ⁊c. dicitur etiã virgo Maria petra: sicut dicit in scriptura Esa.vj. Emitte agnum dñe dominator̃ terre: et de petra deserti ad mõtem filie syõ: dicit emitte agnum nõ leonem nec lupum: de petra. s. virgine Maria que firma fuit cõtra quascunq; tentationes deserti a gratia diuina: ad mõtem filie syon. i. ecclesie militantis: pohamus etiam in ore aliaz caudam scz finem vite id est mortem: ponatur ergo practica: vnde quando demon tentat de superbia: scz dicendo homini, Tu es de magno genere et potes

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

bene indui ⁊ potes habere equos sicut talis ⁊c. Quid ergo faciemus: ponatur vna auris i petra. i. in christo qui portauit triginta annis vnam vestem ⁊ pauperrimus ⁊ humilimus fuit: aliam autē aurem ponamus in morte cogitando ꝙ cum vno paruo lintheo ponemur in fouea: et ita faciant etiam mulieres q̄ duz tentantur de supbia ponant vnam aurem supra petram scilicet virginem mariaz ⁊c. Et ita de auaritia et alijs: ita etiā de luxuria que maius peccatuz est post aduentum ⁊ passionem christi q̄uis pri⁹ esset semper peccatuz mortale tñ aggrauatum fuit post: eo quia christus de eadem veste ⁊ pāni pecia indutus est nobiscū: ideo amore ipsius debemus vestē nostram in carnem nostrā mūdaz custodire ⁊c. Ergo estote prudētes. Ecce quomodo remittit nos ad animalia bruta ad exemplum. Et ista est virtus de qua dicitur Luc. ix. Dedit eis virtutem ⁊ potestatem super omnia demonia. s. ad resistendum per prudentiam rationalem. ¶ Tertia virtus est iustitia vniuersalis scilicet reddere vnicuiq; qd̄ suuz est: vbi datur exempluz de stomacho qui habet recipere in sua camera omnia cibaria et victualia ⁊ cōsequēter mittit ad omnes partes corporis scd̄m se vniuersaliter. s. ad caput ad pedes ad manus ⁊c. Et retinet pro se quo indiget ⁊ illud qd̄ est superfluum eijcit vel per egestionem vel ꝑ sudorem aut al's: ⁊ ibi habem⁹ exemplū qm̄ si habemus bona debemus tradere illis quoruz sunt siue sint de rapina siue de vsura ista debemus mittere ꝑ egestionem. s. eijcere penitus a domo. Alia etiā sunt cibaria que non faciūt ad nutrimētum: sed ad corruptionem sicut est furtū fructuum et herbarum que sunt furta minora: ⁊ illud est tantum peccatum qd̄ si illud non fuisset Adam non fuisset eiectus de paradiso. Et breuiter propter illud non fuit aliquis qui posset intrare paradisum donec satisfactum fuit illud pomum: non enim intrauit Abrahā nec Noe nec Moyses nec Dauid immo qd̄ fortius est: nec infantes occisi per Herodem nec Joannes baptista: de quo dicit ꝙ inter natos mulierū non surrexit maior. Et breuiter vsq; restitutū fuit in crucem per xp̄m qui dicitur fructus: de quo Cantico. v. Dilectus meus ⁊ candidus ⁊ rubicūdus. Et ibi in cruce restituit furtuz: vnde Dauid p̄s. lxvj. in persona xp̄i dicit. Que non rapui tunc exsoluebā. Similiter stomachus vomit cibum sibi nociuū: ita etiam sunt aliqua que habēt restitui per os sicut sunt diffamationes et iniurie dicte: vnde beatus Augustinus. Non pigeat ex ipso ore ⁊c. Similiter aliqua emittunt a corpore per sudorez: ita debet fieri qñ aliquis habet odiū ⁊ rācorem contra aliquem q̄ tamen nescit: nec aliquis alius ⁊ nullum dānum intulerit et debet petere tūc veniam deo flendo ⁊ non illi quem odit cum nesciat. Similiter quando pater iniuriatus est filio et dominus seruo quia non oportet petere veniaz seruo sed deo. Similiter iustitia est instruere pueros dū sunt iuuenes et possunt flecti. Similiter portare honorē patri ⁊ matri et maiorib⁹: vñ ad Roma. xiij. Reddite omnibus debita. Cui tributum tributum: cui vectigal vectigal: cui honorem honorez: nemini quicq̄ debeatis nisi vt inuicem diligatis. Et ista iustitia est maxima virt⁹ de qua Dauid p̄s. xxviij. Dominus virtutē populo suo dabit: dñs benedicet ppl'o suo in pace. Quare dicit in pace: d̄r ꝙ propter illud qd̄ dicit Esa. xxxij. Effect⁹ iustitie pax. ¶ Quarta virtus est fortitudo spiritualis: vnde non debet quis supbire propter fortitudinem corporis: quia vrsus fortior est ad luctandum: nec similiter ꝓpter cursum quia lepus vincit. Similiter nec qui scit bene ludere cum spata: quia vincit leo nec ꝓpter ductum vel vibrationem lancee: quia vnicornis: nec propter saltationem quia murilegus: ista enī non est virtus sed spūalis scilicet resistere tentationib⁹ de qua dicit ecclesia. Estote fortes in bello ⁊ pugnate cum antiquo serpente et accipietis regnum eternum. O q̄ta fortitudo fuit in Dauid qui leonez ⁊ vrsum occidebat: de qua tamen fortitudine non se extollebat: sed de fortitudine contra tentationem: naz gloriabatur ꝙ

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

quando Saul persequebatur eum ⁊ potuisset ipsum occidere non fecit: ⁊ de ista se extollebat p̄s.xcviij.di. Fortitudinem meam ad te custodiam quia deus susceptor meus: deus meus misericordia eiꝰ preueniet me: ergo postq̄ iste rex nō gloriabatur nec extollebat se propter fortitudinem corporis: sed anime: ita nec aliquis homo mundi de re aliqua. Nota q̄ sub palatio cuiusdam regine erat quidā famulus vnius semelatoris q̄ mane et sero dulciter cantabat quem audiētes due domicelle contendebāt adinuicē dicentes q̄ amore alteriꝰ cātabat ita q̄ quelibet dicebat q̄ pro se cantabat: regina vero illa audiens vocatis illis petijt ab ipsis quare contendebāt? Que dixerunt sibi veritatem. Tunc regina vocauit iuuenem pulcherrimum: ⁊ interrogauit illum ꝑ qua illarum duarū domicellarum cantabat: qui vix voluit dicere. Et finaliter dixit q̄ non cantabat pro illis: sz ꝑ regina. Regina vero audito rñso eius incepit tētari de amore illius ⁊ fecit ipsuz recedere: regina vero audiens ip̄z quotidie cantantem fortius fecit ipsum iterum venire ad se: et bāniuit eum siue exulauit a regno ⁊ dedit ei pecuniaz sufficientem cum qua recederet ⁊ hoc fecit vt resisteret tentationi. Et ita habuit fortitudinem spūalem: ⁊ de ista fortitudine dicit Dauid p̄s.lxvij. Deus israel ip̄e dabit virtutem et fortitudinē plebi sue benedictus deus ⁊c. Rogemus dñm ⁊c.

¶ De tribus excellentijs quas habuit ⁊ habet christus.

Distinctio.ccvj.

Pūs habuit ⁊ habet tres excellentias.

Quarū prima est maiestas imperialis.

Scda est dignitas pontificalis.

Tertia est potestas iudicialis.

¶ Et has excellentias habet christꝰ nō tm̄ inquantum deus sed inquātum hō.

¶ Prima ergo excellentia est maiestas imperialis: vnde maiestas imperialis in hoc maior est super omnes quia sicut imperator est sup omnes reges ita christus est super omnes reges siue fideles siue infideles quia nihil possunt facere sine voluntate eius: vnde cathedra in q̄ sedet est maiestas sua imperialis. Et de hoc loquit̄ Dauid p̄s.cij. Dñs in celo parauit sedem suam ⁊ regnum ipsius omnibus dominabit̄. Parauit em̄ christus in hoc mundo sedem suam per humilitatem: ita ⁊ nos si velimꝰ nobis parare cathedram in celo paremus eam ꝑ humilitatez: vñ Mat.xxiij.⁊ Luc.xviij. Qui se humiliat exaltabitur: et ideo regnum eius scilicet christi omnibus dominabit̄. Pro quo sciendu3 q̄ tria sunt regna scilicet

Celeste

Mundanum.

Infernale.

Unde sciendu3 q̄ nouē sunt chori angelorꝝ in celo super quos est sedes dei: deꝰ enim humiliauit se subtꝰ omnes qñ venit incarnari in ventre virginis marie in qua assumpsit carnem humanam: vnde ad Hebre.ij. Nusq̄ em̄ angelos apprehendit: sed semē abrahe apprehēdit. Et modicum supra vidimus iesum ꝓpter passionem gloria ⁊ honore coronatum. Ideo nunc exaltatus est super omnes choros: ⁊ ita regnat in primo regno sup omnes: in scdo vero regno se humiliauit sub hominibus: vñ sciendum q̄ qñ christus erat paruꝰ non legitur q̄ virgo maria haberet ancillā ⁊ quando ipsa volebat facere aliquid ipse iesus non patiebatur: sed ipsemet faciebat: ⁊ ibat quesitum ad fontem aquā ꝓpe nazareth: vñ Luce.ij. Descendit iesus cum illis ⁊ venit nazareth ⁊ erat subditꝰ illis: et Mat.xx. Filius hominis non venit ministrari sed ministrare. Item humiliauit se ꝑ paupertatem eo q̄ erat ita pauper q̄ nō habebat vbi reclinaret caput suum: vñ Mat.viij. Uulpes foueas habent: ⁊ volucres celi nidos filius autem hominis non habet vbi caput suum reclinet: vñ quādo non inueniebat in ciuitate postq̄ predicauerat aliquem qui eum reciperet exibat extra ciuitatem in deserto ⁊ ibi dormiebat posito lapide subtus ca-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

put pro pulvinari: et patet hoc per figuram de Jacob Gen. xxviij. Item humiliauit se in passione quia quando voluerunt eū capere dixit eis. Ego sum ⁊c. Itē in crucifixione: qm̄ quando dicebant ei vt extenderet brachia ⁊ poneret manus de directo super foramen crucis ipse extendebat ad iussum eorum: vnde Dauid ps. xxj. Ego autem sum vermis et non homo opprobrium hominum ⁊ abiectio plebis: dicit vermis eo quia vermes calcantur pedibus hominum: ita christus non fuit veneratus: nec tractatus sicut hō sed sicut vermis. Tertio habuit dominiū sup regnum infernale eo quia in hoc mundo se humiliauit descendendo ad inferos. Et ideo nō habēt modo demones tm̄ dn̄ium sicut prius. Sed in signo crucis omnes vincūtur: si tn̄ deuote fiat. Item in signo crucis ⁊ in nomine ei⁹ tremescunt demones: vn̄ Mar. vlti. In nomine meo eijcient demonia. Alia est auctoritas clarior ad Phil. ij. Qui cū in forma dei esset non rapinā arbitrat⁹ est esse se equalē deo sz semet exinaniuit formam serui accipiens in similitudinem hoīm factus: ⁊ habitu inuent⁹ vt hō humiliauit semetip̄m factus obediēs vsq; ad mortem: mortem autē crucis propter quod deus exaltauit illuz ⁊ donauit illi nomē qd̄ est super omne nomē vt in nomine iesu omne genu flectatur celestiuz terrestrium ⁊ infernoꝝ ⁊ omnis lingua confiteatur: quia dn̄s iesus xp̄us in gl̄ia est dei patris: dicit celestiū pro angelis: terrestriū ꝑ hominib⁹: ⁊ infernoꝝ ꝑ demonib⁹: ergo xp̄s humiliauit se sub oīb⁹ creaturis vt pararet sibi sedem in celo. Pone ergo practicā ꝑ locuz a minori. Si xp̄s se humiliauit quomō debem⁹ nos humiliare si velimus ascēdere ad celū: humiliemur ergo deo sicut fili⁹ patri et matri discipulus magistro iuuenis antiquo vxor viro pauper diuiti seruus dn̄o ⁊ ecōtra: ⁊ sic parabimus nobis sedez in celo: vn̄ btūs Petrus hoc nobis insinuat di. p̄me Pet. v. Humiliamini igitur sub potenti manu dei vt vos exaltet: dicit humiliamini sub potēti manu dei: qr deus tenet manū sup nos. Et si velimus exaltari plusq̄ debemus non exaltabit nos. Si g̃ humiliemur exaltabit nos. ¶ Secūda excellentia xp̄i est pontificalis dignitas. Nā sicut papa est sup oēs prelatos sacerdotes ⁊ clericos: ita xp̄s hz hāc dignitatē eo qr est super oēs dignitates: vnde Dauid p̄s. cix. Dixit dn̄s dn̄o meo sede a dextris meis: donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Et infra. Tu es sacerdos in eternum scd̄m ordinem melchisedech. Melchisedech erat sacerdos dei altissimi: vt patet Gen. xiiij. Et non offerebat nisi panem ⁊ vinum: ⁊ hoc in figurā christi ad denotādū ꝙ christ⁹ offerret sub specie panis et vini. Est tn̄ cōueniētia ⁊ differētia: cōueniētia in sacr̄o in p̄ncipio qr dū ponit panis ⁊ vinum in altari est verus panis ⁊ verū vinū sicut panis ⁊ vinuz melchisedech. Sed in fine est differētia quia dictis verbis sacramētalib⁹ consecratiōis illa substātia panis trāssubstātiat̄ i verū corpus christi ⁊ vinū in sanguinez: vnde Jo. vj. Panis em̄ dei est qui descendit de celo ⁊ dat vitā mundo. non est ergo talis panis coctus in clibano vel ille qui est coctus in hostiario iuxta ignem: sed qui descendit de celo: vnde descendit Christus in altari: sicut descendit de celo incarnari: vnde cū angelus ⁊ maria erant loquētes et virgo maria dixit illa v̄ba q̄ sunt septem. s. Ecce ancilla dn̄i fiat mihi scd̄m verbum tuum. Nonduz in primo verbo fuit incarnatus: nec in scd̄o donec fuit finita vltima syllaba. Et tunc in vltima fuit incarnat⁹. Eodē modo dictis illis verbis: hoc est em̄ corpus meum: in vltima syllaba est ibi verum corpus xp̄i. Et sicut virgo maria statim cōpletis illis verbis. Ecce ancilla dn̄i ⁊c. adorauit christū qui erat in suo vtero. Et similiter angel⁹ adorauit eū: ita etiā dictis v̄bis consecratiōis debemus adorare hostiā et non ante: pone ergo practicā quō sacerdotes debent esse puri qui tantam dignitatem habent ꝙ in eodē verbo aperiuntur celi ⁊ xp̄s descendit in manibus eorum. Caueant ergo ne dicant verba inhonesta ⁊ truffatoria quia teste beato Ambrosio. Verbum sacerdotis aut ve-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

rum aut sacrilegium. Caueant ergo ne dicant truffas: quia Ambrosius vocat eas sacrilegium. Item pone practicam quomodo deberent habere manus mundas. Item quomodo deberent habere corpus mundum eo q est monumentum christi z digni in centuplo q monumentum quod est in hierusalē. Caueat ergo ne ipsum peccat in lutum luxurie ꝛc. da practicaz laicis super illo quod dicit dat vitam mundo. i. mundanis z laicis hominibus quomodo debent audire missam et seruare quinq cōditiones quas inuenies in ps. xciv. Populus eius et oues pascue eius: introite portas eius in confessione atria eius in hymnis cōfitemini illi: dicit populus eius non excōicatus. Pone practicā cōtra excōicatos quomodo excōicatus non debet respicere vas in q est corpus dñi quando portatur per sacerdotem ad infirmos in villa: sed debet orare facie prostrata. Item si domus excōicati sit ppe ecclesiam et possit videre corpus domini in ecclesia non debet respicere: sed pcutere pectus suum. Item quō debēt esse ieiuni: sacerdos autem si bibat solū vnā solā gutā aque nō debet celebrare de illa die. Item non debet gustare virū vinū cum quo debet celebrare sit dulce vel amarū. Item debent esse in cōfessione: nam si talis moriatur in septimana pro confesso habeatur in alio mundo. Itē quomodo non debet loqui immo nec salutare patrē. Item quō debent esse in benedictiōe sacerdotis: nec ante recedere z sic talis poterit esse beatus. Et ideo dr qui dat vitā mundo: vñ Christus in vltimo sermone quem fecit dixit ꝟba que ego loquor vobis spūs et vita sunt. ¶ Tertia excellentia xpi est potestas iudicialis: eo quia super omnes iudex est: vnde Dauid ps. ix. Parauit in iudicio thronū z ipse iudicabit orbem terre in equitate iudicabit populos in iustitia. Parauit eñ sedem in iudicio p patientiam. s. quādo iudicatus fuit coram iudicibus z patienter sustinuit: vñ coraz anna iudicatus fuit vt superbus quādo dixerūt. Sic respōdes pōtifici. Jo. xviij. Coram caypha vt blasphematoꝛ. Coram herode vt stultus. Coram pilato vt malefactoꝛ: vñ Job. xxxvj. Causa tua quasi iudicata ipi iudicata est: iudicabit ergo christus in sede vel in throno in die iudicij: vnde Joan. Apoca. xx. Vidi thronum magnum candidum z sedentem super eū et celum z terra fugit a conspectu eius z locus non est inuentus ab eis. Et vidi mortuos magnos z pusillos stantes in conspectu throni et libri aperti sunt: et alius liber apertus est qui est vite z iudicati sunt mortui ex his que scripta erant in libris fm opera ipsoꝝ. Quattuoꝛ notantur in supradicta auctoritate: qm in quantum dicit thronum magnum candidum denotatur q post tempus antichristi omnes convertentur ad christuz: et ideo erit ille thronus magnus qz vniuersus mundus erit candidus: eo quia erūt sub fide. Et dicit fugerūt a facie ei quia post tēpus antichristi cū iudicium ignis ardebit omnia existia in hoc mundo z celum mutabitur a consueto cursu eo q amplius non mouebitur sz sol erit in oriente z luna in occidente: nec mittēt planete constellationes suas. Dic practice quomodo ex quo mundus cito est finiendus debemus edificare in paradiso: non in hoc mundo: vnde Matt. vj. Nolite thesaurisare vobis thesauros in terra vbi tinea z erugo demolitur ꝛc. Sz thesaurisate vobis thesauros i celo: post hec sequtur in auctoritate. Vidi mortuos magnos z pusillos stantes in conspectu throni per quod designatur resurrectio: sequtur: z apti sunt libri et iudicati sunt mortui scōm ea que erāt scripta in illis. Libri sunt cōscientie cuiuslibet que tūc apertentur z quisq leget clare in illis: modo enim nec angelus nec aliqs sanctus potest legere in eis. vnde alibi z pone practicaz quomodo vtiperabuntur mali a iustis z iusti a iustis glorificabūtur. Capiamus consiliū ergo beati Pauli ad Gala. vj. dicētis. Dum tempꝰ habemus operemur bonum: z sic crimꝰ cū christo in gloria paradisi. Quā nobis ꝛc. ¶ De christo qui quinquies fuit in periculo mortis: z tñ noluit mori nisi i cruce.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Pūs quinquies fuit in periculo mortis tamē noluit mori nisi in cruce: vnde fuit i periculo q̄ moreretur.
Primo gladio.
Scō precipitatione.
Tertio lapidatione.
Quarto torcatione.
Quinto in cruce.

¶ Primo ergo fuit in periculo q̄ moreretur gladio. Vbi sciēdū q̄ post eius natiuitatē sicut dicunt glose super Matth. cap. ij. In terra promissionis erat herodes crudelis qui obtinuit regnū sup iudeos ab Octauiano imperatore: qui timens ne fieret insultus cōtra eum a iudeis tenebat multos homines armorū ad sui tuitionē: et tunc natus est christus in cuius natiuitate facta sunt multa miracula. Primo q̄ in bethleem media nocte fuit tanta claritas acsi esset dies. Secūdo q̄ angeli cantauerūt Gloria in excelsis deo ꝛc. Et etiā quia tres reges venerunt ab oriente et transierūt per hieru salem dicētes. Vbi est qui natus est rex iudeorū. Quod audiēs herodes sciens se nullū ius habere in regno audiēs regem iudeorū natum timuit perdere regnum et mādauit suis hominibus armorum vt eadē die: eadem hora occiderent omnes infantes: et ita fecerūt: xps autē noluit mori ista morte: ꝛ sua ordinatione hoc est morte qua ipse ordinauerat. Et ideo apparuit angelus ioseph dicēs q̄ fugeret in egyptū. Et dicit text⁹ Mat. ij. Qui cōsurgens accepit puerū et matrē ei⁹ nocte et recessit i egyptū et erat ibi vsq̄ ad obitum herodis: fuit enim in egypto septē annis: et fuit completa prophetia Job dicētis Job primo. Pueros pcusserant gladio et effugi ego solus. et ita noluit mori christ⁹ ista morte. Et ratio est vna dimissis rationibus hystoriarū ad dandū exemplū ne velim⁹ mori gladio in anima scilicet gladio excōmunicationis. Nam excōmunicatio nihil aliud est q̄ gladius beati Petri. Alij eñ apostoli non habebant gladiū nisi petrus: vnde Johā. xviij. Simon petrus habens gladium eduxit eum et percussit pontificis seruum et abscidit auriculā eius dextrā. Prius tamen q̄ percuteret petrus seruū minatus est illi: vnde dicit textus. Eduxit seu vibrauit ad denotandū q̄ nō debet dari excōmunicatio nisi monitione premissa. Et dicit q̄ percussit seruū pontificis ad denotandū q̄ iurisditio prelati non se extendit nisi ad subditos suos: dicit q̄ amputauit auriculā eius dextrā i. principalē ad denotādū q̄ pro magno crimine et non p̄ paruo debet dari. Sicut Paulus fecit. j. ad Corinth. v. Caueant ergo prelati quoniā nullū pretiū est cōparabile anime: vnde dicitur Mat. xvj. Quid prodest homini si vniuersum mūdum lucretur anime vero sue detrimentum patiatur. Nō eñ debet alligari: ait eñ dñs Eze. xviij. Ecce oēs anime mee sunt vt anima patris ita et aīa filij mea est. Sed hodie fit officiū quando anima obligatur ad excōmunicationē: demonit eñ nō sufficit corpus sed vult habere animam: vnde dicit illud Geñ. xiiij. Da mihi animas cetera tolle tibi. Noluit ergo christus mori gladio vt illud exemplū daret nobis: vñ dicit scriptura Job. xix. Fugite ergo a facie gladij qñ vltor iniquitatū gladius est: et scitote esse iudiciū dei cōtra vos. Et ita noluit mori gladio cum ita bene fuissemus redēpti sicut nunc sed ad dandū predictū exemplū.

¶ Secūdo fuit in periculo mortis p̄propter precipitationē. Vbi sciendū q̄ cum christus mansisset cum maria matre sua et Joseph vsq̄ ad. xxx. annos ꝑm q̄ dicit Lucas voluit baptisari et ieiunare et incepit predicare in ciuitate Capharnauz que est maior ciuitas galilee. Quod audientes illi de Nazareth indignati sunt contra eum dicentes q̄ ipse erat nazarenus et ipse debuisset primo predicare in villa sua q̄ in alia. Postmodū vero ipse venit nazareth et maiores ciuitatis venerunt ad eum dicentes. Quanta audiuimus facta in capharnaū: fac et hic in patria tua. Luce. iiij. Respondit eis. Amen dico vobis: quia nemo propheta accept⁹ est in patria sua. Et ratio quare nō erant

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

digni est qꝛ eũ deridebant. Ipsi ꝟo audita responsione sua voluerũt ip̃m occidere ⁊ duxerũt ip̃m in cacumine montis supra quẽ ciuitas eoꝝ erat edificata: ⁊ volebant eũ mittere deorsum. Ipse aũt nõ dixit eis verbũ quousq; fuit in supciliuꝫ montis: et statim dum fuit ibi euanuit. Unde Lu.iiij. Repleti sunt oẽs in synagoga ira hec audientes ⁊ surrexerunt et eiecerũt eũ extra ciuitatem ⁊ duxerũt eũ vsq; ad superciliũ montis supra quẽ ciuitas eoꝝ erat edificata vt precipitarẽt eum. Ipse aũt transiens ꝑ mediũ illorũ ibat. Et ita noluit mori ista morte cũ ita potuisset nos redimere sicut aliter: ⁊ hoc ad dandũ nobis exemplũ ne velim⁹ mori per precipitationẽ. s. per pctm̃ supbie: qm̃ eũ qui superbit facit demon precipitari in infernũ. Uñ Dauid loquens demoni de tali precipitatiõe dicit p̃s. lxxij. Propter dolos posuisti eis deiecisti eos dum alleuiarentur. Dicit posuisti eis superbie ambitionẽ vanitatũ vermẽ: propter dolos deiecisti eos. Sed quõ facit eos precipitari? Dic primo de religiosis qui dũ volũt bene tenere regulã ⁊ deuote dicit demon eis ad intra. Tu derideris ab alijs tu potes magnificari vel esse prelatus. extolle te. Et ita qñ ille ꝯsentit ascendit ⁊ dimittit deuotionẽ ꝓpter dolum subiectionis diaboli: quam tñ debebat seruare vsq; ad mortẽ: ⁊ tandẽ precipitatur in mortẽ infernalem. Similiter de sacerdotibus qui de imo ad altũ volunt ascẽdere ad regimen ville qui post mortem qñ petet eis xp̃s rõnem villicationis habebũt reddere rationẽ de regimine. Et si male rexerint precipitabunt̃ in infernũ. Et ideo dicit scriptura Eccl̃. vij. Noli querere fieri iudex nisi valeas virtute irrũpere iniquitates: ne forte extimescas faciem potentis ⁊ ponas scandalum in agilitate tua. Ergo caueant extolli quia demon illud immittit iuxta predictã auctoritatẽ: ⁊ ideo Job.xxx. dicitur. Eleuasti me ⁊ quasi super ventũ ponens elisisti me valide scio qꝛ morti trades me. ¶ Tertio fuit xp̃us in periculo propter lapidationem: vt ptꝫ Jo.viij. vñ cum quadã die in templo vellet ostendere suam diuinitatem inter iudeos dixit illis. Amen amẽ dico vobis anteq̃ abraham fieret ego suꝫ. vnde ego sum est nomen dei. Illi ꝟo credẽtes ꝙ blasphemaret voluerunt eum lapidare: vnde dicit textus. Tulerunt ergo lapides vt iacerent in eũ. Jesus aũt abscõdit se et exiuit de templo: et ita noluit mori illa morte cum possemus ita bene redimi per illaꝫ sicut per aliam: ad ostendendum dimissis alijs rationib⁹ ne velimus mori ictu auaritie: qꝛ auarus durus ⁊ frigidus est ad modũ lapidis: de quo scriptura dicit Job.xlj. Cor eius indurabit̃ tanq̃ lapis et stringet̃ quasi malleatoris incus: durus em̃ est auarus qꝛ nõ põt molliri ad penitẽdũ ⁊ frigidus in charitate ꝓximi: ⁊ breuiter sunt q̃nq; lapides. i. q̃nq; species auaritie q̃ possunt intelligi a cõtrario sensu per illos. j. Reg. xvij. vbi dicit textus ꝙ Dauid elegit sibi quinq; limpidissimos lapides de torrente ⁊ processit cõtra Goliam Philisteũ. Tulit ergo Dauid cõtra Goliã per quem intelligit̃ demon quinq; lapides.

Prim⁹ lapis auaritie est rapina violẽta. Iste lapis percutit caput qua fit in magnis et a magnis.

Secũdus est simonia. Iste percutit cor: scꝫ prelatos qui sunt cor ecclesie.

Tertius est vsura: ⁊ iste ꝑcutit ventrem qꝛ sicut in ventre congregantur esce: ita in vsurario vsure.

Quartus est iniustitia pro terrena cupiditate: iste brachia percutit scilicet illos qui debent tueri.

Quintus est furtũ secretũ: iste ꝑcutit pedes. s. laycos qui furantur decimas fructus ⁊c. Et de isto lapide dicit dauid p̃s. xc. Ne forte offendas ad lapidem pedẽ tuum. Cui ꝯcordat Sapiens Eccl̃.xxxij. Ne credas te vie laboriose ne ponas aie tue scandalũ. ¶ Quarto fuit xp̃s in periculo mortis per intoxicationem. Istud non legitur in euangelijs tamen potest haberi ex textu euangelij. Cum em̃ pharisei vellent xp̃m occidere timebant plebem: ⁊ ideo querebant eum interficere secrete. Cum ergo post sermonem multotiens inuitaret̃ a multis: inuitabatur

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

aliquando ab inimicis suis qui toxicabant cibū: aliqñ tamen ipse nō comedebat de illis sz de alijs: et ita breuiter euadebat. Cū ei darent ficus vel alias escas dulces vt nō cognosceret venenū amarum ipse non renuebat comedere. Et de isto periculo loquitur clare Hiere. xj. vbi dicit in psona christi ad patrem. Tu aūt dñe demōstrasti mihi et cognoui tu ostēdisti mihi studia eoꝝ. et ego quasi agnus mansuetus qui portat ad victimā et non cognoui qz super me cogitauerūt consilia dicentes. Mittamus lignū in panem eius et eradicemus eū de terra viuentiū et nomen eius nō memoretur amplius. Lignū illud est venenū adeo venenosuz qꝫ quando comedit statim occidit. Voluit tamen xp̄us mori tali morte cum tamen potuisset sic nos redimere: sed hoc fecit ad dandum exemplū nobis ne velimus mori per exōicationem vel venenū luxurie: qm̄ in eius dulcedine venenū est absconditū. Pone practicā: de quo vene no dicit Job. vj. Nunquid poterit aliqs gustare qđ gustatū affert mortem. q. d. qꝫ non quantūcūqꝫ esuriat. ¶ Quinto xp̄s fuit in periculo mortis in setā cruce quā acceptauit. Unde cū tunc tpis xp̄s predicaret in galilea iudei in prouincia alia sz in iudea tractabant mortem ei⁹. Ipse ꝫo hoc sciens assumpsit duodecim discipulos suos secrete et ait illis. Ecce ascendimus hierosolymā et filius hois tradet principibus sacerdotū et scribis et cōdemnabunt eum morte et tradent eū gentib⁹ ad illudendū et flagellandū. Matth. xx. Ecce quomō venit de vna prouincia ad aliam. Item cum ozaret anteꝫ esset captus venit obuiā querenti⁹ eum. Item cum esset data contra eum sententia sine appellatione cepit crucē: vnde dicit beatus Joan. Baiulans sibi crucem exiuit in ꝛc. Joan. xix. Item quādo fuit in monte caluarie libenter iussu crucifigētium posuit et extendit se super crucez. Et isto modo elegit mori quasi dicendo. Mihi absit gloriari nisi in cruce dñi nostri iesu christi. Et ratio fuit qm̄ per crucez intelligitur penitentia per quā habem⁹ salutem: vnde dolor clauoruz significat cordis cōtritionem. Inclinatio capitis quā fecit in cruce significat cōfessionē in qua inclinat ad aurem cōfessoris nō ante faciem. Tenuit manus apertas ꝓpter clauos ad denotandū restitutionē per sinistram: p dexterā aūt elemosynā. Per pedes qui sustinebant in clauis intelligit oratio per dextrū: per sinistrū ieiunū siue tēperantia. Latus fuit apertū ad denotandū apertionem cordis ad remittēdum iniurias et habendū dilectionē. Et ita elegit mori ad denotandū qꝫ per penitentiā haberemus mori vt veniamus ad vitā: vnde Matth. xvj. Si quis vult post me venire abneget semetipm et tollat crucem suā et sequat me. Item Paulus ad Gala. v. Qui christi sunt carnem suā crucifixerunt cum vitijs et cōcupiscētijs. Rogemus dñm ꝛc.

¶ De quattuor exemplis virtutum que christus in sua passione dedit cōtra quatuor peccata que fiunt inter viros ecclesiasticos.

Distinctio. ccvij.

XPūs in passione sua dedit quattuor exempla virtutum contra quattuor peccata que fiunt inter viros ecclesiasticos. ¶ Primum exemplum fuit quādo xp̄s voluit mori in monte caluarie expoliauit se totus nudus anteqū poneret in cruce qz nulla vestis sibi remansit: et hoc fecit nō coactus qz totus mundus non potuisset ipsum expoliare vltra velle suū: sed ad preceptū ministroꝝ iudeorū se expoliauit: sed magdalena ipm velauit a zona inferi⁹. Alij dicunt qꝫ fuit virgo maria mater sua. O quantū debemus hic pensare qꝫ latro quantūcūqꝫ sit magnus nō expoliat dum suspendit in furca. Sed xp̄s fuit expoliatus: et hoc fecit pro pctis nostris specialiter ꝓtra auaritiam: vt. s. viri ecclesiastici habeāt paupertatem. Primo religiosi quādo veniūt ad crucem: hoc est ad susceptionem habitus: qz habitus est crux habent se expoliare oib⁹ bonis tpalib⁹. Mat. x. Nolite possidere aurū neqꝫ argentū neqꝫ pecuniam in zonis vestris: nō perā in via: nō

duas tunicas neq; sacculum neq; calcia menta neq; virgã. Dicit nolite possidere aurum neq; argentũ.s.in zonis nec in vasis nec in iocalib⁹ nõ in libris neq; moneta: qr si hec habeãt extra viam paradisi sunt religiosi: neq; peram.i.archã: nec duas tunicas: qr bonus religiosus non debet hr̃e duas capas nec duos habit⁹. Sed posset dicere aliq̃s: nõne iesus xp̃s habebat duas vestes: qr dicit Joan.xix. Partiti sunt vestimenta mea sibi ⁊ super vestẽ meã miserũt sortez: quare ergo religiosi erũt magis stricti q̃ iesus: qr Act. s.dicit. Cepit iesus facere ⁊ postea docere. Xp̃us aũt habebat tres vestes adminus quas diuiserũt cũ dicat. Partiti sũt vestimenta mea sibi: que saltẽ erant due et erat vestis etiã incõsutilis sup quã miserunt sortem quã fecerat sibi virgo maria dum erat paruus: ⁊ sicut xp̃s crescebat ita etiã vestis illa crescebat. Pro declaratione nota q̃ sunt tm̃ duo vestimenta siue due vestes: vna est necessitas: alia est superfluitas. Si religiosus in hyeme portet tres vel quattuor vestes propter necessitatẽ nõ est nisi vna vestis.s.necessitatis. Sed si religiosus teneat vnã capam in cella ⁊ aliam portet extra hoc est superfluitas: ⁊ sic de singulis ⁊ de calciamentis. Neq; virgã: per virgã cum qua homo percutit intelligit̃ q̃ religiosi nõ debent habere spatam neq; arma sed bene baculũ ad sustentandum.s. bordonũ. Et hec est regula paupertatis: ideo xp̃s voluit expoliari et in cruce nudus poni cõtra vitiũ auaritie ostendens exemplũ paupertatis religiosis. Sed alijs sacerdotibus ⁊ viris ecclesiasticis dedit exemplum vt custodiant se a symonia vt non vendant sacramenta nec spũalia nec per honores aut fauores habeant beneficia qr symonia esset: nec in cõcessione missarum. O quanta plaga est hec qr nõnulli faciũt preciuz appreciatũ dicẽtes. Quid vultis mihi dare et ego eum vobis tradam. Et sic vendit̃ iterum iesus xp̃s. Sacerdos tñ bene põt dicere ꝑ alium modũ seruato modo q̃ nihil dicat sed recipiat que dabuntur ei: qr si pro viginti missis dentur tres denarij nõ debent dicere parum est: ⁊ si dentur centũ scuta nõ debẽt dicere nimis est. Et debet dicere in suo memẽto. Dñe deus habeatis recõmendatũ talem ⁊c. s̃m elemosynã mihi datã aut dandam. Aliqui tñ recipiũt multas missas⁹ dicentes q̃ in vna missa possunt oĩbus satisfacere: ⁊ tñ non debet fieri: qr missa habet duas virtutes.s.impetratiuam respectu charitatis: alia est virtus satisfactoria qr datur ⁊ nõ põt dari alteri. Si sunt duo quoꝝ vita vnius est talis q̃ quãdo moriat̃ aĩa eius debet morari in purgatorio ⁊ ad idẽ aĩa alterius: tunc ponat̃ q̃ vna missa celebrata possit satisfacere pro vno illoꝝ: tunc dicet vnus. O frater dicatis missam pro me: ille ꝑ quo dicetur missa intrabit paradisum ⁊ alter intrabit purgatoriuz. iõ si veniat vir vel mulier ⁊ dicat sacerdoti vt dicat missam pro satisfactione pctõꝝ suorũ: ⁊ ipse sacerdos recipit nõ põt aliã recipere. Sed si veniat ad vos vir vel mulier potestis aliter dicere. Ego habeo celebrare pro alio sed bene rogabo pro vobis. Aliqui sunt qui habent vicarios pro quib⁹ tenent̃ celebrare qualibet die: qr fundatores dimiserunt vicariã pro satisfactione pctõꝝ suorum. Ideo tales vicarij nõ debent recipere alias missas quia tenẽtur celebrare pro illis qui dimiserunt vicarias. Quis est ille tam sanctus et deuotus qui non sit obligatus pro peccatis suis: et si sit obligatus pro se quomodo poterit satisfacere pro alio? Si vnus homo teneatur regi in summa mille francorũ ⁊ non habet in volore decem: quomodo poterit pro alio soluere quia pro se non potest. Si quis diceret mihi: frater orate pro me bene faciam. Sed si aliquis daret mihi decem francos ⁊ diceret mihi: frater dicatis mihi vnã missaz nõ facerez: ⁊ tñ q̃plures cõtrariũ faciũt. Ad idem de sepulturis: qr nobiles qui emunt missas et eligunt sepulturas in collegijs obligant bona capituli: et ibi est symonia. Sed si daretur pecunia sine obligatione esset bonum: sed alio modo est symonia. Michee primo. De mercedibus meretricis congregata sunt: et vsq; ad mercedez meretricis reuertẽtur

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

de mercedibus meretricis.s.auaritia cō gregata:qz magna ribalda est auaritia. Teneretis vos bene ribaldam vnā mulierem si daret se cuilibet:audite ergo qd dicit Hiere.cap.vj.A minori vsq; ad maiorem omnes auaritie student:ola enim que congregantur per ecclesiasticos de mercedibus meretricis.s.auaritie ꝓgregata sunt per religiosos. Sed vos sacerdotes bene potestis habere reddu⁹: sed non debetis facere congregationem auri z argenti.vnde dicit beatus Bernardus. Quicquid enim tu sacerdos preter victum z vestitum retinuisti sacrilegiuz commisisti:z vsq; ad mercedem meretricis reuertētur:qz cōiter qñ moriunt viri ecclesiastici ad maledictum finē veniunt bona eoꝝ. Exemplū de episcopo Sabaudie qui congregauerat multa bona z pecunias qui mozabatur in quodaz castro cum seruiteris suis:z vnus illozum cogitauit occidere socios suos captus a diabolo z etiam episcopū:z occidit eum z cepit pecunias z fugit. Quare ecclesiastici qui habent redditus annuales qui non possunt deficere congregant pecunias:z ille qui hz fontem indeficientem in domo sua continue plenam aqua:quare faceret cisternā ad congregandum aquas pluuiales:talis fatuus iudicaretur. Sic ecclesiastici beneficiati qui quotidie habent eoꝝ ꝓuisionem que non potest eis deficere quare congregant thesauꝝ:magna abusio est:m ercatores z mūdani bene possunt congregare qz habent prouidere sue familie.vnde Hieremi.vj.z.viij. Super hoc vitio plangam z plozabo vastaz expoliatus z nudus. ¶ Scōm opus quod fecit Jesus est:qz qñ fuit expoliatꝰ z nudus dixerunt ei ministri iudeoꝝ:pone te in cruce:z Jesus totus excoriat⁹ posuit se in cruce aspera:z alter extendebat manum illius z ponebat clauum:et Jesus multum dolozem sentiebat:et sic dependebat:z hoc totum fiebat de voluntate sua:qz vltra velle suum nihil fiebat qz totus mundus non potuisset ipz cogere ad hoc:z hoc fecit ad ostendendum nobis viris ecclesiasticis obedientiam:vt.s. simus obedientes sicut ipse fuit ꝓ peccatis nostris. Religiosi z sacerdotes debēt obedire suis maioribus obseruando eorum precepta ꝙtuncunq; sint dura: dūtamen non sint contra deum. vñ Act.v. Obedire oportet deo magis ꝙ hominibus:z Apls ad Hebr.vlti. Obedite prepositis vestris z subiacete eis:ipsi enim pernigilant quasi rationem ꝓ animab⁹ vestris reddituri:z.ij.ad Thi.ij. Labora sicut bonus miles Jesu xpi:nemo militans deo implicat se negotijs secularibus. Dñi mei nō sitis mercatores nec teneatis denarios in pzesta mercatoribus ad vsuram:sed date vos seruitio xpi. Si istum respectum tenerent prelati nō haberent curam esse computatores regum z principum:sicut modo sunt multi z nō cōputant animas sibi cōmissas:de qbus habent reddere cōputum deo. Itē sunt multi sacerdotes q̄ seruūt nobilibus et scutiferis dñaꝝ z tenent claues panis:z vini:sed excusant se multi dicētes q̄ dñi tē pozales tenent z occupant redditꝰ ecclesiarum:que ratio modicuz valet. Et dat similitudo talis. Erat quidā mercator q̄ semel in vno foro emit vnum fardellum perlaꝝ io caliū ꝓciosoꝝ z inuoluit i quodam panno modico:et emit etiā saccū plenū fabis z tradidit cuidā portitori onerum vt portaret ad domū suā ꝓmittens illi bonā mercedē:dū aūt portitor fuit in itinere fabe cadebant ꝓ quoddā foramē qui hoc videns dimisit iuxta iter fardellum ꝓciosum:z recessit ꝓ colligendo fabas q̄ ceciderant:z dū reuersus est nō inuenit fardellū quem dimiserat:qz aliqs deportauerat secū:ipse aūt portauit fabas ad domū mercatoris dicens z narrans quō ꝓdiderat aliū fardellū. Mercator aūt iratus fecit eū decapitari:iste fardellus siue trossel⁹ est officiū diuinū vt misse hore canonice z alia diuina seruitia q̄ tenenē dicere viri ecclesiastici:z hic est ꝓciosus fardellus quē debēt portare qui valet mille milia z deuote dicere. Sz tñ ꝓ colligendo fabas.s.tpalia multi dimittunt officiū diuinū nō dicēdo missas nec horas seruiendo dñis tpalibus. Et si viri ecclesiastici seruirent deo deuote et ducerent bonā vitam reges z dñi nō de-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

cuparent bona ecclesie immo darent de suis sicut faciebant ipibus lapsis: sz mō auferunt qr sumus indigni: faciam⁹ ergo iuxta cōsilium scripture Mat.vj. Primo q̄rite regnum dei ⁊ iustitiā ei⁹: et hec oīa adijcient̄ vobis. ¶ Tertiū opus qđ fecit Jesus est qr qñ fuit in cruce clauat⁹ fuit eleuatus in aliū ⁊ ibi erat maximus dolor: qr qñ crux fuit posita in foramine pondus corporis maximū dedit dolorē mēbris eleuatis: ⁊ Jesus pausauit caput sup crucē in cacumine ⁊ dederunt ei coronaz. vnde xp̄s sustinuit ibi quattuor maximos dolores: ⁊ ibi ostēdit exēplum cōtinentie ⁊ castitatis q̄ esse dz in viris ecclesiasticis. Qm̄ primo habuit dolorē in capite. Scđo in manibus. Tertio in pedibus. Quarto in dorso cōtra q̄ttuor species pcti luxurie. Aliq̄ em̄ hñt luxuriā in capite cogitando: sed ꝓpter honorē mūdanū nō audent cōmittere: ideo debent pensare dolorē quē xp̄s habuit in capite in passione. Prouer.iij. Serua cor tuum. Aliq̄ hñt luxuriā in manibus tangendo seipsos: aut alias ꝑsonas inhoneste. Jesus aūt habuit tm̄ dolorē in manibus ꝙ nō poterat se tangere. Alij aūt hñt luxuriā in corpore. s. qñ corpus p̄sbyteri vl̄ religiosi iungit̄ de facto mulieri: ꝯtra illud cogita quō fuit iunctuz corpus Jesu xp̄i cruci. Alij hñt luxuriaz in pedibus eūdo hinc ⁊ inde ꝑ plateas indagando mulieres qñ non habēt in domo. Et cōtra hoc pctm̄ cogita quō xp̄s fuit ligatus in pedibus cuz clauis nec poterat ire. Sed aliq̄ miseri dicunt ꝙ luxuria non est pctm̄: vide alibi rōnes ⁊ solutiones: doctores tñ dicunt ꝙ maius est pctm̄ luxurie in religiosis ⁊ sacerdotibus q̄ aliud peccatuz: pctm̄ est v̄berare maius est occidere: maius est ꝑiurare q̄ occidere: lz ī iudicio humano puniatur acrius homicidiū q̄ ꝑiurium: tñ in alio mundo ille qui est periurus graui⁹ dānatur q̄ ille qui est homicida. Sanctus Thomas dicit in scđa secunde ꝙ maius pctm̄ est frangere votuz q̄ alia peccata: maxime qñ votum est solenne: religiosi habent votū solenne expressum seruare castitatez. Sed sacerdotes non habent expressum sed annexū ꝑ ecclesiā q̄cito sunt infra sacros ordines ideo qñ religiosus vel p̄sbyter luxuriat̄ maius peccatum est q̄ homicidium. vñ dicit decretum ꝙ qñ clericus dyaconus vel subdyaconus publice peccat tenēdo mulierem suspectam ⁊ ribaldam: vel qñ sunt argumenta gradientia sup terram ipso facto est suspēsus. Et si ministrat in ecclesia est irregularis ⁊ non potest ministrare sacramenta nec audire cōfessiones: ⁊ si faciat in damnationē aīe sue est. Et qñ talis venit ad mortem raro penitet: ⁊ ideo vadit ad dānationem: quia in illa die in qua religiosus vel p̄bsyter cognoscit concubinam: ipse sibi ponit vnā cathenam cum qua ducitur ad infernū: faciamus ergo iuxta dictum Dauid p̄s. ij. Disrūpamus vincula eoꝝ: ⁊ ꝓijciam⁹ a nobis iugum ipsoꝝ. ⁊ Apl̄s ad Colos. iij. dicit. Mortificate membra que sunt super terram. s. ieiunijs ⁊ abstinētijs: qr comedere multum tota die ⁊ bibere non potest esse sine luxuria: nam venter plenus inuitat socium eius: fugite ergo fornicationem immunditiam libidinē ⁊ cōcupiscentiam malā. ¶ Quartū opus qđ fecit Jesus qđ est notabile multum: qr stans in cruce fuit ita diligens ⁊ deuot⁹ ꝙ semp orabat. vnde beatus Hieroñ. dicit ꝙ Jesus in cruce dixit. cl. versus. scz a Deus de⁹ me⁹ respice vsq̄ ibi In man⁹ tuas ⁊c. inclusiue dās intelligere vt semper simus diligentes in officio. s. in septē horis que signantur per septem verba q̄ Jesus alta voce dixit in cruce: qr alia verba q̄ dixit ī cruce dixit submissa voce. Primū verbū fuit Pater dimitte illis: nō em̄ sciunt quid faciunt. Luc.xxiij. Secūduz verbū qñ dixit latroni. Hodie mecū eris in ꝑadiso Luc.xxiij. Tertiū qñ dixit matri sue. Mulier ecce filius tuus Joh.xix. Quartū qñ dixit hely hely ⁊c. Mat.xxvij. ⁊ Mar.xv. Quintū qñ dixit Cōsummatū est. Jo.xix. Sextū qñ dixit Sitio. Jo.xix. Septimuz qñ dixit. Pater in man⁹ tuas commendo spiritum meum Luce.xxiij. ad denotandum ꝙ septem horas canonicas debemus dicere quotidie. vñ Dauid p̄s.xlvj. Ostendit quomodo debemus eas dicere di. Psallite deo nostro

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

psallite: psallite regi nostro psallite: qm̄ rex omnis terre deus psallite sapienter: ad denotanduz conditiones quas debemus obseruare in dicēdo horas canonicas. Sciendū ꝙ primo debēt dici distincte ⁊ non confuse formando sed bene ꝓnunciando verba. Scdo attente sed plures deficiunt in hoc: qꝛ dicunt spatiādo dicendo in carrerijs vel in plateis: vl̄ loquendo alteri: ⁊ nullo modo aduertunt quid dicunt ⁊c. Cum oratis deū hoc versetur in corde qđ ꝓfertis ore. Tertio deuote ⁊ non ridēdo: ratio. Si papa vel rex esset presens in choro quō staretis sapiēter ⁊ deuote diceretis officium. Jesus autem qui est papa ⁊ rex est p̄sens in officio qm̄ dr̄ Mat. xvj. Ubi sunt duo vel tres cōgati in noie meo ibi sum in medio eoꝝ. Quarto discrete vt q̄libet p̄uideat illud qđ dz dicere: qꝛ ꝓponere habem⁹ coram papa Jesu. Luc. iiij. Intrauit Jesus synagogam die sabbati ſm cōsuetudinez suā ⁊ traditus est ei liber Esaie prophete vt legeret: ⁊ surrexit ⁊ noluit legere sedēdo ⁊ reuoluit librum. Quare hoc fecit? Nōne sciebat totam scripturam in quo sunt omnes thesauri scientie ⁊ sapientie dei absconditi: hoc fecit ad dandū nobis exēplum vt ea que habemus legere ⁊ dicere preuideamus ne faciamus aliquē defectum vel in accentu vel in legendo ⁊ sic de alijs. Quinto debemus dicere horas complete. Aliqui sunt presbyteri vel religiosi qui nunq̄ꝫ vel raro sunt ad De⁹ in adiutorium vel benedicamus: nec possunt stare in choro dum dicuntur hore: immo pro vna modica vetula que faciat signum exeunt ⁊ dimittunt officiū. Moyses Leuiti. iij. dicebat. Cum facies sacrificium de pacificoruz hostijs domino offeres caput ⁊ caudā. Caput officij est de⁹ in adiutoriuz: ⁊ cauda est benedicamus dño: aliter de illis qui non bene dicūt officium dr̄ Hiere. xlviij. Maledictus q̄ facit opus domini negligenter vel fraudulenter: date ergo magnificentiaz deo nostro dei perfecta sunt opera. Deuteroñ. xxxij. De talibus nanq̄ꝫ qui male dicunt dicitur Mat. vj. Amen amen dico vobis receperunt mercedem suaz. Seruiamus ergo deo taliter vt in fine ⁊c.

¶ De christi vita que in missa representatur per triginta principaliora opa bona que Jesus in hoc mundo fecit.

Distinctio. ccix.

xp̄i vita representata est in missa ꝑ triginta bona opera principaliora que fecit Jesus in hoc mundo: qꝛ plura alia fecit q̄ nos nescimus. ¶ Primuz opus qđ xp̄s fecit in hoc mundo fuit in incarnatione descendendo de celo: ⁊ introiuit in vteꝝ virginis accipiens humanitatē nostrā. Pro tanto dico ꝙ diuinitas erat secreta ⁊ occultata sub humanitate: ⁊ debetis scire ꝙ incarnatio fuit facta ꝑ totā trinitatē: qꝛ opa trinitatis indiuisa sunt ad extra: sed tm̄ filius remansit indutus humanitate. Et ptz ꝑ cōparationē triuz qui vestiunt vnam tunicā vni eoꝝ. Certum tñ est ꝙ omnes induunt: sed tantuz vnus remanet indutus ⁊ non alij: sic pater filius ⁊ spiritussanctus induerunt tunicam. s. humanitatē: sed filius solus remansit indutus humanitate incarnat⁹. Et dico ꝙ hoc representatur in missa solēni ⁊ non in alia. Et hoc fit qꝛ qñ sacerdos intrat sacristiā ibi tres induūt eū. s. dyaconus ⁊ subdyaconus ⁊ ipsemet sacerdos se induit alijs administrantibus sed ipse solus remanet indutus. Summus saluator noster Jesus christus fuit indutus in illa sacristia gloriosa. s. beata virgine plena virtutum ⁊ gratia ꝑfectionum conseruantur iocalia reliquie ⁊ ornamēta nostre salutis. s. saluator noster dñs Jesus xp̄s deus ⁊ homo: ⁊ ornamenta siue indumenta cuz quibus habebat dicere missam in pontificalibus dñs noster xp̄s in die veneris sancta ī altari crucis: quequidem ornamenta erat humanitas. Et si vultis amplius contemplari sicut sacerdos secrete se induit in sacristia: qꝛ nullus de templo ipsum videt: sz qñ filius summus sacerdos induit se humanitate in sacristia que est beata virgo pro dicendo missam in altari crucis nūl

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

lus de templo vidit nec sciuit quãdo fuit incarnatus: sed fuit factum multum secrete. Et si plus alte vultis contemplari sicut presbyter in sacristia induit septem indumenta. Primo. s. superliciũ si est capellanus vel si est eps vel si est religiosus induit scapulare quod est loco supli cij: ⁊ ideo presbyter non debet se induere super propriam tunicam. Scdm est amictus. Tertiuz est alba. Quartũ est cingulum. Quintum est manipulũ. Sextũ est stola. Septimũ est casula. Sic xps summus sacerdos in venerabilissimo vtero virginis Marie q̃ dr sacristia induit septez dona spũssancti: de quibus indumẽtis loquebatur Esa. cap̃. xj. dicens. Egredietur virga de radice iesse ⁊ flos de radice eius ascendet: ⁊ requiescet sup eum spũs dñi: spũs sapientie et intellectus: spiritus consilij ⁊ fortitudinis: spiritus scientie ⁊ pietatis: ⁊ replebit eum spirit⁹ timoris domini. Ecce quõ ista septez dona spiritussancti quibus xps fuit indut⁹ representãtur per illas septem vestes quibus presbyter induit se in sacristia: ⁊ alibi. s. Esa. iiij. cap̃. loquens de istis septẽ. Mulieres virum vnũ. s. Jesum xpm in die illa. s. incarnationis: septem mulieres. s. septem bona spiritussancti apprehendent vnum ⁊c. Et hoc representãt illa septem indumenta presbyteri vel prelati: ⁊ ante om̃ia presbyter dz induere superlicium qr est vnum de illis indumentis: ⁊ ecce primum opus Jesu xpi repsentatum in missa. vnde dicit. Hoc facite in meam commemorationez. s. incarnationis. ¶ Secundum opus qd fecit dñs noster Jesus xpus fuit natiuitas: qr voluit nasci in presepe palam ⁊ nox fuit clara sicut dies: ⁊ voluit nasci inter Joseph ⁊ virginem Mariam ⁊ iacere inter bouem et asinum: ⁊ angelorum multitudo cantauit Gloria i excelsis deo. Et pastores venerunt adorare eum. Ecce qñ christ⁹ in illa gl̃iosa sacristia. s. beata virgine Maria indutus fuit: sed postea in natiuitate se manifestauit publice ⁊ palã. Et hoc representat sacerdos quando exit a sacristia: nam presbyter representat dñm Jesum xpm: dyaconus ⁊ subdyaconus bea tam virginẽ Mariã ⁊ Joseph q̃ erãt collaterales xpo: duo acoliti significant bouem ⁊ asinum. Crux quã portãt acoliti in candelabris representant charitatem que resplenduit in natiuitate christi. Chorus clericoꝝ canentium repsentat cantum angeloꝝ dicentium Gl̃ia in excelsis deo. Unde in aliquibus ecclesijs est consuetudo in natiuitate dñi laudandi deũ in exitu presbyteri a sacristia. Cũ etiam dr Gloria in excelsis pulsant̃ cymbala que representant gaudium pastoꝝ inflantium suas fistulas. Item sacerdos exit ablutis manibus ⁊ facie ⁊ bñ pexus. Et ideo in aliquibus sacristijs est pectẽ ⁊ speculum: ⁊ sic ornatus exit cuz capa aurea ⁊ totus mundus sine macula aut turpitudine. Et hoc fit ad denotandum qd Jesus natus est de virgine sine macula ⁊ corruptione ⁊ cum magna letitia: et iõ Dauid in spũ prophetie sciens natiuitatem Messie esse sine macula dicit Psal. xviij. In sole posuit tabernaculum suũ: ⁊ ipse tanq̃ sponsus procedens de thalamo suo. Nam egressus est amenus decorus ⁊ adornatus velut sponsus anulat⁹ manibus: ⁊ ideo in missa solenni qñ eaz dicit eps habentur anuli. ¶ Tertiũ op⁹ qd fecit Jesus fuit mirabile: quia octaua die voluit circuncidi. Et qui diligenter vellet attendere quare dabat̃ circuncuncisio videret excellentiam huius tanti operis quomodo christus se humiliauit: nam sicut latroni scinditur auris in signum furti commissi vt cognoscat̃. Sic dñs in signum illius furti qd fecit Adaz faciebat homines circuncidi in pte illa verecũdosa. Et cũ dñs noster Jesus xps non teneretur ad circuncisionem dolorosam: cũ nõ veniret ab illa gñatiõe corrupta Ade: sed esset purus et sine macula voluit tamẽ circũcidi. Et hoc representat sacerdos cũ añ altare dicit Cõfiteor. Nam lz sacerdos sit confessus: qr aliter ad damnationem suã accederet ad altare: verũtamen adhuc tenet̃ dicere se esse reum etiam si esset equalis Johanni baptiste ad denotadũ ⁊ significãdũ q̃ Jesus xps q̃ est plenitudo ⁊ initiũ scitiatis ostẽdit se esse pctõrẽ: subijciẽs se legi circun-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

cisionis. Itē facta circūcisione auferebatur pellicula hoc significat mapula quā presbyter tenet corā se: vnde ibi representatur ꝙ post circūcisionem Jesu xp̄i pellis preputij fuit ablata et posita ad partem. Et ecce quō hoc dicit auctoritas ad Rom̄. viij. Filium suū misit in similitudinem carnis peccati: ⁊ de peccato damnauit peccatū in carne: non em̄ dixit ꝙ esset caro pcti. Sed misit filium suū in similitudinē carnis peccati: ⁊ voluit sustinere circūcisionē ac si esset caro pcti. ¶ Quartū opus fuit quādo a fine mūdi a parte orientali duxit reges magos per signuz stelle. Et ipsum inter bestias in presepe pauperrimū iacentē adorauerūt et obtulerunt ei aurū: thus: ⁊ myrrhā: hoc representat presbyter qn̄ post factam cōfessionē inclinat caput vsq; ad genua: ⁊ sic inclinato capite dicit hanc orationē. Aufer a nobis ⁊c. Et sicut reges obtulerūt tria munera: aurū: thus: ⁊ myrrhā: sic presbyter quādo inclinatus offert incēsum per orationē deuotā dicendo. Aufer a nobis ⁊c. Et offert auruz cum adheret ad terrā cum humillima ⁊ reuerenti adoratione. Offert myrrhā amarā quādo facit signū crucis signando se memorādo dolorose acerbissimā passionē dn̄i nostri Jesu xp̄i: quasi dicendo cū Hieremia propheta lamētāte Threñ. iij. Memoria memor ero et tabescet in me aīa mea: hec recolēs in corde meo in deo sperabo. Et hec memoria dolorosa representat̄ in amaritudine myrrhe. ¶ Quintū opus quod fecit xp̄s in hoc mundo est qr voluit presentari in tēplo. Et virgo Maria portauit ipsuz in tēplum et obtulit eum sacerdoti. Et erat ibi Symeon ⁊ illa dn̄a Anna que ꝓphetice laudauerunt dn̄m deū. Et hoc representat sacerdos quādo vadit ad cornu altaris ⁊ accipit librū ⁊ dicit introitū misse dyaconꝰ ⁊ subdyaconus existentes ad latera sacerdotis representāt Symeonē et Annam: acholyti vero ⁊ alij qui audiunt missam vel officiū qui non debēt accedere ad altare representant quō virgo Maria Joseph ⁊ alij amici stabant a lōge audiendo humiliter ea que dicebantur. Et licet beata virgo Maria potuisset bene accedere ad altare cum esset sanctissima creatura tamē noluit: relinquens oibus secularibꝰ ⁊ laicis exemplū quō non debēt accedere ad altare. Et qn̄ Symeō accepit filium virginis pretiosum ⁊ gloriosum in vlnis suis fecit cāticū illud. Nūc dimittis seruū tuum dn̄e ⁊c. Luce. ij. In quo sunt quattuor clausule in cuiꝰ representatione sacerdos facit quattuor opa: primo dicit introitū misse: scdo Kyri eleyson: tertio Gloria in excelsis deo: quarto orationē. ¶ Sextū opus quod fecit dn̄s noster Jesus xp̄s fuit quādo fugit de terra ꝓmissionis in terrā Egypti dans locū furori Herodis vbi stetit ipe ⁊ sua benedictissima mater tanq̄ exules septē annis. Et illud representat̄ in missa quādo subdyaconus cū vno acholyto vadit dictū epistolā ⁊ presbyter remanet cū dyacono ⁊ fugit separās se ab altari ⁊ vadit sessum in sede sua: ⁊ ibi sedendo facit septē opera representando illos septē annos quibꝰ Jesus cū Maria matre sua et Joseph fuit exul in Egypto: primo enim legit epistolā: scdo cantat responsorium: tertio alleluya: quarto legit ꝓsam ⁊ versum in missa solēni: quinto administrat sacrificiū corā ipso aquā et vinū: sexto benedicit incēsum: septimo dat benedictionem dyacono: et hec septē facit sacerdos quiete ad denotādū ꝙ dn̄s noster Jesus xp̄s septē annis quienit in Egypto in terra ꝓmissionis: post mortē Herodis mater eius ⁊ Joseph duxerūt eum in Hierusalē ad templū vt ibidē sacrificarēt et remansit ibi puer Jesus amissus ab ipsis: ⁊ post triduū repertus fuit in tēplo inter doctores interrogās eos in multis questionibꝰ. Et vt dicit Hierony. in prologo biblie. Magis docet dū prudēter interrogat: hoc denotat sacerdos qn̄ de sede vbi sedebat venit ad altare: ⁊ ibi cū magna diligētia audit euangelium: et maxime illud attente audit: quasi velit dicere ꝙ Jesus christus in tēplo sic erat interrogās. Et ita etiam dicit sanctus Lucas in suo euāgelio: audiente illos ⁊ interrogāte. Et sic illa contemplatio quam facit sacerdos audiendo euangeliū non est nisi quedam interrogatio: ad ostendendū ꝙ

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Jesus xps prudenter interrogãdo ostendebat z instruebat doctores in fide: sacerdos post immediate cãtat Credo in quo precipue fidei orthodoxe fundamẽta dicũtur. ¶ Octauũ opus qđ fecit saluator noster Jesus christus fuit q postđ beatissima mater sua ipsum reperit in tẽplo ipsa beata mater tantum iocundabat q pre nimio gaudio non poterat lachrymas cõtinere. Et Jesus benedict⁹ dñs vt deatis quid fecit z quantũ erat magna z superabundãs sua humilitas: qz statim postđ vidit benedictã matrẽ suam venit ad eã z Joseph z cõfortabat suã sanctissimã matrẽ abstergens ei lachrymas. Et egressus cũ eis Mazareth nõ obstante q ipse esset rex regũ et dñs dominantiũ volebat tñ esse subditus illis: z ita dicit beatus Lucas. ij. c. Et illis cõsolationib⁹ factis per ipsum Jesum xpm matri sue: cõcordat presbyter z representat quãdo dicto credo se cõuertit ad populũ di. Dñs vobiscũ: z post hec administratio quã facit clericus in altari cor pozalia explicando calicẽ z ea que ad ministeriũ eius pertinent ordinãdo representat illud minusterium z seruitium q dñs Jesus faciebat sanctissime matri sue. Et ideo ipsemet dicebat Mat. xx. Filius hois non venit ministrari sed ministrare. ¶ Nonus opus qđ dñs noster Jesus xps fecit fuit q postđ ministrauit z seruiuit sue matri propter suam insignem humilitatem z etiam ruabat patrem suũ putatiuum Joseph in officio fustarie siue carpẽtatorie sm q recitat beat⁹ Matthęus: q ex eo pt⁹: quia propter senectutẽ non poterat multũ laborare: ideo Jesus xps iuuabat eũ. Et vt dicit magister Nicolaus de lyra sup isto passu: tũc Jesus vtebatur isto officio. Et ideo dicebãt Judei: nonne iste est filius fabri? Mat. xiij. z Mar. vj. c. Et dñs Jesus xps iuuabat Joseph vt possent victũ acquirere non credebãt Judei q esset deus. Ove illis stultis qui hoc credũt. Ex quo aũt ipse Jesus venit ad etatem triginta annorũ venit ad baptismũ Johannis nõ indigeret: sed hoc fecit vt sanctificaret aquã in nostrã salutem z saluationẽ. Et hec significantur in missa qñ sacerdos abluit manus in lauando siue in lauabo. Sed nunc querit q̃re sacerdos abluit manus z nũquid iã abluit sibi cõscientiã per confessionẽ sacramentalẽ et etiã abluit ante missam. Certe sic: nã aliter in dãnationẽ anime diceret missam: sacerdos aũt in lauabo abluit manus nõ ideo q ablutiõe indigeat. Sed ad denotandũ q saluatori nostro dño nostro Jesu xpo nõ expediebat baptizari cuz in ipso esset plenitudo totius grẽ z sanctitatis. Tamẽ ppter hũilitatẽ z salutem nostrã ipse voluit baptizari z vt daret virtutez aquis ad nos abluẽdos. Et propter hoc nõ obstante q sacerdos fuerit iã cõfessus sacramentaliter z quantũcunq⁹ sanct⁹ sit z sine aliqua macula z culpa z penitus immaculatus labe peccati ppter qđ possit cõputari inter innocẽtes. Uerũtamen dz dicere dñe Jesu saluator ad representandum lauamẽ vestri baptismatis quõ vos licet eratis plenitudo sanctitatis voluistis etiaz lauari ideo illud representatãdo ego lauo me nũc. ¶ Decimũ opus qđ fecit xps sm qđ recitant Mat. et Mar. fuit postđ fuit baptizatus statim intrauit desertũ z ibi ieiunauit quadraginta diebus z quadraginta noctib⁹ in quib⁹ nullã refectionez corpozalẽ recepit. Sed stetit semp in oratione nõ p seipso cũ non indigeret: sed p nobis pctozib⁹. Et hoc representatur in missa qñ presbyter ponit se in medio altaris z manib⁹ iunctis se humiliat quantũ potest inclinãdo caput z dicẽdo in spiritu humilitatis ꝛc. ad ostẽdendũ humiliationes z pstrationes quas xps faciebat in deserto p nobis orãdo: et post hoc presbyter vertit se ad populũ di. Orate pme fratres z ego p vobis: vt meum pariterq vestrũ in cõspectu altissimi sit acceptũ sacrificiũ: z hoc fit ad ostendendũ q dñs noster Jesus xps orabat pro nobis. Itẽ presbyter secrete dicit istã orationez meditãdo nõ respiciẽdo ad dexterã neq ad sinistrã advidendũ quẽq̃: ad denotãdũ q xps in deserto nihil alicui dicebat. Et sicut ofo quã post faciebat in deserto erat multũ secreta et nõ audiebat ab ali quo hoie. Sic ofo quã facit sacerdos dz dici in secreto ita q non audiatur: z sicut

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

christꝰ ieiunauit in deserto ab escis corporalibus: sic presbyter cũ intrat in canone debet ieiunare ab oibus cogitationibus ⁊ imaginationibꝰ malis. ¶ Undecimũ opus qđ fecit xp̃s in hoc mundo fuit ꝙ postq̃ perfecit ⁊ cõpleuit ieiuniũ incepit predicare ⁊ clamare. Penitentiã agite appropinquabit enim regnũ celoruz. Mat. iiij. Et ante ieiunium nõ se manifestauit tamẽ clam ⁊ occulte voluit facere ĩ deserto. Sed exeundo de deserto instruebat gẽtes facere penitentiã et quã vitam ducere debebãt ⁊ qualiter possent euitare peccata: ⁊ hoc faciẽdo discurrebat per villas ciuitates ⁊ castella: ⁊ sicut ipse verbo docebat suã sanctam doctrinã sic per opus ostendebat: et ideo Act. j. dr. Cepit Jesus facere et postea docere. O q̃ magna benignitas esset alicuiꝰ regis si ipsemet iret per regnum ⁊ in plateis predicaret ⁊ p̃conizaret suas ordinatiões dominus aũt Jesus xp̃s rex regũ et dñs dominantiũ ibat preconizãdo legẽ et nõ parabant̃ sibi cathedre. Sed ascendebat sup aliquã cellam vel cacumẽ vel scabellum si erat in platea ⁊ ibi annũtiabat legem: nã in principio nõ habebatur in reputatione ꝙ pararẽt sibi cathedrã immo deridebant eũ: ⁊ hoc representat presbyter qñ dicit. Sursum corda: ⁊ totam prefationẽ: ad denotandũ ꝙ sicut xp̃s ore dicebat sic per exemplũ ostẽdebat: ideo qñ sacerdos dicit prefationẽ dz tenere manꝰ eleuatas ⁊ nõ declinatas ad ostendendũ ꝙ illi qui predicãt verbũ dei debẽt exẽplo ⁊ opere demõstrare illud qđ predicãt ore ⁊ verbo loquunt̃: vñ Paulus dicit ad Roma. xv. Non em̃ audeo aliq̃d loqui eorũ que per me nõ efficit xp̃s in obediẽtiã gẽtiũ in verbo ⁊ factis. Ecce quõ sctũs Paulus xp̃o attribuebat totũ qđ faciebat: sic ille qui predicat dz attribuere. ¶ Duodecimuz opus qđ fecit dñs noster Jesus xp̃s fuit ꝙ non solũ per opera ostẽdebat ea q̃ predicabat sed etiã per multa miracula que nullus nisi deꝰ facere poterat: ⁊ hoc faciebat precipiẽdo tãq̃ dominꝰ: cecos em̃ illuminabat: paraliticos denudatos carnibus recuperare carnẽ faciebat: ip̃os salire leuiter faciẽdo sicut iuuenes sanos: surdis auditũ restituebat: mutis loquelã: mortuos suscitabat. Et hoc rep̃sentat sacerdos qñ dr in missa: ter sanciꝰ: ad ostendendũ ꝙ miracula que faciebat Jesus nõ faciebat ea in virtute humana sz in virtute triũ personarũ. s. p̃ris et filij et spũssancti vniꝰ dei: et ideo dr Osanna ꝙ idẽ est ꝙ Obsecro salua nos: ad ostendendũ ꝙ Jesus faciebat opera ꝓ nr̃a saluatiõe. ¶ Decimũtertium opus qđ fecit dñs noster Jesus xp̃s in hoc mundo fuit ꝙ postq̃ predicauit altissime ⁊ ostẽdit seclare cõpleuit excellẽtissime: nam q̃ttuor annis cõpletis suã predicationẽ ꝯfirmauit ꝑ opera miraculosa: ecce qđ appropinquauit tp̃s sue sctissime passiõis et venit ad cenã faciẽdã cũ discipulis suis ⁊ secrete fecit vnũ magnũ sermonẽ quẽ nullus euãgelista ponit nisi Joãnes ⁊ rep̃sentat̃ in missa qñ sacerdos dixit canonẽ secrete ⁊ dicit ita tacite ꝙ nullus audiuit nisi illi qui erãt cũ eo in mẽsa. s. apl̃i. ¶ Decimũ quartũ opꝰ qđ fecit dñs noster iesus xp̃s fuit ꝙ post predicationẽ illius magni sermonis facti aplis exiuit in hortũ ad faciendũ or̃onẽ. Et orauit ter ad deũ patrẽ di. Pater si possibile est transeat a me calix iste. Spũs quidẽ prõptus est caro aũt infirma. Mat. xxvj. Ipse aũt inquantum deus nõ timebat mortẽ: sed ꝑm humanitatẽ. Et ideo ipse sciẽs passiões q̃s debebat sustinere dicebat. Pater si possibile est ⁊c. Hec amaritudo passiõis erat ĩ sensualitate qz caro erat infirma: sed spiritꝰ prõptus erat. In tertia autẽ vice qñ orauit venit in tremorẽ ⁊ sudorẽ sanguinis ⁊ venit angelus cõsortãs eũ cũ nõ indigeret solamine. Sed sicut scutifer cõsortat dñm suũ angustiatũ licet cõstans ⁊ triũphans sit dicit tñ seruus dño. Conemini bene agere nã habebitis victoriã de inimicis vr̃is. Sic angelus dicebat saluatori nostro: dñe iam aĩe sancte q̃ expectant vos in lymbo inferni iã sentiũt vestram gloriã ⁊ victoriã quã debetis hr̃e. Clemẽtissimus dñs tũc fecit orationẽ ꝓ seipso ⁊ ꝓ nobis. Pro seipso rogãs deũ patrẽ ꝓpter resurrectionẽ nõ ꝙ ipse esset inceriꝰ de resurrectiõe nec impotẽs ad resurgendum sed cõueniebat facere ⁊ faciebat vt

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

homo. Item orauit ꝓ nobis vt sicut ipse gratiãter ⁊ volũtarie recipiebat mortẽ ꝓ nobis: ita nos ardẽtes et fortes essemus ad sustinendũ mortẽ ꝓ ipso: ⁊ sic resurgeremus gloriosi. Et hoc representatur in missa qñ supra calicẽ fiunt tres cruces dicẽdo. Benedictã ascriptã ratã rationabilẽ signãdo illas tres orones q̃s fecit saluator noster in horto: ⁊ postea facit sacerdos duas cruces sup hostiã ad ostendẽdũ ꝙ ꝓ duob⁹ orat. s. ꝓ seipso ⁊ ꝓ nobis. ¶ Decimũquintũ opus qđ fecit dñs noster Jesus xp̃s in mundo fuit ꝙ postq̃ fecit orationẽ in horto. Ecce valde magna multitudo gentiũ cũ gladijs ⁊ fustib⁹ venit cõtra eũ et benignus dñs voluit esse captus et ligat⁹ et duxerũt eũ cũ magno vituperio ligatum cũ magnis iniurijs ⁊ verberib⁹ corã Pilato: ⁊ finaliter fuit data cõtra eũ sentẽtia vt crucifigeret̃ a qua sentẽtia benignus de⁹ noluit: appellare sꝫ passim crucẽ in qua debebat crucifigi suis sctissimis humeris baiulauit ⁊ detulit eã in locũ caluarie vbi erat crucifigendus: ⁊ hoc representat sacerdos qñ tenet hostiã in manib⁹ volẽs eã cõsecrare et facit signũ crucis sup eã. Et ista crux facta sup hostiã significat sententiã mortis datã per Pilatũ supra Jesum xp̃m. ¶ Decimũsextũ opus qđ dñs noster Jesus xp̃s fecit in hoc mũdo fuit ꝙ statim post latã cõtra eũ sniam mortis duct⁹ est ad mõtẽ caluarie ⁊ ibidẽ inter duos latrones suspẽsus fuit ⁊ in cruce eleuat⁹ in aliũ: ita ꝙ totũ corpus pẽdebat in duob⁹ clauis fixis ꝑ man⁹: et illud representat̃ in missa qñ sacerdos leuat hostiã cõsecratã inter dexterã manũ et sinistrã per quas duas manus significant̃ duo latrones quorũ vnus a dextris ⁊ ali⁹ a sinistris pẽdebat. Et hostia in medio significat Jesuꝫ xp̃m qui erat in medio ipsoruꝫ: albedo hostie significat ꝙ iesus xp̃s in cruce fuit totus albefactus ⁊ amisit colorẽ ⁊ sanguinem: post hoc presbyter leuat calicẽ: et hoc rep̃sentat ꝙ Jesus in cruce obtulit sanguinẽ dicẽs. Pater mi accipe sanguinẽ meũ quẽ tibi offero in remissionẽ peccatoꝝ totius hũani generis. Ideo presbyter eleuat calicẽ quasi dicẽdo. Pater benedicte offerim⁹ tibi pretiũ redẽptionis nostre. ¶ Decimũseptimum opus qđ fecit dñs noster Jesus xp̃s in hoc mũdo fuit ꝙ tãtum quantũ fuit in cruce pendẽs nõ cessauit orare incipiẽdo alta voce: hely hely ⁊c. quod idẽ est dicere: deus me⁹ de⁹ me⁹ vt q̃d me dereliquisti me: et dicit Hieronymus ꝙ incepit alta voce illuꝫ psalmũ: deus de⁹ me⁹ respice in me. Et continuauit orationẽ suam dicẽdo sequẽtes p̃os: vsq̃ ad illũ in manus tuas dñe cõmẽdo spm̃ meum. Et sunt centũquinquaginta versus: ita ꝙ v̄sus quos xp̃s dixit in cruce sunt in numero tot quot sunt psalmi i psalterio. Et dũ ipse fuit in cruce maledicti Judei nõ cessauerunt sibi facere iniurias et loqui derisiones ⁊ vituperia dicẽdo. Tu nequã qui defraudasti mũdum: tu seductor qui alios saluos facis: tu incãtator salua temetipsum: ⁊ ali⁹. O proterue qui dixisti ꝙ destructo tẽplo dei in triduo reedificares. Et ali⁹ dicebat si filius dei es descẽde nunc de cruce: ⁊ plures alie iniurie dicebantur ei. Sed benignus dñs nihil eis dicebat sꝫ sustinebat acerbissimũ dolorem continuãdo suam orationẽ. Et hoc representatur in missa quãdo presbyter extendit brachia: ⁊ post hoc dicit: vnde ⁊ memores ⁊c. ita ꝙ presbyter non cessat dicere verbum ad ostendẽdum ꝙ dominus noster Jesus christ⁹ in cruce nõ cessauit orare. ¶ Decimumoctanum opus quod dñs noster Jesus christus fecit in hoc mũdo fuit ꝙ nõ obstante ꝙ totus erat vulneratus et illas q̃ttuor plagas horribiles haberet in manibus et pedib⁹ adhuc amore nr̃i voluit sustinere ꝙ latus ei⁹ aperiret̃ a quo exiuit sanguis ⁊ aqua: magnuꝫ prodigium fuit illud qꝛ iam sanguis ei⁹ erat effusus in sudore: in flagellatiõe: ⁊ in corone spinarum impositione: ⁊ in manuũ ⁊ peduꝫ perforatione: ⁊ iam mortuus erat: et tamen in apertione lateris exiuit sanguis et aqua. Et illud representatur in missa quando sacerdos facit quinq̃ cruces cũ hostia dicẽdo. Per ipsum et cum ipso ⁊c. ad representandum quinq̃ plagas principales dñi nostri Jesu xp̃i. ¶ Decimũnonum opus qđ fecit dñs noster Jesus

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Christus fuit qr exñs ⁊ pendens in cruce dixit septem verba alta voce. Primuz fuit quia rogauit ꝓ illis qui eū crucifixerunt di. Pater ignosce illis: quia nesciūt quid faciūt. Credunt enim suspendisse vnum incantatorem ⁊ vnum peccatorē: ⁊ suspenderūt filium dei mundi creatorem ⁊ redēptorem. Scdm verbuz fuit qr dixit latroni. Hodie mecuz eris in paradiso. Tertium verbum fuit quia respexit versus matrem suam gloriosam virginem mariam que dolore ineffabili affligebatur. O q̄ mirandum quia nō moriebatur ⁊ rumpebātur viscera eius di. O domine et fili mi charissime latroni loquimini: ⁊ mihi misere mr̄i vestre non vultis loqui aliqd verbum ꝯsolationis: placeat ergo clementie ⁊ dulcedini vr̄e aliquod verbū cōsolatoriū dicere matri vestre. Tūc ait illi iesus. Mulier ecce filius tuus ostenso beato Joāne ⁊ postea ꝯuers⁹ ad btm̄ Jo. dixit. Ecce mater tua. Quartum verbū fuit quādo dixit Hely hely ⁊c. hoc est deus ⁊c. nō ꝙ deitas eum derel q̄sset: sed ꝙ erat derelictus a parētib⁹ ⁊ ab amicis ⁊ apl̄is. Quintū verbū fuit cū dixit. Sitio. Virgo maria cū audiuit ꝙ filius suus sitiebat voluisset tunc ꝙ viscera sua conuersa fuissent in aquaz viuā vt posset ei dare bibere. Et tūc dixit ei fili mi dulcissime aquā non habeo. Sz si lachrimis sitim potestis extinguere abundanter dabo: nā habeo lintheuz plenū lachrimis. Sextum verbum fuit cū dixit. Cōsummatū est op⁹. s. nostre redēptionis. Septimū v̄bū fuit cū inclinato capite dixit. Pater noster ⁊c. In quo sunt septem petitiōes signātes septē verba que iesus in cruce locutus fuit. Item sacerdos dicit has petitiones alta voce quia iesus alta voce dixit illa septē v̄ba. ¶ Vigesimū opus qd xp̄s fecit in hac vita fuit quia non fuit contentus morte et plagis quas sustinuit in cruce. Sed etiā voluit ꝙ sua p̄ciosa humanitas in tres partes diuideretur quia corpus remansit in cruce. Scda pars fuit sanguis effusus ad pedem crucis. Tertia pars fuit anima ⁊ hec iuit ad infernū ad sanctos patres liberandos ⁊ ceteras aīas q̄ erant in limbo patrū. Et isto mō fuit humanitas dñi nostri iesuchristi diuisa. Et hoc representat̄ qñ sacerdos de hostia facit tres partes ⁊ tñ tenet oēs simul iūctas ad denotanduz ꝙ licet humanitas diuisa fuisset in tres partes diuinitas tñ non discessit ab aliqua illaꝝ triū partiū. Sed tota stetit in qualibet illaꝝ. Et hoc patet clare experimentaliter ꝑ vitrū vel cristallū exñtem apud solē quia licet vitrū vel cristallus diuidat̄ tñ sol non diuiditur nec sol cessat illumīare partes cristalli: nā omnes partes sunt plene claritate solis ⁊ calore: ita vna sicut alia. Sic et humanitas christi licet esset diuisa tota: tamē ⁊ quelibet eius pars erat plena deitate. Sicut quelibet pars vitri vel cristalli est plena sole ⁊c. ¶ Vigesimum primuz opus qd fecit xp̄s in hoc mūdo fuit ꝙ cōuertit multas cōditiones ꝑsonarū: volebat em̄ ꝙ appareret fructus nostre redēptiōis. Et ideo cōuertit primo latronē qui fuerat homo male vite ⁊ ribald⁹ sceleratus: scdo cōuertit Centurionez q̄ erat capitaneus gentis armoꝝ. Cum dixit vere filius dei erat iste: tertio cōuertit inimicū. Sic em̄ recitat sctūs Lucas di. ꝙ omnis turba eorū qui aderant simul ad spectaculuz ⁊ videbāt signa que fiebant percutientes pectora sua reuertebant̄. Luc. xxiij. Notāter dicit omnis turba: non tñ malitiosa vt puta scribe et pharisei: sed gentes simplices videntes miracula que fiebant ꝑcutiebant pectora dicētes. Ve nobis miseris q̄ saluatorem nostrum crucifiximus. Et qr dñs in sua passione cōuertit has tres conditiones gentiū. Ideo sacerdos dicit ter agn⁹ dei: primo em̄ dicitur particulariter. Pro quolibet pctōre exorando ꝙ parcat sibi sicut pepcit latroni: similiter et mihi peccatori: scdo q̄sumus vt sicut tu illuminasti Centurionem rectorem militie ⁊ pepercisti sic parcas quēlibet habentem regimen populi vel curam animaꝝ vel dignitatem vt salutationem aīe cōsequatur: tertio dicimus agnus dei: vbi petimus ꝙ sicut inimicū populū cōuertisti ita conuertas ppl̄m cōem xp̄ianum ⁊ salua in bona sanitate et pace ⁊ miserearis

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

omnibus peccatis suis. ¶ Uigesimũ secũdum opus qđ fecit dñs nr iesus xp̃s in hoc mundo amore nostri fuit qꝛ post suam sanctaꝫ mortẽ noluit statim recta via ascẽdere ad celum: sed sua nimia humilitate voluit primitꝰ descẽdere ad infernum multum secrete ad dandũ gloriam sanctis patribus qui statim cũ viderunt ipsum habuerũt gloriam ⁊ dixerunt gloriose pater quot annis expectauimus te. Nam ꝑ quinqꝫ milia annoruꝫ expectauerũt ip̃ꝫ cũ magnis suspiriis: et hoc representat sacerdos qñ vnã partẽ hostie ꝑmittit descẽdere ĩ calicẽ ⁊ ibi inebriatur ad denotandũ ꝙ in descensum aĩe xp̃i ad limbũ sic inebriauit aĩas sanctoꝝ gloria: ⁊ intantũ fuerunt inebriate ⁊ calefacte in amore dei ꝙ nesciebãt qđ eis accederat ⁊ cum hoc dulcore amoris laudabãt et benedicebãt deuꝫ dicendo illud Luce.j. Benedictus dñs deus isrl̃ quia visitauit ⁊ fecit redẽptionẽ plebis sue. ¶ Uigesimum tertiuꝫ opus qđ fecit xp̃s fuit ꝙ post suã benedictã mortẽ voluit deponi de cruce ꝑ manus Joseph et Nicodemi qui de licẽtia pilati sustulerũt illum de cruce ⁊ posuerũt in tabula. Et beata virgo cũ aliis mulieribꝰ parẽtibus ⁊ amicis erãt in circuitu corporis Et beata virgo osculãs oculos dicebat. O oculi gloriosi qui vident corda hoĩm et cogitationes eoꝝ. Et deinde osculabatur aures dicẽs. O aures q̃ audiũt cãtus qui fiunt in celo per angelos: deinde osculabat̃ nares di. O nares que sensistis fragrantiã odoris paradisi: deinde osculabat̃ faciẽ di. O facies que das gloriam angelis. Et deinde osculabat̃ vulnus lateris dextri di. O porta gloriosa per quã habemus ingressum ad paradisum. O fideles christiani qui vultis intrare paradisum venite ecce ianuaꝫ apertam: deinde osculabatur manus dicẽs. O manus q̃ creauerũt celuꝫ ⁊ terrã ⁊ oĩa que in eis sunt: post hec osculabatur pedes di. O sancti pedes qui mensurastis gloriam paradisi. Et maria magdalena lazarus Joseph ⁊ alii sancti approuinq̃bant ad corpus omnes flentes ⁊ quilibet festinabat vt citius poterat cum lachrimis vt posset adorare eum: hoc rep̃sentat sacerdos quando post pacẽ dataꝫ per modicũ spatiuꝫ tenet hostiã in manu Et tũc bonꝰ sacerdos si deuotus sit debet imaginari ĩ dolore quẽ virgo mater dolorosa patiebatur qñ tenebat euꝫ in gremio ⁊ in plãctu quẽ maria magdalena ⁊ alie bone mulieres ⁊ viri faciebãt qui in circuitu corporis erant intuendo vulnera ⁊ plagas quas christus pro redemptiõe humani generis sustinuerat et dꝫ lachrimis abundare ⁊ habere magnũ dolorẽ ⁊ cõtritionẽ cordis. ¶ Uigesimũ quartum opus qđ saluator noster fecit fuit qꝛ voluit vngi balsamo ⁊ mirrha ⁊ inuolui in sindonibꝰ mundis ⁊ albis ⁊ demũ includi in monumẽto lapideo ⁊ nouo sine aliqua corruptione ⁊ fractione: ⁊ representat̃ qñ sacerdos recipit corpus xp̃i: nã corpus sacerdotis est monumentum nouum iesu xp̃i. Et dicit notanter nouuꝫ quia in corpore nec debet esse labes nec macula peccati sicut nec in monumẽto xp̃i nõduꝫ fuerat aliquod cadauer polluens. Sic debet esse corpꝰ p̃sbyteri nouũ ꝑ pudicitiã ⁊ castitatem. Et sicut monumentũ erat ratũ ⁊ firmuꝫ qꝛ lapideuꝫ: sic p̃sbyter debet esse fortis et firmus in fide ⁊ vita bona ⁊ honesta. Et sicut corpꝰ christi fuit inuolutũ in sindone mũda ⁊ alba sic corpus sacerdotis debet esse mũdum ⁊ albũ ꝑ castitatem ⁊ abstinẽtiã cuiuscũqꝫ pcti qꝛ intra se hꝫ reponi corpꝰ xp̃i: fuit etiã corpus xp̃i imbalsamatũ. Sic corpꝰ p̃sbyteri debet eẽ balsamatũ bonis virtutibus. Sicut iustitia prudẽtia tẽperantia ⁊ fortitudine ⁊ ceteris virtutibꝰ inuolutꝰ in sindone mũda fuit corpꝰ xp̃i inuolutũ: sic in missa iesus xp̃s in illa tela alba hostie reponit̃ in cõsciẽtia p̃sbyteri q̃ est sepulchrũ xp̃i. Item credere possumus rationabiliter lꝫ textꝰ biblie nõ dicat ꝙ virgo maria ⁊ alii boni fideles credẽtes ꝙ xp̃s resurgeret tertia die collegerũt sanguinẽ qui sparsus fuerat in pede crucis ⁊ cum magno honore posuerũt in vase mundo ⁊ sic repositus fuit in monumẽto vna cũ corpe. Sciebat eñ v̄go maria ꝙ sanguis simul resurgeret cũ corpore tertia die gloriosus. Et iõ

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

tanq̃ sepulchrũ iesu xp̃i est corpus sacerdotis: imo est sanctius q̃ sepulchrũ hierusalẽ: nã illud est lapideũ. Tu aũt factus es ad similitudinẽ dei etiã qr corp⁹ sacerdotis est cõsecratũ totũ ⁊ crismate vnctuz: et ideo magis sctm̃. Item in illo sepulchro fuit positũ corp⁹ xp̃i mortuuz: in corpore aũt sacerdotis reponit̃ viuũ gloriosum ⁊ imortale. Itẽ ibi fuit positũ semel ⁊ sacerdos sumit sepe ⁊ aliq̃ quotidie sumunt. Itẽ corpus xp̃i nõ tetigit sepulchrũ qr erat inuolutũ sindone: sacerdos sumit tñ inuolutũ carnẽ tñ ⁊ ossa et medullas tangit. Et cũ sepulchrũ illud sit sctm̃ q̃to magis ⁊ multo forti⁹ dicitur sanctũ corp⁹ sacerdotis ⁊c. ¶ Uigesimũ q̃ntũ opus qd̃ fecit dñs noster iesus xp̃s in hoc mũdo fuit qr postq̃ resurrexit de vita mortali ad immortalẽ fuit repertuz monumentũ aptum: ⁊ hoc rep̃sentat̃ qñ p̃sbyter vadit de medio altarꝫ ad cornu. Ad denotãdũ ꝙ sicut xp̃s se mutauit de mortali vita ad immortalem ita p̃sbyter ostẽdit calicẽ vacuũ ⁊ diaconus inuoluit siue plicat corporalia ad denotanduz ꝙ in monumento inuẽta sunt lintheamina. ¶ Uigesimũ sextũ op⁹ qd̃ fecit iesus xp̃s in hoc mũdo fuit ꝙ post suã gloriosissimã resurrectionẽ apparuit magdalene ⁊ apl̃is. Sed p̃mo apparuit v̄gini marie ⁊ tñ nõ apparuit ei solus sicut marie magdalene. Sed cũ oib⁹ sctis patriarchis ⁊ p̃phetis ⁊ innocẽtib⁹. Nũc attendite qualẽ cõsolationez debebat habere virgo maria qñ videbat filiũ suũ gloriosum cũ tãta multitudine angeloꝝ ⁊ hoc rep̃ntat̃ in missa qñ sacerdos dicit dñs vobiscũ: ⁊ rep̃sentant̃ ibi v̄ba ꝯsolatoria q̃ dixit iesus sue gloriosissime mr̃i. Etiaz quõ sancti patres laudabãt saluatorem suũ: deinde faciebant reuerentiaz matri sue: dicẽdo Regina celi letare ⁊c. Exinde em̃ nõ habebitis ampli⁹ displicẽtiã ⁊ dolorez de benedicto glorioso filio vestro dño saluatore ⁊ rectore nr̃o. ¶ Uigesimũ septimũ op⁹ qd̃ fecit iesus xp̃s in hoc mũdo fuit qñ apparuit apl̃is ⁊ exñs in medio eoꝝ dixit pax vobis. Et hoc rep̃sentat p̃sbyter in missa qñ se ponit in medio altaris vertens se ad ppl̃m di. Dñs vobiscũ: quasi velit dicere pax vobis. ¶ Uigesimũ octauũ op⁹ qd̃ fecit iesus xp̃s in hoc mundo fuit qñ volebat ascẽdere in celũ cõuocans em̃ apl̃os suos dixit eis. Eũtes in mũdũ vniuersũ ⁊c. hoc rep̃sentat̃ i missa qñ p̃sbyter dicit Ite missa est dãs licẽtiã ppl̃o vt vadat acceptũ placitũ corpale ⁊ refectionẽ corpalẽ sine pctõ: qr iã est expletũ sacramẽtũ: sic xp̃s dedit licentiam apl̃is eundi in mũdũ ex officio ad qd̃ venerat. ¶ Uigesimũ nonũ op⁹ qd̃ fecit xp̃s i hoc mũdo fuit qñ p̃missionẽ fctãm petro ⁊ alijs apl̃is cõpleuit ponens btm̃ Petrũ in regali possessiõe per ista v̄ba pasce oues meas. Tũc em̃ fuit institut⁹ papa. Et alijs clericis dixit accipite spm̃ sctm̃. Quoꝝ remiseritis peccata ⁊c. Et hoc rep̃sentat̃ in missa qñ sacerdos se inclinat añ altare inclinando caput tãtũ q̃tũ põt dicendo: placeat tibi sctã trinitas ⁊c. Tũc em̃ facit gr̃as osculãdo altare ⁊ inclinãdo se ad oñdẽdum miam infinitã qd̃ de⁹ voluerit tantũ humiliari ⁊ ꝙ tã excelsã ptãtẽ. s. dimittendi pctã fili⁹ dei dederit hoib⁹: null⁹ em̃ põt dimittere pctã nisi sol⁹ de⁹ Mat. ij. Ideo p̃sbyter inclinat se ad oñdẽdũ ꝙ anteq̃ de⁹ se inclinasset vt eẽt hõ hoĩes nõ habebãt istã ptãtẽ: cõsequẽter osculat̃ altare; recognoscẽdo gr̃am: deinde signat se signo crucis ad ostẽdendũ ꝙ p crucẽ venit absolutio. ¶ Trigesimũ op⁹ qd̃ dñs iesus xp̃s fecit i hoc mũdo fuit qñ exñte gl̃iosa ei⁹ mr̃e ⁊ apl̃is bñdixit fidelib⁹. s. tã viris q̃ mulierib⁹ qñ voluit ascẽdere in celũ: hoc dicit eccl̃ia. Eleuatis manib⁹ ferebat̃ in celũ ⁊ bñdixit eis. Tũc dicebat v̄go maria. O fili mi nonne ibo ego vobiscũ ⁊ dimittetis me hic iter iudeos. Sil̃r apl̃i dicebãt. O dñe qñ videbimus vos ⁊ nõne reuertemini: sed xp̃s data benedictiõe ascẽdit in celũ vñ exierat: ⁊ rep̃sentat̃ in missa qñ p̃sbyter data benedictiõe ppl̃o reuertit̃ ad sacristiam vñ exierat. Et ecce quõ tota vita xp̃i rep̃sentat̃ i missa. Et iõ vos sacerdotes celebretꝫ deuote memorãdo vitã xp̃i ⁊ ei⁹ passionẽ. Et vos laici deuote ⁊ attẽte audiatis nõ loquẽdo in missa nec appropinquando ad altare sz tacite orãdo: ita ꝙ nõ turbe-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

tis alios iuxta vos orantes: vñ Eccl. iij. dicit. Iudicium patris audite filij dilecti: ⁊ sic facite vt salui sitis q̃si dicat vos xp̃iani qui estis filij dilecti audite iudicium patris. i. missam in magna reuerẽtia habeatis: nã sacerdotes toti inflammati debẽt ire ad celebrationẽ tanti misterij. i. sacramẽti ⁊ populares cũ magna reuerẽtia debẽt audire nõ loquẽdo cum aliquo: sed ꝑ se basse dicendo ⁊c.

¶ De tribus modis quibus põt retineri christus vt nobiscum maneat.

Distinctio.ccx.

Xp̃us vt maneat nobiscuz põt retineri triplicit. Prio loquẽdo ꝟba spũalia. Scdo audiendo doctrinas celestes.

Tertio operãdo opera misericordialia.

¶ Primus ergo mod⁹ quo xp̃s retineri põt est loquẽdo ꝟba spũalia. Et rõ est qꝛ xp̃s est ꝟbũ dei patris nõ tñ trãsitorium sed eternũ ⁊ ꝑmanẽs: ⁊ ideo applaudet suo simili. s. ꝟbo bono ⁊ spũali: iõ manet cũ illis qui loquũtur de spũalib⁹. Et iste modus tangit Luc. vlti. vbi dr. Duo ex discipulis iesu ibãt ip̃a die. s. resurrectionis in castellũ qđ erat in spatio stadioꝝ sexaginta ab hierl'm noie emaus ⁊ ipsi loquebãtur adinuicẽ de his oĩbus q̃ acciderãt: ⁊ factũ est dũ fabularent ⁊ secuz quererẽt ⁊ iesus appropinquãs cũ illis ibat oculi aũt eoꝝ tenebant ne eũ cognoscerent: dicit ergo: duo ex discipulis non em̃ erãt de numero apl'oꝝ: sed de numero. lxxij. discipuloꝝ et nomẽ vnius erat Cleophas de alio nõ fit mẽtio in euãgelio q̃s erat. Sed dicũt q̃dã ꝙ erat Lucas Sed qꝛ scripsit euãgeliũ noluit se noiare. Beat⁹ aũt Ambrosi⁹ sup Lucã. xiiij. capl'o dicit. Hũc vocatũ esse amaonem. Et btũs Augustin⁹ in q̃stionib⁹ noui testamẽti q̃stione. lxxvij. istos duos noiat cleopham et amaonẽ: illi ergo discipuli ibãt emaus qđ distabat ab hierl'm stadijs sexaginta: vnde stadium sumptum est ab hercule. Et dicit ꝙ loquebantur de omnibus que facta erant in hierusalem qñ dicit dum fabularentur: ⁊ secum quererent. Sed cum dr ꝙ loquebantur de oĩbus videatur de aliquib⁹: vñ dicebat vnus alteri. O socie quid tibi videt de magistro nostro iesu q̃ tã malũ finem fecit. Cui dixit alius. Nunq̃ vidi hoiez ita sctm̃ qui ita malũ finem fecerit quia ipse erat humilis castus paupertatem amãs. Et ita de alijs. Dũ autẽ sic loq̃rẽtur statim affuit xp̃us in forma peregrini et salutauit eos. Et post inceperunt ire simul. Et iterũ illi duo inceperũt loq̃ ⁊ quesiuit vnus ab alio. Socie quid tibi videtur de magistro nostro iesu christo quez credebamus saluatorẽ: dixit alius apparet ꝙ eẽt saluator qꝛ faciebat mlta miracula sanabat leprosos faciebat loq̃ mutos: illumiabat cecos. Et ita de alijs Cui dixit alius. Nõ ꝓpter hoc apparet ꝙ sit deus quia multi ꝓphete fecerũt miracula. Cui dixit alius: veruz est: sed nõ in tali mõ qꝛ illi faciebãt orationẽ. Sed iste ex p̃cepto faciebat miracula: post dixit alius. Pro certo nõ apparet ꝙ sit de⁹ quia mortuus est ⁊ deus non potest mori. Cui dixit ali⁹. O socie verum est ꝙ nõ est mortuus inquãtuz deus sed inquãtum homo qꝛ ostendebat se esse deuz in multis q̃ non possent fieri a creatura et statim faciebat opus aliud ad ostẽdendum suam humanitatez. Cui dixit ali⁹. O socie bene dicis. Itez dixit ali⁹. Nõne recorderis quõ in quodã sermone dixerat se moriturũ ne humanũ genus periretur. Cui dixit alius. O socie quãtum clarificasti mihi intellectũ qꝛ iam recordor de ſmõe illo. Cui dixit ali⁹. O socie nõne i nocte passiõis sue ipse fecit orõnẽ ne moreretur. Cui dixit alius ita: sed cũ esset prius in galilea dixit ꝙ veniret in iudeã ad mortẽ. Et iõ orauit solũ ad exẽplũ nr̃m vt in tribulatione orem⁹. Itẽ vr̃ esse saluator qꝛ in cruce orauit ꝓ ipsum crucifigẽtib⁹. Cui dixit ali⁹: ꝓ certo verũ dicis: sed aliđ ꝟbũ dixit qđ maiorẽ mihi infert dubitationẽ. Quia alta voce dixit Hely hely ⁊c. Cui dixit alius: verum est heu heu: q̃d dicẽdũ est ad illud: ⁊ ita ibãt flendo nesciẽtes respõdere. Sed dicebãt ꝙ si esset filius dei p̃ris nõ dimisisset euz cũ ver⁹ pater non dimittat filiũ. Et post

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

illuminauit eos christus. Et dixit vnus eorum. O socie non dixit se derelictum a patre: sed dixit in persona nostri q̃ pater dimisit eum in nobis: quia non oẽs dimisimus illum. Item q̃ magnũ signum fuit quando sol obscuratus est. Cui dixit alius q̃ forte erat eclypsis. Cui dixit alius: non poterat esse quia erat plenilunium. Pro certo dixit alius verũ est. Similiter monumẽta aperta sunt. Et petre scisse sunt. Et ita loquebañ adinuicem. Et christus semper ibat cũ ipsis nõ dans verbũ. Et ipsi semper flebãt. Post in fine dixit vnus alteri siue esset saluator siue non adminus erat vna sanctissima persona: z semper christus ibat cum ipsis. Patet ergo q̃ loquẽdo verba spiritualia christum detinemus sicut illi duo fecerunt. Et ideo dicit christus Matth. xviij. Ubi sunt duo vel tres congregati in nomine meo ibi sum in medio ipsoꝝ. Dicit duo vel tres: quia omnis numerus potest reduci ad duos vel tres. Cuz ergo christus sit in medio cũ magna deuotione debent stare illi qui loquuntur verba diuina cum ibi sit christus rex: imperator z papa: ipse eñ est oia. Item similiter sunt ibi multi angeli q̃ ipse non est solus. Sicut imperator non vadit solus pari forma est in choro cum dicũtur horæ. Et ideo inuitañ in principio vt cito veniat: cum dicitur Deus in adiutoriuz meũ intẽde ꝛc. statim eñ est in medio illoꝝ cum incipiũt horas sicut affuit illis duob⁹ discipulis quod ipsi ostendũt cum dicunt Gloria patri z filio z spiritui sancto: inclinant caput: vn⁹ versus alũ non tamẽ vnus alteri sed christo qui est in medio: z tõ debẽt meditari ne faciãt illicita nec debent respicere mulieres: q̃ christus videt eos. Similiter layci quãdo congregañ ad consiliũ debent congregari in nomie iesu scz ad saluationẽ: q̃ nomen eius saluator interpretat. Itẽ si debent cõgregari ad faciendũ pacem vel matrimoniũ vel aliud bonũ caueãt ne dicant mendaciũ q̃ nõ est nomẽ christi cum ipse sit veritas. Johan. xiiij. Ego sum via veritas z vita: ergo omnia fiant in nomine dei: et ita semper christ⁹ aderit sicut affuit illis duob⁹ discipulis: qm̃ si illa verba durassent decẽ annis nunq̃ christus discessisset ab eis. Per contrarium est quãdo cõgregañ ad faciendũ malũ: non eñ est ibi christus scz quãdo congregañ ad ludum taxillor̃: q̃ ibi nõ est nomẽ dei sed blasphemia illius: ideo debet vitari talis ludus q̃ est fons blasphemie. ¶ Secũdus modus quo retinetur christus est audiendo verba diuina. Et ratio est q̃ ille qui loquit habet verba in ore z ille qui audit habet illa in intellectu. Cum ergo christus maneat loquendo multo magis audiẽdo q̃ plus placet deo quãdo verba sunt in intellectu q̃ quãdo sunt in ore. Et ideo audiendo missas et sermones christ⁹ est in medio. Iste modus ostẽditur Luce vlt. vbi habetur q̃ quãdo christus incepit loqui z discipuli audire ipse ibat cum illis: dixit illis iesus christ⁹. Qui sunt hi sermones quos confertis adinuicẽ ambulantes? Qui respõderũt. Tu solus peregrinus es in Hierusalez et non cognouisti que facta sunt in illa his diebus: dicunt Tu solus peregrinus quasi dicerẽt. Tu solus es peregrinus z ignoras cum bene deberes scire que facta sunt. Qui dixit: et que? non eñ dixit nescio quia nolebat mentiri. Tunc dixerũt de Jesu nazareno qui fuit vir prophetа ꝛc. vsq̃ resurrexit: dixerũt sperabam⁹: vbi dicit gl. quasi dicant q̃ iam non speramus. Tũc dixit christ⁹. O stulti z tardi corde ad credendum in omnib⁹ que locuti sunt prophete. Nota q̃ non capitur ibi stult⁹ pro faruo q̃ christus nemini iniuriabatur. Sed capitur pro rudi scilz duro intellectu q̃ ipsi non intelligebant. Qui dixit. Nõne hec oportuit pati christum et ita intrare in gloriã suã. Et addidit vos nescitis prophetias que clare dicunt christum moriturũ. Qui dixerunt. Et tu scis illas? Ita dixit ipse. Et tunc dixerũt. Dic nobis. Et incipiens a moyse z omnibus scripturis. Et dicatur de aliquib⁹. Dixit aũt illis. Nõne in principio mũdi deus in paradiso terrestri plantauit arborem vite: de cuius fructu comedẽs nunq̃ poterit mori: per quã arborẽ denotat crus

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

christi que fuit plantata in medio terre: quia ibi fuit facta passio xpi que est medium terre: iuxta illud ps. lxxiij. Deus rex noster operatus est salutez in medio terre. Et quicūq; capiet de fructu crucis scz per fidem credendo z obediendo nō morietur morte eterna. Qui dixerunt. O qz magister noster nō predicabat nobis ista. Qui dixit. Bene sciebat: sed vos eratis rudes z non poteratis capere. Et dixerunt. Dic nobis amplius. Qui dixit. Nonne in principio mūdi deus creauit Adam z illo dormiente abstraxit vxorez a latere per quod denotatur redemptio quoniā quādo christus magister vester obdormiuit per mortem apertum est latus a quo facta est vxor eius scz ecclesia: qz ibi sumpsit creationem. Qui dixerūt. Ho ho: quia nunq̄ audiuimus talia mirabilia. Item quando deus voluit destruere mundū quomō precepit Noe facere archam in qua solum saluate sunt octo persone. Unde archa denotat crucem per quā facta est saluatio mundi: et non saluātur per eam nisi octo persone: scz octo cōditiones hominum.

Prima cōditio est dominoz terreno.

Secūda est prelatoz ecclesiasticorum.

Tertia est religiosorum.

Quarta est sacerdotū simplicium.

Quinta est diuitum.

Sexta est pauperū si patientes fuerint.

Septima est vxoratoz siue cōiugatoz.

Octaua est continentium.

Quare isti saluantur z nulli alij: si tamē bene se regant. Post dixit eis aliam figuram scz de Abraham qui volens immolare filium suum Isaac cepit arietem: per quod denotat q deus pater voluit mactare filium suum quantum ad humanitatem que denotatur per arietem: z diuinitas denotatur per Isaac: quoniā non mactatus nec occisus fuit dei filius in cruce. Qui dixerunt. O deꝰ quō scis ista? Tu iam magis scis q̄ magister noster. Quibus dixit. Non: sed bene scio tantū. Post dixerunt ei. Scis vltra? Qui dixit. Ita: nonne in Bresith legitur scz in Genesi de Joseph qui habuit duos filios scz Manasseem z Effraym: quorum maioz erat Manasses. Quos cum voluisset bñdicere Jacob pater Joseph dedit benedictionem positis manibus per modum crucis ponendo dexterā super Effraym: et sinistram super Manassem. Quem cū increpasset Joseph dixit Jacob prout legitur Geneſis. xlviij. Scio fili mi scio: et iste quidem erit in populos et multiplicabitur: sz frater eius minoz maioz erit. Per istos duos filios intelliguntur duo populi scz Judaicus primus et maioz qui intelligitur per Manassem qui interpretatur obliuio: qz ipse oblitus est deum. Et per Effraym qui interpretatur crescens populus crediturus in christum scz populus christianus intelligitur qui multum crescit per predicationem in virtutibus super quem venit benedictio redemptiōis per crucem z mediāte cruce: sicut venit benedictio patris super Effraym mediante cruce z vos nō intelligitis ista. Qui dixerunt. Pro certo non. Pro certo tu es vnus magnus rabi. Et tunc dixerūt. Dic nobis magis. Qui dixit. Nonne legitur Exodi. xij. q deus precepit filijs Jsrael qui erāt in Egypto vt occiderent agnū et de sanguine facerent crucem super ostiū z coquerent ipm in veru fine aqua: z illud fuit signū literationis ab egyptijs. Qui dixerūt q sic. Et ipse dixit. Illud significat redemptionem humani generis per agnū qui est christus qui vocat agnus. Unde Joannes baptista ita vocauit eum quando dixit. Ecce agnus dei: qui fuit coctus in veru crucis in igne charitatis: z ita redemptum est genus humanum a potestate Egyptioz hoc est demonum. Qui dixerunt. Hoy hoy: nunc intelligimus: z vbi studuistis vt intelligas ita bene scripturas? Qui dixit q in bono studio studueram. Et rogauerunt eū q diceret magis. Qui dixit. Nonne legitur Exodi. xv. ca. q cum populus iudeorum nō posset bibere aquas propter earum amaritudinem: q Moyses ex precepto dei posuit lignum in aquis z facte sunt dulces. Qui dixerunt q sic. Et tunc ipse dixit eis q

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

aque denotãt tribulationes humani generis que ante passionez xp̃i erant amarc. Sed ex quo positum est lignũ crucis fuerunt dulces: qz in memoria ipsi⁹ fusti nebũtur patienter. Et tunc dixerũt. Pro certo nõ intelligebam⁹: z flebãt ex denotione z gaudio z ita cõsolabãt eos. Post dixerunt. Me he: dic nobis vltra qz sine dubio tu es vnus magnus rabi. Qui dixit. Mõne scitis quõ filij isrl in deserto q̃ erant percussi a serpente adorabant serpentem eneum positum super quẽdam palum factum in modum crucis: qz ita deus preceperat Moysi z sanabant statim a veneno: vt ptz Num. xxi. Qui dixerunt q̃ sic. Quibus ipse dixit q̃ tam mille quadringenti anni lapsi sunt z plures q̃ patres vestri adorauerũt crucem christi venturam. Quoniam sicut per adorationem illius iudei sanabant a veneno serpentum: ita similiter illi qui adorant crucem christi saluantur a veneno demonum. Qui dixerunt. O dñe tam bene clarificas intellectũ nostrũ: he he dic nobis vltra. Non scitis quõ diuiserunt vestimenta magistri vestri in cruce pendentis: z quomodo super vestem suã quam semper portauerat miserunt sortẽ. Qui dixerunt: vtiqz. Dixit ipse. Tunc completa fuit prophetia Dauid quando in ps̃o na christi loquens dicebat p̃s. xxvij. Diuiserunt sibi vestimenta mea z super vestem meam miserunt sortem. Qui dixerunt. Ho qz intellectus noster erat inclusus ad alind intelligendum. Item dixit eis. Bene estis tardi ad credendum ea que dicta sunt per prophetas de eis⁹ mor te turpissima: nonne audistis Esaiam dicentem Esa. liij. Vidimus eũ z non erat ei species neqz decor. Item habetis Danielem clare de morte christi loquentez qui dixit. Post sexaginta hebdomadas occidetur christus. Qui dixerũt. O multum clarificasti intellect⁹ nostros: quia pro certo ipse est saluator mundi. Patet ergo quomodo audiendo verba dei cuz ipsis mansit christus: z ita similiter nobiscum si audiamus verba diuina. Et ideo audiamus sermones z missas: maxime in die dominico z die festo nihil vẽdendo nec emendo: nec vendendo carnes q̃diu dicitur missa. Nec apothecarij debent aliquid vendere nisi sint medicine. Et ita christus manebit nobiscũ scz audiendo verbum suũ. Unde est auctoritas Hieremie. xxiij. Tu in nobis es dñe z nomen sanctum tuum inuocatum est super nos scilz audiendo: ne derelinquas nos. Item est alia auctoritas noui testamenti in actibus apostolorũ ca. x. vbi dicitur. Adhuc loquente petro cecidit spiritussanctus super omnes q̃ audiebant verbũ. Nota ergo q̃ adest deus audientibus verba spiritualia: z sic potest retineri vt maneat nobiscũ. ¶ Tertio retinetur christus ab omnibus operantibus opera misericordie z manet cũ eis. Et iste modus etiam ostenditur Luce vlti. vbi dicitur q̃ approp̃inquauerũt castello quo ibant z ipse finxit se lõgius ire: z coegerũt eum dicentes. Mane nobiscum domine quoniã adueperascit et inclinata est iam dies. Ubi sciendum q̃ Emaus non est in certo itinere sed ad libitus: et ideo cum fuerunt in loco quo fumitur iter ad Emaus Christus finxit se longius ire. Et tunc apostoli dixerunt. Mane nobiscum domine. Et ipse renuit fingendo se longius ire. Qui ceperũt eũ vnus ab vna parte z aliusab alia: z coegerunt eum z ierunt ad diuersorium et vocauerunt hospitã z dixerunt ei. Quomodocunqz sit caueatis vt bene paretis ad comedendum z bonum lectum z bonam mensam. Que videns eos pauperrime indutos z christum dixit. Et vultis ita sumptuose parari vobis cibum? Qui dixerunt. Ita pro isto peregrino. Quẽ dixit. Et quomõ cum sit ita pauper? Qui dixerunt. O hospita vos nõ cognoscitis eum. Ipse enim q̃uis sit male indutus est vnus magnus clericus z rabi: quare non dubitetis sed paretis nobis bene: quoniã optime soluemus vobis. Tunc statim hospes posuit mensam apponendo mapam albam z panem z vinũ desuper bene honeste: z lauerunt manus. Et post christus dedit benedictionez cõsue

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

tum:scz. Oculi oim in te sperant dñe ꝛc. ps .cxliij. Tunc illi audientes dare benedictionem ad modū magistri sui miserati sunt. Et cum sedissent christus accepit panem ꝛ fregit. Hospes aūt parabat alios cibos. Cūcz fregisset panem cum manibus apparuit ac si fregisset cū gladio:ꝛ porrexit illis. Tunc ipsi fuerūt illuminati ꝛ cognouerūt eum: ꝛ ceperūt dicere dñe dñe. Et statim xps euanuit ab oculis eorū. Hospes aūt audito clamore venit ad camerā: ꝛ possumus meditari ꝙ cepit ensem et petijt quid habuerāt cum clamassent:itaqꝫ dixit eis. Quid fecistis de socio vestro qz eratis tres ꝛ modo nō estis nisi duo. Qui dixerunt ꝙ xps erat magister eorū qui surrexerat a mortuis ꝛ euanuerat ab eis. Et statim surrexerunt sine comestione ꝛ potu et reuersi sunt in Hierusalem illa hora dicētes inuicem. Nonne cor nostrum ardens erat de Jesu duz loqueret nobis in via: quasi diceret vnus alteri. O socie quādo loquebatur nobis in via tunc cor nostrum ardens erat in deuotione ipsius. Qui dixit ꝙ sic. Et ita flendo venerūt in illa hora in hierlm: et oibus quibus obuiabāt dicebant ꝙ surrexit dñs vere. Patet ergo ꝙ faciendo opus mie in xpo.s. ad diuersorū,putendo sibi de cibo ipse manſit cū ipsis pari forma prestando qz magnum opus est dare: sed maius est aliquando prestare indigentibus: verūtamen in isto bono accōmodatiōis et prestationis immiscetur multoties vermis pessimus,s. vsura que multis modis cō mittitur que tenet principatum in quacūcz conditione hoim tam ecclesiasticis ꝙ mercatoribus. Fugiatur ergo iste vermus. Sed datur modus iumendi vsurā lez a deo qz ipse paratus est per chartas notarioꝝ ad reddendum vsuram. Quorum vnus fuit Moyses qñ dixit Deuteronomio .xxiij. Non fenerabis fratri tuo ad vsuram pecuniam neqꝫ fruges nec quālibet aliā rem:sed alieno fratri tuo absqꝫ vsura id quo indiget cōmodabis vt benedicat tibi dñs deus tuus in oīi opere tuo. Ergo in opere benedicat qui prestat sine vsura. Item Salomon Proverbiorū .xix. Fenerat dño qui miseretur pauperis ꝛ vicissitudinem suam reddet ei. Item est alia auctoritas noui testamenti ipsius christimet Lu. vj. Mutuū date nihil inde sperantes et erit merces vestra multa in celis. Et isto modo retinebitur christus et manebit nobiscū hic per gratiā ꝛ in futuro per gloriam. Quā nobis concedat ꝛc.

¶De nouem argumentis per que christus ostendit resurrectionem suam apostolis et alijs.

Distinctio.ccxj.

Dñs ostendit resurrectionem suam apostolis et alijs per nouem argumēta: et per similia argumēta ostēdit nobis ꝙ possumꝰ cognoscere an simus resuscitati de peccato ad ad gratiam. ¶Primū argumentum fuit per aperturam monumenti: vnde quando resurrexit non erat apertum monumentū immo erat claufum: ꝛ clauso monumento exiuit sine fractione. Sicut exiuit verus deus et homo de vtero virginis Marie sine corruptione. Sed angelus postea aperuit: vnde Matthei viij. Angelus dñi descendit de celo ꝛ et accedens reuoluit lapidem et sedebat super eum. Et sic dixit eis ꝙ erat resuscitatus et monstrabat eis linteamina: ꝛ credidit beatus Joānes. Spiritualiter sic potest cognoscere quilibet de se si est resuscitatus in anima de peccato ad gratiaz per aperturam monumēti. Unde ꝑdum aliquis stat in peccato mortali tandiu est monumentū: nam monumentum est depictū aut palliatū a foris: intus tamē est plenū spurcitijs de malis cogitationibus locutionibus et superbia et alijs peccatis: et sic fetet. Unde Jesus reprehendens phariseos et scribas hypocritas dixit Matthei .xxiij. Ue vobis scribe et pharisei hypocrite q̄ similes estis sepulcris dealbatis que a foris apparent hominibus speciosa: intus autez plena sunt ossibus mortuoꝝ ꝛ omni spurcitia.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

sic ⁊ vos a foris quidem paretis hominibus iusti: intus autez pleni estis hypocrisi ⁊ iniquitate. Ecce ergo rationē ⁊ auctoritatem qd̄ persone que stant in peccato sunt monumenta: cum ergo aperitur monumentuz per confessionem oēs spurcitie ⁊ immunditie ⁊ corruptiones q̄ sunt intus exeunt. Et tunc est signum ꝙ anima est resuscitata postq̄ monumētū est apertum: ⁊ sic credidit Johānes resurrectionem Jesu xp̄i ꝑ aperturam monumenti: ⁊ hoc fuit factum ad dandū intelligere quod cognosceremus nostram resurrectionem de peccato ad gratiaz. vnde Esa. xxxviij. Uiuens viuens ipse confitebitur tibi sicut et ego hodie: dicit bis viuens. q. d. in vita nature viuēs: in vita gratie: qꝛ qui est in inferno confitetur sz nō prodest sibi qꝛ per vim: ergo oportet ꝙ viuens ⁊ voluntarie confiteat dum viuit in hoc mundo: alꝫ non proderit. vnde Prouerb. xxviij. Qui abscondit scelera sua non dirigetur. Qui aūt confessus fuerit ⁊ reliquerit ea miaz consequetur: ergo non loquitur de confessione fienda deo qꝛ deo non abscondūtur peccata: ergo hominum cui absconduntur sunt cōfitenda: ⁊ ideo si est aliquis qui non fuerit certꝰ de resurrectione a peccatis per gratiā in hoc potest cognoscere. ¶ Scd̄z argumentum quod dedit Jesus de sua resurrectione fuit per testimonium angelorum quod est veruz. vnde sicut malus non potest dicere veritatem nisi per vim. vnde Jo. viij. In veritate non stetit qꝛ veritas in eo non est cum loquitur mendacium: ex proprijs loquitur qꝛ mendax est ⁊ pater eius. Sed angeli beati qui sunt in celo non possunt mentiri. Et per istos s. beatos angelos voluit mōstrare suam resurrectionem apostolis. vñ dicit Mat. ꝙ qñ marie iuerunt ad monumentuz ad vngendum corpus xp̄i apparuit eis angelus qui dixit eis. Quem queritis Jesum nazarenum iam surrexit sicut dixit: venite ⁊ videte locū vbi positꝰ erat dñs. Mat. vlti. Et sic voluit monstrare suam resurrectionez testimonio angeloꝝ. Sic est in nobis si volumus cognoscere vtrū simus resuscitati debemꝰ scire per p̄sbyterum qui dz habere proprietates angeli. Primo castitatem ⁊ puritatem sicut angelus. Item angelus non curat de pecunia nec de auaritia: sed de conseruando animas ⁊ dirigendo eas ad deum: talis dz esse presbyter. Item angelus non habet inuidiam de alijs: sed charitatē amorem ⁊ dilectionem: talis dz esse sacerdos Malach. ij. Labia sacerdotis custodiūt scientiam ⁊ legez requirent ex ore eius: qꝛ angelus dñi exercituum est. Ecce quō sacerdos vocatur angelus. vnde si sacerdos est bone vite numeratur cum bonis angelis. Si malus cum malis: ergo quādo persona hz testimonium boni p̄sbyteri tunc est signum quod est resuscitata: ⁊ hoc qñ sacerdos dicit fili vel filia. Ego video ꝙ vos habetis contritionem de peccatis vestris: ⁊ fecistis veram confessionem: nunc vero auctoritate qua fungor Ego te absoluo ⁊c. ⁊ tunc penitens potest dicere confessori illud Job. x. Uitam ⁊ miam tribuisti mihi: ⁊ visitatio tua custodiuit spm̄ meum. Et ecce scd̄m argumentum per qd̄ fuit manifestata resurrectio xp̄i: ⁊ nos possumꝰ cognoscere vtruz simus resuscitati de peccatis ad gratiaz dei per angelum. s. bonum sacerdotem. ¶ Tertium argumentum per qd̄ dñs noster Jesus xp̄s demonstrauit suam resurrectionem est monstrando vulnera. vnde post resurrectionem suam voluit retinere plagas: non ꝙ sint adhuc vulnera aperta sed remansit signum quasi stella in manibus ⁊ pedibus: ⁊ in latere sicut media luna: ⁊ qñ apostoli dubitauerunt dixit eis Jo. xx. Uidete manus meas ⁊ pedes meos ⁊c. et propter hoc crediderunt ⁊ ideo gauisi sunt discipuli viso dño: sic est de nobis: qꝛ vulnera anime nr̄e sunt peccata mortalia que vulnerant taliter animam ꝙ faciunt ipsam esse inimicam dei per priuationem gratie. Que modo ergo cognoscetur ꝙ anima sit resuscitata? Dico ꝙ sicut vulnera Jesu xp̄i fuerūt mutata in signum stellarum: sic peccata nostra mutando in aliam speciem cōtrariam illis: tunc est signum resurrectiōis

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Pcut si aliquis est vulneratꝰ peccato superbie ⁊ mutat in virtutem lucentem et resplendentem illi contrariaꝫ.s.in humilitatem signuꝫ est resurrectionis. Ad idē si est in peccato auaritie capiendo signū contrarium lucens liberalitatis ⁊ misericordie: tunc qꝛ prouocatur ad vomitū eijciat de corpore illud peccatum.s.restituendo: vsuras: rapinas: ⁊ alia male acquisita faciendo de eis restitutioneꝫ: ergo si per vim habemus facere meliꝰ est ꝙ libenter ⁊ liberaliter faciamus. Itē si quis habet vulnus fetens luxurie p̄ter illos de matrimonio oportet ꝙ capiat signum lucens ⁊ clarum.s.castitatem verā ⁊ puram ⁊ tunc refuscitabitur. Item de alijs peccatis semper remaneat signum in corpore si fieri potest portando ciliciū ieiunium ⁊c. que sunt signa viri spiritualis: ⁊ cum dominus Jesus dicet in die iudicij nobis. Ecce plagas quas sustinui ꝓ vobis: dices tu. Dñe ad idem ego sustinui illud: ⁊ iō dr Matt.iiij. Penitentiam agite appropinquabit enim regnum celorum. Ec ecce tertium quomodo per demonstrationem vulnerum manifestauit Jesus suam resurrectionem: sic et nos ꝑ signa lucētia ⁊ apparentia contraria peccatis demonstrabimus resurrectionem anime nostre. ¶ Quartū argumētū fuit per tactum. vnde ip̄i apostoli estimabāt se spiritum videre: ⁊ Jesus dixit eis. Palpate ⁊ videte qm̄ spiritus carnem ⁊ ossa non habet sicut me videtis habere. Luc. xxiiij. Et ideo per illud argumentū fuit approbata resurrectio. Et nota hic: ⁊ bene pro nobis: qꝛ cum tactu probat̄ creatura si est resuscitata a peccato: ⁊ similiter ꝑ tactū probatur quales presbyteri: ⁊ alij religiosi sunt quod si videtis eos credetis ꝙ sint boni ⁊ deuoti ⁊ hoc ꝑ visum ⁊ forte non sunt boni: et ideo oportet qđ probentur per tactum sicut quando videtis scutum cuꝫ bono colore dicitis bonum debet esse: sed si tangatis cum proba non bene cognoscetis illud: sic est de nobis: quia forte illi tales sunt hypocrite ⁊ superbi intus: si ergo vultis probare tangatis eos dicendo: vos estis vnus malus sacerdos vel religiosus: et dicet Ego sum melior vobis: ecce iam probatus est tactu per impatientiam: si enim habuisset patientiam esset bonus: ergo in tactu est bona probatio: ⁊ ideo christꝰ voluit tangi ad demōstrandū nobis qđ in tactu probatur creatura. Exemplum de Job: qui cum fecisset multa opera misericordie dixit deus sathane. Nūquid considerasti seruum meum Job qđ non sit similis ei in terra homo simplex et rectus ⁊ timens deū: ac recedens a malo. Cui respondens sathanas ait. Nunqđ frustra Job timet deum. Nūquid tu vallasti eum ⁊ domum eius vniuersamq; substantiam eius per circuitum operibꝰ manuum eius benedixisti: ⁊ possessio eiꝰ creuit in terra. Sed extēde paululū manum tuam ⁊ tange cuncta que possidet: nisi in faciem benedixerit tibi. Dixit ergo dominus ad sathan. Extende manū tuam tangendo eum: ⁊ satis tetigit: ⁊ ip̄e Job dixit. Dominus dedit dominꝰ abstulit sicut dño placuit ita factuꝫ est. Sit nomen domini benedictum. Job.j. Iste tenuit ad tactum probe: ergo quando aliquis tangit vos ⁊ non potestis sustinere debetis dicere. O miser quomodo suꝫ debilis ⁊ miser qui in tactu iniuriarum non possum habere patientiam. Ecce ergo quomodo per tactum probauit suaꝫ resurrectionem ⁊ nos debemus probare nostraꝫ. ¶ Quintū argumentum fuit in comedendo qꝛ voluit comedere: naꝫ angeli qñ Abraham inuitauit eos. Genes. xviij. apperebant comedere ⁊ nō comedebant: qꝛ non habent stomachum neq; guttur ⁊c. ⁊ ideo non comedebant vere. Sed iesus vere comedebat ⁊ gustabat ⁊ cibus intrabat in stomacho sed nō faciebat digestionem: quia euanescebat ſm suam voluntatē: ⁊ ideo vere comedit coram eis vt ostenderet eis ꝙ vere esset resuscitatus verus deus ⁊ verus homo: lꝫ non indigeret comestiōe: sed moraliter pro nobis videamus quis resuscitatus est nobis a morte peccati ad vitam gratie: comedistis bene de istis carnibꝰ isto paschate: ita. Sed videamꝰ: comedistis

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

bene de agno paschali corporis iesu xp̄i qui est vita: qꝛ sicut per gustum vel cibū prouenit pctm̄ ⁊ destructio humane nature. Ad idem deus ordinauit cibū aliuꝫ s. fructum ventris beate Marie ꝟgiuis. vt si q̄s gustaret de eo haberet vitā eternam ꝑ eū: qꝛ sicut deus voluit adorari in archa manibus hoīm facta. Ad idē nūc sub meliori forma visibili. s. panis pascati a manibus hoīm vult adorari. Et ideo si forte non cōedistis de isto pascate: cras mediante deo poteritis comedere: ⁊ tūc erit in vobis signum resurrectionis aīarum vestraꝝ de peccato ad vitam. vnde Jo. vj. Panis quem ego dabo caro mea est ꝓ mundi vita. Ecce ergo quō gustando demonstrauit suā resurrectionem: et nos poterimus cognoscere nostrā resurrectionē ex eius exemplo. ¶ Sextū argumentum fuit ambulādo. s. cū discipulis ad castrū emaus: ⁊ illud peditare fuit signum resurrectionis: ⁊ ideo cū resuscitauit Lazarum dixit: surge. Et post dixit. Soluite eū ⁊ sinite abire. Jo. ij. quasi dicat ꝙ illud ambulare ꝓbauit verā resurrectionē in eo: ⁊ est nobis exēplū vt possimus cognoscere si simus resuscitati per argumentum ambulandi: ⁊ quō ambulabimꝰ: iuxta doctrinā Dauid p̄s. lxxxiij. Ibunt de virtute in virtutem: videbitur deus deoruꝫ in syon. vnde potestis scire in p̄sbytero si dicatis ei: hodie est vnꝰ annus ꝙ celebrastis: respōdebit ꝙ sic: ⁊ habebatis multam deuotionem: dicet taliter: et hodie celebrastis: dicet quod sic. Et quō est de vestra deuotione: dicet taliter sicut āno p̄terito: signū est ꝙ est mortuus ⁊ non resuscitatus: si em̄ infra annum non meliorastis vos nihil ambulastis: qꝛ in illo statu estis ī quo eratis mō est annus ⁊ sic de ceteris: qꝛ semꝑ stāt in vno statu ⁊ non meliorant se: immo deteriorant se: qꝛ heri eramus mali hodie peiores sumus. Et ideo sicut sumus itinerantes ita debemus itinerare meliorando nos. vnde ad Colossen. j. Ambuletis digne deo per omnia placentes in omni opere bono fructificantes ⁊ crescentes in scīa dei. Et iō sicut ꝑ ābulare demōstrauit suam resurrectionē ita nos poterimꝰ cognoscere nostrā. ¶ Septimū argumētum fuit loquendo ore. vnde Luc. xxiiij. Incipiens a Moyse ⁊ oībus ꝓphetis interp̄tabatur illis in oībꝰ scripturis que de ipso erant: ⁊ sic in loquendo demōstrauit suā resurrectionē: qꝛ loqui est opꝰ hominis rōnalis. Et ideo discipuli cognouerunt resurrectionē in loquendo: qꝛ de oībus scripturis ⁊ gestis loquebat̄ eis. Ad idē nos in loquēdo possumꝰ cognoscere resurrectionē nostrā. s. bene loquēdo aut male: qm̄ qualisquisq̄ est: talia loquitur operatur ⁊ agit. Ad idē Aristoteles. ij. periarmenias. Voces sūt note earū q̄ sunt in aīa passionū. vñ si ego loq̄r blasphemias diffamationes ⁊ alia ꝟba otiosa signum est ꝙ sum mortuꝰ in aīa ꝑ pctm̄: sed si loquar verba dei ⁊ fructuosa signū est ꝙ aīa est viua sicut arbor qñ facit plures flores fructus ⁊ folia: signum est ꝙ radix est viua. Ad idē qñ quis loq̄tur bona verba cognoscit̄ viuere qñ mala cognoscitur mortuus esse. vñ Matth. xij. Bonus homo de bono thesauro profert bona: ⁊ malꝰ homo de malo thesauro ꝓfert mala: ⁊ ideo sicut loquendo manifestauit Jesus discipulis suis resurrectionem suam. Ad idem nos in loquēdo poterimus cognoscere an simus resuscitati vel non. ¶ Octauum argumentum sine signum fuit frangendo panem quādo iuit cuꝫ discipulis ad castellū emaus finxit se longius ire ad demonstrandum ꝙ non solum veniebat ad eos: sed etiam adhuc habebat amplius ambulare et coegerunt eum: cogatis me ⁊ placet mihi: ⁊ cum fuerunt in mensa incepit benedicere dicendo. Oculi mei in te sperant dñe ⁊c. ⁊ discipuli mirabātur quomodo sciebat illam benedictionem: ⁊ cuꝫ cepit frangere panem Cognouerunt eum in fractione panis. Luc. vlti. Et in hoc cognoscitur homo si est resuscitatꝰ de morte ad vitaꝫ. s. in fractione panis. vnde dicit dñs Ade Gene. iij. In sudore vultus tui vesceris pane tuo. Et si vos frangatis panem ad dextram ⁊ sinistram faciēdo elemosynam parentibus indigenti-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

bus tunc cognoscere poteritis ꝙ anima vestra est resuscitata per fractionem panis. vnde dicitur Thob.xij. Elemosyna a morte liberat ⁊ ipsa est que purgat peccata ⁊ facit inuenire vitam eternam: ergo in ista forma frangendo panem poterimus cognoscere si simus resuscitati de peccato ad gratiam. ¶ Nonũ argumentum siue signum fuit per testimoniũ scripture. vnde dicit Moyses. quod cuꝫ deꝰ voluit formare Euaꝫ fecit dormire Adã ⁊ cepit costam ⁊ inde formauit mulierẽ: nunquid poterat eam aliter formare? dico ꝙ sic. Sed illud fuit figura qđ Jesus habebat dormire in cruce ⁊c. habes supra: ad idem de figura arche Noe ⁊c. Et nullus extra illam archam potuit saluari. Item de serpẽte ⁊ baculo in forma crucis ⁊c. quere supra: ista virtus de signo regis messie exibat ⁊ ipse solus erat potẽs ista facere ⁊ resuscitari ista et alia plura de sanctis scripturis dixit eis vt intelligerent: ⁊ tunc aperuit illis sensum vt intelligerẽt scripturas. Luc.vlti. Et hic est moralitas pro nobis ꝙ complendo decem precepta que sunt scripta habebimus vitam eternam resuscitãdo de peccato ad gloriam. vnde Matt.xix. Si vis ad vitam ingredi serua mandata: et ecce nouem argumenta. vnde Act.j. Probauit seipsum viuum post mortem suaꝫ in multis argumentis: ⁊ sic manifestauit suam resurrectionem: ⁊ habemꝰ multa documenta ad cognoscendum de nobis vtrum simus viui in gratia per scripturas sacras ⁊ per ꝓdicta nouem argumenta ⁊c.

¶ De sex rationibus ꝓpter quas voluit xp̃s resuscitare cũ cicatricibus siue vulneribus corporis.

Distinctio.ccxij.

Xp̃us voluit resuscitare cum cicatricibus siue vulneribus corporis propter sex rationes.

Prima est propter confirmationem credentie.

Scđa propter demonstrationẽ amicitie.

Tertia ꝓpter cõmendationem victorie.

Quarta ꝓpter intercessionem mie.

Quinta ꝓpter manifestationẽ iustitie.

Sexta ꝓpter informationem pnie.

¶ Voluit ergo xp̃s resuscitare cũ signis vulnerum ꝓpter confirmationem credẽtie ⁊ sancte fidei catholice in apl̃is et discipulis: resurrectio em̃ fuit ita difficilis ad credẽdũ ꝙ apl̃i ⁊ discipl̃i nõ poterant credere. vnde post quadraginta dies. s. a die ascensionis. vt dicit Mar.vlti. cap̃. Nouissime aũt recumbẽtibus vndecim apparuit illis Jesus ⁊ exprobrauit incredulitatem illoꝝ ⁊ duritiam cordis: quia his q̃ viderant eũ resurrexisse a mortuis nõ crediderãt. Prio nõ crediderũt v̄gini Marie. beatus Ambrosius dicit in libro de virginitate. Virgo maria dixit apl̃is: noua bona vobis dico ꝙ dn̄s ⁊ magr̃ vester resuscitatꝰ est: ⁊ non crediderũt ei: dicebant em̃ adinuicem non est credendũ mr̃i nec crediderũt magdalene nec alijs mulieribus: immo Luc.vlti. dicitur ꝙ visa sunt verba mulierum quasi deliramẽta: intantum ꝙ Thomas non erat cum eis quando apparuit Jesus: ⁊ illis dicẽtibus ꝙ viderant dominum dixit: nõ credo: vos truffamini de me: non credã vobis: ⁊ dixit Jo.vlti. Nisi videro in manibus eius fixuram clauoꝝ: ⁊ mittam manum meam in latus eius non credaꝫ ꝙ surrexerit. Qñ erat in cruce nonne poterat descendere: ⁊ iudei credidissent ei: et modo qñ est in sepulchro clausus nõ potest fieri ꝙ surrexerit: et apostoli dicebãt ei. Thoma vis damnari cum iuda: duo vel tres viderunt eum: dicebat: non credam nisi videro fixuraꝫ clauorum ⁊c. Et Jesus qui hec sciebat propter confirmationem fidei catholice retinuit vulnera. ⁊ dixit beatus Johannes ꝙ Jesus venit ad discipl̃os ⁊ dixit eis: pax vobis: deinde dixit Thome. Thoma veni ⁊ vide manꝰ meas ⁊ pedes ⁊ infer digitũ tuũ ⁊ cognosce loca clauoꝝ ⁊ affer manũ tuã: ⁊ mitte in latus meum. Et tunc clamauit Thomas dicens: dominus meus et deus meus. Et ratio propter confirmationem fidei catholice: non solũ in Thoma

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

sed etiam in apostolis et nobis omnib⁹ quando nos scimus istam resurrectionẽ cõfirmamur in corde: ⁊ ideo dicebat Salomon Cant. ij. Surge propera amica mea: sponsa mea: columba mea in foraminib⁹ petre: christianitas vocatur amica sponsa columba: sponsa est ecclesia: ⁊ quare: quere alibi: columba per simplicitatem apostolorum: itẽ dicit: surge amica mea sponsa: columba id est christianitas. Surge a dubitatione resurrectiõis et veni in foraminibus petre ⁊ cauernis parietis. Que sit petra beatus Paulus apostolus declarat. j. ad Cozin. x. Petra autem erat Christus: humanitas est paries: sicut enim paries abscondit sic humanitas cooperiebat diuinitatez: latus est camera quia ille miles latus ei⁹ aperuit ideo vocat camera: ideo surge christianitas ad credentiam. ¶ Moraliter bone gentes sicut apostoli et discipuli fuerunt confirmati in fide Christi videntes vulnera Christi respiciẽdo duodecim foramina: sic nos debemus cor nostrum et intellectum cõfirmare in fide Christi respiciendo duodecim foramina: scz duodecim articulos fidei: quia qualibet die debet omnis Christianus dicere Credo fieris genibus mane et sero. Et per ista duodecim foramina debemus respicere diuinitatem ⁊ facere protestationem. Et sicut apostoli et discipuli respicientes foramina vulnerum Christi fuerunt cõfirmati: sic vos per ista duodecim foramina debetis esse confirmati: vt possitis resistere Antichristo. Et ideo dicitur. ij. ad Cor. vlt. Vosmetipsos tentate si estis in fide ⁊c. ¶ Secunda ratio est propter demonstrationem amicitie. s. ad ostendendum amorem quez habet ad genus humanũ: verbi gratia. Quando aliquis miles diligit aliquã dominã magno amore portat diuisam in vestimento auri vel similis hoc facit amor ardens. Sic saluator est amorosus de muliere nobili: scilz christianitate: nunc enim fuit amor tã ardens sicut amor quem portauit Jesus christianitati quia amore eius mortuus est et descendit de celo ad terrã. O quantus amor: post accepit diuisam scz christianitatem que dicitur vestis: ad Philj. Semetipsum exinaniuit formam serui accipiens et habitu inuentus vt homo. Et propter amorem christianitatis portat diuisam in manibus pedibus et latere. Si diceretur christo portanti istã diuisam quare portat ipam: Responderet quod propter amorẽ christianitatis. Esa. xlix. Et dixit syõ. Dereliquit me dominus: et dominus oblitus est mei. Nũ quid obliuisci põt mulier infantẽ suum: syon vult dicere contemplationem ⁊spe culationẽ: syon scz dominus Jesus ascẽdit ad celum. Et tunc dixit christianitas dominus oblitus est mei: respondit Jesus: nũquid obliuisci potest mulier pueri sui: et ideo dixit Jesus ecclesie: et licet mulier obliuisci possit pueri: ego tamen non obliuiscar tui. Ecce in manib⁹ meis descripsi te calamo ferreo et in pedibus meis et in latere meo: ideo ista vulnera sunt in signum amoris. Sequitur et muri tui in oculis meis semper: vulnera sua appellat muros: quia muri defendunt ciuitatem: sic per plagas et passionẽ et crucem Christi nos defendimur ab inimicis. Et quomodo te potero obliuisci ⁊c. moraliter super verbo muri tui ⁊c. pluraliter dicit in ciuitate sunt duo muri: scilz magnus et alius qui vocatur defensio q vocatur barreria. Sic nos si volum⁹ esse defensi a spiritibus immũdis: debemus habere primum murũ scz fidem catholicam altam: et extra debemus habere signum crucis quod est defensio sine barreria. Ego cogito q fidẽ habetis in corde vestro: ideo habetis signum crucis qz quidam credũt se defendere cum signo crucis: et defendunt se cum signo diaboli: de quo dicit Dauid ppheta ps. xj. In circuitu impij ambulant: ostẽde quomodo debet fieri signum crucis ⁊ quomodo multi se signant. Esa. xxvj. Vbe fortitudinis nostre syon saluator ponetur in eis murus ⁊ antemurale: murus per fidem: antemurale per signum crucis. ¶ Tertia ratio est propter commendationẽ victorie: quia victoriam quam habuit in

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

passione non vult ipse Jesus obliuisci: sed vult q̄ vulnera sint in signum victorie: parabola erat ciuitas maior mundi que fuit obsessa per inimicos z nolebant parcere alicui nisi ad mortem: ciuitas autem fuit obsessa per magnum tēpus: ita quod quasi desperabant de salute: venit autem quidam miles et fecit solus bellum contra inimicos ciuitatis et deiecit eos: sed ipse fuit vulneratus plagis diuersis mortalibus. Et tunc habita victoria et liberata ciuitate: rex ciuitatis dixit militi: sunt hic medici boni qui sanabūt vos: dixit placet mihi: sed volo q̄ signa vulnerum remaneant in signum victorie. Ista ciuitas est natura humana que fuit obsessa per quinq̄ milia annorū: scz ab Adam vsq̄ ad mortem Christi: diabolī erant inimici qui omnes ducebant ad infernū: finaliter erant homines desperati. Sed venit ille miles filius virginis dominus et saluator noster Jesus christus: z totus solus intrauit bellum. Esa. lxiij. Et de gentibus non est vir mecum: et liberauit totam naturam humanam. Et facta victoria rex scz deus pater dixit vultis sanari: ita per resurrectionem gloriosam: sed volo q̄ signa remaneant per commēdationem victorie. Et ideo in die ascensionis angeli qui videbant eū ascēdentem cum illis signis dicebant: quis est iste qui venit de Edom tinctis vestibus de Bosra. Esa. lxiij. c. Bosra. i. afflictio ſm interpretationē hebraicam. Respondet ipse Esa. lxiij. c. Ego sum qui voco iustitiam et propugnator sum ad saluandum. Mozaliter beatus Augustinus dicit q̄ in die iudicij quando omnes crimus ibi plage dolorū et afflictionis q̄s habuerūt persone in isto mundo p̄ christo per illas habebūt gloriam: verbi gratia. Sanctus qui habuerit passionem in capite habebit signū glorie: z sic de alijs Mulieres etiam que dimiserūt comua et alias vanitates amoze Christi habebunt gloriam in capite: z illi qui tenuāt habebunt singularem gloriam in oze: et sic de alijs. Et omnia vulnera resplendebūt multoplus q̄ stelle celi: et ideo dicebat beat⁹ Paulus apostolus ad Gal. vj. Decetero nemo mihi molestus sit. Ego enim stigmata domini nostri Jesu christi in corpore meo porto. Sed notate q̄ quando aliquis vult facere penitentiam aut aliquod bonum opus incontinenti reperit molestiam et contradictionem. Sed si vult facere malum habebit plures socios et coadiutores: sed qui fecerit penitentiam portabit splendorem. ij. ad Cor. iiij. Semper mortificationem Jesu Christi in corpore nostro circunferentes vt et vita Jesu in corporibus nostris manifestetur. ¶ Quarta ratio est ꝓpter intercessionem misericordie: ad Roma. viij. Christus Jesus qui pro nobis mortuus est: immo qui et resurrexit: qui est ad dexteram dei qui etiam interpellat p̄ nobis inquantū homo. Quomodo orat Christus p̄ nobis? ostendit vulnera deo patri: nos enim meremur esse damnati propter peccata. Sed christus orat p̄ nobis ostendendo vulnera: vt deus pater det nobis spatium penitēdi. Narrat magister in hystoria scholastica q̄ antipater miles fuit in diuersis bellis pro sustinēdo Imperium Romanum in quibus bellis fuit vulneratus in diuersis partibus corporis sui: fuit autem per aliquos inimicos suos et emulos accusatus imperatori de proditione. Antipater fuit pater Herodis: dixit imperator. Antipater tu sustines proditores contra me. Tunc antē Antipater expoliauit se ostendens plagas quas sustinuerat pro imperatore dicens: quomodo potestis credere accusatoribus contra me qui tanta pro vobis sustinui. Dominus Jesus Christus est iste miles quotidie venit clamores in domo domini nostri Jesu Christi de proditione: primo quia vadunt ad sortilegos. Item de blasphemia ꝛc. deus pater dicit filio suo. Audis quāte detractiones quante proditiones fiunt per naturam humanam contra me: ego volo eas destruere: et tunc Jesus Christus ostendit vulnera patri dicens. O pater benedicte de vestra volūtate ego sustinui ista si enim inquireretur Jesus Christus per angelos q̄ sunt plage iste in medio manuum tuarum. Zacha. xiij. Respōderet

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Jesus amore humani generis sustinuit ista. Moraliter sic debem⁹ habere summam spem ⁊ confidētiam in domino Jesu quia si quis committeret omnia terribilia peccata non debet desperare quia dominus Jesus misericors est. Si quis haberet bonum doctorem aduocatuz in curia regis et haberet accusantes eum apud regem nō timeret si bonum aduocatum haberet. Sic nos habemus in curia regis celestis doctorem summum dominum nostrū Jesum Christum qui est aduocatus noster: ideo debemus facere penitentiam et confiteri peccata: et si habemus cor impenitens habemus Christum iustū iudicem. j. Joā. ij. Filioli mei hec scribo vobis vt nō peccetis: si autem quis peccauerit aduocatum habemus apud regem patrem Jesum christum iustum: quia ipse est propitiatio pro peccatis nostris: non pro nostris autem tantū sed etiam pro totius mundi: quia iustus est et nō potest flecti sed institiam facier.

¶ Quinta ratio est propter manifestationem iustitie quando veniet ad diem iudicij particularis licet corpus sit corpus corruptibile: anima tamen est immortalis: ad Heb. ix. Statutuz est hominibus semel mori: et post hoc iudicium vel in alio iudicio magno. Chrysostomus sup Matthеum dicit q̄ anima videt Jesum Christum ostendentem manus pedes et latus: et dicit christus hec pro te passus sum vt te liberarē de pena inferni: et hec est forma iustitie: sed homo potest respōdere. Ego feci tantū pro vobis sicut vos pro me: ⁊ tamen hoc feci quia eram persona superba et vana: et dimisi propter amorem vestrū. Et fui humilis ⁊ dimisi superbiaz ⁊c. Alia persona dicet: ego erā inclinatus ad auaritiam. Sed dimisi et propter vos fui misericors: ⁊ sic de aliis. Beatus qui sic poterit respondere: dicet tali Christ⁹ illud. Mat. xxv. Euge serue bone ⁊ fidelis quia super pauca fuisti fidelis supra multa te cōstituam intra in gaudium domini tui. O quantum gaudium erit tali anime. Et propter istā rationem voluit resuscitare cū vulneribus.

¶ Sexta ratio est propter informationē penitentie dominus Jesus inter ceteras plagas quas recepit habuit quinq; principales et tēpore resurrectionis retinuit sibi illas non tantas siue tam magnas: quia post resurrectionem fuerūt rotūde: ibi est informatio penitētie quia tempore quadragesime recepimus quinq; opera penitentie. Sed modo tempore resurrectionis debemus retinere: non tamen apertas sed signuz earum. Primū opus penitentie quod recepimus fuit contritio dolorosa: quia quilibet flebat ⁊c. Sed tempore isto non debemus habere tantam: sed firmam voluntatem ne reiteremus peccata: aliqui credunt q̄ non debeāt abstinere a peccatis nisi in quadragesima quando facimus penitentiam ⁊ dolemus de peccatis. Sed tamen attende quid dixit christus Jo. viij. Vade ⁊ iā amplius noli peccare. Secūda plaga est confessio verecunda: quia quilibet christianus debet cōfiteri in quadragesima de peccatis et ista plaga est magna. Et si non vultis confiteri post pascha: ⁊ consequenter vsq; ad quadragesimam veniētem: tamen in die dominico ⁊ die⁹ festinis velitis esse in confessione sacerdotis quando intrat missam: quia illa cōfessio est pro vobis laicis: quia sacerdos debet esse confessus sacramentaliter: ⁊ illa confessio est signum cōfessionis plage quadragesime: vnde Dauid p̄s. xcix. Populus eius ⁊ oues pascue eius introite portas eius in cōfessione atria eius in hymnis cōfitemini illi. Tertia plaga est ieiunium ⁊ abstinentia q̄ affligebamus nos et si illam plagam non vultis modo accipere habeatis signum scilz temperantiā vt die dominico non comedatis ante missam: et nō comedatis excessiue. Et talis poterit dicere cum Dauid p̄s. cxl. Dirigatur oratio mea sicut incensum in cōspectu tuo. Quarta plaga est restitutio forefactorum quia in quadragesima qlibet facit iustitiam de seipō: ideo debetis habere signuz ne amplius faciatis vsuras q̄ colorate ⁊ cooperte fiunt vsure de presenti: dānatus est notarius qui facit contractū vsurarium: ⁊ omnes illi qui faciūt: ad Rom. xiij. Memini quicq̄ debea

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

lis nisi vt inuicem diligatis. Quinta plaga est restitutio iniuriarum qꝛ omnes in quadragesima habent facere pacē inter se adinuicē pro signo debet remanere de ista vt pacem habeamus ⁊ dilectionem. Jo.iiij. In hoc cognoscent omnes ꝙ vere mei estis discipuli si dilectionē habueritis adinuicem: ideo retinuit signū vulnerum. Unde Bernardus. Data sunt signa quedā et indicia vt indubitabile sit illum esse de numero electoꝝ in quo hec signa remanserunt. Rogemus dñm ⁊c.

¶ De sex ydrijs lapideis quas nobis Christus proposuit.
Distinctio.ccxiij.

Drias sex lapideas proposuit nobis christus. Quarū quidē Prima est ablutio baptismalis.
Secunda est confessio sacramentalis.
Tertia est oratio spiritualis.
Quarta est afflictio penitentialis.
Quinta est deuotio misericordialis.
Sexta est remissio iniurialis.
Ideo dicitur Joā. ij. Ibi scilꝫ in ecclesia militanti sex ydrie posite supple sunt ꝟm legem propter purificationem animarū quapropter si aliquis sentit se maculatū lauetur in aliqua istarū ydriarū. ¶ Prima ergo ydria est ablutio baptismalis: et in ista lauantur pueri qui nascuntur cum macula peccati originalis quam recipiunt in illa carnali et brutali generatione: qꝛ si aliter deus crearet vnum puerum scꝫ de digito vel aure ⁊c. non haberet peccatum originale quia illa macula solū recipitur in regeneratione ac si mapa alba poneretur in pelui detincta vel incausto: sic anima ꝟm suam essentiā est pulchrior sole: sed ponitur in concha immunda et ibi maculatur: ideo Christus ordinauit ydriam ablutionis baptismalis alias tota aqua maris non sufficeret ad purificandum. Sed tanta est virtus baptismi quod si puer vel iudeus statim post baptismum moriatur anteq̄ de nouo peccet sine aliqua contradictione intrat gloriam paradisi. Ecce virtꝰ huius ydrie: quanta est de hoc auctoritas: dixerūt iudei in primo sermone Petri. Quid faciemus viri fratres. Tunc beatus Petrus respondit. Baptizetur vnusquisq̄ vestrum in nomine domini nostri Jesu Christi in remissionem peccatorum vestrorum et accipietis donum spiritussancti. Act. ij. Nota cum dicitur in nomine Jesu Christi: nunquid esset modo vere baptizatus ille qui baptizaretur sub ista forma. Ego te baptizo in nomine Jesu Christi: dico ꝙ non: ergo quare dixit Petrus baptizetur vnusquisq̄ vestrum ⁊c. Quia certum est ꝙ forma baptismi ordinata a Christo est ista. Ego te baptizo in nomine patris et filij ⁊ spūssancti amen. Dicunt doctores ꝙ ista forma fuit dimissa tempore apostolorū licet significatiue sit eadem cum illa quam ibi dabant: nomen enim Jesu erat ita odiosum iudeis tempore apostolorum ꝙ non poterant libenter audire: ideo dicunt ꝙ spiritussanctus dispensauit cuꝫ baptizarentur cum ista forma. Ego te baptizo in nomine Jesu Christi: quod est nomen amabile gratiosum ⁊ honorabile. Sed modo iā non est ista ratio: ⁊ cessat disputatio: ideo modo nullus posset immutare formam baptismi. Secundo dicit in remissionē omniū peccatorum: diceret aliquis: et aqua posset remittere peccata? dico ꝙ non de se: sed aqua non est sola sed ista est mixta sanguine Jesu Christi virtualiter ex verbis forme baptismi: et tunc habet virtutem lauādi animas: quemadmodū mulieres volentes abluere pannos miscent cineres cum aqua: et tūc habet virtutem abluendi pannos a maculis. Sic aqua baptismi miscetur cum cinere passionis domini nostri Jesu Christi virtute verborum: ideo dicit Joānes. j. Joannis. v. Hic est qui venit per aquam et sanguinem: nō in aqua solum sed in aqua ⁊ sanguine. Si dicatur: et nunquid sanguis Jesu Christi est in corpore? dico quod sic. Sed ex fide Jesu christi ⁊ virtute verborum est mixtus cum aqua virtualiter.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Tertio dixit ⁊ accipietis donū spiritus sancti: ⁊ loquit de gloria. Sed quare attribuitur spiritui sancto cum sit vna donatio trīū personarū patris ⁊ filij ⁊ spūs sancti. Responsio qz gloria paradisi datur sola grā dei ⁊ mia. Mō em petēdo eā possum⁹ allegare rigorē iustitie dicēdo dñe de⁹ detis mihi gloriā quia ego seruiui vobis vel fect hoc ꝛc. Sicut nec captiuus domino quia seruiuit sibi dicendo, detis mihi hereditatez. Sed ista eēt bona ratio si diceres: domine ego seruiui vobis: ideo pro gratia vestra detis mihi gloriam vestram ⁊ quia gratia bonitas ⁊ misericordia ⁊ hmodi attribuūtur spiritui sancto. Ideo dicit accipietis donum spiritus sancti: ad Titum. iij. Mō ex operibus iustitie que fecimus nos: sz scōm suam misericordiaz saluos nos fecit per lauacrum regenerationis ⁊ renouationis spiritus sancti quem effudit in nos abunde per iesum christum saluatorem nostrum vt iustificati gratia ipi⁹ heredes simus scōm spem vite eterne. Nos enim purificati sum⁹ in p̃ma ydria baptismali ⁊ si sic fuissemus mortui fuissemus sine contradictione recepti in gloria paradisi: sed quia exposf facti sumus immundi ex peccatis ⁊ magis maculati ex peccatis actualibus q̃ essem⁹ ex originali non possumus purificari p ablutionem baptismalem: quia solum semel valet quemadmodum christus semel mortuus est: ideo christus ordinauit scōam ydriam ad purificandū animas per confessionem sacramentalem: oportet enim volentem intrare ad gloriam paradisi omnia peccata confiteri nullum abscondere: nec excusare sed accusare se ꝛc. Et quando confessor eleuat manum dicens Ego te absoluo anima remanet purificata a culpis oib⁹ mortalibus: vnde tanta posset esse contritio cōfitentis q̃ non solum ab omnibus peccatis mortalibus ⁊ venialib⁹ ⁊ culpis eoꝝ sed etiam ab omnibus penis esset absolutus: prime Joan. j. Si cōfiteamur peccata nostra fidelis et iustus est deus vt remittat nobis peccata nostra ⁊ emūdet nos ab omni iniquitate: ideo debemus confiteri omnia peccata nostra. Item est alia auctoritas veteris testamenti Prouerbio. xxviij. Qui abscondit scelera sua scilicet confessori quia deo non possunt abscondi nō dirigēt ad saluationē. Qui autem confessus fuerit et reliquerit ea misericordiam consequetur. Mora dimittunt peccata: primo dimittendo opera scilicet superbiam auaritiam nec de cetero faciendo vsuram furta calūnias ⁊ sic de aliis: scdo dimittēdo occasiones peccatorum dicendo. Talis persona facit me peccare fuge illam nec debes locū nec salutare illā nisi lōge lōge vt non speteat. Legit de marta magdalena q̃ postq̃ fuit cōfessa scitis cui? Certe pape sūmo iesu christo quando scilicet retro et lachrimis cepit rigare pedes eius tunc confessa fuit peccata ⁊ extunc non solū dimisit peccata: sed etiam opera immo etiam occasiones quia extunc nunq̃ voluit respicere aliquem hominem: ⁊ si fuisset interrogata quare non respiciebat? Respondisset q̃ homines fuerunt mihi causa ⁊ occasio tantorum peccatorum. Tertio restituendo effectus peccati scilicet restituere vendere comburere tocalia recepcia: dicatur de quadam puella q̃ contraxit amicitiam cum quodam iuuene: primo loquendo: scdo tocalia recipiēdo ꝛc. Et sic fuit effecta meretrix publica ꝛc. Si mulier respiceret bene primum saltum non caderet semp esset bona. Sz ex quo perdidit verecūdiam factum est: tertio cōbuffit in medio platee omnia tocalia que acquisiuerat peccando: ideo dicit. Qui autem confessus fuerit ⁊ reliquerit ea ꝛc. Isto triplici modo misericordiā cōsequet. ¶ Tertia ydria est oratio spiritualis si homo non confiteatur quia non habet opportunitatem tūc in tali casu oratio humilis cum contritiōe cordis lauat animā purificat ab omnibus maculis culpe. De hoc dicam vobis exemplum de euangelio de illo peccatore publico i omni specie peccati qui semel venit ad templum et nō audebat intrare timens ne ex peccatis suis tem-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

plum caderet super eum nec audebat celum respicere: vbi est deus cuncta respiciens: sed aspiciebat terram in qua considerabat esse infernum sibi paratum dicens, Deus ꝓpicius esto mihi peccatori: nesciens aliam orationez. Lu.xviij. De isto dicit christus. Amen dico vobis descendit hic iustificatus in domum suaz. Isto modo etiam latro dexter fuit iustificatus ⁊ purificatus ab omnibus peccatis suis a culpa ⁊ a pena quando orãdo dixit domine. Memẽto mei dum veneris in regnuz tuũ: dixit illi iesus. Amẽ dico tibi hodie mecuz eris in paradiso. Luc.xxij. Tanta enim fuit eius contritio ꝙ mundatus fuit ⁊ poterat sibi dicere christus. Serue neq̃ quia semp fuerat malus: omne debituz dimisi tibi qꝛ rogasti me. Mat.xviij. Isto modo etiaz lauemus nos a maculis peccatorum scilicet recipiendo certam orationez qualibet die mane et sero cogitando ꝙ videt christũ ⁊c. Et cogitãdo quot modos inenit vt saluemur ⁊c. ¶ Quarta ydria est afflictio pnialis: vñ omnis afflictio q̃ potest dari siue ieiunando siue cilicium portando vel se discrete disciplinando dicitur afflictio penitẽtialis. Accipiamꝰ ergo aliquam penitentiam quia meliꝰ est ꝙ nosmetipos castigemus q̃ si diaboli nos castigarent in inferno sicut melius est patri habenti filios ꝙ ipse castiget eos cum virga q̃ ꝙ corrigantur in furca: ita quilibet nostrum habet vnum filium scilicet corpus male nutrituz vel vnam filiam scilicet carnem quod idem est que multos defectus facit: ideo melius est ꝙ nos cum virga penitentie corrigamus eam q̃ si diaboli ⁊c. ideo dicit apostolus prime ad Coꝝ.xj. est verbum aureũ. Si nosmetipsos iudicaremꝰ nõ vtiq̃ diiudicaremur. Sup hoc dicit beatus Augustinus. Cessat diuina vindicta si precurrat humana iustitia. Benedictꝰ ergo est ille qui in hoc mundo facit penitentiã. ¶ Quinta ydria est donatio misericordialis: scilicet dare amore dei pauperibus de bonis tẽporalibus: cibare esurientes: potare sitientes: colligere hospites: cooperire nudos: visitare infirmos: redimere captiuos: sepelire mortuos. Idez de bonis spiritualibus. Tantum placet deo illud opus misericordie ꝙ non permittit mori misericordes in aliquibꝰ peccatis: superbie: auaritie ⁊ luxurie ⁊c. Et ꝓtunc lz deꝰ nõ remittat peccata tamen anteq̃ tales moriantur deus dabit eis contritionez: ita ꝙ dimittẽtur peccata ⁊ deus purificabit animas talium personarũ. Legitur Luce vndecimo quod q̃daz phariseius diues postq̃ Christus predicauit inuitauit eum ad prandium dicens. Domine ex quo dedistis nobis bonum prandiũ spirituale Rogo vos ꝙ velitis recipere in domo mea prandium corporale. Et christus accepit conuiuium. Cũ autem fuit in domo pharisei ⁊ vidit domum ornatam et mensam positã cum pulchris mapis dixit. Vos pharisei quod deforis est scilicet extra animam mundatis: qd̃ autem intus est vestrum plenum est rapina ⁊ iniquitate: dans autem eis cõsilium purificandi ⁊ mundandi animas: dixit veruntamẽ quod superest date elemosynam ⁊ ecce omnia munda sunt vobis. Nota quod superest non dixit qd̃ necesse est sed quod superest ⁊ intelligitur dupliciter: primo quod superest facta restitutione: quia de vsura furto rapina calũnia non est fienda elemosyna: sz restitutio: et post de illo quod superest de bono iusto detur elemosyna. Vel qd̃ superest a necessitate: quia non dixit ꝙ amoueatis panem vel vinum de ore vestro vxorum vel filiorum sed quod superest de coquina pane vino pecunia ⁊c. vel vestimentis date elemosynam: et ecce omnia munda sunt vobis. Illud etiam consilium dedit Daniel regi Nabuchodonoso: magno peccatori Daniel.j. dicens. Consilium meum tibi placeat. O rex peccata tua elemosynis redime ⁊ iniquitates tuas misericordijs pauperuz. ¶ Sexta ydria est remissio iniurialis et q̃to iniuria est maior scz mors patris ⁊c. tanto magis purificatur aĩa remittẽdo. Rõ naturalis ⁊ etiã theologie est ꝙ oĩs

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

christianus z etiam infidelis habet istã conclusionem tanq̃ veram q̃ deus non potest vinci seu superari bonitate pal- quam creaturam. Signa ergo in digitis tres scilicet inimicum iniuriatum et tertio deum: et fac propositionem. Certum est q̃ in multis: magnis tu iniuria- tus deum iniuriasti z inimicus iniuria- tus es tibi. Si ergo tu habes tantã bo- nitatem quod remittis inimico iniuriã tibi factam si deus non dimitteret illam sequeretur q̃ deus posset vinci in boni- tate quod non dicendũ: habeatur ergo pro regula certissima q̃ si remittitur in- iuria inimico etiã remittũtur tibi pecca ta a deo: de hoc est auctoritas Matt. vj. Si enim dimiseritis hominibus pecca- ta eorum dimittet z vobis pater vester celestis delicta vestra. Si autem non di miseritis hominibus: nec pater vester dimittet vobis peccata vestra ꝛc. Amẽ.

¶ Deo gratias.

¶ Sermonum aureorum distinctionum alphabeticarũ hacte nus nusq̃ Impressorũ per diuini verbi preconẽ videlicet san- ctum Vincentium cõfessorem de Valentia ordinis fratrũ pre- dicatorum sacrarum litterarum interpretem et professorẽ com pilatorum ac declamatorum Finis.

¶ Impressum fuit hoc opus Lugduni in edibus Dionysij de harsy calcographi sumptu honesti viri Simonis Vincẽtij bibliopole. Anno a virginis partu Millesimo quingentesi- mo vigesimotertio. Die xvo. viij. mẽsis Octobris.

Registrum huius operis.

a b c d e f g h i k l m n o p q r s t v x y z A B C D E F G H I K L M N O P Q.

¶ Omnes sunt quaterni.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

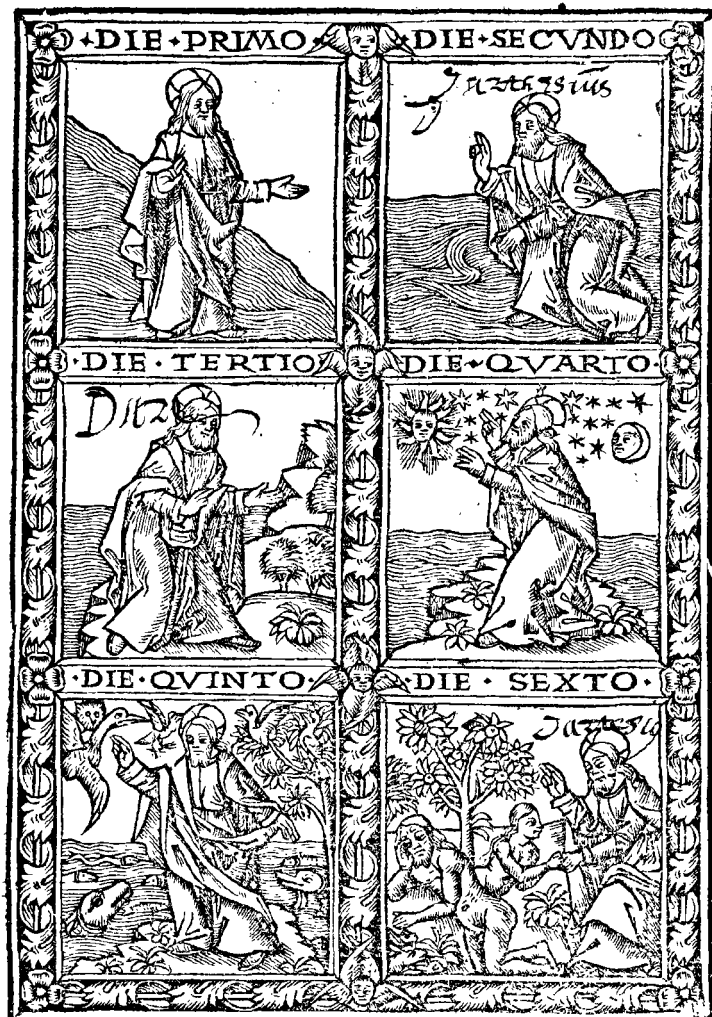

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

CES RENAISSANCE

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

